

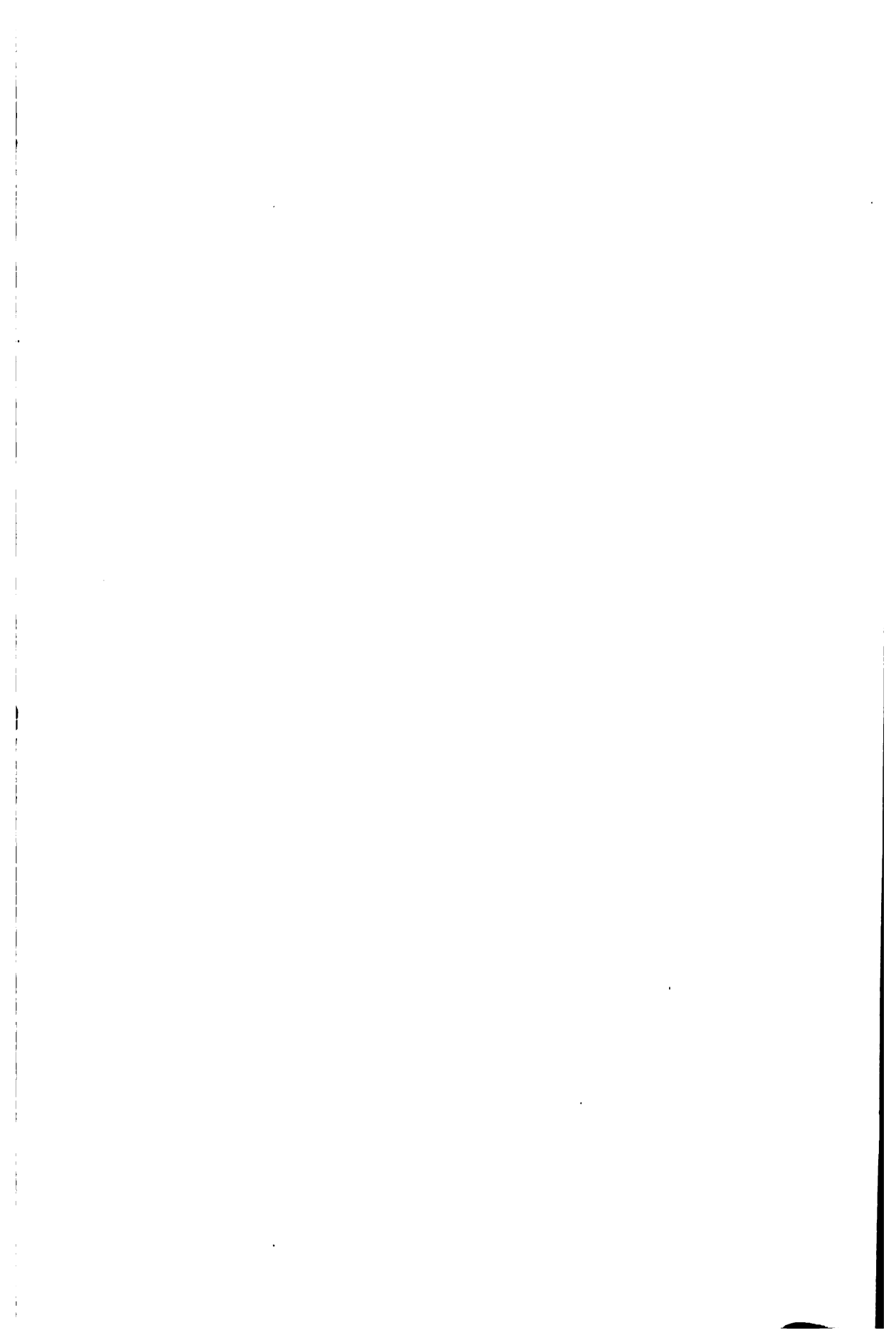
EXCHANGE

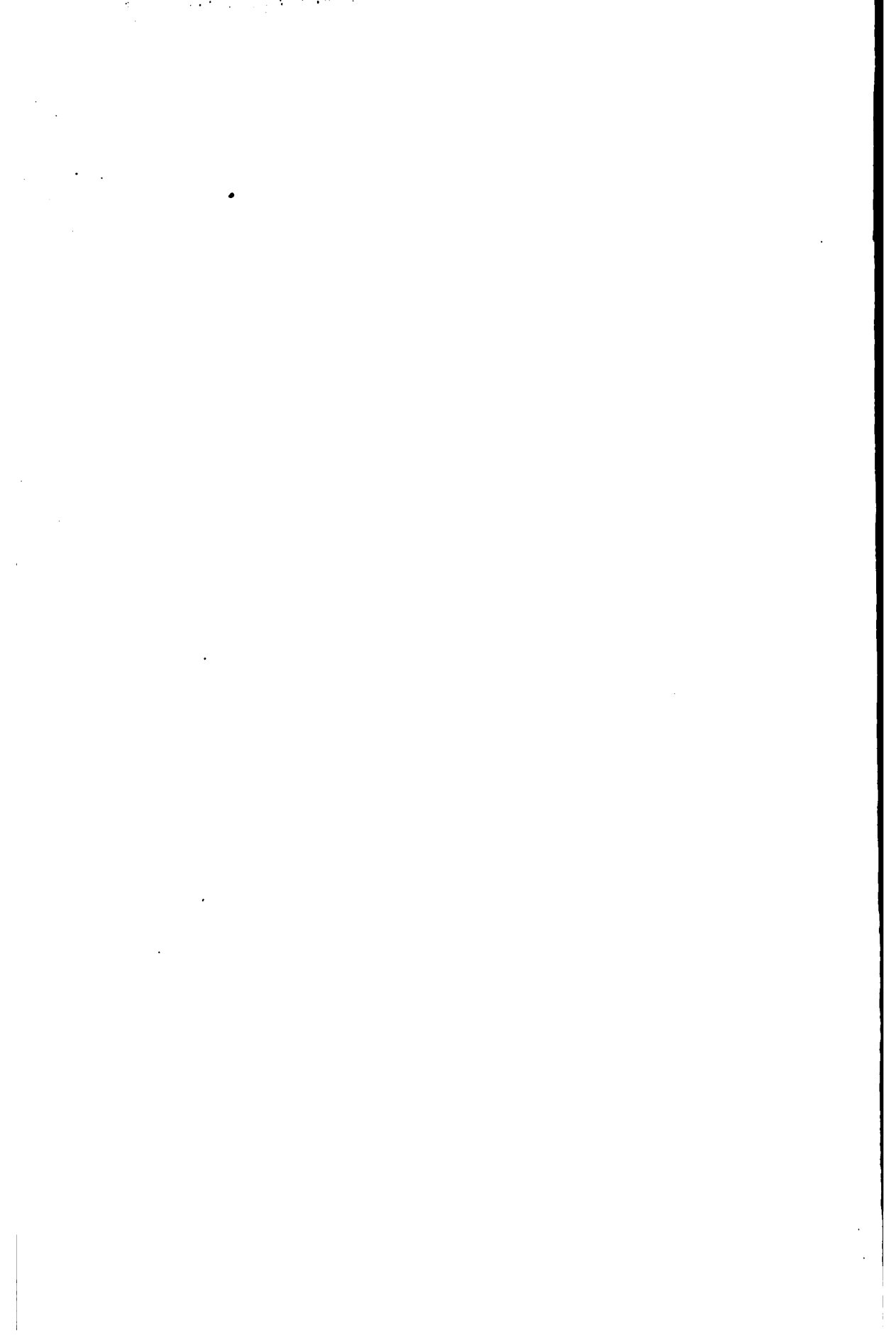

EX LIBRIS

FRAGMENTA
ARISTOTELIS

COLLEGIT DISPOSUIT ILLUSTRAVIT

UNIV. OF
ÆMILIUS. HEITZ
AUSTRIANA

IN GYMNASIO ARGENTORATENSI LITT. ANT. PROFESSOR

PARISIIS

EDITORE AMBROSIO FIRMIN DIDOT

INSTITUTI FRANGÆ TYPOGRAPHO, VIA JACOB, 56

NO VINDI
AMERICA

FRAGMENTA
ARISTOTELIS

PARISIIS. — EXCUDEBANT FIRMIN DIDOT FRATRES, VIA JACOB, 56.

FRAGMENTA
ARISTOTELIS

COLLEGIT DISPOSUIT ILLUSTRAVIT

ÆMILIUS HEITZ

IN GYMNASIO ARGENTORATENSIS LITÆ ANNO. PROFESSOR

PARISIIS

EDITORE AMBROSIO FIRMIN DIDOT

INSTITUTI FRANCIE TYPOGRAPHO

VIA JACOB, 56

M DCCC LXIX

B405
1867

TO VNU
AMERICAN

EXCHANGE

PRÆFATIO.

Duodecimus jam agitur annus, quum vir clarissimus C. Bussemakerus qui hujus voluminis primæ parti præfatus est, fragmentorum quotquot e deperditis Aristotelis scriptis reperiri possent editorem sese promisit. Quominus autem statim manum inchoando operi admoveret, in causa fuit certamen literarium eo ipso tempore ab illustri Academia Berolinensi institutum. Etenim quæ quum egregia Aristotelis scriptorum editione parata optime de his studiis meruisset, illam quoque laudem sibi præripi noluit, ut quidquid sub philosophi nomine a græcis romanisque scriptoribus allatum esset, in unum quasi corpus collectum lucidoque ordine dispositum edi curaret. Neque spes quam ita excitabat optato effectu destituta est. Vix tamen in publicos usus emissa collectione Aristoteleorum fragmentorum, sub hoc titulo : *Aristoteles Pseudepigraphus edidit Val. Rose*, Lipsiæ, 1863, quam senatus Berolinensis præmio dignam judicaverat, quum, ineunte statim anno subsequenti, supremum diem obiit, præmatura morte abreptus, vir doctissimus qui hujus Aristoteleorum operum editionis absolvendæ curam susceperat. Hoc sane acerbo et insperato casu factum est, ut humanissimus *Bibliothecæ græcæ* conditor, Ambrosius Firminus Didot, vir mea laude superior, quem unicum græcarum literarum in Gallia sospitatore omnes norunt, ad me, quem in idem certamen de quo supra diximus, descendere ausum, non prorsus imparatum audiisset, provinciam Bussemakeri morte derelictam detulerit. Ad perficiendum vero munus, quod, fateor, non invitum mihi imponi passus sum, duo sunt quæ adhuc restabant : fragmentorum scilicet collectio, deinde index absolutissimus in omnia philosophi scripta. De hoc indice, mox edendo, ut spero, cujus longe maximam par-

a

tem, ingenti plane labore atque diligentia confectam in suis chartis reliquerat Bussemakerus, quædam suo loco præfabimur : nunc de ipsa fragmentorum editione dicemus, in quibus colligendis illustrandisve nullam plane operam posuerat vir doctissimus.

Reputantibus nobis sive auctoritatem ipsius Aristotelis sive permagnum fragmentorum numerum quæ e deperditis ejus libris apud varios scriptores dispersa leguntur, mirari profecto liceret, ante hanc nostram ætatem, non majorem curam ad ea colligenda atque explananda adhibitam esse, nisi omnibus satis notum esset, superstites quoque philosophi libros, per duorum fere sæculorum spatium, plus justo neglectos apud philologos jacuisse. Postquam enim primo post renatas literas sæculo, Aristotele plus quam semibarbaro scholasticorum expulso, veri et germani philosophi scripta sive græce sive in latinum jam sermonem conversa edi cœperunt, multi de his studiis egregie meruere, inter quos præcipue Theodorum Gazam, Bessarionem, Petrum Victorium memorasse sufficet. Mox tamen hic ardor deferbuit, neque ante hoc nostrum sæculum redintegrata est apud philologos librorum Aristoteleorum lectio. Inde factum est, ut, licet lætissimum proventum Aristotelicorum hæc nostra ætas attulerit (post Buhlium enim et G. Schneiderum Saxonem nominandi sunt Brandis, I. Bekker, Trendelenburg, Spengel, Bonitz, Thurot, Rassow, Vahlen, Torstrick), haud paucæ adhuc restent quæstiones de philosopho ejusque scriptis quæ nondum ad liquidum perductæ sint. Neque hoc mirum est, quum tot sint superstites Stagiritæ libri, qui manum emendatricem expectent, plerosque viros doctos, qui in his studiis castra, ut ita dicam, locaverunt, in illis edendis recensendisque occupatos, de deperditorum librorum reliquiis minus sollicitos fuisse. At si utilis est universa diligentia quæ in componendis et coordinandis deperditorum operum reliquiis versatur, nullum esse profecto in tota antiquitate scriptorem, ad cujus accuratam sinceramque notitiam magis referat, quam Aristotelem, affirmare minime dubito. Neque solum hic loquor de incredibili pæne voluminum numero quæ ab eo

conscripta esse comperimus, nec de argumentorum quæ tractavit mira varietate, sed quum scribendi genere atque forma ad normam Socraticorum atque Platonis accedente eum usum esse constet, quum præterea et quamdam sententiarum in deperditis libris expositarum differentiam deprehendere liceat, jam quasi alterum habebimus Aristotelem ab eo quem e superstitibus scriptis noscere licet diversum. Inde factum est ut multa male perverseque de Aristotele ejusque scriptis in vulgus prolata sint, ob deperditorum ejus scriptorum ignorantiam. Quod si præsertim fragmentorum quocumque ex iis servata sunt collectionem paulo locupletiolem ante oculos habuissent, qui Strabonis et Plutarchi fidem, in iis quæ de Aristotelis librorum post ejus mortem fortuna narrant, elevare aggressi sunt (1), lenius fortasse de hac re statuissent. De qua tamen re fusius disputare non hujus est loci, sed de illis potius videndum erit quorum cura in deperditos Aristotelis libros collata notabilior fuit.

Utilitatem de qua dixi perspiciendo, bene de Aristotele meruit gravissimus philosophi insectator, Franciscus Patricius. De hoc enim viro, in quem multi propter iniquissimum odium quo erga Aristotelem flagrabat, suo quodam jure invecti sunt, verissimum esse puto judicium Jordani ita dicentis in libro *Recherches sur les traductions latines d'Aristote*, p. 220, ed. alt. : « Esse Patricium inter præstantissimos sæculi XVI auctores et literariarum rerum historiæ et philosophiæ Aristotelicæ apprime gnarum, cujus Discussiones Peripateticæ eorum, qui post ipsum de Aristotele scripserunt, plerisque scribendi materiam suppeditassent. » Quod et de

(1) De veritate eorum quæ a Strabone l. XIII, p. 608, et Plutarcho in Vita Syllæ c. 26, narrata sunt, majorem partem scriptorum Aristotelis et Theophrasti ad Syllæ usque tempora delituisse, primus dubitavit auctor, quisquis ille fuit, libelli : *les Aménitez de la critique, ou Dissertations et Remarques nouvelles sur divers points de l'antiquité ecclésiastique et profane*, Paris, chez Florentin Delaulne, 1717; cf. *Journal des Savants*, année 1717, t. LXI, p. 655 s. Similem sententiam amplexi sunt Brandis, *Ueber die Schicksale der Aristotelischen Schriften*, in *Rhein. Mus.* t. I, p. 236 ss., 259 ss.; Stahr, *Aristotelia*, Halle, 1832, t. II, p. 511, multique alii.

ipso Casaubono valet, qui quum acerbis verbis operam quam in colligendis deperditorum philosophi librorum reliquiis collocaverat Patricius perstrinxisset (1), ultra eam haud progressus, illa tantummodo fragmenta suæ editioni subjunxit, quæ majore diligentia quam judicio in *Discussionibus Peripateticis* collecta erant. Horum fragmentorum farrago, quorum numerus LX non excedit, quum amplius DC hæc nostra collectio præbeat, in omnibus quæ secutæ sunt Aristotelis operum editionibus usque ad Duvallianam ultimam a. 1654 repetita est. Post duorum fere sæculorum intervallum primus quæstionem de Aristotelis libris deperditis redintegravit Buhlius, in dissertationibus : *de Aristotelis librorum qui vulgo in deperditis numerantur ad libros superstites rationibus*, inserta in *Commentatt. hist. et philos. Acad. Gotting.*, t. XV, et *de Distributione Aristotelis librorum in exotericos et acroamaticos ejusque rationibus et causis*, Gotting., 1786, repetita in Aristotelis operum editione a Buhlio inchoata, quibus plura tamen turbavit quam ad liquidum perduxit. Feliciori jam successu partem quæstionis illustravit Brandisius, e cujus indefesso labore tot postea bonæ frugis in Aristotelem redundavit, in dissertatione sua inaugurali : *De perditis Aristotelis libris de Ideis et de Bono sive Philosophia*, Bonnæ, a. 1823 edita. Historicorum deinde librorum fragmenta, post satis levem Neumanni curam, *Aristotelis Rerum publicarum reliquiæ*, Heidelb., 1829, cf. *Aristotelis de Republica Atheniensium*

(1) Ejus verba leguntur ad calcem fragmentorum in editione Aristotelis operum Lugduni apud G. Læmarium a. 1590, et sæpius expressa : « Hæc tibi, lector, librorum Aristotelis non exstantium fragmenta, pauca illa quidem de multis, quæ pridem studiose collecta et emendata habemus, placuit nunc *δσον γεύματος χάριν* exhibere, tantisper dum liceat per otium omnia simul in unum conducta, emendata et conversa a nobis in eorum gratiam qui his epulis delectantur, publici juris facere. Nam qui ante nos hanc provinciam susceperunt, ita negligenter et imperite (quod res ipsa *μόνον οὐχί φωνήν ἀπειρία* testatur) eam sustinuerunt, ut non minus reprehendendi videantur, quod negotio se immiscuerunt quod non intelligebant, quam laudandi, quod de literis bene mereri voluerint. Sed nos de illis et cum illis alias favente Deo Opt. Max. agemus, et egregias istas *Discussiones Peripateticas* accurate discutiemus. »

fragmenta coll. ill. Van Dijk, Ultraj., 1845; ita edidit C. Müllerus in *Historicorum græcorum fragmentis*, t. II, quæ hujus Bibliothecæ pars sunt, ut nihil fere aliis agendum reliquerit, præsertim post ea quæ supplevit Bournot, *Philologus*, t. IV, in his felicior, mea quidem sententia, quam in iis de quibus idem disputavit in dissertatione inscripta : *Platonica Aristotelis opuscula*, Putbus, 1853.

Hæc, si excipias leviora nonnulla et in transcurso quasi dicta, vel quæ silentio præterire præstat, sicuti quæ a Titzio infelicissime somniata sunt in libello : *De Aristotelis operum serie et distinctione*, Lipsiæ, 1826, omnia fere sunt quæ de Aristotelis deperditis libris a viris doctis disputata erant, antequam Rosii collectio edita esset. De qua quid sentiam alio loco significavi atque in hac ipsa editione sæpius dicam. Etsi cetera omnia satisficiant, doctrina summa, multiplex lectio, acumen ingenii, non solus sum qui doleam talem hunc virum, sæpius notissimi illius quod a Pindaro dictum est : Μὴ ὄλω τῷ θυλάκῳ immemorem fuisse, multo autem magis hac opinione sibi mentem imbuisse, quam vereor ut cuidam persuaserit, licet eam jam antea in libro *de Aristotelis librorum ordine et auctoritate*, Berol., 1854, summa pervicacia defenderit, scilicet quæcunque sub Aristotelis nomine servata sint fragmenta, ea ad unum omnia falsariis nescio quibus deberi. Quo fere tempore edita est Rosii collectio, quæstionem de Aristotelis dialogis egregie illustravit J. Bernays, *die Dialoge des Aristoteles, in ihrem Verhältniss zu seinen übrigen Werken*, Berlin, 1863. Hujus viri quantum sit acumen in enodandis difficillimis quæstionibus, quanta felicitas in indagandis et pervestigandis deperditorum librorum reliquæ, non opus est ut pluribus persequar satisque ostendunt cetera quæ de Aristotele conscripsit sive in *Rhein. Museum n. F.*, t. VIII, p. 561 : *Ergänzung zu Aristoteles' Poetik*, sive in dissertatione : *Grundzüge der verlorenen Abhandlung des Aristoteles über Wirkung der Tragödie*, Breslau, 1857.

Sed de aliis satis jam dicta sunt : nunc quamnam ipsi in eden-

dis Aristotelis fragmentis secuti simus, breviter exponenda est ratio.

Inter omnes qui in tota antiquitate fecunditatis laude floruerunt scriptores, non ultimum certe locum obtinet Aristoteles. Numerus librorum quos conscripsisse dicitur, varie indicatus est. Quum enim Diogenes Laertius, V, 34 : (Συγγράμματα) τὸν ἀριθμὸν ἐγγὺς ἦκει τῶν τετρακοσίων, τὰ ὅσα γε ἀναμφίλεκτα· πολλὰ γὰρ καὶ ἄλλα εἰς αὐτὸν ἀναφέρεται συγγράμματ' αὐτοῦ καὶ ἀποφθέγματα, ἀγράφου φωνῆς εὐστοχίματα et Auctor anonymus Vitæ a Menagio primum editæ, ad calcem Diogenis Laertii, ed. Didot, p. 13, 7 : Συνέγραψε βιβλία ἐγγὺς υ', de hac re consentiunt, longe aliter se habent, quæ apud veterem quemdam philosophi interpretem leguntur, qui etsi ipse Græcus non fuit, tamen sua pleraque græcis fontibus debet. Ita igitur David in Aristot. Categ., p. 22, A, 11, Brandis : Τῶν Ἀριστοτελικῶν συγγραμμάτων πολλῶν ὄντων, χιλίων τὸν ἀριθμὸν, ὡς φασὶ Πτολεμαῖος ὁ Φιλάделφος, ἀναγραφὴν αὐτῶν ποιησάμενος καὶ τὸν βίον αὐτοῦ καὶ τὴν διάθεσιν et rursus ib., p. 24, A, 19 : Τῶν Ἀριστοτελικῶν συγγραμμάτων χιλίων ὄντων τὸν ἀριθμὸν, ὡς Ἀνδρόνικος παραδίδωσιν. Ptolemæum qui Philadelphus cognominatus est, de cujus incauto ardore quo Aristotelis Theophrastique libros coemerat nota sunt quæ cum apud Galenum in Comment. II de Natura hum., p. 128, tum apud Ammonium Comm. in Categor., p. 28, A, 43, Brand., Davidem ib. 14, Simplicium p. 2, E narrantur, de Aristotelis vita et scriptis commentarios reliquisse, omnes ignorant, nisi quod talis liber a Dschemaluddino (cf. Wenrich, *de Auctorum græcorum versionibus et commentariis syriacis, arabicis, armeniaticis, persicisque*, Lipsiæ, 1842, p. 237, et Casiri, *Bibliotheca arabico-hispanica*, t. I, p. 304) et auctore Vitæ Marcianæ Aristotelis, p. 8, ed. Robbe, Lugd. Batav., 1861, Ptolemæo cuidam, nullò tamen adscripto cognomine, tribuitur. Ptolemæum igitur Ægypti regem male huc delatum arbitror. Quod vero ad Andronicum attinet, si, ut puto, maximam partem vera sunt quæ de ejus curis in Aristotelis librorum editione collatis apud Strabonem et Plutarchum narrantur, nihil sane est quod miremur, numerum librorum phi-

losophii, ejus testimonio multo ampliozem indicari, quam qualis apud Hermippum cujus auctoritate nititur index qui est apud Diogenem Laertium et Anonymum, indicatus erat. Quod tamen haud ita dictum velim, ac si hunc ipsum numerum mille voluminum pro vero atque sincero accipiendum esse censeam. Quot libri reuera ab Aristotele conscripti sint ignorare me facile patior, dummodo hoc unum concedatur in indice Diogenis Laertii et Anonymi, cujus librorum summa proxime ad numerum quem ipsi indicant accedit, quadringentorum scilicet voluminum, nequaquam omnia philosophi scripta contineri.

Alia est quæstio cum hac artissime conjuncta nec minus impedita. Quis enim speret se satis perspicacem fore, ut germana et supposititia Aristotelis scripta, qualia jam in antiquitate multa fuisse pro certo habeo, discernere valeat : nisi si quis fortasse ariolando gaudeat, aut, desperando rem aliter decerni posse, in extremam quamdam sententiam abeat, omnia sive falsa, sive vera et genuina reputans? Neque solum loquor de libris quorum nudos tantummodo titulos in indicibus positos habemus, sed etiam quum de iis scriptis philosophi agitur quæ et aliunde nobis innotuerunt non minus iniqua est nostra conditio. Etenim ad unum fere omnes qui deperditum quemdam Aristotelis librum laudant, nihil de ejus argumento ambituve addunt, neque indicare præterea curant quoniam jure philosopho adscriptus sit. Hanc igitur quæstionem plerumque ne attingendam quidem putavi. Quidquid sub Aristotelis nomine ex antiquitate servatum est, sub unæ eodemque titulo ejus fragmentorum complecti maluimus, segregatis tantummodo nonnullis quæ quin errore sive etiam aperta fraude Aristoteli supposita sint neminem dubitaturum fore spero.

Duo vero sunt genera scriptorum quæ sub Aristotelis nomine circumferuntur de quibus nihil hîc curavimus. Quum enim per magnam partem temporis quod medium ævum appellari solet, Stagiritæ nomen quasi ipsam scientiam repræsentaret, factum est ut eo mirum in modum abuterentur non solum Arabes, sed et doc-

tores scholastici. Nec jocosissimus in hoc genere poeta nostras comicus est apud quem nescio quis Aristotelem in capite de pileis laudans inducitur. Vix minus ridiculi sunt tractatum tituli quales in bibliothecis adhuc reperiuntur Aristotelis nomen eminentes : *de Arte notaria, de Conductibus aquarum, de Ciromantia* (cf. Rose, *Arist. Pseudepigr.*, p. 606), ut alia sive astrologica sive alchymica, quæ vocantur, taceam. Talia nosse eorum refert qui in historiam scholasticorum inquirunt, cum germano vero Aristotele nihil commune habent. Nec magis conferunt ad accuratiorem philosophi notitiam quæcunque ex arabicis plerumque fontibus derivata, sive in antiquioribus quibusdam editionibus typis expressa sunt, sive in codicibus exstare dicuntur. Ex quo genere quæ notissima sunt breviter hic recensebo.

Opus quod inscribitur : *Aristotelis libri XIV de secretiore parte divinæ sapientiæ secundum Ægyptios*, additis præterea his verbis : *qui illius metaphysica vere continent, cum Platonica magna ex parte convenientia*, ultimum editum est a Jacobo Carpentario, infensissimo Petri Rami adversario, Lutetiæ Parisiorum, a. 1571, et ex ejus editione repetitum legitur in editionibus Casaubonianis et Duvallianis. Nullius tamen pretii hanc Carpentarii editionem esse ex ipsius confessione apparet. Infelici enim studio abreptus sermonem latinum paulo tolerabiliorem reddendi, idem illud commisit quod in vetere versione libri secundi OEconomicorum a Leonardo Aretino factum erat (cf. infra, p. 152), idque quum neque exemplar arabicum possideret, neque ipsius linguæ cognitione instructus esset. Itaque si quis in hos libros accuratius inquirere cupiat, nisi arabice exstent, recurrendum ei erit ad primam eorum editionem quam Petrus Nicolaus Faventinus quidam curavit Romæ a. 1519 hoc titulo : *Aristotelis theologia s. mistica philosophica secundum Ægyptios noviter reperta et in latinum redacta*. Præfatus est huic editioni in epistola ad Leonem X Franciscus Roseus Ravennas, qui narrat se quum Damasci habitaret, in hos libros incidisse quos Abanema Saracenus in arabicam linguam transtulisse diceretur. A

se vero rogatum Mosem Rovani, medicum quemdam Cyprium linguæ arabicæ peritissimum eos in latinum sermonem transtulisse. Quæ vero versio quum stylo juxta arabicum indigesto ac ob imperitiam latinitatis et dictionem incompositam illiterato conscripta esset, eos latinitate donatos esse ab editore. Quid in his veri quid falsi insit dijudicare nequeo. Rem sicuti narratur, ita habere se posse, simile exemplum librorum de Plantis demonstrat. Fac autem omnia vera esse, fœtum hominis christiani e sexto septimove post Chr. n. sæculo habebis, pro opere falsarii ex initio sexti decimi, quæ M. Lutheri fuisse videtur sententia, ita in Epistola d. 7 Dec. 1519 scribentis : *Attulit D. Johannes Hesus ex Italia Theologiam Aristotelis mysticam, nuper in Syria, ut scribunt, repertam, hoc est per scyphantum aliquem somniatam, ut ego sentio.* De Palæphato horum librorum auctore cogitare, quem Suidas Θεολογίαν Αἰγυπτιακὴν scripsisse testatur, sicuti Patricius in *Discussionibus Peripateticis*, fol. 17, recto, ed. Venet., 1571, suspicatus est, nulla est satis idonea causa, multæ autem quæ vetant. Ceterum idem Patricius quum l. l. hos libros Aristoteli abjudicasset, sibi ipsi inconstans, eos e versione Petri Nicolai, hoc titulo : *Mystica Ægyptiorum et Chaldæorum a Platone voce tradita, ab Aristotele excepta et conscripta Philosophia*, recudi curavit in opere inscripto *de Universis Philosophia*, Ferrariæ, 1591, et Venetiis, 1593.

Liber *de Proprietatibus Elementorum* sive *de Causis Proprietatum Elementorum* inscriptus, nunquam quod sciam seorsim typis excusus est : legitur vero in latinis Aristotelis editionibus, Venetis, a. 1496, t. II, a. 1551 et 1562, t. VI. Ex arabico translatum fuisse, satis ostendunt specimina quæ attulit Jourdain, *Recherches sur les traductions d'Aristote*, ed. sec., p. 182 et 444.

De auctore et de variis inscriptionibus libri *de Causis*, qui sub hoc titulo in iisdem editionibus legitur, egregie disputavit Jourdain l. l., p. 183 ss. cf. p. 445. Ex arabico sermone translatum esse testatur D. Thomas, qui in eum commentatus est. Eo, ut et hoc addam, quasi veri Aristotelis scripto, usus est F. Magnanus Bono-

niensis in *Synopsi effatorum Aristotelis*, Bononiæ, 1668, p. 274 et 288. Ex arabico item fonte fluxit liber *Secretum secretorum Aristotelis ad Alexandram M., de regum regimine, de sanitatis conservatione, de physiognomonia*, sub quo titulo editus est ab Alexandro Achillino medico, in *Opere septisegmentato*, Bononiæ, 1501 et 1516. Ejus codices duos arabicos in Bibliotheca Parisiensi exstantes memorat Jourdain l. l. p. 186, multæque versiones latinæ sive totius operis sive etiam singularum ejus partium propriis titulis inscriptarum (cf. Jourdain, l. l., p. 117), tertio et præsertim quatuordecimo sæculo scriptæ in bibliothecis asservantur. Nec minus in alias linguas translatum esse constat. Cf. Rose, *de Aristotelis librorum ordine et auctoritate*, p. 183, sq.

Accedunt et alia quædam non majoris auctoritatis scripta, liber *de Pomo* inscriptus, qui legitur hebraice Rivæ Tridenti, 1562, impressus, latine vero in ed. Veneta a. 1496, t. II (cf. Erasmi præfat. in Aristot. ed. Basileens. a. 1531), *de Perfecto Magisterio et de practica lapidis philosophici ad Alexandrum*, in *Theatro chemico*, Argentor. 1659, t. III, p. 76, et V, p. 787. De his vero cunctis non minus quam de libro *de Lapidibus* quem frequentissime laudat Vincentius Bellovacensis in Speculo suo naturali aliisque nonnullis, fusius disputet qui de Aristotele vere pseudepigrapho quæstionem tractare voluerit.

At si, ut confido, tale hoc scriptorum genus nemo facile desiderabit, in hac editione, quæ est prima totius Aristotelis, omitenda non erant quæcunque apud ipsum Aristotelem ad deperdita ejus scripta referri possunt testimonia, licet maximam partem talia sint, ut ex iis satis certo dijudicari nequeat, utrum libros quos designare videtur philosophus revera conscripserit an solum conscribere in animo habuerit. Jure profecto mirari licet, nec hoc Brandisium v. cl. in suo libro *Geschichte der gr. röm. Philosophie*, t. II, 2, p. 97, fugit, Aristotelem in superstitionibus suis libris tam raro eorum mentionem injecisse qui nunc inter deperditos numerandi sunt. In hujus rei causas accuratius inquirere operæ fortasse

pretium erit; nullo tamen modo concedam, hoc Aristotelis silentio illorum librorum auctoritatem infirmari et infringi.

Vides quam multæ quamque graves sint quæstiones quas in hac præfatione vix ac ne vix quidem attingere potuimus. Quod si sperandum est, nos unquam plura et præsertim certiora sive de Aristoteleorum librorum in antiquitate fortuna habituros, sive etiam de ipsis initiis a quibus profectus doctrinam suam admirandam extruxerit philosophus, ad hoc quin maximi momenti futura sint in ea quæcunque ad deperdita ejus scripta pertineant accuratius quam hucusque factum est inquirere, equidem minime dubito.

Scribebam Argentorati, Idibus Novembribus, anni MDCCCLXVIII.

CONSPECTUS LIBRORUM

E QUIBUS

FRAGMENTA SERVATA SUNT.

I. DIALOGI, p. 15-68.

1. Περὶ Δικαιοσύνης, p. 19.
2. Περὶ Ποιητῶν, p. 23.
3. Περὶ Φιλοσοφίας, p. 30.
4. Πολιτικός, p. 41.
5. Περὶ Ῥητορικῆς ἢ Γρύλλος, p. 41.
6. Νήρινθος, p. 42.
7. Σοφιστής, p. 42.
8. Ἐρωτικός, p. 43.
9. Συμπόσιον, p. 44.
10. Περὶ Πλούτου, p. 45.
11. Προτρεπτικός, p. 46.
12. Εὐδήμος ἢ περὶ Ψυχῆς, p. 47.
13. Περὶ Εὐχῆς, p. 55.
14. Περὶ Εὐγενείας, p. 55.
15. Περὶ Ἠδονῆς, p. 58.
16. Περὶ Βασιλείας, p. 59.
17. Ἀλέξανδρος ἢ ὑπὲρ Ἀποικίων, p. 61.
18. Περὶ Παιδείας, p. 61.
19. Οἰκονομικός, p. 63.
20. Περὶ Μέθης, p. 64.
21. Μαγικός, p. 66.

II. DE PHILOSOPHORUM DOCTRINIS,
p. 68.

1. Περὶ Πυθαγορείων, p. 68.
2. Περὶ τῆς Ἀρχυτείου φιλοσοφίας, p. 77.

3. Περὶ Δημοκρίτου, p. 77.
4. Τὰ ἐκ τῆς Πολιτείας Πλάτωνος, p. 79.
5. Τὰ ἐκ τοῦ Τιμαίου Πλάτωνος, p. 79.
6. Περὶ τ' Ἄγαθοῦ, p. 79.
7. Περὶ Ἰδίων, p. 86.
8. Διαιρέσεις Πλάτωνος, p. 91.

III. SCRIPTA LOGICA, p. 113.

1. Κατηγορίαι, Ἀναλυτικά, p. 114.
2. Περὶ Προβλημάτων, p. 115.
3. Τὰ παρὰ τὴν Λέξιν, p. 116.
4. Μεθοδικά, p. 116.
5. Διαιρέσεις, p. 118.
6. Περὶ Ἀντικειμένων, p. 119.

IV. SCRIPTA RHETORICA ET ROETICA,
p. 122.

1. Τεχνῶν συναγωγή, p. 122.
2. Τεχνῆς τῆς Θεοδέκτου συναγωγή, p. 124.
3. Περὶ Συμβαουλίας, p. 126.
4. Περὶ Ποιητικῆς, p. 127.
5. Ἀπορήματα ἑμμηρικά, p. 129.

V. SCRIPTA ETHICA, p. 151.

1. Περὶ Παθῶν ὀργῆς, p. 151.
2. Περὶ Συμβιώσεως ἀνδρῶς καὶ γυναικός,
p. 153.

VI. SCRIPTA PHYSICA, p. 156.

1. Περὶ Στοιχείων, p. 156.
2. Περὶ Μίξεως, p. 157.
3. Περὶ τοῦ Ποιεῖν καὶ Πάσχειν, p. 157.
4. Περὶ Σημείων, p. 157.
5. Ἀστρονομικόν, p. 160.
6. Περὶ Μετάλλων, p. 161.
7. Περὶ Φωτῶν, p. 162.
8. Γεωργικά, p. 165.
9. Περὶ Τροφῆς, p. 167.
10. Περὶ Νόσου καὶ Ὑγίαιας, p. 168.
11. Ἀνατομαί, p. 169.
12. Ἐκλογή ἀνατομῶν, p. 171.
13. Ζωικά, p. 171.
14. Ἐξ ἀδήλων περὶ Ζώων βιβλίων, p. 185.
15. Περὶ Θηρίων, p. 188.
16. Περὶ Φύσεως ἀνθρώπου, p. 189.
17. Φυσιολογικὰ, p. 191.

VII. PROBLEMATΑ, p. 194.

1. Προβλήματα φυσικά, p. 194.
2. Περὶ τῆς τοῦ Νεῖλου ἀναβάσεως, p. 211.
3. Περὶ τῆς Λίθου, p. 215.
4. Ὀπτικά, p. 215.
5. Ἱατρικά, p. 216.

VIII. SCRIPTA HISTORICA, p. 218.

1. Πολιτεῖαι, p. 219.
 - Ἀθηναίων, p. 224.
 - Λιβυνητῶν, p. 251.
 - Αἰτωλῶν, p. 251.
 - Ἀκαρνανῶν, p. 251.
 - Ἀκραγαντινῶν, p. 252.
 - Ἀμβρακικῶν, p. 252.
 - (Ἄντανδρίων), p. 253.
 - Ἀργείων, p. 253.
 - Ἀρκάδων κοινῆ, p. 253.
 - Ἀχαιῶν, p. 254.

- Βοττιαίων, p. 254.
- Γελώων, p. 254.
- Δελφῶν, p. 255.
- Δηλίων, p. 255.
- (Ἐπιδυρίων), p. 256.
- (Ἐρμιονέων), p. 256.
- Ἡλείων, p. 257.
- Ἡπειρωτῶν, p. 257.
- Θετταλῶν, p. 257.
- Θηβαίων, p. 259.
- Ἰασίων, p. 260.
- Ἰθακησίων, p. 261.
- Ἰμεραίων, p. 263.
- Καίων, p. 263.
- Κερκυραίων, p. 263.
- Κιανῶν, p. 264.
- Κολοφωνίων, p. 264.
- (Κορινθίων), p. 264.
- Κρητῶν, p. 265.
- (Κροτωνιατῶν), p. 266.
- (Κυθρίων), p. 266.
- Κυθνίων, p. 266.
- Κυμαίων, p. 266.
- Κυπρίων, p. 267.
- Κυρηναίων, p. 267.
- Λακεδαιμονίων, p. 268.
- (Λεσβίων), p. 273.
- Λευκαδίων, p. 274.
- Λακρῶν, p. 274.
- (Λυδῶν), p. 275.
- Λυκίων, p. 275.
- Μασσαλιωτῶν, p. 276.
- Μεγαρίων, p. 276.
- Μεθωναίων, p. 276.
- Μηλείων, p. 277.
- (Μηλίων), p. 277.
- (Μίλησιων), p. 277.
- Ναξίων, p. 278.
- Ὀπουντίων, p. 279.
- Ὀρχομενίων, p. 281.
- Παρίων, p. 283.
- Πελληνίων, p. 283.

- (Ῥηγίνων), p. 283.
 (Ῥοδίων), p. 283.
 Σαμίων, p. 284.
 Σαμοθράκιων, p. 287.
 Σικυωνίων, p. 288.
 (Σινοπέων), p. 288.
 Συδαρίτων, p. 288.
 Συρακουσίων, p. 289.
 Ταραντίνων, p. 290.
 Τεγεατῶν, p. 291.
 Τενεδίων, p. 291.
 Τηνίων, p. 292.
 Τροιζηνίων, p. 293.
 Φωκίων, p. 294.
 Χαλκηδονίων, p. 294.
 Χαλκιδέων, p. 294.
 Ὠρωπίων, p. 295.
 Ἐξ ἀδήλων Πολιτείων, p. 296.
2. Νόμιμα βάρβαρικά, p. 297.
 3. Νόμιμα Τυρρηγῶν, p. 298.
 4. Δικαιώματα, p. 299.
 5. Πυθιονικαί, p. 299.
 6. Διδασκαλίαι, p. 302.
 7. Νόμοι συσσιτικοί, p. 307.
 8. Ὑπομνήματα ἱστορικά, p. 307.
 9. Πέπλος, p. 309.
- IX. ORATIONES ET EPISTOLÆ, p. 319.
1. Ἐγκώμιον Ἀλεξάνδρου, p. 319.
 2. Ἐγκώμιον Πλάτωνος, p. 319.

3. Ἀπολογία ἐπιθείας πρὸς Εὐρυμέδοντα, p. 320.
4. Ἐπιστολαί, p. 321.
 πρὸς Φίλιππον, p. 323.
 πρὸς Ἀλέξανδρον, p. 324.
 πρὸς Ἀντίπατρον, p. 326.
 ἔξ ἀδήλων Ἐπιστολῶν, p. 328.
 Διαθηκαί, p. 331.

X. CARMINA, p. 333.

1. Ἰαμβοί, p. 333.
2. Ἐπη, p. 334.
3. Ἐλεγεία, p. 334.

XI. FRAGMENTA INCERTÆ SEDIS, p. 335.

1. Χρεΐται, p. 335.
2. Διατριβαί, p. 337.
3. Γνωμαί, p. 337.
4. Ἀποφθέγματα, p. 341.

XII. FRAGMENTA DUBIA, p. 345.

1. Τελευταί, p. 347.
2. Θεογονία, p. 348.
3. Θεολογούμενα, p. 348.
4. Περὶ Ποταμῶν, p. 349.
5. Περὶ Ἀνέμων, p. 350.

XIII. FRAGMENTA SPURIA, p. 350.

ADDENDA.

Quum maxima pars hujus collectionis fragmentorum typis jam expressa esset, allatus est nobis liber : *Mélanges de littérature grecque*, Paris, 1868, editus ab E. Millero, cujus viri felici industriæ tam multa jam debent literarum græcarum studiosi, et plura, ut spero, mox debituri sunt. Fragmenta duo ex Aristotelis Rebuspublicis Delphensium et Methonæorum quarum prior adhuc ignota erat, e Collectionibus Proverbiorum a Millero editis petita, suis locis inserere potuimus. Alia vero nonnulla quæ ad Aristotelem illustrandum conferunt hic adscribemus, additis præterea nonnullis quæ aliunde nobis innotuerunt.

Dial. de Justitia fr. 1, p. 20, hæc addenda sunt e Σουητίνου Τρογκύλου περι Βλασφημιῶν, καὶ πόθεν ἐκάστη, l. l. p. 416 Miller, qui ipsa jam verba Aristotelis præbere videtur : Εὐρύβατος · ὁ πανοῦργος, καὶ Εὐρυβάτης ὁ ζυτός. Ἦν δὲ Ἐρέσιος ὑποχείριος Κροίσου, ὃς αὐτομολήσας ὡς Κύρον, καὶ προδοῦς τὰ τοῦ Κροίσου ἀπόρρητα, αἷτιος ἐγεγονέει τῆς πορθήσεως τῶν Σάρδεων. Ἀριστοτέλης δ' ἐν πρώτῳ περι Δικαιοσύνης κλέπτειν αὐτὸν γεγονέαι φησίν, ἀλόντα καὶ δεθέντα, καὶ δεῖξαι προτραπέντα παρὰ τῶν φυλάκων, ὅπως διὰ τῶν τοίχων ἀνίων εἰς τὰς οἰκίας παρέρχοιτο · λυθεὶς οὖν ἐγκεντρίδας ὑποδησάμενος καὶ τοῦς σπόγγους λαβῶν, ἀνέβη τε βῆσται καὶ τὸν ὄροφον ἐξελεθῶν φυγὰς ὤχετο.

Athen. Respubl. 41 (410), p. 235. Multo plura quam apud Harpocrationem et Suidam leguntur præbet Etymologici Magni codex Florentinus (Marc. 304) a Millero collatus l. l. p. 103 : Εἰς ἐμφανῶν κατὰστασιν καὶ ἐξ ἀφανῶν καταστάσεως · ὄνομα δίκης ἐστὶν ἣν ἐποιοῦντο τινὲς ἀπολέσαντές τι τῶν ἰδίων καὶ γνωρίσαντες · ἐνάγκαζον δὲ διὰ τῆς δίκης τὸν ἔχοντα ἐμφανῆ καταστῆσαι τὰ σῦλα καὶ παρὰ τίνος ὠνήσαντο ταῦτα, καὶ εἰ μὲν τὸν πωλήσαντα πατέρα (φανερὰ conj. Mill.) ἐδείκνυεν, ὁ ἀγὼν πρὸς ἐκείνον ἐγένετο · εἰ δὲ μὴ πρὸς αὐτὸν τὸν ἔχοντα ἀπαφέροντο καὶ πρὸς τὸν ἄρχοντα (ἐλαγχάνοντο fort. inser. Miller.) αἱ γραφαὶ καὶ τῆς ἐξ ἀφανῶν καταστάσεως · ἐκλήθη δὲ οὕτως ἡ δίκη διότι ὑπὲρ τοῦ ἐμφανίσει τὰ σῦλα καὶ τὸν πωλήσαντα ἐγένετο. In his pro patéra, aperte πρατῆρα corrigendum est, ita ut πωλήσαντα male e glossa additum sit. Cf. *Lexic. rhetor.* p. 246, 4 Bekker, ubi hoc ipso lemmate : εἰ μὲν πρατῆρα ἐπεδείκνυεν, scriptum est.

Corcyr. Resp. 135 (505), p. 264, add. Proverb. Collect. III, ap. Millerum, p. 377, ἰδ', ubi legitur : ὡς καὶ Ἀριστοτέλης ἱστορεῖ ἐν τῇ Κερκυραίων Πολιτείᾳ.

Lacedæmon. Resp. fr. 160 (530), p. 270 : Schol. Aristoph. Thesmoph. 600 ad verba : Κρυπτός · ἐγκυβήμενος : ἀντὶ τοῦ κευρυμμένου. Καλοῦνται μὲν γὰρ καὶ κρύπται

(κρυπτεία Bernhardy) παρὰ Πλάτωνι τῷ φιλοσόφῳ καὶ παρ' Εὐριπίδῃ καὶ ἐν ταῖς τῶν Λακκεδαίμονίων πολιτείαις. Καὶ ἐν Θάσῳ ἀρχὴ τις κρύπτεται (κρυπτεται Bernh.), ubi hæc annotat Nauckius : « Euripidis mentio jam Dindorfio (cf. Poet. Scen. fr. Eurip. 1111) suspecta fuit; fortasse legendum καὶ παρ' Ἀριστοτέλει ἐν ταῖς τῶν Λακεδ. Πολ. »

Fragmentum anonymum in Etymol. M. p. 426, 17 : Πρὸ τοῦ Δία κτήσασθαι τὴν Ὀλυμπίαν παρὰ τῆς γῆς, αὐτὴν παρειλήφεσαν Ἥλιός τε καὶ Κρόνος. Γνώρισμα δὲ τοῦ κτήματος κοινός ἐστι βῶμος ἀμφοῖν αὐτοῖν ἐν Ὀλυμπίᾳ. Σύμβολον δὲ καὶ τότε τοῦ μὲν, ὁ Κρόνος λόφος καλούμενος, τοῦ δὲ Ἥλις μέχρι τοῦ νῦν καλουμένη ἐπώνυμον τοῦ θεοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ Λυγείας τῆς χώρας ἐβασίλευσε, μοίρας οὖσης Ἥλιου, καὶ αὐτῶ ὄν, in cuius sine ἐν τῷ περὶ Ὀλυμπιονικῶν legitur in codice Florentino (qui præterea varias lectiones præbet πρὶν τὸν Δία, ἐπώνυμα τῶν θεῶν, Ἥλιου, Ἥλιου καὶ αὐτὸς ὄν), quod Aristotelis esse suspicatur Millerus l. l. p. 154, vix huic tribuerim quippe cuius liber Ὀλυμπιονικῶν inscriptus nude seriem victorum præbuisse videtur.

Lectorem præterea monitum volo factum esse in sequentibus, ut bis idem fragmentum duobus locis positum reperiatur. Quæ enim habet Julianus Orat. VII, p. 412 Petav. imprudenti mihi accidit ut jam dialogo de Philosophia adscripta (fr. 49 d), iterum Epistolis tribuerem (fr. 642). Idem error commissus est in Plinii loco Hist. Nat. II, 101, qui simul in Problematis physicis (fr. 350) et in iis quæ medicinam spectant (fr. 365) conspicitur.

DE INDICIBUS LIBRORUM ARISTOTELIS

EORUMQUE AUCTORITATE

Quum tria sint omnino testimoniorum genera, e quibus deperditorum Aristotelis scriptorum notitiam haurire liceat, quæ de his apud ipsum philosophum leguntur, tabulæ deinde librorum qui in antiquitate sub Aristotelis nomine perferbantur, postremo varia u deperditis libris ejus fragmenta, per occasionem ab antiquis scriptoribus allata, quæstionem a tabulis incipiendam duximus, quas primum integras apponemus, de singularum ætate, rationibus, auctoritate, quam brevissime disputaturi.

Inter hosce vero indices ut antiquissimum, ita et longe præstantissimum eum esse quem Diogenes Laertius in vita philosophi exscripsit, neminem fugere poterit. Causam ob quam hunc integrum apposuerit, illis tantum omissis libris de quibus ambigeretur (cf. V, 34 : Δῆλον ἐκ τῶν προγεγραμμένων συγγραμμάτων, ἃ τὸν ἀριθμὸν ἐγγύς ἔχει τῶν τετρακοσίων, τὰ ὅσα γε ἀναμφίλεκτα), ipse hisce declaravit verbis V, 21 : Συνέγραψε δὲ (ὁ Ἀριστοτέλης) πάνμπλειστα βιβλία, ἅπερ ἀκόλουθον ἡγήσασθαι ἐπογράφαι διὰ τὴν περὶ πάντας λόγους τάνδρος ἀρετήν. Sed si dignus est, qui ob talem curam jure laudetur Diogenes, melius etiam de nobis meriturus fuisset, si singula librorum genera, quod alias facere consuevit, inter se distinxisset. Quod tamen quum a primo conditore hujus tabulæ factum esse, satis manifesta demonstrent iudicia, ordinem quem ille in recensendis singulorum librorum titulis observaverit, quoad conjiciendo licet, indicare conati sumus, eadem usi distributione quam plane similes apud Diogenem Laertium (cf. V, 80, 86) indices præbent. Numeri

deinde singulis titulis appositi eorum seriem in altero, qui Anonymi vocatur, indice declarant ut facilius inde perspiciatur quid utrique peculiare sit. Asterisco autem ita usi sumus, ut semel additus illos designaret titulus, quorum mentio alibi quoque occurrit, repetitus vero, qui ad superstites philosophi libros pertinere videntur; inter cancellos vero positus asteriscus (*) tales indicat libros, e quibus etsi non nominantur, fragmenta tamen fortasse servata sunt. Duplicem denique cancellis inclusum (**) illis apposivimus titulis, de quibus minus certum est, an ad superstites libros referri debeant.

In scribendis Diogenis Laertii verbis secuti sumus recensionem, quam post Cobetum, ex antiquissimorum codd. Laur., Marc., aliorumque recentiorum collatione instituit Rosius. Cf. ejus *Aristoteles Pseudepigraphus*. Lips. 1863, p. 11.

(ΔΙΑΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΠΑΡΑΙΝΗΣΕΙΣ.)

- * Περὶ Δικαιοσύνης, α', β', γ', δ'. (1)
- * Περὶ Ποιητῶν, α', β', γ'. (2)
- * Περὶ Φιλοσοφίας, α', β', γ'. (3)
- (*) Πολιτικοῦ α', β'. (4)
- 5 Περὶ Ῥητορικῆς ἢ Γρύλλος, α'. (5)
- (*) Νήρινθος, α'. (6)
- * Σοφιστής, α'. (8)
- Μενέξενος, α'. (10)
- * Ἐρωτικὸς, α'. (12)
- 10 * Συμπόσιον, α'.
- (*) Περὶ Πλούτου, α'. (7)
- * Προτρεπτικὸς, α'. (14)

(DIALOGI ET EXHORTATIONES.)

- De Justitia, I, II, III, IV.
- De Poetis, I, II, III.
- De Philosophia, I, II, III.
- Politici I, II.
- 5 De Rhetorica sive Gryllus, I.

ARISTOTELIS. VOL. IV.

- Nerinthus, I.
- Sophista, I.
- Menexenus, I.
- Amatorius, I.
- 10 Convivium, I.
- De Divitiis, I.
- Cohortatorius, I.

- * Περὶ Ψυχῆς, α'. (13)
 * Περὶ Εὐχῆς, α'. (9)
 15 * Περὶ Εὐγενείας, α'. (11)
 Περὶ Ἡδονῆς, α'. (15)
 * Ἀλέξανδρος ἢ ὑπὲρ Ἀποίκων, α'. (14)
 * Περὶ Βασιλείας, α'. (16)
 * Περὶ Παιδείας, α'. (18)
-(ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ.)

 20 * Περὶ τ' Ἀγαθοῦ, α', β', γ'. (20)
 Τὰ ἐκ τῶν Νόμων Πλάτωνος, α', β', γ'. (22)
 * Τὰ ἐκ τῆς Πολιτείας, α', β'.
 (*) Οἰκονομικὸς, α'. (17)
 Περὶ Φιλίας, α'. (21)
 25 (*) Περὶ τοῦ Πάσχειν ἢ Πεπονθέναι α'.
 Περὶ Ἐπιστημῶν, α'. (25)
 Περὶ Ἐριστικῶν, α', β'.
 Λύσεις ἐριστικαί, δ'. (27)
 Διαιρέσεις σοφιστικαί, δ'. (29)
 30 Περὶ Ἐναντίων, α'. (30)
 Περὶ Εἰδῶν καὶ Γενῶν, α'. (31)
 Περὶ Ἰδίων, α'.
 Ὑπομνήματα ἐπιχειρηματικά, γ'. (31)
 Προτάσεις περὶ ἀρετῆς, α', β', γ'. (32)
 35 Ἐνστάσεις, α'. (31)

- Περὶ τῶν Ποσαχῶς λεγομένων ἢ κατὰ πρόθεσιν,
 α'. (25)
 (*) Περὶ Παθῶν ὀργῆς, α'. (28)
 (**) Ἠθικῶν α', β', γ', δ', ε'. (27)
 (*) Περὶ Στοιχείων, α', β', γ'. (33)
 40 Περὶ Ἐπιστήμης, α'.
 Περὶ Ἀρχῆς, α'.
 Διαιρέσεις, ιζ'.
 Διαιρητικῶν α'.
 * (Περὶ) Ἐρωτήσεως καὶ Ἀποκρίσεως, α', β'. (30,
 45 Περὶ Κινήσεως, α'.
 Προτάσεις, α'. (36)
 Προτάσεις ἐριστικαί, δ'. (29)
 Συλλογισμοί, α'.
 ** Προτέρων Ἀναλυτικῶν α', β', γ', δ', ε', ζ',
 ζ', η', θ'. (41)
 50 ** Ἀναλυτικῶν ὑστέρων μεγάλων α', β'. (42)
 * Περὶ Προβλημάτων, α'. (43)
 ** Μεθοδικὰ, α', β', γ', δ', ε', ζ', η'. (41)
 Περὶ τοῦ Βελτίονος, α'. (45)
 Περὶ τῆς Ἰδέας, α'. (40)
 65 Ὅροι πρὸ τῶν Τοπικῶν, α', β', γ', δ', ε', ζ', ζ'.
 Συλλογισμῶν α', β'. (46)
 Συλλογιστικὸν καὶ θροί, α'. (47)
 Περὶ τοῦ Αἵρετοῦ καὶ τοῦ Συμβεβηκότος, α'. (48)
 (***) Τὰ πρὸ τῶν Τόπων, α'. (49)

- De Anima, I.
 De Precatione, I.
 15 De Nobilitate, I.
 De Voluptate, I.
 Alexander sive de colonis, I.
 De Regno, I.
 De Institutione, I.
- (COMMENTARII CERTO QUODAM ORDINE DES-
 SCRIPTI.)
- 20 De Bono, I, II, III.
 Excerpta e Legibus Platonis, I, II, III.
 Excerpta e Republica, I, II.
 Economicus, I.
 De Amicitia, I.
 25 Quid sit tolerare sive tolerantia, I.
 De Disciplinis, I.
 De his quæ in contentionem cadunt, I, II.
 Solutiones eorum quæ in contentionem cadunt, IV.
 Divisiones sophisticæ, IV.
 30 De Contrariis, I.
 De Speciebus et Generibus, I.
 De Propriis, I.
 Commentarii epichirematici, III.
 Propositiones de virtute, I, II, III.
 35 Objectiones, I.

- De his quæ variis modis dicuntur sive secundum pro-
 positionem, I.
 De Perturbationibus iræ, I.
 De Moribus, I, II, III, IV, V.
 De Elementis, I, II, III.
 40 De Scientia, I.
 De Principio, I.
 Divisiones, XVII.
 Divisibilium I.
 De Interrogatione et Responsione, I, II.
 45 De Motu, I.
 Propositiones, I.
 Propositiones contentiosæ, IV.
 Syllogismi, I.
 Priorum Analyticorum I, II, III, IV, V, VI, VII,
 VIII, IX.
 50 Analyticorum posteriorum magnorum I, II.
 De Problematis, I.
 Methodica, I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII.
 De Meliori, I.
 De Idea, I.
 55 Definitiones ante Topica, I, II, III, IV, V, VI, VII.
 Syllogismorum I, II.
 Syllogisticum et Definitiones, I.
 De Optabili et Accidenti, I.
 De iis quæ ante Topica sunt, I.

- 61 Ἰοτικῶν πρὸς τοὺς ἄλλους α', β'. (51)
Πάθη, α'. (51)
Διατριπτικόν, α'.
Μαθηματικόν, α'.
Ὅρισμοί, γ'. (52)
- 62 Ἐπιχειρημάτων α', β'. (53)
Περὶ Ἡδονῆς, α'.
Προτάσεις, α'.
Περὶ Ἐκουσίου, α'. (50)
Περὶ Καλοῦ, α'. (54)
- 70 Θέσεις ἐπιχειρηματικαί, κα'. (56)
Θέσεις ἔρωτικαί, δ'. (57)
Θέσεις φιλικαί, β'. (58)
Θέσεις περὶ ψυχῆς, α'. (59)
Πολιτικά, β'. (60)
- 76 ** Πολιτικῆς ἀκροάσεως ὡς ἡ Θεογράστου, α',
β', γ', δ', ε', ζ', η'. (61)
Περὶ Δικαίων, α', β'. (62)
* Τεχνῶν συναγωγῆ, α', β'. (62)
** Τέχνης ῥητορικῆς α', β'. (63)
Τέχνη, α'. (64)
- 80 Ἄλλη Τεχνῶν συναγωγῆ, α', β'.
Μεθοδικόν, α'.
* Τέχνης τῆς Θεοδέκτου συναγωγῆ, α'. (65)
** Πραγματείας Τέχνης ποιητικῆς, α', β'. (66)
Ἐνθυμήματα ῥητορικὰ, α'. (67)
- 85 Περὶ Μεγέθους, α'. (68)
Ἐνθυμημάτων διαιρέσεις, α'. (69)
Περὶ Λέξεως, α', β'. (70)
Περὶ Συμβουλίας, α'. (71)
Συναγωγῆς, α', β'.
- 90 Περὶ Φύσεως, α', β', γ'. (72)
Φυσικόν, α'. (73)
* Περὶ τῆς Ἀρχυτείου φιλοσοφίας, α', β', γ'. (74)
Περὶ τῆς Σπευσίππου καὶ Ξενοκράτους, α'. (75)
* Τὰ ἐκ τοῦ Τιμαίου καὶ τῶν Ἀρχυτείων. (76)
- 95 ** Πρὸς τὰ Μελίσσου, α'. (77)
Πρὸς τὰ Ἀλκμαίωνος, α'. (78)
Πρὸς τοὺς Πυθαγορείους, α'.
** Πρὸς τὰ Γοργίου, α'. (80)
(**) Πρὸς τὰ Ξενοκράτους, α'. (-φάνους).
- 100 ** Πρὸς τὰ Ζήνωνος, α'.
* Περὶ τῶν Πυθαγορείων, α'. (79)
** Περὶ Ζώων, α', β', γ', δ', ε', ζ', η', θ'. (82)
* Ἀνατομῶν α', β', γ', δ', ε', ζ', η'. (81)
* Ἐκλογὴ Ἀνατομῶν, α'. (85)
- 105 Ἐπεὶ τῶν συνθέτων Ζώων, α'. (83)
Ἐπεὶ τῶν μυθολογουμένων Ζώων, α'. (84)
Ἐπεὶ τοῦ μὴ Γενῆν, α'. (81)
* Περὶ Φυτῶν, α', β'. (87)
Φυσιολογικόν, α'. (87)
- 110 Ἰατρικά, β'. (88)

- 60 Topicorum ad definitiones, I, II.
Perturbationes I.
Divisibilium I.
Mathematicum, I.
Definitiones, XIV.
- 65 Epichirematum, I, II.
De Voluptate, I.
Propositiones, I.
De Voluntario, I.
De Pulchro, I.
- 70 Quæstiones epichirematicæ, XXV.
Quæstiones amatoriaræ, IV.
Quæstiones de amicitia, IV.
Quæstiones de anima, I.
Politicorum II.
- 75 Politicæ auditionis ut et Theophrasti, I, II, III, IV,
V, VI, VII, VIII.
De Justis, I, II.
Artium compendium, I, II.
Artis Rhetoricæ I, II.
Ars, I.
- 80 Aliud Artium compendium, I, II.
Methodicum, I.
Artis Theudestis compendium, I.
Tractatio de arte poetica, I, II.
Enthymemata rhetorica, I.
- 85 De Magnitudine, I.
Enthymematum divisiones, I.
De Dictione, I, II.
De Consilio, I.
Collectionis, I, II.
- 90 De Natura, I, II, III.
Physicum, I.
De Archytæ philosophia, I, II, III.
De Speusippi et Xenocratis, I.
Excerpta e Timæo et Archytæ.
- 95 Adversus Melissum, I.
Adversus Alcæonem, I.
Adversus Pythagoreos, I.
Adversus Gorgiam, I.
Adversus Xenocratem (-phanem), I.
- 100 Adversus Zenonem, I.
De Pythagoreis, I.
De Animalibus, I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX.
Anatomorum I, II, III, IV, V, VI, VII.
Ecloga Anatomorum, I.
- 105 De Animalibus compositis, I.
De fabulosis Animalibus, I.
De non Gignendo, I.
De Plantis, I, II.
Physiognomicum, I
- 110 Medicinalia, II.

Περὶ Μονάδος, α'. (91)
Σημεῖα χειμῶνων, α'. (90)

(ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ.)

- Ἀστρονομικόν, α'. (92)
Ὀπτικόν, α'. (93)
115 Περὶ Κινήσεως, α'. (93)
Περὶ Μουσικῆς, α'. (95)
Μνημονικόν, α'. (100)
* Ἀπορημάτων Ὀμηρικῶν α', β', γ', δ', ε', ζ'. (97)
Ποιητικῶν α'. (99)
120 Φυσικῶν κατὰ στοιχεῖον λη'. (101)
Ἐπιτεθεαμένων προβλημάτων α', β'.
* Ἐγκυκλίων α', β'. (104)
** Μηχανικῶν α'. (105)
Προβλήματα ἐκ τῶν Δημοκρίτου, ζ'. (107)
125 Περὶ τῆς Λίθου, α'.

(ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΑ.)

- Παραβολαί, α'. (109)
Ἄτακτα, ιβ'. (110)
Ἐξηγημένα κατὰ γένος, ιδ'. (112)
* Δικαιώματα, α'. (111)
130 Ὀλυμπιονίκαι, α'. (113)

Πυθιονίκαί, α'.
(Περὶ) Μουσικῆς, α'. (114)

- Πυθικός, α'.
Πυθιονικῶν ἔλεγχοι, α'.
135 Νίκαι Διονυσιακαί, α'. (116)
Περὶ Τραγωδιῶν, α'. (117)
* Διδασκαλαί, α'. (118)
Παροιμίαι, α'.
Νόμος συστατικός, α'. (119)
140 Νόμοι, α', β', γ', δ'. (120)
** Κατηγορίαι, α'. (121)
** περὶ Ἑρμηνείας, α'. (122)
Πολιτεῖαι πόλεων δυοῖν δεούσαιν ρζ' [κοιναί] καὶ ἴδιαι, δημοκρατικαί, ὀλιγαρχικαί, ἀριστοκρατικαί, τυραννικαί. (124)

(ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΚΑΙ ΠΟΙΗΜΑΤΑ.)

- * Ἐπιστολαὶ πρὸς Φίλιππον. Σηλυμβρίων Ἐπιστολαί. * Πρὸς Ἀλέξανδρον Ἐπιστολαί, δ'. * Πρὸς Ἀντίπατρον, θ'. Πρὸς Μέντορα, α'. Πρὸς Ἀρίστονα, α'. Πρὸς Ὀλυμπιάδα, α'. Πρὸς Ἡφαιστίωνα, α'. Πρὸς Θεμισταγόραν, α'. Πρὸς Φιλόξενον, α'. Πρὸς Δημόκριτον, α'. (126)
145 Ἐπη, ὧν ἀρχή· « Ἄγνὲ θεῶν πρέσβισθ' ἕκτα-δόλε. » (127)

De Monade, I.
Signa tempestatum, I.

(PROBLEMATUM.)

- Astronomicum, I.
Opticum, I.
115 De Motu, I.
De Musica, I.
Memoriale, I.
Quaestionum Homericarum I, II, III, IV, V, VI.
(") poeticarum I.
120 (") physicarum secundum literarum ordinem XXXVIII.
Problematum perspectorum I, II.
(") encyclicorum I, II.
Mechanicorum I.
Problemata e Democrito, VII.
125 De Lapide, I.

(COMMENTARII.)

- Parabolae, I.
Miscellanea, XII.
Exposita secundum genus, XIV.
Jura, I.
130 Olympionicae, I.

Pythionicae, I.
De Musica, I.
Pythicus, I.
Pythionicarum indices, I.

- 135 Victoriae Dionysiacaе, I.
De Tragœdiis, I.
Didascaliae, I.
Proverbia, I.
Lex commendatitia, I.
140 Legum I, II, III, IV.
Categoriae, I.
De Interpretatione, I.
Mores atque Instituta civitatum CLVIII, singulatim-que de populari paucorumque et optimatum et tyrannorum imperio.

(EPISTOLÆ ET CARMINA.)

- Epistolae ad Philippum. Selymbriorum Epistolae. Ad Alexandrum Epistolae, IV. Ad Antipatrum, IX. Ad Mentorem, I. Ad Aristonem, I. Ad Olympiadem, I. Ad Hephestionem, I. Ad Themistagoram, I. Ad Philoxenum, I. Ad Democritum; I.
145 Carmina quorum initium: « Sancte Deum arcitenens antiquissime. »

Ἐλεγεία, ὧν ἀρχή· « Καλλιτέκνου μητρὸς θύγα-
τερ. » (128)

Γίνονται αἱ πᾶσαι μυριάδες στίχων τέσσαρες καὶ
τεσσαράκοντα πρὸς τοῖς πεντακισχίλοις καὶ δια-
κοσίοις ἑβδομήκοντα.

Sequitur jam alius index haud multum absimilis, et ex eodem, ut videtur, fonte derivatus, addito tamen appendice amplior. Servatus est in Anonymi cujusdam vita Aristotelis, Ἀριστοτέλους βίος καὶ συγγράμματα αὐτοῦ inscripta, de qua ita Aegidius Menagius qui eam primus in lucem protulit, in Observationibus ad librum V Diogenis Laertii, p. 202 : *Hanc Aristotelis vitam incerti auctoris necum olim communicavit Philippus Loialtaeus nostras (1), quam unde habuerit mihi non liquet. Eam viderat Octavianus Ferrarius, teste Nunnesio : qui quidem Nunnesius ea uti quondam prodiret optabat.* Hæc vita, quam ex ampliore opere Hesychii Illustris de claris Philosophis excerptam esse, satis probabili argumento a Rosio demonstratum est (cf. *de Aristotelis librorum ordine et auctoritate*, Lips. 1854. p. 40), in codice Bibliothecæ Ambrosianæ R 117 (Cf. Rose, *Aristot. Pseudepigr.*, p. 708 et add. ad pag. 10) invenitur, et in alio codice, quem in insula Patmo exstare indicavit Tischendorfius v. cl. (cf. *Wiener Jahrb. der Litt. Bd. 110. Anz. Bl.* p. 17 et ejusdem *Reise in den Orient*, II, p. 231).

Numeri uncis inclusi titulorum sedem in priore indice declarant.

- Περὶ Δικαιοσύνης, δ'. (1)
Περὶ Ποιητῶν, γ'. (2)
Περὶ Φιλοσοφίας, δ'. (3)
Πολιτικὸν, α'. (4)
5 Περὶ Πολιτικῆς ἢ Γρύλλος, γ'. (5)
Νήρινθος, α'. (6)
Περὶ Πλούτου, α'. (11)
Σοφιστικῆς α'. (7)
Περὶ Εὐχῆς, α'. (14)
10 Μενέξενος, α'. (8)
Περὶ Εὐγενείας, α'. (16)
Ἐρωτικὸς, α'. (9)
Περὶ Ψυχῆς, α'. (13)
Προτρεπτικὸν, α'. (12)
15 Περὶ Ἡδονῆς, α'. (16)
Περὶ Βασιλείας, α'. (18)
Οἰκονομικὸν, α'. (23)
Περὶ Παιδείας ἢ Παιδευτικὸν, α'. (19)
Συλλογισμῶν α'. (18)
20 Περὶ τοῦ Ἄγαθοῦ, α'. (20)
Περὶ Ἀρχῶν ἢ Φύσεως, α'.
Ἀλέξανδρος ἢ ὑπὲρ Ἀποικιῶν, α'. (17)
Τὰ ἐκ τῶν Νόμων Πλάτωνος, β'. (21)
Περὶ Φιλίας, γ'. (24)
25 Περὶ Ἐπιστημῶν, α'. (28)
Περὶ Εἰδῶν, α'. (31)
Λύσεις ἐριστικαί, δ'. (28)
Περὶ Πάθους ὀργῆς, α'. (37)
Διαίρεσις σοφιστικαί, α'. (29)
30 Περὶ Ἐναντιῶν, α'. (30)
Ἵπομνημάτων ἐπιχειρητικῶν γ'. (22)
Προτάσεις περὶ ἀρετῆς, β'. (24)

Elegi quorum initium : « *Formosa sobole florentis
Alia matris.* »

Omnes efficiunt myriades versuum quadraginta quat-
tuor supra quinquies mille ducentos septuaginta.

ANONYMI INDEX.

- De Justitia, IV.
De Poetis, III.
De Philosophia, IV.
Politicum, I.
5 De Politica sive Gryllus, III.
Nerinthus, I.
De Divitiis, I.
Sophisticæ I.
De Precatione, I.
10 Menexenus, I.
De Nobilitate, I.
Amatorius, I.
De Anima, I.

- Cohortatorius, I.
15 De Voluptate, I.
De Regno, I.
Economicus, I.
De Institutione sive Institutio, I.
Syllogismorum I.
20 De Bono, I.
De Principiis sive Natura, I.
Alexander sive de coloniis, I.
Excerpta e Platonis Legibus, II.
De Amicitia, III.
25 De Disciplinis, I.
De Speciebus, I.
Solutiones disputatorias, IV.
De Perturbatione iræ, I.
Divisiones sophisticæ, I.
30 De Contrariis, I.
Commentariorum epichirematicorum III.
Propositiones de virtute, II.

(1) Cf. Menagiana ed. Amst. 1694 p. 168 : *J'ay connu un avocat de notre ville d'Angers qui s'appelloit Loialta.*

- Περὶ Στοιχείων, γ'. (39)
Ἐνστάσεις. (38)
- 35 Περὶ τῶν Ποσαρχῶς λεγομένων ἢ τῶν κατὰ
πρόθεσιν, α'. (38)
Προτάσεων α'. (46)
Ἠθικῶν κ'. (38)
Περὶ Ἐρωτήσεως καὶ Ἀποκρίσεως, α'. (44)
Προτάσεων ἐριστικῶν α'. (47)
- 40 Περὶ Ἰδέας, α'. (54)
Ἀναλυτικῶν προτέρων θ'. (49)
Ἀναλυτικῶν ὑστέρων β'. (50)
Προβλημάτων. (51)
Μεθοδικά. (52)
- 45 Περὶ τοῦ Βελτίονος, α'. (1)
Συλλογισμῶν β'. (56)
Συλλογιστικῶν ὄρων α'. (57)
Περὶ Αἰρετοῦ καὶ Συμβαίνοντος, α'. (58)
Τὰ πρὸ τῶν Τόπων, α'. (59)
- 50 Περὶ Ἐκουσίων, α'. (58)
Τοπικῶν πρὸς τοὺς ὄρους καὶ πάθ., α'. (59, 61)
Ὅρισμῶν βιβλία, ιγ'. (64)
Ἐπιχειρημάτων β', (65)
Περὶ Κάλλους, α'. (59)
- 55 Περὶ Δικαίων, β'. (76)
Θέσεις ἐπιχειρηματικαί, ἐν βιβλίοις κα'. (70)
Θέσεις ἐρωτικαί, ἐν βιβλίοις δ'. (71)

- Θέσεις φιλικαί, ἐν βιβλίοις β'. (72)
Θέσεις περὶ ψυχῆς, ἐν βιβλίῳ α'. (73)
- 60 Θέσεις πολιτικαί, β'. (74)
Πολιτικῆς ἀκροάσεως κ'. (76)
Τεχνῶν συναγωγῆ, α'. (77)
Τέχνης ῥητορικῆς γ'. (78)
Τέχνης α'. (79)
- 65 Τέχνης τῆς Θεοδέκτου συναγωγῆς ἐν γ'. (82)
Τέχνης ποιητικῆς, β'. (82)
Ἐνθυμημάτων ῥητορικῶν α'. (84)
Περὶ Μεγέθους. (86)
Ἐνθυμημάτων καὶ Αἰρίσεων. (86)
- 70 Περὶ Ἀέθως καθαρᾶς, α'. (87)
Περὶ Συμβουλιῆς, α'. (88)
Περὶ Φύσεως, α'. (90)
Περὶ Φυσικῶν, α'. (91)
Περὶ τῆς Ἀρχύτου φιλοσοφίας, γ'. (92)
- 75 Περὶ τῆς Σπυσιππου καὶ Ξενοκράτους, α'. (93)
Ἐκ τῶν Ἰταίου καὶ Ἀρχύτου, α'. (94)
Πρὸς τὰ Μελίσσου, α'. (95)
Πρὸς τὰ Ἀλκμαίωνος, α'. (96)
Περὶ τῶν Πυθαγορείων, α'. (101)
- 80 Πρὸς τὰ Γοργίου, α'. (98)
Περὶ τοῦ μὴ Γενᾶν. (107)
Περὶ Ζώων, θ'. (102)
Περὶ τῶν συνθέτων Ζώων, α'. (105)

- De Elementis, III.
Objectiones.
- 35 De his quæ variis modis dicuntur sive secundum pro-
positionem, I.
Propositionum I.
Ethicorum XX.
De Interrogatione et Responsione, I.
Propositionum contentiosarum I.
- 40 De Idea, I.
Analyticorum priorum IX.
Analyticorum posteriorum II.
Problematum.
Methodica.
- 45 De Meliori, I.
Syllogismorum II.
Syllogisticarum definitionum I.
De Optabili et Accidenti, I.
Quæ ante Topica sunt, I.
- 50 De Voluntariis, I.
Topicorum ad definitiones et perturbationes I.
Definitionum libri XIII.
Epichirematum II.
De Pulchritudine, I.
- 55 De Justis, II.
Quæstiones epichirematicæ, in libris XXV.
Quæstiones amatoricæ, in libris II.

- Quæstiones de amicitia, in libris II.
Quæstiones de anima, in libro I.
- 60 Quæstiones politicæ, II.
Politicæ auditionis XX.
Artium compendium, I.
Artis rhetoricæ III.
Artis I.
- 65 Artis Theodectis compendium, in libris III.
Artis poeticæ II.
Enthymematum rhetoricorum I.
De Magnitudine.
Enthymematum et Electionum.
- 70 De pura Dictione, I.
De Consilio, I.
De Natura, I.
De Naturalibus, I.
De Archytæ philosophia, III.
- 75 De Spensippi et Xenocrati, I.
Excerpta e Timæo et Archyta, I.
Adversus Melissum, I.
Adversus Alcæonem, I.
De Pythagoreis, I.
- 80 Adversus Gorgiam, I.
De non gignendo.
De Animalibus, IX.
De Animalibus compositis, I.

- Περὶ Ἀνατομῶν, ζ'. (103)
 85 Ἐκλογή τούτων, α'. (104)
 Περὶ τῶν μυθολογουμένων Ζώων, α'. (106)
 Περὶ Φυτῶν, β'. (108)
 Φυσιολογικὰ, β'. (109)
 Περὶ Ἰατρικῆς, β'. (110)
 90 Συμμαχίας χειμῶνων α'. (112)
 Περὶ Μονάδος, α'. (111)
 Ἀστρονομικόν, α'. (113)
 Περὶ Κινήσεως, α'. (115)
 Ὀπτικόν, α'. (114)
 85 Περὶ Μουσικῆς, α'. (116)
 Πίπλον.
 Ἀπορημάτων Ὀμηρικῶν ζ'. (118)
 Ἀπορημάτων θείων α'.
 Ποιητικόν, α'. (119)
 100 Μνημονικόν, α'. (117)
 Φυσικῶν λη' κατὰ στοιχεῖον. (120)
 Μεταφυσικὰ, κ'.
 Προβλημάτων ἐπιτεθεαμένων. (121)
 Ἐγκύκλιον, β'. (122)
 105 Μηχανικόν, α'. (123)
 Κύκλον περὶ ποιητῶν, γ'
 Προβλημάτων Δημοκρατικῶν β'. (124)
 Περὶ τῆς Λίθου, α'. (125)

- Παραβολῶν α'. (126)
 110 Διατάκτων ιβ'. (127)
 Δικαιωμάτων πόλεων α'. (129)
 Ἐξητασμένων κατὰ γένος ιδ'. (128)
 Ὀλυμπιονκᾶς, βίβλους ἐν δ' Μέναιχμον ἐνί-
 κησιν. (120)
 Περὶ Μουσικῆς, α'. (122)
 115 Ἐλέγχων σοφιστικῶν ἢ περὶ ἐριστικῶν νικῶν.
 Διονυσιακῶν ἄστικῶν καὶ Ἀθηναίων προοιμιῶν α'.
 (125)
 Περὶ Τραγωδιῶν, α'. (126)
 Περὶ Διδασκαλιῶν, α'. (127)
 Νόμων συστατικῶν α'. (129)
 120 Νομίμων δ'. (140)
 Κατηγοριῶν α'. (141)
 Περὶ Ἑρμηνείας. (142)
 Προτέρων Ἀναλυτικῶν β'.
 Πολιτείας πόλεων ιδιωτικῶν καὶ δημοκρατικῶν
 καὶ ὀλιγαρχικῶν, ρη'. (143)
 125 Συσσιτικῶν προβλημάτων γ'.
 Ἐπιστολὰς, κ'. (144)
 Ἐπι, ὧν ἀρχή· α' Ἀγνὴ θεῶν πρέσβισθ' ἑκατη-
 βόλε. = (145)
 Ἐλεγεία ὧν ἀρχή· α' Καλλιτέχνου μητρὸς θύγα-
 τερ. = (146)

- De Anatomis, VI.
 85 Horum Ecloga, I.
 De fabulosis Animalibus, I.
 De Plantis, II.
 Physiognomonica, II.
 De Medicina, II.
 90 Tempestatum societatis I.
 De Monade, I.
 Astronomicum, I.
 De Motu, I.
 Opticum, I.
 95 De Musica, I.
 Poeticum.
 Quaestionum Homericarum VII.
 Quaestionum divinarum I.
 Poeticum, I.
 100 Mnemonicum, I.
 Physicorum XXXVIII secundum literarum ordinem.
 Metaphysica, X.
 Quaestionum perspectarum.
 Encyclicum, II.
 105 Mechanicum, I.
 Cyclum de Poetis, III.
 Problematum Democriteorum II.
 De Lapide, I.

- Parabolarum I.
 110 Miscellaneorum XII.
 Jura urbium, I.
 Exquisitorum secundum genus, XIV.
 Olympionicas libros, in quo vicit Menæchmum
 De Musica, I.
 115 Elenchorum sophisticorum sive de contentiosis vi-
 ctoriis.
 Dionysiacorum urbanorum et Lenæorum proœmiorum I.
 De Tragediis, I.
 De Didascaliis, I.
 Legum commendatitiarum I.
 120 Legitimorum IV.
 Categoriarum I.
 De Interpretatione.
 Priorum Analyticorum II.
 Mores atque Instituta civitatum idioticarum et demo-
 craticarum et oligarchicarum.
 125 Convivialium Problematum III.
 Epistolas, XX.
 Carmina, quorum initium : Sancte deorum, vene-
 rando longe jaculans.
 Elegie, quarum initium : Pulchra arte præditæ
 matris filia.

(ΑΛΛΟΣ ΠΙΝΑΞ.)

- Περὶ τῶν Σόλωνος ἀξόνων, α'.
- Περὶ Μακροβιότητος.
- Εἰ δὴποτε Ὁμηρος ἐποίησε τὰς Ἡλίου βοῦς.
- Ἀπορήματα Ἡσιόδου, ἐν α'.
- 5 Ἀπορήματα Ἀρχιλόχου, Εὐριπίδου, Χοιρίλου, ἐν βιβλίαις σ'.
- Ἀπορημάτων ποιητικῶν α'.
- Λιτίαι ποιητικῆς.
- Προβλημάτων Ὀμηρικῶν ι'.
- Φυσικῆς Ἀκροάσεως ιη'.
- 10 Περὶ Γενέσεως καὶ Φθορᾶς, β'.
- Περὶ Μετεώρων, δ', ἢ Μετεωροσκοπικά.
- Περὶ Πλούτου, α'.
- Περὶ Τύχης, γ'.
- Περὶ Ῥητορικῆς τῆς μετὰ [τὰ] φυσικά, ι'.
- 45 Περὶ Ζῶων ἱστορίας, ι'.
- Περὶ Ζῶων κινήσεως, γ'.
- Περὶ Ζῶων μορίων, γ'.
- Περὶ Ζῶων γενέσεως, γ'.
- Περὶ τῆς τοῦ Νεῖλου ἀναβάσεως.
- 20 Περὶ τῆς ἐν τοῖς μαθήμασιν Οὐσίας.
- Περὶ Συσσιτίων ἢ Συμποσίων.
- Περὶ Δόξης.
- Περὶ Ἀρετῆς.

(ἦ) Περὶ Φωνῆς.

- 25 Περὶ Συμβιώσεως ἀνδρῶς καὶ γυναικός.
- Νόμους ἀνδρῶς καὶ γαμετῆς.
- Περὶ Ἱατρικῆς, ζ'.
- Συμμίκτων Ζητημάτων οβ', ὡς φησιν Εὐκαίριος δ' ἀκουστῆς αὐτοῦ.
- Πέπλον περιέχει δὲ ἱστορίαν σύμμικτον.
- 30 Περὶ Χρόνου.
- Περὶ Βασιλείας.
- Περὶ Παιδείας.
- Περὶ Ὀψεως, β'.
- Περὶ Ἠθῶν Νικομαχείων ὑποθήκας.
- 35 Περὶ Ἀλεξάνδρου, η'.
- Περὶ Ῥήτορος ἢ Πολιτικοῦ.
- Τέχνην ἐγκωμιαστικῆν.
- Θαυμασίων Ἀκουσμάτων.
- Ἐγκώμια ἢ ὕμνους διάφορα.
- 40 Ἐρωτικῶν ζ'.
- Περὶ Εὐγενείας, α'.
- Περὶ Ἀνθρώπου Φύσεως.
- Περὶ Κόσμου Γενέσεως.
- Νόμιμα Ῥωμαίων.
- 45 Νομίμων βαρβαρικῶν συναγωγῆ.
- ΨΕΥΔΕΠΙΓΡΑΦΑ.
- Ἀνατομὴ ἀνθρώπου.

(ALIUS INDEX.)

- De Solonis axibus, V.
- De Longævitate.
- Num unquam Homerus Solis boves finxerit?
- Quæstiones Hesiodæ in I.
- 1 Quæstiones de Archilochu, Euripide, Chærico, in libris III.
- Quæstionum poetiarum, I.
- Causas poeticas.
- Problematum Homericorum IX.
- Physicæ Auscultationis XVIII.
- 10 De Generatione et Corruptione, II.
- De Meteoris, IV, sive Meteoroscopica.
- De Divitiis, I.
- De Fortuna, III.
- De Rhetorica metaphysices, X.
- 15 De Animalium historia, X.
- De Animalium motu, III.
- De Animalium partibus, III.
- De Animalium generatione, III.
- De Nili incremento.
- 20 De Disciplinarum essentia.
- De Conviviis aut Symposiis.
- De Gloria.
- De Virtute.

De Voce.

- 25 De Convictu viri et feminae.
- Leges viri et nuptæ.
- De Medicina, VII.
- Variarum Quæstionum LXXII, ut dicit Eucærus ejus auditor.
- Peplum; continet autem variam historiam.
- 30 De Tempore.
- De Regno.
- De Institutione.
- De Visu, II.
- Argumenta Ethicorum Nicomacheorum.
- 35 De Alexandro, VIII.
- De Rhetore sive Politico.
- Artem laudatoriam.
- Mirabilium Auscultationum.
- Encomia sive hymni, varia.
- 40 Amatoriorum VI.
- De Nobilitate, I.
- De Hominis Natura.
- De Mundi Origine.
- Instituta Romanorum.
- 45 Institutorum barbaricorum collectio.
- FALSO INSCRIPTA SUNT.
- Anatome hominis.

Ἀπολογία εὐσεβείας πρὸς Εὐρυμέδοντα.

Γεωργικά.

Ἐγκώμιον λόγου.

6 Μαγικόν.

Περὶ Σωφροσύνης.

Ἀλεξάνδρου ἐγκλησία.

Ἐγκώμιον πλούτου.

Πρὸς Ἀλέξανδρον.

10 Περὶ Μεθόδου.

Tertium indicem, et ipsum a græco, ut videtur, auctore conscriptum, sed duplici versione multis in locis ita corruptum, ut plerumque nullus satis commodus e verbis sensus elici possit, ideo omittere nolimus, quod nonnulla in illo inveniuntur ad dijudicandam hanc totam quæstionem non inutilia fortasse. Hæc autem tabula in arabici cujusdam scriptoris, Dschemaluddini, a. 1172 p. Chr. nati, exstat opere de viris eruditione claris, quod ultra trecentorum virorum eruditorum vitas, secundum literarum seriem digestas, complectitur. E quo quum primum a Casirio, in *Bibliotheca arabica Escorialensi*, T. I, p. 304 sqq., editus esset librorum Aristoteleorum index, iterum publici juris factus est e codice bibliothecæ Cæsaris Palatinæ Vindobonensi a Wenrichio, in commentatione *De auctorum græcorum versionibus et commentariis syr. arab. armen. persicisque*, Lips. 1842. Hujus versionem latinam secuti sumus, additis tamen iis quæ vel apud solum Casirium inveniuntur, vel quæ ab eo aliter expressa sunt.

Horum librorum recensioi fidem atque auctoritatem adjecit indiculus, quem Ptolemæus in libro in Agallim (vel Agalliam) repræsentat (Hæc apud Casirium in fronte indicis leguntur).

Exhortatio ad philosophiam, libri III (Munimenta philosophiæ, libri III, Casiri).

Liber Sophista nuncupatus.

De Justitia, libri IV.

De Institutione morumque elegantia, libri IV (De pietatis exercitationibus ac de moribus viro cuique accommodatis, libri IV, Cas.).

5 *De Generis Nobilitate, libri IV.*

De Poetis, libri III (deest apud Cas.).

De Regno, libri V (deest apud Cas.).

De Bono, libri V.

De Archytæ philosophia, libri III.

10 *De Lineis insecabilibus, libri III.*

De Justis, libri IV.

De Contrariis ac Diversis, libri IV (De Demonstrationibus ac Propositionibus contentiosis, libri IV, Cas.).

De Amore, libri III.

De Ideis, utrum existant necne, libri III.

15 *Compendium operis Platonici de Regimine civitatum, libri II (De Regimine sanitatis, libri II, qui sunt Platonici operis compendium, Cas.).*

De Voluptate, liber I.

De Motu, libri VIII.

Quæstiones epichirematicæ, libri II.

De arte poetica secundum Pythagoræ ejusque sectatorum placita, libri II (sec. Pythagoram ejusque sectatores, Cas.).

20 *De Spiritu animali, libri III.*

Epistolæ, libri III.

De Nilo Ægyptiaco, libri III.

De Animalium captura, nec non de locis, quibus deversantur atque delitescunt, liber I (De aucupio, piscatu et venatu, ubi de animalium locis et cubilibus, liber I, Cas.).

Concilium artium, libri I (Collectio artium, liber I, Cas.).

25 *De Rebus amatoriis, libri III.*

De Interpretatione, liber I, qui dialecticæ est secundus.

Analyticorum priorum, libri II.

Analyticorum posteriorum, libri II.

(De Sophisticis Elenchis, libri I, Cas.).

30 *Ethicorum quæstiones majores, libri II.*

Ethicorum quæstiones minores, Eudemo inscriptæ, libri VIII.

De Republica, libri VIII.

Artis rhetoricæ, libri III.

Physicæ auscultationis, sive doctrinæ naturalis, libri VIII.

35 *De Cælo et mundo, libri IV (libri X, Cas.).*

De Generatione et Corruptione, libri II.

De Meteoris, libri IV.

De Anima, libri III.

De Sensu et Sensibili, liber I.

De Memoria et somno, liber I (I).

(1) Cf. Saldas apud quem v. Μνήμη, Aristoteles ἐν τῷ περὶ Μνήμης καὶ ὕπνου καὶ τῆς καθ' ὕπνον μαντικῆς laudatur.

Apologia pietatis adversus Eurymedontem.

Georgica.

Laus orationis.

5 Magicum.

De Prudentia.

Alexandri accusatio.

Laus divitiarum.

Ad Alexandrum.

10 De Methodo.

- 40 *De Animalium motu eorumque anatomia, libri VII.*
De Animalium natura, libri XV.
De Partibus vitalibus, libri IV.
De Generatione animalium, libri V.
De Animalium motu locali, sive incessu, liber I.
- 45 *De Longitudine et brevitate vitæ animalium, liber I.*
De Vita et Morte, liber I.
De Plantis, libri II.
Metaphysicorum, libri XIII.
De Materia quæstiones, liber I.
- 50 *Quæstiones physicæ, libri IV.*
Divisiones, libri XXVI. Argumentum libri ita indicatur: *Tractat in hoc libro de temporis, animi atque cupiditatum divisionibus, de agente, patiente et actione, de amore, de boni generibus, in quibus alia, quæ intellectu percipiuntur, alia quæ in animo, alia quæ extra animum sunt: denique de bonitate atque malitia, necnon de variis disciplinis artibusque.*
Platonis iusjurandum, libri IV (De Platonis testamento, libri VI. Cas.).
De Divisione conditionum, quæ requiruntur de dicendo, libri III (De divisione et conditionibus in dicendo, libri III. Cas.).
De Contradictione, ubi docetur antecedentia contradictionis ex ipsa disputatione esse petenda, libri XXXIX (De contradictoriis, ubi docet contradictoria antecedentia ex ipso adversarii argumento esse petenda, sive in ipsum retorquenda, libri XXXIX. Cas.).
- 55 *Objecta amatoria sive de rebus amatoriis, liber I.*
Objecta physica, quæ dicuntur θῆται φυσικά, libri I (Argumenta physica de musica theses dicta, liber I. Cas.).
De Locis, unde argumenta petenda sunt, liber I.
Definitiones, libri XVI.
De Rebus ad definitionem pertinentibus, libri IV (De rebus divisibilibus, libri IV. Cas.).
- 60 *Definitiones topicæ, liber I (Topicorum ad definitiones, liber I. Cas.).*
Descriptio definitionum topicarum, libri III.
Definitionum descriptio, libri II (De differentiis topicis, libri II. Cas.).
(Terminorum descriptio, libri II. Cas.).
Quæstiones, libri XXVIII (1).
- 65 *Prolegomena in problemata, libri II (deest ap. Casir.).*
Quæstiones orbiculares, in præceptorum usum.
Præcepta, libri IV (De testamenti perigmata (sic). Cas.).
Memoriale, libri I.
Quæstiones medicæ, libri V.
- 70 *De Alimentorum regimine, liber I.*
De Agricultura, libri XV.
De Humoribus, liber I.
De Siccitate, liber I.
De Accidentibus universalibus, liber I.
- 75 *De Meteoris, libri III.*
De Generatione animalium, libri III.
De Verborum significatione, libri II (De Propositionum sensu, libri II. Cas.).
De Propositionibus, libri XXXIII (De Thesisibus, libri XXIII, item liber alter de eodem argumento. Cas.).
De civitatum regimine, liber I, in quo de complurium populorum atque civitatum regimine tractatur, quarum numerus CLXXI.
- 80 *Commentarii, qui inscribuntur ὑπομνήματα, libri XVI.*
De Contradictionibus, liber I (De contrariis, id est, rationes epichirematicæ. Cas.).
Epitaphia heroum quæ Pepli nomine censentur, libri VI.
De Tempore, liber I.
Aristotelis Epistolæ, quas in VIII libros contulit Arctas.
- 85 *De Urbium moribus, libri II.*
Epistolæ aliæ, quas XX libris Andronicus invenit, præter illas, quæ in libro V Andronici de Aristotelis scriptis memorantur (Aliæ Epistolæ, libri XX recensuit Andronicus, præter illas, quæ in libro V Andronici memorantur. (Cas. addens: ubi et Aristotelis librorum index occurrit).
Quæstiones de Homeri versibus maxime reconditis, libri X.
De universo Medicinæ sensu, liber I (De universa Medicina, liber I, Iatrice inscriptus, Cas.).

Eandem hanc inconditam sane titulorum farraginem, in opere apud illos qui in hisce studiis versantur celebratissimo, Lexicon bibliographicum inscripto, repetiit Hadschi Chalifa, Constantinopolitanus, qui a. 1658 p. Chr. n. supre-

mum diem obiit. Libris a Dschemaluddino recensitis adjunxit aliorum seriem, quos vero tales esse ostendunt qui enumerantur tituli, ut omni fere auctoritate destituti sint. Apponamus tamen et illos, quales apud Wœnrichium l. l. p. 158 sq. leguntur, ne quid omnino desideretur :

- De Physiognomonia, liber.*
- De Syllogismis, libri II.*
- De Siderum arcanis, liber.*
- De Numeris liber.*
- 5 *De Vino ejusque potu ac inebriandi vi, quæstiones XXII.*
- De Sanguinis profusione.*
- De Fallacia, sive de Patrociniis fallacibus. Exhortationes.*
- De Lapidibus.*
- 10 *De Coitu.*
- De Metallifodinis.*
- De Arteriarum pulsu.*
- De Objectis, libri XXXIV.*
- De Stellis labentibus.*
- 15 *Timæus, de scientia magica ad modum Græcorum.*
- De Sanitate et Morbo.*
- De Universi natura, ad Alexandrum.*
- De Definitionum contradictione, libri II.*
- De Demonstratione, libri II.*
- 20 *De Relatis.*
- De Grammaticis arcanis.*
- Mille verba de astrologia judiciaria.*
- De Speculo.*
- De Summo Imperio.*
- 25 *Liber apologeticus.*
- De Vincente et victo, quærente et quæsito, ad Alexandrum Magnum.*

Collatis inter se hisce tabulis, facile apparebit a Diogene exscriptam ceteris longe præstantiorem esse, cum propter ipsum titulorum quos recenset numerum, tum quod in ea singuli majore cum cura describuntur, quanquam nec hæc ita diligens fuit, ut Diogenis exemplo pristina catalogi forma satis fideliter expressa videatur. Ad hanc proxime accedit quæ Anonymi vocatur, vix tantopere discrepans quominus ex eodem fonte derivata esse existimanda sit. Quem et ipsum in Dschemaluddini catalogo quodammodo agnoscere licet. Eo vero libentius adducor ut hisce omnibus unam communemque originem tribuendam esse contendam, quod nullo modo mihi persuadere possum, numerum eorum qui data opera in antiquitate indices omnium librorum, quos vel conscripserat Ari-

stoteles, vel qui sub ejus nomine circumferantur, condiderint, revera tantum fuisse, quantum a nonnullis indicatum reperio. Deinde vero, si cum illo quod in simili plane re ab Hermanno Usenero rectissime observatum est, in *Analectis Theophrasteis*, Lips., 1858, p. 24 : « Omnibus antiquorum πινάκων reliquiis, si librorum tabulas ab ipsis scriptoribus aut discipulis familiarissimis confectas, ut par est, excipias, id proprium est quod ea tantum quæ certis in bibliothecis sive Alexandrina sive Pergamena sive aliis collecta erant respici solent volumina, ea conjungimus quæ narrant Athenæus, Epit., I, p. 3, A, Galenus in Hippocrat. De nat. hom., I, 42, Aristotelis interpretes, Ammonius in Categ. f. 9 verso, David, ib., p. 28, A, 11, de cura, licet parum cauta, quam in coacervandis voluminibus Aristotelis nomine inscriptis Ægypti reges posuerant, quin jam Alexandriæ condita fuerit tabula Aristoteleorum librorum nullo modo dubium videri poterit, nisi credas illos qui vel Alexandrinis bibliothecis præerant, vel quibus ad illas aditus patebat, minus studiosos fuisse in recensendis et enumerandis Aristotelis libris, quam in coemendis Ptolemæos. At talem originem manifeste prodit index Diogenis : qui enim aliter fieri poterit, ut longe maxima pars librorum Aristotelis, qui hodie superstites sunt, in illo desiderentur, equidem ego nullo modo video. De auctore autem indicis si quærimus, nullus est ad quem commodius referatur, etsi de eo nullum disertum testimonium exstat, quam ad Callimachi discipulum, Hermippum Smyrnæum, peripateticum. Nam quum, ut duobus in locis scholiasta Theophrasti declarat, in finem *Metaphys.* p. 323, ed. Brandis : Τοῦτο τὸ βιβλίον Ἀνδρόνικος μὲν καὶ Ἑρμιππος ἀγνοοῦσιν· οὐδὲ γὰρ μνηστὴν αὐτοῦ ὄλωσ πεποιήνται ἐν τῇ ἀναγραφῇ τῶν Θεοφράστου βιβλίων· Νικόλαος δ' ἐν τῇ Θεωρίᾳ τῶν Ἀριστοτέλους μετὰ τὰ φυσικὰ μνημονεύει αὐτοῦ λέγων εἶναι Θεοφράστου, item in finem septimi libri *De plantarum historia* : Θεοφράστου περὶ Φυτῶν ἱστορίας τὸ η'. Ἑρμιππος δὲ περὶ Φρυγανικῶν καὶ Ποιωδῶν, Ἀνδρόνικος δὲ περὶ Φυτῶν ἱστορίας (1) (τὸ η' addendum est), tabulam scriptorum Theophrasti condiderit, quis minorem illum curam scriptis Aristotelis ceterorumque philosophorum, quorum vitas narraverat impendisse credet? Cave autem illud objicias, Alexandrinorum animos a severioris studiis philosophiæ abhorruisse, quum:

(1) Addendus est hic locus Hermippi fragmentis apud Müllerum, *Elst. græc.* t. III, p. 46 collectis.

ipse index, qui apud Diogenem exstat, hujus rei præclarum quoddam documentum præbeat, neque talis certe sit ut recte Andronico aliive, qui ad ipsa doctrinæ peripateticæ penetralia accesserit, tribuatur.

Optime autem factum est ut de cura, quam ille vir, peripateticæ doctrinæ vere sospitator, in Aristotelis libris posuerat, egregium exstet testimonium Porphyrii, qui de editione scriptorum Plotini quam ipse paraverat quom loqueretur, exemplum se Apollodori et Andronici secutum esse hisce declarat verbis, Vita Plotini, c. 24 : Ὡν δὲ μὲν Ἐπίχαρμον τὸν κωμωδογράφον εἰς δέκα τόμους φέρων συνήγαγεν, ὁ δὲ τὰ Ἀριστοτέλους καὶ Θεοφράστου εἰς πραγματείας διαίτελε τὰς εἰκείας ὑποθέσεις εἰς ταῦτὸ συναγαγών. Quæ nemo facile de omnibus, sive Aristotelis sive Theophrasti, libris dicta esse contendet. Ut enim de solo Aristotele loquar, πραγματεῖαι, quæ hîc vocantur, nullæ aliæ sunt quam quas hodie quoque in manibus habemus, logica nempe, physica, metaphysica, ethica; quas vero e variis scriptis scriptorumve partibus consarcinavit et in unum quasi corpus redactas edidit Andronicus, qui sive primus eorum partem in lucem protulit, siquidem notissimæ narrationi apud Strabonem XIII, p. 609 et Plutarchum in Vita Syllæ, c. 26, fides habenda est, sive novis, iisque melioribus exemplaribus collatis, emendavit et novo tantummodo ordine disposuit.

Sed utcunque de hac obscurissima ac minime adhuc persoluta quæstione statuendum est, illud certe concedas oportet, hujus ab Andronico institutæ divisionis ne levissimum quidem vestigium in Diogenis Laertii indice inveniri, præterquam quod, ut jam supra dictum est, in eo desideratur longe maxima pars illorum librorum, quos hodie habemus, quosque solos fere respicere solent qui post Andronicum vixerunt peripateticæ doctrinæ sectatores. Nulla igitur causa est cur de Andronico cogitemus, contrariæ vero multæ sunt, nisi tamen si quis tantum auctoritatis tribuat Plutarchi verbis, affirmantis l. l. Andronicum ἀναγράψαι τοὺς νῦν φερομένους πίνακας, ut hoc uno teste et sponse omnem controversiam sublatam censeat. Verum fac esse omnia, ut ille narrat, minime tamen inde consequetur, Diogenem, qui sexcentis in locis Hermippum nominavit, de Andronico vero plane silet, non illius quoque indice uti potuisse. Multo autem verius illud putō, Plutarchum, suo more, minus accurate locutum esse, ita ut πίνακας quos vocat nihil aliud sint quam πραγματεῖαι Porphyrii, ipsumque Andronicum nullum no-

vum indicem omnium scriptorum Aristotelis confecisse, sed in libris, quos, teste Gellio, Noct. Att. XX, 5 et Dschermaluddino (apud Wenrich, *De auctorum græc. versionibus arab. syriac. armen.* Lips., 1842, p. 157 : *Epistolæ aliæ, quas XX libris Andronicus invenit præter illas, quæ in libro V Andronici de Aristotelis scriptis memorantur*, sive ut apud Casirium editum est, p. 308 : *Aliæ Epistolæ, libri XX recensuit Andronicus, præter illas quæ in libro V Andronici memorantur : ubi et Aristoteles librorum index occurrit*), de Aristotele conscripsit, cum multis aliis, ut exempli causa testamento Aristotelis, quod jam Hermippus dederat (cf. Athen. XIII, p. 589, C et XV, p. 696, F), tabulam quoque ab Hermippo conditam mutuum sumpsisse.

Non magis autem quam ab Andronico, ab illis qui postea vixerunt Peripateticis novi indices Aristotelis librorum conscripti esse videntur : in tali enim re nec Nicolaus Damascenus, nec Adrastus nominandi sunt (1). Unus igitur restat Ptolemæus, cujus *indiculus in libro ad Agallim* (vel *Agalliam*, quod nomen, ut γνωρίμου Aristophanis Byzantii, in schol. Venet. A ad Iliad. σ, 490 legitur; cf. Eustath. ad Iliad. p. 1156, 38), in fronte indicis Dschermaluddini, apud Casirium, in *Biblioth. arab. hisp.*, t. I, p. 304 laudatur. Eundem Ptolemæum cum Andronico conjunctum, auctor vitæ Marcianæ, p. 8. ed. Robbe exhibet : Καὶ τελευταῖα ἐκείσε διαθήκην ἔγγραφοῦ καταλιπών, ἣ φέρεται παρά τε Ἀνδρονίκῳ καὶ Πτολεμαίῳ μετὰ [τῶν] πίνακ[ων] τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων. Quod si fides ulla habenda esset Davidi Armenio, onnis jam de hoc Ptolemæo sublata foret dubitatio : hæc enim ille in Aristot. Categ. p. 22, A, 11 : ... τῶν Ἀριστοτελικῶν συγγραμμάτων πολλῶν ὄντων, χιλίων τὸν ἀριθμὸν (2), ὡς φησι Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος ἀναγραφὴν αὐτῶν ποιησάμενος καὶ τὸν βίον αὐτοῦ καὶ τὴν διάθεσιν. In his insignem latere errorem nemo est quin videat, ita ut sive inter illos scriptores quibus Ptolemæis nomen fuit, quærendus sit cui hunc librum tribuamus, sive, quod magis fortasse verisimile erit, Ptolemæi nomen Philadelphi recte se habere, sed falso hic pro Hermippo illatum conjiciamus, quod, quominus probabilitatis quandam speciem habeat, vix impedit titulus libri, qui huic personato Ptolemæo ab eodem Dschermaluddino tribuitur (cf. Wenrich.

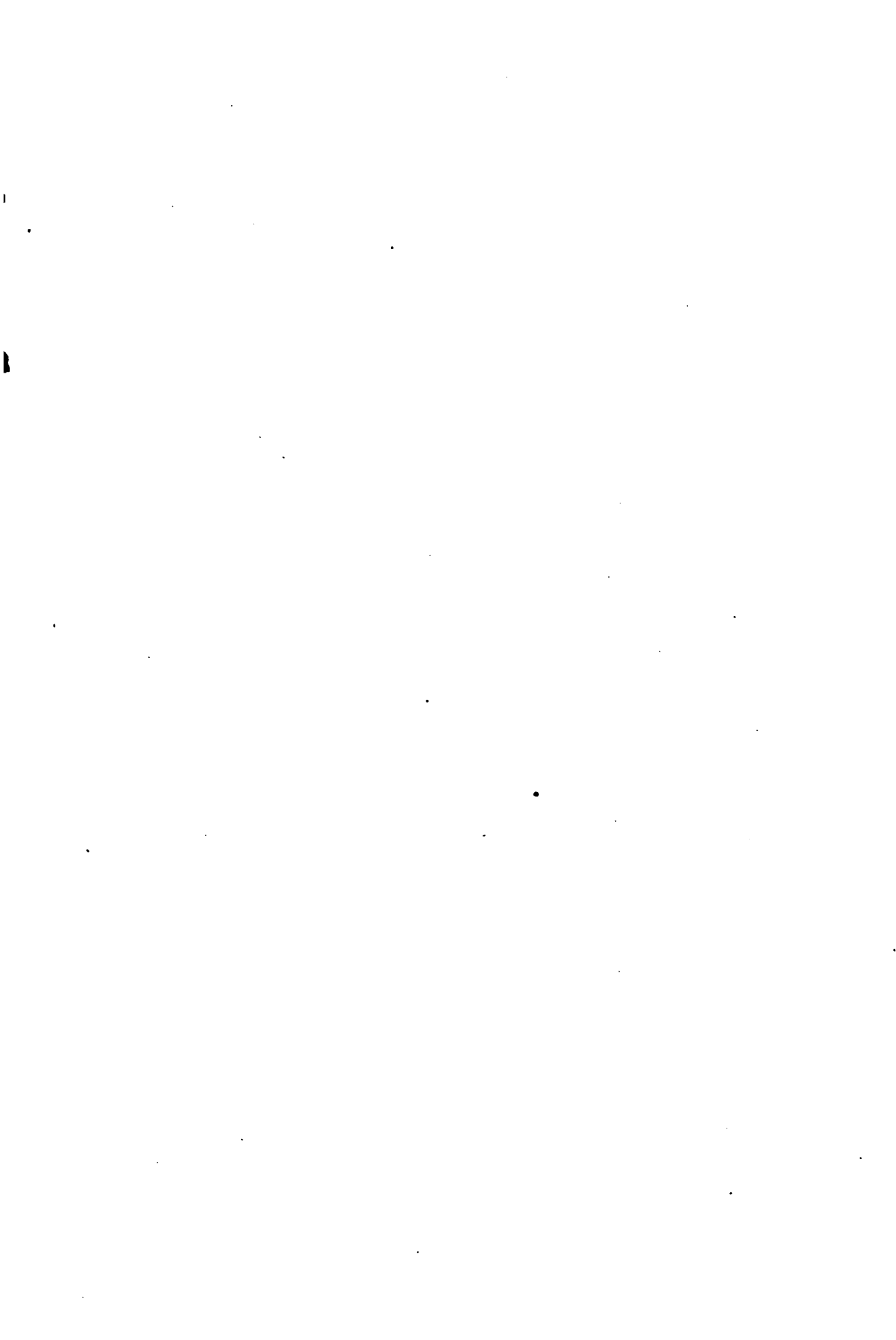
(1) De hac re vide quæ a nobis disputata sunt in libro : *Die verlorenen Schiften des Aristoteles*. Lips. 1865, p. 38 aqq.

(2) Cf. eund. ib. p. 24, A, 19 : τῶν Ἀριστοτελικῶν συγγραμμάτων χιλίων ὄντων τὸν ἀριθμὸν, ὡς Ἀνδρόνικος παραδίδωσιν.

l. l. p. 237) : *De Aristotelis vita, morte scriptorumque ordine*, quippe quæ omnia facile ex uno eodemque fonte fluxisse potuerint.

Quæ si vere a nobis disputata sunt, jam illud perspicitur, quid de indicis quem communem ceterorum fontem et originem habemus auctoritate atque fide statuendum sit. Si enim nihil aliud continet tabula apud Diogenem Laertium servata, quam titulos illorum librorum, qui ineunte fere altero post philosophi mortem sæculo, ejus nomine inscripti, in Alexandrina bibliotheca asservabantur, quibus et alii dubiæ fidei, quorum mentionem se consulto prætermisisse testatur Diogenes, additi erant, tale habemus testimonium, cui propter antiquitatem nullo modo omnis fides deroganda est, etsi multæ sint gravesque causæ quibus ejus auctoritas minuatur. Jam enim illud ex ipso indice perspicuum est, inter ipsos philosophi libros, tales apponi qui e majoribus tantum modo excerpti erant. Nec minor deinde ex illorum narrationibus oritur dubitatio, qui testantur non parvum numerum librorum, per fraudem Aristotelis nomine inscriptorum, Ægyptiis et Pergamenis regibus oblatum esse. Quibus si addis

ipsam difficultatem dignoscendi auctores tot voluminum absque nominibus traditorum, erroremque e temerariis criticorum conjecturis ortum, non negabis satis amplam materiem dubitationis superesse. Ex altera tamen parte, haud pauca sunt, quæ non plane inconsideratam illius fuisse demonstrant operam, qui hanc tabulam condidit. De qua profecto melius judicarem, si et illorum librorum titulos adjicere non omisisset Diogenes Laertius, quos ut supposititios a ceteris segregaverat auctor indicis. Etsi igitur libenter concedam haudquaquam omnes qui in hoc indice recensentur libros pro genuinis haberi posse, tamen affirmare non dubito, si excipias illos de quibus supra jam diximus e majoribus excerptos, reliquorum vix unum alterumve esse, de quo satis validis argumentis demonstrari possit revera eum Aristoteli abjudicari debere. Quod autem plane aliter se habet, si vel Appendicem qui post Anonymi indicem legitur, vel præcipue Dschemaluddini catalogum cum antiquiori illo longeque præstantiori conferimus. Sed de his satis jam dicta sunt, in re præsertim, in qua, testimoniorum ob penuriam tam sæpe ad conjecturas confugiendum est.

ARISTOTELIS FRAGMENTA.

DIALOGI.

In Aristoteleorum illa librorum divisione, quam ex uno eodemque, satis antiquo vero, ut videtur, fonte desumptam, plerique exhibent interpretes, qui sive ad *Categorias*, sive ad ipsam Aristotelis philosophiam præfationes scribere, eorum scriptorum quæ *συνταγματικά* vocantur, et quæ ipsa *ὑπομνηματικοῖς* opponuntur, duplex esse genus statuitur. De hac re ita David Armenius in *Categ.* p. 24, B, 10 Brand. : Τῶν δὲ συνταγματικῶν τὰ μὲν εἰσὶν αὐτοπρόσωπα, ἃ καὶ ἀκροαματικά λέγονται, τὰ δὲ διαλογικά, ἃ καὶ ἐξωτερικά λέγονται· καὶ ὡς μὲν αὐτοπρόσωπα ἀντίκεινται τοῖς διαλογικοῖς, ὡς δὲ ἀκροαματικά ἀντίκεινται τοῖς ἐξωτερικοῖς, cum quo consentiant Ammonius in *Categ.* f. 7 recto, Simplicius ib. f. 1, E ed. Basil., Joannes Philoponus ib. p. 35, B, 37 Brand. Quod si cum his conjungimus quæ paulo post apud eundem Davidem dicta sunt, l. l. v. 19 sq., eos scilicet dialogica ab acroamaticis differre, quod in illorum scripta sint gratiam, qui a philosophia alieni sunt, philosophumque in illis probabilibus tantum modo, non ad severiorem demonstrationis rationem adstrictis argumentis usum esse, sive quæ, teste Davide, l. l. v. 33, Alexandri Aphrodisæi sententia fuerat, in acroamaticis libris Aristotelem quæ sibi ipsi visa sint exposuisse, in dialogicis vero quæ aliis; deinde quæ iidem de genere dicendi magis perspicuo asserunt, quo, ut in epistolis, ita et in dialogis usum esse Aristotelem affirmant, jam omnia fere habemus testimonia de hoc scriptorum genere apud antiquos philosophi interpretes obvia. Cum eorum de hac re nimia brevitate et illud optime congruit, quod in omnibus eorum copiosissimis commentariis vix semel iterumve ex Aristotelis dialogis nonnulla proferuntur. Cujus quidem rei nulla alia quærenda est causa, quam quod, excepto fortasse Alexandro Aphrodisæo, ceteris omnibus philosophi interpretibus, quos hodie legimus, fama tantum modo obscuriore quadam innotuisse videntur Aristotelis dialogi. Unde et illud accidit, ut, licet pauca de illis afferant, nonnulla minus recte de iis tradidisse

videantur. De hac tamen re postea dicemus, nunc ad illa jam transeundum est testimonia, quæ de Aristotelis dialogis apud alios inveniuntur antiquos scriptores, qui sive ipsi hoc genus philosophi librorum lectitare potuerant, sive aliorum de iis judicia retulerunt. Quorum utrum Basilius fecerit incertum est, in cujus epistola 167, t. III, p. 187, C ed. Paris., hæc occurrunt : Τῶν ἔξωθεν φιλοσόφων οἱ τοὺς διαλόγους συγγράψαντες, Ἀριστοτέλης μὲν καὶ Θεόφραστος εὐθὺς αὐτῶν ἦσαν τῶν πραγμάτων, διὰ τὸ συνειδέναι ἑαυτοῖς τῶν Πλατωνικῶν χαρίτων τὴν ἔνδειαν· Πλάτων δὲ τῆ ἐξουσίᾳ τοῦ λόγου ἑμοῦ μὲν τοῖς δόγμασι μάχεται, ἑμοῦ δὲ καὶ παρακωμῶδει τὰ πρόσωπα, Θερασμάχου μὲν τὸ θρασὺ καὶ ἰταμὸν διαβάλλων, Ἰππίου δὲ τὸ κοῦφον τῆς διανοίας καὶ χαῦνον, καὶ Πρωταγόρου τὸ ἀλαζονικὸν καὶ ὑπέροχον. Ὅπου δὲ ἀόριστα πρόσωπα ἐπιστάγει τοῖς διαλόγοις, τῆς μὲν εὐκρινείας ἕνεκεν τῶν πραγμάτων κέχρηται τοῖς προσδιαλεγομένοις, οὐδὲν δὲ ἕτερον ἐκ τῶν προσώπων ἐπισκυκλιῖται ὑποθέσειν, ἅπαρ ἐποίησεν ἐν τοῖς Νόμοις.

Etsi vero non ita multa sunt, quæ ex hac cum Platonicis Aristoteleorum dialogorum comparatione colligi possunt, illud tamen extra dubitationem positum videtur, minorem artem Aristotelis et Theophrasti dialogos, præsertim in effingendis interlocutorum moribus, ostendisse, sed quum magis in rebus ipsis doctrinisque exponendis versarentur, præterea proœmiis instructos fuisse, quibus Platonicæ dialogi carebant. Qualia vero hæc proœmia fuerint, quibus, præter Theophrastum, Heraclidem quoque Ponticum, qui et ipse Aristotelis discipulus fuit, usum esse testatur Proclus in Platonis Parmenidem, p. 54 ed. Cousin, et quidem ita, ut uterque justam reprehensionem non effugerint, quum, ut dicit, παντελῶς ἀλλότρια τὰ προόμια τῶν ἐπομένων essent, optime a Cicerone docemur, qui se in hac re Aristotelis morem imitatum esse affirmat. Quum enim ab Attico rogatus esset, ut Varroni locum in libris De republica tribueret, id se in dialogo propter temporum rationem facere non

posse respondit, statim vero addit, Ep. ad Att. IV, 16 : *Itaque cogitabam, quoniam in singulis libris utor proœmiis, ut Aristoteles in iis quos ἔξωτερικὸς vocat, aliquid efficere ut istum non sine causa appellarem.* Ex hoc vero loco (cum quo cf. Epist. ad Att. XVI, 6, et XIII, 32) fortasse explicanda sunt quæ apud eundem Ciceronem alibi leguntur, Ep. ad divers. I, 9, 23 : *Scripti igitur Aristotelis more, quemadmodum quidem volui, tres libros in disputationibus ac dialogo de Oratore, ita ut, quæ hîc disputationes vocantur, nihil aliud sint quam ipsa illa proœmia, in quibus ipsius auctoris exponitur sententia. Quod si verum est, non jam huic loco alter repugnabit, in quo ita Cicero, Epist. ad Att. XIII, 19, 4 : Sunt etiam de Oratore nostri tres, mihi vehementer probati. In eis quoque eæ personæ sunt, ut mihi tacendum fuerit. Crassus enim loquitur, Antonius, Catulus senex, C. Julius frater Catuli, Cotta, Sulpicius. Puerio me hic sermo inducitur, ut nullæ esse possent meæ partes. Quæ autem his temporibus scripsi Ἀριστοτελειον morem habent : in quo sermo ita inducitur ceterorum, ut penes ipsum sit principatus. Ita confeci quinque libros περὶ τελῶν, ut Epicurea L. Torquato, Stoica M. Catoni, περιπατητικὰ M. Pisoni darem.* Ad hos vero quum tertius accedit locus, in quo rursus de Aristoteleo more loquitur Cicero, de Oratore III, 21, 80 : *Sin aliquis extiterit aliquando, qui Aristoteleo more in utramque partem possit dicere, et in omni causa duas contrarias orationes, præceptis illius cognitis, explicare aut hoc Arcesilæ modo et Carneadis contra omne quod propositum sit disserat; quique ad eam rationem adjungat hunc rhetoricum usum moremque exercitationemque dicendi, is erit verus, is perfectus, is solus orator; tria sunt, nisi fallor, quæ Aristoteli in scribendis dialogis propria fuisse dicit Cicero : primum, ejus singulos dialogos e duabus quasi partibus constitisse, et ita quidem ut cuique libro præmitteretur proœmium; deinde ipsum Aristotelem in dialogo partes egisse; postremo vero, contrarias in illis sententias expositas fuisse auctoremque in eo a Platone, Arcesilao ceterisque Socraticis diversum fuisse, ut, quid ipse sentiret, ostenderet (cf. Cic. de Orat. III, 18, 67).*

Ex his satis liquet nullo modo probari posse a Rosio nuper prolatam opinionem, quam etsi sæpius affirmet (cf. p. 25 et alibi), nullo tamen satis firmo argumento probat : scilicet in dialogis, quæ Aristoteli tribuuntur, Socratem ipsum loquentem inductum fuisse. Hæc enim sententia, ut jam ex immutata dialogorum ratione, non amplius Socraticorum, minus probabilis fit, plane ever-

tur non solum Ciceronis verbis quæ jam supra ex Epistolis ad Attic. XIII, 19, 4 attulimus, sed et iis quæ in Epistola ad Quintum fratrem, III, 5, scripsit, nempe ipsi Aristoteli in iis quæ de republica et præstante viro scripserit, id est, sive in dialogo de Justitia, sive in illo qui Πολιτικὸς nominabatur, suas partes fuisse. Nec minus egregium de hac re Procli exstat testimonium apud Joannem Philop. De mundi ætern. II, 2, fol. B, 1 verso, quod infra inter fragmenta dialogi de Philosophia apposuimus. Ceterum de personis quas Aristoteles in dialogis induxerit, veræne an fictæ fuerint, nihil amplius compertum habemus, nisi quod de hac re ex antiquiore fortasse fonte acceptum tradit Joannes Philoponus in Categor. p. 36, B., 28 : Ἐν δὲ γὰρ τοῖς διαλογικοῖς, ἂν πρὸς τοὺς πολλοὺς αὐτῶν γέγραπται, καὶ ὄγκου φροντίζει τινὸς καὶ περιεργίας λέξιν καὶ μεταφορὰς, καὶ πρὸς τὰ τῶν λεγόντων πρόσωπα σχηματίζει τὸ εἶδος τῆς λέξεως, καὶ ἀπλῶς ὅσα λόγου ὄλδι καλλωπίζει τὴν ἰδέαν, quæ tamen, vereor, non minus temere dicta sunt quam quæ cum apud Ammonium in Categor. f. 4 recto : Διαλογικὰ δὲ ὅσα μὴ ἐξ οἰκείου προσώπου συνέγραψεν, ἀλλ' ὡσπερ ὁ Πλάτων ὑποκρινόμενος ἑτέρων πρόσωπα, tum apud alios philosophi interpretes de ejus dialogorum laudibus leguntur. Quod si illos silentio prætermittimus locos, in quibus illud tantum modo affirmatur, in dialogis multo magis perspicuo usum fuisse dicendi genere Aristotelem, asserendi hîc præsertim erunt Themistius, qui ita in Orat. XXVI, p. 319, D Hard : Καὶ οἱ μὲν δημοφιλῆς καὶ πρὸς τὸ πλῆθος ἰσχυρασμένοι (λόγοι, id est dialogi) οὐ παντάπασι φωτὸς τι εἶσιν ἀνάπλευ καὶ διαυγίης· καὶ τὸ ὠφέλιμον αὐτῶν ἀτερπὲς καὶ ἀνήδονον, ἀλλ' ἐπιπέγνυται Ἀφροδίτη, καὶ Χάριτις ἐπαυθῶσι τοῦ ἐφοκῶν εἶναι, et, qui ex hoc vel simili fortasse loco profecit, David. in Categ. p. 26, B, 35, cujus verba egregie ita emendavit Bernays, *dic Dialoge des Aristoteles*, p. 137 : Ἐν μὲν τοῖς διαλογικοῖς τοῖς ἑξωτερικοῖς σαφῆς [ἔστιν]; ὡς πρὸς τοὺς ἕξω φιλοσοφίας διαλεγόμενος, ὡς δὲ ἐν διαλεκτικοῖς (scribendum videtur διαλογικοῖς) ποικίλος ταῖς μιμήσεσιν, Ἀφροδίτης ἐνόμου γέμων (pro eo quod editum est : Ἀφροδίτης ὄνομα τέμων) καὶ χαρίτων ἀνάμεστος. His vero atque talibus, luxuriantibus quasi laudibus, vix multum juvamus, ut rectam atque sinceram Aristoteleorum dialogorum imaginem animo informemus. Ecce vero rursus multo locupletiores et integriores testem habemus Ciceronem, cujus, licet contrarium nonnulli affirmare conati sint, quæcumque de Aristotelis dicendi genere attulit., ad solos dialo-

gos pertinent. De his igitur accipienda sunt, quæ apud illum de Aristotelis sive *subtilitate* sive *copiâ* leguntur, de Divin. II, 1, Oratore c. 1; ad hos præclara illa laus est referenda, qua Academ. II, 41, Stoico *syllabatim dicenti*, Aristoteles *aurum flumen orationis fundens* opponitur. Nec minus in eisdem solos cadunt *ornamenta illa orationis* Platonis, Aristotelis et Theophrasti, propter quorum neglectiorem severe notatur Epicurus, de Finibus I, c. 14, aut *dicendi illa brevitatis et suavitatis*, quam cum Cicerone de Inventione I, 2, cf. de Oratore I, 11, laudat etiam Quintilianus de Inst. Orat. X, 1, 83, ipsa denique *pigmenta Aristotelis*, de quibus loquitur in Epist. ad Attic. II, 1, quæ nihil aliud sunt atque illæ *χάριτες* quas laudat Demetrius de Elocutione § 128, cui frustra contra codicum auctoritatem Aristophanis nomen obtruserunt editores (1). Quid, quod et quæ duobus in locis apud Dionysium Halicarnasense leguntur de Aristotele iudicia, De verb. copia c. 24 : Φιλοσόφων δὲ κατ' ἔμην δόξαν, Δημόκριτός τε καὶ Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης (ἀξιοθέατοί εἰσιν). Τούτων γὰρ ἑτέρους εὐρεῖν ἀμήχανον ἀμεινον κεράσαντας τοὺς λόγους, præsertim vero in Cens. vett. script. c. 4 : Παράκληπτόν δὲ καὶ Ἀριστοτέλη εἰς μίμησιν τῆς τε περὶ τὴν ἑρμηνείαν δεινότητος καὶ τῆς σαφηνείας, καὶ τοῦ ἡδέος καὶ πολυμαθοῦς· τοῦτο γὰρ ἔστι μάλιστα παρὰ τοῦ ἀνδρὸς λαβεῖν, rectius ad dialogos quam ad cetera philosophi scripta referentur. Quod si quæ apud Dionem Chrysostomum de his referuntur, Orat. LIII, p. 634 Emper. : Καὶ δὴ καὶ αὐτὸς Ἀριστοτέλης, ἀφ' οὗ φασι τὴν κριτικὴν τε καὶ γραμματικὴν ἀρχὴν λαβεῖν, ἐν πολλοῖς διαλόγοις περὶ τοῦ ποιητοῦ διέξεισι, θαυμάζων αὐτόν, ὡς τὸ πολὺ, καὶ τιμῶν· ἔτι δὲ Ἡρακλείδης ὁ Ποντικός, τούτων δὲ πρότερος Πλάτων παναχῶ μίμνηται, jam omnia testimonia habebimus, quæ de hoc Aristotelis scriptorum genere ab antiquis tradita sunt, nisi quis, quod nobis quidem verisimile videtur, de his quoque accipienda putet quæ in Epit. Athen. II, p. 60, D, leguntur : Ὅτι Κηφισόδορος ὁ Ἰσοκράτους μαθητὴς ἐν τοῖς κατὰ Ἀριστοτέλους, τέσσαρα δ' ἔστι ταῦτα βιβλία, ἐπιτιμᾷ τῷ φιλοσόφῳ, ὡς οὐ ποιήσαντι λόγου ἀξίον τὸ παροιμίας ἀρθοῖσαι, Ἀντιφάνους ἔλον ποιήσαντος δράμα τὸ ἐπιγραφόμενον Παροιμίας. Hæc enim verba vereor ut illorum opinioni faveant, qui, ut a C. Müllero, Fragm. Hist. gr. t. II, p. 188, factum est, Aristoteli proverbiorum collectionem tribuerunt, collato titulo in Diog. L. indice (138) Παροιμίας, α'. Multo illud verisimilius puto Aristotelem a Cephisodoro ob frequentiam proverbiorum ir-

risum fuisse, quæ in dialogis adhibuerit. Cf. infra fr. 4 dial. de Philosophia, et de Cephisodoro cf. C. Müller. Fragm. Hist. gr. t. II, p. 85, et Bernays. l. 1. p. 151.

Sed jam ad aliam quæstionem transeamus et quidem sæpius tractatam : num qui vocantur apud philosophum *ἔξωτεροὶ λόγοι*, de dialogis intelligendi sint. De hac re, si Ciceronem audimus testem, vix ulla dubitatio esse poterit. Cujus a multis impugnatam auctoritatem nuper defendere suscepit, acutissimi viri iudicii, Bernaysius, in libro jam supra laudato, *die Dialoge des Aristoteles*, Berlin, 1863, in quo, post ea quæ de hac re nostra quidem memor a Madvigio, in excursu ad Ciceron. de Finibus, V, 5, 12, Ravaisson, *Essai sur la Métaphysique*, t. I, p. 229, Zeller, *Geschichte der Philosophie der Griechen*, t. II, p. 2, pag. 101, Thurot, *Etudes sur Aristote*, p. 210, Rosio aliisque disputata sunt (1), illud demonstrare conatus est, Aristotelem in omnibus iis locis, quibus ad *ἔξωτερους λόγους* provocat, certum quandam e suis dialogice scriptis libris designare voluisse. Huic vero sententiæ cum ea quæ jam supra attulimus Ciceronis verba, tum præcipue favent quæ idem in libris de Finibus V, 5, 12, dicit : *De summo autem bono, quia duo genera librorum sunt (Aristotelis et Theophrasti), unum populariter scriptum, quod ἔξωτικὸν appellabant; alterum limatius, quod in commentariis reliquerunt, non semper idem dicere videntur, nec in summa tamen ipsa aut varietas est ulla, apud hos quidem quos nominavi, aut inter ipsos dissensio, præterea vero antiquorum fere omnium philosophi interpretum consensus, τὰ ἔξωτερικὰ nihil aliud quam dialogos esse affirmantium* (cf. David, in Categ. p. 24, B, 10, Amm. ib. f. 7 recto, Simplic. ib. f. 1, E, Joann. Philop. ib. p. 35, B, 37 Brand).

Quod si tamen ex ipsius Aristotelis verbis dijudicare quæstionem aggredimur, jam major quædam relinquetur obscuritas. Aut enim illud concedi necesse erit, non semper idem significare apud Aristotelem, quos vocat *ἔξωτερικὸς λόγους*, aut latiore sensu hæc verba usurpata fuisse, ita ut non de dialogis, sed fortasse ne de solis libris quidem accipi possint. Quod ostendent qui hîc in censum vocandi sunt Aristotelis loci, quorum qui sequuntur, Ethic. Nicom. I, 13, 9 : *Ἀέγεται δὲ περὶ αὐτῆς (τῆς ψυχῆς*

(1) Cf. Blass, *die griechische Beredsamkeit in dem Zeitraum von Alexander bis auf Augustus*, Berlin, 1865, p. 51.

(1) Bernaysii sententia impugnata est a Forchhammero, *Aristoteles und die exoterischen Reden*, Kiel, 1864 et Spengel, *Aristotelische Forschungen*, I, Heft, München, 1864, p. 13, sqq.

scil.) καὶ ἐν τοῖς ἐξωτερικοῖς λόγοις ἀρχοῦντως ἓνια καὶ χρῆστέον αὐτοῖς. Ibid. VI, 4, 1 : Πιστεύομεν δὲ περὶ αὐτῶν (περὶ τῆς ποιήσεως καὶ τῆς πράξεως scil.) καὶ τοῖς ἐξωτερικοῖς λόγοις. Polit. III, 4, 4 : Τῆς ἀρχῆς τοὺς λεγομένους τρόπους ῥᾶδιον διαλεῖν· καὶ γὰρ ἐν τοῖς ἐξωτερικοῖς λόγοις διορίζεσθαι περὶ αὐτῶν πολλάκις. Ibid. VII, 1, 2 : Νομίσαντας οὖν ἱκανοὺς πολλὰ λέγεσθαι καὶ τῶν ἐν τοῖς ἐξωτερικοῖς λόγοις περὶ τῆς ἀρίστης ζωῆς, καὶ νῦν χρῆστέον αὐτοῖς, tales ferme sunt, ut illorum opinioni non repugnent, qui de dialogis, ab ipso philosopho editis, intelligendos esse arbitrantur. Quia et in hanc sententiam interpretanda esse ea quæ alibi de ideis dicit philosophus, *Metaphys. XII, 1, 2* : Τεθρόλληται γὰρ τὰ πολλὰ καὶ ὑπὸ τῶν ἐξωτερικῶν λόγων, satis magna ex iis oritur probabilitas, quæ jam supra memoravimus Procli apud Joannem Philoponum verba (cf. infra fragmenta dialogi de Philosophia, 14), cum quibus conjungendus est similis plane Plutarchi locus, *adv. Colotem c. 14* : Τὰς γε μὴν ἰδέας, περὶ ὧν ἐγκαλεῖ τῷ Πλάτωνι, πανταχοῦ κινῶν ὁ Ἀριστοτέλης καὶ πᾶσαν ἐπάγων ἀπορίαν αὐταῖς, ἐν τοῖς ἠθικοῖς ὑπομνήμασιν, ἐν τοῖς φυσικοῖς, διὰ τῶν ἐξωτερικῶν διαλόγων, φιλονεικώτερον ἐνίοις ἔδοξεν ἢ φιλοσοφώτερον ἐκ τῶν δογματικῶν τούτων ὡς προθέμενος τὴν Πλάτωνος ὑπεριδεῖν φιλοσοφίαν· οὕτω μακρὰν ἦν τοῦ ἀκοουθαίν.

Ab his vero, quos hucusque laudavimus, plane diversa est ratio loci in libris *Physicorum*, IV, 10, 1 *obvii*, ubi, de tempore locuturus, ita Aristoteles : Πρῶτον δὲ καλῶς ἔχει, inquit, διαπορῆσαι περὶ αὐτοῦ καὶ διὰ τῶν ἐξωτερικῶν λόγων, πότερον τῶν ὄντων ἔστιν ἢ τῶν μὴ ὄντων, εἴτα τίς ἢ φύσις αὐτοῦ. Hic enim per ἐξωτερικοὺς λόγους aperte illa designat, quæ ipse per totum sequens caput exposuit. Alia quoque neque minor inde oritur difficultas, quod et in iis scriptis, quæ, etsi cum Aristoteleis cohærent, alium tamen auctorem habere manifestum est, ἐξωτερικοὶ λόγοι nominantur. Hoc duobus locis in *Ethicorum* libris, qui Eudemii vocantur, factum est, quorum priore I, 8, 5, ubi hæc de ideis : Εἰ δὲ δεῖ συντόμως εἰπεῖν περὶ αὐτῶν, λέγομεν ὅτι πρῶτον μὲν τὸ εἶναι ἰδέαν μὴ μόνον ἀγαθὸν ἀλλὰ καὶ ἄλλου ὄντος λέγεται λογικῶς καὶ κενῶς ἐπέσκεπται δὲ πολλοῖς περὶ αὐτοῦ τρόποις καὶ ἐν τοῖς ἐξωτερικοῖς λόγοις καὶ ἐν τοῖς περὶ φιλοσοφίας, illud saltem docemur, quid in hoc dicendi genere ἐξωτερικοῖς λόγοις opponatur. Hunc vero non minus quam alterum, qui initio statim libri secundi legitur : Πάντα δὴ τὰγαθὰ ἢ ἐκτὸς ἢ ἐν ψυχῇ, καὶ τούτων ἀρετώτερα τὰ ἐν τῇ ψυχῇ, καθάπερ διαιρούμεθα καὶ ἐν τοῖς ἐξωτερικοῖς λόγοις, quum ex omni parte

illis respondeant, quos ex ipsius Aristotelis libris ductos, priores apposuimus, totam hanc quæstionem potius turbare quam illustrare, non facile negabis.

Restat ut quædam de duobus aliis locis addamus, in quibus, etsi loquendi genus, quo utitur philosophus, minus fortasse obscurum est, non tamen ab omnibus conceditur dialogorum mentionem ab eo fieri. Quum in primo libro de Anima c. 4, § 1, ad eorum sententiam pergeret, qui animam harmoniam esse putarent, ita locutus est philosophus : Καὶ ἄλλη δέ τις δόξα παραδέδοται περὶ ψυχῆς, πιθανὴ μὲν πολλοῖς ἦττον τῶν λεγομένων, λόγους δ' ὥσπερ εὐθύνας δεδωκυῖα καὶ τοῖς ἐν κοινῷ γιγνομένοις λόγοις (cod. τοῖς ἐν κοινῷ λεγομένοις)· ἁρμονίαν γὰρ τινὰ αὐτὴν λέγουσι, ubi antiqui interpretes ad unum omnes hoc in dialogis Phædone et Eudemo factum esse affirmant (cf. Eudemii fr. 8) : ita ut qui aut de solis Platoniorum sermonibus, quæ est Rosii sententia, aut de iis disputationibus, quales homines elegantiores instituere soleant, quam tuetur interpretationem novissimus librorum Aristotelis editor, Torstrick, cogitari possit, minime videam, præsertim quum et aliunde constet de harmonia disputatum fuisse in Eudemo (cf. fr. 8 et 10). Nec tamen ideo ex omni parte probare possum, quæ de hoc loco acute, ut solet, disputavit Bernays, in libro sæpius jam laudato, p. 14 ss., qui, quum egregie Aristotelis verba ita restituisset, ejecto aperto glossmate : Καὶ ἄλλη δέ τις δόξα παραδέδοται περὶ ψυχῆς, πιθανὴ μὲν πολλοῖς οὐδαμῆς ἦττον τῶν λεγομένων, ὥσπερ εὐθύνας δὲ δεδωκυῖα καὶ τοῖς ἐν κοινῷ γιγνομένοις λόγοις, de solo Eudemo hic agi demonstrare conatus est, sed subsistendum esse puto in iis quæ ex antiquiore procul dubio commentario ad hunc locum protulit Simplicius fol. 14, A (cf. fr. 8) : ita ut, quod et de ἐξωτερικοῖς λόγοις valet, philosophus consulto loquendi genere usus esse existimandus sit, quod, quum latius pateret, non solum quos ipse populariter conscripserat libros, sed et aliorum complecteretur (1).

(1) De hac re quod nuper observatum est a viris clarissimis et de Aristotelis interpretatione meritis, C. Thurot, *Revue critique*, Paris, 1866, t. II, p. 199, et Bonitzio, *Zeitschrift für die aesterr. Gymn.*, Wien, 1868, p. 777 et 812, nempe præsens verbi tempus γιγνομένοις nostræ huic interpretationi repugnare, ideoque verba philosophi in hunc sensum accipienda esse : *disputationes in commune institutæ*, id quominus rectum esse putem, doctissimorum virorum, quos nominavi, vix a me impetrare poterit auctoritas. Ne enim illud objiciam, verba γιγνομένοις λόγοις a corruptionis quadam suspitione libera non esse, quippe pro quibus in cod. Vatic. 1028 et apud Joannem Philoponum

Aliter vero de ultimo qui restat loco statuedum esse nemo facile negare poterit, nisi si quis verborum Aristotelis sensum ad opinionem detorquere aggressus erit. Quum enim philosophus ita dixisset in Poetica, c. 15, § 15 : Ταῦτα δὲ δεῖ διατηρεῖν, καὶ πρὸς τοῦτοις τὰ παρὰ τὰς εἴ ἀνάγκης ἀκολουθοῦσας αἰσθήσεις τῇ ποιητικῇ, καὶ γὰρ κατ' αὐτὰς ἔστιν ἀμαρτάνειν πολλὰκις· deinde vero addidisset : εἴρηται δὲ περὶ αὐτῶν ἐν τοῖς ἐκδεδομένοις λόγοις ἱκανῶς, non minus hoc fit perspicuum de alio quodam libro, nec vero, ut locum Rosius interpretatus est, de iis quæ superioribus partibus ejusdem libri dicta erant, locutum esse poetam, quam illud, hunc librum vix alium esse posse quam dialogum de Poetis, ita, ut nisi postea additus esse demonstretur locus, tenemus jam testimonium, quo tota illa quæ de Aristotelis dialogis, quasi supposititiis et philosopho indignis, nuper exposita est sententia concidat.

Sed missa jam tota hac disputatione, qua quidem res adumbrari potius quam absolvi potuit, ad singulos dialogos pergamus. In recensendis iis e quibus fragmenta servata sunt, secuti sumus ordinem quo apud Diogenem enumerati sunt, nisi quod ad ultimos attinet titulos, quos meliore ordine servasse videtur Anonymus.

ΠΕΡΙ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ.

Ad nullos alios libros quam ad dialogum περὶ Δικαιοσύνης, quem primum uterque recenset index (*de Justitia*, l. IV, Dschemal., 4), referri posse, quæ post satis magnam lacunam in Ciceronis libris de Republica III, c. 8, leguntur : ... *et reperiret et tueretur; alter autem de ipsa justitia quattuor implevit sane grandes libros. Nam a Chrysippo nihil magnum nec magnificentum desideravi, qui suo quodam more loquitur, ut omnia verborum momentis, non rerum ponderibus examinet. Illorum fuit heroum, eam virtutem, quæ est una, si modo est, maxime munifica*

λεγομένοις legatur, me non videre confiteor, cur tunc præterito tempore διδωκυίας dixisset Aristoteles, nec διδούση? Quod si falsa opinione decipior, errorem condonabant viri humanissimi, in re tam lubrica præsertim commissum, et qui mihi, ut nunc video, cum Julio Pacio, haud spernendo Aristotelis interprete, communis est. Cf. ejus comm. in l. I. de Anima, p. 202 ed. Hanov. 1596.

et liberalis, et quæ omnes magis quam sepe diligit, aliis nata potius quam sibi, excitare jacentem et in illo divino solio non longe a sapientia collocare. Nec vero illis aut voluntas defuit (quæ enim iis scribendi alia causa, aut quod omnino consilium fuit?), aut ingenium, quo omnibus præstiterunt, cum et alia omnia indicant, tum, qui integris Ciceronis de Republica libris usus est, Lactantius, apud quem sæpius Aristotelis opus respicitur, licet ipsi Lactantio e Cicerone tantum innouerit. Ita enim ille, Institt. V, 17 : Nam Plato et Aristoteles honesta quidem voluntate justitiam defendere cupierunt, effecissentque aliquid, si conatus eorum bonos, si eloquentiam, si virtutem animi et ingenii, divinarum quoque rerum doctrina juvisset; ibid. c. 14 : Carneades autem, ut Aristotelem refelleret atque Platonem, justitiæ patronos, prima illa disputatione collegit ea omnia, quæ pro justitia dicebantur, ut posset illa, sicut fecit, evertere; Institt. Epit. ad Pentad. c. 55 : Plurimi quidem philosophorum, sed maxime Plato et Aristoteles, de justitia multa dixerunt, asserentes et extollentes eam summa laude virtutem, quod suum cuique tribuat, quod æquitatem in omnibus servet, et quum ceteræ virtutes quasi tacitæ sint, et intus inclusæ, solam esse justitiam, quæ nec sibi tantum conciliata sit, nec occulta, sed foras tota promineat, et ad bene faciendum prona sit, ut quam plurimis prosit; et paulo post : Nec immerito existit Carneades, homo summo ingenio et acumine, qui refelleret istorum orationem et justitiam, quæ fundamentum stabile non habebat, everteret : non quia vituperandam esse justitiam sentiebat, sed ut illos defensores ejus ostenderet nihil certi, nihil firmi de justitia disserere. Ne vero credas male hinc Carneadem pro Chrysippo induci, quippe quem Platonis et Aristotelis de justitia doctrinam impugnasse affirmit Plutarchus (cf. infra fragm. 4), tenendum est Lactantium de altera illarum notissimarum disputationum loqui, quam, improbante Catone, Romæ habuerat Carneades.

De horum librorum argumento, proxime ad Platonicos libros de Republica accedenti, de quibus, teste Proclo in Platon. Rempubl., p. 349 sq. Basil., multi ita statuerant, illos præcipue in quæstione de justitia versari, cf. Bernays, l. I. p. 48 sqq.

E LIBRO PRIMO.

1.

Suidas : Εὐρύβατος· πονηρός· ἀπὸ τοῦ πεμφθέντος ἐπὶ Κροίσου.... Νικάνδρος Αἰγιναιῶν Εὐρύβατον (λέγει) πανουργότατον, οὗ μνημονεύει Ἀριστοτέλης ἐν α' περὶ Δικαιοσύνης. Δούρις δὲ ἐν δ' τῶν περὶ Ἄγαθοκλῆα ἀπὸ τοῦ Οδυσσεύς ἑταίρου (fr. 38 Müll.) καὶ Ἀριστοφάνης Δαιδάλω.... Λέγεται τὸν Εὐρύβατον κλέπτην ὄντα, εἰρχθέντα καὶ παραφυλαττόμενον, ἐπειδὴ συμπίνοντες ἔλυσαν αὐτὸν οἱ φυλάσσοντες καὶ ἐκέλευσαν ἐπιδείξασθαι τὴν ἐπὶ τοὺς οἴκους ἀναρρίχῃσιν, τὸ μὲν πρῶτον διωθεῖσθαι δεομένων δὲ ὡς οὐ βουλόμενον, ἐπεὶ μόλις ἀνέπεισαν· περιθήμενος τοὺς σπόγγους καὶ τὰς ἔγκεντριδας ἀναδραμεῖν εἰς τοὺς τοίχους· ἀναβλέποντες δὲ ἐκείνοι καὶ θαυμάζοντες τὰς τέχνας, λαβεῖν αὐτὸν τὸν ὄροφον καὶ ὑπερβάλλοντα, πρὶν ἐκείνοι κύκλω περιέλθωσι, διὰ τοῦ τέλους καταπηδῆσαι.

Eadem apud Apostolium Prov. VIII, 12 (ubi tamen male in πρώτη περὶ Δικαιοσ.) et Arsenium, XXV, 16. Narrationem totam apud Aristotelem exstitisse colligas, si fides adhibenda est, e Gregorio Corinthio ad Hermogenem περὶ Μεθόδου δεινότητος, c. 19, t. VII, part. 2, p. 1277 Walz. (cf. Anonym. ad eundem, t. V, p. 568 Walz.) : Εὐρύβατου πρᾶγμα (quæ verba sunt Demosthenis Or. de Corona § 24)· ὁ Εὐρύβατης (ὁ δὲ Εὐρύβατος παλιμβ. cod. Monac.) οὗτος παλιμβολος γέγονεν ἀνὴρ· ὁ δὲ Ἀριστοτέλης κλέπτην μὲν αὐτὸν γενέσθαι, ἀλόγῃ δὲ ἐπ' αὐτοφώρῃ δεθῆναι καὶ δημοσίᾳ φυλάττεσθαι· κάπειτα τοὺς φυλάττοντας ἐπιθυμοῦντας θεάσασθαι, ὅπως διὰ τῶν τοίχων ἀνῶν εἰς τὰς οἰκίας παρῖοι (πάρεισι Mon.), λύσαντάς τε (πέως recte Mon.) αὐτὸν ἐπιδείκνυσθαι παρακαλεῖν· τὸν δὲ τὰς τε ἔγκεντριδας ὑποδυσάμενον (ὑποδησάμενον conj. Reiskius) καὶ τοὺς σπόγγους λαβόντα,

ἀναβῆναι τε βῆστα, καὶ τὸν ὄροφον τῆς οἰκίας ἐξελεῖν, εἶτα ἐν ὄσῳ περιήσαν οἱ φύλακες ἐτέρωθεν, ὅπως λάβοιεν (καταλάβοιεν Mon.) κατιόντα, οἰχῆσθαι φεύγοντα· ἄλλοι δὲ φασιν ἀνδρα τοῦτον εἶναι Ἐφέσιον. De qua re vide Ephorum apud Suidam (fr. 100 Müll.), Harpocrat. s. v., Eustathium ad Odys. p. 1864.

E LIBRIS INCERTIS.

2.

Demetrius de Elocutione § 28 : Οὗτε δῆτα ἐν δεινότητι χρῆσιμα τὰ τοιαῦτα (ὁμοιοτέλευτα), ὡς ἰδειξα, οὔτε ἐν πάθει καὶ ἤθει· ἀπλοῦν γὰρ εἶναι βούλεται καὶ ἀποίητον τὸ πάθος, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἤθος. Ἐν γούν τοῖς Ἀριστοτέλους περὶ Δικαιοσύνης ὁ τὴν Ἀθηναίων πόλιν ὀδυρόμενος εἰ μὲν οὕτως εἶποι ὅτι « Ποίαν τοιαύτην πόλιν εἶλον τῶν ἔχθρῶν, οἶαν τὴν ἰδίαν πόλιν ἀπόλωσαν », ἐμπαθῶς ἂν εἰρηκῶς εἶη καὶ ὀδυρτικῶς· εἰ δὲ παρόμοιον αὐτὸ ποιῆσει· « Ποίαν γὰρ πόλιν τῶν ἔχθρῶν τοιαύτην ἔλαβον, ὅποιαν τὴν ἰδίαν ἀπέβαλον, » οὐ μὰ τὸν Δία πάθος κινήσει, ἀλλὰ τὸν καλούμενον κλαυσιγέλωτα. Τὸ γὰρ ἐν πενθοῦσι παίζειν κατὰ τὴν παροιμίαν τὸ τὰ τοιαῦτα ἐν τοῖς πάθει κακοτεχνεῖν ἐστίν.

Ut majorem etiam clausularum, de quibus loquitur rhetor, vim efficeret, Muretus in *Variis Lectionibus*, I. I, c. 16, non male conjecit pro ἔλαβον, ἀπέβαλον. Ceterum mihi nullo modo persuadere possum priorem locum, non vero posteriorem ab Aristotele in dialogo positum fuisse, ut Rosius et Bernaysius l. l. p. 49 voluerunt. Minime tamen vituperatio in ipsum Aristotelem cadit, sed in illum, qui a Demetrio ὁ ὀδυρόμενος τὴν Ἀθηναίων πόλιν vocatur, sine dubio rhetor aliquis, cujus ridiculum dicendi genus cavillatus erat Aristoteles. Cf. Theophrast.

E LIBRO PRIMO.

1.

Nicanor Aeginaxum Eurybatum fuisse tradit hominem callidissimum, cujus meminit Aristoteles in primo de Justitia. Hic Eurybatus versutus homo fuit. Aristoteles autem narrat illum latronem fuisse, in ipso vero furto deprehensum in vincula conjectum et in publica custodia habitum esse. Deinde vero custodientes, spectare cupientes, quomodo per parietes in aedes ascenderet atque penetraret, vincula illi detraxisse atque ut ostenderet hortatos fuisse. Illum igitur, aptatis sibi spongiis et stimulis, facillime ascendisse tectamque aedium attigisse, deinde dum custodes, ut eum deprehenderent, ex aia

parte circumirent, descendisse atque in fugam se dedisse.

E LIBRIS INCERTIS.

2.

Talia vero (quæ Græci ὁμοιοτέλευτα vocant) quoties acres esse volumus, utilia non sunt, sicut ostensum est, neque etiam in affectibus et moribus. Simplex enim debet esse affectus, neque in eo adscitum aliquid : eodem modo et mores. Quare, qui apud Aristotelem, in iis quæ de Justitia scripsit, rempublicam Atheniensium deplorat, sic si dixisset, nullo adhibito ornatu : « Qua tali urbe hostium politi sunt, qualem suam propriam amiserunt », cum affectu utique dixisset et lugubriter. Sin si

ap. Dionys. de Lysia, c. 14 : Θεόφραστος ἐν τοῖς περὶ Λέξιως γραφεῖσι τῶν τε ἄλλων καταμέμεται τῶν περὶ τὰς ἀντιθέσεις καὶ παρισώσεις καὶ παρομοιώσεις καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις σχήματα διεσπουδαχότων, καὶ δὴ καὶ τὸν Λυσίαν ἐν τούτοις καταριθμεῖ, cum ipsius Theophrasti verbis : (τῶν ἀντιθέσεων) τὸ ἴσον καὶ τὸ ὅμοιον παιδιῶδες, καθὰ περὶ ποίηκα, διὸ καὶ ἤττον ἀρμόττει τῇ σπουδῇ, quæ aperte in Isocrateos dicta sunt.

3.

Boethius in Arist. de Interpret. ed. sec. sive majorum Comment. l. I, f. 85, B ed. Venet. 1499; p. 298 ed. Basil. 1570; e Porphyrii commentario in librum de Interpretatione : *Sed Porphyrius hanc ipsam plenius causam originemque sermonis hujus ante oculos collocavit, qui omnem apud primos philosophos de significationis vi contentionem litemque retexit. At namque dubie apud antiquorum philosophorum sententias constitisse, quid esset proprie quod vocibus significaretur. Putabant namque alii res vocibus designari..... alii vero incorporeas quasdam naturas..... alii vero sensus, alii imaginationes significari vocibus arbitrabantur. Quum igitur ista esset contentio apud superiores et hoc (hæc Basil.) usque ad Aristotelis pervenisset ætatem, necesse fuit, ut qui nomen et verbum significativa esse dicturus erat (esset diffiniturus Basil.), prædiceret quorum ista designativa sint. Aristoteles enim nominibus et verbis res subjectas significari non putat, nec vero sensus vel etiam imaginationes; sensuum (sensus Basil.) quidem non esse significativas voces nomina et verba in opere de Justitia sic (sic omisit Basil.) declarat dicens : Φῶσι γὰρ διηρέθησαν τὰ τε νοήματα καὶ τὰ αἰσθήματα, quæ interpretari latine potest (legendum est sive potest, sive supra quod) hoc modo : Natura enim*

sunt diversa intellectus et sensus. Differre igitur aliquid arbitratur sensus atque intellectus, sed qui passiones animæ a vocibus significari dicit, is non de (de om. Basil.) sensibus loquitur. Sensus enim passiones corporis sunt... Neque magis de imaginationibus, ut probatur in libris de Anima (III, c. 8). Intellectus igitur vult. Conferre jubet Rose Aristot. Ethic. Nicom. X, 5; III, 10, Ethic. Eudem. III, 2, Problem. XXXIII, 7. Vide præterea Trendelenburg. in comm. ad Arist. de Anima III, 3, § 3.

4.

Plutarch. de Stoicor. repugn. c. 13 : 'Ἄλλ' αὐτός γε πάλιν (ὁ Χρῆσσιππος) ἐν τῷ τρίτῳ περὶ Δικαιοσύνης φησὶν ὅτι δικαιοσύνην ἀναίρουσιν οἱ τέλος ὑποτιθέμενοι τὴν ἡδονήν· οἱ δὲ μόνον ἀγαθὸν εἶναι λέγοντες οὐκ ἀναίρουσιν..... Ib. c. 15 : Πάλιν ἐν μὲν τοῖς περὶ Δικαιοσύνης ὑπειπὼν ὅτι τοὺς ἀγαθὸν ἀλλὰ μὴ τέλος τιθεμένους τὴν ἡδονὴν ἐνδέχεται σώζειν καὶ τὴν δικαιοσύνην... 'Ἐν δὲ τοῖς πρὸς Πλάτωνα, κατηγορῶν αὐτοῦ δοκοῦντος ἀγαθὸν ἀπολιπεῖν τὴν ὑγίαν, οὐ μόνον τὴν δικαιοσύνην φησὶν ἀλλὰ καὶ τὴν μεγαλοψυχίαν ἀναρῆσθαι καὶ τὴν σωφροσύνην καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἀπάσας, ἂν ἢ τὴν ἡδονὴν ἢ τὴν ὑγίαν ἢ τι τῶν ἄλλων, ὃ μὴ καλὸν ἐστίν, ἀγαθὸν ἀπολίπωμεν. Ἄ μὲν οὖν ρητέον ὑπὲρ Πλάτωνος, ἐν ἄλλοις γέγραπται πρὸς αὐτόν. 'Ἐνταῦθα δ' ἡ μάχη καταφανής ἐστίν, ὅπου μὲν, ἂν μετὰ τοῦ καλοῦ τις ὑποβῆται καὶ τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι, σώζεσθαι δικαιοσύνην λέγοντος, ὅπου δὲ πάλιν τοὺς μὴ μόνον, τὸ καλὸν ἀπολιπόντας, αἰτιωμένου τὰς ἀρετὰς ἀπάσας, ἀναρῆναι. 'Ἰνα δὲ μὴδ' ἀπολογίαν ὑπολίπη τοῖς ἐναντιώμασιν, Ἀριστοτέλει περὶ Δικαιοσύνης ἀντιγράφων, οὐ φησὶν αὐτὸν ὁρθῶς λέγειν, ὅτι, τῆς ἡδονῆς οὐσης τέλους ἀναρῆται μὲν ἡ δικαιοσύνη, συναρῆται δὲ τῇ δικαιοσύνη καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν ἕκαστη· τὴν μὲν γὰρ δικαιοσύνην ὑπ'

militer desinentes syllabas in membrorum clausulis fecerit : « Quam enim urbem hostium talem ceperunt, qualem suam hoc bello amiserunt », nullum mehercule affectum movebit, nec misericordiam, sed clausigelota qui Græcis dicitur (i. e. *setum cum risu*). Nam in lugentibus ludere, ut proverbio fertur, hujuscemodi in affectibus, pravo est artificio uti.

4.

Ipse autem Chrysippus tertio de Justitia libro dicit, justitiam ab iis tolli, qui voluptatem pro summo bono habeant, qui tantum bonum esse dicant, nihil ei nocere..... In illis quæ contra Platonem scripsit, quum eum reprehendisset, qui sanitatem inter bona reliquias videretur :

non justitiam modo sed et magnanimitatem et temperantiam et omnes reliquias virtutes sublatum iri affirmat : si voluptatem, aut bonam valetudinem, aut aliam ullam rem, quæ non sit absolute honesta, in bonorum censu haberi patiamur. Quæ pro Platone dici possunt alibi a nobis contra eum scripta sunt. Hic autem repugnantia est manifesta. Uno enim in loco dicit, si quis una cum honesto etiam voluptatem dicat esse bonum, salvam esse justitiam : altero, nisi solum honestum pro bono habeatur, omnes tolli virtutes. Ac ne quam suis repugnantibus relinqueret excusationem, contra Aristotelem de justitia scribens, non recte eum dicere inquit, si voluptas pro fine statuat, tolli justitiam et una ceteras omnes virtutes. Justitiam enim vere sublatum iri : reliquæ quin maneat

αὐτῶν ὡς ἀληθῶς ἀναιρεῖσθαι, τὰς δ' ἄλλας ἀρετὰς οὐδὲν κωλύειν ὑπάρχειν, εἰ καὶ μὴ δι' αὐτὰς αἰρετὰς, ἀλλ' ἀγαθὰς γούν καὶ ἀρετὰς ἰσομνάς· εἴτα ἑκάστην ἐξ ὀνόματος προσαγορεύει.... Τίς οὖν τούτου πρὸς λόγους ἰταμώτερος γέγονεν, ὅς δεῦν τῶν ἀρίστων φιλοσόφων ἐγκέκληκε τῷ μὲν ὅτι πᾶσαν ἀρετὴν ἀναιρεῖ, μὴ μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν ἀπολιπὼν, τῷ δ' ὅτι, τῆς ἡδονῆς τέλος οὐσης, οὐ πᾶσαν ἀρετὴν ἀνευ τῆς δικαιοσύνης σώζεσθαι νομίζει; Θαυμαστὴ γὰρ ἡ ἐξουσία, περὶ τῶν αὐτῶν πραγμάτων διαλεγόμενον ἂν τίθησιν αὐτὸς ἐγκαλῶν Ἀριστοτέλει, ταῦτ' ἀναιρεῖν πάλιν Πλάτωνος κατηγοροῦντα. In libro adversus Stoicos, c. 25, de eodem Chrysippo ita loquitur Plutarchus: 'Ἐν δὲ τοῖς περὶ Δικαιοσύνης εἰ μὲν τις ὑπόθοιτο τὴν ἡδονὴν τέλος, οὐκ οἶσται σώζεσθαι τὸ δίκαιον· εἰ δὲ μὴ τέλος ἀλλ' ἀπλῶς ἀγαθόν, οἶσται.

Sententias impugnatas a Chrysippo ad dialogum περὶ Ἡδονῆς referre maluit Zeller, *die Philosophie der Griechen*; t. II, 2, p. 73, 88. Cf. Bernays, l. l. p. 152 seq.

5.

Proclus schol. in Hesiod. Opp. v. 359, p. 194 Gaisford (Plutarchi Opp. ed. Dübner, t. V, p. 23) : « Εἰ γὰρ κεν καὶ μικρόν ». Δοκεῖ μὲν ἀπρητῆσθαι τοῦτο τοῦ προρρηθέντος· ἔχει δὲ καὶ συνέχειαν. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν ὅτι κὰν ᾗ μικρόν τὸ ἀφαιρηθὲν, παρνοῖ τὸν ἀφαιρηθέντα διὰ τὴν ἀκούσιον ἀφαιρέσειν, ἐπήγαγεν ὅτι τὸ μικρόν ἐπισωρευόμενον μὲν μέγα τι γίνεται, ἀφαιρούμενον δὲ εἰς τὸ μηδὲν καταλήγει· ὥστε εικότως λυπεῖ καὶ τὸ μικρόν ἀφαιρούμενον. Καὶ εἰ τοῦτο ἀληθές, ὀρθῶς Ἀριστοτέλης ἔλεγεν, ὅτι χειρίστον τῶν ἐν τῷ βίῳ τὸ μὴ παρὰ τοῦτο λεγόμενον. Εἰ γὰρ καταφρονοῖτο ὡς μικρόν ἕκαστον καὶ ἐπιλέγοιμεν *Μὴ παρὰ τοῦτο*, κακῶς πράξομεν. Ἐν μὲν οὖν οἰκονομαίαις λιμώσομεν τοῦτο αἰετὶ ἐπάδοντες· ἐν δὲ τῇ διαίτῃ νοσήσομεν, πολλάκις μὲν παρορῶντες τὸ ὄρθον, λέγοντες δὲ ταύτην τὴν φωνήν· ἢ γὰρ καθ' ἐν ἕκαστον ἔλλειψις μεγάλῃν ἀθροίζει τοῖς παρορῶσι τὴν βλάβην.

5.

Si quidem enim parvum parvo addideris.... Hoc

Hæc e Plutarchi in Hesiodum commentariis ducta esse putat Wytenbachius fr. X, 17. De dicto μὴ παρὰ τοῦτο eundem confers in notis ad Plutarch. De sent. profectu in virtute, t. VI, 1, p. 607.

Præter hos locos, ad Aristotelis de Justitia libros libenter retulerim quæ apud Joannem Stobæum, tribus locis, nullo indicato libro, ex Aristotele, de θυμῷ disputante laudantur. Quod ut faciam præcipue Plutarchi adducor verbis, qui quum de Platonis sententia, manifeste ea quæ in libris de Republica, quibus simillimos fuisse diximus Aristotelis de Justitia, l. X, p. 439-441 disputata sunt respiciens, disseruisset, ita pergit, de Virtute morali c. 3 : Ταύταις ἐχρήσατο ταῖς ἀρχαῖς ἐπὶ πλέον Ἀριστοτέλης, ὡς δῆλόν ἐστιν ἐξ ὧν ἔγραψεν· ὕστερον δὲ τὸ μὲν θυμοειδὲς τῷ ἐπιθυμητικῷ προσένεμμεν, ὡς ἐπιθυμίαν τινὰ τὸν θυμὸν ὄντα καὶ ὀρεξίν ἀντιλυπῆσεως. Τῷ μὲντοι παθητικῷ καὶ ἀλόγῳ μέχρι παντὸς ὡς διαφέροντι τοῦ λογιστικοῦ χριώμενος διετέλεσεν, οὐχ ὅτι παντελῶς ἀλογόν ἐστιν, ὥσπερ τὸ αἰσθητικὸν ἢ τὸ θρεπτικὸν καὶ φυτικὸν τῆς ψυχῆς μέρος· ἀλλὰ ταῦτα μὲν δλοῖς ἀνήκοα λόγου καὶ κωφὰ τρόπον τινὰ τῆς σαρκὸς ἐκβεβλάστηκε, καὶ περὶ τὸ σῶμα παντελῶς καταπέφυκε· τὸ δὲ παθητικὸν οἰκείου λόγου στέρεται καὶ ἄμοιρόν ἐστιν, ἄλλως δὲ, τοῦ λογισμοῦ καὶ φρονούντος εἰσακούσειν, καὶ τρέπεσθαι πρὸς ἐκεῖνο καὶ ὑπαίκειν καὶ κατασχηματίζεσθαι πέφυκεν, ἐὰν μὴ τέλειον ᾗ διεφθαρμένον ὑπ' ἡδονῆς ἀμαθοῦς καὶ ἀκολάστου διαίτης. In quo loco illud præcipue notatu dignum puto, Aristotelem sibimet ipsi opponi, ita ut, quum primum Platonis sententiam probasset scriptisque expressisset, postea eam immutaverit, quæ res ut a multis significatur, ab ipso Plutarcho paulo post in eodem libro, c. 7, apertissimis declaratur verbis : Ἄλλ' αὐτὸς τε Ἀριστοτέλης, Δημόκριτος τε καὶ Χρυσίππος εἶναι

nihil impedire, etsi non per se expetendæ, bonæ tamen et virtutes. Deinde singulas nominatim recenset... Quis autem *καταπαρα* majore protervitate in disputando usus est quam Chrysippus, qui duos præstantissimos philosophos accusavit, alterum, quod non solum honestum pro bono ponens, omnem virtutem tollat : alterum, quod, virtute pro fine reputata, præter virtutem etiam reliquas virtutes excindi censet. Mirabilis enim est licentia, iisdem de rebus disserentem, quæ ponit Aristotelem culpans, eadem rursus in accusando Platone abolere.

præceptum, quanquam videtur disjunctum ab antecedente, habet tamen cum eo nexum. Nam quum dixisset, ablatum quamvis parvulum, tamen dolorem asferre ei a quo auferitur, propter involuntariam ablationem, subjungit : Etiam parvulum continuo congestum tandem magnum quoddam fieri; imminutum demendo in nihilum abire, itaque non sine ratione etiam parvulum ablatum asferre dolorem ei a quo auferitur. Atque hoc si verum est, recte dixit Aristoteles pessimum esse in vita gubernanda illud dictum : *Quid tum postea, nil hoc refert* : nam si unumquodque negligamus dicentes : *Nil hoc refert*, male nobis erit : in re familiari administranda esuriemus, in victu regendo ægrotabimus, hoc semper accinentes dictum, eandemque

τῶν πρόσθεν αὐτοῖς ἀρεσκόντων ἀθορούδως καὶ ἀδή-
πτως καὶ μεθ' ἡδονῆς ἀφίεσαν.

6.

Joann. Stob. Floril. XX, 65 : Ὁ θυμὸς ἐστὶ πά-
θος θηριώδης μὲν τῇ διαθέσει, συνεχὲς δὲ τῇ λήψει,
σκληρὸν δὲ καὶ βίαιον τῇ δυνάμει, φόνων αἰτίον,
συμφορᾶς σύμμαχον, βλάβης συνεργὸν καὶ ἀτιμίας,
χρημάτων ἀπώλεια, ἐτι δὲ καὶ φθορᾶς ἀρχηγόν. Eadem
Maxim. c. 19, apud quem pro λήψει θλίψει le-
gitur.

7.

Joann. Stob. Floril. XX, 55 : Ἀριστοτέλους·
Ὅσπερ ὁ καπνὸς ἐπιδάκνων τὰς ὄψεις οὐκ ἔξ βλέ-
πειν τὸ κείμενον ἐν τοῖς ποσίν, οὕτως ὁ θυμὸς ἐπαι-
ρόμενος τῶ λογισμῶ ἐπισκοπεῖ καὶ τὸ συμβησόμενον
ἐξ αὐτοῦ ἀτοπον οὐκ ἀφίησι τῇ διανοίᾳ προλαβεῖν
(ita Rosius pro vulg. προσλαβεῖν). Eadem Maxim.
Conf. c. 19, ubi pro βλέπειν, προβλέπειν et ita
quoque pro προλαβεῖν.

Aperte comparat Rose quod simile dictum est
apud Philodemum de Ira, in Volum. Hercul.
t. I, Oxon. 1824, col. 74 : Παρὰ δ' ἐνὶ Πασικρά-
τει λέγεται τ[ὸ] τὴν φυσικὴν ὀργὴν μὴ μόνον κατὰ
τὴν ἰδίαν φύσιν λυπεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐπισκοπεῖν τοῖς
λογισμοῖς ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς κ... Nimis acute tamen,
vereor, idem suspicatur hunc Pasicratem Rho-
dium, cujus nomen egregie restituit, pro eo quod
in apographo Oxoniensi et in altera collectione
Herculan. volum. Neapol. 1861, t. I, fol. 61 le-
gitur κασικραται, qui discipulus Aristotelis fuit,
filius vero Boethii Eudemi fratris (cf. Schol. Ari-
stot. p. 589, A, 40 Brand. et Asclep. ibid. p. 520,
A, 7), auctorem fuisse libri, qui postea Aristote-
lis nomine inscriptus est.

8.

Joann. Stob. Florileg. XX, 47 : Ἀριστοτέ-

λους· Ἡ οὐχ ὄραξ, ὅτι τῶν ἐν ὀργῇ διαπραττομένων
ἀπάντων ὁ λογισμὸς ἀποδημεῖ φεύγων τὸν θυμὸν ὡς
πικρὸν τύραννον; Eadem Maximus, c. 19.

II. ΠΕΡΙ ΠΟΙΗΤΩΝ.

Libros περὶ Ποιητῶν (α' β' γ' Diog. L. 3, γ'
Anon. 3; de Poetis, libri III, Dschemal. 6) dialo-
gica forma conscriptos fuisse testatur auctor Vitæ
Aristotelis Marcianæ, p. 2 Robbe : Ἔως μὲν οὖν
ἐτι νέος ἦν, τὴν τῶν ἐλευθέρων ἐπαιδεύετο παιδείαν,
ὡς δηλοῖ τὰ γεγραμμένα αὐτῶ Ὀμηρικὰ ζητήματα
καὶ ἡ τῆς Ἰλιάδος ἐκδοσις, ἣν δέδωκε τῷ Ἀλεξάν-
δρῳ, καὶ ὁ περὶ Ποιητῶν διάλογος καὶ τὸ περὶ Ποιη-
τικῆς σύγγραμμα καὶ αἱ ῥητορικαὶ τέχναι, quæ ita
expressit vetus interpres : *Aristoteles autem ju-
venis adhuc existens doctrinam eloquentiæ doce-
batur, ut declarant Homericæ commenta scripta ab
eo et Iliadis dictamen, quod dedit Alexandro, et
dialogus de Poetis et tractatus de Poetica et Rhetorica.*
Ceterum duplicem potius fuisse librorum
inscriptionem cum ex simili conjicias titulo,
qui inter Heraclidis Pontici scripta laudatur,
apud Diog. Laert. V, 88 : Περὶ ποιητικῆς καὶ τῶν
Ποιητῶν α', tum inde præcipue, quod iidem li-
bri, quattuor locis περὶ Ποιητῶν, tribus vero περὶ
Ποιητικῆς nominantur. Nec minus certum est,
duplicem hanc inscriptionem iis quæ de horum
librorum argumento ex superstitionibus fragmentis
conjicere licet, unice convenire, quippe quo-
rum propositum non in recensendis solum poe-
tis, ut a nonnullis creditum est, continebatur,
sed, quum de ipsius artis poeticæ natura disse-
rerent, haud ab eo diversum erat quod postea
tractavit philosophus in libris de Poetica, quo-
rum sive pars sive excerptum inter Aristotelis
scripta servatum est.

Plura de his libris a Bernaysio, l. 1. p. 10 sqq.
acute disputata sunt, qui et illud demonstrare
aggressus est (p. 5), verba philosophi, Poetic.
c. 15, 15 : Ταῦτα δὲ δεῖ διατηρεῖν, καὶ πρὸς τοῦ-

7.

Ut fumus mordicans oculos non videre sinit, quæ pedi-
bus adjacent, sic iracundia oboriens rationem offuscat et
quæ bona habitura mens fuerat a ratione, iis non sinit
ipsam iracundia sine labore ac molestia potiri.

8.

Nonne vides ab omnibus quæ per iram committuntur
rationem recedere atque fugere iracundiam, tanquam acer-
bum tyrannum?

cantilenam repetentes, rectum agendumque negligentes.
Nam omissio singulorum negotiorum magnam damni sum-
mam colligit negligentibus.

6.

Iracundia est perturbatio immanis affectione, dura et
violenta potentia, cædium causa, calamitatis socia, ja-
cturam concilians et dedecus, pecuniarum perniciēs, ad
hæc perditionis origo.

τοὺς τὰ παρὰ τὰς εἰς ἀνάγκης ἀκολουθοῦσας αἰσθήσεις τῆ ποιητικῆ· καὶ γὰρ κατ' αὐτὰς ἔστιν ἀμαρτάνειν πολλαίαι· εἴρηται δὲ περὶ αὐτῶν ἐν τοῖς ἐκδομένοις λόγοις ἱκανῶς, ad nihil aliud spectare posse quam ad hos de Poetica et Poetis dialogos. De hac re jam supra diximus.

E LIBRO PRIMO.

1. (9.)

Diogen. Laert. III, 48 : Διαλόγους τῶνιν φασὶ πρῶτον γράφαι Ζήνωντα τὸν Ἐλεάτην· Ἀριστοτέλης δ' ἐν πρώτῳ περὶ Ποιητῶν Ἀλεξαμένον Στυρέα ἢ Τήσιον, ὡς καὶ Φαβωρίνος ἐν Ἀπομνημονεύμασιν (Frag. 15 Müller).

Athen. XI, p. 505, B : Ἐγχώμια αὐτοῦ (Menonis a Xenophonte vituperati) διεξέρχεται ὁ τοῦ ἀλλοῦ ἀπαξιαπλῶς κακολογήσας (ὁ Πλάτων), ἐν μὲν τῇ Πολιτείᾳ Ὅμηρον ἐκβάλλων καὶ τὴν μιμητικὴν ποιήσιν, αὐτὸς δὲ τοὺς διαλόγους μιμητικῶς γράψας, ὧν τῆς ἰδέας οὐδ' αὐτὸς εὐρετής ἐστιν. Πρὸ γὰρ αὐτοῦ τοῦθ' εὔρε τὸ εἶδος τῶν λόγων ὁ Τήσιος Ἀλεξαμένος, ὡς Νικίας ὁ Νικαεὺς ἱστορεῖ (Hist. gr. Fragm. t. IV, p. 464), καὶ Σωτίων· Ἀριστοτέλης δὲ ἐν τῷ περὶ Ποιητῶν οὕτως γράφει : « Οὐκοῦν οὐδὲ ἐμμέτρους τοὺς καλουμένους Σώφρονος μίμους μὴ φῶμεν εἶναι λόγους καὶ μιμήσεις, ἢ τοὺς Ἀλεξαμενοῦ τοῦ Τηίου τοὺς πρώτους γραφέντας τῶν Σωκρατικῶν διαλόγων ; » ἀντικρὺς φάσκων ὁ πολυμαθέστατος Ἀριστοτέλης πρὸ Πλάτωνος διαλόγους γεγραφέναι τὸν Ἀλεξαμένον.

Probare non possum quod in verbis Aristotelis Meinekius, quem secuti sunt Rosius et Bernaysius, pro πρώτους, προτέρους scripsit, quum jam antea Bakius in *scholiciis Hypomnematis*, t. II, p. 52, πρότερον conjecisset. Non enim video cur hic πρώτους dicere non potuerit philosophus, apud quem *Metaphys.* I. I, c. 2 § 7, c. 3, § 2, τῶν πρώτων φιλοσοφησάντων, *ibid.* § 5 : τοὺς πρώτους θεολογήσαντας, de *Partt. animall.* I, c. 1, t. III, p. 222, 22 : οἱ ἀρχαῖοι καὶ πρῶτοι φιλοσο-

φῆσαντας legimus, eodem plane sensu atque quo in *Metaph.* I, c. 3, § 2, dictum est : τοὺς πρότερον ἡμῶν εἰς ἐπίσκεψιν ἐλθόντας καὶ φιλοσοφῆσαντας περὶ τῆς ἀληθείας. Cum Aristotelis verbis optime convenit locus notissimus in capite primo libri de Poetica § 8 : Οὐδὲν γὰρ ἂν ἔχοιμεν ὀνομάσαι κοινὸν τοὺς Σώφρονος καὶ Ξενάρχου μίμους καὶ τοὺς Σωκρατικοὺς λόγους, cujus interpretationi, qualem nuperrime dedit Teichmüllerus, *Aristotelische Forschungen*, Halle, 1867, p. 10 sqq., minime favent quæ apud Athenæum leguntur. Quæ vero sequuntur fragmenta, quorum communis fons Favorinus fuisse videtur, ostendunt similem plane in dialogo de Poetis disputationem fuisse atque illam quæ in Poetica I. l. inveniantur.

2. (10.)

Diogen. Laert. III, s. 37 : Φησὶ δ' Ἀριστοτέλης τὴν τῶν λόγων ἰδέαν αὐτοῦ (τοῦ Πλάτωνος) μεταξὺ ποιήματος εἶναι καὶ περὶ λόγου.

Ad eundem Aristotelem fortasse referenda sunt quæ a Cicerone in *Oratore* c. 20, § 67 dicta sunt : *Itaque video visum esse nonnullis Platonis et Democriti locutionem, etsi absit a versu, tamen, quod incitatus feratur et clarissimis verborum luminibus utatur, potius poema putandum quam comicorum poetarum : apud quos, nisi quod versiculi sunt, nihil est aliud quotidiani dissimile sermonis.* Aristotelem secutus esse videtur Themistius, *Orat.* XXVI, p. 319, A Hard., ubi Plato dicitur λόγου ἰδέαν κερασάμενος ἐκ ποιήσεως καὶ φιλομετρίας.

3. (11.)

Diogen. Laert. VIII, 51 : Ἐμπεδοκλῆς, ὡς φησιν Ἰππόβοτος, Μέτωνος ἦν υἱὸς τοῦ Ἐμπεδοκλέους, Ἀκραγαντίνος. Τὸ δ' αὐτὸ καὶ Τιμαίος... καὶ Ἐρμιππος... λέγει δὲ καὶ Ἐρατοσθένης ἐν τοῖς Ὀλυμπιονίκαις τὴν πρῶτην καὶ ἐβδομηκοστὴν Ὀλυμπιάδα

DE POETIS.

E LIBRO PRIMO.

1.

Dialogos primum Zenonem Eleaten scripsisse ferunt. Aristoteles vero in primo de Poetis Alexamenum Styreum sive Teium, sicut et Favorinus in Commentariis tradit. — Aristoteles in libro de Poetis ita scribit : « Igitur ne metris quidem comprehensos Sophronis mimos, qui vocantur, nonne dicemus esse sermones et imitationes,

aut Alexameni Teii dialogos, qui primi conscripti sunt Socratici sermones ? » Quibus verbis perspicue declarat doctissimus Aristoteles ante Platonem scripsisse dialogos Alexamenum.

2.

Orationis Platonis genus inter carmen et pedestrem orationem medium tenere ait Aristoteles.

3.

Empedocles, ut ait Hippobotus, Melonis filii Empedoclis filius fuit, Agrigentinus. Idem et Timæus... et Her-

νευικηκέναι τὴν τοῦ Μένωνος πατέρα, μάρτυρι χρώ-
μενος Ἀριστοτέλει. Ἀπολλόδωρος δ' ὁ γραμματι-
κὸς ἐν τοῖς Χρονικοῖς φησὶν ὅς·

Ἦν μὲν Μένωνος υἱὸς, εἰς δὲ Θουρίους
αὐτὸν νεωστὶ παντελῶς ἐπισημένους·
ὁ Γλαῦκος ἐλθεῖν φησὶν·

εἶθ' ὑποβάς·

Οἱ δ' ἱστοροῦντες ὡς περὲν οἴκοθεν
εἰς τὰς Συρακούσας μετ' ἐκείνων ἐπολέμει
πρὸς τοὺς Ἀθηναίους — ἀγνοεῖν
τελέως ἐμοὶ δοκοῦσιν· ἢ γὰρ οὐκέτ' ἦν
ἡ παντελῶς ὑπεργεγρακὴ, ὅπερ
οὐ φαίνεται.

Ἀριστοτέλης γὰρ αὐτὸν, ἔτι δ' Ἡρακλείδης ἐξή-
κοντα ἔτων φησὶ τετελευτηκέναι. Ὁ δὲ τὴν πρώτην
καὶ ἐβδόμηκοστήν Ὀλυμπιάδα νευικηκῶς κέλητι τού-
του πάππος ἦν δμῶνυμος, ὥσθ' ἅμα καὶ τὸν χρόνον
ὑπὸ τοῦ Ἀπολλοδώρου σημαίνεσθαι.

Idem VIII, 74 : Περὶ δὲ τῶν ἔτων Ἀριστοτέ-
λης διαφέρεται· φησὶ γὰρ ἐκείνος ἐξήκοντ' ἔτων αὐτὸν
τελευτῆσαι· οἱ δ' ἑνέα καὶ ἑκατόν. Ἡκμασε δὲ κατὰ
τὴν τετάρτην καὶ ὀγδοηκοστήν Ὀλυμπιάδα.

Aristotelis auctoritas ab Eratosthene ideo
adhibita fuerat, ut probaretur Empedoclem pa-
trem Metonis et Empedoclem philosophum non
unum eundemque fuisse, quod qui credebant
centum et novem annos eum natum decessisse
arbitrabantur; Aristoteles vero narraverat eum
sexagenarium obiisse. Rectius igitur ad libros de
Poetis hoc fragmentum referemus, quam ad
Olympionicas, ut a C. Müllero factum est, fr.

263. In priore Diogenis loco, quum vulgo male
pro Ἡρακλείδης, Ἡράκλειτος legeretur, Clinton.
Fast. Hellen. Olymp. 84, 1, Eratosthenem Ari-
stotelis quoque testimonio usum esse credidit, ut
Glauco usus est (cf. de eo Plutarch. vit. X Oratt.
I, 20 : Εἰσὶ δ' οἱ καὶ τὸ Γλαύκου τοῦ Ῥηγίου περὶ
Ποιητῶν βιβλίον εἰς Ἀντιφῶντα ἀναφέρουσιν), ita
versus constituens :

Ἀριστοτέλης γὰρ αὐτὸν ἐξήκοντ' ἔτων,
ἔτι θ' Ἡράκλειτον, φησὶ τετελευτηκέναι.

De re cf. Aul. Gell. N. Att. XVII, 21 et Euse-
bii Chron. Olymp. 81 et 86.

4. (12.)

Diogen. Laert. VIII, 57 : Ἀριστοτέλης δ'
ἐν τῷ Σοφιστῇ (dialogo) φησὶ πρώτων Ἐμπεδοκλέα
ῤητορικὴν εὐρεῖν, Ζήνωνα δὲ διαλεκτικὴν· ἐν δὲ τῷ
περὶ Ποιητῶν φησὶν ὅτι καὶ Ὀμηρικὸς ὁ Ἐμπε-
δοκλῆς καὶ δεινὸς περὶ τὴν φράσιν γέγονε, μεταφορι-
κὸς τ' ὢν καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς περὶ ποιητικὴν ἐπιτεύγ-
μασι χρώμενος· καὶ δὲ ὅτι γράψαντος αὐτοῦ καὶ ἄλλα
ποιήματα τὴν τε τοῦ Ξέρου διάβασιν καὶ προοίμιον
εἰς Ἀπόλλωνα, ταῦθ' ὕστερον κατέκαυσεν ἀδελφῆ τις
αὐτοῦ (ἢ θυγάτηρ, ὡς φησὶν Ἰερώνυμος), τὸ μὲν
προοίμιον ἄκουσα, τὰ δὲ Περσικὰ βουλευθεῖσα διὰ τὸ
ἀτελείωτα εἶναι. Καθόλου δὲ φασὶ καὶ τραγωδίας αὐ-
τὸν γράψαι καὶ πολιτικά. Eadem e Diogene Eudo-
cia Viol. p. 170. Quæ in Pseudo-Arist. Probl.
XXI, § 22 laudantur Empedoclis Περσικὰ, pro
Φυσικὰ posita esse videntur.

mippus... Dicit et Eratosthenes in Olympionicis septuagesima prima Olympiade vicisse Metonis patrem, Aristotelis utens testimonio. Apollodorus autem grammaticus in Chronicis sic ait :

Erat Metonis filius : quem Thurios
Glaucus migrasse conditos nuperrime
est auctor.

Deinde post pauca .

At qui ferunt venisse profugum domo
urbem Syracusas et arma in Attico
his consoclasse — nil mihi
prorsus videntur scire : namque tum quidem
aut mortuus erat aut senecta languidus :
quod non probabile.

Nempe Aristoteles et Heraclides scribunt, eum anno æta-
tis sexagesimo obiisse. Qui vero septuagesimam et pri-
mam Olympiadem vicerat eques, eodem censebatur

nomine, ita ut simul tempus ab Apollodoro significetur.

De ætate vero (Empedoclis) Aristoteles dissentit : ille enim sexaginta annorum eum obiisse ait ; alii centum et novem annos vixisse contendunt.

4.

Aristoteles vero in Sophista primum Empedoclem rhe-
toricæ inventorem ait, Zenonem vero dialecticæ. In libro
autem de Poetis asserit Homericum fuisse Empedoclem
et elocutione multum valuisse, translationibus item ac
ceteris artis poeticæ feliciter tractandæ præsidis usum ;
addit etiam hoc, quod, quum et alia poemata scripsisset
et Xerxis transitum et hymnum in Apollinem, ea post-
modum ignibus tradiderit soror quædam ipsius (sive filia,
ut narrat Hieronymus), hymnum quidem imprudens,
Persica autem prudens ac sciens, quod ea imperfecta
essent. Omnino tragœdias illum præterea scripsisse refert
et Politica.

E LIBRO SECUNDO.

5. (13.)

Macrobius Saturn. V, 18, 19 : *Morem vero Ætolis fuisse uno tantummodo pede calceato in bellum ire, ostendit clarissimus scriptor Euripides tragicus, in cujus tragœdia quæ Meleager inscribitur, nuntius inducitur describens, quo quisque habitu fuerit ex ducibus, qui ad aprum capiendum convenerant. In eo hi versus sunt : (vid. Fragn. Eurip. 531 Wagner.)... in qua quidem re... non reticebimus rem paucissimis notam : reprehensum Euripidem ab Aristotele, qui ignorantiam istud Euripidis fuisse contendit, Ætolos enim non lævum pedem habere nudum, sed dextrum. Quod ne affirmem potius quam probem, ipsa Aristotelis verba ponam ex libro quem de Poetis secundo subscripsit. In quo de Euripide loquens sic ait :*

Τούς δὲ Θεστίους κόρους τὸν μὲν ἀριστερὸν πόδα φησὶν Εὐριπίδης ἔλθειν ἔχοντας ἀνυπόδετον· λέγει γοῦν δεξι·

... τὸ λατὸν ἴχνος ἦσαν ἀνάρθυλοι ποδὸς,
τὸν δ' ἐν πεδίλοις ὡς ἐλαφρίζον γόνυ
ἔχουεν [δὲ δὴ πᾶσιν Αἰτωλοῖς νόμος]

ὡς δὴ πᾶν τοῦναντίον ἔθος τοῖς Αἰτωλοῖς· τὸν μὲν γὰρ ἀριστερὸν ὑποδέδενται, τὸν δὲ δεξιὸν ἀνυποδετοῦσιν· δεῖ γὰρ, οἶμαι, τὸν ἡγούμενον ἔχειν ἐλαφρὸν, ἀλλ' οὐ τὸν ἐμμένοντα.

E LIBRO TERTIO.

6. (14.)

Diogen. Laert. II, 46 : Τούτῳ (τῷ Σωκράτει)

E LIBRO SECUNDO.

5.

Aristoteles in secundo de Poetis libro dicit : Euripides Thestii filios venisse ait lævum pedem non calceatum habentes. Ita enim dicit :

... sinistri pedis vestigia nudi,
altero calceati erant, ut genu flexile haberent,
qui omnium Ætolorum mos est.

Verum plane contrarius mos apud Ætolos obtinet; nam pedem sinistrum calceant, dextrum nudum relinquunt, ac omnino patet pedem ducentem, non vero alterum, levem esse oportere.

E LIBRO TERTIO.

6.

Cum eo (Socrate scilicet), ut refert Aristoteles in ter-

tis, καθά φησιν Ἀριστοτέλης ἐν τρίτῳ περὶ Ποητικῆς, ἐπιλονοῖται Ἀντίλοχος Ἀθήνιος καὶ Ἀντιφῶν ὁ τερατοσκόπος, ὡς Πυθαγόρα Κύλων Κροτωνιάτης (cf. VIII, 49)· καὶ Σύαγρος Ὀμήρου ζῶντι, ἀποθανόντι δὲ Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος· καὶ Κέρκυρῃ Ἡσιόδῳ ζῶντι, τελευτήσαντι δὲ ὁ προειρημένος Ξενοφάνης· καὶ Πινδάρῳ Ἀντιμνήνης ὁ Κῶος, Θάλητι δὲ Φερεκύδης καὶ Βίαντι Σάλαρος Πριηνεύς, Πιττακῷ Ἀντιμενίδας καὶ Ἀλκαῖος, Ἀναξαγόρα Σωσίβιος καὶ Σιμωνίδῃ Τιμοκρέων.

Multa in hoc loco ante Cobetii editionem in nominibus propriis turbata erant, quæ singula referre lædet. Ceterum minime affirmare velim ad Aristotelis auctoritatem ob alia quam ob ea quæ de Socrate narrantur provocatum esse a Diogene.

7. (15.)

Pseudo-Plutarch. De vita Homeri c. 3. (Plutarchi Opp. ed. Dübn. t. V, p. 101) : Ἀριστοτέλης δὲ, ἐν τῷ τρίτῳ περὶ Ποητικῆς, ἐν Ἰῳ, φησὶ, τῇ νήσῳ, καθ' ὃν καιρὸν Νηλεὺς ὁ Κόδρου τῆς Ἴωνικῆς ἀποικίας ἤγειτο, κόρην τινὰ τῶν ἐπιχωρίων γενομένην ὑπὸ τινος δαίμονος τῶν συγχορευτῶν ταῖς Μουσикаῖς ἐγκύμονα, αἰδεσθεῖσαν τὸ συμβᾶν διὰ τὸν ὄγκον τῆς γαστρὸς, ἔλθειν εἰς τὴν χωρίον τὸ καλούμενον Αἰγίναν· εἰς δὲ καταδραμόντας ληστὰς ἀνδραποδίσαι τὴν προειρημένην, καὶ ἀγαγόντας εἰς Σμύρναν οὔσαν ὑπὸ Λυδοῖς τότε, τῷ βασιλεῖ τῶν Λυδῶν ὄντι φίλῳ τούνομα Μαῖονι χάρισσασθαι· τὸν δὲ ἀγαπήσαντα τὴν κόρην διὰ τὸ κάλλος, γῆμαι· ἣν διατρίβουσαν παρὰ τῷ Μέλητι, καὶ συσθεθεῖσαν ὑπὸ τῆς ὠδίνος, ἔτυχεν ἀποκυῆσαι τὸν Ὀμηρον ἐπὶ τῷ ποταμῷ. Ὄν ἀναλαβὼν ὁ Μαῖων ὡς ἴδιον ἔτρεφε, τῆς Κριθηίδος μετὰ τὴν κύησιν εὐθὺς τελευτήσασθαι. Χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διεληθόντος καὶ αὐτὸς ἐτελεύτησε. Τῶν δὲ Λυδῶν καταπονουμέ-

tio de Poetica, æmulo studio certabat quidam Antilochus Lemnius, et Antiphon prodigiorum interpres, quemadmodum et cum Pythagora Cylon Crotoniata, videntique cum Homero Syagrus, vita functo Xenophanes Colophonius; cum Hesiodo vivente Cercops, cum defuncto Xenophanes idem, cujus modo meminimus: cum Pindaro Amphimenes Cous, cum Thalete Pherecydes, cum Biante Salarus Prienensis, cum Pittaco Antimenidas et Alcæus, cum Anaxagora Sosibius et cum Simonide Timocreon.

7.

Aristoteles libro tertio de Poetica prodit in insula Io, quo tempore Codrus Nelei filius colonizæ in Ioniam ducentæ præfuit, puellam a genio quodam ex eorum numero, qui cum Musis choros ducunt, compressam, quum facti eam propter intumescentem uterum puderet, concessisse in regionem quandam nomine Æginam. Ibi

γεν ὑπὸ τῶν Αἰολίων, καὶ κρινέντων καταλιπεῖν τὴν Σμύρναν, κηρυζάντων τῶν ἡγεμόνων τὸν βουλούμενον ἀκολουθεῖν, εἰσίναι τῆς πόλεως, ἔτι νῆπιος ὢν Ὀμηρος εἶπε καὶ αὐτὸς βούλεσθαι ἠμυρεῖν· ἔθεν ἀντὶ Μελασιγενοῦς Ὀμηρος προσηγορεύθη. Γενόμενος δ' ἐν ηλικία καὶ δόξαν ἐπὶ ποιητικῇ κεκτημένος ἦδη ἐπηρώτα τὸν θεόν, τίνων τε εἶη γονέων καὶ πόθεν· ὃ δὲ ἀνεῖλεν οὕτως·

Ἔστιν Ἴος νῆσο· μητὸρ πατρὶς, ἥ σε θανάτω δέξεται· ἀλλὰ νέων ἀνδρῶν αἰνίγμα φύλαξαι.

Φέρεται δὲ καὶ ἕτερος χρῆσιμος τοιοῦτος·

Ὀλβιε καὶ δύσδαιμον· ἔφυ· γὰρ ἐπ' ἀμφοτέροισι· πατρίδα δέχεται· μητὸρ δὲ τοι, οὐ πατὴρ ἐστὶ μητρόπολις ἐν νήσῳ ἀπὸ Κρήτης· εὐρείης, Μίνωος γαίης οὔτε σχεδὸν οὔτ' ἀποτῆλου. Ἐν τῇ σὴ μοῖρ' ἐστὶ τελευτήσασαι βιότοιο, ἐστ' ἂν ἀπὸ γλώσσης παίδων μὴ γνῶς· ἐπακούσας· δυσχύνετον σκολλοῖσι λόγοις εἰρημένον ὕμνον. Δοῖα γὰρ ζωῆς μοίρας λάχες, ἦν μὲν ἀμυρανὴν ἡλείων δισσῶν· ἦν δ' ἀθανάτοις ἰσόμοιρον, ζῶντι τε καὶ φθιμένῳ· φθιμένος δ' ἔτι πολλὸν ἀγῆρωι.

Μετ' οὐ πολλὸν δὲ χρόνον πλέων ἐς Θῆβας ἐπὶ τὰ Κρόνια, ἀγῶν δὲ οὗτος ἀγεται παρ' αὐτοῖς μουσικός, ἦλθεν εἰς Ἴον. Ἐνθα ἐπὶ πέτρας καθιζόμενος ἰδιδάσατο ἀλιεῖς προσπλέοντας, ὧν ἐπίθετο αἰετὶ ἔχουσιν. Οἱ δὲ, ἐπὶ τῷ θηράσαι μὲν μηδὲν, φθειρίζεσθαι δὲ διὰ τὴν ἀπορίαν τῆς θήρας, οὕτως ἀπεκρίναντο·

Ὅσο' ἔλομεν ληϊόμεσθ', ὅσο' οὐχ ἔλομεν φερόμεσθα, αἰνισσόμενοι ὡς ἄρα οὐς μὲν ἔλαβον τῶν φθειρῶν, ἀποκτείναντες κατέλιπον, οὐς δ' οὐχ ἔλαβον ἐν τῇ ἐσθῆτι φέροισιν. Ὅπερ οὐ δυνηθεὶς συμβαλεῖν Ὀμηρος διὰ τὴν ἀθυμίαν ἐτελεύτησε. Θάψαντες δὲ αὐτὸν οἱ Ἴηται μεγαλοπρεπῶς τοιόνδε ἐπέγραψαν αὐτοῦ τῷ τάφῳ·

Ἐνθαδὲ τὴν ἱερὴν κεφαλὴν κατὰ γαῖα καλύπτει, ἀνδρῶν ἠρώων κοσμήτορα θεῶν Ὀμηρον.

Cum hac narratione conferenda sunt quæ ab aliis traduntur, partim diversa, ut a Pseudo-Herodoto Vita Homeri, p. 18, 65 Westerm., ubi dicit Homerum non Thebas sed Athenas navigasse, et Proclo, p. 25, 27; 28, 20; 30, 37, 43. De Aristotele vero philosopho non magis erat cur dubitaret C. Müllerus, quam de tertio libro perὶ Ποιητικῆς, quod in πρώτῳ περὶ Ποιητῶν mutari voluit. De qua re supra jam diximus. Aristotelis sententia de Homeri patria a multis memorata est. Gellius Noct. Att., III, 11 : *De patria quoque Homeri multo maxime dissensum est : alii Colophonium, alii Smyrnæum, sunt qui Atheniensem, sunt qui Ægyptium dicant fuisse; Aristoteles tradit ex insula Io natum; Vita Homeri ed. Iriarte, p. 233 (p. 31, 5 Westerm.) : Τιμόμαχος δὲ καὶ Ἀριστοτέλης ἐξ*

a prædonibus, qui eo excursionem fecissent, captam ductamque in Smyrnæ urbem tunc Lydijs subjectam, Lydorum regi Mæoni, socio suo, dono datam ab eoque pulchritudinis causa in matrimonium assumptam. Mox quum ad Meletem fluvium degens partus doloribus circumveniretur, accidisse ut Homerum juxta ipsum flumen pareret. Critheide continuo e partu mortua, infantem susceptum et ut suum nutritum a Mæone : quem ipsum etiam haud multo post obfisse. Porro Lydi ab Æolibus bello pressi, quum Smyrnæm relinquere decrevissent, eorumque principes per præconem edixissent, ut quicumque ipsos sequi vellent urbe egredierentur, Homerum puerulum etiamnum dixisse, se quoque velle ἠμυρεῖν, id est sequi. inde pro Melesigene Homerum appellatum. Adultus jam et poetica arte nomen consecutus, de parentibus et patria deum consuluit; isque sic respondit :

Insula Ios matris patria est, vita hæc quoque functam accipiet : sed tu juvenile ænigma caveto.

Alterum quoque oraculum tale fertur :

Felix et miser, ad sortem quia natus utramque perquisis patriam : matris tibi, non patris exstat patria, in undoso jacet hæc Ponto insula, Cretæ non adeo vicina et non longe usque remota.

Hic te fata tua cogent decedere vita,

quum pueri ignotis obscurum ambagibus olim sermonem involvent, teque hunc evolvere possent; quippe duplex vita fatum tibi contigit, orbem luminibus; superis Musa immortalibus æquat : post mortem te vita manet secunda senectæ.

Non multo post tempore Thebas navigans ad Saturnalia, quod ibi certamen musicum celebratur, Ium venit. Ibi saxo insidens, piscatores vidit adnavigantes, eosque interrogavit, num quid haberent. Illi quod nihil cepissent, sed capturæ penuria et otio pediculos legissent, ita responderunt :

Non capta afferimus, fuerant quæ capta relictis,

ænigmatè significantes, se quos cepissent pediculos, eos occisos reliquisse, quos vero non cepissent eos se in vestibus suis secum ferre. Quod quum Homerus conjectando assequi non posset, præ animi dolore mortuus est. Ienses eum magnifice sepeliverunt, hac addita sepulcro inscriptione :

Terra sacrum caput hic divini occultat Homeri, Heroum egregias qui dixit carmine laudes.

Timomachus et Aristoteles Homerum in insula Io na-

Ἴου τῆς νήσου (τὸν Ὀμηρὸν φασὶ γεγενῆσθαι)... Ἀποθανεῖν δὲ αὐτὸν φασὶν ἐν Ἴω τῆ νήσῳ ἢ νόσῳ ἢ τῶ τῶν ἀλιέων αἰνίγματι, καὶ αὐτῷ ἐπιγραφῆναι τὸδε· Ἐνθάδε κτλ.

Anon. Vita Homeri, p. 28, 4 Westerm. : Ὀμηρος... ἦν... τὸ γένος... κατὰ δὲ Βακχυλίδην καὶ Ἀριστοτέλην τὸν φιλόσοφον Ἰήτης. (Cf. Welcker in libro : *der epische Cyklus*, p. 158 et Cramer Anecd. Paris, t. III, p. 98, 15), Tzetzes in Iliad. Exegesi, p. 8, 5 Herm. : τῷ δὲ σοφῷ Ἀριστοτέλει Ἰήτης τάχα δοκεῖ (Ὀμηρος), διὰ τὸ ἐν Ἴω τεθάρθαι.

EX INCERTIS LIBRIS.

8. (16.)

Antiatic. in Bekkeri Anecd. gr., t. I, p. 101, 32 : Κυντότατον Ἀριστοτέλης περὶ Ποιητικῆς, « Τὸ δὲ πάντων κυντότατον. » Ad similitudinem Homericam κύντερον, quod et apud Platonem occurrit, fictum videtur.

9. (17.)

Procli Chrestom. apud Photium, cod. 239 : Εὐρεθῆναι δὲ τὸν διθύραμβον Πίνδαρος ἐν Κορίνθῳ λέγει, τὸν δὲ ἀρξάμενον τῆς ὥδης Ἀριστοτέλης λέγει Ἀρίονα, ὃς πρῶτος τὸν κύκλιον ἤγαγε χορόν.

Ad Aristocles Rhodii libros περὶ Ποιητικῆς (cf. Fragni. Hist. gr., t. IV, p. 329) et hoc et sequens fragmentum referendum esse censet Rosius, nulla, ut mihi quidem videtur, satis idonea addita causa. Rem vero ab Aristotele et in Politicis tangi potuisse minime negabo. Eadem narrant Herodotus, I, 23 : Ἀρίονα τὸν Μηθυμαῖον... ἕλθοντα καθαρωδῶν τῶν τότε ἕλθοντων οὐδενὸς δεύτερον καὶ διθύραμβον πρῶτον ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ποιήσαντά τε καὶ ὀνομάσαντα καὶ διδάξαντα ἐν Κορίνθῳ. Schol. Pind. in Olymp. XIII,

25 : ἔστῃσι δὲ αὐτὸν (τὸν χορόν) πρῶτος Ἀρίων ἐ Μηθυμαῖος. Schol. Aristoph. Aves, v. 1403 : Ἀντίπατρος δὲ καὶ Εὐφρόνιος ἐν τοῖς Ἰπομνήμασι φασὶ τοὺς κύκλιους χορούς σῆσαι πρῶτον Λᾶσον τὸν Ἐρμιονία, οἱ δὲ ἀρχαιότεροι Ἑλλάνικος καὶ Δικαίργος Ἀρίονα τὸν Μηθυμαῖον. Cf. Schneidewin, *de Laso Hermionensi*, Gotting. 1843, p. 12.

10. (18.)

Schol. Bobiens. in Cicer. Orat. pro Archia, p. 358 Orelli : *Alternos igitur versus dicit elegiacos, metris scilicet dissentientibus varios. Primus autem videtur elegiarum carmen scripsisse Callinus. Adjicit Aristoteles praeterea hoc genus poetas Antimachum Colophonium, Archilochum Parium, Mimernum Colophonium, quorum numero additur etiam Solon Atheniensis, legum scriptor nobilissimus.*

Hæc, quæ e Didymi fluxisse videntur copiis, ut et his similia, quæ de origine carminis elegiaci in Etymol. Gud. p. 180, 8, Etym. Orion. p. 58, 10, apud Marium Victor. de Metris, l. III, p. 2555 Putsch. inveniuntur (cf. M. Schmidt, *Didymi Alexandr. Fragmenta*, p. 387), non minus fortasse quam quod præcedit fragmentum libro historici argumenti ducta sunt.

11. (19.)

Themistius Orat. XXVI, p. 316, C Hard. : Ἀλλὰ καὶ ἡ σεμνὴ τραγωδία μετὰ πάσης βουῆς τῆς σκευῆς, καὶ τοῦ χοροῦ, καὶ τῶν ὑποκριτῶν, περιλήλυθεν εἰς τὸ θέατρον; καὶ οὐ προσέχομεν Ἀριστοτέλει ὅτι τὸ μὲν πρῶτον ὁ χορὸς εἰσιῶν ἦδεν εἰς τοὺς θεοὺς, Θέσπις δὲ προλόγον τε καὶ ῥῆσιν ἐξεύρεν, Αἰσχύλος δὲ τρίτον ὑποκριτῆν (cod. A Diindorfii. ὑποκριτῆς) καὶ ὀκρίδαντας, τὰ δὲ πλείω τούτων Σοφοκλέους ἀπελάυσαν καὶ Εὐριπίδου;

Minime cum his consonare quæ in libro de

tum fuisse tradunt et in ea mortuum esse sive morbo, sive ænigmatē piscatorum, et hæc illi inscripta fuisse : Terra, etc.

Homerus erat genere Ieta secundum Bacchylidem et Aristotelem philosophum.

Sapienter vero Aristoteli videtur Homerus Ieta fuisse, propterea fortasse quod in insula Io sepultus est.

EX INCERTIS LIBRIS.

8.

Aristoteles in libris de Poetica : « Impudentissimum (*proprie canis simillimum*) omnium. »

9.

Dithyrambum Pindarus Corinthi inventum esse dicit, carmen vero lyricum Aristoteles inceptum esse ab Arione, qui primus cyclicum duxit chorum.

11.

Sed et gravis ipsa et severa tragædia cum omni simul apparatu, cum choro et actoribus in theatrum pervenit? Nec Aristoteli credimus, quum ait, initio chorum ingredientem in deorum aliquid præconium cecinisse, Thespin vero, prologum et sermocinationem inseruisse, Æschylum vero tertium actorem et pulpitem; cetera nos a Sophocle et Euripide accepisse?

Poetica, c. 4, § 17, dicta sunt : Καὶ τό τε τῶν ὑποκριτῶν πλῆθος ἐξ ἑνὸς εἰς δύο πρῶτος Αἰσχύλος ἤγαγε, καὶ τὰ τοῦ χοροῦ ἡλάττωσε, καὶ τὸν λόγον πρωταγωνιστῆν παρεσκευάσαν τρεῖς δὲ καὶ σκηνογραφίαν Σοφοκλῆς, nemo est quin videat. Neque tamen puto, ut multi voluerunt, Themistium hinc memoria lapsum esse, aut de iis loqui voluisse quæ Aristoteles in Poetica dixerit, in qua nulla Thespidis mentio facta est. Cum illis vero, quæ de numero actorum ab Æschylo inventorum narrat Themistius, optime conferri possunt quæ in Anonymi cujusdam vita Æschyli leguntur, p. 121, 81 Westerm. : Τὸν δὲ τρίτον ὑποκριτὴν αὐτὸς ἐξεῦρεν (Αἰσχύλος), ὡς δὲ Δικαίταρχος ὁ Μεσσηνίος Σοφοκλῆς. Aliter de hoc loco statuentes conferas Ritterum in comm. in Aristot. Poet., p. 115, Düntzerum, *Reitung der Aristot. Poetik*, p. 15, Eggerum, *Histoire de la critique chez les Grecs*, p. 139, n. 3, Roseum, *Arist. Pseud.*, p. 79. Cf. Bernays, l. l. p. 139.

12. (20.)

Proclus in Platon. Remp., p. 360 ed. Basil. (in capite inscripto : περὶ ποιητικῆς.. τὰ Πλάτωνι δοκοῦντα) : Πρῶτον εἰπεῖν χρὴ καὶ διαπορῆσαι περὶ τῆς αἰτίας δι' ἣν οὐκ ἀποδέχεται τὴν ποιητικὴν ὁ Πλάτων... δεύτερον τί δήποτε μάλιστα τὴν τραγωδίαν καὶ τὴν κωμικὴν οὐ παραδέχεται καὶ ταῦτα συντελοῦσας πρὸς ἀφροσύωσιν τῶν παθῶν, ἀ μῆτε παντάπασιν ἀποκλίνειν δυνατόν μῆτε ἐμπιμπλάναι πάλιν ἀσφαλές, δεόμενα δὲ τινος ἐν καιρῷ κινήσεως, ἣν ἐν ταῖς τούτων ἀφροσῶσιν ἐκπληρουμένην ἀνεογλήτους ἡμεῖς ἀπ' αὐτῶν ἐν τῷ λοιπῷ χρόνῳ ποιεῖν... Ib. p. 362 : Τὸ δὲ δεύτερον (πρόβλημα), τοῦτο δ' ἦν τὸ τὴν τραγωδίαν ἐκβάλλεσθαι καὶ κωμωδίαν ἀτόπως, εἴπερ διὰ τούτων δυνατόν ἐμμετρως ἀποπιμπλάναι τὰ πάθη καὶ ἀποπλήσαντας ἐνεργὰ πρὸς τὴν παιδείαν ἔχειν, τὸ πεπονηκὸς αὐτῶν θεραπεύσαντας. Τοῦτο δ' οὖν πολλὴν καὶ τῷ Ἀριστοτέλει παρασχὸν αἰτιάσεως ἀφορμὴν καὶ τοῖς ὑπὲρ τῶν ποιήσεων τούτων ἀγωνισταῖς τῶν πρὸς Πλάτωνα λόγων, οὕτως πως ἡμεῖς ἐπόμενοι τοῖς ἐμπροσθεν διαλύσομεν... Δεῖν μὲν οὖν τὸν πολιτικὸν διαμυχανᾶσθαι τινὰς τῶν παθῶν τούτων ἀπεράσεις καὶ ἡμεῖς φήσομεν, ἀλλ' οὐχ ὥστε τὰς περὶ αὐτὰ προσπαθείας συντείνειν, τοῦναντίον μὲν οὖν ὥστε χαλινοῦν καὶ τὰς κινήσεις αὐτῶν ἐμμελῶς ἀναστῆλαιν, ἐκείνας δὲ ἄρα τὰς ποιήσεις πρὸς τῇ ποιικίᾳ καὶ τὸ ἄμετρον ἔχουσας ἐν

ταῖς τῶν παθῶν τούτων προκλήσει πολλοῦ δεῖν εἰς ἀφροσύωσιν εἶναι χρησίμους· αἱ γὰρ ἀφροσῶσεις οὐκ ἐν ὑπερβολαῖς εἰσὶν ἀλλ' ἐν συνεσταλμέναις ἐνεργείαις, σμικρὰν ὁμοιότητα πρὸς ἐκεῖνα ἔχουσαι ὧν εἰσὶν ἀφροσῶσεις.

Iamblichus de Mysteriis, I, 11, p. 39 ed. Parthey : Ἐχει δ' ἐτι ταῦτα καὶ ἄλλον λόγον τοιοῦτον. Αἱ δυνάμεις τῶν ἀνθρωπίνων παθημάτων τῶν ἐν ἡμῖν πάντη μὲν εἰργόμεναι καθίστανται σφοδρότεραι, εἰς ἐνεργεῖαν δὲ βραχεῖς (βραχεῖαν conj. Bernays.), καὶ ἄχρι τοῦ συμμετροῦ προαγόμεναι χαιρούσι μετρίως καὶ ἀποπληροῦνται καὶ ἐντεῦθεν ἀποκαθαίρονται πειθοὶ καὶ οὐ πρὸς βίαν ἀποπαύονται. Διὰ δὲ τοῦτο ἐν τε κωμωδίᾳ καὶ τραγωδίᾳ ἀλλότρια πάθη θεωροῦντες ἴσταμεν τὰ οἰκεία πάθη καὶ μετρίωτερα ἀπεργαζόμεθα καὶ ἀποκαθαίρομεν, ἐν τε τοῖς ἱεροῖς.. θεραπείας οὖν ἕνεκα τῆς ἐν ἡμῖν ψυχῆς καὶ μετριότητος τῶν διὰ τὴν γένεσιν προσφυομένων αὐτῇ κακῶν λύσεώς τε ἀπὸ τῶν δεσμῶν καὶ ἀπαλλαγῆς χάριν τὰ τοιαῦτα προσάγεται.

De his locis, quorum priorem primus indicavit F. Robortellus in Aristot. Poetic., p. 54, ed. Florent. 1548 (cf. Lobeck *Aglaoph.*, p. 688 sqq.), alterum, ad quem Th. Gale, collato notissimo loco de καθάρσει in Aristot. Poetica, c. 5, annotaverat, nescio quo testimonio usus, « philosophum ex professo de καθάρσει in tertio de Poetica libro egisse, » iterum protraxit H. Barker, in Epist. crit. ad Arcadium de Accentibus, p. 255 ed. Lips., fusius disseruit Bernays, in libro : *Grundzüge der verlorenen Abhandlung des Aristoteles über Wirkung der Tragödie*, Breslau, 1857. Quod si et huic concedatur deperdito quodam Aristotelis scripto usos esse Proclum et Iamblichum, non tamen inde sequitur partem fuisse librorum de Poetica, quum et ipsius Procli disputatione, et aliis rationibus de quibus infra videbimus, potius ad Politicorum libros deducamur. Utcunque vero de hac re statuendum erit, jam illud manifestum est, neutro in loco aliud quid quam ipsam ab Aristotele prolatam sententiam contineri, quam licet pluribus et aliis partim verbis Iamblichus præcipue exponat (præter locum supra exscriptum cf. quos Bernays. laudat, p. 160, 169), nullo tamen modo evinci poterit, hanc explicationem ipsi Aristoteli tribuendam esse, præsertim quum Proclus non solum Aristotelem nominet, sed illi

12.

Alterum problema hoc erat : tragediam et comediam incepta a Platone e civitate ejectas esse : siquidem per has

licet affectus moderate implere, impletis vero strenue ad disciplinam uti, sanando quiddid in iis peccat. Hoc vero et Aristoteli et illis qui hæc poemata contra Platonem defendere aggressi sunt, plures reprehendendi ansas dedit.

adjungat τοὺς ὑπὲρ τῶν ποιήσεων τούτων (tragediam et comediam scil.) ἀγωνιστάς, id est Peripateticos.

III. ΠΕΡΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ.

Quod Bernaysius de dialogica forma librorum, qui in prima parte indicis Diogenis L. et Anonymi recensentur (Diogen. Laert. 3, Anonym. 3; cf. Dschemalud. 3), acute suspicatus erat, id, quod ad libros περὶ Φιλοσοφίας attinet, verissimum esse, nunc diserto Prisciani philosophi testimonio comprobatur. In præfatione enim Quæstionum Naturalium ad Chosroem Persarum regem, primum edita a v. cl. Quicherat, *Bibliothèque de l'École des Chartes*, 3e série, t. IV, p. 248, deinde a Dübner, in Plotino ed. Didot ad calcem, hæc de fontibus suis posuit, p. 553: *Ex Platónico enim Timæo Phædoneque et Phædro et Politia et aliis convenientibus disputationibus assumpta atque confecta sunt, et actionibus (πραγματῆαις) Aristotelis de physica et de celo et de generatione et corruptione et μετεώρων, similiter quoque ex his quæ sunt de somno et somniis et ex his quæ quasi in dialogis scripta sunt de philosophia et de mundis.* Sed nec hoc opus fuerat argumento, ut illorum error argueretur, qui, ut olim Petrus Marsus, Sam. Petitus (*Miscellan.*, l. IV, 9), Buhlius (*de Aristot. libris deperd.*, p. 108, 110), Titzius (*de Aristot. libr. serie*, p. 74, 84), novissime autem Krischius (*Forsch. auf dem Gebiete der alt. Philos.*, p. 263 sqq.), demonstrare aggressi sunt, hosce libros περὶ Φιλοσοφίας iis contineri, qui hodie Μετὰ τὰ φυσικὰ inscribuntur, quum nihil eorum, quæ ut ex opere de Philosophia desumpta afferuntur, in his inveniri possit. Non magis enim, ut tribus tantum modo exemplis defungar, de Orphei carminibus, quam de auctore notissimæ illius sententiæ Γνωθὶ σεαυτὸν, aut de Magis antiquioribus quam Ægyptiis (cf. infra fr. 1, 3, 5), in Metaphysicis locutus est philosophus. Nec is tamen solus error est in quo multi versati sunt, sed et in similem plane nonnullos induxerunt Simplicius et Joannes Philoponus. Ex iis enim quæ illi ad Aristotelis verba, de Anima, I, 2, § 7: Ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς περὶ Φιλοσοφίας [λεγόμενοις] διωρίσθη (scil. ἡ ψυχῇ), adscripterunt, primus fol. 5 verso: Περὶ Φιλοσοφίας μὲν νῦν λέγει τὰ περὶ τὰγαθῶ, alter vero, f. C, 1 verso: Τὰ περὶ τὰγαθῶ ἐπιγραφόμενα περὶ Φιλοσοφίας λέγει, orta est apud multos opinio, libros Aristotelis περὶ Φιλοσοφίας ab iis, qui περὶ τὰγαθῶ inscripti erant,

non diversos fuisse. In quo illis fraudi fuit, quod non satis bene perspexerunt Aristotelem non de proprio quodam scripto, sed de Platonice de Bono sermonibus locutum esse. De his vero postea accuratius videndum erit, nunc jam ad hanc aliam accedamus quæstionem, ipse Aristoteles in superstitibus libris dialogi de Philosophia mentionem fecerit necne. De hac autem re nulla fortasse dubitatio esset, nisi ab ipsis philosophi interpretibus injiceretur, uno ore, excepto Themistio, affirmantibus in verbis Aristotelis Natur. Auscult., II, 2, § 10: Διχῶς γὰρ τὸ οὐ ἕνεκα εἰρηται δὲ ἐν τοῖς περὶ Φιλοσοφίας, τὰ περὶ Φιλοσοφίας nihil aliud designari quam Ethicam ad Nicomachum scriptam; cf. Simplic. in Arist. Physic., f. 67, verso, Joann. Philopon., f. p. 15, Schol. cod. Paris. n. 1947, apud Brandis. p. 349, b, 22. Quem errorem non aliunde natum puto, quam e verbis, quæ in Paraphrasi posuit Themistius, fol. 24 verso: Καὶ οἱ διχῶς τὸ τέλος ἐν τοῖς Ἡθικοῖς (cf. Eth. Nic. in.) λέγεται, ad præcedentia apud philosophum, l. l. ἐσμέν γὰρ πως καὶ ἡμεῖς τέλος, spectantibus, non vero ad sequentia εἰρηται δὲ ἐν τοῖς περὶ Φιλοσοφίας, quæ in suis libris non invenisse videtur Themistius, quum nulla illorum in ejus Paraphrasi mentio occurrat. Quod igitur innumeris locis in philosophi libris factum est, et hic accidisse credo, et quidem ita, ut illis περὶ Φιλοσοφίας Metaphysica designarentur, omisso fortasse verbo πρώτης, quod in loco, simili interpolationis suspicioni obnoxio, de Animal. motione, c. 6 init., legitur: Περὶ μὲν τοῦ πρώτου κινουμένου καὶ αἰὶ κινουμένου, καὶ πῶς κινεῖ τὸ πρῶτον κινουῦν, διωρίσται πρότερον ἐν τοῖς περὶ πρώτης Φιλοσοφίας. Talis vero fraudis multo etiam illustrius suppeditat exemplum Asclepius, qui in introductione ad Metaphysica, p. 519, b, 19 Brand., ex Analyticis posterioribus hæc verba assert, « Ὡς εἰρηται μοι ἐν τοῖς περὶ σοφίας λόγοις, » quorum, ut cum Varrone loquar, nec vola nec vestigium in nostris libris occurrit.

Si hæc vere a nobis disputata sunt, sequitur inde, ut non magis dialogi de Philosophia quam ceterorum disertam fecisse mentionem Aristoteles putandus sit, vix enim opus est ut moneam, falsam esse illorum opinionem, qui verba philosophi de Partt. Anim., I, 16 (p. 223, 30): Ἴσως δ' ἂν τις ἀπορήσει, ποίαν λέγουσιν ἀνάγκην οἱ λέγοντες ἐξ ἀνάγκης τῶν μὲν γὰρ δύο τρόπων οὐδέτερον οἰόνθ' ὑπάρχειν, τῶν διωρισμένων ἐν τοῖς κατὰ φιλοσοφίαν, ita accipiunt quasi de libris de Philosophia conscriptis sermo fieret. Quid enim sint τὰ κατὰ φιλοσοφίαν διωρισμένα optime ex coin-

paratione similibus locorum intelligitur, Physic. I, 8, 1, Polit. III, 7, 1, Ethic. Eudem. I, 8, 5, quibus addi potest Eth. Eud. I, 6, 2.

Etsi vero ignoro cur philosophus quasi consulto omiserit eodem modo, ut ad ceteros suos libros passim provocat, ita et dialogos nominare, nihilo tamen magis adduci possum, ut Rosii rationibus concedam, cum ceteris omnibus et hunc de Philosophia dialogum spurium et superpositum opus fuisse affirmantis. A tali vero opinione tam longe absum, ut contra gravissimam in hoc dialogo jacturam factam esse contendam, quippe quem in multis haud imparibus libris Metaphysicorum, in nonnullis etiam locupletiore fuisse, tot fide dignissima ex antiquitate testimonia comprobent. Ceterum cf. quæ de horum librorum argumento egregie disputavit Bernays. l. l. p. 100 sqq.

E LIBRO PRIMO.

1. (21.)

Diogenes Laert. I, 8 : Ἀριστοτέλης δ' ἐν πρώτῳ περὶ Φιλοσοφίας καὶ πρᾶστυτέρου εἶναι (τοὺς Μάγους scil.) τῶν Αἰγυπτίων· καὶ δύο κατ' αὐτοὺς εἶναι ἀρχάς, ἀγαθὴν δαίμονα καὶ κακὴν δαίμονα, καὶ τῷ μὲν ὄνομα εἶναι Ζεὺς καὶ Ἐρομάσδης, τῷ δὲ Ἄδης καὶ Ἀρειμάνιος. Φησὶ δὲ τοῦτο καὶ Ἑρμιππος ἐν τῷ πρώτῳ περὶ Μάγων, καὶ Εὐδόξος ἐν τῇ Περιόδῳ, καὶ Θεόπομπος ἐν τῇ ὁδῷ τῶν Φιλιππικῶν. Cf. Metaphys., l. XIII, 4, § 4, Eudemus ap. Damascium de Principiis, p. 384.

2. (22.)

Plinius, Hist. nat. XXX, 2 : *Eudoxus qui inter sapientiae sectas clarissimam utilissimamque eam (magicam scil.) intelligi voluit, Zoroastrem hunc sex millibus annorum ante Platonis mortem fuisse prodidit. Sic et Aristoteles.*
Melius hoc puto referetur ad primum librum.

DE PHILOSOPHIA.

E LIBRO PRIMO.

1.

Ægyptiis antiquiores magos esse Aristoteles auctor est in primo de Philosophia libro, duoque secundum illos esse principia, bonum dæmonem et malum : alterum ex his Jovem et Oromasdem, alterum Plutonium et Arimanium dici. Quod Hermippus quoque in primo de Magis ait et Eudoxus in Periodo et Theopompus Philippiorum libro octavo.

3.

In carminibus Orpheo tributis dicit Aristoteles, quod

dialogi de Philosophia quam ad Magicum, ad quem Rose retulit. E Plinio Isidorus Orig. VIII, 9, 1; de cujus errore a Hrabano Mauro, de Universo, t. I, p. 204, et Burleio, in Vitis Philosoph., de Zoroastre philosopho, exscripto, cf. Rose, de Aristot. libr. ord. p. 85.

3. (23.)

Joannes Philop. in Arist. de Anima, I, 5, 15 : Ἐν τοῖς Ὀρφικοῖς καλουμένοις ἔπεισι, fol. F, 3, recto : Λεγομένοις εἶπεν, ἐπειδὴ μὴ δοκεῖ Ὀρφίως εἶναι τὰ ἔπη, ὡς καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς περὶ Φιλοσοφίας λέγει· αὐτοῦ μὲν γὰρ εἶσι τὰ δόγματα, ταῦτα δὲ φησὶν Ὀνομάκριτον ἐν ἔπεισι κατατεῖναι. Codd. et ed. ὄνομα κρείττον ἐνέπεισα. Pro κατατεῖναι malletm καταθεῖναι.

Cicero de Natura deorum, I, 38 : *Orpheum poetam docet Aristoteles nunquam fuisse et hoc Orphicum carmen Pythagorei ferunt cujusdam fuisse Cercopis.* Nullo modo illud dicere voluit Aristoteles, quæ sententiæ Ciceronis verborum esse potest, Orpheum nunquam exstitisse, sed non ejus fuisse carmina quæ sub ejus nomine circumferebantur. Similis fortasse error latet apud Suidam s. Ὀρφέως : Ὀδρύσης ἑποποιός· Διονύσιος δὲ τοῦτον οὐδὲ γεγενῆσθαι λέγει.

4. (24.)

Synesius Encom. Calvit., c. 22 : Εἰ δὲ καὶ ἡ παροιμία σοφόν. Πῶς δ' οὐχὶ σοφόν περὶ ὧν Ἀριστοτέλης φησὶν, ὅτι παλαιῆς εἶσι φιλοσοφίας (v. l. ἱστορίας) ἐν ταῖς μεγίσταις ἀνθρώπων φθοραῖς ἀπολομένης ἐγκαταλείμματα περισωθέντα διὰ συντομίαν καὶ δεξιότητα; Simillimus locus est Metaphys., XI, 9, § 13. Cf. Bernays, *Theophrastos Schrift über die Frömmigkeit*, Berlin, 1866, p. 170.

5. (25.)

Porphyrus ἐκ τοῦ περὶ τοῦ Γνωθὶ σαυτὸν, in Joann. Stobæi Florileg., XXI, 26 : Τί ποτε ἦν

Orphei non esse putat, ut ipse in libris de Philosophia dixit. Orphei enim sunt sententiæ, illas vero Onomacritus versibus dicitur expressisse.

4.

Proverbiis quoque sapientia inest. Cur autem non ita esset, quum de proverbiis dicat Aristoteles, reliquias esse veteris sapientiæ quæ in maximis calamitatibus hominum perierit, ob aptam breviter servatas?

5.

Qualenam fuerit et a quo profectum sacrum illud Pythicum præceptum, quod deo supplices futuros, cognoscere sese jubet?... Sed sive Phemonoe... sive Phanothea..

ἄρχ, καὶ τίνας τὸ ἱερὸν πρόσταγμα τὸ ἐν Πυθοί, ὃ γινῶναι ἑαυτὸν τοῖς τοῦ θεοῦ δεησομένοις προσαγορεύει;... Ἄλλ' εἶτε Φημιονή... εἶτε Φανοθία... εἶτε καὶ Βίαντος ἢ Θαλοῦ ἢ Χίλωνος ἦν ἀνάθημα... εἶτε Κλειάρχῳ (deest hoc fragm. ap. Müller.), παρεκτέον μᾶλλον τοῦ μὲν Πυθίου φράζοντι εἶναι παράγγελμα, χρησθῆναι δὲ Χίλωνι τὸ ἀρίστον ἀνθρώποις μαθεῖν πυνθανομένων· εἶτε καὶ πρὸ Χίλωνος ἦν εἶτι ἀνάγραπτον ἐν τῷ ἰδρυθέντι νεῷ μετὰ τὸν πέτριόν τε καὶ χαλκοῦν, καθάπερ Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς περὶ Φιλοσοφίας εἶρηκε.

Non aliter Clemens Alex. Strom., I, 14, 60, p. 129 Sylb. : Τὸ μὲν οὖν Γνωθὶ σαυτὸν οἱ μὲν Χίλωνος ὑπεκλήρασι, Χαμαιλέων δὲ ἐν τῷ περὶ Θεῶν Θαλοῦ, Ἀριστοτέλης δὲ τῆς Πυθίας.

6. (26.)

Plutarch. adv. Colot., c. 20 : Ὁ δὲ Ἡράκλειτος ὡς μέγα τι καὶ σεμνὸν διαπεπραγμένος, « Ἐδιζήσάμην, φησὶν, ἑμαυτὸν. » Καὶ τῶν ἐν Δελφοῖς γραμμάτων θεϊτάτων ἐδόκει τὸ Γνωθὶ σαυτὸν, ὃ δὴ καὶ Σωκράτης ἀπορίας καὶ ζητήσεως ταύτης ἀρχὴν ἐνέδωκεν (cf. Plat. Alcib. I, p. 124), ὡς Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς Πλατωνικοῖς εἶρηκε.

Num hæc recte ad libros de Philosophia referantur dubitari licet, quum, quæ a Plutarcho vocantur Πλατωνικά, libri περὶ τ' Ἀγαθοῦ esse possint.

7. (27.)

Clemens Alex. Strom., I, 14, 61 : Τὸ δ' « Ἐγγύα, πάρα δ' ἄτα », Κλεομένης μὲν ἐν τῷ περὶ Ἡσιόδου Ὁμηρῶ φησὶ προειρηθῆαι διὰ τούτων·

Δεῖλαί τοι δειλῶν τε καὶ ἐγγύα ἐγγυάσασθαι (Od. θ, 351).

Οἱ δὲ περὶ Ἀριστοτέλη Χίλωνος αὐτὸ νομί-

ζουσι, Δίδυμος δὲ Θαλοῦ φησὶν εἶναι τὴν παραίνεσιν. Cf. M. Schmidt, *Didymi Chalc. fragm.*, p. 373. Diodor. Exc., IX, 14 : Ὅτι Χίλων ἀρικόμενος εἰς Δελφοῦς καὶ καθάπερ ἀπαρχὰς ποιούμενος τῷ θεῷ τῆς ἰδίας συνέσεως, ἐπέγραψεν ἐπὶ τινὰ κίονα τρία ταῦτα· Γνωθὶ σαυτὸν, καὶ Μηδὲν ἄγαν, καὶ τρίτον Ἐγγύα, πάρα δ' ἄτα. Quorum secundum Aristoteles tribuit Chiloni, τὸ Χιλιώνειον vocans, Rhetor. II, 12, 14.

8. (28.)

Harpocration, s. v. Ἀρχὴ ἄνδρα δείκνυσι· Δημοσθένης προομιλοῖς δημηγορικοῖς. Σοφοκλῆς μὲν οὖν ἐν ταῖς Ἐλεγείαις Σόλωνός (cf. Bergk. Lyrici Gr. p. 572 ed. 1866) φησιν αὐτὸ εἶναι ἀπόφθεγμα, Θεόφραστος δ' ἐν τῷ [περὶ] Παροιμιῶν καὶ Ἀριστοτέλης Βίαντος.

Hæc, licet in Ethicis Nicom. V, 1, 16, legatur : Καὶ διὰ τοῦτο εὖ δοκεῖ τὸ τοῦ Βίαντος, ὅτι ἀρχὴ ἄνδρα δεῖξει, ad quæ vet. int. : Οἱ μὲν Χίλωνι τιθέασιν τὴν γνώμην, οἱ δὲ Βίαντι, ὅτι ἀρχὴ τὸν ἄνδρα δείκνυσι, sive ad libros de Philosophia, sive ad Politiam quandam, Pricensium fortasse (cf. Ros. 1. 1. p. 536) spectant, quum Ethicorum libri minime inter illos sint, quorum testimonium a veteribus, id est Alexandrinis grammaticis, e quibus copias suas derivavit Harpocration, adhiberi soleat. Nec minus oportet illum, qui primus in hac re auctoritate Aristotelis usus est, sive is Didymus sive alius quis fuit, ante oculos habuisse locum, in quo de Biante auctore illius dicti, plura et magis diserta tradita erant, quam quæ quasi transcurso in Ethicis dicta sunt. Librum Aristotelis περὶ Παροιμιῶν, de quo cogitabat Maussacus in notis ad l. 1. Harpocrationis, revera existisse nullo satis certo

sive Biantis aut Thaletis hoc velut anathema sit... sive Clearcho potius credendum est, qui hanc sententiam ab ipso Pythio responsam ait Chiloni roganti, quid hominibus optimum esset edoceri, sive ante Chilonis ætatem fuerit inscriptum fundato templo post lapideum et æreum, ut Aristoteles in libris de Philosophia meminuit.

Nosce te ipsum, alii ut Chilonis dictum acceperunt, Chamaeleon in libro de Diis ut Thaletis, Aristoteles ut Pythiæ.

6.

Heraclitus quidem tanquam re magna et præclara gesta, *Quæsi vi*, inquit, *me ipsum*. Et inter ea quæ Delphis scripta sunt, maxime divinum illud creditum est, *Nosis te ipsum* : idque hujus dubitationis et inquisitionis Socrati ansam dedit, ut ait in Platonicis Aristoteles.

7.

Illud : *Sponde, noxa præsto est*, Cleomenes quidem in libro de Hesiodo dicit prius dictum fuisse ab Homero his verbis :

Miseræ pro miseris etiam sponalones ad spondendum ;

Aristoteles vero existimat id fuisse Chilonis ; Didymus autem dicit admonitionem fuisse Thaletis.

8.

Magistratus virum demonstrat : Demosthenes in Exordiis concionum. Sophocles in Elegiis apophthegma hoc tribuit Soloni : sed Theophrastus in libro de Proverbis et Aristoteles, Bianti.

testimonio comprobatur. De ipso proverbio cf. Diogenian. II, 94; Apostol. IV, 1; XVIII, 32.

9. (29.)

Etymol. M. p. 722, 16 : Σοφιστής· κυρίως ὁ σοφίζομενος· ὁ δὲ Ἀριστοτέλης σοφιστὰς λέγει τοὺς ἐπὶ σοφούς· ἔλθθη δὲ καὶ ὁ ἐθελοφιλόσοφος σοφιστής, ὁ δὲ τῶ ὄντι σοφός· ὅθεν ἐπεπόλαζε λέγειν· « Φιλοσόφει

ὄφρ' εὐ γινώσκῃ· ἡμὲν θεῶν ἢ δὲ σοφιστῆν »

(II. E, 128). Nūn σοφιστὰς τοὺς διατριβῶν προῖστανμένους. Οὕτως Ἀπολλώνιος (Ἡλιόδωρος cod. Marc.) ἐν Ἐξηγήσει τῶν Ἡροδοτοῦ γλωσσῶν. Cf. Diog. Laert. I, 12 : Οἱ δὲ σοφοὶ καὶ σοφισταὶ ἐκαλοῦντο. Schol. ad Iliad. ο, 410 : Οἱ γὰρ παλαιοὶ πάντας σοφοὺς σοφιστὰς ἐκάλου. Iamblich. vit. Pythag. c. 18, 83 : Ἔστι δὲ αὕτη ἢ αὐτὴ τῆ τῶν ἐπὶ σοφιστῶν λεγομένη σοφία.

10. (30.)

Sextus Emp. adv. Dogm. IV, 46 : Μὴ εἶναι δὲ (κίνησιν φασὶ scil.) οἱ περὶ Παρμενίδην καὶ Μέλισσον, οὓς ὁ Ἀριστοτέλης στασιώτας τε καὶ ἀφυσικούς κέκληκεν· στασιώτας μὲν ἀπὸ τῆς στάσεως, ἀφυσικούς δὲ οὗτι ἀρχὴ κινήσεως ἐστὶν ἢ φύσις, ἣν ἀνεῖλον φάμενοι μηδὲν κινεῖσθαι.

Ad dialogum de Philosophia retulit hæc Bernaysius, l. I. p. 98. Ceterum στασιώτας Parmenidem et Melissum vocaverat jam Plato in Theæteto p. 181, A, unde Rosius, p. 118, suspicatus est apud Sextum nomen Aristotelis ex errore pro Platonis positum fuisse. Nihil tamen obstat quominus magistrum in hoc secutus sit Aristoteles, præsertim quum eosdem solus ἀφυσικούς appellatione videatur.

9.

Aristoteles sophistas vocat septem sapientes.

10.

Non esse autem motum dicunt Parmenides et Melissus, quos Aristoteles vocavit statores et non physicos; statores quidem a statione, non physicos autem, quoniam natura est principium motus, quem sustulerunt dicentes nihil moveri.

11.

Refert Aristoteles magum quendam ex Syria profectum Athenas et alia Socrati infausta prædixisse et mortem violentam ei futuram.

12.

Aristoteles et Delphos venisse narrat Socratem: Isthmum quoque Favorinus in primo Commentariorum adiisse refert.

ARISTOTELES. VOL. IV.

11. (31.)

Diog. Laert. II, 45 : Φησὶ δ' Ἀριστοτέλης Μάγον τινὰ ἐλθόντα ἐκ Συρίας εἰς Ἀθήνας τὰ τε ἄλλα καταγῶναι τοῦ Σωκράτους, καὶ δὴ καὶ βίαιον ἔσεσθαι τὴν τελευταίην αὐτῶ.

12. (32.)

Diog. Laert. II, 23 : Καὶ Πυθώδε ἐλθεῖν (τὸν Σωκράτην scil.) Ἀριστοτέλης φησὶν· ἄλλὰ καὶ εἰς Ἴσθμὸν, ὡς Φαβωρίνος ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Ἀπομνημογευμάτων.

13. (33.)

Cicer. Tuscul. Disput. III, 28, 69 : *Itaque ARISTOTELES veteres philosophos accusans, qui existimavissent philosophiam suis ingenii esse perfectam, ait eos aut stultissimos aut gloriosissimos fuisse, sed se videre quod paucis annis magna accessio facta esset, brevi tempore philosophiam plane absolutam fore. Eadem ex Cicerone Laetantius Inst. divin. III, 28.*

E LIBRO SECUNDO.

14. (34.)

Proclus apud Joannem Philoponum c. Proclum de Mundi æternitate, II, 2, fol. B, 1, verso ed. Venet. 1535 : Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Πρόκλος ἐν πολλοῖς τε ἄλλοις τὴν τῶν φιλοσόφων (Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους scil.) διαφωνίαν διαφερόντων τῆ περὶ τῶν ἰδίων ἰσχυροῦσι φιλαλήθους ὡμολόγηκεν. Ἐν γοῦν τῷ λόγῳ ὃν ἐπέγραψεν Ἐπίσχεψις τὴν πρὸς τὸν Πλάτωνος Τίμαιον ὑπ' Ἀριστοτέλους ἀντειρημένων, ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ ταῦτά φησιν ἐπὶ λέξεως· « Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ ὄνομα δυσχεραίνει τοῦ

E LIBRO SECUNDO.

14.

Ipse vero Proclus cum in multis aliis tum et in doctrina de ideis Platonis et Aristotelis dissensionem ingenue fatetur. In libro quidem quem inscripsit: Exploratio eorum quæ ab Aristotele contra Platonis Timæum dicta sunt, primo capite, hæc sunt ipsa ejus verba: « Aristoteles vero et illud ipsum improbat quod exemplaria ideæ vocantur, metaphoricè hoc dictum esse affirmans, at multo magis impugnat universæ doctrinam quæ ideis inducit et præcipue ipsum-animal, ut in Metaphysica scripsit. Neque scio an ille vir aliud ex his quæ a Platone dicta sunt æque rejecerit ac doctrinam de ideis, nec solum in logicis scriptis « inania figmenta » ideæ vocans, sed et in Ethicis ipsum-bonum impugnans et in Physicis quum ad ideæ generationes referri velit, ut in

παρδείγματος (Metaph. I, 9, 8), μεταφορικῶν αὐτὸ λέγων καὶ πολλῶν μᾶλλον πρὸς τὸ δόγμα μάχεται καὶ ἀπλῶς τὸ τὰς ἰδέας εἰσαγὼν καὶ διαφερόντως πρὸς τὸ αὐτοζῶνον, ὡς ἐν τῇ Μετὰ τὰ Φυσικὰ (πραγματεία scil.) γέγραφε (VII, 16, 7). Καὶ κινδυνεύει μὴδὲν οὕτως ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ἀποποιήσασθαι τῶν Πλάτωνος ὡς τὴν τῶν ἰδεῶν ὑπόθεσιν οὐ μόνον ἐν λογικοῖς τερετίσματα τὰ εἶδη καλῶν (Anal. poster. I, 22. § 8), ἀλλὰ καὶ ἐν Ἠθικοῖς (Eth. Nic. I, 4), πρὸς τὸ αὐτοαγαθὸν διαμαχόμενος, καὶ ἐν Φυσικοῖς οὐκ ἀξίων τὰς γενέσεις εἰς τὰς ἰδέας ἀναφέρειν, ὡς ἐν τοῖς περὶ Γενέσεως λέγει καὶ Φθορᾶς (II, 9), καὶ ἐν τῇ Μετὰ τὰ φυσικὰ πολλῶν πλεον, ἅτε περὶ τῶν ἀρχῶν πραγματευόμενος, καὶ κατατείνων μακρὰς κατηγορίας τῶν ἰδεῶν, ἐν τοῖς πρώτοις, ἐν τοῖς μέσοις, ἐν τοῖς τελευταίοις τῆς πραγματείας ἐκείνης, καὶ ἐν τοῖς Διαλόγοις σαφέστατα κεκραγῶς μὴ δύνασθαι τῷ δόγματι τούτῳ συμπαθεῖν, κἄν τις αὐτὸν οἴηται διὰ φιλονεικίαν ἀντιλέγειν. » Οὕτω καὶ ὁ Πρόκλος λαμπρῶς τῇ φωνῇ τὴν διαφωνίαν τῶν φιλοσόφων ὠμολόγηκεν.

Hinc ea fortasse illustrantur quæ apud eundem Joannem Philoponum, cui hoc insigne Procli testimonium debetur, legimus, in Aristot. Analyt. post. f. 53, verso, p. 228, B, 16 Brand., ad locum ab ipso Proclo laudatum, I, 22, 8, ubi ideas philosophus τερετίσματα vocat: Ἰστορεῖται δὲ ὅτι καὶ ζῶντος τοῦ Πλάτωνος καρτερώτατα περὶ τούτου τοῦ δόγματος (τῶν ἰδεῶν scil.) ἐνέστη ὁ Ἀριστοτέλης πρὸς Πλάτωνι. Ex eodem vero fonte quo Proclus, Plutarchus quoque hausisse videtur, adversus Coloten, c. 14: Τὰς γε μὴν ἰδέας, περὶ ὧν ἐγκαλεῖ τῷ Πλάτωνι, πανταχοῦ κινῶν ὁ Ἀριστοτέλης, καὶ πᾶσαν ἐπάγων ἀπορίαν αὐταῖς ἐν τοῖς ἠθικοῖς ὑπομήμασιν, ἐν τοῖς φυσικοῖς, διὰ τῶν ἐξωτερικῶν διαλόγων, φιλονεικότερον ἐνίοις ἔδοξεν ἢ φιλοσοφώτερον ἐκ [*] τῶν δογμάτων τούτων, ὡς προβέμενος τὴν Πλάτωνος ὑπεριδεῖν φιλοσοφίαν· οὕτω

μακρὰν ἦν τοῦ ἀκολουθεῖν, ubi, nescio an jure, ante ἐν τοῖς φυσικοῖς, ἐν τοῖς μετὰ τὰ φυσικὰ inseri voluit Bernaysius, l. I. p. 46, quum, ut citandi modus demonstrare videtur, e scriptore sua habuerit Plutarchus, illa ipsa Μετὰ τὰ φυσικὰ denominatione antiquiore. Cum illo διὰ τῶν ἐξωτερικῶν διαλόγων, quod a suspitione corruptionis per glossatorem inductæ non alienum est, conferri vix possunt quæ apud Davidem in Aristot. Categor. p. 26, B, 35 Brand.: ἐν μὲν τοῖς διαλογοῖς τοῖς ἐξωτερικοῖς, leguntur, quippe quæ per appositionem, ut vocant, dicta sunt.

15. (35.)

Syrianus in Aristot. Metaphys. XII, 9, apud Brandis. scholia in Arist. Metaph. Berol. 1837, p. 322, 4: Ἐπεὶ ὅτι καὶ αὐτὸς (ὁ Ἀριστοτέλης scil.) ὁμολογεῖ μὴδὲν εἰρηκεῖν πρὸς τὰς ἐκείνων (τῶν Πλατωνικῶν πρὸ τοῦ Ξενοκράτους scil. cf. Bonitz. in comm. ad Metaph. p. 544) ὑποθέσεις μὴδ' ὅπως παρακολουθεῖν τοῖς εἰδητικοῖς ἀριθμοῖς, εἴπερ ἕτεροι τῶν μαθηματικῶν εἶναι μαρτυρεῖ τὰ ἐν τῷ β' τῶν περὶ τῆς Φιλοσοφίας ἔχοντα τούτων τὸν τρόπον: « Ὄστε εἰ ἄλλος ἀριθμὸς αἱ ἰδέαι, μὴ μαθηματικὸς δὲ, οὐδεμίαν περὶ αὐτοῦ σύνεσιν ἔχοιμεν ἄν. Τίς γὰρ τῶν γε πλείστων ἡμῶν συνήσειν ἄλλον ἀριθμὸν; » Ὄστε καὶ νῦν ὡς πρὸς τοὺς πολλοὺς τοὺς οὐκ εἰδότες ἄλλον ἢ τὸν μοναδικὸν ἀριθμὸν πεποιήται τοὺς ἐλέγχους, τῆς δὲ τῶν θείων ἀνδρῶν διανοίας οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἐφῆψατο. Ex Alexandro hæc ducta videntur. Verbis Syriani usus erat Brandis, De perditis Aristotelis libris de Ideis et de Bono sive Philosophia, Bonnæ 1823, p. 47.

16. (36.)

Schol. in Proverbia Salomonis, cod. Paris.

libris de Generatione et Corruptione, et multo magis in Metaphysicis quum ibi de principiis agat, initio, medio et fine horum librorum, et in Dialogis ubi non dubiis verbis pronuntiavit, se non posse cum illa opinione consentire, etiamsi quis credat se propter contentionis studium illi obloqui. » Ita et Proclus clara voce dissensionem philosophorum fatetur.

Narratur etiam vivente Platone acerrime propter idearum doctrinam ab Aristotele impugnatum esse Platonem.

Ideas autem Platonicas Aristoteles ubique incessans dictis, in Moralibus, in Naturalibus Commentariis, in Dialogis exotericis, visus est quibusdam majore contentionis quam sapientiæ studio id fecisse, ut qui sibi proposuisset philosophiam Platonis contemnere: tantum abest ut eum fuerit secutus.

15.

Quia quod etiam ipse Aristoteles fatetur nihil dixisse contra Platoniorum (ante Xenocratem) suppositiones, nec omnino insequi ideales numeros, si sint a mathematicis diversi, testantur quæ in secundo libro de Philosophia hoc modo se habent: « Quare si alius numerus sunt ideæ, sed non mathematicus, nullam de ipso intelligentiam haberemus, quis enim e maximo saltem numero nostrum alium numerum intelligat? » Quare et nunc contra multos alium numerum non cognoscentes, quam ex unitatibus constitutum facit redargutiones; divinorum autem virorum sensus nec omnino attingit.

16.

Aristotelis. Sive unum est principium sive multa. Si

174, f. 46 recto : Ἀριστοτέλους· ἡ ἀρχὴ ἢ μία ἢ πολλαί. Καὶ εἰ μὲν μία, ἔχομεν τὸ ζητούμενον· εἰ δὲ πολλαί, ἢ τεταγμέναι ἢ ἀτακτοί. Ἄλλ' εἰ μὲν ἀτακτοί, ἀτακτότερα τὰ ἐξ αὐτῶν. Καὶ οὐκ ἔστι κόσμος ὁ κόσμος, ἀλλ' ἀκοσμία· καὶ ἔστι τὸ παρὰ φύσιν τοῦ κατὰ φύσιν μὴ ὄντος· εἰ δὲ τεταγμέναι, ἢ ἐξ αὐτῶν ἐτάχθησαν, ἢ ὑπὸ ἔξωθεν τινός αἰτίας. Ἄλλ' εἰ μὲν ὑπ' αὐτῶν ἐτάχθησαν, ἔχουσι τι κοινὸν τὸ συνάπτον αὐτάς, κακείνο ἢ ἀρχή.

Qui hanc primus e codice protulit argumentationem, Rosius (cf. l. l. p. 185), eam primum subjecerat titulo περὶ Ἀρχῆς, ex indicibus tantum noto. Propius fortasse ad veritatem accedit, quod idem in Additam., p. 710, conjecit, e dialogo de Philosophia desumptam esse.

17. (37.)

Cicero de Finibus, II, 12, 39 : *Primum (se-movendas putabo sententias scilicet) Aristippi Cyrenaicorumque omnium, quos non est veritum in ea voluptate, quæ maxima dulcedine sensum moveret, summum bonum ponere, contemnentes istam vacuitatem doloris. Hi non videntur, ut ad cursum equum, ad arandum bovem, ad indagandum canem, sic hominem ad duas res, ut ait Aristoteles, ad intelligendum et agendum esse natum quasi mortalem deum; contraque ut tardam aliquam et languidam pecudem, ad pastum et ad procreandi voluptatem hoc divinum animal ortum esse voluerunt; quo nihil mihi videtur absurdius.*

18. (38.)

Sextus Empir. adv. Dogm. III, 20-22 : Ἀριστοτέλης δὲ ἀπὸ δύοιν ἀρχῶν ἐνοιῶν θεῶν ἔλεγε γεγονέναι ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἀπὸ τε τῶν περὶ τὴν ψυχὴν συμβαινόντων καὶ ἀπὸ τῶν μετεώρων. Ἄλλ'

ἀπὸ μὲν τῶν περὶ τὴν ψυχὴν συμβαινόντων διὰ τοὺς ἐν τοῖς ὑπνοῖς γινομένους ταύτης ἐνθουσιασμοὺς καὶ τὰς μαντείας. Ὅταν γάρ, φησιν, ἐν τῷ ὑπνοῦ καθ' αὐτὴν γένηται ἡ ψυχὴ, τότε καὶ ἴδιον ἀπολαβοῦσα φύσιν προμαντεύεται τε καὶ προαγορεύει τὰ μέλλοντα. Τοιαύτη δὲ ἔστι καὶ ἐν τῷ κατὰ τὸν θάνατον χωρίζεσθαι τῶν σωμάτων. Ἀποδέχεται γοῦν καὶ τὸν ποιητὴν Ὅμηρον ὡς τοῦτο παρατηρήσαντα· πεποίηκε γὰρ τὸν μὲν Πάτροκλον ἐν τῷ ἀναίρεσθαι προαγορεύοντα περὶ τῆς Ἑκτορος ἀναιρέσεως (II. π, fin.), τὸν δ' Ἑκτορα περὶ τῆς Ἀχιλλέως τελευτῆς (II. χ, 58, ss.). Ἐκ τούτων οὖν, φησιν, ὑπενόησαν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τι θεόν, τὸ καθ' αὐτὸ (ὄν θεῖον καθ' αὐτὸ ὄν. Bern.), ὅμοιος τῇ ψυχῇ καὶ πάντων ἐπιστημονικώτατον. Ἀλλὰ δὴ καὶ ἀπὸ τῶν μετεώρων θεασάμενοι γὰρ μεθ' ἡμέραν μὲν ἥλιον περιπολοῦντα, νύκτωρ δὲ τὴν εὐτακτον τῶν ἄλλων ἀστέρων κίνησιν, ἐνόμισαν εἶναι τινα θεόν τὸν τῆς τοιαύτης κινήσεως καὶ εὐταξίας αἰτίον. Τοιοῦτος μὲν καὶ ὁ Ἀριστοτέλης.

Hæc cum fragm. 19 non male Eudemo tribuerat Krische, l. l. p. 17 et 304 : potius tamen, præeunte Brandisio, *Geschichte der gr.-röm. Philosophie, B. II, 2, erste Hælfte*, p. 84, ad dialogum de Philosophia referenda sunt.

19. (39.)

Ultima, quæ tantummodo indicavit Sextus Empiricus, ex ipsius Aristotelis verbis expressisse videtur Cicero, de Natura deorum, II, 37 : *Certe ita temere de mundo effutiant, ut mihi quidem nunquam hunc admirabilem cæli ornatum, qui locus est proximus, suspexisse videantur. Præclare ergo Aristoteles : « Si essent, inquit, qui sub terra semper habitavissent bonis et illastribus domiciliis, quæ essent ornata signis atque picturis instructaque rebus iis omnibus, quibus abundant ii qui beati putantur, nec tamen cæi-*

unum, habemus id quod quæritur; si multa, sive ordinata sive inordinata sunt. Si sunt inordinata quæ ex illis gignantur, etiam magis inordinata sunt et mundus non est mundus (κόσμος, id est ordo) sed ordinis defectus (ἀκοσμία). Et id viget quod contra naturam est, quum id quod secundum naturam est non sit. Si ordinata, sive a semet ipsis ordinata sunt sive ab externa causa. Sin autem a semet ipsis ordinata sunt, habent aliquid commune quod ea connectit, id vero principium.

18.

Aristoteles autem dicebat ex duobus principiis ortam esse dei notionem inter homines, nempe et ex iis quæ in anima accidunt et ex sublimibus. Ex iis quidem quæ in anima accidunt propter divinos ejus in somnis afflatus et

divinationes. Quando enim, inquit, in somnis anima per se fuerit, tunc sua propria recepta natura et divinat et futura præ sagit. Talis est autem etiam dum in morte separatur ab iis quæ corpus habent : admittit enim Homerum quoque poetam, ut qui hoc observaverit. Fecit enim Patroclum quidem, dum interimeretur, prædicentem eadem Hectoris, Hectorem autem Achillis. Ex his ergo, inquit, suspicati sunt homines, deum esse aliquid quod ex se est, simile animæ, et est omnium scientissimum. Sed et ex sublimibus : nam quum contemplati essent solem quidem interdum circumeuntem, noctu autem ordinatum aliarum stellarum motum, existimaverunt esse deum aliquem, auctorem hujus motionis et ordinis. Atque hæc quidem Aristoteles.

sent unquam supra terram, accepissent autem fama et auditione esse quoddam numen et vim deorum, deinde aliquo tempore patefactis terræ faucibus ex illis abditiis sedibus evadere in hæc loca, quæ nos incolimus, atque exire potuissent, quum repente terram et maria cælumque vidissent, nubium magnitudinem ventorumque vim cognovissent adspexissentque solem, ejusque tum magnitudinem pulchritudinemque, tum etiam efficientiam cognovissent, quod is illem efficeret, toto cælo luce diffusa, quum autem terras nox opacasset, tum cælum totum cernerent astris distinctum et ornatum lunæque luminum varietatem tum crescentis tum senescentis, eorumque omnium ortus et occasus atque in omni æternitate ratos immutabilesque cursus, hæc quum viderent, profecto et esse deos et hæc tanta opera deorum esse arbitrarentur. Atque hæc quidem ille.

Hæc scribenti Aristoteli sine dubio observatam fuisse notissimam imaginem hominum in caverna subterranea victorum, jam olim Patritius, *Discuss. Peripatetic. t. I, p. 75*, observaverat. Ipse vero Sextus adv. Dogm. III, 26-27, eadem uberius ex Aristotele, ut videtur, exsecutus est :

20. (40.)

Ἔνιοι δὲ ἐπὶ τὴν ἀπαράβατον καὶ εὐτάκτον τῶν οὐρανίων κίνησιν παραγινόμενοι φασὶ τὴν ἀρχὴν ταῖς τῶν θεῶν ἐπινοίας ἀπὸ ταύτης γεγονέναι πρῶτον ὡσπερ γὰρ εἰ τις ἐπὶ τῆς Τρωικῆς καθεζόμενος Ἰδῆς εἴωρα τὴν τῶν Ἑλλήνων στρατείαν μετὰ πολλοῦ κόσμου καὶ τάξεως τοῖς πεδίοις προσοῦσαν,

Ἰππῆας μὲν πρῶτα σὺν Ἰπποισιν καὶ ὄγεσφιν, πεζοὺς δ' ἐξέπιθεν (II. σ, 297),

20.

Nonnulli autem considerantes certum constantemque et ordinatum motum cælestium dicunt omnino deorum notionem ex eo primum ortum esse hominibus. Quo modo enim, si quispiam sedens super Trojanam Idam vidisset Græcorum exercitum decenter et ordinate in campis procedere,

Primum equites et equos cum curribus atque deinde vim peditum,

ei omnino venisset in mentem quod sit aliquis qui regit ac moderatur et militibus, qui ab ipso reguntur, eum ordinem servare imperat, nempe Nestor aut aliquis alius ex heroibus qui scit

Instruxisse equites, peditesque scuta gerentes :

et quomodo, qui est navis peritus, quum primum conspexerit navem, quæ secundo vento fertur et velis omnibus bene est instructa, intelligit esse aliquem qui eam re-

πάντως ἂν δὲ τοιοῦτος εἰς ἔννοιαν ἦλθε τοῦ ὅτι ἔστι τις ὁ διατάσσων τὴν τοιαύτην τάξιν καὶ ἐγκλεισόμενος τοῖς ὑπ' αὐτὸν κοσμουμένοις στρατιωταῖς, ὅσον Νέστωρ ἢ ἄλλος τις τῶν ἡρώων, ὃς ᾄδει

Κοσμησάι ἱπποὺς τε καὶ ἀνέρας ἀσπιδιώτας (II. β, 354)

καὶ ὃν τρόπον ὁ ἔμπειρος νεὸς ἅμα τῶν θεάσασθαι πόρρωθεν ναῦν οὐρίῳ διωκομένην πνεύματι καὶ πᾶσι τοῖς ἰστίοις εὐτρεπιζομένην, συνήσιν ὅτι ἔστι τις ὁ κατευθύνων ταύτην καὶ εἰς τοὺς προκειμένους λιμένας καταπτῶν, οὕτως οἱ πρῶτον εἰς οὐρανὸν ἀναβλέψαντες καὶ θεασάμενοι ἦλιον μὲν τοὺς ἀπὸ ἀνατολῆς μέχρι δύσεως δρόμους σταδιούοντα, ἀστέρων δὲ εὐτάκτους τινὰς χορείας, ἐπεζήτουν τὸν δημιουργὸν τῆς περικαλλοῦς ταύτης διακοσμήσεως οὐκ ἐκ ταυτομάτου συζηζόμενοι συμβαίνειν αὐτὴν ἀλλ' ὑπό τινος κρείττονος καὶ ἀφάρτου φύσεως, ἥτις ἦν θεός. Similia quædam in *Metaphys. XI, 10, § 1*, invenies.

E LIBRO TERTIO.

21. (41.)

Simplicius in *Aristot. de Cælo, I, 9, 11* (ad verba philosophi : Καὶ γὰρ καθάπερ ἐν τοῖς ἐγκυκλίοις φιλοσοφήμασι περὶ τὰ θεῖα πολλάκις προφαίνεται τοῖς λόγοις ὅτι τὸ θεῖον ἀμετάβλητον, ἀναγκαῖον εἶναι πᾶν τὸ πρῶτον καὶ ἀκρότατον.) p. 487, A, 6 Brand., p. 130, A, 40 ed. Karsten. Traj. ad Rhen. 1866 : Αἰεὶ δὲ περὶ τούτου ἐν τοῖς περὶ Φιλοσοφίας. Καθόλου γὰρ ἐν οἷς ἔστι τὸ βέλτιον, ἐν τούτοις ἔστι καὶ τὸ ἀρίστον. Ἐπεὶ οὖν ἔστιν ἐν τοῖς οὖσιν ἄλλο ἄλλου βέλτιον, ἔστιν ἄρα τι καὶ ἀρίστον, ὅπερ εἴη ἂν τὸ θεῖον. Εἰ οὖν τὸ μεταβάλλον (εἰ εἶν τι μεταβάλλει em. Bern.) ἢ ὑπ' ἄλλου μεταβάλλει ἢ ὑφ' ἑαυτοῦ, καὶ εἰ ὑπ' ἄλλου, ἢ κρείττονος ἢ χειρόνος,

git et ad portus deducit propositos; ita qui primum cælum suspexerunt et contemplati quidem sunt solem ab oriente usque ad occidentem cursum suum veluti in stadio conscientem, stellarum autem quasdam ordine procedentes choreas, inquirebant opificem pulcherrimæ hujus ordinationis, eam conjectantes casu non accidere, sed a quadam potente natura et in quam non cadit interitus, quæ quidem est deus.

E LIBRO TERTIO.

21.

De divino loquitur Aristoteles in libris de Philosophia : Universe enim in his ubi aliquid melius est, aliquid etiam est optimum. Quum igitur in iis quæ sunt, aliud alio melius est, est profecto aliquid optimum, quod divinam erit. Id vero quod mutatur sive mutatur ab alio sive a semet ipso; si ab alio, id erit sive melius sive deterius, si a semet ipso, vel in pejus mutabitur, sive pulchrius ali-

εἰ δὲ ὅρ' ἑαυτοῦ, ἢ ὡς πρὸς τι χεῖρον (ἢ πρὸς τὸ χεῖρον Bern.) ἢ ὡς καλλιονός τινος ἐπιμένον, τὸ δὲ θεῖον οὐδὲ κριττόν τι ἔχει ἑαυτοῦ ὅρ' οὐ μεταβληθήσεται, ἐκείνο γὰρ ἂν ᾗν θεϊότερον, οὔτε ὑπὸ χείρονος τὸ κριττόν πάσχειν θέμις ἐστί, ἀμετάβλητον ἄρα ἐστί· καὶ μέντοι εἰ ὑπὸ χείρονος, φαῦλον ἂν τι προσελάμβανεν, οὐδὲν δὲ ἐν ἐκείνῳ φαῦλον. Ἄλλ' οὐδὲ ἑαυτὸ μεταβάλλει ὡς καλλιονός τινος ἐπιμένον, οὐδὲ γὰρ ἐνδεές ἐστὶ τῶν αὐτοῦ καλῶν οὐδενός· οὐ μέντοι οὐδὲ πρὸς τὸ χεῖρον, ὅτι μηδὲ ἄνθρωπος ἐκὼν ἑαυτὸν χεῖρω ποιεῖ, μήτε δὲ ἔχει τι φαῦλον μηδὲν ὅπερ ἂν ἐκ τῆς εἰς τὸ χεῖρον μεταβολῆς προσελάβεν καὶ ταύτην δὲ ἀπὸ τοῦ δευτέρου τῆς Πλάτωνος Πολιτείας Ἀριστοτέλης μετέλλαξε τὴν ἀπόδειξιν.

Eadem e cod. Paris. 1910 edidit Ravaisson, *Essai sur la Métaphysique d' Aristote*, t. I, p. 67. Similia quædam habet Themistius Paraphr. in Ar. de Cælo (lat. ex hebraica vers. quæ ipsa ex arabica translata erat) fol. 16 verso, Venet. 1574: *Persæpe enim in vulgi plebisque de rebus divinis disputationibus exponitur, omnino consentaneum esse, in omni eo quod primum est et extremum, ut divinum sit nullamque mutationem consequatur. Nos autem videmus id ita se habere quemadmodum dicunt. Quod etiam quæ a nobis dicta sunt confirmat. Nam divinum corpus quod in circulum fertur profecto non commutatur nec mutationem admittit. Alioquin si commutaretur, necessarium foret ut vel ex se vel ab alio mutationem reciperet. Si ab alio, omnino id a quo commutatur nobilius existisset. Quare consonum esset, ut ipsum nec divinum nec primum diceretur. Si vero ex se, in id profecto commearet quod nobilius esset. Etenim falsum ac dissentaneum foret, ut mutaretur in id quod turpius ac ignobilius existisset. Nec defectus in eo invenitur, ut hoc nomine debeat in aliquid nobilius ac perfectius mutari. Nec demum turpe quippiam, ut id fugitaret evitaretque. Rationi igitur consentaneum est, ut sempiternus motus ejus existat, etc.*

De hoc Simplicii loco tam contrariæ inter se in medium prolatae sunt sententiæ, ut, quum Bernays. l. l. p. 111, post Ravaisson. l. l. p. 67.

Bournot. *Platonica Aristotelis Opuscula*, Pufbus, 1853 p. 17, evincere conetur ipsa verba Aristotelis, duobus tantum locis interpolata: καὶ μέντοι ... ἐν ἐκείνῳ φαῦλον, et μήτε δὲ ἔχει ... προσελάβεν, exscripta fuisse a Simplicio, Rosius omnem hujus fragmenti auctoritatem evellere studeat, affirmans totam Simplicii, seu potius Alexandri, quem sequitur, argumentationem e Platonis loco, quem afferat Republ. II, p. 380, et ipsius Aristotelis verbis contineri. In qua tamen re longe illum a vero aberrasse puto: non enim video cur mirum esset Aristotelem cum Platone consentire, quum ab ipso Simplicio, vel quo usus est auctore, adjiciatur illum hanc argumentationem e Platone desumpsisse.

22. (42.)

Cicero Academ., II, 38, 119: *Quum enim tuus iste Stoicus sapiens syllabatim tibi ista dixerit, veniet flumen orationis aureum fundens Aristoteles, qui illum desipere dicat. Neque enim ortum esse unquam mundum, quod nulla fuerit novo consilio inito tam præclari operis inceptio, et ita esse eum undique aptum, ut nulla vis tantos queat motus mutationesque moliri, nulla senectus diuturnitate temporum existere, ut hic ornatus unquam dilapsus occidat.*

23. (43.)

Pseudo-Philo de Mundi æternitate, t. II, p. 489 ed. Mangey: Ἀριστοτέλης δὲ, μήποτε εὐσεβῶς καὶ ὁσίως ἐνιστάμενος, ἀγένητον καὶ ἀφθαρτον ἔφη τὸν κόσμον εἶναι· δεινὴν δὲ ἀθεότητα κατεγίνωσκε τῶν τὰ ἐναντία διεξιόντων, οἳ τῶν χειροκμητῶν οὐδὲν ᾗθησαν διαφέρειν τοσοῦτον ὁρατῶν θεῶν, ἥλιον καὶ σελήνην καὶ τὸ ἄλλο τῶν πλανητῶν καὶ ἀπλανῶν ὡς ἀληθῶς περιέχοντα πάνθειον· ἐλεγέ τε, ὡς ἔστιν ἀκούειν, καὶ κατακερτομῶν ὅτι πάλαι μὲν ἐδεδείε περι τῆς οἰκίας, μὴ βιαίοις πνεύμασιν (βέυμασιν conj. Bernays.) ἢ χειμῶσιν ἐξαιτίοις ἢ χρόνῳ ἢ βραθυμίᾳ τῆς

quid appetit. Divinum vero neque habet quod se melius sit per quod mutabitur, illud enim magis divinum esset; neque fas est id quod melius sit a deteriore affici: mutari igitur nequit. Et profecto si a deteriore, mali aliquid susciperet, in illo autem nihil est mali. Sed neque se ipsum mutat ejus appetens quod pulchrius est, neque enim bonorum quæ in eo sunt ullo indiget. Neque vero in deterius mutabitur, quum ne homo quidem sua sponte se ipsum deterius reddat, neque habeat divinum in se mali aliquid quod ex mutatione in deterius facta acco-

perit. Hanc demonstrationem e secundo libro Platonis de Republica assumpsit Aristoteles.

23.

Aristoteles nescio quam pie sancteque sentiens, non genitum et incorruptibilem mundum pronuntiat et impietatis damnat quotquot contrarium asserunt, qui manu factis præstantiorem non existimant tam visibilem deum, qui vere in se continet solem et lunam reliquaque errantium et fixorum Pantheon. Dixit etiam quæsi

ἀρροτούσης ἐπιμελείας ἀνατραπῆ· νοὶ δὲ φόβον ἐπικεκρεμάσθαι μείζονα πρὸς τῶν τὸν ἅπαντα κόσμον τῷ λόγῳ καθαιρούντων. Cf. eund. de Mundo, ib. p. 609 : Ἀριστοτέλης γὰρ ἀγένητον καὶ ἀφθαρτον ἔφη τὸν κόσμον εἶναι, δεινὴν δὲ ἀβιότητα κατεγίνωσκε τάναντία διεξιόντων οἱ τῶν χειροκμήτων οὐδὲν ᾗθήθησαν διαφέρειν τὸ τοιοῦτον ἔργον θεοῦ. Cf. Bernays, l. l. p. 100 ; 165, sq.

24. (44.)

Cicero de Natura Deor. II, 15 : *Quum enim aliorum animantium ortus in terra sit, aliorum in aqua, in aere aliorum, absurdum esse Aristote li videtur in ea parte quæ sit ad gignenda animalia aptissima, animal gigni nullum putare. Sidera autem æthereum locum obtinent, qui quoniam tenuissimus est et semper agitur et viget, necesse est, quod animal in eo gignatur, id et sensu acerrimo et mobilitate celerrima esse. Quare quum in æthere astra gignantur, consentaneum est in iis sensum inesse et intelligentiam. Ex quo efficitur in deorum numero astra esse ducendā. Etenim licet videre acutiora ingenia et ad intelligendum aptiora eorum, qui terras incolunt eas, in quibus aer sit purus ac tenuis, quam illorum qui utantur crasso cœlo atque concreto. Quinetiam cibo quo utare interesse aliquid ad mentis aciem putant (putavit? cf. fr. sequens). Probabile est igitur prestantem intelligentiam in sideribus esse, quæ et ætheream mundi partem incolant, et marinis terrenisque humoribus longo intervallo extenuatis alantur. Sensum autem astrorum atque intelligentiam maxime declarat ordo eorum atque constantia : nihil est enim quod ratione et numero moveri possit sine consilio : in quo nihil est temerarium, nihil varium, nihil fortuitum. Ordo autem siderum et in omni æternitate constantia, neque naturam significat ; est enim plena rationis : neque fortu-*

nam, quæ amica varietati constantiam respuit. Sequitur ergo, ut ipsa sua sponte, suo sensu ac divinitate moveantur. Post hæc pergit Cicero : nec vero Aristoteles non laudandus in eo, cf. fr. 27.

Pseudo-Plutarch. Placita Philosoph. V, 20 : Ἔστι πραγματεία Ἀριστοτέλους ἐν ἣ τέσσαρα γένη ζῶων φησὶ, χερσαία, ἐνυδρα, πτηνά, οὐράνια· καὶ γὰρ τὰ [ἄστρα] ζῶα λέγεσθαι καὶ [τὸν] κόσμον καὶ τὸν θεὸν ζῶον λογικὸν ἀθάνατον. Joann. Stob. Eclog. phys. I, c. 37 p. 756 Heer.: Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης τέτταρα γένη ζῶων, χερσαία, ἐνυδρα, πτηνά, οὐράνια· καὶ γὰρ τὰ ἄστρα ζῶα λέγεσθαι καὶ αὐτὸν τὸν κόσμον ἐνθεον ζῶον λογικὸν ἀθάνατον. Pseudo-Galenus Hist. Philos. c. 35 : Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης τέσσαρα εἶναι ζῶων γένη λέγουσι καὶ τὸν αὐτὸν κόσμον ζῶον (dele ex seqq. huc delata) χερσαία, ἐνυδρα, πτηνά, οὐράνια, καὶ γὰρ τὰ ἄστρα ζῶα εἶναι καὶ αὐτὸν τὸν κόσμον ζῶον λογικὸν ἀθάνατον. Cf. Platon. Timæum, p. 39, D. Olympiod. in Platon. Phædon. p. 147, 34 Finckh : Ἀριστοτέλης τοῖς οὐρανίοις ζῴοις περιτίθεται τὴν ποίησιν δλην. Nemes. de Nat. Hom. c. 34 : Καὶ Ἀριστοτέλης δὲ τὴν τούτων γένεσιν ἀνατίθησιν ἡλίῳ καὶ ζῳδιακῷ κύκλῳ. Cf. Bernays. l. l. p. 167 sq.

25 (45.)

Schol. Olympiod. in Platon. Phædon. p. 166 ed. Finckh : Ὅτι δὲ δεῖ τι καὶ ἕλον γένος ἀνθρώπων εἶναι οὕτω τρεφόμενον, δηλοῖ καὶ ὁ τῆδε ταῖς ἡλιακαῖς ἀκτῖσι μόναις τρεφόμενος, ὃν ἰστόρησεν Ἀριστοτέλης ἰδῶν αὐτός.

Ibid. p. 203 : Εἰ ἐνταῦθα ἰστόρησεν Ἀριστοτέλης ἀνθρώπων ἄσπνον καὶ μόνῳ τῷ ἡλιοειδεῖ τρεφόμενον ἄερί, τί χρῆ περὶ τῶν ἐκεῖ νοεῖσθαι ;

26. (46.)

Sch. Olymp. in Plat. Phædon. p. 22 Finckh. : Καὶ ὁ μὲν Πρόκλος βούλεται τὰ οὐράνια εἶναι μόνον

cum sarcasmo cavillatus olim se timuisse ne sua domus vi procellarum et tempestatis aut vetustate architecti incuria contracto vitio corrueret, jam majorem metum impendere ab istis qui conentur verbis mundum destruere.

24.

Exstat pragmatia Aristotelis in qua dicit quattuor genera animalium esse : terrestria, aquatilia, volucra, caelestia. Etenim astra quoque vocat animalia, deumque et mundum animal ratione praeditum immortale.

Plato et Aristoteles quattuor ponunt animalium genera, terrestria, aquatilia, volucra et caelestia ; nam et astra animalia vocant et mundum esse animal divinum, rationis particeps, immortale.

Plato et Aristoteles quattuor animalium esse genera

dicunt [et mundum ipsum], terrestria, aquatilia, volucra, caelestia ; nam et astra animalia esse et mundum ipsum animal rationis particeps immortale.

25.

Totum genus hominum ita nutritum esse oportere declarat et is qui solis radiis solaribus nutriebatur, quem Aristoteles narravit se vidisse.

Si ibi mentionem fecit Aristoteles de homine sine somno et solum aere qui soli sit similis nutrito, quid oportet de illis qui illic sunt cogitare ?

26.

Et Proclus quidem vult caelestia solum visum et auditum habere, sicut et Aristoteles ; solos enim sensuum

καὶ ἀκοὴν ἔχειν, καθάπερ καὶ Ἀριστοτέλης· μόνως γὰρ τῶν αἰσθήσεων ἐκείνας ἔχει τὰς πρὸς τὸ εὖ εἶναι συμβαλλομένας, οὐ μὴν τὰς πρὸς τὸ εἶναι· αἱ δὲ ἄλλαι αἰσθήσεις πρὸς τὸ εἶναι συμβάλλονται. Καὶ ὁ ποιητῆς δὲ μαρτυρεῖ τούτοις λέγων

Ἡέλιος δὲ πάντ' ἐφορᾷ καὶ πάντ' ἐπακούει,
(II. γ, 277)

ὡς ἂν ὄψιν μόνην καὶ ἀκοὴν αὐτῶν ἔχόντων· καὶ οἱ αὐτὰ μάλιστα αἱ αἰσθήσεις ἐν τῷ ἐνεργεῖν μᾶλλον γινώσκουσιν ἤπερ ἐν τῷ πάσχειν καὶ οἰκειότερα αὐταὶ αὐτοῖς ὡς ἀναλλοιώτοις. Ὁ δὲ γὰρ Δαμάσκιος καὶ τὰς ἄλλας αἰσθήσεις βούλεται αὐτὰ ἔχειν.

Homeri versu, ut jam a Finckhio observatum est, in eadem re utitur Proclus, Schol. in Cratyl. p. 40 ed. Boissonade : Ὅτι καθὼς λέγει Ὁμηρος οὕτως ἐστίν· « ἡέλιος κτλ. » καὶ ἔχουσιν οἱ ἐμφανεῖς θεοὶ καὶ τὴν δρατικὴν αἴσθησιν καὶ τὴν ἀκουστικὴν, ἀλλ' οὐκ ἔξωθεν, et iterum in Schol. ad Hesiodi Opera v. 9 (p. 37 Gaisf.) : Κλύθι ἰδῶν : ὡς πάντα ἐφοροῖν καὶ ἀκούειν τῶν γινόμενων... ὅπερ δὲ Ὁμηρος ἐπὶ τοῦ ἡλίου φησὶ, τοῦτο Ἡσίοδος ἐπὶ τοῦ Διὸς εἶπεν· ὅμοιον γὰρ ἐστὶ τῷ· « ἡέλιος κτλ. » Ἰῶν γὰρ αἰσθήσεων μόνην τὴν ὄρασιν καὶ τὴν ἀκοὴν ὡς χαριστάτας ἐπὶ τοὺς θεοὺς ἀναφέρουσι.

27. (47.)

Cicero de Natur. Deor. II, 16 : *Nec vero Aristoteles non laudandus in eo, quod omnia quæ moventur aut natura moveri censuit aut vi et voluntate. Moveri autem solem et lunam et sidera omnia; quæ autem natura moverentur, hæc aut pondere deorsum aut levitate in sublime ferri; quorum neutrum astris contingeret, propterea quod eorum motus in orbem circumquaque ferretur. Nec vero dici potest vi quadam majore fieri, ut contra naturam astra moveantur. Quæ enim potest esse major? Restat igitur ut motus astrorum sit voluntarius. Quæ qui videat, non indocte solum, verum etiam impie faciat, si deos esse neget.*

28. (48.)

Cicero de Natura Deor. I, 13 : *Aristoteles quoque in tertio de Philosophia libro multa turbat a magistro Platone non dissentiens. Modo enim menti tribuit omnem divinitatem, modo mundum ipsum deum dicit esse, modo quandam aliam præficit mundo eique eas partes tribuit ut replicatione*

illos habent qui ad bene esse conferunt; non tamen eos qui ad esse: ceteri vero sensus ad esse conferunt. Quod et poeta læstatur ita dicens:

Sol qui omnia adspicit et omnia audit.

quadam mundi motum regat atque tueatur. Tum cæli ardorem deum dicit esse, non intelligens cælum mundi esse partem, quem alio loco ipse designavit deum. Quomodo autem cæli divinus ille sensus in celeritate tanta conservari potest? Ubi deinde illi tot dii, si numeramus etiam cælum deum? Quum autem sine corpore idem vult esse deum, omni illum sensu privat et prudentia. Quo porro modo mundum movere carens corpore, aut quo modo semper se movens esse quietus et beatus potest?

Quum hæc verba sint illius qui apud Cicero- nem Epicureorum doctrinam defendit, sine dubio e Phædri de Natura deorum libro desumpta sunt. Cf. Minuc. Fel. Oct. XIX, 9 : *Aristoteles variat et assignat tamen unam potestatem. Nam interim mentem, mundum interim deum esse dicit, interim mundo deum præficit.* Lactant. Inst. I, 5, 22 : *Aristoteles, quamvis secum ipse dissideat, ac repugnantia sibi et dicat et sentiat, in summum tamen unam mentem mundo præesse testatur.*

29. (49.)

Cicero Disput. Fusc. I, 10, 22 : *Aristoteles longe omnibus (Platonem semper excipio) præstans et ingenio et diligentia, quum quattuor nota illa genera principiorum esset complexus, e quibus omnia oriuntur, quintam quandam naturam censet esse, e qua sit mens. Cogitare enim, et providere et discere, et docere, et invenire aliquid, et tam multa alia, meminisse, amare, odisse, cupere, timere, angi, lætari : hæc et similia eorum in horum quattuor generum inesse nullo putat. Quintum genus adhibet vacans nomine; et sic ipsum animum ἐντελέχειαν appellat, novo nomine: quasi quandam continuam motionem et perennem; ibid. 17, 41 : Si vero aut numerus quidam sit animus, quod subtiliter magis quam dilucide dicitur, aut quinta illa non nominata magis quam non intellecta natura; ibid. 26, 65 : Sin autem est quinta quædam natura, ab Aristotele inducta, primum hæc et deorum est et animarum; ibid. 27, 66 (e libro de Consolatione) : Singularis est igitur quædam natura atque vis animi, sejuncta ab his usitatis notisque naturis. Ita, quidquid est illud quod sentit, quod sapit, quod vivit, quod viget, cæleste et divinum ob eamque rem æternum sit necesse est; Academ. I, 7, 26 : Quintum genus, e quo essent astra mentesque, singulare, eorumque quattuor, quæ supra dixi, dissimile, Aristoteles quiddam esse rebatur; de Finibus IV, 5, 12 : Quum autem quæreretur res admodum difficilis, num quinta quædam natura videretur esse, ex qua ratio*

et intelligentia oriretur, in quo etiam de animis cujus generis essent quæreretur, Zeno id dixit esse ignem.

In his multa sunt partim ab Aristotelis doctrina, qualis repræsentatur in libris qui hodie leguntur, aliena, partim ita dicta ut manifestum fiat Ciceronem sensum verborum Aristotelis non semper perspexisse, quippe qui quid sit apud hunc ἐντελέχεια ignoraverit (cf. Klotz, in comment. ad l. l. Disput. Tuscul. I, 10). Attamen quum sive ipse Cicero, sive quos sequitur, ut Phædrus Epicureus, alio genere librorum plerumque usi esse videntur quam quos habemus, præsertim vero dialogis, rei magis consentaneum puto et hanc de quinto elemento doctrinam, cujus nonnisi obscura quædam vestigia in superstitibus philosophi libris inveniuntur, (cf. Kriche, *Forschung. auf dem Gebiete der alt. Philosophie*, p. 308), uberius in dialogo de Philosophia expositam fuisse arbitrari. Nec minus inde fortasse derivata sunt quæ de hac re tam sæpe posteriores referunt, inter quos præcipue nominandi erunt Joannes Stobæus et qui Placita Philosophorum, sub Plutarchi nomine perlata, conguessit, quos vero manifeste constat, in suis Excerptis alio quoque loco (cf. supra fragm. 24) quædam e dialogo de Philosophia tradidisse. Cf. Joann. Stob. Eclog. Physic. I, 22, p. 486 Heeren: Ἀριστοτέλης πρῶτον αἰθέρα ἀπαθῆ, πέμπτον τι σῶμα, μεθ' ὃν παθητὰ πῦρ, ἀέρα, ὕδωρ, τελευταίαν δὲ γῆν, qui et alio loco I, 2, p. 64, Aristotem ipsum τὸ πέμπτον σῶμα nuncupasse confirmat, quod revera nusquam a philosopho, in libris quidem superstitibus, factum esse constat (cf. Spengel, *De Aristotelis libro decimo Hist. Anim. et incerto auctore l. Περὶ κόσμου*. Heidelb. 1843, p. 14). Similia habent quoque Pseudo-Plutarch. Plac. Phil. II, 7 et Atticus apud Eusebium Præpar. Evang. XV, 38, ne de iis loquar, qui inde profecti sunt, ut absurdam quandam de providentia divina opinionem Aristoteli tribuerent, ut apud Clement. Alex. Stromat. V, 14, p. 252 Sylb., Hippolyt. Refut. omn. hæres. IV, 19, p. 352 Dunker., aliosque factum est.

30. (49b.)

Censorinus De die natali, 18, 11: *Est præterea annus, quem Aristoteles maximum potius quam magnum appellat, quem solis et lunæ vagarumque*

quinque stellarum orbis conficiunt quum ad idem signum, ubi quondam simul fuerunt, una referuntur; cujus anni hiems summa est cataclysmos, quam nostri diluvionem vocant, æstas autem epyrosis, quod est mundi incendium; nam his alternis temporibus mundus tum exignescere tum exaquescere videtur.

Censorinus in hoc loco non Aristotelis verba Meteorol., I, 14, 20: Πάντων τούτων αἴτιον ὑπολήπτειν ὅτι γίνεται διὰ χρόνων εἰμαρμένων, ὅσον ἐν ταῖς κατ' ἐνιαυτὸν ὥραις χειμῶν, οὕτω περιόδου τινὸς μεγάλης μέγας χειμῶν καὶ ὑπερβολῆς ὁμβρῶν, sed libros de Philosophia excerptisse, demonstrare conatus est Bernays, *Theophrastos Schrift über die Fræmmigkeit*, Berlin 1866, p. 170.

31 (49c).

Ad eundem dialogum fortasse non sine jure referas quod sequitur fragmentum ab eodem indagatum l. l. p. 117:

Synesius Dio, ad calcem Dionis Chrysost. ed. Dind. t. II, p. 334, 6: Ἀριστοτέλης ἀξιοῖ: « τοὺς τελομένους οὐ μαθεῖν τι δεῖν ἀλλὰ παθεῖν, ὀηλονότι γενομένου ἐπιτηδείους »

Vide tamen ne hic non de veris mysteriis, ut Lobeck. *Aglaopham*. p. 145 et Welcker, *Griech. Götterlehre*, t. II, p. 536, arbitrati sunt, verba fecerit Synesius, sed simili loquendi genere usus sit quo et multi alii, inter quos sufficiat nominasse Themistium, Orat. XXVI, p. 319, D, Hard., Simplicium in Arist. Physic. f. 2 recto, Joannem Philoponum in Categor. p. 36, B, 38, David. ib. p. 27, A, 20, Plutarchum vit. Alex. c. 7, de Iside et Osiride, c. 18, quibus omnibus mos est talibus uti verbis quum interiori, quam vocant, Aristotelis doctrinam significare volunt. Cf. tamen Julian. Orat. VII, p. 440 Petav.

32. (49d).

Julian. Orat. VII, p. 442 Petav.: Πῶς γὰρ οὐκ ἐμελλεν ἔ τῶν θεῶν εἶνακεν εἰς Ὀλυμπίαν βαδίζων, ὃ τῷ Πυθίῳ πεισθεὶς καὶ φιλοσοφῆσας ὥσπερ Σωκράτης ὕστερον, ὡς Ἀριστοτέλης φησὶ γὰρ καὶ αὐτὸς εἶναι Πύθιον οἶκοι παρ' ἑαυτοῦ, ὅθεν αὐτῷ καὶ ἡ ὁρμὴ πρὸς φιλοσοφίαν ἐγένετο, μὴ παριέναι τῶν ἀνακτόρων εἶσω, καὶ μάλα ἀσμένως εἰ μὴ τοῦτο ἐξέκλιπε τὸ ὑποθεῖναι νόμοις ἑαυτὸν καὶ δοῦλον ἀπορῆναι πολιτείας. Ἀλλὰ διὰ τί μὴ αὐτήν εἶπε τὴν αἰτίαν, ἐκ τῶν

31.

Aristoteles postulat ut qui mysteriis initiantur non discant aliquid, sed aliquo modo afficiantur et disponantur, mirum ut apti reddantur.

32.

Aristoteles dicebat domesticum se apud se Pythium habere a quo ad philosophiam capessendam facitatus fuisset.

ἐναντίων δὲ τῶν παραιρουμένων οὐ σμικρὰ τῆς τῶν μυστηρίων σιμνότητος;

Vix recte verba ὡς Ἀριστοτέλης expungenda esse censuit Petavius, ita ut quæ sequuntur de Socrate accipienda essent. Supra enim dixerat Julianus, p. 439 : Τίς δὲ ἡ Πλάτωνος; ποδαπὸς δὲ ἦν ἐν τούτοις (περὶ τῶν θεῶν ὀνόματα scil.) Ἀριστοτέλης; ἄρ' οὐκ ἄξιον αὐτὸ ἰδεῖν;

Ad dialogum de Philosophia potius hunc locum referendum puto quam ad epistolam, quod Rosio placuit.

IV. ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ.

De hoc dialogo Πολιτικῶς α' β', Diog. L. (4), Πολιτικῶς α', Anon. (4), accipienda videntur quæ a Cicerone dicta sunt de Finibus V, 4, 11, in enumeratione librorum Aristotelis et Theophrasti de re publica : *Omnium fere civitatum non Græciæ solum, sed etiam Barbariæ, ab Aristotele mores, instituta, disciplinas, a Theophrasto leges etiam cognovimus* (cf. Diog. Laert. V, 44 : Νόμων κατὰ στοιχεῖον κδ'). *Quumque uterque eorum docuisset, qualem in re publica principem [esse] conveniret, pluribus præterea conscripsisset, qui esset optimus rei publicæ status, hoc amplius Theophrastus quæ essent in re publica inclinationes et momenta temporum* (Diog. Laert. V, 45 : Πολιτικῶς πρὸς τοὺς καιροὺς α' β' γ' δ'), *quibus esset moderandum, ut cunque res postularet. Eundem fortasse librum tangit in epistola ad Quintum fr., III, 5 : Hi libri (De optimo statu civitatis et de optimo cive) quum in Tusculano mihi legerentur audiente Sallustio, admonitus sum ab illo multo majore auctoritate illis de rebus dici posse, si ipse loquerer de re publica, præsertim quum essem non Heraclides Ponticus sed consularis, et is qui in maximis versatus in re publica rebus essem. Quæ tam antiquis hominibus (Africani et amicorum scilicet) attribuerem, ea visum iri ficta esse... Aristotelem denique quæ de re publica et præstante viro (cive conj. Bern.) scribat ipsum loqui. Commovit me et eo magis quod maximos motus nostræ civitatis attingere non poteram, quod erant inferiores quam illorum ætas qui loquebantur.*

Vide tamen ne hic potius de libris περὶ Διακαιοσύνης loqui existimandus sit Cicero. Magis etiam incertum est num ad hunc dialogice scriptum librum referendum sit, quod in Anonymi Proleg. ad Porphyrium, apud Cramer. Anecd.

Paris. t. III, p. 425 legitur : Διὰ δὲ τὸ πολιτικὸν γέγραπται αὐτῷ πολιτικὸς, licet simili modo apud eundem Economicus nominetur, fortasse et ipse inter dialogos referendus. Cf. David Proleg. p. 25, B, 1.

V. ΠΕΡΙ ΠΗΤΟΠΙΚΗΣ Η ΓΡΥΛΛΟΣ.

Titulus dialogi apud Diog. L. (5) περὶ Ἐρητορικῆς ἢ Γρύλλος α', apud Anonym. (5) Περὶ Πολιτικῆς ἢ Γρύλλος γ', quod sine dubio e præcedenti titulo Πολιτικὸν α' corruptum est. Qui dialogo nomen dedit, Gryllus ille Xenophontis filius est, ut ex ipsius Aristotelis verbis, e proæmio ut videtur desumptis, apud Diogenem Laertium (cf. fr. 1) patet. Verisimile igitur sit dialogum non ita multum post pugnam apud Mantineam (Olymp. 104, 3) conscriptum fuisse, quo tempore tertium et vigesimum ætatis annum agebat Aristoteles. Nec minus hoc fortasse suspicari licet, contra Isocratem disputasse in hoc dialogo Aristotelem, quum et hunc inter illos fuisse, qui ἐγκώμια Grylli conscripsissent, Hermippus doceat, apud Diogen. Laert. II, 55. Inde et illud perspicitur, satis probabilem conjecturam esse Bernaysii l. l. p. 157, ad hunc dialogum referentis, præter Quintiliani locum Instit. III, 13, Dionysii de Isocrat. Judic. c. 5, p. 576 Reisk.; cf. infra fragmenta libri Τεχνῶν Συναγωγῆ inscripti

1. (51.)

Diogen. Laert. II, 55 : Φησὶ δὲ Ἀριστοτέλης ἑτι ἐγκώμια καὶ ἐπιτάξιον Γρύλλου μυρῖοι ἄσσοι συνέγραψαν, τὸ μέρος καὶ τῷ πατρὶ χαριζόμενοι.

2. (52.)

Quintil. Instit. Orat. II, 17 : *Transcamus igitur ad eam questionem quæ sequitur, an rhetorice ars sit. Quod quidem... ex iis quæ præcepta dicendi tradiderunt nemo dubitavit... sed cum his philosophi et Stoici et Peripatetici plerique consentiunt. § 4. Equidem illos qui contra disputarunt non tam sensisse quod dicerent quam exercere ingenia materiæ difficultate credo voluisse... § 5. Quidam naturalem esse rhetoricen volunt. § 7. Nihil quod ex arte fiat ante artem fuisse... § 11. Non esse artis id quod faciat qui non didicerit, dicere autem homines et qui non didicerint... § 14.*

DE RHETORICA SIVE GRYLLUS.

1.

Refert Aristoteles Grylli encomia atque epitaphia tunc

innumeros scripsisse, patri quidem partem laudum gratificantes.

Aristoteles ut solet quærendi gratia quædam subtilitatis suæ argumenta excogitavit in Gryllo.

VI. ΝΗΡΙΝΘΟΣ.

Dialogus Νήρινθος α' inscriptus apud Diog. Laert. (6) et apud Anon. (6), cum cujus titulo Rosius confert Suidæ glossam : Κήρινθος πόλις καὶ ὄνομα κύριον, fortasse non diversus fuit ab eo quem Κορίνθιον appellat Themistius.

(53.)

Themistius Orat. XXXIII, p. 295, B. Hard.: Οὗτος ὁ ἀνὴρ μικρὰ ἑμιλήσας τῇ ἐμῇ εἴτε σπουδῇ εἴτε παιγνίᾳ, ταῦτον μικροῦ ὑπέμεινε πάθος Ἀξιοθέα τῇ φιλοσόφῳ καὶ Ζήνωνι τῷ Κιττιεῖ καὶ τῷ γεωργῷ τῷ Κορινθίῳ. Ἀξιοθέα μὲν γὰρ ἐπιλεξαμένη τι τῶν συγγραμμάτων ἃ Πλάτωνι πεποιήται ὑπὲρ Πολιτείας, ἔρχετο ἀπιούσα Ἀθήνας ἐξ Ἀρκαδίας καὶ Πλάτωνος ἠκροῦτο λανθάνουσα ἄχρι πόρρω ὄτι γυνὴ εἴη, ὥσπερ ὁ Ἀχιλλεύς τοῦ Λυκομήδους· ὁ δὲ γεωργὸς ὁ Κορίνθιος τῷ Γοργίᾳ συγγενόμενος, οὐκ αὐτῷ ἐκείνῳ Γοργίᾳ ἀλλὰ τῷ λόγῳ ὃν Πλάτων ἔγραψεν ἐπ' ἐλέγχῳ τοῦ σοφιστοῦ, αὐτίκα ἀφίει τὸν ἀγρὸν καὶ τὰς ἀμπέλους, Πλάτωνι ὑπέθεκε τὴν ψυχὴν καὶ τὰ ἐκείνου ἐσπαίρετο καὶ ἐφύττυτο. Καὶ οὗτός ἐστιν ὃν τιμᾶ ὁ Ἀριστοτέλης τῷ διαλόγῳ τῷ Κορινθίῳ. Τὰ δὲ ἀμφὶ Ζήνωνος ἀρίθμητά τε ἐστὶ καὶ ἀδόμητα ὑπὸ πολλῶν, ὅτι αὐτὸν ἡ Σωκράτους Ἀπολογία ἐκ Φοινίκης ἤγαγεν εἰς τὴν Ποικίλην.

VII. ΣΟΦΙΣΤΗΣ.

Diogen. Laert. (7), Σοφιστής, α'. Anonym. (8) male Σοφιστικῆς, α'. *Liber sophista nuncupatus*, Dschemalud. (2). Conferri possunt Platonis Πρωταγόρας ἢ Σοφιστάί, Diog. Laert. II, 59, et ejusdem Σοφιστής.

NERINTHUS.

Ille igitur vir quum parumper sive seria illa mea sive ludicra tractasset, eodem fere modo repente est affectus, quo Axiotheam philosophiæ magistratam et Zenonem Citlicium et Corinthium agricolam fuisse accepimus. Nam Axiothea postquam e Platonis libris quos ille de Republica scripsit, nescio quem legisset, subinde ex Arcadia Athenas profecta est, ibique diu pro femina non agnita, ut Achilles Lycomedi, sic Platoni operam dedit. Agricola vero ille Corinthius, quum forte in Gorgiam incidisset, non ipsum Gorgiam dico sed eum librum quem ad convincendum sophistam Plato scripsit, illico agrum vitæque deserens, animum suum excolendum Platoni tradidit, doctrinæque illius semina ac satus excepit. Atque is est quem Aristoteles dialogo illo, qui Corinthius inscribitur, celebratum reliquit. Nam quæ Zenoni contigerunt,

1. (54.)

Diog. Laert. VIII, 57 : Ἀριστοτέλης δ' ἐν τῷ Σοφιστῇ φησὶ πρῶτον Ἐμπεδοκλέα ῥητορικὴν εὐρεῖν, Ζήνωνα δὲ διαλεκτικὴν. Id. IX, 26 : Φησὶ δ' Ἀριστοτέλης ἐν τῷ Σοφιστῇ εὐρετὴν αὐτὸν (τὸν Ζήωνα scil.) γενέσθαι διαλεκτικῆς, ὥσπερ Ἐμπεδοκλέα ῥητορικῆς. Eadem Eudocia Violar. p. 170 et 204. Cf. Diogen. L. III, 48.

Sextus Empir. adv. Dogmat. I, 6 : Ἐμπεδοκλέα μὲν γὰρ ὁ Ἀριστοτέλης φησὶ πρῶτον ῥητορικὴν κενιηκέναι, ἥς ἀντίστροφον εἶναι τὴν διαλεκτικὴν (Rhet. I, 1)... Παρμενίδης δ' οὐκ ἂν δόξει τῆς διαλεκτικῆς ἀπείρωσ ἔχειν, ἐπειπερ πάλιν Ἀριστοτέλης τὸν γνώριμον αὐτοῦ Ζήωνα διαλεκτικῆς ἀρχηγὸν ὑπείληθεν. Illud κενιηκέναι ex Aristotele fluxisse videtur, ut testatur Quintil. III, 1, 8 : *Nam primus post eos, quos poetæ vadiderunt, movisse aliqua circa rhetoricen Empedocles dicitur, cum his apte contulit Spengel, Συναγ. τεχν. p. 23, verba de Soph. Elench. c. 34, 54 : Τισίας μὲν μετὰ τοὺς πρῶτους (τοὺς ῥητορικοὺς λόγους ποιήσαντας scil.)*

2. (55.)

Diog. Laert. VIII, 63 : Φησὶ δ' αὐτὸν (τὸν Ἐμπεδοκλέα scil.) καὶ Ἀριστοτέλης ἐλευθερον γενέναι καὶ πάσης ἀρχῆς ἀλλότριον, εἰ γε τὴν βασιλείαν αὐτῷ δεδομένην παρητήσατο, καθάπερ Ξάνθος ἐν τοῖς περὶ αὐτοῦ λέγει, τὴν λιτότητα δηλονότι πλέον ἀγαπήσας. Τὰ δ' αὐτὰ καὶ Τιμαίος εἰρηκε, τὴν αἰτίαν ἅμα παρατιθέμενος τοῦ δημοτικῶν εἶναι τὸν ἄνδρα. Cf. Eudoc. Violar. p. 107.

Xanthus quinam ille fuerit incertum, cf. Hist. gr. Fragm. ed. Müller. t. I, p. 44. Non autem video quomodo de melico poeta, quem Stesichoro

perspicua sunt et decantata ab omnibus, quemadmodum illum Socratis Apologia ex Phoenicia in Porticum ex-civerit.

SOPHISTA.

1.

Aristoteles in Sophista refert primum Empedoclem rhetoricæ inventorem esse, Zenonem vero dialecticæ.

2.

Fuisse Empedoclem in primis liberum atque ab omni imperandi fastu remotissimum Aristoteles tradit, siquidem oblatum sibi regnum recusavit, sicuti Xanthus in libris de ipso meminit, simplicitatem vitæ carius amplectens. Eadem et Timæus refert, causam simul adjiciens cur ita popularis fuerit.

antiquiorem fuisse dicit Ælianus Var. Hist. IV, 26 (cf. Athen. XII, p. 513, A), cogitare potuerit Rosius. Ceterum rectius fortasse C. Müllerus retulit hoc fragmentum ad Agrigentinarum Rempublicam.

3. (56.)

Diogen. Laert. IX, 54 : Κατηγόρησε δ' αὐτοῦ (Πρωταγόρου scil.) Πυθόδωρος Πολυζήλου, εἰς τῶν τετρακοσίων. Ἀριστοτέλης δ' Εὐαθλὸν φησιν. Cf. Arist. Ethic. Nicom. IX, 1, § 5 A. Gell. Noct. Att. V. 10. Diog. Laert. IX, 56 : Λέγεται δέ ποτ' αὐτὸν ἀπαιτοῦντα τὸν μισθὸν Εὐαθλὸν τὸν μαθητὴν, ἐκείνου εἰπόντος· Ἄλλ' οὐδέπω νίκην νικήκα, εἰπεῖν, Ἄλλ' ἐγὼ μὲν ἂν νικήσω, δεῖ ἐγὼ ἐνίκησα λαθεῖν με δεῖ· ἐν δὲ σὺ, δεῖ σὺ, quæ fortasse ea sunt ob quæ supra, e Favorino ut videtur, laudaverat Aristotelem Diogenes alio hic fonte usus.

VIII. ΕΡΩΤΙΚΟΣ.

An recte ad Dialogum Ἐρωτικὸς α' apud Diog. Laert. (9) et apud Anonym. (12) referantur quæ apud Athenæum XV, p. 674, B, ex Aristotele ἐν δευτέρῳ Ἐρωτικῶν citantur, ideo dubium videri poterit, quod in alia parte indicis iterum nominantur Θέσεις ἐρωτικαὶ δ' Diog. Laert. (71), Θέσεις ἐρωτικαὶ ἐν βιβλίοις δ' Anon. 57. Cf. Ἐρωτικῶν ζ' in appendice ad indicem Anonymi (40). Duplicem titulum Dschemaluddinus quoque recenset : *de Rebus amatoriis libri III* (25), et *Objecta amatoria sive de rebus amatoriis, liber I* (55). Facile tamen fieri potuit, ut sive ipse Athenæus, sive librarius in errore incidere, quum statim postea Aristonem ἐν δευτέρῳ Ἐρωτικῶν Ὅμοιων afferat, itaque legendum sit Ἀριστοτέλης ἐν Ἐρωτικῶ. Quæ præter duos Athenæi locos huic Dialogo Rose adscripsit fragmenta, e Plutarcho petita, ea cum C. Müllerero potius e Rebuspublicis excerpta arbitror.

1. (57.)

Athen. XV, p. 674, B : Ἀριστοτέλης δ' ἐν

3.

Accusavit Protagoram Pythodorus Polyzei filius, unus ex quadringentis. Aristoteles vero Euathlum fuisse dicit.

AMATORIUS.

1.

Aristoteles vero in secundo libro Eroticorum, et Ariston Peripateticus, natione Ceus, in secundo Eroticorum Similium, aiunt : « Veteres propter incommoda e vino oriunda proxima quibusque vinculis uti cœperant, quum

deυτέρῳ Ἐρωτικῶν καὶ Ἀρίστων δ Περὶπατητικὸς, Καῖος δὲ τὸ γένος, ἐν δευτέρῳ Ἐρωτικῶν Ὅμοιῶν φασὶν εἶσι ἀρχαῖοι διὰ τοὺς περὶ τὸν οἶνον πόνους τῶν κεφαλαγιῶν δεσμοὺς εὗρισκον τοὺς τυγόντας, τῆς τῶν κροτάφων συνδέσεως ὠφελεῖν δοκούσης· οἱ δ' ὕστερον ἅμα τῶ κροτάφῳ προσέβαλον τινα καὶ κόσμον οἰκείον τῇ παρὰ τὸν οἶνον διαγωγῇ, μηχανησάμενοι τὸν στέφανον. Βέλτιον δὲ διὰ τὸ πάσας τὰς αἰσθήσεις ἐν τῇ κεφαλῇ εἶναι ταύτην στεφανοῦσθαι ἢ διὰ τὸ συμφέρειν ἐσκεπασθαι καὶ συνδεῖσθαι τοὺς κροτάφους πρὸς τὸν οἶνον. Conferri possunt quæ apud eundem Athenæum XV, p. 675, E, ex Andrea medico a Philonide et ab Apollodoro ἐν τῷ περὶ Μύρων καὶ Στεφάνων, de coronarum inventione traduntur. Simile argumentum in Symposio Aristoteles (cf. fr. 1) tractaverat.

2. (58.)

Athen. XIII, p. 564, B : Καὶ δ' Ἀριστοτέλης δὲ ἔφη τοὺς ἔραστὰς εἰς οὐδὲν ἄλλο τοῦ σώματος τῶν ἐρωμένων ἀποβλέπειν ἢ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐν οἷς τὴν αἰδῶ κατοικεῖν. In præcedentibus testimoniis Aristonis Cei ἐν δευτέρῳ τῶν Ἐρωτικῶν Ὅμοιῶν et Clearchi ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Ἐρωτικῶν usus erat Athenæus. Ex Athenæo procul dubio hausit Eustathius ad Iliad. p. 923 18. Rom. : Ἀριστοτέλης γὰρ φιλοσοφώτατα οἰκητήριον αἰδοῦς εἶναι τοὺς ὀφθαλμοὺς, et ad Odys. p. 1754, 40 : Εἰληπται δὲ ὡς καὶ ἀλλαχοῦ ἐρρήθη, ἐξ Ἀριστοτέλους, φαμένου τὴν αἰδῶ ἐν ὀφθαλμοῖς εἶναι, οὐ γνωμικῶς, ὡς ἡ παροιμία βούλεται, ἀλλὰ φυσικῶς ἄλλως καὶ ἀστειῶς, οἷα τῶν αἰδημόνων καὶ ἐξ αὐτῆς ὀφεικῶς χαρακτηριζομένων, οἱ ἐφ' οἷς αἰδαῖσθαι χρὴ χαλῶσι τὰ βλέφαρα καὶ βλέπειν ἀτενὲς ἀνοῦσιν, etsi in Problem. XXXI, 3, p. 272, 3, proverbium ἐν ὀφθαλμοῖς γὰρ αἰδῶς, afferatur.

3. (58b.)

Boethius de Consolat. III, 15, p. 1034 ed. Basil. 1570 : *Quod si, ut Aristoteles ait, Lynceis oculis homines uterentur, ut eorum visus obstantia quæque penetrarent, nonne introspectis visceribus,*

devinctio temporum professe videretur : posteriores vero simul ornatum etiam quendam temporum adjecerunt, qui computationis oblectationi conveniret coronam invenientes. Præstat autem, quoniam omnes sensationes in capite sunt, hoc coronari, quam legi et constringi interpotandum tempora propter utilitatem. »

2.

Similiter Aristoteles dixit amatores nullam aliam corporis partem in amasis respicere nisi oculos : quippe in quibus habitat pudor et modestia.

illud Alcibiadis superficie pulcherrimum corpus turpissimum videretur?

Hæc vix ad ea spectant, quæ apud Aristotelem de Gener. et Corrupt. I, c. 10, § 7, leguntur, ubi ut quorundam doctrinam de mixtionem impugnaret eo utitur argumento: Τῷ Λυγαῖ δ' οὐθὲν μεμιγμένον, sed potius ad dialogum, e quibus locum a Boethio allatum supra jam vidimus. Ut vero ad Eroticum referrem adductus sum similimo loco in quo Arnobius de deorum amoribus agens ita dixit, adversus Gentes IV, 23: *Cutes, viscera, pituita atque omnis illa proluviis intestinorum sub involucris constituta, quam non modo Lynceus ille penetrabili acie possit horrescere, verum etiam quisvis alter sola vel cogitatione vitare.*

IX. ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ.

Tituli Συμπόσιον α' apud Diogenem Laert. (10) mentio, apud Anonymum omissa est, nec hic sine dubio trahendus est qui in sola appendice ad Anonymi indicem legitur (21), περι Συσσιτίων ἢ Συμποσιῶν. Symposii Aristotelis cum aliis meminit Plutarchus Quæst. Conviv. I, pr. 3: Ἀλλὰ καὶ τῶν φιλοσόφων τοὺς ἔλλογιμοτάτους ἀντιμαρτυροῦντας ἔχειν Πλάτωνα, καὶ Ξενοφῶντα, καὶ Ἀριστοτέλην, καὶ Σπεύσιππον, Ἐπίκουρόν τε καὶ Πρώτανιν, καὶ Ἱερώνυμον καὶ Δίωνα (fort. Βίωνα) τὸν ἐξ Ἀκαδημίας, ὡς ἄξιόν τινος σπουδῆς πεποιημένους ἔργον ἀναγράφασθαι λόγους παρὰ πότον γενομένους, quem locum expressisse videtur, ut sæpe, Macrobius, Saturn. VII, 3, 23: *Quum videas, inquam, anceps esse omne scomatium genus, suadeo in convivii in quibus lætitiæ insidiatur ira, ab hujus modi dictis facessas et magis quæstiones convivales vel proponas vel ipse dissolvas. Quod genus veteres ita ludicrum non putarunt, ut et Aristoteles de ipsis aliqua conscripserit et Plutarchus et vester Apulejus, nec contemnendum sit quod tot philosophantium curam meruit, etsi minime negare velim, quæ de Aristotele dicta sunt a Macrobio, ea potius alii cuidam philosophi libro, Νόμοι συμποσικῶν vel Συσσιτικῶς inscripto, de quo postea viden-*

dum erit, convenire. Quæ Rosius præterea ad Aristotelis Symposium referre conatus est Plutarchi verba, Non posse suaviter vivi sec. Epic. c. 13: Τί λέγεις, ὦ Ἐπίκουρε; κίθαρωδῶν καὶ αὐλητῶν ἔωθεν ἀκροασόμενος εἰς τὸ θέατρον βαδίσεις, ἐν δὲ συμποσίῳ Θεοφράστου περὶ συμφωνιῶν διαλεγόμενου καὶ Ἀριστοξένου περὶ μεταβολῶν καὶ Ἀριστοτέλους (ita corrig. pro Ἀριστοράνου) περὶ Ὀμήρου, τὰ ὅσα καταλήψῃ ταῖς χερσὶ δυσχεραίνων καὶ βδελυττόμενος; εἰτ' οὐκ ἑμμελίστερον ἀποραίνουσι τὸν Σκύθην Ἀτίαν, ὅς Ἰσημνίου τοῦ αὐλητοῦ ληφθέντος αἰγμάλωτο καὶ παρὰ πότον αὐλησαντος, ὕμωσεν ἕξιον ἀκούειν τοῦ ἵππου χρεματίζοντος; ea, ut quæ supra c. 12 leguntur: γράφειν περὶ Ὀμήρου καὶ περὶ Εὐριπίδου, ὡς Ἀριστοτέλης, καὶ Ἡρακλείδης, καὶ Δικαίαρχος, rectius fortasse ad Quæstiones Homericas pertinere arbitrabimur, licet Homerum in Convivio non magis præterierit Aristoteles quam id in Platónico Symposium factum esse videmus.

1. (59.)

Athenæus XV, p. 674, F: Ὡς εὐανθέστερον γὰρ καὶ κεχαρισμένον μᾶλλον τοῖς θεοῖς παραγγέλλει (ἢ Σαπφῶ scil.) στεφανοῦσθαι τοὺς θύοντας. Ἀριστοτέλης δ' ἐν τῷ Συμποσίῳ φησὶν εἶναι οὐδὲν κολοδῶν προσφέρομεν πρὸς τοὺς θεοὺς, ἀλλὰ τέλεια καὶ δλα τὸ δὲ πλήρες τέλειόν ἐστι, τὸ δὲ στέφειν πλήρωσιν τινα σημαίνει. Ὀμηρος,

Κούροι δὲ κρητῆρας ἐπιστέφαντο ποτοῖο
(H. z. 470)

καὶ

Ἄλλὰ θεὸς μορφήν ἐπιστέφει (Od. θ, 170)

τοὺς γὰρ αὖ τὴν ὄψιν ἀμόρφους, φησὶν, ἀναπληροῖ ἢ τοῦ λέγειν πιθανότης. Ἔοικεν οὖν δὲ στέφανος τοῦτο ποιεῖν βούλεσθαι. Διὸ καὶ περὶ τὰ πένθη τοῦναντίον παρασκευάζομεν δημοπρασίαν γὰρ τοῦ κεκημηκότος κολοβοῦμεν ἡμᾶς αὐτοὺς τῇ τε κουργῇ τῶν τριγῶν καὶ τῇ τῶν στεφάνων ἀφαιρέσει.

Eadem ex Athenæo Eustath. in Iliad. p. 1138, 47, nonnullis tamen in fine additis: Ἔοικεν οὖν δὲ στέφανος τοῦτο βούλεσθαι ποιεῖν, καθὼ καὶ Ἐκκεανῶν ἔργων ἅπαντα δίκην νήσου ἐστεφάνωνται. Διὸ ἐν τῷ

CONVIVIIUM.

1.

Sappho monet coronari sacra facientes, quia pulchrius hoc et magis gratum diis. Aristoteles vero in Convivio scribit: Diis nihil mancum offerimus, sed perfecta et integra. Coronare vero completionem quandam et perfectionem significat. Homerus:

Pueri pateras coronaverunt vino;

et

Sed deus formam verhis coronat.

Nam aspectu deformibus, ait, id quod deest supplet orationis facundia. Videtur igitur corona intelligi hoc facere. Quare in luctu contrarium instituiamus. Nam veluti compatiens cum defuncto, mutilamus nos ipsos tonso capillo et detracta corona.

πενθῆν τάναντία ποιῶμεν· δημοπαθία γάρ, φησί, τοῦ κεκμηκότος κολοβοῦμεν ἡμᾶς· κούρᾳ τε τριῶν καὶ στεφάνων ἀφαιρέσει. Cf. Schol. Theocrit. Id. III, 21 : Στεφάνοις ἐγρῶνεν ἐν τοῖς συμποσίοις, ὡς φασὶν Ἀριστοτέλης, εὐετηρίαν καὶ ἀφρονίαν αἰνιττόμενοι τροφῶν· στέψαι γὰρ τὸ πληρῶσαι, ὡς Ὀμηρος·

Κούροι δὲ κρατήρας ἐπεστέψαντο ποτοῖο (Il. α, 470).

2. (60.)

Athen. V, p. 178, F : Ἀπρεπὲς γὰρ ἦν, φησὶν Ἀριστοτέλης, ἔχειν εἰς τὸ συμπόσιον σὺν ἰδρωτὶ πολλῷ καὶ κοινορτῷ. Δεῖ γὰρ τὸν χαρίεντα μῆτε ἤπιον, μῆτε αὐγμῆν, μῆτε βορβόρον χεῖρην καθ' Ἡράκλειτον. Δεῖ δὲ καὶ τὸν πρῶτον εἰς ἀλλοτρίαν οἰκίαν ἐρχόμενον ἐπὶ δεῖπνον, μὴ γαστρισομένον εὐθύς ἐπὶ τὸ συμπόσιον χεῖρην, ἀλλὰ τι δοῦναι πρότερον τῷ φιλοθεάμονι καὶ κατανοῆσαι τὴν οἰκίαν. Οὐδὲ γὰρ τοῦτο παρέλιπεν ὁ ποιητής·

Αὐτοὶ δ' εἰσῆλθον θεῖον δόμον, οἱ δὲ ἰδόντες
θαύμαζον κατὰ δῶμα διασπερέος βασιλῆος·
ὡς τε γὰρ ἡελίου αἴγλη πέλεν ἢ ἐς σελήνην·
δῶμα καθ' ὑπερπερὲς Μενελάου κυδαλίμοιο (Od. δ, 43).

Fortasse jam quæ antecedunt apud Athenæum, l. I. E : Πάντα δ' ὦν ἀκριβῆς Ὀμηρος, καὶ τὸ μίχρον τοῦτο οὐ παρέλιπε, τὸ δεῖν θεραπεύσαντα τὸ σωματεῖον, καὶ λουσάμενον, εἶναι πρὸς τὸ δεῖπνον. Ἐπὶ τ' οὖν τοῦ Ὀδυσσεῖος εἶπε, πρὸ τῆς παρὰ Φαίαξι θοίνης·

Αὐτόδιον δ' ἄρα μιν ταμὴν λούσασθαι ἄνωγεν·
(Od. δ, 449)

ἐπὶ δὲ τῶν περὶ Τηλέμαχον·

Ἔς β' ἀσπίμβου· βάντες ἐυξέστας λούσαντο
(Od. δ, 48),

ex Aristotele desumpta sunt. Aristotelis mentio supra jam p. 186, E (cf. Schweigh. not. tom. V, p. 186) occurrerat; ubi tamen, si locum accuratius inspiciamus, facile interpolatoris manum agnosceremus. Apud Athenæum enim : Ἡμεῖς δὲ νῦν περὶ τῶν Ὀμηρικῶν συμποσίων λέγομεν. Ἀφορίζεται γὰρ αὐτῶν ὁ ποιητής γρόνους, πρόσωπα, αἰ-

τίας. Τοῦτο δὲ ὀρθῶς ἀπειμάξατο ὁ Ξενοφῶν καὶ Πλάτων, οἱ κατ' ἀρχὰς τῶν συγγραμμάτων ἐκτίθενται τὴν αἰτίαν τοῦ συμποσίου, καὶ τίνας οἱ παρόντες. Ἐπίκουρος δὲ οὐ τόπον, οὐ χρόνον ἀφορίζει, οὐ πρό- λέγει οὐδέν. Δεῖ οὖν μαντεύσασθαι, πῶς ποτ' ἀνθρωπος ἐξαπίνης ἔχων κύλικα προβάλλει ζητήματα, καθάπερ ἐν διατριβῇ λέγων. Ἀριστοτέλης δὲ ἄλουτον καὶ κοινορτοῦ ἔχειν πλήρη τινὰ ἐπὶ τὸ συμπόσιον ἀπρεπὲς εἶναι (desunt in antiquis edd. hæc duo verba ἀπρεπὲς εἶναι) φησὶν. Ἐπειθ' ὁ μὲν Ὀμηρος ἐκδιδάσκει, τίνας κλητέον, etc., quum legantur, nullo modo cum reliquis coherere quæ hic de Aristotele memorantur patet.

Χ. ΠΕΡΙ ΠΛΟΥΤΟΥ.

Ad hunc dialogum a Diog. Laert. (11) et ab Anon. (7) in indicem relatum, præter duo sequentia fragmenta, tertium e Joanne Lydo, de Mensibus IV, 62, desumptum pertinere conjecit Rosius, quod tamen potius ex Epistolis fluxisse videtur. Pro Ἐγκώμιον πλούτου, quod in sola appendice Anonymi inter pseudepigrapha memoratur, fortasse corrigendum est Ἐγκώμιον Πλάτωνος.

1. (61.)

Philodemus de Virtut. et Vitiis IX, col. XXI, p. 58 apud Gættling. in ed. Aristot. (Economic. Jenæ, 1830. (Metrodori sunt verba) : Ὁ[π]ερ Ἀριστοτέλ[η]ς ἔπαθεν [κατὰ] τὸν ἐν τῷ περὶ π.... λόγον ὑπὲρ τοῦ τὸν [μ]ὲν [ἀγα]θὸν ἀνδρα καὶ χρηματιστὴν [φαῦ]λον, ὡς ὁ Μητρόδωρος [ἀ]πέδειξεν. Editor Neapolitanus : Κατὰ τὸν ἐν τῷ περιπάτῳ διάλογον. Gættling. κατὰ τὸν ἐν τῷ περὶ πολιτικῆς λόγον, ad Ethicam Nicomach. IV, c. 1 referens. Rosius κατὰ τὸν ἐν τῷ περὶ πολιτείας λόγον, collato Aristotele Polit. I, c. 8-10. Multo magis arridit Spengelii (Abhand. der Münchn. Akad. t. V, p. 449) conjectura ἐν τῷ περὶ πλούτου, quum Metrodorus, ut Chrysippus ejus fere æqualis, potius dialogum citaverit quam Politicorum libros, quorum qui primus mentionem fecit Alexander est Aphrodi-

Illi vero intrarunt augustam domum; videntesque
Admirabantur per ædes regis Jovis-alumni.
Instar enim solis splendor erat sive lunæ,
Domum per excelsam illustri Menelai.

DE DIVITIIS.

1.

Quod Aristoteli accidit secundum ea quæ in libro de Divitiis de viro bono sed quæstus facienti male perito, ut ostendit Metrodorus.

2.

Est enim indecorum, ait Aristoteles, in convivium venire cum multo sudore et pulvere. Debet enim homo paulo cultior nec sordere, nec squalere, nec gaudere luto, ut ait Heraclitus. Porro qui primum in alienam domum ad cœnam venit, is non debet explendo ventri unice intentus statim ad convivium pergere, sed prius etiam nonnihil dare spectandi cupiditati et ædes contemplari. Nam ne hoc quidem prætermisit poeta :

sieus. Cf. Spengel, *die Herculanensischen Rollen*, *Philologus Supplem.* t. II, p. 513.

2. (62.)

Plutarch. Pelopid. c. 3 : Τῶν γὰρ πολλῶν, ὡς Ἀριστοτέλης φησὶν, οἱ μὲν οὐ χρῶνται τῷ πλούτῳ διὰ μικρολογίαν, οἱ δὲ παραχρῶνται δι' ἀσούτιαν, καὶ δουλεύοντες οὔτοι μὲν αἰεὶ ταῖς ἡδοναῖς, ἐκείνοι δὲ ταῖς ἀσχολίαις διαταλοῦσιν.

Ad eundem hunc locum respicit Plutarch. de Cupiditate divitiar. c. 8 : Σὺ δ' οὐκ ἀκούεις, φήσομεν, Ἀριστοτέλους λέγοντος, ὅτι οἱ μὲν οὐ χρῶνται, οἱ δὲ παραχρῶνται; καθάπερ οὐδετέρου προσήκοντος ἄλλ' ἐκείνους μὲν οὐκ ὠφελεῖ τὸ οἰκεῖον οὐδὲ κοσμεῖ, τοῦτους δὲ καὶ βλάπτει καὶ καταισχύνει. Cf. Eth. Nicom. IV, c. 1.

3. (63.)

Cicero de Officiis, II, 16 : *Itaque miror quid in mentem venerit Theophrasto, in eo libro quem de Divitiis scripsit. In quo multa præclare, illud absurde. Est enim multus in laudanda magnificentia et apparatione popularium munerum, taliumque sumptuum facultatem fructum divitiarum putat. Mihi autem ille fructus liberalitatis, cujus pauca exempla posui, multo et major videtur et certior. Quanto Aristoteles gravius et verius nos reprehendit, qui has pecuniarum effusiones non admiremur, quæ sunt ad multitudinem deliniendam. At ii qui ab hoste obsidentur, si emere aquæ sextarium mina cogentur, hoc primo auditu incredibile nobis videri omnesque mirari, sed quum attenderint, veniam necessitati dare : in his immanibus jacturis infinitisque sumptibus nihil nos magno opere mirari, quum præsertim neque necessitati subveniatur nec dignitas augeatur, ipsaque illa delectatio multitudinis sit ad breve exiguumque tempus eaque a levissimo quoque. In quo tamen ipso una cum satietate memoria quoque moriatur voluptatis. Bene etiam colligit hæc pueris et mulierculis et servis et servorum similibus liberis esse grata, gravi vero homini et ea quæ sunt judicio certo ponderanti probari posse nullo modo. Male hic apud nonnullos editum est Aristo Ceus.*

2.

Major pars hominum, ut ait Aristoteles, aut non utitur divitiis suis, qui sunt illiberali et sordido præditi ingenio; aut ob profusionem iis abutitur : quorum alteri negotiis, alteri voluptatibus nunquam non sunt dediti.

PROTREPTEICUS.

1.

Zenon ait Cratetem in sutrina sedentem Aristotelis

XI. ΠΡΟΤΡΕΠΤΙΚΟΣ.

Προτρεπτικός α', quem recensent Diog. L. (12) et Anonym. (14), diversus, ut puto, ab illo scripto quod habet Dschermaludd. (1) : *Exhortatio ad philosophiam, libri III*, sive ut titulus apud Casirium exstat : *Munimenta philosophiæ, libri III*, ad dialogum de Philosophia potius referendum, non dialogica forma conscriptum fuisse, inde fortasse suspicari licet, quod regulo Cyprio Themisoni inscriptum erat, in cujus familiaritatem venisse Aristotelem ob Eudemum Cyprium non male conjecit Krische, l. I. p. 16. De Themisone regulo, non alio fortasse atque navarcho Antigoni, de quo Polyb. V, 79, 12; 82, 10, Diodorus Bibl. Hist. XIX, 62, cf. Athen. VII, p. 289, F. X, p. 438, D, Ælian. Var. Hist. II, 41, et Engel, *Geschichte von Kypros*, Berlin 1841, t. I, p. 694.

Quæ a Rosio disputata sunt ut demonstraret nullam auctoritatem tribuendam esse Zenonis testimonio apud Teletem (cf. fr. 64; de Teletis ætate cf. Niebuhr, *Rhein. Mus.* t. I, p. 159 ss.), quo illud tantum probari affirmat, anti-quissimo jam tempore Aristotelis libellos existisse quorum catalogum scripserit Andronicus nunc deperditorum, recte vere inscriptos fuisse minime evinci, ea ut cuidam satisfaciant vix verendum erit. Licet enim et illud concedamus, fictam esse hanc omnem Zenonis de Cratete narrationem, cui non absimilis est quæ de ipso Zenone narratur apud Diogen. L. VII, 2, sq., non tamen inde consequitur et ipsum de quo narratur librum necessario fictum et supposititium fuisse.

1. (64.)

Joann. Stobæi Floril. 95, 21 : Ἐκ τῶν Τέλῃτος ἐπιτομῆς. Ζήνων ἔφη Κράτῃτα ἀναγινώσκειν ἐν σκυτείῳ καθήμενον τὸν Ἀριστοτέλους Προτρεπτικόν, ὃν ἔγραψε πρὸς Θεμισῶνα τὸν Κυπρίων βασιλέα λέγων ὅτι οὐδενὶ πλείω ἀγαθὰ ὑπάρχει πρὸς τὸ φιλοσοφῆσαι πλούτῳν γε γὰρ πλείστον αὐτὸν ἔχειν ὥστε δαπανᾶν εἰς ταῦτα, ἔτι δὲ δοῦσαν ὑπάρχειν αὐτῷ. Ἀναγινώσκοντος δὲ αὐτοῦ τὸν σκυτεῖα ἔφη προσ-

Protrepticum legisse, quem ille scripsit ad Themisonem Cypriorum regem, iniquens nemini tot commoditates ad philosophandum obtigisse. Nam opes eum habere plurimas unde sumptus facere possit ad excolendum ingenium et gloria celebrem esse. Hæc eo legente sutorem auscultasse calceos interim suendo : tum Cratetem dixisse : Operæ pretium mihi facturus esse videor, Philisce, si ad te sermonem hortatorium scripsero. Video enim tibi plus com-

ἔχειν ἅμα βράπτοντα καὶ τὸν Κράτητα εἰπεῖν· Ἐγὼ μοι δοκῶ, ὦ Φιλίσκε, γράφειν εἰς σέ προτρεπτικόν· πλεῖω γὰρ ὄρω σοὶ ὑπάρχοντα πρὸς τὸ φιλοσοφῆσαι ὢν ἔγραψεν Ἀριστοτέλης.

2. (65.)

Alex. Aphrod. in Arist. Top. p. 80 (p. 266, A, 15 Brand.) : Ἔστι δὲ ἐφ' ὧν καὶ πάντα τὰ σημαινόμενα λαμβάνοντες ἔστιν ἐπὶ πάντων αὐτῶν ἀνασχευάζειν τὸ κείμενον· οἷον εἰ λέγοι τις ὅτι μὴ χρὴ φιλοσοφεῖν, ἐπεὶ φιλοσοφεῖν λέγεται καὶ τὸ ζητεῖν αὐτὸ τοῦτο εἴτε χρὴ φιλοσοφεῖν εἴτε καὶ μὴ, ὡς εἶπεν αὐτὸς (ὁ Ἀριστοτέλης) ἐν τῷ Προτρεπτικῷ, ἀλλὰ καὶ τὸ τὴν φιλόσοφον θεωρεῖν μετιέναι, ἐκάτερον αὐτῶν δεῖξαντας οἰκείον τῷ ἀνθρώπῳ, πανταχόθεν ἀναιρήσομεν τὸ τιθέμενον. Ἐπὶ μὲν οὖν τούτων κατ' ἄμφω ἐνδέχεται δεικνύσθαι τὸ προκειμένον, ἐπὶ δὲ τῶν πρώτων παραδειγμάτων οὐκ ἐπὶ πάντων ἀλλ' ἢ δι' ἑκατέρου ἢ ἐκ τινων.

Anon. schol. περὶ τῶν εἰδῶν πάντων τοῦ συλλογισμοῦ, e cod. Paris. 2064 apud Rosium : Τοιοῦτος δὲ (παρασυνημμένος scil.) καὶ ὁ Ἀριστοτέλους λόγος ἐν τῷ Προτρεπτικῷ· εἴτε φιλοσοφητέον εἴτε μὴ φιλοσοφητέον, φιλοσοφητέον. Ἀλλὰ μὴν ἢ φιλοσοφητέον ἢ οὐ φιλοσοφητέον πάντως ἄρα φιλοσοφητέον. Τοιοῦτος καὶ ὁ Πλάτωνος ἐν τῷ Πρωταγόρᾳ. Cf. Olympiod. in Plat. Alcib. p. 145 Creuz., qui respicere videtur Theætetum, p. 170.

Olympiod. in Plat. Alcib. p. 144 Creuz. : Καὶ Ἀριστοτέλης μὲν ἐν τῷ Προτρεπτικῷ ἔλεγεν ὅτι εἴτε φιλοσοφητέον, φιλοσοφητέον· εἴτε μὴ φιλοσοφητέον, φιλοσοφητέον, πάντως δὲ φιλοσοφητέον. Elias Proleg. Philos. p. 7, A, 13 Brandis. Cf. Cram. Anecd. Paris. t. IV, p. 391 : Ἡ καὶ ὡς φησὶν Ἀριστοτέλης ἐν τῷ Προτρεπτικῷ ἐπιγεγραμμένῳ, ἐν ᾧ προτρέπει τοὺς νέους πρὸς φιλοσοφίαν. Φησὶ γὰρ εὐθὺς· Εἰ μὲν φιλοσοφητέον, φιλοσοφητέον, καὶ εἰ μὴ φιλοσοφητέον, φιλοσοφητέον πάντως ἄρα φιλοσοφητέον. Τουτέστιν εἰ μὲν γὰρ ἔστι, πάντως ὀφείλομεν φιλοσοφεῖν οὕσης αὐτῆς· εἰ δὲ μὴ ἔστι, καὶ οὕτως ὀφείλομεν ζητεῖν πῶς οὐκ ἔστι φιλοσοφία. Ζητοῦντες δὲ φιλοσοφοῦμεν, ἐπειδὴ τὸ ζητεῖν αἰτία τῆς φιλοσοφίας ἐστίν. David Prolegom. Philos. p. 13, A, 2 Brand. coll. c. codd. Paris. 1900, 2723, 2089 a Rosio : Καὶ ὁ Ἀριστοτέλης δὲ ἐν τινι προτρεπτικῷ αὐτοῦ συγγράμματι, ἐν ᾧ προτρέπει τοὺς νέους ἐπὶ φιλοσοφίαν, λέγει ὅτι εἴτε μὴ φιλοσοφητέον, φιλοσοφητέον, εἴτε φιλοσοφητέον, φιλοσοφητέον, πάντως δὲ

φιλοσοφητέον. Τουτέστιν ὅτι εἰ λέγει τις μὴ εἶναι φιλοσοφίαν, ἀποδείξει κέχρηται, δηλονότι φιλοσοφεῖ· μήτηρ γὰρ τῶν ἀποδείξεων ἡ φιλοσοφία. Εἴτε λέγει εἶναι φιλοσοφίαν, πάλιν φιλοσοφεῖ· ἀποδείξει γὰρ κέχρηται δι' ὧν δεικνύσιν οὕσαν αὐτὴν κτλ.

Argumentationem qua usus erat Aristoteles retulit Cicero in Hortensio (de quo libro quid sibi velint quæ leguntur apud Trebell. Polliion. in Vita Gallieni Salcinni, c. 2 : *Nec ignota esse arbitror quæ dixit M. Tullius in Hortensio, quem ad exemplum Protreptici scripsit, vix dijudicari licet*) teste Lactantio, Instit. divin. III, 16 : *Ciceronis Hortensius, contra philosophiam disserens, circumvenitur arguta conclusionē, quod, quum diceret philosophandum non esse, nihilo minus philosophari videbatur : quoniam philosophi est, quid in vita faciendum, vel non faciendum sit, disputare.* Ejusdem meminit Quintilianus Inst. Orat. V, 10, 70 : *Interim duo ita proponantur, ut utrumlibet electum idem officiat, quale est : « Philosophandum est etiam si non est philosophandum ».* Cf. præterea Arrian. Disputat. Epictet. II, 25.

XII. ΕΥΔΗΜΟΣ.

Quem duplici titulo memorant dialogum Plutarchus Consol. ad Apollon. c. 27 et Simplicius in Aristot. de Anima fol. 62 recto, Εὐδήμον ἢ περὶ ψυχῆς, hujus nonnisi περὶ Ψυχῆς α' titulum in indicibus apponunt Diog. Laert. (13) et Anonymus (13), ceteri vero sive Eudemum vocant sive dialogica tantum forma a libris de Anima distinguunt. De occasione qua scriptus est dialogus, ita narrat Plutarchus vita Dionis c. 22 : Συνέπραττον δὲ (τῷ Δίῳ, scilicet, quum armis Syracusas reverti conaretur, Olymp. 106, 4) καὶ τῶν πολιτικῶν πολλοὶ καὶ τῶν φιλοσόφων ὁ τε Κύπριος Εὐδήμος, εἰς δὴν Ἀριστοτέλης ἀποθανόντα τὸν περὶ ψυχῆς διάλογον ἐποίησε, καὶ Τιμωνίδης ὁ Λευκάδιος. Συνέστησαν δὲ καὶ Μίλταν αὐτῶν τὸν Θεσσαλὸν, ἀνδρα μάντιν καὶ μετεσχηκότα τῆς ἐν Ἀκαδημείᾳ διατριβῆς. (Cf. Plato Epist. VIII, Diodor. Bibl. XVI, 36). Dialogum non ita multo post obitum Eudemi conscriptum esse verisimilimum est. Num etiam post obitum Platonis (Ol. 108, 1) fuerit, id non magis affirmare auderem quam quod idem Rosius statuit, sermonem habitum inter Platonem et Eudemum fuisse, præ-

moditatum ad philosophandum esse, quam Themisoni Aristoteles obtigisse scripserit.

2.

Aristoteles dixit in Protreptico : Utrum philosophiæ

operam navare deceat necne, omni modo philosophiæ opem querendum est.

sente auctore dialogi, ita ut, quæ a Cicerone narratur (cf. fragm. 66), in præmio fuissent, quod jam olim Krische l. l. p. 15 suspicatus erat. Quæ tamen omnia nullo satis firmo argumento defendi possunt; haudquaquam enim illud video, cur non et Eudemo jam mortuo dialogus haberi potuerit inter ejus amicos, ita ut non ipse locutus sit, sed de illo et de præmatura ejus morte sermonis initium duceretur. Sed de his varie judicari potest, dijudicari vero non poterit.

Ipsam dialogi argumentum satis illustrant quæ ex eo servata sunt fragmenta.

1. (66.)

Cicero de Divinat. I, 25 : *Quid? singulari vir ingenio Aristoteles et pæne divino Ipsene errat an alios vult errare, quum scribit Eudemum Cyprum familiarem suum iter in Mucedoniam facientem Pheras venisse, quæ erat urbs in Thesalia tum admodum nobilis, ab Alexandro autem tyranno crudeli dominatu tenebatur : in eo igitur oppido ita graviter ægrum Eudemum fuisse, ut omnes medici diffiderent : ei visum in quiete egregia facie juvenem dicere fore ut per brevi convalesceret paucisque diebus interitum Alexandrum tyrannum, ipsam autem Eudemum quinquennium post domum rediturum. Atque ita quidem prima statim scribit Aristoteles consecuta et convalescente Eudemum et ab uxoris fratribus interfectum tyrannum ; quinto autem anno exeunte, quum esset spes ex illo somnio in Cyprum illum ex Sicilia esse rediturum, præliantem eum ad Syracusas occidisse ; ex quo ita illud somnium esse interpretatum, ut quum animus Eudemi e corpore excesserit, tum domum revertisse videatur.*

E loco Ciceronis hæc desumpta sunt ubi de

somniorum apud philosophos mentione loquitur, ut Socratis in Critone p. 44, et Xenophontis in Expedit. Cyri III, 1, 11 ; IV, 3, 8. De Eudemo supra diximus.

2. (67.)

David. Proleg. in Arist. Categor. p. 24, B, 10 : *Τῶν δὲ συνταγματικῶν (βιβλίων τοῦ Ἀριστοτέλους) τὰ μὲν εἰσὶν αὐτοπρόσωπα, ἃ καὶ ἀκροατικὰ λέγονται, τὰ δὲ διαλογικὰ, ἃ καὶ ἐξωτερικὰ λέγονται. Καὶ ὡς μὲν αὐτοπρόσωπα ἀντίκεινται τοῖς διαλογικοῖς, ὡς δὲ ἀκροατικὰ ἀντίκεινται τοῖς ἐξωτερικοῖς. Πάντας γὰρ ἀνθρώπους ὠφελεῖν βουλόμενος ὁ Ἀριστοτέλης ἔγραψε καὶ πρὸς τοὺς ἐπιτηδείους τῆ φιλοσοφίᾳ ἐξ οἰκείου προσώπου.... Ἐγραψε δὲ καὶ πρὸς ἀνεπιτηδείους πρὸς φιλοσοφίαν τὰ διαλογικὰ. Καὶ ἐν μὲν τοῖς ἀκροατικοῖς εἶτε δὴ πρὸς ἀνδρας μέλλοντας φιλοσοφεῖν διαλεγόμενος πιθανοῖς (ἀναγκαστικοῖς, ἐν δὲ τοῖς ἐξωτερικοῖς πιθανοῖς conj. Brand.) κέχρηται λόγοις. Κατασκευάζων δὲ τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς καὶ τοῖς ἀκροατικοῖς δι' ἀναγκαστικῶν λόγων κατασκευάζει, ἐν δὲ τοῖς διαλογικοῖς διὰ πιθανῶν εἰκότως φησὶ γὰρ ἐν τοῖς περὶ Ψυχῆς ἀκροατικοῖς (de Anima, I, 4, 13) . . . ἐν δὲ τοῖς διαλογικοῖς φησὶν οὕτως, ὅτι ἡ ψυχὴ ἀθάνατος, ἐπειδὴ αὐτοφύως πάντες οἱ ἀνθρωποι καὶ σπένδομεν χάρις τοῖς κατοικοῦμένοις καὶ ὄντων κατ' αὐτῶν, οὐδέ τις δὲ τῆ μηδραμῆ μηδραμῶς ὄντι σπένδει ποτὲ ἢ ὄντων κατ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἄλλην διαφορὰν λέγει τῶν ἀκροατικῶν πρὸς τὰ διαλογικὰ, ὅτι ἐν μὲν τοῖς ἀκροατικοῖς τὰ δοκοῦντα αὐτῶν λέγει καὶ τὰ ἀληθῆ, ἐν δὲ τοῖς διαλογικοῖς τὰ ἄλλοις δοκοῦντα, τὰ ψευδῆ. Ἄλλ', ὡς Ἀλέξανδρος, ἔστιν εἰπεῖν πρὸς αὐτὸν ὅτι οὐκ ἔστι τοῦτο φιλοσόφου· τὸ γὰρ ψεῦδος μὲν εἶεσθαι, ἀφανῆσαι δὲ τὸ ἀληθές οὐ θεμιτόν.*

EUEDEMUS.

2.

Syntagmaticorum vero librorum Aristotelis, aliorum talis est ratio ut in illis propria persona loquatur philosophus, qui et acroamatici vocantur, alii vero sunt dialogici, qui et exoterici dicuntur. Et ut ii in quibus e propria persona loquitur, oppositi sunt dialogica forma conscriptis, ita acroamatici exotericis. Quum enim omnes homines juvare vellet Aristoteles, propria persona iis scripsit qui ad philosophiam idonei sunt... scripsit vero dialogicos et in illorum usum qui ad philosophandum parum idonei sunt. At in acroamaticis utpote ad illos locutus qui ad philosophiam nati sunt, cogentibus argumentis utitur, in exotericis vero probabilibus. Quum autem illud agit ut animi immortalitatem probet, in acroamaticis necessaria argumentatione demonstrat, in dialogicis vero probabiliter verisimiliter.

Dicit enim in iis quæ de Anima acroamaticè conscripta sunt (de An. I, 4, 13)... in dialogicis vero ita loquitur : animum immortalem esse propterea, quod naturaliter omnes homines in honorem defunctorum libemus et per illos juremus, quum tamen nullus illi libet qui nusquam sit, neque per illum juret. Alexander autem aliter acroamaticos a dialogicis differre dicit, in acroamaticis enim philosophum illa dicere quæ ipsi videantur atque vera, in dialogicis contra quæ aliis videantur atque falsa. Sed, o Alexander, illi dici potest, istud philosophum non decere : non enim fas est falsum præferre, verum autem occultare :

Inimicus enim mihi ille vir æque ac Inferni portæ
Qui aliud quidem occultat in animo, aliud vero dicit.

Hoc autem ideo dixit Alexander, quod ratione præditam animam mortalem esse vult. Aristoteles vero in dialogicis præcipue videtur proclamare immortalitatem animi. Talium

Ἐχθρὸς γὰρ μοι κείνος ἀντὶ ὁμῶς Ἄϊδαο πύλῃσιν,
ὅς κεν ἕτερον μὲν κεύθει ἐνὶ φρεσίν, ἄλλο δ' ἐνίπτει
(II. 1, 312).

Τούτο δὲ εἶπεν Ἀλέξανδρος ἐπειδὴ τὴν λογικὴν ψυχὴν
βούλεται φθαρτὴν εἶναι· ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς
διαλογικοῖς μάλιστα δοκεῖ κηρύττειν τὴν ἀθανασίαν
τῆς ψυχῆς· ἵνα οὖν μὴ σχῆ ἐλέγχοντα τὸν Ἀριστοτέλην,
διὰ τοῦτο εἶπε τοιαύτην διαφορὰν.

3. (68.)

Themist. in Arist. de Anima Par. III, 5, f. 90, B,
t. II, p. 196, 21 ed. Spengel, Lips. 1866 : Καὶ οἱ
λόγοι δὲ οὐς ἠρώτησε (Plato, in Phaedone scil.) περὶ
ψυχῆς ἀθανασίας εἰς τὸν νοῦν ἀνάγονται σχεδὸν τι οἱ
πλείστοι καὶ ἐμβριθέστατοι, ὅ τε ἐκ τῆς αὐτοκινήσιας
εἰδείχθη γὰρ ὡς αὐτοκίνητος μόνος ὁ νοῦς, εἰ τὴν κίνησιν
ἀντὶ τῆς ἐνεργείας νοοῦμεν· καὶ ὁ τὰς μαθήσεις ἀναμνή-
σεις εἶναι λαμβάνων, καὶ ὁ τὴν πρὸς τὸν θεὸν ὁμοιότητα.
Καὶ τῶν ἄλλων δὲ τοὺς ἀξιopiστοτέρους δοκοῦντας οὐ
χαλεπῶς ἂν τις τῶν νοῦ προσδιβάσειεν, ὥσπερ γε καὶ
τῶν ὑπ' αὐτοῦ Ἀριστοτέλους ἐξεργασμένων ἐν
τῷ Εὐδήμῳ. Ἐξ ὧν ὄηλον ὅτι καὶ Πλάτων τὸν νοῦν
ἀθάνατον μόνον ὑπολαμβάνει τῆς ψυχῆς τι καὶ αὐτὸν
ὄντα, φθαρτὰ δὲ τὰ πάθη καὶ τὸν τούτοις ἐνόητα λό-
γον, ὃν Ἀριστοτέλης παθητικὸν νοῦν ὀνομάζει.

4. (69.)

Proclus in Plat. Timæum V, p. 338 Basil. :
Τὴν ψυχὴν τῷ σώματι συνῆψεν ἀμέσως, πάντα τὰ
περὶ καθόδου ψυχῆς ὑπεκταμὼν προβλήματα, τὸν προ-
φήτην, τοὺς κλήρους, τοὺς βίους, τὰς αἰρέσεις, τὸν
δαίμονα, τὴν ἐν τῷ πεδίῳ τῆς λήθης κατασκήνωσιν,
τοὺς ὑπνοὺς, τὸ πόμα τῆς λήθης, τὰς βροντὰς, καὶ
πάντα ὅσα ὁ ἐν Πολιτείᾳ μῦθος διεξήλθεν. Ἄλλ' οὐδὲ
τὰ μετὰ τὴν ἔξοδον αὐτῆς ἐν τούτοις παραδώσει, τὰ
δείματα, τοὺς ποταμοὺς, τὸν Τάρταρον, τοὺς ἀγρίου;

ἐκείνους καὶ διαπύρους δαίμονας, τοὺς ἀσπαλάθους, τὸ
στόμιον, τὴν τρίοδον, τοὺς δικαστὰς, περὶ ὧν ὅ τε ἐν
Πολιτείᾳ καὶ ὁ ἐν Γοργίᾳ καὶ ὁ ἐν Φαίδωνι μῦθος
ἀνεδίδαξεν. Τίς οὖν, φαίης ἂν, αἰτία τῆς τούτων παρα-
λήψεως; ὅτι, φήσω, τὸ πρῶτον διασώζει τῆ τοῦ διαλόγου
προθέσει καὶ τῆς περὶ ψυχῆς θεωρίας ὅσον φυσικὸν ἐν
τούτοις παραλαμβάνει τὴν πρὸς τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς
ὁμιλίαν παραδιδούς. Ὁ δὲ καὶ Ἀριστοτέλης ζη-
λώσας ἐν τῇ περὶ ψυχῆς πραγματείᾳ φυσικῶς αὐτὴν
μεταχειριζόμενος, οὔτε περὶ καθόδου ψυχῆς οὔτε περὶ
λήξεων ἐμνημόνευσεν, ἀλλ' ἐν τοῖς διαλόγοις χωρὶς
ἐπραγματεύσατο περὶ αὐτῶν καὶ τὸν προηγουμένον
κατεβάλλετο λόγον. Ταῦτα μὲν οὖν περὶ τούτων.

5. (70.)

Proclus in Plat. Rempubl. apud Maium in
Spicilegio Rom. t. VIII, p. 705 : Λέγει δὲ καὶ ὁ
δαίμωνιος Ἀριστοτέλης αἰτίαν δι' ἣν ἐκείθεν μὲν
ἰούσα ἡ ψυχὴ δεῦρο ἐπιλανθάνεται τῶν ἐκεῖ θεαμάτων,
ἐντεῦθεν δὲ ἐξίούσα μέμνηται ἐκεῖ τῶν ἐνταῦθα παθη-
μάτων. Καὶ ἀποδεικτέον τοῦ λόγου· φησὶ γὰρ οὖν καὶ
αὐτὸς, ἐκ μὲν υγιείας εἰς νόσον ὀδυνώντας λήθην ἴσχειν
τινάς καὶ αὐτῶν τῶν γραμμάτων ἴδον ἐμμεθηθῆκεσαν,
ἐκ νόσου δὲ εἰς υγιάν ἰόντα μηδένα πώποτε τοῦτο
πάσχειν· εὐκταίη δὲ τὴν μὲν ἀνε σώματος ζῶν τὰς
ψυχαῖς κατὰ φύσιν οὔσαν ** (lacuna in codice)
σημαίνει τὰς μὲν ἐκείθεν ἰούσας ἐπιλανθάνεσθαι τῶν
ἐκεῖ, τὰς δὲ ἐντεῦθεν ἐκείσε τῶν ἐνταῦθα διαμνη-
μονεύειν. Lacunam codicis quod ad sententiam
ita explevit Rose : υγιεία, νόσου· δι' τὴν ἐν σώματι.
* Ὅθεν σημ.

6. (71.)

Augustinus C. Julianum Pelag. IV, 78 : *Vi-
dentur autem non frustra christianæ fidei pro-
pinquasse, qui vitam istam fallaciæ miseræque*

igitur differentiam statuit, ne contradicentem haberet Ari-
stotelem.

3.

Rationes fere exquisitiores omnes et validiora argu-
menta quæ a Platone in dialogo de immortalitate animæ
sunt perscripta ad intellectum referuntur.... Demum si
diligenter attenderis ceteras quoque rationes quæ paulo
firmiores graviioresque habeantur, convenire omnes et
congruere huic intellectui comperias, quemadmodum et
illæ, quas ipsemet Aristoteles in Eudemo complexus est.

4.

Aristoteles in Pragmatia de Anima id (quod Plato in
Timæo fecerat) æmulatus, naturaliter quæstionem ag-
gressus neque de descensu animæ in corpus neque de exi-
tu locatus est. In dialogis vero peculiariter de his egit,
et quasi fundamentis jecit quæ supra dixi argumenta (id

est fabulas de anima quibus Plato in Politia, ✱ Gor-
gia, in Phædone usus fuerat).

5.

Dicit et divinus Aristoteles causam cur illinc huc acce-
dens anima, eorum quæ ibi spectentur obliviscatur, quum
hinc egressa ibi meminisset eorum quæ hic passus fuerit.
Et demonstrandum de argumento : dicit igitur idem eorum
qui ex sanitate in morbum veniant quosdam in oblivio-
nem incidere litterarum quas ipsi didicissent, quum
nemo unquam qui ex morbo in sanitatem revertisset tale
quid passus sit.

Similem vero esse vitam sine corpore animis, quum na-
turaliter sit (sanitas : morbo autem illa quæ est in
corpore. Unde) ostendit animas illinc venientes eorum
quæ ibi fiunt oblivisci, eas vero quæ hinc, ibi eorum quæ
hic quasi meminisse.

plenissimam non opinati sunt nisi divino iudicio contigisse, tribuentes utique iustitiam conditori, a quo factus est et administratur hic mundus. Quanto ergo te melius veritatisque viciniis de hominum generatione senserunt, quos Cicero in extremis partibus Hortensii dialogi velut ipsa rerum evidentia ductus compulsusque commemorat. Nam quum multa quæ ridemus et gemimus de hominum vanitate atque felicitate dixisset, ex quibus humanæ, inquit, vitæ erroribus et ærumnis sit, ut interdum veteres illi sive vates sive in sacris initiisque tradendis divinæ mentis interpretes, qui nos ob aliqua scelera suscepta in vita superiore pœnarum luendarum causa natos esse dixerunt, aliquid vidisse videantur verumque sit illud quod est apud Aristotelem, simili nos affectos esse supplicio atque eos qui quondam, quum in prædonum Etruscorum manus incidissent, crudelitate excogitata necabantur, quorum corpora viva cum mortuis, adversa adversis accommodata quam aptissime colligabantur; sic nostros animos cum corporibus copulatos, ut vivos cum mortuis esse conjunctos.

Hæc ad dialogum Eudemum pertinere vidit Krischius, *Forschungem auf dem Gebiete der alten Philosophie*, p. 17, rectius quam O. Müllerus, qui in libro *die Etrusker*, t. I, p. 368, ubi de more, quem Aristoteles tetigerat, loquitur, ad Turρη-
ων Νόμιμα retulerat.

7. (72.)

Plutarch. *Consol. ad Apollon.*, c. 27 : Πολλοὶς γὰρ καὶ σοφοὶς ἀνδράσιν, ὡς φησὶ Κράντωρ, οὐ νῦν ἀλλὰ πάλαι κέκλαυσαι τάνθρωπινα τιμωρίαν ἡγουμένοις εἶναι τὸν βίον καὶ ἀρχὴν τὸ γενέσθαι ἀνθρωπὸν συμφορὰν τὴν μεγίστην. Τοῦτο δὲ, φησὶν Ἀριστοτέλης, καὶ τὸν Σειληνὸν συλληφθέντα τῷ Μίδα ἀποφύνασθαι. Βέλτιον δ' αὐτὰς τὰς τοῦ φιλοσόφου λέξεις

7.

Multi enim, ut ait Crantor, iique sapientes viri, non nunc primum, sed pridem deploraverunt res humanas, supplicium iudicantes vitam hanc esse, et summæ calamitatis loco ducentes, nasci hominem. Hoc ipsum Aristoteles ait, Silenum, quum captivus ad Midam adduceretur, pronuntiasse. Cujus hæc sunt (præstat enim ipsa philosophi verba apponere) in Eudemo, sive libro De animo inscripto :

Quamobrem, inquit, præstantissime omnium et beatissime, cum felices censemus et beatos, qui vita hac defuncti sunt, tunc nefas putamus quicquam de iis falso aut contumeliose dicere : quippe qui melioris jam præstantiorisque naturæ facti sint compotes. Atque hæc nostra sententia ita vetusta est et antiqua, ut et tempus quo cœperit et ejus auctor prorsus ignorentur, sed ab

παραδέσθαι. Φησὶ δ' ἐν τῷ Εὐδήμῳ ἐπιγραφόμενῳ ἢ περὶ ψυχῆς ταυτῆ·

« Διόπερ, ὦ κράτιστε πάντων καὶ μακαριστότατε, καὶ πρὸς τῷ μακαρίους καὶ εὐδαίμονας εἶναι τοὺς τετελευτηκότας νομίζομεν καὶ τὸ ψεύσασθαι τι κατ' αὐτῶν καὶ τὸ βλασφημεῖν οὐκ ὄσιον, ὡς κατὰ βελτιόνων ἡγοῦμεθα καὶ κραιπτόνων ἤδη γεγονότων καὶ ταυθ' οὕτως ἀρχαῖα καὶ παλαιὰ διαταλεῖ νενομισμένα παρ' ἡμῖν, ὥστε τὸ παράπαν οὐδεὶς οἶδεν οὔτε τοῦ χρόνου τὴν ἀρχὴν, οὔτε τὸν θέντα πρῶτον, ἀλλὰ τὸν ἀπειρον αἰῶνα τυγχάνουσι διὰ τέλους οὕτω νενομισμένα· πρὸς δὲ δὴ τούτοις διὰ στόματος ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ὄρεξ, ὡς ἐκ πολλῶν ἐτῶν [ἐκ] παλαιῶν χρόνων προφέρεται θυρολούμενον. — Τί τοῦτ'; ἔφη. — Κάκεινος ὑπολαβῶν· ὡς ἄρα μὴ γίνεσθαι μὲν, ἔφη, ἄριστον πάντων, τὸ δὲ θεθνάαι τοῦ ζῆν ἐστὶ κραιπτόν. Καὶ πολλοὶς οὕτω παρὰ τοῦ δαιμονίου μαμαρτύρηται· τοῦτο μὲν ἐκείνῳ τῷ Μίδα λέγουσι δήπου μετὰ τὴν θῆραν, ὡς ἔλαβε τὸν Σειληνὸν, διερωτῶντι καὶ πυνθανομένῳ, τί ποτὲ ἐστὶ τὸ βέλτιον τοῖς ἀνθρώποις καὶ τί τὸ πάντων αἰρετώτατον, τὸ μὲν πρῶτον οὐδὲν ἐθέλειν εἰπεῖν, ἀλλὰ σιωπᾶν ἀρρήτως· ἐπειδὴ δὲ ποτε μοις πᾶσαν μηχανὴν μηχανώμενος προσηγάγετο φθέγγεσθαι τι πρὸς αὐτὸν, οὕτως ἀναγκαζόμενον εἰπεῖν· « Δαίμονος ἐπιτόνου καὶ τύχης χαλεπῆς ἐφήμερον σπέρμα, τί με βιάζεσθε λέγειν ἢ ὑμῖν ἀρεῖον μὴ γρῶναι; μετ' ἀγνοίας γὰρ τῶν οἰκειῶν κακῶν ἀλυπότατος ὁ βίος ἀνθρώποις δὲ κάμπαν οὐκ ἐστὶ γενέσθαι τὸ πάντων ἄριστον οὐδὲ μετασχεῖν τῆς τοῦ βελτίστου φύσεως ἄριστον ἄρα πᾶσι καὶ πάσαις τὸ μὴ γενέσθαι· τὸ μέντοι μετὰ τοῦτο καὶ τὸ πρῶτον τῶν ἄλλων ἀνυστόν, δεύτερον δὲ τὸ γενομένου ἀποθανεῖν ὡς τάχιστα. » Δῆλον οὖν ὡς οὕτως κραιπτόνος τῆς ἐν τῷ θεθνάαι διαγωγῆς ἢ τῆς ἐν τῷ ζῆν οὕτως ἀπεφῆναιτο. »

Varie hoc fragmentum post Wyttenbachium a viris doctis tentatum est, præsertim a Bernaysio, *Rhein. Mus.*, t. XVI, p. 236 sqq. et nu-

infinita æternitate continenter est propagata. Ad hæc vides in ore hominibus esse jam inde ex antiquis temporibus tritum illud et circumferri. — Quodnam? inquit ille. — Quod, inquit ille, excipiens sermonem, omnium optimum est non nasci : præstat autem mortuum esse quam vivere : ejusque rei multis sunt divinitus perhibita testimonia. Atque huc pertinet, quod narratur, Silenum a Mida isto captum, et post venationem ei sciscitantī, quidnam optimum homini maximeque expellendum esset, principio respondere noluisse, altumque silentium observasse. Tandem vero quum omni artificio adhibito, adduxisset illum ut aliquid responderet, ita coactum dixisse : Ærumnosi genii et gravis fortunæ, in diem durans semen, quorsum me cogitis ea dicere, quæ vobis nescire erat melius? maxime enim vacantes dolore vivunt, qui sua ignorant mala. Hominibus autem omnino optimum est

perrime a Vahlenio, ib., t. XXII, p. 145 sqq. Quod l. 5, legitur ἡγοῦμεθα unciis inclusit Bernays., eadem medicina usus l. 9 in verbis τυγχανοῦσι - νενομισμένα, in prioribus ἀλλά, in ἀλλ' ἢ mutato. Contra Vahl. pro νενομισμένα νενομικότες coniecit. Interpolatoris manum tertium sibi deprehendere visus est Bernays. l. 10, cui tribuit verba ἐκ πολλῶν ἰσῶν, in seqq. pro παλαιῶ χρόνου elegantior sane παλαιφατόν τι coniciens. Melius tamen loco consuluisse videtur Vahl. altero ἐκ in καὶ mutato et collato Arist. Polit. II, 2, 10, ubi eodem plane modo philosophus : χρῆ προσέχειν τῷ πολλῷ χρόνῳ καὶ τοῖς πολλοῖς ἔτισιν. L. 20, ἀρρήτως, quod tuetur Vahlen. l. l., Rauchensteinius, *Rhein. Mus.*, t. XVII, p. 465, præeunte jam Reiskio, in ἀρρήτως mutaverat. Bernays. coll. Platonis Cratylō p. 407, D, Republ. VII, p. 535, B, Axiocho p. 365, A, ἀρρήτως reponi jubet. Idem l. 22 pro ἀναγκαζόμενον, ἀναγκαζόντα et l. 27 pro ἀριστον γάρ, ἀρ. ἀρα, magis feliciter quam quod coniecit Thurot, *Études sur Aristote*, p. 242, verba l. 28, τὸ μέντοι-ἀνυστόν, post φύσεως inserenda esse.

Cum prioribus conferri poterunt quæ leguntur in Aristot. Polit. l. VII, 1, § 5 : Μάρτυρι τῷ θεῷ χροόμενος, δε εὐδαίμων μὲν ἐστὶ καὶ μακάριος. Ex Aristotele sine dubio hausta sunt quæ de Sileno memorat Cicero Tuscul. I, 48, § 114 : *Affertur etiam de Sileno fabella quædam, qui quum a Mida captus esset, hoc ei muneris pro sua missione dedisse scribitur : docuisse regem, non nasci homini*

non nasci, neque participem fieri præstantioris nature. Præstantissimum igitur et viris et mulieribus est non nasci. Proximum vero huic, et earum rerum quæ in hominis potestate sunt prima est, quam celerrime mori. Manifestum vero est sic eum pronuntiasse, quod melior sit mortuorum, quam vivorum conditio.

8.

Jam in alijs Aristoteles eorum opinionem impugnaverat qui dicunt animam harmoniam esse, scilicet in Eudemo et ante eum Plato in Phædone quinque usus est argumentis ad hanc refellendam sententiam... Ut supra jam dictum est, usus est Aristoteles in dialogo Eudemo duobus his argumentis, quorum primum hoc est : « Harmonie, nihil, aliquid est contrarium discrepantia : animæ vero nihil est contrarium : anima igitur non est harmonia ... secundum vero : « Harmonie corporis (id est bonæ dispositioni) contrarium est perturbatio. Perturbatio vero animali corporis, morbus, imbecillitas, deformitas : e quibus morbus est intemperies elementorum, imbecillitas similarium, deformitas instrumentariorum. Si igitur perturbatio

longe optimum esse, proximum autem quam primum mori. Simile colloquium Sileni et Midæ narraverat Theopompus fragm. 74-77, de quo conferas Wichers, *Theop. Fragm.* p. 162.

8. (73.)

Joann. Philoponus in Arist. de Anima I, c. 4, fol. E, 1 recto : Μεμψάμενος ὁ Ἀριστοτέλης κοιτῶς τοὺς περὶ ψυχῆς ἅπαντας εἰπόντας ὅτι μὴδὲν περὶ τοῦ δεξομένου αὐτὴν σώματος διελέχθησαν ... οἰκείως ἀπολοῦθον τούτοις περὶ ψυχῆς δόξαν συνάπτει. Εἰς ταῦτο γάρ τινες ἀποβλέψαντες ὅτι οὐχ ὡς ἔτυχε τὸ σῶμα ψυχῆς μετέχει· ἀλλὰ δεῖ τοιαῦτα κράσεως, ὅσπερ καὶ ἡ ἀρμονία οὐχ ὡς ἔτυχε τῶν χορδῶν ἔχουσῶν (fort. ἠχουσῶν) γίνεται, ἀλλὰ δεῖ τοιαῦτα τάσεως, ἐνόμισαν καὶ τὴν ψυχὴν ἀρμονίαν εἶναι τοῦ σώματος καὶ πρὸς τὰς διαφορὰς τοῦ σώματος ἀρμονίας τὰ διάφορα εἶδη τῶν ψυχῶν εἶναι. Ταύτην οὖν ἐκτίθειται τὴν δόξαν καὶ διελέγχει. Καὶ τῶς μὲν αὐτὴν τὴν δόξαν μόνην ἐν τούτοις ἱστορεῖ, μετ' ὀλίγα δὲ καὶ τοὺς λόγους δι' ἑῶν εἰς ταύτην ἐκείνοι τὴν δόξαν ὑπέχθησαν τίθησιν. Ἦδη δὲ καὶ ἐν ἄλλοις πρὸς ταύτην ἀντίπερ τὴν δόξαν, λέγω δὲ ἐν τῷ Εὐδήμῳ διαλόγῳ, καὶ πρὸ αὐτοῦ ὁ Πλάτων ἐν τῷ Φαίδωνι πέντε τισὶ κέχρηται ἐπιχειρήμασι πρὸς ταύτην ἐπιστάμενος τὴν δόξαν Id. fol. E, 1 verso : Αὐταὶ μὲν οὖν αἱ πέντε ἐπιχειρήσεις αἱ Πλάτωνος. Κέχρηται δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης, ὡς ἤδη εἶπον, ἐν τῷ Εὐδήμῳ διαλόγῳ δύο ἐπιχειρήσεις ταύταις, μίᾳ μὲν οὕτως : « Τῇ ἀρμονίᾳ, φησὶν, ἐστὶ τι ἐναντίον, ἡ ἀναρμοστία· τῇ δὲ ψυχῇ οὐδὲν ἐναντίον. Οὐκ ἄρα ἡ ψυχὴ ἀρμονία ἐστίν. » Ἐπειὶ δ' ἂν τις πρὸς τοῦτο, ὅτι τῇ ἀρμονίᾳ ἐναντίον οὐκ ἐστὶ κυρίως ἐναν-

morbus, imbecillitas et deformitas est, harmonia sanitas, robur, pulchritudo. Animus autem nihil horum est, scilicet neque sanitas neque robur neque pulchritudo. Animam enim et Thersites, licet maxime deformis sit, habet : non est igitur harmonia anima. » Et quidem ita ibi. Hic vero (in *libris de Anima scil.*) quattuor usus est argumentis quæ ad evertendam istam opinionem valent, quorum tertium secundum est eorum quæ in Eudemo profert.

Sed et alia quædam opinio de anima tradita est probabilis quidem compluribus nullâ minus earum de quibus dictum est, reprobata tamen et explorata et in communibus et in proprijs de hac re sermonibus. Dicunt enim nonnulli harmoniam illam esse : harmoniam enim temperationem ex compositione contrariorum esse dicunt et corpus e contrariis compositum esse. Illud ergo quod hæc contraria, calida dico et frigida, humida et sicca, dura et mollia, quæcunque aliæ sunt primorum corporum repugnationes, ad coalitum et consortium revocat, nihil aliud esse quam animam, quemadmodum sonorum harmonia grave et acutum conciliat. Probabilis quidem oratio, sed eam et Aristoteles et Plato multis in locis redarguerunt.

τιόν ἀλλὰ στέρησις ἀόριστος· καὶ τῇ ψυχῇ ὁ ὡς εἶδει τινὲ οὕτῃ ἐστὶ τι ἀντικείμενον ἀόριστον. Καὶ ὡσπερ ἐκεῖ φαμέν τὴν τοιαύτην ἀρμονίαν μεταβάλλειν εἰς τὴν ἀναρμοστίαν, οὕτως καὶ τὴν τοιαύτην στέρησιν μεταβάλλειν εἰς ψυχὴν. Δευτέρᾳ δέ· « τῇ ἀρμονίᾳ, φησὶ, τοῦ σώματος ἐναντίον ἐστὶν ἡ ἀναρμοστία τοῦ σώματος, ἀναρμοστία δὲ τοῦ ἐμφύχου σώματος νόσος καὶ ἀσθένεια καὶ αἰσχος· ὧν τὸ μὲν ἀσυμμετρία τῶν στοιχείων ἢ νόσος, τὸ δὲ τῶν ὁμοιομερῶν ἢ ἀσθένεια, τὸ δὲ τῶν ὀργανικῶν τὸ αἰσχος. Εἰ τοίνυν ἡ ἀναρμοστία νόσος καὶ ἀσθένεια καὶ αἰσχος, ἡ ἀρμονία ἀρχὴ υγείας καὶ ἰσχύος καὶ κάλλος. Ψυχὴ δὲ οὐδὲν ἐστὶ τοιούτων, οὔτε υγεία φημί οὔτε ἰσχύς οὔτε κάλλος· ψυχὴν γὰρ εἶχε καὶ ὁ Θεραπίτης αἰσχιτιστὸς ὢν. Οὐκ ἄρα ἐστὶν ἡ ψυχὴ ἀρμονία. » Καὶ ταῦτα μὲν ἐν ἐκείνοις· ἐν ταῦθα δὲ τίσσοις κέρηται ἐπιχειρήσεσιν ἀνασκευαστικαῖς τῆς δοξῆς ταύτης, ὧν τὸ τρίτον ἐστὶ τὸ εἰρηζόμενον ἐν τῷ Εὐδήμῳ δευτέρῳ ... Id. fol. E, 2 recto (ad verba Aristotelis, de Anima I, c. 4, § 4 : « Ἀρμόζει δὲ μᾶλλον καθ' υγιείας λέγειν ἀρμονίαν καὶ ὅπως τῶν σωματικῶν ἀρετῶν ἢ κατὰ ψυχῆς ») : Τοῦτο τρίτον ἐπιχειρήμα· ἐστὶ δὲ τὸ δεύτερον τῶν ἐν τῷ Εὐδήμῳ. Ὅτι δὲ ἀρμονία ἢ υγεία ἔδειξεν ἐν ἐκείνοις ἐκ τοῦ ἐναντίου τῆς νόσου. Ἐἴπομεν δὲ ἀνωτέρω τὴν ἀγωγὴν τοῦ συλλογισμοῦ.

Brevius hæc eadem tangit Simplicius in Arist. de Anima, in hoc a Joanne Philopono discrepans quod et fortasse Platonis Phædonem innuere putat Aristotelem, f. 14 recto : Ἐν κοινῷ δὲ γενομένους λόγους τοὺς συμμετρῶς καὶ τοῖς πολλοῖς ἠρωτημένους καλεῖ, αἰνιττόμενος μὲν ἴσως καὶ τοὺς ἐν Φαίδωνι, λέγων δὲ καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῷ διαλόγῳ τῷ Εὐδήμῳ γρηφέντας ἑλεγκτικῶς τῆς ἀρμονίας. Eudemum etsi non nominat, tamen aperte innuit Themistius in Paraphrasi f. 70 recto, t. II, p. 44, 3 ed. Spengel. : Καὶ ἄλλη δὲ τις δοξὰ παραδέδοται περὶ ψυχῆς πιθανῆ μὲν οὐδεμιᾶς ἦσσαν τῶν λεγομένων, δεδωκυῖα δὲ εὐθύνας καὶ ἐξητασμένη καὶ ἐν τοῖς κοινοῖς λόγοις καὶ ἐν τοῖς ἰδίοις. Λέγουσι γὰρ τινες αὐτὴν ἀρμονίαν καὶ γὰρ τὴν ἀρμονίαν χρᾶσιν καὶ σύνθεσιν ἐναντίων εἶναι καὶ τὸ σῶμα συγκεῖσθαι ἐξ ἐναντίων τὴν οὖν τάναντία ταῦτα εἰς συμφωνίαν ἄγουσαν καὶ ἀρμόζουσαν, θερμὰ λέγω καὶ ψυχρὰ καὶ ὑγρὰ καὶ ξηρὰ καὶ σκληρὰ καὶ μαλακὰ καὶ ὅσαι ἄλλαι ἐναντιώσεις τῶν πρώτων σωματικῶν, οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ τὴν ψυχὴν, ὡσπερ καὶ ἡ τῶν φθόγγων ἀρμονία τὸ βαρὺ καὶ τὸ ὀξύ συναρμόζει. Πιθανότητα μὲν οὖν ὁ λόγος ἔχει,

διεληλεγκται δὲ πολλὰ καὶ ὑπ' Ἀριστοτέλους καὶ ὑπὸ Πλάτωνος. Καὶ γὰρ ἐστὶ τὸ μὲν πρῶτον τοῦ σώματος, τουτέστιν ἡ ψυχὴ, ἀρμονία δὲ ὑστερον, καὶ ἐστὶ τὸ μὲν ἀρχεῖ καὶ ἐπισταταῖ τῷ σώματι καὶ μάχεται πολλάκις, ἀρμονία δὲ οὐ μάχεται τοῖς ἡρμοσμένοις, καὶ ἐστὶ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον ἀρμονία μὲν ζέεται, ψυχὴ δὲ οὐ, καὶ ὡς ἀρμονία μὲν σωζομένη οὐ προσίεται ἀναρμοστίαν, ψυχὴ δὲ κακίαν προσίεται, καὶ ἐστὶ εἴπερ τοῦ σώματος ἢ ἀναρμοστία νόσος ἐστὶν ἢ αἰσχος ἢ ἀσθένεια, ἡ ἀρμονία τοῦ σώματος κάλλος ἂν εἴη καὶ υγεία καὶ δύναμις, ἀλλ' οὐ ψυχὴ. Ταῦτα μὲν ἅπαντα εἴρηται ὑπὸ τῶν φιλοσόφων ἐν ἄλλοις (a Platone scilicet in Phædone, ab Aristotele vero in Eudemo)· ἀ δὲ νῦν Ἀριστοτέλης φησὶ, τοιαῦτά ἐστιν ... Ih. p. 46, 13 Speng. : Ὅτι μὲν οὖν οἱ λέγοντες ἀρμονίαν τὴν ψυχὴν οὔτε ἐγγὺς ἄγαν, οὔτε πόρρω τῆς ἀληθείας βάλλουν ἂν δοξείην, καὶ ἐκ τῶν εἰρηζόμενων καὶ ἐκ τῶν ἐν ἄλλοις δὴλόν ἐστιν.

Eudemum ad hunc locum Aristotelis mentionem fecit quoque Sophonias in Paraphrasi, laudatus a Trendelenburgio, in comment. ad Arist. de Anima p. 265, Georgius Pachymeres, Philosophiæ l. VII, 1, 1, p. 186, lat. versionis Phil. Bechii, Basil. 1560 (fol. 128 recto cod. Paris, 1929, teste Rosio) in ridiculum ille lapsus errorum : Qui vero fingunt animum esse harmoniam, ut Plato in Eudemo ostendit, ita figmentum suum componunt); Theodorus Metochita in Paraphr. p. 201 vers. lat. H. Pantaleonis, Basil. 1562 : Sed et Plato quidem, et Aristoteles eam alibi confutat pluribus, nec minus Olympiodorus in Plat. Phædonem p. 142, 1 ed. Finckh, allatus jam a Patrio Discuss. Peripat. I, p. 94 (cf. Fragm. Arist. in ed. Duvalii p. 684, A, et Wyttienbach. ad Plat. Phædon. p. 249) : Ὅτι δ' Ἀριστοτέλης ἐν τῷ Εὐδήμῳ οὕτως ἐπιχειρεῖ· τῇ ἀρμονίᾳ ἐναντίον ἐστὶν ἡ ἀναρμοστία· τῇ δὲ ψυχῇ οὐδὲν ἐναντίον οὐσία γάρ· καὶ τὸ συμπέρασμα δῆλον. Ἐπι, εἰ ἀναρμοστίαν τῶν στοιχείων τοῦ ζῴου νόσος, ἡ ἀρμονία εἴη ἂν υγεία, ἀλλ' οὐχὶ ψυχὴ. Id. ib. p. 142, 5 : Ὅτι ἐν τοῖς περὶ Ψυχῆς (I, c. 4) οὕτως ἡ ψυχὴ τοῦ ζῴου μία ἐκαστον· αἱ δὲ ἀρμονίαι πολλαί· καθ' ἕκαστον γὰρ μέρος καὶ τὸ συμπέρασμα· ἡ ψυχὴ κινεῖ τὸ σῶμα· ἡ δὲ ἀρμονία κινεῖται, καὶ εἰ κατὰ συμβεβηκός· οὐκ ἄρα ψυχὴ. Τὸ τρίτον ταῦτον τῷ ἐν Εὐδήμῳ δευτέρῳ. Cum priore loco conf. Alexand. Aphrod. in Arist. Topica, p. 168 (280, B, 46 Brand.) : Οὕτως ἐπι-

Ac primum prior est anima corpore, harmonia vero posterior. Anima deinde imperium habet in corpus et dominatur et sæpe contra illud pugnat, harmonia autem non pugnat contra ea quæ conciliavit. Item harmonia modo intenditur, modo remittitur, quod non accidit animæ. Harmonia præterea, quamdiu existat, perturbationem non ad-

mittit, anima vero admittit vitium. Postremo si perturbatio harmoniæ in corpore morbus est, sive infirmitas sive turpitudine, harmonia corporis pulchritudo, bona valetudo et vires esset, sed non anima. Hæc vero omnia a philosophis alibi dicta sunt : quæ autem nunc Aristoteles dicit talia sunt.... Qui igitur dicunt harmoniam esse ani-

ἁρμονία μὲν ἀναρμωσία ἐναντίον, ψυχῆ δὲ οὐδὲν ἔστιν ἐναντίον, οὐκ ἔστιν ἡ ψυχὴ ἁρμονία, ὡς Πλάτων ἐπεχείρησεν ἐν τῷ Φαίδωνι.

9. (74.)

Simplicius in Arist. de Anima, I. III, fol. 62 :
 "Ὁ μὲν οὖν Πλάτων καὶ ἐπὶ πάντων εἴωθεν ἑωυνοῦμας τὰ τε εἶδη καὶ τὰ κατ' αὐτὰ εἰδοποιούμενα προσαγορεύειν. Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης δταν μὲν μεριστὸν τὸ εἰδοποιούμενον ἦ, φιλᾶττεται τὴν ἑωυνοῦμῖαν διὰ τὴν πολλὴν τοῦ μεριστοῦ πρὸς τὸ εἶδος ἀμέριστον ὃν ἀποστασιν· τὴν δὲ λογικὴν ψυχὴν ὡς μὴ μόνον ὀριζομένην ἀλλὰ καὶ ὄρον οὖσαν μεταξὺ γὰρ ὡς τοῦ ἀμεριστοῦ καὶ μεριστοῦ ἀμφω πως οὔσα, οὕτω καὶ τοῦ ὄρου καὶ τοῦ ὀριζομένου ἀμφοτέρων ἐμφαίνουσα, τὸ μὲν ὡς ἀνελιτομένη, τὸ δὲ διὰ τὴν αἰετὰ κατὰ ὄρους μεταβάσιν καὶ διὰ τὴν τῶν ἀνελιγμένων πάντων εἰς ἓν (ita Rosius pro ὄν) συναγωγῇ ὡς παρισουμένη, (correctit Rosius pro παρισουμένη) τῶ ὀρίζονται νῶ. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῷ Εὐδήμῳ διαλόγῳ εἶδος τι ἀποφαίνεται τὴν ψυχὴν εἶναι, καὶ ἐν τούτοις ἐπαίνει τοὺς τῶν εἰδῶν δεκτικὴν λέγοντας τὴν ψυχὴν, οὐχ ὄλον ἀλλὰ τὴν νοητικὴν ὡς τῶν ἀληθῶν δευτέρως εἰδῶν γνωστικὴν· τῶ γὰρ τῆς ψυχῆς κρείττονι νῶ τὰ ἀληθῆ εἶδη σύστοιχα.

10. (75.)

Plutarch. de Musica c. 22 : Δειδειγμένου δὲ ὅτι ὁ Πλάτων οὐτ' ἀγνοῖα οὐτ' ἀπειρία τὰ ἄλλα παρητήσατο, ἀλλ' ὡς οὐ κρέποντα τοιαύτη πολιτεία, δεῖξομεν ἐξῆς ὅτι ἔμπειρος ἁρμονίας ἦν. Ἐν γοῦν τῇ ψυχογονίᾳ τῇ ἐν τῷ Τιμαίῳ ... Id. c. 23 : "Ὅτι δὲ σεμνὴ ἡ ἁρμονία καὶ θεῖον τι καὶ μέγα Ἀριστοτέλης ὁ Πλάτωνος ταυτὶ λέγει· « Ἡ δὲ ἁρμονία ἔστιν οὐράνια τὴν φύσιν ἔχουσα θεῖαν καὶ καλὴν καὶ δαιμονίαν· τετραμερὴς δὲ τῇ

δυνάμει περυκῖα, δύο μεσότηας ἔχει, ἀριθμητικὴν τε καὶ ἁρμονικὴν· φαίνεται τε τὰ μέρη αὐτῆς καὶ τὰ μεγέθη καὶ αἱ ὑπεροχαὶ κατ' ἀριθμὸν καὶ ἰσομετρίαν· ἐν γὰρ δυοῖ τετραγῶδοις ρυθμίζεται τὰ μέλη. » Ταῦτα μὲν τὰ ῥητά. Συνεστάναι δ' αὐτῆς τὸ σῶμα ἔλεγεν ἐκ μερῶν ἀνομοίων, συμφωνούντων μείντοι πρὸς ἄλληλα. Ἀλλὰ μὴν καὶ τὰς μεσότηας αὐτῆς κατὰ τὸν ἀριθμητικὸν λόγον συμφωνεῖν· τὸν γὰρ νεάτον πρὸς τὸν ὑπατον ἐκ διπλασίου λόγου ἡρμωσμένων, τὴν διὰ πασῶν συμφωνίαν ἀποτελεῖν. Ἔχει γὰρ, ὡς προείπομεν, τὸν νεάτον δώδεκα μονάδων, τὸν δὲ ὑπατον ἕξ, τὴν δὲ παραμέσῃν συμφωνοῦσαν πρὸς ὑπάτην καθ' ἡμιόλιον λόγον ἐννέα μονάδων, τῆς δὲ μέσης ὀκτώ εἶναι μονάδας ἐλέγομεν. Συγκείσθαι δὲ διὰ τούτων τῆς μουσικῆς τὰ κυριώτατα διαστήματα συμβαίνει, τὸ δὲ διὰ τεσσάρων ὃ ἔστι κατὰ τὸν ἐπίτριστον λόγον, καὶ τὸ διὰ πέντε ὃ ἔστι κατὰ τὸν ἡμιόλιον λόγον, καὶ τὸ διὰ πασῶν ὃ ἔστι κατὰ τὸν διπλασίον. Ἀλλὰ γὰρ καὶ τὸν ἐπόγδοον σῶζεσθαι, ὃς ἔστι κατὰ τὸν τονισίον λόγον. Ταῖς αὐταῖς δ' ὑπεροχαῖς ὑπερέχειν καὶ ὑπερέχεσθαι τῆς ἁρμονίας τὰ μέρη ὑπὸ τῶν μερῶν καὶ τὰς μεσότηας ὑπὸ τῶν μεσοτήτων, κατὰ τε τὴν ἐν ἀριθμοῖς ὑπεροχὴν, καὶ κατὰ τὴν γεωμετρικὴν δύναμιν συμβαίνει. Ἀποφαίνει γοῦν αὐτὰς Ἀριστοτέλης τὰς δυνάμεις ἐχούσας τοιαύτας, τὴν μὲν νεάτην τῆς μέσης τῶ τρίτῳ μέρει τῶ αὐτῆς ὑπερέχουσαν, τὴν δὲ ὑπάτην ὑπὸ τῆς παραμέσης ὑπερέχομένην ὁμοίως, ὡς γίνεσθαι τὰς ὑπεροχὰς τῶν πρὸς τι τοῖς γὰρ αὐτοῖς μέρεσιν ὑπερέχουσι καὶ ὑπερέχονται. Τοῖς γοῦν αὐτοῖς λόγοις οἱ ἄλλοι τῆς μέσης καὶ παραμέσης ὑπερέχουσι καὶ ὑπερέχονται, ἐπιτρίτῳ καὶ ἡμιόλιῳ. Τοιαύτη δὲ ὑπεροχὴ ἔστιν ἡ ἁρμονικὴ. Ἡ δὲ τῆς νεάτης ὑπεροχὴ καὶ τῆς μέσης κατ' ἀριθμητικὸν λόγον ἰσῶ μέρει τὰς ὑπεροχὰς ἐμφαίνουσιν, ὡσαύτως καὶ ἡ παραμέση τῆς ὑπάτης τῆς γὰρ μέσης ἡ παραμέση κατὰ τὸν ἐπόγδοον λόγον ὑπερ-

mam neque ninis prope neque procul a veritate abesse videntur, quod et ex his quæ nunc dicta sunt et quæ aliis locis dicuntur apparet.

9.

Ipsæ quidem Plato in omnibus etiam consuevit tum formas, tum quæ per ipsas formantur æquivoce appellare. Aristoteles autem quando formatum sit divisibile, vitat æquivocitatem idque ratione magnæ distantiæ divisibilis ipsius ad formam, quæ indivisibilis est. Rationalis vero anima non tantum est determinata, sed etiam terminus est. Nam quum in medio divisibilis et indivisibilis sit collocata, et quodammodo sit utraqûe, sic utramque partem ostendit tum termini tum determinati. Alterum quidem ostendens, quia convoluta est, alterum autem quia per terminos semper pertransit, propterque contractionem in unum omnium convulatorum, ut quæ adæquetur determinanti intellectui. Atque ite in Eudemo quoque dialogo

(de anima a se scripto, additur in lat. vers. Evangelistæ Iungi Asculani, ed. Venet.) affirmat animam esse formam quandam et in illis quidem commendat eos, qui dicebant animam esse formarum susceptivam, non totam quidem animam, sed intellectivam tantum, utpote cognoscentem formas veras secundo modo. Veræ namque formæ sunt ejusdem ordinis cum præstantiori animæ intellectu.

10.

Sed demonstrato, Platoni neque ignorantiam neque imperitiam in causa fuisse ut quædam rejiceret, verum id eum fecisse, quia indecora ea republicæ judicaret esse, jam nunc ostendemus, eum harmonicæ rei peritum fuisse. In animorum igitur procreatione quæ in Timæo est... (C. 23.) Quod autem harmonia res sit divina, veneranda, magna, Aristoteles, Platonis discipulus, his verbis confirmavit : « Harmonia res est cælestis, ejusque natura

έχει. Πάλιν ἡ νεάτη τῆς ὑπάτης διπλασία ἐστίν, ἡ δὲ παραμέση τῆς ὑπάτης ἡμιόλιος, ἡ δὲ μέση ἐπίτριτος πρὸς ὑπάτην ἡρμოსται. Καὶ τοῖς μὲν μέρεσι καὶ τοῖς πλήθεσι καὶ κατ' Ἀριστοτέλην ἡ ἁρμονία οὕτως ἔχουσα πέφυκε (c. 24). Συνίστηκε δὲ φυσικώτατα ἐκ τῆς ἀκείρου καὶ περαινούσης καὶ ἐκ τῆς ἀρτιοπερίσσου φύσεως, καὶ αὐτὴ καὶ τὰ μέρη αὐτῆς πάντα· αὐτὴ μὲν γὰρ ὅλη ἀρτία ἐστὶ, τετραμερὴς οὖσα τοῖς ὄροις, τὰ δὲ μέρη αὐτῆς καὶ οἱ λόγοι ἀρτιοὶ καὶ περισσοὶ καὶ ἀρτιοπερίσσοι· τὴν μὲν γὰρ νεάτην ἔχει ἀρτίαν ἐκ δώδεκα μονάδων, τὴν δὲ παραμέσην περισσὴν ἐξ ἑννέα μονάδων, τὴν δὲ μέσην ἀρτίαν ἐξ ὀκτῶ μονάδων, τὴν δὲ ὑπάτην ἀρτιοπερίσσον ἐξ μονάδων οὖσαν. Οὕτω δὲ πεφυκυία αὐτὴ τε καὶ τὰ μέρη αὐτῆς πρὸς ἄλλα ταῖς ὑπεροχαῖς τε καὶ τοῖς λόγοις, ὅλη τε ὅλη καὶ τοῖς μέρεσι συμφωνεῖ (c. 25). Ἄλλὰ μὴν καὶ αἱ αἰσθήσεις αἱ τοῖς σώμασιν ἐγγιγνόμεναι διὰ τὴν ἁρμονίαν αἱ μὲν οὐράναι θεαῖα οὖσαι, μετὰ θεοῦ τὴν αἴσθησιν παρεχόμεναι τοῖς ἀνθρώποις, ὅψις τε καὶ ἀκοή, μετὰ φωνῆς καὶ φωτὸς τὴν ἁρμονικὴν ἐπιφαινέουσι· καὶ ἄλλα δ' αὐταῖς ἀκολουθοῦσι, ἢ αἰσθήσεις, καθ' ἁρμονίαν συνεστᾶσι· πάντα γὰρ καὶ

αὐταὶ ἐπιτελοῦσιν οὐκ ἄνευ ἁρμονίας, ἐλάττους μὲν ἐκείνων οὖσαι, οὐκ ἄπο δ' ἐκείνων· ἐκείναι γὰρ ἅμα θεοῦ παρουσίᾳ παραγιγνόμεναι τοῖς σώμασι κατὰ λογισμόν, ἰσχυράν τε καὶ καλὴν φύσιν ἔχουσι (c. 26). Φανερόν οὖν ἐκ τούτων ὅτι τοῖς παλαιοῖς τῶν Ἑλλήνων εἰκότως μάλιστα πάντων ἐμέλησε πεπαιδεῦσθαι μουσικῆν.

11. (76.)

Clemens Alex. Strom., VI, 6, 53 : Ἰσιδώρος τε ὁ Βασιλείδου υἱὸς ἅμα καὶ μαθητὴς ἐν τῷ πρώτῳ τῶν τοῦ προφήτου Παργῶν Ἑξηγητικῶν καὶ αὐτὸς κατὰ λέξιν γράφει· « Φασὶ δὲ οἱ Ἀττικοὶ μεμνηῦσθαι τινὰ Σωκράτη παρεπομένου δαίμονος αὐτῶ, καὶ Ἀριστοτέλους δαίμονι κεχρησθαι πάντας ἀνθρώπους λέγει συνομαρτοῦσιν αὐτοῖς παρὰ τὸν χρόνον τῆς ἐνσωματώσεως, προφητικὸν τοῦτο μάθημα λαβὼν καὶ καταθέμενος εἰς τὰ ἑαυτοῦ βιβλία, μὴ δημολογήσας ὅθεν ὑπελιετο τὸν λόγον τοῦτον. »

divina et pulchra. Quum autem sit facultate quadripartita, duas habet medietates, arithmetica et harmonicam; apparetque partes ejus, magnitudines et exsuperantias numero et mensuræ æqualitate constare. Nam in duobus quadrichordis cantilenæ sua modulatione concinnantur. » Atque hæc sunt verbis ejus expressa. Corpus porro ejus constare dicit ex partibus dissimilibus, sed quæ inter se consonent, quin et medietates earum arithmetica proportione consentire. Nam ima chorda ad summam proportionem dupla coeunte, confici diapason consonantiam, quum hypatæ VI, nete XII numero represententur. Paramese sesquialtera proportione hypatæ respondet, eique IX congruere, mediæ VIII diximus. At enim intervalla musicæ præcipua constare his rationibus certum est, diatessaron sesquitertia, diapente sesquialtera, diapason dupla proportione: interim etiam conservari rationem sesquioctavam, qualis est IX ad VIII et tonum exprimit. Jam id quoque accidit, ut harmonicæ partes a partibus et medietates a medietatibus secundum excessum arithmeticum et vim geometricam superent atque ipsa superent. Atque has proprietates sic declarat Aristoteles: ut neta triente major sui, quam mese, sit: et eadem portione paramese hypaten excedat. Itaque relatio quædam intervalloꝝ, sive discriminum, conficiatur, quum termini æqualibus portionibus superent mesam et paramesam et aliis superentur: utrobique sesquialtera et sesquitertia proportionibus rem gerentibus. Atque hæc est, quam harmonicam vocant auctorem. Nete autem a mesa, et paramese ab hypata, arithmetica intervalloꝝ discriminibus distant. Nam paramese mesam sesquioctava ratione excedit. Rursum nete ad hypatam dupla est, paramesam hypata semel ejusque semissem valet; et mesa

ad hypatam est sesquitertia. His ergo partibus atque numeris harmonia de Aristotelis sententia componitur. Idem optime ex infiniti et finiti, paris et imparis, atque pariter imparis natura eandem constituit ejusque partes. Tota enim par est, quum constet quattuor terminis: partes ipsius proportionibus continentur, quorum termini sunt pares, impares, pariterque impares. Nete enim par est, quia XII numero exprimitur, paramese impar, quia IX, mesa pariter par, quia VIII. His ergo rationibus atque partibus conflata harmonia, sibi toti, omnibusque partibus consonat. Sed et sensus, qui ob harmoniam corporibus innati sunt, celestes alii et divini, qui cum deo sensum præbent hominibus visus et auditus, cum voce et lumine harmoniam ostendunt: et alii sensus, horum comites, quatenus sensus sunt, secundum harmoniam constant. Nihil enim ne ipsi quidem sine harmonia conficiant: minores sane illis, non tamen absque illis. Illi enim simul cum adventu dei præsto adsunt juxta rationem, et validam pulchramque habent naturam. Porro autem ex his planum fit, primis Græcis haud injuria id præcipue curæ fuisse, ut musicæ disciplinæ adolescentes imbuerent.

11.

Isidorus Basilidis simul filius et discipulus, in primo libro Expositionum Prophetæ Parchor ipse quoque scribit ad verbum: « Dicunt autem Attici quædam significata fuisse Socrati, dæmone eum consequente. Dicit etiam Aristoteles, omnes homines uti dæmonibus, qui eos sequuntur eo tempore quo migrent in corpus, quam quum a prophetis accepisset doctrinam, et in suos transtulisset libros, non tamen unde accepisset eam confitetur. »

XIII. ΠΕΡΙ ΕΥΧΗΣ.

Titulus περὶ Εὐχῆς α' apud Diog. Laert. (14) et apud Anon. (9) legitur. Ad hunc audacius referre conatus est versus e Varronis Eumenidibus fr. XXVI Riese :

Hospes, quid miras nummo curare Serapim?
Quid? quasi non curet tanti item Aristoteles?
Aut ambos mira aut noli mirare deum me
De eodem.

Jos. Scaliger, in libro quem sub nomine Yvonis Villiomari in locos controversos Rob. Titii edidit, IX, 12. Eodem plane modo ut hic, Aristotelis nomen pro cuiuslibet philosophi positum est apud eundem Varronem in Saturis inscripta *Testamentum*, apud Gell. N. Att., III, 16, 13 (fr. 4 Riese).

1. (77.)

Seneca Quæst. Nat. VII, 30, 1 : *Egregie Aristoteles ait nunquam nos verecundiores esse debere, quam quum de dis agitur. Si intremus templa compositi ... quanto hoc magis facere debemus quum de sideribus, de eorum natura, de stellis disputamus, ne quid temere, ne quid imprudenter aut ignorantes adfirmemus aut scientes mentiamur.* Hæc ad dialogum de Philosophia retulit Bernays, l. l. p. 166.

2. (78.)

Simplicius in Arist. de Cælo, f. 235, cod. Paris. 1910 apud Rosium : *Ὅτι γὰρ ἐννοεῖ τι καὶ ὑπὲρ τὸν νοῦν καὶ τὴν οὐσίαν ὁ Ἀριστοτέλης ἐστὶ πρὸς τοῖς πέρας τοῦ περὶ Εὐχῆς βιβλίου εἰπὼν, ὅτι ὁ θεὸς ἢ νοῦς ἐστὶν ἢ ἐπέκεινά τι τοῦ νοῦ.*

In edit. Aldina fol. 118 verso hæc ita expressa sunt : *Ὅτι μὲν γὰρ νοεῖ τι καὶ ὑπὲρ τὸν νοῦν ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὑπὲρ τὴν οὐσίαν δῆλός ἐστι παρὰ τοῖς ἐσχάτοις τοῦ βιβλίου περὶ Προσευχῆς διαρρηθῆν λέγων ὅτι ὁ θεὸς ἢ νοῦς ἐστὶν ἢ τι καὶ ὑπὲρ νοῦν, quum in versione latina Guil. de Moerbeke, quam, ut A. Peyron ostendit, in *Fragm. Empedocl. et Parmenid.* Lips. 1810, p. 9, græcam fecit, qui Simplicium edidit, legantur (ed. Veneta, 1555,*

f. 74 recto) : *Quod enim intelligat aliquid et supra intellectum et supra substantiam Aristoteles manifestans (-us) est in calce libri de Oratore plane dicens quod deus aut intellectus est aut et aliquid ultra intellectum.* In his tamen male de Oratore pro de Oratione legitur, ut e verbis apparet quæ post finem vitæ Aristotelis latine versæ in multis codicibus adscripta sunt, cf. Arist. ed. Buhle, t. I, p. 59, quæ emendatiora e cod. Paris. lat. 7695, A, edidit Rosius (cf. de Aristot. librorum ordine p. 247) : *Fecit autem et Aristoteles librum de Oratione. Unde Simplicius : Quod enim intelligat et aliquid supra intellectum et super substantiam Aristoteles, manifestus est apud finem libri de Oratione plane dicens, quod deus aut intellectus est aut est aliquid ultra intellectum.*

XIV. ΠΕΡΙ ΕΥΓΕΝΕΙΑΣ.

De auctore dialogi περὶ Εὐγενείας α', quem præter utrumque indicem (Diog. Laert. 15, Anonymi. 11, cf. Dschemalud. (6) de generis Nobilitate, libri IV) Athenæus et Diogenes Laertius laudant et ex quo majora excerpta præbet Joannes Stobæus, solus dubitat Plutarchus, vel quem secutus videtur Panætius, libri mentioni his verbis additis ei δὴ τὸ βιβλίον ἐν τοῖς γνησίοις Ἀριστοτέλους θετέον. Quare vero id factum sit quum causa ignoretur, nisi tamen suspiceris Panætium, qui et de Socraticorum quorundam dialogis dubitaverat (cf. Diog. Laert. II, 64), tali modo Socrati illatam criminationem diluere studuisse, de re ipsa non liquet. Ipsa vero fragmenta Aristotele nullo modo indigna sunt cum propter sententiarum acumen tum propter verborum elegantiam.

1. (79.)

Joann. Stob. Floril. 86, 24 : *Ἐκ τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ Εὐγενείας. Ὅλος περὶ εὐγενείας ἐγὼ ἀπορῶ, τίνας χρῆ καλεῖν τοὺς εὐγενεῖς. — Εἰκότως γε, ἔφην, τοῦτο σὺ διαπορῶν. Καὶ γὰρ παρὰ τῶν πολλῶν καὶ μᾶλλον παρὰ τῶν σοφῶν τὰ μὲν ἀμφισβητεῖται τὰ δ' οὐ λέγεται σαφῶς, εὐθὺς τὰ περὶ τῆς*

DE PRECATIONE.

2.

Manifestum est Aristotelem intelligere aliquid supra intellectum et substantiam ex his quæ in calce libri de Precatione dixit : « Deus est sive intellectus aut aliquid ultra intellectum. »

DE NOBILITATE.

1.

De nobilitate autem ego plane dubito quosnam oporteat appellare nobiles. — Nec immerito, inquam, tu dubitas. Nam et apud vulgus et apud sapientes quædam in dubium vocantur et quædam non perspicue dicuntur et ita statim

δυνάμειος· λέγω δὲ τοῦτο, πότερον τῶν τιμῶν ἐστὶ καὶ τῶν σπουδαίων ἢ καθάπερ Λυκόφρων ἔγραψε κενόν τι πάμπαν. Ἐκεῖνος γὰρ ἀντιπραβάλλων ἑτέροις ἀγαθοῖς αὐτὴν, Εὐγενείας μὲν οὖν, φησὶν, ἀφανὲς τὸ κάλλος, ἐν λόγῳ δὲ τὸ σμυδόν· ὡς πρὸς δόξαν οὖσαν τὴν αἴρασιν αὐτῆς, κατὰ δ' ἀλήθειαν οὐθὲν διαφέροντας τοὺς ἀγενεῖς τῶν εὐγενῶν.

In his secuti sumus Wytenbachii et Luzacii emendationes : quorum ille ad Plutarchi Moralia t. V, p. 968, σὺ διαπορῶν pro εὔ, quæ est lectio codd., scripsit, hic vero in *Lectt. Att.* p. 87, κενόν et εὐγενείας, pro καινόν et εὐγένειαν. Post nomen Λυκόφρων in ed. Trincav. Ven. 1536, addidit ὁ σοφιστής. Hujus mentionem nemo, quod sciam, præter Aristotelem fecisse videtur, cf. *Physic.* I, c. 2, § 15 (cf. *Simplic.* ad h. l. f. 20), *Metaphys.* VII, c. 6, § 6 (cf. *Pseudo-Alex.* *Aphrod.* p. 533, 18 Bonitz), *Polit.* III, c. 5, § 11, *Rhetor.* III, c. 3, § 1 et § 2, c. 9, § 7, de *Soph.* *Elench.* c. 16, § 16 (cf. *Alex.* *Aphrod.* ad h. l. f. 38).

2. (80.)

Joann. Stob. *Floril.* 86, 25 : Ἐν τῷ αὐτῷ. Ἀμφισβητῆται δὲ καθάπερ καὶ περὶ τοῦ πηλίκου ἀγαθόν ἐστιν, οὕτω καὶ τίνας δεῖ καλεῖν εὐγενεῖς. Οἱ μὲν γὰρ τοὺς ἐξ ἀγαθῶν γονέων εὐγενεῖς εἶναι νομίζουσι, καθάπερ καὶ Σωκράτης· διὰ γὰρ τὴν Ἀριστείδου ἀρετὴν καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ γενναίαν εἶναι. Σιμωνίδην δὲ φασὶν ἀποκρίνασθαι διερωτώμενον τίνες εὐγενεῖς, τοὺς ἐκ πάλαι πλουσίων· καίτοι κατὰ τοῦτον τὸν λόγον οὐκ ὀρθῶς ἐπιτιμῶσιν ὁ Θεόγνης οὐδ' ὁ ποιητὴς ὁ ποιήσας ὡς οἱ

τὴν μὲν [γὰρ] εὐγένειαν αἰνοῦσιν βροτοί,

μᾶλλον δὲ κηδεύουσι τοῖσι πλουσίοις.

(Cf. Euripidis *Fragm.* ed. Wagner. *Thyestes*, 393).

Ἡ πρὸς Διὸς οὐχ αἰρετώτερος ὁ πλουτῶν αὐτὸς, ἢ οὐδὲ πρόπαππος ἢ τῶν προγόνων τις πλούσιος ἦν, αὐτὸς δὲ πένης; — Πῶς γὰρ οὐκ; εἶπε. — Καὶ δέοι δ' ἂν κηδεύειν τοῖς πλουσίοις μᾶλλον ἢ τοῖς εὐγενέσιν· εὐγενεῖς γὰρ οἱ παλαιοί, κρείττους δὲ οἱ νῦν. Οὐκ οὖν βιοιώως καὶ τις ὑπολαμβάνη οὐ τοὺς εὐγενεῖς εἶναι τοὺς ἐκ πάλαι πλουσίων ἀλλὰ τοὺς ἐξ ἀγαθῶν πάλαι; κρείττων γὰρ ἂν δόξουσιν ἀρχαίας ἀρετῆς πρόσφατος καὶ μετέχειν μᾶλλον ἕκαστον πατρὸς ἢ προπάππου, αἰρετώτερον δ' αὐτὸν εἶναι σπουδαῖον ἀλλ' οὐ τὸν πρόπαππον ἢ τινα τῶν ἄλλων προγόνων. — Ὄρθως, ἔφη, λέγεις. — Ἄρ' οὖν οὐκ ἔπει ἐν μηδετέρῳ τούτων δρώμεν τὴν εὐγένειαν, σκεπτέον ἄλλον τρόπον; — Τίνα τοῦτον δῆποτε; — Σκεπτέον δὴ, ἔφη. Τὸ εὔ σημαίνει τι δήπου τῶν ἐπιανετῶν καὶ σπουδαίων, οἷον τὸ εὐπρόσωπον καὶ εὐόφθαλμον ἀγαθὸν γὰρ τὴν καλὸν σημαίνει κατὰ τοῦτον τὸν λόγον. — Πάνυ γε, εἶπεν. — Οὐκ οὖν εὐπρόσωπον μὲν ἐστὶ τὸ ἔγον ἀρετῆν προσώπου, εὐόφθαλμον δὲ τὸ ὀρθαλοῦ ἀρετῆν; — Οὕτως, εἶπεν. — Ἀλλὰ μὴν ἐστὶ γένος τὸ μὲν σπουδαῖον, τὸ δὲ φαῦλον ἀλλ' οὐ σπουδαῖον. — Πάνυ γε, εἶπε. — Σπουδαῖον δὲ γέ φαμεν ἕκαστον κατὰ τὴν αὐτοῦ ἀρετὴν εἶναι, ὥστε καὶ γένος σπουδαῖον ὡσαύτως. — Οὕτως, εἶπε. — Δῆλον ἄρ', ἔφη, ὅτι ἔστιν ἡ εὐγένεια ἀρετῆ γένους.

In his plura quæ in codd. corrupta sunt e criticorum conjecturis emendavimus. Quod post l. 8, ἐκ πάλαι πλουσίων, additur φάναι, nihili est, nec opus videtur pro eo ut Rosius conjiciebat φόντας corrigere. Poeta cujus versus afferuntur Euripides est, ut ex ipso Joannis Stobæi *Floril.* XCH, 3, apparet. Pro δέοι' l. 15, quæ lectio codd. est dedimus cum Halmio, *Lect. Stobens.*, I, 22 δέοι δ'. Ro-

de potentia quam nobilitas habeat. Hoc autem dico, pretiosa et studio digna sit an, ut Lycophron scripsit, aliquid omnino inane. Ille enim quum eam cum aliis bonis conferat non apparere dicit nobilitatis præstantiam, magnificentiam vero in verbis esse, ita ut ad famam appelletur, revera autem ignobiles nihil a nobilibus differant.

2.

Dubitatur autem, quemadmodum de ipsius boni essentia, ita et quosnam oporteat appellari nobiles. Aliqui enim nobiles putant esse, qui ex bonis parentibus nati sint, ut etiam Socrates. Nam propter virtutem Aristidis etiam filiam ejus generosam esse dicunt. Simonidem vero interrogatum, qui essent nobiles, respondisse dicunt, illos qui majoribus longo tempore locupletibus nati essent. Etsi secundum hoc dictum non jura succensent neque Theognis, neque poeta qui dixit :

Homines laudant quidem nobilitatem,

Affinitates autem potius ineunt cum ditioribus.

An hercle non præstat ille qui dives ipse fuerit, quam qui proavum aut alium inter majores suos divitem habuerit, at ipse pauper sit? — Qui aliter? inquit. — Et oportet affines fieri divitum potius quam nobilium : nobiles enim sunt prisci homines, nostri vero temporis meliores. Atqui similiter aliquis ita secum reputaverit, non esse nobiles ex majoribus olim divitibus natos, sed ex bonis jam longo tempore. Virtus enim recens antiquiori melior esse videtur, et unumquemque plus a patre suo quam ab avo accepisse. Præstat autem, si quis ipse virtutis amator sit, quam si talem avum aut alium ex majoribus habuerit. — Recte loqui me dixit. — Nonne igitur, inquam, quandoquidem in istorum neutro nobilitatem deprehendimus, alia ratione eam inquiremus? — Quanquam ista? — Quoniam nobilitas græce εὐγένεια vocatur, considerandum quod εὔ dicitur aliquid laude studioque dignum

suis dicitur γ' ; αὐτὸν l. 21, pro αὐτοῦ ut in codd. est Gesnerus, l. 23, λέγειν in λέγεις a Cobetio mutatum *Mnemos.*, t. IX, p. 140. Paulo post pro ἐνίοτε ut in codd. δηποτε Halm. l. 1. Rosius αίνιτται. Idem post σκαπτῶν, pro δ' quod in codd. est δὴ dedit. Ἐφης vero pro ἐφην emendatio est Luzacii in *Lectt. Att.* p. 89.

3. (81.)

Joann. Stob. Floril., 88, 13 : Ἐκ τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ Εὐγενείας. Φανερόν τοίνυν, ἐφην ἐγώ, περὶ ὧν πάλαι διηπορησάμεν, διὰ τί ποτε οἱ ἐκ πάλαι πλουσίων ἢ οἱ ἐκ πάλαι σπουδαίων εὐγενέστεροι δοκοῦσιν εἶναι μᾶλλον τῶν σύγγενος τάχα κακημέων. Αὐτὸς γὰρ ἐγγύτερος σπουδαῖος ὢν ἢ πάππου σπουδαίου τετυγχῶς, ὥστ' εἴη ἂν εὐγενής ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ. Καί τινες εἰρήκασιν οὕτως ἐκ τοῦ διελέγειν προσποιούμενοι τὸν συλλογισμὸν τῆς εὐγενείας, ὥσπερ φησὶ καὶ Εὐριπίδης, οὐχὶ τῶν ἐκ πάλαι σπουδαίων εὐγένειαν φάμενος εἶναι, ἀλλ' ὅστις ἀνὴρ ἀγαθὸς ἀπλόω. Τὸ δ' οὐκ ἔστιν· ἀλλ' ὀρθῶς ζητοῦσιν οἱ τὴν ἀρχαίαν ἀρετὴν προτιθέμεναι. Τὰ δ' αἰτία εἰπομεν, τούτεστιν ὅτι ἡ μὲν εὐγένεια ἔστιν ἀρετὴ γένους, ἡ δ' ἀρετὴ σπουδαίων· σπουδαῖον δ' ἐστὶ γένος, ἐν ᾧ πολλοὶ σπουδαῖοι περὶκασιν ἐγγίνεσθαι. Συμβαίνει δὲ τὸ τοιοῦτον, ὅταν ἐγγίνηται ἀρχὴ σπουδαία ἐν τῷ γένει· ἡ γὰρ ἀρχὴ τοιαύτην ἔχει τὴν δύναμιν, πολλὰ παρασκευάζειν οἵαπερ αὐτὴ· τούτο γὰρ ἔστιν ἀρχῆς ἔργον, ποιῆσαι ὅσον αὐτὴ ἕτερα πολλά. Ὅταν οὖν ἐγ-

γένηται τοιοῦτος εἰς τις ἐν τῷ γένει καὶ οὕτω σπουδαῖος ὥστ' ἔχειν τὸ ἀπ' ἐκείνου ἀγαθὸν πολλὰς γενεάς, τούτο σπουδαῖον ἀνάγκη εἶναι τὸ γένος. Πολλοὶ γὰρ εἰσονται σπουδαῖοι ἄνθρωποι, ἂν τε ἀνθρώπων ἢ τὸ γένος, ἂν τε ἴππων, ἴπποι· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ζώων. Ὅστ' εὐλόγως οὐχ οἱ πλούσιοι οὐδ' οἱ ἀγαθοί, ἀλλ' οἱ ἐκ πάλαι πλουσίων ἢ ἐκ πάλαι ἀγαθῶν εὐγενεῖς εἶεν ἂν. Ζητεῖ γὰρ ὁ λόγος τὰ ληθῆ. Ἀρχὴ γὰρ ἀνωθεν πάντων. Οὐ μὴν ἀλλ' οὐδ' οἱ ἐκ προγόνων ἀγαθῶν εὐγενεῖς πάντως, ἀλλ' ὅσοις τυγχάνουσιν ἀρχῆς τοῦ προγόνου ὄντες. Ὅταν μὲν οὖν αὐτὸς ἀγαθός, μὴ ἔχη δὲ τοιαύτην δύναμιν τῆς φύσεως ὡς τίττειν πολλοὺς ὁμοίους, οὐκ ἔχει ἡ ἀρχὴ τοιαύτην δύναμιν ἐν τούτοις... Ἀρετὴ τοῦ γένους καὶ εὐγενεῖς οἱ ἀπὸ τούτου τοῦ γένους ὄντες, οὐκ ἔαν ὁ πατὴρ εὐγενής ἦ, ἀλλ' ἔαν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ γένους. Οὐ γὰρ δι' αὐτὸν ὁ πατὴρ ἐγέννησεν ἀγαθόν, ἀλλ' ὅτι ἐκ τοιοῦτου γένους ἦν.

Quæ hic leguntur verba : Ὅστις ἀνὴρ ἀγαθὸς a Gesnero posita sunt pro lectione cod. A οἷς τισιν, vel ed. Ven. οἷς τις ἀνὴρ ἀγαθός. Pro ἀλλ' ὅσοις, codd. ὅσοι, in quibus etiam pro οὐκ ἔχει ἡ ἀρχή, οὐκ ἔχει ἀρχὴν legitur, quod Gesnerus emendavit. Cum verbis : τούτο γὰρ ἔστιν ἀρχῆς ἔργον κτλ. quodammodo conferri possunt quæ in libris de Anima II, c. 4, leguntur, cum totius vero loci sententia optime congruit quod dictum est Polit. IV, 6, 5 : ἡ γὰρ εὐγένεια ἔστιν ἀρχαῖος πλοῦτος καὶ ἀρετή.

significet, ut εὐπρόσωπον (*faciem pulchram habens*), εὐόφθαλμον (*pulchris oculis ornatum*). Bonum enim aut pulchrum aliquid his verbis indicatur. — Maxime vero. — Videlicet εὐπρόσωπον est, quod faciei, εὐόφθαλμον, quod oculi virtutem habet? — Sic est, inquit. — Porro genus aliud laudabile est, aliud vile, studioque indignum. — Ita profecto. — Laude autem studiove dignam rem quamlibet virtutis suæ merito vocamus : itaque genus etiam laudabile similiter nominandum est. — Nominandum, dixit. — Constat igitur, inquam, nobilitatem generis virtutem esse.

3.

Nunc igitur de illis constat, quæ pridem in dubium vocavimus, quam ob causam ex majoribus olim aut divitibus aut bonis nati, nobiliores videantur esse illis, qui bona propinquiora possident. Propinquius autem bona possidet, qui ipse bonus fuerit, quam qui avum habuerit virtutis studiosum. Itaque nobilis fuerit quicumque bonus est. Sic enim aliqui syllogismo colligunt, redarguere cupientes illos qui aliter sentiunt. Euripides etiam nobilem esse ait, non qui majoribus longo jam tempore bonis natus sit, sed qui vir bonus ipse fuerit simpliciter. Quod

quidem non ita se habet, sed recte quæstionem instituunt, qui virtutem antiquam præponunt. Causas autem diximus : quoniam videlicet nobilitas virtus est generis, virtus autem res laudabilis studioque digna est. Item genus, in quo multi studiosi bonique fuerint, laudem studiumque meretur. Fit autem tale genus, quum principium ejus laudabile fuerit. Principium enim hanc facultatem habet ut multa efficiat quale ipsum est. Hæc enim vis est principii ut plurima quæle ipsum est efficiat. Quum igitur unus talis in aliquo genere fuerit, adeoque bonus, ut virtus ab ipso in multas ætates transfundatur, hoc certe genus omni laude studioque dignissimum erit. Sic enim permulti fient studiosi homines, si genus humanum sit, si equorum vero equi, atque aliis animalibus eadem est ratio. Proinde merito non divites, neque boni, sed qui a priscis divitibus aut antiquis bonis descenderint. nobiles iudicandi sunt, si veritatem inquiras. Omnium enim principium longa retro origine deducitur. At neque simpliciter nobiles sunt, qui a bonis majoribus nati fuerint : sed illi tantum qui progenitores seu generandi auctores esse possunt. Si quis igitur ipse bonus est, non pollet autem hac naturæ facultate, ut multos sibi similes generet, principii rationem aut posteritatem non habet... Generis nobilitas et

4. (82.)

Diog. Laert., II, 26 : Φησὶ δ' Ἀριστοτέλης δύο γυναῖκας αὐτὸν (τὸν Σωκράτην) ἀγαγεῖσθαι, προτέραν μὲν Ξανθίππην, ἐξ ἧς αὐτῷ γενέσθαι Λαμπροκλία· δευτέραν δὲ Μυρτώ, τὴν Ἀριστείδου τοῦ δικαίου θυγατέρα, ἣν καὶ ἀπροικον λαβεῖν, ἐξ ἧς γενέσθαι Σωφρονίσκον καὶ Μενέξενον. Οἱ δὲ προτέραν γῆμαι τὴν Μυρτῶ φασιν· ἔνιοι δὲ καὶ ἀμφοτέρας σχεῖν ἑαυτοῦ, ὃν ἐστὶ Σάτυρος τς καὶ Ἰερώνυμος ὁ Ῥόδιος. Φασὶ γὰρ βουλευθέντας Ἀθηναίους διὰ τὸ λειπανδρεῖν συναυξῆσαι τὸ πλῆθος, ψήφισασθαι γαμῆν μὲν ἀστὴν μίαν, παιδοποιεῖσθαι δὲ καὶ ἐξ ἑτέρας, ὅθεν τοῦτο ποιῆσαι καὶ Σωκράτην.

Plutarch. Vit. Arist., c. 27 : Δημήτριος δ' ὁ Φαληρεὺς καὶ Ἰερώνυμος ὁ Ῥόδιος καὶ Ἀριστοξένος ὁ μουσικός καὶ Ἀριστοτέλης, εἰ δὴ τὸ περὶ Εὐγενείας βιβλίον ἐν τοῖς γνησίοις Ἀριστοτέλους θετέον, ἱστοροῦσι Μυρτῶ θυγατριδὴν Ἀριστείδου Σωκράτει τῷ σοφῷ συνοικῆσαι, γυναῖκα μὲν ἑτέραν ἔχοντι, ταύτην δ' ἀναλαβόντι χηρεύουσιν διὰ πέναν καὶ τῶν ἀναγκαίων ἐνδεομένην. Πρὸς μὲν οὖν τούτους ἰκανῶς ὁ Παναίτιος ἐν τοῖς περὶ Σωκράτους ἀντίρηκεν.

Athen. XIII, p. 556, A : Ἐκ τούτων οὖν τις ὁρμώμενος μέμψαιτ' ἂν τοὺς περιτιθέντας Σωκράτει δύο γαμετάς γυναῖκας, Ξανθίππην καὶ τὴν Ἀριστείδου Μυρτῶ, οὐ τοῦ δικαίου καλουμένου, οἱ χρόνοι γὰρ οὐ συγχωροῦσιν, ἀλλὰ τοῦ τρίτου ἀπ' ἐκείνου. Εἰσὶ δὲ Κλλιθένης, Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς, Σάτυρος ὁ Περιπατητικός, Ἀριστοξένος, οἳ τὸ ἐνδόσιμον Ἀριστοτέλης ἔδωκεν ἱστορῶν τοῦτο ἐν τοῖς περὶ Εὐγενείας. Εἰ μὴ ἄρα συγκεχωρημένον κατὰ ψήφισμα τοῦτο ἐγένετο τότε διὰ σπάνιν ἀνθρώπων, ὥστ' ἕξειναι καὶ δύο ἔχειν γυναῖκας τὸν βουλούμενον.... ἀντίπερὶ δὲ τοῖς λέγουσι περὶ τῶν Σωκράτους γυναικῶν Παναίτιος ὁ Ῥόδιος.

De duplici Socratis matrimonio uberrima est disputatio Luzacii, in libro *Lectiones atticæ, sive de Διγαμίᾳ Socratis*, Lugd. Batav. 1809, qui et posteriores nominat scriptores apud quos hujus rei mentio facta est.

XV. (ΠΕΡΙ ΗΔΟΝΗΣ.)

Libri περὶ Ἠδονῆς inscripti bis mentio apud Diogenem fit, primum inter dialogos (16), quo loco et apud Anonymum nominatur (15, cf. *Deschemaluddin. 18, de Voluptate, liber 1*), deinde vero (66), ubi in cod. Laur. περὶ Ἠδονῶν α' legitur. In catalogo scriptorum Theophrasti, p. 5, 5 apud Usener. *Analecta Theophrastea*, affertur titulus : περὶ Ἠδονῆς ὡς Ἀριστοτέλης α', et statim post περὶ Ἠδονῆς ἄλλο α'. Theophrastum περὶ Ἠδονῆς laudat Athenæus XII, p. 511, C et 526, D quum de auctore libri alibi ambigit, VI, p. 273, C : Χαμαιλέων ὁ Ποντικός ἐν τῷ περὶ Ἠδονῆς τὸ δ' αὐτὸ βιβλίον καὶ ὡς Θεοφράστου φέρεται et VIII, p. 347, E : Θεόφραστος ἢ Χαμαιλέων ἐν τῷ περὶ Ἠδονῆς. Duo igitur de Voluptate libri exstitisse videntur, quorum alterius auctor sive Aristoteles sive Theophrastus habebatur, alterius veru sive Theophrastus sive Chamæleon.

Quæ sequuntur fragmenta ad nullum aptius referri posse puto librum, quam ad dialogum περὶ Ἠδονῆς. Philoxeni dictum ipse Aristoteles in *Ethic. Nicom. III, 10, 9*, tangit, ubi de voluptate loquitur (cf. *Ethic. Eudem., III, 2, Problem., XXVIII, 7*), Sardanapali vero mentionem Theophrastus in dialogo περὶ Ἠδονῆς fecerat, teste Athenæo, XII, p. 511, C. Cf. quæ e dialogo Heraclidis Pontici περὶ Ἠδονῆς apud eundem leguntur, p. 512, A.

nobiles qui ex illo sunt genere oriundi. Non sufficit autem patrem esse virum excellentem, sed antiquum generis auctorem talem fuisse oportet. Neque enim pater per se bonum genuit, sed quia ex tali genere erat.

4.

Duas illum (Socratem) uxores duxisse, priorem Xanthippen, ex qua Lamprocleon genuerit; alteram Myrtonem, Ariatidis illius justii filiam, quam et sine dote acceperit, quæque ipsi Sophroniscum Menexenumque pepererit, Aristoteles auctor est. Alii Myrtonem illum prins duxisse, nonnulli utrasque simul habuisse tradunt, ex quibus et Satyrus est et Hieronymus Rhodius.

Demetrius Phalereus, Hieronymus Rhodius, Aristoxenus musicus et Aristoteles (si modo liber de Nobilitate

inter germanos est Aristotelis libros recensendus) Myrto tradunt Aristidis ex filia neptim a Socrate illo sapiente domum acceptam : habuisse quidem illum aliam uxorem, verum eum hanc ob inopiam viduam et omnium rerum egenam recepisse. Ceterum refellit hæc abunde Panætius in libris quos de Socrate scripsit.

His positis non injuria quispiam arguat eos qui uxores duas Socratem habuisse prodiderunt, Xanthippen nimirum et Myrto, Aristidis, non cognomento Justii filiam (repugnant enim tempora), sed ejus qui ab eo tertius est. Auctores ejus rei sunt Callisthenes, Demetrius Phalereus, Satyrus Peripateticus, Aristoxenus : quibus ad id scribendum ansam dedit Aristoteles, qui libro de Nobilitate literis id mandavit... His qui de duabus Socratis uxoribus scripserunt, contradixit Panætius Rhodius.

1. (83.)

Athen. Epit., I, p. 6, D : Ἄλλοι δὲ φιλιχθον τὸν Φιλοξενὸν φασιν. Ἀριστοτέλης δὲ φιλόδειπνον ἀπλῶς, δὲ καὶ γράφει· που ταῦτα· « Δημηγοροῦντες ἐν τοῖς δόλοισι κατατρίβουσιν ἄλλην τὴν ἡμέραν ἐν τοῖς θαύμασι καὶ πρὸς τοὺς ἐκ τοῦ Φάσιδος ἢ Βορυσθέ- νους καταπλέοντας, ἀνεγνωκότες οὐδὲν πλὴν εἰ τὸ Φι- λοξένου Δείπνον οὐδ' ἔλον.

2. (84.)

Athen., VIII, p. 335, F : Τί γὰρ τῶν ἐπιτρίψαι δυναμένων παρέλιπεν ὁ καλὸς οὗτος ἑποποιὸς (Ἄρ- χίστρατος scil.) καὶ μόνος ζηλώσας τὸν Σαρδανα- πάλλου τοῦ Ἀνακυνδάρῳ βίον, ὃν ἀδιανοητότερον εἶναι κατὰ τὴν προσηγορίαν τοῦ πατρὸς Ἀριστο- τέλης ἔφη. Ἐφ' οὗ τοῦ τάφου ἐπιγεγράφαι φασὶ Χρῦσιππος τάδε·

Εὐ εἰδὼς ὅτι θνητὸς ἔφυς τὸν θυμὸν ἄεξε.
Καὶν' ἔχω ὄσος' ἔφαγον καὶ ἐφύθρισα, καὶ σὺν ἔρωτι
Τέρπν' ἔπαθον· τὰ δὲ πολλὰ καὶ ἄλλα πάντα λείπονται.....

Cicero Disputat. Tuscul., V, 35 : *Ex quo Sardanapali opulentissimi Syriae regis error agnoscitur, qui incidit jussit in busto :*

Hæc habeo quæ edi quasque exsaturata libido
Hansit : at illa jacent multa et præclara relicta.

Quid aliud, inquit Aristoteles, in bovis, non in regis, sepulcro inscriberes? Hæc habere se mortuum dicit, quæ ne vivus quidem diutius habebat quam fruebatur. Cf. de Finibus II, 3a, 106 : Corporis autem voluptas si etiam præterita delectat, non intelligo cur Aristoteles Sardanapali epigramma tanto opere derideat, in quo ille rex Syriae gloriatur se omnes secum libidino voluptates abstulisse. Quod enim ne vivus quidem, inquit, diutius sentire poterat quam dum fruebatur, quo modo id potuit mortuo permanere?

Alias inscriptiones e Clearcho περὶ Βίῳν af- fert Athenæus, XII, p. 529, A et ex Aristobulo, XII, p. 530, A : Ἐπιγεγράφαι δὲ αὐτῷ Ἀσσυρίοις γράμμασι· « Σαρδανάπαλλος Ἀνακυνδα- ρῳ βίος, Ἀγχιάλιος καὶ Ταρσὸν ἔδειμαν ἡμέρη μιῆ. Ἔσθιε, πίνε, πιζει· ὡς τὰλλα τούτου οὐκ ἄξια. » Quinque tantum versus, ex iis qui apud Athenæum leguntur, habet Diodorus, II, 23 ;

duos vero quos laudat Cicero græce ita exhibet Strabo, XIV, p. 672 : Καὶ δὴ καὶ περιφέρεται τὰ ἐπι ταυτί·

Ταῦτ' ἔχω ὄσος' ἔφαγον καὶ ἐφύθρισα καὶ μετ' ἔρωτος
Τέρπν' ἔπαθον· τὰ δὲ πολλὰ καὶ ἄλλα πάντα λείπονται.

Cf. Davisius ad Cic. Tusc., V, 35, Næke ad Chæcili Fragni., p. 196, sqq.

XVI. ΠΕΡΙ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ.

Ad dijudicandam quæstionem quam forma conscriptus fuerit περὶ Βασιλείας liber, cujus titulus inter dialogos apud Diogenem (18) et Anonymum (16) legitur, præcipue valent quæ duobus in locis de eo a Cicerone dicta sunt. Ita enim ille de consilio quod aliquandiu agitave- rat, mittendæ ad Cæsarem cohortatoriæ sive sua- sorix epistolæ, Ep. ad Attic., XII, 40, 2 : Συμ- βουλευτικὸν sæpe conor : nihil reperio : et quidem *mecum habeo et Ἀριστοτέλους et Θεοπόμπου πρὸς Ἀλέξανδρον : sed quid simile? Illi et quæ ipsis honesta essent scribebant et grata Alexandro. Ec- quid tu ejusmodi reperis? Mihi quidem nihil in mentem venit. Susceptum vero consilium plane se abjecisse cum Ep. XIII, 31, tum præsertim XIII, 28, 2, hisce testatur verbis : De epistola ad Cæsarem, jurato mihi crede, non possum : nec me turpitudine deterret, etsi maxime debeat. Quam enim turpis est assentatio, quum vivere ipsum turpe sit nobis? Sed ut cæpi, non me hoc turpe deterret, ac vellem quidem : essem enim qui esse debeam, sed in mentem nihil venit. Nam quæ sunt ad Alexandrum hominum eloquentium et doctorum suasiones, vides quibus in rebus ver- sentur : adolescentem, incensum cupiditate veris- simæ gloriæ, cupientem sibi aliquid consilii dari quod ad laudem sempiternam valeret, cohortan- tur, ad decus non deest oratio. Quæ si, ut e se- quentibus fragmentis apparet, ad librum περὶ Βασιλείας referenda sunt, non jam de dialogo cogitandum erit, sed de cohortatoria quadam epistola sive oratione, qualis Theopompi quo- que liber fuit, cum quo a Cicerone conjungitur. At hunc Athenæus semel, IV, p. 230, B, Συμ- βουλαὶ πρὸς Ἀλέξανδρον, in altero vero loco, XIII, p. 595, A, Ἐπιστολὴ πρὸς Ἀλέξανδρον vocat. Ad*

DE VOLUPTATE.

1.

Philoxenum alii piscium amantem dicunt; Aristoteles vero nude cœnarum studiosum; qui etiam alicubi sic scribit : « Qui in circulis conciones habent, totumque diem

præstigia spectant et cum iis versantur qui e Phasi aut Borysthene huc adpellant : legerunt autem nihil quidquam, nisi forte Philoxeni Cœnam, ac ne eam quidem totam!

2.

Sardanapalum, Anacyndaraxæ filium, obscuriorem reddi adjecto patris nomine Aristoteles dixit.

ipsa vero Ciceronis verba, de quibus ambigi nullo modo potest, accedit testimonium magis etiam disertum Ammonii qui vocatur, Proleg. in Categor. f. 9 verso (p. 35, B, 14 Brand.) : Μερικὰ μὲν οὖν ἐστὶν, ὅσα πρὸς τινὰ ἰδίᾳ γέγραπται, ὡς ἐπιστολαὶ ἢ ὅσα ἐρωτηθεὶς ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος περὶ τὴν βασιλείας καὶ ὅπως δεῖ τὰ ἀποικίας ποιῆσθαι γεγράφηκε, in quibus illud tantum falsum esse videtur, quod dicitur Aristotelem ab Alexandro rogatum fuisse ut de regni officio scriberet.

De arabica libri περὶ Βασιλείας versione, quæ in codice Vaticano sub hoc titulo : *Epistola Aristotelis ad Alexandrum magnum de regio regimine*, exstare dicitur, cf. Dressel, *Philologus*, t. XVI, p. 353, et præterea quæ narrat Minoïdes-Mynas, in notis ad Gennadium contra Plethonem, p. 173.

1. (85.)

Pseudo-Ammon. Vita Aristot., f. 5 verso (p. 11, 45 Westerm.) : Τῷ δ' Ἀλεξάνδρῳ καὶ περὶ Βασιλείας ἔγραψεν ἐν ἐνὶ μονοξίβλω, παιδεύων αὐτὸν ὅπως δεῖ βασιλεῦναι.

Eadem brevis Joann. Philoponus (cf. Vit. Marc., p. 5 Rohbe) : Ἴνα δὲ καὶ πάντας ἀνθρώπους εὐεργετήσῃ, γράφει τῷ Ἀλεξάνδρῳ βιβλίον περὶ Βασιλείας, διδάσκων ὅπως βασιλευτέον. Ὅπερ οὕτως ἔδρασεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρου ψυχὴν, ὡς λέγειν ὅτι μὴ ὑπέληξέ τινα : « Σήμερον οὐκ ἐβασίλευσα, οὐδένα γὰρ εὐέποιησα. »

2. (86.)

Plutarch. de Alexandri Fort. aut Virt. I, c. 6 : Οὐ γὰρ, ὡς Ἀριστοτέλης συνεβούλευεν αὐτῷ (τῷ Ἀλεξάνδρῳ scil.), τοῖς μὲν Ἕλλησιν ἡγεμονικῶς, τοῖς δὲ βαρβάροις δεσποτικῶς χρώμενος· καὶ τῶν μὲν

ὡς φίλων καὶ οἰκείων ἐπιμελούμενος, τοῖς δὲ ὡς ζῴοις ἢ φυτοῖς προσφερόμενος, πολεμοποιῶν φυγῶν ἐνέπλησε καὶ στάσεις ὑπόλων τὴν ἡγεμονίαν, ἀλλὰ κοινός, ἤκειν θεόθεν ἀρμοστής καὶ διαλλακτῆς τῶν ὄλων νομίζων etc.

Inde patet de Aristotele intelligenda esse et quæ ex Eratosthene apud Strabonem, l. 1, p. 116, afferuntur : Ἐπὶ τέλει δὲ τοῦ ὑπομνήματος (cf. Bernhardy, Eratosthenica, p. 70, lvi), οὐκ ἐπαινίσας τοὺς δῖγα διαιροῦντας· ἅπαν τὸ τῶν ἀνθρώπων πλῆθος εἰς τὴν Ἕλληνας καὶ βαρβάρους καὶ τοὺς Ἀλεξάνδρῳ παραινῶντας, τοῖς μὲν Ἕλλησιν ὡς φίλοις χρῆσθαι, τοῖς δὲ βαρβάροις ὡς πολεμίοις, βέλτιον εἶναι φασὶν ἀρετῇ καὶ κακίᾳ διαιρεῖν ταῦτα... διόπερ τὸν Ἀλεξάνδρῳ ἀμελήσαντα τῶν παραινῶντων, ὅσους οἶόν τ' ἦν ἀποδέχσθαι τῶν εὐδοκίμων ἀνδρῶν καὶ εὐεργετῶν. Cf. Aristotel. Polit., III, 4.

3. (87.)

Themist. Orat., VIII, p. 107, C Hard. : Πλάτων μὲν οὖν, εἰ καὶ τὰ ἄλλα ταῦτα θεῖος καὶ αἰδοῖος, ἀλλὰ τοῦτόν γε ἀτεχνῶς ἀποκεκινδυνευμένους προήκατο λόγον (de Republ., p. 473, D), ὅτι μὴ πρότερον τὰ κακὰ λήξει τοῖς ἀνθρώποις, πρὶν ἂν ἢ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν ἢ βασιλεῖς φιλοσοφήσωσιν. Ἐλήλεγκται δὲ ὁ λόγος καὶ δέδωκεν εὐθύνας τῷ χρόνῳ. Ἄγασθαι δὲ ἄξιον Ἀριστοτέλην, ὅτι μικρὸν τὰ Πλάτωνος ῥήματα μεταθεὶς τὸν λόγον πεποίηκεν ἀληθέστερον φιλοσοφεῖν μὲν τῷ βασιλεῖ, οὐχ ὅπως ἀναγκαῖον εἶναι φάσκων, ἀλλὰ καὶ ἐμποδῶν, τὸ δὲ φιλοσοφεῖν ἀληθινῶς ἐντυγχάνειν εὐπειθῇ καὶ εὐήκοον ἔργων γὰρ ἀγαθῶν τὴν βασιλείαν ἐνέπλησεν, οὐχὶ ῥημάτων. Cf. Isocrat. Epist. V, 3, Dio Chrysost., Orat. II, 26.

DE REGNO.

1.

Alexandro scripsit de Regno librum singularem, quo eum quæ regis officia essent docuit.

Ut autem et omnibus hominibus universaliter beneficeret, scripsit Alexandro librum unum de Regno, docens ipsum qualiter oporteat regnare; et in tantum movit animam Alexandri ad faciendum, quod dicebat : Quod non benefeci aliquibus hodie non regnavi (*vetus versio latina*).

2.

Aristoteles jubebat Alexandrum Græcis se tanquam principem, barbaris tanquam dominum præbere, et illo-

rum quidem ut amicorum et domesticorum curam gerere, his tanquam brutis aut stirpibus uti.

3.

Plato quidem, licet cetera omnia divinus ac venerabilis, hanc tamen sententiam periculose admodum emisit, non prius hominibus mala desitura, quam aut philosophi regnent, aut reges philosophentur. Quam quidem sententiam temporis ipsius experientia convicit ac redarguit. Aristotelem autem potius admirari par est, qui Platonis verba paululum immutans, veriorum sermonem expressit : totum illud philosophari non modo regi non necessarium, sed et impedimento esse dicitans : satis autem esse, si vere philosophantibus pareat atque obsequatur : factis enim præclaris, non verbis regnum impleverit.

XVII. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Η ΥΠΕΡ ΑΠΟΙΚΩΝ.

Cum libro περι βασιλείας conjungitur alius qui apud Diogenem (17) vocatur Ἀλεξάνδρος ἢ ὑπὲρ ἀποικῶν α', et rectius fortasse apud Anonymum (22) Ἄλ. ἢ ὑπὲρ ἀποικῶν, etiam in commentario ad *Categorias* Ammonio adscripto, f. 9 verso, p. 35, B, 14 :

(88.)

Μερικὰ μὲν οὖν ἔστιν, ὅσα πρὸς τινα ἰδίᾳ γεγραπται, ὡς Ἐπιστολαὶ ἢ ὅσα ἐρωτηθεὶς ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος περὶ τῆς βασιλείας καὶ ὅπως δεῖ τὰς ἀποικίας ποιῆσθαι γεγραφήκᾳ.

XVIII. ΠΕΡΙ ΠΑΙΔΕΙΑΣ.

Περὶ Παιδείας α', Diog. Laert. (19), περὶ Παιδείας ἢ Παιδαγωγικῶν, α', Anon. (22), *de Institutione morumque elegantia, libri IV*, Dschemaludd. (4).

1. (89.)

Diogen. Laert., IX, 53 : Καὶ πρῶτος (ὁ Πρωταγόρας scil.) τὴν καλουμένην τύλην, ἐφ' ἧς τὰ φορτία βασιλεύουσιν, εἶδεν, ὡς φησὶν Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ Παιδείας φορμοφόρος γὰρ ἦν, ὡς καὶ Ἐπίκουρος ποὺ φησί. Καὶ τοῦτον τὸν τρόπον ἤρθη πρὸς Δημόκριτον, ἧύλα δεδεκῶς ὀφθεῖς. Cf. Suidas, s. v. κοτύλη. Aul. Gell. N. Att., V, 3.

2. (90.)

Plutarch. Quæst. conv., VIII, 10, 1 : Προβλή-

μασιν Ἀριστοτέλους φυσικοῖς ἐντυγχάνων Φλωῖρος εἰς Θερμοπύλας κομισθεῖσιν, αὐτὸς τε πολλῶν ἀποριῶν, ὅπερ εἰῶθαι πάσχειν ἐπεικῶς αἱ φιλόσοφοι φύσεις, ὑπεκίμπετο καὶ τοῖς ἐταίροις μετεδίδου, μαρτυρῶν αὐτῷ τῷ Ἀριστοτέλει, λέγοντι τὴν πολυμάθειαν πολλὰς ἀρχὰς ποιεῖν. Reiskius πολλὰς [ἀποριῶν] ἀρχὰς, rectius fortasse quam Wytenbachius, qui παραχᾶς scribi voluit.

3. (91.)

Joann. Stob. Floril. III, 54 : Ἀριστοτέλους. Νόμιζε (νομίζειν δεῖ cod. Max.) τὴν εὐδαιμονίαν οὐκ ἐν τῷ πολλᾷ κεκτηῖσθαι γίνεσθαι, ἀλλ' ἐν τῷ τῇ ψυχῇ εὖ διακειῖσθαι. Καὶ γὰρ οὐδὲ τὸ σῶμα αὐτὸ (οὐ τὸ Bernaysius) τὸ λαμπρᾷ ἐσθῆτι κεκοσμημένον φαίη τις εἶναι μακάριον, ἀλλὰ τὸ τὴν υγιάν ἔχον καὶ σπουδαίως διακείμενον, κἂν μηδὲν τῶν προειρημένων (παραρτημάτων conj. Bernays.) αὐτῷ παρῆ· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἡ ψυχὴ ἐκ τῆς πεπαιδευμένη, τὴν τοιαύτην καὶ τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον εὐδαιμόνα προσαγορεύειν ἔστιν, οὐκ ἂν τοῖς ἐκτὸς ἢ λαμπρῶς κεκοσμημένους αὐτὸς μηδεὶς ἀξίος ὦν. Οὐτε (οὐδὲ Bern.) γὰρ ἔππον κἂν ψέλλια χρυσᾶ καὶ σκευὴν ἔχη πολυτελῆ (αὐτὸς add. Bern.) φαῦλος ὦν, τὸν τοιοῦτον ἀξίον τινος νομίζομεν εἶναι, ἀλλ' δεῖ ἂν διακείμενος ἢ σπουδαίως, τοῦτον μᾶλλον ἐπαινοῦμεν. Ὡσπερ γὰρ εἰ τις τῶν οἰκετῶν αὐτοῦ γέροντος εἴη, καταγέλαστος ἂν γένοιτο, τὸν αὐτὸν τρόπον οἷς πλείονος ἀξίαν τὴν κτῆσιν εἶναι συμβέσκει τῆς ἰδίας φύσεως, ἀθλίους τούτους εἶναι δεῖ νομίζειν. Καὶ τοῦτο κατ' ἀλήθειαν οὕτως ἔχει· τίτται γὰρ, ὥσπερ φησὶν ἡ παροιμία, κόρος μὲν ὕδριν, ἀπαιδευσία δὲ μετ' ἔξου-

ALEXANDER SIVE PRO COLONIS.

Particularia appellantur scripta Aristotelis quæcumque proprie ad aliquem scripta sunt, ut Epistolæ, vel quæ ab Alexandro Macelone rogatus sive de Regno sive de duccendis coloniis scripsit.

DE INSTITUTIONE.

1.

Protagoras primus quam nuncupant calcitam, in qua onera portant, invenit, ut Aristoteles in libro de Institutione ait : erat enim hujulus, ut etiam Epicurus alicubi memorat. Atque hunc in modum Democrito innotuit, quam ligna scite et concinne colligasset ab eo conspectus.

2.

Florus quum faceret lectionum Quæstionum Aristotelis physicarum, ad ipsum Thermopylas allatarum, tum ipse multas animo dubitationes concepit, ut solent ingenia doctriæ studiosa, tum sodales iis impertivit, testimonium

ferens Aristotelis qui dixit, multam sciendi cupiditatem multa facere principia (*quæstionum*).

3.

Existinandum est felicitatem non in magnitudine possessionis esse sitam, sed in bono statu animæ. Etenim neque corpus ornatum veste splendida beatum aliquis dixerit, sed quod sanitate fruatur et bene se habet, licet nihil ex prædictis ei adsit. Eodem modo si anima bene sit instituta, ipsam et hominem hujusmodi felicem appellari decet, non vero illum qui ornatus foris magnifice nitet, quum ipse sit nullius pretii : quoniam ne equum quidem, licet phaleris aureis et reliquo apparatu pretioso ornatur, magnum faciemus, si natura inalus sit. At illum qui natura sit generosus, impensius laudamus. Quemadmodum enim ille ridiculus fuerit, qui servis suis deterior est, ita non minus habendi sunt miseri, quorum possessio majoris est prelii, quam ingenium proprium. Atque hoc revera sic se habet. Parit enim, ut proverbio dicitur, satietas ferocitatem, imperitia autem potestati conjuncta,

σίας άνοιαν. Τοίς γάρ διακειμένοις τὰ περί τήν ψυχὴν κακῶς οὔτε πλοῦτος, οὔτε ἰσχυς, οὔτε κάλλος τῶν ἀγαθῶν ἔστιν· ἀλλ' ὅσω περ ἂν αὐταὶ μᾶλλον αἰ διαθέσεις καθ' ὑπερβολὴν ὑπάρξῃσι, τοσούτω καὶ πλείω καὶ μείζω τὸν κεκτημένον βλάπτουσι, χωρὶς φρονήσεως παραγεγόμεναι.

Eadem usque ad εἶναι δεῖ νομίζειν Maxim. Confess. c. 17, Apostol., XII, 19, a, Arsen., XXXVII, 50. De proverbio quod laudatur cf. Welcker ad Theognid. v. 109, Bergk. Poet. Lyric., p. 391 ed. sec. Fragmentum tale est ut vel dialogo Περὶ πλούτου vel περὶ Παιδείας recte adscribi possit. Bernays, l. 1. p. 163, de dialogo περὶ Φιλοσοφίας vel Νηρήνῳ cogitat. Cur id cum Rosio l. 1. p. 609, e Theophrasti libro περὶ Εὐδαιμονίας desumptum credamus, nullam video satis idoneam causam. Cf. Aristot. Polit. IV, 1.

4. (91^b.)

Append. Flor. ad Joann. Stobæum XVI, 47 : Τοῦ αὐτοῦ (scil. Ἀριστοτέλους). Ἄπαντα φύσις βελτιῶν γίνεται παιδείαν προσλαβοῦσα τὴν προσήκουσαν, πολὺ δὲ μάλιστα θσασὶ ἐξ ἀρχῆς εὐφύστερον τῶν ἄλλων ἔχειν ὑπῆρξε· τοῖς μὲν γὰρ αὐτῶν πόνῳ βελτίοσι γίνεσθαι, τοῖς δὲ καὶ τῶν ἄλλων συμβαίνει διενεχεῖν.

Nec minus fortasse e dialogo περὶ Παιδείας desumptæ sunt sententiæ quæ Aristoteli tribuuntur :

5. (91^c.)

Diog. Laert. V, 19 : Τὴν παιδείαν ἔλεγεν ἐν μὲν ταῖς εὐτυχίαις εἶναι κόσμον, ἐν δὲ ταῖς ἀτυχίαις καταφυγὴν. Paulo aliter Append. Joann. Stob. XVI, 34 : Ἀριστοτέλης ἔφη τὴν παιδείαν εὐτυχῶσι μὲν κόσμον εἶναι, πταισασὶ δὲ καταφυγὴν

insaniam. Nam quibus male affectus est animus, illis non divitiæ, non robur, non forma pro bonis sunt : sed quo magis augmentum acceperint, eo pluribus majoribusque clamnis possessorem suum mulctant, cuicumque sine prudentia accesserint.

4.

Omnis natura quæ convenientem institutionem accipiat melior efficitur, sed multo maxime quæcunque ab origine ceteris generosiores erant : illæ enim proprio labore meliores fiunt, hæ vero et ceteris præstant donis.

5.

Aristoteles dicebat eruditionem in secundis esse decus, in adversis confugium.

Eruditionem optimum viaticum dicebat esse senectutis.

ἐλευθέριον, et iterum ib. 50 : Ἡ παιδεία εὐτυχῶσι μὲν ἔστι κόσμος, ἀτυχῶσι δὲ καταφυγίον, ubi tamen Democrati cuidam adscribitur. Cf. Ciceron. orat. pro Archia c. 7.

Diog. Laert. V, 21 : Κάλλιστον ἐφόδιον τῷ γήρῳ τὴν παιδείαν ἔλεγε.

Append. ad Joann. Stob. XVI, 44 : Ἀριστοτέλους Οὔτος, ἐρωτηθεὶς τί τῶν ζῶων κάλλιστον, ἔφη, ἄνθρωπος τὴν ψυχὴν παιδείᾳ κεκοσμημένος.

Ib. 46 : Οὐ μικρὸν ὠφελεῖ τὸ τὰ βέλτιστα ὑμᾶς ἀκούειν καὶ συνεθίζειν.

Diog. Laert. V, 19 : Ἐρωτηθεὶς τίμι διαφέρουσιν οἱ πεπαιδευμένοι τῶν ἀπαιδευτῶν· Ὅσω, εἶπεν, οἱ ζῶντες τῶν τεθνεώτων.

Id. ib. : Τῶν γονέων τοὺς παιδεύσαντας ἐντιμότερους εἶναι τῶν μόνον γεννησάντων· τοὺς μὲν γὰρ τὸ ζῆν, τοὺς δὲ τὸ καλῶς ζῆν παρασχέσθαι.

Id. ib. : Ἐρωτηθεὶς πῶς ἂν προκόπτοιεν οἱ μαθηταί, ἔφη, Ἐὰν τοὺς προέχοντας διώκοντες τοὺς ὑστεροῦντας μὴ ἀναμένωσι. Cf. Arsen. Violar. p. 121 ed. Walz.

OIKONOMIKOS.

Inter dialogorum titulos sine dubio reponendus est Οἰκονομικός α', qui apud Diogenem Laertium, fortasse librarii culpa simul cum eo qui statim sequitur, περὶ Φιλίας α' (23, 24) ex ordine motus est, quum rectum locum obtinet apud Anonymum (17), a quo statim post librum περὶ Βασιλείας recensetur. Ad hunc librum potius pertinere videntur quæ infra apposuimus fragmenta quam ad titulos περὶ Συμβιώσεως ἀνδρῶς καὶ γυ-

Aristoteles interrogatus quod pulcherrimum esset animalium, respondit : Homo cuius animus optima institutione ornatus est.

Multum proficit nobis audire optima et iis assueferi.

Rogatus quo differrent docti ab indoctis, Quo, inquit, viventes a mortuis.

Parentes qui liberos erudiendos curassent, longe honorabiliores esse iis qui solum gennissent : hos enim vivendi tantum, illos etiam bene honesteque vivendi auctores esse.

Interrogatus quo pacto discipuli egregie proficerent, respondit : Si præstantiores persequentes non expectent tardiores.

ναϊκός et Νόμος ἀνδρὸς καὶ γαμετῆς, in solo Appendixe Anonymi memoratos (25, 26), quorumque alterum respicere videtur Hieronymus adversus Jovinian. I, t. IV, 2, p. 191 ed. Paris. 1706: *Scripterunt Aristoteles et Plutarchus et noster Seneca de Matrimonio libros, ex quibus et superiori nonnulla sunt* (cf. p. 185, 187, 190) *et ista quæ subjicimus. Quæ ex Œconomico retulerunt philosophi interpretes, ex simili fonte fluxisse videntur quam quæ e Protreptico habent.*

1. (92.)

Anonymi Proleg. philosoph. e cod. Paris. 1939, f. 51 verso, apud Rosium (168): Ἐγραφαὶ δὲ καὶ Οἰκονομικὰ Ἀριστοτέλης, ἐν οἷς διαλέγεται ὅτι πῶς ὀφείλει εὖ οἰκονομεῖσθαι ὁ οἶκος. Ἐν οἷς καὶ φησιν ὅτι χρὴ συντρέχειν ἐπὶ τοῦ οἴκου ταῦτα πάντα, σχέσιν γυναικὸς πρὸς ἄνδρα, στοργὴν γονέων πρὸς τέκνα, δέος οἰκετῶν πρὸς δεσπότης, καὶ ἵνα ἴσα ᾖσι τὰ εἰσερχόμενα πλείω εἰσὶ τῶν ἐξερχομένων ἀσώτως, quæ ultima corrupta in hunc sensum restituit Rose: ἵνα ἴσα ᾖσι τὰ εἰσερχόμενα τοῖς ἐξερχομένοις. Εἰ γὰρ... πλείω ᾖσι τὰ ἐξερχόμενα τῶν εἰσερχομένων, ἀσώτος ἔστι.

David. in Categ. p. 25, B, 6 Brand.: Ἄλλὰ μὴν καὶ Οἰκονομικὰ εἰσιν αὐτῷ γεγραμμένα βιβλία, ὡς τὸ Οἰκονομικὸν σύνταγμα καὶ περὶ Συμβιώσεως ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, ἐν ᾧ λέγει ἐκ τεσσάρων σχέσεων συγκεκοτησθαι τὸν εὖ ἔχοντα οἶκον, πατὴρ πρὸς τέκνα, ἀνδρὸς πρὸς γυναῖκα, δεσπότη πρὸς δούλους, εἰσιόντων πρὸς ἐξιόντα, καὶ ὡς εἴρηται ἡμῖν ἐν τοῖς τῆς Πορφυρίου εἰσαγωγῆς προλεγόμενοις, in loco scilicet a Brandisio p. 16, B, 16 omisso, quem vero e cod. Paris. 1900, fol. 36 verso, ita edidit Rosius: Ἐγραφαὶ δὲ καὶ τὰ Οἰκονομικὰ, ἐν οἷς περὶ διοικήσεως οἴκου διαλέγεται. Ἐνθα λέγει ὅτι δεῖ τινὰ τέσσαρα συνδραμεῖν εἰς οἴκου σύστασιν, σχέσιν ἀνδρὸς πρὸς γυναῖκα, στοργὴν πατρὸς πρὸς τέκνα, δέος οἰκετῶν πρὸς δεσπότην, καὶ ἵνα ἦ σύμμετρα τὰ ἐξιόντα τοῖς εἰσιούσιν. Ἐκατέρα γὰρ ἀμετρία αἰσχροῦ ἔστιν· ὅταν γὰρ πολλὰ εὐρεθῶσι τὰ εἰσιόντα, ὀλίγα δὲ τὰ ἐξιόντα, αἰσχρόν τι συμβαίνει· ὁ γὰρ τοιοῦτος φιλάρ-

γυρος εὐρίσκεται. Εἴτε πάλιν ὀλίγα εὐρεθῶσι τὰ εἰσιόντα, πολλὰ δὲ τὰ ἐξιόντα, αἰσχρόν τι συμβαίνει· εὐρίσκεται γὰρ ὁ τοιοῦτος ἀσώτος.

Anonym. Proleg. philos. e cod. Paris. 1977, f. 19, in Cramerī Anecd. Paris., t. III, p. 424: Διὰ δὲ τὸ οἰκονομικὸν γέγραπται αὐτῷ ὁ Οἰκονομικὸς τὸ σύνταγμα, ἐν ᾧ φησὶν ἐκ τεσσάρων σχέσεων συγκεκοτησθαι τὸν οἶκον, πατὴρ πρὸς τέκνα, ἀνδρὸς πρὸς γυναῖκα, δεσπότη πρὸς δούλους, εἰσιόντων πρὸς ἐξιόντα, ἵνα μῆτε πλείονα τὰ εἰσιόντα τῶν ἐξιόντων, φειδωλία γὰρ τοῦτο καὶ ἀνελευθερία, μῆτε πλείονα τὰ ἐξιόντα τῶν εἰσιόντων, ἀσώτια γὰρ τοῦτο, ἀλλ' ἐπ' ἴσης.

Anonymus Proleg. philos. e cod. Paris. 1973, fol. 17 verso, apud Rosium: Καὶ δηλοῖ Ἀριστοτέλης ἐν τινι αὐτοῦ μονοβιβλίῳ περὶ Οἰκονομίας ἀρίστης διαλεγόμενος καὶ λέγει ταύτην ἐκ τεσσάρων γενέσθαι σχέσεων, πατὴρ πρὸς τέκνα, δούλου πρὸς δεσπότην, γυναικὸς πρὸς ἄνδρα, εἰσιόντων πρὸς ἐξιόντα, ἵνα μὴ ἄλλοιπυ μὴδὲ πλεονάζη, ἀλλὰ φυλάττῃ ἀναλογίαν πρὸς ἄλληλα. Εἰ γὰρ κακῶς ἔχει ἡ πατὴρ πρὸς τὸν υἱὸν καὶ ὁ ἀνὴρ πρὸς τὴν γυναῖκα ἢ ὁ δεσπότης πρὸς τὸν δούλον, καὶ τὸ ἀνάπαινον τὰ λοιπὰ ἐναντίως ἔχουσι πρὸς ἄλληλα, κακὸς ὁ οἶκος ἔσται, ὅτι οὐ μίαν προαίρεσιν ἔχουσιν ἐν τῷ οἴκῳ πάντες, ἀλλὰ διαφόρους.

2. (93.)

Clemens Alex. Pædag. III, 12, p. 111 Sylb.: Ἐγὼ δὲ καὶ τοῖς γεγαμηκόσι παραινεῖσαιμι ἂν οἶκοι τὰς γυναῖκας μήποτε κατὰ πρόσωπον οἰκετῶν φιλεῖν· οὐδὲ γὰρ προσελθὼν δούλους Ἀριστοτέλης εἶα ποτὲ, πολλοῦ γε καὶ δεῖ κατ' ὄψιν αὐτῶν φιλοφρονοῦμενον φαίνεσθαι τῇ γυναῖκα. Ἄμεινον δὲ οἴκοθεν ἀρξάμενους ἀπὸ τοῦ γάμον τὴν σεμνότητα ἐπιδεικνύσθαι. Μεγίστη γὰρ ἡ σωφροσύνης συζυγία καθαρὰς ἡδονὰς ἀποπνέουσα. Πάνυ γὰρ θαυμασιώως ἡ τραγωδία φησὶ· «φεῦ φεῦ γυναῖκες». (Cf. Apollonidis fragm. 1 in Tragic. Fragm. ed. Wagner. p. 145.) Ταῦτα τῆς δικαιοσύνης παραγγέλματα καὶ παρὰ τοῖς τὴν κοσμικὴν μετιοῦσι σοφίαν ἐκφραζόμενα οὐ παραιτητέον. Confert Rosius quæ e Theophrasto ab Eustathio in Odysseis p. 1775, 51 ed. Rom. afferuntur.

ŒCONOMICUS.

1.

Scriptit et Œconomica Aristoteles in quibus disserit quomodo bene administranda sit domus. In his dicit ut domus bene instituatut confluere oportere hæc omnia: habitum conjugis erga maritum, amorem parentum erga liberos, reverentiam servorum in dominum, et æqualitatem eorum quæ intrent et eorum quæ exeant. Utraque enim inæqualitas turpis est: multa enim si intrent, pauca

vero exeant, turpe quid evenit: talis enim dominus avarus esse dicitur. Sin autem admodum pauca intrent, multa vero exeant, turpe quid evenit: talis enim dominus prodigus habebitur.

2.

Ego vero iis quoque, qui uxores, duxerint consuluerim, ne unquam uxores suas coram famulis osculentur: nam nec famulis quidem unquam arridere permisit Aristoteles, tantum abest ut in eorum conspectu cernatur quisquam amplecti uxorem.

ΠΕΡΙ ΜΕΘΗΣ.

Titulus *περὶ Μέθης* in indicibus nusquam comparet, nisi quod Hadschi Khalfa (5) affert : *De vino ejusque potu ac inebriandi vi, quaestiones XXII*, quæ tamen ad Problemata manifeste pertinent, nec fortasse ab illis diversa sunt quæ, *περὶ Μέθης* inscripta, in nostra Problematum collectione s. III leguntur. Satis probabiliter vero dialogicam libro formam fuisse conjicias, qui fortasse, quum ab eo quem sive sub Theophrasti sive sub Chamæleontis nomine laudat Athenæus (cf. F. Kœpke, *de Chamæleontis Heracl. vita et reliquiis*, Berol. 1856, p. 39), non diversus fuerit, in indicibus omisus est, nisi statuas eodem modo quo et in Magico factum est, Aristotelis nomen male pro Antisthenis positum esse, cujus librum *περὶ οἴνου χρήσεως ἢ περὶ Μέθης ἢ περὶ τοῦ Κύκλωπος*, a Diogene Laertio VI, 18 et Aristide Orat. XXV, t. I, p. 496, 20 Dind., affertur.

1. (94.)

Epit. Athen. II, p. 40, D : Τὸ δὲ μεθύειν φησὶν Ἀριστοτέλης τὸ μετὰ τὸ θύειν αὐτῷ χρῆσθαι.

Athenæus sine dubio scripserat : Τὸ δὲ μ. φ. Ἄ. ὠνομάσθαι διὰ τὸ μ. τ. θ. ἀ. χ. Quid sibi velint illa apud Etym. Gud. p. 383, 48, ἔτυμολογῆται δὲ παρὰ τὸ ἐμὲ θύειν, non satis intelligo.

2. (95.)

Epit. Athen. II, p. 44, D : Ἀριστοτέλης δ' ἐν τῷ περὶ Μέθης φησὶν ὅτι ἀλμυρὰς τινες προσπερόμενοι τροφὰς ἀδιφοὶ διέμεναν· ὧν ἦν Ἀρχωνίδης ὁ Ἀργεῖος. Μάγων δὲ ὁ Καρχηδόνιος τρεῖς τὴν ἀνδρῶν ἐπέθλην ἀλφίτα ξηρὰ σιτούμενος καὶ μὴ πίνων.

Eadem paulo aliter Apollonius Mirab. c. 25 :

DE EBRIETATE.

1.

Verbum μεθύειν (*inebriari*) inde dictum Aristoteles ait, quod μετὰ τὸ θύειν (*peracto sacrificio*) vino indulgeant homines.

2.

Aristoteles in libro de Ebrietate scribit, fuisse nonnullos qui quum salsis uterentur cibis, absque siti durarint : in his fuit Archonides Argivus. Mago vero Carthaginiensis ter (Africæ) deserta aquis carentia peragravit, sicca polenta victitans absque potu.

Aristoteles in libro de Ebrietate, Andron, inquit, Argivus, per omne vitæ tempus siti potuque caruit, quam multum cibis et salsis et siccis utebatur. Præterea bis ad Ammonem profectus, per aq. æ expertem viam sicca

Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ Μέθης. Ἄνδρων, φησὶν, Ἀργεῖος ἐσθίων πολλά καὶ ἀλμυρὰ καὶ ξηρὰ δι' ἄλου τοῦ βίου ἀδιφός καὶ ἄποτος διετέλεισεν. Ἐτι δις πορευθεὶς εἰς Ἀμμωνα διὰ τῆς ἀνύδρου ὁδοῦ ἀλφίτα ξηρὰ σιτούμενος οὐ προσπυγέγκτο ὑγρὸν. Τοῦτο δὲ ἐποίησε δι' ἄλου τοῦ βίου.

Diog. Laert. IX, 81 : Ἄνδρων δὲ ὁ Ἀργεῖος, ὡς φησὶν Ἀριστοτέλης, διὰ τῆς ἀνύδρου Λιβύης ὄδου ἐσθίων ἄποτος. Omitto Aristotelis nomine Sextus Emp. Hypot. I, 84 : Ἄνδρων δὲ ὁ Ἀργεῖος οὕτως ἀδιφός ἦν, ὡς διὰ τῆς ἀνύδρου Λιβύης ὄδου αὐτὸν μὴ ἐπικητοῦντα ποτόν.

3. (96.)

Athen. XIV, p. 641, B : Ἀριστοτέλης δ' ἐν τῷ περὶ Μέθης τὰ τραγήματ' αὐτῶν φησὶ λέγεσθαι ὑπὸ τῶν ἀρχαίων τραγᾶλια, ὡσεὶ γὰρ ἐπιδορπισμὸν εἶναι. Idem paulo post p. 641, D : Ἀριστοτέλης δ' ἐν τῷ περὶ Μέθης παραπλησίως ἡμῖν δευτέρας τραπέζας ἀπαγορεύει διὰ τούτων· « Τὸ μὲν οὖν ἄλλο διαφέρειν τραγήματι βρώματι νομιστέον ἕσον ἔδεσμα τραγαλίου. Τοῦτο γὰρ πάτριον τούνομα τοῖς Ἑλλήσιν, ἐπεὶ ἐν τραγήμασι τὰ βρώματα παρατίθενται. Διόπερ οὐ κακῶς ἔοικεν εἰπεῖν ὁ πρῶτος δευτέραν ἀπαγορεύσας τραπεζᾶν· ὄντως γὰρ ἐπιδορπισμὸς τις δὲ τραγηματισμὸς ἐστὶ, καὶ δείκνυν ἕτερον παρατίθενται τραγήματα. »

Pro ἐπὶ ἐν τραγήμασι τὰ βρώματα παρατίθενται, Schweighæuserus ἐπὶ ἐντραγηματικὰ βρώματα παρατίθενται, A. Becker, *Charikles*, t. I, p. 449, ἐπὶ ἐν τραγήμασι καὶ βρώμασι παρατίθενται, conjiciebant, Schol. Aristoph. Pac. 767, cum Suida, s. τραγαλίων : Τραγαλίων δὲ ἀντὶ τοῦ τραγημάτων· οὕτω γὰρ ἐκάλουσεν τὰ τραγήματα οἱ παλαιοί. Hesy chius : Τραγᾶλια τὰ τραγήματα, Λάκωνες. Cf. Problem. XXII, 6, ubi quæstio ponitur, διὰ τί τὰ τραγήματα ἰδεστέον.

polenta vescens, nullum adhibuit humorem, idque per totam vitam tenuit.

Andron Argivus, ut ait Aristoteles, per arida Libyæ loca absque potu iter agebat.

3.

Aristoteles, in libro de Ebrietate, tragemata ait ab antiquis *trogalia* (bellaria) vocari : esse enim veluti secundam carnem.

Aristoteles in libro de Ebrietate, perinde ac nos, secundas mensas vocat, ubi scribit : « Omnino igitur differre censendum est inter tragema et cibum, quemadmodum inter edulium et trogaliū (bellarium). Est enim hoc patrium nomen Græcis ; quando cibi apponuntur in tragematis. Quare non male dixisse videtur qui primus secundam mensam nominavit. vere enim epidorπισμὸς aliquis (postcoenium) est tragematismus. »

4. (97.)

Epit. Athen. I, p. 34, B : Ἀριστοτέλης δὲ φησὶν ὅτι οἱ μὲν ἀπ' οἴνου μεθυσθέντες ἐπὶ πρόσωπον φέρονται, οἱ δὲ τὸν κριθῖνον πεπωκότας ἐξυπτιάζονται τὴν κεφαλὴν· ὁ μὲν γὰρ οἶνος καρθηβαρικὸς, ὁ δὲ κριθῖνος καρτωτικός.

Eadem plenius apud eundem I. X, p. 447, A : Ἄλλ' ὡς φησὶν Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ Μίθης, εἰς τὰ νῦτα καταπίπτουσιν οἱ τὸν κριθῖνον πεπωκότας, ὃν πῖνον καλοῦσι, λέγων οὕτως· « Πλὴν ἰδίον τι συμβαίνει περὶ τὰς τῶν κριθῶν, τὸ καλούμενον πῖνον· ὑπὸ μὲν γὰρ τῶν λοιπῶν τε καὶ μεθυστικῶν οἱ μεθυσθέντες ἐπὶ πάντα τὰ μέρη πίπτουσι· καὶ γὰρ ἐπὶ τὰ ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ καὶ προηγεῖς καὶ ὑπτιοί, μόνοι δὲ οἱ τῷ πίνῳ μεθυσθέντες εἰς τοῦπίσω καὶ ὑπτιοὶ κλίνονται. »

5. (98.)

Athen. X, p. 429, C : Ἀριστοτέλης δ' ἐν τῷ περὶ Μίθης φησὶν· « Εἰ ὁ οἶνος μετρίως ἀρπυθῆναι, πινόμενος ἤττον μεθύσκει· τὴν γὰρ δύναμιν ἀρπυθθέντος αὐτοῦ ἀσθενεστέρην γίνεσθαι. Μεθύσκονται δὲ, φησὶν, οἱ γεραίτεροί τε ἀγίστα, δι' ὀλιγότητα καὶ ἀσθένειαν τοῦ περὶ αὐτοὺς ἐνυπάρχοντος φύσει θερμοῦ. Καὶ οἱ πανταλῶς δὲ νεῖοι τάχιστα μεθύσκονται, διὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐνυπάρχοντος θερμοῦ· τῷ γὰρ ἐκ τοῦ οἴνου προσγινομένου κρατοῦνται ῥαδίως. Μεθύσκονται δὲ καὶ τὰς ἀλόγοις ζώοις ὡς μὲν σταφυλῆς στεμφύλων χορτασθέντες καὶ τὸ τῶν κοράκων καὶ τῶν κυνῶν γένος τὴν οἰνοῦτταν καλουμένην φαγόντα βοτάνην, πίθηκος δὲ καὶ ἑλέφας πίνοντες οἶνον. Διὸ καὶ τὰς θήρας ποιοῦνται τῶν πιθήκων καὶ τῶν κοράκων μεθυσθέντων τῶν μὲν οἴνω, τῶν δὲ τῇ οἰνοῦττῃ. »

4.

Aristoteles scribit, qui vino temulentum sint, hos in faciem pronos ferri; qui vero zytho, in caput resupinari: vino enim caput gravari, zytho vero torporem afferri.

Ut dicit Aristoteles in libro de Ebrietate, in tergum recidunt, qui zythum biberant, quod πῖνον vocant. Sic autem ille scribit: « Ceterum peculiare aliquid accidit circa vinum ex hordeo, quod πῖνον vocant. Nam qui ab aliis potionum inebriantium generibus inebriati sunt, in omnes partes prolabi possunt, cum ad dextram aut ad sinistram, tum et proni et supini; at pino ebrii soli in posteriora et supini cadunt. »

5.

Aristoteles in libro de Ebrietate scribit: « Vinum si modice fuerit decoctum, minus inebriat bibentes, quum ipsa decoctione vis ejus debilitetur. Inebriantur autem, inquit, grandiores natu citissime, propter exiguitatem et debilitatem caloris qui illis natura inest. Qui vero admodum

Ex eodem fonte ducta videntur quæ leguntur apud Elianum Var. Hist. II, 40: Πᾶν μὲν ὄσον ἀλογόν ἐστιν, ἀλλοτριῶς πρὸς οἶνον πέφυκε, μάλιστα δὲ τῶν ζῴων ἑκαίνα, ὅσα σταφυλῆς ἢ γιγάρτων ὑπερπλησθέντα μεθύει. Καὶ οἱ κοράκες δὲ τὴν καλούμενην οἰνοῦτταν βοτάνην ὅταν φάγωσι, καὶ οἱ κύνες δὲ καὶ αὐτοὶ βαχχούονται. Πίθηκος δὲ καὶ ἑλέφας, ἐὰν οἴνου πῖωσιν, ὁ μὲν τῆς ἀλλῆς ἐπιλανθάνεται, ὁ δὲ τῆς πανουργίας, καὶ εἰσὶν αἰρεθῆναι πάνυ ἀσθενεῖς. Cf. Plin. Hist. nat. XXIV, 17, 102; XXVI, 11, 69.

6. (99.)

Plutarch. Quæst. conv. III, 3: Ἐθαύμαζε δὲ Φλωρός, εἰ γεγραφὸς Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ Μίθης, ὅτι μάλιστα μὲν οἱ γέροντες, ἥκιστα δὲ αἱ γυναῖκες ἀλίσκονται, τὴν αἰτίαν οὐκ ἐξεργάσατο, μηδὲν εἰσὼς προΐεσθαι τῶν τοιούτων.

Quæ Plutarchus postea adjecit, ubi ipse causam declarare conatur: Ἔστι δὲ τι καὶ παρ' αὐτοῦ λαβεῖν Ἀριστοτέλους: τοὺς γὰρ ἀθροῦν καὶ ἀπνευστὶ πίνοντας, ὅπερ ἀμυστίζειν ὠνόμασαν οἱ παλαιοί, φησὶν ἥκιστα περιπίπτειν μῆθαις. Οὐ γὰρ ἐνδιατρίβειν τὸν ἀκρατον αὐτοῖς, ἀλλ' ἐξωθούμενον ῥύμη διαπορεύεσθαι διὰ τοῦ σώματος, etai similia leguntur in Problem. III, 21, tamen non inde, sed ob verbum ἀμυστίζειν, cujus mentio sine dubio Aristoteli debetur, e libro περὶ Μίθης desumpta puto. Cf. Hesychius: Ἀμυστίζε· τὴν ἀπνευστὶ καὶ ἀθρόαν πόσιν Ἰτίμαρχος φησὶν οὕτως λέγεσθαι· et schol. Eurip. Rhesi, 419.

E Plutarcho, non ex ipso Aristotele, ut volebat Stahrus, *Aristoteles bei den Ræmern,*

sunt juvenes, citius inebriantur, propter caloris qui illis inest abundantiam: nam eo calore, qui e vino illis accedit, facile vincuntur, eique succumbunt. Inebriantur vero etiam ex brutis animalibus sues, quum uvarum fratribus saginantur; et corvorum, itemque canum genus, quum herba vescuntur quæ *ænussa* vocatur: simiæ vero alique elephas, quum vinum bibunt. Quare etiam venationes instituunt simiarum et corvorum, inebriando illas vino, hos vero *ænussa*. »

6.

Mirabatur Florus quod Aristoteles, quum, in libro de Ebrietate, dixisset creberrime senes, mulieres vero rarissime inebriari, causam hujus rei non indicavisset, nihil tale præterire solitus.

Quin etiam ex ipso Aristotele aliquid sumi potest. Nam eos ait, qui uno haustu absque respiratione magna siccant pocula quod ἀμυστίζειν dicunt veteres (*id est*: hiante ore bibere), non facile inebriari; nimirum quod merum in his non diu moretur, sed impetu impulsum per corpus transeat.

p. 188, sua habet Macrobius Saturnal. VII, 6 : *Legisse apud philosophum græcum memini (ni fallor ille Aristoteles fuit, in libro quem de Ebrietate composuit), mulieres raro in ebrietatem cadere, crebro senes, nec causam vel hujus frequentia, vel illius raritatis adjecit. Et quia ad naturam corporum tota hæc quæstio pertinet, quam nosse et industriae tuæ et professionis officium est, volo te causas rei quam ille sententiæ loco dixit, si tamen philosopho assentiris, aperire. — Tum ille : Recte et hoc Aristoteles, ut cetera, nec possum non assentiri viro, cujus inventis nec ipsa natura dissentit. Mulieres, inquit, raro ebriantur, crebro senes. Rationis plena gemina ista sententia et altera pendet ex altera. Nam quum didicerimus quid mulieres ab ebrietate defendat, jam tenemus quid senes ad hoc frequenter impellat : contrariam enim sortita naturam sunt muliebre corpus et senile.*

7. (100.)

Athen. X, p. 429, F : Τὸν δὲ Σαμαγόρειον οἶνον καλούμενον φησὶν δ' Ἀριστοτέλης ἀπὸ τριῶν κοτυλῶν κερασθεῖσῶν μεθύσκειν ὑπὲρ τεσσαράκοντα ἀνδρας. De hoc nomine nihil aliunde compertum ; ceterum in eo scribendo variant libri, ita cod. Laur. Σαμαγόριον, lib. Casaub. Σαμαγόρειον, epit. Hæschelii σαμόγειρον.

8. (101.)

Athen. XI, p. 464, C : Καὶ Ἀριστοτέλης δὲ ἐν τῷ περὶ Μέθης, « Αἱ Ῥοδιακαὶ, φησὶ, προσαγορευόμεναι χυτρίδες διὰ τε τὴν ἡδονὴν εἰς τὰς μέθας παρεπιφέρονται καὶ διὰ τὸ θερμαινομένας τὸν οἶνον ἤττον ποιεῖν μεθύσκειν· σμύρνης γὰρ καὶ σχοίνου καὶ τῶν τοιούτων ἐτέρων εἰς τὸ ἕδωρ ἐμβληθέντων ἐξορταί, καὶ παραχέοντων εἰς τὸν οἶνον ἤττον μεθύσκειν. »

9. (102.)

Ibid. : Κἂν ἄλλω δὲ μέρει φησὶν· « Αἱ Ῥοδιακαὶ χυτρίδες γίνονται σμύρνης, σχοίνου ἄνθους, κρόκου, βαλσάμου, ἀμώμου, κινναμώμου συνεληθέντων· ἀφ'

ἄν καὶ τὸ γινόμενον τῷ οἴνῳ παραχέον ὄντας μέθας ἴσθησιν, ὥστε καὶ τῶν ἀφροδισίων παραλύειν τὰ κενήματα πέττον. » Idem XI, p. 496, F : Ῥοδιας... μνημονεύει δ' αὐτῶν (scil. τῶν Ῥοδιακῶν)... καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ Μέθης. Cf. Hesych. s. v. Ῥοδιακόν.

ΜΑΓΙΚΟΣ.

Libri Μαγικός inscripti in Diogenis Laertii indice nulla fit mentio, licet apud ipsum in libro primo bis Ἀριστοτέλης ἐν τῷ Μαγικῷ citetur. Apud Anonymum tantum modo inter Ψευδεπίγραφα recensetur, cui quodammodo assentiri Suidas videtur s. v. Ἀντισθένης : Ἀθηναῖος... ὅστις Περιπατητικὸς ἐκλήθη πρῶτον, εἶτα ἐκύνισεν... ὅστις συνέγραψε τόμους δέκα, πρῶτον Μαγικόν... τοῦτο δὲ τινες Ἀριστοτέλει, οἱ δὲ Ῥόδωνι (cod. A Ῥόδων) ἀνατιθέασιν. In his quot verba tot pæne errores esse cuivis apertum : primum enim vix dubitari potest quin Περιπατητικὸς male pro Σωκρατικὸς scripserit Suidas, nisi cum Jonsio, *Scriptt. Hist. philosoph.* p. 46, credere malis eum, cum Antisthene vetere Socratico, juniorem quandam Peripateticum confudisse, cujus meminit Phlegon Trallianus Mirab. c. 3. Non magis autem verum est quod deinde affirmat, primum e decem tomis, in quos ab Alexandrinis sive Pergamenis grammaticis Antisthenis distributa erant scripta, Magicum appellatum fuisse, quum apud Diogenem Laert. VI, 15, nec primum nec alius quis ex his decem tomis talem titulum ferat : φέρονται δ' αὐτοῦ συγγράμματα τόμοι δέκα· πρῶτος ἐν ᾧ περὶ λέξεως ἢ περὶ χαρακτήρων etc. Restat illud nomen plane inauditum Ῥόδωνος, pro quo Bernhardyus Ῥοδίῳ scribendum esse statuit, ita ut de Antisthene quodam Rhodio cogitandum esset, cujus nomen e Demetrio Magnete affert Diogenes Laert. VI, 19 : Γεγόνασι καὶ ἄλλοι Ἀντισθένης τρεῖς, Ἡρακλείτειος εἷς, ἕτερος Ἐφέσιος, καὶ Ῥοδίας τις ἱστορικός. Huic tamen Antistheni Rhodio talem librum tribui potuisse qualis Magicus fuit, vix credere poterit qui, quæ de eo narrat Poly-

7.

Samagoreum quod vocatur vinum, ait Aristoteles, tribus cotylis aqua temperatis, amplius quadraginta viros inebriare.

8.

Aristoteles in libro de Ebrietate ait : « Rhodiæ quæ vocantur *ollulæ*, cum voluptatis causa in computationes admixentur, tum quod, quando calidæ sunt, efficiunt ut

vinum minus inebriet. Nam myrrha et junco odorato et aliis talibus in aquam injectis decoquantur ; quod decoctum si vino adfunditur, minus illud inebriat. »

9.

Et in alia ejusdem operis parte scribit : « Rhodiæ *ollulæ* sunt myrrha, squinantho (sive junco odorato), croco, balsamo, amomo, cinnamomo una decoctis : qua de portione nonnihil vino adsumum ita prohibet ebrietatem, ut etiam Veneris vim enervet, spiritus vitales colibens. »

buis, ejus æqualis, legerit, Exc. l. XVI, 14 (cf. C. Müller. *Fragm. Hist. græc. t. III, p. 174 et 182, et Adolph. Müller, de Antisthenis Cynici vita et scriptis*, Marb. 1860, p. 56), ubi hæc de Zenone et Antisthene Rhodiis: Καὶ γὰρ κατὰ τοὺς καιροὺς (temporibus scilicet quibus res gestæ sunt quas narrant) γηγόνασι, καὶ πατρὶδι πεπολιτύνονται, καὶ καθόλου πεποιοῦνται τὴν πραγματείαν οὐκ ὠφελείας χάριν, ἀλλὰ δόξης καὶ τοῦ καθήκοντος ἀνδράσι πολιτικοῖς. Non multum igitur, vereor, Bernhardi conjectura juvatur, nisi forte sub Rhodio isto, non Antisthenem sed Aristotelem quendam Rhodium, de quo loquitur Proclus ad Platonis *Timæum* p. 27, A, latere putemus, quamquam et sic in errore manifestum incidisse Suidam statuendum erit, quum ille Aristoteles multo junior fuisse videatur quam ipse Magicus. Quod ad Magicum attinet, dialogica forma conscriptum fuisse hunc librum, inde conjecit Rosius, quod Antistheni Socratico tribui potuerit. Satis probabilis esset conjectura si minus lubrico fundamento niteretur quam Suidæ auctoritati, ita vero illud tantum affirmari licet de Magis post Alexandri ætatem satis multos scripsisse, e quorum numero, ut Hermippum Peripateticum tolleret, non satis firmo argumento adductus est C. Müllerus, *Fragm. Hist. gr. t. III, p. 36*. Error autem quo factum est ut talis liber Aristoteli Stagiritæ tribueretur, inde fortasse ortus est quod in primo de Philosophia libro satis multa de Magis disseruisse videtur.

1. (103.)

Suidas s. Ἀντισθένης: Ἀθηναῖος... οὗτος συνέγραψε τόμους δέκα, πρῶτον Μαγικόν ἀφηγεῖται δὲ περὶ Ζωροάστρου τινὸς μάγου, εὐρόντος τὴν σοφίαν.

MAGICUS.

1.

Antisthenes Atheniensis... Hic conscripsit tomos decem, primum autem Magicum, quo agit de Zoroastre Mago, qui sapientiæ inventor exstitit. Hoc vero opus quidam Aristoteli, alii vero Rhodio tribuunt.

2.

Philosophiæ munus nonnulli a barbaris initia sumpsisse autumant. Nam Persis Magos, Babylonis vel Assyriis Chaldæos, Indis Gymnosophistas, Celtis seu Gallis Druidas et qui Semnothei appellabantur, ejus rei fuisse auctores ait Aristoteles in *Magico* et *Sotion* in vicesimo tertio *Successionis* libro. Phœnicem præterea fuisse Ochum, et Zamolxim Thracem et Atlantem Libycum.

Τοῦτο δὲ τινες Ἀριστοτέλει, οἱ δὲ Ῥοδίῳ ἀνατιθέασιν. Cf. quæ supra dicta sunt.

2. (104.)

Diog. Laert. I, 1: Τὸ τῆς φιλοσοφίας ἔργον ἐνίοι φασιν ἀπὸ βαρβάρων ἄρχει. Γεγενῆσθαι γὰρ παρά μιν Πέρσαις Μάγους, παρά δὲ Βαβυλωνίοις ἢ Ἀσσυρίοις Χαλδαίοις, καὶ Γυμνοσοφιστὰς παρ' Ἰνδοῖς, παρά τε Κελτοῖς καὶ Γαλάταις τοὺς καλουμένους Δρουΐδας καὶ Σεμνοθίους, καθὰ φησιν Ἀριστοτέλης ἐν τῷ Μαγικῷ καὶ Σωτίων ἐν τῷ εἰκοστῷ ᾧ τρίτῳ τῆς Διαδοχῆς. Φοίνικα τε γενέσθαι Ὀχον καὶ Θράκα Ζάμολξιν καὶ Λίβυν Ἀτλαντα.

3. (105.)

Diogen. Laert. I, 6 sqq.: Τοὺς δὲ Μάγους περὶ τε θαρραλείας θεῶν διατρύβειν καὶ θυσίας καὶ εὐχάς, ὡς αὐτοὺς μόνους ἀκουομένους. Ἀποραίνεσθαι τε περὶ τε οὐσίας θεῶν καὶ γενέσεως, οὐς καὶ πῦρ εἶναι καὶ γῆν καὶ ὕδωρ· τῶν δὲ ἑσθίων καταγινώσκειν, καὶ μάλιστα τῶν λεγόντων ἄρνας εἶναι θεοὺς καὶ θηλείας. Περὶ τε δικαιοσύνης λόγους ποιεῖσθαι, καὶ ἀνόσιον ἡγεῖσθαι πυρὶ θάπτειν, καὶ ὄσιον νομίζειν μητρὶ ἢ θυγατρὶ μίγνυσθαι, ὡς ἐν τῷ εἰκοστῷ τρίτῳ φησιν ὁ Σωτίων· ἀσκειν τε μαντικὴν καὶ πρόρρησιν, καὶ θεοὺς αὐτοῖς ἐμφανίζεσθαι λέγοντας. Ἀλλὰ καὶ εἰδώλων πλήρη εἶναι τὸν ἀέρα, κατ' ἀπόρροϊαν ὑπ' ἀναθυμιάσεως εἰσκρινομένων ταῖς ὄψεσι τῶν δευδαρμῶν προσκομῆματά τε καὶ χρυσοφορίας ἀπαγορεύειν. Τούτων δὲ ἐσθῆς μὲν λευκῆ, στιβάς δὲ εὐνή, καὶ λάχανον τροφὴ τυρός τε καὶ ἄρτος εὐτελής, καὶ κάλαμος ἢ βακτηρία, φ' κεντούντες, φασί, τοῦ τυροῦ ἀνηροῦντο καὶ ἀπήσθιον. Τὴν δὲ γοητικὴν μαντείαν (μαγείαν Cob.) οὐδ' ἔγνωσαν, φησὶν δὲ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ Μαγικῷ, καὶ Δεῖνων ἐν τῇ πέμπτῃ τῶν Ἱστοριῶν, ὅς καὶ μεθερμηνευόμενον φησὶ τὸν Ζωροάστρην ἀστροβότην εἶναι· φησὶ δὲ τοῦτο καὶ ὁ Ἐρμόδορος.

3.

Magos deorum vacare cultui, et preces illis ac vota et sacrificia, quasi soli ab iis exaudiantur, offerre: de deorum natura et generatione disserere, quos et ignem et terram et aquam esse arbitrentur; signa statuasque reprehendere, et eorum inprimis qui mares esse deos ac feminas dicunt, errores improbare: de justitia verba facere, iniquumque arbitrari atque impium igni sepelire: justum matri ac filiz misceri, ut in vicesimo tertio libro ait Sotion: divinationem præterea prædictionemque exercere, sibi deos apparere asserentes: plenum esse spectris aerem, quæ tenuiter veluti ex evaporatione acute cernentium oculis influant: exteriorem cultum atque auri usum interdicerere. His autem vestis candida, lectus humus, esca olus, caseis panisque cibaria erant: arun-

Num in his, præter ea quæ diserte Aristotelis testimonio comprobantur et alia ex ejus libro fluxerint, ut Patritius credidit, non liquet.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΦΙΛΟΣΟΦΩΝ.

I. ΠΕΡΙ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ.

Diligentissimum fuisse Aristotelem in exquirendis aliorum doctrinis cum superstites demonstrant libri, tum quæ in indicibus recensentur scripta satis multa, quorum illud erat propositum, ut antiquiorum philosophorum placita atque decreta sive solum exponerentur, sive etiam refellerentur. Cui generi adnumeranda sunt quæ exstant Excerpta de Xenophane, Melisso, Gorgia, nisi quod pro genuinis vix haberi possunt. Alterum genus repræsentat de Pythagoreis liber a multis allatus, nam etsi variis modis enuntietur titulus, omnia quæ ex Aristotele sive de ipsius Pythagoræ vita, sive de Pythagoreorum institutis afferuntur fragmenta, ad unum eundemque librum pertinere videntur. In titulo qualem exhibent Diogenes (101) et Anonymus (79) περί Πυθαγορείων α, illud tantum minus rectum videtur, quod non plures libri indicantur quam primus liber citetur apud Joannem Stobæum (fr. 10), secundus vero ab Alexandro Aphrodisæo (fr. 13) et Simplicio (fr. 17). Liber Πυθαγορικός vocatur a Theone (fr. 10), Πυθαγορικά a Simplicio (fr. 15), Συναγωγή τῶν Πυθαγορικῶν ab eodem (fr. 17) sive τῶν Πυθαγορείοις ἀρρασκόντων Συναγωγή (fr. 11), Πυθαγορικῶν δόξαι ab Alexandro (fr. 14), sive περί τῆς Πυθαγορικῶν δόξης (fr. 13), περί τῆς Πυθαγόρου vel περί τῆς Πυθαγορικῆς φιλοσοφίας a Joanne Stobæo et Iamblichō (fr. 12 et 13). Diversum ab eo librum recenset Diogenes (97),

dine pro baculo utebantur, qua figentes, ut narratur, de caseo frusta tollebant et vescebantur. Magicarum illos præstigiarum ignaros ait Aristoteles in libro quem inscripsit Magicum et Dion in quinto Historiarum libro, qui Zoroastrem quoque ex interpretatione nominis sui astrorum sacrificulum sonare asserit. Hoc etiam Hermodorus traiecit.

DE PHILOSOPHORUM DOCTRINIS.

I. DE PYTHAGOREIS.

1.

Pythagoras Mnesarchi filius, Samius, ut ait Hippobo-

omisit autem Anonymus, πρὸς τοὺς Πυθαγορείους α'. Duo tituli in unum coaluisse videntur apud Dschamaluddinum (19): *De arte poetica secundum Pythagoram ejusque sectatorum placita libri*, quem errorem excerpit quoque Hadschi Khalfa V, 104: *idem libros duos de arte poetica secundum disciplinam Pythagoræ scripsit*.

De quæstione num ipse Aristoteles Metaph. I, 5, 4, hunc de Pythagoreis librum innuerit, v. quæ infra ad fragm. 14 dicta sunt.

1. (106.)

Clemens Alexandr. Stromat. I, 14, 62, p. 129 Sylb.: Πυθαγόρας μὲν οὖν Μνησάρχου Σάμιος, ὡς φησιν Ἰππόδοτος, ὡς δὲ Ἀριστοτένης ἐν τῷ Πυθαγόρου βίῳ καὶ Ἀρίσταρχος καὶ Θεόπομπος Τυρρηνὸς ἦν, ὡς δὲ Νεάνθης Σύριος ἢ Τύριος.

Ex Clemente Theodoret. Græc. Affect. cur. I, p. 19 Gaisf. Pro Ἀρίσταρχος καὶ Θεόπομπος corrigendum hic esse Ἀριστοτέλης καὶ Θεόφραστος conjecit Preller ad Polem. Perieg. Fragm. p. 59. Cf. Diog. Laert. VIII, 1: Πυθαγόρας... ὡς Ἀριστοτένης Τυρρηνὸς, ἀπὸ μιᾶς τῶν νήσων (Lemnus scil.), ἧς κατέσχον Ἀθηναῖοι Τυρρηνῶδες ἐκβαλόντες. Porphy. Vit. Pyth. 2, Plut. Quæst. conviv. VIII 10, 1.

2. (107.)

Apollonius Mirab. c. 6 ed. Westerm.: Τοῦτοί τε δὲ ἐπιγενομένοις Πυθαγόρας, Μνησάρχου υἱός, τὸ μὲν πρῶτον διακονεῖτο περὶ τὰ μαθήματα καὶ τοὺς ἀριθμούς, ἕτερον δὲ ποτε καὶ τῆς Φαρακίδου τερατοποιίας οὐκ ἀπίστῃ. Καὶ γὰρ ἐν Μεταποντίῳ πλοίου εἰσερχομένου φορτίον ἔχοντος (ita cum Rosio dedimus pro: καὶ γὰρ Μεταποντίῳ πλοίῳ εἰσερχομένου φορτίον ἔχοντι) καὶ τῶν παρατυγόντων εὐχομένων σωστὸν καταλεῖν διὰ τὸν φόρον, ἐφασκόντα τοῦτον εἰπεῖν « Νεχρὸν (ita Meurs. pro μικρόν. Cf. Iambl.

lus; secundum Aristoxenum in libro de Vita Pythagoræ et Aristarchum et Theopompum (*Aristotelem et Theophrastum*) Tyrrhenus fuit, ut vero Neanthes, Syrius vel Tyrius.

2.

Subsecutus hos (*Epimenidem scil. et alios*) Pythagoras, Mnesarchi filius, principio mathematicis et numeris animam intendit. Postea vero Pherecydis etiam prestigis non abstinuit. Nam Metaponti nave adveniente mercibus onusta, et his qui aderant optantibus ut salva portum intraret propter merces, adstans ipse: « Ergo, inquit, mortuum vobis apparebit corpus, hanc duceus navem. » Rursum in Caulonia, ut ait Aristoteles, scribens de eo etiam multa alia, in Etruria serpentem qui morsu neca-

V. Pyth. 142, Porphyg. V. Pyth. 28) τοίνυν φανήσεται ὑμῖν σῶμα ἄγον τὸ πλοῖον τοῦτο. » Πάλιν δὲ ἐν Καυλωνία, ὡς φησιν Ἀριστοτέλης γράφων περὶ αὐτοῦ πολλά μὲν καὶ ἄλλα λέγει καὶ τὸν ἐν Τυρρηνίᾳ, φησὶ, δάκνοντα θανάσιμον ὄφιν αὐτὸς δάκνων ἀπέκτειναν. Καὶ τὴν γενομένην δὲ στάσιν τοῖς Πυθαγορείοις προεῖπεν διὸ καὶ εἰς Μεταπόντιον ἀπῆρεν ὑπὸ μηδενὸς θεωρηθείς. Καὶ ὑπὸ τοῦ Κόσα τοῦ ποταμοῦ (ita Rosius pro vulg. ὑπὸ τοῦ κατὰ Σείμιον ποταμοῦ) διαβαίνων σὺν ἄλλοις ἤκουσε φωνὴν μεγάλην [καὶ] ὑπὲρ ἀνθρώπων. « Πυθαγόρα, χαίρει » τοὺς δὲ παρόντας περιδαεῖς γενέσθαι. Ἐφάνη δὲ ποτε καὶ ἐν Κρότωνι καὶ ἐν Μεταποντίῳ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ ὄρα. Ἐν θεάτρῳ δὲ καθήμενός ποτε ἐξανίσταται, ὡς φησιν Ἀριστοτέλης, καὶ τὸν ἴδιον μηρὸν παρέφηνε τοῖς καθήμενοις (consp. παρακαθημένοις Ros.) χρυσοῦν. Λέγεται δὲ περὶ αὐτοῦ καὶ ἄλλα τινὰ παράδοξα, ἡμεῖς δὲ μὴ βουλόμενοι μεταγραφῶν ἔργον ποιεῖν, αὐτοῦ τὸν λόγον καταπαύομεν.

Ælianus Var. Hist. II, 26 : Ἀριστοτέλης λέγει ὑπὸ τῶν Κροτωνιατῶν τὸν Πυθαγόραν Ἀπόλλωνα Ὑπερβόρειον προσαγορεύεσθαι· κάκεινα δὲ προσεπιλέγει ὁ τοῦ Νικομάχου ὅτι τῆς αὐτῆς ἡμέρας ποτὲ καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν καὶ ἐν Μεταποντίῳ ὤφθη ὑπὸ πολλῶν καὶ ἐν Κρότωνι ** τῷ ἀγῶνι ἐξανιστάμενος, ἐνθα καὶ τῶν μηρῶν ὁ Πυθαγόρας παρέφηνε τὸν ἕταρον χρυσοῦν. Λέγει δὲ ὁ αὐτὸς καὶ ὅτι ὑπὸ τοῦ Κόσα ποταμοῦ διαβαίνων προσεῤῥήθη· καὶ πολλοὺς φησιν ἀκροῦναι τὴν πρόσρρησιν ταύτην.

Conjundendum est cum hoc loco alter apud eundem Ælianus Var. Hist. IV, 17 : Ἐδίδασκε Πυθαγόρας τοὺς ἀνθρώπους ὅτι κρειττόνων γεγένηται σπερμάτων ἢ κατὰ τὴν φύσιν τὴν θνητὴν· τῆς γὰρ αὐτῆς ἡμέρας ὤφθη καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν ἐν Μεταποντίῳ φησὶ (ita Perizonius, supplend. est Ἀριστοτέλης, aut cum Herchero scrib. φασὶ), καὶ ἐν Κρότωνι. Καὶ ἐν Ὀλυμπίᾳ δὲ παρέφηνε χρυσοῦν τὸν ἕταρον τῶν μηρῶν. Καὶ Μυλλίαν δὲ τὸν Κροτωνιάτην ὑπέμνησιν ὅτι Μίδας ὁ Γορδίου ἐστὶν ὁ Φρύξ, καὶ τὸν αἰτὸν δὲ τὸν λευκὸν κατέψησεν ὑπομείναντα αὐτόν.

Ἄλλὰ καὶ ὑπὸ τοῦ Κόσα ποταμοῦ διαβαίνων προσεῤῥήθη, τοῦ ποταμοῦ εἰπόντος αὐτῷ· « Χαίρει, Πυθαγόρα. » Cf. Diog. Laert. VIII, 11 : Καὶ γὰρ καὶ σεμνοπρεπέστατος λέγεται γενέσθαι (ὁ Πυθαγόρας scil.) καὶ οἱ μαθηταὶ δόξαν εἶχον περὶ αὐτοῦ ὡς εἶη Ἀπόλλων ἔξ Ὑπερβορίων ἀφιγμένος. Λόγος δὲ ποτ' αὐτοῦ παραγυμνωθέντος τὸν μηρὸν ὄφθηται χρυσοῦν· καὶ ὅτι Νέσσοσ (Κόσας) ὁ ποταμὸς διαβαίνοντα αὐτὸν προσαγορεύσαι πολλὸς ἦν ὁ φάσκων. Iambl. de Vita Pyth. c. 28, 140 : Ἐὶν δὲ πίστιν τῶν παρ' αὐτοῖς ὑπολήψεων ἠγούνται εἶναι ταύτην, ὅτι ἦν ὁ πρῶτος εἰπὼν αὐτό, οὐχ ὁ τυχῶν, ἀλλ' ὁ θεός. Καὶ ἐν τοῦτο τῶν ἀκουσμάτων ἐστὶ, τίς ὁ Πυθαγόρας; Φασὶ γὰρ εἶναι Ἀπόλλων Ὑπερβόρειον. Τούτου δὲ τεκμήρια ἔχεισθαι ὅτι ἐν τῷ ἀγῶνι ἐξανιστάμενος τὸν μηρὸν παρέφηνε χρυσοῦν, καὶ ὅτι Ἄδαριν τὸν Ὑπερβόρειον εἰσία καὶ τὸν διστόν αὐτοῦ ἀφείλετο ᾧ ἰκυβερνᾶτο. Λέγεται δὲ ὁ Ἄδαρις ἐλθεῖν ἐξ Ὑπερβορίων ἀγέιρων χρυσὸν εἰς τὸν νεῶν καὶ προλέγων λοιμόν. Κατέλυε δὲ ἐν τοῖς ἱεροῖς καὶ οὔτε πίπων οὔτε ἐσθίων ὤφθη ποτὲ οὐθὲν. Λέγεται δὲ καὶ ἐν Λακεδαιμονίῳ ὑσαι τὰ κωλυτήρια καὶ διὰ τοῦτο οὐδένα πώποτε ὑστερον ἐν Λακεδαίμονι λοιμὸν γενέσθαι. Τοῦτον οὖν τὸν Ἄδαριν παρελόμενος ὃν εἶχε χρυσοῦν διστόν, οὐ ἄνευ οὐχ οἷός τ' ἦν τὰς ὀδοὺς ἐξευρίσκειν, ὁμολογοῦντα ἐποίησε. Καὶ ἐν Μεταποντίῳ εὐξαμένων τινῶν γενέσθαι αὐτοῖς τὰ ἐν τῷ προσπλέοντι πλοίῳ· « Νεκρὸς τοίνυν ἂν ὑμῖν, » ἔφη, καὶ ἐφάνη νεκρὸν ἄγον τὸ πλοῖον. Καὶ ἐν Συδάρει τὸν ὄφιν τὸν ἀποκτείνοντα τὸν δασύν εἶλαθε καὶ ἀπεπέμψατο. Ὁμοίως δὲ καὶ τὸν ἐν Τυρρηνίᾳ τὸν μικρὸν ὄφιν αὐτὸς (ita Rosius pro δε) ἀπέκτεινε δάκνων. Ἐν Κρότωνι δὲ τὸν αἰτὸν τὸν λευκὸν κατέψησεν ὑπομείναντα, ὡς φασὶ. Βουλομένου δὲ τινος ἀκούειν οὐκ ἔφη πω λέξειν πρὶν ἠσημεῖόν τι φανῆ· καὶ μετὰ ταῦτα ἐγένετο ἐν Καυλωνία ἡ λευκὴ ἄρτος. Καὶ πρὸς τὸν μέλλοντα ἐξαγγέλλειν αὐτῷ τούτου τὸν θάνατον προεῖπεν αὐτός. Καὶ Μυλλίαν τὸν Κροτωνιάτην ἀνέμνησεν ὅτι ἦν Μίδας ὁ Γορδίου· καὶ ὄγχετο ὁ Μυλλίας εἰς τὴν ἡπειρον ποιήσων ὅσα ἐπὶ τῷ τάφῳ ἐκέλευσε. Λέγεται δὲ καὶ ὅτι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ὁ πριάμενος καὶ ἀνορύξας ἂ μὲν

bat iste mordens interfecit. Seditionem etiam orientem suis indicavit discipulis : ideoque Metapontum transit, a nemine visus. Et flumen Cosam transiens, vocem magnam, humana ampliolem audiit, quæ diceret : « Salve Pythagora », uade summus comitibus incidit pavor. Visus est aliquando Crotonæ et Metaponti eadem die atque hora. Aliquando in theatro sedens, ut Aristoteles refert, surrexit et assidentibus ostendit femur suum aureum. Ferruntur de eo etiam alia mirabilia. Nos autem nolentes transcriptorum munere fungi, hic finem facimus.

Aristoteles dicit a Crotoniatis Pythagoram Apollinem Hyperboreum cognominari. Sed et hæc addit Nicomachi Chius, aliquando eodem die atque hora visum illum esse

a multis et Metaponti et Crotonæ... (lacuna ex Apollonio supplenda est) ludis surgens, ubi etiam alterum Pythagoras femur ostendit aureum. Dicit idem ille, Pythagoram quum Cosam fluvium transiret appellatum esse, multosque hanc appellationem audisse.

Pythagoras homines docebat, se præstantiori semine natum, quam mortalis est natura. Nam eadem die et eadem hora visus fuit Metaponti, ut ait (Aristoteles), et Crotonæ. Sed et Olympiæ alterum femur aureum ostendit. Mylliam vero Crotoniatem admonuit, esse eum Midam, filium Gordii, Phrygem. Aquilam quoque albam, quæ se ei submittebat, contractavit. Transiens etiam fluvium Cosam ab eo appellatus est, dicente : Salve Pythagora.

εἶδαν οὐδενὶ ἐτόλμησεν εἰπεῖν, ἀντὶ δὲ τῆς ἀμαρτίας ταύτης ἐν Κρότωνι ἱεροσουλῶν ἐλήφθη καὶ ἀπέθανε· τὸ γὰρ γένειον ἀποκτεῖν τοῦ ἀγάλματος τὸ χρυσοῦν ἐφωράθη λαβῶν. Ταῦτα δὲ οὖν λέγουσι πρὸς πίστιν καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Similia habent quoque Porphyrius Vit. Pythag. c. 27, 28, Plutarch. Vit. Numæ c. 8, Diog. Laert. VIII, 15.

2. (108.)

Iamblich. de vita Pythag. c. 6 § 31 : Ἱστορεῖ δὲ καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς περὶ τῆς Πυθαγορικῆς φιλοσοφίας, διαίρεσιν τινα τοιάνδε ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν ἐν τοῖς πάνυ ἀπορρήτοις διαφυλάττεσθαι· τοῦ λογικοῦ ζώου τὸ μὲν ἐστὶ θεός, τὸ δ' ἄνθρωπος, τὸ δὲ οἶον Πυθαγόρας. Cf. Iamblich. c. 28 § 144 : Ἔστι γὰρ παρ' αὐτοῖς λεγόμενον ὅτι « ἄνθρωπος δίκος ἐστὶ καὶ ὄρνις καὶ τρίτον ἄλλο » τὸ γὰρ τρίτον Πυθαγόρας ἐστὶ.

4. (109.)

Apulejus de Deo Socratis c. 20 : *Credo vestrum plerosque hoc quod modo dixi cunctantius credere et impendio mirari formam dæmonis Socrati visam. At hoc seculo oppido mirari solitos Pythagoricos, si quis se negaret unquam vidisse dæmonem, satis ut reor idoneus auctor est Aristoteles.* Ita Rosinus e cod. Harleiano. In editione Hildebr. : *Etenim secundum Pythagoricos mirari solitos oppido.*

5. (110.)

Plutarch. apud Gellium IV, 11 : *Plutarchus quoque, homo in disciplinis gravi auctoritate, in primo librorum quos de Homero composuit, Aristotelem philosophum scripsit eadem ipsa de Pythagoricis scripsisse, quod non abstinerunt edendis animalibus nisi pauca carne quadam. Verba ipsa Plutarchi, quoniam res inopinata est. subscripsi :* « Ἀρι-

3.

Tradit vero etiam Aristoteles in libris de Pythagorica philosophia, hujuscemodi divisionem a viris illis inter præcipua arcana servari : animalium ratione præditorum aliud est deus, aliud homo, aliud quale Pythagoras.

5.

Aristoteles a vulva, corde et urtica marina atque id genus quibusdam abstinere dicit Pythagoricos, uti vero alia.

Super omnia autem erythino et melanuro vesci vetabat, corde itidem ac fabis : addit Aristoteles et vulva et mullo interdum.

6.

Honores diis exhibendos et heroibus non æquales, sed

στοτέλης δὲ μήτρας καὶ καρδίας καὶ ἀκαλήφης καὶ τοιούτων ἀπέχεσθαι φησι τοὺς Πυθαγορικοὺς, χρῆσθαι δὲ τοῖς ἄλλοις. Ἀκαλήφη *autem est animal marinum quod urtica appellatur. Sed et piscibus nonnullis abstinere Pythagoricos Plutarchus in Symposiacis dicit* (VIII, 8, 1 : Μάλιστα τῶν ἰχθύων ἀπαίχοντο· καὶ γὰρ ἱστορεῖται τοῦτο περὶ τῶν παλαιῶν Πυθαγορικῶν).

Porphyr. Vit. Pythag. c. 45 : Ἀπέχεσθαι δὲ καὶ ἄλλων παρήνει, οἷον μήτρας τε καὶ τριγλίδος καὶ ἀκαλήφης, σχεδὸν δὲ καὶ τῶν ἄλλων θαλασσίων ζυμπάντων. Cf. Iamblich. de Pyth. v. 21, § 98.

Diogen. Laert. VIII, 19 : Παντός δὲ μὲλλον ἀπηγόρευε μήτ' ἐρυθίνον ἐσθίειν μήτε μελάνουρον καρδίας τ' ἀπέχεσθαι καὶ κυάμων. Ἀριστοτέλης δὲ φησι καὶ μήτρας καὶ τρίγλης ἐνίοτε.

6. (111.)

Diog. Laert. VIII, 33 ss. : Τιμὰς θεοῖς δεῖν νομίζειν καὶ ἥρωσι μὴ τὰς ἴσας, ἀλλὰ θεοῖς εἰ μετ' εὐφημίας λευγεμόνους καὶ ἀγεύοντας, ἥρωσι δ' ἀπὸ μέσου ἡμέρας. Τὴν δ' ἀγεύαν εἶναι διὰ καθαρμῶν καὶ λουτρῶν καὶ περιπραντηρίων καὶ διὰ τοῦ καθαρεύειν ἀπὸ τῆς κήδους καὶ λεχῶς καὶ μιάσματος παντός καὶ ἀπέχεσθαι βρωτίων ὀνησειδίων τε κρεῶν καὶ τριγλῶν καὶ μελανούρων καὶ ψῶν καὶ τῶν φωτόκων ζώων καὶ κυάμων καὶ τῶν ἄλλων ὧν παρακτελεύονται καὶ οἱ τὰς τελευταῖς ἐν τοῖς ἱεροῖς ἐπιτελοῦντες. Φησὶ δ' Ἀριστοτέλης περὶ τῶν κυάμων, ἦτοι ὅτι αἰδοίοις εἰσὶν ὅμοιοι ἢ ὅτι Ἄδου πύλαι· ἀγόνατον γὰρ μόνον ἢ ὅτι φθέρει ἢ ὅτι τῇ τοῦ ὄλου φύσει ὅμοιον ἢ ὅτι ὀλιγαρχικόν· κληροῦνται γοῦν αὐτοῖς· τὰ δὲ πσσόντ' ἀπὸ τραπέζης μὴ ἀνακρίσθαι, ὑπὲρ τοῦ ἰθίζεσθαι μὴ ἀκολάστως ἐσθίειν ἢ ὅτι ἐπὶ τελευταῖ τινός... ἀλεκτρούνοσ μὴ ἀπτεσθαι λευκοῦ, ὅτι ἱερός τοῦ Μηνός καὶ ἱκέτης· τὸ δ' ἦν τῶν ἀγαθῶν· τῷ τε Μηνὶ ἱερός σημαίνει γὰρ τὰς ὄρας. Τῶν ἰχθύων μὴ ἀπτεσθαι

diis quidem semper et cum laudibus amictuque candido et casto corpore honores adhibendos, heroibus vero a meridie. Puritatem vero expiationibus lavacrisque atque aspersiomibus fieri, vacando a funere et puerpera et inquinamento omni, item abstinendo ab arrosis morticinisque carnibus triglisque ac melanuris ovisque et quæ eva pariunt animalibus, fabis quoque et cæteris quæ moment quoque qui in templis mysteria ritusque consumunt. Ait autem Aristoteles de fabis ideo admonuisse illum fabis abstinendum, sive quod pudendis similes sint, sive quod Orci januis : sunt enim solæ non geniculatæ : sive quod corrumpant, sive quod naturæ universi similes sint, sive quod ad paucorum dominatum pertinent : his quippe in sortiendo utantur. Quæ vero de mensa ceciderint non

οσοι ἱεροί· μὴ γὰρ δεῖν τὰ αὐτὰ τετάχθαι θεοῖς καὶ ἀνθρώποις, ὥσπερ οὐδ' ἄλευθέρους καὶ δούλους. Καὶ τὸ μὲν λευκὸν τῆς τάγαθου φύσεως, τὸ δὲ μέλαν τοῦ κακοῦ. Ἄρτον μὴ καταγνύειν, ὅτι ἐφ' ἓνα οἱ πάλοι τῶν φθῶν ἐφοίτων, καθάπερ ἔτι καὶ νῦν οἱ βάρβαροι· μηδὲ διαιρεῖν ἐς συνάγει αὐτούς· οἱ δὲ πρὸς τὴν ἐν Ἄδου κρίσιν, οἱ δ' εἰς πόλεμον δειλίαν ποιεῖν, οἱ δὲ ἐπαὶ ἀπὸ τούτου ἄρχεται τὸ θλον. Καὶ τῶν σχημάτων τὸ κάλλιστον σφαῖραν εἶναι τῶν στερεῶν, τῶν δ' ἐπιπέδων κύκλον. Γῆρας καὶ πᾶν τὸ μειούμενον ὁμοιον· καὶ αὖξιν καὶ νεότητα ταύτόν. Ὑγιειαν τὴν τοῦ εἶδους διαμοῆν, νόσον τὴν τούτου φθοράν. Περὶ τῶν ἄλων, ὅτι δεῖ παρατίθεσθαι πρὸς ὑπόμησιν τοῦ δικαίου· εἰ γὰρ ἄλλες πᾶν σώζουσιν ὅτι ἐν παραλάβῃσι καὶ γεγόνασιν ἐκ τῶν καθαρωτάτων ἤλου καὶ θαλάσσης.

Καὶ ταῦτα μὲν φησιν ὁ Ἀλέξανδρος ἐν τοῖς Πυθαγορικοῖς ὑπομνήμασιν εὐρηκέναι καὶ τὰ ἐκείνων ἐχόμενα ὁ Ἀριστοτέλης.

Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ κυάμων ut olim legebatur, e cod. Laur. correxerunt Cobetus et Rosius, ut jam nullus sit ita inscriptus Aristotelis liber.

Ex his multa apud alios iisdem pæne verbis leguntur : ita apud Ælian. Var. Hist. IV, 17 extr.: Προσέταττα δὲ ὁ αὐτὸς Πυθαγόρας καρδίας ἀπέχεσθαι καὶ ἀλεκτρονός λευκοῦ καὶ τῶν θνησιδίων παντὸς μᾶλλον καὶ μὴ χρῆσθαι βαλανείῳ, μηδὲ βαδίζειν τὰς λεωφόρους· ἄδηλον γὰρ εἰ καθαρῆουσι κατ' αὐτὰ ἐκείνα. De ovib. cf. Plutarch. Quæst. conviv. II, 3, 1; de fabis Lucian. Vitt. auct. c. 6, Porphyr. de vit. Pyth. 44.

7 (112.)

Porphyr. Vit. Pyth. 41 : Ἐλεγε δὲ (ὁ Πυθαγόρας scil.) τινὰ καὶ μυστικῶ τρόπῳ συμβολικῶς, ἃ δὴ

tollenda, ut assueamus non nisi temperanter edere, sive quod essent mortuo destinata... Gallo plumis albis abstinendum, quod Mensi sacer sit atque ejus supplex : hoc quidem habebatur in bonis : Mensi autem sacer erat, quod horas significat. Pisces item non gustandos eos qui sacri sunt, neque enim fas eadem diis et hominibus arponi, sicut nec servis et liberis. Candidum quidem quod est, ad boni pertinere naturam; atrum vero ad mali. Panem non frangendum : namque ad unum veteres amicorum coibant, quemadmodum nunc etiam barbari ; neque dividendum esse qui illos cogat : alii ad iudicium referunt quod apud inferos fit; alii quod in bello formidinem faciat; alii quod ab hoc incipiat universum. Solidamque figuram omnium pulcherrimam sphaeram esse, planarum vero circum. Senectutem et omne detrimentum obnoxium pari ratione teneri : juventutem item et quicquid incrementa suscipit idem esse. Sanitatem speciei esse constantiam; morbum contra hujus esse

ἐπιπλέον Ἀριστοτέλης ἀνέγραψεν· ὅσον εἶναι τὴν θάλατταν μὲν ἐκάλει εἶναι [Κρόνου] δάκρυον· τὰς δὲ ἄρκτους Ῥέας χεῖρας· τὴν δὲ Παισίδα Μουσῶν λύραν· τοὺς δὲ πλανήτας κύνας τῆς Περσεφόνης· τὸν δ' ἐκ χαλκοῦ κρουόμενον γινόμενον ἦχον, φωνὴν εἶναι τινος τῶν δαιμόνων ἐναπειλημμένην τῷ χαλκῷ.

Kρόνου quod in Porphyrii editionibus deest, præbent Clem. Alexandr. Stromat. V, 8, 51 : Τοιαῦτα καὶ οἱ Πυθαγόρειοι ἤνισσοντο, Φερσεφόνης μὲν κύνας τοὺς πλανήτας, Κρόνου δὲ δάκρυον τὴν θάλασσαν ἀλληγοροῦντες. Plutarch. de Isid. c. 32 : Τὸ ὑπὸ τῶν Πυθαγορικῶν λεγόμενον ὡς ἡ θάλαττα Κρόνου δάκρυόν ἐστιν. Similia ænigmata apud Ælianum Var. Hist. IV, 17 : Καὶ τὸν σεισμὸν ἐγενεολόγει οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ σύνοδον τῶν τεθνεώτων. Ἡ δὲ Ἴρις ἐφασκεν ὡς αὐγὴ τοῦ ἡλίου ἐστὶ, καὶ ὁ πολλὰς ἐμπύπτων τοῖς ὤσιν ἦχος φωνῆ τῶν κραιττόνων. Nonnullorum ipse Aristoteles in superstitionibus meminit libris, ita Analyt. post. II, 10 § 8, de Cælo II, 9 § 3, Meteorol. I, 8 § 2, de Anima I, 2 § 4; cf. Lobeck. *Aglaopham.* p. 885 sqq.

8. (113.)

Porphyrus l. 1. ita pergit § 42 : Ἦν δὲ καὶ ἄλλο εἶδος τῶν συμβόλων τοιοῦτον· ζυγὸν μὴ ὑπερβαίνειν, τουτέστι μὴ πλεονεκτεῖν. Μὴ τὸ πῦρ τῇ μαχαίρᾳ σκαλεῖται, ὅπερ ἦν μὴ τὸν ἀνοιδούτα καὶ ὀργιζόμενον κινεῖν λόγους παρατεθηγμένοις. Στέφανόν τε μὴ τίλλειν, τουτέστι τοὺς νόμους μὴ λυμαίνεσθαι· στέφανοι γὰρ πόλεων ὄδοι. Πάλιν δ' αὖ ἕτερα τοιαῦτα μὴ καρδίαν ἐσθίειν, ὅσον μὴ λυπεῖν ἑαυτὸν ἀνίας. Μὴ δ' ἐπὶ χροῖκος καθίζεσθαι, ὅσον μὴ ἀργὸν ζῆν. Μὴ δ' ἀποδημοῦντα ἐπιστρέφεσθαι, [τουτέστι] μὴ ἔχεσθαι τοῦ βίου τούτου ἀποθνήσκοντα. Τὰς δὲ λεωφόρους μὴ βαδίζειν, δι' οὗ τὰς τῶν πολλῶν ἐπιεσθαι γνώμαις

interitum. De sale ita sensisse, ut apponendum idcirco statueret, quod justitiæ admoneret : hoc enim quicquid occupaverit servat et gignitur ex purissimis sole ac mari. Hæc sunt quæ Alexander in Pythagoricis reperisse se commentariis tradit, et his affinia Aristoteles.

7.

Quædam etiam arcano modo quasi per ænigmata proferebat, quorum pleraque Aristoteles perscripsit. Verbi gratia, quum mare Saturni lacrymam appellaret ; uras vero polares Rheæ manus, Pleiadem Musarum lyram, planetas canes Proserpinæ ; sonum autem, qui æris percussu redditur, dæmonis cujusdam vocem esse in ipso ære inclusam.

8.

Erat et aliud quoddam symbolorum genus hujusmodi : Stateram non esse transiliendam : hoc est, avaritiam esse fugiendam. Ignem gladio non fodiendum : id est, tumi-

ἐκόλυεν, τὰς τε τῶν ὀλίγων καὶ πεπαιδευμένων μα-
ταθῆναι. Μηδὲ γελιδόνας ἐν οἰκίαις δέχασθαι, τούτεστι
λάλους ἀνθρώπους καὶ περὶ γλῶτταν ἀκρατεῖς ὁμωρο-
φίους μὴ ποιεῖσθαι. Φορτίον δὲ συνανατιθῆναι μὲν
τοῖς βασιλεύουσιν, συγκαθαίρειν δὲ μὴ, δι' οὗ παρήνει
μηδενὶ πρὸς βραβεύων ἀλλὰ πρὸς ἀρετὴν καὶ πόνους
συμπράττειν. Θεῶν τε εἰκόνας ἐν δακτυλοῖς μὴ φο-
ρεῖν, τούτεστι τὴν περὶ θεῶν δόξαν καὶ λόγον μὴ πρό-
χειρον μηδὲ φανερόν ἔχειν μηδ' εἰς πολλοὺς φέρειν.
Σπονδάς τε ποιεῖσθαι τοῖς θεοῖς κατὰ τὸ οὖς τῶν ἐκ-
πωμάτων· ἐντεῦθεν γὰρ ἤνιττετο τιμᾶν τοὺς θεοὺς
καὶ ὑμεῖν τῇ μουσικῇ· αὕτη γὰρ διὰ ὧτων χωρεῖ· μηδ'
ἐσθιέν σα μὴ θέμις, γίνεσιν, αὐξήσιν, ἀρχῆν, τελευ-
τῆν, μηδ' ἐξ ὧν ἡ πρώτη τῶν πάντων ὑπόθεσις γί-
νεται.

Hieronymus adv. Rufin. l. III, t. IV, 2, p. 469
ed. Paris. 1706 : *Pythagorica et illa praecepta sunt, amicorum omnia esse communia... illaque aenigmata, quae diligentissime Aristoteles in suis libris prosequitur : Stateram ne transilias, id est ne praetergrediare justitiam ; Ignem gladio ne fodias, iratum videlicet et tumidum animum verbis maledicis ne lacessas ; Coronam minime carpendam, id est leges urbium conservandas ; Cor non comedendum, id est maerorem de animo projiciendum. Quum profectus fueris, inquit, ne redeas, id est post mortem vitam ipsam ne desideres ; Per viam publicam ne ambules, id est ne multorum sequaris errores ; Hirundinem in domum non suscipiendam, id est garrulos et verbosos homines sub eodem tecto non habendos ; Oneratis superponendum, onus deponentibus non communicandum, id est ad virtutem incedentibus augmentanda praecepta, tradentes se otio relinquendos (1).*

(1) Inde procul dubio ducta sunt quae frequentissime in codicibus medii aevi leguntur. *Enigmata Aristotelis*. En qualia scripta sunt in cod. Biblioth. Argentorat. 4329, f. 284 recto : *Incipiunt enigmata aristotelis moralizata per fratrem holkot* (cf. Fabricii *Bibl. med. et inf. latin.* l. VIII, §. 709) *sacre pagine profectorem. Stateram ne transilias ; id est ne praetergrediaris justitiam. Ignem gladio ne fodias ; id est iracundum verbis asperis ne provocas. Coronam Mineræ ne carpias ; id est leges civitatis ne reprehendas. Cor ne comedas ; id est maerorem de animo impellas. Cum pro-*

dum et iracundum asperis verbis non commovendum. Coronam non vellendam : hoc est leges non violandas ; illæ enim civitatum coronæ sunt. Præter hæc et alia hujusmodi : Cor non comedendum : hoc est non oportere semetipsum maerore conficere. Chænici seu modio non insidendum : sive non ignaviter vivendum. Ubi profectus fueris, non revertendum : hoc est, imminente morte vitam non desiderandam. Publica via non incedendum : quo vulgi opiniones sequi vetabat, sed paucorum atque eruditorum sectandas. Hirundines in aedes non recipiendas : hoc est, garrulos et intemperantioris linguæ homines in contubernium non admittendos. Homines onera

Nec minus ex Aristotele fortasse fluxerunt, quæ de his symbolis aliisque similibus apud varios scriptores leguntur, præcipue apud Diogen. Laert. VIII, 17 : Ἦν δ' αὐτῶν τὰ σύμβολα τάδε· πῦρ μαχαίρα· μὴ σκαλεύειν, ζυγὸν μὴ ὑπερβαίνειν, ἐπὶ χοϊνικός μὴ καθίζειν, καρδίαν μὴ ἐσθίειν, φορτίον μὴ συγκαθαίρειν, συνεπιτιθῆναι δέ· τὰ στρώματα αἰσι συνδεδεμένα ἔχειν, ἐν δακτυλῷ εἰκόνα θεοῦ μὴ περιφέρειν, γύτρας ἔχνος συγγεῖν ἐν τῇ τέφρᾳ, δαδίῳ θάκον μὴ ὁμόφρυσσθαι, πρὸς ἥλιον τετραμμένον μὴ ὀμίχειν, τὰς λεωφόρους μὴ βαδίζειν, μὴ βραδύως δεξιὰν ἐμβάλλειν, ὁμωροφίους χελιδόνας μὴ ἔχειν, γαμφύνηχα μὴ τρέφειν, ἀποσυγίσματος καὶ κουραῖς μὴ ἔπουρειν, μηδὲ ἐφίστασθαι, ὄξειαν μάχαιραν ἀποστρέφειν, ἀποδημοῦντα ἐπὶ τοῖς ὄροις ἀνεπιτρεπτεῖν. Ἦθελε δ' αὐτῶν τὸ μὲν πῦρ μαχαίρα μὴ σκαλεύειν, δυναστῶν ὄργην καὶ οἰδοῦντα θυμὸν μὴ κινεῖν τὸ δὲ ζυγὸν μὴ ὑπερβαίνειν, τὸ ἴσον καὶ δίκαιον μὴ ὑπερβαίνειν. Ἐπὶ τε χοϊνικός μὴ καθίζειν, ἐν ἴσῳ τοῦ ἐνεστώτος φροντίδα ποιεῖσθαι καὶ τοῦ μέλλοντος· ἡ γὰρ χοϊνίξ ἡμυρησία τροφή. Διὰ δὲ τοῦ καρδίας μὴ ἐσθίειν ἐδῆλου μὴ τὴν ψυχὴν ἀνίας καὶ λύπαις κατατῆλαι. Διὰ δὲ τοῦ εἰς ἀποδημίαν βαδίζοντα μὴ ἐπιστρέφασθαι παρήνει τοῖς ἀπαλλαττομένοις τοῦ βίου μὴ ἐπιθυμητικῶς ἔχειν τοῦ ζῆν μηδ' ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα ἡδονῶν ἐπάγεσθαι. Iamblich. Vit. Pythag. c. 18, s. 82 ss. *Elían. Var. Hist. IV, 17. In Economicis quæ Aristoteli tribuuntur, I, c. 4, § 1, legitur : Καθάπερ οἱ Πυθαγόρειοι λέγουσιν, ὥσπερ ἰκτείν καὶ ἀφ' ἐστίας ἡγμένην ὡς δεῖ ἤκιστα δεῖν ἀδικεῖν.*

Quæ apud Iamblichum scripta sunt, quum in iis haud pauca, ne dicam pæne omnia, ex Aristotele desumpta videantur, hic apponenda sunt : Πάντα δὲ τοιαῦτα ἀκούσματα διζήρηται εἰς *feculus fueris ne redeas ; id est post mortem vitam istam ne desideres. Per viam publicam ne ambules ; id est ne multorum sequaris errorem. Hirundinem in domo tua ne sustineas, id est verbosos sub eodem tecto tecum non (ha)beas. Primum enigma : stateram ne transilias. Ista statera est vita humana, etc. In alio vero 1744, fol. 73 recto : Valerius l. 3 ponit enigmata Aristotelis. Primum est etc. Qui Valerius ille Julius Valerius est cujus historiam fabulosam Alexandri edidit Maius. In nostro vero textu nihil tale legitur.*

imponendo, non detrahendo juvandos : quo admonebat, non ad ignaviam, sed ad virtutem operam aliis commo-
dandam. Deorum imagines in annulis non ferendas : id est, sapientiam sermonemque de diis non temere passim in promptu habendum, nec in vulgus efferendum. Libamina diis faciendâ juxta auriculam poculorum. Eo enim indicabat, deos musica honorandos ac celebrandos esse : ea enim aures penetrat. Nec edenda ea, quæ nefas est edere, generationem scilicet, incrementum, principium, finem, neque ea, quibus rerum omnium fundamentum constat.

τρία εἶδη. Τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν τί ἐστὶ σημαίνει, τὰ δὲ τί μάλιστα, τὰ δὲ τί δεῖ πράττειν ἢ μὴ πράττειν. Τὰ μὲν οὖν τί ἐστὶ τοιαῦτα, ὅσον τί ἐστὶν αἱ μακάρων νῆσοι, ἤλιος, σελήνη; τί ἐστὶ τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον; τετρακτύς· ὅπερ ἐστὶν ἡ ἁρμονία, ἐν ἣ αἱ Σειρήνες. Τὰ δὲ τί μάλιστα, ὅσον τί τὸ δικαιότατον; θύειν. Τί τὸ σοφώτατον; ἀριθμὸς, δεύτερον δὲ, τὸ τοῖς πράγμασι τὰ ὀνόματα τίθεμενον. Τί σοφώτατον τῶν παρ' ἡμῖν; ἱατρική. Τί κάλλιστον; ἁρμονία. Τί κράτιστον; γνῶμη. Τί ἀριστον; εὐδαιμονία. Τί δὲ τὸ ἀληθέστατον λέγεται; ὅτι πονηροὶ οἱ ἄνθρωποι. (§ 83.) Ἔστι δὲ αὕτη ἡ αὐτὴ τῆ τῶν ἐκτὰ σοφιστῶν (cf. supra fragm. 29) λεγομένη σοφία. Καὶ γὰρ ἐκείνοι ἐζήτησαν οὐ τί ἐστὶ ταῦθ' ἀλλὰ τί μάλιστα, οὐδὲ τί τὸ χαλεπὸν ἀλλὰ τί τὸ χαλεπώτατον, ὅτι τὸ αὐτὸν γινῶναι, οὐδὲ τί τὸ βῆδιον ἀλλὰ τί τὸ βῆστον, ὅτι τῶν εἶναι χρῆσθαι. Τῆ τοιαύτῃ γὰρ σοφία μετεχολουθημένοι ἴσους τὰ τοιαῦτα ἀκούσματα· πρότερον γὰρ οὗτοι Πυθαγόρου ἐγίνοντο. Τὰ δὲ τί πρακτικόν ἢ οὐ πρακτικόν τῶν ἀκουσμάτων τοιαῦτά ἐστιν, ὅσον ὅτι δεῖ τεκνοποιεῖσθαι· δεῖ γὰρ ἀντικαταλιπεῖν τοὺς θεραπεύοντας τὸν θεόν. Ἡ ὅτι δεῖ τὸν δεξιὸν υποδείξασθαι πρότερον. Ἡ ὅτι οὐ δεῖ τὰς λεωφόρους βαδίζειν ὁδοῦς οὐδὲ εἰς περιρραντήριον ἐμβάπτειν οὐδὲ ἐν βαλανεῖω λούεσθαι· ἀόηλον γὰρ ἐν πᾶσι τούτοις εἰ καθαρεύουσιν οἱ κοινωνοῦντες. Καὶ ἄλλα τὰδε· φορτίον μὴ συγκαθαίρειν· οὐ γὰρ δεῖ αἰτίον γίνεσθαι τοῦ μὴ ποιεῖν, συνανατιθέναι δέ. Χρυσὸν ἐχούση μὴ πλησιάζειν ἐπὶ τεκνοποιίᾳ. Μὴ λέγειν ἀνευ φωτός. Σπένδειν τοῖς θεοῖς κατὰ τὸ οὗς τῆς κύλικος οἰωνοῦ ἔνεκα καὶ ὅπως μὴ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ πίνηται. Ἐν δακτυλίῳ μὴ φέρειν σημεῖον θεοῦ εἰκόνα, ὅπως μὴ μαιίνηται· ἀγαλμα γὰρ, ὅπερ δεῖ φυτεῦσαι ἐν τῇ οἰκῇ. Γυναῖκα οὐ δεῖ διώκειν τὴν αὐτοῦ· ἰκέτις γάρ, διὸ καὶ ἀφ' ἐστίας ἀγόμαθα καὶ ἡ λῆψις διὰ δεξιᾶς. Μὴδὲ ἀλεκτρονία λευκὸν θύειν· ἰκέτις γάρ, ἱερὸς τοῦ Μηρός, διὸ καὶ σημαίνουσιν ὄραν. Καὶ συμβουλεύειν μηδὲν παρὰ τὸ βέλτιστον τῷ συμβουλευομένῳ· ἱερὸν γὰρ συμβουλή. Ἄγαθόν οἱ πόνοι, αἱ δὲ ἡδοναὶ ἐκ παντὸς τρόπου κακόν· ἐπὶ κολάσει γὰρ ἰλθόντας δεῖ κολασθῆναι. Θύειν χρῆ ἀνυπόδετον καὶ πρὸς τὰ ἱερά προσίειναι. Εἰς ἱερὸν οὐ δεῖ ἐκτρέπεσθαι· οὐ γὰρ πάρεργον δεῖ ποιεῖσθαι τὸ θεῖον. Ὑπομένοντα καὶ ἔχοντα τραύματα ἐν τῷ ἐμπροσθεν τελευτῆσαι ἀγαθόν, ἐναντίως δὲ ἐναντίον. Εἰς μόνα τῶν ζώων οὐκ ἐσέρχεται ἀνθρώπου ψυχὴ ἢ θέμις ἐστὶ τυθῆναι.

διὰ τοῦτο τῶν θυσιῶν χρῆ ἐσθίειν μόνον οἷς ἂν τὸ ἐσθίειν καθήκη, ἄλλου δὲ μηδενὸς ζῆου.

9. (114 b.)

Martianus Capella l. VII, § 731, p. 584 ed. Kopp.: *Licet Aristoteles, unus e sectatoribus meis (Philosophiæ scilicet quæ loquitur), ex eo quod unam solum ipsa sit et se queri semper velit, Cupidinem asserat nominatam, quod se cupiat, siquidem ultra nihil habeat et expers totius elationis aut copulæ in se proprios detorquet ardores.*

Leguntur in capite de Monade.

9. (115.)

Theon Smyrn. Arithmet. c. 5, p. 30 ed. de Gelder.: Τῶν δὲ ἀριθμῶν ποιοῦνται τὴν πρώτην τομὴν εἰς δύο· τοὺς μὲν γὰρ αὐτῶν ἀρτίους, τοὺς δὲ περιττοὺς φασί... πρώτῃν δὲ τῶν περιττῶν ἐννοίᾳ ἔφασαν μονάδα... Ἀριστοτέλης δὲ ἐν τῷ Πυθαγορικῷ τὸ ἐν φησὶν ἀμφοτέρων μετέχειν τῆς φύσεως· ἀρτίῳ μὲν γὰρ προστεθὲν περιττὸν ποιεῖ, περιττῷ δὲ ἀρτίον, ὃ οὐκ ἂν ἠδύνατο εἰ μὴ ἀμφοῖν ταῖν φύσεων μετέχει· διὸ καὶ ἀρτιοπερίττον καλεῖσθαι τὸ ἐν. Συμμέρεται δὲ τούτοις καὶ Ἀρχύτας.

Cf. Aristot. Metaphys. I, c. 5, 8 : Φαίνονται δὲ καὶ οὗτοι (οἱ καλούμενοι Πυθαγόρειοι scil.) τὸν ἀριθμὸν νομίζοντες ἀρχὴν εἶναι καὶ ὡς ὕλην τοῖς οὖσι καὶ ὡς πάθη τε καὶ ἕξεις, τοῦ δὲ ἀριθμοῦ στοιχεῖα τὸ τε ἀρτίον καὶ τὸ περιττὸν, τούτων δὲ τὸ μὲν πεπερασμένον τὸ δὲ ἀπειρον, τὸ δὲ ἐν ἐξ ἀμφοτέρων εἶναι τούτων· καὶ γὰρ ἀρτίον εἶναι καὶ περιττόν· τὸν ἀριθμὸν ἐκ τοῦ ἐνός, ἀριθμούς δὲ καθάπερ εἴρηται τὸν ὕλον οὐρανόν, et Alex. Aphrod. ad h. l. p. 30, 17 Bonitz. : Τῶν δὲ ἀριθμῶν τὴν μονάδα ἀρχὴν εἶναι, συχκειμένην ἐκ τε τοῦ ἀρτίου καὶ περιττοῦ· εἶναι γὰρ τὴν μονάδα ἅμα ἀρτιοπερίττον, ὃ δὲ εἰκνυε διὰ τοῦ γεννητικῆν αὐτὴν εἶναι καὶ τοῦ περιττοῦ καὶ τοῦ ἀρτίου ἀριθμοῦ· ἀρτίῳ μὲν γὰρ προστεθειμένη περιττὸν γεννᾷ, περιττῷ δὲ ἀρτίον.

10. (116.)

Joann. Stob. Eclog. phys. I, 26, t. I, p. 558 Heer.: Περὶ ἐκλείψεως σελήνης... Τῶν Πυθαγο-

9.

Numerorum vero primam divisionem instituunt in duas species, ipsorum enim alios pares, alios impares appellant... Primam vero imparium quidam esse dixerunt unitatem... Aristoteles vero in Pythagorico unum ait utriusque naturæ esse participem. Pari enim additum impari facit, impari vero parem. Quod præstare non posset,

nisi utriusque naturæ particeps fuisset : quamobrem unum pariter impar appellatur ; in quam sententiam etiam Archytas fertur.

10.

Pythagorei quidem, teste Aristotelica narratione et Philippo Opuntio, de defectu lunæ ita sentiunt, obstaculo vel nostræ, vel oppositæ terræ fieri.

ρείων τινές κατά τὴν Ἀριστοτελικὴν (Ἀριστοτέλιον, i. e. Ἀριστοτέλειον cod. A ap. Meinek.) ἱστορίαν καὶ τοῦ Φιλίππου τοῦ Ὀπουντίου ἀπόφρασιν ἀντιφράζει τοτὲ μὲν τῆς γῆς τοτὲ δὲ τῆς ἀντίχθονος. Quæ sequuntur apud Stobæum : τῶν δὲ νεωτέρων εἰσὶ τινες οἷς ἔδοξε, ad Aristotelem referri vix possunt, ut Heerenius voluit. Cur hoc fragmentum omiserit Rosius nescio.

11. (117.)

Simplic. in Arist. de Cælo f. 94 recto, p. 492, A, 13 Brand.: Οἱ μὲν οὖν Πυθαγόρειοι εἰς δύο συστοιχίας πάσας τὰς ἀντιθέσεις ἀναγαγόντες, τὴν μὲν χεῖρονα τὴν δὲ βελτίονα ἦτοι τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, καὶ τῇ δεκάδι συμβολικῶς ὡς τῷ παντὶ ἀριθμῷ συμπληρώσαντες ἑκατέραν, ἑκάστην ἀντίθεσιν τῶν δέκα οὕτω παρέλαβον ὡς πάσας τὰς ἑαυτῆς συγγενείας συνεμφαίνουσιν. Καὶ τῶν τοπικῶν οὖν σχέσεων τὸ δεξιὸν καὶ τὸ ἀριστερὸν παρέλαβον... ἐκ τούτων καὶ τὰς ἄλλας τοπικὰς ἀντιθέσεις ἐδήλωσαν. Τὸ οὖν δεξιὸν καὶ ἄνω καὶ ἔμπροσθεν ἀγαθὸν ἐκάλου, τὸ δ' ἀριστερὸν καὶ κάτω καὶ ὀπίσθεν κακὸν ἔλεγον, ὡς αὐτὸς Ἀριστοτέλης ἱστορήσεν ἐν τῇ τῶν Πυθαγορείων ἀρρασκόντων Συναγωγῇ.

Aristoteles de Cælo II, 2, § 5 dixerat : Διὸ καὶ τῶν Πυθαγορείων θαυμάσιον ἐστὶ δύο μόνας ταύτας ἀρχὰς ἔλεγον, τὸ δεξιὸν καὶ τὸ ἀριστερὸν, τὰς δὲ τέτταρας παρέλιπον οὐθὲν ἤττον κυρίας οὐσας. Cf. ibid. § 1.

12. (118.)

Joann. Stob. Eclog. Phys. I, 18, 1, p. 380 Heer.: Ἀριστοτέλης ἐν τετάρτῳ Φυσικῆς Ἀκροά-

σεως (IV, 6) γράφει : « Εἶναι δὲ φασιν (ἴφασαν καὶ ap. Aristotelem legitur) οἱ Πυθαγόρειοι κενὸν καὶ ἐκπεισῖναι αὐτὸ τῷ οὐρανῷ ἐκ τοῦ ἀπείρου πνεύματος ὡς ἀναπνέοντι. » Ἐν δὲ τῷ περὶ τῆς Πυθαγόρου φιλοσοφίας πρώτῳ γράφει τὸν μὲν οὐρανὸν εἶναι ἕνα, ἐκπεισῖσθαι δ' ἐκ τοῦ ἀπείρου χρόνον τε καὶ πνοὴν καὶ τὸ κενὸν, ὃ διορίζει ἑκάστων τὰς χώρας αἰεὶ.

Idem Stobæus, ibid. I, 18, 4, p. 390 : Οἱ Πυθαγόρου ἐκτὸς εἶναι τοῦ κόσμου κενὸν, εἰς δ' ἀνακνεῖ δ' κόσμος καὶ ἔξ οὗ.

Ad Aristotelem fortasse, ut Rosius vidit, referenda sunt quæ ex Alexandro habet Simplicius ad Aristot. Physic. IV, 10, § 7, verba : Οἱ μὲν γὰρ τὴν τοῦ θλου κίνησιν εἶναι φασιν (τὸν χρόνον scil.), οἱ δὲ τὴν σφαῖραν αὐτὴν. Simpl. f. 165 verso p. 387, B, 6 : Οἱ μὲν τὴν τοῦ θλου κίνησιν καὶ περιφορὰν τὸν χρόνον εἶναι φασιν, ὡς τὸν Πλάτωνα νομίζουσιν ὃ τε Εὐδήμος καὶ ὁ Θόφραστος καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, οἱ δὲ τὴν σφαῖραν αὐτὴν τοῦ οὐρανοῦ, ὡς τοὺς Πυθαγορικῶς ἱστοροῦσι λέγειν.

13. (119.)

Alexand. Aphrodis. in Aristot. Metaph. p. 56, 10 Bon.: Τῆς δὲ τάξεως τῆς ἐν τῷ οὐρανῷ ἦν ἐπινοῦντο τῶν ἀριθμῶν οἱ Πυθαγόρειοι, μνημονεύει ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ τῆς Πυθαγορικῆς δόξης. De hac re ipse Aristoteles dixit quoque Metaphys. I, 5, § 2; c. 8, § 14.

14. (120.)

Alexand. Aphrodis. in Aristot. Metaphys. I, 5, § 4 : Διωρίσται δὲ περὶ τούτων (de denario scil. numero et de Pythagoreorum de eo opinione) ἐν

11.

Pythagorei in duas series omnia quæ inter opposita sunt reducentes, hanc quidem deteriorem, hanc autem meliorem, scilicet boni et mali, et denario numero, tantquam omni numero complentes utramque, unamquamque oppositionem ipsarum decem sic assumpserunt, tantquam omnes sui ipsius cognationes simul declarantem. Et localium igitur habituum dextrum et sinistrum assumpserunt... ex his et alias oppositiones quæ in loco fiunt significaverunt. Nam dextrum et sursum et anterius bonum vocabant; sinistrum autem et deorsum et posterius malum vocabant, ut ipse Aristoteles in collectione eorum quæ Pythagoreis placuerunt narravit.

12.

Aristoteles in quarto Physicæ Auscultationis libro sic ait : Vacuum in cælo ponunt Pythagorei, cælumque illud

ex infinito, quod ex eo spiritum ducat, animæ instar ingredi. Primo autem de philosophia Pythagorica libro ita scribit : Cælum esse unum atque ex infinito tempus et vacuum, quod singulorum loca describat, respirazione attrahere.

13.

De ordine cælesti numerorum, quem Pythagorici asseriebant, Aristoteles meminit in secundo libro de opinione Pythagoreorum.

14.

Pythagorei quum numerum decem perfectum esse arbitrentur viderentque in rebus sensu nobis exploratis novem globos moveri, septem errantium stellarum, octavum inerrantium, nonum terræ, nam et hanc in orbem moveri putabant, circa vestam consistentem, quæ secundum ipsos est ignis, quandam antichthonem (i. e. terram

ἐτέροις ἡμῖν ἀκριβέστερον· p. 30, 25 Bon. : Αὐτίκα γοῦν τέλειον ἀριθμὸν ἠγοῦμενοι τὴν δεκάδα, δρῶντες δὲ ἐν τοῖς φαινομένοις ἐννεὰ τὰς κινουμένας σφαίρας, ἑπτὰ μὲν τὰς τῶν πλανωμένων, ὀγδόην δὲ τὴν τῶν ἀπλανῶν, ἐννάτην δὲ τὴν γῆν (καὶ γὰρ καὶ ταύτην ἠγοῦντο κινεῖσθαι κύκλῳ περὶ μένουσαν τὴν ἔστιαν, ὃ πῦρ ἐστὶ κατ' αὐτούς), αὐτοὶ προσέθεσαν ἐν τοῖς δόγμασι καὶ τὴν ἀντίχθονά τινα, ἣν ἀντικινεῖσθαι ὑπέθεντο τῇ γῆ καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς ἄορατον εἶναι. Λέγει δὲ περὶ τούτων καὶ ἐν τοῖς περὶ Οὐρανοῦ μὲν καὶ ἐν ταῖς τῶν Πυθαγορικῶν δοξαῖς ἀκριβέστερον.

Illud ἐν ἐτέροις, quod apud Aristotelem legitur, optime ad secundum librum de Cælo referri posse puto, in cuius cap. 13 satis copiose de hac Pythagoreorum sententia exponitur, ita ut fortasse non necesse sit, propter ἀκριβέστερον quod addit philosophus, cum Bonitzio in comm. ad l. l. p. 79 et *Zeitschr. für æster. Gymn.* 1866, p. 773, de iis libris cogitare quos singillatim de Pythagoreorum doctrina conscripserat philosophus. Non tamen ideo cum Rosio negare velim, Alexandrum tantum modo e conjectura locutum esse, licet, ut et in libris de Bono factum videtur, vix ipse hosce libros quos laudat tractaverit. Ceterum vide sequens fragmentum.

15. (120.)

Ad ipsum locum Aristotelis de Cælo II, c. 13, quem fortasse in *Metaphysicis* respexerat philosophus, hæc adscripsit Simplicius p. 505, A 18 Brand., p. 229, A, 16 ed. Karsten. Traj. ad Rhen. 1866 : Ἀντιράσκουσι δὲ οἱ Πυθαγόρειοι· τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ ἐναντίως (Aristoteles dixerat : Ἐναντίως οἱ περὶ τὴν Ἰταλίαν, καλούμενοι δὲ Πυθαγόρειοι λέγουσιν)· οὐ περὶ τὸ μέσον λέγοντες αὐτὴν (τῇ

γῆν scil.), ἀλλ' ἐν μὲν τῷ μέσῳ τοῦ παντός πῦρ εἶναι φασί, περὶ δὲ τὸ μέσον τὴν ἀντίχθονα φέρεσθαι φασὶ γῆν οὔσαν καὶ αὐτὴν, ἀντίχθονα δὲ καλούμενην διὰ τὸ εἶς ἐναντίας τῆδε τῇ γῆ εἶναι· μετὰ δὲ τὴν ἀντίχθονα ἡ γῆ ἤδη φερομένη καὶ αὐτὴ περὶ τὸ μέσον, μετὰ δὲ τὴν γῆν ἡ σελήνη· οὕτω γὰρ αὐτὸς (ὁ Ἄριστοτέλης scil.) ἐν τῷ περὶ τῶν Πυθαγορικῶν (ἐν τῷ πέρατι τ. Π. ap. Brand. et similiter vet. versio lat. Venet. 1555, f. 77 recto : *sic in fine Pythagoricorum narrat*) ἱστορεῖ· τὴν δὲ γῆν ὡς ἐν τῶν ἄστρον οὔσαν κινουμένην περὶ τὸ μέσον κατὰ τὴν πρὸς τὸν ἥλιον σχέσιν νύκτα καὶ ἡμέραν ποιεῖν. Ἡ δὲ ἀντίχθων κινουμένη περὶ τὸ μέσον καὶ ἐπομένη τῇ γῆ οὐχ ὁρᾶται ὑφ' ἡμῶν διὰ τὸ ἐπιπροσθεῖν ἡμῖν αἰεὶ τὸ τῆς γῆς σῶμα... τέλειον γὰρ ἀριθμὸν ὑποθέμενοι τὴν δεκάδα ἐβούλοντο καὶ τῶν κυκλοφορητικῶν σωμάτων τὸν ἀριθμὸν εἰς δέκα συνάγειν. Θέντες οὖν, φησί, τὴν ἀπλανῆ μίαν καὶ τὰς πλανωμένας ἑπτὰ καὶ τὴν γῆν ταύτην σὺν τῇ ἀντίχθονι, τὴν δεκάδα συνεπλήρωσαν. Καὶ οὕτω μὲν αὐτὸς τὰ τῶν Πυθαγορείων ἀπεδέξατο, οἱ δὲ γνησιώτερον αὐτῶν μετασχόντες πῦρ μὲν ἐν τῷ μέσῳ λέγουσι τὴν δημιουργικὴν δύναμιν τὴν ἐκ μέσου πᾶσαν τὴν γῆν ζωογονοῦσαν καὶ τὸ ἀπεφυγμένον αὐτῆς ἀναθάπουσαν. Διὸ οἱ μὲν Ζανὸς πύργον αὐτὸ καλοῦσιν, ὡς αὐτὸς ἐν τοῖς Πυθαγορικοῖς (Schol. cod. Coisl. 169 e Simplicio excerptum f. 71 verso, ἐν τοῖς Πυθαγορείοις habet) ἱστόρησεν, οἱ δὲ Διδὸς φυλακὴν, ὡς ἐν τούτοις (apud Aristotelem scilicet l. l.), οἱ δὲ Διδὸς θρόνον, ὡς ἄλλοι φασίν. Ἄστρον δὲ τὴν γῆν ἔλαγον ὡς ὄργανον καὶ αὐτὴν χρόνου (χρόνου deest in ed. Karst.)· ἡμερῶν γὰρ ἐστὶν αὐτὴ καὶ νυκτῶν αἰτία. Ἡμέραν μὲν γὰρ ποιεῖ τὸ πρὸς τῷ ἡλίῳ μέρος καταλαμπόμενον, νύκτα δὲ τὸ κατὰ τὸν (ποιεῖ τῷ πρὸς τῷ ἡλίῳ μέρος καταλαμπόμενον, νύκτα δὲ κατὰ τὸν ed. Karst.) κῶνον τῆς γινομένης ἀπ' αὐτῆς σκιᾶς. Ἀντίχθονα δὲ τὴν σελήνην ἐκάλου

oppositam) suis dogmatis addebant, quem ipsis in oppositum terræ moveri placebat, ac idcirco oculis in terra degentium esse ignotam. Quibus de rebus exactius disseruit Aristoteles in libris de Cælo, et in Opinionibus Pythagoricorum.

15.

Contradicunt vero Pythagorei; hoc enim significat contrarie (quo verbo usus est Aristoteles in libro de Cælo), non circa medium dicentes terram, sed in medio quidem universal ignem esse, circa medium autem antichthonem ferri aiunt, terram autem existentem et ipsam, antichthonem autem vocatam, propterea quod e contrario hujus sit terræ. Post antichthonem autem terra hæc mota et ipsa circa medium, post terram autem luna. Sic enim ipse in libro de Pythagoreis narrat. Terram autem tamquam unum astrerum existentem moveri circa medium et

noctem atque diem facere, secundum locum quem ad solem obtinet. Antichthon autem circum medium movetur, et quum sequatur terram, non conspicitur a nobis, quod semper interjacet corpus terræ.... Perfectum enim numerum supponentes denarium voluerunt et corporum quæ in orbem feruntur numerum ad denarium conducere. Ponentes igitur, inquit, astrum infixum unum et septem errantia et hanc terram cum antichthona denarium numerum perfecerunt. Et sic quidem ipse quæ Pythagoricorum sunt accepit. Qui autem sincerius ista callent, ignem quidem in medio dicunt vim effectricem, quæ e medio omnem terram vivificet atque frigiditatem ejus calefaciat. Quapropter hi quidem Jovis turrem ipsum vocant, ut ipse in Pythagoricis narravit; alii autem Jovis custodiam ut in his (in libris scil. de Cælo); alii autem Jovis thronum, ut aliiarrant. Astrum autem terram dicebant, tamquam instrumentum et ipsam temporis; dierum enim et no-

οἱ Πυθαγόρειοι, ὥσπερ καὶ αἰθερίαν γῆν, καὶ ὡς (ὡς om. Karst.) ἀντιγράφουσαν καὶ ἐπιπροσθούσαν τῷ ἡλιακῷ φωτὶ, ὅπερ ἴδιον γῆς, καὶ ὡς ἀποπερατοῦσαν τὰ οὐράνια καθάπερ ἡ γῆ τὰ ἐπὶ σελήην. Cf. quæ Philolao tribuuntur ap. Joann. Stobæum Ecl. phys. I, c. 23, t. I, p. 488 Heer., Procl. in Plat. Timæum p. 61, C; 172, A; 282, E. Schol. cod. Coisl. 166 ap. Brandis. p. 505, A, 7 : Διὸ καὶ Διὸς πύργον καὶ φυλακὴν αὐτὸ (τὸ πῦρ) ἀπαφῆναντο. Ἐκάλουν δὲ αὐτὸ καὶ Ἑστίας οἶκον καὶ Διὸς θρόνον.

16. (121.)

Schol. vet. in Hesiod. Theog. v. 275, ἐσχατιῇ πρὸς νυκτὸς, ἢ Ἑσπερίδες λιγύφωνοι : διὰ τοῦτο ταύτας καλεῖ, διότι κατὰ μουσικὴν ἄρμονίαν οἱ ἀστέρες κινεῦνται περὶ τὰ Γάδειρα, ὡς Ἀριστοτέλης φησὶ.

Hæc ad libros de Pythagoreorum doctrina retulit Rosius, ob ea quæ habet Simplicius in Arist. de Cælo II, 9, 3, ubi de symphonia Pythagoreorum cælesti dixit philosophus, p. 496, B, 11 : Ἡ μέντοι τοῦ μὴ ἀκούειν ἡμᾶς ἀποδοθεῖσα αἰτία ἢ διὰ συντροφιᾶν καὶ συνθήειαν λέγουσα θαυμάζω εἰ τοῖς Πυθαγόρειοις ἐπιπρέπει τὸν Πυθαγόραν ἱστοροῦσιν ἀκοῦσαι ποτε τῆς τοιαύτης ἄρμονίας, καίπερ καὶ ἐκείνῳ σύντροφος ἦν ὥσπερ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις. et de eadem re v. 26 : Ὡσπερ ὁ Πυθαγόρας ἱσθόρηται. Cf. Porphy. Vit. Pyth. 30, 31, Iamblich. V. Pyth. 65, Schol. Odys. α, 371. Lobeck. *Aglaoph.* p. 944.

Res valde dubia et locus fortasse potius ad dialogos referendus, nisi de Institutis barbaricis cogitandum est. Ceterum conferri possunt quæ de solis occasu apud Hispanos narrabantur fabulæ, ad quas confutandas et Posidonium triginta dies Gadibus commoratum esse tradit Strabo III, p. 202, B.

ctium causa est. Diem enim facit versus solem pars illuminata, noctem autem versus eorum umbræ factæ ab ipsa. Antichthona autem lunam vocabant Pythagorei, sicut et ætheriam terram, et tamquam obumbrantem solare lumen quod est proprium terræ et tamquam terminantem cælestia, sicut terra id quod sub luna est.

16.

Aristoteles dicit circum Gades astra moveri secundum musices harmoniam.

17.

Quomodo autem Aristoteles (in libris de Cælo) Pythagoreos nos sursum facere dicit et in dextro, illos autem qui ibi sunt (in eo quod superius est hemisphærio scilicet), deorsum et in sinistro? siquidem ipse in secundo Collectionis Pythagoricorum narrat, totius cæli, hoc quidem sursum dicunt esse, hoc autem deorsum, et sursum

17. (122.)

Simplic. in Aristot. de Cælo II, 2, 10 : Δῆλον τοῖνον ὅτι ὁ ἀφανὴς πόλος ἐστὶ τὸ ἄνω. Καὶ οἱ μὲν ἐκεῖ οἰκοῦντες ἐν τῷ ἄνω εἰσὶν ἡμισφαιρίῳ καὶ πρὸς τοῖς δεξιοῖς, ἡμεῖς δ' ἐν τῷ κάτω καὶ πρὸς τοῖς ἀριστεροῖς, ἐναντίως ἢ ὡς οἱ Πυθαγόρειοι λέγουσιν· ἐκείνοι γὰρ ἡμᾶς ἄνω τε ποιοῦσι καὶ ἐν τῷ δεξιῷ μέρει, τοὺς δ' ἐκεῖ κάτω καὶ ἐν τῷ ἀριστερῷ. Συμβαίνει δὲ τούναντιον. Ἀλλὰ τῆς μὲν δευτέρας περιφορᾶς, ὅλον τῆς τῶν πλανήτων, ἡμεῖς μὲν ἐν τοῖς ἄνω καὶ ἐν τοῖς δεξιοῖς ἐσμεν, ἐκείνοι δὲ ἐν τοῖς κάτω καὶ ἐν τοῖς ἀριστεροῖς. Ἀνάπαλιν γὰρ τούτους ἢ ἀρχὴ τῆς κινήσεως, p. 492, B, 39 Brand., p. 175, B, 29 Karst. : Πῶς δὲ τοὺς Πυθαγορείους ἡμᾶς ἄνω ποιεῖν φησὶ καὶ ἐν τῷ δεξιῷ, τοὺς δὲ ἐκεῖ κάτω καὶ ἐν τῷ ἀριστερῷ, εἴπερ ὡς αὐτὸς ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς Συναγωγῆς τῶν Πυθαγορικῶν ἱστορεῖ, τοῦ ὄλου οὐρανοῦ τὰ μὲν ἄνω λέγουσιν εἶναι τὰ δὲ κάτω, καὶ τὸ μὲν κάτω τοῦ οὐρανοῦ δεξιὸν εἶναι, τὸ δὲ ἄνω ἀριστερόν, καὶ ἡμᾶς ἐν τῷ κάτω εἶναι; ἢ τὸ μὲν ἄνω καὶ πρὸς τοῖς δεξιοῖς ἐνταῦθα λεγόμενον οὐ κατὰ τὸ ἑαυτῷ ἀρέσκον εἶπεν ἀλλὰ κατὰ τοὺς Πυθαγορείους· ἐκείνοι γὰρ τῷ δεξιῷ τὸ ἄνω καὶ τὸ ἐμπροσθεν συνέταττον (cf. supra fragm. 11), τῷ δὲ ἀριστερῷ τὸ κάτω καὶ τὸ ὀπισθεν. Τὰ δὲ ἐν τῇ τῶν Πυθαγορικῶν Συναγωγῇ μεταγεγράφαι μᾶλλον ὀπίτινος ὁ Ἀλεξάνδρος οἰεταὶ ὀρεῖλοντα ἔχειν οὕτω, τὸ μὲν ἄνω τοῦ οὐρανοῦ δεξιὸν εἶναι, τὸ δὲ κάτω ἀριστερόν, καὶ ἡμᾶς ἐν τῷ ἄνω εἶναι, οὐχὶ ἐν τῷ κάτω, ὡς γέγραπται· οὕτω γὰρ ἂν συνῆδοι τοῖς ἐνταῦθα λεγομένοις, ὅτι ἡμᾶς κάτω λέγοντες οἰκεῖν καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐν τοῖς ἀριστεροῖς, εἴπερ τῷ ἀριστερῷ τὸ κάτω συντάταται, ἐναντίως λεγόμενον ἢ ὡς οἱ Πυθαγόρειοι λέγουσιν ἄνω καὶ ἐν τοῖς δεξιοῖς. Καὶ τάχα ἔχει λόγον τὸ μεταγεγράφαι, εἴπερ οἶδεν ὁ Ἀριστοτέλης τῷ μὲν δεξιῷ τὸ ἄνω τῷ δὲ ἀριστερῷ τὸ κάτω συντάττοντας.

cæli dextrum esse, deorsum autem et sinistrum, et nos deorsum esse? nisi quod sursum et quod ibi dicitur ad dextrum non ex propria mente sed e Pythagoreorum dixit. Illi enim dextro sursum et anterius coordinabant, sinistro vero deorsum et posterius. Ea vero quæ in Collectione Pythagoricorum sunt, Alexander ab aliquo ex errore ita scripta arbitrabatur, quum sic se habere deberent: Quod sursum in cælo est dextrum esse, quod deorsum sinistrum, et nos sursum esse non deorsum, ut scriptum est. Sic enim consonabit his quæ hic dicuntur, quia nos deorsum dicentes habitare propter hoc et in sinistra, siquidem sinistro deorsum coordinatum est, quod e contrario dicimus quam Pythagorei dicunt sursum et in dextris. Et forte rationem habet transcriptam fuisse, siquidem mori Aristoteles eos dextro quidem quod sursum, sinistro autem quod deorsum coordinantes.

. Themistius Paraphr. in Arist. de Cælo, lat. Moysse Latino interpr. Venet. 1574, fol. 26 verso : *Siquidem Pythagorei dicunt superiorem partem eam esse, quæ dextræ e regione existit : quemadmodum invenimus Aristotelem iis annotationibus carpere eos, quas adversus Pythagoreorum sententias conscripsit : ubi contra eos disputat qui superiorem partem dextram esse contendebant.*

De re cf. Bœckh. *Untersuchung. über das kosmische System des Platon.* Berl. 1852, p. 109.

II. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΡΧΥΤΕΙΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ.

Consentiunt indices in recensendis libris tribus de Archytea philosophia, nisi quod pro περι τῆς Ἀρχυτείου φιλοσοφίας α' β' γ', ut in Diogenis Laertii (92) codice Marc. et aliis legitur, apud Anonymum (76) περι τῆς Ἀρχύτου φιλοσοφίας γ' editum est, quod et apud Dschermaluddinum (9) *de Archyteæ philosophia, libri III*, exprimitur. Apud solum vero Anonymum (78) laudatur : 'Ex τῶν Τιμαίου καὶ Ἀρχύτου, α' inscriptus.

Eadem varietas in altero quoque titulo reperitur, quem hic nominare oportet : τὰ ἐκ τοῦ Τιμαίου καὶ τῶν Ἀρχυτείων apud Diog. Laert. (94), ἐκ τοῦ Τιμαίου καὶ Ἀρχύτου α' apud Anon. (76), qui, nisi illud conjicere velis, in unum coaluisse duos titulos : τὰ ἐκ τοῦ Τιμαίου et τὰ ἐκ τῶν Ἀρχυτείων, inde explicandus erit, quod in uno volumine hæc duo scripta continebantur, quorum ultimum e majore, tribus libris comprehenso, excerptum tantummodo fuerit.

(124.)

Damascius de Principiis e cod. Hamb. p. 409 apud Rosium (cf. Creuzer, *Meletemata* I, p. 105) : Πέμπτον ἀλλὰ δὴ τὰ ἄλλα τίνα φατίον ὡς ἀληθῆς ; εἰ μὲν γὰρ... μήποτε οὖν τὰ ἐν τῇ δημιουργῶ πλήθῃ τὰ ἄλλα ἐστίν, ὡς οἱ παλαιότεροι λέγουσι τῶν φιλοσόφων. Ἡ οὕτως γε... βέλτιον ἄρα τῷ διορισμῷ αὐτοῦ ἐμμένειν κατὰ τὴν Πυθαγορικὴν συνήθειαν καὶ τὴν αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος ἄλλα νοοῦντας τὰ ἔνυλα πράγματα καὶ αὐτὴν τὴν ἕλην· ἐν τε γὰρ τῇ Φαίδωνι (p. 83, B) οὕτως ὀνομαζέει τὰ ἄλλα, τὰ εἶδη τὰ αἰσθητὰ λέγων ἄλλα, καὶ ἐν ἄλλοις· Ἀριστοτέλης δὲ ἐν τοῖς Ἀρχυταίοις ἴστωρσι καὶ Πυθαγόραν ἄλλο τὴν ἕλην καλεῖν ὡς βευστήν καὶ αἰεὶ ἄλλο γινόμενον (αἰεὶ ἄλλο καὶ

ἄλλο γιν. Creuz. l. cit.). Ὡστε δὴλός ἐστι καὶ ὁ Πλάτων ταύτῃ τὰ ἄλλα ἀφοριζόμενος. Cf. p. 496 : Πρὸς δὲ τούτοις πᾶν τὸ ἐν ἕλην καὶ αὐτὴν τὴν ἕλην ἄλλα καλεῖ ὁ ἐν Φαίδωνι Σωκράτης καὶ πρὸ αὐτοῦ ὁ Πυθαγόρειοι.

III. ΠΕΡΙ ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΥ.

Liber Aristotelis περὶ Δημοκρίτου in indicibus non memoratus, e quo tamen longius fragmentum exscriptum est apud Simplicium, num idem existimandus sit atque cujus titulum recensent Diogenes (124) et Anonymus (107) προβλήματα ἐκ τῶν Δημοκρίτου ζ', incertum est. Rosius more suo Aristotelis nomen male pro Theophrasti positum conjicit, de libro περὶ Δημοκρίτου α' cogitans qui in tertio indice scriptorum Theophrasteorum memoratur (Usen. *Anal. Theophr.* p. 11, 6), quem tamen vix diversum puto ab illo qui jam in priori (cf. ib. p. 4, 7) περὶ τῆς Δημοκρίτου ἀστρολογίας α' nominatur.

(125.)

Simplicius in Arist. de Cælo (I, 10, 2 : Γενόμενον μὲν οὖν [τὸν οὐρανὸν scil.] ἅπαντες εἶναι φασι, ἀλλὰ γενόμενον οἱ μὲν αἰθῆρον, οἱ δὲ φθαρτὸν ὥσπερ ὁτιοῦν ἄλλο τῶν φύσει συνισταμένων) p. 488, A, 6 Brand. : Καὶ ταῦτα δὲ προστίθησιν ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι οἱ λέγοντες ποτὲ μὲν οὕτω τὸ πᾶν ποτὲ δὲ ἄλλως ἔχειν, ἀλλοίωσιν μάλλον τοῦ παντός ἀλλ' οὐ γίνεσιν καὶ φθορὰν λέγουσιν. Οἱ δὲ γενητῶν, φησί, καὶ φθαρτῶν λέγοντες τὸν κόσμον ὡς ὁτιοῦν ἄλλο τῶν συνισταμένων εἶεν ἂν οἱ περὶ Δημοκρίτου. Ὡς γὰρ ἕκαστον τῶν ἄλλων γίνεται καὶ φθείρεται κατ' αὐτοῦς, οὕτω δὲ καὶ τῶν κόσμων τῶν ἀπείρων ἕκαστος· ὡς γὰρ ἐπὶ τῶν ἄλλων τὸ γενόμενον οὐ ταῦτὸν τῷ φθαρέντι εἰ μὴ ἄρα κατ' εἶδος, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν κόσμων λέγουσιν. Εἰ δὲ αἱ ἄτομοι αἱ αὐταὶ μένουσιν ἀπαθείς οὔσαι, ὅτῃλον ὅτι καὶ οὗτοι ἀλλοίωσιν ἂν λέγοιεν τῶν κόσμων, ἀλλ' οὐ φθορὰν, ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς δοκεῖ λέγειν καὶ Ἡράκλειτος· ὀλίγα γὰρ ἐκ τῶν Ἀριστοτέλει περὶ Δημοκρίτου παραγραφέντων δηλώσει τὴν τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων διάνοιαν (vers. lat. Guilelmi fol. 45 recto : *Pauca autem ex dictis Ar. de Democrito manifesta faciunt virorum illustrium mentem*, unde sic corrigenda esse græca conjicit Rose : ἐκ τῶν Ἀριστοτέλους π. Δ. vel ἐκ τῶν Ἀριστοτέλει εἰρημένων π. Δημ. παραγραφέντα). In editione Karstenii recens edita, de cujus ta-

II. DE ARCHYTEA PHILOSOPHIA.

Aristoteles in Archyteis narrat Pythagoram materiam aliud vocare ut fluxam et quæ semper mutetur.

III. DE DEMOCRITO.

Pauca ex iis quæ Aristoteles de Democrito conscripsit illorum virorum (*Democriti, Empedoclis et Heracliti*)

inen subsidiis, quum annotatio critica desit, non satis bene judicare licet, hæc ita scripta sunt, p. 132, B, 41 sqq. : ὀλίγα δὲ ἐκ τῶν Ἀριστοτέλους περὶ Δημ. παραγραφέντα. Sunt hæc :

« Δημόκριτος ἡγείται τὴν τῶν αἰδίων φύσιν εἶναι μικρὰς οὐσίας πληθὺς ἀπειροῦς, ταύταις δὲ τόπον ἄλλον ὑποτίθῃσιν ἀπειρον τῷ μεγέθει. Προσαγορεύει δὲ τὸν μὲν τόπον τοῖσδε τοῖς ὀνόμασι, τῷ τε κενῷ καὶ τῷ οὐδενὶ καὶ τῷ ἀπειρῷ, τῶν δὲ οὐσιῶν ἐκάστην τῷ τῷδε καὶ τῷ ναστῷ καὶ τῷ ὄντι. Νομίζει δὲ εἶναι οὕτω μικρὰς τὰς οὐσίας ὥστε ἐκφυγεῖν τὰς ἡμετέρας αἰσθήσεις, ὑπάρχειν δὲ αὐταῖς παντοίας μορφὰς καὶ σχήματα παντοῖα καὶ κατὰ μέγεθος διαφορὰν. Ἐκ τούτων οὖν ἦδη καθάπερ ἐκ στοιχείων γεννᾶν (corr. γεννᾶσθαι Ros.) καὶ συγκρίνειν (συγκρίνεσθαι id.) τοὺς ὀφθαλμοφαναῖς καὶ τοὺς αἰσθητοὺς ὄγκους. Στασιάζειν δὲ καὶ φέρεσθαι ἐν τῷ κενῷ διὰ τε τὴν ἀνομοιότητα καὶ τὰς ἄλλας τὰς εἰρημένας διαφορὰς, φερομένης δὲ ἐμπίπτειν καὶ περιπλέκεσθαι περιπλεκῆν τοιαύτην, ἣ συμφυεῖν μὲν αὐτὰ καὶ πλησίον ἀλλήλων εἶναι ποιεῖ, φύσιν μέντοι μίαν ἐξ ἐκείνων κατ' ἀλήθειαν οὐδ' ἠντιναοῦν γεννᾶ· κομιδῇ γὰρ εὐηθεῖς εἶναι τὰ δύο ἢ τὰ πλείονα γενέσθαι ἂν ποτε ἔν. Τοῦ δὲ συμμένειν τὰς οὐσίας μετ' ἀλλήλων μέχρι τινὸς αἰτιῶται τὰς ἐπαλλαγὰς καὶ τὰς ἀντιλήψεις τῶν σωματῶν· τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν εἶναι σκαληνά, τὰ δὲ ἀγκιστρῶδη, τὰ δὲ ἄλλα (ἄλλας Ros. et sic versio lat. Venet. 1563) ἀναριθμοῦς ἔχοντα διαφορὰς. Ἐπὶ τοσοῦτον οὖν χρόνον σφῶν αὐτῶν ἀντέχεσθαι νομίζει καὶ συμμένειν, ὥς ἰσχυροτέρα τις ἐκ τοῦ περιέχοντος ἀνάγκη παραγνομένη καὶ διασίση καὶ χωρὶς αὐτὰς διασπίρη. » Λέγει δὲ τὴν γένεσιν καὶ τὴν ἐναντίαν αὐτῇ διάκρισιν οὐ μόνον περὶ ζῶων ἀλλὰ καὶ περὶ φυτῶν καὶ περὶ κόσμων καὶ συλλήβδην περὶ

τῶν αἰσθητῶν σωματῶν ἐπάντων. Εἰ τοίνυν ἡ μὲν γένεσις σύγκρισις τῶν ἀτόμων ἐστίν, ἡ δὲ φθορὰ διάκρισις, καὶ κατὰ Δημόκριτον ἀλλοίωσις ἂν εἴη ἡ γένεσις· καὶ γὰρ καὶ Ἐμπεδοκλῆς τὸ γινόμενον οὐ ταῦτ' οὐ φθαρέντι φησὶν εἰ μὴ ἄρα κατ' εἶδος. Καὶ ὅπως τούτων ἀλλοίωσιν ἀλλ' οὐ γένεσιν ὑποτίθεσθαι φησὶν Ἀλέξανδρος.

Quæ in Karstenii editione aliter se habent hæc sunt : l. 2, ante πλήθος inseritur τό ; l. 5, post ἐκάστην legitur πλήρει, στερεῶ καὶ ὄντι ; l. 6, ἐκφυγεῖν ; l. 8, διαφορὰς ; l. 9, γεννᾶσθαι et συγκρίνεσθαι ; l. 13, τὰς omitt. ante εἰρημένας ; l. 18, τὸ δύο ἢ πλείονα ; l. 22, post ἀγκιστρῶδη, leg. τὰ δὲ κοῖλα, τὰ δὲ κυρτά, τὰ δὲ ἄλλας (cf. vers. latin.) ; l. 26, (om. καὶ) διασίση.

ΠΕΡΙ ΠΛΑΤΩΝΟΣ.

Scriptorum quæ ad philosophiam Platonis pertinent duo sunt genera : alterum cui adnumerandi sunt libri περὶ τ' Ἀγαθοῦ et fortasse περὶ Ἰδεῶν : alterum vero quod ex illis constat, quæ Platoniorum scriptorum tantum compendia fuisse videntur. Ex his (ne de illo loquar titulo apud Dschemalud. (52) *Platonis jurjurandum libri VI*, quem Græci ignorant) opus quod inscribitur τὰ ἐκ τῶν Νόμων Πλάτωνος α' β' γ' in indicibus tantum nominatur, Diog. Laert. (21), Anonym. (23), apud quem β' legitur, reliquorum vero quum alibi quoque mentio occurrat, jam de singulis videndum erit.

scil.) manifestam faciunt mentem : « Democritus existimat naturam æternorum esse parvas substantias multitudine infinitas. His autem supponit alium locum infinitum magnitudinis. Appellat autem locum his nominibus, vacuum, nullum et infinitum, substantiarum autem unamquamque plenum, solidum et ens. Putat autem substantias sic esse parvas ut effugiant nostros sensus, inesse vero ipsis omnimodas formas et figuras omnimodas et secundum magnitudinem diversas. Ex his igitur jam sicut ex elementis generari et concerni oculis apparentes et sensibiles moles ; dissipari autem et corrumpi in vacuo propter dissimilitudinem et alias differentias dictas, notas autem incidere et complicari tali complexione, quæ contingere quidem ipsas et sibi invicem vicinas esse facit. Naturam vero unam ex illis secundum veritatem nullam generari : nam per absurdum esse duo aut plura fieri unquam unum. Causas vero cur ad tempus inter se commaneant substantiæ dicit esse adjunctiones et receptiones

atomorum. Nam has quidem ipsarum esse scalares, has autem aduncas, [has autem concavas, has vero gibbas, hæc in versione lat. Venet. 1563 expressa adduntur], has alias habentes innumeras differentias. Tantum igitur tempus eas inter se coherere putat et simul manere, donec validior aliqua ex continente necessitas adveniens dissolvat eorumque ipsas dispergat. » Dicit autem generationem et contrariam ipsius disgregationem non solum de animalibus sed et de plantis et de mundis et summam de sensibilibus corporibus omnibus. Si igitur generatio congregatio atomorum est, corruptio autem disgregatio, etiam secundum Democritum alteratio utique erit generatio. Nam etiam Empedocles quod generatur non idem esse cum corrupto ait, nisi forsitan secundum speciem, et tamen hanc alterationem sed non generationem supponere ait Alexander.

IV. ΤΑ ΕΚ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΠΛΑΤΩΝΟΣ.

Compendium Platonis librorum de Republica recenset Diog. L. (22) τὰ ἐκ τῆς Πολιτείας α' β', ubi e præcedenti titulo τὰ ἐκ τῶν Νόμων Πλάτωνος nomen philosophi supplendum est. Titulum Anonymus omisit, habent vero Arabum indices : *Compendium operis Platonici de Regimine civitatum libri II*, Dschemalud. (15); *libri V de administranda Republica, excerptis ibi cum delectu verba Platonis*, Hadschi Khalfa V, 6o Flügel. In quo titulo quod quinque indicantur libri, inde fortasse factum est, quod in unum conjuncti sunt tres libri Compendii Legum et duo Reipublicæ, cui conjecturæ alter favere titulus videtur qui apud eundem memoratur, p. 142 : *Aristoteles de Voluptate libri duo, in quibus potiora quæ Plato in Politia dixerat, selecta tractavit*. Facile enim perspicitur e duobus diversis titulis coaluisse hunc, quum in indice Dschemaluddini (16) liber de voluptate statim adjiciatur. Quæ in Theophrasti scriptorum tabula affertur Ἐπιτομὴ τῆς Πλάτωνος Πολιτείας α' β' (*Analecta Theophrastea*, p. 4, 15 Usen.), num eadem fuerit atque Aristotelis, quod et Usenerus sibi persuasit, cujus hæc sunt verba l. l. p. 19 : « Epitomam Reipublicæ Platonice duobus libris comprehensam quæ et in Theophrasti et in Aristotelis scriptis ferebatur, majore certe cum jure Aristoteli quam illi tribuas, nisi ab adolescentulo in præceptoris usum perscriptam esse existimaveris, » dijudicari vix licet, quum et ab utroque tale compendium confici potuerit.

(126.)

Proclus in Plat. Rempubl. p. 35o ed. Basil. : Ἐτεροι δὲ οὐκ ἑλάττους τούτων οὐδὲ ἀνεχεγγώτατα γράφοντες περὶ πολιτείας εἶναι τὴν πρόθεσιν ἀξιούσιν, εἰ καὶ πρότερον ζήτημα γέγονε περὶ δικαιοσύνης, οὐχ ὡς προηγούμενον ὄν ἀλλ' ὡς εὐπρόσωπον τῷ περὶ πολιτείας σχήματι παρέχον ὁδόν. Καὶ μαρτυροῦνται καὶ οὗτοι τὴν ἐπιγραφὴν ἀρχαιοτάτην οὖσαν· καὶ γὰρ Ἀριστοτέλης ἐπιτεταμένος τὴν πραγματείαν ταύτην οὕτως φησὶν « ἐπιτέμενεσθαι τὴν Πολιτείαν. »

V. ΤΑ ΕΚ ΤΟΥ ΤΙΜΑΙΟΥ ΠΛΑΤΩΝΟΣ.

De compendio Timæi Platonici ab Aristotele facto, ita Simplicius in Arist. de Cælo, p. 49 r,

B, 35 : Καὶ πάντων ὄμαι μᾶλλον δ' Ἀριστοτέλης τὴν ἐν Τιμαίῳ περὶ τούτων τοῦ Πλάτωνος γνώμην ἠπίστατο, ὅς καὶ σύνοψιν ἢ ἐπιτομὴν τοῦ Τιμαίου γράφειν οὐκ ἀπηξίωσεν. Ad hunc igitur librum spectat titulus : Τὰ ἐκ τοῦ Τιμαίου καὶ τῶν Ἀρχυτέλων apud Diog. Laert. (94), ἐκ τοῦ Τιμαίου καὶ Ἀρχύτου α' apud Anon. (76) : diversus vero est, quem recenset Hadschi Khalfa (15) : *Timæus de scientia magica ad modum Græcorum*.

VI. ΠΕΡΙ ΤΑΓΑΘΟΥ.

In iis quæ de Platone tradidit, Aristotelem non solum superstitibus philosophis dialogis usum esse, præter ea quæ in Topicorum libro sexto, c. 2 § 5 leguntur : Ἐτι εἰ μὴ κειμένους ὀνόμασι χρῆται, ὧν Πλάτων ὀφρυσκοῖον τὸν ὀφθαλμόν, ἢ τὸ φαλάγγιον σηψιδακός, ἢ τὸν μυελὸν ὄστεογενές· πᾶν γὰρ ἀσαφές τὸ μὴ εἰσθός, manifeste declarant qui sequuntur loci, de Anima I, c. 2 § 7 : Πλάτων ἐν τῷ Τιμαίῳ (p. 35, A) τὴν ψυχὴν ἐκ τῶν στοιχείων ποιεῖ.... ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς περὶ φιλοσοφίας λεγομένοις (λόγοις cod. V et ed. Camotiana) διωρίσθη, αὐτὸ μὲν τὸ ζῶον ἐξ αὐτῆς τῆς τοῦ ἐνὸς ἰδέας καὶ τοῦ πρώτου μήκουσ καὶ πλάτους καὶ βάθους, τὰ δ' ἄλλα ὁμοιοτρόπως. Ἐτι δὲ καὶ ἄλλως, νοῦν μὲν τὸ ἐν, ἐπιστήμην δὲ τὰ δύο· μοναχῶς γὰρ ἐπ' ἐν· τὸν δὲ τοῦ ἐπιπέδου ἀριθμὸν ὀξζαν, αἰσθησὶν δὲ τὸν τοῦ στερεοῦ, præsertim vero Physicorum IV : Διὸ καὶ Πλάτων τὴν ὕλην καὶ τὴν χώραν ταῦτό φησιν εἶναι ἐν τῷ Τιμαίῳ (p. 52, A)· τὸ γὰρ μεταληπτικὸν καὶ τὴν χώραν ἐν καὶ ταῦτόν· ἄλλον δὲ τρόπον ἐκεῖ τε λέγων τὸ μεταληπτικὸν καὶ ἐν τοῖς λεγομένοις ἀγράφοις δόγμασιν, ὅμοιως τὸν τρόπον καὶ τὴν χώραν τὸ αὐτὸ ἀπεφάνητο. Tertius præterea locus est apud Aristotelem de Gener. et Corrupt. II, 3 : Ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ τρία λέγοντες (στοιχεῖα scil.) καθάπερ Πλάτων ἐν ταῖς Διαίρεσεσιν· τὸ γὰρ μέσον μέγιστον ποιεῖ, quem, ut e Joannis Philoponi commentario ad h. l. fol. 5o, B discimus : Ἀποδεκτέον οὖν μᾶλλον ὅπερ τελευταῖον προστίθησιν ὁ Ἀλέξανδρος φάσκων περὶ τῶν ἀγράφων δογμάτων τοῦ Πλάτωνος λέγειν τὸν Ἀριστοτέλην, ἅπερ αὐτὸς Ἀριστοτέλης ἀπεγράφει, καὶ ταῦτα καλεῖν Διαίρεσεις. Ἐν ἐκείνοις τοίνυν ὁ Πλάτων τὸ μέγα καὶ μικρὸν καὶ τὸ μεταξὺ τούτων ὑποτίθεται, Alexander conjectura ad libros de Bono retulerat, quæ tamen res obscurior est quam ut dijudicari possit. Quid vero sint quæ illic περὶ φιλοσοφίας, hic

DE PLATONE.

IV. EXCERPTA E PLATONIS REPUBLICA.

Aristoteles quum in compendium redigeret Platonis Rempublicam dicit ita : « In compendium se redegiisse Rempublicam. »

autem ἀγραφα δόγματα nominantur, optime intelligitur ipsius Aristotelis testimonio, quod ex ejus ore se exceperit tradit Aristoxenus. Cujus de auctoritate in hac re, cur, ut a nonnullis factum est, dubitetur, equidem ego nullam video causam. Hæc enim ille Elem. Rhythm. II, p. 30 Meibom. : Καθὰ περ Ἀριστοτέλης αἰ διηγεῖτο τοῦτο πλείστοις τῶν ἀκουσάντων παρὰ Πλάτωνος τὴν περὶ τὰ γαθοῦ ἀκρόασιν παθεῖν· προσεῖναι γὰρ ἕκαστον ὑπολαμβάνοντα λήψεσθαι τι τῶν νομιζομένων τούτων ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν· οἷον πλοῦτον, ἐγγίαν, ἰσχύν, τὸ δλον εὐδαιμονίαν τινὰ θαυμαστήν. Ὅτι δὲ φανείησαν οἱ λόγοι περὶ μαθημάτων καὶ ἀριθμῶν καὶ γεωμετρίας καὶ τὸ πέρασθαι ἀγαθὸν εἶστιν ἐν παντελῶς, οἶμαι, παράδοξόν τι ἐφαίνετο αὐτοῖς. Eandem rem quam sive ex Aristoxeno, sive aliunde acceperat, narrat quoque Themistius Orat. XXI, p. 245, C Hard., a quo licet pleraque rhetorico more exornata sint, tamen illud docemur, in consueto discipulorum consensu disputasse philosophum, postquam illa turba quæ primum undique confluerat, ut Platonem audiret, dissipata esset. Cujus hæc sunt verba : Ἐπεὶ καὶ Πλάτωνα τὸν σοφὸν οὐδὲν ἐκώλυεν εἶναι σοφόν, ὅτι αὐτοῦ λέγοντος ἐν τῇ Πειραιεῖ, ξυνέρρονόν τε καὶ ξυνήσαν οὐ μόνον ἐκ τοῦ ἄσπετος κατιῶν, ὁ δῆμος, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἀγῶν καὶ ἐκ τῶν ἀμπλων καὶ ἐκ τῶν ἔργων τῶν ἀργυρείων. Καὶ οὖν ἐπηνίκα τοὺς περὶ τὰ γαθοῦ διεξήει λόγους, λιγγίσι ποτε ὁ πολλὸς ἄμιλος, καὶ ἀπερρῦσαν τοῦ χοροῦ, καὶ τελευτῶν δὴ κατέληξεν εἰς τοὺς συνήθεις διμηλητάς τῷ Πλάτωνι μόνους τὸ θέατρον. Quæ vero in hunc modum Plato disputaverat, a multis excepta et scriptis mandata erant, de qua re præclarum exstat Alexandri Aphrodisiensis testimonium a Simplicio ad l. I. Physicor. allatum, fol. 32, verso (p. 334, B, 25 Brand.) : Λέγει δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι κατὰ Πλάτωνα πάντων ἀρχὴ καὶ αὐτῶν τῶν ἰδεῶν τό τε ἐν ἴσῃ καὶ ἡ ἀόριστος δυάς, ἣν μέγα καὶ μικρὸν ἔλεγεν, ὡς καὶ ἐν τοῖς περὶ τὰ γαθοῦ Ἀριστοτέλης μνημονεύει. Λάβοι δὲ ἂν τις καὶ παρὰ Σπυσιππου καὶ παρὰ Ξενοκράτους καὶ τῶν ἄλλων, οἱ παρεγένοντο ἐν τῇ περὶ τὰ γαθοῦ Πλάτωνος ἀκρόασει· πάντας γὰρ συνέγραψαν καὶ διεσώσαντο τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ ταῦτα αὐτὸν ἀρχαῖς χρῆσθαι λέγουσιν· eadem infra, ex eodem ut videtur fonte, iterum tangit fol. 104 verso (p. 362, A, 10 Brand.) : Τὴν δὲ ἀόριστον δυάδα καὶ ἐν τοῖς νοητοῖς τιθεῖς (ὁ Πλάτων scil.) ἄπειρον εἶναι ἔλεγεν, καὶ τὸ μέγα δὲ καὶ τὸ μικρὸν ἀρχὰς τιθεῖς ἄπειρα εἶναι ἔλεγεν ἐν τοῖς περὶ τὰ γαθοῦ λόγοις, ὅς ὁ Ἀριστοτέλης καὶ Ἡρακλείδης (cf. Roulez de Heraclide Pontico, Lovanii, 1828, p. 19) καὶ Ἐστιαῖος (cf. Diog. Laert. III, 46, Brandis, Geschichte der gr.-rœm. Philosophie, t. II, 1, p. 180),

καὶ ἄλλοι τοῦ Πλάτωνος ἑταῖροι παραγενόμενοι ἀνεγράψαντο τὰ βηθέντα αἰνιγματωδῶς, ὡς ἐρρήθη, Πορφύριος δὲ διαρρῶν αὐτὰ ἐπαγγελλόμενος τάδε περὶ αὐτῶν γέγραπεν ἐν τῇ Φιλήδω. Interposita deinde Porphyrii explicatione ita pergit Simplicius : Καὶ ὁ Ἀλέξανδρος δὲ καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν περὶ τὰ γαθοῦ λόγων τοῦ Πλάτωνος ὁμολογῶν λέγειν εἰς ἱστορήσαν Ἀριστοτέλης τε καὶ ἄλλοι τοῦ Πλάτωνος ἑταῖροι. Cum his conspirat quodammodo Theodorus Metochita in iis quæ annotavit ad locum supra laudatum Aristotelis de Anima, p. 190 latinæ versionis : *In opere autem, inquit, de philosophia, de iis quæ Platoni in summa visa sunt de iis quæ sunt : quod quidem opus nunc non exstat, fertur autem fuisse scriptum a Xenocrate Platonis successore, nisi quod, ut a Joanne Philopono quoque factum est, in Aristot. Physic. l. I. p. 371, B, 23 : Τὰς δὲ ἀγράφους συνοσίας τοῦ Πλάτωνος αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης ἀπεγράψατο, unum tantum modo ex illis nominat qui hanc de Bono disputationem scriptis mandaverant. Ex his vero quæ ex Alexandro tradita sunt manifestum fit libros περὶ τὰ γαθοῦ quos recenset Diogenes Laertius in catalogo scriptorum Xenocratis (IV, 13) et Heraclidis (V, 87), nullos alios fuisse, quam qui Platonis disputationem continerent. Quæ si recte se habent, jam ex similitudine illud demonstrari poterit, quod et per se satis probabile videtur, libros περὶ τὰ γαθοῦ ab Aristotele conscriptos, minime, ut Rosius voluit, dialogicam formam habuisse, quippe quum et Heraclidis de Bono libri non inter dialogos, sed inter physici argumenti scripta a Diogene reponantur.*

De libris περὶ τὰ γαθοῦ satis jam disputata forent, nisi et quædam adjicienda essent de errore, in quem, ut multi inciderent, ipsius Aristotelis verbis factum esse puto. Quum enim ille, ubi Platonis disputationem significat in libris de Anima I, 2, 7, eam τὰ περὶ φιλοσοφίας λεγόμενα appellasset, hæc a nonnullis ita intellecta sunt quasi de libris quos ipse περὶ Φιλοσοφίας conscripserat accipienda essent. Talis autem error eo facilius propagari potuit, quod jam antiqui philosophi interpretes non satis accurate semper distinxisse videntur quæ hîc distinguenda erant. Cujus rei exemplo sunt qui exscriptus est a Suida vetus interpretes s. v. Ἄγαθοῦ δαίμωνος, ubi legitur : Ὅτι περὶ τὰ γαθοῦ βιβλίον συντάξας Ἀριστοτέλης τὰς ἀγράφους τοῦ Πλάτωνος δόξας ἐν αὐτῷ κατατάττει καὶ μέμνηται τοῦ συντάγματος Ἀριστοτέλης ἐν τῷ α' περὶ Ψυχῆς ἐπονομάζων αὐτὸ περὶ Φιλοσοφίας (cf. Schol. e cod. Paris. apud Brandis. *Diatribæ de Arist. de Bono, etc.*,

p. 49), non minus quam Simplicius, qui ita ad l. 1. Aristotelis de Anima fol. 5 verso: Περὶ φιλοσοφίας μὲν νῦν λέγει, τὰς περὶ τοῦ ἀγαθοῦ αὐτῷ ἐκ τῆς Πλάτωνος ἀναγεγραμμένας συνοουσίας, ἐν οἷς ἰστορεῖ τὰς τε Πυθαγορείους καὶ Πλατωνικὰς περὶ τῶν ὄντων δόξας, quorum uterque in eo reprehendendus est, quod, quum de Platonis disputatione locutus esset Aristoteles, id ad ipsius Aristotelis libros, quibus illa continebatur disputatione, retulerunt. Simili plane errore factum esse arbitror ut Alexander Aphrod. in Metaphys. p. 86, 31 Bon., et qui illum manifeste excerpserit auctor commentarii ad Metaph. XII, 9, p. 756, 17 Bon., libros περὶ Φιλοσοφίας appellaverint qui alias περὶ τ'Αγαθοῦ nominantur. Aliter vero de loco, quem ut ex Aristotelis libris de Bono desumptum esse attestatur auctor Vitæ Marcianæ, statuendum esse patet. Etsi enim ignoro unde illius error natus sit, quin erraverit nullo tamen modo dubito, et quidem ita ut male libros de Bono pro libris de Philosophia nominasse existimandus sit. Quod si quis audacius a nobis affirmatum esse contendat, consideret, quæso, quam negligenter qui hanc Vitam consarcinavit, et in reliquis ubi verba Aristotelis apposuit, versatus sit (cf. p. 7 et notas Robbii p. 40 sqq.).

Librorum de Bono, ut et hoc addam, obscuriorem fortasse aliquam famam deprehendes apud Dionysium Halicarn. de Thucydide p. 815 Reiske: Ἀριστοτέλης τε γὰρ οὐχ ἅπαντα κατὰ τὸ κράτιστον εἰρησθαι πείθεται τῷ καθηγητῇ Πλάτωνι, ὧν ἔστι καὶ τὰ περὶ τῆς ἰδέας καὶ τὰ περὶ τ'ἀγαθοῦ καὶ τὰ περὶ πολιτείας. De qua tamen re nihil affirmare velim, quum et de doctrina tantummodo ita loqui potuerit Dionysius.

1. (127.)

Alexand. Aphrodis. in Aristot. Metaphys. III, 2, § 6 (Σχεδὸν δὲ πάντα ἀνάγεται τάναντία εἰς τὴν ἀρχὴν αὐτὴν· θεωρηθῆσθαι δ' ἡμῖν ταῦτα ἐν τῇ Ἐκλογῇ τῶν ἐναντίων), p. 206, 19 Bon. (p. 642, B, 20 Brand.): Ἀναπέμπει δὲ ἡμᾶς περὶ τοῦ γινῶναι ὅτι σχεδὸν πάντα τὰ ἐναντία ὡς εἰς ἀρχὴν ἀνάγεται τὸ τε ἐν καὶ τὸ πλῆθος εἰς τὴν Ἐκλογὴν τῶν ἐναντίων, ὡς ἰδίᾳ περὶ τούτων πραγματευσάμενος. Εἶρηκε δὲ περὶ τῆς τοιαύτης ἐκλογῆς καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ τ'Αγαθοῦ.

Eandem rem sæpius tangunt veteres interpre-

tes, ita Alexand. Aphrod. in Metaphys. l. 1. § 14 (Πάντα δὲ καὶ τὰλλα ἀναγόμενα φαίνεται εἰς τὸ ἐν καὶ πλῆθος· εἰλήφθω γὰρ ἡ ἀναγωγὴ ἡμῖν), p. 218, 10 Bon.: Διὰ δὲ τοῦ « εἰλήφθω γὰρ ἡ ἀναγωγὴ ἡμῖν » ἀναπέμπει πάλιν ἡμᾶς εἰς τὰ ἐν τῷ β' περὶ τ'Αγαθοῦ δεδειγμένα; in Metaph. l. 1. § 15 (Φαυερὸν οὖν καὶ ἐκ τούτων ὅτι μίαις ἐπιστήμης τὸ ἐν ἢ ὄν θεωρῆσαι), p. 218, 15: εἰπὼν ὅτι πως τὰ ἐναντία πάντα εἰς τὸ ἐν καὶ πλῆθος ἀνάγεται, καὶ τοῦτο δι' ἧς πεποιήται ἀναγωγῆς τῶν ἐναντίων ἐν τῷ β' περὶ τ'Αγαθοῦ εἰς ταῦτα πιστωσάμενος... δὴλόν φησι. Alexandrum in hisce omnibus locis excerpserit Asclepius, cf. schol. p. 649, B, 4 Brand. et Pseudo-Philoponus quem citat Ravaisson, *Essai sur la Métaphysique*, t. I, p. 73, nec minus ad eundem auctorem reducenda sunt quæ tribus locis in posterioribus libris commentarii ad Metaphysica qui ex Alexandro excerpti sunt, leguntur. Ita ad Metaph. IX, 3 § 3 ('Ἔστι δὲ τοῦ μὲν ἐνός, ὅσπερ καὶ ἐν τῇ διαιρέσει τῶν ἐναντίων διεγράψαμεν, τὸ ταῦτο καὶ ὁμοιον καὶ ἴσον, τοῦ δὲ πλῆθους τὸ ἴτερον καὶ ἀνόμοιον καὶ ἀνισον), p. 588, 1 Bon.: Πεποιήκει γὰρ διαιρέσει ἐν τοῖς περὶ τ'Αγαθοῦ, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις (ad libr. III, 2) εἴπομεν, δι' ἧς ἅπαντα τὰ ἐναντία εἰς τε τὸ πλῆθος καὶ τὸ ἐν ἀνήγαγεν, ad quem locum in cod. Paris. 1853 apud Brand. p. 788, A, 45 adscribitur hoc scholium: Τῷ ἐπιγραφόμενῳ περὶ τ'Αγαθοῦ βιβλίῳ, ὃ νῦν οὐκ ἔστιν εὐρισκόμενον, in Metaph. X, 3, § 4 ('Ἐπι δὲ παντὸς τοῦ ὄντος πρὸς ἐν τι καὶ κοινὸν ἡ ἀναγωγὴ γίνεται καὶ τῶν ἐναντιώσεων ἕκαστη πρὸς τὰς πρώτας διαφορὰς καὶ ἐναντιώσεις ἀναχθήσεται τοῦ ὄντος, εἴτε πλῆθος καὶ ἐν εἴθ' ὁμοιότης καὶ ἀνομοιότης αἱ πρῶται τοῦ ὄντος εἰσι διαφοραὶ εἴτ' ἄλλαι τινές· ἔτωσαν γὰρ αὗται θεωρηθῆναι), p. 616, 1 Bon.: Εἶρηκε γὰρ τίνες αὐταὶ εἰσὶν ἐν τῷ περὶ τ'Αγαθοῦ ἐπιγραφόμενῳ αὐτοῦ βιβλίῳ· in Metaph. XI, 7 § 4 (ὅτι δ' ἔστι τὸ οὐ ἕνεκα ἐν τοῖς ἀκινήτοις, ἡ διαιρέσις δηλοῖ), p. 669, 26 Bon.: Λέγων διαιρέσει ἐν ἡ πολλὰκις εἶρηκε τὴν τῶν ἐναντίων πεποιθῆναι ἀναγωγὴν· ταύτην δὲ πεποιθῆκεν ἐν τῷ περὶ τ'Αγαθοῦ ἐπιγραφόμενῳ βιβλίῳ, quibus locis addendum est Schol. cod. Paris. 1853 ad Metaphys. IX, 4 § 11 (ἀπόχρη δὲ κἀν τὰ πρώτα καὶ τὰ γένη τῶν ἐναντίων, ὅλον τὸ ἐν καὶ τὰ πολλὰ· τὰ γὰρ ἄλλα εἰς ταῦτα ἀνάγεται), p. 790, A, 11 Brand.: Ἐν τῷ περὶ τ'Αγαθοῦ μονοβιβλίῳ, ἐν ᾧ διαιρέσει πάντων τῶν ἐναντίων ἐποιήσατο, πάντα τε τὰ ἐναντία εἰς τὸ ἐν ἀνῆξε καὶ τὰ πολλὰ.

DE BONO.

1.

Ut cuncta fere contraria ad unius et multitudinis oppositionem referri intelligamus, relegat nos Aristoteles ad Eclogam (*delectionem seu explicationem*) Contrariorum, quasi de his peculiariter dissernerit. De qua locutus est et in secundo libro de Bono.

positionem referri intelligamus, relegat nos Aristoteles ad Eclogam (*delectionem seu explicationem*) Contrariorum, quasi de his peculiariter dissernerit. De qua locutus est et in secundo libro de Bono.

2. (128.)

Alexander Aphrod. in Arist. Metaph. I, 6, p. 41, 20 Bon. : Ἀρχὰς μὲν τῶν ὄντων τοὺς ἀριθμοὺς Πλάτων τε καὶ οἱ Πυθαγόρειοι ὑπειθέοντο, ὅτι ἐδόκει αὐτοῖς τὸ πρῶτον ἀρχὴ εἶναι καὶ τὸ ἀσύνθετον, τῶν δὲ σωμάτων πρῶτα τὰ ἐπίπεδα εἶναι (τὰ γὰρ ἀπλούστερα τε καὶ μὴ συναυρούμενα πρῶτα τῇ φύσει), ἐπιπέδων δὲ γραμμῶν κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, γραμμῶν δὲ στιγμῶν, ὅς οἱ μαθηματικοὶ σημεία, αὐτοὶ δὲ μονάδας ἔλεγον, ἀσύνθετα παντάπασιν ὄντα καὶ οὐδὲν πρὸ αὐτῶν ἔχοντα· αἱ δὲ μονάδες ἀριθμοὶ, οἱ ἀριθμοὶ ἄρα πρῶτοι τῶν ὄντων. Καὶ ἔπει τὰ εἶδη πρῶτά τε καὶ αἱ ἰδέαι πρῶται τῶν πρὸς αὐτὰ ὄντων κατ' αὐτὸν καὶ παρ' αὐτῶν τὸ εἶναι ἔχόντων (ἃ ὅτι ἐστὶ, διὰ πλειόνων ἐπιπράτο δεικνύναι), τὰ εἶδη ἀριθμῶν ἔλεγον. Εἰ γὰρ τὸ μονοειδὲς πρῶτον τῶν πρὸς αὐτοὺ ὄντων, μὴδὲν δὲ πρῶτον ἀριθμοῦ, τὰ εἶδη ἀριθμῶν. Διὸ καὶ τὰς τοῦ ἀριθμοῦ ἀρχὰς τῶν τε εἰδῶν ἀρχὰς ἔλεγον εἶναι καὶ τὸ ἐν τῶν πάντων. Ἐστὶ τὰ μὲν εἶδη τῶν ἄλλων ἀρχαί, τῶν δὲ ἰδεῶν ἀριθμῶν οὐσῶν ἀρχαί αἱ τοῦ ἀριθμοῦ ἀρχαί· ἀρχὰς δὲ ἀριθμοῦ ἔλεγον εἶναι τὴν τε μονάδα καὶ τὴν δυάδα. Ἐπει γὰρ ἐστὶ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς τὸ ἐν τε καὶ τὸ παρὰ τὸ ἐν, ὃ ἐστὶ πολλά τε καὶ ὀλίγα, ὃ πρῶτον παρὰ τὸ ἐν ἐστὶν ἐν αὐτοῖς, τοῦτο ἀρχὴν ἐτίθετο τῶν τε πολλῶν καὶ τῶν ὀλίγων. Ἐστὶ δὲ ἡ δυὰς πρώτη παρὰ τὸ ἐν, ἔχουσα ἐν αὐτῇ καὶ τὸ πολὺ καὶ τὸ ὀλίγον· τὸ μὲν γὰρ διπλάσιον πολὺ, τὸ δὲ ἡμισυ ὀλίγον, ἃ ἐστὶν ἐν

τῇ δυάδι· ἐστὶ δὲ ἐναντία τῷ ἐνί, εἰ γὰρ τὸ μὲν ἄδιαι-
 ρετον τὸ δὲ δεηρημένον. Ἐστὶ δὲ τὸ ἴσον καὶ τὸ ἀνί-
 στον ἀρχὰς ἀπάντων τῶν τε καθ' αὐτὰ ὄντων καὶ τῶν
 ἀντικειμένων ἡγούμενος δεικνύναι (πάντα γὰρ ἐπι-
 πράτο ὡς εἰς ἀπλούστερα ταῦτα ἀνάγειν), τὸ μὲν ἴσον
 τῇ μονάδι ἀντιθεῖται, τὸ δὲ ἀνίσον τῇ ὑπεροχῇ καὶ τῇ
 ἑλλείψει· ἐν δυοῖ γὰρ ἡ ἀνίσότης, μεγάλη τε καὶ μι-
 κρῆ, ἃ ἐστὶν ὑπερέχον τε καὶ ἑλλείπον. Διὸ καὶ ἀόρι-
 στον αὐτὴν ἑκάλεσε δυάδα, ὅτι μηδέτερον, μήτε τὸ
 ὑπερέχον μήτε τὸ ὑπερχόμενον, καθὸ τοιούτων, ὠρι-
 σμένον, ἀλλ' ἀόριστόν τε καὶ ἀπειρον. Ὁρισθεῖσαν
 δὲ τῷ ἐνί τὴν ἀόριστον δυάδα γίνεσθαι τὴν ἐν τοῖς
 ἀριθμοῖς δυάδα· ἐν γὰρ τῷ εἶδει ἡ δυὰς ἡ τοιαύτη.
 Ἐστὶ πρῶτος μὲν ἀριθμὸς ἡ δυὰς· ταύτης δὲ ἀρχαί τό
 τε ὑπερέχον καὶ τὸ ὑπερχόμενον, ἔπει ἐν μὲν τῇ
 δυάδι πρώτη· τὸ μὲν γὰρ διπλάσιον καὶ τὸ ἡμισυ
 ὑπερέχον τε καὶ ὑπερχόμενον, οὐκέτι δὲ τὸ ὑπερέ-
 χον τε καὶ ὑπερχόμενον διπλάσιον καὶ ἡμισυ· ὥστε
 ταῦτα τοῦ διπλάσιου εἶναι στοιχεῖα. Καὶ ἔπει ὠρι-
 σθέντα τὸ ὑπερέχον τε καὶ τὸ ὑπερχόμενον διπλάσιον
 καὶ ἡμισυ γίνεσθαι (οὐκέτι γὰρ ἀόριστα ταῦτα,
 ὥσπερ οὐδὲ τὸ τριπλάσιον καὶ τὸ τρίτον ἢ τετραπλά-
 σιον καὶ τέταρτον ἢ τι τῶν ἄλλων τῶν ὠρισμένων
 ἔχόντων τὴν ὑπεροχὴν ἦδη), τοῦτο δὲ ἡ τῷ ἐνὸς φύ-
 σις ποιῆ (ἐν γὰρ ἕκαστον, καθὸ τότε τί ἐστὶ καὶ ὠρι-
 σμένον), εἴη ἂν στοιχεῖον τῆς δυάδος τῆς ἐν τοῖς ἀριθ-
 μοῖς τὸ τε ἐν καὶ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν. Ἀλλὰ μὴν
 πρῶτος ἀριθμὸς ἡ δυὰς· ταῦτα ἄρα τῆς δυάδος στοι-
 χεῖα. Καὶ διὰ τοιαῦτα μὲν τινα ἀρχὰς τῶν τε ἀριθ-

2.

Numeros principia rerum esse Platonis et Pythagoraeorum placitum fuit. Primum namque incoispositum ipsis principium esse videbatur. Porro corporibus plana esse priora, simpliciora enim nec contracta prima esse natura; planis eadem ratione lineas, lineis puncta, quae a mathematicis signa, ab his unitates appellabatur: quae simplicia omnia sunt, nec habent quiddam ante se. At unitates numeri sunt, numeri ergo priores sunt entibus, et quoniam formae per Platonem ideasque priores sunt rebus, quae ad sui exemplar efficiuntur, et ab ipsis habent esse, quas ideas esse multis rationibus confirmare conabatur, idcirco formas numeros esse dicebat. Si enim solitarii prius est his, quae ab ipso existunt, nihil autem est prius numero, superest ut formas numeri sint. Quocirca numerorum principia, formarum esse principia dicebat, unum autem omnium. Praeterea formas aliarum rerum esse principia, formarum autem quae numeri sunt, principia esse ipsius numeri principia. Tum numeri unitatem et dualitatem principia esse confirmabat. Nam quum sit in numeris unum et non unum, quod est plura et pauca, quod primum in ipsis non est unum, id multorum et paucorum principium esse dicebat. Primum autem non unum est dualitas, quae in se multum continet atque paucum. Nam

duplum multum est, dimidium vero paucum, quae in dualitate insunt. Est autem dualitas uni opposita, siquidem illud est individuum, haec autem divisa. Praeterea putans se demonstrare aequale et inaequale principia esse omnium tum per se existentium, tum his oppositorum, nihil enim relinquit inexpertum, ut ad simplicissimum omnia referat, aequale refert ad unitatem, inaequale vero ad excessum et defectum. Inaequalitas enim in duobus, inest enim in magno et parvo, quae sunt excedens et deficiens. Quamobrem ipsam dualitatem indefinitum appellabat, quod neutrum ipsorum, neque superans neque superatum, quatenus est tale, determinatum esset, sed indeterminatum et infinitum. Ceterum dualitatem indefinitam, unum terminatam, fieri dualitatem, quae in numeris habetur. Dualitas enim huiusmodi est unum specie, praeterea dualitas primus est numerus. Huius vero principia sunt excedens et excessum, quoniam in prima dualitate est duplum et dimidium, duplum autem et dimidium est excedens et excessum; quo fit ut haec sint elementa dupli. Et quia excedens et excessum determinata duplum et dimidium efficiuntur, neque enim amplius haec sunt indeterminata, non magis quam triplum tertiumque vel quadruplum et quartum aut aliorum quodque, habentium jam excessum determinatum, hoc autem facit unius natura, unum quod-

μῶν καὶ τῶν ὄντων ἀπάντων ἐτίθετο Πλάτων τό τε ἐν καὶ τὴν δυάδα, ὡς ἐν τοῖς περὶ Ἐξαγοῦ Ἀριστοτέλης λέγει. Cf. ib. 9 § 3, p. 63, 17 Bon. : Αἱ γὰρ ἀρχαὶ αὐτοῖς καὶ αὐτῶν τῶν ἰδεῶν εἰσὶν ἀρχαί. Ἀρχαὶ δὲ εἰσὶ τό τε ἐν καὶ ἡ ἀόριστος δυάς, ὡς πρὸ ἄλλου τε εἰρήκε καὶ ἰσότηρην αὐτὸς (ὁ Ἀριστοτέλης scil.) ἐν τοῖς περὶ Ἐξαγοῦ.

3. (129.)

Ex Alexandro et Porphyrio, ut ipsi testantur, suam de hac doctrina ceteri hauserunt Aristotelis interpretes notitiam : ita Simplicius in Aristot. Physic. I, 4 f. 32 verso (p. 334, B, 25) : Λέγει δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι κατὰ Πλάτωνα πάντων ἀρχὴ καὶ αὐτῶν τῶν ἰδεῶν τό τε ἐν ἐστὶ καὶ ἡ ἀόριστος δυάς, ἣν μέγα καὶ μικρὸν ἔλεγεν, ὡς καὶ ἐν τοῖς περὶ Ἐξαγοῦ Ἀριστοτέλης μνημονεύει. Λάβοι δὲ ἂν τις καὶ παρὰ Σπυσιππου καὶ παρὰ Ξενοκράτους καὶ τῶν ἄλλων, οἱ παρεγένοντο ἐν τῇ περὶ τάγαθοῦ τοῦ Πλάτωνος ἀκροάσει· πάντες γὰρ συνέγραψαν καὶ διεώσαντο τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ ταύταις αὐτὸν ἀρχαῖς χρῆσθαι λέγουσι.

Idem ad III, 4, ib. f. 104 verso (p. 362, A, 7) : Ἀρχὰς γὰρ καὶ τῶν αἰσθητῶν τό ἐν καὶ τὴν ἀόριστον φασὶ δυάδα λέγειν τὸν Πλάτωνα, τὴν δὲ ἀόριστον δυάδα καὶ ἐν τοῖς νοητοῖς τιθεῖς ἀπειρον εἶναι ἔλεγεν· καὶ τὸ μέγα δὲ καὶ τὸ μικρὸν ἀρχὰς τιθεῖς ἀπειρον εἶναι ἔλεγεν ἐν τοῖς περὶ τάγαθοῦ λόγοις, οἷς ὁ Ἀριστοτέλης καὶ Ἡρακλείδης καὶ Ἐστιάσιος καὶ ἄλλοι τοῦ Πλάτωνος ἑταῖροι παραγενόμενοι ἀπεγράψαντο τὰ ρηθέντα αἰνιγματωδῶς, ὡς ἔρηθη. Πορφύριος δὲ διαρθροῦν αὐτὰ ἐπαγγελλόμενος, τάδε περὶ αὐτῶν γέγραπεν ἐν τῷ Φιλήβῳ (in commentario scil. in Platonis Philebum) : « Αὐτὸς τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἥττον καὶ τὸ

σφόδρα καὶ τὸ ἡρέμα τῆς ἀπειροῦ φύσεως εἶναι βούλεται. Ὅπου γὰρ ἂν ταῦτα ἐνῆ κατὰ τὴν ἐπίτασιν καὶ ἀνεσιν προϊόντα, οὐχ ἴστανται οὐδὲ παραινῶν τὸ μέτρον αὐτῶν, ἀλλὰ πρόεισιν εἰς τὸ τῆς ἀπειρίας ἀόριστον. Ὅμοιος δὲ ἔχει καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἔλαττον, καὶ τὰ ἀντ' αὐτῶν λεγόμενα ὑπὸ Πλάτωνος τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν. Ὑποκείσθω γὰρ τι μέγεθος πεπερασμένον οἷον πῆχυς, οὗ δὲχα διαιρεθέντος, εἰ τὸ μὲν ἔταρον ἡμίπῃχου ἀτμητον εἰσάσμεν, τὸ δὲ ἔταρον ἡμίπῃχου τέμνοντες κατὰ βραχὺ προστίθεμεν τῷ ἀτμητῷ, δύο ἂν γένοιτο τῷ πῆχει μέρη, τὸ μὲν ἐπὶ τὸ ἔλαττον προῖον, τὸ δὲ ἐπὶ τὸ μᾶλλον ἀτελευτήτως· οὐ γὰρ ἂν εἰς ἀδιαιρέτον γε μέρος ποτὲ ἔλθοιμεν τέμνοντες· συνεχὴς γὰρ ἐστὶν ὁ πῆχυς· τὸ δὲ συνεχὴς διαιρεῖται εἰς αἰεὶ διαιρετά. Ἡ δὲ τοιαύτη ἀδιαιρέτος τομὴ δηλοῖ τινα φύσιν ἀπειροῦ κατακεκλεισμένην ἐν τῷ πῆχει. Μᾶλλον δὲ πλείους, τὴν μὲν ἐπὶ τὸ μέγα τὴν δὲ ἐπὶ τὸ μικρὸν. Ἐν τούτοις δὲ καὶ ἡ ἀόριστος δυάς ὁρᾶται ἕκ τε τῆς ἐπὶ τὸ μέγα καὶ τῆς ἐπὶ τὸ μικρὸν μονάδος συγκαίμενη· καὶ ὑπάρχει ταῦτα τοῖς τε συνεχέσι σώμασι καὶ τοῖς ἀριθμοῖς· ἀριθμὸς μὲν γὰρ πρῶτος ἡ δυάς ἀρτίος. Ἐν δὲ τῇ φύσει τοῦ ἀρτίου τό τε διπλάσιον ἐν ἑπαροχῇ, τὸ δὲ ἡμισυ ἐν ἐλλείψει· ὑπεροχῇ οὖν καὶ ἐλλείψει ἐν τῷ ἀρτίῳ· πρῶτος δὲ ἀρτίος ἐν ἀριθμοῖς ἡ δυάς, ἀλλὰ καθ' αὐτὴν μὲν ἀόριστος· ὠρίστη δὲ τῇ τοῦ ἐνὸς μετοχῇ· ὠρίσται γὰρ ἡ δυάς καθ' ὅσον ἐν τι εἶδος ἐστὶ. Στοιχεῖα οὖν καὶ ἀριθμῶν τό ἐν καὶ ἡ δυάς, τὸ μὲν περαινὸν καὶ εἰδοποιῶν, ἡ δὲ ἀόριστος καὶ ἐν ὑπεροχῇ καὶ ἐν ἐλλείψει. » Ταῦτα ὁ Πορφύριος εἶπεν αὐτῇ σχεδὸν τῇ λέξει, διαρθροῦν ἐπαγγελλόμενος τὰ ἐν τῇ περὶ Ἐξαγοῦ συνουσία αἰνιγματωδῶς ρηθέντα, καὶ ἴσως ὅτι σύμφωνα ἐκείνα ἦν τοῖς ἐν Φιλήβῳ γεγραμμένοις. Καὶ ὁ Ἀλέξανδρος δὲ καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν περὶ Ἐξαγοῦ λόγων τοῦ Πλάτωνος ὁμολογῶν λέγειν, οὐκ ἰσότηρην Ἀριστοτέλης τε καὶ

que enim quatenus hoc aliquid est, determinatum habetur idcirco unum, et magnum atque parvum dualitatis, quæ in numeris habetur, elementum esse videtur, et primus numerus est dualitas : hæc ergo sunt dualitatis elementa. Atque ob talia quidem Plato unum et dualitatem et numerorum et omnium rerum principia esse statuebat, ut Aristoteles refert in libris de Bono.

Nam principia his ipsarum quoque idearum sunt principia. Sunt vero principium unum et dualitas infinita, ut paulo ante dixit, et ipse refert in libris de Bono.

3.

Alexander dicit Platonem statuissse principium omnium et ipsarum idearum etiam unum et indefinitam dualitatem, quam magnum et parvum dixit, ceu Aristoteles in libris de Bono meminit. Sed hoc quisiplam potius accipiat a Speusippo, Xenocrate et aliis, qui interfuerant lectionibus Platonis de Bono. Nam omnes conscripserunt et ser-

vaverunt opinionem ejus, et dicunt illum his principis usum fuisse.

Nam autem Platonem dicere sensibilium principia esse unum et infinitam dualitatem, sed infinitam dualitatem etiam in intelligibilibus ponens infinitam esse dixit. Item magnum et parvum principia ponens infinita esse, dixit in sermonibus de Bono, quibus Aristoteles, Heraclides, Hecstæus et alii socii Platonis quum interfuerant, dicta ænigmatically ut dicta sunt descripserunt. At Porphyrius, quum distincte ipsa proferat, hæc de ipsis scripsit in Philebo : « Ipsæ magis et minus, vehemens et sensim, infinitæ naturæ esse vult. Nam ubi hæc insunt secundum intensionem et remissionem procedentia non sistuntur neque terminant id quod eis participat, sed procedunt in ipsam indefinitatem infinitudinis. Similiter quoque se habent magis et minus, quæ sic dicta ab eis a Platone dicuntur magnum et parvum. Nam statuantur quedam magnitudo finita, ceu cubitalis, qua in duas partes divisa,

οἱ ἄλλοι τοῦ Πλάτωνος ἑταῖροι ταδὶ γέγραφε. Ζητῶν γὰρ τὰς ἀρχὰς τῶν ὄντων ὁ Πλάτων, ἐπεὶ πρῶτος ὁ ἀριθμὸς ἰδόμενος αὐτῷ τῇ φύσει εἶναι τῶν ἄλλων· καὶ γὰρ τῆς γραμμῆς τὰ πέρατα σημεῖα, τὰ δὲ σημεῖα εἶναι μονάδας θέσιν ἐχούσας, ἀνευ τε γραμμῆς μήτε ἐπιφάνειαν εἶναι μήτε στερεόν, τὸν δὲ ἀριθμὸν καὶ χωρὶς τούτων εἶναι δύνασθαι· ἐπεὶ τοίνυν πρῶτος τῶν ἄλλων τῇ φύσει ὁ ἀριθμὸς, ἀρχὴν τούτων ἡγεῖτο εἶναι καὶ τὰς τοῦ πρῶτου ἀριθμοῦ ἀρχὰς καὶ παντὸς ἀριθμοῦ ἀρχὰς εἶναι. Πρῶτος δὲ ἀριθμὸς ἡ δυάς, ἥς ἀρχὰς ἔλεγεν εἶναι τὸ τε ἐν καὶ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν. Καθὸ γὰρ δυάς ἐστὶ, πλῆθος καὶ ὀλιγότητα ἔσχεν ἐν ἑαυτῇ· καθὸ μὲν τὸ διπλάσιον ἐστὶν ἐν ἑαυτῇ πλῆθος· πλῆθος γὰρ καὶ ὑπεροχὴ καὶ μέγεθος τι τὸ διπλάσιον· καθὸ δὲ ἡμισυ, ὀλιγότητα. Διὸ ὑπεροχὴν καὶ ἔλλειψιν καὶ μέγα καὶ μικρόν εἶναι ἐν αὐτῇ κατὰ ταῦτα. Καθὸ δὲ ἑκάτερόν τε τῶν μορίων αὐτῆς μονάς καὶ αὐτῇ ἐν τι εἶδος ἐστὶ, τὸ δυαδικόν, μονάδος αὐτῆν μετέχειν. Διὸ ἀρχὰς τῆς δυάδος ἔλεγε τὸ ἐν καὶ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν. Ἀόριστον δὲ δυάδα ἔλεγεν αὐτῆν τῷ μεγάλῳ καὶ μικρῷ μετέχουσας, ἥτοι μεζονος καὶ ἐλάττωνος, τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἔχειν. Κατὰ γὰρ ἐπίτασιν καὶ ἀνεσιν προϊόντα ταῦτα οὐχ ἴστανται, ἀλλ' ἐπὶ τὸ τῆς ἀπειρίας ἀόριστον προχωρεῖ. Ἐπεὶ οὖν πρῶτος ἀριθμῶν ἀρίτων ἡ δυάς, ταύτης δὲ ἀρχὴ τὸ ἐν καὶ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν, καὶ παντὸς ἀριθμοῦ ἀρχὰς ταύτας εἶναι ἀνάγκη. Οἱ δὲ ἀριθμοὶ στοιχεῖα τῶν ὄντων πάντων· ὥστε καὶ πάντων ἀρχὴ τὸ ἐν καὶ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν, ἥτοι ἡ ἀόριστος δυάς. Καὶ γὰρ ἕκαστος τῶν ἀριθμῶν καθ' ὅσον μὲν ὄδε τίς ἐστι καὶ εἰς καὶ ὀρισμένος, τοῦ ἐνὸς μετέχει· καθ' ὅσον δὲ διαίρεται καὶ πλῆθος ἐστὶ, τῆς ἀόριστου δυάδος. Ἐλεγε δὲ καὶ τὰς ἰδέας ὁ Πλάτων ἀριθμοῦς. Εἰκότως ἀρα τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῶν ἰδεῶν ἀρχὰς εἶποι. Τὴν δὲ δυάδα τοῦ ἀπείρου φύσιν ἔλεγεν, ὅτι οὐχ ὀρισται τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν, ἥτοι τὸ μεζον

καὶ τὸ ἐλάττον, ἀλλ' ἔχει τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, ἄπειρος εἰς ἀπείρον πρόσεισι· οὕτως οὖν εἰπὼν ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τίσιν μὲν οἱ Πυθαγόριοι, ἐν τίσιν δὲ ὁ Πλάτων ἐτίθετο τὸ ἀπείρον, ἐφεξῆς ἱστορεῖ τί τὸ ἀπείρον ἔλεγον οἱ Πυθαγόριοι καὶ διὰ τί.

Non aliunde ducta sunt quæ habet Simplicius in Arist. Physic. fol. 117 recto (p. 368, A, 28) : Δεῖξας (ὁ Ἀριστοτέλης) ὅτι περιέχεται μᾶλλον τὸ ἀπείρον ἢ περὶ περιέχει, καὶ ὅτι ἀγνωστὸν ἐστὶ τῇ ἑαυτοῦ φύσει, τὴν ἐπιτόλαιον ἐκδοχὴν ἐλέγχει τῶν τοῦ Πλάτωνος λόγων. Τοῦ γὰρ Πλάτωνος ἐν τοῖς περὶ τάγαθοῦ λόγους εἰπόντος τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν τὴν ὕλην, ἣν καὶ ἀπείρον ἔλεγε, καὶ περιέχεσθαι ὑπὸ τοῦ ἀπείρου πάντα τὰ αἰσθητά, καὶ ἀγνωστα εἶναι διὰ τὸ ἐνυλον καὶ ἀπειρα καὶ βευστὴν ἔχειν τὴν φύσιν, ἀκόλουθόν φησι δοκεῖν τῷ ταιούτῳ τὸ καὶ ἐν τοῖς νοητοῖς ὑπὸ τοῦ ἐκεῖ μεγάλου καὶ μικροῦ, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἀόριστος δυάς, ἀρχὴ καὶ αὐτῆς οὕσα μετὰ τοῦ ἐνὸς παντὸς ἀριθμοῦ καὶ πάντων τῶν ὄντων (ἀριθμοὶ γὰρ καὶ αἱ ἰδέαι). Ἀκολουθοῦν οὖν τὸ καὶ ἐν τοῖς νοητοῖς ὑπὸ τοῦ ἐκεῖ ἀπείρου καὶ ἀγνωστοῦ περιέχεσθαι καὶ ὀριεσθαι τὰ νοητά, γνωστὰ ὄντα φύσει καὶ ὀρισμένα ἄτε εἶδη ὄντα, quibus præter Platonis mentionem, non plura continentur quam quæ ipsius Aristotelis verbis l. 1. dicta sunt.

Quæ vero jam sequuntur non ex alio fonte derivata sunt, etsi liber περὶ Φιλοσοφίας nominetur, eodem scilicet nomine quo ipse Aristoteles has Platonis disputationes designaverat :

Alexand. Aphrod. in Arist. Metaph. I, 9, p. 86, 31 Bon. : Ἐκτίθεται δὲ τὸ ἀρέσκον αὐτοῖς, ὁ καὶ ἐν τοῖς περὶ Φιλοσοφίας εἶρηκε· βουλόμενοι γὰρ τὰ ὄντα... ἀνάγειν εἰς τὰς ἀρχὰς ἃς ὑπέθετο· ἦσαν δὲ αὐτοῖς ἀρχαὶ τῶν ὄντων τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν, ἣν ἔλεγον ἀόριστον δυάδα· εἰς δὴ ταύτην θέλοντες πάντα ἀναγαγεῖν, τοῦ μὲν μήκους ἀρχὰς ἔλεγον τὸ βραχὺ καὶ

si alteram partem semicubitalem indivisibilem relinquamus, et alteram dimidiam adhuc secantes, quam secundum minorem partem addemus indivisibili, tum duæ fient partes cubitalis magnitudinis, alia procedens in minus, alia vero in majus sine fine. Non enim in indivisibilem partem veniemus, secantes partem. Nam ubi talis magnitudo continuo est, et continuum dividitur semper in divisibilia. Et hæc divisio indeficiens indicat quandam naturam infiniti conclusam et reconditam in cubitali magnitudine. Sed magis est quoad multitudinem, cujus alia est ad magnum, et alia ad parvum. In his autem et quedam dualitas indefinita videtur compositi ex unitate in magnum et parvum. Et hæc insunt continuis corporibus et numeris. Numerus enim primus par est dualitas. Sed in natura paris duplum continetur et dimidium, sed duplum in excessu et dimidium in defectu. Excessus igitur et defectus in numero pari. Primus autem numerus par in numeris est

dualitas, sed per se est indefinita : definita autem est participatione unius. Nam definitur dualitas quatenus una quedam forma est. Elementa igitur numerorum sunt unum et dualitas, aliud terminus et in formam redigens, alterum autem indefinitum in excessu et defectu. » Hæc Porphyrius dixit suis prope verbis, determinans profrendo, quæ habentur ænigmatically dicta in colloquiis de Bono, et quia illa forte erant consona scriptis in Philebo. Et ipse Alexander ex sermonibus de Bono Platonis asserens se dicturum, quos Aristoteles et alii Platonis sodales narrarunt, hæc scripsit : « Nam quum quærat Plato principia rerum, primus numerus videbatur ipsi naturâ esse aliorum principium. Etenim lineæ terminos, puncta, et puncta esse unitates habentes positionem. Equidem sine lineâ nec superficies est, nec solidum. At numerus et sine hęc esse potest. Partem igitur numerum quam primum esse aliorum natura censuit, etiam ipsum esse principium putavit, et principia

μακρόν, ὡς ἐκ μακροῦ τινὸς καὶ βραχέως τὴν γίνεσθαι ἔχοντος τοῦ μήκους, ἃ ἔστι μέγα καὶ μικρόν, ἢ ὡς πάσης γραμμῆς ἐν τῷ ἐτέρῳ τούτων οὐσης, τοῦ δὲ ἐπιπέδου τὸ στενὸν καὶ πλατύ, ἃ καὶ αὐτὰ ἔστι μέγα καὶ μικρόν.

Pseudo-Alexand. in Arist. Metaph. XII, 9, p. 756, 10 Bon. : Λέγει δὲ οἱ βουλόμενοι καὶ τὰ μεγέθη παράγειν ἀπὸ τῶν δύο ἀρχῶν, τοῦ τε ἐνός καὶ τῆς ἀορίστου δυάδος, ἐκ μὲν τῆς δυάδος φασὶ τὴν τε γραμμὴν τὸ μακρόν καὶ βραχὺ λαβεῖν, τὸ τε ἐπίπεδον τὸ πλατὺ καὶ στενόν, τὸ τε στερεὸν τὸ βαθὺ καὶ ταπεινόν· ταῦτα γὰρ τὸ μακρόν καὶ βραχὺ καὶ τὰ λοιπὰ εἶδη ἐκάλουν τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ τοῦ ἐν τῇ ἀορίστῳ δυάδι. Τὴν δὲ κατὰ τὸ ἐν, φησὶν (in l. l. Metaph. scil. § 13), ἀρχὴν οὐχ ὁμοίως αἰσθῆγον ἅπαντες, ἀλλ' οἱ μὲν αὐτοὺς τοὺς ἀριθμοὺς τὰ εἶδη τοῖς μεγέθεσιν ἔλεγον ἐπιφέρειν, οἷον δυάδα μὲν γραμμῆς, τριάδα δὲ ἐπιπέδου, τετράδα δὲ στερεῶν (τοιαῦτα γὰρ ἐν τοῖς περὶ Φιλοσοφίας ἱστορεῖ περὶ Πλάτωνος, δι' ὃ καὶ ἐνταῦθα βραχέως καὶ συντόμως τὴν τούτων ἐξέθετο διάνοιαν), οἱ δὲ μεθεῖμι τοῦ ἐνός τὸ εἶδος ἀπετέλουν τῶν μεγεθῶν, ἢ ad verbum cum Syriani commentario consentiunt; cf. Brandis, *Diatribe*, etc., p. 43.

Cum his conferenda sunt quæ habet Themistius in Paraphr. de Anima, f. 66 verso, t. II, p. 20, 20 ed. Spengel. : Τοὺς ἀριθμοὺς δὲ ἐκείνους εἶδη τῶν ὄντων ἐτίθεντο ... τοῦ μὲν ὄν αὐτοζῶου, τούτεστι τοῦ κόσμου τοῦ νοητοῦ, στοιχεῖα τὰ πρῶτα ἵποιοιεν τῶν εἰδητικῶν ἀριθμῶν, τὴν τοῦ ἐνός ἰδέαν καὶ τὴν τῆς πρώτης δυάδος καὶ τὴν τῆς πρώτης τριάδος καὶ τὴν τῆς πρώτης τετράδος. Ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῷ νοητῷ κόσμῳ δεῖ πάντως τὰς ἀρχὰς πα-

ραεφαίνεσθαι τοῦ αἰσθητοῦ, ὃ δὲ αἰσθητὸς ἐκ μήκους ἤδη καὶ πλάτους καὶ βάθους, τοῦ μὲν μήκους ἰδέαν εἶναι τὴν πρώτην ἀπεφήναντο δυάδα· ἀπὸ γὰρ ἐνός ἐφ' ἐν τὸ μήκος, τούτεστιν ἀπὸ σημείου ἐπὶ σημείον τοῦ δὲ μήκους ἕνα καὶ πλάτους τὴν πρώτην τριάδα, πρῶτον γὰρ τῶν ἐπιπέδων σχημάτων ἔστι τὸ τρίγωνον· τοῦ δὲ μήκους καὶ πλάτους καὶ βάθους τὴν πρώτην τετράδα· πρῶτον γὰρ τῶν στερεῶν ἔστιν ἡ πυραμῖς. Ταῦτα δὲ ἅπαντὰ λαβεῖν ἔστιν ἐκ τῶν περὶ Φύσεως Ξενοκράτους.

Ad ipsos Aristotelis libros περὶ τ' Ἀγαθοῦ referenda esse censeo quæ habent Themistius Paraphr. in Arist. Phys. IV, 2, fol. 37 verso (p. 371, B, 20 Brand., t. I, p. 259, 22 Spengel.) : Καίτοι τὴν ὕλην ἄλλως μὲν ἐν Τιμαίῳ φησὶ δέχεσθαι τὰ εἶδη, ἄλλως δὲ ἐν τοῖς ἀγράφοις δόγμασιν ἐκεῖ μὲν γὰρ κατὰ μέγεθρον, ἐν τοῖς ἀγράφοις δὲ καθ' ὁμοίωσιν. Ἄλλ' ὅμως, ὅπερ εἶπον, δόξειεν ἂν ταυτὸν ἀποφαίνεσθαι ὕλην καὶ τόπον, et Simplicius ib. fol. 126 recto : Ἄλλον δὲ τρόπον ἐν Τιμαίῳ τὴν ὕλην καὶ ἄλλον ἐν ταῖς ἀγράφοις συνουσιαῖς ὀνομάσαι φησὶν. Ἐν Τιμαίῳ μὲν γὰρ τὴν ἀπειρότητα τοῦ νοητοῦ ἐν δὲ ταῖς ἀγράφοις συνουσιαῖς μέγα καὶ μικρόν ἐκάλει, et iterum fol. 127 recto : Τὸ δὲ μεθεκτικὸν ἐν μὲν ταῖς ἀγράφοις περὶ τ' Ἀγαθοῦ συνουσιαῖς μέγα καὶ μικρόν ἐκάλει, testari videtur Joannes Philoponus IV, p. 10 (p. 371, B, 23), qui ad eundem Aristotelis locum hæc habet : Τουτέστιν ἄλλως ἐν τῷ Τιμαίῳ τὴν ὕλην ὀνομάζων καὶ ἄλλως ἐν τοῖς ἀγράφοις δόγμασιν, τούτεστιν ἐν ταῖς ἀγράφοις συνουσιαῖς ἐν αὐταῖς γὰρ μέγα καὶ μικρόν ἐκάλει τὴν ὕλην ... τὰς δὲ ἀγράφους συνουσιαῖς τοῦ Πλάτωνος αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης ἀπε-

primi numeri cujuscunque etiam numeri principia esse censuit. Sed primus numerus est dualiter, cujus principia dixit esse unum, magnum et parvum. Nam quatenus dualitas est, multitudinem et paucitatem in se retinet, quatenus vere duplum est, in ipsa multitudo est. Nam multitudo est excessus et magnitudo aliquid duplum et quatenus dimidium paucitas est : ideo excessum et defectum magnum et parvum esse in ipsa secundum hæc posuit, quatenus vero utraque pars ejus est unitas, et ipsa dualitas una quædam forma quum participet unitate, ideo principia dualitatis dixit esse unum, magnum et parvum. Verum dualitatem esse indefinitam quæ participat magno et parvo, vel majore et minore, quum habeat magis et minus. Nam secundum intensionem et remissionem hæc procedentia non stant, sed procedunt in indefinitatem infinitudinis. Quia igitur primus numerus est dualitas et hujus principium est unum, magnum et parvum, et omnis numeri eadem principia esse necesse est. Sed numeri sunt elementa omnium, quæ sunt; quare et omnium principium est unum et magnum atque parvum, vel indefi-

minata dualitas. Etenim unusquisque numerorum quatenus est unum aliquid et definitum, uno participat, sed quatenus dividitur, quum etiam multitudo sit, indefinitatem dualitatis. Plato autem dixit et ideas numeros. Merito igitur principia numeri et idearum principia fecit. Sed dualitatem naturam infinitam esse dixit, quia magnum et parvum non sunt determinata, vel magis et minus. Sed habent magis et minus quæ in infinitum procedunt. » Sic ergo quum dicat Aristoteles, in quibus Pythagorei et in quibus Plato ponere infinitum, deinceps narrat quid esse infinitum dixerit Pythagorei et propter quid.

Plato quum dicat in sermone de Bono magnum et parvum materiam, quam et infinitam dixit, et ultra contineri omnia sensilia ab ipso infinito et ignota esse ob materiam et infinitum et habere naturam fluxilem, consequens, inquit, huic videtur illud, scilicet etiam in intelligibilibus redigi sub parvo et magno ibi principium, quod est ipsa dualitas indefinita, quæ ipsa quoque principium est cum uno, quod est cujuscunque numeri principium et totum omnium. Nam numeri et ideas sunt. Consequens igitur

γράφω. Locum Joannis Philoponi in Arist. de Gen. et corrupt. II, 3, supra jam attulimus. Inde et illud vides satis verisimiliter hinc fluxisse quæ apud Asclepiam in Aristotelis Metaphys. I, p. 567, A, 24 leguntur: Κακῶν μέντοι γε οὐ φαμεν εἶναι ἰδέας τὰ γὰρ κακὰ τῶ ὄντι ἀνυπόστατα ὑπάρχουσι καὶ παρυστάνται, ὡς λέγεται ἐν ταῖς Πλατωνικαῖς συνοουσίαις.

4. (130.)

Alexand. Aphrod. in Arist. Metaphys. I, 6, § 7, p. 45, 8 Bon. : Ζητήσαι δ' ἂν τις πῶς λέγοντος Πλάτωνος καὶ ποιητικῶν αἰτιῶν, ἐν οἷς λέγει « τὸν μὲν οὖν ποιητὴν καὶ πατέρα τοῦ παντὸς εὐραῖν τε καὶ δεῖξαι ἔργον » (Timæus p. 28, C), ἀλλὰ καὶ τὸ οὗ ἕνεκα καὶ τέλος, δι' ὧν κάλιν λέγει « περὶ τὸν πάντων βασιλεία πάντα ἔστι κακίη οὕτως πάντα » (Epist. II, p. 312, E), οὐδετέρου τούτων τῶν αἰτιῶν ἐμνημόνευσεν ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ δόξῃ τῆς Πλάτωνος; ἢ ὅτι ἐν οἷς περὶ αἰτιῶν ἔλεγεν, οὐδενὸς τούτων ἐμνήμητο, ὡς ἐν τοῖς περὶ τ' Ἀγαθοῦ δέδειχεν ἢ ὅτι τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ οὐ τίθεται ταῦτα αἰτία, ἀλλ' οὐδὲ ἐξειργασάτο τι περὶ αὐτῶν.

5. (131.)

Vita Aristot. cod. Marciani, p. 7 ed. Robbe,

Lugd. Bat. 1861 : Καθόλου γὰρ ὁ Ἀριστοτέλης τὸ ἦθος μέτριος γέγονεν, εἰ ἐν μὲν ταῖς Κατηγορίαις φησὶ μὴ δεῖν προχείρως ἀποφαινεσθαι, ἀλλὰ πολλὰκις ἐπισκευμμένον, καὶ μὴ [οὐδὲ διαπορ]εῖν μόνον ἀχρηστον εἶναι καὶ ἐν τοῖς περὶ τοῦ Ἀγαθοῦ « δεῖ μνησθαι ἄνθρωπον ὄντα οὐ μόνον [εὐδαίμονα ἀλλὰ] καὶ τὸν ἀποδεικνύοντα » καὶ ἐν τοῖς Ἠθικοῖς Νικομαχείοις, etc.

Paulo aliter Rosius qui ipse codicem, eujus apographo a Cobeto confecto usus est editor Batavianus, tractavit : Κατὰ μάλ' αὖτ' ὁ Ἀριστοτέλης τὸ ἦθος μέτριος γέγονεν, εἰ ἐν μὲν ταῖς Κατηγορίαις φησὶ μὴ δεῖν προχείρως ἀποφαινεσθαι, ἀλλὰ πολλὰκις ἐπισκευμμένον, καὶ μὴ [ἀπορ]εῖν μόνον ἀχρηστον εἶναι καὶ ἐν τοῖς περὶ τοῦ ἀγαθοῦ δεῖ μνησθαι ἄνθρωπον ὄντα οὐ μόνον τὸν εὐ[τυχούν]τα ἀλλὰ καὶ τὸν ἀποδεικνύοντα κτλ.

ΠΕΡΙ ΙΔΕΩΝ.

Titulus libri : *de Ideis utrum existant nec ne, libri III, præcedit in indice Dscheraluddini (14) mentionem Compendii operis Platonici de Regimine civitatum (Aristotelis libri specierum tres utrum existant nec ne apud Hadschi Khalf. V,*

tur est illud in his, quæ apprehenduntur intelligentia sub illo quod in illis infinitum et ignotum est, contineri et determinari intelligibilia, quum sint natura nota et certa, quandoquidem sint formæ.

Explicat istorum placitum quod in libris quoque de Philosophia (seu potius de Bono) exposuit. Volentes igitur entia ad principia quæ ipsi statuebant redigere, erant autem his entium principia magnam et parvum, quam indefinitam dualitatem vocabant, in hanc ergo cuncta redigere volentes, longitudinis principia breve et longum esse dicebant, quasi ex longo quodam et brevi (i. e. magno et parvo) longitudo generetur, vel quasi tota linea sit in horum altero, plani autem angustam et latum quæ et ipsa magnam et parvum sunt.

Volentes, inquit, magnitudines a duobus principiis deducere, uno scilicet et indefinita dualitate, ex dualitate quidem dicunt lineam ipsam longam et breve accipere, superficiem angustam et latam, solidum altum et depressum. Has enim vocabant species magni et parvi, quod est in indeterminata dualitate; principium vero quod est per ipsum unum non similiter, inquit, omnes inducebant, sed hi quidem numeros ipsos species dicebant magnitudinibus afferre, ut binarium quidem lineæ, ternarium superficiæ, quaternarium autem solido; hujuscemodi enim narrat in libris de Philosophia de Platone, quare et hic brevius et concisus hanc eorum exposuit opinionem,

alii vero participatione unius, speciem perficiebant magnitudinum.

4.

Sed quærat aliquis, quum Plato causam efficientem dixerit in eo loco ubi ait : « Operæ pretium est igitur effectorem ac patrem universi invenire ac demonstrare », nec cujus causa et finem prætermiserit, ubi rursus dixit : « Penes omnium regem cuncta sunt, et omnia illius causa », cur Aristoteles nullius harum causarum in Platonica opinione mentionem fecerit? Utrum quia Plato quum de causis loqueretur hanc utramque retinuit, ut docuit Aristoteles in libro de Bono? An quia nascentium et intereuntium has causas non ponit, nec de ipsis accuratius edisserit?

5.

Aristoteles in libris de Bono : Oportet reminisci hominem esse non eum solum qui fortunatus est, sed et eum qui demonstrat.

DE IDEIS.

1.

Et quidem Aristotelem non plura his adversus idearum

109). Huic respondet apud Diogenem (54) περί τῆς Ἰδέας α' et apud Anonymum (40) περί Ἰδέας α'. Duos fuisse libros Alexandri testimonio usus affirmat Syrianus (cf. fr. 1); contra Platonis doctrinam vero conscriptos auctor commentarii in *Metaphysica* quem secutus est Schol. ad Dionysii Thracis Grammaticam (cf. fr. 2). Inde mirari jure licet horum librorum nullam factam esse mentionem in locis Procli et Plutarchi (cf. fr. 34), in quibus Aristotelis scripta enumerantur quæ Platonice idearum doctrinam impugnaverant. Vix igitur dubitandum erit quin hic Rosii sequenda sit sententia con-jicientis supposititios fuisse libros, præsertim quum, licet diversi fuerint a libris M et N *Metaphysicorum*, tamen eadem quæ in his prolata erant continuasse videantur; cf. Syrianus et Pseudo-Alexander in fr. 1.

1. (132.)

Syrianus in *Metaphys.* XI, 5 fin. (Ἄλλὰ περί μὲν τῶν ἰδεῶν καὶ τοῦτον τὸν τρόπον καὶ διὰ λογικωτέρων καὶ ἀκριβεστέρων λόγων ἔστι πολλά συναγαγεῖν ὁμοία τοῖς θεωρημένοις), p. 303, 33 Brandis., Schol. in *Metaphys.* Berol. 1837: "Ὅτι μὲν τούτων οὐδὲν πλέον εἰπεῖν ἔχει πρὸς τὴν τῶν ἰδεῶν ὑπόθεσιν δηλοῖ καὶ τὸ πρῶτον ταύτης τῆς πραγματείας βιβλίον καὶ τὰ περί τῶν ἰδεῶν αὐτῶ πεπραγματουμένα δύο βιβλία· σχεδὸν γὰρ ταῦτά ταῦτα πανταχοῦ τὰ ἐπιχειρήματα μεταφέρων καὶ ποτὲ μὲν αὐτὰ κατακερματίζων καὶ ὑποδιαίρων, ποτὲ δὲ συντομώτερον ἀπαγγέλλων πειρᾶται τοὺς πρεσβυτέρους αὐτοῦ φιλοσόφους εὐθύειν. Similia e cod. Paris. 1895 leguntur apud Ravaisson, *Essai sur la Mé-taph.* t. I, p. 75.

Syrianus in *Metaph.* XIII, 6, 10 (Τὰ μὲν οὖν συμβαίνοντα ταῦτά τε κἀν ἔτι πλείω συναχθεῖν) apud Brandis, *de perdit. Arist. libr. de Ideis et de Bono*, Bonn. 1823, p. 14: Ταῦτά ἐστιν ἃ ἐν τούτοις ἀντιλέγει ταῖς τῶν Πυθαγορείων καὶ Πλατωνικῶν ἀνδρῶν θεωρίαις, ἃ δὴ περιέχει καὶ τὰ ἐν τῷ μείζονι τῶν α' βιβλίοντα, ὡς καὶ ὁ ὑπομνηματιστὴς Ἀλέξανδρος ὑπεσημήνατο. Διὸ καὶ ἡμεῖς τούτοις ἐπιστήσαντες οὐδ'

ἐκείνω παραλαλοῦνται νομίζομεν, οὐ μὴν οὐδ' ὅσα ἐν τοῖς περί Ἰδεῶν δύο βιβλίοις πρὸς αὐτοὺς εἰρηκασχεδὸν γὰρ κἀκεῖ τὰ αὐτὰ ταῦτα ἀνακυκλοῖ. Cf. Pseudo-Alexander. ad h. l. p. 815, 15 Bonitz.: Τὰ μὲν οὖν συμβαίνοντα... τὰ βηθέντα ἰστί, καὶ ἐτι πλείω τούτων συναχθεῖν, τὰ περί τῶν Ἰδεῶν γραφέντα αὐτῶ δύο βιβλία, ἀλλὰ ὄντα παρὰ τὸ μ' καὶ ν' καὶ ἔκτος τῆς Μετὰ τὰ φυσικὰ συντάξεως; et excerpt. e Pseudo-Philopono apud Ravaisson, l. I. p. 75.

2. (133.)

Schol. ad Dionys. Thrac. Gramm. apud Bekker. *Anecd. gr.* t. II, p. 660, 32: Ἰστίον δὲ ὅτι οἱ ὅροι τῶν καθόλου καὶ αἰεὶ μόνοντων εἰσὶν, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης εἰρηκεν ἐν τῷ (corr. τοῖς) περί Ἰδεῶν, ἃ πρὸς τὰς Πλάτωνος ἰδέας ἔστιν αὐτῶ πεποιημένα. Τὰ μὲν μερικὰ πάντα μεταβάλλουσι καὶ οὐδέποτε ὡσαύτως ἔχουσι, τὰ δὲ καθόλου ἀτρέπτα καὶ εἰδιὰ ἔστιν.

Hæc ad commentarium in *Metaphysica* retulit Bournot, in commentatione: *Platonica Aristotelis opuscula*, Putbus. 1853 edita, p. 5, collato Asclepio in *Metaphys.* I, 9, 2 (Ἐξ ἐνίων μὲν γὰρ οὐκ ἀνάγκη γίνεσθαι συλλογισμόν), p. 563, A, 23 Brand.: Τέσσαρα οὖν αἰτία ὑπάρχουσι τὰ δεικνύοντα ὅτι αἱ ἰδέαι ὑπάρχουσιν, ἀλήθεια, μονὴ καὶ μνήμη, ἀριθμὸς, καὶ ὀρισμὸς. Ἐκ μὲν οὖν τῆς ἀληθείας οὕτω κατεσκευάζον ὅτι ὑπάρχουσιν αἱ ἰδέαι. Ἔλεγον γὰρ οὕτως ὅτι ἐνταῦθα οὐκ ἔστι καθαρὰ ἀλήθεια, ἀλλ' ἔχει μμιγμένον τὸ ψεῦδος καὶ οὐκ ἔστιν ἀλήθεια. Ὀμολόγηται δὲ ὅτι ἔστιν ἀλήθεια· ἐὰν γὰρ μὴ ᾗ ἀλήθεια, οὐδ' ἄλλο τί ἐστιν, εἰ γὰρ ἐκ τῆς ἀληθείας τὰ ἄλλα προέρχεται. Φανερόν οὖν ὅτι ὑπάρχουσιν αἱ ἰδέαι· παρ' αὐταῖς γὰρ σώζεται τὸ ἀμιγές καὶ καθαρὸν πάντων τῶν πραγμάτων, ὥστε καὶ ἡ κυρίως ἀλήθεια. Πάλιν δὲ φασιν ὅτι εἰ μὴ ἔστιν ἐνταῦθα μονὴ, μηδὲ καθαρὰ μνήμη διὰ τὸ βευστὸν τῆς ὕλης· ἡ γὰρ βεῦσις αὐτῆ οὐκ ἔξ μόνιμον εἶναι καὶ στάσιμον τὴν μνήμην· ἔστι δὲ ὁμολογουμένως καθαρὰ μνήμη καὶ εὐκρινὴς καὶ ἀθλόωτος καὶ δεῖ ὡσαύτως ἔχουσα· ἔστιν ἄρα ἰδέα μνήμης παρὰ τῶ δημιουργῶ, ἐπειδὴ καὶ δεῖ εἶναι τὴν ὄντως μνήμην,

suppositionem habuisse dicere, ostendit et prius *Metaphysicorum* liber et duo ab ipso compositi de *Ideis* libri. Fere enim has easdem ubique argumentationes transferens, quandoque in minuta secans et subdividens, quandoque vero compendiosius enuntians, tentat antiquiores se dirigere philosophos.

Hæc sunt quæ in his (*in libro XIII Metaphysicorum*) contradicit Pythagoricorum et Platonice speculationibus Aristoteles, quæ certe placetuntur et ea quæ in majore α' sunt dicta, ut et commentator Alexander commentatus est. Ideo et nos hæc adnotantes neque

illa dereliquisse putamus, verum nec quæcunque in duobus libris de *Ideis* contra ipsos dixit. Fere enim etiam ibi hæc eadem reperit. Quare jure per eadem utique fuerit etiam ad illa occursum.

2.

Notandum est definitiones universalium et eorum esse quæ semper manent, ut et Aristoteles dixit in libris de *Ideis*, quos contra Platonis ideas conscripsit. Particularia omnia mutantur et nunquam eodem modo se habent, universalia autem immobilia et æterna sunt.

εἴ ἤσ' ἴσ' τοῖς ἄλλοις τὸ εἶναι. Ἐπειτα καὶ ἐκ τῶν ἀριθμῶν. Εἰ γὰρ τὰ ἐνταῦθα πάντα ἀριθμητὰ ὑπάρχουσι, εἰσὶ δὲ καὶ ἀριθμοὶ αὐτοὶ καθ' αὐτοὺς μετροῦντες τὰ ἀριθμητὰ, ἐπεὶ οὐδὲ ἀριθμητὰ ὑπάρχουσι μὴ ὄντων τῶν ἀριθμῶν τῶν ἀριθμούντων, φανερόν ὅτι ὑπάρχουσι ἰδέαι οἱ γὰρ κυρίως ἀριθμοὶ οἱ μετρητικοὶ παρὰ τῶ δημιουργῶ ὑπάρχουσι. Πάλιν δὲ καὶ ἐκ τῶν ὁρισμῶν. Τὰ γὰρ ἐνταῦθα ἀόριστα ὑπάρχουσι, οἱ δὲ κυρίως ὅροι τῶν αἰδίων πραγμάτων ὑπάρχουσι καὶ τῶν αἰεὶ ὡσαύτως ἐχόντων καὶ μὴ ποτὲ μὲν ὄντων ποτὲ δὲ μὴ ὄντων, τὰ δὲ ἐνταῦθα τοιαῦτα· εἰ οὖν ὑπάρχουσι ὁρισμοί, φανερόν ὅτι καὶ ἰδέαι ὑπάρχουσι, et Alexandro Aphrod. ib. p. 58, 26 Bonitz., qui eadem brevius : Ἡ τινες τῶν λεγομένων λόγων ὑπ' αὐτῶν ὡς τέλειον ψευδεῖς καὶ μηδὲν δεικνύντας αἰτιᾶται, ὅσος εἴη ἂν ὁ λέγων, εἴ ἐστι τι τᾶληθές, εἴη ἂν τὰ εἶδη· τῶν γὰρ ἐνταῦθα οὐδὲν ἀληθές· καὶ εἰ μνήμη ἐστίν, ἐστὶ τὰ εἶδη ἢ γὰρ μνήμη τοῦ μένοντος. Καὶ ὁ τὸν ἀριθμὸν ὄντος εἶναι λέγων, ταῦτα δὲ οὐκ ὄντα, εἰ δέ, τῶν εἰδῶν ἐστὶν ἄρα τὰ εἶδη· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ τοὺς ὁρισμοὺς τῶν ὄντων εἶναι λέγων, τούτων δὲ μηδὲν εἶναι. Οἱ δὲ τοιοῦτοι λόγοι ψευδεῖς τε καὶ τὸ δέον οὐδὲν δεικνύντες· διὸ τῶν μὲν τοιούτων οὐδενὸς μνημονεύει νῦν, εὐθύνη δὲ τινος τῶν δοκούτων τι δεικνύει.

3. (134.)

Alexand. Aphr. in Arist. Metaph. I, 9, 2 (Ἐξ ἐνίων δὲ καὶ οὐχ ὦν οἰόμεθα τούτων εἶδη γίνεσθαι. Κατὰ τε γὰρ τοὺς λόγους τοὺς ἐκ τῶν ἐπιστημῶν εἶδη ἐστὶ πάντων ὅσων ἐπιστῆμαί εἰσι, καὶ κατὰ τὸ ἐν ἐπὶ πολλῶν καὶ τῶν ἀποράστων, κατὰ δὲ τὸ νοεῖν τι φθαρέντος τῶν φθαρτῶν φάντασμα γὰρ τι τούτων ἐστίν), p. 59, 6 Bon. : Πλεοναχῶς μὲν ταῖς ἐπιστήμας πρὸς τὴν τῶν ἰδεῶν κατασκευὴν προσεχρήσαντο, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ περὶ Ἰδεῶν λέγει· ὦν δὲ νῦν μνημονεύειν ἔοικε λόγων εἰσὶ τοιοῦτοι. Εἰ πᾶσα ἐπιστήμη πρὸς ἐν τι καὶ τὸ αὐτὸ ἐπαναφέρουσα ποιεῖ τὸ

αὐτῆς ἔργον καὶ πρὸς οὐδὲν τῶν καθ' ἑαστον, εἴη ἂν τι ἄλλο καθ' ἑκάστην παρὰ τὰ αἰσθητὰ αἰδίων καὶ παρόδειγμα τῶν καθ' ἑκάστην ἐπιστήμην γινομένων τοιούτων δὲ ἡ ἰδέα. Ἐτι ὦν ἐπιστῆμαί εἰσι, ταῦτα ἐστὶν ἄλλων δὲ τινων παρὰ τὰ καθ' ἑαστά εἰσι εἰ ἐπιστῆμαί, ταῦτα γὰρ ἀπειρά τε καὶ ἀόριστα, εἰ δὲ ἐπιστῆμαί ὁρισμῶν (ita conj. Bon. pro ὁρισμῶν). Ἐστὶν ἄρα τινὰ παρὰ τὰ καθ' ἑαस्ता, ταῦτα δὲ αἱ ἰδέαι. Ἐτι εἰ ἡ ἱατρικὴ οὐκ ἐστὶν ἐπιστήμη τῆσδε τῆς ὑγείας ἀλλ' ἀπλῶς ὑγείας, ἔσται τις αὐτοῦγείας καὶ εἰ ἡ γεωμετρία μὴ ἐστὶ τοῦδε τοῦ ἴσου καὶ τοῦδε τοῦ συμμετρου ἐπιστήμη ἀλλ' ἀπλῶς ἴσου καὶ ἀπλῶς συμμετρου, ἔσται τι αὐτόισον καὶ αὐτοσύμμετρον, ταῦτα δὲ αἱ ἰδέαι. Οἱ δὲ τοιοῦτοι λόγοι τὸ μὲν προκείμενον οὐ δεικνύουσιν, ὁ ἦν τὸ ἰδέας εἶναι, ἀλλὰ δεικνύουσι τὸ εἶναι τινα παρὰ τὰ καθ' ἑαस्ता καὶ αἰσθητά. Οὐ πάντως δὲ, εἰ τινα ἐστὶν ἄ εἰσι παρὰ τὰ καθ' ἑαस्ता, ταῦτα εἰσι ἰδέαι· ἐστὶ γὰρ παρὰ τὰ καθ' ἑαस्ता τὰ κοινὰ, ὦν φαμὲν καὶ τὰς ἐπιστήμας εἶναι... Paulo post p. 59, 32 ita pergit : Χρῶνται καὶ τοιούτῳ λόγῳ εἰς κατασκευὴν τῶν ἰδεῶν. Εἰ ἑκαστος τῶν πολλῶν ἀνθρώπων ἀνθρωπός ἐστι καὶ τῶν ζῴων ζῶον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως, καὶ οὐκ ἐστὶν ἐφ' ἑκάστου αὐτῶν αὐτοῦ αὐτοῦ τι κατηγορούμενον, ἀλλ' ἐστὶ τι ὁ καὶ πάντων αὐτῶν κατηγορεῖται οὐδενὶ αὐτῶν ταυτὸν ὄν, εἴη ἂν τι τούτων παρὰ τὰ καθ' ἑαस्ता ὄντα ὃν κεχωρισμένον αὐτῶν αἰδίων· αἰεὶ γὰρ ὁμοίως κατηγορεῖται πάντων τῶν κατ' ἀριθμὸν ἀλλασσομένων. Ὅ δὲ ἐν ἐστὶν ἐπὶ πολλοῖς κεχωρισμένον τε αὐτῶν καὶ αἰδίων, τοῦτ' ἐστὶν ἰδέα· εἰσι ἄρα ἰδέαι. Τοῦτόν φησι τὸν λόγον κατασκευάζειν ἰδέας καὶ τῶν ἀποράσεων καὶ τῶν μὴ ὄντων... p. 60, 32 : Ὁ λόγος ὁ ἀπὸ τοῦ νοεῖν κατασκευάζων τὸ εἶναι ἰδέας τοιούτος ἐστίν. Εἰ ἐπειδὴν νοῦμεν ἀνθρωπον ἢ πεζὸν ἢ ζῶον, τῶν ὄντων τέ τι νοοῦμεν καὶ οὐδὲν τῶν καθ' ἑαστον, καὶ γὰρ φθαρέντων μένει ἡ αὐτῆ ἔννοια, ὅτλον ὡς ἐστὶ παρὰ τὰ καθ' ἑαस्ता καὶ αἰσθητά, ὁ καὶ ὄντων ἐκείνων καὶ μὴ ὄντων νοοῦμεν· οὐ γὰρ δὴ ὄν τι νοοῦμεν τότε. Τοῦτο δὲ εἶδος τε καὶ ἰδέα ἐστίν.

3.

Multifariam scientiis usi sunt ad asserendas ideas, ut in primo de Ideis dicit. Rationes autem, quarum hoc in loco meminisse videtur, hujusmodi sunt. Omnis scientia ad aliquid unum et idem releta, officio suo fungitur, sed non refertur ad aliquod singulare : ergo præter sensibilia aliquid est in unaquaque sempiternum et exemplar eorum quæ in quaque scientia efficiuntur ; hoc autem est idea. Præterea quarum rerum scientiæ habentur, esse res sunt ; scientiæ autem aliorum quam singularium habentur, nam singularia sunt infinita et indeterminata, scientiæ vero sunt definitiorum : sunt ergo aliqua præter singularia, et hæc sunt ideas. Ad hæc medicina non est scientia hujus sanitatis, sed sanitatis simpliciter, est igitur aliqua ipsa-

nitatis. Item geometria non est hujus æqualis et hujus commensurabilis, sed simpliciter æqualis et commensurabilis, est igitur quiddam ipsiæquale et ipsicommesurabile. Hæc porro sunt ideas. Quæque hujusmodi rationes propositum, hoc est ideas esse non sciunt, licet aliqua esse arguant præter singularia et sensibilia, quæ tamen non protinus sunt ideas : nam communia, quorum scientias esse dicimus, præter singularia sunt.

Hujusmodi quoque ratione ad asserendum ideas utuntur. Si multorum hominum quisque homo est, animalium animal, quæ eadem in ceteris est ratio et nihil de se ipso dicitur, sed aliquid est diversum a singulari, quod de omnibus ipsis dicitur, aliquid igitur est præter singularia se junctum ab ipsis et sempiternum : semper enim pariter

Φησὶ δὴ τοῦτον τὸν λόγον καὶ τῶν φθειρομένων τε καὶ ἐφθαρμένων καὶ ὅλων τῶν καθ' ἕκαστά τε καὶ φθαρτῶν ἰδέας κατασκευάζειν.

4. (135.)

Alexand. Aphr. in Ar. Metaph. l. 1. § 3 (Ἔτι δὲ οἱ ἀκριβέστεροι τῶν λόγων οἱ μὲν τῶν πρὸς τι ποιῶσιν ἰδέας, ὧν οὐ φαμεν εἶναι καθ' αὐτὸ γένος, οἱ δὲ τὸν τρίτον ἄνθρωπον λέγουσιν), p. 62, 12 Bon. : Ὁ δὲ λόγος ὁ τὸν τρίτον ἄνθρωπον εἰσάγων τοιοῦτος. Λέγουσι τὰ κοινῶς κατηγορούμενα τῶν οὐσιῶν κυρίως τε εἶναι τοιαῦτα καὶ ταῦτα εἶναι τὰ ἴσα. Ἔτι τὰ ὁμοία ἀλλήλοις τοῦ αὐτοῦ τινὸς ματουσία ὁμοία ἀλλήλοις εἶναι, ὁ κυρίως ἐστὶ τοῦτο· καὶ τοῦτο εἶναι τὴν ἰδίαν. Ἄλλ' εἰ τοῦτο, καὶ τὸ κατηγορούμενον τινῶν κοινῶς, ἂν μὴ ταῦτὸν ἢ ἐκείνων τινὶ ὧν κατηγορεῖται, ἄλλο τί ἐστὶ παρ' ἐκείνα, διὰ τοῦτο γὰρ γένος ὁ αὐτοἰσθῆτος ὅτι κατηγορούμενος τῶν καθ' ἕκαστα οὐδενὶ αὐτῶν ἦν ὁ αὐτός, τρίτος ἄνθρωπος ἐστὶ τις παρὰ τε τὸν καθ' ἕκαστα, ὅσον Σωκράτη καὶ Πλάτωνα, καὶ παρὰ τὴν ἰδέαν, ἥτις καὶ αὐτὴ μία καθ' ἀριθμὸν ἐστίν. Eadem tangit p. 62, 33 : Δείκνυται καὶ οὕτως ὁ τρίτος ἄνθρωπος. Εἰ τὸ κατηγορούμενον τινῶν πλειόνων ἀληθῶς καὶ ἐστὶν ἄλλο παρὰ τὰ ὧν κατηγορεῖται, κενωρισμένων αὐτῶν, τοῦτο γὰρ ἡγοῦνται δεῖκνύειν οἱ τὰς ἰδέας τιθέμενοι· (διὰ τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ αὐτοἰσθῆτος καθ' αὐτούς, ὅτι ὁ ἄνθρωπος κατὰ τῶν καθ' ἕκαστα ἀνθρώπων πλειόνων ὄντων ἀληθῶς κατηγορεῖται καὶ ἄλλος τῶν καθ' ἕκαστα ἀνθρώπων ἐστίν) — ἄλλ' εἰ τοῦτο, ἐστὶ τις

τρίτος ἄνθρωπος. Εἰ γὰρ ἄλλος ὁ κατηγορούμενος ὧν κατηγορεῖται καὶ καθ' ἰδίαν ὑπεστώς, κατηγορεῖται δὲ κατὰ τε τῶν καθ' ἕκαστα καὶ κατὰ τῆς ἰδέας ὁ ἄνθρωπος, ἐστὶ τρίτος τις ἄνθρωπος παρὰ τε τοῦ καθ' ἕκαστα καὶ τὴν ἰδέαν. Οὕτως δὲ καὶ τέταρτος ὁ κατὰ τε τοῦτο καὶ τῆς ἰδέας καὶ τῶν καθ' ἕκαστα κατηγορούμενος, ὁμοίως δὲ καὶ πέμπτος καὶ τοῦτο ἐπ' ἀπειρον. Ἔστι δὲ ὁ λόγος οὗτος τῷ πρώτῳ ὁ αὐτός, ἐπεὶ ἐβητο τὰ ὁμοία τοῦ αὐτοῦ τινὸς ματουσία ὁμοία εἶναι· ὁμοίαι γὰρ οἱ τε ἄνθρωποι καὶ αἱ ἰδέαι... Τῇ μὲν οὖν πρώτῃ τοῦ τρίτου ἀνθρώπου ἐξηγήσει (cf. Alexandr. p. 62, 12 sqq.) ἄλλοι τε κέχρηται καὶ Εὐδήμος σαφῶς ἐν τοῖς περὶ Λεξίως, τῇ δὲ τελευταίᾳ αὐτός ἐν τε τῷ τετάρτῳ (corr. πρώτῳ) περὶ Ἰδεῶν καὶ ἐν τούτῳ μετ' ὀλίγον, scil. § 5 : Καὶ εἰ μὲν ταῦτο εἶδος τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν μεταχόντων, ἐστὶ τι κοινόν, ubi hæc Alexander, p. 68, 25 : ἐστὶ δὲ τὸ νῦν λεγόμενον ὅπ' αὐτοῦ, ὁ ἐξηγούμενος, τὸν τρίτον ἄνθρωπον δεῦτερον ἐθήκαμεν.

Eosdem libros de Ideis sæpius respicere videtur Alexander in commentariis, quum tamen pluribus verbis utatur quam ut hic apponi possint ad ea remittere sufficiat quæ apud illum ad Aristotelis Metaph. I, 9, 31 et 15, leguntur, p. 64, 15; 65, 14; 82, 11 Bonitz.

5. (136.)

Alexand. Aphr. in Arist. Metaph. I, 9, 6, p. 72, 13 Bon. : Ὅτι δὲ μὴ ὡς Εὐδόξος ἤγειτο καὶ ἄλλοι τινὲς μίξει τῶν ἰδεῶν τὰ ἄλλα, βῆδιόν φησιν (I, 9, 7)

dicitur de omnibus, quæ secundum numerum commutantur. Quod autem unum est in pluribus ab ipsis junctum et sempiternum, hoc idea est. Sunt igitur ideæ. Ceterum hac ratione ait negationum quoque et non entium ideæ esse colligi.

Ratio quæ ideæ esse intelligendo arguere molitur, hujusmodi est. Quum hominem intelligimus, aut pedestre, aut animal, aliquid rerum existentium intelligimus, sed nullum singulare intelligimus, quum deletis singularibus eadem intelligentia maneat, ergo præter singularia et sensibilia aliquid est, quod illis vel existentibus vel non existentibus intelligimus. Hoc autem est forma et idea. Hanc ergo rationem ait interuentium etiam atque interemptorum ad aumnam sensibilibus et mortalium rerum ideæ esse confirmare.

4.

Ratio porro qua tertius homo esse colligitur hujusmodi est. Quæ de substantiis communiter dicuntur, ea proprie talia esse aiunt, et hæc esse æqualia. Ad hæc quæ inter se similia sunt, talia esse, qua participant eodem aliquo, quod proprie hoc est, et id esse ideam. Quod si ita est, et quod de quibusdam communiter dicitur, nisi est idem quod aliquid eorum de quibus dicitur,

aliquid est præter illa, nam idcirco ipse homo genus est, quia de singularibus dicitur, et ab illorum quoque discrepat : nimirum tertius quidam homo fuerit præter singularia, ut Socratem et Platonem, et præter ideam, quæ et ipsa esse numero est.

Ad hæc tertium hominem esse ad hunc modum ostenditur. Si quod de pluribus vere prædicatur aliquid est diversum ab iis de quibus prædicatur, auctores enim idearum hoc demonstrare rebantur, idcirco enim istis ipse homo est, quia homo de pluribus singularibus hominibus vere prædicatur, ac proinde diversus a singularibus hominibus est. Si res ergo ita sese habet, profecto ut tertius homo sit, perinde fuerit consentaneum. Nam de singularibus ipsaque idea homo prædicatur, est igitur tertius homo propter singulares ipsamque ideam. Si enim qui prædicatur diversus est ab iis de quibus prædicatur et per se subsistit, homo autem de singularibus atque idea prædicatur, nimirum tertius homo fuerit a singularibus ipsaque idea diversus. Sed hac ratione quartus quoque homo esse confirmabitur qui de hoc et idea singularibusque prædicatur et item quintus et hoc in infinitum. Sed hæc ratio eadem est atque prima; quod incommodum his accidit dum similia alicujus ejusdem participatione similia

είναι συναγαγῆναι πολλά καὶ ἀδύνατα ἐπόμενα τῇ δόξῃ τῆδε. Ἐπὶ δ' ἂν τοιαῦτα. Εἰ μίγνυνται αἱ ἰδέαι τοῖς ἄλλοις, πρῶτον μὲν σώματα ἂν εἴεν· σωμάτων γὰρ ἡ μίξις. Ἐπιέξουσιν ἐναντίωσιν πρὸς ἀλλήλας· ἡ γὰρ μίξις κατ' ἐναντίωσιν ἐστίν. Ἐπι οὕτως μιχθήσεται ὡς ἡ δλη ἐν ἑκάστῳ τῶν οἷς μίγνυνται εἶναι ἡ μέρος. Ἄλλ' εἰ μὲν δλη, ἔσται ἐν πλείοσι τὸ ἐν κατὰ τὸν ἀριθμὸν· ἐν γὰρ κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἡ ἰδέα. Εἰ δὲ πρὸς μέρος, τὸ μέρος τοῦ αὐτοανθρώπου μετέχον, οὐ τὸ αὐτοανθρώπου ἔσται ἄνθρωπος. Ἐπι διαιρεται ἂν εἶεν αἱ ἰδέαι καὶ μερισταί, οὔσαι ἀπαθείς. Ἐπειτα ἔσται μὲν ὁμοιομερῆ, εἶγε πάντα τὰ ἔχοντά τι μέρος εἷς αὐτοῦ ὁμοιά ἐστίν ἀλλήλοισ· πῶς δὲ οἷόν τε τὰ εἶδη ὁμοιομερῆ εἶναι; οὐ γὰρ οἷόν τε τὸ μέρος τοῦ ἀνθρώπου ἄνθρωπον εἶναι, ὡς τὸ τοῦ χρυσοῦ μέρος χρυσόν. Ἐπι, ὡς καὶ αὐτὸς ὀλίγον προελθὼν λέγει (I, 9, 9), ἐν ἑκάστῳ οὐ μία ἔσται ἰδέα μεμιγμένη ἀλλὰ πολλαί· εἰ γὰρ ἄλλη μὲν ζῶον ἰδέα, ἄλλη δὲ ἀνθρώπου, ὁ δὲ ἀνθρώπος καὶ ζῶον ἔστι καὶ ἀνθρώπου, ἀμφοτέρων ἂν μετέχοι τῶν ἰδεῶν· καὶ ὁ αὐτοάνθρωπος δὲ ἰδέα, ἡ μὲν καὶ ζῶον ἔστι, μετέχοι ἂν καὶ αὐτὸ τοῦ ζῶου· οὕτως δὲ οὐκέτι ἂν ἀπλαί αἱ ἰδέαι εἴεν, ἀλλ' ἐκ πολλῶν συγκείμεναι, καὶ αἱ μὲν αὐτῶν πρῶται, αἱ δὲ δεύτεραι. Εἰ δὲ μὴ εἰσι ζῶον, πῶς οὐκ ἄτοπον ἄνθρωπον λέγειν μὴ εἶναι ζῶον; Ἐπι δὲ, εἰ μίγνυνται τοῖς πρὸς αὐτὰ οὔσι, πῶς ἂν ἐπι εἴεν παραδείγματα, ὡς λέγουσιν; οὐδὲ γὰρ οὕτως τὰ παραδείγματα ταῖς

εἰκόσι τῆς ὁμοιότητος τῆς πρὸς αὐτὰ αἷτια τὸ μεμῖχθαι. Ἐπι τε καὶ συμφοίρουνο ἂν τοῖς ἐν οἷς εἰσι φοιρομένοις. Ἄλλ' οὐδὲ χωρισταί ἂν εἴεν αὐταὶ καθ' αὐτάς, ἀλλ' ἐν τοῖς μετέξουσιν αὐτῶν. Πρὸς δὲ τούτοις οὐδὲ ἀκίνητοι ἐπι ἔσονται, καὶ ὅσα ἄλλα ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ Ἰδεῶν τὴν δόξαν ταύτην ἐξετάζων ἔδειξεν ἄτοπα ἔχουσιν. Διὰ τοῦτο γὰρ εἶπε τὸ « ῥῆδιον γὰρ συναγαγῆναι πολλά καὶ ἀδύνατα πρὸς τὴν δόξαν ταύτην » (ipsius Aristotelis sunt verba I. I. Metaphys.)· ἐκεῖ γὰρ συνηκται.

6. (136^a).

Sextus Empir. adv. Mathem. III, 57 : Ἄλλ' ὄγε Ἀριστοτέλης. . . φησὶ μὴ ἀδιανόητον εἶναι τὸ ὑπὸ τούτων (sc. τῶν γεωμετρῶν) λεγόμενον μῆκος ἀπλατίς, ἀλλὰ δύνασθαι χωρὶς πάσης περισκαλείας εἰς ἔννοιαν ἡμῖν εἰλθεῖν. Ἰσθησι δὲ τὸν λόγον ἐπί τινας ἐναργεστέρων ὑποδείγματος καὶ σκευῆς. Τὸ γούν τοῦ τοίχου μῆκος, φησὶ, λαμβάνομεν μὴ συνεπιβάλλοντες αὐτοῦ τῷ πλαταί, διόπερ ἐνέσται καὶ τὸ κατὰ τοῖς γεωμέτραις λεγόμενον μῆκος χωρὶς πλάτους τινὸς ἐπινοεῖν, ἔπειπερ ὄψις τῶν ἀδῆλων ἐστὶ τὰ φαινόμενα, πλανώμενος ἢ κατασκοφιζόμενος ἡμῶς. . . . προὔκειτο δὲ τῷ Ἀριστοτέλει παραστῆσαι οὐχ ὅτι τινὸς πλάτους ἀμοιρῆ τὸ κατὰ τοὺς γεωμέτραις λεγόμενον μῆκος, ἀλλ' ὅτι παντὸς ἐστέρηται πλάτους· ὅπερ οὐκ ἀπέδειξεν. Eadem recurrunt adv. Dogm.

esse statuant; homines enim et ideæ similes inter se sunt. . . At priore quidem tertii hominis expositione, quom alii quidam tum inprimis Eudemus aperte in libro de Dictione utitur, posteriore vero ipse in libro quarto (primo) de Ideis, et in hoc paulo post.

5.

Jam vero Eudoxum et quosdam alios falso putasse idearum mixtionem cetera constare, hinc planum fieri dicit, quom horum opinionem multa incommoda sequantur, multa etiam quæ fieri non possint. Qualia hæc sunt. Si cum ceteris rebus ideæ miscerentur, primum, ideæ corpora essent : mistio enim corporum est. Deinde oppositionem haberent inter se, quippe quom mistio per contrarietatem efficiatur. Tum ita miscerentur ut vel tota idea in singulis esset quibus misceretur, vel pars ejus. At si tota insit, efficitur ut unum numero in pluribus existat, quom idea unum numero sit. Sin autem pars, utique homo erit, quod participat ipsihominis parte, non quod ipsihomine participat. Ad hæc ideæ quæ pati nequeant dividi, et partiri possent. Præterea similes essent, quom omnia quæ aliquam partem habent ex ipsa sint inter se similia. At formæ quomodo possunt esse similes? quom fieri non possit ut pars hominis sit homo, quemadmodum pars auri aurum. Accedit quod in singulis rebus, ut ipse mox dicit in progressu, non una idea mista, sed

plures habebuntur. Si enim alia est animalis, alia hominis idea, homo autem et animal est et homo, profecto homo utraque idea participabit, et ipsihomo idea quatenus animal est, ipsianimali participabit, et sic fiet ut ideæ non simplices sed ex multis constitutæ sint, et aliæ sint priores, aliæ posteriores. Sin autem non sunt animal, quomodo non esset absurdum dicere hominem non esse animal? Item si ideæ cum suis æmulis miscerentur, quomodo exemplaria esse possunt, ut isti tradunt? Neque enim exemplaria miscendo suis imaginibus sunt in causa similitudinis. Præterea intereuntibus rebus in quibus habentur, ipsæ simul intercederent. Sed ne separari quidem possent et per se consistere, sed in sui participibus essent, neque essent immobiles et cetera incommoda sequerentur quæ latus persequitur in secundo libro de Ideis, dum hanc opinionem refellit. Idcirco enim dicit : « Est enim perfacile multa absurda ad hujusmodi opinionem impossibiliaque inferre »; illic enim collecta sunt.

6.

Ceterum Aristoteles dicit latitudinis expertem quæ a geometris dicitur longitudinem non esse ejusmodi, ut non possit cogitatione percipi, sed eam in nostram venire posse notionem absque ulla difficultate aut absurditate. Constituit autem rationem in quodam aperto et evidenti exemplo. Parietis, inquit, percipimus longitudinem, non simul attendentes ejus latitudinem, quare licet

III, 412. De deperdito libro sive μαθηματικῶν sive περὶ τῆς ἐν τοῖς μαθήμασιν οὐσίας cogitabat Fabricius. De quibus tamen, præterquam quod in indicibus nominantur, nihil compertum est.

ΔΙΑΙΡΕΣΕΙΣ.

Platonem in Διαίρεσει affert Aristoteles de Gener. et Corrupt. II, 3, 5 : Ἄπαντες οἱ τὰ ἀπλᾶ σώματα στοιχεῖα ποιῶντες οἱ μὲν ἐν, οἱ δὲ δύο, οἱ δὲ τρία, οἱ δὲ τέτταρα ποιῶσιν... Οἱ δ' εὐθὺς δύο ποιῶντες, ὥσπερ Παρμενίδης πῦρ καὶ γῆν, τὰ μεταξὺ μίγματα ποιῶσι τούτων, οἷον ἀέρα καὶ ὕδωρ. Ὡσαύτως καὶ οἱ τρία λέγοντες, καθάπερ Πλάτων ἐν ταῖς Διαίρεσιν τὸ γὰρ μίσον μίγμα ποιῶν. Quænam vero hæc Divisiones fuerint jam frustra quæsisse videntur antiqui philosophi interpretes. Hæc enim ad hunc locum adscripsit Joannes Philoponus fol. 50 verso : Ζητητέον δὲ ποίας καλεῖ Διαίρεσις, ἐν αἷς διατάττειν φησὶ περὶ τούτων τὸν Πλάτωνα. Ὁ μὲν οὖν ἐξηγητὴς Ἀλέξανδρος λέγει τὰς φερομένας Πλάτωνος Διαίρεσις νοθεύεσθαι ὁ δ' Ἀριστοτέλης (φησὶ) περὶ τῶν ἐν τῷ Σοφιστῇ τῷ διαλόγῳ εἰρημύων λέγει, διαίρεσις καλῶν τὰ ἐν ἐκείνῳ. Ἰστέον δὲ ὅτι πρῶτον μὲν Διαίρεσις Πλάτωνος ὅπως ἐπιγεγραμμένα οὐ φέρονται ἐν δὲ τῷ Σοφιστῇ οὐδὲν φαίνεται τοιοῦτον ὁ Πλάτων λέγων οἷον εἰρηταιῆνταῦθα οὐδὲ ἴσθιν εἶρεν τινα αὐτοῦ (αὐτοῦ corrig.) δόξαν τοιαύτην αὐτὸν ἐκτιθέμενον ὅπως γὰρ οὐδὲ περὶ τῶν τοιούτων ἴσθιν αὐτῷ σκοπὸς ἐκεῖ διαλεχθῆναι, πλὴν ὅτι καθ' ἱστορίαν διαφόρους δόξας φυσικῶν ἀνδρῶν ἐκτίθεται. Ἀποδεκτικὸν οὖν μᾶλλον ἔπειρ τελευταῖον προστίθῃσιν ὁ Ἀλέξανδρος, φάσκων περὶ τῶν ἀγράφων δογμάτων τοῦ Πλάτωνος λέγειν τὸν Ἀριστοτέλην, ἔπειρ αὐτὸς ἀπεγράφατο, καὶ ταῦτα καλεῖν Διαίρεσις ἐν ἐκείνοις τοῖνον ὁ Πλάτων τὸ μέγα καὶ μικρὸν καὶ τὸ μεταξὺ τούτων ὑποτίθεται.

Hæc vero vix ab Alexandro dici potuerunt, quum tria illa elementa Platonis, de quibus loquitur Aristoteles, aqua, ignis et terra sint, ita ut fortasse ita statuendum sit, Alexandrum illud tantummodo dixisse : has Διαίρεσις inter ἀγραφα δόγματα fuisse, cetera vero ipsum Philoponum ex alio loco hausta addidisse. Easdem divisiones iterum tangere videtur philosophus in Metaphys. IV, 11, 7 : Τὰ μὲν δὲ οὕτω λέγεται πρότερα

καὶ ὕστερα, τὰ δὲ κατὰ φύσιν καὶ οὐσίαν, ὅσα ἐγδέχεται εἶναι ἀνευ ἄλλων, ἐκεῖνα δὲ ἀνευ ἐκείνων μὴ ἢ διαίρεσις ἐχρήσατο Πλάτων, quæ distinctio frustra in ejus libris qui exstant quæritur. Num vero in Platonem cadant, quæ contra falsam quorundam divisionem generum animalium ab Aristotele dicta sunt, de Partt. Animal. I, 2, 3 : Ἐτι δὲ προσήκει μὴ διασπᾶν ἕκαστον γένος, οἷον τοὺς ὄρνιθας τοὺς μὲν ἐν τῇδε, τοὺς δ' ἐν ἄλλῃ διαίρεσις καθάπερ ἔχουσιν αἱ γεγραμμένα διαίρεσις ἐκεῖ γὰρ τοὺς μὲν μετὰ τῶν ἐν ὕδρῳ συμβαίνει διηρῆσθαι, τοὺς δ' ἐν ἄλλῳ γένει, licet similia inveniantur cum in Sophista, p. 220, A, B, tum præcipue in Politico, p. 264, D, valde incertum videri poterit.

Utumque vero de hac re statuatur (cf. Bournot, *Platonica Aristotelis opuscula*, Putbus. 1853, p. 9, Ueberweg, *über die Echtheit und Zeitfolge platonischer Schriften*, Wien, p. 153, sqq.), hoc nihil ad alteram quæstionem facit, de Aristoteli inquam adscripto libro, quem sive totum sive ex parte Platonis divisiones continentem Vitis philosophorum inseruit Diogenes Laertius. Qui quidem liber ab eo non videtur diversus fuisse quem supposititium jam habuerat Alexander, Joanne Philopono teste. In indicibus plures sunt tituli qui huc referri possunt. Præter Διαίρεσις ζ' enim apud Diogenem Laertium (42), nominantur Διαίρεσις σοφιστικαὶ δ' (Diog. 29. An. 29) Διαίρετικῶν α' (D. L. 43) et Διαίρετικῶν α' (D. L. 62). Primum, ut videtur, titulum recensent catalogi arabici (Dschemalud. 51, Hadschi Khalfa, V, 136), addita divisionum enumeratione, quæ nisi quod multo minor est earum numerus, satis bene cum libello apud Diogenem Laertium servato congruit.

Illi autem collectioni quæ apud Diogenem Laertium exstat, satis similis est liber, Διαίρεσις Ἀριστοτέλους inscriptus, qui in eodem illo codice Marciano 257 legitur, in quo et Aristotelis Vita quæ vulgo Marciana appellatur servata est. Satis mirum est illud fugisse Villosionum Anecd. gr. t. II, p. 254, qui quum male putaret has divisiones e variis Aristotelis operibus excerptas esse, recte tamen illud animadvertit quædam adjecta esse (cf. quæ de angelis dicuntur 64), quibus librum non esse Aristotelis demonstraretur. Tali vero argu-

etiam quæ apud geometras dicitur longitudinem cogitare absque latitudine, quandoquidem ex his, quæ sensibus apparent, licet ea quæ non sunt evidentia perspicere. Verum errat aut fortasse sophisticè mos decipit. . . propositum autem erat Aristoteli ostendere, non quod quæ

a geometris dicitur longitudo est expers alicujus latitudinis, sed quod privata sit omni latitudine : quod quidem non demonstravit.

mento vix opus erat, quum praesertim in Marciana collectione multa legantur non minus Platone quam Aristotele prorsus indigna, ne dicam absurda et ridicula. Quanquam et nonnulla insunt antiquioris originis aperta indicia, inprimis vero quod de florentibus adhuc Carthaginensium rebus et regibus cum Lacedaemoniorum tum Macedonum dictum est (cf. III et XIV), ita ut de his Divisionibus idem fortasse statuendum sit, quod et de Problematis aliisque talibus libris : collectionem cui fortasse quaedam inerant ab ipso Aristotele conscripta sive ex ejus libris excerpta, postea variis modis auctam et interpolatam, in scholis Peripateticorum propagatam fuisse. Utramque collectionem dedimus, Diogenis Laertii Cobetianam recensionem secuti, Marcianam qualem e codice Rose primus edidit.

(137.)

Diogenes Laert. III, 80 : Διήρει δὲ (ὁ Πλάτων scil.), φησὶν ὁ Ἀριστοτέλης, καὶ τὰ πράγματα τοῦτον τὸν τρόπον.

I. Τῶν ἀγαθῶν ἐστὶ τὰ μὲν ἐν ψυχῇ, τὰ δ' ἐν σώματι, τὰ δ' ἐκτός· οἷον ἡ μὲν δικαιοσύνη καὶ ἡ φρόνησις καὶ ἡ ἀνδρεία καὶ σωφροσύνη καὶ τὰ τοιαῦτα ἐν ψυχῇ· τὸ δὲ κάλλος καὶ ἡ εὐεξία καὶ ἡ υγιεία καὶ ἡ ἰσχύς ἐν σώματι· οἱ δὲ φίλοι καὶ ἡ τῆς πατρίδος εὐδαιμονία καὶ ὁ πλοῦτος ἐν τοῖς ἐκτός. Τῶν ἀγαθῶν ἄρα τρία εἶδη ἐστὶ· τὰ μὲν ἐν ψυχῇ, τὰ δ' ἐν σώματι, τὰ δ' ἐκτός.

Cod. Marc. 5 : Διαίρεται τὰ ἀγαθὰ εἰς τρία· ἐστὶ γὰρ αὐτῶν τὰ μὲν ἐν τῇ ψυχῇ, τὰ δὲ ἐν σώματι, τὰ δὲ ἐκτός. Ἔστι δὲ τὰ μὲν ἐν ψυχῇ φρόνησις, δικαιοσύνη, ἀνδρεία, σωφροσύνη καὶ τὰ ἄλλα τὰ

τοιαῦτα, τὰ δὲ ἐν σώματι ἰσχύς, κάλλος, υγιεία, εὐεξία καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα, τὰ δὲ ἐκτός φίλοι, πλοῦτος, εὐδοξία, πατρίδος εὐδαιμονία. Τῶν ἀγαθῶν ἄρα τὰ μὲν ἐστὶν ἐν ψυχῇ, τὰ δὲ ἐν σώματι, τὰ δὲ ἐκτός.

Id. 56 : Τῶν ὄντων ἀγαθῶν ὁμοιότης τῶν περὶ τὴν ψυχὴν καὶ τῶν περὶ τὸ σῶμα καὶ τῶν ἐκτός ἐστὶν αὕτη· τὰ μὲν ὄν πρώτα τοῖς πρώτοις ἐστὶν ὁμοία, τὰ δὲ δεύτερα τοῖς δευτέροις, τὰ δὲ τρίτα τοῖς τρίτοις, τὰ δὲ τέταρτα τοῖς τετάρτοις· ἐστὶ δὲ τὰ μὲν ἐν ψυχῇ, τὰ δὲ ἐν σώματι, τὰ δὲ ἐκτός. Ἡ μὲν γὰρ φρόνησις ἐν ψυχῇ οὕσα αἰτία ἐστὶ τοῦ κράτιστα τὴν ψυχὴν διακείσθαι, ἡ δὲ εὐεξία αἰτία ἐστὶ τοῦ τὸ σῶμα ἀριστερα διακείσθαι· ὅπερ γὰρ βούλεται πράττει... ὁ εὐδοξῶν. Ἐκαστον ἄρα τούτων τῶν ἀγαθῶν πρωταγωνιστεῖ καὶ πρώτη [add. ταύτη?] λαμβάνεται ἡ ὁμοιότης. Καὶ πάλιν ἡ μὲν δικαιοσύνη ἐν ψυχῇ ἐστὶν ἡ καὶ αἰτία [inserendum videtur εὐταξίας, cf. Plat. Def. p. 411, D] οὕσα τῶν τῆς ψυχῆς μερῶν, ἡ δὲ εὐπρέπεια ἐν σώματι οὕσα εὐταξία ἐστὶ τῶν τοῦ σώματος μερῶν, ψυχροῦ καὶ θερμοῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ, ἡ δὲ εὐτυχία ἐκτός οὕσα εὐκαιρία τίς ἐστὶ πραγμάτων συμπτώσεως· ὥστε ταύτη πάλιν παραλαμβάνεται ἡ ὁμοιότης τῶν ἀγαθῶν. Καὶ πάλιν ἡ μὲν ἀνδρεία ἐν ψυχῇ οὕσα ἰσχύς τίς ἐστὶ καὶ βίωμα πρὸς φόβους καὶ τὰ τοιαῦτα, ἡ δὲ ἰσχύς ἐν σώματι οὕσα πρὸς τοὺς πόνους καὶ τὰς κακοπαθείας ἰσχύς ἐστὶν, οἱ δὲ φίλοι ἐκτός ὄντες ἰσχύον τήνδε ἔχουσι πρὸς τὴν ἐκτός βοήθειαν· ὃ γὰρ πολλοὶ φίλοι εἰσὶν ἰσχυρότεροι οὕτως ἐν πολέε· λαμβάνεται δὲ καὶ ταύτη τῶν ἀγαθῶν τούτων ἡ ὁμοιότης. Καὶ πάλιν ἡ μὲν σωφροσύνη ἐν ψυχῇ οὕσα κοσμεῖ τὴν ψυχὴν καὶ συμμετρῶς ζῆν ποιεῖ, τὸ δὲ κάλλος ἐν σώματι ὄν κοσμεῖ τὸ σῶμα καὶ συμμετρον παρασκευάζει, ὁ δὲ πλοῦτος ἐκτός ὄν χορηγὸς καὶ κοσμητὴς τῶν ἀνθρώπων ἐστὶν· καὶ ταύτη λαμβάνεται τῶν ἀγαθῶν τούτων ἡ ὁμοιότης.

DIVISIONES.

Distribuebat autem Plato, ut ait Aristoteles, res in hunc modum :

I. Ex bonis, inquit, quaedam sunt animi, quaedam corporis, alia extrinsecus : justitiam, prudentiam, fortitudinem, temperantiam et cetera id genus in animo ponebat ; pulchritudinem et bonum corporis habitum, sanitatem et fortitudinem, in corpore ; amicos autem et patriae felicitatem atque divitias inter externa numerabat. Bonorum igitur esse tria genera, alia in animo, alia in corpore, alia extrinsecus.

5. Bona in tria dividuntur : sunt enim quaedam eorum animi, quaedam corporis, alia vero extrinsecus. Animi sunt sapientia, justitia, fortitudo, prudentia et alia id

genus ; corporis, vires, pulchritudo, sanitas, bonus habitus et id genus alia ; externa vero amici, divitiae, gloria, patriae felicitas. Bonorum igitur quaedam sunt animi, quaedam corporis, alia vero extrinsecus.

56. Similitudo bonorum quae sunt animi, corporis et extrinsecus haec est : priora similia sunt prioribus, secunda secundis, tertia tertiis, quarta quartis. Quaedam vero sunt animi, quaedam corporis, alia vero extrinsecus. Sapientia enim quae est animi causa est animam optime se habere, bonus vero habitus, corpus optime se habere ; quodcunque enim vult facit... qui bonam consecutus est existimationem. Horum enim bonorum quodcunque primas partes agit et prima comprehenditur similitudo. Et rursus justitia in animo est quae et causa est [bonae descriptionis] partium animi, decens vero habitus qui in corpore est, bona descriptio est corporis partium, frigidum et

II. Diog. Laert. III, 81 : Τῆς φιλίας τρία εἶδη ἔστιν· ἡ μὲν γὰρ αὐτῆς ἔστι φυσική, ἡ δ' ἔταιρική, ἡ δὲ ξενική. Φυσικὴν μὲν οὖν ταύτην λέγομεν, ἣν οἱ γονεῖς πρὸς τὰ τέκνα ἔχουσι καὶ οἱ συγγενεῖς πρὸς ἀλλήλους· ταύτην δὲ κεκληρωταί καὶ τᾶλλα ἔωκα. Ἐταιρικὴν δὲ καλοῦμεν τὴν ἀπὸ συνηθείας γινομένην καὶ μηδὲν προσήκουσαν γένει, ἀλλ' οἷον ἡ Πυλάδου πρὸς Ὀρέστην. Ἡ δὲ ξενικὴ φιλία ἡ ἀπὸ συστάσεως καὶ διὰ γραμμάτων γινομένη πρὸς τοὺς ξένους. Τῆς ἄρα φιλίας ἡ μὲν ἔστι φυσική, ἡ δ' ἔταιρική, ἡ δὲ ξενική· προστιθείσαι δὲ τινες τετάρτην ἑρωτικήν.

Cod. Marc. 58 : Διαίρεται ἡ φιλία εἰς τέσσαρα· ἔστι γὰρ αὐτῆς ἡ μὲν συγγενική, ἡ δὲ ἔταιρική, ἡ δὲ ξενική, ἡ δὲ ἑρωτική. Ἐστὶ δὲ ἡ μὲν συγγενική οἷον πατήρ πρὸς υἱὸς καὶ ἀδελφοὶ πρὸς ἀδελφοῦς καὶ οἱ ἄλλοι οἱ οἰκεῖοι, ἡ δὲ ἔταιρική ἣ κοινωνοῦσιν οἱ διὰ συνῆθειαν φίλοι γενόμενοι, ἡ δὲ ξενική ἡ διὰ γραμμάτων καὶ συστάσεως ποιοῦσα φίλους, ἡ δὲ ἑρωτική ἡ δὲ ἐπιθυμίας τῆς τῶν καλῶν φιλίας κοινωνίαν παρασκευάζουσα.

III. Diog. L. III, 82 : Τῆς πολιτείας ἔστιν εἶδη πέντε· τὸ μὲν γὰρ αὐτῆς ἔστι δημοκρατικόν, ἄλλο δ' ἀριστοκρατικόν, τρίτον δ' ὀλιγαρχικόν, τέταρτον βασιλικόν, πέμπτον τυραννικόν. Δημοκρατικόν μὲν οὖν ἔστιν ἐν αἷς πόλεσι κρατεῖ τὸ πλῆθος καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς νόμους δι' ἑαυτοῦ αἰρεῖται·

ἀριστοκρατία δ' ἔστιν ἐν ἣ μὴ οἱ πλούσιοι μὴ οἱ πένητες, μὴ οἱ ἐνδοκοί ἀρχοῦσιν, ἀλλ' οἱ ἀριστοὶ τῆς πόλεως προστατοῦσιν. Ὀλιγαρχία δ' ἔστιν ὅταν ἀπὸ τιμημάτων αἱ ἀρχαὶ αἰρῶνται· ἐλάττους γὰρ εἶσιν οἱ πλούσιοι τῶν πενήτων. Τῆς δὲ βασιλείας ἡ μὲν κατὰ νόμον, ἡ δὲ κατὰ γένος ἔστιν. Ἡ μὲν οὖν ἐν Κερχρηδόνι κατὰ νόμον πολιτικὴ γάρ ἔστι· ἡ δ' ἐν Λακεδαιμόνι καὶ Μακεδονίᾳ κατὰ γένος· ἀπὸ γὰρ τινος γένους ποιοῦνται τὴν βασιλείαν. Τυραννίς δ' ἔστιν ἐν ἣ παρακρουσθέντες ἢ βιασθέντες ὑπὸ τινος ἀρχοῦται. Τῆς ἄρα πολιτείας ἡ μὲν ἔστι δημοκρατία, ἡ δ' ἀριστοκρατία, ἡ δ' ὀλιγαρχία, ἡ δὲ βασιλεία, ἡ δὲ τυραννίς. Cf. infra XIV.

Cod. Marc. 7 : Διαίρεται ἡ πολιτεία εἰς πέντε· ἔστι γὰρ αὐτῆς ἐν μὲν δημοκρατία, ἐν δὲ ἀριστοκρατία, ἐν δὲ ὀλιγαρχία, ἐν δὲ τυραννίς, ἐν δὲ βασιλεία. Ἐστὶ δὲ ἡ μὲν δημοκρατία ἐν ἣ τὸ πλῆθος τῆς πόλεως κυριεύει, ἀριστοκρατία δὲ ἐν ἣ οἱ κράτιστοι ἡγροῦνται μῆτις διὰ γένος μῆτις διὰ πλοῦτον ἀλλὰ δι' ἀρετήν, ἡ δὲ ὀλιγαρχία ἐν ἣ τὰ τιμήματα μεγάλα ποιήσαντες ἀπὸ τούτων πολιτεύονται τινες, ἢ δι' ἑταίριαν βιασάμενοι τὸ πλῆθος τὴν πόλιν διοικοῦσι· τυραννίς δὲ, ἐν ἣ παρακρουσάμενός τις τὸ πλῆθος ἢ βιασάμενος, τὴν πόλιν διοικεῖ· βασιλεία δὲ, ὅταν ἡ κατὰ νόμον ἢ κατὰ γένεσιν βασιλεὺς τὰ πράγματα διοικῇ τῆς πόλεως. Τῆς πολιτείας ἄρα τὸ μὲν ἔστι δημοκρατία, τὸ δὲ ἀρι-

calidi, sicci et humidi; prospera vero fortuna, quæ extrinsecus bonorum est, opportunitas quædam est rerum accidentium, ita ut sic rursus similitudo percipiatur bonorum. Et rursus vis animi constantia est quædam contra timorem et similia, robor vero corporis vis est quædam ad tolerandos labores et ærumnas, amici vero qui extrinsecus sunt hanc vim habent ad extrinsecus auxiliandum: qui enim multos habet amicos, is validior est in civitate; et ita percipitur horum bonorum similitudo. Et rursus prudentia quæ in animo est ornat animum et facit ut decenter vivamus, pulchritudo vero quæ in corpore est ornat corpus et decens efficit; divitiæ vero quæ ad externa bona pertinent præsent hominibus et iis moderantur; et ita horum bonorum percipiatur similitudo.

II. Tres esse amicitiae species: naturalem, socialem atque hospitaliam: naturalem dicimus, qua parentes erga liberos afficiuntur cognatique se mutuo diligunt: eam vero in ceteras quoque animantes esse diffusam. Socialem vocamus quam sine ullo consanguinitatis vinculo sola consuetudo conciliat, cuiusmodi Pyladis et Orestis fuisse memoratur. Hospitalis est qua ex commendatione vel litteris hospitibus jungimur. Amicitia igitur una est naturalis, alia sodalitia, alia hospitalis. Adhuc nonnulli quarto loco et amatoriam.

58. Amicitia in quattuor dividitur genera. Est enim naturalis, sodalitia, hospitalis atque amatoria. Naturalis est quam pater in filios, fratres in fratres et alii cognati interesse habent. Sodalitia qua afficiuntur qui propter consuetu-

dinem amici fiunt; hospitalis vero quæ conciliatur litteris vel commendatione. Amatoria vero est quæ ex pulchritudinis desiderio amicitiae societatem instituit.

III. Civitatem itidem in species quinque distinxit, aliam popularem, aliam quam optimates exercent, tertiam quæ diffundatur in paucos, regiam quartam, quintam tyrannicam. Popularem rempublicam in eis esse civitatibus in quibus summa rerum est pænes populum, qui ipse et magistratus creat et fert leges: aristocraticam, ubi neque divites neque pauperes neque nobilitate vel gloria illustres dominantur, verum solum ii qui sunt in civitate optimis rebus publicis præsent: oligarchicam, quando ex censibus magistratus eliguntur; sunt enim pauciores pauperibus divites. Regnum bifariam scindi: aliud enim secundum legem, aliud secundum genus esse. Secundum legem consistere Carthaginensium regnum; civile quippe esse: Lacedæmoniorum vero atque Macedonum secundum genus habent enim regni successionem in aliqua familia Tyrannidem dici, quum fraude decepti vel vi ab aliis ab aliquo reguntur. Civiliam igitur rerum aliam alia est popularis, alia quam optimates exercent, alia paucorum potentia, alia regnum, alia tyranniam.

7. Civitas in quinque species dividitur: est enim popularis, alia quam optimates exercent, alia tyranniam, alia regnum. Popularem rempublicam in eis esse civitatibus in quibus summa rerum est pænes populum, qui ipse et magistratus creat et fert leges: aristocraticam, ubi neque divites neque pauperes neque nobilitate vel gloria illustres dominantur, verum solum ii qui sunt in civitate optimis rebus publicis præsent: oligarchicam, quando ex censibus magistratus eliguntur; sunt enim pauciores pauperibus divites. Regnum bifariam scindi: aliud enim secundum legem, aliud secundum genus esse. Secundum legem consistere Carthaginensium regnum; civile quippe esse: Lacedæmoniorum vero atque Macedonum secundum genus habent enim regni successionem in aliqua familia Tyrannidem dici, quum fraude decepti vel vi ab aliis ab aliquo reguntur. Civiliam igitur rerum aliam alia est popularis, alia quam optimates exercent, alia paucorum potentia, alia regnum, alia tyranniam.

στοκρατία, τὸ δὲ ὀλιγαρχία, τὸ δὲ τυραννίς, τὸ δὲ βασιλεία.

IV. Diog. Laert. III, 83 : Τῆς δὲ δικαιοσύνης ἐστὶν εἶδη τρία· ἢ μὲν γὰρ αὐτῆς ἐστὶ περὶ θεοῦ, ἢ δὲ περὶ ἀνθρώπου, ἢ δὲ περὶ τοὺς ἀποικομένους. Οἱ μὲν γὰρ θύοντες κατὰ νόμους καὶ τῶν ἱερῶν ἐπιμελούμενοι δῆλον ἐστὶ περὶ θεοῦ εὐσεβοῦσιν· οἱ δὲ δάναια ἀποδιδόντες καὶ παρακαταθήκας δικαιοπραγοῦσι περὶ ἀνθρώπου· οἱ δὲ τῶν μνημείων ἐπιμελούμενοι δῆλον ἐστὶ περὶ τοὺς ἀποικομένους. Τῆς ἄρα δικαιοσύνης ἢ μὲν πρὸς τοὺς θεοὺς ἐστὶν, ἢ δὲ πρὸς ἀνθρώπου, ἢ δὲ περὶ τοὺς ἀποικομένους.

Cod. Marc. 4 : Διαιρεῖται ἡ δικαιοσύνη εἰς τρία· ἐστὶ γὰρ αὐτῆς ἐν μὲν πρὸς τὸν θεόν, ἐν δὲ πρὸς τοὺς ἀνθρώπου, ἐν δὲ πρὸς τοὺς ἀποικομένους. Ἔστι δὲ ἢ μὲν πρὸς τὸν θεόν δικαιοσύνη μετ' εὐσεβείας εὐχαριστία καὶ τὰς αὐτοῦ ἐκπληροῦν ἐντολάς· ἢ δὲ πρὸς τοὺς ἀνθρώπου περὶ τὰ σύμβολα εὐνομία καὶ περὶ τὰ ἄλλα νομιζόμενα δίκαια, ἢ δὲ πρὸς τοὺς ἀποικομένους δικαιοσύνη ἐστὶ θάπτειν καὶ τὰ ἄλλα ἐπιφέρειν. Τῆς δικαιοσύνης ἄρα ἐστὶν ἐν μὲν πρὸς τὸν θεόν, ἐν δὲ πρὸς τοὺς ἀνθρώπου, ἐν δὲ πρὸς τοὺς ἀποικομένους.

Christianum hæc editorem sapiunt.

V. Diog. Laert. III, 84 : Τῆς ἐπιστήμης ἐστὶν εἶδη τρία· τὸ μὲν γὰρ ἐστὶ πρακτικόν, τὸ δὲ ποιητικόν, τὸ δὲ θεωρητικόν. Ἡ μὲν γὰρ οἰκοδομικὴ καὶ ναυπηγικὴ ποιητικαὶ εἰσὶν· ἐστὶ γὰρ αὐτῶν ἰδεῖν ἔργον πεποιημένον. Πολιτικὴ δὲ καὶ αὐλητικὴ καὶ καθαριστικὴ καὶ αἱ τοιαῦται πρακτικαί· οὐ γὰρ ἐστὶν ἰδεῖν θεατὸν αὐτῶν πεποιημένον, ἀλλὰ πράττουσι τ' ὁ μὲν γὰρ αὐλαί καὶ καθαρίζει, ὁ δὲ πολιτεύεται. Ἡ δὲ γεωμετρικὴ καὶ ἁρμονικὴ καὶ ἀστρολογικὴ θεωρητικαί· ὅτι

γὰρ πράττουσιν οὕτε ποιοῦσιν αὐθέν, ἀλλ' ὁ μὲν γεωμέτρης θεωρεῖ πῶς πρὸς ἀλλήλας ἔχουσιν αἱ γραμμαί, ὁ δ' ἁρμονικὸς τοὺς φθόγγους, ὁ δ' ἀστρολογικὸς τὰ ἀστρα καὶ τὸν κόσμον. Τῶν ἄρα ἐπιστημῶν αἱ μὲν εἰσι θεωρητικαί, αἱ δὲ πρακτικαί, αἱ δὲ ποιητικαί.

Cod. Marc. 8 : Διαιρεῖται ἡ ἐπιστήμη εἰς τρία· ἐστὶ γὰρ αὐτῆς τὸ μὲν θεωρητικόν, τὸ δὲ ποιητικόν, τὸ δὲ πρακτικόν. Ἔστι δὲ ἢ μὲν θεωρητικὴ, ἢς τὸ κεφάλαιόν ἐστι θεωρία, ὅσην ἡ γεωμετρικὴ καὶ ἀριθμητικὴ καὶ ἁρμονικὴ καὶ αἱ τοιαῦται· ἢ δὲ ποιητικὴ, ἢς τὸ κεφάλαιόν ἐστὶν ἔργον συντελεστικόν, ὅσην οἰκοδομικὴ καὶ ἀνδριαντοποιητικὴ καὶ ἄλλαι τοιαῦται· ἢ δὲ πρακτικὴ, ἢς τὸ κεφάλαιόν ἐστι πρᾶξις, ὅσην ἱατρικὴ καὶ στρατηγικὴ καὶ πολιτικὴ καὶ ἄλλαι τοιαῦται. Τῆς ἐπιστήμης ἄρα ἢ μὲν ἐστὶ θεωρητικὴ, ἢ δὲ ποιητικὴ, ἢ δὲ πρακτικὴ.

Alia legitur divisio in cod. Marc. 53 : Διαιροῦνται αἱ ἐπιστήμαι τῶν πρώτων καὶ τῶν δευτέρων εἰς τρία· εἰσι γὰρ αὐτῶν αἱ μὲν πρώται, αἱ δὲ δεύτεραι, αἱ δὲ τρίται. Πρώται μὲν οὖν εἰσὶν αἱ περὶ ἀσκηναστικάς τε καὶ μεταλλευτικάς καὶ ὕλοτομικάς καὶ λίθοτομικάς, δεύτεραι δὲ αἱ τε ποιητικαὶ καὶ μετασχηματιστικάς, ὅσην ἢ μὲν χαλκευτικὴ τὸν σίδηρον· τούτων γὰρ λαβοῦσα μετασχημάτις καὶ ἐποίησε χαλκίους καὶ ἔπλα καὶ τὰ τοιαῦτα, ἢ δὲ λιθουργικὴ τοὺς λίθους παραλαβοῦσα μετασχημάτις καὶ ἐποίησε τεῖχην καὶ οἰκίας καὶ τὰ τοιαῦτα. Πάλιν αἱ τρίται· ἢ μὲν γὰρ ἱππικὴ παραλαβοῦσα τὸν χαλκὸν ἐχρήσατο καλῶς καὶ ἡ πολεμικὴ τὰ ἔπλα καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων, καὶ πάλιν ἡ αὐλητικὴ παραλαβοῦσα τοὺς αὐλοὺς ἐχρήσατο καλῶς καὶ ἡ κυβερνητικὴ τοὺς ὄλακας παραλαβοῦσα καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων.

divitias sed propter virtutem rempublicam administrant; oligarchica est ea in qua nonnulli magnis censibus institutis magistratus exercent, sive urbem gubernant multitudine per factionem oppressa. Tyrannis vero est quum aliquis sive decepta sive oppressa multitudine dominationem exercet; regnum vero est quoties rex sive lege sive origine urbis res administrat. Civitates igitur sunt aliæ democraticæ, aliæ aristocraticæ, aliæ oligarchicæ, aliæ tyrannicæ, aliæ regie.

IV. Justitiæ tria sunt genera: unum circa deos, alterum circa homines, tertium circa defunctos versari. Nam et qui sacra secundum leges faciunt sacrarumque rerum curam habent, religiosi in deos ac pii sunt: qui vero mutua depositaque restituunt, justii erga homines sunt; qui autem monumenta curant, justii sunt erga defunctos. Justitia igitur alia erga deos est, alia erga homines, alia erga defunctos.

4. Dividitur justitia in tria genera: unum enim est erga deum, unum erga homines, unum erga defunctos. Justitia erga deum est grati animi cum pietate significa-

tio et omnia ejus præcepta implere. Justitia erga homines obtemperatio est legibus quæ sunt circa factiones et alia quæ justa habentur. Justitia erga defunctos est esse sepelire atque tribuere. Justitiæ igitur unum genus est erga deum, alterum erga homines, tertium erga defunctos.

V. Disciplinæ tres esse species; aliam quidem in actione consistere, aliam ex operis effectu constare, tertiam speculationi studere. Nam ædium naviumque structuram ad effectricem illam pertinere: nam ex illis opus aliquod factum videmus. Politicam vero et tibiarum cantus pulsusque citharæ et hujusmodi cetera in agendo consistere: neque enim consummato actu quippiam remanet quod oculis subjectum sit, sed simpliciter agunt aliquid: alius enim tibiis, alius fidibus canit, alius rempublicam gerit. Porro geometria et musica atque astrologia sub intelligentiam cadunt et speculationi tantummodo inserviunt: neque enim vel agunt vel efficiunt quicquam, sed geometra quidem contemplatur ut sese habeant ad se invicem lineæ, musicus sonos, astrologus sidera atque mundam. Disci-

VI. Diog. Laert. III, 85 : Τῆς ἰατρικῆς ἔστιν εἶδη πάντα, ἢ μὲν φαρμακευτικῆ, ἢ δὲ χειρουργικῆ, ἢ δὲ διαιτητικῆ, ἢ δὲ νοσογνωμονικῆ, ἢ δὲ βοηθητικῆ. Ἡ μὲν φαρμακευτικὴ διὰ φαρμάκων ἴσται τὰς ἀρρωστίας, ἢ δὲ χειρουργικὴ διὰ τοῦ τέμνειν καὶ κατεῖν ὑγιάζει, ἢ δὲ διαιτητικὴ διὰ τοῦ διαίτην ἀπαλλάττει τὰς ἀρρωστίας, ἢ δὲ νοσογνωμονικὴ διὰ τοῦ γνῶναι τὸ ἀρρώστημα, ἢ δὲ βοηθητικὴ διὰ τοῦ βοηθῆσαι εἰς τὸ παραχρῆμα ἀπαλλάττει τῆς ἀληθόνος. Τῆς ἄρα ἰατρικῆς ἢ μὲν ἔστι φαρμακευτικῆ, ἢ δὲ χειρουργικῆ, ἢ δὲ νοσογνωμονικῆ, ἢ δὲ βοηθητικῆ.

Cod. Marc. 61 : Διαιρεῖται ἡ ἰατρικὴ εἰς πέντε· τὸ μὲν γὰρ αὐτῆς ἔστι φαρμακευτικόν, τὸ δὲ χειρουργικόν, τὸ δὲ διαιτητικόν, τὸ δὲ νοσογνωμονικόν, τὸ δὲ βοηθητικόν. Καὶ ἡ μὲν φαρμακευτικὴ διὰ φαρμακείας ἴσται τὰς ἀρρωστίας, ἢ δὲ χειρουργικὴ διὰ τοῦ τέμνειν καὶ κατεῖν ὑγιάζει τοὺς κάμοντας, ἢ δὲ διαιτητικὴ διὰ τοῦ διαίτην ἀπαλλάττει τῆς ἀρρωστίας, ἢ δὲ νοσογνωμονικὴ διὰ τοῦ γνῶναι τὴν νόσον οὕτως ἴσται τὸν νοσοῦντα, ἢ δὲ βοηθητικὴ διὰ τῶν βοηθημάτων ὑγιάζει τοὺς ἀσθενοῦντας.

VII. Diog. Laert. III, 86 : Νόμου διαιρέσεις

δύο· ὁ μὲν γὰρ αὐτοῦ γεγραμμένος, ὁ δ' ἄγραφος. Ὁ μὲν ἐν ταῖς πόλεσι πολιτευόμεθα, γεγραμμένος ἔστιν· ὁ δὲ κατὰ εἶθον γινόμενος οὗτος ἄγραφος καλεῖται· οἷον τὸ μὴ γυμνὸν πορεύεσθαι εἰς τὴν ἀγορὰν μηδὲ γυναικείον ἱμάτιον περιβάλλεσθαι. Ταῦτα γὰρ οὐδαὶς νόμῳ κωλύει, ἀλλ' ἑμῶς οὐ κρᾶττομεν διὰ τὸ ἀγράφῳ νόμῳ κωλύεσθαι. Τοῦ ἄρα νόμου ἔστιν ὁ μὲν γεγραμμένος, ὁ δ' ἄγραφος.

Cod. Marc. 20 : Διαιρεῖται ὁ νόμος εἰς δύο· ἔστι γὰρ αὐτοῦ ἐν μὲν γεγραμμένον, ἐν δὲ ἄγραφον. Ἐστὶ δὲ ὁ μὲν γεγραμμένος καθ' ὅν τὰ σύμβολα συναλλάσσομεν καὶ τὰς ἄλλας πρὸς ἀλλήλους πράξεις διακρίνομεν καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα οἰκονομοῦμεν· ὁ δὲ ἄγραφος καθ' ὅν τὰ εἶθον ἐν ταῖς πόλεσιν αὐξεται καὶ διαμένει.

VIII. Diog. Laert. III, 86 : Ὁ λόγος διαιρεῖται εἰς πέντε, ὧν εἷς μὲν ἔστιν ὅν οἱ πολιτευόμενοι λέγουσιν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, δεὺς καλεῖται πολιτικός· ἑτέρα δὲ διαιρέσεις λόγου ὅν οἱ ῥήτορες γράφουσι καὶ εἰς ἐπίδειξιν τε προφέρουσι καὶ εἰς ἐγκώμια καὶ ψόγους καὶ κατηγορίας· τὸ δὴ τοιούτων εἶδός ἐστι ῥητορικόν. Τρίτη δὲ διαιρέσεις λόγου ὅν οἱ ἰδιώταις διαλέγον-

plinae igitur aliae theoreticae sunt, aliae practicae, aliae effectivae.

8. Disciplina dividitur in tres species. Una enim est quae studet speculationi, altera quae opus efficit, tertia quae in actione constat. Theoretica illa est cujus caput est speculatio, sicut geometria, arithmetica, musica et hujusmodi reliquae. Effectivae caput est opus efficere ut aedium structura et statuaria et quae sunt similes. Practicae caput actio est, ut medicina, ars imperatoria et politica et aliae tales. Disciplinae igitur aliae theoreticae sunt, aliae practicae, aliae effectivae.

53. Disciplinae in tres species dividuntur : sunt enim aliae primae, aliae secundae, aliae tertiae. Primae sunt quae ad comparandam materiam inserviunt, ut ad fodienda metalla, caedenda ligna et lapides; alterae vero quae in efficiendo et transformando versantur, ut ars ferraria transformat ferrum, frenata, arma et similia fabricando. Ars vero elaborandi lapides hos transformat extruendo muros, aedes et similia. Rursus vero tertiae [in agendo occupantur] : ars enim equitandi assumit frenum et bene eo utitur : ars bellandi armis et similibus utitur, deinde ars tibias canendi tibiis bene utitur, et ars navem regendi gubernaculo et aliis similibus.

VI. Medicinae quinque species esse : aliam quippe dici a medicamentis, aliam chirurgicam, aliam a victu, aliam a perspicentia morborum, aliam a remediis. Quae a medicamentis dicitur, medicata potione subvenit morbis, chirurgica secundo et urendo sanat; quae a victu, sola victus ratione et ordine arceat aegritudines; quae a perspicentia morborum, ex celeri discretionem morborum aegris succurrit; quae a remediis, strenuo auxilio doctis con-

tinuo liberal. Medicinae ergo genus unum est quod in medicamentis, alterum quod chirurgia, tertium quod victus ratione, quartum quod morborum perspicentia, quintum quod remediis continetur.

61. Medicinae in quinque dividitur partes : una enim est in medicamentis, altera in chirurgica, tertia in victu, quarta in cognitione morborum, quinta in remediis. Quae est in medicamentis medicata potione morbis subvenit; chirurgica secundo et urendo sanat aegrotantes; quae in victu est, victus ratione pellit aegritudines; quae in cognitione morborum versatur, medetur aegrotis morbi discretionem; quae in remediis, remedium auxilio infirmos in sanitatem restituit.

VII. Legis geminam esse distributionem : alteram scriptam, alteram vero non scriptam. Priorem istam esse civilem, qua administramus rempublicam; quae vero citra scripturam constat, eam a natura et usu proficisci : quale est nudum in foro ambulare non debere aut muliebri veste uti; haec enim nulla scripta lege prohibentur : quae tamen non agimus, quod lege non scripta vetamur. Lex igitur alia est scripta, alia non scripta.

20. Lex in duas species dividitur : est enim una scripta, altera vero non scripta. Lex scripta ea est secundum quam contrahimus pactiones et ceteras mutuas dijudicamus actiones et omnia similia gerimus : lex vero non scripta ea qua mores in civitate vigent et manent.

VIII. Oratio in quinque partes dividitur. Esse enim ejus genus quoddam quo utuntur in concionibus hi qui administrant rempublicam, idque civile appellari; aliud quo scribunt rhetores orationes quas ad ostentationem proferunt, dum vel laudant vel vituperant vel accusant

ται πρὸς ἀλλήλους· οὗτος δὲ ὁ τρόπος προσαγορεύεται ἰδιωτικὸς. Ἐτέρω δὲ διαίρεσις λόγου ἐν οἱ κατὰ βραχὺ ἐρωτῶντες καὶ ἀποκρινόμενοι τοῖς ἐρωτῶσι διαλέγονται· οὗτος δὲ καλεῖται ὁ λόγος διαλεκτικὸς. Πέμπτη δὲ διαίρεσις λόγου ἐν οἱ τεχνικῶν περὶ τῆς ἑαυτῶν διαλέγονται τέχνης· ἅς δὲ καλεῖται τεχνικὸς. Τοῦ λόγου ἄρα τὸ μὲν ἐστὶ πολιτικόν, τὸ δὲ ῥητορικόν, τὸ δ' ἰδιωτικόν, τὸ δὲ διαλεκτικόν, τὸ δὲ τεχνικόν.

Cod. Marc. 16 : Διαίρεται ὁ λόγος εἰς πέντε· ἔστι γὰρ αὐτοῦ ὁ μὲν ῥητορικὸς, ὁ δὲ πολιτικὸς, ὁ δὲ διαλεκτικὸς, ὁ δὲ τεχνικὸς, ὁ δὲ ἰδιωτικὸς. Ἔστι δὲ ὁ μὲν ῥητορικὸς καὶ ἐπιδεικτικὸς καὶ κατηγορικὸς καὶ ἀπολογητικὸς, ὁ δὲ πολιτικὸς συμβουλευτικὸς καὶ παρακλητικὸς, διαλεκτικὸς δὲ ὁ κατὰ βραχὺ τῷ ἐρωτῶν ἐμφανίζων ἃ προαίρεται, τεχνικὸς δὲ ἐν λέγουσιν οἱ τεχνίται ὑπὲρ τῶν κατὰ τὴν τέχνην ἑκάστου αὐτῶν, ἰδιωτικὸς δὲ ἐν οἱ ἰδιῶται λέγουσι πρὸς ἀλλήλους καθ' ἑκάστην ἡμέραν διαλεγόμενοι.

IX. Diog. L. III, 88 : Ἡ μουσικὴ εἰς τρία διαίρεται· ἔστι γὰρ ἡ μὲν διὰ τοῦ στόματος μόνον, οἷον ἡ ᾠδὴ· δεύτερον δὲ διὰ τοῦ στόματος καὶ τῶν χειρῶν, οἷον ἡ κιθαροψαλμὴ· τρίτον ἀπὸ τῶν χειρῶν μόνον, οἷον ἡ κιθαριστικὴ. Τῆς ἄρα μουσικῆς ἔστι τὸ μὲν ἀπὸ τοῦ στόματος μόνον, τὸ δ' ἀπὸ τοῦ στόματος καὶ τῶν χειρῶν, τὸ δ' ἀπὸ τῶν χειρῶν.

Cod. Marc. 60 : Διαίρεται ἡ μουσικὴ εἰς τρία· ἔστι γὰρ αὐτῆς ἐν μὲν αὐτοῦ τοῦ στόματος ἔργον, ἐν δὲ χειρῶν καὶ στοματος, ἐν δὲ τῶν χειρῶν. Ἐν δὲ μόνον

αὐτοῦ τοῦ στόματος ἔργον, οἷον αἱ τε ψᾶδι καὶ οἱ τραυματισμοὶ καὶ τὰ τοιαῦτα, τῶν δὲ χειρῶν καὶ τοῦ στόματος ἢ τε χοραυλητικὴ καὶ αὐλητικὴ καὶ τὰ ὅμοια, τῶν δὲ χειρῶν ἡ κιθαριστικὴ καὶ τὰ τοιαῦτα.

X. Diog. L. III, 88 : Διαίρεται δὲ ἡ εὐγένεια εἰς εἶδη τέτταρα· ἐν μὲν ἐάν ὦσιν οἱ πρόγονοι καλοὶ καγαθοὶ καὶ δίκαιοι, τοὺς ἐκ τούτων γεγεννημένους εὐγενεῖς φασὶν εἶναι· ἄλλο δ' ἐάν ὦσιν οἱ πρόγονοι δεδυναστευκότες καὶ ἀρχόντες γεγεννημένοι, τοὺς ἐκ τούτων εὐγενεῖς φασὶν εἶναι· ἄλλο δ' ἐάν ὦσιν οἱ πρόγονοι ὀνομαστοὶ, οἷον ἀπὸ στρατηγίας, ἀπὸ στεφανιῶν ἀγῶνων· καὶ γὰρ τοὺς ἐκ τούτων γεγεννημένους εὐγενεῖς προσαγορεύομεν. Ἄλλο εἶδος ἐάν αὐτοὶ τις ἡ γεννάδας τὴν ψυχὴν καὶ μεγαλόψυχος, καὶ τοῦτον εὐγενῆ φασὶ· καὶ τῆς γε εὐγενείας αὐτὴ κρατίστη. Τῆς ἄρα εὐγενείας τὸ μὲν ἀπὸ προγόνων ἐπιεικῶν, τὸ δὲ δυναστῶν, τὸ δ' ἐνδόξων, τὸ δ' ἀπὸ τῆς αὐτοῦ καλοκλῆθίας.

Cod. Marc. 10 : Διαίρεται ἡ εὐγένεια εἰς τρία· ἔστι γὰρ αὐτῆς ἐν μὲν ἀπὸ ἐνδόξων καὶ ὀνομαστῶν γονέων γεγενῆσθαι, οἷον ἀπὸ βασιλέων καὶ ἀρχόντων γεγενῆσθαι ἢ ἄλλην τινὰ δόξαν ἐχόντων· τὸ δὲ ἀπὸ σπουδαίων καὶ δικαίων, οἷον ἀπὸ Ξενοφώντος καὶ Νεῖλου καὶ τῶν τοιούτων· τὸ δὲ ἀπ' αὐτῆς τῆς τοῦ ἔχοντος ἀρετῆς, οἷον ἐάν ᾗ γενναῖος καὶ μεγαλοκρηπῆς καὶ δίκαιος καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα. Τῆς εὐγενείας ἄρα ἐν μὲν ἔστι τὸ ἀπὸ ἐνδόξων καὶ ὀνομαστῶν προγόνων γεγενῆσθαι, ἐν δὲ τὸ ἀπὸ σπουδαίων καὶ δικαίων, ἐν δὲ τὸ ἀπ' αὐτῆς τῆς τοῦ ἔχοντος ἀρετῆς.

quempiam : esse vero id genus rhetoricum ; tertium quo privati inter se mutuo colloquuntur, dicitur privatum ; quartum quo ii qui compendio rogant et respondent, cum his a quibus interrogantur, disputant, vocanturque id genus dialecticum ; quintum quo artifices, dum de sua arte disserunt, loquuntur, appellaturque id artificiosum. Orationis igitur genus aliud civile est, aliud rhetoricum, aliud privatum, aliud dialecticum, aliud artificiosum.

16. Oratio in quinque genera dividitur : est enim genus rhetoricum, politicum, dialecticum, artificiosum, privatum. Rhetoricum genus est et demonstrativum et ad accusandum et defendendum proprium. Politicum genus est suasorium et cohortatorium ; dialecticum vero quod breviter interrogando ostendit proposita ; artificiosum quo utuntur artifices quum de sua quisque arte disserit ; privatum vero quo privati inter se quotidie colloquuntur.

IX. Musicam in tria secari : quandam enim ore tantum constare, ut cantum ; aliam ore simul et manu, ut citharodiam ; tertiam solis manibus perfici, ut quum citharam percutimus. Musicæ igitur species alia est qua solo ore utimur, alia qua ore et manibus, alia qua manibus.

60. Musica in tria dividitur : quædam enim ejus species ore tantum efficitur : altera manibus simul et ore, tertia solis manibus. Alia ore tantum efficitur, ut cantus, sibil

et his similia, manibus et ore tibiarum cantus sive in choro sive solus et similia, manibus vero solis, lyrae palatio et similia.

X. Nobilitatem quattuor in genera dividi ; unum si qui honestis, bonis justisque majoribus fuerint nati, eos nobiles esse dici ; aliud si quorum majores dynastæ ac principes fuerint, eos nobiles esse dicimus ; aliud si majores fama sunt celebres et gloria, quum vel ex bellicis rebus præclare gestis vel ex certaminum coronis reportaverint : namque hos quoque nobiles appellamus ; aliud, si quis ipse sit generosus et animi nobilitate excellens, hunc quoque nobilem dicimus : eaque optima est nobilitas. Nobilitatis ergo genus unum est a majoribus bonis æquique viris, aliud a dynastis, aliud ab illustribus, aliud a propria honestate profectum.

10. Nobilitas in tres species dividitur, quarum una est parentibus illustribus et claris ortum esse, ut ex regibus vel principibus, vel qui aliam quandam gloriam habent. Altera ex viris bonis et justis, ut e Xenophonte et Nilo (?) et similibus. Tertia quæ gignitur ex ipsa virtute ejus qui nobilis est, quum sit generosus, excelso animo, justus et aliis virtutibus ornatus. Nobilitatis igitur genus unum est majoribus illustribus et claris natum esse, aliud e bonis et justis, aliud quod a propria virtute oritur.

XI. Diog. L. III, 89 : Τὸ κάλλος διαιρεῖται εἰς τρία· ἐν μὲν γὰρ αὐτοῦ ἐστὶν ἐπαινετόν, ὅσον ἢ διὰ τῆς ὀφθαλμικῆς εὐμορφίας· ἄλλο δὲ χρηστικόν, ὅσον ὄργανον καὶ οἰκία καὶ τὰ τοιαῦτα πρὸς χρῆσιν ἐστὶ καλὰ· τὰ δὲ πρὸς νόμους καὶ ἐπιτηδεύματα καὶ τὰ τοιαῦτα πρὸς ὠφελείαν ἐστὶ καλὰ. Τοῦ ἄρα κάλλους τὸ μὲν ἐστὶ πρὸς ἔπαινον, τὸ δὲ πρὸς χρῆσιν, τὸ δὲ πρὸς ὠφελείαν.

Cod. Marc. 62 : Διαιρεῖται τὸ κάλλος εἰς τρία· ἐν μὲν γὰρ αὐτοῦ ἐστὶν ἐπαινετόν, ὅσον ἢ διὰ τῆς ὀφθαλμικῆς εὐμορφίας· ἄλλο δὲ χρηστικόν, ὅσον ὄργανον καὶ οἰκία καὶ τὰ τοιαῦτα πρὸς χρῆσιν εἰσι καλὰ· τὰ δὲ πρὸς νόμους, ὅσον νόμους καλῶς καὶ ἐπιτηδεύματα καὶ τὰ τοιαῦτα πρὸς ὠφελείαν εἰσι καλὰ.

XII. Diog. L. III, 90 : Ἡ ψυχὴ διαιρεῖται εἰς τρία· τὸ μὲν γὰρ αὐτῆς ἐστὶ λογικόν, τὸ δ' ἐπιθυμητικόν, τὸ δὲ θυμικόν. Τούτων δὲ τὸ μὲν λογικόν ἐστὶν αἴτιον τοῦ βουλευέσθαι καὶ λογίζεσθαι καὶ διανοεῖσθαι καὶ τῶν τοιούτων πάντων· τὸ δ' ἐπιθυμητικὸν μέρος τῆς ψυχῆς ἐστὶν αἴτιον τοῦ ἐπιθυμεῖν φαγεῖν καὶ τοῦ πλησιάζειν καὶ τῶν τοιούτων πάντων. Τὸ δὲ θυμικὸν μέρος αἰτίον ἐστὶ τοῦ θαρραλεῖν καὶ ἠδουέσθαι καὶ λυπεῖσθαι καὶ ὀργίζεσθαι. Τῆς ἄρα ψυχῆς ἐστὶ τὸ μὲν λογικόν, τὸ δὲ ἐπιθυμητικόν, τὸ δὲ θυμικόν.

Cod. Marc. 1 : Διαιρεῖται ἡ ψυχὴ εἰς τρία· ἐστὶ γὰρ αὐτῆς ἐν μὲν λογιστικόν, ἐν δὲ θυμικόν, ἐν δὲ ἐπιθυμητικόν. Ἔστι δὲ τὸ μὲν λογιστικόν, ᾧ λογίζόμεθα· τὸ δὲ ἐπιθυμητικόν, ᾧ τὰς ἐπιθυμίας ἀναλαμβάνομεν· τὸ δὲ θυμικόν, ᾧ θυμούμεθα καὶ ὀργιζόμεθα καὶ θαρραλοῦμεν καὶ ἀμυνόμεθα καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα. Τῆς

ψυχῆς ἄρα τὸ μὲν ἐστὶ λογικόν, τὸ δὲ θυμικόν, τὸ δὲ ἐπιθυμητικόν.

XIII. Diog. L. III, 90 : Τῆς τελείας ἀρετῆς εἶδη ἐστὶ τέτταρα· φρόνησις, δικαιοσύνη, ἀνδρεία καὶ σωφροσύνη. Τούτων ἡ μὲν φρόνησις αἰτία τοῦ πράττειν ὀρθῶς τὰ πράγματα· ἡ δὲ δικαιοσύνη τοῦ ἐν ταῖς κοινωνίαις καὶ τοῖς συναλλάγμασι δικαιοπραγεῖν· ἡ δ' ἀνδρεία τοῦ ἐν τοῖς κινδύνοις καὶ φοβεροῖς μὴ ἐξίστασθαι [ποιεῖν], ἀλλὰ μένειν· ἡ δὲ σωφροσύνη τοῦ κρατεῖν τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ ὑπὸ μηδεμίᾳς ἡδονῆς δουλοῦσθαι, ἀλλὰ κοσμίως ζῆν. Τῆς ἀρετῆς ἄρα τὸ μὲν ἐστὶ φρόνησις, ἄλλο δικαιοσύνη, τρίτον ἀνδρεία, τέταρτον σωφροσύνη.

Cod. Marc. 2 : Διαιρεῖται ἡ ἀρετὴ εἰς τέσσαρα· ἐστὶ γὰρ αὐτῆς ἐν μὲν φρόνησις, ἐν δὲ δικαιοσύνη, ἐν δὲ ἀνδρεία, ἐν δὲ σωφροσύνη. Ἔστι δὲ ἡ μὲν φρόνησις ἐν τῷ λογιστικῷ, ἡ δὲ δικαιοσύνη ἐν πᾶσι τούτοις τοῖς μέρεσι γίγνεται, ἡ δὲ ἀνδρεία ἐν τῷ θυμικῷ, ἡ δὲ σωφροσύνη ἐν τῷ ἐπιθυμητικῷ. Τῆς ἀρετῆς ἄρα ἐν μὲν ἐστὶ φρόνησις, ἐν δὲ δικαιοσύνη, ἐν δὲ ἀνδρεία, ἐν δὲ σωφροσύνη.

XIV. Diog. Laert. III, 91 : Ἡ ἀρχὴ διαιρεῖται εἰς μέρη πέντε· ἐν μὲν εἰς τὸ κατὰ νόμον, ἐν δ' εἰς τὸ κατὰ φύσιν, ἐν δ' εἰς τὸ κατ' ἔθος, τέταρτον δ' εἰς τὸ κατὰ γένος, πέμπτον δ' εἰς τὸ κατὰ βίαν. Οἱ μὲν οὖν ἐν ταῖς πόλεσιν ἀρχόντες ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἐπὶ ἀρεθῶσι, κατὰ νόμον ἀρχοῦσιν· οἱ δὲ κατὰ φύσιν, οἱ ἀρσενες, οὐ μόνον ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἀλόγοις ζώοις· ἐπὶ πολλῷ γὰρ πανταχοῦ τὰ ἄρσενα τῶν θηλειῶν ἀρχεῖ. Ἡ δὲ τοῦ κατ' ἔθος ἀρχῆς τοιαύτη ἐστὶν

XI. Pulchritudinem in tria distinguit : aliam quippe esse laudabilem, ut formosam faciem ; aliam quoque usui deservire, ut instrumentum et domum et alia ejusdem generis, quæ præterquam quod speciosa sunt, usibus nostris commoda etiam sunt ; tertiam legibus studiisque constare, eamque ad utilitatem pulchram esse. Pulchritudinis igitur genus unum ad laudem, alterum ad usum, tertium ad utilitatem refertur.

62. Pulchritudo in tria dividitur : unum ejus laudabile est ut formosa facies ; alterum ad usum deservit, ut instrumentum, domus et similia quæ pulchra sunt ad usum. Tertium ad utilitatem, ut lex pulchra et instituta, quæ pulchra sunt ad utilitatem.

XII. Animæ tres partes esse, quarum una continet ratiocinationem, altera cupiditatem, tertia iram. Ex his autem ratiocinationem causam esse consilii, cogitationis, consultationis et hujusmodi reliquorum ; cupiditatem esse appetendi cibi vel coitus et similium causam ; iram vero confidentiæ, voluptatis, doloris et iracundiæ auctorem esse. Ergo animæ pars una est ratiocinationis particeps, altera cupiditatis, tertia iræ.

1. Dividitur anima in tres partes : una enim est ratiocinationis particeps, altera cupiditatis, tertia iræ. Quæ ra-

tioinationis est particeps ea est qua cogitamus ; quæ cupiditatis ea qua cupimus ; quæ iræ, ea qua irascimur, confidimus, nos defendimus et alia similia. Ergo animæ pars una est ratiocinationis particeps, altera cupiditatis, tertia iræ.

XIII. Perfectæ consummatæque virtutis esse species quatuor, primam prudentiam, secundam justitiam, fortitudinem tertiam, quartam temperantiam. Ex his prudentiam ut recte agantur omnia causam esse ; justitiam vero inter consortia et humanæ vitæ commercia non violandi juris esse auctorem ; fortitudinem autem, ne inter pericula et terrores a fortiter cæptis desiciamus, sed sustineamus ; porro temperantiam ad frenandas cupiditates, ut a nulla voluptate subigamur, sed honeste et liberaliter vivamus. Virtutis igitur una pars est prudentia, altera justitia, tertia fortitudo, quarta temperantia.

2. Virtus in quatuor dividitur : illius enim pars est prudentia, pars justitia, pars fortitudo, pars temperantia. Prudentia ejus est partis quæ ratiocinationis particeps est, justitia in omnibus his partibus gignitur ; fortitudo in ea parte quæ particeps est iræ, temperantia vero in ea quæ cupiditatis. Virtutis igitur partes sunt prudentia, justitia, fortitudo, temperantia.

οἶαν οἱ παιδαγωγοὶ τῶν παιδῶν ἀρχοῦσι καὶ οἱ διδάσκαλοι τῶν φοιτῶντων. Κατὰ γένος δ' ἀρχὴ τοιαύτη τις λέγεται οἶαν οἱ Λακεδαιμόνιοι βασιλεῖς ἀρχοῦσιν· ἀπὸ γὰρ γένους τινοῦς ἡ βασιλεία· καὶ ἐν Μακεδονίᾳ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀρχοῦσι· καὶ γὰρ ἐκεῖ ἀπὸ γένους ἡ βασιλεία καθίσταται. Οἱ δὲ βιασάμενοι ἢ παρακρουσάμενοι ἀρχοῦσιν ἀκόντων τῶν πολιτῶν ἢ δὲ τοιαύτη ἀρχὴ κατὰ βίαν λέγεται εἶναι. Τῆς ἀρχῆς ἄρα ἐστὶ τὸ μὲν κατὰ νόμον, τὸ δὲ κατὰ γένος, τὸ δὲ κατὰ φύσιν, τὸ δὲ κατ' ἔθος, τὸ δὲ κατὰ βίαν. Cf. supra III.

Cod. Marc. 63 : Διαιρεῖται ἡ ἀρχὴ εἰς μέρη πέντε· ἐν μὲν εἰς τὸ κατὰ νόμον, ἐν δὲ εἰς τὸ κατὰ φύσιν, ἐν δὲ εἰς τὸ κατὰ ἔθος, ἐν δὲ εἰς τὸ κατὰ γένος, πέμπτον δὲ εἰς τὸ κατὰ βίαν. Οἱ μὲν οὖν ἐν ταῖς πόλεσιν ἀρχόντες ὅταν ὑπὸ τῶν πολιτῶν αἰρεθῶσιν, οὗτοι κατὰ νόμον ἀρχοῦσιν. Ἡ δὲ τοῦ κατὰ φύσιν ἀρχῆς οὐ μόνον ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ζῴοις ἐστίν· ἐπὶ πολὺ γὰρ πανταχοῦ τὰ ἀρρενα τῶν ζῴων τῶν θηλειῶν ἀρχει. Ἡ δὲ τοῦ κατὰ ἔθος ἀρχῆς τοιαύτη ἐστίν, οἷον οἱ παιδαγωγοὶ τῶν παιδῶν ἀρχοῦσι καὶ οἱ διδάσκαλοι τῶν φοιτητῶν. Κατὰ γένος δὲ ἀρχὴ τοιαύτη τις λέγεται, ὅταν πατέρα βασιλέα τελευτήσαντα υἱὸς διαδέξηται καὶ πάλιν τοῦτον ὁ τοῦτου υἱὸς καὶ ἐφεξῆς δὲ ὡσαύτως. Ὅσοι δὲ βιασάμενοι ἀρχοῦσιν ἀκόντων αὐτῶν, ἡ τοιαύτη ἀρχὴ κατὰ βίαν λέγεται εἶναι.

Ib. 51 : Διαιρεῖται ἡ ἀρχὴ εἰς τρία· ἐστὶ γὰρ αὐτῆς ἐν μὲν κατὰ φύσιν, ἐν δὲ κατὰ βίαν, ἐν δὲ κατὰ

τάξιν καὶ θέσιν. Κατὰ φύσιν μὲν οὖν ἀρχει τὸ ἀρρεν τοῦ θήλεος καὶ τὸ ἰσχυρότερον τοῦ ἀσθενεστεροῦ, οἷον ἐν μὲν βουσί ταῦρος, ἐν δὲ προβάτοις κριὸς καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα· κατὰ βίαν δὲ οἷον οἱ δεσπότηαι τῶν δούλων καὶ οἱ τύραννοι τῶν πόλεων καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα· κατὰ τάξιν δὲ καὶ θέσιν οἷον τὸ πρῶτον τεχνθῆν· ἐντεῦθεν ἀρχὴ ἐστὶ τῆς μὲν τραγωδίας « Ἡ παλαιὸν Ἄργος » (Eurip. Electra), τῶν δὲ στοιχείων τὸ ἄλφα καὶ ἀριθμοῦ τὸ ἐν.

XV. Diog. Laert. III, 93 : Τῆς ῥητορείας εἶδη ἐστὶν ἕξ. Ὅταν μὲν γὰρ κελεύωσι πολεμεῖν ἢ συμμαχεῖν πρὸς τινα, καλεῖται τὸ τοιοῦτον εἶδος προτροπῆ· ὅταν δ' ἀξιώσῃ μὴ πολεμεῖν μηδὲ συμμαχεῖν, ἀλλ' ἡσυχίαν ἀγειν, τὸ τοιοῦτον εἶδος ἀποτροπῆ ἐστὶ. Τρίτον εἶδος τῆς ῥητορείας ὅταν τις φάσκη ἀδικεῖσθαι ὑπὸ τινος καὶ πολλῶν κακῶν αἰτιον ἀποφαίνῃ· τὸ δὲ τοιοῦτον εἶδος κατηγορία ὀνομάζεται. Τέταρτον εἶδος τῆς ῥητορείας [ἀπολογία καλεῖται] ὅταν ἀποφαίνῃ τις αὐτὸν μὴθὲν ἀδικοῦντα μήτ' ἄλλο ἄτοπον μὴθὲν πράτοντα· τὸ δὲ τοιοῦτον ἀπολογία καλοῦσιν πέμπτον εἶδος ῥητορείας ὅταν τις εὖ λέγῃ (τινὰ) καὶ ἀποφαίνῃ καλὸν κάγαθόν· τὸ δὲ τοιοῦτον εἶδος καλεῖται ἐγκώμιον. Ἑκτὸν εἶδος ὅταν τις ἀποφαίνῃ (τινὰ) φαῦλον, τὸ δὲ τοιοῦτον εἶδος καλεῖται ψόγος. Τῆς ἄρα ῥητορείας τὸ μὲν ἐστὶν ἐγκώμιον, τὸ δὲ ψόγος, τὸ δὲ προτροπῆ, τὸ δὲ ἀποτροπῆ, τὸ δὲ κατηγορία, τὸ δὲ ἀπολογία.

Cod. Marc. 17 : Διαιρεῖται ἡ ῥητορεία εἰς πέντε·

XIV. Imperium in quinque genera partitur, legitimum, naturale, aliud consuetudinis, aliud generis, denique violentum. Nam magistratus civitatum si eligantur a civibus, secundum legem imperant; per naturam vero mares ubique, non modo inter homines, verum inter alia quoque animalia feminis præsumunt; ex consuetudine vero et pædagogii pueris et magistris discipulis imperant; per genus autem quemadmodum Lacedæmoniorum reges dominantur: nam ex genere regnum habent, quomodo et apud Macedones reges imperant: quippe et illic regnum ex genere institutum est. Porro qui coactis per vim ac dolum civibus invititis imperant, ii violenti ac tyranni vocantur. Imperium igitur unum est legitimum, alterum naturale, aliud generis, aliud consuetudinis, aliud violentum.

63. Imperium in quinque species dividitur: una legitimum, altera naturale, tertia e consuetudine, quarta e genere, quinta violentum. Magistratus igitur in urbibus si a civibus eliguntur legitimum exercent imperium. Naturale vero imperium non solum apud homines sed et apud cetera animalia est, quippe ubique mares feminis præsumunt. Imperium e consuetudine tale est, quum pædagogii pueris et magistris discipulis imperant. Imperium ex genere vocatur quum filius mortuo patri regi succedit et rursus huic filius et ita porro. Quicumque vero per vim

nolentibus imperant, eorum imperium violentum esse dicitur.

51. Ἀρχή (duplici sensu *initii* et *imperii*) in tria dividitur: unam est enim genus (*imperii*) naturale, alterum violentum, tertium vero (*initii*) secundum ordinem et locum. Secundum naturam igitur masculinum feminino imperat, quod validius est imbecilliori, ut in bobus taurus, in ovibus aries et quæ his sunt similia. Violentum autem imperium est quod exercent in servos domini, tyranni in civitates et quæ his sunt similia. Ἀρχή autem (*initium*) secundum ordinem et locum, ut quod primum positum est: inde initium est tragœdiæ: « O antiquum Argos », litterarum vero littera α et numeri primus.

XV. Rhetoricæ sex species tradit. Nam quoties jusserit orator bellum suscipere aut auxilium contra aliquem ferre, id genus vocatur adhortatio; quum vero quietem agere neque bellare neque opem ferre monuerit, appellatur ea species dehortatio; tertia, quum quis se a quopiam injuria affectum eumque multa flagitia perpetrasse ostendat: ejusmodi vero vocatur accusatio; quarta species, quum is quis accusatur, se neque violasse jus neque aliud quicquam temere et perperam egisse probaverit; talis appellatur defensio: quinta deinceps species, quum quis aliquem laudibus celebret ac præclarum virum esse doceat, eaque laudatio dicitur; sexta deinde, quum turpæ

ἔστι γὰρ αὐτῆς ἐν μὲν κατηγορία, ἐν δὲ ἀπολογία, ἐν δὲ συμβουλία, ἐν δὲ ἐγκώμιον, ἐν δὲ ψόγος.

XVI. Diog. Laert. 94: Τὸ ὀρθῶς λέγειν διαιρεῖται εἰς τέτταρα· ἐν μὲν ἃ δεῖ λέγειν, δεύτερον δὲ ὅσα δεῖ λέγειν, τρίτον πρὸς οὓς δεῖ λέγειν, τέταρτον δὲ πηνίκα δεῖ λέγειν. Ἄ μὲν οὖν δεῖ λέγειν, ἃ μέλλει συμφέρειν τῶν λέγοντι καὶ τῶν ἀκούοντι· τὸ δὲ ὅσα δεῖ λέγειν, μὴ πλείω μηδὲ ἐλάττω τῶν ἱκανῶν· τὸ δὲ πρὸς οὓς δεῖ λέγειν, εἴαν τε πρὸς πρεσβυτέρους [ἀμαρτάνοντας] διαλέγη, ἀρμόττοντας· δεῖ τοὺς λόγους διαλέγεσθαι ὡς πρεσβυτέροις· εἴαν τε πρὸς νεωτέρους, ἀρμόττοντας ὡς νεωτέρους. Πηνίκα δὲ λέγειν ἔστι, μήτε πρότερον μήτε ὕστερον· εἰ δὲ μή, διαμαρτήσεται καὶ οὐκ ὀρθῶς ἔρειν.

Cod. Marc. 52 : Διαιρεῖται τὸ ὀρθῶς λέγειν εἰς πέντε· ἔστι γὰρ αὐτοῦ ἐν μὲν ὅσα δεῖ λέγειν, ἐν δὲ ὅπου δεῖ λέγειν, ἐν δὲ πρὸς οὓς δεῖ λέγειν, ἐν δὲ ἡνίκα δεῖ λέγειν, ἐν δὲ ἃ δεῖ λέγειν. Τὸ μὲν οὖν ὅσα δεῖ λέγειν ἔστι τὸ μήτε πλείω μήτε ἐλάσσω τῶν ἱκανῶν· τὸ δὲ ὅπου δεῖ λέγειν ἔστι ἐν τόπῳ, οἷον ἐν ἀγορᾷ καὶ ἐν γυμνασίῳ καὶ ἐν διατριβῇ καὶ ἐν τοῖς δέουσιν ἄλλοις τόποις· τὸ δὲ πρὸς οὓς δεῖ λέγειν, ἐκάστῳ τὸ ἀρμόττον καὶ πρὸς ὃν ὃ ἀρμόττει οἷον πρὸς πρεσβυτέρους, πρὸς μοχθηροὺς ἢ ἡδείς καὶ πρὸς ἐχθροὺς ἢ φίλους· τὸ δὲ ἡνίκα δεῖ οἷον τὸ μήτε πρότερον μήτε ὕστερον μήτε διὰ μέσου ἄτερ τοῦ καιροῦ ἄλλ' εὐκαιρῶς· τὸ δὲ ἃ

δεῖ λέγειν οἷον τὰ συμφέροντα καὶ ὠφέλιμα καὶ αὐτῷ καὶ τῷ φίλῳ.

XVII. Diog. Laert. III, 95 : Ἡ εὐεργεσία διαιρεῖται εἰς τέτταρα· ἡ γὰρ χρήμασιν ἢ σώμασιν ἢ ταῖς ἐπιστήμαις ἢ τοῖς λόγοις. Τοῖς μὲν οὖν χρήμασιν, ὅταν δεομένῳ βοηθήσῃ τις εἰς χρημάτων λόγον εὐπορήσαι· τοῖς δὲ σώμασιν εὖ ποιῶσιν ἀλλήλους, ὅταν παραγενόμενοι τυπτομένοις βοηθῶσιν· οἱ δὲ παιδεύοντες καὶ ἰατρούοντες καὶ διδάσκοντες ἀγαθόν τι, οὗτοι ταῖς ἐπιστήμαις εὐεργετοῦσιν· ὅταν δ' εἰσέλθωσιν εἰς δικαστήριον ἄλλος ὑπὲρ ἄλλου βοηθὸς καὶ λόγον τινα ἐπικικῆ εἴπῃ ὑπὲρ αὐτοῦ, οὗτος δὲ λόγῳ εὐεργετῆι. Τῆς ἄρα εὐεργεσίας ἡ μὲν ἔστι διὰ χρημάτων, ἡ δὲ διὰ σωμάτων, ἡ δὲ δι' ἐπιστημῶν, τετάρτη δὲ διὰ λόγων.

Cod. Marc. 44 : Διαιρεῖται ἡ εὐεργεσία εἰς τέσσαρα· ἔστι γὰρ αὐτῆς ἐν μὲν λόγῳ εὐεργετῆιν, ἐν δὲ δι' ἐπιστήμης καὶ τεχνῶν, ἐν δὲ εἰς ἀργυρίου λόγον καὶ ἐν διὰ σωμάτων. Διὰ λόγων οὖν εὐεργετοῦσιν οἱ συνηγοροῦντες καὶ συνδικάζοντες καὶ ἐγκωμιάζοντες καὶ οἱ τοιοῦτοι, δι' ἐπιστήμης δὲ καὶ τέχνης οἱ παιδεύοντες καὶ ἰατρούοντες καὶ οἱ πρὸς τὸν βίον χρήσιμα δημιουργοῦντες· εἰς ἀργυρίου δὲ λόγον οἱ προϊστάμενοι τῆς εἰς [del.] ἀργυρίου χρείας· διὰ τῶν σωμάτων δὲ εὐεργετοῦσιν οἱ ἀμύνοντες καὶ βοηθοῦντες ἐν τοῖς τοιοῦτοις συμπτώμασιν.

XVIII. Diog. Laert. III, 96 : Διαιρεῖται τὸ τέ-

ac malum aliquem esse probaverit, et huc vituperatio appellatur. Ergo rhetoricæ pars una laudatio dicitur, alia vituperatio, alia adhortatio, alia dehortatio, alia accusatio, alia defensio.

17. Rhetorica in quinque dividitur partes : una enim est accusatio, alia defensio, alia adhortatio, alia laudatio, alia vituperatio.

XVI. Recte dicendi quattuor sunt genera. Primum enim quid dicere oporteat observandum, secundum quantum dicere, tertio ad quos, quarto quando sit dicendum. Quid igitur oporteat dicere, ea nimirum quæ utilia futura sint et dicenti et auditori; quanta dicere conveniat, nimirum ut neque nimis multa neque pauciora quam satis est dicantur; quibus autem dici oporteat, ut si quidem ad [peccantes] seniores dicendum sit, verba illi ætati congrue loquamur, si vero ad juniores verba facienda sint, ut cum junioribus decet dicamus : quando vero dicendum, nimirum neque prius neque posterius quam ratio exigit : alioqui profecto vitium non effugiet, qui secus facit.

52. Recte dicendi quinque sunt genera. Primum enim quanta dicere oporteat, alterum ubi, tertium ad quos, quartum quando, quintum quid dicendum sit. Quanta autem dicere oporteat, in eo constat ut neque nimis multa neque pauciora dicamus quam quæ sufficiunt. Ubi, in loco est, ut in foro, in gymnasio, in schola et in reliquis locis ubi opus sit. Quibus oporteat, ut cuique congrua

dicamus, ut senioribus, male sive bene dispositis, amicis sive inimicis. Quando oporteat, ut nihil neque initio, neque in fine, neque in medio sine opportunitate dicamus, sed opportuna quæque. Quæ vero oporteat, ut quæ vel ipsi vel amico prodesse et utilia esse possint.

XVII. Beneficentia quadrisarium dividitur : aut enim pecuniis, aut corporibus, aut disciplinis, aut verbis beneficium præstari. Pecuniis quidem beneficium constat, quum quis egenos, ut inopia liberentur, pecuniis juvat. Corporibus vero aliis benefaciunt, quum vapulantibus advenientes opitulantur. Porro qui erudiant vel medicinæ arte subveniunt vel boni aliquid docent, hi disciplinis benefaciunt. At quum in iudicium quispiam ingreassus pro amico dixerit, eumque probabili oratione adjuverit, hic beneficentiæ munus verbis explevit. Beneficentia ergo alia est quæ pecuniis, alia quæ corporibus, alia quæ disciplina, quarta quæ verbis prodest.

44. Beneficentia in quattuor dividitur : aut enim verbis, aut disciplinis et artibus, aut pecuniis, aut corporibus benefieri potest. Verbis autem benefaciunt qui patrocinantur, in iudiciis adjuvant, laudant et talia faciunt : disciplinis vero et artibus qui erudiant vel medicinæ arte subveniunt et qui ea quæ ad vitam necessaria sunt faciunt ; pecuniis qui pecuniis adjuvant, corporibus vero benefaciunt qui in tali casu defendunt et auxiliantur.

XVIII. Finem rerum quadrisarium facit. Nam res aut secundum leges finem accipiunt, ut quum decretum ali-

εἶναι συναγαγεῖν πολλά καὶ ἀδύνατα ἐπόμενα τῇ δόξῃ τῆδε. Ἐστὶ δ' ἂν τοιαῦτα. Εἰ μίγνυνται αἱ ἰδέαι τοῖς ἄλλοις, πρῶτον μὲν σώματα ἂν εἴεν· σωμάτων γὰρ ἡ μίξις. Ἐτι ἔξουσιν ἐναντίωσιν πρὸς ἀλλήλας· ἡ γὰρ μίξις κατ' ἐναντίωσιν ἐστίν. Ἐστὶ οὕτως μίχθησεται ὡς ἡ δλην ἐν ἐκάστῳ τῶν οἷς μίγνυνται εἶναι ἡ μέρος. Ἄλλ' εἰ μὲν δλη, ἔσται ἐν κλειόσι τὸ ἐν κατὰ τὸν ἀριθμὸν· ἐν γὰρ κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἡ ἰδέα. Εἰ δὲ πρὸς μέρος, τὸ μέρος τοῦ αὐτοανθρώπου μετέχον, οὐ τὸ αὐτοανθρώπου ἔσται ἄνθρωπος. Ἐτι διαιρεται ἂν εἴεν αἱ ἰδέαι καὶ μερισται, οὐσαι ἀπαθείς. Ἐπειτα ἔσται μὲν ὁμοιομερῆ, εἶγε πάντα τὰ ἔχοντά τι μέρος εἷς αὐτοῦ ὁμοία ἐστίν ἀλλήλοισ· πῶς δὲ οἷόν τε τὰ εἶδη ὁμοιομερῆ εἶναι; οὐ γὰρ οἷόν τε τὸ μέρος τοῦ ἀνθρώπου ἄνθρωπον εἶναι, ὡς τὸ τοῦ χρυσοῦ μέρος χρυσόν. Ἐτι, ὡς καὶ αὐτὸς ὀλίγον προελθὼν λέγει (I, 9, 9), ἐν ἐκάστῳ οὐ μία ἔσται ἰδέα μειγμένη ἀλλὰ πολλαί· εἰ γὰρ ἄλλη μὲν ζῶου ἰδέα, ἄλλη δὲ ἀνθρώπου, ὁ δὲ ἄνθρωπος καὶ ζῷον ἐστὶ καὶ ἄνθρωπος, ἀμφοτέρων ἂν μετέχοι τῶν ἰδεῶν· καὶ ὁ αὐτοῦ ἄνθρωπος δὲ ἰδέα, ἥ μὲν καὶ ζῷον ἐστὶ, μετέχοι ἂν καὶ αὐτὸ τοῦ ζῶου· οὕτως δὲ οὐκέτι ἂν ἄπλαι αἱ ἰδέαι εἴεν, ἀλλ' ἐκ πολλῶν συγκαίμεναι, καὶ αἱ μὲν αὐτῶν πρῶται, αἱ δὲ δευτέραι. Εἰ δὲ μὴ εἰσι ζῶον, πῶς οὐκ ἄτοκον ἄνθρωπον λέγειν μὴ εἶναι ζῶον; Ἐτι δὲ, εἰ μίγνυνται τοῖς πρὸς αὐτὰ οὕσι, πῶς ἂν ἔτι εἴεν παραδείγματα, ὡς λέγουσιν; οὐδὲ γὰρ οὕτως τὰ παραδείγματα ταῖς

εἰδῶσι τῆς ὁμοιότητος τῆς πρὸς αὐτὰ αἴτια τὸ μαίχθαι. Ἐτι τε καὶ συμφθεῖροντο ἂν τοῖς ἐν οἷς εἰσι φθειρομένοις. Ἄλλ' οὐδὲ χωρισται ἂν εἴεν αὐταὶ καθ' αὐτάς, ἀλλ' ἐν τοῖς μετέχουσιν αὐτῶν. Πρὸς δὲ τούτοις οὐδὲ ἀκίνητοι ἔτι ἔσονται, καὶ ὅσα ἄλλα ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ Ἰδεῶν τὴν δόξαν ταύτην ἐξετάζων ἔδειξεν ἄτοπα ἔχουσαν. Διὰ τοῦτο γὰρ εἶπε τὸ « ῥᾶδιον γὰρ συναγαγεῖν πολλά καὶ ἀδύνατα πρὸς τὴν δόξαν ταύτην » (ipsius Aristotelis sunt verba l. I. Metaphys.)· ἐκεῖ γὰρ συνήχται.

6. (136^a).

Sextus Empir. adv. Mathem. III, 57 : Ἄλλ' ὄγε Ἀριστοτέλης. . . φησὶ μὴ ἀδιανόητον εἶναι τὸ ὑπὸ τούτων (sc. τῶν γεωμετρῶν) λεγόμενον μῆκος ἀπλατῆς, ἀλλὰ δύνασθαι χωρὶς πάσης περισκελείας εἰς ἔννοιαν ἡμῖν ἔλθειν. Ἰσθησὶ δὲ τὸν λόγον ἐπὶ τινος ἐναργιστέρου ὑποδείγματος καὶ σαφοῦς. Τὸ γοῦν τοῦ τοίχου μῆκος, φησὶ, λαμβάνομεν μὴ συνεπιβάλλοντες αὐτοῦ τῷ πλαταῖ, διόπερ ἐνέσται καὶ τὸ παρὰ τοῖς γεωμέτραις λεγόμενον μῆκος χωρὶς πλάτους τινὸς ἐπινοεῖν, ἵπειπερ ὅψις τῶν ἀδήλων ἐστὶ τὰ φαινόμενα, πλανώμενος ἢ κατασοφίζομενος ἡμᾶς. . . . προὔκειτο δὲ τῷ Ἀριστοτέλει παραστῆσαι οὐχ ὅτι τινὸς πλάτους ἀμοιρᾷ τὸ κατὰ τοὺς γεωμέτραις λεγόμενον μῆκος, ἀλλ' ὅτι παντὸς ἐστέρηται πλάτους· ὅπερ οὐκ ἀπέδειξεν. Eadem recurrunt adv. Dogm.

esse statuunt; homines enim et ideæ similes inter se sunt... At priore quidem tertii hominis expositione, quum alii quidam tum inprimis Eudemus aperte in libro de Dictione utitur, posteriore vero ipse in libro quarto (primo) de Ideis, et in hoc paulo post.

5.

Jam vero Eudoxum et quosdam alios falso putasse idearum mixtionem cetera constare, hinc planum fieri dicit, quum horum opinionem multa incommoda sequantur, multa etiam quæ fieri non possint. Qualia hæc sunt. Si cum ceteris rebus ideæ miscerentur, primum, ideæ corpora essent: mistio enim corporum est. Deinde oppositionem haberent inter se, quippe quum mistio per contrarietatem efficiatur. Tum ita miscerentur ut vel tota idea in singulis esset quibus misceretur, vel pars ejus. At si tota insit, efficitur ut unum numero in pluribus existat, quum idea unum numero sit. Sin autem pars, utique homo erit, quod participat ipsi hominis parte, non quod ipsi homine participat. Ad hæc ideæ quæ pati nequeunt dividi, et partiri possent. Præterea similes essent, quum omnia quæ aliquam partem habent ex ipsa sint inter se similia. At formæ quomodo possunt esse similes? quum fieri non possit ut pars hominis sit homo, quemadmodum pars auri aurum. Accedit quod in singulis rebus, ut ipse mox dicit in progressu, non una idea mista, sed

plures habebuntur. Si enim alia est animalis, alia hominis idea, homo autem et animal est et homo, profecto homo utraque idea participabit, et ipsi homo idea quatenus animal est, ipsi animali participabit, et sic fiet ut ideæ non simplices sed ex multis constitutæ sint, et aliæ sint priores, aliæ posteriores. Sin autem non sunt animal, quomodo non esset absurdum dicere hominem non esse animal? Item si ideæ cum suis æmulis miscentur, quomodo exemplaria esse possunt, ut isti tradunt? Neque enim exemplaria miscendo suis imaginibus sunt in causa similitudinis. Præterea intereuntibus rebus in quibus habentur, ipsæ simul intercederent. Sed ne separari quidem possent et per se consistere, sed in sui participibus essent, neque essent immobiles et cetera incommoda sequerentur quæ latius persequitur in secundo libro de Ideis, dum hanc opinionem refellit. Idcirco enim dicit: « Est enim per facile multa absurda ad hujusmodi opinionem impossibiliaque inferre »; illic enim collecta sunt.

6.

Ceterum Aristoteles dicit latitudinis expertem quæ a geometris dicitur longitudinem non esse ejusmodi, ut non possit cogitatione percipi, sed eam in nostram venire posse notionem absque ulla difficultate aut absurditate. Constituit autem rationem in quodam aperto et evidenti exemplo. Parietis, inquit, percipimus longitudinem, non simul attendentes ejus latitudinem, quare licet

III, 412. De perditio libro sive μαθηματικῶν sive περί τῆς ἐν τοῖς μαθήμασιν οὐσίας cogitabat Fabricius. De quibus tamen, præterquam quod in indicibus nominantur, nihil compertum est.

ΔΙΑΙΡΕΣΕΙΣ.

Platonem in Διαίρεσις affert Aristoteles de Gener. et Corrupt. II, 3, 5 : Ἀπαντες οἱ τὰ ἀπλᾶ σώματα στοιχεῖα ποιοῦντες οἱ μὲν ἐν, οἱ δὲ δύο, οἱ δὲ τρία, οἱ δὲ τέτταρα ποιοῦσιν... Οἱ δ' εὐθὺς δύο ποιοῦντες, ὡσπερ Παρμενίδης πῦρ καὶ γῆν, τὰ μεταξὺ μίγματα ποιοῦσι τούτων, οἷον ἀέρα καὶ ὕδωρ. Ὡσαύτως καὶ οἱ τρία λέγοντες, καθάπερ Πλάτων ἐν ταῖς Διαίρεσιν τὸ γὰρ μέσον μίγμα ποιῶν. Quænam vero hæc Divisiones fuerint jam frustra quæsisse videntur antiqui philosophi interpretes. Hæc enim ad hunc locum adscripsit Joannes Philoponus fol. 50 verso : Ζητητέον δὲ ποίας καλεῖ Διαίρεσις, ἐν αἷς διατάττειν φησὶ περί τούτων τὸν Πλάτωνα. Ὁ μὲν οὖν ἐξηγητὴς Ἀλέξανδρος λέγει τὰς φερομένας Πλάτωνος Διαίρεσις νοθεύσθαι ὃ δ' Ἀριστοτέλης (φησὶ) περί τῶν ἐν τῷ Σοφιστῇ τῷ διαλόγῳ εἰρημίων λέγει, διαίρεσις καλὴν τὰ ἐν ἐκείνῳ. Ἰστέον δὲ ὅτι πρῶτον μὲν Διαίρεσις Πλάτωνος ὅπως ἐπιγεγραμμένα οὐ φέρονται ἐν δὲ τῷ Σοφιστῇ οὐδὲν φαίνεται τοιοῦτον ὃ Πλάτων λέγων οἷον εἰρηται ἐνταῦθα οὐδὲ ἴσθιν εὑρεῖν τινα αὐτοῦ (αὐτοῦ corrig.) δόξαν τοιαύτην αὐτὸν ἐκτιθέμενον ὅπως γὰρ οὐδὲ περί τῶν τοιούτων ἴσθιν αὐτῷ σκοπὸς ἐκεῖ διαλεχθῆναι, πλὴν ὅτι καθ' ἱστορίαν διαφόρους δόξας φυσικῶν ἀνδρῶν ἐκτίθεται. Ἀποδεκτέον οὖν μᾶλλον ὅσπερ τελευταῖον προστίθῃσιν ὃ Ἀλέξανδρος, φάσκων περί τῶν ἀγράφων δογμάτων τοῦ Πλάτωνος λέγειν τὸν Ἀριστοτέλην, ἅπερ αὐτὸς ἀπεγράφω, καὶ ταῦτα καλεῖν Διαίρεσις ἐν ἐκείνοις τοίνυν ὃ Πλάτων τὸ μέγα καὶ μικρὸν καὶ τὸ μεταξὺ τούτων ὑποτίθεται.

Hæc vero vix ab Alexandro dici potuerunt, quum tria illa elementa Platonis, de quibus loquitur Aristoteles, aqua, ignis et terra sint, ita ut fortasse ita statuendum sit, Alexandrum illud tantummodo dixisse : has Διαίρεσις inter ἀγραφα δόγματα fuisse, cetera vero ipsum Philoponum ex alio loco hausta addidisse. Eisdem divisiones iterum tangere videtur philosophus in Metaphys. IV, 11, 7 : Τὰ μὲν δὴ οὕτω λέγεται πρότερα

καὶ ὕστερα, τὰ δὲ κατὰ φύσιν καὶ οὐσίαν, ὅσα ἐγδέχεται εἶναι ἀνευ ἄλλων, ἐκεῖνα δὲ ἀνευ ἐκείνων μὴ ᾗ διαίρεσις ἐχρήσατο Πλάτων, quæ distinctio frustra in ejus libris qui exstant quæritur. Num vero in Platonem cadant, quæ contra falsam quorundam divisionem generum animalium ab Aristotele dicta sunt, de Part. Animal. I, 2, 3 : Ἐτι δὲ προσήκει μὴ διασπᾶν ἕκαστον γένος, οἷον τοὺς ὄρνιθας τοὺς μὲν ἐν τῆδε, τοὺς δ' ἐν ἄλλῃ διαίρεσι καθάπερ ἔχουσιν αἱ γεγραμμένα διαίρεσις ἐκεῖ γὰρ τοὺς μὲν μετὰ τῶν ἐνύδρων συμβαίνει διηρῆσθαι, τοὺς δ' ἐν ἄλλῳ γένει, licet similia inveniuntur cum in Sophista, p. 220, A, B, tum præcipue in Politico, p. 264, D, valde incertum videri poterit.

Utumque vero de hac re statuatur (cf. Bournot, *Platonica Aristotelis opuscula*, Putbus. 1853, p. 9, Ueberweg, *über die Echtheit und Zeitfolge platonischer Schriften*, Wien, p. 153, sqq.), hoc nihil ad alteram quæstionem facit, de Aristoteli inquam adscripto libro, quem sive totum sive ex parte Platonis divisiones continentem Vitis philosophorum inseruit Diogenes Laertius. Qui quidem liber ab eo non videtur diversus fuisse quem supposititium jam habuerat Alexander, Joanne Philopono teste. In indicibus plures sunt tituli qui huc referri possunt. Præter Διαίρεσις ἔ' enim apud Diogenem Laertium (42), nominantur Διαίρεσις σοφιστικαὶ δ' (Diog. 29. An. 29) Διαίρετικῶν α' (D. L. 43) et Διαίρετικὸν α' (D. L. 62). Primum, ut videtur, titulum recensent catalogi arabici (Dschemalud. 51, Hadschi Khalfa, V, 136), addita divisionum enumeratione, quæ nisi quod multo minor est earum numerus, satis bene cum libello apud Diogenem Laertium servato congruit.

Illi autem collectioni quæ apud Diogenem Laertium exstat, satis similis est liber, Διαίρεσις Ἀριστοτέλους inscriptus, qui in eodem illo codice Marciano 257 legitur, in quo et Aristotelis Vita quæ vulgo Marciana appellatur servata est. Satis mirum est illud fugisse Villosionum Anecd. gr. t. II, p. 254, qui quum male putaret has divisiones e variis Aristotelis operibus excerptas esse, recte tamen illud animadvertit quædam adjuncta esse (cf. quæ de angelis dicuntur 64), quibus librum non esse Aristotelis demonstraretur. Tali vero argu-

etiam quæ apud geometras dicitur longitudinem cogitare absque latitudine, quandoquidem ex his, quæ sensibus apparent, licet ea quæ non sunt evidentia perspicere. Verum errat aut fortasse sophisticè nos decipit. . . propositum autem erat Aristoteli ostendere, non quod quæ

a geometris dicitur longitudo est expers alicujus latitudinis, sed quod privata sit omni latitudine : quod quidem non demonstravit.

mento vix opus erat, quum præsertim in Marciana collectione multa legantur non minus Platone quam Aristotele prorsus indigna, ne dicam absurda et ridicula. Quanquam et nonnulla insunt antiquioris originis aperta indicia, imprimis vero quod de florentibus adhuc Carthaginensium rebus et regibus cum Lacedæmoniorum tum Macedonum dictum est (cf. III et XIV), ita ut de his Divisionibus idem fortasse statuendum sit, quod et de Problematis aliisque talibus libris : collectionem cui fortasse quædam inerant ab ipso Aristotele conscripta sive ex ejus libris excerpta, postea variis modis auctam et interpolatam, in scholis Peripateticorum propagatam fuisse. Utramque collectionem dedimus, Diogenis Laertii Cobetianam recensionem secuti, Marcianam qualem e codice Rose primus edidit.

(137.)

Diogenes Laert. III, 80 : Διήρει δὲ (ὁ Πλάτων scil.), φησὶν ὁ Ἀριστοτέλης, καὶ τὰ πράγματα τοῦτον τὸν τρόπον.

I. Τῶν ἀγαθῶν ἐστὶ τὰ μὲν ἐν ψυχῇ, τὰ δ' ἐν σώματι, τὰ δ' ἐκτός· οἷον ἡ μὲν δικαιοσύνη καὶ ἡ φρόνησις καὶ ἡ ἀνδρεία καὶ σωφροσύνη καὶ τὰ τοιαῦτα ἐν ψυχῇ· τὸ δὲ κάλλος καὶ ἡ εὐξία καὶ ἡ ὑγεία καὶ ἡ ἰσχύς ἐν σώματι· οἱ δὲ φίλοι καὶ ἡ τῆς πατρίδος εὐδαιμονία καὶ ὁ πλοῦτος ἐν τοῖς ἐκτός. Τῶν ἀγαθῶν ἄρα τρία εἶδη ἐστί· τὰ μὲν ἐν ψυχῇ, τὰ δ' ἐν σώματι, τὰ δ' ἐκτός.

Cod. Marc. 5 : Διαιρεῖται τὰ ἀγαθὰ εἰς τρία· ἐστὶ γὰρ αὐτῶν τὰ μὲν ἐν τῇ ψυχῇ, τὰ δὲ ἐν σώματι, τὰ δὲ ἐκτός. Ἔστι δὲ τὰ μὲν ἐν ψυχῇ φρόνησις, δικαιοσύνη, ἀνδρεία, σωφροσύνη καὶ τὰ ἄλλα τὰ

τοιαῦτα, τὰ δὲ ἐν σώματι ἰσχύς, κάλλος, ὑγεία, εὐξία καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα, τὰ δὲ ἐκτός φίλοι, πλοῦτος, εὐδοξία, πατρίδος εὐδαιμονία. Τῶν ἀγαθῶν ἄρα τὰ μὲν ἐστὶν ἐν ψυχῇ, τὰ δὲ ἐν σώματι, τὰ δὲ ἐκτός.

Id. 56 : Τῶν ὄντων ἀγαθῶν ὁμοιότης τῶν περὶ τὴν ψυχὴν καὶ τῶν περὶ τὸ σῶμα καὶ τῶν ἐκτός ἐστὶν αὕτη· τὰ μὲν ὄν πρώτα τοῖς πρώτοις ἐστὶν ὁμοία, τὰ δὲ δεύτερα τοῖς δευτέροις, τὰ δὲ τρίτα τοῖς τρίτοις, τὰ δὲ τέταρτα τοῖς τετάρτοις· ἐστὶ δὲ τὰ μὲν ἐν ψυχῇ, τὰ δὲ ἐν σώματι, τὰ δὲ ἐκτός. Ἡ μὲν γὰρ φρόνησις ἐν ψυχῇ οὕσα αἰτία ἐστὶ τοῦ κράτιστα τὴν ψυχὴν διακείσθαι, ἡ δὲ εὐξία αἰτία ἐστὶ τοῦ τὸ σῶμα ἀριστα διακείσθαι· ὅπερ γὰρ βούλεται πράττει... ὁ εὐδοξῶν. Ἐκαστον ἄρα τούτων τῶν ἀγαθῶν πρωταγωνιστεῖ καὶ πρώτη [add. ταύτη?] λαμβάνεται ἡ ὁμοιότης. Καὶ πάλιν ἡ μὲν δικαιοσύνη ἐν ψυχῇ ἐστὶν ἡ καὶ αἰτία [inserendum videtur εὐταξίας, cf. Plat. Def. p. 411, D] οὕσα τῶν τῆς ψυχῆς μερῶν, ἡ δὲ εὐπρέπεια ἐν σώματι οὕσα εὐταξία ἐστὶ τῶν τοῦ σώματος μερῶν, ψυχροῦ καὶ θερμοῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ, ἡ δὲ εὐτυχία ἐκτός οὕσα εὐκαιρία τίς ἐστὶ πραγμάτων συμπτώσεως· ὥστε ταύτη πάλιν παραλαμβάνεται ἡ ὁμοιότης τῶν ἀγαθῶν. Καὶ πάλιν ἡ μὲν ἀνδρεία ἐν ψυχῇ οὕσα ἰσχύς τίς ἐστὶ καὶ ῥώμη πρὸς φόβους καὶ τὰ τοιαῦτα, ἡ δὲ ἰσχύς ἐν σώματι οὕσα πρὸς τοὺς πόνους καὶ τὰς κακοπαθείας ἰσχύς ἐστὶν, οἱ δὲ φίλοι ἐκτός ὄντες ἰσχύον τήνδε ἔχουσι πρὸς τὴν ἐκτός βοήθειαν· ὃ γὰρ πολλοὶ φίλοι εἰσὶν ἰσχυρότερος οὗτος ἐν πόλει· λαμβάνεται δὲ καὶ ταύτη τῶν ἀγαθῶν τούτων ἡ ὁμοιότης. Καὶ πάλιν ἡ μὲν σωφροσύνη ἐν ψυχῇ οὕσα κοσμεῖ τὴν ψυχὴν καὶ συμμετρῶς ζῆν ποιεῖ, τὸ δὲ κάλλος ἐν σώματι ὄν κοσμεῖ τὸ σῶμα καὶ συμμετρον παρασκευάζει, ὁ δὲ πλοῦτος ἐκτός ὄν χορηγός καὶ κοσμητὴς τῶν ἀνθρώπων ἐστὶν· καὶ ταύτη λαμβάνεται τῶν ἀγαθῶν τούτων ἡ ὁμοιότης.

DIVISIONES.

Distribuebat autem Plato, ut ait Aristoteles, res in hunc modum :

I. Ex bonis, inquit, quædam sunt animi, quædam corporis, alia extrinsecus : justitiam, prudentiam, fortitudinem, temperantiam et cetera id genus in animo ponebat ; pulchritudinem et bonum corporis habitum, sanitatem et fortitudinem, in corpore ; amicos autem et patriæ felicitatem atque divitias inter externa numerabat. Bonorum igitur esse tria genera, alia in animo, alia in corpore, alia extrinsecus.

5. Bona in tria dividuntur : sunt enim quædam eorum animi, quædam corporis, alia vero extrinsecus. Animi sunt sapientia, justitia, fortitudo, prudentia et alia in

genus ; corporis, vires, pulchritudo, sanitas, bonus habitus et id genus alia ; externa vero amici, divitiæ, gloria, patriæ felicitas. Bonorum igitur quædam sunt animi, quædam corporis, alia vero extrinsecus.

56. Similitudo bonorum quæ sunt animi, corporis et extrinsecus hæc est : priora similia sunt prioribus, secunda secundis, tertia tertiis, quarta quartis. Quædam vero sunt animi, quædam corporis, alia vero extrinsecus. Sapientia enim quæ est animi causa est animam optime se habere, bonus vero habitus, corpus optime se habere ; quodcunque enim vult facit... qui bonam consecutus est existimationem. Horum enim bonorum quodcunque primas partes agit et prima comprehenditur similitudo. Et rursus justitia in animo est quæ et causa est [bonæ descriptionis] partium animi, decens vero habitus qui in corpore est, bona descriptio est corporis partium, frigidi et

II. Diog. Laert. III, 81 : Τῆς φιλίας τρία εἶδη ἔστιν· ἡ μὲν γὰρ αὐτῆς ἔστι φυσικὴ, ἡ δ' ἑταιρική, ἡ δὲ ξενική. Φυσικὴν μὲν οὖν ταύτην λέγομεν, ἣν οἱ γονεῖς πρὸς τὰ ἔκγονα ἔχουσι καὶ οἱ συγγενεῖς πρὸς ἀλλήλους· ταύτην δὲ κεκληρωταὶ καὶ τᾶλλα ζῶσι. Ἐταιρικὴν δὲ καλούμεν τὴν ἀπὸ συνηθείας γινομένην καὶ μηδὲν προσήκουσαν γένει, ἀλλ' ὅσον ἡ Πυλάδου πρὸς Ὀρέστην. Ἡ δὲ ξενικὴ φιλία ἡ ἀπὸ συστάσεως καὶ διὰ γραμμάτων γινομένη πρὸς τοὺς ξένους. Τῆς ἄρα φιλίας ἡ μὲν ἔστι φυσικὴ, ἡ δ' ἑταιρική, ἡ δὲ ξενική· προστιθέασι δὲ τινες τετάρτην ἑρωτικὴν.

Cod. Marc. 58 : Διαίρεται ἡ φιλία εἰς τέσσαρα· ἔστι γὰρ αὐτῆς ἡ μὲν συγγενική, ἡ δὲ ἑταιρική, ἡ δὲ ξενική, ἡ δὲ ἑρωτική. Ἔστι δὲ ἡ μὲν συγγενική ὅσον πατὴρ πρὸς υἱὸς καὶ ἀδελφοὶ πρὸς ἀδελφοὺς καὶ οἱ ἄλλοι οἱ οἰκεῖοι, ἡ δὲ ἑταιρική ἢ κοινωνοῦσιν οἱ διὰ συνήθειαν φίλοι γενόμενοι, ἡ δὲ ξενική ἡ διὰ γραμμάτων καὶ συστάσεως ποιοῦσα φίλους, ἡ δὲ ἑρωτικὴ ἡ δι' ἐπιθυμίας τῆς τῶν καλῶν φιλίας κοινωνίαν παρασκευάζουσα.

III. Diog. L. III, 82 : Τῆς πολιτείας ἔστιν εἶδη πέντε· τὸ μὲν γὰρ αὐτῆς ἔστι δημοκρατικόν, ἄλλο δ' ἀριστοκρατικόν, τρίτον δ' ὀλιγαρχικόν, τέταρτον βασιλικόν, πέμπτον τυραννικόν. Δημοκρατικόν μὲν οὖν ἔστιν ἐν αἷς πόλεσι κρατεῖ τὸ πλῆθος καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς νόμους δι' ἑαυτοῦ αἰρεῖται·

ἀριστοκρατία δ' ἔστιν ἐν ἧ μὴθ' οἱ πλούσιοι μὴθ' οἱ πένητες, μὴθ' οἱ ἔνδοξοι ἀρχοῦσιν, ἀλλ' οἱ ἀριστοὶ τῆς πόλεως προστατοῦσιν. Ὀλιγαρχία δ' ἔστιν ὅταν ἀπὸ τιμημάτων αἱ ἀρχαὶ αἰρῶνται· ἐλάττους γὰρ εἰσιν οἱ πλούσιοι τῶν πνήτων. Τῆς δὲ βασιλείας ἡ μὲν κατὰ νόμον, ἡ δὲ κατὰ γένος ἔστιν. Ἡ μὲν οὖν ἐν Καρχηδόνι κατὰ νόμον πολιτικὴ γάρ ἔστιν· ἡ δ' ἐν Λακεδαιμόνι καὶ Μακεδονίᾳ κατὰ γένος· ἀπὸ γὰρ τινος γένους ποιοῦνται τὴν βασιλείαν. Τυραννίς δ' ἔστιν ἐν ἧ παρακρουσθέντες ἢ βιασθέντες ὑπὸ τινος ἀρχοῦνται. Τῆς ἄρα πολιτείας ἡ μὲν ἔστι δημοκρατία, ἡ δ' ἀριστοκρατία, ἡ δ' ὀλιγαρχία, ἡ δὲ βασιλεία, ἡ δὲ τυραννίς. Cf. infra XIV.

Cod. Marc. 7 : Διαίρεται ἡ πολιτεία εἰς πέντε· ἔστι γὰρ αὐτῆς ἐν μὲν δημοκρατία, ἐν δὲ ἀριστοκρατία, ἐν δὲ ὀλιγαρχία, ἐν δὲ τυραννίς, ἐν δὲ βασιλείᾳ. Ἔστι δὲ ἡ μὲν δημοκρατία ἐν ἧ τὸ πλῆθος τῆς πόλεως κυριεύει, ἀριστοκρατία δὲ ἐν ἧ οἱ κράτιστοι ἡγῶνται μῆτε διὰ γένος μῆτε διὰ πλοῦτον ἀλλ' δι' ἀρετὴν, ἡ δὲ ὀλιγαρχία ἐν ἧ τὰ τιμήματα μεγάλα ποιήσαντες ἀπὸ τούτων πολιτεύονται τινες, ἡ δ' ἑταιρίαν βιασάμενοι τὸ πλῆθος τὴν πόλιν διοικοῦσι· τυραννίς δὲ, ἐν ἧ παρακρουσάμενός τις τὸ πλῆθος ἢ βιασάμενος, τὴν πόλιν διοικεῖ· βασιλεία δὲ, ὅταν ἡ κατὰ νόμον ἢ κατὰ γένεσιν βασιλεὺς τὰ πράγματα διοικῇ τῆς πόλεως. Τῆς πολιτείας ἄρα τὸ μὲν ἔστι δημοκρατία, τὸ δὲ ἀρι-

calidi, sicci et humidi; prospera vero fortuna, quæ extrinsecus honorum est, opportunitas quædam est rerum accidentium, ita ut sic rursus similitudo percipiatur bonorum. Et rursus vis animi constantia est quædam contra timorem et similia, robor vero corporis vis est quædam ad tolerandos labores et ærumnas, amici vero qui extrinsecus sunt hæc vim habent ad extrinsecus auxiliandum: qui enim multos habet amicos, is validior est in civitate; et ita percipitur horum bonorum similitudo. Et rursus prudentia quæ in animo est ornat animum et facit ut decenter vivamus, pulchritudo vero quæ in corpore est ornat corpus et docens efficit; divitiæ vero quæ ad externa bona pertinent præsumunt hominibus et iis moderantur; et ita horum bonorum percipitur similitudo.

II. Tres esse amicitiae species: naturalem, socialem atque hospitalem: naturalem dicimus, qua parentes erga liberos afficiuntur cognati quæ se mutuo diligunt: eam vero in ceteras quoque animantes esse diffusam. Socialem vocamus quam sine ullo consanguinitatis vinculo sola consuetudo conciliat, cujusmodi Pyladis et Orestis fuisse memoratur. Hospitalis est qua ex commendatione vel litteris hospitibus conjungimur. Amicitia igitur una est naturalis, alia sodalitia, alia hospitalis. Adhuc nonnulli quarto loco et amatoriam.

58. Amicitia in quatuor dividitur genera. Est enim naturalis, sodalitia, hospitalis atque amatoriam. Naturalis est quam pater in filios, fratres in fratres et alii cognati inter se habent. Sodalitia qua afficiuntur qui propter consuetu-

dinem amici fiunt; hospitalis vero quæ conciliatur litteris vel commendatione. Amatoria vero est quæ ex pulchritudinis desiderio amicitiae societatem instituit.

III. Civitatem itidem in species quinque distinxit, aliam popularem, aliam quam optimates exerceant, tertiam quæ diffundatur in paucos, regiam quartam, quintam tyrannicam. Popularem rempublicam in eis esse civitatibus in quibus summa rerum est penes populum, qui ipse et magistratus creat et fert leges: aristocraticam, ubi neque divites neque pauperes neque nobilitate vel gloria illustres dominantur, verum solum ii qui sunt in civitate optimis rebus publicis præsumunt: oligarchicam, quando ex censibus magistratus eliguntur; sunt enim pauciores pauperibus divites. Regnum bifariam scindi: aliud enim secundum legem, aliud secundum genus esse. Secundum legem constare Carthaginiensium regnum; civile quippe esse: Lacedæmoniorum vero atque Macedonum secundum genus; habent enim regni successionem in aliqua familia. Tyrannidem dici, quum fraude decepti vel vi adacti cives ab aliquo reguntur. Civilium igitur rerum administratio alia est popularis, alia quam optimates exercent, alia paucorum potentia, alia regnum, alia tyrannis.

7. Civitas in quaque species dividitur: est enim alia popularis, alia quam optimates exercent, alia paucorum dominatio, alia tyrannidis, alia regnum. Popularis est dominatio quum multitudo urbem gubernat, optimatum quum præstantissimi non propter genus neque propter

στοκρατία, τὸ δὲ ὀλιγαρχία, τὸ δὲ τυραννίς, τὸ δὲ βασιλεία.

IV. Diog. Laert. III, 83 : Τῆς δὲ δικαιοσύνης ἔστιν εἶδη τρία· ἡ μὲν γὰρ αὐτῆς ἔστι περὶ θεοῦ, ἡ δὲ περὶ ἀνθρώπων, ἡ δὲ περὶ τοὺς ἀποιομένους. Οἱ μὲν γὰρ θύοντες κατὰ νόμους καὶ τῶν ἱερῶν ἐπιμελούμενοι ὄηλον ὅτι περὶ θεοῦ εὐσεβοῦσιν· οἱ δὲ δάνεια ἀποδιδόντες καὶ παρακαταθήκας δικαιοπραγοῦσι περὶ ἀνθρώπων· οἱ δὲ τῶν μνημείων ἐπιμελούμενοι ὄηλον ὅτι περὶ τοὺς ἀποιομένους. Τῆς ἄρα δικαιοσύνης ἡ μὲν πρὸς τοὺς θεοὺς ἔστιν, ἡ δὲ πρὸς ἀνθρώπους, ἡ δὲ περὶ τοὺς ἀποιομένους.

Cod. Marc. 4 : Διαίρεται ἡ δικαιοσύνη εἰς τρία· ἔστι γὰρ αὐτῆς ἓν μὲν πρὸς τὸν θεόν, ἓν δὲ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ἓν δὲ πρὸς τοὺς ἀποιομένους. Ἔστι δὲ ἡ μὲν πρὸς τὸν θεόν δικαιοσύνη μετ' εὐσεβείας εὐχαριστία καὶ τὰς αὐτοῦ ἐκπληροῦν ἐντολάς· ἡ δὲ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους περὶ τὰ σύμβολα εὐνομία καὶ περὶ τὰ ἄλλα νομιζόμενα δίκαια, ἡ δὲ πρὸς τοὺς ἀποιομένους δικαιοσύνη ἔστι θάπτειν καὶ τὰ ἄλλα ἐπιφέρειν. Τῆς δικαιοσύνης ἄρα ἔστιν ἓν μὲν πρὸς τὸν θεόν, ἓν δὲ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ἓν δὲ πρὸς τοὺς ἀποιομένους.

Christianum hæc editorem sapiunt.

V. Diog. Laert. III, 84 : Τῆς ἐπιστήμης ἔστιν εἶδη τρία· τὸ μὲν γὰρ ἔστι πρακτικόν, τὸ δὲ ποιητικόν, τὸ δὲ θεωρητικόν. Ἡ μὲν γὰρ οἰκοδομικὴ καὶ ναυπηγικὴ ποιητικαὶ εἰσιν· ἔστι γὰρ αὐτῶν ἰδεῖν ἔργον πεπονημένον. Πολιτικὴ δὲ καὶ αὐλητικὴ καὶ κιθαριστικὴ καὶ αἱ τοιαῦται πρακτικαί· οὐ γὰρ ἔστιν ἰδεῖν θεατὸν αὐτῶν πεπονημένον, ἀλλὰ πράττουσιν· τὸ μὲν γὰρ αὐλαὶ καὶ κιθαρίζει, τὸ δὲ πολιτεύεται. Ἡ δὲ γεωμετρικὴ καὶ ἀρμονικὴ καὶ ἀστρολογικὴ θεωρητικαί· οὗτα

γὰρ πράττουσιν οὔτε ποιοῦσιν αὐθέν, ἀλλ' ὁ μὲν γεωμέτρης θεωρεῖ πῶς πρὸς ἀλλήλας ἔχουσιν αἱ γραμμαί, ὁ δ' ἀρμονικὸς τοὺς φθόγγους, ὁ δ' ἀστρολογικὸς τὰ ἄστρα καὶ τὸν κόσμον. Τῶν ἄρα ἐπιστημῶν αἱ μὲν εἰσι θεωρητικαί, αἱ δὲ πρακτικαί, αἱ δὲ ποιητικαί.

Cod. Marc. 8 : Διαίρεται ἡ ἐπιστήμη εἰς τρία· ἔστι γὰρ αὐτῆς τὸ μὲν θεωρητικόν, τὸ δὲ ποιητικόν, τὸ δὲ πρακτικόν. Ἔστι δὲ ἡ μὲν θεωρητικὴ, ἥς τὸ κεφάλαιόν ἐστι θεωρία, ὅσην ἡ γεωμετρικὴ καὶ ἀριθμητικὴ καὶ ἀρμονικὴ καὶ αἱ τοιαῦται· ἡ δὲ ποιητικὴ, ἥς τὸ κεφάλαιόν ἐστιν ἔργον συντελεστικόν, ὅσην οἰκοδομικὴ καὶ ἀνδριαντοποιητικὴ καὶ ἄλλα τοιαῦται· ἡ δὲ πρακτικὴ, ἥς τὸ κεφάλαιόν ἐστι πρᾶξις, ὅσην ἱατρικὴ καὶ στρατηγικὴ καὶ πολιτικὴ καὶ ἄλλα τοιαῦται. Τῆς ἐπιστήμης ἄρα ἡ μὲν ἔστι θεωρητικὴ, ἡ δὲ ποιητικὴ, ἡ δὲ πρακτικὴ.

Alia legitur divisio in cod. Marc. 53 : Διαίρουσιν αἱ ἐπιστήμαι τῶν πρώτων καὶ τῶν δευτέρων εἰς τρία· εἰσὶ γὰρ αὐτῶν αἱ μὲν πρώται, αἱ δὲ δεύτεραι, αἱ δὲ τρίται. Πρώται μὲν οὖν εἰσὶν αἱ περὶ ἀσκαυστικαὶ τε καὶ μεταλλευτικαὶ καὶ ὄλοτομικαὶ καὶ λιθοτομικαί, δεύτεραι δὲ αἱ τε ποιητικαὶ καὶ μετασχηματιστικαί, ὅσην ἡ μὲν χαλκευτικὴ τὸν σίδηρον· τοῦτον γὰρ λαβοῦσα μετασχημάτις καὶ ἐποίησε χαλκίον καὶ ὄπλα καὶ τὰ τοιαῦτα, ἡ δὲ λιθουργικὴ τοὺς λίθους παραλαβοῦσα μετασχημάτις καὶ ἐποίησε τεῖχη καὶ οἰκίας καὶ τὰ τοιαῦτα. Πάλιν αἱ τρίται· ἡ μὲν γὰρ ἱππικὴ παραλαβοῦσα τὸν χαλκὸν ἐχρήσαστο καλῶς καὶ ἡ πολεμικὴ τὰ ὄπλα καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων, καὶ πάλιν ἡ αὐλητικὴ παραλαβοῦσα τοὺς αὐλοὺς ἐχρήσαστο καλῶς καὶ ἡ κυβερνητικὴ τοὺς οἰκίας παραλαβοῦσα καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων.

divitias sed propter virtutem rempublicam administrant; oligarchica est ea in qua nonnulli magnis censibus institutis magistratus exercent, sive urbem gubernant multitudine per factionem oppressa. Tyrannis vero est quum aliquis sive decepta sive oppressa multitudine dominationem exercet; regnum vero est quoties rex sive lege sive origine urbis res administrat. Civitates igitur sunt aliae democraticae, aliae aristocraticae, aliae oligarchicae, aliae tyrannicae, aliae regiae.

IV. Justitiae tria sunt genera: unum circa deos, alterum circa homines, tertium circa defunctos versari. Nam et qui sacra secundum leges faciunt sacrarumque rerum curam habent, religiosi in deos ac pii sunt: qui vero mutua depositaque restituunt, iusti erga homines sunt; qui autem monumenta curant, iusti sunt erga defunctos. Justitia igitur alia erga deos est, alia erga homines, alia erga defunctos.

4. Dividitur justitia in tria genera: unum enim est erga deum, unum erga homines, unum erga defunctos. Justitia erga deum est grati animi cum pietate significa-

tio et omnia ejus praecepta implere. Justitia erga homines obtemperatio est legibus quae sunt circa factiones et alia quae iusta habentur. Justitia erga defunctos est eos sepelire atque tribuere. Justitiae igitur unum genus est erga deum, alterum erga homines, tertium erga defunctos.

V. Disciplinae tres esse species; aliam quidem in actione consistere, aliam ex operis effectu constare, tertiam speculationi studere. Nam etiam naviumque structuram ad effectricem istam pertinere: nam ex illis opus aliquod factum videmus. Politicam vero et tibiarum cantus pulsusque citharæ et hujusmodi cetera in agendo consistere: neque enim consummato actu quippiam remanet quod oculis subjectum sit, sed simpliciter agunt aliquid: alius enim tibiis, alius fidibus canit, alius rempublicam gerit. Porro geometria et musica atque astrologia sub intelligentiam cadunt et speculationi tantummodo inserviunt: neque enim vel agunt vel efficiunt quicquam, sed geometra quidem contemplatur ut sese habeant ad se invicem lineae, musicus sonos, astrologus sidera atque mundum. Disci-

VI. Diog. Laert. III, 85 : Τῆς ἰατρικῆς ἐστὶν εἶδη πέντε, ἡ μὲν φαρμακευτικὴ, ἡ δὲ χειρουργικὴ, ἡ δὲ διαιτητικὴ, ἡ δὲ νοσογνωμονικὴ, ἡ δὲ βοηθητικὴ. Ἡ μὲν φαρμακευτικὴ διὰ φαρμάκων ἰᾶται τὰς ἀρρωστίας, ἡ δὲ χειρουργικὴ διὰ τοῦ τέμνειν καὶ καθεῖν ὑγιάζει, ἡ δὲ διαιτητικὴ διὰ τοῦ διαιτῶν ἀπαλλάττει τὰς ἀρρωστίας, ἡ δὲ νοσογνωμονικὴ διὰ τοῦ γινῶναι τὸ ἀρρώστημα, ἡ δὲ βοηθητικὴ διὰ τοῦ βοηθῆσαι εἰς τὸ παραχρῆμα ἀπαλλάττει τῆς ἀληθόνος. Τῆς ἄρα ἰατρικῆς ἡ μὲν ἐστὶ φαρμακευτικὴ, ἡ δὲ χειρουργικὴ, ἡ δὲ νοσογνωμονικὴ, ἡ δὲ βοηθητικὴ.

Cod. Marc. 61 : Διαιρεῖται ἡ ἰατρικὴ εἰς πέντε· τὸ μὲν γὰρ αὐτῆς ἐστὶ φαρμακευτικόν, τὸ δὲ χειρουργικόν, τὸ δὲ διαιτητικόν, τὸ δὲ νοσογνωμονικόν, τὸ δὲ βοηθητικόν. Καὶ ἡ μὲν φαρμακευτικὴ διὰ φαρμακείας ἰᾶται τὰς ἀρρωστίας, ἡ δὲ χειρουργικὴ διὰ τοῦ τέμνειν καὶ καθεῖν ὑγιάζει τοὺς κάμνοντας, ἡ δὲ διαιτητικὴ διὰ τοῦ διαιτῶν ἀπαλλάττει τῆς ἀρρωστίας, ἡ δὲ νοσογνωμονικὴ διὰ τοῦ γινῶναι τὴν νόσον οὕτως ἰᾶται τὸν νοσοῦντα, ἡ δὲ βοηθητικὴ διὰ τῶν βοηθημάτων ὑγιάζει τοὺς ἀσθενούοντας.

VII. Diog. Laert. III, 86 : Νόμου διαιρέσεις

δύο· ὁ μὲν γὰρ αὐτοῦ γεγραμμένος, ὁ δ' ἄγραφος. Ὁ μὲν ἐν ταῖς πόλεσι πολιτεύομεθα, γεγραμμένος ἐστίν· ὁ δὲ κατὰ ἔθνη γινόμενος οὗτος ἄγραφος καλεῖται· οἷον τὸ μὴ γυμνὸν πορεύεσθαι εἰς τὴν ἀγορὰν μηδὲ γυναικείον ἱμάτιον περιβάλλεσθαι. Ταῦτα γὰρ οὐδεὶς νόμος κωλύει, ἀλλ' ἑμῶς οὐ πράττομεν διὰ τὸ ἀγράφων νόμῳ κωλύεσθαι. Τοῦ ἄρα νόμου ἐστὶν ὁ μὲν γεγραμμένος, ὁ δ' ἄγραφος.

Cod. Marc. 20 : Διαιρεῖται ὁ νόμος εἰς δύο· ἐστὶ γὰρ αὐτοῦ ἐν μὲν γεγραμμένον, ἐν δὲ ἄγραφον. Ἔστι δὲ ὁ μὲν γεγραμμένος καθ' ὅν τὰ σύμβολα συναλλάσσομεν καὶ τὰς ἄλλας πρὸς ἀλλήλους πράξεις διακρίνομεν καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα οἰκονομοῦμεν· ὁ δὲ ἄγραφος καθ' ὅν τὰ ἔθνη ἐν ταῖς πόλεσιν αὔξεται καὶ διαμένει.

VIII. Diog. Laert. III, 86 : Ὁ λόγος διαιρεῖται εἰς πέντε, ὧν εἰς μὲν ἐστὶν ὅν οἱ πολιτεύομενοι λόγουσιν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, δε καλεῖται πολιτικός· ἑτέρα δὲ διαιρέσις λόγου ὅν οἱ ῥήτορες γράφουσι καὶ εἰς ἐπίδειξιν τε προφέρουσι καὶ εἰς ἐγκώμια καὶ ψόγους καὶ κατηγορίας· τὸ δὲ τοιοῦτον εἶδος ἐστὶ ῥητορικόν. Τρίτη δὲ διαιρέσις λόγου ὅν οἱ ἰδιώται διαλέγον-

plinae igitur aliae theoreticae sunt, aliae practicae, aliae effectivae.

8. Disciplina dividitur in tres species. Una enim est quae studet speculationi, altera quae opus efficit, tertia quae in actione constat. Theoretica illa est cujus caput est speculatio, sicut geometria, arithmetica, musica et huiusmodi reliquae. Effectivae caput est opus efficere ut aedium structura et statuaria et quae sunt similes. Practicae caput actio est, ut medicina, ars imperatoria et politica et aliae tales. Disciplinae igitur aliae theoreticae sunt, aliae practicae, aliae effectivae.

53. Disciplinae in tres species dividuntur : sunt enim aliae primae, aliae secundae, aliae tertiae. Primae sunt quae ad comparandam materiam inserviunt, ut ad fodienda metalla, caedenda ligna et lapides; alterae vero quae in efficiendo et transformando versantur, ut ars ferraria transformat ferrum, frenum, arma et similia fabricando. Ars vero elaborandi lapides hos transformat exstruendo muros, aedes et similia. Rursus vero tertiae [in agendo occupantur] : ars enim equitandi assumit frenum et bene eo utitur : ars bellandi armis et similibus utitur, deinde ars tibias canendi tibiis bene utitur, et ars navem regendi gubernaculo et aliis similibus.

VI. Medicinae quinque species esse : aliam quippe dici a medicamentis, aliam chirurgicam, aliam a victu, aliam a perspicientia morborum, aliam a remediis. Quae a medicamentis dicitur, medicata potione subvenit morbis, chirurgica secando et urendo sanat; quae a victu, sola victus ratione et ordine arcet aegritudines; quae a perspicientia morborum, ex celeri discretionem morborum aegris saecurrit; quae a remediis, strenuo auxilio doctribus con-

tinuo liberat. Medicinae ergo genus unum est quod in medicamentis, alterum quod chirurgia, tertium quod victus ratione, quartum quod morborum perspicientia, quintum quod remediis continetur.

61. Medicina in quinque dividitur partes : una enim est in medicamentis, altera in chirurgica, tertia in victu, quarta in cognitione morborum, quinta in remediis. Quae est in medicamentis medicata potione morbis subvenit; chirurgica secando et urendo sanat aegrotantes; quae in victu est, victus ratione pellit aegritudines; quae in cognitione morborum versatur, modetur aegrotis morbi discretionem; quae in remediis, remedium auxilio infirmos in sanitatem restituit.

VII. Legis geminam esse distributionem : alteram scriptam, alteram vero non scriptam. Priorem illam esse civilem, qua administramus rempublicam; quae vero citra scripturam constat, eam a natura et usu proficisci : quale est madum in foro ambulare non debere aut muliebri veste uti; haec enim nulla scripta lege prohibentur : quae tamen non agimus, quod lege non scripta vetamur. Lex igitur alia est scripta, alia non scripta.

20. Lex in duas species dividitur : est enim una scripta, altera vero non scripta. Lex scripta ea est secundum quam contrahimus pactiones et ceteras mutuas dijudicamus actiones et omnia similia gerimus : lex vero non scripta ea qua mores in civitate vigent et manent.

VIII. Oratio in quinque partes dividitur. Esse enim ejus genus quoddam quo utuntur in concionibus hi qui administrant rempublicam, idque civile appellari; aliud quo scribunt rhetores orationes quas ad ostentationem proferunt, dum vel laudant vel vituperant vel accusant

ται πρὸς ἀλλήλους· οὗτος δὲ ὁ τρόπος προσαγορεύεται ἰδιωτικὸς. Ἐτέρα δὲ διαίρεσις λόγου ἔν οἱ κατὰ βραχὺ ἐρωτῶντες καὶ ἀποκρινόμενοι τοῖς ἐρωτῶσι διαλέγονται· οὗτος δὲ καλεῖται ὁ λόγος διαλεκτικὸς. Πέμπτη δὲ διαίρεσις λόγου ἔν οἱ τεχνίται περὶ τῆς ἑαυτῶν διαλέγονται τέχνης· ἅς δὲ καλεῖται τεχνικὸς. Τοῦ λόγου ἄρα τὸ μὲν ἔστι πολιτικόν, τὸ δὲ ῥητορικόν, τὸ δ' ἰδιωτικόν, τὸ δὲ διαλεκτικόν, τὸ δὲ τεχνικόν.

Cod. Marc. 16 : Διαίρεται ὁ λόγος εἰς πέντε· ἔστι γὰρ αὐτοῦ ὁ μὲν ῥητορικὸς, ὁ δὲ πολιτικὸς, ὁ δὲ διαλεκτικὸς, ὁ δὲ τεχνικὸς, ὁ δὲ ἰδιωτικὸς. Ἔστι δὲ ὁ μὲν ῥητορικὸς καὶ ἐπιδεικτικὸς καὶ κατηγορικὸς καὶ ἀπολογητικὸς, ὁ δὲ πολιτικὸς συμβουλευτικὸς καὶ παρακλητικὸς, διαλεκτικὸς δὲ ὁ κατὰ βραχὺ τῷ ἐρωτῶν ἐμφανίζων ἃ προαιρεῖται, τεχνικὸς δὲ ὅν λέγουσιν οἱ τεχνίται ὑπὲρ τῶν κατὰ τὴν τέχνην ἑκάστου αὐτῶν, ἰδιωτικὸς δὲ ὅν οἱ ἰδιῶται λέγουσι πρὸς ἀλλήλους καθ' ἑκάστην ἡμέραν διαλεγόμενοι.

IX. Diog. L. III, 88 : Ἡ μουσικὴ εἰς τρία διαίρεται· ἔστι γὰρ ἡ μὲν διὰ τοῦ στόματος μόνον, οἷον ἡ ᾠδὴ· δεύτερον δὲ διὰ τοῦ στόματος καὶ τῶν χειρῶν, οἷον ἡ κιθαρῳδία· τρίτον ἀπὸ τῶν χειρῶν μόνον, οἷον ἡ κιθαρστικὴ. Τῆς ἄρα μουσικῆς ἔστι τὸ μὲν ἀπὸ τοῦ στόματος μόνον, τὸ δ' ἀπὸ τοῦ στόματος καὶ τῶν χειρῶν, τὸ δ' ἀπὸ τῶν χειρῶν.

Cod. Marc. 60 : Διαίρεται ἡ μουσικὴ εἰς τρία· ἔστι γὰρ αὐτῆς ἔν μὲν αὐτοῦ τοῦ στόματος ἔργον, ἔν δὲ χειρῶν καὶ στόματος, ἔν δὲ τῶν χειρῶν. Ἐν δὲ μόνον

αὐτοῦ τοῦ στόματος ἔργον, οἷον αἱ τε φῦλαι καὶ οἱ τερετισμοὶ καὶ τὰ τοιαῦτα, τῶν δὲ χειρῶν καὶ τοῦ στόματος ἡ τε χοραυλητικὴ καὶ αὐλητικὴ καὶ τὰ ὅμοια, τῶν δὲ χειρῶν ἡ κιθαρστικὴ καὶ τὰ τοιαῦτα.

X. Diog. L. III, 88 : Διαίρεται δὲ ἡ εὐγένεια εἰς εἶδη τέτταρα· ἔν μὲν ἔάν ᾧσιν οἱ πρόγονοι καλοὶ καγαθοὶ καὶ δίκαιοι, τοὺς ἐκ τούτων γεγενημένους εὐγενεῖς φασιν εἶναι· ἄλλο δ' ἔάν ᾧσιν οἱ πρόγονοι δεδυναστευκότες καὶ ἀρχόντες γεγενημένοι, τοὺς ἐκ τούτων εὐγενεῖς φασιν εἶναι· ἄλλο δ' ἔάν ᾧσιν οἱ πρόγονοι ὀνομαστοὶ, οἷον ἀπὸ στρατηγίας, ἀπὸ στεφανιῶν ἀγῶνων· καὶ γὰρ τοὺς ἐκ τούτων γεγενημένους εὐγενεῖς προσαγορεύουεν. Ἄλλο εἶδος ἔάν αὐτοῖς τις ἦ γεννάδας τὴν ψυχὴν καὶ μεγαλόφυχος, καὶ τοῦτον εὐγενῆ φασιν· καὶ τῆς γε εὐγενείας αὕτη κρατίστη. Τῆς ἄρα εὐγενείας τὸ μὲν ἀπὸ προγόνων ἐπιεικῶν, τὸ δὲ δυναστῶν, τὸ δ' ἐνδόξων, τὸ δ' ἀπὸ τῆς αὐτοῦ καλοκαγαθίας.

Cod. Marc. 10 : Διαίρεται ἡ εὐγένεια εἰς τρία· ἔστι γὰρ αὐτῆς ἔν μὲν ἀπὸ ἐνδόξων καὶ ὀνομαστῶν γονέων γεγονέαι, οἷον ἀπὸ βασιλέων καὶ ἀρχόντων γεγονέαι ἢ ἄλλην τινὰ δόξαν ἔχόντων· τὸ δὲ ἀπὸ σπουδαίων καὶ δικαίων, οἷον ἀπὸ Ξενοφῶντος καὶ Νεῖλου καὶ τῶν τοιούτων· τὸ δὲ ἀπ' αὐτῆς τῆς τοῦ ἔχοντος ἀρετῆς, οἷον ἔάν ᾧ γενναῖος καὶ μεγαλοπρεπῆς καὶ δίκαιος καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα. Τῆς εὐγενείας ἄρα ἔν μὲν ἔστι τὸ ἀπὸ ἐνδόξων καὶ ὀνομαστῶν προγόνων γεγονέαι, ἔν δὲ τὸ ἀπὸ σπουδαίων καὶ δικαίων, ἔν δὲ τὸ ἀπ' αὐτῆς τῆς τοῦ ἔχοντος ἀρετῆς.

quempiam : esse vero id genus rhetoricum; tertium quo privati inter se mutuo colloquuntur, dicique privatum; quartum quo ii qui compendio rogant et respondent, cum his a quibus interrogantur, disputant, vocarique id genus dialecticum; quintum quo artifices, dum de sua arte disserunt, loquuntur, appellarique id artificiosum. Orationis igitur genus aliud civile est, aliud rhetoricum, aliud privatum, aliud dialecticum, aliud artificiosum.

16. Oratio in quinque genera dividitur : est enim genus rhetoricum, politicum, dialecticum, artificiosum, privatum. Rhetoricum genus est et demonstrativum et ad accusandum et defendendum proprium. Politicum genus est suasorium et cohortatorium; dialecticum vero quod breviter interrogando ostendit proposita; artificiosum quo utuntur artifices quum de sua quaque arte disserit; privatum vero quo privati inter se quotidie colloquuntur.

IX. Musicam in tria secari : quandam enim ore tantum constare, ut cantum; aliam ore simul et manu, ut citharodiam; tertiam solis manibus perfici, ut quum citharam percutimus. Musicae igitur species alia est qua solo ore utimur, alia qua ore et manibus, alia qua manibus.

60. Musica in tria dividitur : quaedam enim ejus species ore tantum efficitur : altera manibus simul et ore, tertia solis manibus. Alia ore tantum efficitur, ut cantus, sibili

et his similia, inanibus et ore tibiaram cantus sive in choro sive solus et similia, manibus vero solis, lyrae pulsatio et similia.

X. Nobilitatem quattuor in genera dividi : unum si qui honestis, bonis justisque majoribus fuerint nati, eos nobiles esse dici; aliud si quorum majores dynastae ac principes fuerint, eos nobiles esse dicimus; aliud si majores fama sunt celebres et gloria, quam vel ex bellicis rebus praecclare gestis vel ex certaminum coronis reportaverint : namque hos quoque nobiles appellamus; aliud, si quis ipse sit generosus et animi nobilitate excellens, hunc quoque nobilem dicimus : eaque optima est nobilitas. Nobilitatis ergo genus unum est a majoribus bonis aequisque viris, aliud a dynastis, aliud ab illustribus, aliud a propria honestate profectum.

10. Nobilitas in tres species dividitur, quarum una est parentibus illustribus et claris ortum esse, ut ex regibus vel principibus, vel qui aliam quandam gloriam habent. Altera ex viris bonis et justis, ut e Xenophonte et Nilo (?) et similibus. Tertia quae gignitur ex ipsa virtute ejus qui nobilis est, quum sit generosus, excelso animo, justus et aliis virtutibus ornatus. Nobilitatis igitur genus unum est majoribus illustribus et claris natum esse, aliud e bonis et justis, aliud quod a propria virtute oritur.

XI. Diog. L. III, 89 : Τὸ κάλλος διαιρεῖται εἰς τρία· ἐν μὲν γὰρ αὐτοῦ ἐστὶν ἐπαινετόν, ὅσον ἢ διὰ τῆς ὄψεως εὐμορφία· ἄλλο δὲ χρηστικόν, ὅσον ὄργανον καὶ οἰκία καὶ τὰ τοιαῦτα πρὸς χρῆσιν ἐστὶ καλὰ· τὰ δὲ πρὸς νόμον καὶ ἐπιτηδεύματα καὶ τὰ τοιαῦτα πρὸς ὠφελίαν ἐστὶ καλὰ. Τοῦ ἄρα κάλλους τὸ μὲν ἐστὶ πρὸς ἐπαινον, τὸ δὲ πρὸς χρῆσιν, τὸ δὲ πρὸς ὠφέλειαν.

Cod. Marc. 6a : Διαιρεῖται τὸ κάλλος εἰς τρία· ἐν μὲν γὰρ αὐτοῦ ἐστὶν ἐπαινετόν, ὅσον ἢ διὰ τῆς ὄψεως εὐμορφία· ἄλλο δὲ χρηστικόν, ὅσον ὄργανον καὶ οἰκία καὶ τὰ τοιαῦτα πρὸς χρῆσιν εἰσι καλὰ· τὰ δὲ πρὸς ὠφέλειαν, ὅσον νόμος καλὸς καὶ ἐπιτηδεύματα καὶ τὰ τοιαῦτα πρὸς ὠφελίαν εἰσι καλὰ.

XII. Diog. L. III, 90 : Ἡ ψυχὴ διαιρεῖται εἰς τρία· τὸ μὲν γὰρ αὐτῆς ἐστὶ λογικόν, τὸ δ' ἐπιθυμητικόν, τὸ δὲ θυμικόν. Τούτων δὲ τὸ μὲν λογικόν ἐστὶν αἴτιον τοῦ βουλευέσθαι καὶ λογίζεσθαι καὶ διανοεῖσθαι καὶ τῶν τοιούτων πάντων· τὸ δ' ἐπιθυμητικὸν μέρος τῆς ψυχῆς ἐστὶν αἴτιον τοῦ ἐπιθυμῆναι φαγεῖν καὶ τοῦ πλησίσαι καὶ τῶν τοιούτων πάντων. Τὸ δὲ θυμικὸν μέρος αἴτιον ἐστὶ τοῦ θαρραλεῖν καὶ ἠδεσθαι καὶ λυπᾶσθαι καὶ ὀργίζεσθαι. Τῆς ἄρα ψυχῆς ἐστὶ τὸ μὲν λογικόν, τὸ δὲ ἐπιθυμητικόν, τὸ δὲ θυμικόν.

Cod. Marc. 1 : Διαιρεῖται ἡ ψυχὴ εἰς τρία· ἐστὶ γὰρ αὐτῆς ἐν μὲν λογιστικόν, ἐν δὲ θυμικόν, ἐν δὲ ἐπιθυμητικόν. Ἔστι δὲ τὸ μὲν λογιστικόν, ᾧ λογίζεσθαι· τὸ δὲ ἐπιθυμητικόν, ᾧ τὰς ἐπιθυμίας ἀναλαμβάνομεν· τὸ δὲ θυμικόν, ᾧ θυμολύματα καὶ ὀργιζόμεθα καὶ θαρροῦμεν καὶ ἀμυνόμεθα καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα. Τῆς

ψυχῆς ἄρα τὸ μὲν ἐστὶ λογικόν, τὸ δὲ θυμικόν, τὸ δὲ ἐπιθυμητικόν.

XIII. Diog. L. III, 90 : Τῆς τελείας ἀρετῆς εἶδη ἐστὶ τέτταρα· φρόνησις, δικαιοσύνη, ἀνδρεία καὶ σωφροσύνη. Τούτων ἡ μὲν φρόνησις αἰτία τοῦ πράττειν ὀρθῶς τὰ πράγματα· ἡ δὲ δικαιοσύνη τοῦ ἐν ταῖς κοινωνίαις καὶ τοῖς συναλλάγμασι δικαιοπραγεῖν· ἡ δ' ἀνδρεία τοῦ ἐν τοῖς κινδύνοις καὶ φοβεροῖς μὴ ἐξίστασθαι [ποιεῖν], ἀλλὰ μένειν· ἡ δὲ σωφροσύνη τοῦ κρατεῖν τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ ὑπὸ μηδεμιᾶς ἡδονῆς δουλοῦσθαι, ἀλλὰ κοσμίως ζῆν. Τῆς ἀρετῆς ἄρα τὸ μὲν ἐστὶ φρόνησις, ἄλλο δικαιοσύνη, τρίτον ἀνδρεία, τέταρτον σωφροσύνη.

Cod. Marc. 2 : Διαιρεῖται ἡ ἀρετὴ εἰς τέσσαρα· ἐστὶ γὰρ αὐτῆς ἐν μὲν φρόνησις, ἐν δὲ δικαιοσύνη, ἐν δὲ ἀνδρεία, ἐν δὲ σωφροσύνη. Ἔστι δὲ ἡ μὲν φρόνησις ἐν τῇ λογιστικῇ, ἡ δὲ δικαιοσύνη ἐν πᾶσι τοῦτοις τοῖς μέρεσι γίγνεται, ἡ δὲ ἀνδρεία ἐν τῇ θυμικῇ, ἡ δὲ σωφροσύνη ἐν τῇ ἐπιθυμητικῇ. Τῆς ἀρετῆς ἄρα ἐν μὲν ἐστὶ φρόνησις, ἐν δὲ δικαιοσύνη, ἐν δὲ ἀνδρεία, ἐν δὲ σωφροσύνη.

XIV. Diog. Laert. III, 91 : Ἡ ἀρχὴ διαιρεῖται εἰς μέρη πέντε· ἐν μὲν εἰς τὸ κατὰ νόμον, ἐν δ' εἰς τὸ κατὰ φύσιν, ἐν δ' εἰς τὸ κατ' ἔθος, τέταρτον δ' εἰς τὸ κατὰ γένος, πέμπτον δ' εἰς τὸ κατὰ βίαν. Οἱ μὲν οὖν ἐν ταῖς πόλεσιν ἄρχοντες ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἐπὶν αἰρεθῶσι, κατὰ νόμον ἄρχουσιν· οἱ δὲ κατὰ φύσιν, οἱ ἄρσενες, οὐ μόνον ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ζώοις· ἐπὶ πολὺ γὰρ πανταχοῦ τὰ ἄρσενα τῶν θηλειῶν ἀρχει. Ἡ δὲ τοῦ κατ' ἔθος ἀρχὴ τοιαύτη ἐστὶν

XI. Pulchritudinem in tria distinguit : aliam quippe esse laudabilem, ut formosam faciem ; aliam quoque usui deservire, ut instrumentum et domum et alia ejusdem generis, quæ præterquam quod speciosa sunt, usibus nostris commoda etiam sunt ; tertiam legibus studiisque constare, eamque ad utilitatem pulchram esse. Pulchritudinis igitur genus unum ad laudem, alterum ad usum, tertium ad utilitatem refertur.

62. Pulchritudo in tria dividitur : unum ejus laudabile est ut formosa facies ; alterum ad usum deservit, ut instrumentum, domus et similia quæ pulchra sunt ad usum. Tertium ad utilitatem, ut lex pulchra et instituta, quæ pulchra sunt ad utilitatem.

XII. Animæ tres partes esse, quarum una continet ratiocinationem, altera cupiditatem, tertia iram. Ex his autem ratiocinationem causam esse consilii, cogitationis, consultationis et hujusmodi reliquorum ; cupiditatem esse appetendi cibi vel coitus et similia causam ; iram vero confidentiæ, voluptatis, doloris et iracundiæ auctorem esse. Ergo animæ pars una est ratiocinationis particeps, altera cupiditatis, tertia iræ.

1. Dividitur anima in tres partes : una enim est ratiocinationis particeps, altera cupiditatis, tertia iræ. Quæ ra-

tioinationis est particeps ea est qua cogitamus ; quæ cupiditatis ea qua cupimus ; quæ iræ, ea qua irascimur, confidimus, nos defendimus et alia similia. Ergo animæ pars una est ratiocinationis particeps, altera cupiditatis, tertia iræ.

XIII. Perfectæ consummatæque virtutis esse species quattuor, primam prudentiam, secundam justitiam, fortitudinem tertiam, quartam temperantiam. Ex his prudentiam ut recte agantur omnia causam esse ; justitiam vero inter consortia et humanæ vitæ commercia non violandi juris esse auctorem ; fortitudinem autem, ne inter pericula et terrores a fortiter ceptis deficiamus, sed sustineamus ; porro temperantiam ad frenandas cupiditates, ut a nulla voluptate subigamur, sed honeste et liberaliter vivamus. Virtutis igitur una pars est prudentia, altera justitia, tertia fortitudo, quarta temperantia.

2. Virtus in quattuor dividitur : illius enim pars est prudentia, pars justitia, pars fortitudo, pars temperantia. Prudentia ejus est partis quæ ratiocinationis particeps est, justitia in omnibus his partibus gignitur ; fortitudo in ea parte quæ particeps est iræ, temperantia vero in ea quæ cupiditatis. Virtutis igitur partes sunt prudentia, justitia, fortitudo, temperantia.

ὄταν οἱ παιδαγωγοὶ τῶν παιδῶν ἄρχουσι καὶ οἱ διδάσκαλοι τῶν φοιτῶντων. Κατὰ γένος δ' ἀρχὴ τοιαύτη τις λέγεται ὅταν οἱ Λακεδαιμόνιοι βασιλεῖς ἄρχουσιν· ἀπὸ γὰρ γένους τινὸς ἡ βασιλεία· καὶ ἐν Μακεδονίᾳ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἄρχουσι· καὶ γὰρ ἐκεῖ ἀπὸ γένους ἡ βασιλεία καθίσταται. Οἱ δὲ βιασάμενοι ἢ παρακρουσάμενοι ἄρχουσιν ἀκόντων τῶν πολιτῶν ἢ δὲ τοιαύτῃ ἀρχῇ κατὰ βίαν λέγεται εἶναι. Τῆς ἀρχῆς ἄρα ἐστὶ τὸ μὲν κατὰ νόμον, τὸ δὲ κατὰ γένος, τὸ δὲ κατὰ φύσιν, τὸ δὲ κατ' ἔθος, τὸ δὲ κατὰ βίαν. Cf. supra III.

Cod. Marc. 63 : Διαίρεται ἡ ἀρχὴ εἰς μέρη πέντε· ἐν μὲν εἰς τὸ κατὰ νόμον, ἐν δὲ εἰς τὸ κατὰ φύσιν, ἐν δὲ εἰς τὸ κατὰ ἔθος, ἐν δὲ εἰς τὸ κατὰ γένος, πέμπτον δὲ εἰς τὸ κατὰ βίαν. Οἱ μὲν οὖν ἐν ταῖς πόλεσιν ἄρχοντες ὅταν ὑπὸ τῶν πολιτῶν αἰρεθῶσιν, οὗτοι κατὰ νόμον ἄρχουσιν. Ἡ δὲ τοῦ κατὰ φύσιν ἀρχῆς οὐ μόνον ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ζώοις ἐστὶν· ἐπὶ πολλῷ γὰρ πανταχοῦ τὰ ἄρρενα τῶν ζῴων τῶν θηλαῶν ἄρχει. Ἡ δὲ τοῦ κατὰ ἔθος ἀρχῆς τοιαύτη ἐστίν, ὅταν οἱ παιδαγωγοὶ τῶν παιδῶν ἄρχουσι καὶ οἱ διδάσκαλοι τῶν φοιτητῶν. Κατὰ γένος δὲ ἀρχὴ τοιαύτη τις λέγεται, ὅταν πατέρα βασιλεῖα τελευτήσαντα υἱὸς διαδέξηται καὶ πάλιν τοῦτον ὁ τοῦτου υἱὸς καὶ ἐφεξῆς δὲ ὡσαύτως. Ὅσοι δὲ βιασάμενοι ἄρχουσιν ἀκόντων αὐτῶν, ἢ τοιαύτῃ ἀρχῇ κατὰ βίαν λέγεται εἶναι.

Ib. 51 : Διαίρεται ἡ ἀρχὴ εἰς τρία· ἐστὶ γὰρ αὐτῆς ἐν μὲν κατὰ φύσιν, ἐν δὲ κατὰ βίαν, ἐν δὲ κατὰ

τάξιν καὶ θέσιν. Κατὰ φύσιν μὲν οὖν ἄρχει τὸ ἄρρεν τοῦ θήλεος καὶ τὸ ἰσχυρότερον τοῦ ἀσθενεστεροῦ, ὅταν ἐν μὲν βουσί ταῦρος, ἐν δὲ προβάτοις κριὸς καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα· κατὰ βίαν δὲ ὅταν οἱ δεσπόται τῶν δούλων καὶ οἱ τύραννοι τῶν πόλεων καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα· κατὰ τάξιν δὲ καὶ θέσιν ὅταν τὸ πρῶτον τεχθέν· ἐντεῦθεν ἀρχὴ ἐστὶ τῆς μὲν τραγωδίας « Ἡ παλαιὸν Ἄργος » (Eurip. Electra), τῶν δὲ στοιχείων τὸ ἀλφα καὶ ἀριθμοῦ τὸ ἐν.

XV. Diog. Laert. III, 93 : Τῆς ῥητορείας εἶδη ἐστὶν ἕξ. Ὅταν μὲν γὰρ κελεύσῃ πολεμεῖν ἢ συμμαχεῖν πρὸς τινα, καλεῖται τὸ τοιοῦτον εἶδος προτροπῆς· ὅταν δ' ἀξιώσῃ μὴ πολεμεῖν μηδὲ συμμαχεῖν, ἀλλ' ἡσυχίαν ἀγειν, τὸ τοιοῦτον εἶδος ἀποτροπῆς ἐστὶ. Τρίτον εἶδος τῆς ῥητορείας ὅταν τις φάσκη ἀδικεῖσθαι ὑπότινος καὶ πολλῶν κακῶν αἰτίων ἀποφαίνῃ· τὸ δὲ τοιοῦτον εἶδος κατηγορίας ὀνομάζεται. Τέταρτον εἶδος τῆς ῥητορείας (ἀπολογία καλεῖται) ὅταν ἀποφαίνῃ τις αὐτὸν μὴθὲν ἀδικούonta μήτ' ἄλλο ἄτοπον μὴθὲν πράττοντα· τὸ δὲ τοιοῦτον ἀπολογίαν καλοῦσι· πέμπτον εἶδος ῥητορείας ὅταν τις εὖ λέγῃ (τινὰ) καὶ ἀποφαίνῃ καλὸν καγαθόν· τὸ δὲ τοιοῦτον εἶδος καλεῖται ἐγκώμιον. Ἑκτὸν εἶδος ὅταν τις ἀποφαίνῃ (τινὰ) φαῦλον, τὸ δὲ τοιοῦτον εἶδος καλεῖται ψόγος. Τῆς ἄρα ῥητορείας τὸ μὲν ἐστὶν ἐγκώμιον, τὸ δὲ ψόγος, τὸ δὲ προτροπῆς, τὸ δὲ ἀποτροπῆς, τὸ δὲ κατηγορίας, τὸ δὲ ἀπολογίας.

Cod. Marc. 17 : Διαίρεται ἡ ῥητορεία εἰς πέντε·

XIV. Imperium in quinque genera partitur, legitimum, naturale, aliud consuetudinis, aliud generis, denique violentum. Nam magistratus civitatum si eligantur a civibus, secundum legem imperant; per naturam vero mares ubique, non modo inter homines, verum inter alia quoque animalia feminis præsumunt; ex consuetudine veru et pædagogis pueris et magistris discipulis imperant; per genus autem quemadmodum Lacedæmoniorum reges dominantur: nam ex genere regnum habent, quomodo et apud Macedones reges imperant: quippe et illic regnum ex genere institutum est. Porro qui coactis per vim ac dolum civibus invitis imperant, ii violenti ac tyranni vocantur. Imperium igitur unum est legitimum, alterum naturale, aliud generis, aliud consuetudinis, aliud violentum.

63. Imperium in quinque species dividitur: una legitimum, altera naturale, tertia e consuetudine, quarta e genere, quinta violentum. Magistratus igitur in urbibus si a civibus eliguntur legitimum exercent imperium. Naturale vero imperium non solum apud homines sed et apud cetera animalia est, quippe ubique mares feminis præsumunt. Imperium e consuetudine tale est, quum pædagogis pueris et magistris discipulis imperant. Imperium ex genere vocatur quum filius mortuo patri regi succedit et rursus huic filius et ita porro. Quicumque vero per vim

nolentibus imperant, eorum imperium violentum esse dicitur.

51. Ἄρχη (duplici sensu *initii* et *imperii*) in tria dividitur: unum est enim genus (*imperii*) naturale, alterum violentum, tertium vero (*initii*) secundum ordinem et locum. Secundum naturam igitur masculinum feminino imperat, quod validius est imbecilliori, ut in bobus taurus, in ovibus aries et quæ his sunt similia. Violentum autem imperium est quod exercent in servos domini, tyranni in civitates et quæ his sunt similia. Ἄρχη autem (*initium*) secundum ordinem et locum, ut quod primum positum est: inde initium est tragœdiæ: « O antiquum Argos », litterarum vero littera *a* et numeri primus.

XV. Rhetoricæ sex species tradit. Nam quoties jussurrit orator bellum vocare aut auxilium contra aliquem ferre, id genus vocatur adhortatio; quum vero quietam agere neque bellare neque opem ferre monuerit, appellatur ea species dehortatio; tertia, quum quis se a quopiam injuria affectum eumque multa flagitia perpetrasse ostendat: ejusmodi vero vocatur accusatio; quarta species, quum is quis accusatur, se neque violasse jus neque aliud quocquam temere et perperam egisse probaverit; talis appellatur defensio: quinta deinceps species, quum quis aliquem laudibus celebret ac præclarum virum esse doceat, eaque laudatio dicitur; sexta deinde, quum turpem

ἔστι γὰρ αὐτῆς ἐν μὲν κατηγορία, ἐν δὲ ἀπολογία, ἐν δὲ συμβουλία, ἐν δὲ ἐγκώμιον, ἐν δὲ ψόγος.

XVI. Diog. Laert. 94: Τὸ ὀρθῶς λέγειν διαιρεῖται εἰς τέτταρα· ἐν μὲν ἃ δεῖ λέγειν, δεύτερον δὲ ὅσα δεῖ λέγειν, τρίτον πρὸς οὓς δεῖ λέγειν, τέταρτον δὲ πηνίκα δεῖ λέγειν. Ἄ μὲν οὖν δεῖ λέγειν, ἃ μέλλει συμφέρειν τῶν λέγοντι καὶ τῶν ἀκούοντι· τὸ δὲ ὅσα δεῖ λέγειν, μὴ πλείω μηδὲ ἐλάττω τῶν ἱκανῶν· τὸ δὲ πρὸς οὓς δεῖ λέγειν, ἐάν τε πρὸς πρεσβυτέρους [ἀμαρτάνοντας] διαλέγη, ἀρμόττοντας· δεῖ τοὺς λόγους διαλέγεσθαι ὡς πρεσβυτέροις· ἐάν τε πρὸς νεωτέρους, ἀρμόττοντας ὡς νεωτέρους. Πηνίκα δὲ λέγειν ἔστι, μήτε πρότερον μήτε ὕστερον· εἰ δὲ μή, διαμαρτήσεται καὶ οὐκ ὀρθῶς ἔρειν.

Cod. Marc. 52 : Διαίρεται τὸ ὀρθῶς λέγειν εἰς πέντε· ἔστι γὰρ αὐτοῦ ἐν μὲν ὅσα δεῖ λέγειν, ἐν δὲ ὅπου δεῖ λέγειν, ἐν δὲ πρὸς οὓς δεῖ λέγειν, ἐν δὲ ἤνίκα δεῖ λέγειν, ἐν δὲ ἃ δεῖ λέγειν. Τὸ μὲν οὖν ὅσα δεῖ λέγειν ἔστι τὸ μήτε πλείω μήτε ἐλάττω τῶν ἱκανῶν· τὸ δὲ ὅπου δεῖ λέγειν ἔστι ἐν τόπῳ, ὅσον ἐν ἀγορᾷ καὶ ἐν γυμνασίῳ καὶ ἐν διατριβῇ καὶ ἐν τοῖς δέουσιν ἄλλοις τόποις· τὸ δὲ πρὸς οὓς δεῖ λέγειν, ἐκαστῶν τὸ ἀρμόττον καὶ πρὸς ὃν ὁ ἀρμόττει ὅσον πρὸς πρεσβυτέρους, πρὸς μοχθηροὺς ἢ ἡδείς καὶ πρὸς ἐχθροὺς ἢ φίλους· τὸ δὲ ἤνίκα δεῖ ὅσον τὸ μήτε πρότερον μήτε ὕστερον μήτε διὰ μέσου ἄτερ τοῦ καιροῦ ἄλλ' εὐκαιρῶς· τὸ δὲ ἃ

δεῖ λέγειν ὅσον τὰ συμφέροντα καὶ ὠφέλιμα καὶ αὐτῷ καὶ τῷ φίλῳ.

XVII. Diog. Laert. III, 95 : Ἡ εὐεργεσία διαίρεται εἰς τέτταρα· ἢ γὰρ χρήμασιν ἢ σώμασιν ἢ ταῖς ἐπιστήμαις ἢ τοῖς λόγοις. Τοῖς μὲν οὖν χρήμασιν, ὅταν δομένῳ βοηθήσῃ τις εἰς χρημάτων λόγον εὐπορῆσαι· τοῖς δὲ σώμασιν εὖ ποιῶσιν ἀλλήλους, ὅταν παραγενόμενοι τυπτομένοις βοηθῶσιν· οἱ δὲ παιδεύοντες καὶ ἰατρούοντες καὶ διδάσκοντες ἀγαθόν τι, αὐτοὶ ταῖς ἐπιστήμαις εὐεργετοῦσιν· ὅταν δ' εἰσέλθωσιν εἰς δικαστήριον ἄλλος ὑπὲρ ἄλλου βοηθὸς καὶ λόγον τινα ἐπικικῆ εἴπῃ ὑπὲρ αὐτοῦ, οὗτος δὲ λόγῳ εὐεργετῆι. Τῆς ἄρα εὐεργεσίας ἢ μὲν ἔστι διὰ χρημάτων, ἢ δὲ διὰ σωμάτων, ἢ δὲ δι' ἐπιστημῶν, τετάρτη δὲ διὰ λόγων.

Cod. Marc. 44 : Διαίρεται ἡ εὐεργεσία εἰς τέσσαρα· ἔστι γὰρ αὐτῆς ἐν μὲν λόγῳ εὐεργετεῖν, ἐν δὲ δι' ἐπιστήμης καὶ τεχνῶν, ἐν δὲ εἰς ἀργυρίου λόγον καὶ ἐν διὰ σωμάτων. Διὰ λόγων οὖν εὐεργετοῦσιν οἱ συνηγοροῦντες καὶ συνδικάζοντες καὶ ἐγκωμιάζοντες καὶ οἱ τοιοῦτοι, δι' ἐπιστήμης δὲ καὶ τέχνης οἱ παιδεύοντες καὶ ἰατρούοντες καὶ οἱ πρὸς τὸν βίον χρήσιμα δημιουργοῦντες· εἰς ἀργυρίου δὲ λόγον οἱ προϊστάμενοι τῆς εἰς [del.] ἀργυρίου χρείας· διὰ τῶν σωμάτων δὲ εὐεργετοῦσιν οἱ ἀμύνοντες καὶ βοηθοῦντες ἐν τοῖς τοιοῦτοις συμπύμασιν.

XVIII. Diog. Laert. III, 96 : Διαίρεται τὸ τε-

ac malum aliquem esse probaverit, et haec vituperatio appellatur. Ergo rhetorica pars una laudatio dicitur, alia vituperatio, alia adhortatio, alia dehortatio, alia accusatio, alia defensio.

17. Rhetorica in quinque dividitur partes : una enim est accusatio, alia defensio, alia adhortatio, alia laudatio, alia vituperatio.

XVI. Recte dicendi quattuor sunt genera. Primum enim quid dicere oporteat observandum, secundum quantum dicere, tertio ad quos, quarto quando sit dicendum. Quid igitur oporteat dicere, ea nimirum quae utilia futura sint et dicenti et auditori; quanta dicere conveniat, nimirum ut neque nimis multa neque pauciora quam satis est dicantur; quibus autem dici oporteat, ut si quidem ad [peccantes] seniores dicendum sit, verba illi aetati congrue loquamur, sim vero ad juniores verba facienda sint, ut cum junioribus decet dicamus : quando vero dicendum, nimirum neque prius neque posterius quam ratio exigit : alioqui profecto vitium non effugiet, qui secus facit.

52. Recte dicendi quinque sunt genera. Primum enim quanta dicere oporteat, alterum ubi, tertium ad quos, quartum quando, quintum quid dicendum sit. Quanta autem dicere oporteat, in eo constat ut neque nimis multa neque pauciora dicamus quam quae sufficiunt. Ubi, in loco est, ut in foro, in gymnasio, in schola et in reliquis locis ubi opus sit. Quibus oporteat, ut cuique congrua

dicamus, ut senioribus, male sive bene dispositis, amicis sive inimicis. Quando oporteat, ut nihil neque initio, neque in fine, neque in medio sine opportunitate dicamus, sed opportuna quaeque. Quae vero oporteat, ut quae vel ipsi vel amico prodesse et utilia esse possint.

XVII. Beneficentia quadripartita dividitur : aut enim pecuniis, aut corporibus, aut disciplinis, aut verbis beneficium praestari. Pecuniis quidem beneficium constat, quum quis egenos, ut inopia liberentur, pecuniis juvat. Corporibus vero aliis benefaciunt, quum vapulantibus advenientes opitalantur. Porro qui erudiant vel medicinae arte subveniunt vel boni aliquid docent, hi disciplinis benefaciunt. At quum in iudicio quispiam ingressus pro amico dixerit, eumque probabili oratione adjuverit, hic beneficentiae munus verbis explevit. Beneficentia ergo alia est quae pecuniis, alia quae corporibus, alia quae disciplina, quarta quae verbis prodest.

44. Beneficentia in quattuor dividitur : aut enim verbis, aut disciplinis et artibus, aut pecuniis, aut corporibus benefici potest. Verbis autem benefaciunt qui patrocinantur, in iudiciis adjuvant, laudant et talia faciunt ; disciplinis vero et artibus qui erudiant vel medicinae arte subveniunt et qui ea quae ad vitam necessaria sunt faciunt ; pecuniis qui pecuniis adjuvant, corporibus vero benefaciunt qui in tali casu defendunt et auxiliantur.

XVIII. Finem rerum quadripartitum facit. Nam res aut secundum leges finem accipiunt, ut quum decretum ali-

λος τῶν πραγμάτων εἰς τέτταρα εἶδη· ἐν μὲν κατὰ νόμον τέλος τὰ πράγματα λαμβάνει, ὅταν ψήφισμα γένηται καὶ τοῦθ' ὁ νόμος τελείῃ· κατὰ φύσιν δὲ τέλος τὰ πράγματα λαμβάνει, ἥ τε ἡμέρα καὶ ὁ ἐνιαυτός καὶ αἱ ὥραι. Κατὰ τέχνην δὲ τέλος τὰ πράγματα λαμβάνει, ὅσον ἡ οἰκοδομική· οἰκίαν γάρ τις ἐπιτελεῖ· καὶ ἡ ναυπηγική· πλοῖα γάρ· κατὰ τύχην δὲ γίνεται τοῖς πράγμασι τέλος, ὅταν ἄλλως καὶ μὴ ὡς ἔπολαμβάνει τις ἀποδοίῃ. Τοῦ τέλους ἅρα τῶν πραγμάτων τὸ μὲν κατὰ νόμον, τὸ δὲ κατὰ φύσιν, τὸ δὲ κατὰ τέχνην, τὸ δὲ κατὰ τύχην ἐστίν.

XIX. Diog. Laert. III, 97 : Ἡ δύναμις διαιρεῖται εἰς τέτταρα εἶδη· ἐν μὲν δὲ δυνάμεθα τῇ διανοίᾳ λογίζεσθαι καὶ ἔπνοεῖν· ἕτερον δὲ τῷ σώματι, ὅσον πορεύεσθαι καὶ δίδόναι καὶ λαμβάνειν καὶ τὰ τοιαῦτα· τρίτον δὲ δυνάμεθα πλήθει στρατιωτῶν καὶ χρημάτων, ὅταν καλεῖται πολλὴν δύναμιν ἔχον βασιλεύς· τετάρτη δὲ διαίρεσις δυνάμεως πάσχειν καὶ ποιεῖν εὖ καὶ κακῶς· ὅσον ἀρρωστεῖν καὶ παιδεύεσθαι δυνάμεθα καὶ ὑγιεῖς γίνεσθαι καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα. Τῆς ἅρα δυνάμεως ἡ μὲν ἐστὶν ἐνδιανοία, ἡ δ' ἐν τῷ σώματι, ἡ δ' ἐν τῷ στρατοπέδῳ καὶ χρήμασιν, ἡ δ' ἐν τῷ ποιεῖν καὶ πάσχειν.

Cod. Marc. 33 : Διαιρεῖται ἡ δύναμις εἰς πέντε· ἐστὶ γὰρ αὐτῆς ἐν μὲν ἐν ψυχῇ, ἐν δὲ ἐν σώματι, ἐν δὲ ἐν ταῖς πράξεσιν, ἐν δὲ ἐν ἐνόιοις τῶν μὴ ὄντων, ἐν δὲ ἐν τῷ παθεῖν ἢ ποιῆσαι. Ἐν ψυχῇ μὲν ἀμανθάνομεν καὶ διανοούμεθα, ἐν σώματι δὲ ὅσον αἶ τε κινήσεις καὶ αἱ ἄλλαι δυνάμεις καθ' ἃς πράττειν τι ἐν τῷ σώματι δυνάμεθα, ἐν δὲ ταῖς πράξεσιν ὅσον αἱ στρατιωτικαὶ δυνάμεις· λέγεται γὰρ μεγάλην ἔχειν δύναμιν

ὅταν χρήματα καὶ στρατιῶται πολλοὶ συνθηροισμένοι ᾖσι. Τῶν δὲ μὴ ὄντων ἐν ἐνόιοις ὅσα δυνατὰ ἐστὶ γενέσθαι ἢ ποιηθῆναι· ἐν δὲ τῷ παθεῖν ἢ ποιῆσαι ὅσα δυνατὰ ἐστὶν ἀναρῆναι ἢ ἀναρῆθῆναι.

XX. Diog. Laert. III, 98 : Τῆς φιλανθρωπίας ἐστὶν εἶδη τρία· ἐν μὲν διὰ τῆς προσηγορίας γινόμενον, ὅσον ἐν ὅς τινες τὸν ἐντυχόντα πάντα προσαγορεύουσι καὶ τὴν δεξιὰν ἐμβάλλοντες χαιρετίζουσιν· ἄλλο εἶδος ὅταν τις βοθητικὸς ἢ παντὶ τῷ ἀτυχοῦντι· ἕτερον εἶδος ἐστὶ τῆς φιλανθρωπίας ἐν ᾧ τινες φιλοδειπνιστὰ ἐσσι. Τῆς ἅρα φιλανθρωπίας τὸ μὲν ἐστὶ διὰ τοῦ προσαγορεύειν, τὸ δὲ διὰ τοῦ εὐεργετεῖν, τὸ δὲ διὰ τοῦ ἐστιᾶν καὶ φιλοσυνουσιάζειν.

XXI. Diog. Laert. III, 98 : Ἡ εὐδαιμονία διαιρεῖται εἰς πέντε μέρη· ἡ μὲν γὰρ αὐτῆς ἐστὶν εὐβουλία, ἕτερον δ' εὐαισθησία καὶ ὑγίεια τοῦ σώματος, τρίτον εὐτυχία ἐν ταῖς πράξεσιν, τέταρτον εὐδοξία παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, πέμπτον εὐπορία χρημάτων καὶ τῶν εἰς τὸν βίον χρησίμων. Ἡ μὲν οὖν εὐβουλία γίνεται ἐκ παιδείας καὶ ἐκ τοῦ πολλῶν ἐμπειρον γενέσθαι· ἡ δ' εὐαισθησία ἐκ τῶν τοῦ σώματος μερῶν· ὅσον εἴαν τις τοῖς ὀφθαλμοῖς ὀρθῶ καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούῃ καὶ τῇ βίβῃ καὶ τῷ στόματι αἰσθάνηται ὧν δεῖ αἰσθάνεσθαι· τὸ δὲ τοιοῦτον εὐαισθησία· ἡ δ' εὐτυχία, ὅταν ἐπ' ἀσκοπεῖ πράξῃ κατ' ὀρθὸν ἀ δεῖ πράττειν τὸν σπουδαῖον· εὐδοξία δ' ἐστὶν ὅταν τις εὖ ἀκούῃ· εὐπορία δ' ἐστὶν ὅταν τις πρὸς τὰς ἐν τῷ βίῳ πράξεις οὕτως ἔχῃ ὥστε καὶ φίλους εὖ ποιῆσαι καὶ φιλοτίμως καὶ εὐπόρως ἀπολειουργῆσαι. Ἡ δ' ὑπάρχει ταῦτα πάντα, οὗτός ἐστιν εὐδαιμῶν τελείως. Τῆς ἅρα εὐδαιμονίας ἐστὶ τὸ μὲν

quod lege firmatur et impletur; aut secundum naturam finis rebus accedit, ut dies et annus et anni tempora; aut secundum artem finis rei imponitur, ut arti ædificandarum domuum; etenim domum perficit quis; et arti ædificandarum navium; naves enim perficit. Aut fortuito finis contingit, ut quum secus ac putabamus ac præter opinionem aliquid accidit. Aut igitur legitimus est rerum finis, aut naturalis, aut arte constat, aut fortuna.

XIX. Potentiam quattuor in species dividit: unam quippe esse qua cogitare animo et opinari possumus; alteram qua corpore valemus, ut proficisci et dare et accipere et cetera id genus; tertiam qua vel multitudine militum vel pecuniarum copia potentes dicimur: unde et multam potentiam habere dicitur rex; quartam potentiam distributionem qua facere ac pati bene ac male possumus: nam et infirmari possumus et erudiri et convalescere et hujusmodi omnia. Prima itaque potentiam species constat animo, secunda corpore, tertia exercitu atque pecuniis, quarta in faciendo et patiendo.

33. Potentia in quinque dividitur species: una enim est in animo, alia in corpore, alia in actionibus, alia in quibusdam eorum quæ non sunt, alia in patiendo vel faciendo. In animo sunt quæ discimus et cogitamus, in

corpore veluti motus ceteræque facultates quibus aliquid corpore facere possumus; in actionibus copia militares: habere enim dicimur magnam potentiam quum pecunias multas et multi milites in unum coacti sunt. Eorum quæ in quibusdam non sunt quæcunque sive fieri sive facta esse possunt, in patiendo vero vel faciendo, sive tollere sive tolli posse.

XX. Humanitatem triplicem inducit: quandam enim compellatione fieri, ut quum forte obvium quemque humaniter compellet correctaque dextra salvare jubeat; aliam esse ejus speciem, quum quis afflictio cuique fert opem; tertium ejus genus, quo quidam ad convivia alios vocare amant. Aut igitur salutationis officio, aut ope et auxilio, aut convivio frequentique congressu constat humanitas.

XXI. Felicitatem in quinque partes dividit: primam ejus partem esse bene consulere; secundam sensibus et bona valetudine corporis vigere; tertiam in rebus genendis fortunatum esse; quartam gloriam et auctoritatem apud homines excellere; quintam pecuniis rebusque ceteris ad omnes usus vitæ affluere. Sanam consultationem ex eruditione multarumque rerum peritia et experimento contingere; sensuum integritatem ex corporis membris acci-

εὐβουλία, τὸ δ' εὐαίσθησία καὶ ὑγίεια τοῦ σώματος, τὸ δ' εὐτυχία, τὸ δ' εὐδοξία, τὸ δ' εὐφροία.

XXII. Diog. Laert. III, 100 : Αἱ τέχναι εἰς τρία διαιροῦνται· ἡ μὲν πρώτη, ἡ δὲ δευτέρα, ἡ δὲ τρίτη. Πρώτη μὲν οὖν ἡ μεταλλευτικὴ καὶ ὑλοτομική· παρασκευαστικά γὰρ εἰσιν· ἡ δὲ χαλκευτικὴ καὶ ἡ τεκτονικὴ μετασκευαστικά εἰσιν· ἐκ μὲν γὰρ τοῦ σιδήρου ἡ χαλκευτικὴ ὅπλα ποιεῖ, ἡ δὲ τεκτονικὴ ἐκ τῶν ξύλων αὐλοὺς καὶ λύρας. Ἡ δὲ χρηστικὴ, ὡς ἱππικὴ, τοῖς χαλινοῖς χρῆται· ἡ πολεμικὴ τοῖς ὅπλοις· ἡ μουσικὴ τοῖς αὐλοῖς καὶ τῇ λύρῃ. Τῆς τέχνης ἄρα τρία εἶδη ἐστὶ· τὸ μὲν τι πρώτων, τὸ δὲ τι δευτέρων, τὸ δὲ τι τρίτων. Cf. supra V.

XXIII. Diog. Laert. III, 101 : Τὸ ἀγαθὸν εἰς τέσσαρα γένη διαιρεῖται· ὧν ἐν μὲν λέγομεν εἶναι τὴν ἀρετὴν ἔχοντα ἰδίᾳ ἀγαθόν· ἄλλο δ' αὐτὴν τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν δικαιοσύνην λέγομεν ἀγαθὸν εἶναι· τρίτον δὲ, ὡς σιτία καὶ γυμνάσια τὰ ὠφέλιμα· τέταρτον δ' αὐλητικὴν καὶ ὑποκριτικὴν ἀγαθὸν λέγομεν εἶναι.

Cod. Marc. 36 : Διαιρεῖται τὸ ἀγαθὸν εἰς τέσσαρα· ἐστὶ γὰρ αὐτοῦ ἐν μὲν ἀρετῇ καὶ δικαιοσύνῃ, ἐν δὲ τὸ ἔχον ἀρετὴν, ἐν δὲ τὸ συμφέρον, ἐν δὲ τὸ τερπνὸν καὶ τὸ ἡδεσθαι ποιῶν. Ὅσον ἀρετῇ μὲν καὶ δικαιοσύνῃ ὅτι τούτων ἑκάτερον ἀγαθὸν λέγεται εἶναι,

ἐν δὲ τὸ ἔχον ἀρετὴν ὡς ἵππος καὶ ἄνθρωπος καὶ τὰ τοιαῦτα· καὶ γὰρ τούτων ἕκαστον λέγεται ἀγαθὸν εἶναι ἐὰν ἔχη τὴν ἀρετὴν. Τὸ δὲ συμφέρον ὡς γυμνασία καὶ φαρμακεία καὶ τὰλλα ὅσα πρὸς ὑγίαν καὶ εὐξίαν· καὶ γὰρ τούτων ἕκαστον λέγεται ἀγαθὸν εἶναι ὅτι ἂν συμφέρη. Τὸ δὲ τερπνὸν καὶ τὸ ἡδεσθαι ποιῶν ὡς ὑποκριτὴς καὶ αὐλητὴς καὶ τῶν βρωμάτων ἕνια καὶ τὰλλα τὰ τοιαῦτα· ὁ γὰρ ὑποκριτὴς καὶ ὁ αὐλητὴς οὐ τῷ ὠφελεῖν ἀγαθὸν εἶναι λέγεται, ἀλλὰ τῷ τέρπειν τοῦ ἀγαθοῦ εἶναι.

XXIV. Diog. Laert. III, 102 : Τῶν ὄντων τὰ μὲν ἐστὶ κακά, τὰ δὲ ἀγαθὰ, τὰ δὲ ῥυθιέτερα. Τούτων κακὰ μὲν ταῦτα λέγομεν, τὰ δυνάμενα βλάπτειν αἰετῶν, ὡς ἀκρασίαν καὶ ἀφροσύνην καὶ ἀδικίαν καὶ τὰ τοιαῦτα· τὰ δὲ τούτοις ἐναντία ἀγαθὰ ἐστὶν· τὰ δ' ἐνίοτε μὲν ὠφελεῖν, ἐνίοτε δὲ βλάπτειν, ὡς τὸ περιπατεῖν καὶ τὸ καθῆσθαι καὶ τὸ ἐσθίειν· ἢ ὄλιγος μῆτις ὠφελῆσαι μῆτις βλάψαι δυνάμενα· ταῦτα οὖν οὔτε ἀγαθὰ οὔτε κακὰ ἐστὶ. Τῶν ἄρα ὄντων τὰ μὲν ἀγαθὰ, τὰ δὲ κακὰ, τὰ δὲ οὐδέτερα τούτων.

Cod. Marc. 55 : Διαιρεῖται ἕκαστον τῶν ὄντων εἰς τρία· ἐστὶ γὰρ ἡ ἀγαθὸν ἢ κακὸν ἢ οὐδέτερον. Τὸ μὲν οὖν ἀγαθὸν ἐστὶν ὅταν ὠφελῆσῃ τινὰ καὶ οὐ βλάψῃ, τὸ δὲ κακὸν ὅταν βλάψῃ αἰετῶν, τὸ δὲ οὐδέτερον ὅπερ ποτὲ μὲν βλάψῃ ποτὲ δὲ ὠφελῆσῃ, ὡς οἱ περί-

dere, ut si quis cernit oculis, audit auribus, narium præterea et oris sensu valet ubi opus est; prosperitatem rerum esse, quum quis quod agere intendit, recte egerit, ut decet strenuum virum; bonam opinionem, quum quis bene audit; rerum affluentiam, quum cui ad vitæ usus ita suppetit pecuniarum copia, ut et amicos fovere beneficio ac reipublicæ ornandæ et adjuvandæ splendide et large sumptus facere possit. Porro cui hæc suppetant omnia, eum perfecto felicem ac beatum esse. Felicitatis igitur una quidem pars est prudens consilium, altera sensuum integritas et corporis valetudo, tertia rerum prosperitas, quarta bona opinio, quinta rerum affluentia.

XXII. Artes trifariam dividit, quarum alia prima, alia secunda, alia tertia est. Prima in tractatione metallorum lignisque cædendis constat; materiam enim præbent; secunda ars ærarii et fabri, quæ ex his conficiat aliquid: nam ex ferro ærarius arma fabricat, ex lignis faber tibias et lyras: tertia in usu earum rerum est, ut equestris ars frenis utitur, armis ars bellica, musica tibiis et lyra. Artis igitur tres species sunt, prima, secunda, tertia.

XXIII. Bonum in quattuor genera dividitur, quorum unum dicimus esse, quum quis virtute præditus proprie bonus sit; aliud vero virtutem ipsam jam et justitiam nominamus; tertium veluti cibos, commodas exercitationes ac medicamenta; quartum tibiis canendi peritia et histrionia dicitur et reliqua ejus generis.

36. Bonum in quattuor partes dividitur: una est virtus et justitia, altera quod habet virtutem, tertia quod utile est,

quarta quod jucundum est et quod oblectat. Virtus et justitia vero quod utraque bonum esse dicitur, alia, est quod virtutem habet ut equus et homo et quæ hujus sunt generis; eorum enim quodcumque bonum esse dicitur quum virtutem habet. Quod utile vero est, ut corporis exercitationes et medicamenta et alia quæ ad bonam valetudinem et sanitatem corporis pertinent; eorum enim quodcumque illi bonum esse dicitur cui utile est. Jucundum vero et quod oblectat ut histrio et tibicen et ciborum quidam et alia hujus generis. Histrio enim et tibicen boni non dicuntur quod prosunt, sed quod oblectatio inter bona ponitur.

XXIV. Eorum quæ sunt quædam dicimus mala, quædam bona, alia neutra. Ex his mala dicimus ea quæ semper nocere possunt, ut intemperantia, dementia, iniquitas et hujusmodi; bona, quæ his contraria sunt; alia quæ interdum prodesse, interdum obesse possunt, cujusmodi sunt ambulatio, sessio, cibique perceptio, aut quæ omnino neque prodesse possunt, neque obesse: ea igitur neque bona esse neque mala. Eorum ergo quæ sunt alia sunt bona, alia mala, alia neutra.

55. Eorum quæ sunt quodcumque in tria dividitur: est enim sive bonum, sive malum, sive neutrum. Bonum autem est quum prodest et non nocet, malum quod nocet semper, neutrum vero quod interdum nocebit, interdum proderit, ut ambulationes, somni, elleborus et quæ hujus sunt generis, et ea quæ neque nocebunt omnino neque proderunt.

πατοι και οι υπνοι και οι ελλεθοροι και τα τοιαυτα, η ουτε βλαψει δλωσ ουτε ωφελήσει.

XXV. Diog. Laert. III, 103 : Εὐνομία διαιρείται εἰς τρία· ἐν μὲν ἕαν ὧσιν οἱ νόμοι σπουδαῖοι, εὐνομίᾳ ν φαμέν εἶναι· ἕτερον δ' ἕαν τοῖς κειμένοις νόμοις ἰ μὲνωσιν οἱ πολῖται, καὶ τοῦτο φαμεν εὐνομίαν εἶναι· τρίτον δ' ἕαν μὴ ὄντων τῶν νόμων κατ' ἔθῃ καὶ ἐπιτηδεύματα χρῆστωῖς πολιτεύωνται, καὶ τοῦτο εὐνομίαν προσαγγρεύομεν. Τῆς εὐνομίας ἄρα ἐν μὲν ἐστὶ τοὺς νόμους σπουδαίους εἶναι· ἄλλο δ' ἕαν τοῖς οὖσι νόμοις ἐμμένωσι· τρίτον δ' ἕαν ἔθεσι καὶ ἐπιτηδεύμασι χρῆστωῖς ἀλλὰ ἐμμένωσι.

Cod. Marc. 14 : Διαίρεται ἡ εὐνομία εἰς τρία· ἐστὶ γὰρ αὐτῆς ἐν μὲν νόμοις σπουδαίοις χρῆσθαι, ἐν δὲ τοῖς ὑπάρχουσιν ἂν ὧσι μὴ φαῦλοι πείθεσθαι, ἐν δὲ τοῖς ἔθεσι τοῖς σπουδαίοις πολιτεύεσθαι ἕαν μὴ ὧσι νόμοι γεγραμμένοι.

XXVI. Diog. Laert. III, 103 : Διαίρεται ἡ ἀνομία εἰς τρία· ὧν ἐν μὲν ἐστὶ ἕαν ὧσιν οἱ νόμοι μοχθηροὶ καὶ πρὸς ξένους καὶ πρὸς πολῖτας· ἕτερον δ' ἕαν τοῖς ὑπάρχουσιν μὴ πείθωνται· ἄλλο δ' ἕαν τοῖς οὖσι μὴ πείθωνται· ἄλλο δ' ἕαν δλωσ μηδεὶς ἢ νόμος. Τῆς ἄρα ἀνομίας ἐν μὲν ἐστὶ τὸ μοχθηροῦς εἶναι τοὺς νόμους· ἄλλο δ' ἕαν τοῖς οὖσι μὴ πείθωνται· τρίτον ἕαν μηδεὶς ἢ νόμος.

Cod. Marc. 15 : Διαίρεται ἡ ἀνομία εἰς τρία·

ἐστὶ γὰρ αὐτῆς ἐν μὲν νόμοις φαῦλοις καὶ [ἀν καὶ μὴ?] μετρίοις κεχρησθαι, ἐν δὲ τὸ μὴ πείθεσθαι τοῖς κειμένοις ἂν ὧσι σπουδαίοι, ἐν δὲ τὸ φαῦλοις ἔθεσι πολιτεύεσθαι ἂν μὴ ὧσι νόμοι τὸ σύνολον.

XXVII. Diog. Laert. III, 104 : Τὰ ἐναντία διαιρεῖται εἰς τρία· ὅλον ἀγαθὰ κακοὶς ἐναντία φαμέν εἶναι, ὡς τὴν δικαιοσύνην τῇ ἀδικίᾳ καὶ τὴν φρόνησιν τῇ ἀφροσύνῃ καὶ τὰ τοιαῦτα. Κακὰ δὲ κακοὶς ἐναντία ἐστίν, ὅλον ἢ ἀσωτία τῇ ἀνελευθερίᾳ καὶ τὸ ἀδίκως στρεβλοῦσθαι τῷ δικαίως στρεβλοῦσθαι· καὶ τὰ τοιαῦτα κακὰ κακοὶς ἐναντία ἐστὶ. Τὸ δὲ βαρὺ τῷ κούφῳ καὶ τὸ ταχὺ τῷ βραδεί καὶ τὸ μέλαν τῷ λευκῷ, ὡς οὐδέτερα οὐδετέροις ἐστὶν ἐναντία. Τῶν ἐναντιῶν ἄρα τὰ μὲν ὡς ἀγαθὰ κακοὶς ἐναντία ἐστὶ· τὰ δὲ ὡς κακὰ κακοὶς· τὰ δὲ ὡς οὐδέτερα οὐδέτερα.

Cod. Marc. 23 : Διαίρεται τὰ ἐναντία εἰς τρία· ἐστὶ γὰρ αὐτῶν τὸ μὲν ὡς ἀγαθὸν κακῷ, ὅλον ὑγείᾳ νόσῳ καὶ κάλλος ἀσχεῖ καὶ τὰ τοιαῦτα· τὸ δὲ ὡς οὐδέτερον οὐδέτερον, ὅλον λευκότης μελανότητι καὶ κούφότης βαρύτητι καὶ τὰ τοιαῦτα· τὸ δὲ ὡς φευκτὸν φευκτῷ, ὅλον ἀσωτία ἀνελευθερία καὶ θερμότης ψυχρότητι καὶ ἰσχνότης παχύτητι καὶ τὰ τοιαῦτα. (Cf. infra LXX.)

XXVIII. Diog. Laert. III, 105 : Τῶν ἀγαθῶν γένῃ ἐστὶ τρία· τὰ μὲν γὰρ ἐστὶν ἕκτα, τὰ δὲ μεθεκτά, τὰ δὲ ὑπαρκτά. Τὰ μὲν οὖν ἕκτα ἐστὶν ὅσα ἐνδέχεται ἔχειν ὅλον ἢ δικαιοσύνη καὶ ἡ ὑγεία· μεθεκτά δ' ὅσα ἔχειν

XXV. Bona constitutio legum in tria dividitur : primum, si sint leges præclaræ et graves, bonam constitutionem legum dicimus; secundum, si cives eas leges quæ latæ sunt omni studio observent, hoc quoque bonam constitutionem legum vocamus; tertium si, quum leges nullæ sint, secundum consuetudines ac studia quorumlibet bene respublica administratur, id quoque bonam constitutionem legum vocamus. Est igitur prima pars ejusce constitutionis, ut sint leges bonæ; secunda, ut illæ observentur; tertia, ut præclaris consuetudinibus, institutis ac moribus respublica administraretur.

14. Bona legum constitutio in tria dividitur; prima illius species est uti bonis legibus; altera, iis quæ latæ sunt si non malæ sint obtemperare; tertia, bonis institutis regi, si nullæ scriptæ sint leges.

XXVI. Malus legum status in tria dividitur. Primum ex his est, si sint leges latæ peregrinis et civibus noxiæ; alterum, si his quæ sunt minime obtemperetur; tertium, si nulla omnino sit lex. Ergo sine legibus esse uno modo est, quum pravæ leges sint; alio, si latis legibus cives non obtemperant; tertio, si nulla lex obtinet.

15. Malus legum status in tria dividitur. Primum est legibus uti malis et mediocribus; alterum legibus quæ latæ sunt, si bonæ sint non obtemperare; tertium vero si nullæ omnino leges sint malis moribus vivere.

XXVII. Contraria trifariam dividuntur quemadmodum bona malis contraria dicimus, ut justitiam injustitiæ, pru-

dentiam stultitiæ et hujusmodi cetera. Mala autem malis contraria, ut prodigalitas illiberalitati et injusta pœna justæ pœnæ et cetera id genus mala malis contraria sunt. Porro levia gravibus, tardis velocia et nigra candidis ut neutris neutra contraria sunt. Contrariorum igitur partim ut bona malis contraria sunt, partim ut mala malis, partim ut neutra neutris contraria dicuntur.

23. Contraria in tria dividuntur : aliud enim est ut bonum malo contrarium est, sanitas morbo, pulchra facies turpi et similia, aliud ut neutrum neutri, albus color nigro, levitas gravitati et similia; aliud ut quod fugiendum est fugiendo, ut prodigalitas illiberalitati, calor frigori, macies crassitudini et similia.

XXVIII. Bonorum tria sunt genera : alia enim ex his haberi, alia participari possunt, alia per se constant. Prima illa sunt quæ haberi possunt, ut justitia et sanitas; secunda quæ haberi quidem nequeunt, eorum tamen participes esse possumus, ut bonum ipsum quidem habere non possumus, possumus tamen ejus participes esse; constant autem per sese, quæ neque participationem admittunt, neque haberi possunt, sed esse oportet, ut primum esse et justum esse bonum est. Ea vero neque habere neque his participare licet, sed ipsum esse oportet quod dicimus bonum sese et justum esse. Bonorum igitur alia sunt quæ habere possumus, alia quæ aliis participare, alia per se constant.

μὲν μὴ ἐνδέχεται, μετασχέιν δ' αὐτῶν ἐνδέχεται· ὅσον αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν ἔχειν μὲν οὐκ ἐνδέχεται, μετασχέιν δ' αὐτοῦ ἐνδέχεται. Ὑπαρκτὰ δὲ ὅσα μῆτε μετασχέιν μῆτε ἔχειν ἐνδέχεται, ὑπάρχειν δὲ δεῖ· ὅσον τὸ σπουδαῖον εἶναι ἀγαθὸν καὶ δίκαιον εἶναι ἔστι. Καὶ ταῦτα οὔτε μετασχέιν οὔτε ἔχειν ἀλλ' ὑπάρχειν δεῖ τὸ σπουδαῖον εἶναι καὶ δίκαιον εἶναι. Τῶν ἀγαθῶν ἄρα τὰ μὲν ἔστιν ἐκτά, τὰ δὲ μεθεκτά, τὰ δὲ ὑπαρκτά.

XXIX. Diog. Laert. III, 106 : Ἡ συμβουλία διαιρεῖται εἰς τρία· ἔστι γὰρ αὐτῆς ἐν μὲν ἐκ τῶν παροισχυμένων χρόνων λαμβανόμενον, ἐν δ' ἐκ τῶν μελλόντων, ἐν δ' ἐκ τῶν ἐνεστώτων. Τὰ μὲν οὖν ἐκ τῶν παροισχυμένων παραδείγματα, ὅσον τί ἐπαθον Λακεδαιμόνιοι πιστεύσαντες· τὰ δ' ἐκ τῶν παρόντων, ὅσον ἀποφαινὲν τείχη ἀσθενῆ, δαίλους ἀνθρώπους, σίτον ὀλίγον· τὰ δ' ἐκ τῶν μελλόντων, ὅσον ταῖς ὑπονοίαις μὴ ἀδικεῖν τὰς πρεσβείας, ὅπως μὴ ἀδοξος ἡ Ἑλλάς γένηται. Ἐξ ἄρα συμβουλίας τὰ μὲν ἔστιν ἐκ τῶν παροισχυμένων, τὰ δ' ἐκ τῶν παρόντων, τὰ δ' ἐκ τῶν μελλόντων.

Cod. Marc. 18 : Διαιρεῖται ἡ συμβουλία εἰς τρία· ἔστι γὰρ αὐτῆς ἐν μὲν ἐκ τῶν παρωχημένων, ἐν δὲ ἐκ τῶν παρόντων, ἐν δὲ ἐκ τῶν μελλόντων. Τὸ μὲν οὖν ἐκ τῶν παρωχημένων ἔστιν ὅσον τὰ παραδείγματα, καὶ κατὰ πρότερον ἡμῶν ἀπειθήσαντες ἀνηκέστοις κακοῖς περιέπεσαν· τὸ δὲ ἐκ τῶν παρόντων ὅσον τὰ παρόντα πράγματα ἐμφανίζουσιν, ὅτι ἐάν τινος τείχη ἡμῶν ἀκατασκευάστα ᾖσι καὶ ἡμεῖς ἀπολοῖ ᾖμεν, οἱ δὲ πολέμιοι ἅπασιν τούτοις κατασκευασμένοι· σκοπεῖμεν δὴ ὅπως πολεμῆν δυνήσομεθα· τὸ δὲ ἐκ τῶν μελλόντων

ὅσον τὰ ἰποθησόμενα ἐμφανίζειν, ὅτι· « Ὁρᾶτε μὴ ἐὰν ἐπιπλευσάντων πολεμίων ἢ τε χώρα ἀπολήται θρῶν καὶ τὰ σώματα τὰ πολλὰ μάτην διασπαρῆ, καὶ ἡμεῖς μὴ οὐδὲν ἤττον ἀναγκασθῆτε ταῦτα πράττειν ἢ νῦν ἔστιν ὑμῖν καὶ ἀκινδύνως πράττειν. »

XXX. Diog. Laert. III, 107 : Ἡ φωνὴ διαιρεῖται εἰς δύο· ἐν μὲν αὐτῆς ἔστιν ἐμφυχον, ἐν δ' ἀψυχον. Ἐμφυχον μὲν ἡ τῶν ζῶων φωνή, ἀψυχον δὲ φθόγγοι καὶ ἤχοι. Ἐξ ἄρα τῆς φωνῆς ἡ μὲν ἔστιν ἐγγράμματος, ἡ δὲ ἀγράμματος. Ἐγγράμματος μὲν ἡ τῶν ἀνθρώπων, ἀγράμματος δ' ἡ τῶν ζῶων. Ἐξ ἄρα φωνῆς ἡ μὲν ἐμφυχος ἡ δὲ ἀψυχος.

Cod. Marc. 24 : Διαιρεῖται ἡ φωνὴ εἰς τέσσαρα· ἔστι γὰρ αὐτῆς ἡ μὲν ἐμφυχος, ἡ δὲ ἀψυχος, καὶ ἡ μὲν καὶ ἐγγράμματος, ἡ δὲ ἀγράμματος. Ἐστὶ δὲ ἡ μὲν ἐμφυχος ἡ τῶν ζῶων, ἡ δὲ ἀψυχος ὅσον ἤχοι καὶ ψόφοι καὶ ἡ τῆς λύρας καὶ τῶν ἄλλων [ἀπ' αὐλῶν?] φωνῆ· καὶ ἐγγράμματος μὲν ἡ τῶν ἀνθρώπων φωνὴ καὶ ζῶων τινῶν ὅσον ἀηδόνων, χελιδόνων, στρουθίων καὶ τῶν τοιούτων, ἀγράμματος δὲ ἡ ἀδιάθετος ὡς οἱ πομπυμοὶ καὶ ἤχοι καὶ ψόφοι καὶ τὰ τοιαῦτα.

XXXI. Diog. Laert. III 107 : Τῶν ὄντων τὰ μὲν ἔστι μεριστά, τὰ δ' ἀμερίστα. Τούτων δὲ τῶν μεριστῶν τὰ μὲν ὁμοιομερῆ, τὰ δ' ἀνομοιομερῆ. Ἄμερῆ μὲν οὖν ἔστιν ὅσα μὴ ἔχει διαίρεσιν μηδ' ἐκ τινος σύγκαιται, ὅσον ἡ τε μονὰς καὶ ἡ στιγμὴ καὶ ὁ φθόγγος· μεριστά δ' ὅσα ἐκ τινος σύγκαιται, ὅσον αἶ τε συλλαβαὶ καὶ συμφωνίαι καὶ ζῶα καὶ ὕδωρ καὶ χυροσός. Καὶ ὁμοιομερῆ μὲν ὅσα ἐξ ὁμοίων σύγκαιται καὶ μηδὲν διαφέρει τὸ ὅλον τοῦ μέρους εἰ μὴ τῷ πλήθει, ὅσον τὸ

XXIX. Consilium tripartitum est : aliud quippe a præterito, aliud a futuro, aliud a præsentī tempore sumitur. Præteritum tempus exempla suppeditat, veluti quid passi sint Lacedæmonii fidem habentes; præsens autem rem ipsam quæ in manibus est considerare monet, puta imbecilles muros, homines timidos, annonæ caritatem. Futurum prospicere suadet, ut si non esse violandas dicimus suspitione legationes, ne Græcia gloriam honestatis amittat. Consilia igitur capiuntur alia ex præteritis, alia ex præsentibus, alia ex futuris.

18. Consilium in tria dividitur : aliud enim a præterito, aliud a præsentī, aliud a futuro tempore sumitur. Quod a præterito tempore sumitur, exempla præbet, eos qui olim nobis non obedientes fuerint in intolerabilia mala incidisse : quod a præsentī, res ipsas declarare monet, ut si nostri muri non parati sint et nos ipsi inermes, hostes vero hisce omnibus ornatī, considerandum est quomodo bellum facturi simus. Quod vero a futuro est ex eventu declarat, ut : « Videte ne, si, adnavigantibus hostibus, regio vestra vastata erit et multa corpora frustra perierint, nihilominus cogamini eadem facere, quæ nunc sine periculo facere licet. »

XXX. Vox in duo dividitur : est enim animata alia, alia

inanimata. Animata quidem animantium, inanimata vero soni et strepitus. Porro animata bifariam dividitur : altera enim concipi litteris potest, altera non potest : potest quidem hominum vox, non potest animalium. Vox igitur alia animata est, alia inanimata.

24. Vox in quatuor dividitur : alia enim est animata, alia inanimata, et alia concipi litteris potest, alia non potest. Animata est animantium, inanimata vero strepitus et soni et lyræ aliorumque sonitus. Litteris concipi potest hominum et quorundam animalium, ut lusciniarum, hirundinum, passerum et similium; concipi autem non potest litteris incomposita vox, ut poppysmi, atreptus, soni et quæ his similia sunt.

XXX. Eorum quæ sunt alia dividua, alia individua dicimus. Dividuorum vero alia sunt similium partium, alia dissimilium. Atque individua quidem sunt quæ divisionem non admittunt, et simplicia sunt neque ex aliquo composita, ut unitas, punctum ac sonus. Dividua vero quæ sunt ex aliquo composita, ut syllabæ et consonantiæ, animantes, aqua et aurum. Similium partium sunt quæ ex similibus componuntur, neque totum a parte nisi multitudine differt, ut aqua, aurum et quicquid est hujusmodi. Dissimilium partium dicimus quæ ex dissimilibus

ὑδωρ καὶ τὸ χρυσίον καὶ πᾶν τὸ τοιοῦτον. Ἀνομοιομερῆ δ' ὅσα ἐξ ἀνομοίων μερῶν σύγκειται, οἷον οἰκία καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἐὼν ὄντων ἄρα τὰ μὲν ἔστι μεριστά, τὰ δ' ἀμερῆ· τῶν δὲ μεριστῶν τὰ μὲν ὁμοιομερῆ, τὰ δ' ἀνομοιομερῆ.

Cod. Marc. 26 : Ἔτι τῶν ὄντων τὰ μὲν [ἔστι μεριστά, τὰ δὲ ἀμερῆ, καὶ τῶν μεριστῶν τὰ μὲν] ὁμοιομερῆ, τὰ δὲ ἀνομοιομερῆ. Ἔστι δὲ τὰ μὲν μεριστά ἄπερ ἂν ἔχη διαίρεσιν, οἷον οἰκία καὶ ἱμάτιον καὶ ἀργύριον καὶ κτῆμα καὶ τὰ τοιαῦτα· ἀμερῆ δὲ ἄπερ ἂν ἀμέριστά ᾖ, οἷον μόνος καὶ στιγμή καὶ σημεῖον καὶ φλόγγος καὶ τὰ τοιαῦτα. Καὶ τῶν μεριστῶν δὲ ἄρα τὰ μὲν ἔστιν ὁμοιομερῆ ὄν καὶ τὰ μέρη ὅμοια, οἷον ὑδωρ, πῦρ, χαλκός καὶ τὰ τοιαῦτα [τὰ δὲ ἀνομοιομερῆ, ὄν τὰ μέρη ἀνόμοια, οἷον οἰκία καὶ τὰ τοιαῦτα].

XXXII. Diog. Laert. III, 108 : Ἐὼν ὄντων τὰ μὲν ἔστι καθ' ἑαυτά, τὰ δὲ πρὸς τι λέγεται. Τὰ μὲν οὖν καθ' ἑαυτὰ λεγόμενά ἔστιν ὅσα ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ μηδενὸς προσδεῖται· ταῦτα δ' ἂν εἴη οἷον ἄνθρωπος, ἵππος καὶ τὰ ἄλλα ζῷα· τοῦτων γὰρ οὐδὲν δι' ἐρμηνείας χωρεῖ. Ἐὼν δὲ πρὸς τι λεγομένων ὅσα προσδεῖται τινος ἐρμηνείας, οἷον τὸ μείζον τινος καὶ τὸ θάπτον τινος καὶ τὸ κάλλιον καὶ τὰ τοιαῦτα· τό τε γὰρ μείζον ἐλάττωτός ἐστι μείζον καὶ τὸ θάπτον θάπτόν τινός ἐστιν. Ἐὼν ὄντων ἄρα τὰ μὲν ἔστιν αὐτὰ καθ' αὐτά, τὰ δὲ πρὸς τι.

Ἔδε καὶ τὰ πρῶτα διήρηται κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην.

Cod. Marc. 67 : Ἐὼν ὄντων τὰ μὲν αὐτὰ καθ'

ἑαυτά ἐστι, τὰ δὲ πρὸς τι. Αὐτὰ μὲν οὖν καθ' ἑαυτὰ ταῦτα ἔστιν, οἷον ἄνθρωπος, οἰκία, ἱμάτιον, χρυσίον καὶ πάντα ὅσα ἀπλῶς μὴ τῷ ἑτερόν τι εἶναι ἐξ ἀνάγκης ἔστι, τὰ δὲ πρὸς τι τοιαῦτα ἔστιν, οἷον τὸ διπλάσιον καὶ ἡ ἐπιστήμη· τό τε γὰρ διπλάσιον πρὸς τὸ ἡμισυ λέγεται καὶ ἡ ἐπιστήμη πρὸς ἄλλο τι.

XXXIII. Cod. Marc. 3 : Διαιρεῖται ἡ κακία εἰς τέσσαρα· ἔστι γὰρ αὐτῆς ἐν μὲν ἀφροσύνη, ἐν δὲ ἀδικία, ἐν δὲ δειλία, ἐν δὲ ἀκολασία. Ἔστι δὲ ἡ μὲν ἀφροσύνη ἐν τῷ λογιστικῷ, ἡ δὲ ἀδικία ἐν πᾶσι τοῦτοις τοῖς μέρεσι γίνεται (cf. XIII), ἡ δὲ δειλία ἐν τῷ θυμικῷ, ἡ δὲ ἀκολασία ἐν τῷ ἐπιθυμητικῷ. Τῆς κακίας ἄρα ἐν μὲν ἔστιν ἀφροσύνη, ἐν δὲ ἀδικία, ἐν δὲ δειλία, ἐν δὲ ἀκολασία.

XXXIV. Cod. Marc. 6 : Διαιρεῖται τὰ κακὰ εἰς τρία· ἔστι γὰρ αὐτῶν τὰ μὲν ἐν ψυχῇ, τὰ δὲ ἐν σώματι, τὰ δὲ ἐκτός. Ἔστι δὲ τὰ μὲν ἐν ψυχῇ οἷον ἀφροσύνη, ἀδικία, δειλία, ἀκολασία καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα, τὰ δὲ ἐν σώματι οἷον νόσος, ἀσθένεια, αἰσχος, ἐχθρα [delendum] καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα, τὰ δὲ ἐκτός οἷον πένια, ἐχθροί, ἀδοξία, ἀτυχία πόνεως καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα. Ἐὼν κακῶν ἄρα τὰ μὲν ἔστιν ἐν ψυχῇ, τὰ δὲ ἐν σώματι, τὰ δὲ ἐκτός. (Cf. I.)

XXXV. Cod. Marc. 9 : Διαιρεῖται ἡ ἀγνοια εἰς τρία· ἔστι γὰρ αὐτῆς ἐν μὲν περὶ τὸ θεωρητικόν, ἐν δὲ περὶ τὸ πρακτικόν, ἐν δὲ περὶ τὸ ποιητικόν. Ἔστι δὲ ἡ περὶ τὸ θεωρητικόν ἡ ἐν ταῖς θεωρίαις ἀγνοια, ἡ δὲ περὶ τὸ ποιητικόν ἡ ἐν ταῖς ποιήσεσιν, ἡ δὲ περὶ τὸ

constant, ut domus et huiusmodi. Eorum igitur quæ sunt alia dividua sunt, alia individua; dividuorum vero alia similitum partium, alia dissimilium.

26. Eorum quæ sunt alia dividua sunt, alia individua: dividuorum vero alia sunt similitum partium, alia dissimilium. Dividua sunt quæcunque dividi possunt, ut domus, vestes, pecunia, ager et quæ his sunt similia; individua vero quæ dividi nequeunt, ut unitas, punctum, littera, sonus et quæ sunt similia. Dividuorum alia sunt similitum partium, quorum et partes sunt similes, ut aqua, ignis, æs et similia; alia vero dissimilium, quorum partes sunt dissimiles, ut domus et similia.

XXXII. Eorum quæ sunt alia per se, alia vero ad aliquid dicuntur. Ea quidem per se dicimus, quæ in elocutione nullo additamento indigent: ejusmodi sunt homo, equus et animalia reliqua: nam nihil eorum explicatione indiget. Ea vero ad aliquid dicuntur, quæ explicatione quadam egent, ut est majus aliquo et celerius aliquo et melius et huiusmodi reliqua. Namque majus minore majus est, et celerius aliquo est celerius. Eorum igitur quæ sunt alia per se sunt, alia per relationem ad aliquid.

Ita et prima dividebat secundum Aristotelem.

67. Eorum quæ sunt alia sunt ipsa per se, alia vero ad aliquid referuntur. Ipsa per se dicimus hominem,

domum, vestem, aurum et omnia quæcunque simpliciter sunt, ut non aliud esse necesse sit; ad aliquid vero referuntur, duplum, scientia: duplum enim ad dimidium, scientia ad aliud quid refertur.

XXXIII. Vitium in quatuor dividitur: unum enim est insipientia, alterum injustitia, tertium ignavia, quartum intemperantia. Insipientia ad eam partem animi pertinet quæ ratiocinationis particeps est; injustitia in omnibus animi partibus gignitur, ignavia in ea est quæ iræ est particeps, intemperantia vero in ea quæ cupiditatis. Vitii igitur partes sunt insipientia, injustitia, ignavia, intemperantia.

XXXIV. Mala in tria dividuntur: eorum quædam sunt in animo, quædam in corpore, quædam vero extrinsecus. In animo sunt insipientia, injustitia, ignavia, intemperantia aliaque similia; in corpore morbus, imbecillitas, deformitas, [inimicitia] et alia similia; extrinsecus egestas, inimici, infamia, mala fortuna reipublicæ et similia. Malorum igitur alia sunt in animo, alia in corpore, alia extrinsecus.

XXXV. Ignorantia in tria dividitur: alia enim pertinet ad contemplativam facultatem, alia ad agendi, alia vero ad efficiendi. Quæ ad contemplativam pertinet facultatem ignorantia est in contemplationibus; quæ ad efficiendi,

πρακτικὸν ἢ ἐν ταῖς πράξεσιν. Τῆς ἀγνοίας ἄρα ἐν μὲν ἐστὶ περὶ τὸ θεωρητικόν, ἐν δὲ περὶ τὸ ποιητικόν, ἐν δὲ περὶ τὸ πρακτικόν. (Cf. V.)

XXXVI. Cod. Marc. 11 : Διατριῆται ἡ δυσγένεια εἰς τρία· ἐστὶ γὰρ αὐτῆς ἐν μὲν ἀπὸ ἀδόξων καὶ φαύλων γεγενῆσθαι γονέων, ἐν δὲ ἀπὸ ἀδίκων καὶ πονηρῶν, ἐν δὲ ἀπ' αὐτῆς τῆς τοῦ ἔχοντος κακίας. Ἔστι δὲ τὸ μὲν ἀπὸ ἀδόξων καὶ φαύλων γεγενῆσθαι προγόνων, ὅσων ἴδαν ὧσιν οἱ πρόγονοι ἀγενεῖα κατὰ φύσιν καὶ ἄλλως ἀνώνυμοι· τὸ δὲ ἀπὸ ἀδίκων καὶ μοχθηρῶν, ὅσων ἴδαν ὧσιν προδότηι ἢ ἄλλην τινὰ ἀδικίαν καὶ μοχθηρίαν ἔχουσι· τὸ δὲ ἀπ' αὐτῆς τῆς τοῦ ἔχοντος κακίας, ὅσων ἴδαν ἢ αὐτὸς ἀδικῶς ἢ κακοπράγμων ἢ ἄλλην τινὰ κακίαν δόξαν κατ' αὐτοῦ ἔχουσι. Τῆς δυσγενείας ἄρα ἐστὶν ἐν μὲν τὸ ἀπὸ ἀδόξων καὶ φαύλων προγόνων γεγενῆσθαι, ἐν δὲ ἀπὸ ἀδίκων καὶ μοχθηρῶν, ἐν δὲ τὸ ἀπ' αὐτῆς τῆς τοῦ ἔχοντος κακίας καὶ μοχθηρίας.

XXXVII. Cod. Marc. 12 : Διατριῆται ἡ κίνησις εἰς τρία· ἐστὶ γὰρ αὐτῆς ἐν μὲν κατὰ τόπον, ἐν δὲ κατὰ ἀλλοίωσιν, ἐν δὲ αὐτῇ καθ' ἑαυτὴν ἢ κίνησις. Ἔστι δὲ ἡ μὲν κατὰ τόπον τὸ ἐξαλλάσσειν τόπον ἐκ τόπου, ὅσων οἱ τρέχοντες καὶ πηδῶντες καὶ πλέοντες καὶ αἱ ἄλλαι αἱ τοιαῦται κινήσεις· ἡ δὲ κατὰ ἀλλοίωσιν, ὅσων αὐξανόμενοι καὶ γηράσκοντες καὶ φθίνοντες καὶ ἄλλα τοιαῦτα· ἡ δὲ αὐτῇ καθ' ἑαυτὴν, οἱ τροχοὶ καὶ οἱ ἐμβυκαὶ [corr. βέμβυκαὶ] καὶ ὁ κόσμος καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Τῆς κινήσεως ἄρα τὸ μὲν ἐστὶ κατὰ τόπον, τὸ δὲ κατ' ἀλλοίωσιν, τὸ δὲ αὐτῇ καθ' ἑαυτὴν.

XXXVIII. Cod. Marc. 13 : Διατριῆται ἡ στάσις εἰς τρία· ἐστὶ γὰρ αὐτῆς ἐν μὲν μονή, ἐν δὲ διχνοία, ἐν δὲ βαρέων καὶ κούφων θεωρία. Ἔστι δὲ ἡ μὲν μονὴ αὐτῇ ἐν ἑαυτῇ στάσις, ὅσων οἱ νεκροὶ καὶ οἱ λίθοι πεπόνθασιν καὶ ἄλλα τοιαῦτα· ἡ δὲ διχνοία τῶν πολιτῶν ἢ ἐχθρῶν ἢ ἄλλων τινῶν ζώων κατ' ἐχθραν ἢ μάχην· ἡ δὲ βαρέων καὶ κούφων θεωρία, ὅσων [ἢ?] διὰ σταθμοῦ τοῦ βαρέος καὶ τοῦ κούφου δοκιμασία.

XXXIX. Cod. Marc. 19 : Διατριῆται ὁ χρόνος εἰς τρία· ἐστὶ γὰρ ἡ παρεληλυθὸς ἢ παρὼν ἢ μέλλων, ἐν καὶ παρεσόμενον καλοῦσιν. Εἰσι δὲ ἐν μὲν τῇ παρεληλυθότῃ μνημαὶ καὶ τὸ μνημονεύειν· ἅπαντες γὰρ τὰ παρερχόμενα μνημονεύουσιν· ἐν δὲ τῇ παρόντι αἱ ἐπιστῆμαι καὶ αἱ γνώσεις καὶ οἱ λογισμοὶ καὶ αἱ πράξεις αἱ πρασσόμεναι· ἐν δὲ τῇ μέλλοντι αἱ προσδοκίαι καὶ ἐλπίδες καὶ πᾶν τὸ τοιοῦτον.

XL. Cod. Marc. 21 : Διατριῆται ἡ ὄρεξις τοῦ πράττειν εἰς τρία· ἐστὶ γὰρ αὐτῆς ἐν μὲν τοῦ ἡδέος, ἐν δὲ τοῦ καλοῦ, ἐν δὲ τοῦ συμφέροντος. Ἔστι δὲ ἡ μὲν τοῦ ἡδέος ὄρεξις ταῖς ἐπιθυμίαις ὑπηρετεῖν, ἡ δὲ τοῦ καλοῦ τιμῆς ἐνεκεν καὶ εὐδοξίας, ἡ δὲ τοῦ συμφέροντος κέρδους καὶ ὠφελείας ἐνεκεν γενομένη [γιν.].

XLI. Cod. Marc. 22 : Διαίρεσις τῆς τῶν ὄντων ὀνομασίας εἰς πέντε γίνεται· ἐστὶ γὰρ αὐτῶν λεγόμενα τὰ μὲν ὥσπερ ἐν πρὸς πολλὰ, τὰ δὲ ὡς πολλὰ πρὸς πολλὰ καὶ πρὸς ἕν, τὰ δὲ ὡς ἀνόμοια ὡς πρὸς ὁμοία, τὰ δὲ ὡς ὁμοία πρὸς ὁμοία, τὰ δὲ ὡς ἐν πρὸς ἕν. Τὰ μὲν οὖν ὡς ἐν πρὸς πολλὰ, ὅσων τάχιστος καὶ μέγιστος καὶ κάλλιστος καὶ τὰ τοιαῦτα· τὰ δὲ ὡς πολλὰ πρὸς

in faciendo; quæ ad agendi in actionibus est. Ignorantiæ igitur pars versatur circum contemplativam facultatem, pars circum efficiendi, pars circum agendi.

XXXVI. Generis humilitas in tria dividitur: alia enim est obscuris et vilibus natum esse parentibus, alia ex injustis et pravis, alia a propria perversitate. Obscuris et vilibus parentibus nati esse dicuntur, quorum majores ignobiles natura et aliter sine nomine fuerunt; ab injustis et pravis, quum sive proditores fuerunt sive alia quaedam injustitia et pravitate inquinati sunt; a propria autem perversitate ignobilis erit, qui ipse injustas aut maleficus erit, aut aliam malam famam habebit. Generis igitur humilitas alia est obscuris et vilibus ortum esse parentibus, alia injustis et pravis, alia a propria perversitate et pravitate.

XXXVII. Motus tres sunt species: alia enim est secundum locum, alia secundum alterationem, alia motus ipse per semetipsum. Motus secundum locum est locum loco mutare, ut currentes, salientes, navigantes et ceteri similes motus. Motus secundum alterationem eorum est qui augentur, senescunt, decrescunt et alia hujusce modi. Motu ipso per se moventur rotæ, turbones, mundus et alia hujus generis. Motus igitur alius est secundum locum, alius secundum alterationem, alius per semet ipsum.

XXXVIII. Στάσις (triplici sensu *stationis*, *factionis* sive *dissensionis* et *librationis* sive *ponderationis*, Cf. H. Steph. Thes. s. v. p. 663, A) Status in tria dividitur: illius enim unum est mansio, alterum dissensio, tertium vero gravidorum atque levium ratio. Mansio est stabilitas in semet ipsa, quam patiuntur cadavera, lapides et alia similia. Dissensio est civium vel hostium vel aliorum animantium ad inimicitiam vel pugnam. Ratio gravidorum atque levium æstimatio est gravioris et levioris per pondus.

XXXIX. Dividitur tempus in tria: est enim sive præteritum, sive præsens, sive instans, quod et adfuturum vocant. Ad præteritum tempus pertinent memoriæ et meminisse; omnes enim eorum meminerunt quæ præterita sunt: ad præsens vero disciplinæ et scientiæ et ratiocinationes et actiones quæ fiunt; ad futurum expectatio, spes et omne quod simile est.

XL. Agendi appetitio in tria dividitur: una enim est quæ appetens est jucundi, altera quæ pulchri, tertia quæ utilis. Jucundi appetitio est servire cupiditatibus, pulchri gloriam persequitur et bonam famam; utilis quæ fit propter luerum et utilitatem.

XLI. Appellatio eorum quæ sunt quinque fit modis. Eorum enim alia dicuntur velut unum relatum ad multa, alia velut multa ad multa, alia velut dissimilia ad simi-

πολλά και πρὸς ἐν οἷον πλείω τὰς τῶνδε και μεῖζω τὰς τῶνδε και καλλιους οἶδε τῶνδε και τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα· τὰ δὲ ὡς ἀνόμοια ὡς πρὸς ὁμοια [..., τὰ δὲ ὡς ὁμοια πρὸς ὁμοια] οἷον ἀδελφοὶ πρὸς ἀδελφούς και φιλοὶ πρὸς φίλους και τὰ τοιαῦτα· τὰ δὲ ὡς ἐν πρὸς ἐν οἷον καλλίων οἶδε τοῦδε και θάσσων οἶδε τοῦδε και τὰ τοιαῦτα.

XLII. Cod. Marc. 25 : Διαίρεται τὰ ὄντα εἰς τρία· ἔστι γὰρ αὐτῶν τὰ μὲν κατ' οὐσίαν, τὰ δὲ κατὰ συμβεβηκός, τὰ δὲ κατὰ πάθος. Ἔστι δὲ τὰ μὲν κατ' οὐσίαν οἷον τὸ εἶναι ἄνθρωπον και τὸ ἕκαστον τῶν ὄντων εἶναι· τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκός τὸ τρέχειν και καθεῦδειν και ἄλλα τοιαῦτα· τὸ δὲ κατὰ πάθος οἷον τὸ ἤδουσαι και λυπεῖσθαι και θαρρεῖν και φοβεῖσθαι και τὰ τοιαῦτα.

XLIII. Cod. Marc. 27 : Διαίρεσις τῶν βελτιόνων και τῶν χειρόνων και τῶν καλλιόνων και αἰσχίωνων και λευκοτέρων και μελανωτέρων· τούτων ἕκαστον λέγεται τριχῶς· ἢ γὰρ τοῦ ἐναντιοῦ ἢ ἑαυτοῦ ἢ μέσου, οἷον ἐναντίον βέλτιον εἶναι λέγεται τὸ ἀγαθὸν τοῦ κακοῦ ὡς τῆς πανουργίας και τῆς ἀφροσύνης ἢ φρόνησις, τοῦ δὲ μέσου λέγεται βέλτιον εἶναι τὸ ἀγαθὸν οἷον τοῦ μήτε ἀγαθοῦ μήτε κακοῦ, αὐτὸ δὲ ἑαυτοῦ λέγεται βέλτιον καθὸ ἀγαθὸν ἀγαθοῦ ἐάν ἦτον [ἦ] τὸ ἕτερον. Ὁμοίως δὲ και τὸ καλὸν· λέγεται γὰρ και τοῦ αἰσχροῦ κάλλιον και τοῦ μήτε αἰσχροῦ μήτε καλοῦ κάλλιον εἶναι, λέγεται δὲ και τοῦ καλοῦ ἦτον δὲ καλοῦ κάλλιον εἶναι. Ὁμοίως δὲ και τὸ λευκότερον λέγεται· τὸ γὰρ λευκὸν και τοῦ

μελανος λέγεται εἶναι λευκότερον και τοῦ μήτε μελανος μήτε ὄντος λευκοῦ ἕπαρ ἔστι μέσον. Καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ τῶν οὕτως λεγομένων τὸν αὐτὸν τρόπον ἔχειν φατέ. Κατὰ τρεῖς ἄρα τρόπους λέγεται βελτίω και χειρόω και καλλίω και αἰσχίω και λευκότερον και μελανώτερον.

XLIV. Cod. Marc. 28 : Διαίρεται τὰ ἐξ ὧν πόλις οἰκεῖται εἰς τρία· ἔστι γὰρ αὐτῶν ἐν μὲν ἐκ τοῦ μαχίμου μέρους τῶν ἀνθρώπων, ἐν δὲ ἐκ τοῦ βουλευέσθαι δυναμένου, ἐν δὲ ἐκ τοῦ ἐργάζεσθαι. Τὸ μὲν οὖν μάχμον μέρος τὸ ἀκμῶν ἔστι, τὸ δὲ βουλευέσθαι δυνάμενον τὸ τῶν πρεσβυτέρων, τὸ δὲ ἐργάζεσθαι τὸ τῶν τεχνιτῶν και γεωργῶν και τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. Τούτων δὲ ὅτι ἀν ἀπῆ οὐ βραδύως ἢ πόλις οἰκεῖται.

XLV. Cod. Marc. 29 : Διαίρεται ἡ γένεσις εἰς τέσσαρα· ἔστι δὲ αὐτῆς ἐν μὲν ἐξ οὐκ ὄντος εἰς οὐσίαν μεταβάλλειν, οἷον τὸν οὐκ ὄντα υἷον γενέσθαι και ἀνδριάντα τὸν οὐκ ὄντα γενέσθαι και πάντα τὰ τοιαῦτα· ἐν δὲ ἐκ τόπου εἰς τόπον μεταβάλλειν και τεθῆναι ἐν ἄλλω, οἷον οἱ πλείοντες και πορευόμενοι και πᾶν τὸ τοιοῦτον· ἐν δὲ ἐξωκ και διαθήσεως μεταβολή, οἷον τὸ ἐξ ἀπαιδέυτου παιδαυμένου γενέσθαι και ἐκ νέου πρεσβύτην και ἐξ ἐχθροῦ φίλον· ἐν δὲ πραγμάτων μεταβολή, οἷον ἐκ κλουσίου πλάνητα [corr. πένητα] και ἐξ ιδιώτου ἀρχοντα και ἐξ ἀρχοντος ιδιώτην γενέσθαι και ἄλλα τοιαῦτα.

XLVI. Cod. Marc. 30 : Διαίρεται τὸ δληθῆς εἰς

lia, alia velut similia ad similia, alia velut unum ad unum. Dicuntur velut unum ad multa relatum, velocissimus, maximus, pulcherrimus et talia; velut multa ad multa et ad unum, hæc plura sunt his, hæc majora sunt his, hæc pulchriora sunt his, et alia talia; velut dissimilia ad similia [..., velut similia ad similia] ut fratres ad fratres, amici ad amicos et talia; velut unum ad unum, hic pulchrior quam ille, velocior quam ille et alia id genus.

XLII. Quæ sunt in tria dividuntur: quædam enim eorum sunt natura, quædam casu, quædam vero affectu. Quæ sunt natura hæc sunt esse hominem, et eorum quæ sunt quodcumque esse; quæ casu, currere, vel dormire vel alia similia; quæ affectu, gaudere et dolere et bono animo esse et metuere et alia similia.

XLIII. Divisio eorum quæ sunt meliora, pejora, pulchriora, foediora, candidiora, nigriora: eorum quodcumque triplici modo dicitur; sive enim respicitur ad contrarium, sive ad ipsam sive ad medium. Ita quum bonum melius esse dicitur malo cum contrario confertur, et ita prudentia; melior est quam malitia et imprudentia medio bonum præstare dicitur quum neque bonum neque malum sit; ipsum vero ipso melius esse dicitur ut bonum bono si alterum inferius est. Similiter et pulchrum: dicitur enim pulchrius esse deformi et pulchrius eo quod neque deforme neque pulchrum est, dicitur et pulchrius esse quam

pulchrum sed quod minus est pulchrum. Eodem modo et candidius dicitur: candidum enim dicitur candidius esse nigro et eo quod neque nigrum neque candidum, medium vero est. Et eodem modo rem se habere in aliis quæ sic dicta sunt dicite. Tribus igitur modis dicitur melius et pejus, pulchrius et turpius, candidius et nigrius.

XLIV. Civitatis incolæ in tria dividuntur genera: alii ex illa portione sunt hominum qui arma ferre valent, alii ex illa qui deliberare possunt, alii ex illa qui operariam facere. Militaris pars ex illis constat qui robusti sunt; quæ ad deliberandum apta est, e senioribus; quæ vero operariam exercet, e fabris et agricolis et aliis hujusce generis. Quod si earum partium aliqua absit, non facile incolitur civitas.

XLV. Generatio in quatuor dividitur. Primum est genus quum aliquid quod non erat esse cœpit, velut filium qui antea non erat nasci, statuam quæ nulla erat fieri et omnia hujusce generis. Secundum fit loci mutatione et translocatione in alium locum ut navigantes et ingredientes et quodcumque his simile est. Tertium est mutatio habitus et dispositionis velut ex inerudito eruditum fieri, ex juvene senem, ex hoste amicum. Quartum rerum mutatio, ut ex divite mendicum, e privato magistratum, e magistratu privatum fieri et alia id genus.

XLVI. Verum in tria dividitur: unum est ipsam rem veram esse, aliud sermonem, aliud utrumque. Res ipsa

τρία· ἔστι γὰρ αὐτοῦ ἐν μὲν τὸ πρᾶγμα ἀληθές εἶναι, ἐν δὲ τὸν λόγον, ἐν δὲ τὸ συναμφοτέρον. Ἔστι δὲ τὸ πρᾶγμα ἀληθές ὅταν ᾖ οὕτως ἔχον καὶ οὐκ ἄλλως, ὡς τὸν θεὸν ἀθάνατον εἶναι· οὕτως γὰρ ἔχει τὸ πρᾶγμα καὶ οὐκ ἄλλως. Τὸ δὲ λέγειν, Οὕτως ἔστιν ἀληθές λόγος, τοῦ ἀληθοῦς ἐστίν· ἔστι γὰρ ὁ λόγος πρᾶγμα ὑπὸ τὸν λόγον τοῦτον ὄν. Τὸ δὲ λέγειν ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐμψυχοὶ εἰσι, καὶ ὁ λόγος ἀληθής ἔστι καὶ τὸ πρᾶγμα.

XLVII. Cod. Marc. 31 : Διαίρεται τὸ ψεῦδος εἰς τρία· ἔστι γὰρ αὐτοῦ ἐν μὲν τὸ πρᾶγμα εἶναι ψεῦδος, ἐν δὲ τὸν λόγον, ἐν δὲ τὸ συναμφοτέρον. Τὸ μὲν οὖν πρᾶγμα ἔστι ψεῦδος ὅταν μὴ οὕτως ἔχῃ ὡς λέγεται ἀλλ' ἄλλως, ὡς ὁ καθήμενος ᾗ ἐστηκώς ἢ ὁ λευκὸς [μέλας]. Ὁ δὲ λόγος ἔσται ψευδής ὅταν τις λέγῃ τὸν ἀληθῆ λόγον εἶναι ψευδῆ, ὡς ὁ λέγων τὸν περὶ τοῦ θεοῦ λόγον, ὡς ὁ λέγων [delenda tria voc.] ὅτι ἔστι θεός, καὶ τοῦτον ὁ φάσκων ψευδῆ εἶναι. Ὁ λόγος οὕτως ἔστι ψευδής· οὐ γὰρ ἔστιν ὑπὸ τὸν λόγον τοῦτον πρᾶγμα οὐδὲν ἀλλὰ ὁ λόγος. Ὁ δὲ λέγων τὴν ἡμέραν νύκτα εἶναι καὶ τὸ πρᾶγμα ψεῦδος ἔρει καὶ τὸν λόγον.

XLVIII. Cod. Marc. 3a : Διαίρεται ἡ τιμὴ εἰς τρία· ἔστι γὰρ αὐτῆς ἐν μὲν εἰς ἀργυρίου λόγον, ἐν δὲ εἰς ἐπαινοῦ λόγον, ἐν δὲ εἰς θεραπείας τινός καὶ ἐπιμελείας λόγον. Τὸ μὲν οὖν εἰς ἀργυρίου λόγον ἔστιν ἀξία ἐν πράξει καὶ ὠνήσει, ὡς ἀξία τῆς τιμῆς φαμέν εἶναι· τὸ δὲ εἰς ἐπαινοῦ λόγον εἶναι, ὡς αἱ ἐν ταῖς πόλεσι τιμαὶ δι' ἐνίας πράξεις γινόμεναι καὶ δωρεαὶ διδόμεναι· τὸ δὲ εἰς θεραπείας λόγον καὶ ἐπιμελείας, ὡς τὸν θεὸν τιμῶμεν θεραπείας τινὶ καὶ ἐπιμελείᾳ τινός, καὶ τοὺς γονεῖς δὲ τιμῶμεν, ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ἄλλα τὰ διὰ θεραπείαν γινόμενα.

XLIX. Cod. Marc. 34 : Διαίρεται τῶν ἐπιστημῶν ἡ κρίσις εἰς τρία· ἔστι γὰρ αὐτῶν ἐν μὲν ἐν ᾗ βελτιόνων ἢ καλλιόνων, ἐν δὲ ἐν ᾗ συμπερόντων μᾶλλον καὶ κατεπειγόντων, ἐν δὲ ἐν ᾗ τῶν ἀκριβεστέρων μᾶλλον δὲ καὶ εἰς ἀπόδειξιν συντεινόντων. Ἔστι δὲ τὸ μὲν βελτιόνων καὶ καλλιόνων ὡς ἡ ἀνδριαντοποιητικὴ τέχνη καὶ ἡ ἀγαλματοποιητικὴ καὶ ἡ πορφυροβαφικὴ καὶ αἱ τοιαῦται· συμπερόντων δὲ καὶ μᾶλλον κατεπειγόντων ὡς ἡ σκευοποιητικὴ καὶ οἰκοδομικὴ καὶ αἱ τοιαῦται· ἀκριβεστέρων δὲ καὶ μᾶλλον εἰς ἀπόδειξιν συντεινόντων αἱ τὰ μαθηματικὰ καὶ ἡ φιλοσοφία.

L. Cod. Marc. 35 : Διαίρεται ὁ στρατηγὸς εἰς τρία· ἔστι γὰρ ἡ τῶν νόμων στρατηγὸς ἢ κατὰ δυνάμιν τινα καὶ πραγμάτων κυρταὶν στρατηγὸς ἢ κατὰ ἐπιστήμην. Ἔστι δὲ ὁ μὲν κατὰ νόμον στρατηγὸς ὡς οἱ ἐν ταῖς πόλεσιν αἰρούμενοι, ὁ δὲ κατὰ ἐπιστήμην ὁ ἔχων τὴν στρατηγικὴν ἐπιστήμην, ὁ δὲ κατὰ δυνάμιν τινα καὶ πραγμάτων κυρταὶν ὡς ὁ ὑπὸ τινος ἐπισταθεὶς ἢ αὐτὸς ὑφ' ἑαυτοῦ κύριος χρημάτων καὶ στρατιωτῶν γινόμενος.

LI. Cod. Marc. 37 : Διαίρουσιν αἱ μέθοδοι αἱ εἰς τὰ προβλήματα εἰς τρία· εἰσι γὰρ αὐτῶν αἱ μὲν κριτικαί, αἱ δὲ θεωρητικαί, αἱ δὲ ἐριστικαί. Καὶ κριτικαὶ μὲν εἰσιν αἷς τὸ βέλτιον καὶ τὸ χεῖρον διακρίνομεν, ὡς πότερον βέλτιον δικαιοσύνη ἢ ἀνδρεία· θεωρητικαὶ δὲ αἷς θεωροῦμεν τὸ τοιοῦτον, ὡς πότερον ταῦτον νόσος ἐστὶν ὑγεία καὶ εὐεξία ἢ οὐ· ἐριστικαὶ δὲ αἷς τοὺς θροῦς ἀναίρουσιν, ὡς οὐκ ἔστιν εὐεξία σωμάτων ἢ κρατίστη.

LII. Cod. Marc. 38 : Διαίρεται ἡ λύπη εἰς τρία· ἔστι γὰρ αὐτῆς ἐν μὲν ἐν οἷς προσήκει τὸν φρόνιμον λυπεῖσθαι, ἐν δὲ ἐπὶ τοῖς ἀλλοτρίοις ἀγαθοῖς καὶ κακοῖς

vera est quum ita se habet et non aliter, velut deum esse immortalem : ita enim res se habet et non aliter. Dicere autem hoc quod dico verum est, pars est veri ; sermo enim res est quæ isti sermoni subest. Quum autem dicitur homines animatos esse, cum sermo verus est tum res.

XLVII. Falsum in tria dividitur : unum enim est rem falsam esse, unum sermonem, unum utrumque. Res falsa est quum non sic se habet ut narratur, velut si sedens stat sive albus niger est. Sermo falsus est quum aliquis dicit verum sermonem falsum esse, ut qui de deo dicit [ut qui dicit deum esse], eum esse, quem si quis dicat sermonem falsum esse, sermo falsus est : nulla enim illi sermoni subest res sed sermo. Qui vero dicit diem noctem esse et rem et sermonem falsum dicit.

XLVIII. Τιμή (græce *pretium* et *honor*) in tria dividitur : aliud est genus secundum pecuniam, aliud secundum laudem, aliud secundum observantiam quamdam et studium. Secundum pecuniam τιμή (pretium) est æstimatio in vendendo et emendo, velut dicimus aliquid pretio dignum esse ; secundum laudem, honores qui in civitatibus quibusdam factis parantur et dona quæ dantur ;

secundum observantiam et studium deum honoramus observantia quadam et studio, et parentes honoramus et cetera quæ per observantiam fiunt.

XLIX. Disciplinarum divisio in tria fit genera : earum enim aliæ versantur in iis quæ sive pulchriora sive meliora sunt, aliæ in utilioribus et magis urgentibus, aliæ vero in subtilioribus et quæ magis ad demonstrationem valent. In melioribus et pulchrioribus versantur ars statuaria et purpuraria et tales ; in utilioribus et magis urgentibus utensilium confectio, architectura et tales ; in subtilioribus et magis ad demonstrationem tendentibus, mathematicæ artes et philosophia.

L. Dux in tres dividitur species : est enim sive lege dux, sive propter potentiam aliquam et rerum dominationem, sive propter scientiam. Dux est lege ut qui in urbibus eliguntur ; propter scientiam qui imperatoriam artem possidet ; propter potentiam aliquam et rerum dominationem qui ab aliquo constitutus est vel per semet ipsum dominus opum et militum factus est.

LI. Methodi ad problemata trium sunt generum : sunt enim sive criticæ, sive theoreticæ, sive disputatoriæ.

καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς μηδὲν προσήκουσι λυπεῖσθαι. Ἔστι δὲ τὸ μὲν ἐπ' οἷς προσήκει τὸν φρόνιμον λυπεῖσθαι, οἷον ἐπὶ τοῖς ἑαυτοῦ ἀτυχήμασι ἢ τῶν αὐτοῦ τινὸς οἰκείων ἢ φίλων ἢ τῆς συμπαθῆς πάλλως καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων· τὸ δὲ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς λυπεῖσθαι ἐστὶ φθόνος τις καὶ βασκανία καὶ πᾶν τὸ τοιούτων· τὸ δὲ ἐπὶ πᾶσι κακοῖς καὶ ἀγαθοῖς [excidisse videtur τοῖς ἄλλοις] καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις τοῖς μηδὲν προσήκουσι λυπεῖσθαι, τὸ μὲν ἐπὶ τοῖς κακοῖς τοῖς ἄλλοις ἔλεος, τὸ δὲ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς φθόνος, τὸ δὲ ἐπὶ τοῖς μηδὲν προσήκουσι φθόνος καὶ βασκανία.

LIII. Cod. Marc. 39 : Διαίρεται ἡ ἡδονὴ εἰς τέσσαρα· ἐστὶ γὰρ αὐτῆς ἐν μὲν περὶ τὸ λογικόν, ἐν δὲ περὶ τὸ θυμικόν, ἐν δὲ περὶ τὸ ἐπιθυμητικόν, ἐν δὲ περὶ τὰς αἰσθησεις. Ἔστι δὲ ἡ τὸ μανθάνειν περὶ τὸ λογιστικόν [fort. ἢ περὶ τὸ λογ. τὸ μανθάνειν] ἢ ἀπὸ τοῦ μανθάνειν καὶ ἀνευρίσκειν ἡδονὴ καὶ τὰ τοιαῦτα· περὶ δὲ τὸ θυμικόν οἷον ἢ τε τοῦ κρατεῖν καὶ νικᾶν καὶ ἀντιτιμωρεῖσθαι καὶ αἰ τοιαῦται· αἰ δὲ περὶ τὸ ἐπιθυμητικόν αἰ τε ἀπὸ τῆς τροφῆς καὶ συνουσίας καὶ αἰ τοιαῦται ἡδοναὶ γινόμεναι· ἢ δὲ περὶ τὸ αἰσθητικόν περὶ τὰς αἰσθησεις, οἷον ἢ τε διὰ τοῦ ὄραν καὶ γεύεσθαι καὶ ὀσφραίνεσθαι καὶ αἰ τοιαῦται.

LIV. Cod. Marc. 40 : Διαίρεται ἡ εὐταξία εἰς τέσσαρα· ἐστὶ γὰρ αὐτῆς ἐν μὲν περὶ ψυχῆν, ἐν δὲ περὶ σῶμα, ἐν δὲ περὶ πλῆθος, ἐν δὲ περὶ κινήσεις. Ἡ μὲν οὖν ἐν τῇ ψυχῇ εὐταξία ἐγγινομένη κοσμιότης

καλεῖται, ἢ δὲ ἐν τῷ σώματι εὐταξία κάλλος καλεῖται, ἢ δὲ ἐν κινήσει εὐταξία εὐρυθμία δομαζέται, ἢ δὲ ἐν τῷ πλῆθει οἷον ἢ πρὸς ἀρχοντας εὐταξία παιδαρχία προσαγορεύεται.

LV. Cod. Marc. 41 : Διαίρεται ἡ ἀταξία εἰς τίσσρα· ἐστὶ γὰρ αὐτῆς ἐν μὲν ἐν ψυχῇ, ἐν δὲ ἐν σώματι, ἐν δὲ ἐν πλῆθει, ἐν δὲ ἐν κινήσει. Ἡ μὲν οὖν ἐν τῇ ψυχῇ ἀταξία ἐγγινομένη ἀσωτία ἢ ἀκολασία καλεῖται, ἢ δὲ ἐν τῷ σώματι ἀταξία αἰσχροτης καλεῖται, ἢ δὲ ἐν τῷ πλῆθει ἀταξία ἀπειθαρχία καλεῖται, ἢ δὲ ἐν κινήσει ἀρρυθμία προσαγορεύεται.

LVI. Cod. Marc. 42 : Διαίρεται τὰ ἐν φιλοσοφίᾳ προβλήματα εἰς πέντε· ἐστὶ γὰρ αὐτῶν ἐν μὲν πολιτικόν, ἐν δὲ διαλεκτικόν, ἐν δὲ φυσικόν, ἐν δὲ ἠθικόν, ἐν δὲ ῥητορικόν. Πολιτικόν μὲν οὖν ἐστὶ τὸ ὑπὲρ νόμων καὶ τινῶν τιμωριῶν προβαλλόμενον, οἷον πότερον δεῖ καλεῖν τὰ ξενικὰ ἀμαρτήματα [ὁμοίως inseq. videtur] ἢ τὰ πολιτικὰ ἢ ἀνόμοια [-ίως?] ἢ τὰλλα τὰ τοιαῦτα· διαλεκτικόν δὲ οἷον πότερον τῶν ἐναντίων αὐτῆ ἢ [corr. ἢ αὐτῇ] ἐπιστήμη ἢ ἑτέρα, καὶ τὰλλα τὰ τοιαῦτα· φυσικόν δὲ οἷον πότερον εἰς κόσμος ἐστὶν ἢ πλείους, καὶ τὰλλα τὰ τοιαῦτα· ἠθικόν δὲ οἷον πότερον δεῖ πάντα χαρίζεσθαι τοῖς φίλοις ἢ τὰ μὲν τὰ δὲ οὐ, καὶ τὰλλα τὰ τοιαῦτα· ῥητορικόν δὲ οἷον ἐάν τις ὑπὲρ ποιητῶν κατηγορῇ ἢ ἀπολογῆται, οἷον διὰ τί τὸν Ὀδυσσεῖα οἱ ἑταῖροι φρονιμώτατον ὄντα ἐξέθησαν εἰς τὴν νῆσον καθέδοντα, καὶ τὰ τοιαῦτα.

Criticæ illæ sunt quibus melius et pejus dijudicamus, velut utrum melior sit iustitia an fortitudo; theoreticæ quibus quale sit spectamus, velut an idem sit morbus quam sanitas et bona valetudo necne; disputatoricæ vero quibus definitiones tollimus, velut non est optima bona valetudo.

LII. Doloris tria sunt genera: unum enim in illis est quibus decet sapientem dolere, secundum in alienis bonis et malis et in aliis quibus non decet dolere. Ea quibus sapientem dolere decet hæc sunt: propriæ calamitates sive familiarium et amicorum et totius civitatis et alia id genus. Alienis bonis dolere invidia quædam est et malignitas quædam et tale quid. Dolere vero propter omnia mala et bona aliena et propter omnia alia propter quæ dolere non decet, si de alienis malis agitur commiseratio est, si de bonis invidia, si de aliis quæ nihil ad nos faciunt invidia et malignitas.

LIII. Voluptas in quattuor dividitur: una enim in parte est animæ quæ rationis est particeps, altera in ea quæ iræ, tertia in ea quæ cupiditatis, quarta vero in sensibus. Voluptas quæ in discendo est vel quæ a discendo et inveniando et similibus percipitur ea parte animæ percipitur quæ rationis est particeps. Ad partem animæ iræ participem voluptas quæ ex superando, vinceado, ulciscendo talibusque percipitur spectat. Voluptates quæ in cibo, in coitu et talibus sitæ sunt pertinent ad partem animæ quæ est cupiditatum particeps; quas vero sensibus

accepimus vel videndo, gustando, olfaciendo, ea in partem animæ cadunt quæ sentiendi facultate prædita est.

LIV. Ordinis conservatio quadrifariam dividitur. Una enim est in anima, secunda in corpore, tertia in multitudine, quarta in motibus. Ordinis conservatio in anima vocatur modestia, in corpore pulchritudo, in motu contentus vocatur: ordinis vero conservatio in multitudine, qualis est erga ducem obedientia, obtemperatio nominatur.

LV. Perturbatio ordinis quadruplex est: alia enim in anima, alia in corpore, alia in multitudine, alia in motu. Perturbatio ordinis in anima intemperantia et incontinentia vocatur; in corpore deformitas, in multitudine inobedientia, in motu inconcinntas.

LVI. Problemata circum quæ philosophia versatur in quinque genera dividuntur: unum enim est politicum, alterum dialecticum, tertium physicum, quartum ethicum, quintum rhetoricum. Politicum illud est quod proponitur de legibus et penis quibusdam, velut utrum oporteat eodem modo punire peregrinorum delicta, quam civium an aliter, et alia id genus. Dialecticum genus velut utrum contrariorum eadem sit scientia an altera et alia talia. Physicum velut unus an plures sint mundi et alia similia. Ethicum utrum in omnibus oporteat indulgere amicis, an in aliis oporteat, in aliis vero non, et alia id genus. Rhetoricum problema vero est, si quis sive incuset sive defendat poetam, velut cur Ulysem, quamvis prudentissimæ

LVII. Cod. Marc. 43 : Διαιρείται ἡ κόλασις εἰς τέσσαρα· ἔστι γὰρ αὐτῆς ἐν μὲν ἀναίρεσις, ἐν δὲ εἰς ἀργυρίου λόγον, ἐν δὲ εἰς προπηλακισμόν, ἐν δὲ εἰς κάκωσιν σώματος. Ἡ μὲν οὖν ἀναίρεσις ἔστιν ὅσον ἐπὶ τοῖς ἀνηκέστοις ἁμαρτήμασιν ἕπερ τιμωρία ὀνομάζεται· αἱ δὲ εἰς ἀργυρίου λόγον, ὅσον αἱ ὑπὸ τῶν νόμων ζημίαι κολάζουσιν· αἱ δὲ εἰς προπηλακισμοῦ λόγον, ὅσον αἱ ἀτιμίαι αἱ ἐν ταῖς πόλεσι γινόμεναι, ὅσον ἀτιμον εἶναι θεῶν ἀσπίδα ῥίψη ἢ παρακαταθήκην ἀποστερήση, καὶ αἱ ἄλλαι αἱ τῶν νόμων ἀτιμίαι· αἱ δὲ εἰς κάκωσιν σώματος, ὅσον οἱ μαστιγοῦντες καὶ οἱ λοιδοροῦντες καὶ οἱ τοιούτοι.

LVIII. Cod. Marc. 45 : Διαιρεῖται ἡ ἁμαρτία εἰς τρία· ἔστι γὰρ αὐτῆς ἐν μὲν μετὰ ἀδικίας, ἐν δὲ μετὰ ἀγνοίας, ἐν δὲ μετὰ ἀτυχίας. Τὸ μὲν οὖν μετὰ ἀδικίας ἁμαρτάνειν ἔστιν ὅσον τὸ εἰς θεὸν ἀσεβεῖν καὶ τοὺς φίλους κακῶς ποιεῖν καὶ τὰ ἐν ταῖς πόλεσι ἀδικήματα· τὸ δὲ μετὰ ἀγνοίας ἁμαρτάνειν ὅσον γραμματικῇ ἢ ἀριθμητικῇ καὶ ταῖς τοιαύταις ἐπιστήμαις· ταῦτα γὰρ αὐτὰ μετὰ ἀδικίας γίνεται· ἀλλὰ μετὰ ἀγνοίας· μετὰ ἀτυχίας δὲ ἁμαρτάνειν ἔστιν ὅσον οἱ τοῦ σκοποῦ ἀποτυχάνοντες καὶ οἱ τῶν ὁδῶν καὶ οἱ ἀκούσια ἁμαρτάνοντες.

LIX. Cod. Marc. 46 : Διαιρεῖται ἡ ἀτυχία εἰς τρία· ἔστι γὰρ αὐτῆς ἐν μὲν ἐν ταῖς πράξεσιν, ἐν δὲ ἐν τοῖς καιροῖς, ἐν δὲ ἐν τοῖς συμπτώμασι τοῖς ἀπὸ ταυτομάτου γινόμενοις. Τὸ μὲν οὖν ἐν ταῖς πράξεσιν βλάπτεσθαι καὶ ζημιουῖσθαι ἔστι, τὸ δὲ ἐν τοῖς και-

ροῖς ἀτυχεῖν ὑστερεῖσθαι ἔστι καὶ προτερεῖν καὶ τοῦ διαμαρτάνειν καὶ τοῦ καιροῦ γινόμενον [καὶ τοῦ διαμ... γινόμενου *corr. videtur*], τὸ δὲ ἐν τοῖς συμπτώμασι τοῖς ἀπὸ ταυτομάτου γινόμενοις ὅσον αἱ πληγαὶ αἱ ἐξαίφνης καὶ αἱ βλάβαι αἱ ἐξ ἀπροσδοκῆτου προσπίπτουσαι.

LX. Cod. Marc. 47 : Διαιρεῖται τὰ ἴδια καὶ τὰ κοινῶς ἀγαθὰ εἰς πέντε· ἔστι γὰρ αὐτῶν τὰ μὲν ἴδια θεοῦ, τὰ δὲ ἴδια ἀνθρώπων, τὰ δὲ κοινὰ θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, τὰ δὲ κοινὰ ἀνθρώπου καὶ τῶν ἄλλων ζῶων πλην θεοῦ, τὰ δὲ πάντων κοινὰ. Ἰδια μὲν οὖν ἔστι θεοῦ τὸ αἰδίων εἶναι καὶ τὰ τοιαῦτα, ἴδια δὲ ἀνθρώπου τὸ σύμφρονον [*fort. σώφρονον*] καὶ δίκαιον εἶναι καὶ τὰ τοιαῦτα, κοινὰ θεοῦ καὶ ἀνθρώπων τὸ σπουδαῖον εἶναι· καὶ γὰρ τῷ θεῷ ὑπάρχει καὶ τῷ ἀνθρώπῳ σπουδαῖον εἶναι, ἴδιον δὲ ἀνθρώπου ἢ ἐγκράτεια κακοῦ τινὸς οὕσα ἀποτρεπτική, τῷ θεῷ δὲ οὔτε γενέσθαι οὔτε ὑπάρχειν κακὸν καλῶς ἔχει λέγειν, καὶ τῶν ἄλλων τοιαῦτα. Κοινὸν δὲ ἀνθρώπων καὶ τῶν ἄλλων ζῶων πλην θεοῦ ἀνδρεία· αὕτη γὰρ κινδύνου τινὸς καὶ φόβου ἀντιστατική ἔστι καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα· πάντων δὲ κοινὸν τὸ καλόν.

LXI. Cod. Marc. 48 : Ἐκαστον τῶν ὄντων ἀποτελεῖται διὰ τέσσαρας αἰτίας· ἢ γὰρ διὰ τὸ περὶ χρηστὴν [*corr. videtur* καὶ περὶ χρηστὸν] ὑπάρχειν ἀπροσδόκητον τύχην ἢ δι' ἐπιστήμην ἢ διὰ φύσιν ἢ διὰ βίαν καὶ ἀνάγκην. Τὰ μὲν διὰ τύχην ἔστι τὰ ἀπὸ ταυτομάτου καὶ ἀπὸ [ἀνευ?] προνοίας ἀποτελούμενα,

fuerit, exposuerint in insulam socii dormientem, et talia.

LVII. Castigationis quattuor sunt genera : unum enim est poena capitis, alterum pecuniaria, tertium ignominia, quartum damnum corporis. Capitis poena est quae ab illis sumitur qui maxima facinora commiserunt, quod appellatur supplicium. Pecuniaria poena est multa legibus irrogata. Existimationis vero, ignominiae quibus cives efficiuntur, velut infamem esse qui scutum abjecerit, vel qui depositum defraudaverit ceteraque infamiae legibus impositae. Poena quae damno fit corporis, ab iis imponitur qui verberant sive conviciis afficiunt et similibus.

LVIII. Peccatum in tria dividitur genera. Est enim unum quod fit injustitia, aliud ignorantia, aliud propter infortunium. Cum injustitia conjunctum peccatum est impium in deum esse, male agere cum amicis et injustum esse in rempublicam. Ignorantia peccatur in grammaticam, arithmeticam similesque disciplinas : haec peccata enim non fiunt injustitia, sed ignorantia. Ut cum infortunio erremus tunc accidit quom finem non attingimus, vel a via aberramus, vel invitati peccamus.

LIX. Mala fortuna in tria dividitur. Una enim est in actionibus, altera in tempore, tertia in accidentibus quae sponte sua eveniunt. Mala fortuna in actionibus utuntur qui damno et detrimento afficiuntur ; in tempore, qui

vel sero, vel prius veniunt, vel opportunitatem nacti ea frustrantur ; accidentia vero quae sponte sua eveniunt, appellantur subitae calamitates et noxiae quae ex improvise incidant.

LX. Propria et communiter bona in quinque dividuntur species. Eorum enim nonnulla propria sunt Deo, alia hominibus, alia communia Deo et hominibus, alia propria hominibus et ceteris animalibus praeter Deum, alia vero omnibus communia. Proprium igitur est Deo immortalem esse et similia ; proprium hominibus concordem esse et justum ; proprium Deo et hominibus bonum esse : etenim et Deo et hominibus proprium est bonum esse, proprium vero homini continentia quae malum avertat, Deum vero malum esse vel fieri posse ne dicere quidem licet : et alia id genus. Communis vero hominibus et ceteris animalibus praeter Deum, fortitudo : ea enim facit ut periculo vel terrori alicui resistamus ; omnibus vero commune pulchrum est.

LXI. Eorum quae sunt quodcumque quattuor causis perficitur : sive casu qui etiam in bonum obtinet, sive scientia, sive natura sive vi et necessitate. Quod casu perficitur id est quod sua sponte et providentia fit : quae scientia, domus et naves et omnia talia ; quae natura, homines, arbores et omnia animalia ; quae vi et necessitate,

τά δὲ δι' ἐπιστήμην αἴ τε οἰκίαί καὶ αἱ νῆες καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, τὰ δὲ διὰ φύσιν ὅσον οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ δένδρα καὶ τὰ ζῷα πάντα, διὰ δὲ βίαν καὶ ἀνάγκην ὅσον αἱ τῶν ἀλόγων ζῶων δαμασίαι καὶ αἱ κρατήσεις καὶ δεσποτεῖαι καὶ τυραννίδες καὶ τὰ τοιαῦτα.

LXII. Cod. Marc. 49 : Διαιρεῖται τὸ ψευδολογεῖν εἰς τέσσαρα· ἔστι γὰρ αὐτοῦ ἐν μὲν ἐν [del.] ἀλαζονείᾳ [-νεία], ἐν δὲ εἰρωνείᾳ, ἐν δὲ κερτόμησις, ἐν δὲ ψευδολογία τις μετὰ βλάβης. Ὁ μὲν οὖν ἀλαζονεύμενος ἐπὶ πλείον καὶ μείζον ψεύδεται· προσποιητὸς γὰρ ἐστίν, ὃ οὐκ οἶδεν εἰδέναι θέλων καὶ ἄπειρ οὐκ ἔχει ἔχειν. Ὁ δὲ εἰρωνεύμενος ἐπὶ τὸ ἔλαττον ψεύδεται· ὃ τε γὰρ πλοῦσις πένης φησὶν εἶναι εἰάν εἰρωνεύηται, καὶ ὃ σοφὸς οὐκ εἶναι σοφός. Ὁ δὲ ἐν τῷ κερτομεῖν ψευδολογῶν μετὰ τοῦ σκώπτειν ὅσον τὸ ἠτῆσθαι κρατεῖν ἢ καλὸν τὸ κακὸν λέγων καὶ σοφὸν τὸ ἀπαίδευτον, ὃ δὲ μετὰ βλάβης ὅσον ὃ τὰ ψευδῆ μαρτυρῶν καὶ ἀπαρνούμενος καὶ τἄλλα τὰ τοιαῦτα.

LXIII. Cod. Marc. 50 : Διαιρεῖται ὁ ψευδόμενος εἰς δύο· ὃ μὲν γὰρ ἐκὼν ψεύδεται, ὃ δὲ ἄκων. Ὁ μὲν οὖν ἐκὼν ψευδόμενος ἔκαπατῆ τινὰς καὶ ἄλλως ἀπάτην ἐμποιεῖ, ὃ δὲ ἄκων ψευδόμενος αὐτὸς ἐξηπατημένος ψεύδεται ἀπὸ τῆς ἐν αὐτῷ ἀπάτης οὐσης.

LXIV. Cod. Marc. 54 : Διαιρεῖται ὁ καθαρισμὸς καὶ ἡ κάθαρσις εἰς τρία· ἔστι γὰρ αὐτῶν ἐν μὲν νόμῳ, ἐν δὲ φύσει, ἐν δὲ τέχνῃ καὶ πράγματι. Νόμῳ μὲν οὖν ἐστὶ καθαρισμὸς ὅσον ὃ τε τοῦ ἀέρος θ-αν ἀποκαθαίρηται καὶ θ-αν τὰ ὕδατα ὥσι καθαρά καὶ τὰ βρώματα καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα ... τέχνῃ δὲ καὶ πράγματι ὅσον

ἢ τε τῶν χαλκωμάτων καὶ τῶν ἱματίων πλύσις καὶ τὰ τοιαῦτα.

LXV. Cod. Marc. 57 : Τῶν κακῶν ὁμοιότης τῶν περὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα καὶ τῶν ἐκτὸς ἐστὶν αὕτη. Ἐν τῇ ψυχῇ μὲν ἐστὶν ἀδικία κάκιστα τὴν ψυχὴν διατιθεῖσα, ἐν δὲ τῷ σώματι νόσος κάκιστα διατιθεῖσα τὸ σῶμα, ἐν δὲ τοῖς ἐκτὸς ἀτυχία κάκιστα διατιθεῖσα τὰς ἐκτὸς πράξεις· καὶ ταύτη λαμβάνεται ἡ ὁμοιότης τῶν κακῶν τούτων. Καὶ πάλιν ἐν μὲν ψυχῇ ἀφροσύνη ἀρρωστία τίς ἐστι καὶ ἀλογιστία ψυχῆς, ἐν δὲ σώματι καχεξία ἀρρωστία ἐστίν, ἐν δὲ τοῖς ἐκτὸς ἀδοξία· προπληκισμὸν γὰρ καὶ ἀρρωστίαν καὶ δλιγωρίαν περὶ τὰ ἄλλα τινὰ ἐμποιεῖ ταῖς ἐκτὸς πράξεσι· καὶ ταύτη πάλιν λαμβάνεται τῶν κακῶν τούτων ἡ ὁμοιότης. Καὶ πάλιν ἐν μὲν ψυχῇ δειλία οὕσα ἐκκληκτικὰς καὶ πάντων ἠττους τῶν φόβων παρασκευάζει τὰς ψυχὰς, ἐν δὲ σώματι ἀσθένεια πάντων τῶν πόνων ἠτῆσθαι τὰ σώματα παρασκευάζει, ἐν δὲ τοῖς ἐκτὸς ἐχθροὶ ὄντες ἀσθενῆ περὶ τὰς ἐκτὸς πράξεις καὶ εὐκαταφρόνητον ποιῶσιν ᾧ γὰρ πολλοὶ εἰσὶν ἐχθροὶ οὐδὲν τούτῳ βραδύως ὑπάρχει. Καὶ ἐστὶν ἡ μὲν δειλία ἐν φόβῳ εὐκαταφρονήτους ποιῶσα, ἡ δὲ ἀσθένεια ἐν πόνῳ εὐκαταφρόνητον τὸ σῶμα ποιεῖ, ἡ δὲ ἐχθρα ἐν πράξεσι ταῖς ἐν βίᾳ. Καὶ ἡ μὲν ἀσωτία καὶ ἀκολασία αἰσχρὰν τὴν ψυχὴν καὶ ἄκοσμον παρασκευάζει, τὸ δὲ αἰσχρὸν ἐν σώματι δὴ αἰσχρὸν τὸ σῶμα καὶ ἄκοσμον παρασκευάζει, ἡ δὲ πενία ἐκτὸς οὕσα αἰσχρὸν [τὸν?] βίον παρασκευάζει· καὶ ταύτη λαμβάνεται τῶν κακῶν τούτων ἡ ὁμοιότης.

LXVI. Cod. Marc. 59 : Διαιρεῖται ἡ ἀποβολή

brutorum animalium dominationes, subectiones, dominationes, tyranniae et talia.

LXII. Falsa dicendi quattuor sunt genera : unum enim est in jactantia, alterum in dissimulatione, tertium est irrisio, quartum mendacium damnium aliquod afferens. Qui se jactat mentitur plura et majora dicens : simulat enim ea scire se affirmans quae nescit et ea habere quae non habet. Qui dissimulat mentitur minuendo : dives enim dicit se pauperem esse quanta dissimulat, sapiens se non esse sapientem. Qui mentitur irridens cavillatur quum superari vincere appellet, quod pulchrum est, malum, quod sapiens indoctum : qui damnose mentitur is est qui falsum testatur, qui denegat et alia talia facit.

LXIII. Duo sunt genera eorum qui falsa loquuntur : sive enim voluntate sive inviti faciunt. Qui sponte mentitur quosdam decipit et aliter fraudem facit ; qui vero invitus quum ipse deceptus sit falsa loquitur ob errorem in quo ipse versatur.

LXIV. Purificatio et purgatio in tria dividuntur genera. Unum enim fit lege, alterum natura, tertium arte et re. Purificatio lege fit ut quum aer purificatur et quum aqua et cibi et omnia talia pura sunt..... arte et re ut saramentorum et vestium lotio et talia.

LXV. Malorum similitudo quae ad animum et quae ad

corpus pertinent quae extrinsecus sunt haec est. In animo injustitia pessime animum afficit, in corpore morbus, in iis quae extrinsecus sunt mala fortuna : et ita perspicitur horum malorum similitudo. Et rursus in animo insipientia imbecillitas quaedam est et rationis defectus, in corpore vero malus habitus defectus est ; in iis quae extrinsecus sunt mala existimatio, quippe quae ignominiam et infirmitatem et despectum circum alia quaedam efficiat iis quae extrinsecus sunt. Et ita rursus percipitur horum malorum similitudo. Et rursus timiditas quae est in animo mentes stupori obnoxias et omni pavori inferiores efficit : in corpore virium defectus corpora omnibus laboribus imparia reddit ; in iis vero quae sunt extrinsecus qui sunt inimici infirmos faciunt ad ea quae extrinsecus agenda sunt et facile despiciendos : cui enim multi sunt inimici, nihil huic facile contingit. Et ignavia est quae in periculo facile contemnendos facit, vitium defectus in laboribus corpus, inimicitias vero in vitium actionibus. Prodigalitas et intemperantia animum turpem et incultum efficiunt ; deformitas in corpore turpe et incultum corpus reddit ; egestas quae extrinsecus est vitam turpem efficit. Et ita percipitur horum malorum similitudo.

LXVI. Scientiae amissio in tria dividitur : unum enim est si is cuius est scientia perit ; alterum si oblivio gi-

τῆς ἐπιστήμης εἰς τρία· ἐστὶ γὰρ αὐτῆς ἐν μὲν ἕκῃ φθαρῆ οὐκ ἐστὶν ἡ ἐπιστήμη, ἐν δὲ ἕκῃ λήθη γένηται, ἐν δὲ ἕκῃ ἔχων τὴν ἐπιστήμην φθαρῆ. Ἐὰν μὲν οὖν οὐ ἐστὶν ἡ ἐπιστήμη φθαρῆ οἷον Σωκράτους, οὐκ ἐστὶ ἐστὶν ἐπιστήμη· ἐφθαρταί γάρ. Ἐὰν δὲ λήθη γένηται, καὶ οὕτως ἀποβάλλομεν τὴν ἐπιστήμην. Ἐὰν δὲ ἔχων τὴν ἐπιστήμην φθαρῆ ἄνθρωπος, ἀναγκαῖον ἐστὶ συμφθεῖσθαι καὶ ἀποβάλλεσθαι αὐτὴν.

LXVII. Cod. Marc. 64 : Σκεπτικόν ἦτις ἐστὶ τῶν ζῶων πρὸς ἄλληλα διαφορά. Φαμέν οὖν εἶναι τῶν ζῶων τὰ μὲν θνητά, τὰ δὲ ἀθάνατα. Θνητὰ μὲν οὖν εἰσὶ ὅσα πέφυκε φθεῖρεσθαι καὶ αἵματος κοινωεῖν, οἷον ἄνθρωπος καὶ βοῦς καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ζῶων· ἀθάνατα δὲ οἷον ἄγγελοι. Ἰῶν δὲ θνητῶν ζῶων τὰ μὲν ἐστὶ πτηνά, τὰ δὲ ἔνυδρα, τὰ δὲ παζά· παζά μὲν οὖν εἰσὶν οἷον ἄνθρωπος, κύνων, ἴππος καὶ τὰ τοιαῦτα καὶ ἀπλῶς οἷς ὁ βίος ἐπίγειός ἐστιν, ἔνυδρα οἷς τε ἰχθύες καὶ τὰ ὕστρα καὶ ἀπλῶς οἷς ἡ διαγωγή ἐν ὑγρῷ ἐστὶ, πτηνά δὲ οἷον ὄρνιθες καὶ σφῆκες καὶ μέλισσαι καὶ ἄλλα ὅσα τοιαῦτα ἀ διὰ τῆς οἰκείας φύσεως ὀχρῶνται κατὰ τὸν ἄερα. Πάντα δὲ τὰ τοιαῦτα καὶ κατὰ ψυχὴν καὶ κατὰ τὸ σῶμα δοκεῖ διαφέρειν ἀλλήλων. Ὅτι μὲν οὖν κοινῶς κατὰ πάντων τούτων κατηγορεῖται ζῶον εἶναι δῆλον, διαφορὰν δὲ τίνα ἔχει τούτων ἕκαστον καθάπερ εἶπομεν· τὸ μὲν γὰρ αὐτῶν πεζόν, τὸ δὲ ἔνυδρον, τὸ δὲ πτηνόν, τὸ δὲ ἀθάνατον· τὸ δὲ κοινὸν κατηγορούμενον ἐφ' ἀπάντων φαμέν εἶναι τὸ γένος. Ἐκαστον δὲ τούτων ἐστὶ ζῶον, τὰ δὲ διαιρεθέντα τῶν ζῶων λεκτέον εἶδη εἶναι. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ σχήματος καὶ ἀριθμοῦ. Τοῦ τε γὰρ τριγώνου καὶ

τῶν λοιπῶν κοινὸν φαμέν εἶναι τὸ σχῆμα· τούτων γὰρ ἕκαστον ἐστὶν ἑπερὶ ὑπάρχει σχῆμα τι (1. σχήματι)· δῆλον οὖν ὅτι τὸ μὲν σχῆμα γένος ἂν εἴη τούτων, ταῦτα δὲ τοῦ σχήματος εἶδη· τὸ γὰρ σχῆμα διαιρῆσομεν εἰς τρίγωνον καὶ τετράγωνον καὶ τὰ λοιπά. Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ περιττὸν καὶ τὸ ἄρτιον εἶδη τοῦ ἀριθμοῦ εἰσι κοινῇ γὰρ αὐτῶν κατηγορεῖται ὁ ἀριθμός. Ἐπεὶ δὲ τὸ μὲν γένος δοκεῖ πρότερον εἶναι τοῦ εἶδους, τὸ δὲ πρότερον οὐχ ἀπλῶς λέγεται, εἴπωμεν περὶ αὐτοῦ.

LXVIII. Cod. Marc. 65 : Τὸ πρότερον λέγεται πενταχῶς ἢ γὰρ φύσει ἢ χρόνῳ ἢ θέσει ἢ τάξει λεχθήσεται. Θέσει μὲν οὖν οἷον τὸ ἐπὶ τῶν κειμένων ψήφου εἰώθαμεν λέγειν, οἷον ὅτι πρότερον αὕτη ταύτης τάξει δὲ οἷον ὁ ταξίαρχος τοῦ λόγου καὶ ὁ λοχαγὸς τοῦ ιδιώτου καὶ τὸ α' τοῦ β'. Δυνάμει δὲ φαμέν εἶναι πρότερον τὸν στρατηγὸν τοῦ στρατιώτου καὶ ἀπλῶς τὸν δυνάστην τοῦ ιδιώτου· χρόνῳ δὲ οἷον πατὴρ υἱοῦ καὶ πᾶν τὸ πρεσβύτερον τοῦ νεωτέρου· φύσει δὲ ἐστὶ πρότερον οἷον ἡ τε μονὰς τῆς δυάδος καὶ τὸ μέρος τοῦ ὅλου καὶ τὸ γένος τοῦ εἶδους, καὶ ἀπλῶς ὅσα αὐτὰ ἀλλήλοισι μὴ συναναίρεται, τούτων τὸ μὲν οὖν ἀναίρου (1. συναναίρου) πρότερον ἐστὶ, τὸ φύσει δὲ συναναίρου μὲν ὑστερον· οἷον τῆς μονάδος ἀναίρεθίσης ἢ δυὰς ἀναίρεται καὶ πᾶς ἀριθμός, δυάδος δὲ ἀναίρεθίσης οὐδὲν κωλύει μονάδα εἶναι· πρότερον τοίνυν τῇ φύσει μονὰς δυάδος. Ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ μέρους ἀναίρεθίσης τὸ ὅλον ἀναίρεται, τοῦ δὲ ὅλου μὴ ὄντος οὐδὲν κωλύει τὸ μέρος εἶναι. Φανερόν δὲ ὅτι ὅσαχῶς τὸ πρότερον λέγεται, τοσαυταχῶς καὶ τὸ ὑστερον λεχθήσεται· τὸ γὰρ ὑστερον ἐρούμεν ἢ φύσει ἢ χρόνῳ ἢ θέσει ἢ τάξει ἢ δυνάμει.

gnitur, tertium si is qui habet scientiam moritur. Si igitur is cujus est scientia moritur ut Socratis, non amplius erit scientia, perit enim. Sin autem oblivio gignitur, et sic quoque scientiam amittimus. Sin autem moritur is qui scientiam possidet, necesse est cum illo perire et amitti ipsam.

LXVIII. Quærendum quænam sit animalium inter se differentia. Dicimus igitur animalium quædam esse mortalia, quædam immortalia. Mortalia sunt quæ intereunt et sanguinem habent, ut homo, bos et similia animalia; immortalia vero angeli. Mortalium animalium quædam sunt volatilia, quædam aquatilia, quædam terrestria. Terrestria autem sunt homo, canis, equus et similia et omnino quæcumque vitam in terra degunt; aquatilia pisces et ostrea et omnino quæcumque in humido degunt; volatilia vero aves, vespæ, apes et alia similia, quæcumque propria natura per aerem feruntur. Hæc vero omnia et quod ad animam et quod ad corpus attinet inter se differre videntur. De his vero omnibus communiter prædicatur animalia esse, sed eorum quodque differentiam habet, ut diximus: aliud enim pedestre, aliud aquatile, aliud volatile, aliud immortale. Quod autem communiter de omnibus prædicatur, genus esse dicimus. Eorum quodcumque animal est: divisa autem animalia species vocari

oportet. Quod et idem de forma et numero accidit. Trianguli enim et aliarum figurarum communem esse formam dicimus: eorum enim quodque forma est ita ut appareat formam eorum esse genus, illa vero formæ species. Formam enim dividemus in triangulum, quadrangulum et cetera. Similiter etiam par et impar genera sunt numerorum: communiter enim de illis prædicatur numerus. Quam vero genus prius videatur esse quam species, prius autem non uno tantum modo dicatur, de hoc jam loquamur.

XLVIII. Prius quinquè dicitur modis: sive enim natura, sive tempore, sive facultate, sive positione, sive ordine dicetur. Positione de calculis solemus dicere, velut hunc priorem esse illo. Ordine velut taxiarchus prior est cohorte, lochagus gregario milite et a quam b. Facultate priorem esse dicimus ducem milite et prorsus eum qui dominationem exercet homine privato. Tempore prior est pater filio et omne quod ætate majus est juniore. Natura prius est monas dyade, pars toto, genus specie et prorsus omnia quæ non ipsa invicem simul auferuntur, quorum prius est id quod aufert, quod vero natura aufertur posterius, velut monade ablata, dyas aufertur et omnis numerus, dyade vero ablata nihil impedit quin monas sit. Prius igitur natura monas dyade. Similiter et ablata parte totum au-

LXIX. Cod. Marc. 66 : Ὅσακῶς τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον λέγεται, τοσαυτακῶς καὶ περὶ τοῦ ἅμα λεγθήσεται, ὅσον ἢ φύσει ἢ θέσει ἢ δυνάμει ἢ χρόνῳ ἢ τάξει. Θέσει μὲν οὐκ εἰσὶ τὰ τοιαῦτα ἅμα ὅσα τῷ τόπῳ ἐξ ἰσοῦ ἐστίν, ὅσον τὰ τρέχοντα ἅμα φαμέν εἶναι καὶ τὰ ἐστηκότα· τάξει δέ ἐστι τὰ τοιαῦτα ἅμα ὅσον οἱ τοῖς ζυγοῖς στοιχοῦντες, δυνάμει δὲ ἅμα λέγομεν τὰ μηδὲν ἀλλήλων πλέον δυνάμενα, χρόνῳ δὲ τὰ τοιαῦτα φαμέν εἶναι ἅμα τὰ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὄντα, φύσει δὲ λεκτέον ἅμα εἶναι τὰ τε συναναίρουντα ἄλληλα καὶ τὰ μὴ δυνάμενα χωρὶς ἀλλήλων εἶναι, ὅσον τὸ τε διπλάσιον καὶ τὸ ἥμισυ· ταῦτα γὰρ συναναίρουνται ἄλληλα (I. ἀλλήλοισ) καὶ τὰ μὴ δυνάμενα χωρὶς ἀλλήλων εἶναι, ὅσον τὸ τε διπλάσιον καὶ τὸ ἥμισυ· ταῦτα γὰρ συναναίρουνται ἀλλήλοισ καὶ τὸ ἕτερον χωρὶς τοῦ ἑτέρου ἀδύνατον εἶναι· διπλασίον γὰρ ἀναιρεθέντος οὐκ ἔσται ἥμισυ καὶ ἥμισους ἀναιρεθέντος οὐκ ἔσται διπλάσιον καὶ ἀδύνατόν ἐστι διπλασίον ὄντος μὴ εἶναι ἥμισυ. Τοῦτων οὕτως ἀποδειχθέντων ἀκολουθοῦν εἰπεῖν περὶ τῶν ὄντων (cf. supra XXXII).

LXX. Cod. Marc. 68 : Διαίρουνται τὰ ἐναντία οὕτως. Τῶν ὄντων τῶν μὲν ἐστὶ τὸ ἐναντίον τῶν δὲ οὐ χρυσοῦ μὲν γὰρ καὶ ἀνθρώπῳ καὶ ἱματίῳ καὶ τοῖς τοιοῦτοις οὐδὲν ἐστὶν ἐναντίον, ἀρετῇ δὲ καὶ ἀγαθῷ καὶ θερμῷ ἐστὶν ἐναντίον· ἀγαθῶν μὲν γὰρ ἐναντίον τὸ κακόν, ἀρετῇ δὲ κακία, θερμῷ δὲ ψυχρόν. Τῶν ἐναντίων τοίνυν αὐτῶν τὰ μὲν ἔχουσί τι ἀνὰ μέσον τὰ δὲ οὐ.

Ἀγαθοῦ μὲν γὰρ καὶ κακοῦ ἐστὶ τι ἀνὰ μέσον, κινήσεως δὲ καὶ ἡρεμίας οὐδὲν ἐστὶν ἀνὰ μέσον· ἐξ ἀνάγκης γὰρ πάντα ἢ κινεῖται ἢ ἡρεμεῖ. Καὶ ζωῆς καὶ θανάτου οὐδὲν ἐστὶν ἀνὰ μέσον· ἐξ ἀνάγκης γὰρ ὅπερ τῆς ζωῆς δεκτικόν ἐστὶν, ἢ ζῆ ἢ τέθηκεν. Αὐτὰ δὲ τὰ ἐναντία λέγεται περιττώς· ἢ γὰρ ὡς ἀγαθῷ κακόν ἐναντίον ἐστίν, ὅσον τῇ δικαιοσύνῃ ἢ ἀδικίᾳ καὶ τῇ σωφροσύνῃ ἢ ἀκολασίᾳ καὶ τὰ τοιαῦτα, ἢ ὡς οὐδέτερον οὐδέτερον ἐναντίον ἐστίν... τούτων γὰρ οὐδὲν ἐστὶν οὔτε ἀγαθόν οὔτε κακόν. Ὡς κακόν κακῷ δὲ ἐναντίον ἐστὶ κακόν ἢ ὑπερβολὴ τῇ ἐνδείᾳ καὶ τὰ καθ' ὑπερβολὴν καὶ ἔλειψιν λεγόμενα, ὅσον τὸ ὑπερβαλλόντως ψύχεσθαι (deesse videtur : τῷ ὑπερβαλλόντως θερμαινεσθαι)· ταῦτα γὰρ καθ' ὑπερβολὴν λέγεται (addend. ἐναντία) καὶ τὸ ἔλειπον τοῦ θερμοῦ τῷ ἔλλειποντι τοῦ ψυχροῦ· καὶ γὰρ ταῦτα καθ' ἔλειψιν ἐναντία. (Cf. supra XXVII.)

I.LXXI. Cod. Marc. 69 : Μετὰ ταῦτα τοίνυν περὶ καταφάσεως σκεπτέον πῶς λέγομεν. Φαμέν οὖν πᾶσαν κατηγορίαν ἢ δηλοῦμεν ὑπάρχειν τι κατάφασις εἶναι, ὅσον τὸ καθῆσθαι τὸν ἄνθρωπον ἢ λευκὸν εἶναι τὸ ἱμάτιον καὶ πάντα τὰ τοῦτον τὸν τρόπον λεγόμενα. Ἀπόφασις δέ ἐστι τοιοῦτον ὅσον τὸ μὴ καθῆσθαι τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸ μὴ λευκὸν εἶναι τὸ ἱμάτιον καὶ ἀπλῶς οὐ τὸ μὴ ἢ τὸ οὐ προστεθὲν σημαίνει μὴ ὑπάρχειν τι.

fertur, quum vero totum non est nihil impedit quia pars sit. Manifestum vero quot modis dicatur prius, tot etiam dici posterius : posterius enim dicemus sive natura sive tempore, sive positione, sive ordine, sive facultate.

LXIX. Quot modis dicatur prius et posterius, tot etiam et simul dicatur : sive enim natura, sive ordine, sive facultate, sive tempore, sive ordine. Positione vero simul sunt ea quæ loco sunt æqualia ; ita dicimus ea quæ currunt vel quæ stant simul esse. Ordine simul sunt quæ jugatim procedunt. Facultate simul esse dicimus quorum neutrum altero plus potest. Tempore simul esse dicimus quæ eodem sunt tempore. Natura simul esse ea dicenda sunt quæ se invicem auferunt et quorum alterum sine altero esse nequit, ut duplum et dimidium : horum enim alterum ab altero auferunt et alterum sine altero esse non potest : ablato enim duplo non erit dimidium, et quum duplum est, ut non sit dimidium fieri nequit. Hisita demonstratis sequitur ut de iis quæ sunt loquamur.

LXX. Contraria sic dividuntur. Eorum quæ sunt habent alia contraria, alia non habent ; auro enim et homini et vesti et similibus nihil est contrarium, virtuti autem et bono et calido contrarium est ; mala enim bonis sunt contraria, virtuti autem vitium, calido vero frigidum. Contrariorum vero ipsorum nonnulla aliquid in medio

habent, nonnulla vero nihil. Bonum enim atque malum aliquid in medio positum habent, motus autem et quies nihil : necesse enim est omnia sive moveri sive in quiete esse. Ita et vita et mors nihil in medio habent : necessario enim quodcumque vitæ particeps fieri potest, aut vivit aut mortuum est. Ipsa vero contraria peculiari quodam modo dicuntur : sive enim ut bono malum contrarium est velut iustitiæ iniustitia et temperantiæ intemperantia et similia, sive neutrum neutri contrarium est (*desunt exempla*), horum enim nihil neque bonum neque malum est. Ex malis vero malum malo contrarium est exsuperantia indigentia, et quæ sive per excessum sive per defectum dicta sunt, ut supra modum refrigerari, hæc enim per excessum dicuntur : et indigentia caloris indigentia frigoris, hæc enim per defectum contraria.

LXXI. Post hæc quaerendum est de affirmatione quomodo eam dicamus. Dicimus igitur omne prædicamentum quo aliquid esse affirmamus, affirmationem vocari, ut dicimus hominem sedere, albam esse vestem et omnia hoc modo dicta. Negatio vero hæc est : hominem non sedere, vestem non albam esse et omnino quodcumque addito non significatur non esse.

III. SCRIPTA LOGICA.

Scriptorum logici argumenti quæ in deperditis Aristotelis libris habenda sunt, duplex est genus. Primum eorum est quæ, quum titulo et argumento illis similia essent e quibus illud logicæ et dialecticæ doctrinæ corpus est compositum, cui philosophi Aristotele recentiores *Organi* nomen indiderunt (cf. Schol. in Anal. pr. p. 140, A 48, David in Categ. p. 25, B, 31; 26, A, 12), ab antiquis interpretibus ut spuria rejecta sunt. Alterorum deinde eorum quorum memoria sive in indicibus sive alibi exstat. De hoc altero genere loquitur Alexander Aphrod. in Arist. Topic. p. 5 (p. 252, A, 8 Brand.) : Περὶ δὲ τῆς οὕτω λεγομένης διαλεκτικῆς Ἀριστοτέλης μὲν καὶ ἐν ἄλλοις βιβλίοις πεπραγμάτευται, μάλιστα δὲ ἐν τούτοις ἃ ἐπιγράφεται Τοπικά. Magis etiam perspicue alio loco idem hocse tangit libros, sive potius argumentorum collectiones, ad discipulorum, ut videtur, usum institutas, quarum longe maximum numerum nostri indices recensent. Quum enim philosophus, de utilitate Topicorum disputans Topic. I, 2, ea prorsus gymnasiā, prorsus tās ἐντεῦξεις, prorsus tās κατὰ φιλοσοφίαν ἐπιστήμας utilia esse dixisset, de prioribus hæc adnotat, ib. p. 16 (p. 254, B, 10) : Ἡ γυμνασίαν λέγοι ἂν τὴν εἰς ἑκάτερον μέρος ἐπιχείρησιν. Ἦν δὲ σύνηθις τὸ τοιοῦτον εἶδος τῶν λόγων τοῖς ἀρχαίοις, καὶ τὰς συνουσίας τὰς κλειστάς τοῦτον ἐποιοῦντο τὸν τρόπον, οὐκ ἐπὶ βιβλίων ὥσπερ νῦν (οὐ γὰρ ἦν πω τότε τοιαῦτα βιβλία), ἀλλὰ θέσεως τινος τεθείσης εἰς ταύτην γυμνάζοντες αὐτῶν τὸ πρὸς τὰς ἐπιχειρήσεις εὐρετικὸν ἐπιχειροῦν κατασκευάζοντές τε καὶ ἀνασκευάζοντες δι' ἐνδόξων τὸ καίμων. Καὶ ἴσθι βιβλία τοιαῦτα Ἀριστοτέλει τε καὶ Θεοφράστῳ γεγραμμένα, ἔχοντα τὴν εἰς τὰ ἀντικείμενα δι' ἐνδόξων ἐπιχείρησιν (cf. Dschermaludd. 54), quod cum et Theon Progymn. c. 2, t. I, p. 165 Walz. confirmat : Παραδείγματα δὲ τῆς τῶν θέσεων γυμνασίας λαβεῖν ἔστι παρὰ τὸν Ἀριστοτέλους καὶ Θεοφράστου· πολλὰ γάρ ἐστιν αὐτῶν βιβλία θέσεων ἐπιγραφόμενα, tum quodammodo et notissima Strabonis verba testantur XIII, p. 608 : Συνέθη δὲ τοῖς ἐκ τῶν Παρισίων, τοῖς μὲν πάλαι τοῖς μετὰ Θεοφράστου, οὐκ ἔχουσιν ὅλως τὰ βιβλία, πλὴν ὀλίγων, καὶ μάλιστα τῶν ἑξωτερικῶν, μηδὲν ἔχειν φιλοσοφεῖν πραγματικῶς, ἀλλὰ θέσεις ληκυθίζειν. Quod si quæ ab ipso Aristotele Topic. I, 19, ejusque interprete p. 43 dicta sunt, de eo quod inter θέσιν et πρόβλημα intersit, colligimus, jam illud manifestum erit hocse θέσεων libros, libris Problematum simillimos fuisse, nec minus igitur interpolationibus obnoxios. Ex his tamen nullum exstare fragmentum videtur.

A Θέσεων libris, qui vocabantur Ἐπιχειρημάτων (cf. Diog. Laert. (65) Ἐπιχειρημάτων α' β', (70) Θέσεις ἐπιχειρηματικὰ κί) non multum fortasse diversi fuerunt. Ad quos tamen num referenda sint quæ habet Aristoteles de Memoria c. 2 : Πρῶτον μὲν οὐδὲν ὅσα ἐν τοῖς ἐπιχειρηματικοῖς λόγοις ἔστιν ἀληθῆ δὲ τίθασθαι ὡς ὑπάρχοντα· οὔτε γὰρ μνήμης ἔστιν ἀνάληψις ἢ ἀνάμνησις οὔτε λῆψις (ubi sic Michael Ephesius f. 131 verso : Ἐπιχειρηματικούς λόγους λέγει τὰ πρόβλήματα. Ἔστι δὲ τὸ λεγόμενον ὅσα ἐν τοῖς προβλημασιν ἡμῖν εἰρηται καὶ δέδεικται ἀποδεικτικῶς περὶ ἀναμνήσεως, δὲ ἐν ταῦθα ὡς ἠμολογούμενα λαμβάνειν, et similiter jam Themistius fol. 97 recto, t. II, p. 241, 16 Spengel. : Ὅσα ἐν τοῖς ἐπιχειρηματικοῖς λόγοις καὶ προβληματικοῖς ἡμῖν ἀποδέδεικται), vix magis affirmari licet, quam de iis quæ leguntur apud Joannem Philoponum in Anal. post. fol. 51 verso (p. 227, A, 43 Brand.) : Λογικώτερα δὲ φησὶν ἐπιχειρήματα ὁ Ἀλέξανδρος τὰ ἐπὶ τῶν δρισμῶν, ὡς πρῶτως κέχρηται. Λαμβάνει γὰρ ὅτι εἰσὶν δρισμοὶ καὶ ἔστιν δρῖσασθαι τὰ πράγματα, μὴ δείξας ὅτι εἰσὶν δρισμοί, ὥσπερ καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Λογικῶν Ἐπιχειρημάτων λαμβάνει τοῦτο ὠμολογημένον ὅτι ἔστιν ἀπόδειξις. Ipsius enim Aristotelis verba non de libro sed de disputationum genere accipienda sunt, quum contra Joannes Philoponus, non, ut nonnulli voluerunt (cf. Brandis, *Aristoteles*, I, p. 86, Zeller, *Philosophie der Griechen* t. II, p. 54, Prantl, *Geschichte der Logik* t. I, p. 94) deperditum quendam Aristotelis librum, sed ipsum in quem commentatus est philosophi locum significat, quod optime demonstravit Rosius, p. 123, collatis ejusdem Philoponi verbis fol. 56 recto, p. 229, B, 25 : Ἡ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐξηγήσις ἢ ἐπὶ τοῦ προτέρου ἐπιχειρήματος et 31 : Διὰ μέντοι τοῦ νῦν ἐπιχειρήματος δείκνυσιν κτλ.

Cavendum vero est ne in similem errorem abducamur ab antiquis philosophi interpretibus, qui quum certam definitamque Aristotelis librorum partem quandam indicare vellent, haud semel deperditum aliquem respicere videntur et quidem talem sæpe cujus titulus in indicibus reperitur. Exemplo ipse erit Joannes Philoponus, quippe quem, in Aristotelis Anal. post. fol. 14 recto (p. 202, B, 29) ita dicentem : ὡς δέδεικται ἐν τῷ περὶ συλλογισμοῦ, de libro Συλλογισμοῦ α' (Diog. L. 48) sive Συλλογισμῶν α' β' (Diog. L. 56, Anon. 46) inscripto loqui existimare possit aliquis, quum tamen Priorum Analyticorum partem (II, 5, sive 10) significarit, eodem plane modo quo ipse Aristoteles in Analyt. post. I, 3, 7 et 11, 8 : Δέδεικται ἐν τοῖς περὶ συλλογισμοῦ dixerat. (Cf. Galen. de Libr. propr. t. XIX, p. 41,

Joann. Philop. in Arist. Anal. post. f. 3 recto, p. 195, B, 40). Impedita magis questio est de duobus Alexandri Aphrodisiensis locis in quibus liber περί καταφάσεως nominatur, in Aristot. Analyt. prior. I, 3, 1, fol. 12 verso (p. 149, A, 31): Εἰ γὰρ μὴ ἐξ ἀνάγκης τὸ β' τῷ α' μηδενὶ ὑπάρχει, ἀλλὰ ἐνδέχεται τινὶ ὑπάρχειν· αὕτη γὰρ ἀναίρεσις καὶ ἀντίφασις πρὸς τὴν καθόλου ἀποφατικὴν ἀναγκαίαν, ὡς ἐν τῷ περὶ καταφάσεως δέδεικται λόγῳ et in Metaphys. III, 7, 1, p. 286, 24 Bon.: Ἄν τε καταφάσεις καὶ ἀποφάσεις. Εἴρηται δὲ περὶ τούτων ἐπὶ πλέον ἐν τε τῷ περὶ Ἑρμηνείας καὶ ἐν τῷ περὶ Καταφάσεως, ubi tamen præstat fortasse de Theophrasti libro cogitare, quem præter indicem Diogenis et Galenum de Libris propriis t. XIX, p. 42, 47 ed. Lips.: Θεοφράστου βιβλίον δὲ περὶ καταφάσεως καὶ ἀποφάσεως ἔγραψε, sæpius citaverunt cum Alexander ipse, in Anal. pr. fol. 5 recto (144, B, 32 Brand.), 21 verso (152, B, 39) 124 recto (183, B, 2), 128 recto (184, A, 30 et 38), in Topic. p. 130, in Metaphys. p. 229, 26 Bon., tum Boethius p. 283, 44; 284, 37; 318, 29, quam, sicuti a Zellero factum est (l. l. p. 52) ad peculiariorem quandam librum Aristotelis referre.

I. KATH'ŌPIAI. ANAΛYTIKA.

Varie a variis inscriptum fuisse Categoriarum libellum cum omnes ejus interpretes tradiderunt, tum et ipsi qui in codicibus leguntur tituli (Cf. Waitz. Aristotel. Organon t. I, p. 81, Brandis. *über die Reihenfolge der Bücher des Aristotel. Organons*, Berl. 1833, p. 266) declarant. Inter has vero inscriptiones antiquissima videtur fuisse τὰ Πρὸ τῶν Τόπων, cui inter Peripateticos, qui post Andronicum vixerunt, auctoritatem addere comati sunt Herminus (David in Categ. p. 81, B, 25) et Adrastus (Simplic., in Categ. f. 4, p. 32, B, 44, Anon. in Categ. p. 32, B, 36. Cf. tamen David Prol. in Categ. p. 30, A, 7). Ipsam vero antiquiorem

fuisse Andronico, Porphyrius, ut videtur, apud Simplicium testatur in Categ. fol. 7, p. 81, A, 27: Τινὲς μὲν γὰρ, ὧν καὶ Ἀνδρόνικός ἐστι, παρὰ τὴν πρόθεσιν τοῦ βιβλίου προσκεισθαί φασιν ὑπό τινος ταῦτα τοῦ τῶν Κατηγοριῶν βιβλίου Πρὸ τῶν Τόπων ἐπιγράψαντος, οὐκ ἐνοοῦντες οὗτοι πόσῃν χρεῖαν οὐ τῇ Τοπικῇ πραγματείᾳ μόνον ἀλλὰ καὶ τῷ περὶ τῶν Κατηγοριῶν λόγῳ εἰσάγει τὰ εἰρημένα. Unde illud affirmare licet, titulum τὰ πρὸ τῶν Τόπων α' apud Diogenem Laertium (59) et apud Anonymum (49), in nullum alium librum cadere quam in Categoriarum. Quum vero in iisdem indicibus iterum nominentur Κατηγορία α' (Diog. L. 141, Anon. 121), ipsorum indicum testimonio confirmatum vides, quod ab antiquis interpretibus de duplici Categoriarum exemplo in antiquis bibliothecis exstanti narratur.

Quod ad Analyticorum libros attinet, de quibus similia traduntur, unum illud adjiciam, satis verisimile videri quod Rosius conjecit (p. 126) non τεσσαράκοντα sed τεσσαρεσκαίδεκα scripsisse illum, e quo suam de hac re posteriores hausserunt notitiam, sive Adrastus, sive, ut libentius crediderim, Andronicus fuerit.

(138 b).

Simplicius Proleg. in Categ. f. 4, Z, ed. Basil.: Ἱστορεῖ δὲ ὁ Ἀδραστος ἐν τῷ περὶ τῆς Τάξεως τῶν Ἀριστοτέλους συγγραμμάτων, ὅτι φέρεται καὶ ἄλλο τῶν Κατηγοριῶν βιβλίον ὡς Ἀριστοτέλους, καὶ αὐτὸ δὲν βραχὺ καὶ σύντομον κατὰ τὴν λέξιν καὶ διαιρέσειν ὀλίγαις διαφερόμενον, ἀρχὴν δὲ ἔχον· « Τῶν ὄντων τὰ μὲν ἐστὶ ». Πλήθος δὲ στίχων ἑκατέρου τὸ αὐτὸ ἀναγράφει, ὥστε τὸ βραχὺ κατὰ τὴν λέξιν εἶπεν, ὡς συντόμως ἑκάστον τῶν ἐπιχειρημάτων ἐκτιθέμενον.

Joan. Philop. Proleg. in Categ. p. 39, A, 19, Brand.: Εἰδέναι δὲ δεῖ εἶναι ἐν ταῖς παλαιαῖς βιβλιοθήκαις τῶν μὲν Ἀναλυτικῶν μ' βιβλία εὑρηγνται, τῶν δὲ Κατηγοριῶν δύο. Τὸ μὲν ἕτερον εἶχε τὴν ἐπιγραφὴν, οὕτως δὲ φημι τὴν ἀρχὴν· « Τῶν ὄντων

CATEGORIE.

Narrat Adrastus in libro de ordine Aristoteleorum librorum, ferri etiam alium Categoriarum librum uti Aristotelis, et ipsam brevem et concisam dictione, paucis differrentem divisionibus, habentem principium: « Eorum quæ sunt, aliud quidem est ». Numerum versuum utriusque eandem recenset.

Scire oportet in antiquis bibliothecis Analyticorum quadraginta volumina existisse, Categoriarum vero duo. Quorum alterum hanc inscriptionem, seu potius initium præ se ferebat: « Eorum quæ sunt, quædam homonyma

vocantur, quædam synonyma. » Alterum vero quod nunc in manibus habemus, hanc habebat inscriptionem: « Homonyma dicuntur, quorum nomen solum est commune, definitio vero essentialis alia. » Hoc prælatum est utpote ordine et re præstantius et ubique Aristotelem auctorem declarans.

Duobus inventis, ut dictum est, Categoriarum voluminibus, cum in ceteris, tum in exordio consimilibus, est enim alterius initium: « Eorum quæ sunt quædam homonyma sunt, quædam synonyma », quod consonum ferme est cum hujusce libri principio, hic verus justusque philosophi iudicatus est liber ab interpretibus omnibus.

τὰ μὲν ὁμώνυμα λέγεται τὰ δὲ συνώνυμα ». Τὸ δὲ δεύτερον, ἔπειρ νῦν ἔχομεν προκαίμενον, εἶχε τὴν ἐπιγραφὴν τοιαύτην· « Ὅμώνυμα λέγεται ὡν ὄνομα μόνον κοινόν, ὁ δὲ ὅρος τῆς οὐσίας ἕτερος. » Προτετιμῆται δὲ τοῦτο ὡς τάξει καὶ πράγματι πλεονεκτοῦν καὶ πανταχοῦ πατέρα τὸν Ἀριστοτέλην κηρῦττον.

Ammonius Proleg. in Categ. f. 17 recto : Δύο δὲ ὡς εἶρηται (f. 13 verso) βιβλίων Κατηγοριῶν εὐρεθέντων σχεδὸν παραπλησίον κατὰ πάντα καὶ κατ' αὐτὸ προοίμιον ἴσθι γὰρ τοῦ ἑτέρου ἢ ἀρχῆ· « Τῶν ὄντων τὰ μὲν ὁμώνυμά ἐσθι, τὰ δὲ συνώνυμα, » ἥτις σχεδὸν ἢ αὐτῆ ἐσθι τῶ προκαίμενῳ βιβλίῳ ἐκρίθη τοῦτο γνήσιον εἶναι τοῦ φιλοσόφου τὸ βιβλίον ὑπὸ πάντων ἐξηγητῶν. Eadem supra jam fol. 13 dixerat : Ἀμελὶ φασὶν ἐν τῇ μεγάλῃ βιβλιοθήκῃ εὐρησθαι Ἀναλυτικῶν μὲν τεσσαράκοντα βίβλους, Κατηγοριῶν δὲ δύο· ἐκρίθη δὲ ὑπὸ τῶν ἐξηγητῶν Κατηγοριῶν μὲν τοῦτο γνήσιον τοῦ Ἀριστοτέλους, Ἀναλυτικῶν δὲ τέσσαρα. Ἐκρίθη δὲ ἐκ τε τῶν νοημάτων καὶ τῆς φράσεως καὶ τῶ ἀεὶ ἐν ταῖς ἄλλαις πραγματικαῖς μεμνησθαι τοῦτου τοῦ βιβλίου τοῦ φιλοσόφου, in quibus error inesse videtur, quum Categoriarum libri nusquam mentio fiat apud Aristotelem, licet idem affirmant ceteri interpretes philosophi, Simplic. in Categ. f. 8 verso : Καὶ αὐτὸς δὲ (ὁ Ἀριστοτέλης) μέμνηται τοῦ βιβλίου ἐν ἄλλοις, δέκα Κατηγορίας αὐτὸ καλῶν, ἵνα μὴ ὑπονοήσωμεν τοῦ Ἀρχυτείου μνημονεύειν αὐτόν, ἄλλην ἐπιγραφὴν ἔχοντα. David. in Categ., p. 30, A, 24 : Γνήσιον τοίνυν ἐκ τοῦ παλαιοῦ τὸ παρὸν βιβλίον ἀπὸ τῆς φράσεως καὶ τῆς δεινότητος τῶν ἐνθυμημάτων καὶ ἐκ τοῦ ὄνομαστικῆ μεμνησθαι αὐτόν τοῦ παρόντος βιβλίου ἐν ἄλλοις αὐτοῦ βιβλίοις, καὶ λέγων ὅτι, ὡς εἶρηται ἐν Κατηγορίαις... .. καὶ ἐκ τοῦ εὐθύναις δεδωκεῖναι αὐτὸ τοῖς Ἀττικοῖς ἐξηγηταῖς. Τεσσαράκοντα γὰρ βιβλίων εὐρεθέντων ἐν παλαιαῖς βιβλιοθήκαις τῶν Ἀναλυτικῶν καὶ δύο τῶν Κατηγοριῶν, τέσσαρα μόνον τῶν Ἀναλυτικῶν ἔγκρινοῦσι (οἱ ἐξηγηταί) καὶ ἐν τῶν Κατηγοριῶν.

Anon. Proleg. in Categ. p. 33, B, 25 : Τὸ δὲ γνήσιον (τῶν Κατηγοριῶν) οὕτως (ἀποδείκνυται).... ἀπὸ τοῦ μνήμην αὐτοῦ ποιῆσθαι καὶ ἐν ἑτέροις αὐτοῦ συγγράμμασι, λέγω δὲ τοῦ παρόντος συγγράμματος, ὀνομαστικῆ Κατηγορίας αὐτὸ καλοῦντα ἀπὸ τοῦ εὐθύναις δοῦναι πᾶσι τοῖς Ἀττικισταῖς. Καὶ πάντας γνήσιον τοῦτο ἐκ β' βιβλίων εὐρεθέντων τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως μόνον ἐπικριναι, ὥσπερ ἐκ μ' τὰ δ' Ἀναλυτικὰ, ὡς Ἀδραστος Ἱστοραί.

Boethius in Prædicamenta, p. 113 sq. ed.

Basil. 1570 : *Aristotelis vero neque ullius alterius liber est, idcirco quod in omni philosophia sibi ipse de hujus operis disputatione consentit et brevitatis ipsa atque subtilitas ab Aristotele non discrepat... quanquam extet alter Aristotelis liber de eisdem disputans, eadem fere continens, quum sit oratione diversus. Sed hic proprietatis liber calculus cepit.*

Ad aliam quandam Analyticorum recensione non haud referam verba quæ apud Asclepium leguntur, tanquam ex Analyticis posterioribus desumpta, in quibus nihil tale exstat. Quæ enim iste Aristoteli tribuit, quasi de Metaphysicis loqueretur, Proleg. Metaph. p. 519, B, 24 Brand.: Ἀμελὶ καὶ ἐν τῇ Ἀποδεικτικῇ (ita plerumque græci interpretes Analytica posteriora vocant, cf. Waitz, Aristot. Organ. t. II, p. 293) φησὶν· « ὡς εἶρηται μοι ἐν τοῖς περὶ σοφίας λόγοις, » tam prorsus abhorrent ab usu philosophi, ut manifestum sit errore quodam deceptum esse Asclepium, sive quod ipse interpolatum habuit librum, sive quod commentatoris cujusdam verba cum ipsius Aristotelis confudit.

II. ΠΕΡΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ.

Libri περὶ Προβλημάτων α' (Diog. L. 51, apud Anon. 743 male Προβλημάτων) aliam fuisse rationem atque eorum quibus variorum problematum collectiones continebantur, cum ipse titulus, tum locus quem in indicibus obtinet demonstrant. Legitur enim inter scripta logici argumenti, quæ inde a 46 usque ad 60 continua serie apud Diogenem Laertium recensentur, ita ut in eo de ipsa methodo problematum inveniendorum disseruerit philosophus. Cf. in indice scriptorum Theophrasteorum p. 10, 7, 11, 14 Usen. περὶ τῶν προβλημάτων φυσικῶν α', et apud Dschemaludd. (60) *Prolegomena in Problemata, libri III*. Ad hunc librum referendum fortasse erit quod sequitur fragmentum, licet alio loco, de quo statim dicendum erit, idem Alexander τὴν τῶν προβλημάτων διαιρέσιν, sive ipsorum Topicorum partem appellet, sive partem Διαίρεσιν.

(139.)

Alexand. Aphrod. in Arist. Topica p. 34, (258, A, 16 Br.) : Ἐπιζητῆσαι δ' ἐν τις ὑπὸ τῆ

DE PROBLEMATIS.

Quærat aliquis cui generi problematum assignanda sint talia, cur magnes, qui vocatur, ferrum attrahat et quæ sit natura aquarum quæ ad divinandum inserviant? Nulli

enim e statutis generibus subijci possunt. An hæc non sunt problemata dialectica de quorum divisionibus agitur... sed quæ ita proponuntur physica sunt problemata, ut in libro de Problematis dixit : quæ enim ad naturam spectant et quorum causa ignoratur, physica sunt problemata.

γένος τῶν προβλημάτων ὑπαχθῆσεται τὰ τοιαῦτα προβλήματα, διὰ τί ἡ λίθος ἢ Μαγνήτις λεγομένη ἔλκει τὸν σίδηρον, καὶ τίς φύσις μαντικῶν ὑδάτων; δοκεῖ γὰρ μηδενὶ τῶν κειμένων ὑπάγεσθαι ταῦτα. Ἡ οὐδὲ διαλεκτικὰ προβλήματα ταῦτα· περὶ δὲ τούτων δὲ λόγος καὶ τούτων αἱ διαίρεσεις ... Ἄλλ' ἔστι τὰ οὕτω προβαλλόμενα φυσικὰ προβλήματα, ὡς ἐν τῷ Περὶ προβλημάτων εἰρηκεν· ὧν γὰρ φυσικῶν ὄντων τὰ αἷτια ἀγνοεῖται, ταῦτα φυσικὰ προβλήματα. Γίνεται μὲντοι καὶ φυσικῶν περὶ διαλεκτικὰ προβλήματα, ὥσπερ οὖν καὶ περὶ ἠθικῶν τε καὶ λογικῶν, ἀλλὰ τὰ μὲν ἐκείνως ἔχοντα διαλεκτικὰ τὰ δὲ οὕτως φυσικὰ. Καὶ εἴη ἂν τὰ διαλεκτικὰ προβλήματα πάντα ἀναγόμενα εἰς τὴν ζήτησιν τοῦ τε ὅτι ἔστι καὶ τοῦ εἰ ἔστιν, ἃ ἔστι δύο τῶν τεσσάρων ἃ εἶπεν ἀργόμενος τοῦ δευτέρου τῶν Ὑστερῶν Ἀναλυτικῶν τὸ γὰρ διὰ τί (in ed. Ald. male διότι) ἔστι καὶ τί ἔστιν οὐ διαλεκτικὰ προβλήματα.

III. ΤΑ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΛΕΞΙΝ.

Maxime memorabilis est, etsi corruptus Simplicii locus, Porphyrium, ut videtur, secuti in Categor. fol. 16, A ed. Basil., p. 47, B, 40 Brand., in quo ita deperdita quaedam enumerantur logica scripta Aristotelis: Ἡ πρὸς τοῦτο αὐτὸς Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς Ὑπομνήμασιν ἀπεκρίνατο καὶ γὰρ ἐν τοῖς Μεθοδικοῖς καὶ ἐν τοῖς Ὑπομνήμασι καὶ ἐν ταῖς Διαίρεσεσι καὶ ἐν ἑτέρῳ ὑπομνήματι δὲ ἐπιγράφεται παρὰ τὴν Λέξιν κτλ. In quo illud primum tenendum est, quæ hic vocantur Ὑπομνήματα non peculiare quoddam scriptum, sed scriptorum illud genus designare de quo disseruerunt quicumque sive in Aristotelem, sive in Categorias Prolegomena scripserunt, Ammonius, Simplicius, Joannes Philoponus, David. Inde jam apparet alterum: καὶ ἐν τοῖς Ὑπομνήμασι tolerandum non esse, sive quod a librario male repetitum, sive ex alio titulo corruptum sit. Tria igitur scripta sunt Aristotelis quæ hic memorantur, Μεθοδικά, deinde Διαίρεσεις, tertium, de cuius auctore dubitatur, etsi ex Aristotelis schola profectum sit, παρὰ τὴν Λέξιν, sive ut Rosius scribendum coniecit τὰ παρὰ τὴν Λέξιν. Quod num idem sit atque qui apud Dschermaluddinum (77) *De verborum significatione II* inscribitur liber, sicuti Zeller. coniecit, l. I. p. 54, neque affirmare, neque negare ausim. Ceterum et aliunde manifestum fit

QUÆ SUNT AD DICTIONEM.

Sed in quam categoria ponendæ sunt affirmationes, privationes et variorum vocum flexiones? Ad quod Aristoteles ipse in Commentariis respondit: etenim in Methodi- [cis] et in commentariis] et in divisionibus et in alio com-

corrupta esse Simplicii verba, quippe qui addere omiserit ex quonam eorum scriptorum quæ assert Aristotelis locus exscriptus sit; vix enim credi poterit eadem verba in omnibus exstitisse.

(140.)

Simplicius in Categor., f. 16, A ed. Basil. (p. 47, B, 40 Br.): Ἄλλὰ διὰ τί, φασὶν οἱ περὶ τὸν Λούκιον, τοὺς συνδέσμους παρλίκεν, εἰ λέξεις καὶ οὗτοι σημαντικαί; ... Ἐπιζητοῦσι δὲ καὶ τὰ ἄρθρα τοῦ ταχθῆσεται. Καὶ περὶ τούτων δὲ ὁ αὐτὸς λόγος· καὶ γὰρ ταῦτα ὅσον σύνδεσμοί εἰσι τὰ γένη προσσημαίνοντες τό τε ἄρρεν καὶ τὸ θῆλυ ἀόριστως· οὐ γὰρ τί ἔστι δηλοῦσι· διὸ καὶ ἀόριστα καλεῖται παρὰ τινῶν. Ἄλλ' αἱ ἀποφάσεις καὶ αἱ στερήσεις αἶτε διάφοροι τῶν ῥημάτων ἐγκλίσεις ἐν τίνι ταχθῆσονται; Ἡ πρὸς τοῦτο αὐτὸς Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς Ὑπομνήμασιν ἀπεκρίνατο· καὶ γὰρ ἐν τοῖς Μεθοδικοῖς [καὶ ἐν τοῖς Ὑπομνήμασι] καὶ ἐν ταῖς Διαίρεσεσι καὶ ἐν ἑτέρῳ ὑπομνήματι δὲ ἐπιγράφεται [τὰ Rose] Παρὰ τὴν Λέξιν, ὅπερ εἰ καὶ τισιν οὐ δοκεῖ γνήσιον Ἀριστοτέλους, ἀλλὰ τινὸς ἔστι πάντως τῶν ἀπὸ σχολῆς, ἐν τούτοις προθεῖς τὰς κατηγορίας ἐπάγει· « Λέγω δὲ ταύτας σὺν ταῖς πτώσεσιν αὐτῶν ἦτοι ἐγκλίσει, » ταῖς τε ἀποφάσεσι καὶ ταῖς στερήσεσι καὶ τοῖς ἀόριστοις συντάξεν αὐτῶν τὴν διδασκαλίαν. Ἔστι γοῦν τὸ ἀνυποδετεῖν τῆς αὐτῆς κατηγορίας ἥς καὶ τὸ ὑποδεέσθαι.

Eadem brevius Dexippus in Categor. p. 40, 5 Spengel. (p. 48, A, 46 Brand.): Ἄλλ' αἱ ἀποφάσεις, φασί, καὶ αἱ στερήσεις τὰ τε ἀόριστα καὶ αἱ ἐγκλίσεις καθ' ἑκάστην κατηγορίαν ἐν τίνι ταχθῆσονται; περὶ δὲ τούτων βέλτιον αὐτὸς δ' Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς Ὑπομνήμασιν ἀνεδίδαξε· προθεῖς γὰρ τὰς κατηγορίας σὺν ταῖς πτώσεσιν αὐτῶν καὶ ταῖς ἀποφάσεσι καὶ ταῖς στερήσεσι καὶ τοῖς ἀόριστοις ἑμοῦ συντάξεν αὐτῶν τὴν διδασκαλίαν, πτώσεις τὰς ἐγκλίσεις ὀνομάζων. Ἔσται δὲ οὖν τὸ ἀνυποδετεῖν τῆς αὐτῆς κατηγορίας, ἥς καὶ τὸ ὑποδεέσθαι, καὶ τὸ ἀναπνεῖν τῆς τοῦ ἔχειν κατηγορίας, ὥστε καὶ τὸ ὀπλίσθαι. Καὶ αἱ ἀποφάσεις οὖν τούτων ἔσονται ὧν καὶ αἱ καταφάσεις, καὶ τὰ ἀόριστα τούτων ὧν καὶ τὰ ὀρισμένα κτλ.

IV. ΤΟΠΙΚΑ. ΜΕΘΟΔΙΚΑ.

A Topicorum libris, quos male nominat Suidas s. v. Ὑπόληψις: Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς Τόποις· « Εἰ ὑπόληψις ἔστι ψευδῆς καὶ ἀληθῆς, εἴη ἂν καὶ δόξα· εἶδος γὰρ ὑπόληψεως ἢ δόξα », quæ, quum apud

mentario, qui inscribitur Quæ sunt ad dictionem, et qui etsi nonnullis non genuinus videtur esse Aristotelis, tamen omni modo auctorem habet aliquem ex ejus schola, in his exponens categorias ita pergit: « Has vero dico cum casibus aut certe cum flexionibus. »

Aristotelem nusquam legantur, ut pleraque similia apud Suidam excerpta, antiqui potius cujusdam commentatoris verba sunt, manifeste diversos facit Methodicorum libros Diogenes Laertius, V, 29 : Πρὸς μὲν οὖν τὴν εὐρεσιν τὰ τε Τοπικὰ καὶ Μεθοδικὰ παρέδωκε προτάσεων πλήθος, ἐξ ὧν πρὸς τὰ προβλήματα πιθανῶν ἐπιχειρημάτων οἷόν τε εὐπορεῖν πρὸς δὲ τὴν κρίσιν τὰ Ἀναλυτικὰ πρότερα καὶ ὕστερα (eadem Hesych. Illustris p. 6 Orelli). Cum his consentire videtur ipse Aristoteles, in cuius Rhetor. I, 2, 9, hæc leguntur : Τίς δ' ἐστὶ διαφορά παραδείγματος καὶ ἐνθυμήματος, φανερόν ἐκ τῶν Τοπικῶν· ἐκεῖ γὰρ περὶ συλλογισμοῦ καὶ ἐπαγωγῆς εἰρηται πρότερον, ὅτι τὸ μὲν τὸ ἐπὶ πολλῶν καὶ ὁμοίων δαίτυσθαι ὅτι οὕτως ἔχει, ἐκεῖ μὲν ἐπαγωγὴ ἐστὶν ἐνταῦθα δὲ παράδειγμα, τὸ δὲ τινῶν ὄντων ἕτερόν τι διὰ ταῦτα συμβαίνειν παρὰ ταῦτα τῶν ταῦτα εἶναι, ἣ καθόλου ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἐκεῖ μὲν συλλογισμὸς ἐνταῦθα δὲ ἐνθυμημα καλεῖται. Φανερόν δ' ὅτι καὶ ἐκότερον ἔχει ἀγαθὸν τὸ εἶδος τῆς ῥητορικῆς· καθάπερ γὰρ καὶ ἐν τοῖς Μεθοδικοῖς εἰρηται, καὶ ἐν τοῦτοις ὁμοίως ἔχει· εἰσὶ γὰρ αἱ μὲν παραδειγματόδεις ῥητορικαί, αἱ δὲ ἐνθυμηματικαί. Hoc loco Rhetoricæ usus est Dionysius Halicarnassensis in Epistola ad Ammæum, c. 7, ut demonstraret jam virili ætate fuisse Aristotelem quum Rhetoricam scriberet, quippe qui jam ante hos libros edidisset : τὰς κρατίστας συντάξεις. Vellem autem accuratius indicasset qualesnam libros ita appellaverit. Ex ejus enim verbis p. 730 Reisk. : Περὶ τε παραδειγμάτων (καὶ ἐνθυμημάτων adjic. esse conj. Spengel. *Specim. comm. in Arist. Rhet.*, Monachii, 1839, p. 27) προελάμενος λέγειν ὅτι τὴν αὐτὴν ταῦτ' ἔχει δύναμιν ταῖς ἐπαγωγαῖς καὶ τοῖς συλλογισμοῖς, ταῦτα περὶ τῆς ἀναλυτικῆς (apud Aristotelem paulo supra l. 1. Ἀναλυτικὰ citantur) καὶ μεθοδικῆς πραγματείας τίθησι, illud quidem jure colliges, eum μεθοδικὴν πραγματείαν a Topicorum libris non diversam fecisse, de causa vero cur ita fecerit nihil comperimus. Verum fac rem non aliter se habere, ita ut, quod plerosque probare video, Topica semel Methodicorum nomine a philosopho appellari potuerint (1), eodem modo quo alibi sive dialectica (Rhet. II, 22, 14 et c. 24, 1) sive Eri-

stica (Rhet. II, 24, 10) appellata esse volunt, ab his Methodicis jam alia. quædam discernenda erunt, quæ scilicet simul cum Topicis apud Diogenem Laertium nominata esse vidimus, sive quæ Simplicius novit. Etenim si fides habenda est Simplicio, sive potius antiquiori cuidam interpreti quem secutus est (cf. supra fr. 139), Methodica de quibus agitur inter hypomnematica scripta recensenda erant. Quæ vero quum essent, ut ejusdem Simplicii verbis utar, in Categ. p. 24, A, 45 : ὅσα πρὸς ὑπόμνησιν οἰκείαν καὶ πλείονα βάσανον συνέταξεν ὁ φιλόσοφος, in scriptis ab ipso Aristotele editis neque nominari potuerunt neque unquam nominata sunt.

Restat ut de Methodicorum mentione in indicibus facta videamus. In Diogenis Laertii tabula primum Μεθοδικὰ α' β' γ' δ' ε' ζ' nominantur (52), inter scripta logica, deinde, inter rhetorica (81) Μεθοδικὸν α'. Horum titularum priorum tantummodo exscriptis Anonymus (40), omisso vero librorum numero. Topicorum nulla mentio in indicibus reperitur, quanquam Ὅροι πρὸ τῶν τοπικῶν α' β' γ' δ' ε' ζ' (Diog. L. 55), Τὰ πρὸ τῶν τόπων (ib. 59), Τοπικῶν πρὸς τοὺς ὅρους (ib. 60) recenseantur. Ad hæc igitur a plerisque relatus est Methodicorum titulus. Neque sane, fateor, a tali conjectura abhorret ipsum Topicorum initium : Ἡ μὲν πρόθεσις τῆς πραγματείας μέθοδον εὐρεῖν. At minus favet librorum numerus, idque præsertim quum et qui de Sophisticis elenchis vulgo inscriptus est liber, Topicis adnumerandus sit (cf. Waitz. in Aristot. Organ. t. II, p. 528 sq.), a quibus saltem ab ipso Aristotele non separatur. Sed jam in his subsistendum esse puto. Ad quæstionem enim delati sumus de qua facilius est hariolari quam satis certi aliquid proferre, quippe quia arctissime cohæreat cum iis quæ cum de conditione Aristoteleorum librorum narrata sunt, tum de eorum editione ab Andronico facta.

Præstat igitur huc reverti unde totam hanc disputationem orsi sumus. Non enim alienum est ab hoc loco ut de ipsis Topicis pauca addamus. De his, si quod de Analyticis et de Categoriis traditur, eorum diversas recensiones, Aristotelis nomine inscriptas, in antiquis bibliothecis exstitisse, traderetur, hoc nullo modo mirarer, immo potius miror quod non factum est. At fuere nonnulli qui et longius progredederentur. Inter quos non multum nos morabitur Patricius vehementissimus obtrectator Aristotelis, qui ultra fines, ut solet, abreptus, Topica ab Aristotele abjudicanda et Theophrasto vel Eudemo vel Phaniz tribuenda esse censuit (cf. *Discussion.*

(1) De toto hoc loco Rhetoricæ quum in allam sententiam a nobis disputatum esset in libro: *Die verlorenen Schriften des Aristoteles*, Leipz. 1865, p. 83, scilicet Topicorum et Methodicorum mentionem interpolatori cuidam deberi, nunc jam mellora edoctus sum argumentis quibus nostra conjectura impugnata est a viris humanissimis et de Aristotelis interpretatione meritissimis, C. Thurot, *Revue critique*, Paris 1866, t. II, p. 197 sq.; Bontzjo, *Zeitschrift für asterr. Gymn.*, 1866, p. 774, Vahleno, *Rhein. Museum*, 1867, p. 101 sqq. cf. præterea Sauppe, *Dionysios und Aristoteles*, Götting. 1863. Restat tamen dubitatio aliqua de vocabulo μεθοδικά, quod me nusquam apud Aristotelem legisse memini.

Peripatet. p. 29 verso ed. Venet. 1571). Lenius est aliorum iudicium; quippe qui illud tantummodo evincere conantur, Topicorum recensio- nem quam hodie habemus, diversam esse sive ab ea quam sæpius ipse Aristoteles significaverit, sive quam Cicero tractaverit. Argumenta vero quibus usi sunt, in neutram partem suffi- ciunt. De Cicerone egregie hoc demonstravit Jos. Kleinus, in dissertatione *De fontibus Topi- corum Ciceronis*, Bonnæ, 1844; de ipso vero Ari- stotele vereor ut cuiquam persuadeant quæ nuper in hanc sententiam a C. Thurotio disputata sunt (*Revue critique* t. II, p. 198). Loci enim philo- sophi quos notavit, in quibus quæ e Topicis laudari videntur, in iis reperire non contigit, tales sunt ad unum omnes (Rhet. I, 2, 22; II, 23, 9; 25, 3; 26, 4), ut non certum quendam librum, sed ipsam disciplinam significaverit Aristoteles, sicuti egregie jam observavit P. Victorius in Rhet. II, 22, 10: « Valet autem hic ὡσπερ ἐν τοῖς τοπικοῖς, ut in disciplina illa fit, qua loci sedesque argumentorum monstrantur. » Restat igitur unum illud, quod sæpius Topica nominantur pro iis quæ in Sophisticis Elenchis tractata sunt, ita de interpretatione c. 11, 2, ubi jam Schol. apud Waitz. t. I, p. 42 adscripsit: Ἐν γὰρ τοῖς Σοφιστικοῖς Ἐλέγχοις διδάσκει περὶ τούτων, cf. Waitz. t. II, p. 528 sq., Analyt. prior. II, 19, 2, Rhetor. III, 18, 5. Unde vero si illud certo colligas aliter distributos fuisse hos libros ab Andronico, de ipsa eorum integri- tate nihil statui poterit.

V. ΔΙΑΙΡΕΣΕΙΣ.

Præter Platonicas Divisiones Aristotelis, de quibus supra diximus, eodem sive simili no- mine inscripti libri satis multi perferebantur. Ejus generis sunt tituli *Διαίρεσις σοφιστικαὶ δ'* (29), *Διαίρεσις ιζ'* (42), *Διαίρετικῶν α'* (43), *Διαί- ρητικῶν α'* (62), *Ἐνθυμημάτων Διαίρεσις α'* (85 apud Diogenem Laertium), quorum primum solum- modo et ultimum recenset Anonymus (29, 69), quum quos habet Dschemaluddinus (51, 53), primo et secundo respondere videntur. Quod si quæ in ejus indice ad alterum adscripta sunt titulum: *Divisiones libri XXVI*, argumentum li- bri ita indicatur: *Tractat in libro hoc de temporis, animi et cupiditatum divisionibus, de agente, pa- tiente et actione, de amore, de boni generibus, in quibus alia quæ intellectu percipiuntur, alia quæ in animo, alia quæ extra animum sunt: denique de bonitate atque malitia, necnon de variis disciplinis artibusque, recte se habent, hanc potissimum*

collectionem respexerit Simplicius in verbis sæ- pius jam laudatis supra fr. 139, non minus for- tasse quam Alexander Aphrodisiensis, qui tribus in locis Aristotelis Divisionum meminuit.

Similem vero Divisionum librum aliquoties in *Metaphysica* ipse significare videtur philo- sophus. Quæ enim ibi leguntur IX, 3, 3: Ἔστι δὲ τοῦ μὲν ἐνός, ὡσπερ καὶ ἐν τῇ διαίρεσει τῶν ἐναντίων διεγράψαμεν, τὸ ταῦτο καὶ ὁμοῖον καὶ ἴσον, τοῦ δὲ πλῆθους τὸ ἕτερον καὶ ἀνόμοιον καὶ ἄνισον, ea procul dubio de eodem libro intelligenda sunt quem memorat III, 2, 6: Σχεδὸν δὲ πάντα ἀνάγεται τὰν- ἀντία εἰς τὴν ἀρχὴν ταύτην. Γεωωρήσῃ δ' ἡμῖν ταῦτα ἐν τῇ Ἐκλογῇ τῶν ἐναντίων, et sæpius, si habenda est fides antiquis interpretibus, quo- rum testimonia jam supra congesimus fragm. 2 librorum περὶ τ' Ἀγαθοῦ. At quid sibi isti vo- lunt quum hanc Ἐκλογὴν sive Διαίρεσιν τῶν ἐναντίων in libro secundo de Bono factam esse affirmant? Manifestum errorem ipsa Alexandri arguunt verba. Quum enim ad alterum locum p. 206, 19 Bonitz ita scripsisset: Ἀναπέμπει δὲ ἡμῶς περὶ τοῦ γῶναί οἱ σχεδὸν πάντα τὰ ἐναντία ὡς εἰς ἀρχὴν ἀνάγεται τὸ τέ ἐν καὶ τὸ πλῆθος εἰς τὴν Ἐκλογὴν τῶν ἐναντίων, ὡς ἰδίᾳ περὶ τούτων (ἐκεῖ excidisse videtur) πραγματευσάμενος. Εἶρηκε (εἰρη- ται?) δὲ περὶ τῆς τοιαύτης ἐκλογῆς καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ τ' Ἀγαθοῦ, infra ad ea quæ Aristoteles dix- erat III, 2, 13: Εἰλήθῃω γὰρ ἡ ἀναγωγὴ ἡμῖν, non jam cum semet ipso consentiens hæc adno- tat, p. 218, 10: Διὰ δὲ τοῦ « εἰλήθῃω γὰρ ἡ ἀνα- γωγὴ ἡμῖν » ἀναπέμπει πάλιν ἡμῶς εἰς τὰ ἐν τῷ β' περὶ τ' Ἀγαθοῦ δεδειγμένα, quæ iterum statim re- petit v. 13: Εἰπὼν οἱ: πῶς τὰ ἐναντία πάντα εἰς τὸ ἐν καὶ πλῆθος ἀνάγεται, καὶ τοῦτο δι' ἧς πεποίηται ἀναγωγῆς τῶν ἐναντίων ἐν τῷ β' περὶ τ' Ἀγαθοῦ εἰς ταῦτα πιστωσάμενος κτέ. Quæ confusio unde orta sit extricare nequeo (nihil enim juvat quod alio loco in Topic. p. 126, τὴν Διαίρεσιν τῶν ἀγαθῶν no- minat; cf. ib. p. 52: Ἐν τῇ τῶν πολλαχῶς λεγο- μένων διαίρεσει ... τὴν ἐκλογὴν ποιήσεται λογικῶς), illud autem affirmare ausim priora tantum modo vera esse, ita ut minime de libris de Bono, in quibus Aristoteles solas Platonis opiniones re- tulerat, sed de peculiari quodam Aristotelis scripto cogitandum sit. Nec alius fortasse hic fuit quam cujus titulum περὶ Ἐναντίων α' Diogenes (30) et Anonymus (30) recensent. Num vero hic liber idem fuisse existimandus sit atque quem περὶ Ἀντικειμένων vocat Simplicius, conjicere quidem licet, dijudicari vero nequit.

I (141).

Alexandri in Arist. Topica, I, 12, 6, p. 52

(p. 261, A, 17 Brand.) : Ἐν μὲν ταῖς πολιτικαῖς τε καὶ ἠθικαῖς ἀποράσεσι περὶ τῶν ἠθικῶν (τὴν πραγματείαν ποιεῖται ὁ φιλόσοφος), ὥστε τὰς ἀληθῶς πρὸς αἴρεσιν καὶ ἀληθῶς πρὸς φυγὴν συνταίνουσας προτάσεις ἐκλέξει καὶ περὶ τῶν ἀληθῶς αἰρετῶν, ἐν δὲ ταῖς θεωρητικαῖς τε καὶ φυσικαῖς τὰ ὡς ἀληθῶς ἀληθῆ ζητήσῃ, ἐν δὲ τοῖς Ἀναλυτικοῖς καὶ ἐν τοῖς περὶ προτάσεων καὶ ἐν τῇ τῶν πολλαχῶς λεγομένων διαιρέσει καὶ ὅσα τοιαῦτα τῶν ἀληθῶς χρησίμων τὴν ἐκλογὴν ποιήσεται λογικῶς. Διαλεκτικῶς δὲ πρὸς δόξαν, ὡς ἐν τε ταύτῃ τῇ πραγματεία καὶ ἐν τοῖς ῥητορικοῖς καὶ ἐν τοῖς ἐξωτερικοῖς. Καὶ γὰρ ἐν ἐκείνοις πλείστα καὶ περὶ τῶν ἠθικῶν καὶ περὶ τῶν φυσικῶν ἐνδόξως λέγεται.

Qui hic perī Protáσεων vocatur, liber est perī Ἑρμηνείας, quo nomine utitur Themistius quogue de Anima fol. 74 verso : Ἦν γὰρ καὶ οὗτος ὁ τρόπος τοῦ δυνατοῦ, ὡσπερ εἴρηται ἐν τοῖς περὶ Προτάσεων, id est de Interpret. c. 12, cum quo cf. Joannes Philoponus in Analyt. poster. f. 3 recto, p. 195, B; 40, et 196, A, 5. Quid vero sit ἡ τῶν πολλαχῶς λεγομένων διαίρεσις, ipse alio loco indicare videtur Alexander in Top. II, 2, 3, p. 77, p. 265, B, 21 : Τοῦτο καὶ ἐν τῷ πρώτῳ ἤδη φθάσας εἶπεν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν τόπων οὐς πρὸς τὴν εὐρεσιν τῶν πολλαχῶς λεγομένων παραδίδου. Quae quin de primi libri Topicorum c. 15 dicta sint vix dubitare licet. Possis tamen et de quarto Metaphysicorum cogitare, quem simili plane modo ter designat Aristoteles, sive qui in ordinem rededit hos libros, V, 4, 5 : Φανερόν δ' ἐν οἷς διωρισάμεθα περὶ τοῦ ποσαχῶς λέγεται ἕκαστον, ὅτι πολλαχῶς τὸ δν VI, 1, 1 : Τὸ δν λέγεται πολλαχῶς, καθάπερ διειλόμεθα πρότερον ἐν τοῖς περὶ τοῦ ποσαχῶς IX, 1, 1 : Τὸ ἐν ὅτι μὲν λέγεται πολλαχῶς, ἐν τοῖς περὶ τοῦ ποσαχῶς διηρημένοις εἴρηται πρότερον, qui liber vix ab eo diversus fuit qui in indicibus inscribitur : Περὶ τῶν ποσαχῶς λεγομένων ἢ κατὰ πρόσθεσιν α' (Diog. L. 36, Anon. 35).

2. (142.)

Alexander Aphr. in Arist. Topic. V, 5, 13, p. 199 : Καίτια δὲ ὅτι τὸ εἶναι καὶ τὴν οὐσίαν τινὸς δηλοῦν, οὐκ ἴδιον οὐ γὰρ ἦν ἴδιον τὸ σημαῖον τὸ τί ἦν εἶναι, καὶ ἐν τῇ τῶν προβλημάτων Διαίρεσει ὀρθῶς (ὀρθαὶ male ed. Ald.) εἶπεν εἶναι τὰ τοιαῦτα.

Major etiam dubitatio quam in praecedenti fragmento oritur, quum facile fieri possit, ut

nihil aliud significare voluerit Alexander quam ipsorum Topicorum I. I, 3, 2.

3. (143.)

Alexand. in Arist. Topica, III, 1, 20, p. 126 p. 274, A, 42 Brand.); Ἐτι τὸ κάλλιον καθ' αὐτὸ καὶ τιμιώτερον καὶ ἐπαινετώτερον κοινότερον πῶς ὀνομασιν νῦν χρῆται τῷ τε καλλίοντι καὶ τιμιωτέρῳ καὶ τῷ ἐπαινετωτέρῳ. Ἐν μὲν γὰρ τῇ τῶν ἀγαθῶν Διαίρεσει τίμια μὲν τῶν ἀγαθῶν εἶπεν εἶναι τὰ ἀρχιώτερα (ἀρχαιότερα?), ὡς θεοῦς, γονεῖς, εὐδαιμονίαν, καλὰ δὲ καὶ ἐπαινετὰ τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς κατ' αὐτὰς ἐνεργείας, δυνάμεις δὲ αἷς ἐνεστιν εὖ καὶ κακῶς χρῆσθαι, ὠφέλιμα δὲ τὰ τούτων ποιητικὰ τῶν αὐτῶν καὶ εἰς ταῦτα συντελοῦντα. Νῦν δὲ καὶ τὸ καλὸν καὶ τὸ ἐπαινετὸν καὶ τὸ τίμιον ἴσους καὶ κατὰ τῶν ὡς δυνάμεων ἀγαθῶν φέρειν.

Similia sunt Magna Moral. I, 2, 1 seq., ubi : Τὸ δὲ τίμιον λέγου τὸ τοιοῦτον, τὸ θεῖον, τὸ βέλτιον, οἶον ψυχῆ, νοῦς, τὸ ἀρχαιότερον, ἢ ἀρχή, τὰ τοιαῦτα. Joann. Stob. Ecl., t. II, p. 286 Heeren. Cf. praeterea Ethic. Nicom. I, 12.

VI. ΠΕΡΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ.

Librum perī Ἀντικειμένων solus est qui nominet, τοὺς κλεινοτέρους, ut ipse dicit, τῶν ἐξηγητῶν secutus Simplicius; ab eo fortasse non diversus qui perī Ἐναντίων α' in indicibus affertur (Diog. L. et An. 30), ita ut et illud conjicere liceat, hanc ipsam illam Ἐκλογὴν sive Διαίρεσιν τῶν ἐναντίων fuisse quam Aristoteles memorat. Cui probabilitatem quandam ipse Simplicius tribuere videtur quum hunc librum semel λόγον περὶ τῶν Ἐναντιοτήτων appellet fragm. 1 fin., licet ipse affirmet titulum perī Ἀντικειμένων ab Aristotele inscriptum fuisse huic libro.

Fragmenta hujus libri a Simplicio et Iamblichii commentariis exscripta erant. Quod ipsius verba testantur p. 88, A, 14 : Συμπληρωθέντος δὲ παρὰ Ἀριστοτέλους τοῦ περὶ τῆς τῶν ἀντικειμένων διαφορῆς λόγου, καλῶς ἂν ἔχοι καὶ τὰ Ἀρχύτου περὶ αὐτοῦ ἐν τῷ περὶ Ἀντικειμένων βιβλίῳ ἀρχέτυπα τῶν εἰρημένων ὄντα παραγεγράφαι, καὶ μάλιστα ὅτι οὐδὲ ὁ θεῖος Ἰάμβλιχος ἀπὸ τούτου τοῦ βιβλίου τι τοῖς ὑπομνήμασις ἐνέταξε. Καὶ ἴσως οὐκ ἦλθεν εἰς αὐτόν· οὐ γὰρ ἂν αὐτὸ παρῆκεν ὁ τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ Ἀντικειμένων βιβλίον ἐπισκεψάμενος.

3.

DIVISIONES.

2.

Ponitur, id quod esse et alicujus substantiam indicat proprium non esse : non enim erat proprium quod rei naturam declarat, et in Problematum divisione haec ad definitiones pertinere dixit.

In Divisione honorum dixit Aristoteles honore digna esse quae sint principaliora, veluti deos, parentes, beatitudinem pulchra et laudabilia, virtutes, et actiones secundum ipsas, potestates quibus bene vel male uti liceat, utilia vero quae haec efficiant et ad hunc finem tendant.

I (144).

Simplicius in Categ. f. 98, I ed. Basil. p. 83, A, 13, Brand. : Ἄλλ' ἐπειδὴ σαφηνείας ἔτυχεν ἡ τοῦ Ἀριστοτέλους λέξις, ἴδωμεν καὶ ὅσα τῷ τόπῳ προσεξεργάζονται οἱ κλεινότεροι τῶν ἐξηγητῶν· τῶν γὰρ Στωικῶν μέγα φρονούντων ἐπὶ τῇ τῶν λογικῶν ἐξεργασίᾳ, ὅν τε τοῖς ἄλλοις καὶ ἐπὶ τῶν ἐναντίων σπουδάζουσι δεικνύει ὅτι πάντων τὰς ἀφορμὰς ὁ Ἀριστοτέλης παρέσχεν ἐν ἐνὶ βιβλίῳ δ' περὶ Ἀντικειμένων ἐπέγραψεν, ἐν ᾧ καὶ ἀποριῶν ἐστὶ πλῆθος ἀμύηχανον, ὧν ὀλίγην ἐκείνοι μοῖραν παρέθεντο. Καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἐν εἰσαγωγῇ παρεμβαλεῖν οὐκ εὐλόγον, ὅσα δὲ συμφώνως οἱ Στωικοὶ τῷ Ἀριστοτέλει διατάξαντο, ταῦτα ῥητέον. Ὅρου τοίνυν παλαιῶν περὶ τῶν ἐναντίων καταδιεβλημένου, οὗ καὶ ἔμπροσθεν ἐμνημονεύσαμεν, ὅτι ὅσα ἐστὶν (ὅτι ἐστὶν ὅσα corr. Rosius) ἐν τῷ αὐτῷ γένει πλεῖστον ἀλλήλων διαφέρει (διαφέροντα Brandis.), ἠϋθυνη τὸν ὅρον ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ τῶν Ἀντικειμένων πολυειδῶς βασανίσας αὐτόν· καὶ γὰρ εἰ καὶ τὰ διαφέροντα ἐναντία ἐστὶν ἐπέστησε, καὶ εἰ ἡ διαφορὰ ἐναντιότης εἶναι δύναται, καὶ εἰ ἡ πᾶσα διάστασις ἐστὶν ἡ τὸ πλεῖστον διαφέρουσα, καὶ εἰ ταῦτόν τὰ πλεῖστον ἀπέχοντα τῷ τὰ πλεῖστον διαφέροντα (τῷ τὸ πλ. διαφέροντι Brandis.), καὶ τίς ἡ ἀπόστασις καὶ πῶς τοῦ πλεῖστον ἀπέχειν ἀκουστίον. Ὡς ἀτόπων φανέντων προσληπτέον τι τῷ γένει, ἵνα ἡ ὁρος τὰ πλεῖστον ἀπέχοντα ἐν τῷ αὐτῷ γένει. Καὶ τίνα τούτῳ ἄτοπα ἔπεται, καὶ εἰ ἐτερότης ἐστὶν ἡ ἐναντιότης καὶ εἰ τὰ μάλιστα ἕτερα ἐναντία, ἄλλως τε ἔθηκεν ἐλέγχους πλείονας. Χρησαμένου δὲ ὁμοῦ τούτῳ ἐν τῷ περὶ τοῦ ποσοῦ λόγῳ (Categ. c. 4 § 16) μετὰ τὸ ἐπισημῆνασθαι ὅτι παλαιὸς ὁ ὁρος, οἱ ἀπὸ τῆς Στοῆς παραλαβόντες αὐτόν ἐχρήσαντο, τὸ μὲν σαθρὸν αὐτοῦ παραδεικνύοντες, πειρώμενοι δὲ θλιῶς λύειν τὰ δοκούντα

ἄτοπα ... Τοῦτο δὲ πολλοστὸν μὲν ἐστὶ μέρος ὧν Ἀριστοτέλης ἐν τῷ λόγῳ τῷ περὶ τῶν Ἐναντιότητων ἠπόρησεν.

2 (145).

Id. ib. E, p. 83, B, 7, Brand. : Τοῦτοις οὖν (τοῖς ζητήμασι scil.) οἱ ἀπὸ τῆς Στοῆς ἐχρήσαντο πᾶσι καὶ τοῖς ἄλλοις διορισμοῖς τοῖς περὶ τῶν ἐναντίων Ἀριστοτέλει κατὰ πόδας ἠκολούθησαν, ἐκείνου τὰς ἀφορμὰς αὐτοῖς δεδοκῶτος ἐν τῷ περὶ τῶν Ἀντικειμένων συγγράμματι, ὅς ἐξεργάσαντο ἐν τοῖς αὐτῶν βιβλίοις... ib. 24 : Τοιαύτης δὲ οὐσης τῆς Στωικῆς διδασκαλίας, ἴδωμεν πῶς αὐτὴν ἀπὸ τῆς Ἀριστοτέλους παραδόσεως παρεσπάσαντο. Ὅπως γὰρ ἐν τῷ περὶ Ἀντικειμένων τὴν δικαιοσύνην πρὸς τὴν ἀδικίαν ἐναντίαν λέγει· οὐ λέγεσθαι δὲ τὸν δίκαιον τῷ ἀδίκῳ ἐναντίον φησὶν, ἀλλ' ἐναντίως διακεῖσθαι. Εἰ δὲ καὶ ταῦτα ἐναντία φησὶ, διττῶς ῥηθήσεται τὸ ἐναντίον· ἡ γὰρ καθ' αὐτὰ τὰ ἐναντία ῥηθήσεται, ὅσον ἀρετὴ καὶ κακία, κίνησις στάσις, ἡ τῷ μετέχειν ἐναντίων, ὅσον τὸ κινούμενον τῷ ἐστηκότι καὶ τὸ ἀγαθὸν τῷ κακῷ.

Hæc ita interpretatur Simplicius : Ἐν οἷς ἐδίδαξε διὰ τί τοὺς ποιούς οὐκ εἶπεν ἐναντίους· ἐπεὶ γὰρ κατὰ μετοχὴν οἱ ποιοὶ εἰσι διάφοροι, οὐκ ἂν τὸ μετέχον ὁμοίως οὐ μετέχει λέγοιτο, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκείνου μετέχει, καὶ παρώνυμα, εἴπερ ἄρα, ἀπ' αὐτῶν εἶναι, ὡς ἀπὸ τῆς λευκότητος τὸ λευκόν. Ἐπεὶ οὖν ἡ φρόνησις τῇ ἀφροσύνῃ ἐναντίον, οὐκ ἂν καὶ οἱ μετέχοντες ῥηθῆεν ἐναντίοι, ἀλλὰ μετέχειν ἐναντίων. Εἰ δὲ καὶ ταῦτά τις καλεῖ ἐναντία, διελείσθαι, φησὶν, ὀφείλει, καὶ τὰ μὲν λέγειν ἀπλῶς ἐναντία, τὰ δὲ τῷ μετέχειν ἐναντίων κεκληθῆναι ἐναντία. Ὅντος δὲ δυνατοῦ τὸ αὐτὸ καὶ κατὰ ἀσύνθετον φωνὴν εἰπεῖν, ὅσον φρόνησιν ἀφροσύνην, καὶ δι' ὅρου, ὅσον ἐπιστήμην ἀγαθῶν καὶ κακῶν καὶ οὐδετέρων, καὶ τὴν ἀφροσύνην ἀνοίαν τῶν αὐτῶν, ζητοῦσι

DE OPPOSITIS.

1.

Quum multum gloriantur Stoici ab ipsis doctrinam logicam perfectam esse et in ceteris et in iis quæ de contrariis disputantur, qui præstantiores sunt interpretum, demonstrare contendunt omnium occasionem præbuisse Aristotelem in quodam libro quem de Contrariis inscripsit, in quo dubitationum infinitas inest numerus quorum parvam partem illi apposuerunt. Et quidem cetera in introductione non facile est subjungere, quæ vero Stoici ex mente Aristotelis constituerunt ea dicam. Eversa igitur antiqua definitione contrariorum, cujus et supra meminimus, nempe ea esse quæ quum in eodem sint genere plurimum differant, definitionem emendavit Aristoteles in libro de Contrariis, multifariam in examen vocatam. Etenim dubitaverit, num et quæ differant contraria sunt, et si differentia contrarietas esse possit, et num omnis distantia ea sit quæ maxime differat, et num idem sit maxime distare et maxime differre,

quæ sit distantia et quomodo plurimum ab aliquo distare andire oporteat. Quæ quum absurda esse appareat adiciendum est aliquid generi, ita ut definitio talis efficiatur : « quæ maxime diversa sunt in eodem genere ». Quæ vero ex hac definitione absurda sequantur et num diversitas differentia sit, et num quæ maxime diversa contraria sint quærît, pluribus insuper additis argumentis... Hæc vero minima pars illorum sunt de quibus quæsivit Aristoteles in disputatione de Contrarietatibus.

2.

His igitur disquisitionibus usi sunt Stoici omnibus et ceteris de contrariis distinctionibus, Aristotelem e vestigio insequentes, qui illis argumenta præbuit in libro de Contrariis, quæ in suis libris expoliverunt... Talis vero quam sit Stoicorum doctrina, videamus quomodo illam ex iis quæ ab Aristotele tradita sunt deduxerint. Ille enim in libro de Contrariis justitiam injustitiæ contrariam dixit, non autem inquit justum virum injusto contrarium

πότερον ἔστι τὰ κατὰ τὰ ἀπλᾶ μόνον ἢ κατὰ τοὺς ἄλλους. Καὶ ὁ γὰρ Χρυσίππος κτέ.

3 (146).

Id. ib., Z, B, 47 : Διὸ τὴν μὲν φρόνησιν τῆ ἀφροσύνη φησὶν εἶναι ἐναντίον (ὁ Χρυσίππος scil.), τὸν δὲ ὄρον τῶ ὄρω οὐκέτι ὁμοειδῶς ἐναντίον εἶναι φησιν. Ἐπ' ἐκεῖνα δὲ ποιούμενοι τὴν ἀναφορὰν, καὶ τοὺς ὄρους κατὰ συζυγίαν ἀντιτιθέασιν. Ταῦτα δὲ παρὰ τῶ Ἀριστοτέλει πρώτῳ διώρισταί, ἀσύνητον μὲν μὴ ἀξιῶντι ἐναντίον εἶναι τῶ τοῦ ἐναντίου ὄρω· ὅσον τὴν φρόνησιν μὴ εἶναι ἐναντίον τῆ ἀγνοία ἀγαθῶν καὶ κακῶν καὶ οὐδετέρων, ἀλλ' εἰ ἄρα, κατὰ συζυγίαν, ὄρον ὄρω ἀντιτιθέσθαι καὶ ἐναντίους λέγειν τούτους τῶν ἐναντίων εἶναι πραγμάτων. Φιλοτεχνεῖ δὲ περὶ τούτων ἐπιπλέον, ὡς λόγος ὀριστικός λόγῳ ἐναντίος ἐστίν, ἐὰν τῶ γένηται ἢ ἐναντίον, ἢ ταῖς διαφοραῖς ἢ ἀμφοτέρους· ὅσον ἔστι τοῦ καλοῦ ὀρισμός, εἰ οὕτω τύχοι, συμμετρία μερῶν πρὸς ἄλληλα· τούτῳ ἐναντίον ἀσυμμετρία μερῶν πρὸς ἄλληλα· καὶ ἔστι τῶ γένηται ἢ ἐναντίως. Ἄλλαχού δὲ ταῖς διαφοραῖς, ὅσον λευκὸν χρῶμα διακριτικὸν ὄψεως, μέλαν δὲ χρῶμα συγκριτικόν (cf. Alexandr. Aphrod. in Topic. I. II, p. 68)· ἐν γὰρ τούτοις τὸ μὲν γένος τὸ αὐτό, κατὰ δὲ τὰς διαφορὰς ἐναντίως. Εἰρηται οὖν πῶς λόγος λόγῳ ἐναντίος ἔστι, καὶ οἱ τῆς οὐσίας δὲ δηλωτικοὶ λόγοι ἐναντίοι ἔσονται. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀρκούντως μέχρι τοῦδε προήχθω.

4 (147).

Id., fol. 99, A, p. 84, A, 28 : Αὐτὸς δὲ ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῶ περὶ τῶν Ἀντικειμένων βιβλίῳ ἐξή-

τησεν, εἰ θάτερον ἀποβαλῶν τις μὴ ἐξ ἀνάγκης θάτερον λαμβάνει, ἀρὰ ἔστι τι τούτων ἀνὰ μέσον ἢ οὐ πάντως; ὁ γὰρ τὴν ἀληθῆ δόξαν ἀποβαλῶν οὐκ ἐξ ἀνάγκης ψευδῆ δόξαν λαμβάνει οὐδὲ ὁ ψευδῆ ἀληθῆ, ἀλλ' ἐνίοτε ἐκ τῆς δόξης ταύτης ἢ εἰς τὸ μὴδὲν ὄλωσ ὑπολαμβάνει ἢ εἰς ἐπιστήμην μεταβάλλει· δόξης δὲ ἀληθοῦς καὶ ψευδοῦς οὐδὲν ἔστιν ἀνὰ μέσον ἢ οὐκ ἄγνοια οὐδὲ ἐπιστήμη.

5, 6 (148, 149).

Id., fol. 102, B, p. 86, B, 35 : Ἀτόπως δὲ ἐκ τῶν κατὰ ἔθος στερήσεων τὰς ἐπιχειρήσεις ποιούμενος καὶ στέρησιν εἰς ἕξιν μεταβάλλειν φησὶν (ὁ Νικόστρατος scil.) ... ὁ δὲ Ἀριστοτέλης οὐκ ἐπὶ τῶν ἐξ ἔθους ἀλλ' ἐπὶ τῶν φύσει τὴν ἕξιν καὶ τὴν στέρησιν παρέλαβεν (Categ., c. 8, § 17), ἐφ' ὧν καὶ κυρίως ἢ κατὰ ἕξιν καὶ στέρησιν ἀντίθεσις λέγεται. Χρησάμεθα οὖν αὐτοῖς τοῖς Ἀριστοτέλους πρὸς τὸν Νικόστρατον· ἐν γὰρ τῶ περὶ τῶν Ἀντικειμένων αὐτὸς φησιν, ὡς αἱ μὲν στερήσεις τῶν κατὰ φύσιν λέγονται, αἱ δὲ τῶν ἐν ἔθει, αἱ δὲ τῶν κατηγορημάτων, αἱ δὲ ἄλλων τινῶν, τυφλότης μὲν τῶν φύσει, γυμνότης δὲ ἐν ἔθει, ἀργυρίου δὲ ἢ στέρησις τῶν ἐν χρήσει παραγινόμενων. Εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι στερήσεις πλείονες· καὶ ἐνίων μὲν στερήσεων οὐκ ἔστιν ἀπαλλαγῆ, ἐνίων δὲ ἔστιν ... Ib. p. 87, A, 2 : Ἀλλὰ τὸν μὲν πλήρη περὶ τῶν στερήσεων λόγον ἔστιν ἐκ τε τοῦ Ἀριστοτελικοῦ καὶ τοῦ Χρυσίππειου βιβλίου λαμβάνειν, τινὰ δὲ καὶ ὁ Ἰάμβελιχος παρέγραψεν ἔχοντα οὕτως· « Πολλὰχῶς τοῦ ἔχειν λεγομένου, ὡς ἤδη παραδείξαμεν, ἢ στέρησις διατείνει

dici sed contrario modo affici. Si et hæc contraria dicit, duplici modo contrarium dicitur : sive enim secundum ipsa contraria dicitur, ut virtus et vitium, motus quies, sive ex participatione contrariorum, ut id quod movetur stant, bonum malo.

3.

Quamobrem prudentiam imprudentiæ contrariam esse dicit Chrysippus, quum definitionem definitioni non jam ex eadem specie contrariam dicat. Ad illa vero relatione facta definitiones quoque ex conjunctione opponunt. Hæc vero apud Aristotelem primum definita sunt, qui simplex non vult contrarium esse contrarii definitioni, ut prudentiam ignorantie bonorum et malorum neutrorumque, sed si forte, ex conjunctione definitionis definitioni opponere et has dicere contrariam esse rerum. De his autem plura artificiose discribit, dicens rationem definitivam contrariam esse rationi quum aliquid sive genere, sive differentis sive utrisque contrarium sit. Ita, si ita se recte habet, pulchri definitio est, apta compositio partium inter se ; huic contraria est non apta compositio partium inter se : contrarietas vero est genere. Alibi fit differentis, ut albus color discernitur oculis, niger non discernitur : in

his enim genus est idem, contrarietas vero e differentis oritur.

4.

Ipse Aristoteles in libro de Contrariis quaerit si quis altero amisso non ex necessitate alterum assumit utrum aliquid in medio eorum sit nec ne omnino. Qui enim veram opinionem amiserit non necessario falsam assumet, nec qui falsam veram, sed aliquoties ex illa opinione in nullam prorsus migrat, vel in scientiam, inter opinionem vero veram et falsam nihil in medio est quam non-ignorantia et non-scientia.

5.

In libro de Contrariis Aristoteles dicit privationes quasdam dici eorum quæ sunt natura, quasdam eorum quæ sunt in more, quasdam eorum quæ sunt in prædicamentis, quasdam quæ sunt in aliis. Cæcitas privatio est eorum quæ sunt natura, nuditas eorum quæ sunt more, pecunie privatio eorum quæ sunt in usu. Sunt et aliæ privationes plures, et quarundam privationum nulla est liberatio, aliarum vero est.

6.

Minime vero, inquit Aristoteles, privationem fieri eorum quæ in anima sunt bonorum et quæ ratione possi-

μὲν ἐπὶ πάντα τὰ σημαινόμενα τοῦ ἔχειν, οὐκέτι μέντοι καὶ ἐπὶ πάντα τὰ ἐναντία· ἀπωλεία γὰρ ἴσον ἢ στέρησις, ὥστε οὐκ ἂν τοῦ κακοῦ γένοιτο στέρησις, ὅτι μὴδὲ ἀπώλεια κακοῦ γένοιτο ἂν ἢ βλαβεροῦ ἄλλ' ἀγαθοῦ ἢ χρησίμου· οὐ γὰρ ὁ νόσου ἢ πενίας ἀπαλλαγὴς βῆθεϊ ἂν ἀπεστερηθῆσαι νόσου ἢ πενίας, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς υγείας ἢ πλοῦτου ἀφαιρεθεῖς. Ἀγαθοῦ μὲν στέρησις ἢ τυφλότης· ἀγαθὸν γὰρ ἢ εὖσις· ἀδιαφόρου δὲ ἢ γυμνότης, ἀδιαφορὸν γὰρ τὸ ἱμάτιον καὶ οὔτε ἀγαθὸν οὔτε κακόν. Διὸ στέρησις οὐδεμία ἀγαθὸν ἄλλ' ἤτοι κακὸν ἢ ἀδιαφορὸν. Καὶ ἀγαθῶν δὲ στέρησις γένοιτο ἂν ἤτοι τῶν πάντων ἢ τῶν πλείστων. Ἡχίστα δὲ φησιν Ἀριστοτέλης τῶν ἐν τῇ ψυχῇ ἀγαθῶν καὶ προαιρέσεως ἔχοντων γενέσθαι στέρησιν· οὐδεὶς γὰρ λέγει δικαιοσύνης ἔστερηθῆσαι, καὶ ὁ εἰπὼν ὅτι « ἐπιστάμην οὐδεὶς φέρει », ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἐννοίας εἴρηκε. Μᾶλλον οὖν πλοῦτου, δόξης, τιμῆς, τῶν τοιούτων καὶ μάλιστα τῶν περὶ τὰς κτήσεις καλουμένων ἀγαθῶν εἰσὶν αἱ στερήσεις· διὸ καὶ ἔλειο καὶ οἴκτοι ἐπακολουθοῦσι ταῖς πλείσταις στερήσεσιν. » Ὁ μὲντοι Ἀριστοτέλης τῶν φυσικῶν στερήσεων νῦν τὴν ἀντιθέσιν πρὸς τὴν τῶν ἐναντίων παραβέβληκεν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀρκούντως.

7 (150).

Id., ib., fol. 103, E, p. 88, A, 32 : Ταῦτα τοῖς περὶ τῶν ἐναντίων εἰρημένους προστίθησι ... ἔστι δὲ ταῦτα ὅτι τῷ μὲν ἀγαθῷ κακὸν πάντως ἐναντίον, τῷ δὲ κακῷ ποτὲ μὲν ἀγαθὸν ποτὲ δὲ κακόν ... ἐν δὲ τῷ περὶ Ἀντικειμένων βιβλίῳ προσέθηκε τοῖς τρόποις τούτοις τῶν ἐναντιώσεων καὶ τὸν τῶν μῆτε ἀγαθῶν μῆτε κακῶν πρὸς τὰ μῆτε ἀγαθὰ μῆτε κακὰ, οὕτως λέγων τὸ λευκὸν τῷ μέλανι καὶ τὸ γλυκὺ τῷ πικρῷ καὶ τὸ δῆν τῷ βραεῖ καὶ τῇ κινήσει τὴν στάσιν ἐναντιοῦσθαι ... Νικόστρατος δὲ αἰτιᾶται ἐν μὲν, ὅτι ἀτελῶς ἔχει ἢ τῶν ἐναντίων διαίρεσις. Οὐ γὰρ προσέθηκεν ὅτι καὶ ἀδιαφορὸν ἀδιαφορῷ ἀντίκειται. Ὅπερ ἐν μὲν τῷ τῶν Ἀντικειμένων βιβλίῳ προσέθηκεν εἰπὼν εἶναι τινὰ τρόπον ἀντιθέσεως τῶν μῆτε ἀγαθῶν μῆτε κακῶν πρὸς τὰ μῆτε ἀγαθὰ μῆτε κακὰ, ὡς εἴρηται πρότερον. Ἀδιάφορα δὲ αὐτὰ οὐκ

ἐκάλεσεν, ὡς οἶμαι, διὸ νεώτερον ἦν τὸ τοῦ ἀδιαφόρου ὄνομα, παρὰ τῶν Στωικῶν τεθέν.

IV. SCRIPTA RHETORICA ET POETICA.

I. ΤΕΧΝΩΝ ΣΥΝΑΓΩΓΗ.

Rhetorum historiam sive collectionem artium a priscis inde rhetoribus ad Isocratis usque ætatem ab Aristotele conditam, Cicero, Quintilianus aliique norant. Libri titulum his referunt indices : Τεχνῶν συναγωγή α' β' Diog. L. 77, Anon. 62, et ἄλλη Τεχνῶν συναγωγή α' β' Diog. L. 80. Eundem sine dubio librum Ἐπιτομῶν τῶν ρητόρων nominat apud Diogenem Laertium Demetrius Magnus, cf. fr. 3.

1 (151).

Cicero de Inventionem, II, 2, § 5 : *Nobis omnium quicumque fuerunt ab ultimo principio hujus præceptionis (rhetoricæ scilicet) usque ad hoc tempus, expositis copiis, quodcumque placeret eligendi potestas fuit. Ac veteres quidem scriptores artis usque a principio illo atque inventore Tisia repetitos unum in locum conduxit ARISTOTELES et nominatim cujusque præcepta, magna conquisita cura perspicue conscripsit atque enodata diligenter exposuit : ac tantum inventoribus ipsis suavitate et brevitate dicendi præstitit, ut nemo illorum præcepta ex ipsorum libris cognoscat, sed omnes, qui quod illi præcipiebant velint intelligere, ad hunc quasi ad quandam multo commodiorem explicatorem revertantur.*

In libris de Oratore, II, 38, § 160, ita loquitur Antonius : *Atque inter hunc ARISTOTELEM, cujus et illum legi librum in quo exposuit dicendæ artes omnium superiorum, et illos in quibus ipse sua quædam de eadem arte dixit, et hos germanos hujus artis magistros hoc mihi visum est interesse, etc.*

deantur : nemo enim dicit se privatum esse justitia et qui dixit « scientiam neminem ferre » de ipsa cognitione dixit. Magis igitur divitiarum, famæ, honoris et talium et præcipue honorum quæ sunt in opibus privationes fiunt, quare et lamentationes et luctus plerasque privationes subsequuntur. Aristoteles nunc naturalium privationum oppositionem ad contrariorum convertit.

7.

Hæc iis quæ de Contrariis dicta sunt adjecit... bono malum omni modo contrarium esse, malo vero modo bonum modo malum... In libro vero de Contrariis his modis contrarietatum adjecit et illum, eorum quæ neque bona

neque mala sunt contra illa quæ neque bona neque mala sunt, dicens ita album nigro, dulce amaro, acutum gravi contraria esse... Nicostriatus vero unum illud incusat, perfectam non esse contrariorum divisionem quum non addiderit (in *Categoris scilicet*) indifferens quoque indifferenti oppositum esse. Quod autem in libro de Contrariis adjecit dicens esse quandam modum oppositionis eorum quæ neque bona neque mala sunt cum iis quæ neque bona neque mala sunt ut supra dixi. Indifferentia autem ea non appellavit propterea quod nomen recentius erat a Stoicis inventum.

2 (152).

Cicero Brutus, c. 12, § 46 : *Itaque ait ARISTOTELIS, quum sublatis in Sicilia tyrannis, res privatae longo intervallo judiciis repeterentur, tum primum, quod esset acuta illa gens et controversa natura (ita codd. Jacobs. satis probabiliter coniecit : controversiis nata), artem et praecepta Siculo Coracem et Tisiam conscripsisse. Nam antea neminem solitum via nec arte, sed accurate tamen et de scripto plerosque dicere, scriptasque fuisse et paratas a Protagora rerum illustrium disputationes, quae nunc communes appellantur loci : quod idem fecisse Gorgiam, quum singularum rerum laudes vituperationesque conscripsisset, quod judicaret hoc oratoris esse maxime proprium rem augere posse laudando vituperandoque rursus affligere : huic Antiphontem Rhamnium similia quaedam habuisse conscripta, quo neminem unquam melius ullam oravisse capitis causam, quum se ipse defenderet, se audiente locuples auctor scripsit Thucydides : nam Lysiam primo profiteri solitum artem esse dicendi, deinde quod Theodorus esset in arte subtilior, in orationibus autem junior, orationes eum scribere aliis cepisse, artem removisse : similiter Isocratem primo artem dicendi esse negavisse, scribere autem aliis solitum orationes quibus in judiciis uterentur : sed, quum ex eo, quia quasi committeret contra legem, quo quis iudicio circumveniretur, saepe ipse in iudicium vocaretur, orationes aliis destitisse scribere totumque se ad artes componendas transtulisse. Et Graeciae quidem oratorum partus atque fontes vides.*

Cf. Quintil. Inst. orat. III, 1, 8 sqq., Cicero Orat. c. 12 et 52, ubi Theophrastum sequitur.

3 (153).

Diogenes Laert. III, 104 : Θεόδωροι δὲ γεγονόασιν

IV. ARTIUM COMPENDIUM.

3.

Fuerunt autem Theodori viginti..... nonus Byzantius in rebus civilibus clarus : decimus similiter, cujus Aristoteles in Epitome oratorum mentionem facit.

5.

Nemo autem me illud ignorare potest, vel quod Aphareus, privignus et per adoptionem filius Isocratis, in oratione de Antidosi contra Megaclidem contendit, nullum argumentum forense a patre scriptum esse : neque illud etiam, quod fasciculos permultos judicialium orationum Isocratis circumferri dicit a bibliopoli Aristoteles. Etsi enim haec ab illis viris dici scio, tamen neque Aristoteli credo, qui huic ultro sordidam maculam adspargere vult,

είκοσι... ένατος Βυζάντιος, ἀπὸ λόγων πολιτικῶν· δέκατος ὁμοίως, οὗ Ἀριστοτέλης μνημονεύει διὰ τῆς Ἐπιτομῆς τῶν ρητόρων.

4 (154).

Quintilianus Inst. III, 1, § 13 : *His succedere multi, sed clarissimus Gorgiae auditorum Isocrates ; quanquam de praeceptore ejus inter auctores non convenit : nos autem ARISTOTELI credimus.*

5 (155).

Dionysius Halic. De antiquis Rhet. p. 576 Reiske : Μηδεις δ' ἀγνοεῖν ὑπολάβη μηδ' ὅτι Ἀφареὺς ὁ πρόγονός τε καὶ εἰσποίητος Ἰσοκράτει γενόμενος ἐν τῷ πρὸς Μεγακλείδην περὶ τῆς Ἀντιδόσεως λόγῳ διορίζεται μηδεμίαν ὑπὸ τοῦ πατρὸς ὑπόθεσιν εἰς δικαστήριον γεγράφθαι, μηδ' ὅτι δέσμας πάνυ πολλὰς δικανικῶν λόγων Ἰσοκρατείων περιφέρεισθαι φησιν ὑπὸ τῶν βιβλιοπωλῶν Ἀριστοτέλει· ἐπίσταμαι γὰρ ταῦτα ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων λεγόμενα καὶ οὐτ' Ἀριστοτέλει πείθομαι βυπαίνειν τὸν ἀνδρα βουλομένῳ, οὐτ' Ἀφარεὶ τούτου γ' ἕνεκα λόγον εὐπρεπῆ πλαττομένῳ συντίθεμαι. Ἰκανὸν δὲ ἠγησάμενος εἶναι τῆς ἀληθείας βεβαιωτῆν τὸν Ἀθηναῖον Κηφισόδωρον, ὃς καὶ συνεβίωσεν Ἰσοκράτει, καὶ γηνησιώτατος ἀκουστῆς ἐγένετο καὶ τὴν ἀπολογίαὶν τὴν πάνυ θαυμαστήν ἐν ταῖς πρὸς Ἀριστοτέλην ἀντιγραφαῖς ἐποίησατο, πιστεύω γεγράφθαι λόγους τινὰς ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς εἰς δικαστήρια, οὐ μόντοι πολλούς.

De Cephisodori libro cf. Müller, Fragm. Histor. t. II, p. 85. Ad dialogum Gryllum inscriptum hoc et praecedens fragmentum non male fortasse pertinere arbitratus est Bernays, *die Dial. des Arist.* p. 157.

6 (157).

Anon. auctor Proleg. in Vita Isocrat. in Schol.

neque propterea tamen Aphareo honestam orationem fingenti assentior : sed idoneum veritatis approbatorem ratus Cephisodorum Atheniensem, qui et familiariter cum Isocrate vixit, et auditor ejus maxime germanus fuit, et praepetoris adversus Aristotelis criminationes defensionem illam prorsus admirabilem scripsit ; credo virum hunc scripsisse nonnullas orationes, quae in judiciis dicerentur, non multas tamen.

6.

Isocrates dicitur et artem rhetoricam conscripsisse, eam vero tempore perisse. Queret aliquis unde rem se sic habere demonstraretur. Dicimus Aristotelem qui artes rhetoricas contulit et hujus mentionem fecisse.

in Æsch. et Isocrat p. 105, 22 ed. Dind. Oxon. 1852, Orat. Att. ed. Didot. p. 482, 4 : λέγεται δ' ὡς δτι καὶ τέχνην ῥητορικὴν ἔγραψε (ὁ Ἰσοκράτης scil.), τῷ δὲ χρόνῳ ἔτυχεν αὐτὴν ἀπολέσθαι. Ἐρεῖ δὲ τις καὶ πόθεν δῆλον δτι τοῦτο οὕτως ἔχει; λέγομεν ὡς δτι Ἀριστοτέλης ὁ φιλόσοφος συναγωγῶν τέχνας ῥητορικὰς ἐμνήσθη καὶ ταύτης.

II. ΤΕΧΝΗΣ ΤΗΣ ΘΕΟΔΕΚΤΟΥ ΣΥΝΑΓΩΓΗ.

De rhetorica quæ Theodectis vocatur, si ex solo titulo qualem indices exhibent : τέχνης τῆς Θεοδέκτου Συναγωγῆ α' (Diog. L. 82) sive τέχνης τῆς Θεοδέκτου Συναγωγῆ ἐν γ' (Anon. 65), conjecturam facimus, similem ejus rationem fuisse apparet atque librorum qui Τεχνῶν συναγωγῆ in scripti erant, et quidem ita ut artem qualem Theodectes tradiderat in compendium ab Aristotele redactam continerent. Unde vero postea nata sit opinio hanc artem non Theodectis, ipsius vero Aristotelis fuisse nescio, rem autem præter Quintilianum Inst. orat. II, 15 : *Theodectes sive ipsius id opus est quod de Rhetorice inscribitur, sive, ut creditum est, Aristotelis*, tradit Valerius Maximus, VIII, 14, 3 ext. : *Aristoteles Theodecti discipulo oratoricæ artis libros quos ederet donaverat molesteque ferens titulum eorum sic alii cecisisse, proprio volumine quibusdam rebus insistens planius sibi de his in Theodectis (Theodecteis?) libris dictum esse adjecit.* In quo tamen illud jure mirum videbitur, Theodectem discipulum Aristotelis vocari. Quod licet, præter Valerium Maximum, ipse quoque Cicero tradiderit, Orat. c. 51 : *Ejus (Aristotelis scil.) auditor Theodectes*, nullo tamen modo verisimile est. Etenim ejus orationes et tragædiæ sæpissime ab Aristotele laudantur, in Ethica, Politica, Rhetorica, Poetica, quum numquam, quod jam Patricius vidit, *Discuss. Peripat.* p. 129, ullius e suis discipuli mentionem fecit. Nec morabitur Suidas qui Theodectem Platonis, Isocratis et Aristotelis discipulum fuisse affirmat. Si enim ille, ut narrat, de eloquentiæ præmio ab Artemisia in marito honorem proposito contendit, quod certamen ante Olymp. 107, 3, institutum est, quæ Aristotelis esse discipulus potuerit minime video. De filio igitur hoc accipiendum erit cui et ipsi Theodecti nomen fuit, quemque Rhetoricam et alia scripsisse Suidas testatur. *Proprium vero volumen*, de quo loquitur Valerius Maximus, nullum aliud est fortasse quam tertius Rhetoricorum liber, in quo hæc leguntur c. 9, § 9 : Αἱ δ' ἀρχαὶ τῶν περιόδων σχεδὸν ἐν τοῖς Θεοδεκταίοις ἐξηριθμῆνται, de quo loco mira est Rosii sententia ita verba interpretantis (p. 137):

« *Initia autem periodorum fere dimensus Theodectes in orationibus* », ita ut non Rhetoricæ Theodectis sed orationes significarentur. Quod falsum esse neminem fugit. Multo vero libentius in hanc alteram sententiam abirem, hæc verba non ipsius esse Aristotelis, sed, ut alibi quoque in hoc tertio Rhetoricorum libro factum esse puto, a librario quodam adjecta esse, cum Aristotelis Rhetorica, si modo hic tertius liber vera Aristotelis est, aliorum artes comparanti. Quænam igitur illa contentio fuerit ignoratur. Nec magis illud dijudicari licet, num de Aristotele dictus sit Antiphanis comici versus apud Athenæum IV, p. 134, B :

Ὁ τὴν Θεοδέκτου μόνος ἐξυρηνῶς τέχνην,

sicut M. Schmidt. arbitratus est *De tempore quò Aristotelis Rhetorica scripta est*, Halis 1837, p. 11, de qua tamen re aliter statuit Meinekius v. cl. in *Fragm. comicor. græc.* t. III, p. 59.

Nihil lucis accedet ad hanc nostram quæstionem e verbis illius qui epistolam ad Alexandrum finxit, quæ Rhetoricæ ad Alexandrum vocatæ præfigitur. Quid enim iste sibi voluerit, quum scriberet in fine : Περιτεύξῃ δὲ δυσὶ τούτοις βιβλίοις, ὧν τὸ μὲν ἐστὶν ἐμὸν, ἐν ταῖς ὑπ' ἐμοῦ τέχνησι Θεοδέκτῃ γραφείσαις, τὸ δὲ ἕτερον Κόρακος, ne divinando quidem assequi possumus. Superest ut et anonymi scholiastæ verba apponam, cujus commentarius in Rhetoricam Parisiis 1539 editus est : apud quem hæc leguntur fol. 63 recto : Ἐν τοῖς [Θεοδεκταίοις] πρὸς τὸν Θεοδέκτον (sic) ἔγραψεν ὁ Ἀριστοτέλης ῥητορικὴν, ἐν ᾗ ἀπειριθμήσατο τὰς τῶν περιόδων ἀρχάς, οἷαι ἀφελουσιν εἶναι. Quod non majoris momenti est quam illud quod de Ethicis sive ad Nicomachum sive ad Eudemum per scriptis traditur.

1. (157).

Quintil. Inst. or. II, 15 : *Est igitur frequentissimus finis rhetoricen esse vim persuadendi... vim dico τὴν δύναμιν. Hæc opinio originem ab Isocrate, si tamen revera Ars quæ circumfertur ejus est, duxit... apud Platonem quoque Gorgias in libro qui nomine ejus inscriptus est, idem fere dicit... à quo non dissentit Theodectes, sive ipsius id opus est quod de Rhetorice nomine ejus inscribitur sive ut creditum est ARISTOTELIS, in quo est finem esse rhetorices ducere homines dicendo in id quod actor velit.*

Corrupte hæc apud Schol. cod. Rhedig. ad libros Auctor. ad Herenn. quem edidit Glæser. in *Rhein. Mus. N. Folge* t. VII, p. 293 : *Theodectes dicit rhetoricam esse vim dicendi omnia quæ auctor velit.*

2 (158).

Gemist. Pletho Epit. Rhet. in Rhet. Gr. t. VI, p. 585 Walz. : Μινουκιανός οὖν, ὡς ἔφη, ἐκείνος δὲ τεχνολόγος (Apsines vel Hermogenes) φύσεως θείας μετεσχημάς, καθάπερ πρὸς τούτου καὶ Θεοδέκτες, ἀλίγοις πάνυ τοῖς ῥήμασι τὴν πᾶσαν ῥητορικὴν περιέλαβε δύναμιν, εἰκῶν ἔργα ῥήτορος εἶναι εὑρεσιν, τάξιν, οἰκονομίαν, μνημοσύνην, ὑπόκρισιν, ἐρμηγείαν.

Idem jam antea p. 583 dixerat : Φέρε δὴ κατὰ τὸν Θεοδέκτην τὸν Φασηλίτην καὶ τὸν τεχνολόγον Μινουκιανόν, ὃν Ἐρμογένης δὲ σοφιστὴς διακρίει etc.

Anonymi Proleg. in Status, t. VII, p. 33 Walz. : Ὅτι ἔργον ῥήτορος, ὡς φησὶ Θεοδέκτης, προομιᾶσασθαι πρὸς εὖνοιαν, διηγῆσασθαι πρὸς πιθανότητα, πιστώσασθαι πρὸς πειθῶ, ἐπιλογῆσασθαι πρὸς ὀργὴν ἢ ἔλεον. Paulo aliter Joann. Sic. Doxopar. Proleg. Rhet. t. VI, p. 19 Walz. : Ἔργα δὲ ῥητορικῆς κατὰ Θεοδέκτην προομιᾶσασθαι πρὸς εὖνοιαν, διηγῆσασθαι πρὸς πιθανότητα, πιστώσασθαι πρὸς πειθῶ, ἀγωνίσασθαι πρὸς ἀπόδειξιν, ἀνακεφαλαίωσασθαι πρὸς ἀνάμνησιν, quæ eadem, omissis πιστώσασθαι πρὸς πειθῶ, et sine auctoris nomine, in Anonymi Epitome Rhet. leguntur, t. III, p. 611 Walz. Cf. Spengel, Συναγωγὴ τεχνῶν, p. 156.

3 (159).

Quintil. Inst. or. IV, 2, 31 : *Eam (narrationem sc.) plerique scriptores, maxime qui sunt ab Isocrate, volunt esse lucidam, brevem, verisimilem..* § 36 : *erit autem narratio aperta et lucida, si...* § 40 : *brevis erit narratio ante omnia si...* § 52 : *credibilis autem erit narratio ante omnia, si* § 61 : *His tribus narrandi virtutibus adjiciunt quidam magnificentiam quam μεγαλοπρέπεια vocant...* § 63 : *illa quoque ut narrationi apta ita cum ceteris partibus communis est virtus, quam THEODECTES huic uni proprie dedit : non enim magnificam*

ARS THEODECTIS.

2.

Theodectes admodum paucis verbis totam oratoricæ artis vim circumscripsit quum diceret oratoris officia esse inventionem, dispositionem, distributionem, memoriam, actionem, locutionem.

Ut dicit Theodectes, officium rhetoris est proloqui ut favorem sibi conciliet, narrare ut fidem, probare ut rem verisimilem efficiat, perorare ut iram vel misericordiam moveat.

modo vult esse verum etiam jucundam expositionem. Cf. Tzetzes Chiliad. XII, 566 sq. et Gemist. Pletho Epit. Rhet. t. VI, p. 587 Walz.

4 (160).

Anon. Seguerian. ed. Séguier de St. Brisson, *Notices et extraits des Mss. de la Bibl. du Roi*, t. XIV, 2, Rhett. Gr. ed. Spengel t. I, p. 205 : Διαιρεῖται δὲ ἐπίλογος εἰς εἶδη δύο, εἰς τε τὸ πρακτικὸν καὶ τὸ παθητικόν, καὶ τοῦ πρακτικοῦ ἐστὶν ἡ ἀνακεφαλαίωσις, τοῦ δὲ παθητικοῦ τὸ τὰ πάθη κατασκευάζειν καὶ βωνύειν τὸν λόγον... Ἔργον δὲ ἐπιλόγου Πλάτων μὲν ἐν Φαίδρω (p. 267) φησὶν ἐν κεφαλαιῷ ἑκαστα λέγοντα ὑπομνήσαι ἐπὶ τελευταίῃ τοὺς ἀκούοντας περὶ τῶν εἰρημένων. Ἐχεται δὲ τῆς αὐτῆς δόξης καὶ Χρυσίππος· καὶ γὰρ αὐτὸς μονομερῆ φησὶ τὸν ἐπίλογον. Ἀριστοτέλης δὲ ἐν ταῖς Θεοδοκτικαῖς τέχναις φησὶν ὅτι δὲ ἐπίλογος τὸ μὲν κεφάλαιον ἔχει προτρέψασθαι τοὺς ἀκούοντας, προτρέψομεν δὲ τριχῶς, εἰς τὰ πάθη ἀνάγοντες τὰ ἐκάστῳ προτρεπτικά· ἐν μὲν οὖν ἔργον ἐπιλόγου τὸ τὰ πάθη διεγείρει, δεύτερον τὸ ἐπαινεῖν ἢ ψέγειν· τούτων γὰρ ἐν ἐπιλόγοις ἡ χώρα· τρίτον δὲ τὸ ἀναμνησθεῖν τὰ εἰρημένα. Οὕτε δὲ τὰ εὐμνημόνευτα οὕτε τὰ ἀπαθῆ κινητέον. Arist. Rhetor. III, 19, § 1 : Ὅ δὲ ἐπίλογος σύγκαιται ἐκ τεττάρων, etc.

5 (161).

Dionys Halic. de Compos. verbor. c. 2 : Ἡ σύνθεσις ἐστὶν, ὥσπερ καὶ αὐτὸ δηλοῖ τοῦνομα, ποιά τις θέσις παρ' ἄλληλα τῶν τοῦ λόγου μορίων, ἀ δὴ καὶ στοιχεῖά τινες τῆς λέξεως καλοῦσι. Ταῦτα δὲ Θεοδέκτες μὲν καὶ Ἀριστοτέλης καὶ οἱ κατ' ἐκείνους φιλοσοφῆσαντες τοὺς χρόνους ἄχρι τριῶν προσηγόνων ὀνόματα καὶ ῥήματα καὶ συνδέσμους πρῶτα μέρη τῆς λέξεως ποιοῦντες. Οἱ δὲ μετ' αὐτοὺς γενόμενοι καὶ μᾶλλον οἱ τῆς Στωικῆς αἰρέσεως ἡγεμόνες ἔωκ τεττά-

4.

Aristoteles in Artibus Theodecteis dicit perorationis caput esse auditores cohortari. Cohortabimur vero triplici modo si in eos animi affectus adducimus, qui quemque excitandi vim habent : debet igitur primum peroratio movere animi affectus, secundum laudare aut vituperare : laudandi enim aut vituperandi locus est in peroratione ; tertium in memoriam ea quæ dicta fuerint reducere. Neque vero ea quæ facilia sunt memoratu, neque quæ ad animi affectus movendos nihil valent tangi debent.

5.

Compositio, sicuti nomen ipsum indicat, est quædam orationis partium inter se mutua positio, quas dictionis

ρων προῖδβασαν χωρίσαντας ἀπὸ τῶν συνδέσμων τὰ ἄρθρα.

Idem De vi Demosthenis c. 48 : Τοῖς πρώτοις μορφοῖς τῆς λέξεως, ἃ δὴ στοιχεῖα ὑπὸ τινων καλεῖται, εἴτε τρία ταῦτ' ἴσθιν, ὡς Θεοδίκτη τε καὶ Ἀριστοτέλει δοκεῖ, ὀνόματα καὶ ῥήματα καὶ σύνδεσμοι, εἴτε πλῆθω.

Eadem Quintilianus I, 4, 18 : *Veteres enim, quorum fuerunt ARISTOTELES atque THEODECTES, verba modo et nomina et convictiones tradiderunt... paulatim a philosophis ac maxime Stoicis auctus est numerus.*

Aliter Varro de Ling. lat. VIII, 11 : *De his ARISTOTELES orationis duas partes esse dicit, vocabula et verba, ut HOMO et EQUUS et LEGIT et CURRIT, ubi sic O. Müllerus : « Varro non satis accurate scribit, quum tripartitam ejus divisionem fuisse Dionysius et Quintilianus affirmant, et quadripartitæ in operibus ipsius vestigia sint. »*

6 (162.)

Cicero Orat. c. 51, 172 : *Is igitur (Aristoteles, scil. Rhet. III, 8 § 3) versum in oratione vetat esse, numerum jubet. Ejus auditor THEODECTES, in primis, ut Aristoteles sæpe significat, politus scriptor atque artifex, hoc idem et sentit et præcipit. Theophrastus vero eisdem de rebus etiam accuratius. E Cicero Marius Victorin. Art. grammat. III, 6, 3.*

7 (163).

Cloero Orat. c. 57, 194 : *Sequitur ergo ut qui maxime cadant in orationem aptam numeri videndum sit... Aristoteles (Rhet. III, 8, § 4)... pœana probat... atque hæc quæ sunt apud Aristotelem, eadem a Theophrasto THEODECTEQUE de pœane dicuntur.*

Ibid. c. 64, 218 : *Est quidem (pœan scil.), ut inter omnes constat antiquos, ARISTOTELEM, Theophrastum, THEODECTEM, Ephorum, unus aptissimus*

orationi vel orienti vel mediæ. Putant illi etiam cadenti, quo loco mihi videtur aptior creticus. Priora habent Quintil. IX, 4, 88 et Rufinus de Metris, II, 2.

8 (164).

Longinus de Sublimitate, s. 32, 3 : Διόπερ ὁ μὲν Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Θεόφραστος μετὰ τὰ φασὶ τίνα τῶν θρασεῶν εἶναι ταῦτα μεταφορῶν, τὰ « ὡσπερ εἶ φάναι, » καὶ « οἶοναι » καὶ « εἰ χρὴ τοῦτον εἰπεῖν τὸν τρόπον, » καὶ « εἰ δὲ παρακινδυνευτικώτερον λέξαι. » Ἡ γὰρ ὑποτιμησις, φασίν, ἴσται τὰ τολμηρά.

Cf. Cicero de Oratore III, 4 § 65 : *Atque etiam si vereare ne paulo durior translatio esse videatur, mollienda est præposito sæpe verbo : ut si olim M. Catone mortuo pupillum senatum quis relictum diceret, paulo durius ; sin, ut ita dicam, pupillum, aliquanto mitius.*

(ΠΕΡΙ ΣΥΜΒΟΥΛΙΑΣ.)

Titulus libri περὶ Συμβουλίας α' apud Diog. L. (88), περὶ Συμβουλῆς α' apud Anon. (71) inter libros ad rhetoricam artem spectantes nominatur. Ad hunc fortasse referendum est quod sequitur fragmentum. Quæ bis in Rhetorica per ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς designat Aristoteles, I, 10, 19 : Περὶ μὲν οὖν τοῦ συμφέροντος ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς εἰρηται πρότερον, et II, 18, 1 : Περὶ δὲ τῶν κατὰ τὰς πολιτείας ἡθῶν ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς εἰρηται πρότερον, ea pars sunt ipsorum de Rhetorica librorum.

(165).

Schol. in Demosth. Olynth. I, p. 11, 10 (in Orat. Att. ed. C. Müller. t. II, p. 532) : Πολλὰ διὰ τοῦ παραδείγματος ἤνυσεν... τίταρτον πρὸς τοῦτοις συνηρήθησεν αὐτὸν τοῖς τότε στρατεύσασσι, τεχνικῶς ἀφόδρα τὸ ἀξιώπιστον ἑαυτῷ προσκτώμενος. Ὅ

etiam elementa nonnulli vocant. Hæc autem Theodectes et Aristoteles, et qui eorum temporibus philosophiæ operam dabant, ad tria produxere, nomina et verba et conjunctiones primas orationis partes esse statuentes. Hos vero qui subsequuti sunt, præcipueque Stoicæ sectæ principes, ad quattuor usque promoverunt, articulos a conjunctionibus separando.

8.

Itaque Aristoteles et Theophrastus audacium translationum has tanquam emollições esse dicunt : « Ut ita

dicam, Velut, Si hoc modo loqui licet, Si paulo audacius loquendum est : correctio enim, ut dicant, metaphoræ audaciæ medetur.

(DE CONSILIO.)

Aristoteles dicit eum qui dat consilium ita dare oportere ut ostendat se ipsum paratum esse eorum participem fieri de quibus det consilium ; quum illis libentius parent auditores, quos viderint promotores consiliorum, quæ ab iis data sint, socios se adjungere.

γὰρ Ἀριστοτέλης φησὶ δεῖν τὸν σύμβουλον οὕτω συμβουλεύειν ὡς ἑαυτὸν μέλλοντα κοινωνεῖν τοῖσι ἐφ' οἷς ποιεῖται τὴν συμβουλὴν. Τοῖσι γὰρ πείθονται μᾶλλον, οὐκ ἂν ὁρῶσιν ἐτοιμους ὄντας συμμετέχειν ὧν συμβουλεύειν ἐγνώκασι.

ΠΕΡΙ ΠΟΙΗΤΙΚΗΣ.

Inter omnes hodie convenit, librum perī Ποιητικῆς inscriptum mancum atque mutilum esse, satisque demonstrant ipsius philosophi verba, cum quæ leguntur initio statim libri: Περὶ ποιητικῆς αὐτῆς τε καὶ τῶν εἰδῶν αὐτῆς, ἥτινα δύναμιν ἕκαστον ἔχει, λέγωμεν· sive c. 6, 1: Περὶ μὲν οὖν τῆς ἐν ἑξαμέτροις μιμητικῆς καὶ περὶ κωμωδίας ὑστερον ἐροῦμεν· tum etiam in Rhetor. I, 6: Διῶρισταὶ δὲ περὶ γελοίων χωρὶς ἐν τοῖς περὶ Ποιητικῆς. Unde, quum nihil eorum quæ hîc se tractaturum pollicetur Aristoteles, sive de quibus ut jam tractatis loquitur, in eo quem habemus libro legatur, necessario consequitur partem tantum modo integri operis servatam esse. Quod et titulus confirmatur qui unice ad hunc librum spectare possunt: Πραγματεῖα τέχνης ποιητικῆς α' β', apud Diogen. Laert. 83, Τέχνης ποιητικῆς β' apud Anonymum (1), et Aspasiai testimonio, in Arist. Ethic. Nicom. fol. 95 verso: Μνημονεύει δ' αὐτῆς (τῆς ποιήσεως Μαργίτης ὀνομαζομένης) οὐ μόνον ἐν τῷ πρώτῳ περὶ Ποιητικῆς, ἀλλὰ καὶ Ἀρχιλόχου καὶ Κρατίνου καὶ Καλλίμαχου ἐν Ἐπιγράμμασιν, quæ ad Poet. c. 4, 8 et 9 spectant, nisi tamen fortasse potius ad dialogum de Poetis, quem et ipsum perī Ποιητικῆς inscriptum fuisse constat, ut suo loco dictum. Igitur quin mutilus sit liber dubitari nequit, ita ut illa jam relinquatur quæstio, num ejus partis quæ interciderit, notitia aliqua apud antiquos scriptores investigari possit. Inter illos vero, qui, nominato libro et auctore, deperditam partem Poeticæ respicere videntur, nullus est cujus verba non erroris suspensionem moveant. Ita, quæ ex arabico quodam scripto (cf. Schmœlders, *Documenta philosophicæ Arabum*, Bonn. 1836, p. 21) protulit Düntzerus in libro *Rettung der Aristotel. Poetik* p. 11: *De demonstratione omnino fallaci disseritur in ipsius libro de arte poetica*, ea orta sunt ex male intellecto loco commentarii Pseudo-Alexandri in Arist. Soph. Elench. p. 299, B, 43. Apud Joannem Philoponum deinde, in Aristot. de An. II, 4, 2, fol. H, 6 recto: Τὸ τέλος διττόν ἐστι, τὸ μὲν οὐ ἕνεκα, τὸ δὲ ὄ, ὅπερ καὶ ἐν τῇ Ποιητικῇ καὶ ἐν τῷ

περὶ Γενέσεως, ποιητικῇ sine dubio librarii errore pro Φυσικῇ est (1) (cf. II, 2, 8, 9, Trendelenb. comm. in Ar. de Anima p. 353 ss. Waitz. in Arist. Org. t. II, p. 407, Bonitz. in Ar. Metaph. XII, 7, p. 1072, B, 2), quod ostendit jam qui cum illa nominatur περὶ Γενέσεως liber. Nec magis certum tertius, qui hîc in censum vocandus erit, locus præbebit testimonium. Quæ enim apud Simplicium leguntur in Categorias f. 8, Z (p. 43, A, 12 Brand.): Καὶ γὰρ ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ Ποιητικῆς συνώνυμα εἶπεν εἶναι ὧν πλείω μὲν τὰ ὀνόματα λόγος δὲ ὁ αὐτός· οἷα δὴ ἐστὶ τὰ πολυώνυμα, τὸ δὲ « λώπιον » καὶ « ἱμάτιον » καὶ τὸ « φᾶρος », ea non ad Poeticam sed ad Rhetoricam potius spectare videntur, in qua eadem plane, quanquam brevius dicit philosophus III, 2, 7: Λέγω δὲ κύρια τε καὶ συνώνυμα, οἷον τὸ « πορεύεσθαι » καὶ τὸ « βαδίζειν » ταῦτα γὰρ ἀμφοτέρω καὶ κύρια καὶ συνώνυμα ἀλλήλοις. Cur autem hîc intulerit Poeticam Simplicius, fortasse quæ mox apud illum sequuntur verba ostendunt: Ἐνθα δὲ περὶ τὰς πλείους φωνὰς ἢ σπουδῆ καὶ τὴν πολυειδίῃ ἑκάστου ὀνομασίαν, ὡς περ ἐν τῷ περὶ Ποιητικῆς καὶ τῷ τρίτῳ περὶ Ῥητορικῆς, τοῦ ἐτέρου συνωνύμου δεόμεθα, ὅπερ πολυώνυμον ὁ Σπεύσιππος ἔκαλε. Quum autem in illo capite Rhetoricæ, quod hîc laudatur, III, 2, tribus locis Poetica ab ipso philosopho nominetur, § 2: Τῶν δ' ὀνομάτων καὶ ῥημάτων σαφῆ μὲν ποιεῖ (τὴν λέξιν) τὰ κύρια, μὴ ταπεινὴν δὲ ἀλλὰ κεκοσμημένην τᾶλλα ὀνόματα ὅσα εἴρηται ἐν τοῖς περὶ Ποιητικῆς· § 5: Τῶν δὲ ὀνομάτων τσαυτ' ἐχόντων εἶδη ὅσα θεώρηται ἐν τοῖς περὶ Ποιήσεως· § 7: Τί μὲν οὖν τούτων ἑκαστὸν ἐστὶ καὶ πόσα εἶδη μεταφορᾶς, καὶ ἔτι τοῦτο πλείστον ὀνοματὰ καὶ ἐν ποιήσει καὶ ἐν λόγοις, αἱ μεταφοραὶ, εἴρηται, καθάπερ ἐλέγομεν ἐν τοῖς περὶ Ποιητικῆς· quæ cuncta ad Poeticam c. 22 spectant, facile fieri potuit ut Porphyrius, e quo hausta sunt quæ habet Simplicius, de Rhetorica simul et de Poetica locutus sit, Simplicius vero non satis accurate illum exscripserit. Inde perspicias, ea de quibus Simplicius loquitur, neque e capite 21 Poeticæ excidisse, ut Tyrwhittus conjiciebat, neque cum Spengelio (cf. *Annal. Monac.* 1840, nr. 133, p. 29 et ejusdem *Aristotelische Studien. Heft IV.* München, 1866, p. 17) de iis quæ comœdiam tractabant cogitandum esse. Erravit item David in Categ. p. 25, B, 17: Τὰ δὲ ὑποδύμενα αὐτὴν τὴν ἀπόδειξιν εἰσι τὰ Τοπικά, αἱ Ῥητορικὰ τέχνη, οἱ Σο-

(1) Themistius in ejusdem loci paraphrasi habet ἐν τοῖς Ἠθικοῖς, fol. 76 verso, t. II, p. 92, 4 Spengel. Cf. idem in *Physic.* II, 2, fol. 24 verso, t. I, p. 169, 5, Simplic. *ib.* p. 349, B, 12, Joann. Philopon. *ib.* p. 349, B, 16 et quæ diximus in libro *Die verlorenen Schriften des Aristoteles*, p. 181 sqq.

(1) Nihil huc facere titulos περὶ Τραγηδιῶν α' et Διδασκαλίας α' (Diog. L. 126 et 127), de quibus temere nonnulli cogitabant, satis manifestum est.

πιστικοὶ λέγχοι καὶ τὸ περὶ Ποιητικῆς, et quidem ita ut erroris fontem eundem esse agnoscas quem jam apud Abulfaragium notavimus. In iis quæ habent Ammonius in Arist. de Interpret. p. 99, A, 12 et Boethius ib. p. 290, ad Poeticæ c. 20 spectantia, illud memorabile est, utrumque plurali numero ἐν τοῖς περὶ Ποιητικῆς et in libris quos de arte poetica conscripsit, dixisse, unde fortasse conjicias eos antiquiore quodam commentario usos esse. Singulari contra numero Aristotelem ἐν τῷ περὶ Ποιητικῆς, e capite quarto, laudat Hermias ad Platonis Phædrum, p. 111 Ast.

Sed missis jam hisce locis, quibus etiam demonstratum esset eos ad deperditam partem Aristotelei libri pertinere, non multum juvaremur, de alio fragmentorum genere videndum, et quidem primum de iis quæ in Anonymi Excerpto, e codice Coisliniano 120 a Cramero, Anecd. Paris. t. I, p. 403 prolata (cf. Fragm. com. Græc. ed. Meinek. t. II, p. 1254, Scholia in Aristoph. ed. Dübner. et Aristophanes a Bergkio editus), latere suspicatus est Bernaysius (*Ergänzung zu Aristoteles Poetik, Rhein. Museum N. Folge, t. VIII, p. 561 ss.*), cujus sententiam præter alios probavit quoque qui novissime edidit Aristotelis librum de Poetica Fr. Susemihl (*Aristoteles über die Dichtkunst, gr. und d. Leipzig 1865*). Continentur in hoc Excerpto, post brevem totius poesis divisionem in genera, pauca quædam satisque inepta de tragœdia, multoque plura de comœdia, quorum partem ex Aristotele fluxisse putat Bernaysius. Ea vero hæc sunt, eo ordine quo apud Anonymum leguntur :

(165.)

§ 1 : Συμμετρίαν θέλει ἔχειν τοῦ φόβου (ἡ τραγωδία scil.) capiti 14 Poeticæ apposuit Susemihl.

§ 2 : Γίνεται δὲ ὁ γέλως ἀπὸ τῆς λέξεως κατὰ ὁμωνυμίαν, συνωνυμίαν, ἀδολοσχίαν, παρωνυμίαν, παρὰ πρόσθεσιν καὶ ἀφαιρέσιν, ὑποκόρισμα, ἐξαναλλαγὴν (φανῆ, τοῖς ὁμογενέσι), σχῆμα λέξεως.

§ 3 : Ὁ ἐκ τῶν πραγμάτων γέλως ἐκ τῆς ὁμιώσεως, τμησεῖ (ita Bern. pro χρήσει) πρὸς τὸ χεῖρον, πρὸς τὸ βέλτιον —, ἐκ τῆς ἀπάτης, ἐκ τοῦ ἀδυνάτου, ἐκ τοῦ δυνατοῦ καὶ ἀνακολούθου, ἐκ τοῦ παρὰ προσδοκίαν, ἐκ τοῦ χρῆσθαι φορτικῇ ὀρχήσει, ὅταν τις τῶν ἐξουσίαν ἔχοντων παρεῖς τὰ μέγιστα φαυλότητα λαμβάνῃ, ὅταν ἀσυνάρτητος ὁ λόγος ἢ καὶ μηδεμίαν ἀκολούθιαν ἔχῃ.

§ 4 : Διαφέρει ἡ κωμωδία τῆς λοιδορίας· ἐπεὶ ἡ μὲν λοιδορία ἀπαρακαλύπτως τὰ προσόντα κακὰ διεξις, ἡ δὲ δεῖται τῆς ὑπονοίας (ita Bern. coll. Eth.

Nic. IV, 14 pro eo quod apud Anon. legitur τῆς καλουμένης ἐμφάσεως).

§ 5 : Ὁ σκώπτων ἐλέγχειν θέλει ἀμαρτήματα τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος.

§ 6 : Συμμετρία τοῦ φόβου θέλει εἶναι ἐν ταῖς τραγωδίαις, καὶ τοῦ γέλοιο ἐν ταῖς κωμωδίαις.

§ 7 : Ἦθη κωμωδίας τὰ τε βωμολόχα, καὶ τὰ εἰρωνικά καὶ τὰ τῶν ἀλαζόνων.

Κωμικὴ ἔστι λέξις κοινὴ καὶ δημώδης.

Δεῖ τὸν κωμωδοποιὸν τὴν πάτριον αὐτοῦ γλῶσσαν τοῖς (ἄλλοις add. Bernays.) προσώποις περιτιθέναι, τὴν δὲ ἐπιγώριον αὐτῷ τῷ ξένῳ (αὐτῷ ἐκείνῳ Anon. em. Bern. Cf. Vahlen, *Rhein. Mus.* 1867, p. 148 sq.).

Μέλος τῆς μουσικῆς ἔστιν ἴδιον, ὅθεν ἀπ' ἐκείνης τὰς αὐτοτελεῖς ἀφορμὰς δεῖσθαι λαμβάνειν. Hæc ultima Susemihl. inseruit cap. 6 Poeticæ in fine § 18.

Etsi minime negare velim in his plura inesse quæ apte dicta sint neque Aristotele indigna, tamen illud mirari liceat, excerptorem qui ante oculos integrum Aristotelis de Poetica librum habuerit, non et meliores sive tragœdiæ sive comœdiæ definitiones, quam quæ apud illum leguntur, exscripsisse, quarum altera minime illi respondet, quæ apud ipsum Aristotelem Poet. c. 6, 1 legitur, altera vero § 2 : Κωμωδία ἔστι μίμησις πράξεως γέλοιο καὶ ἀμοίρου μεγέθους (συμμέτρου μεγ. conj. Bern.) τελείου χωρὶς ἐκάστου τῶν μορίων ἐν ταῖς εἰδεσι δρῶνταις, καὶ δι' ἀπαγγελίας, δι' ἡδονῆς καὶ γέλωτος περαίνουσα τὴν τῶν τοιούτων παθημάτων κάθαρσιν· ἔχει δὲ μητέρα τὸν γέλωτα, ridiculam profecto et plane insulsam definitionis tragœdiæ, qualis ab Aristotele data est, imitationem continet.

Quum paulo supra ex ipsius Aristotelis scriptis eos locos colligeremus, qui librum de Poetica qualis quidem hodie exstat, integrum non esse posse demonstrant, consulto illum prætermisimus, quo præcipue usi sunt, qui de hac re verba fecerunt. Sunt autem notissima illa verba in fine Politicorum VIII, c. 7, 4 : Τί δὲ λέγομεν τὴν κάθαρσιν, νῦν μὲν ἀπλῶς, πάλιν δ' ἐν τοῖς περὶ ποιητικῆς ἐροῦμεν σαφέστερον. In his vero illud primo notandum est, philosophum, quum ἐροῦμεν dicat, de re nondum acta loqui, hujusque igitur loci rationem plane aliam esse atque eorum quos supra attulimus, in quibus libri de Poetica ut jam absoluti mentio fit, ita ut jure quæri possit, num quod in Politicorum libris pollicitus est Aristoteles, revera præstiterit. Sed etiamsi hoc postea factum esse concedamus, ecce jam alia oritur difficultas, quam non satis fortasse perspectam habuerunt, qui hoc loco usi sunt ut demonstrarent, omnem illam de purgatione passio-

num quam vocant quæstionem, quam verbo tantum modo attigit Aristoteles in Poetica, accuratius sine dubio tractatam fuisse in deperdita hujus libri parte. Quod tamen ut verum sit valde ve-reor. Verbis enim περί ποιητικῆς, non libros de Poetica, sed ipsorum Politicorum partem designari puto, eodem plane modo ut, exempli causa, IV, 3, ἐν τοῖς περί τὴν ἀριστοκρατίαν, sive ib. 12 : Τὴν δ' αἰτίαν ὕστερον ἐν τοῖς περί τὰς μεταβολὰς τῶν πολιτικῶν ἐροῦμεν dicendo, non peculiare de his rebus libros sed alias Politicorum partes in animo habuit (1). Ac sane dubitari nequit quin, ut præter alios optime observatum est a v. cl. I. Spengel, in dissertatione de Aristotelis Politicis, (*Abhandl. der K. baier. Akademie*, t. II, p. 9), ob ea præsertim quæ a Platone dicta sunt, de poetarum in republica utilitate quæstio in Politicorum libris ab Aristotele tractari debuerit (cf. quoque Jourdain, *Recherches sur les traductions d'Aristote*, p. 181 : *Les livres de la Politique donnent lieu à une remarque : dans la plupart des manuscrits on lit cette note finale : Reliqua hujus operis in Græco nondum inveni*). Consequitur inde, ea quæ Bernaysius (*Grundzüge der verlor. Abhandlung des Aristot. über Wirkung der Tragödie*, Breslau 1857) ad hanc Aristotelis de affectuum purgatione doctrinam pertinere arbitratus est, e deperdita potius Politicorum parte, quam ex integro de Poetica libro fluxisse, nisi, quod minorem fortasse verisimilitatem habet, ad dialogum de Poetis referenda sunt.

ΑΠΟΡΗΜΑΤΑ ΟΜΗΡΙΚΑ.

De Homericis Aristotelis studiis (cf. R. Wachsmuth, *De Aristotelis studiis Homericis capita selecta*. Berol. 1863), locus est quem jam supra attulimus Dionis Chrysostomi, in Oratione de Homeri laudibus ita dicentis Or. LIII, p. 634 Emper. : Καὶ δὴ καὶ αὐτὸς Ἀριστοτέλης, ἀφ' οὗ φασὶ τὴν κριτικὴν τε καὶ γραμματικὴν ἀρχὴν λαβεῖν, ἐν πολλοῖς διαλόγοις περί τοῦ ποιητοῦ διεξίεισι θαυμάζων αὐτὸν ὡς τὸ πολὺ καὶ τιμῶν· ἔτι τε καὶ Ἡρακλείδης ὁ Ποντικὸς, τούτων δὲ πρότερος Πλάτων πανταχοῦ μέμνηται, quæ licet præcipue illum morem philosophi spectent, quo eum et in superstitibus libris usum esse constat, ut verba scilicet poetæ ubique asserat, ut ea sive illustret sive in suos usus convertat, tamen et curam quam et in recensenda Iliade et in explicandis difficilioribus poetæ locis posuisse dicitur significare videntur. De qua posteriores plura narraverunt etsi for-

tasse non omnino fide digna. Ita enim in Vita Marciana legitur p. 2 Robbe : Ἔως μὲν οὖν ἔτι νέος ἦν, τὴν τῶν ἐλευθέρων ἐπαίδευτο παιδείαν, ὡς δηλοῖ τὰ γεγραμμένα αὐτῷ Ὀμηρικὰ Ζητήματα, καὶ ἡ τῆς Ἰλιάδος ἐκδοσις, ἣν δέδωκε τῷ Ἀλεξάνδρῳ, καὶ ὁ περί Ποιητῶν διάλογος κτλ., quæ iisdem fere verbis in altera quoque Vita sunt, ubi tamen p. 10, 22 Westerm., non Ὀμηρικὰ Ζητήματα sed Ὀμήρου προβλήματα nominantur. Horum librorum titulum ita affert index Diogenis Laertii : Ἀπορημάτων Ὀμηρικῶν α' β' γ' δ' ε' ζ' et levi discrepan-tia Anonymus Ἀπορημάτων Ὀμηρικῶν ζ'. In ejusdem appendice iterum recensentur et præter ea tituli de quibus nulla apud alium quandam mentio reperitur : Ἀπορήματα Ἡσιόδου ἐν α', Ἀπορήματα Ἀρχιλόχου, Εὐριπίδου, Χοιρίλου ἐν βιβλίῳ γ', Ἀπορημάτων ποιητικῶν α', Αἰτίας ποιητικῆς, Προβλημάτων Ὀμηρικῶν ε', quos eosdem libros nominat etiam Dschemaluddinus : *Quæstiones de Homeri versibus maxime reconditis libri X*. Inde duas collectiones existitis conjicere licet, quarum antiquiorem, ex Alexandrino quodam, ut videtur, grammatico, laudant Phrynichus p. 225 ed. Lobeck. et Antiaticistes in Bekkeri Anecd. t. I. p. 34 Ὀμήρου ἀπορήματα sive Ὀμηρικὰ Ἀπορήματα appellantes.

Etsi vero neutrius horum librorum titulus alibi asseratur, minime tamen dubito quin ex illis desumpta sint, quæ solo Aristotelis nomine apposito de quarundam Homericarum quæstionum solutione sive apud Strabonem sive apud Athenæum leguntur (cf. infra in fragmentis). Quod multo etiam certius de Plutarcho affirmare licet, tantum non ipsum libri titulum apponenti, quum Non posse suaviter vivi sec. Epicur. c. 12 dicat : Ἄλλ' ἴδει γε τοὺς ἀπολαυστικούς... εἴτ' ἄγειν ἀπροόσια τοῦ βίου καὶ μεθεόρτους καλὰς ἐν ἱστορίαις καὶ ποιήμασι διατρίβοντας ἢ προβλήμασι μουσικοῖς καὶ γεωμετρικοῖς· οὐ γὰρ ἂν ἐπῆλθεν αὐτοῖς εἰς νοῦν βαλίσθαι τὰς τυφλὰς ἐκεῖνας καὶ νωδὰς ψηλαφήσεις καὶ ἐπιτηδεύσεις τοῦ ἀκολάστου μεμαθηκόσιν, εἰ μηδὲν ἄλλο, γράφειν περί Ὀμήρου καὶ περί Εὐριπίδου ὡς Ἀριστοτέλης καὶ Ἡρακλείδης καὶ Δικαίαρχος. Cui loco alter accedit paulo infra in eodem libro apud Plutarchum positus c. 13 : Τί λέγεις, ὦ Ἐπίκουρε; κηθαρωδῶν καὶ αὐλητῶν ζωῶν ἀκροασάμενος εἰς τὸ θέατρον βαδίσεις, ἐν δὲ συμποσίῳ Θεοφράστου περί συμφωνιῶν διαλεγόμενος καὶ Ἀριστοτέλου περί μεταβολῶν καὶ Ἀριστοφάνους περί Ὀμήρου τὰ ὅσα καταλήψῃ ταῖς χερσὶ δυσχεραίων καὶ βδελυττόμενος, ubi pro Ἀριστοφάνους egregie emendavit Ἀριστοτέλους Nauck, in Aristophan. Byzant. p. 24; cf. *Rhein. Mus. N. F.* t. III, p. 452. Eundem morem librum potius signifi-

(1) His exemplis et alia quædam addi possunt : cf. I, 5, 11; III, 4, 2.

candi quam indicato titulo nominandi supra jam observare licet in eodem Plutarchi libro, c. 10, ubi Aristotelis Politicæ designantur per κτίσεις καὶ πολιτείας. Ceterum nec illud silentio prætereundum est, haud uno in loco Homericorum versuum explicationes apud Plutarchum memoratas esse, quæ ad nullum alium librum commodius referri possunt quam ad Homericæ Aristotelis Problemata.

Sed longe maximus numerus fragmentorum quæ ex his Quæstionibus philosopho adscriptis servata sunt, Homericis debentur scholiis, quibus omnibus unus idemque fons, Porphyrii scilicet deperditus liber fuisse videtur, Ὁμηρικὰ Ζητήματα inscriptus (cf. Schol. ad Iliad. γ, 175; β, 249, 308), in quo, teste Joanne Tzetze, Exeges. in Iliad. p. 3, 5 Herm., controversarum quæstionum solutionem sibi proposuerat, congestis simul, ut idem Tzetzes nobis auctor est, quod et scholia demonstrant, veterum solutionibus; cf. Schol. in Exeg. Iliad. p. 125, 20: Ὁ Πορφύριος καὶ ὁ ἄνδρῶν συνεποίησατο πάντες παιδιῶδεις καὶ ἀρχαϊκὰς ἀπορίας ἀπέλυσαν. Quod verius dictum est, quam ut ipsius Tzetzis opinio haberi possit. De hoc vero Porphyriano opere quæstionem tractare nuper aggressus est Kammer, in specimine *Porphyrii Scholia Homericæ*, Regimont. 1865 (cf. Parisot *de Porphyrio tria Tmemata*, Paris. 1845).

Quod si jam quæretur quid de horum fragmentorum origine et auctoritate statuendum sit, non magis difficile est negare Problemata Homericæ ab Aristotele conscripta fuisse quam demonstrare contrarium. Etenim argumentum quod præcipuum fuit iis, qui subditio libro Porphyrium usum esse contendunt, inter quos satis erit nominasse C. Lehrsium v. cl. *de Aristarchi studiis Homericis*, p. 222 ed. alt., insulitas nempe et puerilitas quæstionum et solutionum, quum per se jam satis infirmum est, plane evellitur similitum problematum comparatione quorum plenum est Aristotelis Poeticæ caput vicesimum quintum, quod περὶ προβλημάτων καὶ λύσεων inscribitur. Aut igitur concedendum erit Aristotelis ingenium et doctrinam a talibus non abhorruisse, aut cum F. Rittero, ad talem explicationem confugiendum erit (p. 264 Comment. in Poetic.), ut affirmemus Poeticæ quandam interpolatorem, ex subdititia collectione Problematum Homericorum, Aristotelis nomine inscripta, ine-

ptias illas in Poeticæ caput XXV (quod et ipsum totum subdititum putat Ritterus) invexisse. Verum enim vero qui semel in talem viam ingressus fuerit, vereor ne multo longius abripatur quam et ipse voluerit. An de solo fortasse Aristotele ita judicabimus? An illi soli in his errare non licuerit, in quibus plerumque Heraclitum, Platonem, Antisthenem aliosque summi ingenii philosophos mire cæcutientes deprehendimus? Quodsi igitur non de omnibus fere dubitare placet, quæcumque ante Alexandrinorum grammaticorum ætatem de talibus prolata sunt, jam multo magis artis criticæ rationibus conveniens de his ita statuere, cum in hisce ἀπορίαις et λύσεσι, tum etiam in etymologicis, non ex nostro sensu dijudicanda esse vel quæstionum opportunitatem vel veritatem solutionum.

At minime vero, dicit fortasse aliquis, ita demonstratum est revera pro genuinis habenda esse quæ feruntur Aristotelis Homericæ Problemata, sed tantum haberi posse. Libenter hoc concedam, quin et illud adjiciam plerumque satis incertum esse quid ipse Aristoteles dixerit quid a Porphyrio aliisve additum sit. Accedit et illud quod eadem plane horum problematum ratio fuisse videtur atque eorum quæ physica inscripta sunt, et quidem talis, ut genuinis et vere Aristotelis varia a variis sive similia sive et alia interponerentur. Cujus rei, quæ per se jam satis verisimilis est, documento præcipue illud esse puto, quod, ut supra vidimus, manifeste duplex eorum nominatur collectio, quarum una sex libris, altera vero decem continebantur. Quin et singula problemata peculiari titulo inscripta circumlata esse videntur, ut declarat inscriptio in appendice indicis Anonymi (3): Εἰ δὲ ποτε Ὁμηρος ἐποίησε τὰς Ἑλλίου βούς, ubi pro εἰ, τί corrigendum videtur, si, quod suspicor, ex hoc problemate servata sunt quæ fragm. 206 leguntur. Ita illud tantum modo affirmare licet, tempore quo Andronicus indicem suum confecit Homericorum Problematum collectionem exstitisse quæ Aristoteli philosopho tribuebatur, hanc vero collectionem respexisse grammaticum antiquum cujus testimonio usi sunt Phrynichus et Antiaticistes Bekkeri, et quidem, quod notandum est, ut vocabuli usum inde comprobarent.

ΙΑΙΑΣ.

1 (166).

Schol. Ven. B. ad Il. β, 53, p. 46 Villois., ad β, 73, p. 50, B, 39 Bekk. : Διὰ τί ὁ Ἀγαμέμνων ἀποπειράται τῶν Ἀχαιῶν καὶ οὕτως ἐπραξεν ὥστε ὀλίγου τὰ ἐναντία συμβῆναι (ita Bekk. pro scriptura cod. συμβουλεύειν) ἢ ἐβουλεύετο; καὶ τὸ κόλυμα ἀπὸ μηχανῆς· ἢ γὰρ Ἀθηνᾶ ἐκόλυεν· ἐστὶ δὲ ἀποίητον μηχανήμα λυεῖν ἄλλως εἰ μὴ (ei add. Villois., cod. ἄλλως μὴ) ἐξ αὐτοῦ τοῦ μύθου. Φησὶ δὲ ὁ Ἀριστοτέλης ποιητικὸν μὲν εἶναι τὸ μιμῆσθαι τὰ εἰωθότα γενέσθαι καὶ ποιητῶν μᾶλλον τὸ κινδύνου παρειασάγειν. Εἰκὸς δὲ καὶ ἐκ λοιμοῦ παπονημένου... Quæ longior sequitur explicatio, Porphyrii, non jam Aristotelis esse videtur, etsi hujus nomen toti scholio superscriptum legatur; cf. Egger v. cl. *Essai sur l'histoire de la critique chez les Grecs*, p. 140.

Ceterum de eadem re aliter judicavit philosophus Poetic. c. 15, § 11 : Φανερόν οὖν ὅτι καὶ τὰς λύσεις τῶν μύθων ἐξ αὐτοῦ δεῖ τοῦ μύθου συμβαίνειν, καὶ μὴ ὥσπερ ἐν τῇ Μηδείᾳ ἀπὸ μηχανῆς καὶ ἐν τῇ Ἰλιάδι τὰ περὶ τὸν ἀπόπλου, ubi tamen non erat cur de Iliade Homerī dubitarent G. Hermannus ad l. l. Poeticæ et Welckerus, in *Museo Rhen.* a. 1837, p. 492.

2 (167).

Schol. Ven. B ad Il. β, 169, p. 59, A, 28 Bekk. : Ἀτάλαντον· λύων δ' Ἀριστοτέλης τὸ τάλαντον οὔτε ἴσον φησὶ τότε καὶ νῦν εἶναι, οὔτε ἀφωρισμένην χρῆσθαι σταθμῷ, ἀλλὰ μέτρον τι μόνον εἶναι ὡς καὶ φιάλη, σγῆμά τι ἀφωρισμένον οὐκ ἔχον σταθμόν, μέτρον δὲ τι (ita Rosius pro iis quæ sunt in cod. ἔχον σταθμόν, μέτρον δ' οὐκέτι). Καὶ τὸ τάλαντον ἐξέ μέτρον τί ἐστὶ, ποσὸν δ' οὐκέτι ἀφωρισμένον· διὸ καὶ τὸ ἀντικείμε-

μενον αὐτοῖς ὑπερφιάλον καὶ ἀτάλαντον, ὥσπερ γὰρ τὸ ὑπερφιάλον τὸ πολὺ σημαίνει καὶ ἀμέτρον, ὡς τῆς φιάλης ἀμέτρου οὔσης (ὑπερφιάλος γὰρ ὁ ὑπερβῆλων τῇ ἀμετρῷ τὸ μέτρον τῆς φιάλης), οὕτω καὶ ἀτάλαντος ὁ ἐξηρημένος τοῦ μέτρου τοῦ κατὰ τὸ τάλαντον. Ὁ δὲ ἐκ τῶν ἀνίσων ἐκβεβηκώς ἴσος ἂν εἴη· ὁ γὰρ οὐκ ἀνίσος οὗτος καὶ ἀτάλαντος, ὁ τὸ ἀνίσον τῶν ταλάντων μὴ ἔχων διὸ καὶ ἴσος· ὁ γὰρ ἐν ἄλλοις ἐφη· « ἴσος Ἴενουαλί· » (Il. γ, 132,) » τοῦτο δεδήλωκεν ἐν τῷ « ἀτάλαντος Ἀρηί (υ, 295). » Ad hanc subtiliorem quavis veriore interpretationem provocat Schol. Bl. il. ε, 576, p. 166, B, 51 Bekk. : Ἀτάλαντον· τὸ τάλαντον ὁ μὲν Ἀριστοτέλης ἄλλως ἐξηγεῖτο, καὶ εὐρήσεις τοῦτο ἐμπροσθεν εἰς τὸν οὕτως ἔχοντα στίχον· « Ὡς φάτο, Μηριόνης δὲ θεῶν ἀτάλαντος Ἀρηί (υ, 295), » ubi tamen non intelligitur, quid sibi illud ἐμπροσθεν (ἐν τῷν addit cod. L.) velit. Ceterum e Porphyrio hoc scholium fluxisse ex Eustathio apparet, apud quem tamen Aristotelis mentio excidit, ad Iliad. p. 196, 35 Rom. (β, 169) : Ὁ δὲ Πορφύριος καὶ αὐτὸς ἀτάλαντον λέγων τὸν ἴσον, ἄλλως τὴν λέξιν καθίστησι, δεικνύων ἀνίσον μὲν εἶναι παρὰ τοῖς παλαιοῖς τὸ τάλαντον, ὡς πολλαχῶς φαίνεται, ἀτάλαντον δὲ ἐντεῦθεν νοεῖσθαι τὸ μὴ κατὰ τὸ τάλαντον ἀνίσον, ἀλλὰ τῆς ἐκείνου ἐστερημένον ἀνισότητος. Porphyr. Quæst. Homeric. 27 : Ἀτάλαντος οὖν ὁ ἴσος καὶ μὴ ταλαντεύων Quæ hîc adscribit Rosius e schol. B ad Iliad. ψ, 269, ea potius e peculiari quæstione ducta esse puto. Cf. infra fr. 25.

3 (168).

Schol. Ven. B ad Il. β, 183, p. 60, A, 10 Bekk. (ἀπὸ δὲ χλαῖναν βάλε) : Ἀπρεπὲς εἶναι δοκεῖ τὴν χλαῖναν ἀποβαλόντα μονοχιτώνα θεῖν τὸν Ὀδυσσεῖα διὰ τοῦ στρατοπέδου, καὶ μάλιστα αἶος Ὀδυσσεὺς εἶναι ὑπεληπται. Φησὶ δ' Ἀριστοτέλης, ἵνα διὰ τοῦτο θαυμάζων ὁ ὄγκλος ἐπιστρέφεται καὶ ἐξικνῆται ἢ φωνῇ

QUÆSTIONES HOMERICÆ.

ΙΛΙΑΣ.

1.

Cur Agamemno animos Græcorum tentat atque ita effecit ut non multum abesset, quin contraria acciderent atque quæ in mente habuerit? Et impedimentum est ex machina, Minerva enim impedivit; non poeticum autem est impedimentum aliter solvere quam ex ipsa fabula. Dicit autem Aristoteles et poeticum esse imitari ea quæ fieri solent et poetarum magis pericula inducere.

2.

Solvens difficultatem (quæ ex usu vocabuli ἀτάλαντον oritur) Aristoteles dicit talentum neque tunc idem valuisse

atque nunc valet, neque definitum pondus habuisse, sed mensuram solum quandam fuisse, ut et phiala vas nec definitæ magnitudinis nec mensura quædam. Et talentum mensura quædam est, non definitæ vero magnitudinis. Quare opposita sunt illis ὑπερφιάλον et ἀτάλαντον: sic ut enim ὑπερφιάλον multum significat et sine mensura, quum phiala nullam habeat mensuram (ὑπερφιάλος enim is qui absque mensura, quum sic inensuram phialæ superet), ita et ἀτάλαντος qui mensuram talenti egreditur.

3.

Indecorum videtur, Ulysses abjecto pallio solum tunica indutum per castra currere et præsertim qualis Ulysses fuisse accipiatur. Aristoteles autem ideo fieri dicit, ut ita in se convertat turbam admirantem, atque vox quam maxime diffundatur, aliis aliunde convenientibus.

ὡς ἐπὶ μείζον ἄλλου ἄλλοθεν συνιόντος· οἶον καὶ Σόλων λέγεται πεποικηκέναι, ὅτε συνῆγε τὸν ὄχλον περὶ Σαλαμῖνος (cf. Plut. V. Solonis c. 8).

Eadem habet cod. Lips., in quo Aristoteλης in capite scholii inscriptum est, p. 95, 25 ed. Bachm. Solutionis ab Aristotele propositæ vestigia occurrunt in eodem scholio p. 60, A, 23 : ubi variorum aliorum solutionibus allatis, hæc adduntur : Οἱ δὲ μᾶλλον συντίθενται, ὅπως ἐπιστρέψῃ τὸ πλῆθος πρὸς ἐαυτὸν ἀπὸ τῆς περὶ τοῦ φεύγειν ταραχῆς, ἐπέχων διὰ τοῦ ξενισμοῦ. Cf. ib. v. 3 Bekk. : ἡ διὰ τὸ ἐπιστρέφειν τῇ παραδόξῳ θείᾳ τοὺς πολλούς, quæ et apud Eustathium leguntur p. 198.

4 (169).

Schol. Venet. B ad Iliad. β, 305, p. 68, B, 50 Bekk. : « Ἡμεῖς δ' ἀμφὶ περὶ κρήνης ἱεροῦς κατὰ βωμοῦς », μέχρι τοῦ, « Τῷ δεκάτῳ δὲ πόλιν αἰρήσομεν εὐρυάγειαν (v. 329) ». Περὶ τούτων τῶν ἐπιῶν ἠπόρηται ὁ Ἀριστοτέλης τοιαῦτα· Διὰ τί ὁ Κάλχας, εἰ μὲν (δὲ μὲν Wachsm. l. 1, p. 36) οὐδὲν ἦν τέρας τὸ γινόμενον (τῶν γιγνομένων idem), ἐξηγεῖται ὡς τέρας; τί γὰρ ἄτοπον ὑπὸ ὄψεως στρουθοῦς κατέδεσθαι ἢ τούτους ὀκτῶ εἶναι; Περὶ δὲ τοῦ λίθου γενέσθαι, οὐδὲν λέγει, ὃ ἦν μέγα, εἰ μὴ ἄρα εἰς τὸν ἀπόπλου ἀσήμεναι, ὡς τινὲς φασιν. Οὐκ ἔδει δὲ ἀναμνησαί· εἰκόσ γὰρ ἦν ὑπολαβεῖν, καὶ εἰ μάρτυς (μήτις Mehler. Rhein. Mus. 1850, p. 145) ἔλεγε. Καὶ τότε ἀξίως ἔλεγε τοῦτο, ὅτι οὐδὲ ἀπέδωκεν, ἂν εἶη τὸ τέρας· ἐνάτη γὰρ ἦν ἡ μήτηρ, δεκάτῳ δὲ τὸ Ἴλιον ἦλω. Φησὶν οὖν μὴ εἰς τὸν νόστον εἰρηθεῖν τὰ περὶ τῆς ἀπολιθώσεως τοῦ δράκοντος, διὸ οὐδ' ἐποίησε λέγοντα· οὔτε γὰρ πάντες ἀνοστοὶ ἐγένοντο, γελοῖός τ' ἂν ἦν οὐκ ἀποτρέπον τοῦ πλοῦ ἀλλὰ πλείν προτρεπέμενος, οὗς ἐδήλου τὰ σημεῖα μὴ ἐπανήξειν. Μὴ ποτ' οὖν, φησί, τὸ σημεῖον τὸ λίθον γενέσθαι βραδύτητος (ita Bekk.,

apud Villos. βραδύ τοῦτο) σημεῖον ἦν, ὅπερ ἤδη καὶ ἐγεγόνει, καὶ οὐκέτ' ἦν φοβερόν· ἐλήφθη δὲ οὖν ἔτσιν ἐννεά· τοῦ δεκάτου γὰρ ἔτους ἀρχομένου ἐγένετο, ἀριθμῆ δὲ τὰ ἐλόκληρα ἔτη, ὥστε συναῖδει ὀρθῶς ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπολωλότων καὶ τῶν ἐτῶν.

In ea parte hujus scholii quæ in asserendis aliorum explicationibus versatur, quam Villosionius excscribere noluit, iterum, Rosio teste, ad Aristotelem provocatur, cod. fol. 27 recto : « Ἡ δὲ τοῦ δράκοντος ἀπολιθώσις κατὰ μὲν Ἀριστοτέλην τὴν βραδύτητα ἐδήλου καὶ τὸ σκληρὸν τοῦ πολέμου, κατὰ δὲ ἄλλους τὴν τῆς πόλεως ἐρήμωσιν. Cf. Eustath. p. 226 29 Rom. De Aristotelea interpretatione fortasse locutus est Cicero de Divin. II, 30 : *Quæ tandem ista auguratio est ex passeribus annorum potius quam aut mensium aut dierum? Cur autem de passeribus conjecturam facit, in quibus nullum erat monstrum; de dracone silet, qui id quod fieri non potuit, lapideus dicitur factus? Postremo quid simile habet passer anni?* Quæ in schol. ALV ad II. β, 308, p. 69, B, 7 Bekk. leguntur : Τέρας δὲ τὸ ὀκτῶ τατοκένα· ἐπὶ γὰρ τίττει, cum iis conferenda sunt, quæ ex Aristotele servavit Athenæus IX, p. 391, F : Τίττει γοῦν ὁ στρουθός, ὡς φησὶν Ἀριστοτέλης, καὶ μέχρι ὀκτῶ, ad libros de Animalibus non superstites, potius tamen quam ad Homericas Quæstiones pertinentia.

5 (170).

Schol. Venet. B ad Iliad. β, 649 (Κρήτην ἐκατόμολιν), p. 87, B, Bekk. 38 : Διὰ τί ἐνταῦθα μὲν πεποίηκεν,

Ἄλλοι δ' οἱ Κρήτην ἐκατόμολιν ἀμφεμένοντο,

ἐν δὲ τῇ Ὀδυσσεΐα εἰπὼν ὅτι ἔστι ἡ Κρήτη καλλὴ καὶ πείρα καὶ περιέρρυτος,

sicut et Solon fecisse dicitur quum populum propter Salaminem concitaret.

4.

De loco Iliadis libri secundi inde a versu 305 : « Nos autem circumjecti circa fontem, sacris in altaribus, » ad versum 329 : « Decimo autem (anno) urbem capiemus latas vias habentem », ita disputat Aristoteles : Cur Calchas si id quod evenerat nullum erat prodigium, ut prodigium interpretatur? Quid enim mirum habet passeres a serpente vorari vel hosce octo esse? De eo autem quod serpens in lapidem mutatus est nihil dicit, quod grave erat. Nisi vero de navium solutione interpretatus est, ut nonnulli dicunt. Non vero opus erat dicere, facile enim erat conjicere etiam si nullus dicebat. Et tunc illa merito dicebat, quum non dixisset num esset prodigium : nona enim erat mater, decimo autem anno capta est Troja.

Dixit igitur Aristoteles mutationem serpentis in lapidem non ad reditum spectare : quamobrem nec dicentem fecit poeta; neque enim omnes reditu privati sunt. Ridiculus deinde fuisset si non averteret a navigando, sed exhortaretur ut navigarent eos, quibus ostendebat prodigium reditum negari. Fortasse vero, inquit, prodigium illud in lapides mutari, diuturnitatis signum erat, quam jam experti erant et quæ nihil formidolosi habebat. Troja vero novem annis capta est. Cecidit enim in eunte decimo anno, numerat vero integros annos, ut numeros eorum qui perierant et annorum congrueret.

5.

Cur in hoc versu Iliadis :

Ceterique, qui Cretam centum-urbium incolabant poeta dixit, in Odyssea vero (XIX, 173), postquam Cretam

Ἐν δ' ἀνδραποῖ πολλοί..... καὶ ἐνενήκοντα πόλεις (τ, 173)·

τὸ γὰρ ποτὲ μὲν ἐνενήκοντα ποτὲ δὲ ἑκατὸν λέγειν δοκεῖ ἐναντίον εἶναι. Ἡρακλείδης μὲν οὖν καὶ ἄλλοι λέγειν ἐπαχίρουν οὕτως... Ἀριστοτέλης δὲ οὐκ ἀτοπὸν φησιν, εἰ μὴ πάντες τὰ αὐτὰ λέγοντες πεποιήνται αὐτῶ· οὕτω γὰρ καὶ ἀλλήλοισι τὰ αὐτὰ παντελῶς λέγειν ὤφειλον.

Pro ὤφειλον, quod e codice dedit Rosius, Villoisonus et Bekkerus ὀφειλοῦσιν habent, quæ etiam lectio est codicis Lips.; cf. schol. in Iliad. ed. Bachmann. p. 141, 27. Aliter alii difficultatem solvere aggressi sunt; cf. Schol. DA apud Bekk. l. l. 12 Eustath. p. 313, et Strabon. l. X, p. 735.

6 (171).

Schol. Ven. B ad Iliad. γ, 236 (δοῶ δ' οὐ δύναμαι) : Διὰ τί τὴν Ἑλένην πεποιήκεν ἀγνοῦσαν περὶ τῶν ἀδελφῶν ὅτι οὐ παρήσαν, δεκαετοῦς τοῦ πολέμου ὄντος καὶ αἰχμαλώτων πολλῶν γινομένων· ἀλογον γάρ. Ἔτι δὲ καὶ εἰ ἠγνόει, ἀλλ' οὐκ ἦν ἀναγκαῖον μνησθῆναι τούτων οὐκ ἐρωτηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Πριάμου περὶ αὐτῶν· οὐδὲ γὰρ πρὸς τὴν ποιήσιν πρὸ ἔργου ἦν ἡ τούτων μνήμη. Φησὶ μὲν οὖν Ἀριστοτέλης· Ἴσως ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐντυγχάνειν ἐφυλάττετο τοῖς αἰχμαλώτοις. Ἡ ὅπως τὸ ἦθος βελτίων φανῆ καὶ μὴ πολυπραγμοσίῃ, οὐδὲ τοὺς ἀδελφοὺς ἤδει ὅπου εἰσι. Φαίνεται δὲ πάντα καὶ λέγουσα καὶ οἰκονομοῦσα ὅπως

ὁ τε Πρίαμος καὶ οἱ ἄλλοι πεισθῶσι· Τρῶες ὅτι ἀκούσιος καὶ παρὰ γνώμην αὐτῆς ἢ εἰς τὴν Ἴλιον γέγονε ἀφίξις. Hæc e codice primus protulit Rosius; apud Bekkerum leguntur tantum modo excerpta p. 108, A, 44: Τοῦτό φησιν (ἢ Ἑλένην scil.) ὡς πάντη μὲν ἐκπετάσασα τὴν θίαν, οὐδαμῆ δὲ ἰδοῦσα. Πῶς δὲ οὐκ ἐρωτηθεῖσα προβάλλεται τὰ περὶ τῶν ἀδελφῶν; ὁ δὲ φησὶ ὅτι προοικονομεῖ ὁ ποιητὴς βουλόμενος εἰπεῖν τὴν ἀφάνειαν αὐτῶν. Ἡγνόει δὲ τὰ περὶ αὐτῶν ἴσως μὴ συγχωρομένη συντυγχάνειν τοῖς αἰχμαλώτοις. Eadem in Schol. cod. L. p. 172, 8 ed. Bachm.

7 (172).

Schol. Venet. B ad Iliad. γ, 276, p. 110, A, 26 Bekk. : Πορφυρίου. Διὰ τί βουλόμενος ἐπιτορκῆσαι τοὺς Τρῶας ὁ ποιητὴς, ἵνα εὐλόγως ἀπόλωνται, οὐδαμοῦ πεποιήκεν ἐπιτορκῶντας, ἀλλ' οἰεταί; ὁ γὰρ ὄρκος ἦν, εἰ Ἀλέξανδρον ἀποκτείνετον δὲ Μενέλαος, ἀποδοθῆναι τὴν Ἑλένην· οὐκ ἀναιρεθέντος δὲ οὐδαμοῦ ἠδίκουν μὴ ἀποδιδόντες οὐδ' ἐπιώρκησαν. Φησὶ δ' Ἀριστοτέλης ὅτι οὐδ' ὁ ποιητὴς λέγει ὡς ἐπιώρκησαν, (ὅτι οὐδ' ἀπόλλυνται ὅτι ἐπιώρκησαν οὐδὲ ὁ ποιητὴς λέγει ὡς ἐπιώρκησαν conj. Lehrs. ap. Kammer. l. l. p. 34.) καθάπερ ἐπ' ἄλλων·

Ὡς φάτο καὶ ῥ' ἐπιόρκον ἐκάμοσε (II. κ, 352),

ἀλλ' ὅτι κατάρτοι ἦσαν· αὐτοὶ γὰρ ἑαυτοῖς κατηράσαντο εἰπόντες·

ut pulchram et pinguem et circumflumam celebravit, hoc addit :

In ea autem homines multi..... et nonaginta urbes?

Quum enim tum nonaginta tum centum dicat, sibi ipsi repugnare videtur. Heraclides vero et alii hoc ita solvere conati sunt... Aristoteles autem non male se habere dicit, si non omnes eadem dicentes a poeta inducuntur, ita enim oportebat eadem plane alios aliiis dicere.

6.

Cur finxit Helenam ignorantem quam ob causam fratres non præsentes sint, quum jam decem annos bellum duravisset et multicaptivi facti essent; absurdum enim. Præterea vero etiam si ignorabat, nihil opus erat hujus rei mentionem ab illa fieri, quum ipsam Priamus non de illis interrogavisset, neque enim horum mentio utilis erat carmini. Dicit vero Aristoteles : custodiebatur fortasse ab Alexandro ne cum captivis congregaretur. Sive ut ipsius mores meliores viderentur neque curiosius se gereret, ubi fratres essent ignorabat. Omnia enim dicere et facere videtur, ut et Priamus et Trojani in hanc sententiam adducantur se invitam et contra sententiam animi illum venisse.

7.

Cur, quum perjuri reos facere vellet Trojanos poeta, ut jure pereant, nullibi perjuros fecit, sed putat? Jusjurandum enim hoc erat : Si Alexandrum interfecerit Menelaus, Helena tradetur. Non interfecto vero Alexandro nequaquam injuste egerunt non tradentes Helenam neque jusjurandum fefellerunt. Aristoteles autem inquit poetam non dixisse Trojanos perjuros factos esse sicut de aliis dixit :

Sic dixit et sane perjuriam juravit (II. X, 332 s.),

sed diris devotos fuisse, ipsi enim se deoverunt quum dixerint :

Jupiter augustissime, maxime et immortales dji ceteri; uti priores præter fœdera offenderint, sic ipsi cerebrum humi fluat, sicut hoc vinum (II. III, 208 ss.).

Non perjurerunt igitur, sed male egerunt et contra jusjurandum. Devoti igitur diris fuerunt. Itaque et Juno illos noxios facere tentat ex ipsis ob quæ se deoverant. Quum enim illi dixissent :

Uti priores præter fœdera offenderint, sic ipsi cerebrum humi fluat, sicut hoc vinum.

Ζεῦ κύδιστε, μέγιστε, καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι,
ὀππότεροι πρότεροι ὑπὲρ ὄρκια πημήνεια,
ὡδὲ σφ' ἐγκέφαλος χαμάδι· βέιοι ὡς ὄδε οἶνος
(II. γ, 298 sqq.).

Οὐκ ἐπιώρκησαν μὲν οὖν, ἐκακούργησαν δὲ καὶ ἔβλα-
ψαν τοὺς ὄρκους· ἐπάρατοι οὖν ἦσαν. Ταῦτά τοι καὶ
Ἦρα πειράται ἐξ αὐτῶν ὧν κατηράσαντο γενέσθαι
αὐτοῖς τὴν βλάβην· εὐξαμένων γὰρ ἐκείνων,

Ὀππότεροι πρότεροι ὑπὲρ ὄρκια πημήνεια
ὡδὲ σφ' ἐγκέφαλος χαμάδι· βέιοι ὡς ὄδε οἶνος,

ἢ Ἦρα αὐτὸ τοῦτο παρακελεύεται τῇ Ἀθηνᾷ·

Ἐλθεῖν ἐς Τρώων καὶ Ἀχαιῶν φύλοπιν αἰνὴν,
πειρᾶν δ' ὡς καὶ Τρώες ὑπερκύδαντας Ἀχαιοῦς·
ἄρῳσι πρότεροι ὑπὲρ ὄρκια δηλήσασθαι (II. δ, 65 ss.).

Τὸ δὲ βλάβη· οὐκ ἔστιν ἐπιώρκῃσαι.

Expressit hoc scholium e cod. Veneto Mehler,
*Proben homerischer Scholien aus cod. Venet. B in
ihrer wahren Gestalt, Rhein. Mus. N. F. t. VII,*
p. 147. Eadem quaestio in Porphyrii scholio ad
II. γ, 457, p. 118, B, 22 tractatur.

8 (173).

Schol. Ven. B ad Iliad. γ, 277 (Ἡελίος δ' ὅς
πάνθ' ἐφορᾷ), p. 110, A, 51 Bekk. (cf. Schol. cod.
Lips. p. 173, 31 Bachm.). Πορφυρίου. Διὰ τί τὸν
ἥλιον πάντα ἐφορᾷ καὶ πάντα ἐπακούειν εἰπὼν, ἐπὶ
τῶν ἑαυτοῦ βοῶν ἀγγέλου δεόμενον ἐποίησεν·

Ὀνεία δ' ἡλίω ὑπερίον ἀγγελος ἦθε
Λαμπετίη τανύπελος, ὁ οἱ βόας ἔκταν ἑταῖρο
(Od. μ, 374 s.).

Λύων δ' Ἀριστοτέλης φησὶν, ἦτοι ὅτι πάντα μὲν ὄρᾳ
ἥλιος ἀλλ' οὐχὶ ἄμα, ἦτοι ὅτι τῷ ἡλίῳ ἦν τὸ ἐξαγγεῖλαι
ἢ Λαμπετία ὡσπερ (τὴν Λαμπετίαν ὄσπερ Lehrs.
ap. Kammer. I. I. p. 36) τῷ ἀνθρώπῳ ἢ ὄψις· ἢ ὅτι,
φησὶν, ἀρμόστων ἦν εἰπεῖν οὕτως τὸν τε Ἀγαμέμνονα
ὀρκίζοντα ἐν τῇ μονομαχίᾳ·

Ἡελίος δ' ὅς πάντ' ἐφορᾷ καὶ πάντ' ἐπακούει
(II. γ, 277),

καὶ τὸν Ὀδυσσεῖα πρὸς τοὺς ἑταίρους λέγοντα· οὐ γὰρ
δὴ καὶ τὰ ἐν Ἄδου ὄρᾳ.

Idem scholium, cujus pars tantum exstat in
Ambrosianis B et Q apud Dindorfium, in cod.
Vindob. Græc. phil. 133 ad Odys. μ, 374 ar-
positum legitur, unde protulit Rosius: Πορφυ-
ρίου· ὡνεία δ' ἡλίῳ ὑπερίον· ἐναντίον τοῦτο τῷ·
« Ἡελίος ὅς πάντ' ἐφορᾷ καὶ πάντ' ἐπακούει »· ἄρ'
ἑαυτοῦ γὰρ ἐχρῆν ἐγνωσκῆναι τὸν πάντα ἐφορῶντα.
Λόγιτο δ' ἂν ἢ τῇ λέξει· τὸ γὰρ πάντα δηλοῖ τὰ πλεί-
στα. Ἄλλως τε οὐκ ἠγνοεῖ τὸ πεπραγμένον ὁ ἥλιος,
ἀλλ' εἶδει ὡς ποιμαίνουσαν καὶ ταύτην ἀπαγγεῖλαι.
Ἦ τῷ καιρῷ λυεταί, ὡς νυκτὸς ἐπιθεμένων ταῖς
βοῦσι τῶν ἑταίρων. Ἦ ὅτι ἡλίῳ ἐξαγγεῖλαι ἢ Λαμ-
πετία ὡσπερ τῷ ἀνθρώπῳ ἢ ὄψις· ἢ ὅτι, φησὶν, ἀρ-
μοστὸν ἦν εἰπεῖν οὕτως τὸν τε Ἀγαμέμνονα, etc., ut
in cod. Ven. Nomen Ἀριστοτέλους in margine
adscriptum esse, quasi ad alterum scholium cui
præfigatur ἄλλως, testatur Rosius.

9 (174).

Schol. Ven. B ad Iliad. γ, 441, p. 117, B, 26
Bekk., Schol. L. p. 184, 33 Bachm., Schol. Eton.
(p. 38 apud Næhden, *De Porphyrii scholl. in Ho-
mer. Gotting. 1797*): Πορφυρίου. Διὰ τί τὸν Ἀλέξαν-
δρον πεποίηκεν οὕτως ἄθλιον ὥστε μὴ μόνον ἠττηθῆναι
μονομαχοῦντα, ἀλλὰ καὶ φυγεῖν καὶ ἀφροδισίων με-
μνημένον εὐθύς, καὶ ἐρᾶν μάλιστα τότε φάσκοντα, καὶ
οὕτως ἀσώτως διακείσθαι; Ἀριστοτέλης μὲν φησὶν
εἰκότως· ἐρωτικῶς μὲν γὰρ καὶ πρότερον διέκειτο, ἐπέ-
τεινε δὲ τότε. Πάντες γὰρ ὅτε μὴ ἐξῆ ἢ φοβοῦνται μὴ
ἔξουσι, τότε ἐρῶσι μάλιστα· διὸ καὶ νοουθετοῦμενοι
ἐπιτείνουσι μάλλον· ἐκείνῳ δὲ ἡ μάχη τοῦτο ἐποίησεν.
Pro πέφηνε, quod post Villois. Bekkerus de-
dit, in cod. Ven. ut in ceteris ἐπέτεινε legi Ro-

Juno hoc ipsum injungit Minervæ :

Ire in Trojanorum et Achivorum pugnam gravem
tentareque, ut Trojani gloria-elatos Achivos
incipiant priores præter fœdera lædere (II. IV, 65 ss.).

Offendere vero non est perjurare.

8.

Cur Solem, quem omnia videre et omnia audire dicit
poeta, finxit egentem nuntii de ipsius bobus :

Velox autem soli sublimi nuntia venit
Lampetia longo-peplo-induta, quod et boves interfece-
[rant socii.

Aristoteles solvens dicit Solem omnia videre sed non si-
mul : sive Soli nuntiasse Lampetiam, ut visus nuntiat ho-

mini : sive, dicit, conveniens erat ita loqui Agamemno-
nem quum in singulari certamine juraret

Solque, qui omnia adspicit, et omnia audis,
et Ulyssem quum ad socios verba faceret : nec enim videt
ea quæ sunt apud inferos.

9.

Cur Paridem poeta tam miserum finxit, ut qui in si-
ngulari certamine superatus sit et fugerit, statim rei ve-
nerere meminerit et se tum maxime amare dicat, ita ut
libidinis impotens ostendatur? Aristoteles vero observat
convenienter hoc esse factum : antea enim jam Helenam
Paris amabat : tunc vero magis illam deperiebat. Omnes
enim, quum non licet, sive metuunt ne potiantur, maxime

sius declarat. De re aliter Plutarch. De Aud. poet. c. 3 et Quæst. conviv. III, 6.

10 (175).

Schol. Ven. A in Iliad. δ, 88, p. 124, A, 43 Bekk., Schol. L. p. 194, 38 Bachm., Schol. Eton, ad δ, 84, p. 39 Næhd., Didym. f. 102 recto Ald. : Πορφυρίου. Διὰ τί ἡ Ἀθηνᾶ εἰς σύγχυσιν τῶν ὄρων οὐ τῶν Τρώων τινὰ ἐπελέξατο ἀλλὰ τῶν ἐπικούρων; καίτοι κεχαρισμένος ἂν τις ἐγένετο Ἀλεξάνδρῳ μᾶλλον, εἰ τῶν οἰκείων ἦν. Καὶ διὰ τί τῶν ἐπικούρων τὸν Πάνδαρον ἐπελέξατο; Φησὶν οὖν (ita B L, ceteri καὶ φησιν) ὁ Ἀριστοτέλης ὅτι τῶν μὲν Τρώων οὐδένα, ἵοτι πάντες αὐτὸν ἐμίσουν, ὡς ὁ ποιητῆς φησιν.

Ἴσον γὰρ σφιν πᾶσιν ἀπήχθητο κηρὶ μελαίνῃ (II. γ, 454),

τῶν δὲ ἐπικούρων τὸν Πάνδαρον ἐπελέξατο ὡς φιλοχρήματον· σημεῖον δὲ ἡ τῷ ὄκῳ αὐτοῦ τῶν ἵππων κατάλειψις, ἵνα μὴ δαπανᾷ (ε, 302)· καὶ ὅτι φύσει ἐπίορκος ἦν· τὸ γὰρ ἔθνος ἔτι καὶ νῦν δοκεῖ εἶναι, ὅθεν ἐκείνος ἦν, ἐπίορκον. Aliorum deinde solutionibus interpositis scholium hisce verbis concluditur : Ὡς ἄριστον οὖν αὐτὸν ἐπελέξαντο τοξότην, quibus in cod. Parisino 2556 apud Cram. Anecd. Paris. t. III, 162, 9, et in Marciano 531 apud Rosium hæc adduntur : Ὅθεν οὐχὶ ἀσεβὴς ἦν, ὡς Ἀριστοτέλης ἀπερήνατο, ἀλλ' εὐστοχος.

Ad Aristotelem item provocat schol. Venet. A, cod. L. p. 195 21 Bachm., Didym. f. 102 recto ad II. δ, 88, ubi dicunt : ἄπιστοι γὰρ Λυκάονες, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης μαρτυρεῖ.

amant. Quamobrem et qui castigantur magis exardescunt : illi vero pugna hoc fecit.

10.

Cur Minerva ad perturbationem jurisjurandi non Trojanorum aliquem sed sociorum elegit, quum tamen gratior factus esset Paridi si suorum aliquis fuisset, et cur ex sociariis Pandarum elegit? Dicit igitur Aristoteles nullum Trojanorum electum esse, quod omnibus odiosus erat, ipso poeta teste :

Æque enim ipsi omnibus odio erat, atque mors atra (II. III, 454),

ex sociariis vero Pandarum elegit quod avarus erat; avaritiæ enim indicium est equos domi eum reliquisse; deinde quod natura perjurus erat, nam ista gens e qua oriundus fuit et nunc quoque perjura est.

Perfidus esse Lycaones Aristoteles quoque testatur.

11.

Cur aciem ita instruxit, equites quidem primos, pedites vero a tergo et ignavos in medio? Absurdum enim est

11 (176).

Schol. Ven. B, Vaticanis, p. 133, B, 5 Bekk., Eton. p. 40 Næhd. ad II. δ, 297 : Πορφυρίου. Διὰ τί τὴν τάξιν ταύτην ἐποίησεν, ἵππηας μὲν πρῶτον, πεζοὺς δ' ἐξόπισθε, κακοὺς δ' ἐς μέσον; ἀποπον γὰρ τὸ τοὺς ἵππεας πρὸ τῆς φάλαγγος ποιῆσαι καὶ τούτων μεταξὺ τοὺς φαύλους. Λύει δ' Ἀριστοτέλης· ἡ οὐ πρὸ τῆς φάλαγγος λέγειν τοὺς ἵππεῖς φησὶν, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς κέρασιν, καὶ οὕτως πρῶτοι εἶεν ἂν. Τοὺς δὲ κακοὺς οὐ τόπω διορίζει, ἀλλ' ἐναλλάξ μεταξὺ ἀνδρείου τὸν ἀσθενέστερον, πεζοὺς δ' ἐξόπισθεν τῶν ἵππέων, ὥστε τὰ μὲν κέρατα κρατεῖν τοὺς ἵππεας, μετὰ δὲ τούτους τοὺς πεζοὺς. Πανταχοῦ δὲ μεταξὺ τῶν ἀνδρείων ἵππέων τε καὶ πεζῶν τετάχθαι τοὺς κακοὺς ἦτοι ἵππεας τε καὶ πεζοὺς.

Ultima, manca apud Villoisonium, e codice supplevit Rosius. Quæ deinde addit ex variis scholiis excerpta omisimus, quum ad Aristotelem nihil facere videantur.

12 (177).

Schol. Ven. B ad Iliad. ε, 741. p. 171, A, 42 Bekk. : Διὰ τί ποτὲ μὲν φησὶ τὴν κεφαλὴν τῆς Γοργόνης ἐν Ἄδου εἶναι λέγων·

Μὴ μοι Γοργεῖν κεφαλὴν δαινοῖο πελώρου
ἐξ Ἄδου πέμψαιε (Odys. λ. 634 sq.),

ποτὲ δὲ τὴν Ἀθηνᾶν ἔχειν ἐν τῇ αἰγίδι, λέγων·

Βάλει' αἰγίδα θυσανόεσσαν (II. ε, 738),

καὶ ἐπάγει·

equites ante phalangem peditum constitui et inter utroque ignavos. Solvit autem Aristoteles dicens equites non ante phalangem sed in utroque cornu positos esse et ita primos appellari. Ignavos vero non loco a ceteris disjungit, sed alternatim, ita ut minus fortes milites fortibus interponeret; pedites vero post equites, ut in cornibus equites dominarentur, post ipsos vero pedites : ubique vero collocari inter fortes equites et pedites, ignavos sive equites sive pedites.

11.

Cur modo dicit Gorgonis caput apud inferos esse ita :

Ne mihi Gorgonium caput horrendi monstri
Ex Orco mitteret,

modo vero id Minervam in ægide habere affirmat :

Posuit ægidem simbriatam;

continuat vero :

In ea Contentio, in ea Fortitudo, in ea atrox Insectatio
In ea et Gorgonium caput, horrendi monstri.

Aristoteles inquit, eam nequaquam in clypeo habere caput

Ἐν δ' ἔρις, ἐν δ' ἀλήκῃ, ἐν δὲ κρυόεσσα ἰωκῇ,
ἐν δὲ τε Γοργεῖη κεφαλῇ δεινοῖο πελώρου (II. ε, 740 sq.).

Φησὶ δ' Ἀριστοτέλης ὅτι μήποτε ἐν τῇ ἀσπίδι οὐκ αὐτὴν εἶχε τὴν κεφαλὴν τῆς Γοργόνης, ὥσπερ οὐδὲ τὴν Ἐριν οὐδὲ τὴν κρυόεσσαν Ἰωκῆν, ἀλλὰ τὸ ἐκ τῆς Γοργόνης γιγνόμενον τοῖς ἐνορῶσι πάθος κατακλι- κτικόν.

Idem scholium, eisdem fere verbis, ad Odys. λ, 634 occurrit, p. 527, 15 Dind., et disertè tri- huitur Porphyrio, ut Rosius observat, in cod. Vindobonensi. Eo usus est Eustathius quoque p. 1704, qui ex errore ad Iliad., p. 603, ἰδίον τι σύγγραμμα περὶ αἰγίδος Aristophanis Byzantii memorat, quod Porphyrii erat, ut ex Schol. Ven. B ad II. β, 447 apparet. Non erat igitur cur de Aristophanis nomine in Aristotelis apud Eustathium I. I. mutando cogitare Nauckius, *Aristoph. Byz. fragmenta* p. 273.

13 (178).

Schol. Venet. B ad II. ε, 778 : Αἱ δὲ βάτην, τρήρωσι πελαῖασιν ἴθμαθ' ὁμοῖαι, p. 172 A, 36 Bekk. : τὴν ὄρμην καὶ τὴν πτῆσιν· ἄτοπον γὰρ τρυ- φερῶς βαδίζειν τὰς εἰς πόλεμον ἐσκευασμένας. Ἄλ- λως. Καλῶς τῶν βουλομένων λαθεῖν τὰ ἔχνη περιστε- ραῖς εἶκασεν· ἀφανῆ γὰρ αὐτῶν τὰ ἔχνη, ὡς Ἀρι- στοτέλης. Ἡ καὶ διὰ τὸ καθαρὸν· ἢ διὰ τὸ ταχύ. Eadem cod. L. p. 278, 34 Bachm. : ἀφανῆ γὰρ τῶν περισσεῶν τὰ ἔχνη, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης λέγει.

14 (179).

Schol. Ven. B ad II. ζ, 234 : Ἐνθ' αὐτὴ Γλαύκῳ Κρονίδῃς φρένας ἐξέλετο Ζεὺς, p. 187, B, 39 Bekk. :

Gorgonis, utpote neque Contentionem, neque atrocem Insecationem, sed illum sensum pavoris qui gignitur adspicientibus Gorgonis caput.

13.

Columbarum vestigia non apparere dicit Aristoteles.

14.

Cur Glaucus adducitur in cupiditatem permutandi arma aurea quæ gerit cum Diomede, poeta vero succenset quod non oporteat, etiamsi amicus sit ita projicere quæ majoris pretii sunt?.. Poeta vero, inquit Aristoteles, non succenset quod projecit quæ majoris sunt pretii, sed quod in bello et quum utendum iis erat projecit. Neque enim differt ac si abjecisset arma : succenset igitur quod projecit meliora non pretio sed usu : hoc autem indicare oportebat de pretio dicentem.

15.

Cur provocati ab Hectore ad singulare certamen, ceteri

Πορφυρίου. Διὰ τί ὁ μὲν Γλαῦκος προήχθη εἰς φιλο- τιμίαν τοῦ ἀλλάσσειν τὰ ἔπλα χρυσοῦ ὄντα πρὸς Διο- μῆδην, ὁ δὲ ποιητῆς ἐπιτιμᾷ ὡς οὐ δέον, οὐδ' εἰ φίλος εἴη, προῖσθαι πλείονος ἀξίον;.... Ὁ ποιητῆς δὲ, φησὶν Ἀριστοτέλης, οὐχ ὅτι τὰ πλείονος ἀξία ὄντα προή- κατο ἐπιτιμᾷ, ἀλλ' ὅτι ἐν πολέμῳ καὶ χρώμενος προῖετο· οὐδὲν γὰρ ἀλλοιότερον, ὥσπερ ἂν εἰ ἀπέβαλε τὰ ἔπλα. Ἐπιτιμᾷ οὖν ὅτι κρείττω προῖετο οὐκ εἰς τι- μὴν ἀλλ' εἰς χρῆσιν· ἀναγκαῖον δὲ τοῦτο δηλῶσαι εἰ- πόντα τὴν ἀξίαν. Pro ἰπόντα, εἰπόντος (sc. Ὁμήρου) conj. Kammer. I. J. p. 45.

15 (180).

Schol. Ven. B ad Iliad. η, 93, p. 204, B, 33 Bekk. : Πορφυρίου. Διὰ τί προκαλουμένου Ἐκτορος εἰς μονομαχίαν οἱ μὲν ἄλλοι ἀριστοὶ αἰδέσθην μὲν ἀνίνα- σθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι, Μενέλαος δὲ πρῶτος ἀνίστα- ται καὶ μεμφόμενος τοὺς ἄλλους κατεδύσατο τεύχεα καλὰ, μάχεσθαι προθυμώμενος· ὅτε δὲ προτραπέντες οἱ ἐννέα ἀνίσταντο, οὐδαμοῦ αὐτὸς ἐν τούτοις εὗρίσκει- ται, ἀλλ' Ἀγαμέμνων καὶ Διομήδης καὶ οἱ Αἴαντες καὶ Ἰδομενεὺς καὶ Μηριόνης καὶ Εὐρύπυλος καὶ Θόας καὶ Ὀδυσσεύς; Φησὶ δὲ ὁ Ἀριστοτέλης ὅτι ἀπαξ ἀκούσας·

μηδ' ἔβελ' ἐξ ἔριδος σεῦ ἀμείνονι φωτὶ μάχεσθαι
Ἐκτορι (II. η, 111 s.).

οὐκ ἔμελλεν αὐτὸς ἀνίστασθαι· καὶ ὅτι τὸ πρότερον ἐκ φιλονεικίας ἢ ἀνάστασις· καὶ ὅτι ἤδη μονομαχίας ἐτύγχανεν Ἀλεξάνδρῳ καὶ οὐ καλῶς ἀπαλλάξας, καὶ νεωστὶ ἐτέτρωτο ὑπὸ Πανδάρου· καὶ ὅτι ἀποκινδυ- νεύειν τοῦτον οὐκ ἔχρῃεν, ἐν ᾧ τὸ τέλος ἤρητο τοῦ πολέμου· ἐπὶ γὰρ Ἀλεξάνδρου ἴσον ἦν τὸ τοῦ κιν- δύνου.

omnes fortissimi viri veriti sunt certamen recusare, me- tuerunt vero suscipere. Menelaus autem primus assur- rexit et vituperans ceteros pulchra arma induit, pugnandi avidus : quum vero impulsus novem surrexerunt, ipse nequaquam inter illos reperitur, sed Agamemnon et Dio- medes et Ajaces et Idomeneus et Eurypylus et Thoas et Ulysses. Dicit autem Aristoteles illum, quum semel au- dierit :

Neque vellit, præ contentionis studio, se fortiori cum viro pugnare

Hectore,

noluisse iterum assurgere : prius autem surrexisset æmulatione; jam vero illum singulari certamine cum Alexandro congressum fuisse, nec rem feliciter gessisse; nuper vero a Pandaro vulneratum esse; nec oportu- isse illum in periculo versari a quo totius belli finis pen- deret : nam quod ad Alexandrum attingebat, par erat peri- culum.

16 (181).

Schol. Ven. B ad Il. η, 228, p. 183 Vill., p. 209, B, 14 Bekk. : Πορφυρίου. Διὰ τί ὁ Αἴας τῶ Ἐκτορι δεδήλωκε τὴν τοῦ Ἀχιλλέως μῆνιν; οὐδεμία γὰρ ἀνάγκη ἦν, οὐδὲ φρονίμου ἀνδρὸς τὰ παρ' αὐτοῦ κακὰ τοῖς πολεμίοις ἐξαγγέλλειν. Ἡ ὅτι... Ἀριστοτέλης δὲ, ἵνα μὴ οἴηται τὸν Ἀχιλλεῖα ἀποδευλιακέ- ναι, ἀλλὰ κάκεινον καὶ ἄλλους αὐτοῦ εἶναι κρείττους· εἶτα εἰπὼν·

Νῦν... δὴ σάφα εἶσαι οἴσθην οἶος,
οἶοι καὶ Δαναοῖσιν ἀριστῆες μετᾶσαι,
καὶ μετ' Ἀχιλλῆα βῆξήνορα, θυμολέοντα (Il. η, 226 εηq.),

ἵνα καταπλήξῃ τῆς Ἀχιλλέως ἀρετῆς ἀναμνήσας, ὃν εἰδοῦς πεφοβῆσθαι, εἰκότως πέπονθεν Ἀχιλλεύς· τὸ γὰρ « μετ' Ἀχιλλῆα » ἀμφίβολον πότερον μετὰ τὴν ἐκεί- νου τελευταίην ἢ μετὰ τὴν ἐκείνου ἀρετὴν, ἢ καθάπερ ἐκεῖνος ἦν καὶ ἄλλοι εἰσὶν· ἀναγκαῖον οὖν δηλῶσαι τί πέπονθεν Ἀχιλλεύς, καὶ ὅτι μνηῖον οὐ πάρεστιν, ἀλλ' οὐχὶ τεθνηκώς ἢ ἀποπλεύσας, ἀλλ' ὅτι ἐν νηυσὶ κο- ρωνίσαι μνηῖων· ὄργῃ δ' ἐν ἀγαθοῖς ἀνδράσιν εὐδιά- λυτον.

Num et ultima inde ab εἶτα εἰπὼν Aristotelis sint, affirmare non audeo.

17 (182).

Schol. Venet. B ad Il. ι, 17, p. 211 Vill., p. 240, B, 39 Bekk. ubi falso A : Πορφυρίου. Διὰ τί λέγοντα ποιεῖ ἐν δῆμῳ

Ὁ φίλοι Ἀργεῖων ἡγήτορες ἡδὲ μέδοντες

16.

Cur Ajax Hectori iram Achilles nuntiavit? Nulla enim erat necessitas neque prudentis est viri propriam calamitatem hostibus declarare... Aristoteles vero factum esse dicit ne putaret Achillem labore belli detractasse, sed et illum et alios ipso esse fortiores. Deinde quum dicit :

Nunc sane — manifesto scies cum-solo solus,
Quales etiam Danais principes intersint,
Eliam post Achillem hostium-agmina perrumpentem,
animo-leonino-præditum

ut terreat Achilles virtute in memoriam revocata, quem in terrorem versum putabat, in Achillem bene cadunt. Verba enim « post Achillem » ambigua sunt et sive post illius mortem, sive post illius virtutem, sive ut ille erat et alii sunt significant. Necessè igitur erat declarare quid Achilles passus esset, eumque iratum abesse, nec mortuum sive profectum sed iratum apud naves bene coronatas consedere; iræ vero in fortibus viris facilis excusatio.

17.

Cur Agamemnonem loquentem facit coram populo :

O amici Achivorum ductores et principes,
verba faciens ad ductores et reges quamquam omnes ad-

τοὺς ἡγήτορας καὶ βασιλεῖς προσφωνῶν, καίπερ πάν- των παρόντων; Φησὶν οὖν ὁ Ἀριστοτέλης ὅτι δὲ μὲν δῆμος μόνον τοῦ ἀκοῦσαι κύριος, οἱ δὲ ἡγεμόνες καὶ τοῦ πρᾶξαι.

18 (183).

Schol. Ven. B ad Il. κ, 98, p. 245 Vill., p. 282, A, 18 Bekk. ad κ, v. 198 : Πορφυρίου. Ἠπόρησεν Ἀριστοτέλης, διὰ τί ἐξω τοῦ τείχους ἐποίησε τοὺς ἀριστέας βουλευομένους ἐν νυκτι- γορία, ἐξὸν ἐντὸς τοῦ τείχους ἐν ἀσφαλεῖ. Καὶ φησι· Πρῶτον μὲν οὖν οὐκ εἰκὸς ἦν ἀποκινδυνεύειν τοὺς Τρῶας οὐτ' ἐπιτίθεσθαι νύκτωρ· οὐ γὰρ τῶν εὐτυχούν- των ἦν ἀποκινδυνεύειν· ἔπειτα ἐν ἐρημίᾳ καὶ καθ' ἡσυχίαν βουλεύεσθαι περὶ τῶν τληκιστάτων ἔθους. Ἄτο- πον δ' ἂν ἦν, εἰ ἤξιον μὲν πορευθῆναι τινας εἰς τοὺς Τρῶας, αὐτοὶ δὲ οὐδὲ μικρὸν προσελθεῖν ἐτόλμων. Ἐπειτα στρατηγῶν ἂν εἴη τὸ φιλάσσεσθαι τοὺς νυκτε- ρινοὺς θορύβους, τὸ δ' ἐν τῷ στρατεύματι νυκτὸς συν- ιόντας βουλεύεσθαι, νεωτερισμοῦ ὑποψίαν παρασχόν, φόβον ἐνεποιεῖ. Quæ sequuntur Porphyrii esse videntur.

19 (184).

Schol. Ven. B ad Iliad. κ, 153, p. 247 Vill., p. 279, B, 42 Bekk. : Πορφυρίου. Φαύλη δοκεῖ εἶ- ναι ἡ τῶν δοράτων ἐπὶ σαυρωτήρας στάσις· καὶ ὃς πανταχοῦ θόρυβον ἤδη πεποιήκει νύκτωρ ἐν μόνον πε- σόν. Λύει δ' Ἀριστοτέλης λέγων ὅτι τοιαῦτα αἰεὶ ποιεῖ Ὀμηρος, οἷα ἦν τότε. Ἦν δὲ τοιαῦτα τὰ παλαιὰ

sunt? Dicit autem Aristoteles populo tantum audientium licentiam esse, principibus vero et agendi.

18.

Quæsitiv Aristoteles cur principes in nocturno concilio extra munitiones ad deliberandum congregaverit, quum tuti intra potuissent. Et dicit : Primum verisimile non erat Trojanos periclitari neque noctu aggredi, non enim eorum erat qui prospera fortuna utebantur aggredi. Mos est deinde de tam gravibus rebus in solitudine et per tranquillitatem deliberare. Absurdum deinde fuisset si voluissent nonnullos ad Trojanos ire, nec ipsi ausi essent aliquid accedere. Ducum est deinde a nocturnis tumultibus cavere, nocturnum vero concilium in castris, quum suspicionem inoveat novi aliquid accidisse, terrorem gignit.

19.

Mala videtur fuisse consuetudo hastas in terram defigere quum vel una per noctem ruente tumultus ubique oriatur. Aristoteles solvit difficultatem dicens Homerum suæ ætatis morem expressisse. Idem vero antiquis mos fuit qui et nunc apud barbaros obtinet, hanc autem consuetudinem multi ex barbaris servant.

οἷαπερ καὶ νῦν ἐν τοῖς βαρβάροις· πολλοὶ δὲ οὕτω ᾗρωνται τῶν βαρβάρων.

Pantrachou e codice Rosius, pro polllachou quod est apud Bekkerum p. 279, B, 45. Plane cum his consentiunt quæ in Poetica c. 25 § 14 leguntur :... Οἷον τὰ περὶ τῶν ὀπλων — « Ἐγγχεα δὲ σφιν ὀρθ' ἐπὶ σαυρωτῆρας » οὕτως γὰρ τότε ἐνόμιζον, ὥσπερ καὶ νῦν Ἰλλυριοί.

20 (185).

Schol. Ven. B ad Il. x, 252, p. 251 Vill., p. 285, B, 42 Bekk. Πορφυρίου. Quæstionis quæ ex verbis poetæ :

Ἄστρα δὲ δὴ προβέβηκεν, παρῶρχηκεν δὲ πλεόν νῦξ τῶν δύο μοιράων, τριτάτη δ' ἐστὶ μοῖρα λελειπταί,

oritur, cum et multorum solutiones recensentur, tum et Aristotelis :... Ἀριστοτέλης δὲ οὕτως ἀξιοῖ λύειν, ἐν οἷς φησὶν· « Ἡ εἰς δύο διαίσεις εἰς ἴσην δύναται γενέσθαι ἐν τούτοις· ἐπεὶ δὲ τὸ πλεόν τοῦ ἡμίσεος ἀόριστόν ἐστιν, ὅταν τοσοῦτον αὐξήθῃ ὡς τοῦ ὅλου τρίτον ἀπολείπεσθαι, ἀκριβῶς ἂν εἴη τὸ ἀφορίσαι τοῦτο καὶ δηλώσαι· ὅσον ἐστὶ τὸ καταλειφθῆναι, ἵνα ὅσον ἠύξῃθι τοῦ ὅλου τὸ ἡμισυ δῆλον γένηται· οἷον τῶν ε' ἡμισυ τὰ γ'. Εἶπερ διαιρεθῆι τὰ ε' εἰς β' ἴσα, ἔσται γ'. Ἐὰν τὸ ἕτερον μέρος αὐξήθῃ, ἄδηλον πότερον μορίῳ ἀριθμοῦ ἢ ὅλη μονάδι. Ἐὰν οὖν ὅλη μονάδι πλεόν γένηται, τὸ μέρος τὸ ὑπολείπομενον τρίτον ἔσται τοῦ ὅλου, ὥστε καὶ ὁ εἰπὼν « τῶν δύο μερῶν θάτερον πλεόν γενόμενον καταλείλοιπε τριτάτην μοῖραν », δεδῶλκεν ὅτι ἐν αὐξήσει τὸ πλεόν μονάδι γέγονε, τεσσαρῶν γεγονότων τῶν τριῶν καὶ δύο ὑπολειπομένων, ὅπερ ἦν τῶν ἐξ τοῦ τρίτον. » Ἐπεὶ οὖν καὶ τῆς νυκτὸς αἱ δώδεκα μοῖραι εἰς δύο ἴσας μερίδας μερίζεσθαι δύναται εἰς εἴξ, ἠύξῃθι δὲ καὶ πλεόν γεγονός

θάτερον μέρος, ἄδηλον δὲ τὸ πόσαις ὥραις (καὶ γὰρ μιᾷ καὶ δύο καὶ τρισὶ καὶ πλείοσιν ἢ αὐξήσις δύναται γίνεσθαι) ἀφορίζει ὁ ποιητὴς τὸ ἀόριστον τοῦ πλείους πόσον ἦν καὶ ὅτι δύο ὥραις ἠύξῃθι, ἐπήγαγεν ὅτι τριτάτη μοῖρα λελειπταί, ὡς ὅτῳ μὲν γενέσθαι τὰς παρῶρχυαίας ὥρας, καταλείπεσθαι δὲ τέσσαρας, ἀπὸ τοῦ ὅλου τρίτον. Οὕτω καὶ εἰ ἡ' εἴη μερῶν, ὅτι δίχα διαίρεται εἰς θ', εἰποὺς δ' ὅτι πλεόν τῆς εἰς β' μοῖρας παρῶρχηκεν, ἢ δὲ τρίτη μοῖρα περιλείπεται, δῆλον ποιήσεις ἐκ τοῦ τὸ τρίτον φάναι περιλείπεσθαι, ὅπερ ἐστὶν ε', ὅτι ἰβ' φησὶν εἰληφθαί. Ἔστω δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ νυχθημέρου τῶν ὥρῶν τὸ αὐτὸ ζητούμενον, καὶ λεγέτω τις ὅτι πλεόν τι τῶν εἰς β' μοῖρας νεμομένων ὥρῶν παρῶρχηκεν, ἐτι μὴ ἀφορίσας τὸ πόσον, ἐπαγέτω δὲ ὅτι ἢ τρίτη μοῖρα τοῦ παντὸς λελειπταί· δῆλον γίνεταί ὅτι τῆς εἰς β' διαίρεσεως εἰς ἰβ' καὶ ἰδ' γενομένης, τοῦ τρίτου καταλειφθέντος τοῦ παντός, ὅπερ ἐστὶν ἡ', θάτερον μέρος τὸ πλεόν ἐν τέτρασιν ἔσχειν, ὥστε ἰε' ὥρας τὰς πάσας παρεληλυθέναι, ὑπολείπεσθαι δὲ ἡ'. Ἐν οἷς οὖν εἰς β' ἴσα καὶ εἰς γ' ἐστὶ διαίσεις, ἕαν τις εἰς β' πλεονάσαντα τὸ γ' τῆς εἰς γ' καταλίποι, ἀφορίζει ὅσω πλεόν ἢ αὐξήσις γέγονε. Σοφῶς οὖν ὁ ποιητὴς τὸ ἀόριστον τρίτον τῆς αὐξήσεως τοῦ ἡμίσεος δεδῶλκεν ὅσον ἦν, ὅτι ὥραις δύο καὶ ὀγδόη παρεληλυθεί ὥρα, διὰ τοῦ φάναι

Τριτάτη δ' ἐτι [γὰρ] μοῖρα λελειπταί.

Εἰδὼς γὰρ τις ὅτι ἰβ' μὲν αἱ ὥραι πᾶσαι τῆς νυκτὸς, ὅν ἢ εἰς δύο μὲν μοῖρας διαίσεις ε' καὶ ε' ποιῆι, ἢ δὲ εἰς γ' δ' καὶ δ', καὶ ἀκούσας τῆς εἰς β' μοῖρας διαίρεσεως πλεόν τι παρῶρχηκεν, εἶτα γνοὺς ὅτι τῆς εἰς γ' τὸ τρίτον ἐπιμένει, ὅπερ ἐστὶν ὥρα δ', εὐθὺς γινώσκει· ὅτι ἀπὸ μεσονυκτίου β' ὥρα ἴσαν παραλλάξασαι μεταβάλλοντες. Αὐτόχθων σέ φησιν...

Quæ inde ab ἐπει οὖν καὶ τῆς νυκτὸς ad μετα-

20.

Aristoteles arbitratur ita solvendam esse difficultatem (quæ e verbis poetæ oritur :

Stellæ utique multam processerunt : præteritque major noctis pars duarum partium, tertia autem adhuc pars reliqua est)

quom dicit : Divisio in duas partes in his ita fieri potest, ut inter se æquales sint. Quoniam vero plus quam dimidium non finitum est, quom in tantum augetur ut totius tertia pars relinquatur, accurate definiri et indicari posset quantum sit quod relinquatur, ut quantum totius dimidium auctum sit appareat. Ita dimidium VI sunt III, siquidem in duas æquales partes dividatur. Si altera pars augetur, incertum est utrum parte numeri, an tota unitate. Si igitur tota unitate pars quæ restat augetur, tertia erit totius, ita ut qui dicat : duarum partium altera majore facta, tertiam partem reliquit, ostendit in augmentatione unitatem accessisse, quom e tribus quattuor

sint, duo autem relictas esse quæ sunt tertia pars quom totum ex sex partibus constat. Quom igitur et noctis duodecim divisiones in binas æquales partes dividi possint, quarum senis quæque constat, atque altera quæ major sit augetur incertum vero quot horis : etenim sive una, sive duobus, sive tribus et majore etiam numero augeri potest. Definit autem poeta illam accessionem ostenditque duobus horis auctam esse majorem partem, adiciens tertiam partem relictam esse, ita ut oculo sint quæ jam præterierant horæ, quattuor vero relinquuntur, quæ totius sunt tertia pars. Ita quoque et si totum XVIII partibus constat, dimidium IX erunt, et dicas duarum partium majorem præterierisse, tertiam vero partem relictam esse, ostendes, adjiciendo tertiam relictam esse partem quæ VI constat, XII præterierisse. Ideam vero de toto horarum numero quærat et dicat aliquis majorem partem horarum in duas partes divisarum præterierisse, quanto vero major sit non definat, addat vero tertiam omnium

βάντος leguntur, Rosius Porphyrio, non Aristoteli, tribuit. Nescio an recte. Eadem hæc, sed multo brevius, attingit Aristoteles in Poeticâ c. 25, § 20 : Τὰ δὲ ἀμφιβολία (δεῖ λύειν scilicet) « Παρώγγηκεν δὲ πλέων νύξ· » τὸ γὰρ πλέων ἀμφιβόλον ἴστιν. In cod. Ven. A ad hos versus adscribitur : Ἡ διπλῆ διὰ τὸ πολυθρύλλητον ζήτημα καὶ τὰς γεγυνοῦσας ἀποδόσεις.

21 (186).

Schol. Vict. II. λ, 385, p. 316, A, 6 Bekk. : Κέρα ἀγλαί. Ἄλλως. Τῆ τριγί, ὅθεν καὶ τὸ κείρειν. Ἀριστοτέλης δὲ ὦ τῷ τόξῳ συμφυόμενε.

Idem scholium et in cod. Townleiano legitur. Aristotelis nomen male hîc pro Aristarchi positum esse indicavit Spitznerus ad I. I. collato Apollonio Lex. Hom. s. v. Κέρα ἀγλαί : οἱ μὲν γλωσσογράφοι ταῖς θρίζιν ἀγαλλόμενε· κέρας γὰρ τὴν τρίχα λέγεται. Ὁ δὲ Ἀριστοταρχος κυρίως ἀκούει τὸ τοῦ βόου κέρας οἷον τὸ κεράτινον συρίγγιον· τὸ γὰρ παλαιὸν πρὸς τὸ μὴ ἀποτρῶξαι τὸν ἰχθὺν τῷ ἀγκίστρῳ περιτίθεσθαι τοῦτο. Τὸν δὲ Ὅμηρον μηδέποτε εἰρηκέναι κέρας τὴν τρίχα· ὅθεν ἐπὶ τοῦ κέρα ἀγλαί, τόξῳ ἀγαλλόμενε. Locus scholiastæ mancus atque mutilus (cf. Lehrs. de Aristarchi stud. Homeric. p. 50) ex Eustathio supplendus esse videtur : qui quum primum in Iliad. p. 851, 3γ Aristarchi explicationem apposuisset : Τὸ δὲ κέρα ἀγλαί, οἱ μὲν ἀντὶ τοῦ τόξου ἀγλαϊζόμενε, ἵνα λέγη κέρατα τοὺς προρηθέντας πήχεις τοῦ τόξου, ὅπερ εἰσὶν, ὡς ἐδηλώθη, συμβεβημένα κέρατα, cui et aliam addit : Οἱ δὲ φασί, τὸ κέρα ἀγλαί, ἀντὶ τοῦ κάλλιστε τὴν τρίχα... Aristotelis meminit hisce verbis : Ἀριστοτέλης δὲ, φασί, κέρα ἀγλαὶν εἶπαν ἀντὶ τοῦ αἰδοῖω συμφυόμενον, ἐπὶ τοιοῦτου σηματινομένου τὴν λέξιν ἐκείνος νοήσας. Καὶ εἰοικεν ὁ σκορπιώδης τὴν γλώσσαν Ἀρχιλοχος, ἀπαλὸν κέρα τὸ αἰδοῖον αἰπῶν, ἐντεῦθεν τὴν λέξιν παρίστασθαι, ubi illud notandum videtur ex Aristotelis explicatione vocem saltem συμφυόμενε apud scholiastem exstare, quum in priore explicatione Eustathius ἀγλαϊζόμενε dixerit, quod propius ad ἀγαλλόμενε

accedit, quo usus est Apollonius et quod item apud schol. A ad I. I., p. 316, A, 23 Bekk. recurrit. Ejus hæc sunt verba, ex eodem fonte ducta e quo et Eustathius sua habet : Τόξοτα, λωθητήρ, κέρα ἀγλαί, παρθενόπιπα : ἡ διπλῆ ἐστὶ κέρα οὐ τῆ τριγί ψιλῶς, ἀλλ' ἐμπλοκῆς τι γένος· εἰς κέρατος τρόπον ἀνεπλέκοντο οἱ παλαιοί. Σώφρων· « Κορώνας ἀνδοῦμενοι· » καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τέττιγας ἐνεπλέκοντο· καὶ παρ' Ὁμήρῳ. « Πλοχμοὶ θ' οἱ χροσῶ τε καὶ ἀργύρω· » (II. ρ, 52). Ἔνιοι δὲ τῷ τόξῳ ἀγαλλόμενε· προεῖρηκε δὲ τόξοτα λωθητήρ. Interpretationis quæ ab Eustathio Aristoteli tribuitur, quamque ut cum Rosio Aristophani adscribamus nulla causa est, meminit quoque Hesychius, s. v. Κέρας : θρίζ, τόξον καὶ αἰδοῖον. Ceterum de vocis κέρας significatione cf. infra fragm. 191.

22 (187).

Schol. cod. Leid. ad Iliad. λ, 636, apud Valkenar. in Ammon. p. 244 (Νέστωρ δ' ὁ γέρον ἀμογητὶ ἄειρεν) : Πορφυρίου. Διὰ τί πεποίηκε μόνον τὸν Νέστορα αἶροντα τὸ ἐκπομα; οὐ γὰρ εἰκὸς ῥᾶον αἶρειν νεώτερον (scrib. νεώτερον). Καὶ Σησιμβροτος μὲν οὖν φησι, ἵνα δοκῆ εἰκότως πολλὰ ἔτη βεβιωκέναι· εἰ γὰρ παράνομος ἢ ἰσχυρὸς καὶ οὐχ ὑπὸ γήρας μεμάρανται, καὶ τὰ τῆς ζωῆς εὐλογον εἶναι παραπλήσια. Ἀντισθένης δὲ οὐ περὶ τῆς κατὰ χεῖρα βαρύτητος λέγει, ἀλλ' ἐστὶ οὐκ ἐμεθύσατο σημαίνει, ἀλλ' ἔφερε βραδίως τὸν οἶνον. Γλαῦκος (Γλαῦκος? cf. Schol. Iliad. α, 1 et Wolf. Proleg. p. CLXII. Γλαῦκος tamen legitur in Schol. B L ad hunc l. et ad II. π, 414, p. 456, B, 32) δὲ, ἐστὶ κατὰ διάμετρον ἐλάμβανε τὰ ὦτα, ἐκ μέσου δὲ πανεύφορον (scrib. πᾶν εὐφορον). Ἀριστοτέλης δὲ τὸ Νέστωρ ὁ γέρον ἀποκοινῶ εἶρη δεῖν ἀκούειν ἐπὶ τοῦ ἄλλως (scrib. ἄλλος)· ἴν' ἤ, Ἄλλος μὲν γέρον μογιῶν ἀποκινήσασκε τραπέζης, Νέστωρ δ' ὁ γέρον ἀμογητὶ ἄειρεν· πρὸς γὰρ τοὺς καθ' ἡλικίαν ὁμοίως γενέσθαι τὴν σύγκρισιν.

Idem schol. e cod. Paris. 2679 exstat apud Cramer. Anecd. Paris. t. III, p. 16, 20, ubi recte ἄλλος editum est. Omisso Aristotelis nomine schol. D p. 325, A, 25 Bekk. : Προσληπτόν τὸ

horarum partem relictam esse, manifestum fiet, divisione in XII et XII facta, quum totius tertia pars relicta sit quæ est VIII, alteram partem quattuor partibus majorem esse, ut numerus horarum quæ jam præterierunt XVI sit, relinquuntur vero VIII, etc.

21.

Κέρα ἀγλαί, Aristoteles (immo Aristarchus) interpretatur arcu superbe.

Aristoteles, ut ferunt, κέρα ἀγλαόν dixit pro insignem pendendo.

22.

Cur in his versibus :

Alius quidem non sine labore submovisset de mensa,

Plenum si esset, Nestor vero senex nullo labore tollebat ;

unum Nestorem dicit tollere poculum?... Aristoteles vero dicit verba Nestor senex in commune esse intelligenda cum voce ἄλλος, ita ut sit : Alius quidem senex non sine labore submovisset de mensa, Nestor autem senex nullo labore tollebat ; comparisonem enim fieri cum iis qui ætate æquales sint.

πρεσβύτης, ἐν ᾗ οὐ βραδίως οὐδὲ εὐχερῶς αὐτὸ ἐκίνει τῆς τραπέζης τις τῶν λοιπῶν γερόντων, ἀλλὰ μογέων, ὅ ἐστιν ὀκνῶν. Schol. B L ib. v. 31 : Ἐνιοὶ δὲ ἀπὸ κοινοῦ τὸ γέρον, ἐν ᾗ ἄλλος μὲν γέρον μογέων ἐκίνει, ὁ δὲ γέρον Νέστωρ ἀμογητὶ ἄειρεν. Itaque in Schol. A v. 11 : Ἄλλως. Ὁ Ἀσκαλωνίτης ψιλοῖ, καὶ φησιν ὅτι ἐπὶ τοῦ Νέστορος κείται ἄλλος μὲν γὰρ ἂν τις αὐτὸ μόγις ἐκίνησεν, Νέστωρ δ' ὁ γέρον ἀμογητὶ ἄειρεν· πολὺ πρότερον δὲ οὕτως καὶ Ἀριστάρχος, pro Ἀριστάρχος potius reponendum est Ἀριστοτέλης, quam, ut voluit Rosius, Ἀριστάρχος pro Ἀριστοτέλης in Schol. cod. Paris. : etenim si recte disputata sunt, quæ de ætate Ptolemæi Ascalonitæ a Beccardo, *De scholiis in Homer. Venetis* A, p. 71 n., observantur, eum Dionysii Thracis et Ammonii æqualem fuisse, nec ita multo post Aristarchum vixisse, illud apud Scholiastam πολὺ πρότερον δὲ οὕτως vix in Aristarchum cadere poterit. Aristotelis nomen deinde recte se habere, cum Porphyrii mentio demonstrat quæ in cod. Leid. invenitur (de hac re vide quæ Rosius dixit ad fr. 21, p. 169), tum et similis plane explicatio quæ apud Athenæum XI, p. 493, C, e Sosibio Lacone legitur, Aristarcho antiquiore (cf. Müller. *Fragm. hist. Græc.* T. II, p. 625) : Σωσιβίος δὲ ὁ λυτικὸς προθεὶς τὰ ἐπη·

Ἄλλος μὲν μογέων ἀποκινήσασκε τραπέζης
πλείον ἰόν, Νέστωρ δ' ὁ γέρον ἀμογητὶ ἄειρεν,

γράφει κατὰ λέξιν· « Nūn τὸ μὲν ἐπιτιμώμενόν ἐστι τῷ ποιητῇ ὅτι τοὺς μὲν λοιποὺς ἐστὶ μογέοντας ἀείρειν τὸ δέπας, τὸν δὲ Νέστορα μόνον ἀμογητὶ. Ἄλογον δ' ἐδόκει Διομήδους καὶ Αἴαντος, ἔτι δ' Ἀχιλλέως παρόντων εἰσαγεσθαι τὸν Νέστορα γενναϊότερον, τῇ ἡλικίᾳ προβεβηκότα. Τούτων τοίνυν οὕτως κατηγορουμένων τῇ ἀναστροφῇ χρῆσάμενοι ἀπολύομεν τὸν ποιητὴν. Ἄπο γὰρ τούτου τοῦ ἐξαμέτρου,

Πλείον ἰόν, Νέστωρ δ' ὁ γέρον ἀμογητὶ ἄειρεν,

ἀπὸ τοῦ μέσου ἐξελόντες τὸ γέρον τάξομεν τοῦ πρώτου στίχου πρὸς τὴν ἀρχὴν ὑπὸ τὸ « ἄλλος μὲν, » εἶτα τὸ ἐξ ἀρχῆς συνοροῦμεν· « Ἄλλος μὲν γέρον μογέων ἀποκινήσασκε τραπέζης πλείον ἰόν, ὁ δὲ Νέ-

στωρ ἀπονητὶ ἄειρεν. » Nūn οὖν οὕτω τεταγμένον ὁ Νέστωρ φαίνεται τῶν μὲν λοιπῶν πρεσβυτῶν μόνος τὸ δέπας ἀμογητὶ ἄειρον. Cf. Eustath. in *Iliad.* p. 870, 40.

23 (188).

Etymol. Magn. p. 180, 49 : Ἀχερωίς : ἡ λεύκη τὸ δένδρον· παρὰ τὸν Ἀχέροντα ποταμόν. Φασὶ γὰρ τὸν Ἡρακλέα ἐπὶ τὸν Κέρβερον καταβθόντα καὶ παρὰ τῷ Ἀχέροντι πεφυκὸς τὸ δένδρον ἐωρακότα, ἥσθηται ἐπ' αὐτῷ καὶ ἀνενεγκεῖν· καὶ παρὰ τὸν Ἀχέροντα ἀχερωίδα καλεῖσθαι ἐν ᾗ ἀχεροντίς· καὶ κατὰ συγκοπὴν καὶ ἔκτασιν τοῦ ο εἰς ω ἀχερωίς. Ἀριστοτέλης δὲ τὴν αἰγειρον λέγει, ὅτι πάντα τὰ ὑλώδη φυτὰ ἀχερούσια λέγει.

Hæc e scholiis ad II. v. 389, sive π, 482 desumpta esse demonstrant vestigia in codicibus servata. Schol. ABD *Iliad.* v, 389 (p. 369, B, 33 Bekk.) : Ἀχερωίς : ἡ λεύκη, παρὰ τὸ ἐκ τοῦ Ἀχέροντος ποταμοῦ τῶν καταχθονίων κομισθῆναι αὐτὴν ὑπὸ Ἡρακλέους, στεψαμένου αὐτὴν ἐπὶ τῇ Κερβέρου νίκῃ. Schol. AD II. π, 482 : Ἀχερωίς : δένδρον ὃ καλεῖται λεύκη· ἐνιοὶ δὲ φηγοῦ εἶδος εἶπον αὐτὴν. Apud Hesychium s. v. Ἀχερούσια : ὕδατα ἐλώδη, ubi corrigendum est fortasse φυτὰ ἐλώδη, et Ἀχερωίς : δένδρου γένος ἀκάπου· λεύκη. In Etymologici loco pro ἐλώδη, ἐλώδη scribendum esse apparet. Cf. Eustath. in *Iliad.* p. 939 1 : Ἐτεροὶ δὲ ἀντὶ τοῦ ἀχερωίς ἀχελωίς γράφουσιν, ὡς ἂν τις εἶποι ὕδατογραφής, ὡς Ἀχελωῖος παντὸς ὕδατος, καθὰ καὶ ἐξῆς που ῥηθήσεται (p. 1231, 11). Καὶ νοοῦσιν, ὡς αὐτοὶ βούλονται, ἀχελωίδα τὴν αἰγειρον, ὡς ὕδασι χαιρούσαν.

24 (189).

Schol. A ad *Iliad.* τ, 108 (Ei δ' ἄγε νῦν μοι δημοσον), p. 520, B, 9 Bekk. : Διὰ τί ἡ Ἥρα ὀμῶσαι πρὸς τὸν Δία ; ἡ δὴλον ὡς οὐ ποιοῦντα ἂν φῆ. Εἰ δὲ τοῦτο, διὰ τί οὐ κατανεῦσαι ἀλλὰ καὶ ὀμῶσαι ἤξιωσεν, ὡς καὶ ψευδομένου ἂν μὴ ὀμῶση ; Ὁ δὲ ποιητὴς φησιν ἀληθεύειν « ὅ τι κεν κεφαλῇ κατανεύσῃ » (II. α, 527). Τὸ μὲν οὖν δλον μεθῶδες· καὶ γὰρ οὐδ' ἀφ' ἑαυτοῦ ταῦτά φησιν Ὅμηρος οὐδὲ γινόμενα εἰσάγει,

23.

Aristoteles dicit arborem quam poeta ἀχερωίδα appellat populum esse, propterea quod omnia quæ in paludibus sint ἀχερούσια vocet.

24.

Cur Juno impellit Jovem ad iurandum? Nimirum quia credit eum non facturum quæ dicat. Si vero hoc est, cur non ab eo petit ut adnuat sed ut juret, utpote ab

aliquo qui nisi juratus sit mentiatur? Poeta vero dicit vera dicere ea quæcumque capite adnuerit. Totum autem fabulosum est : etenim hæc neque quasi propria persona dicit, nec facta narrat, sed eorum meminit quæ de Herculis ortu tradita sunt. Dicendum etiam illud est fabulam recte Junonem inducere Jovem jurare cogentem. Omnes enim in illis rebus de quibus valde metuunt ne aliter evadant quam maxime tuti a fraude esse volunt : quare Juno utpote quæ non de parvis contendat et sciat

ἀλλ' ὡς διαδεδομένων περὶ τὴν Ἡρακλέους γένεσιν μέμνηται. Ῥητίον δὲ εἶναι καὶ ὁ μῦθος εἰκότως εἰσάγει τὴν Ἡραν ὀρκίζουσαν τὸν Δία· πάντας γὰρ περὶ ὧν φοβοῦνται μὴ ἄλλως ἀποβῆ, πολλὸν τῶ ἀσφαλεῖ προέχειν πειρῶνται· διὸ καὶ ἡ Ἡρα ἄτε οὐ περὶ μικρῶν ἀγωνιζομένη καὶ τὸν Δία εἰδύια εἶναι αἰσθόμενος τὸν Ἡρακλέα δουλεύοντα ὑπεραγανακτήσει, τῇ ἰσχυροτάτῃ ἀνάγκῃ κατέλαβεν αὐτόν. Οὕτως Ἀριστοτέλης.

In quæstione prægæi vel tale quid scribendum esse animadvertit Rosius.

24^b (149^b).

Schol. A ad Iliad. ψ, 269 (τῶ τε τετάρτῳ θῆκε δύο χρυσοῖο τάλαντα), p. 611, A, 47 Bekk. : Πῶς τῶ τετάρτῳ πάντων μείζον εἰδῶσι; φησὶν οὖν ὁ Ἀριστοτέλης μὴ εἶναι τὸ τάλαντον ὀρισμένον ποσόν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἥσσονος καὶ μείζονος λαμβάνεσθαι· νῦν μὲν γὰρ ὡς ἤττον ἵππου λαμβάνεται, ἐν δὲ ταῖς Λιταῖς ὡς μείζον.

Initium scholii ita e mss. apud Kammer. l. l. p. 21 : Πορφυρίου. Διὰ τί Ἀχιλλεὺς ἐν τῷ τετάρτῳ ἀγωνίᾳ πλείστον ἀποδίδωσιν ἄλλον; τὰ γὰρ δύο τάλαντα τοῦ χρυσοῦ πλείον ἵππου καὶ γυναικός· εἰ δὲ οὐκ ὀλίγον ἦν, σημεῖον εἶναι ἐν Λιταῖς προτίθησι δέκα τάλαντα χρυσοῦ πρὸς πολλῇ προικί· λύων οὖν ὁ Ἀριστοτέλης κτέ. Sequuntur cetera quæ ad 169 leguntur. Cf. supra fr. 2 et Eustathium ad ψ, 269, p. 1299, 50.

25 (190).

Schol. BM Iliad. ω, 15, p. 628, A, 30 : Πορφυρίου. Διὰ τί ὁ Ἀχιλλεὺς τὸν Ἐκτορα εἶλε περὶ τὸν τάφον τοῦ Πατρόκλου, παρὰ τὰ νεμομισμένα ποῖων εἰς τὸν νεκρόν; ἢ παρανομοῦσι τὰ αὐτὰ οὐχ οἱ ἀμυνόμενοι ἀλλ' οἱ ἀρχόντες, ὁ δὲ Ἐκτορ πρότερος ἐπαχείρησε λωβήσασθαι Πάτροκλον τὰ τοιαῦτα... Ἔστι δὲ λύειν (item, λύσις B), φησὶν Ἀριστοτέλης, καὶ εἰς τὰ ὑπάρχοντα ἀνάγειν (codd. ἀνάγων) εἶναι, εἰς τὰ τοιαῦτα ἦν, ἐπεὶ καὶ νῦν ἐν Θεσσαλίᾳ περιέλουσι περὶ τοὺς τάφους (adde τοὺς τῶν φιλιτάτων φονέας).

Jovem; postquam compererit Herculem in servitute esse, id ægerrime laturum, eum obstringit firmissima necessitate.

24^b.

Cur quarto dedit omnium maximum præmium? Solvit Aristoteles talentum non habuisse definitam magnitudinem, sed majoris et minoris pretii fuisse. Nunc enim minoris est pretii quam equus, in Precibus vero majoris.

25.

Cur Achilles Hectorem circa tumulum Patroclis raptavit præter morem in illius corpus agens? An non æqualiter præter leges faciunt qui se defendunt atque qui cœperunt,

Similis plane solutio in schol. AB Leid. ad Iliad. χ, 397 legitur p. 600, A, 36 : Διὰ τί Ἀχιλλεὺς θανόντα σύρει τὸν Ἐκτορα... Ὁ δὲ Καλλιμάχος φησὶν εἶναι πάτριόν ἐστι Θεσσαλοῖς τοὺς τῶν φιλιτάτων φονέας σύρειν περὶ τοὺς τῶν φονευθέντων τάφους. Σίμωνα γάρ, φησὶ, Θεσσαλὸν τὸ γένος, Εὐρυδάμαντα τὸν Μειδίῳ ἀποκτείναντα Θράσυλλον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἀρξασθαι (ἀψασθαι cod. Leid.) τοῦ νόμου πρῶτον. Τούτων γὰρ ἐξάψαι τοῦ δῆφρου τὸν φονέα καὶ περὶ τὸν τοῦ τετελευτηκότος τάφον εἰλεῖν. Ὡς Θεσσαλὸν οὖν καὶ τὸν Ἀχιλλεὺς πατρίῳ εἶναι καὶ τοῦτο ποιῆσαι καὶ δεῖναι τὸν Ἐκτορα. Callimachum hæc ex Aristotele mutuasse satis probabilis est conjectura. Nec minus verisimile est, de his in Thessalorum Republica locutum fuisse philosophum, ut in Cretensium Republica de Achille pyrrhicham circa Patrocli tumulum saltanti locutus fuerat.

26 (191).

Plutarch. de Solertia animal. c. 24 : Καὶ τῶν τριχῶν τὰ καθήκοντα πρὸς τὸ ἀγχιστρον ὡς ἐνὶ μάλιστα λευκὰ φαίνεσθαι μηχανῶνται· μᾶλλον γὰρ οὕτως ἐν τῇ θαλάττῃ δι' ὁμοίωσιν τῆς χροῆς λανθάνουσι. Τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ λεγόμενον (II. ω, 80-82)

Ἦ δὲ μολυβδαίνῃ ἰκελὴ εἰς βυσσὸν ὄρουσεν,
ἦτε κατ' ἀγραῖοισι βοῆς κέρα· ἐμβεβαυῖα
ἔρχεται ὠμηστῆσιν ἐπ' ἰχθύσι κῆρα φέρουσα·

παρακούντες ἐνιοὶ βοεῖαις θριξὶν ὄνται πρὸς τὰς ὀρμιάς χρῆσθαι τοὺς πλαιούς· κέρα γὰρ τὴν τρίχα λέγεσθαι, καὶ τὸ κείρασθαι διὰ τοῦτο, καὶ τὴν κουράν· καὶ τὸν παρ' Ἀρχιλόφῳ « κεροπλάστην » φιλόκοσμον εἶναι περὶ κόμην καὶ καλλωπιστήν. Ἔστι δ' οὐκ ἀληθές· ἰππεῖαις γὰρ θριξὶ χροῖνται, τὰς τῶν ἀρρένων λαμβάνοντες· αἱ γὰρ θηλείαι τῷ οὐρῷ τὴν τρίχα βεβρεγμένην ἀδρανῆ ποιῶσιν. Ἀριστοτέλης δὲ φησὶ, μηδὲν ἐν τούτοις λέγεσθαι σφοδρὸν ἢ περιττόν, ἀλλὰ τῷ ὄντι κεράτιον περιτίθεσθαι πρὸ τοῦ ἀγχι-

Hector autem prior conatus est simili modo contumelia afflicere Patroclum.... Solvi autem potest, Aristoteles inquit, et ad morem qui tunc obtinebat referri, quum nunc quoque in Thessalia raptent circa sepulcra.

26.

Setæ partes quibus uncus alligatur, quam maxime albas faciunt, ut eo facilius lateant in mari ob similitudinem coloris. Versus autem Homeri :

Ille cito, plumbi similis, petit impete fundum;
quod havis agrestis cornu ducente sub undas
crudivoris missum mortem fert piscibus atram,

quidam sic accipiunt, ut putent veteres boum orinibus ad hamorum funiculos conficiendos fuisse usos : κέρα

στρου περι τὴν ὄρμιάν, ἐπεὶ πρὸς ἄλλο ἐρχόμενοι διεσθίουσι.

Ex eodem fonte quo Plutarchus scholia ad l. l. Iliadis hauserunt. Schol. B, p. 632, A, 22 : Κέρας : ὁ προσάπτουσι τῇ ὄρμιᾳ πρὸς τὸ μὴ ἐσθίεσθαι καὶ ὁμόχορον εἶναι τῇ θαλάσῃ. Οἱ δὲ νεώτεροι κέρας τὴν συμπλοκὴν τῶν τριγῶν. Schol. V : Ὅμοιαν κέρατι « Τὸν κερπολάστην αἶεδα Γλαῦκον » Ἀρχιλοχος. Schol. A : Ἡ διπλῆ, ὅτι οὐ λέγει βοὸς κέρας βοὸς τρίχα διὰ τὸ τριχίνην εἶναι τὴν ὄρμιάν· λιναῖς γὰρ ἐχρῶντο... Οἱ δὲ νῦν οὐδὲ βοεῖαις χρῶνται ἀλλ' ἱππέαις. Λέγοι ἂν οὖν βοὸς κέρας κυρίως· κατασκευάζον γὰρ σύριγγα ἐκ κέρατος βοείου, ἣν παρετίθεσαν τῇ ὄρμιᾳ ὑπὲρ τὸ ἀγκιστρον, ὅπως μὴ οἱ ἰχθύες ἀποτριῶσιν τὸ λίνον, quæ ultima leguntur apud eundem schol. ad II. π, 408, ubi et illud : Λίνω : τῇ διὰ νεύριον ἢ τριγῶν ἱππέων ὄρμιᾳ· καὶ ταῦτα γὰρ λίνω φασί (corrīg. φησί scil. ὁ ποιητής). Quæ hic absque nomine ponitur explicatio (eadem legitur in Etymol. M. p. 505, 16, apud Hesych. et Apollon. Lex. Hom. s. v. Βοὸς κέρας, et apud Eustathium p. 1340, 42), apud Plutarchum Aristotelis tributa, adscribitur Aristarcho in scholiis cod. Q ad Odys. μ, 253 : Κέρας : Ἀρίσταρχος τὸ κεράτινον συρίγγιον, ὃ ἐπιτίθειαι πρὸς τὸ μὴ ἐσθίεσθαι ὑπὸ τοῦ ἰχθύος τὴν ὄρμιάν. Ἐνιοὶ δὲ τὴν τρίχα. Sine auctoris nomine eadem in schol. BQV ad l. l. Aristarchi nomen cum illa conjungitur apud Apollonium quoque Lex. Hom. s. v. Κέρα ἀγαλαί : ὃ δὲ Ἀρίσταρχος κυρίως (eodem verbo utitur schol. A, quem vide supra, et Etym. M. l. l.) ἀκούει τὸ τοῦ βοὸς κέρας ὡς τὸ κεράτινον συρίγγιον· τὸ γὰρ παλαιὸν πρὸς τὸ μὴ ἀποτριῶσαι τὸν ἰχθύν τῶ ἀγκίστρῳ περιτίθεσθαι τοῦτο.

27 (192).

Schol. Vict. ad Iliad. ω, 340, p. 640, A, 12 : Πέδιλα : Ἀριστοτέλης αὐτὰ περρωτὰ οἶεται· ψευδῶς.

Conferri fortasse possunt quæ apud Eustath. ad Odys. α, 98 annotata sunt, p. 1395, 12 : Ὅρα

enim hic esse crinem : unde κείρασθαι (tondere) et κοῦρά (tonsura) et κερπολάστης dicitur ille apud Archilochum, nimirum studiosus comæ ornandæ. Sed errant hi. Nam setis equinis utebantur masculis ; quum equarum caudæ urina madefactæ setas habeant invalidas. Aristoteles in his nihil ait docte aut subtiliter dictum esse : sed revera funiculo ante hamum apponi corniculum, quia pisces pervorent, si quid aliud attingant.

27.

Aristoteles falso alaria (Mercurii scil.) alata fuisse putat.

28.

Mortuorum vulnera claudi non possunt, ut Aristoteles

δὲ ὅτι οὐ φέρεσθαι τὰ πέδιλα λέγει ἀλλ' αὐτὰ φέρειν καὶ κοῦρῆσιν τὴν Ἀθηνῶν ὡς ὅσον περρωτὰ. Pro Ἀριστοτέλης, Ἀριστοφάνης reponendum censet Rossius l. l. p. 167.

28 (193).

Schol. Vict. ad II. ω, 420 p. 642, A, 28 : Σὺν δ' ἔλκεα πάντα μέμυκε : παράδοξον· τὰ μὲν γὰρ τῶν ζώντων ἔλκη μετὰ θάνατον μύει, τὰ δὲ μετὰ θάνατον γινόμενα σήπεται. Ib. : Ἀδύνατον νεκρῶν τραύματα μύειν, ὡς φησιν Ἀριστοτέλης εἰρηκέναι Ὅμηρον· Μῦσεν δὲ περιβροτόεσσα ὠτειλή. Ἐῦτο δὲ τὸ ἡμιστίχιον οὐδὲ φέρεται.

Unde hæc sua habuerit Scholiasta non liquet. Notandum est præterea neque ὠτειλή nominativo casu, neque περιβροτόεσσα in nostris usquam carminibus Homericis reperiri. Spitznerus ad l. l. Iliad. ita scribi voluit : Μῦσεν δὲ περὶ βροτόεσσα ὠτειλή. E scholio longiore ad h. l. desumpta sunt quæ apud Suidam inveniuntur s. v. Μεμυκότα : κρύψαντα, καμμύσαντα ἢ κεκολλημένα, καὶ Ὅμηρος φησι τῶν ἐν πολέμῳ τρωθέντων τὰ τραύματα μύειν, μόνον δὲ τοῦ Ἐκτορος κατὰ θέαν πρόνοιαν.

29 (194).

Schol. B ad Iliad. ω, 569 (Μή σε, γέρον, οὐδ' αὐτὸν ἐνὶ κλισίῃσι ἴσσω), p. 646, A, 8 : Ἀριστοτέλης φησὶν ἀνώμαλον εἶναι τὸ Ἀχιλλέως ἦθος. Οἱ δὲ φασιν ὅτι ἵνα ἀποστήσῃ αὐτὸν τοῦ ἐπ' Ἐκτορι ὀρθήναι, διὰ τοῦτο εἰσδίδασκε. Plura apud Eustathium leguntur p. 1365, 56 : Σημείωσαι δ' ὅτι Ἀριστοτέλης, ὡς φασιν οἱ παλαιοὶ, ἀνώμαλον εἶναι τὸ τοῦ Ἀχιλλέως ἦθος συνάγει, ὅς τὰ πρῶτα μειλιχίως δεξιωσάμενος τὸν ἱκέτην Πρίαμον, εἶτα λεοντωθεὶς ὄϊον, ὡς δηλοῖ τὸ « Λέων ὡς ἄλλο θύραζε » (v. 572), διὸ καὶ νῦν ἔδωκεν ὁ γέρον, καὶ ἐπέθετο μῦθος, ἀγριούται καὶ ἀπειλείται τὰ προρρηθέντα. Καὶ δοκεῖ μὲν ἐπίτηδες οὕτω ποιεῖν, ὡς ἂν ἐκπλήξῃ τὸν γέροντα καὶ ἀποστήσῃ τοῦ οἴκτου· τὸ δ' ἐστὶν οὐ τοιοῦτον· καὶ προῖδον γὰρ ὁ ποιητής (v. 584 sqq.) ὑπολαλεῖ δῖος εἶναι μὴ ποτε Πρίαμος μὲν ἀγνομένη κραδίη χόλον οὐκ ἐρύ-

refert Homerum dixisse « vulnus autem cruore circumdatum clausum est. » Hoc vero hemistichium non reperitur.

29.

Aristoteles dicit inconstans esse Achilli ingenium. Hi autem dicunt eum minis terrere Priamum ut a lamentis de Hectore avocet.

Aristoteles ut dicunt veteres inconstans esse Achilli ingenium inde concludit, quod quum primum blandis vocibus excepisset supplicem Priamum, deinde effertus sæviat, ut illud ostendit « Tanquam leo, prosiliit foras », et minas prædictas proferat, quamobrem senex timuit et

καιτο παῖδα ἰδών, Ἀχιλλῆϊ δ' ὀρινθειή φίλον ἦτορ καί
 ἔ κατακτείνεις, Διὸς δ' ἀλίτῃται ἐφετμάς, ὃ ἔστιν
 ἐντολάς... Ἔως γὰρ ταράσσεται ὁ Ἀχιλλεύς ἐνταῦθα
 ὡς μάλιστα, εἰ καὶ μόνον ἀκούσει Ἐκτορος ὄνομα, ὃ
 δὴ καὶ Φίλιππος λέγεται πάσχειν μετὰ τὴν ἐν μάχῃ
 πῆρσιν... Διὸ οὐδ' ἐμφανίζει αὐτῷ τὸν υἱόν, μὴ καὶ
 ὃ ἐπὶ τῷ νεκρῷ οἶκτος τοῦ πατρὸς ἀναζωπυρήσῃ χόλον
 τῷ Ἀχιλλεῖ, ἅμα δὲ ἡοῖ φαινομένη ὄψεσθαι αὐτὸν
 λέγει. Συνάγεται δὲ τὸ τοῦ Ἀχιλλεύως ἄστατον καὶ ἐν
 τῇ ἀβασφωδία καὶ ἐν ταῖς Λιταῖς.

Τὸ ὁμαλὸν in ingeniis exprimendis esse obser-
 vandum, præcipit Aristoteles in libro de Poetica
 c. 15 § 4.

30 (195).

Strabo XIII, p. 598 : Καὶ μὴν τόγε ναύσταθμον
 τὸ νῦν ἐστὶ λεγόμενον πλησίον οὕτως ἐστὶ τῆς νῦν πό-
 λεως (scil. Διῶν), ὥστε θαυμάζειν εἰκότως ἂν τινα
 τῶν μὲν τῆς ἀπονοίας, τῶν δὲ τούναντίον τῆς ἀψυ-
 χίας ἀπονοίας μὲν, εἰ τοσούτου χρόνον ἀτείχιστον
 αὐτὸ εἶχον, πλησίον οὐσης τῆς πόλεως καὶ τοσούτου
 πληθους τοῦ ἔ ἐν αὐτῇ καὶ τοῦ ἐπικουρικῷ· νεωστὶ γὰρ
 γερονεῖται φησὶ τὸ τεῖχος· ἢ οὐδ' ἐγένετο, ὃ δὲ πλά-
 σας ποιητῆς ἠφάνισαν, ὡς Ἀριστοτέλης φησὶ·
 ἀψυχίας δὲ, εἰ γενομένου τοῦ τεῖχους ἐτειχομάχου
 καὶ εἰσέπεσον εἰς αὐτὸ τὸ ναύσταθμον καὶ προσεμά-
 χοντο ταῖς ναυσίν, ἀτείχιστον δὲ ἔχοντες οὐκ ἐθάρρουν
 προσιόντες πολιορκεῖν μικροῦ τοῦ διαστήματος ὄντος.

In tota hac de Trojano agro disputatione
 secutus est Strabo Demetrii Scepsii librum Τρωϊ-
 κῶν Διάκοσμος inscriptum, cui fortasse debetur
 etiam testimonium ex Aristotele, quod prolatum. Num
 ex Strabone hauserit Eustathius qui duobus locis
 verborum Aristotelis meminit dubium, quum
 etiam in scholiis ad Iliadem legantur. Eustath.
 in Iliad. p. 689 57 : Σμειώσασθαι δὲ καὶ ὅτι τὸ Ἑλλη-

paruit sermoni. Videtur autem id convenienter facere ut
 terreat senem et a lamentis avocet. Hoc vero non ita est :
 in sequentibus enim poeta indicat ita fieri oportere, ne
 Priamus filium dolenti corde conspicatus iram non conti-
 neret, Achilles vero in iram commotus ipsum interficeret,
 Jovisque violaret mandata... Prorsus enim quam maxime
 hoc loco turbatur Achilles solum audiens nomen Hectoris,
 quod et Philippo accidisse dicitur postquam in prelio
 oculo orbatus est... Quare nec ostendit Priamo filium ne
 luctus in defuncti conspectu iram Achilli accendat, dicit-
 que Priamum simul atque aurora apparuerit filium conspec-
 turum. Inconstantiae arguitur Achilles ingenium et in
 prima rhapsodia et in Precibus.

30.

Porro Naustathmus sive navium statio, quæ nunc di-
 citur, ita vicina est recenti Ilio, ut mirari subeat alte-

νικὸν τούτο τεῖχος ἀρίσκει τοῖς παλαιοῖς πλάσμα εἶναι
 Ὀμηρικόν. Τῇ γὰρ ἀληθείᾳ, φασίν, οὐ γέγονεν, ἀλλ'
 ἐπλάσατο τὴν πρὸς τῷ ναυστάθμῳ τειχοποιίαν, καὶ
 τὰ κατ' αὐτὴν ὃ ποιητῆς οὐχ ἱστορῶν πρῆγμα γενό-
 μενον, ἀλλ' ὡς γενομένου ἐκτιθέμενος. Ib. p. 690
 8 : Διὰ δὲ τοῦ παντελοῦς αὐδῆς ἀφανισμοῦ διαφεύγει
 τὸν τοῦ ψευδοῦς ἐλεγχον, αὐτὸς ποιήσας τὸ τεῖχος αὐ-
 τὸς ἀφανίσας, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης δηλοῖ, ὅπου
 ἔφη ὅτι τὸ τεῖχος ὃ φράσας (leg. fortasse ὃ πλάσας)
 ποιητῆς ἠφάνισαν, cf. p. 888, 51 : Αὐτὸς τὸ τεῖχος
 ἐγείρας, ὡς καὶ προερρήθη, αὐτὸς καὶ ἀφανίσας καὶ
 καταρρίψας, ὡς παντελῶς πλάσμα ὃν αὐτοῦ, συνα-
 φανίζων τοῖς ἐπεισόις καὶ τὸν ἐσῦστερον ἐλεγχον.
 Quibus similis vult quæ in Schol. BL ad II. η.
 445, præsertim sunt in BLV ad Iliad. μ, 4 le-
 gimus : Τούτου γὰρ χάριν καὶ ἀνέπλασε τὴν τειχο-
 ποιίαν, ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνας κινήσαι ἐπὶ τῇ τειχομαχίᾳ.
 Ἐπὶ οὖν τοῦ Τρωϊκοῦ τεῖχους τούτου ἀμήχανον (θεο-
 ποιήτων γὰρ ἦν) ὑπὲρ δὲ τοῦ μηδὲ ταύτην καταλι-
 πεῖν τὴν ἰδέαν, ἐπὶ τῷ τῶν Ἑλλήνων τελεῖ τὴν τει-
 χομαχίαν ποιεῖ. Ἐπεὶ δὲ αὐτὸς ἀνήγειρε τὸ τεῖχος,
 διὰ τοῦτο καὶ ἠφάνισαν αὐτό, τὸν ἐλεγχον συναφανί-
 ζων. Hæc aperte ex eodem fonte fluxerunt. Qui
 tamen, utrum dialogus an Quæstiones Homeri-
 cæ fuerint, dubitari licet.

31 (196).

Athenæus XIII, p. 556, D : Θαυμάσαι δ' ἂν τις,
 φησὶν Ἀριστοτέλης, ὅτι οὐδαμοῦ τῆς Ἰλιάδος
 Ὀμηρος ἐποίησε Μενελάω συγκοιμωμένην παλλακίδα,
 πᾶσι δούς γυναικίας. Κοιμῶνται γοῦν παρ' αὐτῷ καὶ
 οἱ γέροντες μετὰ γυναικῶν, Νέστωρ (II. λ, 626) καὶ
 Φοῖνιξ. Οὐ γὰρ ἦσαν οὗτοι ἐκκελυμένοι τοῖς σύμμασιν
 ἐν τοῖς τῆς νεότητος χρόνοις ἢ διὰ μέθης ἢ δι' ἀπρο-
 δισίων ἢ καὶ διὰ τῆς ἐν ταῖς ἀθροφαγίαις ἀπειρίας,
 ὥστε εἰκότως ἔρρωνται τῷ γήρᾳ. Ἔοικεν οὖν ὃ Σπαρ-

rorum dementia, alterorum timiditatem. Græcorum in-
 quam vecordiam, si tanto eum tempore sine muris tenuerunt,
 Ilio tam propinquo, tantaque Trojanorum et socio-
 rum multitudine in eo versante : nam sub fine demum
 belli factus est murus, quem Aristoteles ait ab ipso poeta
 ut factum, ita deletum fuisse. Timiditatem vero Troja-
 norum, si muro demum facto irruere et impugnare eum
 ac naves aggressi sunt, stationem autem muro nondum
 cinctam ausi non sunt invadere, non longe dissitam.

31.

Miretur vero aliquis, ait Aristoteles, quod nusquam
 in Iliade Menelaum cum pellice concumbentem faciat Ho-
 merus, qui tamen aliis omnibus mulieres tribuit. Con-
 cumbunt sane apud illum cum mulieribus etiam senes
 Nestor et Phœnix. Non fuerunt enim hi effecto corpore,
 vitio ex juvenili ætate contracto, sive per temulentiam,

τιάτης αἰδεῖσθαι γαμετὴν οὖσαν τὴν Ἑλένην, ὑπὲρ ἧς καὶ τὴν στρατιὰν ἤθροισα· διόπερ φυλάττεται τὴν πρὸς ἄλλην κοινωνίαν. Ὁ δ' Ἀγαμέμνων ὡς πολυγύναιος ὑπὸ Θερασίτου λοιδορεῖται·

Ἠλείαι τοι χαλκοῦ κλισίαι, πολλὰ δὲ γυναῖκες· εἰσὶν ἐνὶ κλισίῃς ἐξαιρέτοι, ἅς τοι Ἀχαιοὶ πρωτίστῳ δίδομεν (II. β, 226 sq.).

Ἄλλ' οὐκ εἰκόσ, φησὶν ὁ Ἀριστοτέλης, εἰς χρῆσιν εἶναι τὸ πλῆθος τῶν γυναικῶν, ἀλλ' εἰς γέρας· ἐπεὶ οὐδὲ τὸν πολὺν οἶνον εἰς τὸ μεθύειν παρεσκευάσατο.

Ex Athenæo eadem brevius Eustathius in Iliad. p. 1361, 25.

32 (197).

Plutarch. De audiend. poetis c. 12 (t. III, p. 40, 2 Plutarchi op. ed. Dübner.) : Οἱ δὲ παῖδες, ἂν ὀρθῶς ἐκτρέφονται τοῖς ποιήμασιν, καὶ ἀπὸ τῶν φαύλους καὶ ἀτόπους ὑποψίας ἐχόντων ἔλκειν τι χρήσιμον ἀμωστέπως μαθήσονται καὶ ὠφέλιμον. Αὐτίκα γοῦν ὑποπτόσ ἐστὶν ὁ Ἀγαμέμνων, ὡς διὰ διοροδοκίαν ἀφείς τῆς στρατείας τὸν πλούσιον ἐκείνον (τὸν Ἐγέπωλον scil. cf. II. ψ, 296), καὶ τὴν Αἴθην χαρισάμενον αὐτῷ

Δῶρ' ἵνα μὴ οἱ ἔποιθ' ὑπὸ Ἴλιον ἠμερόεσσαν, ἀλλ' αὐτοῦ τέρπειτο μένων· μέγα γὰρ οἱ ἔδωκεν Ζεὺς ἄφρονος (II. ψ, 277 ss.).

Ὅρθῶς δὲ γε ἐποίησαν, ὡς Ἀριστοτέλης φησὶν, ἵππον ἀγαθὴν ἀνθρώπου τοιοῦτου προτιμήσας. Οὐδὲ γὰρ κυνὸς ἀναξίσιος οὐδ' ὄνου, μὰ Δία, δειλὸς ἀνὴρ καὶ ἀναλκις, ὑπὸ πλούτου καὶ μαλακίας διαρρηκνῶς.

Et iterum Gryllo c. 4, 8 : Τὴν δ' Αἴθην ὁ βασιλεὺς ὑμῶν ἔλαβε παρὰ τοῦ Σικυωνίου μισθὸν ἀστρατείας, ἄριστα βουλευσάμενος, ὅς δειλοῦ προετίμησεν ἀνδρὸς ἵππον ἀγαθὴν καὶ φιλόνοιον.

Cf. schol. BY ad l. l. Iliad. : Δῶρ' ἵνα μὴ οἱ ἔποιθ'. p. 612, A, 43 Bekk. : ἀπεσέμνυε τὴν ἵππον οὕτως αὐτὴν εὐγενίσας, ὥστε καὶ δῶρον (λύτρον V) ἀστρατείας δοθῆναι. Κρεῖττον δὲ ἡγήσατο πολεμικὴν (πολεμιστὴν V) ἵππον ὑπὲρ ἀπόλεμον ἀνθρώπον Ἀγαμέμνων. Schol. A : Χρησιμώτερον γὰρ ἐνόμιζε πολεμικὸν ἵππον ἢ ἀστράτευτον ἀνδρα λαβεῖν. Eadem Eustathius p. 1302, 10.

ΟΔΥΣΣΕΙΑ.

33 (198).

Schol. HQE ad Odys. δ, 356 (Νῆσος... Αἰγύπτου προπάροιθε, Φάρον δὲ ἐκικλήσκουσιν, τόσσον ἀνευθ' ὅσσον τε πανημερὴ γλαφυρὴ νηὺς ἤνυσεν), p. 206, 26 Dind. : τοσοῦτον γὰρ ἀπέγει Ναυκράτειος ἢ Φάρος, ἔνθα τότε τῆς Αἰγύπτου τὸ ἐμπόριον ἦν, ὡς φησὶν Ἀριστοτέλης. Μέχρι Ναυκράτειος τὸ πέρας ἦν τοῦ Νεῖλου τότε. Καὶ Ἡρόδοτος γοῦν φησὶν ἔτι τὸ παλαιὸν τὸ κάτω μέρος τῆς Αἰγύπτου πᾶν πέλαγος ἦν, ὃ δὲ Νεῖλος πολλὴν καταφέρων ἵλιν τὴν καλουμένην κάτω χώραν ἔλην προσέχουσαν· ἔθεν καὶ μέλαινα καλεῖται. Ὅρθαι δὲ καὶ μέχρι νῦν κογχύλια καὶ λοπάδες. Ἐγὼ δὲ καὶ περὶ Μέμφιν εἶδον, φησὶν ὁ Πίος (quod nomen interdum in scholiis cod. B ad Iliadem obvium, item in schol. ad Odysseam et Eustath. p. 1822, 60, semelque in Etym. M. s. v. ὠμήρησε citatum, e compendio pro Πορφύριος ortum esse probabiliter suspicatur Rosius). Cum Aristotele cf. Herod. II, 179 : Ἦν δὲ τὸ παλαιὸν μούνη ἢ Ναυκρατὶς ἐμπόριον καὶ ἄλλο οὐδὲν Αἰγύπτου. Plin. Hist. nat. XIII, 21, 11. Similem quæstionem tractat Aristoteles, Homeri usus testimonio, Meteorol. I, 14, § 12.

sive nimio Veneris usu, sive cruditatibus ex voracitate : quare merito vegeti validique sunt in senectute. Videtur igitur Spartanus, uxorem Helenam reveritus, propter quam etiam susceperat illam expeditionem, ab aliarum feminarum congressu abstinuisse. Agamemnon vero ut pluribus utens mulieribus vituperatur a Thersite :

Multi tibi sunt ænei lecti, multæque mulieres in tentoriis sunt exquisitæ, quas tibi nos Achivi primo omnium damus.

At non est consentaneum, ait Aristoteles, illam mulierum multitudinem fuisse ei ad concubitum usum, sed honoris causa et in præmium virtutis : nam et vini copiam non ad temulentiam usum sibi comparaverat.

32.

Pueri in poematis recte instituti, etiam ab his quæ

absurditatis et pravitatis suspecta sunt, commodi aliquid et utilitatis trahere discent. Prima fronte Agamemnon videtur avaritia ductus a divite isto Echepolo equum accepisse Æthiam, ipsique militiæ vacationem concessisse,

Una ventosum ne miles ad Ilion tret : sed se divitiis, quas illi Juppiter amplius præbuerat, patriis in sedibus oblectaret.

Attamea recte fecit, ut ait Aristoteles, bonam equam tali viro præferens ; nam neque canem, neque asinum pretio æquat timidus et imbellis, divitiis et mollitie diffuens.

ODYSSEA.

33.

Aristoteles dicit Homeri temporibus solum Ægypti eporium Naucraticide fuisse. Quæ ultra Naucraticidem sita sunt Nili tunc erant.

34 (199).

Schol. Odys. ε, 93 : Κέρασσε δὲ νέκταρ ἐρυθρόν, p. 251, 14 Dind. : Εἰ μὴδὲν ἄλλο πίνουσιν οἱ θεοὶ ἢ τὸ νέκταρ, διὰ τί αὐτὸ ἢ Καλυψῶ τῷ Ἑρμῆι κεράσασα δίδωσιν; εἰ γὰρ κεκέρασται σὺν ὕδατι, οὐ μόνον τὸ νέκταρ ἀλλὰ καὶ τὸ ὕδωρ πίνουσιν. Καίτοι, φησί, ψιλὴν ἀμβροσίαν παρέθηκε, « Κέρασσε δὲ νέκταρ ἐρυθρόν. » Λύων οὖν ὁ Ἄριστοτέλης τὸ κέρασσε, φησὶν, ἦτοι τὸ μίξαι ἄλλο ἄλλω βρωτῶ δηλοῖ, ἢ τὸ ἐγγεῖν· ἀμφω γὰρ δηλοῖ τὸ κεράσαι. Νῦν οὖν τὸ « κέρασσε δὲ νέκταρ ἐρυθρόν » οὐ τὸ μίξαι δηλοῖ, ἀλλὰ ψιλῶς ἐγγεῖναι.

E Porphyrio hæc desumpta esse indicant schol. QEB, et schol. cod. Vindob. 133 apud Rosium : Κέρασσε δὲ νέκταρ ἐρυθρόν : ἀντὶ τοῦ ἐνέχειν οὐ γὰρ κινεῖται τὸ νέκταρ. Εἰ οὐδὲν γὰρ ἄλλο πίνουσιν οἱ θεοὶ ἢ νέκταρ, πῶς αὐτὸ κινεῖται ὕδατι ἢ Καλυψῶ; ἔστιν οὖν ἀντὶ τοῦ ἐνέχειν ἀπὸ τῆς ἀρχαίας συνήθειας· εἰς κέρασ γὰρ ἐγγέροντες ἔπινον. Ἡ δὲ τὸ κέρασσε κατὰ τὸν Ἄριστοτέλην, ὡς ὁ Πορφύριος λέγει, οὐ μόνον δηλοῖ τὸ μίξαι ἄλλω βρωτῶ ἄλλο, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐγγεῖναι ψιλῶς. Cf. Etymol. M. p. 504 30 : Κεράσαι δ' ἔστι τὸ ἐπιγεῖν οἶνον ἀπὸ παλαιῶ ἔθους· κάλαι γὰρ ἐχρῶντο κέρατι ἀντὶ προχοῦ. Οὐτω Πείσανδρος· καὶ Ὅμηρος Ἰλιάδος θ (189) « Οἶνόν τ' ἐγκεράσασα πείν, » ἀντὶ τοῦ ἐγγεῖναι εἰς κέρασ· πρὸ γὰρ τοῦ εὐρεθῆναι τὴν τῶν ποτηρίων χρῆσιν ἐν τοῖς κέρασιν ἔπινον. Similia Eustath. in Iliad. θ, 189, p. 707, 45 et in Odys. l. 1. p. 1525, 38.

35 (200).

Schol. TQEP (et Vind. apud Rosium) ad Odys. ε, 334 : Ἴνω Λευκοθέη, ἢ πρὶν μὲν ἔην βροτὸς αὐδήσασα, p. 278, 15 : Τὸ αὐδήντα (II. τ, 407) οὐκ ἔστι φωνὴν ἔχοντα ἀλλ' ἀνθρωπεία φεγγόμενον ὅπτι ὡς οἱ ἄνθρωποι· καὶ ὡς παράδοξον

ἐπεσημήναντο. Καὶ τὸ « Κίρκη εὐπλόκαμος δεινὴ θεὰς αὐδήσασα (Od. κ, 136) » σημαίνει τὸ ἀνθρωπίνως φεγγόμενη, οὐχ ὡς θεὸς· διὰ σημείων γὰρ οἰωνῶν καὶ ἱερῶν καὶ θυσιῶν, καὶ δι' ὄνειρων καὶ οὐκ αὐτῆς φεγγόμενοι οἱ θεοί. — Καὶ ἐρετμαὶ αὐταὶ « Οἱ δ' αἰεὶ βούλοντο θεοὶ μεμνησθαι ἐφετμῶν » (Odys. δ. 353), τῶν θεοπροπίων λέγει. Ἡ δὲ Κίρκη « καλὸν αἰτιάει » (Odys. κ, 227), ὡς ἄνθρωπος. Ζητεῖ δὲ ὁ Ἄριστοτέλης, διὰ τί τὴν Καλυψῶ καὶ τὴν Κίρκην καὶ τὴν Ἴνω αὐδήσασα λέγει μόναις. Πῶσαι γὰρ καὶ αἱ ἄλλαι φωνὴν ἔχον. Καὶ λύσαι μὲν οὐ βεβούληται, μεταγράψαι δὲ ποτὶ εἰς τὸ αὐλήσασα, ἐξ οὗ δηλοῦσθαι φησὶ ὅτι μωνώδεις ἦσαν· ἐπὶ δὲ τῆς Ἰνῶς οὐδήσασα (codd. male αὐδήσασα)· τοῦτο γὰρ πάσαις ἐπῆρχεν αὐταῖς καὶ μόναις· πῆσαι γὰρ αὐταὶ ἐπὶ γῆς ἤκουον. Μήποτε δὲ τὸ αὐδήσασα οὐ τὸ φωνῆ μόνον χρῆσθαι δηλοῖ, ὡς τὸ « αὐδήντα δ' ἔθηκε » (II. τ, 407)· σημαίνει δὲ καὶ τὸ ἔνδοξον καὶ ἐπιφημιον. Καὶ ἐκάστη δὲ τούτων ἔνδοξος, ὡς πᾶρ ἢ Ἴνω· ὅτε γὰρ ἐν ἀνθρώποις ἦν, ἔνδοξος καὶ ἐπιφημιος ἐν πᾶσιν ἐτύγχανεν.

Schol. H Q P ad l. 1. (p. 278, 8) : Ὁ μὲν Ἀριστοφάνης τὰς ἀνθρωποειδῆς θεὰς αὐδήσασα φησὶν οἰονεῖ φωνὴν μεταίληφαι, ὃ δὲ Ἄριστοτέλης οὐδήσασαν λέγει οἰονεῖ ἐπίγειον. Οὕτως καὶ Χαμαιλέων. Eustathius p. 1543, 52 : Γράφεται δὲ καὶ οὐδήσασα, τουτέστιν ἐπίγειος. Νύμφη γὰρ ἦν καὶ οὐκ ἐκ τῶν οὐρανίωνων. Ἄριστοτέλους δὲ φασὶ καὶ Χαμαιλέοντος (cf. Kœpke, de Chamæleontis Heracleotæ vita et scriptis, Berol. 1856, p. 16) ἢ τοιαύτη γραφή. Nomen Aristotelis inde in Schol. H ad Odys. κ, 136 pro Aristarchi restituendum est (cf. Lehrs, de Aristarchi stud. Homer., p. 50, et Nauck, Aristoph. Byzant. Fragm., p. 41) : Αὐδήσασα· Ἀριστάρχος οὐδήσασα. Schol. Q B V ad eund. l. p. 457, 10 : Ἦτοι περιδότης, ἢ εἰς διάλεξιν καὶ προσαγορεύσειν ἀνθρώποις ἐρχομένην, ἢ καθὸ ἐπιγείος ἔστιν. Cf. Eustath. ad l. 1. p. 1651, 48, Etym. M. p. 169, 11.

34.

Si nihil aliud dei bibunt quam nectar, cur Calypso Mercurio id mixtum dat? Si enim cum aqua permixtum fuerit, non solum nectar sed et aquam bibunt. Dicit tamen poeta « puram ambrosiam apposuit, miscuitque nectar rubrum. » Solvens hanc questionem Aristoteles, κέρασσε, inquit, sive liquorem alii liquori miscere significat, sive infundere, utrumque enim indicat κεράσαι. Nunc autem Κέρασσε δὲ νέκταρ ἐρυθρόν, non significat miscere, sed nude infundere.

35.

Αὐδήντα non significat eum qui vocem habet, sed qui humana voce loquitur ut homines; et ut insolens notaverunt

(Inum scilicet αὐδήσασαν dici). Et illud « Circe coinas-pulchra, veneranda dea, vocalis (αὐδήσασα), » significat quæ loquitur humano more, non sicut deus; dii enim per auguria, victimas, sacrificia et per somnia loquuntur, non autem voce utuntur. Hæc vere sunt præcepta (ἐφετμαί), « semper autem volebant dii nos meminisse præceptorum » de oraculis dicit. At Circe « pulchre canit », ut homo. Quærit Aristoteles cur Calypsum, Circeam et Inum αὐδήσασα (vocalis) solas vocet Homerus; nam et ceteræ omnes vocem habebant. Quom autem difficultatem solvere non potuerit, lectionem mutat αὐλήσασα scribens, quo indicari dicit eas solitarias fuisse; de Ino vern οὐδήσασα quasi terrestris, scribit, id enim omnibus obtingebat et quidem solis, omnes enim in terra habitabant.

36 (201).

Schol. HQ ad Odys. 1, 106 : Κυκλώπων δ' ἐς γαίαν, p. 414, 25 : Ζητεί Ἀριστοτέλης πῶς δὲ Κύκλωψ δὲ Πολύφημος μήτε πατὴρ ὢν Κύκλωπος, Ποσειδῶνος γὰρ ἦν μήτε μητὴρ, Κύκλωψ ἐγένετο. Αὐτὸς δὲ ἐτέρῳ μύθῳ ἐπιλύεται. Καὶ γὰρ ἐκ Βορέου ἔπποι γίνονται, καὶ ἐκ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Μειδούσης δὲ Πήγασος ἔππος. Τί δ' ἔτοπον ἐκ Ποσειδῶνος τὸν ἄγριον τοῦτον γαγονεῖν, ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα ἐξ αὐτοῦ ἀναλόγως τῇ θαλάσῃ ἄγρια γεννᾶται ἢ τερατώδη ἢ παρηλλαγμένα;

37 (202).

Schol. HF ad Odys. 1, 345, p. 432, 12 : Διὰ τί Ὀδυσσεὺς πρὸς τοὺς Φαίακας ἔλεγεν δεῖν τὸν Κύκλωπα ἐτύφλωσε Ποσειδῶνος υἱὸν ὄντα, οὔσι καὶ αὐτοῖς ἀπογόνοις Ποσειδῶνος; Ἰὼν οὖν Ἀριστοτέλης φησὶν δεῖν ἕδει ἐχθροὺς αὐτοὺς ὄντας τοῦ Κύκλωπος ἐκβληθέντας γὰρ ὑπὸ τῶν Κυκλώπων ἔλθειν ἐπὶ τὴν Σχερίαν.

Οἱ πρὶν μὲν ποτ' ἴναιον ἐν εὐρυγόρῳ Ὑπερείῃ, ἀγχοῦ Κυκλώπων, ἀνδρῶν ὑπερηφάνων, οἱ σφραγισμένοι, βίηφι δὲ φέρτεροι ἦσαν. Ἐνθεν ἀναστῆσας ἄγε Ναυσίθοος θεοειδής, εἰσεν δὲ Σχερίῃ, ἐκὰς ἀνδρῶν ἀίφροστῶν.

(Od. 7, 4, ss.)

Cf. Schol. Q M ad Odys. 1, 333, p. 431, 23 : Πῶς (cod. Vindob. qui hæc habet ad 1, 315, διὰ τῆ) οὐκ ἰδέδιδεῖ τοὺς ἐχθροὺς Ποσειδῶνος Φαίακας, τὴν πῆρῶσιν λέγων Κύκλωπος; Ἀριστοτέλης οὖν φη-

σιν δεῖν ἕδει ἐχθροὺς ὄντας αὐτοῖς· οἱ σφραγισμένοι (Od. 7, 6). Cf. Eustath. ad l. 1. p. 1653, 20 et Anecd. Paris. Cramerii, t. III, p. 452, 7.

38 (203).

Schol. HFQ in Odys. 1, 525, p. 440, 29 : Διὰ τί Ὀδυσσεὺς πρὸς τὸν Κύκλωπα οὕτως ἀνοήτως εἰς τὸν Ποσειδῶνα ὠλιγόρησε τῷ λόγῳ εἰπών,

Ἦ; οὐκ ὀφθαλμὸν γ' ἴησεται οὐδ' Ἐνοσίχθων.

Ἄντισθένης μὲν φησὶ διὰ τὸ εἰδέναι δεῖν οὐκ ἦν ἱατρὸς δὲ Ποσειδῶν, ἀλλ' ὁ Ἀπόλλων, Ἀριστοτέλης δὲ οὐκ εἶπε οὐκ ἐδυνήσεται, ἀλλ' εἶπε οὐ βουλήσεται διὰ τὴν πονηρίαν τοῦ Κύκλωπος.

39 (204).

Ibid. p. 441, 3 : Διὰ τί οὖν δὲ Ποσειδῶν ὠργίσθη, καίτοι μὴ χαλεπαίνων διὰ τὸ ἀκόφθηγμα (cf. fragment. præced.), ἀλλὰ διὰ τὴν τύφλωσιν « Κύκλωπος γὰρ μεχόλωται ἐν ὀφθαλμοῦ ἀλάωσεν » (Od. α, 69), καὶ παμπονήρου ὄντος καὶ τοὺς ἐταίρους κατασθλιόντος; Ἰὼν δὲ ὁ Ἀριστοτέλης φησὶ μὴ ταῦτον εἶναι ἔλευθέρῳ πρὸς δούλον καὶ δούλῳ πρὸς ἔλευθρον, οὐδὲ τοῖς ἔγγυς τῶν θεῶν οὔσι πρὸς τοὺς ἀπώθεν. Ὁ δὲ Κύκλωψ ἦν μὲν ζῆμίας ἀξίος, ἀλλ' οὐκ Ὀδυσσεὶ κολαστέος ἀλλὰ τῷ Ποσειδῶνι. Ἡ πανταχοῦ νόμιμον τῷ διαφθειρομένῳ βοηθεῖν, τῷ υἱῷ καὶ ἤρχον ἀδικίας οἱ ἐταῖροι.

36.

Aristoteles quaerit quomodo Cyclops Polyphemus quum neque a patre, filius enim erat Neptuni, neque a matre e genere Cycloporum esset, Cyclops factus sit. Ipse vero alia fabula solvit. Etenim Boreas gignit equos et Neptunus et Medusa mater Pegasi. (Quæ sequuntur non videntur esse Aristotelis.)

37.

Cur Ulysses Phæacibus dixit se Polyphemum Cycloperum, Neptuni vero filium, oculo orbasse, quum ipsi Neptuno orti sint? Ad solvendam difficultatem Aristoteles dicit Ulysses cognitum habere illos cum Cyclope inimicitias exercere; expulsos enim a Cyclopiibus in insulam Scheriam veniasse :

Qui antea quidem habitabant in spatiosa Hyperæa, prope Cyclopas, viros superbentes; qui ipsos infestabant : viribus autem potiores erant. Inde excitos illos deduxit Nautilhous deo similis, colloavitque in Scheria, procul ab hominibus cupidis.

38.

Cur Ulysses cum Cyclope agens tam imprudenter parvi fecit Neptanum hisce verbis :

Adeo haud oculum utique sanabit neque Neptunus.

Antisthenes inquit ideo factum esse, quod sciret non Neptunum sed Apollinem medendi artis esse peritum. Aristoteles autem non quia non potuerit sed quia noluerit ob pravitatem Cyclopiis.

39.

Quamobrem Neptunus iratus est, etsi non succensusuit ob ea quæ Ulysses dixerat sed quia Cycloperum obcæcaverat : ob Cycloperum enim irascitur, quem oculo privavit, et id licet scelestissimus fuerit et socios (Ulyssis) devoraverit? Ad solvendam quaestionem Aristoteles observat non eandem rationem intercedere inter liberum et servum et inter servum et liberum, neque iis qui prope ad deos accedunt et iis qui longius absunt. Cyclops itaque poena dignus erat. Quæ vero non ab Ulyse sed a Neptuno infligi debebat. Sive omnino legitimum est succurrere illi qui clade conficitur præsertim filio; deinde socii primi injusti fuerant.

40 (205).

Eustath. in Odys. μ, 62, p. 1712, 57, ad versus poetæ :

Τῆ μὲν τ' οὐδὲ ποιητὰ παρέργεται οὐδὲ πέλειαι
τρήρωνες, ταί τ' ἀμβροσίην Διὶ πατρὶ φέρουσι,
ἀλλὰ τε καὶ τῶν αἰὲν ἀραιρεῖται λις πέτρη :

εἰ δὲ παλαιοὶ οὕτω τὰ τοῦ λόγου θεραπεύουσι. Χείρων δ' Ἀμφιπολίτης Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνης ἐρωτήσαντος, φασί, τί βούλεται παρὰ τῷ ποιητῇ τὸ τὰς περιστερὰς εἰπεῖν κομίζειν ἀμβροσίαν τῷ Διὶ καὶ τὸ ἀφαιρεῖσθαι τι αὐτὰς (τὰς πέτρας scrib. esse vidit Rosius) καὶ τῶν πελειῶν, περὶ τῶν πλειάδων εἶναι τὸν λόγον ἐφη, ἅς εἶναι μὲν ἐπτά, φαίνεσθαι δὲ ἐξ τοῖς ἑκαί, τῆς μίξ διὰ τὸ καὶ ἄλλως ἀμυδρὸν τοῦ ἀστρίου ἀφανίζομένης ὑπὸ τῶν πατρῶν. Ὡς δὲ ἡμεῖς, φησί, πελειάδων ἦτοι πλειάδων ἐπιταλλουσῶν ἀρχόμεθα θερίζειν, οὕτω καὶ θεοὶ τὴν ἀμβροσίαν κομίζεσθαι. Interpositis ex Athenæi libro XI excerptis ita pergit Eustathius : Ἄλλ' οὕτω μὲν δ' Ἀμφιπολίτης Χείρων. Ἀριστοτέλης δέ, φασίν, ἀλληγορικῶς εἶπε δηλοῦν Ὅμηρον εἰ ἀναθυμιάσεως τρέφεσθαι τοὺς θεοὺς ἦτοι τὰ ἀνω σώματα, ἀεροπόρον ζῶον παραλαβόντα εἰς ἔνδειξιν τῆς τοιαύτης τροφῆς. Τὸ δὲ ἀφαιρεῖσθαι τι ὑπὸ τῆς πέτρας δηλοῦν ἐφη, ὡς καὶ ἡ γῆ ἔλκει ἐκ τῆς τοιαύτης ἀναθυμιάσεως. Ἀλέξανδρος δ' ὁ βασιλεὺς, διὰ τὸ δοκεῖν φύσει (ita Rosius pro φησί) τοὺς θεοὺς φιλοσόφους καὶ ἡδονῆς μίξους, ἀναθεῖναι τὸν ποιητὴν τὴν ἐκείνων τροφὴν τῷ ἀσθενεστάτῳ καὶ τρυφερωτάτῳ ζῳῳ, ἕφ' οὗ βραχὺ τι ἂν παρακομίζοιτο.

Desumpta hæc esse patet non ex eodem fonte, unde reliqua, sed potius e ficto quodam dialogo, qui præsentat Philippo inter Chironem, Aristotelem ejusque discipulum Alexandrum instituebatur. Non absimilia sunt quæ leguntur apud Dionem Chrysostomum Orat. II, in cuius

sine, postquam Alexander multa disseruit, ita loquens introducitur Philippus : Οὐ μάτην, Ἀλέξανδρε, περὶ πολλοῦ ποιούμεθα τὸν Ἀριστοτέλη, καὶ τὴν πατρίδα αὐτῷ συνεχωρήσαμεν ἀνακτιζειν, Στάγειραν τῆς Ὀλυθίας οὔσαν· ὁ γὰρ ἀνὴρ ἄξιος πολλῶν καὶ μεγάλων δωρεῶν, εἰ τοιαυτὰ σε διδάσκει περὶ τὰ ἀρχῆς καὶ βασιλείας, εἴτε Ὅμηρον ἐξηγούμενος, εἴτε καὶ ἄλλον τρόπον. Ceterum quæ habet Eustathius, e Ptolemæo Hephæstione fluxisse, sive is ipse finxerit, sive ab alio acceperit, restantur quæ in Excerptis e primo libro Novæ ejus historiae apud Photium Bibl. cod. 190 p. 147, 3 Bekk. leguntur : Διὰ τί δὲ ποιητῆς πλειάδας ἐποίησε τῆς τροφῆς τῶν θεῶν διακόνους καὶ τίνα Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς καὶ Ἀριστοτέλης εἰς τοῦτο εἶπον καὶ περὶ Ὀμήρου καὶ πλειάδων ; Cf. Hercherus, über die Glaubwürdigkeit der neuen Geschichte des Ptolemæus Chemus, in Jahn's Jahrb. 1855, p. 271.

41 (206).

Schol. Vindob. apud Ros. ad Odys. μ., 128 (Βόσκοντ' ἡλιοιο βόες) : Ἀπόβλητον ἦν τοῖς ἀρχαίοις ἀρότην βοῦν κτιεῖναι. Ἐπασχε γὰρ κακῶς ἐξ ἀνθρώπων ἡ θεῶν ὅστις τοῦτο πισποίηκεν. Ὅπερ οἱ τοῦ Ὀδυσσεῶς φίλοι ποιήσαντες ἀπώλοντο. Ἀριστοτέλης φυσικῶς φησὶν· λέγει γὰρ τὰς τριακοσίας τὸν χρόνον ἡμέρας πρὸς ταῖς λοιπαῖς. Corrupta sunt quæ in Schol. B p. 542, 4 Dind. leguntur : Ἀριστοτέλης φυσικῶς φησὶ· λέγει γὰρ τὰς καθ' ἡμέρας πενήτηντα πρὸς ταῖς τριακοσίαις. In alio scholio Q (p. 542, 8) et Vind. ad versum 129, Ἐπτά βοῶν ἀγέλαι : Ἀριστοτέλης φυσικῶς τὰς κατὰ σελήνην ἡμέρας αὐτὸν λέγειν φησὶ τν' (τὰς ν' Vindob.) οὔσας. Τὸν γὰρ πενήτηντα ἀριθμὸν ἑπταπλασιάσας εἰς τὸ τριακοστὸν πενήτηκοστὸν περιεστάναι εὐρήσεις.

40.

Hæc quidem neque volucres prætervolant, neque columbas Timidæ, quæ ambrosiam Jovi patri ferunt,
Sed etiam ex his aliquam semper admittit lævis petra.

Veteres ita fabulam interpretantur. Chiro Amphipolita, interrogatus, ut narratur, ab Alexandro Macedonio, quid sibi velit poeta quum dicat columbas Jovi ambrosiam ferre, et aliquid illis adimere petras, dixit de Pleiadibus loqui poetam, quæ revera septem sunt, sex vero videntur esse illis qui ibi sunt (apud Planctas scil.). quum earum quæ et alias obscura sit a scopulis occultetur. Ut autem nos, inquit, quum Peleidas sive Pleiades surgunt messem incipimus, ita dii quoque colligunt ambrosiam. Sed ita Chiron Amphipolita. Aristoteles vero, ut ferunt, dixit Homerum ita allegorice significare deos sive quæ in loco

superiore degunt corpore exhalationibus ali, et ut tale alimentum indicet animal aerium adhibet. Tolli vero aliquid a petra, id ostendit terram quoque partem istarum exhalationum adtrahere. At rex Alexander, etc.

Cur poeta finxit columbas diis alimenta ministrantes, et quæ de hac re et de Homero et de columbis Alexander rex et Aristoteles disputaverunt.

41.

Nefas erat antiquis bovem aratorem occidi : male enim dii hominesque illum habebant quicumque talia fecisset. Quare Ulyssis socii quum hoc fecissent pereunt. Aristoteles dicit naturaliter hoc explicandum esse : dicit enim triginta dies temporis præter ceteros.

Notandum est Aristotelem istos greges et præcipue boum

Eustathius, p. 1717, 33 : Ἰστίον δὲ οὐκ ἔστι τὰς ἀγέλας ταύτας καὶ μάλιστα τὰς τῶν βοῶν φασι τὸν Ἀριστοτέλην ἀλληγορεῖν εἰς τὰς κατὰ δωδεκάδα τῶν σεληνιακῶν μηνῶν ἡμέρας γινομένης πενήκοντα πρὸς ταῖς τριακοσίαις ἑσας καὶ ὁ ἀριθμὸς ταῖς ἑπτὰ ἀγέλαις ἔχουσαι ἀνά πενήκοντα ζῶα. Διὸ οὔτε γόνον αὐτῶν γίνεσθαι Ὅμηρος λέγει οὔτε φθορὰν τὸ γὰρ αὐτὸ ποσὸν ἀεὶ ταῖς τοιαύταις ἡμέραις μένει. Similia Schol. B ad μ, 128 et 353 et E ad α, 8. Quæ hic tribuitur Aristoteli allegorica interpretatio, recurrit in Luciani libro de Astrologia, c. 22. Ceterum ad hanc quæstionem referendus videtur, qui quasi peculiaris citatur libri apud Anonymum titulus (in altero indice 3) Εἰ δὴ ποτε Ὅμηρος ἐποίησε τὰς ἡλίου βοῦς, ubi supplendum erit ἡμέρας, nisi cum Rosio pro ei, τὶ scribere mavis.

42 (207).

Schol. N ad Odys. v extr., p. 789 Dind. : Διὰ τί Ὀδυσσεὺς τῇ μὲν Πηνελόπῃ ἡλικίαν τε ἤδη ἔχουσα καὶ φιλοῦσα αὐτὸν οὐκ ἐδήλωσεν ὅς ἦν, τῷ δὲ Τηλεμάχῳ νέω ὄντι καὶ τοῖς οἰκέταις, τῷ μὲν συβώτῃ τῷ δὲ βουκόλῳ ὄντι; οὐ γὰρ δήπου μὴ πείραν ἔκρινε εἰληφώς. Ἔστι γάρ, φησὶν Ἀριστοτέλης, οὐκ ἔστι τῶν μὲν ἔδει ὡς ἂν μετέχειν μέλλουσι τοῦ κινδύνου εἰπεῖν ἀδύνατον γὰρ ἦν ἄνευ τούτων ἐπιθέσθαι τοῖς μνηστῆρσι. Διὰ ταῦτα δὲ καὶ τῇ Εὐρυκλείᾳ ἐκκαλύπτει αὐτὸν χρησίμῳ ἰσομένῃ πρὸς τὴν θυρῶν ἀσφάλειαν καὶ τὴν θεραπαινίδων ἡσυχίαν. Πᾶσι δ' οὐχ ἅμα ἀλλὰ κατὰ τὸν δέοντα καιρὸν καὶ ἰδίᾳ ἑκάστῳ καὶ μόνῳ ἐκφραίνων, ἵνα μὴ ἐκλαλήσας τις εἰς ἕτερον

τὴν αἰτίαν ἀνερέγκη. Κατ' ἰδίαν γὰρ καὶ πρῶτον τῷ υἱῷ, εἶτα τῇ τροφῇ, εἶτα τῷ βουκόλῳ καὶ τῷ συβώτῃ, καὶ πρὸς οὐδένα διότι ἤδη τις ἄλλος μεμαθήκειν. Ἀλλὰ καὶ οἱ εἰδότες λανθάνειν ἀλλήλους σπουδάζουσιν. Ἔστι δὲ εἰπεῖν καὶ οὐκ ἔστι ἡλασθήθῃ μὴ περιχαρῆς ἀκούσασα γένηται καὶ ἐπίδηλον ποιήσῃ. Ἐώρα γὰρ αὐτὴν σφόδρα ἐπιθυμοῦσαν. Οὐκοῦν καὶ ὁ υἱός; Ἀλλ' ὁ μὲν καὶ μειδίῳ εἴωθε καὶ ἀπλῶς διαλέγεσθαι καὶ κρατεῖν τοῦ πάθους, ἡ δὲ μόνον κλαίειν. Πausanias οὖν τοῦ κλαίειν μόνον, εἰ καὶ μηδεὶς ἐξεῖπεν, ὑπόψια τις ἐγένετο. Οὐ γὰρ ἂν προσεποιήθη δακρύνειν. Ἡ γὰρ χαρὰ ὑπόστα οὐκ ἂν κρατεῖν τῆς ποιήσεως εἴασεν. Ἴσως δὲ καὶ μὴ σῶσαι τινὰς βουληθεῖσα ὑπέδειτο. Ἐώρα γὰρ καὶ αὐτὸν πεπονθότα τοῦτο πρὸς τινὰς, ὥστε καὶ τῷ Ἀμφινόμῳ ἐπαρρησιάσατο. Ἐἶχε δὲ τοῦ κάκεινα ἐν μνήμῃ ἡ Ἀγαμέμνων συνεβούλευσε.

Τῶν μὲν μὴ ποτε καὶ σὺ γυναῖκί παρ' ἡπιοσ εἶναι·
μὴ οἱ μῦθον ἅπαντα περασεμένον, ὅν κ' εὖ εἶδῃς
(Odys. λ, 441 s.).

Καὶ πάλιν ἐπάγει·

Ἄλλ' οὐ σοὶ γ', Ὀδυσσεῦ, φόβος ἔσεται ἐκ γε γυναικῶς
(v. 444).

Ἄλλ' αὖθι παρακαλεύεται·

Κρύβειν, μὴδ' ἀναπαύει, φίλην ἐς πατρίδα γαίαν
νῆα κατισχέμεναι (v. 455 s.).

Καὶ διὰ τοῦτο... παρακαλεύεται Ὀδυσσεύς·

Μῆτ' οὖν Λαέρτης ἴστω τόδε μήτε συβώτης
μήτε τις οἰκῶν, μήτ' αὐτῇ Πηνελόπεια,
ἀλλ' οἷοι σὺ τ' ἐγώ τε (Il, 302 ss.).

allegorice interpretari de duodecim mensibus lunariis trecentos et quinquaginta dies efficientibus, qui idem numerus et septem gregum est, quorum singuli quinquaginta habent capita. Quare illis neque prolem neque interitum esse dicit Homerus, totidem enim semper isti sunt dies.

42.

Cur Ulysses Penelopæ, protectioris jam ætatis atque ipsum diligentem, quis fuerit non indicavit, sed Telemacho qui juvenis erat, et servis quorum unus subulcus, alter vero bubulcus erat? Nec licet dicere non illius animum expertum fuisse. Dicendum est, inquit Aristoteles, illis oportuisse indicare, utpote qui periculorum participes forent: sine illorum enim auxilio insidiæ prociis strui non poterant. Quamobrem et Euryclæe se detegit, quæ utilis esse poterat ut portas custodiret famulasque comperceret. Non autem cunctis simul sed singulis opportuno tempore et quidem cuique soli, ne quis, re divulgata, causam alii imponere posset. Separatim enim et primum filio, deinde nutrici, postea bubulco et subulco, nulli autem ob hanc causam quia alius jam rem dixerat, sed et qui sciunt alii

alios latere student. Etiam illud dici potest, Ulysses veritatem esse ne Penelope, re cognita, nimio gaudio impleta ejus reditum divulgaret. Videbat enim valde appetentem. Nonne etiam filius? Sed ille et subridere solebat et simpliciter colloqui et imperare dolori, illa contra tantum lamentari. Si igitur solum lamentari desisset, etiamsi nollus dixerat, suspicio aliqua orta esset. Non enim se flere simulasset, quippe præ gaudio simulationis impotens fuisset, sed fortasse etiam suspicio illi erat ne quosdam servare vellet. Sentiebat enim se ipsum ita erga aliquos affectum esse, ita ut et libere cum Amphiarao confabulatus sit. Sed et haud dubie illa animo observabantur quæ suaserat Agamemnon :

Ideo jam nunquam etiam tu vel uxori mansuetus sis,
neque ei sermonem omnem revela, quem bene noveris;
deinde pergit :

Sed haud tibi, Ulyssi, exitium erit utique ex uxore;
rursus vero hortatur :

Clam neque palam, caram in patriam terram
navem appelle;

Μήποτε δ' οὐχ ἅμα πάσας τὰς ἀναγνωρίσεις ἠθέλησε λαβεῖν, ἀλλὰ τὰς μὲν πρὸ τῆς μάχης, τὰς δὲ μετὰ τὴν μάχην. Ὑπερίθεται δὲ τὰς πρὸς οὐς ἤκιστα ἔχρη, τὴν τε πρὸς τὴν γυναῖκα καὶ τὸν πατέρα, διώκων τὸ παράδοξον καὶ ἵνα ἐκπληκτικαὶ γένωνται. Εἰ μὲν γὰρ πρότερον ἐποίησεν, ἦτον ἂν τὸ παράδοξον παρέσχε, νῦν δὲ ἅμα καὶ τὸ χαρτὸν μέγα τοῖς φιλάτοις παρεσκεύασε τῇ τε γυναικὶ καὶ τῷ πατρὶ. Ἄμα τε γὰρ ἀκούουσι παρόντα αὐτὸν καὶ τοὺς μνηστήρας ἅπαντας τέθνεωτας. Ἀγωνίας δ' ἂν οἱ μὲν πολέμουντας μείζονος ἐπλήσθησαν, ἧς καὶ ἐσοῦδάσε τοὺς φιλάτους ἀπαλλάξαι καὶ καθεδουσι μάλλον καὶ τὴν ἐκ τοῦ ὕπνου ἔχουσι τέρψιν ἢ περὶ τὰ ἔργα ἀσχολουμένοις ἐξαίφνης δηλώσαι. Ἀκινδύουν τὸ εὐτύχημα ἢ τὸ εὐπρόσουνον τὸ ἐκ τῆς παρουσίας διὰ τὸν φόβον ἀπολέσασθαι τῆς τοῦ πολέμου ἐκθάσεως. Ἄρκει γὰρ αὐτοῖς μετὰ τὴν μνηστηροφονίαν περὶ τοῦ πολιτικοῦ μεριμνῆσαι πολέμου οὐχ οὕτως ὄντος ἐκπληκτικοῦ διὰ τὴν τῶν μνηστήρων λαμπρὰν (λαμπρῶς?) ἀποβάσαν νίκην, ἢ ταῖς ἐλπίσιν ἐξεκρούετο παρὰ τῶν ἀπὸ τοῦ ἄστεος ἐπανισταμένων.

Hæc, ut Dindorfius indicavit, adscripta sunt in cod. Veneto rhapsodiæ v Odysseæ. Locus erat opportunior π, 302, ubi similia præbet Eustathius, p. 1803, 48 : Ἰστέον δὲ καὶ οἱ ἄνθρωποι Ὀδυσσεὺς ἀκούσθηναι τοῖς οἰκείοις ὡς ἔνδον ἔστιν, ἵνα μὴ περιχρηρεῖς γενόμενοι ἐπίσημον τὴν αὐτοῦ ποιήσωσιν ἔλυσιν καὶ οὕτω κωλυθῆ μὲν ἢ τῶν μνηστήρων πανωλεθρία, γένηται δὲ καὶ ὁ ἀναγνωρισμὸς ἦτον παράδοξος, ἄλλως δὲ γε πάνυ θαυμαστὸν τῷ τε Λαέρτῃ καὶ τῇ Πηνελόπῃ, αἰφνης τὸν Ὀδυσσεῖα ἰδεῖν καὶ ἅμα τοὺς μνηστήρας τεθνεώτας μαθεῖν. Ποιεῖ δὲ τοῦτο καὶ τοῖς Ἰθακησίοις πάνυ πολλὴν κατάπληξιν.

quare monet Ulysses

Ne quidem Laertes sciat hoc, neque subulcus
neque quisquam domesticorum, neque ipsa Penelope
sed soli tuque egoque.

Fortasse etiam noluit omnes simul adhibere agnitiones, sed partem ante pugnam, partem vero post. Differt vero recognitiones eorum quas minime oportebat, conjugia nempe atque patris, inopinatum sectatas atque ut animos magis perturbentur. Si enim prius fecisset, minus inopinatæ accidissent, nunc vero eodem tempore et maxima lætitia affecit, Ulyssi dilectissimos, conjugem atque patrem. Simul enim audiunt illum adesse et omnes procos occisos esse. Qui autem certamen inierunt majore trepidatione impleti sunt, qua liberos esse voluit poeta eorum carissimos, qui dormiant potius atque dulcedinem somni percipiunt quam ut qui in opere detinentur rem statim aperiant. Nullo periculo obnoxia est secunda fortuna atque delectatio quam iis affert præsentia Ulyssis quum jam omnis metus de belli exitu evanuit : sufficit enim, ut post cædem procorum cura sollicitentur civilis belli, quod

43 (208).

Eustath. in Odys. τ, 472, p. 1873, 28. Ὅρα δὲ καὶ οἱ μάλλον ὁ Ὀδυσσεὺς ἀπὸ τῆς συμβεβηκυίας αὐτῷ οὐλῆς ἐγνωρίζετο ἢ ἐκ τῶν δώρων τῆς φύσεως ὅς ἄλλως μὲν ἐπειθε τὴν γραῦν, ὅτε κομιδῇ ἀπειλημένος ἦν ἐν στενῷ καὶ πρὸς αὐτῷ τῷ ἐλεγχθῆναι ἐτύχχανεν. Ὡς δὲ καὶ οὐλῆς ἀφοίτο ἐγνω τὸν ἀνακτα. Ἐξ αὐτῆς δὲ καὶ τῷ Εὐμαίῳ καὶ τῷ Φιλοτίμῳ ἕσπερον ἀναγνωρίζεται. Ἀριστοτέλης δὲ, φασίν, ἐπιλαμβάνεται τοῦ τοιούτου ἀναγνωρισμοῦ, λέγων ὡς ἄρα κατὰ τὸν ποιητὴν τῷ τοιούτῳ λόγῳ πᾶς οὐλὴν ἔχων Ὀδυσσεὺς ἔστιν.

Aliud plane est quod in libro de Poetica de Ulyssis agnitione, cicatricis ope legitur, c. 16, § 3 : Ἐτι δὲ καὶ τοῦτοις (signis scilicet acquisitis quibus agnitiones fiunt) χρῆσθαι ἢ βέλτιον ἢ χεῖρον, ὅλον Ὀδυσσεὺς διὰ τῆς οὐλῆς ἄλλως ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς τροφῆς καὶ ἄλλως ὑπὸ τῶν συβοτίων. Minime tamen negare velim non aliunde potius quam e quæstionibus Homericis petita esse quæ Eustathius habet, nisi forte solutionis ab Aristotele datæ vestigia in sequentibus apud eundem deprehendas : Τὸ δὲ ἔστιν οὐχ ἀπλῶς τοιοῦτον, ἀλλὰ συμβάλλεται τι καὶ τὸ ποῖον τῆς, ὡς ἐρρήθη, ἀξιολόγου οὐλῆς σὺν γε τοῖς ἄλλοις. Καὶ γὰρ κατὰ τὸν τῆς γραφῆς λόγον (τ, 381) καὶ δέμας καὶ φωνὴν καὶ πόδας ὁ παρῶν ξένος ἐώκει τῷ Ὀδυσσεῖ.

44 (209).

Schol. Vind. ap. Ros. ad Odys. ρ, 326 (Ἄργον δ' αὖ κατὰ μοῖρ' ἔλαβε) : Ἀριστοτέλης φησὶν ὅτι πρᾶσβύτης ἦν ἡδὴ σφόδρα ὁ κίων καὶ ὑπὸ τῆς ἡ-

non ita formidandum erat ob præclaram de procis relatam victoriam, quam spe deturbabatur ab iis qui ex urbe in-surgebant.

43.

Vide etiam Ulysem potius e cicatrice, quam fortuito gerebat, quam e donis quæ a natura acceperat agnitum fuisse. Qui quum alias in angusto prope caperetur et jam in eo esset ut coargueretur persuasit anum. Simulac vero in cicatricem incidit agnovit regem. Ex eodem vero postea et ab Eumæo et a Philœtio agnoscitur. Aristoteles vero, ut ferunt, reprehendit talem agnitionem : dicit enim ista ratione secundum poetam Ulysem esse quicumque cicatricem habeat.

44.

Aristoteles dicit canem (Argum) jam annis provecum fuisse nec mirum igitur esse, eum præ gaudii adventus Ulyssis exspirasse. Nimis vehemens enim gaudium mortem affert. Quamobrem poeta finxit canem, postquam dominum agnovit et gaudio elatus est, animam reddidisse.

δονῆς τῆς πρὸς τὸν Ὀδυσσεῖα ἐτελεύτησεν, εἰκότως αἱ γὰρ σφοδραὶ ἡδοναὶ καὶ ἰσχυραὶ διαλύουσι. Διὸ καὶ τὸν κύνα ἐποίησεν ἀναγνωρίσαντα καὶ ἡσθέντα καταψῆσαι.

Eustathius ad Odys. ρ, 320, p. 1821, 7 : Ὅτι δὲ καὶ εἰκοσιτέσσαρα ζῶσιν ἐτη κύνας, ἰστέρησαν οἱ μεθ' Ὀμηρον. Φασὶ δὲ οἱ παλαιοὶ ὡς τέθηκεν οὕτω ταχὺ ὁ Ἄργος ὑφ' ἡδονῆς τῆς ἐπὶ τῷ ἀναγνωρισμῷ. De ætate Argi cf. Schol. Q ad Od. ρ, 291 : Ἀλλὰ μετὰ τοσαῦτα ἐτη πῶς ἔζη ὁ κύων; Ἀριστοτέλης φησὶν, τέσσαρα καὶ εἰκοσι ζῆν ἐτη κύνα, cum quibus non consentiunt Aristotelis verba Hist. An. VI, 20, § 4, ubi postquam dixit canes quattuor vel quindecim annos vivere addit: Ἐνιαὶ δὲ καὶ εἰκοσιν· διὸ καὶ Ὀμηρον οἴονται τινες ὀρθῶς ποιῆσαι τῷ εἰκοστῷ ἔτει ἀποθανόντα τὸν κύνα τοῦ Ὀδυσσεύς, ubi si Scholiasta bene vidit τῷ τετάρτῳ καὶ εἰκοστῷ scribendum erit. Aliter Ælianus de Nat. Anim. IV, 40 : Κυνὶ δὲ βίος, φασὶ, μῆχιτος τέτταρα καὶ δέκα τὰ ἔτη. Ἄργος δὲ ὁ Ὀδυσσεύς καὶ ἡ περὶ αὐτὸν ἱστορία ζοικεν παιδικὰ Ὀμήρου εἶναι.

45 (210).

Schol. Vind. ap. Ros. ad Odys. ψ, 337 (Ἀλλὰ τοῦ οὐποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσιν ἐπειθεν) : Πορφυρίου. Διὰ τί Ὀδυσσεύς τῆς Καλυψοῦς διδούσης αὐτῷ τὴν ἀθανασίαν οὐκ εἰδέξατο; Ἀριστοτέλης μὲν οὖν πρὸς τοὺς Φαίακας φησὶ ταῦτα λέγειν Ὀδυσσεῖα ἵνα σημαντέρος φαίνεται καὶ μᾶλλον ἄλλοια σπουδάσαι. Συνέφερε γὰρ αὐτῷ πρὸς τὸ θῆκτον ἀποσταλῆναι. Ἐπειτα ζοικεν οὐ τῷ μὴ πεισθῆναι λέγειν μὴ λαθεῖν τὴν τοιαύτην δωρεάν, ἀλλὰ μὴ πιστεῦσαι αὐτῇ τοιαύτα λεγούση. Ἡ μὲν γὰρ ἔφασκε ποιῆσαι, ὁ δὲ οὐκ ἐπίστευεν, ἀλλ' οὐχὶ πιστεύων κληρονομήσειτο.

Hæc loco non suo posita sunt. Debuerant adscribi Od. η, 257, ad quem versum in schol. PQ legitur : Θῆσειν ἀθάνατον : καὶ διὰ τί μὴ βεβούληται; ζοικε διὰ τὸ οὐποτ' ἐπειθε. Δῆλον οὖν οὐ τὸ μὴ θέλειν γενέσθαι ἀθάνατος, ἀλλὰ τὸ μὴ πιστεῦσαι αὐτῇ τοιαύτα λεγούση. Ἡ μὲν γὰρ ἔφασκε ποιῆσαι, ὁ δὲ οὐκ ἐπίστευεν. Ἄλλ' οὐχὶ πιστεύων κληρονομήσειτο. Ἡδὲ γὰρ ὡς σοφὸς θεὸς ἀθανασίαν οὐχ αἰ τοιαῦτα δαίμονες χαρίζονται ἂν (hæc in cod. Vind. ut Rosius testatur sic scripta sunt : Εἴη δ'

45.

Cur Ulysses quum Calypso ei obtulisset immortalitatem eam accipere noluit? Aristoteles ait Ulysssem hæc dixisse Phæacibus ut augustinus videretur et ad alia magis intentus. Hoc autem illi utile erat ut citius emitteretur. Deinde ut videtur dicit se tale donum accipere nolle, non quod non de illius præstantia persuasus non esset, sed quod Nymphæ talia pollicenti fidem non habuissent. Hæc enim

ἂν καὶ τοῦ σοφοῦ ἀθανασία οὐχ ἦν τοιαῦται δαίμονες χαρίζονται] ἀλλὰ τοῦ Διὸς ἂν εἴη καὶ τῶν ἔργων ἂν πέφυκεν ἀπαθανατίζειν. Ἀντισθένης δὲ φησὶν (cf. Antisthen. Fragm. ed. Winckelmann, p. 28).

46 (211).

Phrynichus Ecl. voc. Attic. p. 225, Lob. s. v. : Βασίλισσα οὐδεὶς τῶν ἀρχαίων εἶπεν, ἀλλὰ βασίλεια ἢ βασιλῆς. In altera Epitoma s. v. Βασίλισσαν Ἀλκαῖον φασὶ τὸν κωμωδοποιὸν καὶ Ἀριστοτέλην ἐν τοῖς Ὀμήρου Ἀπορήμασιν εἰρηκέναι... τοῖς πλείοσιν οὖν πειθόμενοι βασιλείαν ἢ βασιλίδα λέγωμεν.

Alteram glossam habet etiam Antiattic. Bekkeri p. 84, 26 : Βασίλισσα : Ἀλκαῖος Γανυμήδει, Ἀριστοτέλης Ὀμηρικοῖς Ἀπορήμασιν.

47 (212).

Joan. Tzetzes Exeg. in Iliad. p. 70 Herm. ad α, 9, Αἰητοῦς καὶ Διὸς υἱός... ὅποιαν τινὰ τὴν Αἰητὸν νομίζουσιν Ἀριστοτέλης καὶ Πλάτων οὐκ ἴσημι. Πλάτων μὲν γὰρ (Cratyl. p. 406, A) ἐκ τοῦ λήθου τὸ λανθάνω ταύτην ἡτυμολόγηκε, πρᾶσιαν εἶναι λέγων αὐτὴν καὶ πάντας οἰκτεῖρουσαν Ἀριστοτέλης δὲ πάλιν φησὶ παρὰ τὸ λῶ τὸ θέλω, ὃ γὰρ ἂν τις θελήσει, παρὰ ταύτης εὐρήσει. Τοῦτο δ' ἀκριβῶς ἴσημι θεὸς τριχῶς ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ἐνὸς ἐκάστου τῶν θεῶν ὄνομα ἐκλαμβάνεται, στοιχειακῶς πραγματικῶς τε καὶ ψυχικῶς.

Non erat cur de Aristotelis nomine hæc dubitaret Rosius, quod, præter ipsam cum Platone comparationem, tuetur locus ejusdem Tzetis Schol. in Exeg. II. p. 126 : Πολλοὶ τῆς Ὀμηρικῆς ἡτυμολογίας ἐπιμελήθησαν, Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης (in cod. Ἀριστο. ε. teste Bachmanno Schol. in Iliad. p. 768, 32), οἱ φιλόσοφοι, Σωρανός, Ἡρωδιανός, Φιλόξενος, Ἀπ(ίων), Τυραννίαν, Ἀρίσταρχος, Ζηνόδοτος, Φιλιππῆς, Σαπφῶ καὶ ἕτεροι. Quod si quis, propter hujus et ejus quæ in sequenti fragmento est etymologiæ insulsiatatem, de Aristotelis nomine dubitet, non solum Platonis nomen quod in utroque loco recte se habet, sed et ipsius Aristotelis jure opponi posset. Quid enim, quæso, an forte veriloquia haberi possunt ety-

dixit se facturam. Ille vero quum illi fidem non haberet deprecatus est.

46.

Βασίλισσαν pro βασίλειαν sive βασιλίδα Aristoteles dixit in Homeri Quæstionibus.

47.

Aristoteles Latonæ nomen (Αἰητῶ) a λῶ (id est volēs) derivavit; quod enim aliquis cupit ab hac accipiet.

mologiæ, quales exempli causa in Ethicis Nicomacheis leguntur ubi, V, 5, 9, δίκαιος a δίχα, seu VII, 11, 2, μακάριος a χαίρειν derivantur? Inde jam vides in Etymol. M. p. 564, 21 (cf. Etymol. Gudian. p. 369, 17, Etymol. Orion. p. 93) : Ὁ δὲ Ἀριστάρχος φησι, παρὰ τὸ λῶν, τὸ θέλω, nomen Aristarchi male pro Aristotelis positum esse. Ceterum hoc fragmentum et quæ sequuntur Homericis quæstionibus adscripsimus, etsi potius fortasse ad dialogos referenda sint.

48 (213).

Epimerismi Homer. apud Cram. Anecd. Oxon. t. I, p. 17 : Μούσας : Ἀριστοτέλης δὲ διὰ τὸ φιλαδέλφους εἶναι Μούσαις οἰονεὶ ὁμοῦ οὔσαι ἢ ὁμοῦ σοοῦσαι, οἷον ὁρμῶσαι· ὁ δὲ Πλάτων (sequitur locus e Cratylo, p. 406, A).

49 (214).

Schol. cod. Ven. B in II. α, 303 : Ἐρωήσαι : παρὰ τὴν ἐρωήν, ἦτοι ὁρμήσαι. Ἐναργῶς δὲ πέφανται τὸ περὶ τὸ δόρυ μεθ' ὁρμῆς ἐκχεόμενον αἷμα. Καὶ ταύτας ἐμψόχους ἔλεγεν εἶναι παρ' αὐτῶν λέξεις Ἀριστοτέλης.

Schol. Ven. B in II. α, 481 : Πρῆσεν : Ἀριστοτέλης φησὶν ὡς κινούμενα ὀνόματα γράφει ὁ ποιητής.

Schol. V in II. π, 283 : Πάπτηγεν : δεινότερον τῶν ἐπῶν Ὀμήρου τοῦτο φησὶν Ἀριστοτέλης, ἐν ᾧ πάντες φευκτιῶσιν, καὶ οἰκτεῖον βαρβάρων. Cf. præterea Porphy. in Schol. A B D in II. θ, 87 : Δεινός ἐστιν Ὀμηρος καὶ διὰ μιᾶς λέξεως ὄλον τὸν ἄνδρα σημαίνειν.

Priora satis consentiunt cum illis quæ exposita sunt in Rhet. III, 11 2 : Καὶ ὡς κέχρηται Ὀμηρος πολλαχοῦ τῶν τὰ ἀψυχα ἐμψυχα λέγειν διὰ τῆς μεταφορᾶς... κινούμενα γὰρ καὶ ζῶντα ποιῶν πάντα, ἢ δ' ἐνέργεια κινήσεις. Omnia tamen potius e dialogo de Poetis desumpta esse arbitrator, unde et Plutarchi locus fluxerit, de Pythiæ oraculis, c. 8 : Ἀριστοτέλης μὲν οὖν μόνον Ὀμηρον ελεγε κινούμενα ποιῶν ὀνόματα.

48.

Aristoteles Musas ita appellatas esse putat à ὁμοῦ οὔσαι (quæ una sunt) propter mutuum amorem sive ὁμοῦ σοοῦσαι (id est una scientes).

V. SCRIPTA ETHICA.

Quomodo factum sit, ut in indice Diogenis (38) Ἡθικῶν α' β' γ' δ' ε' tantum nominentur, quum contra Anonymus Ἡθικῶν κ' (37) recenset, non magis hujus loci est quærere, quam de auctoribus Ethicorum, quorum quæ ad Nicomachum inscripta sunt Nicomacho Aristotelis filio a Cicerone de Finib. V, 5, 12 et Diogene Laertio VIII, 88 (cf. Ethic. ad Nicom. X, c. 2) tribuuntur. Illud vero hîc notandum est, de horum librorum integritate dubitasse Aspasium, veterem eorum interpretem. Quum enim in fine primi capituli libri octavi ita dixisset philosophus : Δέχεται γὰρ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἥττον, καὶ τὰ ἕτερα τῶν εἶδει εἶρηται δ' ὑπὲρ αὐτῶν ἐμπροσθεν, hæc ille scripsit, fol. 136 recto : Εἶρηται δὲ φησι περὶ αὐτῶν ἐμπροσθεν, εἶκοι δὲ εἶρησθαι ἐν τοῖς ἐκπεπτωκόσι τῶν Νικομαχείων, ubi illud in incerto est, utrum antiquiorem quandam commentatorem secutus, an proprio usus sit iudicio.

De libris Προτάσεις περὶ ἀρετῆς α' β' γ' in utroque indice memoratis. (D. L. 34 et Anon. 32 ubi tamen β', quod et codd. a Rosio collati habent), nihil præterea compertum est, nisi tamen quod ad hos fortasse referri poterit titulus qui in catalogo ex Ægypto nuper allato legitur : Ἀριστοτέλους περὶ ἀρετῆς. Cf. Zündel, *Ein griechischer Bücherkatalog aus Ægypten, Rhein. Mus.* 1866, p. 432 sqq.

(ΠΕΡΙ ΠΑΘΩΝ ΟΡΙΣΗΣ.)

Præter illos qui ad dialogos pertinent satis multi in indicibus recensentur tituli librorum ad doctrinam morum spectantium, e quibus tamen nullum servatum est fragmentum, nisi quod Seneca in libris quos de Ira conscripsit quædam ex Aristotele attulit, quæ, si titulum solum spectamus, ad librum περὶ παθῶν Ὀργῆς α' apud Diogenem (37), περὶ πάθους Ὀργῆς α' apud Anonymum (37), a nemine vero præterea nominatum, commodissime referri posse videntur. Ex hoc tamen libro num desumpta quoque sit Aristotelica iræ definitio quam apud eundem Senecam de Ira I, c. 3, hisce verbis legimus : *Aristotelis definitio non multum a nostra abest. Ait enim iram esse cupiditatem doloris reponendi* (apud Lactantium qui in libro de Ira Dei, c. 17, 13 totum hunc locum Senecæ excerpserit, vulgo legitur *rependendi*), ideo incertum fit, quia hæc eadem definitio apud Aristotelem de Anima I, 1, 11 ubi iram a physico sic definiri statuit : ὁρεξίν ἀντιλυπῆσεως ἢ τι τοιοῦτον, sive Rhet. II, 2 in. : Ἐστω δὲ ὁργὴ ὁρεξίς μετὰ λύπης

τιμωρίας φαινόμενης διὰ φαινόμενην ὀλιγωρίαν τῶν εἰς αὐτὸν ἢ τῶν αὐτοῦ, τοῦ ὀλιγωρεῖν προσηκόντως, exstat.

Aliter vero de his statuendum erit locis, quos infra ex eodem Seneca exscripsimus, in quibus postquam Aristotelem iræ defensorem existitisse affirmavit, eum e Stoicorum doctrinæ rationibus impugnare aggressus est. Talem autem sententiam quum neque e superstitibus libris philosopho propriam fuisse comprobari possit, neque quisquam alius Aristoteli tribuat, satis probabiliter fortasse conjicias Aristotelis nomen a Seneca male pro Peripateticorum usurpatum fuisse, quippe quos in simili plane argumentatione a Cicerone et Philodemo (cf. infra ad fragm. 3) nominatos videamus.

Talem vero in asserendis aliorum verbis supinam levitatem a Seneca non alienam fuisse, vel uno exemplo demonstrari poterit. Non minus enim oscitanter scripta sunt quæ leguntur apud eundem de Brevit. vitæ c. 1 : *Inde ARISTOTELI cum rerum natura exigenti, minime conveniens sapienti viro lis est : illam animalibus tantum indulsisse, ut quina aut dena secula educerent, homini in tam multa ac magna genito, tanto citiorem terminum stare.* Quod dictum Theophrasti, non vero Aristotelis esse, notissima Ciceronis verba declarant Tuscul. Disputat. III, 23.

Opinionem quam Rosius amplexus est, dialogice conscriptum fuisse librum περὶ παθῶν Ὀργῆς neque ipse titulus favet neque locus quem in indice obtinet. Ceterum plane diversam Aristoteli fuisse de ira sententiam quam quæ a Seneca ei tribuitur, ostendunt fragmenta a Joanne Stobæo servata quæ e dialogo de Justitia desumpta esse conjicimus.

1 (215).

Seneca de Ira I, 9, 2 : *Ira, inquit ARISTOTELES, necessaria est, nec quidquam sine illa expugnari potest, nisi illa impleat animum et spiritum accendat. Utendum autem illa est, non ut duce, sed ut milite. Quod est falsum.*

2 (216).

Seneca de Ira II, 17, 1 : *ARISTOTELES ait affectus quosdam si quis illis bene utatur pro armis esse. Quod verum foret, si velut bellica instrumenta sumi deponique possent induentis arbitrio. Hæc arma, quæ Aristoteles virtuti dat, ipsa per se pugnant, non expectant manum, habent et non habentur.*

3 (217).

Seneca de Ira III, 3, 1 : *Atqui, ut in prioribus libris dixi, stat ARISTOTELES defensor iræ et vetat illam nobis exsecari. Calcar ait esse virtutis. Hæc erepta inermem animum et ad conatus magnos pergrum inertemque fieri.*

Nec minus ad Aristotelem, seu potius, ut supra diximus, ad Aristotelicos, spectare videntur quæ dicit III, 3, 5 : *Non est ergo quod me putes tempus in supervacuis consumere, quod iram quasi dubiæ apud homines opinionis sit infamem, quum aliquis sit et quidem de illustribus philosophis, qui illi indicat operas et tamquam utilem et spiritus subministrantem in prælia, in actus rerum, ad omne quodcunque calore aliquo gerendum est vocet.*

Eandem sententiam quam hic impugnat Seneca et alibi tangit, ita II, 15, 1, II, 16, 1, II, 16, 3, præsertim vero I, 7, 1 : *Num quid.. ira adsumenda est, quia utilis sæpe fuit? Extollit animos et incitat, nec quicquam sine illa magnificum in bello fortitudo gerit, nisi hinc flamma subdita est et hic stimulus peragitavit misitque in pericula audaces. Optimum itaque quidam putant temperare iram, non tollere, eoque detractio quod exundat ad salutarem modum cogere, id vero retinere sine quo languebit actio et vis ac vigor animi resolvetur.*

Ciceronis plane similis locus de quo jam locuti sumus hic est, Tuscul. Disput. IV, 19 : *Quid? quod iidem Peripatetici, perturbationes istas, quas nos extirpandas putamus, non modo naturales esse dicunt, sed etiam utiliter a natura datas. Quorum est talis oratio. Primum multis verbis iracundiam laudant, cotem fortitudinis esse dicunt multoque et in hostem et in improbum civem vehementiores iratorum impetus esse. Leves autem ratunculas eorum qui ita cogitarent : prælium rectum est hoc fieri; convenit dimicare pro legibus, pro libertate, pro patria. Hæc nullam habent vim, nisi ira excanduit fortitudo. Nec vero de bellatoribus solum disputant; imperia severiora nulla esse putant sine aliqua acerbitate iracundiæ. Oratorem denique non modo accusantem, sed ne defendentem quidem probant sine aculeis iracundiæ. Quæ etiamsi non adsit, tamen verbis atque motu simulandam arbitrantur, ut auditoris iram oratoris incendat actio. Virum denique videri negant, qui irasci nesciat camque quam lenitatem nos dicimus, vitioso lentitudinis nomine appellant. Cf. Philodemum de Ira, in volum. Hercul. Oxon. 1824, P. I, col. 64 : Ἐνιοὶ γούν τῶν Περιπατητικῶν, ὡς που καὶ πρότερον παρεμνήθη-*

μεν, διὰ προσώπων ἐκτέμνειν τὰ νεῦρα τῆς ψυχῆς φασὶ τοὺς τὴν ὄργην καὶ τὸν θυμὸν αὐτῆς ἐξαιρούστας· ὧν χωρὶς οὔτε κόλασιν οὔτ' ἄμυναν εἶναι.

(ΠΕΡΙ ΣΥΜΒΙΩΣΕΩΣ ἌΝΔΡΟΣ ΚΑΙ ΓΥ-
ΝΑΙΚΟΣ.)

E duobus titulis : περί Συμβιώσεως ἄνδρὸς καὶ γυναικός et Νόμους ἄνδρὸς καὶ γαμετῆς in appendice Anonymi memoratis (25, 26), priorem afferre videtur etiam David in Categ., p. 25, B, 6 Brand. : Ἄλλὰ μὴν καὶ οἰκονομικά εἰσιν αὐτῶ γαγραμμένα βιβλία, ὧν τὸ οἰκονομικὸν σύνταγμα καὶ περί Συμβιώσεως ἄνδρὸς καὶ γυναικός. Nec ab eo fortasse diversus est quem respexit Hieronymus adv. Jovin. I, t. IV, 1, p. 191, ed. Paris., 1706 : *Scripterunt ARISTOTELIS et Plutarchus et noster Seneca de Matrimonio libros*. Talem titulum satis bene respondere argumento libri, qui ut secundus, seu potius alius (Economicorum, in codicibus latinis operum ethicorum et politicorum Aristotelis legitur, optime perspexit Rosius, de *Aristot. libr. ord.* p. 60 sqq., a quo præclare demonstratum est, hunc librum non, ut olim suspicatus erat Sylburgius, a Leonardo Aretino confictum fuisse, sed vel duplicem ejus, tertio decimo seculo factam versionem in codicibus (cf. Jourdain, *des Traductions latines d'Aristote*, p. 71) et veteribus etiam editionibus exstare, prætereaque commentariis Ferrandi de Hispania, Bartholomæi de Brugis, Henrici de Oyta, Alberti episcopi Halberstetensis et aliorum illustratum fuisse. Hujus vero versionis exemplum, Leonardus Aretini cura in faciliorem et elegantiore sermonem redactum, a Jacobo Tusano postea græcitate donatum, in editiones Sylburgii, Casauboni, Duvallii receptum est (1).

Librum e codicibus septem quos contulit, cum editione vetere Lipsiensi (Hain, Repert. bibl. 1775), edidit Rosius, additis præterea scholiis et commentario Ferrandi et cod. Sorbon. 963 excerptis. Nos eam recensionem, si hoc nomen meretur, sequi maluimus, quam dedit Nicoletus, *artium liberalium ac medicinæ professor in gymnasio*

(1) Praefationis loco hæc a Jacobo Tusano (*Jaques Toussain, de Troyes en Champagne*) adscripta erant : Ἐὸ ἐρεῖς μόνον, τὸ ὅσα γυναικὶ τε καὶ ἀνδρὶ πρὸς ἀλλήλους καθήκοντα περιέχον, Ἀρρητίνος μὲν ὁ Τυρρητικὸς κατὰ τὸ αὐτοῦ ἀντίγραφον μετέφρασεν εἰς τὴν τῶν Ῥωμαίων φωνήν· εἶτα τοῦ ἀντιγράφου ἀφανισθέντος, ἅμα καὶ τὸ μόνον αὐτὸ παρ' Ἑλλήσιν ἐξέλιπε παντελῶς. Ἡμεῖς δέ, τὸ τῆς Ἑλλάδος δυστύχημα ἐλεήσαντες, μεταλαβόντες· αὐτὸ ἐκ τῆς τοῦ Ἀρρητίνου ἑρμηνείας, πάλιν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁμοιοῦσιν διδυνήμεθα, κατηνέγκαμεν. Ἔσται δὲ τοῦτο, κατὰ μὲν τὴν λέξιν μόνην ὑποβολιμαίον τι· κατὰ δὲ τὴν διάνοξιν, εἰ μὴ ὁ Ἀρρητίνος οὐκ ἔμαρτεν αὐτὸς δηλαδὴ, γνησιώτατον.

*Patavino legens, ut ipse dicit, in editione latina Aristotelis, Venetiis impendio industriave Andree de Asula Bartholomeique Alexandrini sociorum, impressa anno MCCCCLXXXIII, cujus exemplar asservatur in bibliotheca Argentoratensi, quæ recensio; ut est obscurior, ne dicara barbarior, ita tamen nonnumquam quæ in Græcis legebantur magis ad verbum exprimere nobis visa est. Præter hanc editionem aliam quoque inspeximus ita inscriptam : Liber yconomicorum Aristotelis tractans de gubernatione rerum, domesticarum cum commento magistri Johannis Versoris legentium aspectibus multum amenus (cf. Hain 1773) Coloniae apud H. Quentel a. 1497 ut videtur impressam, cujus textus plerumque cum editione Lipsiensi a Rosio collata consentit. Ubi sensus deerat, quæ apud Rosium leguntur, uncinis inclusa apposuimus. Ceterum de his qui plura cupit librum supra laudatum Rosii et quæ idem dixit in *Aristotele Pseudepigrapho*, p. 644, adeat, præsertim vero quæ doctissime disputata sunt a B. Hauréau, *Histoire littéraire de la France*, t. XXV sub titulo : *Durand d'Auvergne, traducteur*. Illud tantum addam dolendum esse hunc librum, licet minime Aristotele sit, non jam græce exstare, quum ab auctore satis antiquo satisque docto conscriptus videatur.*

(218.)

INCIPIIT LIBER SECUNDUS ECONOMICORUM ARISTOTELIS.

Bonam autem mulierem his que intus sunt decet dominari omnibus, curantem de singulis secundum scriptas leges, si (non) permittentem ingredi ullum nisi vir perceperit : timentem precipue verba forensium mulierum ad correctionem (corruptionem) anime. Et ea que contingunt intus ut sciat sola et siquid sinistri fiat ab ingredientibus vir habet causam : dominam existentem sumptuum et expensarum ad festivitates quas vir permiserit : sumptibus et veste et ornatu utentem minori quam etiam leges civitatis precipiant : considerantem quod nec vestium questus differt pulchritudinem, nec auri multitudo tanti est ad mulieris virtutem quanti moderantia in omni tempore et desiderium honeste et bene ordinate vite. Etenim invidiosus omni anime hujusmodi ornatus est, et multo firmior ad senectutem justas laudes sibi filiisque retribuendo. Hujusmodi quidem ipsa igitur se inanimet ornare viriliter dominari. Difficile enim viro scire que intus fiunt. In ceteris

autem omnibus viro parere intendat, nec quemquam civilium audiens, nec aliquid etiam de nuptiis suorum volens peragere, sed quum tempus affuerit filios filiasve foras tradere aut recipere, tunc autem audiat quidem virum in omnibus et secum deliberet et obediat etiam in eo quod ipse precepit arbitrans sic viros (viro) turpe esse eorum que intus sunt aliquid agere, sicut mulieri ea que foris sunt perquirere. Sed arbitrari docet vere compositam mulierem mores viri vite sue leges imponi, sibi adeo cum nuptiis et fortuna conjunctos, quos quidem si patienter ferat (facile, reget domum), si autem non difficile.

Propter que decet non solum quum contingit virum opulentum esse rebus et alia gloria et prudentia simul intelligere ac suam voluntatem servare, verum etiam in adversitatibus, etsi defectam patietur rerum, aut ad egritudinem corporis aut ignorantiam anime dicat quidem semper optima. Obsequitur autem decencia præter quod agat aliquid turpe aut indignum: sibi autem ipsi recordetur siquid vir anime passione ad ipsam delinquat: nec de aliquo conqueratur quasi ille hoc peregerit, sed hec omnia egritudinis et ignorantie ponere et accidentium delictorum. Quanto enim quis in his diligentius obsequatur, tanto maiorem gratiam habebit qui curatus exiit cum ab egritudine fuerit liberatus. Et si quid ei non paruerit iubenti eorum qui non bene habent mulier (et si quid ei iubenti non bene habentium non paruerit mulier), multo magis sentiet ille sanatus, propter quod opus huiusmodi timere, in aliis autem multo diligentius obsequi quam si empta venisset ad domum, nam maximi precii empta est. Societatis namque vite et prolis generationis quibus nihil maius nec sanctius fit. Adhuc insuper si quidem cum felici viro vixisset non quoque similiter fuisset manifesta. Et quidem non modicum est in prosperitate uti bene et non humiliter, verum tamen adversitatem sufferre bene multo magis merito honoratum. Nam in doloribus et injuriis et tribulationibus existentem nil turpe committere magni animi est. Orare quidem igitur decet in adversitate (adversitatem) virum non pervenire, si autem quid sinistra contigerit arbitrari sibi hoc maximam laudem esse honeste mulieris, cogitantem quod nec Alcestem (Alceste) tantam sibi gloriam quæsisisset, nec Penelope tot et tantas laudes meruisset si vixissent cum felicibus viris: nec vero amitti et Ulixis adversitas (nunc autem Admiti, i. e. Admeti et Ulixis adversitates) preparaverunt eis memoriam immortalem, facte enim in malis fideles et iuste viris honorate nec in merito (immerito) sunt a diis, prosperitatis quidem

enim facile participantes invenire, adversitatis autem nolunt communicare non optime mulierum; propter que omnia decet multo magis honorare viros et in verecundia non habere, etsi non consequantur secundum Orpheum mentis sanitas sacra et divitie animositatis filius (si sacra pudicitia et opes animositatis filius secundum Herculem non sequantur). Mulierem quidem igitur in quodam tali typo legum et morum oportet se custodire.

Vir autem leges a similibus adinveniat uxori (uxoris) in usu, quoniam tanquam socia vite et filiorum sicut ab externeitate deprecator ad domum viri convenit (quoniam tanquam socia filiorum et vite ad domum viri devenit), relinquens filios genitorum viri et sui nomina habituros, quibus quid sanctius feret, aut circa quid magis vir sane mentis studebit quam ex optima et preciosissima muliere filios procreare. Senectutis pastores quasi optimos et prudentissimos patris et matris custodes et totius domus conservatores; quoniam educati quidem recte a patre et matre sancte et iuste eis utentibus quasi merito boni fient: hoc autem non obtinentes patientur defectum. Vite enim exempla filiis nisi preparaverint genitores excusabilem et puram causam ad invicem habere poterunt: timor ne contempti a filiis quum non bene viverent ad interitum eis erunt. Propter que enim nihil opus omittere curantem ad doctrinam uxoris seipsum ut iuxta posse quasi ex optimis liberis valeat (valeant) procreare. Etenim agricola nihil omittit studendo ut ad optimam terram et maxime bene cultam semen consumere (dispenset) expectans sic sibi fructum optimum fieri. Et eligit pro ea ut non secetur pugnando cum hostibus et sic contigerit mori et huiusmodi mors maxime honoratur. Ubi autem tanta sit cura pro corporis nutrimento et multo magis pro filiis et matre et nutrice ad quam anime semen consumitur omne studium est faciendum, hoc enim solo mortale omne semper factum immortalitate participat, et omnes orationes et petitiones divine permanent paternorum. Unde qui hoc contempnit deos videtur negligere; propter deos itaque coram quibus sacra mactavit (et) uxorem duxit et multo magis se post parentes uxori tradidit ad honorem. Maximus autem est honor honeste mulieri si respicit virum castum esse in eam et de nulla alia muliere curantem: sed pre ceteris alii propriam et amicam et fidelem putet esse; tanto vero magis studebit se talem esse circa cum uxor si cognoverit fideliter et iuste amabilem virum erga se esse ut ipsa est: nec parentum qui sui honores sunt nec qui uxori et filiorum proprii et decentes et tribuens singuli

que sua sunt iustus et sanctus fiat. Multo etenim magis graviter fert unusquisque suo honore privatus, et nec si aliorum valde multa quibus dederit propria auferendo libenter suscipiet. Nihil ergo est proprius nec maius uxori ad virum quam societas honorabilis et fidelis; propter que non decet hominem sane mentis ut ubicunque contigerit ponere semen suum ad qualencunque accesserit proprium immittere semen: ut non de illegitimis vilibus et iniquis generibus similia liberis legitimis fiant. Et quidem uxor honore suo priveretur, filiis autem obprobrium adjungatur. De his quidem ergo omnibus attendendum est viro.

Appropinquare autem decet uxori ordinate et multa modestia et pudore. Verba etiam et communicationem tribuentem ei (dando verba coniunctionis eius) qui bene habet ac liciti operis et honestis multa mansuetudine et fidelitate utentem. Eorum autem que non sponte et parvorum peccatorum indulgentiam tribuentem: si quid autem per ignorantiam deliquerit monentem: nec timorem incutientem sine verecundia et pudore, nec solutam severitatem neque voluntatem (nec etiam sit negligens nec severus): huius modi quidem enim passio meretricis est ad amasium, cum pudore autem et verecundia equaliter diligere et similiter timere libere mulieris ad proprium virum est. Duplex enim timoris est species: alia quidem cum pudore et verecundia facta qua utuntur ad parentes filii sobrii et cives compositi ad benignos rectores, alia vero species cum inimicitia et odio sicut servi ad dominos et cives ad tyrannos iniuriosos et iniquos. Ex his igitur omnibus eligens meliora et uxorem sibi concordem et fidelem et propriam facere decet ut presente viro et non utatur nihilominus ac si presens esset ut de communibus curet rebus, et ut nullus videatur nec sibi melior nec pudicitior esse nec magis proprius viro suo. Et ostendet vir hec quidem in principio ad commune bonum respiciens semper quamvis novitia sit in talibus; et si incipiat talia ipse sibi maxime dominetur, optimus enim totius vite rector existet et uxorem talibus uti docebit. Sicut et Homerus ait: Decet habere virum. Non enim nec amicitiam nec pudorem alias (atque) timorem nequaquam sine pudore honoravit Homerus, sed ubique diligere precipit cum modestia et pudore. Timere autem sicut Helena ait timere Priamum sic dicens: Verecundus atque timendus es mihi ac terribilis o amantissimum socer, nil aliud dicens quam ipsum quidem cum timore et pudore diligere: nam timidum terribilem dicit. Et rursus Ulixes ad Nausicam dicit hoc: Te mulier valde miror et timeo. Arbitratur

enim Homerus sic ad invicem virum et uxorem habere putans ambos bene fieri taliter se habentes. Nemo enim diligit unquam peiorem: nec miratur nec timet etiam cum pudore. Sed huius modi passiones contingunt ad invicem melioribus et natura benignis: minoribus tamen scientia ad se maiores. Hunc habitum fecit Ulixes ad Penelopem habens et in absentia nil deliquit. Agamemnon autem propter Chryseidem ad eius uxorem peccavit in ecclesia dicens: Mulierem captivam et non bonam imo dico barbaram in nullo deficere in virtutibus ad Clytemnestram. Non bene quidem igitur liberos habens ex ea, nec iuste puella muliere usus est. Qualiter enim iuste qui antequam sciret illam qualis fieret contra se nuptam per violentiam duxit? Ulixes autem deprecantem ipsum Athlantis filia cohabitare secum et permittentem immortalem facere et beatum omni tempore, nec ut immortalis fieret proderere presumpsit uxoris sue amicitiam affectum et fidem maximam sibi penam arbitrans fieri si malus existens immortalitatem promereatur habere: nec etiam cum Circe coire voluisset nisi propter amicorum salutem immo respondit ei: quod nihil dulcius patria sua videre posset quamvis aspera existente, et oravit magis mortalem uxorem et filium videndo mori: sic firmiter in uxorem fidem suam servabat: propter quod econverso uxor sibi similiter faciebat.

Manifestus est etiam et poeta in Ulixis oratione ad Nausicam, honorare maxime viri et uxoris cum communicatione (cum nupciis pudicam societatem). Oravit enim deos sibi dare virum et domum et humanitatem (unanimitatem) optatam ad virum et non quamcunque sed optimam. Nihil enim hoc maius bonum inquit esse in hominibus quam quum concordet in voluntatibus sunt. Iterum manifestus poeta est quod non de malis obsequiis invicem concordiam laudat, sed eam que cum prudentia et intellectu iuste coniuncta est: quod enim dicit voluntatibus et concordia illud significat. Et iterum dicit quod si amicitia talis fiat multe quidem tristitie inimicis sunt in ipsa amicis vero gaudia multa. Maxime autem audiebant eum et vera dicentem. Concordantibus enim viro et uxore circa optima necesse et amicos utrisque letari: deinde fortes existentes terribiles esse inimicis, suis autem utiles: his autem discordantibus oportere amicos discordes esse, deinde autem debiles esse, maxime autem sentire huius modi eos. In his autem manifeste precipit poeta turpia quidem et impudica dissuadere adinvicem: ea autem que iuxta posse concordet sunt et iusta sunt cum sollicitudine

sibi adinvicem obsequi indifferenter. Inanitates se primo quidem parentum communes curam habere (studentes primo quidem curam parentum habere), vir quidem eorum que (qui) sunt uxoris nil minus quam suorum, uxor vero eorum similiter que sunt viri; deinde filiorum et amicorum et rerum et totius domus tanquam communis curam habeant. Colluctantes adinvicem ut plurimum bonorum utrique fiat ad commune, causa videlicet quod meritum et utrique melior et compositior, dimittens quidem superbiam, regens autem recte et habens mansuetos et domesticos mores, ut quum ad senectutem pervenerint liberati a beneficiis et cura multa videlicet que interdum in iuventute fiunt habeant invicem et filiis respondere uter eorum plurimum bonorum eorum que domi sunt [rektor] factus est, et statim scire aut propter fortunam malum aut propter virtutem bonum : in quibus qui vicerit maximum quidem meritum a diis promeretur, ut ait Pindarus : dulce enim sibi cor et spes (spes) mortalium variam voluntatem gubernat secundo autem a filiis in senecta pasci feliciter propter que oportet specialiter et comiter iuste cogitantes ad omnes deos et homines vivere et multum ad uxorem suam et filios et parentes.

Economice summi philosophi Aristotelis ex Stragyra Græcie oppido artis medicine professoris Nicomachi filii : favente deo finis feliciter impositus est.

Versus Pindari qui hîc laudantur a Platone servati sunt de Republ. p. 331, A et ab aliis sæpe respiciuntur. Cf. Pindari fr. 233 Bœckh. 198 Bergk.

VI. SCRIPTA PHYSICA.

Scriptorum, quæ inter physica recensenda sunt satis magnus est numerus in solis indicibus memoratorum, quorum nullam hîc faciemus mentionem. Alia sunt deinde, nec pauca, de quibus plerumque nihil aliud affirmari licet, quam quod ex ipsius philosophi verbis conjectura assequi possumus. Tertium quod restat genus, tales fere libros continet, qui licet non ita multum post Aristotelem conscripti sint, et magnam fortasse partem ex ipsius operibus compilati, tamen pro genuinis nullo modo haberi possunt. De singulis jam videamus.

I. ΠΕΡΙ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ.

Librum περὶ Στοιχείων, in eadem quæstione

bis nominat philosophus, tertio autem in loco satis manifesto respicere videtur :

De Anima II, 11, 10 : Ἀγῶ δὲ διαφορὰς αἰ τὰ στοιχεῖα διορίζουσι, θερμὸν ψυχρὸν, ξηρὸν ὑγρὸν, περὶ ὧν εἰρήκαμεν πρότερον ἐν τοῖς περὶ Στοιχείων. De Sensu, c. 4 p. 483, 3 : Ἴδιον τοῦ πυρὸς τὸ θερμὸν ἐστὶ, γῆς δὲ τὸ ξηρὸν, ὥσπερ εἴρηται ἐν τοῖς περὶ Στοιχείων. De Partib. Animal. II, 2, p. 232. 17 : Καθάπερ γὰρ ἐν ἑτέροις εἴρηται πρότερον, ἀρχαὶ τῶν φυσικῶν στοιχείων αὐταὶ εἰσι, θερμὸν καὶ ψυχρὸν, καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν. Veteres philosophi interpretes, Simplicius in Arist. de An. f. 46 recto, Joannes Philoponus ib. fol. N 6 recto, Alexander Aphrodisiensis in Ar. de Sensu fol. 106 verso, uno ore affirmant τὰ περὶ τῶν Στοιχείων nihil aliud esse quam libros de Generatione et Corruptione, quorum sine dubio libri II caput secundum, ad quod in simili disputatione ipse Alexander de Anima fol. 133 verso provocat, respici putant. Num vero hic locus questioni de qua agitur sufficiat, dubitat Trendelenburgius v. cl. in comm. ad libros de Anima p. 412, qui potius de iis libris cogitat quos περὶ Στοιχείων recensent Diogenes Laertius (39) et Anonymus (33). Talem libri titulum ignorasse videtur Galenus quum ita scriberet de Elem. sec. Hippocrat. I, 9 (t. I, p. 487 Kühn.) : Τὰ γὰρ τῶν παλαιῶν ἅπαντα περὶ Φύσεως ἐπιγράφεται τὰ Μελίσσου, τὰ Παρμενίδου, τὰ Ἐμπεδοκλέους, Ἀλκμαϊκόνος τε καὶ Γοργίου, καὶ Προδίκου καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων Ἀριστοτέλει δ' ἐν τοῖς περὶ Οὐρανοῦ καὶ τοῖς περὶ Γενέσεως καὶ Φθορᾶς ὁ περὶ τῶν στοιχείων λόγος ἐξεργασταί, ὥσπερ ἐν τοῖς περὶ τῆς Οὐσίας Χρυσίππου ἄλλ' οὐδὲ τούτων οὐδέτερος ἐπιγράφει τὰ βιβλία περὶ Στοιχείων· οὐδὲ χρῆ τοῦνομα ζητεῖν, ἀλλὰ τὴν δύναμιν ἐξετάζειν τῶν λόγων· εἴτε γὰρ περὶ Φύσεως, εἴτε περὶ Στοιχείων, εἴτε περὶ Γενέσεως καὶ Φθορᾶς, εἴτε περὶ Οὐσίας ἐπιγράψει τις τὴν νῦν ἡμῖν ἐπιστώσαν πραγματείαν, οὐδὲν δῆπου διοίσει. In quibus, quoniam jure affirmare potuerit Galenus titulis, περὶ Γενέσεως καὶ Φθορᾶς et περὶ Οὐρανοῦ ab ipso Aristotele inscriptos fuisse libros, ignoro, quum nusquam ita apud illum designentur. Libenter tamen illud crediderim, titulo περὶ Στοιχείων α' β' γ' in indicibus, nihil aliud significari quam duo libros de Generatione et Corruptione concedam et qui nunc quartus est Meteorologicorum. Quod fortasse ex interpretum verbis colligere licet. Ita enim Alexander in Meteorol. fol. 126 recto (t. II, p. 167 Id.) : Τὸ τέταρτον ἐπιγραφόμενον τῶν Ἀριστοτέλους Μετεωρολογικῶν ἐστὶ μὲν Ἀριστοτέλους, οὐ μὴν τῆς γε μετεωρολογικῆς πραγματείας. Οὐ γὰρ ἐκείνης οἰκεία τὰ ἐν αὐτῇ λεγόμενα, μᾶλλον δέ, ὅσον ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, ἦν ἂν ἐπόμενον τῇ περὶ

Γενέσεως καὶ Φθορᾶς πραγματείας, Olympiodorus fol. 1 verso (t. I, p. 133 Idel.) : Ἰστέον δὲ δεῖ Ἀλέξανδρος ὁ Ἀφροδισιεύς τὸ πέρας τοῦ τρίτου λόγου τῆς παρουσίας πραγματείας καὶ τὸν τέταρτον λόγον χωρῆσαι ἀπὸ τῶν Μετεώρων καὶ συνάπτει τῶν περὶ Γενέσεως καὶ Φθορᾶς τοὺς πρώτους τῶν Μετεώρων λόγους (corrige. videtur τοῖς προτέροις τῶν Μετεώρων λόγοις)· ἔδει γάρ, φησὶν, μετὰ τὴν εἰδησιν τῶν στοιχείων εἰδέναι καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς γινόμενα, φησὶ δὲ τὰ σύνθετα· ὁ δὲ γε φιλόσοφος Ἀμμώνιος συνηγορεῖ λέγων, δεῖ ἀπὸ τῶν Μετεώρων διακρίνεσθαι αὐτά, καὶ προσάπτεσθαι τῇ περὶ Γενέσεως καὶ Φθορᾶς· οὕτω γὰρ εὐρεθήσεται διασπωμένη ἡ περὶ τῶν στοιχείων διδασκαλία μεσολαβουμένη καὶ διακοπτομένη ὑπὸ τῆς τῶν συνθέτων πραγμάτων ὑφηγήσεως. Ipsum autem quartum librum Meteorologicorum in nulla alia questione magis versari, quam in illa quam tangit Aristoteles, iis locis quos supra exscripsimus, vix opus est ut moneam.

II. III. (ΠΕΡΙ ΜΙΞΕΩΣ. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΟΙΕΙΝ ΚΑΙ ΠΑΣΧΕΙΝ).

Similis est quæstio de iis quæ Aristoteles sive τὰ περὶ μίξεως sive περὶ τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν vocaverit. Tales tituli neque in indicibus comparent neque a quoquam nominantur. Qui enim alteri similis est apud Diogenem Laertium (25) περὶ τοῦ πάσχειν ἢ πεποιθέναι, nihil huc facere videtur. Nec illud facile quemquam morabitur, quod in ipso titulo editionis libri Gennadii contra Plethonem, Paris. 1858, Minoides Mynas, non satis certæ fidei homo, pollicitus est fragmentum ineditum Aristotelis de Mixtione. Ipsum excerptum, fortasse e *Divisionum* collectione desumptum, hic exscribam ne quid omnino eorum desideretur quæ Aristoteli tributa sunt, licet jam verbum ἔνωσις, quod semel tantum in libris philosophi occurrit, de Gener. et Corr. I. I, extremo : Ἡ δὲ μίξις τῶν ἀλλοιωθέντων ἔνωσις, in loco ab interpolationis suspicione non alieno (cf. libr. de Plantis II, c. 1), non minus quam ὑπόστασις, quod hoc quidem sensu, nusquam apud philosophum legitur, posterioris cujusdam Peripatetici factum esse demonstrat. Legitur I. I. p. 171, testaturque Minoides Mynas descriptum esse e codice sæculi duodecimi.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΟΡΟΙ ΕΝΩΣΕΩΣ.

Ἡ κατ' οὐσίαν ἔνωσις ἐπὶ τῶν ὑποστάσεων, τοῦτ' ἐστὶ τῶν ἀτόμων.

Ἡ καθ' ὑπόστασιν ἔνωσις ἐπὶ τῶν οὐσιῶν, καὶ ἐπὶ ψυχῆς καὶ σώματος.

Ἡ κατὰ σχέσιν ἔνωσις ὡς ἐπὶ τῶν γνωμῶν, ὡς εἰς ἐν θέλημα.

Ἡ κατὰ παράθεσιν ἔνωσις ὡς ἐπὶ τῶν σανίδων.

Ἡ κατὰ ἀρμονίαν ἔνωσις ὡς ἐπὶ τῶν λίθων.

Ἡ κατὰ χρᾶσιν ἔνωσις ὡς ἐπὶ τῶν ὑγρῶν.

Ἡ κατὰ φύρσιν ἔνωσις ὡς ἐπὶ τῶν ὑγρῶν καὶ τῶν ξηρῶν, ὕδατος καὶ ἀλεύρου.

Ἡ κατὰ σύγχυσιν ἔνωσις ἐπὶ τῶν τηκτῶν, κηροῦ καὶ πίστεως καὶ τῶν τοιούτων.

Ἡ κατὰ συναλοιφήν ἔνωσις ἐπὶ τῶν ἀποσπωμένων καὶ αὔθις ἀποκαθισταμένων, οἷον λαμπάδος ἐκ πυρὸς προερχομένης καὶ πάλιν ἀποκαθισταμένης.

Ἡ κατὰ σωραίαν [ἔνωσις] ὡς ἐπὶ τῶν ξηρῶν, αἴτου καὶ κριθῆς.

Revertamur vero ad genuinum Aristotelem.

Cujus verba quæ leguntur in libro de Sensu, c. 3, p. 481, 33 : ὡςπερ ἐν τοῖς περὶ μίξεως εἶρηται, et 44 : πῶς δὲ τοῦτο γίνεσθαι δυνατόν, ἐν τοῖς περὶ μίξεως εἶρηται πρότερον, cum Alexandro Aphrod. fol. 10 verso ad libros de Generatione et corruptione, II, c. 2, referenda sunt. Quod et idem valere puto de iis, quæ de Anima II, 5, 1, τοὺς καθόλου λόγους περὶ τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν et de Generat. Anim. IV, 3 (p. 400, 3), τὰ περὶ τοῦ Ποιεῖν καὶ πάσχειν διωρισμένα vocat, ita ut quod Simplicius in Arist. de An. f. 32 verso et cum eo Joannes Philoponus, ib. f. J 3 verso volunt, de Generat. et Corrupt. I, 7, respiciatur. Hoc idem confirmant verba sive in extremo primo libro sive in initio alterius posita (cf. Minoides Mynas I. I. p. 194) : Περὶ μὲν οὖν μίξεως καὶ ἀφῆς καὶ τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν εἶρηται...

Aliam secutus est opinionem Trendelenburgius, qui in libro *Geschichte der Kategorienlehre*, p. 130 (cf. Zeller, I. I. t. II, 1, p. 63), librum περὶ τοῦ Ποιεῖν καὶ πάσχειν logicis adnumerandum esse censet.

IV. ΠΕΡΙ ΣΗΜΕΙΩΝ.

Libri, cujus titulum *Σημεῖα χειμῶνων* α' affert Diogenes Laertius (112), *Σημασίαι χειμῶνων* α' Anonymus (90), excerptum *Ἀνέμων θέσεις καὶ προσηγορίαι ἐκ τῶν Ἀριστοτέλους περὶ Σημείων* inscriptum in editionibus Aristotelis legitur (t. IV, p. 45 s.). Quem librum eundem fuisse atque illum, qui in Theophrasteorum scriptorum indice Diogeniano (p. 7, 7, Usener.) περὶ Σημείων α' reperitur, satis probabiliter suspicari licet. Ita enim, quæ nunc inter Theophrasti scripta exstant excerpta περὶ Σημείων ὑδάτων, πνευμάτων, χειμῶνος, εὐδίας, in cod. Marciano 200 sub Aristotelis nomine leguntur, quod nomen etiam inscriptum erat codici quem medio ævo

secutus est latinus interpres Bartholomæus de Messana, ceterisque omnibus qui nunc servantur, teste Rosio, p. 244. Theophrastum ἐν τῇ περὶ Σημείων βίβλῳ solus est qui citet Proclus in Plat. Timæum, p. 285 ed. Basil. : Ἐπειδὴ δὲ τὰ σχήματα καὶ τὰς κινήσεις τῶν οὐρανίων φόβους εἶπε (Plato in Timæo p. 40, D) καὶ σημεῖα τῶν γιγνομένων παρέχειν τοῖς δυναμένοις λογίζεσθαι, τοσοῦτον ἴσθιον ἐστὶ οὐ μόνον ἐκείνα σημαίνειν οἰητέον, ἀλλὰ σημεῖα γεγονότων ὄντα σημαντικὰ τινῶν διὸ καὶ αὐτὸς τῶν σημαντικῶν ἑαυτοῖς ἐνεργειῶν προηγούμενος ἐμνήσθη. Θαυμασιωτάτην δὲ εἶναι φησὶν ὁ Θεόφραστος ἐν τοῖς κατ' αὐτὸν χρόνοις τὴν τῶν Χαλδαίων περὶ ταῦτα θεωρίαν τὰ τε ἄλλα προλέγουσαν καὶ τοὺς βίους ἐκάστων καὶ τοὺς θανάτους· καὶ οὐ τὰ κοινὰ μόνον ὅσον χειμῶνας καὶ εὐδίας, ὥσπερ καὶ τὸν ἀστὴρα τοῦ Ἑρμοῦ χειμῶνος μὲν ἐκφανῆ γενόμενον ψύχη σημαίνειν, καύματα δὲ θέρους, εἰς ἐκείνους ἀναπέμπει πάντα δ' οὖν αὐτοὺς καὶ τὰ ἴδια καὶ τὰ κοινὰ προγινώσκειν ἀπὸ τῶν οὐρανίων ἐν τῇ περὶ Σημείων βίβλῳ φησὶν ἐκεῖνος. E quibus illud tantum legitur in Excerptis de signis, c. 3, 9 : ὁ τοῦ Ἑρμοῦ ἀστὴρ χειμῶνος μὲν φαινόμενος ψύχη σημαίνει, θέρους δὲ καύμα. Librum ut Aristotelis memore videtur Joannes Lydus de Ostentis, c. 2 : Τὰ γὰρ Ἀριστοτέλει (περὶ Σημείων scil.) εἰρημένα γνωριμώτατα. Simili fortasse confusione factum est ut liber περὶ Ἀνέμων, ceteroquin ignotus, Aristoteli tribueretur ab Achille Tatío, Isag. in Arati Phæn. p. 158. A, Petav. : Καὶ τοὺς μὲν ἐκ νεφῶν λέγουσιν εἶναι ἀνέμους καὶ καλεῖσθαι ἐκνεφίας, τοὺς δὲ ἀπὸ γῆς φερομένους ἀπογείους, τοὺς δὲ ἀπὸ ποταμῶν ἐνυδρίας, τοὺς δὲ ἀπὸ κόλπων κολπίας, ἀπὸ δὲ ὀρῶν ὄριας ἢ ὄραστίας. Καὶ γὰρ παρὰ Ἀριστοτέλει ἐν τῷ περὶ Ἀνέμων καὶ παρὰ Καλλιμάχῳ (cf. Suidas s. v.) οὕτως ὀνομάζονται. Ὡστε καὶ ἀπὸ τόπων τινῶν φασὶ τινὰς λέγεσθαι, ὅσον Καίκεν τὸν ἀπὸ Καίκου ποταμοῦ πνέοντα καὶ Σχεῖρωνα τὸν ἀπὸ Σχειρωνίδων πετρῶν... Ἐπραγματεύσατο δὲ περὶ ἀνέμων καὶ Ἐρατοσθένης. In his Aristotelis sine dubio liber pro Theophrasti libro nominatur, Integro vero usus esse videtur Alexander Aphrodis. in Aristotelis Meteorol. fol. 105 verso (t. I, p. 308 et 309 Ideler). Posidonii verba apud Strabonem I, p. 29 : Φησὶ δὲ Ποσειδώνιος μῆδενα οὕτως παραδεδοκέναι

τοὺς ἀνέμους τῶν γνωρίμων περὶ ταῦτα, ὅσον Ἀριστοτέλη, Τιμοσθένη, Βίωνα τὸν ἀστρολόγον, ad Meteorol. II, 6 spectare possunt.

1 (218).

Geminus Isagoge in Phænom., p. 231 ed. Edo Hilderic. Altorph. 1590. Petavius Uranol. p. 61 : Ὡστε εἶναι φανερόν ἐκ πάντων, ὅτι οὐδ' οὕτως ὁ ἀστὴρ (ὁ κύων scil.) οὐτ' ἄλλος οὐδεὶς τηλικαύτην τινὰ δύναμιν ἔχει ὥστε μεταβολὰς περὶ τὸν ἀέρα κατασκευάζειν, ἀλλ' ἐστὶ τὸ ἡγεμονικὸν αἴτιον περὶ τὸν ἥλιον. Αἱ δὲ τούτων ἐπιτολαὶ καὶ δύσεις ἐπὶ τὴν ἐπίγνωσιν τῶν περὶ τὸν ἀέρα μεταβολῶν παράκεινται· δι' ἣν αἰτίαν οὐδὲ διὰ παντὸς συμφωνοῦσιν. Ὅθεν βελτίσιον ἂν τις σημεῖος χρῆσαιτο τοῖς ὑπὸ τῆς φύσεως ἡμῖν διδομένοις, οἷς καὶ Ἄρατος κέχρηται. Τὰς μὲν γὰρ ἐκ τῶν ἐπιτολῶν καὶ δύσεων τῶν ἀστρῶν γινομένης μεταβολὰς τοῦ ἀέρος φήθη εἶναι διεψευσμένας, τὰς δὲ φυσικῶς γινομένης καὶ μετὰ τινος αἰτίας καταχωρίσειν ἐν τῇ τῶν Φαινομένων θεωρίᾳ ἐπὶ πέρατι (ita Rosius, edd. male ἐπὶ πᾶσι) τῆς ὁλης συντάξεως (v. 1035, sive Diosem. v. 304). Λαμβάνει γὰρ τὰς προγνώσεις ἀπὸ τῆς τοῦ ἡλίου ἀνατολῆς καὶ δύσεως καὶ ἀπὸ τῶν τῆς σελήνης ἀνατολῶν καὶ δύσεων καὶ ὑπὸ τῆς ἄλλω τῆς γινομένης περὶ τὴν σελήνην καὶ ἀπὸ τῶν διαίσεων ἀστέρων καὶ ἀπὸ τῶν ἀλόγων ζῴων· αἱ γὰρ ἀπὸ τούτων προγνώσεις μετὰ τινος φυσικῆς αἰτίας γινόμεναι καταναγκασμένα ἔχουσι τὰ ἀποτέλεσματα. Ὅθεν καὶ Βοηθὸς ὁ φιλόσοφος ἐν τῷ τετάρτῳ βιβλίῳ τῆς Ἀράτου Ἐξηγήσεως φυσικὰς τὰς αἰτίας ἀποδέδωκε τῶν τε πνευμάτων καὶ ζῴων, ἐκ τῶν προειρημένων εἰδῶν τὰς προγνώσεις ἀποφαινόμενος. Τούτοις δὲ τοῖς σημεῖοις καὶ Ἀριστοτέλης ὁ φιλόσοφος κέχρηται καὶ Εὐδόξος καὶ ἕτεροι πλείονες τῶν ἀστρολόγων.

2 (219).

Schol. in Arat. v. 1094 (Dios. v. 362) : Περὶ δὲ τῶν ὀρνίθων Ἀριστοτέλης φησὶν, ὅταν μὲν ψυχρὸς καὶ ὑγρὸς ἦ ὁ ἀήρ, τὸ τηλικαῦτα καὶ αἱ νῆσοι βρεχόμεναι ἀναφύουσιν· ὅταν δὲ αὐχμῶδης ἦ καὶ ξηρὸς, τότε παντελῶς τῶν νήσων μὴ ἀναφουοῦσιν ἐπὶ τὴν γῆν τὰ ἐν ταῖς νήσοις ὄρνια φεύγουσιν, εἰς ἣν δύναται κἄν ἐξ ὀλίγου τρέψασθαι. Καὶ οἱ κολοιοὶ δὲ ἐκ τῶν νήσων πετόμενοι τοῖς γεωργοῖς σημεῖον αὐχμοῦ καὶ ἀφορίας εἰσὶν· ἐὰν δὲ ἕμμετροι χωρῶσιν, εὐκαρπῆαν δηλοῦσι.

DE SIGNIS.

1.

Talibus signis (sc. quæ e solis ortu et occasu item e lunæ et e stellis emicantibus et a brutis animalibus proveniunt) usus est et Aristoteles philosophus et Eudoxus et ceteri plerique astrologi.

2.

De avibus dicit Aristoteles, quoties aer est frigidus et humidus tunc et insulæ irrigatæ, herbas et frondes excitant, quoties vero torridus atque siccus, quum insulæ tunc nihil proferant, quæ in illis sunt aves ad terras fugiunt, ubi possunt etiamsi paucis nutrir. Graculi ex

Desumpta hæc sunt e Plutarchi libro : Αἰτίαι τῶν Ἀράτου διοσημίων (cf. Plut. Op. ed. Didot, t. V, p. 33. Plutarchi nomen paulo post ad v. 1098, adscriptum legitur: Τὸ δέ, αὐχμῶ ἀνηθείς, ἦθρον βλαβεῖς ὑπὸ τοῦ αὐχοῦ. Ξηρότεροι γὰρ αἱ νῆσοι τῶν ἠπείρων τυγχάνουσι, ὡς φησι Πλούταρχος, θάττον καὶ ῥῆον τοῦ αὐχμηροῦ καταστήματος ἀντιλαμβάνονται.

3 (220).

Ælian. de Nat. Animal. VII, 7 : Ἀριστοτέλους δὲ ἀκούω λέγοντος, ὅτι ἄρα γέρανοι ἐκ τοῦ πελάγους εἰς τὴν γῆν πετόμενοι χειμῶνος ἀπειλὴν ἰσχυροῦ ὑποσημαίνουσι τῷ συνίεντι· πετόμενοι δὲ ἄρα ἡσυχῆ αἱ αὐταὶ ὑπισχυοῦνται εὐημερίαν τινὰ καὶ εἰρήνην ἄερος, καὶ σιωπῶσαι δὲ ὅτι ἔσται ὑπεύδια τοὺς οὐκ ἀπίερος ἔχοντας τῇ σιωπῇ ὑπομιμνήσκουσιν αἱ αὐταί· ἐὰν δὲ καταπέττωνται καὶ βῶσι καὶ ταραττωσὶ τε καὶ ταραττωνται, ἀπειλοῦσι κἀναυθα χειμῶνα ἰσχυρόν. Ἐρωδιὸς δὲ κνεφαῖος βῶσιν τὰ αὐτὰ εἰκοιεν ὑποδηλοῦν, ὡς ὁ αὐτὸς Ἀριστοτέλης φυλάξας λέγει· πετόμενος δὲ ἔρωδιὸς τῆς θαλάττης εὐθὺ ὄρωρ ἐξ οὐρανοῦ βραγίσεισθαι αἰνίτται. Εἰ δὲ εἴη χειμερία, ἄσασα γλαυξ εὐδίαν σημαίνει καὶ ἡμέραν φαιδράν· ἐὰν

δὲ εὐδία μὲν ἦ, ἡ δὲ ὑποφάγγηται, χειμῶνα δαὶ προσδέχασθαι. Κόραξ δὲ ἐπιτροχῶς φθεγγόμενος καὶ κροῶν τὰς πτέρυγας καὶ κροτῶν αὐτάς, ὅτι χειμῶν ἔσται κατέγνω πρώτος. Κόραξ δὲ αὖ καὶ κροῶν καὶ κολοῖς δελιῆς ὀψίας εἰ φθέγγοντο, χειμῶνος ἔσασθαι τινα ἐπιδημίαν διδάσκουσιν. Κολοῖοι δὲ ἱερακίζοντες, ὡς ἐκείνος λέγει, καὶ πετόμενοι πῆ μὲν ἀνωτέρω πῆ δὲ κατωτέρω, κρυμὸν καὶ ὑπὸν δηλοῦσιν. Κορώνη δὲ ἐπὶ δαίπνου ὑποφθεγγόμενη ἡσυχῆ, ἐς τὴν ὑστεραίαν εὐδίαν παρακαλεῖ. Φανέντες δὲ ὄρνιθες πολλοὶ μὲν τὸν ἀριθμὸν λευκοὶ δὲ τὴν χροάν, χειμῶν ὅτι ἔσται πολλὰς ἐκδιδάσκουσιν. Νῆτται δὲ καὶ αἰθυαὶ περυγίζουσαι πνεῦμα δηλοῦσιν ἰσχυρόν. Ὀρνιθες δὲ ἐκ τοῦ πελάγους εἰς τὴν γῆν σὺν ὄρωρῃ πετόμενοι μαρτύρονται χειμῶνα. Ἐριθακὸς δὲ εἰς τὰ αὐτὰ καὶ τὰ οἰκούμενα παρῶν δῆλός ἐστι χειμῶνος ἐπιδημίαν ἀποδιδράσκων. Ἀλεκτρυόνες γὰρ μὴν καὶ ὄρνιθες οἱ ἡβάδες περυσσομένοι καὶ φρουαττόμενοι καὶ ἰποτρούζοντες χειμῶνα δηλοῦσιν. Ἀπειλοῦσι δὲ καὶ πνεῦμα λουόμενοι γὰρ ὄρνιθες καὶ ἀνέμων τινὰς ἐμβολὰς ὑποφαίνουσι. Χειμῶνος δὲ ὄντος εἰς ἀλλήλους ὄρνιθες πετόμενοι καὶ δι' ἀλλήλων θέοντες σημαίνουσιν εὐδίαν. Ὀρνιθες δὲ ἀθροίζουσι περὶ τε λίμνας καὶ ποταμῶν ὄχθας χειμῶνα ἐσόμενον οὐκ ἀγνοοῦσι. Πάλιν τε ὄρνιθες οἱ μὲν θαλάττιοι καὶ

insulis advolantes signum sunt agricolis siccitatis et sterilitatis, si vero modico numero migrant, frugum abundantiam significant.

3.

Aristotelem dicere audio, grues ex mari in mediterranea volantes, tempestatis atroces minas intelligenti significare; easdem silentio et quiete volantes serenitatem et tranquillitatem promittere; quod si turbulente clamant, et ordinæ turbato volant, acerbam tempestatem denuntiant. Hoc idem sonans in crepusculo matutino ardea præsignificare existimatur, ut idem Aristoteles observavit; eademque ad mare recta proficiscens pluviam portendit. Si noctua pluvio tempore sit garrula, serenum et tranquillum cælum prænuntiat; contra sereno canens tempestatem ostendit. Corvus excitato et volubili sono crocitantis et alarum plausu se concutiens, tempestates præmonstrat. Rursus, si corvus, cornix, graculus, crepusculo vespertino vocales sint, tempestatis adventum prædicant. Monedule volantes modo in sublime, modo deorsum versus, et voce referentes accipitrem, eodem Aristotele teste, frigus et pluviam monstrant. Cornix, si ad cœnæ tempus lenius sonet, bonam cæli temperiem postridie futuram promittit. Quum autem aves aliæ frequentes conveniunt, multam tempestatem demonstrant. Anales et mergi alarum gestu exsultantes vehementem ventum prædicant. Aves ex mari in mediterranea cum impetu volantes tempestatem testantur. Rubecula avis stabula circumiens, et habitata loca lustrans, ex adventu

tempestatis se fugere declarat. Gallinacæ ceteraque domesticæ aves alarum percussione concrepantes et cucurientes et submissa voce obstrepentes, tempestatem nuntiant. Aves lavatione utentes venti procellas et turbines significant. Quod si, quum est tempesta, aliæ in alias volent, et ultro citroque inter se commoent, serenitatem pollicentur. Circa stagna et fluviorum ripas congregantes se aves tempestatem impendere non ignorant. Contra marina et palustres in terram proficiscentes plurimam tempestatem prænuntiant. Terrestres vero si modo silentes sint, ad humidiora loca contententes, serenitatem denuntiant.

Præterea hæc etiam ad admirationem movendam idonea audi: si bos mugit et terram olfacit, pluvia impendet; idem si supra quam consuevit, pabulo vescitur, tempestatem futuram ostendit. Oves fodientes terram pedibus videntur tempestatem significare, quæ etiam coitu earundem prænuntiat. Capræ dormientes frequentes eadem monstrant. Sues in arvis apparentes pluviam præsignificant. Agni et hædi lascivientes, serenos dies promittunt. Mustelæ et mures stridentes vehementem præsagunt tempestatem. A desertis locis ad habitata refugientes lupi hiemis acerbitem se horrere ostendunt. Leonis ad frugifera et fructuosa loca profectio siccitatem prænuntiat. Jumenta exsultantia et supra consuetudinem boantia, humidiorum tempestatem præsciunt; hanc eandem, si ungulis pulverem spargunt, denuntiant. Lepores multi iisdem in locis conspecti bonam aeris temperiem significant.

οί λιμναῖοι ἐς τὴν γῆν ἰόντες, ὡς ἔσται χειμῶν πολλὸς οὐκ ἀγνοοῦσιν, οἱ δὲ χειρσαῖοι σπυῖδοντες ἐς τὰ νοτερὰ εὐδίας ἀγγελοῖ εἰσιν, ἐὰν μέντοι σιωπῶσιν.

In sequenti capite ejusdem libri (VII, 8) similia apponuntur præsagia, quæ a pecoribus scilicet præbentur, ex eodem sine dubio auctore ducta :

Καὶ ἐκείνα δὲ προσακρίχου ἐκπλήξαι ἱκανά. Βοῦς ἐὰν βοᾷ καὶ ὀσφραίνηται [τῆς γῆς], βεῖν ἀνάγκη ἄδην δὲ βόας καὶ πέρα τοῦ ἔθους ἐσθλόντας δηλοῦσαι χειμῶνα. Πρόβατα δὲ ὀρύττοντα ταῖς ὀπλαῖς τὴν γῆν ἴσκει σημαίνειν χειμῶνα, ἀναβαινόμενα δὲ τὰ αὐτὰ πρὸν χειμῶνα ὁμολογοῦσι. Κοιμώμενα δὲ ἀθρόα αἰ αἴγες τὰ αὐτὰ ὁμολογοῦσιν. Ἰᾶς (μῦς corrig. censet Rosius) δὲ ἐν τοῖς ἀρώμασι φαινόμενα ἕτοῦ φυγῆν διδάσκουσι. Ἄρνες δὲ ἄρα καὶ ἔριφοι ἀλλήλοισ ἐμπηδῶντες τε καὶ ὑποσκιρτώντες φαίραρ ἡμέραν ὁμολογοῦσιν. Γαλαῖ δὲ ὑποτρίζουσαι καὶ μῦες ἐκείναις δρωῦντες τὰ αὐτὰ χειμῶνα συμβάλλονται ἔσεσθαι ἰσχυρόν. Λύκοι δὲ φεύγοντες ἐρημίας καὶ εὐθὺ τῶν οἰκουμένων ἰόντες χειμῶνος ἐμβολὴν μέλλοντος ὅτι παφρίκασιν, μαρτυροῦσι δι' ὧν δρωῖσι. Λέοντες δὲ ἐν τοῖς καρπίμοις χωρίοις ἐπιδημία αὐχμὸν δηλοῖ. Σκιρτώντά γε μὴν τὰ ὑπολύγια καὶ βοῶντα τοῦ ἔθους μᾶλλον νοτερὸν χειμῶνα ἐσόμενον δηλοῖ· εἰ δὲ καὶ ταῖς ὀπλαῖς κόνιν προσαναβάλλοι, ταῦτα ταῦτα δηλοῖ που. Λαγῶ δὲ ἐν τοῖς αὐτοῖς χωρίοις δρωῦμενοι πολλοὶ δηλοῦσιν εὐδίαν.

Quibus, ut ex eodem fonte desumpta, addenda sunt, collato Plutarcho de Sollert. Anim. c. 34, quæ habet Ælianus l. IX. 9 : Ὄταν δὲ βάτραχοι γεγωνότερον φθέγγωνται καὶ τῆς συνηθείας λαμπρότερον, ἐπιδημίαν δηλοῦσιν ἕτοῦ.

Ex his pleraque in libro de Signis, qui inter Theophrasti scripta legitur, et apud Aratum, nonnulla etiam apud Plinium, Hist. n. XVIII, 87 sq. traduntur. In aliis tamen vel differunt, vel plura præbent.

V. ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΚΟΝ.

Qui in utroque indice legitur titulus Ἀστρονομικὸν α' (Diog. L. 113, Anon. 93), eum, si de genuino Aristotelis libro agitur, Ἀστρολογικὸν scribendum fuisse, constans loquendi usus apud philosophum (semel tantum quod sciam ἀστρονόμος invenitur Problem. XVIII, 6, p. 204, 25), quem optime observavit Olympiodorus in Meteorol., f. 5 verso (t. I, p. 139 Idel.) : Ὁ οὖν Ἀριστοτέλης τὴν ἀστρονομίαν ἀστρολογίαν ἐκάλεσεν, demonstrat. Quod etiam confirmant omnes loci in quibus peculiarem librum de astris respicere videtur Aristoteles :

De Cælo II, 10, 1 : Περὶ δὲ τῆς τάξεως αὐτῶν (τῶν ἀστρων scil.), ὅν μὲν τρόπον ἕκαστον κεῖται τῷ

τὰ μὲν εἶναι πρότερα τὰ δ' ὕστερα, καὶ πῶς ἔχει πρὸς ἀλλήλα τοῖς ἀποστήμασιν, ἐκ τῶν περὶ ἀστρολογίαν θεωρεῖσθω.

Meteorol. I, 3, 2 : Ὁ μὲν γὰρ τῆς γῆς ὄγκος πηλίκος ἂν τις εἴη πρὸς τὰ περιέχοντα μεγέθη, οὐκ ἄδηλον· ἤδη γὰρ ὤπτα διὰ τῶν ἀστρολογικῶν θεωρημάτων ἡμῖν ὅτι πολλὰ καὶ τῶν ἀστρων ἐνίστην ἐλάττων ἐστίν.

Meteorol. I, 8, 6 : Πρὸς δὲ τούτοις εἰ καθάπερ δείκνυται ἐν τοῖς περὶ ἀστρολογίαν θεωρημασιν, οὕτως ἔχει, καὶ τὸ τε τοῦ ἡλίου μέγεθος μακρόν ἐστίν ἢ τὸ τῆς γῆς καὶ τὸ διάστημα πολλαπλασίου μείζον τὸ τῶν ἀστρων πρὸς τὴν γῆν ἢ τὸ τῆς σελήνης, οὐκ ἂν πόρρω που ἀπὸ τῆς γῆς ὁ κῶνος ὁ ἀπὸ τοῦ ἡλίου συμβάλλοι τὰς ἀκτῖνας, οὐδ' ἂν ἡ σκιά πρὸς τοῖς ἀστροῖς εἴη τῆς γῆς, ἢ καλουμένη νύξ, ἀλλ' ἀνάγκη πάντα τὸν ἡλιον τὰ ἀστρα περιορᾶν, καὶ μηθεὶ τὴν γῆν ἐπιφράττειν αὐτῶν.

Tribus his locis inter se comparatis, unam eandemque questionem apparebit esse de qua loquitur philosophus, ita tamen ut incertum maneat, utrum ipse eam propriis de hac re libris pertractaverit an aliorum de hac re significare voluerit scripta. Veteres interpretes, ut solent, non multum juvant ad dijudicandam questionem. Omnes enim (Schol. cod. Coisl. in Arist. de Cælo p. 497, A, 1 Brand., Theodorus Metochita p. 371, versionis latinæ, Alexander in Arist. Meteorol. f. 72 verso (t. I, p. 140 Idel.), Olympiodorus, ib. fol. 56 recto (p. 139 Id.), Theodorus Metoch. p. 577, Alexander fol. 81 verso, Olympiod. f. 66 verso, Joannes Philoponus fol. 100 recto, Theodorus Metochita p. 585), ita philosophi verba accipiunt, quasi de astrologorum solum demonstrationibus loqueretur, præter unum fortasse Simplicium in Arist. de Cælo f. 115 recto (p. 497, A, 8) : Ταῦτα οὖν, φησὶν, ἐκ τῶν περὶ ἀστρολογίαν θεωρεῖσθω. Καὶ γὰρ ἐκεῖ περὶ τῆς τάξεως τῶν πλανωμένων καὶ περὶ μεγεθῶν καὶ περὶ ἀποστημάτων ἀποδείκνυται, quem peculiarem de hac re librum ab ipso Aristotele conscriptum respexisse putat Zeller. l. I. p. 65. Eandem hanc opinionem probant Ideler, in Aristotel. Meteorol. t. I, p. 415 et Prantl, Aristoteles Buch über das Himmelsgebäude, Leipzig, 1857, p. 303. Rem neque negare neque affirmare ausim. Quod vero ad titulum in indicibus allatum attinet, a quo alieni sunt quos apud Arabes legimus : de Siderum arcanis, de Stellis labentibus, Mille verba de Astrologia judiciaria, hunc jam ipse locus quo recensetur indicat, ad collectionem problematum de astrorum cursu referendum esse. Ex tali autem collectione, nisi interpretis ad libros de Cælo sunt, fortasse sua hausit

Joannes Lydus de Mensibus c. 4 : Ὁξυτέρα γάρ, ὡς Ἀριστοτέλης φησί, ποιεῖται τὴν κοραίαν (ἡ σελήνη scil.) τὴν πρὸς τῷ χειμερινῷ τροπικῷ, βραδυτέρα δὲ τὴν πρὸς τῷ θερινῷ, δμαλὴν δὲ τὴν πρὸς τῷ ἰσημερινῷ. Quæ, licet cum Aristotelis de hac re sententia consentire videantur, tamen his verbis nusquam apud ipsum leguntur.

VI. ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΛΛΩΝ.

Librum per̄i Μετάλλων neque indices norunt neque ipse Aristoteles unquam talem pollicetur. Etenim quæ in Meteorologicis dicit, in ipso fine libri tertii : Κοινῇ μὲν οὖν εἴρηται περὶ πάντων αὐτῶν (τῶν ὀρυκτῶν καὶ τῶν μεταλλευτῶν scil.), ἰδίᾳ δ' ἐπισκεπτέον προχειρίζομενοι περὶ ἕκαστον γένος, et IV, 8, 2 : Ἐκ μὲν οὖν ὕδατος καὶ γῆς τὰ ὁμοιομερῆ συνίσταται, καὶ ἐν φυτοῖς καὶ ἐν ζώοις, καὶ τὰ μεταλλεύομενα, ὅσων χρυσός καὶ ἄργυρος καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἐξ αὐτῶν τε καὶ τῆς ἀναθυμιάσεως τῆς ἐκατέρου ἐγκατακλειομένης, ὡς περ εἴρηται ἐν ἄλλοις (cf. III, 7), minime talia sunt, ut inde consequatur philosophum peculiari libro quæstionem de metallis tractasse. Quod quum et manifesto declarent Olympiodori verba, ad antiquiorum interpretum testimonium provocantis, in Arist. Meteor. III, 7, f. 6o recto (t. II, p. 162 Idel.) : Καὶ ταῦτα μὲν καθολικῶς περὶ μετάλλων παραδίδωσιν Ἀριστοτέλης ὑπισχνούμενος καὶ ἰδία γράφειν. Οὐκ ἔγραψε δέ, ὅσον ἡμεῖς καὶ τοὺς πρὸ ἡμῶν εἰδέναι. Ὁ μόντοι τούτου μαθητῆς Θεόφραστος ἔγραψεν ἰδίᾳ (ita corr. pro ἰδία) περὶ ἕκαστου μετάλλου (cf. Alexand. Aphrod. ad eund. loc. fol. 126 recto : Ἰδίᾳ δὲ δεῖν φησὶν ἕκαστον τῶν εἰρημένων γενῶν προχειρίζομενοι τὰ οικεῖα αὐτοῖς ἐπισκοπεῖν. Περὶ ὧν Θεόφραστος πεπραγμάτευται ἐν τε τῷ περὶ Μεταλλευομένων καὶ ἐν ἄλλοις τισίν), jam patet nullius esse pretii, quæ sive ipse Olympiodorus, non satis sibi constans, in initio commentarii, f. 1 recto (t. I, p. 133 Idel.) : Ἐπεὶ δὲ τῶν ὁμοιομερῶν συνθέτων ἐμνήσθημεν, χρῆ μὲν εἰδέναι, ὅτι τῶν συνθέτων τὰ μὲν ὁμοιομερῆ, τὰ δὲ ἀνομοιομερῆ, καὶ ἕκαστον (corr. ἐκατέρων) τούτων τρίτον ἐστὶ σύνθετα ὁμοιομερῆ ἄψυχα, ἅπερ διδάσκει ἐν τῷ πέρατι τοῦ τρίτου λόγον τῆς προσούσης πραγματείας καὶ ἐν τῇ μονοδίῳ περὶ Μετάλλων γεγραμμένη, sive alii de libro de Metallis ab Aristotele conscripto memorant. In hoc numero ponendi sunt Joannes Philoponus in Arist. de Gen. et Corrupt. fol. 1 recto : Περὶ δὲ τῶν ἀψύχων (διαλύφεται) ἐν τοῖς περὶ Μετάλλων καὶ ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν

Μετεωρολογικῶν (quibus adversantur quæ dixit idem sive in Arist. Phys. fol. 1 recto : Ἐν δὲ τοῖς Μεταώροις περὶ τῶν ἰδίᾳ τούτοις ἐπαρχόντων γέγραπται αὐτῷ καὶ περὶ μετάλλων, sive in Meteorol. (t. I, p. 135 Idel.) : Μετὰ γὰρ τὰ Μετεωρολογικὰ ἢ περὶ Ζώων καὶ Φυτῶν λείπεται θεωρία. Περὶ γὰρ μετάλλων ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν προκειμένων ἐδίδαξε), Simplicius in Arist. Phys. f. 1 recto : Περὶ μὲν ἀψύχων ἐν ταῖς τῶν μετάλλων πραγματεῖαις διδάσκει, de Cælo, p. 468, B, 25 : Καὶ περὶ μὲν τῶν ἀψύχων τὰ περὶ Μετάλλων γεγραμμένα διδάσκει Damascius in Arist. de Cælo p. 454, A, 22 : Τὰ μὲν ἄψυχα διὰ τῶν περὶ Μετάλλων συγγραμμάτων γνωρίζεται. Qui tamen non, ut Rosius voluit, Aristotelis et Theophrasti scripta confudisse existimandi sunt, sed potius, quum totam naturalem philosophiam ab Aristotele absolutam putarent, singulis doctrinæ physicæ partibus peculiarem philosophi librum tribuisse videntur, illud tantum omittentes quærerent an unquam revera talis liber exstiterit necne.

Diversa plane quæstio est de libro Μεταλλικῶν inscripto, quo Harpocraton, Pollux, Hesychius usi sunt, licet ab Harpocrate, et semel a Polluce περὶ Μετάλλων nominetur. Qui non magis quam Ζωικὰ καὶ Φυτικὰ in indicibus affertur, nec genuinus habendus est, quippe quem ab antiquiore quodam grammatico ex Aristotelis et Theophrasti, aliorumque fortasse scriptis in formam lexicæ, ut videtur, compilatum apparet. Ex iisdem fontibus derivata sunt fortasse quæ in libro de Mirabilibus Auscultationibus 42-50, 61 et 62 de metallis leguntur.

I (221).

Pollux Onom. VII, 99 : Τὸ δὲ ἀγγεῖον ἐν ᾧ κατεκεράννυσαν τὸν σίδηρον, περίοδος καλεῖται ἐν τῷ περὶ Μετάλλων εἴτε Ἀριστοτέλους εἴτε τὸ βιβλίον εἴτε Θεοφράστου.

Cf. idem X, 149 : Μεταλλεῶς σκευὴ θύλακες, περίοδος, σάλαξ. Καὶ θυλακοφορεῖν μὲν τοὺς μεταλλεῶς οἱ κωμικοὶ λέγουσι, περίοδον δὲ καὶ σάλακα Θεόφραστος ἐν τῷ Μεταλλικῷ, περίοδον μὲν τὸ ἀγγεῖον ἐν ᾧ κατακεράννυσι τὸν σίδηρον, σάλακα δὲ τὸ τῶν μεταλλῶν κόσκινον. Hesych. s. v. Περίοδος, Σάλαξ.

Ceteros, qui ex eodem libro petiti sunt (cf. Harpocrat. s. Κεγγεῖων, Hesych. s. v. Προφανῆ, Σύζωσμα, Σκαρφῶν), hîc omisimus locos, quum potius inter Theophrasti fragmenta reponendi

DE METALLIS.

Vas in quo ferrum temperarunt *periodus* appellatur in ARISTOTELES. VOL. IV.

libro de Metallis sive is Aristotelis sive Theophrasti est.

videantur. Quod sequitur fragmentum, manifesto spurium, quale in cod. Paris. 1310 (chart. sec. 15) legitur exscripsit Rosius :

2 (222).

Περὶ τῶν εὐρισκομένων μετάλλων ἐν τῇ νήσῳ Κύπρω. Ἰστέον ὅτι ἐν ταῖς βίβλοις τῶν περὶ Γαληνὸν περὶ εἰδῶν, καὶ Ἀριστοτέλους φυσιολογικῶν περὶ οὐσίας γῆς καὶ λίθων καὶ μετάλλων εὐρέσεις, εὐρέθη ἐν τῇ Κύπρω νήσῳ ὅτι ἔστιν ὄρος μέγα καὶ ὑψηλὸν ὑπὲρ πάντων τῶν βουνῶν αὐτῆς, Τρογόδος καλούμενον. Πολλὰ καὶ διάφορα εἶδη βοτανῶν τῆς ἱατρικῆς τέχνης χρήσιμα εὐρισκόμενα, ἅτινα λέγειν ἐπιχειροῦντα καθ' ἑν, ἐπιλείψει με διηγουόμενον ὁ χρόνος. Ὅμοίως καὶ περὶ μετάλλων γῆς γέγραπται ἐν τῷ περὶ λίθων διαφορᾶς Ἀριστοτέλους. Ὅτι χρυσοῦ μετάλλων ὄρος, ἡ Βούκασα· ἡ καὶ διακειμένη εἰς πόδωσιν τοῦ Τρογόδου· καὶ ἐπιβλέπει ἐπὶ τὰ βορειότερα μέρη τῆς νήσου. Κατὰ θάλατταν δὲ γίνεται δυτικώτερον αὐτῆς. Ἔχει δὲ διαφορὰς μετάλλων καθὼς διηγήσατο· φημὶ (sic pro φημί) χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ καὶ χαλκοῦ, στυπτηρίας σχιστῆς καὶ λευκῆς καὶ ἀθροίνης στυπτηρίας, καὶ σωροῖ (sic pro σωρῶ) τὸ προζύμιον τοῦ χρυσαρίου· καὶ μίσει (sic pro μίσυ) καὶ ὁ χαλκίτης καὶ ἄλλα διάφορα μέταλλα. Ἐν ἑτέροις δὲ ὄρεσι φασι τῆς Κύπρου γίνεται ὁ σίδηρος, ὁ ὕελος καὶ πᾶσα ὕλη τιμία.

« Summus Cypri mons et qui idem debet esse cum Trogode illo, quo nomine recentiori sane nunc quoque appellatur (*Throdos, Troodos* apud Engel, *Kypros* I, 34), Olympus est, prope quem (ἐν ποσί), ut Strabonis utar verbis (XIV, p. 684), μέταλλα χαλκοῦ ἔστιν ἄφροντα τὰ ἐν Ταμασσῶ, ἐν οἷς τὸ χαλκανθές γίνεται καὶ ὁ ἰδὸς τοῦ χαλκοῦ πρὸς τὰς ἱατρικὰς δυνάμεις χρήσιμα (cf. Steph. Byz. s. Ταμασσός πόλις Κύπρου διάφορον ἔχουσα χαλκόν, ἐν μεσογείᾳ, Engel, *Kypros* I, 149). Galenus qui juvenis adhuc ut μεταλλικὰ φάρμακα (de quibus v. Dioscor. I. V. Galen. de Simplic. I, 9, Oribas. I, 15) sibi compararet itinere facto in Cyprum insulam profectus est apud medicos (cf. Engel, *Kypros* II, 41 sqq.) famosam, τὸ μέταλλον visitavit prope Solos (ab eo igitur de quo agitur diversum, licet ejusdem montium jugi fuerit), de quo sæpe memorat in opere de Simplic. Medicam. fac. (XII, 214, 219 sq. 226, 234, 238 sqq. cf. XIV, 7), aliisque fortasse deperditis, unde hæc ducta sint. » Rosius.

VII. ΠΕΡΙ ΦΥΤΩΝ.

De his quæ ad plantas pertinent se tractaturum, non uno loco pollicitus est Aristoteles. Ita enim physiologiam plantarum ab animalium non separat, initio in libri primi Meteorologicorum

p. 552, 21 : Διαλθόντας δὲ περὶ τούτων, θεωρήσωμεν εἰ τι δυνάμεια κατὰ τὸν ὑψηλῆς τὸν τρόπον ἀποδοῦναι περὶ ζώων καὶ φυτῶν. Magis etiam explicitè, quum in libro de Longitudine et Brevitate vitæ c. 6, de stirpium vita disseruisset, addit p. 531, 13 : Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου καὶ καθ' αὐτὰ ἐν τοῖς περὶ φυτῶν διορισθήσεται· νῦν τε περὶ τῶν ἄλλων ζώων εἴρηται τὸ αἴτιον περὶ τε μεγέθους ζωῆς καὶ βραχυβιότητος, quibus similia sunt, quæ in libro de Juventute et Senectute c. 2, p. 533, 25 leguntur : Δι' ἣν δ' αἰτίαν τὰ μὲν οὐ δύναται διαιροῦμενα ζῆν, τὰ δὲ ἀποφυτεύεται τῶν φυτῶν, ἔτερος ἔσται λόγος. Cum his locis optime conjungi poterit, qui est in libro de Sensu c. 4, p. 484, 28 : Καὶ περὶ μὲν τοῦ γευστοῦ καὶ χυμοῦ εἴρηται· τὰ γὰρ ἄλλα πάθη τῶν χυμῶν οἰκείαν ἔχει τὴν σκέψιν ἐν τῇ φυσιολογίᾳ τῇ περὶ φυτῶν. Ad talem commentationem de plantarum natura vix referenda erunt verba Meteorol. II, 3, p. 583, 9 : Αἱ δὲ διαφοραὶ τούτων (τῶν χυμῶν scil.) ἐκείθεν ὄντων· ποιοὶ δὲ χυμοὶ ἐκ ποίων γίνονται· κράσεων, εἴρηται περὶ αὐτῶν χωρὶς ἐν ἄλλοις.

Ab his autem differunt testimonia quæ de eadem re in zoologicis scriptis Aristotelis occurrunt. Ibi enim de libris ad plantas spectantibus potius sic locutus esse videtur philosophus quasi jam absolutis. Ita H. An. V, c. 1, p. 76, 39 : Κοινὸν μὲν οὖν συμβέβηκε καὶ ἐπὶ τῶν ζώων, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν φυτῶν τὰ μὲν γὰρ ἀπὸ σπέρματος ἑτέρων φυτῶν τὰ δ' αὐτόματα γίνεται, συστάσης τινὸς τοιαύτης ἀρχῆς, καὶ τούτων τὰ μὲν ἐκ τῆς γῆς λαμβάνει τὴν τροφήν, τὰ δ' ἐν ἑτέροις ἐγγίνεταί φυτόις, ὥσπερ εἴρηται ἐν τῇ θεωρίᾳ τῇ περὶ τῶν Φυτῶν (ubi nihil mutat varia codicum quorundam lectio, qui pro φυτῶν, τούτων habent), de Gener. Anim. I, c. 1, p. 320, 22, ubi de eadem questione accuratius disseritur : Ἔστι δὲ καὶ ἐπὶ τῶν φυτῶν τὸν αὐτὸν τρόπον τὰ μὲν γὰρ ἐκ σπέρματος γίνεται, τὰ δ' ὥσπερ αὐτοματιζούσης τῆς φύσεως γίνεται γὰρ ἢ τῆς γῆς σηπομένης, ἢ μορίων τινῶν ἐν τοῖς φυτοῖς· ἕνια γὰρ αὐτὰ μὲν οὐ συνίσταται καθ' αὐτὰ χωρὶς, ἐν ἑτέροις δ' ἐγγίνεταί δένδρεσιν, οἷον ὁ ἰξός. Περὶ μὲν οὖν φυτῶν αὐτὰ καθ' αὐτὰ ἐπισκεπτέον, ib. c. 23, p. 343, 44 : Διὸ ἐν τοῖς φυτοῖς ἀχώριστον τὸ θῆλυ καὶ τὸ ἀρρεν· ἀλλὰ περὶ μὲν φυτῶν ἐν ἑτέροις ἐπέσκεπται, postremo de Partibus Anim. II, 10, p. 243, 24 : Ἡ μὲν οὖν τῶν φυτῶν φύσις οὕσα μόνιμος, οὐ πολυειδής ἔστι τῶν ἀνομοιομερῶν· πρὸς γὰρ ὀλίγας πράξεις ὀλίγων ὀργάνων ἢ χρήσις· διὸ θεωρητέον καθ' αὐτὰ περὶ τῆς ἰδέας αὐτῶν.

Hisce igitur omnibus locis inspectis, nemini jam dubium esse poterit, nisi quis obscurato iudicio rem aggrediatur, quin Aristoteles non solum

quaestionem de plantis tractandam sibi proposuerit, sed etiam quin propositum perfecerit. Itaque, si quis contendat titulo qui apud Diogenem Laertium legitur (108) περί Φυτῶν α' β' (apud Anonymum 87), hos ipsos philosophi libros designari, quod illi opponerem nescio, praesertim quum occurrant nonnulla apud antiquos scriptores fragmenta, quæ ex his libris excerpta videntur. De his vero postea. Nunc primum de antiquis philosophi commentatoribus videndum erit, qui omnes sæpius de Aristotelis libris περί Φυτῶν verba faciunt, etsi tales nullus viderat. Quod et antiquissimus eorum quos habemus apertus declarat verbis. Ita enim Alexander ad locum quem supra attulimus de Sensu c. 4, f. 109 recto : Τὰ γὰρ ἄλλα πάθη τῶν χυμῶν ... οἰκειάς φησὶν εἶναι τῇ περι Φυτῶν φυσιολογίᾳ· καὶ ἔστι περι Φυτῶν Θεορράσιω πραγματεία γεγραμμένη· Ἀριστοτέλους γὰρ οὐ φέρεται. Huic adstipulatur Michael Ephesius in Aristot. de Vita et Morte f. 175 verso : Ταῦτα δὲ καὶ τὰ τούτοις ἐξῆς, ὄντα δὲ περί φυτῶν καὶ χυλῶν, Ἀριστοτέλους μὲν οὐχ εὐρίσκομεν διὰ τὸ τὰς συντάξεις ἀπολωλέναι. Ἐκ δὲ τῶν Θεορράστου δεῖ λαμβάνειν, μέχρι ἂν εὐρεθῇ τὰ ὑπ' Ἀριστοτέλους γραφέντα. Aliter tamen idem fol. 161 recto, in locum Arist. supra laudatum, de Juvent. et Senect. c. 2 : Ἄλλος ἔστω λόγος· τῆς γὰρ περί φυτῶν πραγματείας ἔστω λόγος· δι' ἣν μὲν οὖν αἰτίαν τὰ μὲν οὐ δύναται διακρούμενα ζῆν, τὰ δὲ ἀπορυτεύεται τῶν φυτῶν, ἄλλος ἔστι λόγος. Ceteri vero apud quos librorum de Plantis mentio fit, pene omnes, non tam illud egerunt, ut de libris quos ipsi novissent loquerentur, sed tantum ut indicarent quinam locus in doctrinarum divisione, qualem Aristoteles instituerat, plantarum doctrinæ esset. Quod ita ab iis factum est ut unum communemque omnibus fontem fuisse facile agnoscas. Cf. Simplic. in Phys. f. 1 recto : Τῶν δὲ ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς τόπῳ ἐπειδὴ τὰ μὲν ἐστὶν ἐμφύχα τὰ δὲ ἀψύχα, περί μὲν ἀψύχων ἐν ταῖς τῶν μετάλλων πραγματεῖαις διδάσκει τῶν δὲ ἐμφύχων τὰ μὲν ἐστὶ ζῶα, τὰ δὲ ζώοφυτα. Περὶ μὲν οὖν ζῶων ἐν ταῖς περί ζῶων πραγματεῖαις διελέχθη, πῆ μὲν ἱστορικῶς τὰ περί αὐτῶν ἀφηγούμενος ὡς ἐν ταῖς περί Ζῶων Ἱστορίαις, πῆ δὲ αἰτιολογικῶς διδάσκων ὡς ἐν ταῖς περί Ζῶων γενέσεως καὶ μορίων καὶ κινήσεως καὶ ὕπνου καὶ τῶν τοιούτων. Ὁμοίως δὲ καὶ περί φυτῶν κατὰ τὸν διττὸν τοῦτον ἐδίδαξε τρόπον, Joannes Philop. in Phys. f. A, 1 verso : Γέγραπται οὖν αὐτῷ ... καὶ περί τῶν κοινῇ πᾶσι τοῖς ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ παρακολουθούντων ἐν τοῖς περί Γενέσεως καὶ Φθορᾶς ἐν δὲ τοῖς Μετεώροις περί τῶν ἰδίᾳ τούτοις. Γέγραπται αὐτῷ καὶ περί μετάλλων· τοιοῦτο δὲ ἐστὶ καὶ ὁ τῶν Μετεώρων τέταρτος· ἐν οἷς περί τῶν τοῖς ἀψύχοις παρεπομένον ἐδίδαξεν. Αἱ δὲ περί ζῶων καὶ φυ-

τῶν πᾶσαι πραγματεῖαι αἱ μὲν εἰσι περί τῶν ὡς ἐμφύχοις καὶ ἀναίσθητοις παρακολουθούντων, ὡς αἱ περί φυτῶν, αἱ δὲ περί τῶν ὡς ἐμφύχοις καὶ αἰσθητικοῖς, ὡς αἱ περί ζῶων πᾶσαι πραγματεῖαι καὶ ἱστορίαι, Damasc. in Arist. de Cælo p. 454, A, 22 Brand. : Τὰ μὲν ἀψύχα διὰ τῶν περί Μετάλλων συγγραμμάτων γνωρίζεται, τῶν δὲ ἐμφύχων τὰ μὲν αἰσθητικὰ καὶ κατὰ τόπον κινούμενα ὡς τὰ ζῶα· καὶ δὴ καὶ περί τὰ ζῶα γέγραπται ... τὰ δὲ ἀναίσθητα καὶ κατερριζωμένα ὡς τὰ φυτά· καὶ μέντοι καὶ περί Φυτῶν τῷ Ἀριστοτέλει γέγραπται, Simplic. in Arist. de Cælo p. 468, B. 25 Brand. : Καὶ περί μὲν τῶν ἀψύχων τὰ περί Μετάλλων γεγραμμένα διδάσκει, τῶν δὲ ἐμφύχων τὰ μὲν ἐστὶν αἰσθητικὰ καὶ κατὰ τόπον κινούμενα ὡς τὰ ζῶα, τὰ δὲ ἀναίσθητα καὶ κατερριζωμένα ὡς τὰ φυτά· καὶ δὴ καὶ περί Φυτῶν αὐτῷ γέγραπται καὶ περί Ζῶων, Joannes Philop. in Ar. de Gen. et Corrupt. f. 1 recto : Ἐν δὲ ταῖς περί Ζῶων πραγματεῖαις περί τῶν ὡς ἐμφύχοις καὶ αἰσθητικοῖς (παρακολουθούντων διαλήψεται)· πλείστα δὲ αὐταὶ διὰ τὸ πολυειδὲς τῆς τῶν ζῶων φύσεως. Ἐν δὲ τοῖς περί Φυτῶν περί τῶν ἐμφύχων μὲν οὐκ αἰσθητικῶν δέ, περί δὲ τῶν ἀψύχων ἐν τοῖς περί μετάλλων καὶ ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν Μετεωρολογικῶν (1), id. fol. 2 recto : Εἴρηται γὰρ κατ' ἀρχὰς ὅτι οὐ περί τῶνδὲ τιῶν ἢ παροῦσα πραγματεία διαλαμβάνει, ἀλλὰ κοινῇ περί πάντων τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ· κατὰ μέρος γὰρ περί τούτων αἱ ἐφεξῆς πραγματεῖαι διδάσκουσιν, αἱ μὲν περί τῶν ἐν τῷ μετῴρῳ σημαινόντων, ἄλλαι δὲ περί ζῶων καὶ φυτῶν, Olympiodor. in Arist. Meteorol. f. 2 verso : Τὰ δὲ μέλλοντα προανακρούεται μεμνημένος τῶν ὑπολοίπων αὐτοῦ πραγματεῶν ὅσαι περί ἐμφύχων αὐτῷ εἰσι γεγραμμέναι· ἀλλὰ περί ἐμφύχων ἢ ἀναίσθητων ὡς ἢ περί Φυτῶν πραγματεία, ἢ αἰθανομένων ὡς ἢ περί Ζῶων ἱστορία, id. fol. 2 verso : Ἐξ γὰρ οὐσῶν τῶν πραγματεῶν συνιστασῶν τὴν πᾶσαν φυσιολογίαν, τρισὶ μὲν ἔπεται ἢ παροῦσα πραγματεία, τριῶν δὲ προηγείται· τῇ μὲν γὰρ Φυσικῇ ἀκροάσει καὶ τῇ περί Οὐρανοῦ καὶ τῇ περί Γενέσεως καὶ Φθορᾶς ἔπεται, προηγείται δὲ τῶν περί Ψυχῆς, τουτέστι τῆς περί Φυτῶν καὶ τῆς περί Ζῶων. Ab his paulum differunt quæ dicit Simplicius in Categ. f. 1 B : Τῶν δὲ Ἀριστοτέλους συγγραμμάτων τὰ μὲν ἐστὶ μερικά ... τὰ δὲ καθόλου, τὰ δὲ καὶ μεταξύ, ὡς αἱ περί Ζῶων, καὶ Φυτῶν ἱστορίαι. Non magis tamen, ut Rosius coniecit, inde consequitur Aristotelis Theophras-

(1) Cf. idem in Aristot. Meteor. t. I, p. 135 ed. Ideler. Μετὰ γὰρ τὰ Μετεωρολογικὰ ἢ περί Ζῶων καὶ Φυτῶν λείπεται θεωρία, περί γὰρ μετάλλων ἐν τῷ προκειμένῳ εἶδεται, et Theodor. Meloch. p. 576, vers. lat. Basill. 1562 : *Et post eam, profectur se tractaturum universam historiam animalium plantarum, utpote quod in his concludatur et absolvatur universa naturalis tractatio*. Joan. Philop. in Arist. de Gen. Anim. fol. 31 verso ed. Venet. 1535 : Ἄλλὰ περὶ μὲν τῶν φυτῶν εἴρηκε καὶ ἐν τῇ περί Φυτῶν πραγματεῖᾳ.

tique opera ab interpretibus in unum corpus confusa fuisse (etsi illud libenter concedam ob nullam aliam causam servatos esse Theophrasti libros de Plantis et de Causis Plantarum, quam quod Aristotelis sive interierant, sive consulto prætermissi fuerant), sed eodem plane modo dicta sunt quo et cetera, quæ interpretes sive de dialogis sive de aliis philosophi scriptis, ut Politis, quæ ipsi nunquam oculis usurpaverant, referre solent.

Sed ad libros revertamur qui in indicibus nominantur. Unicum ad hos referendum videtur fragmentum quod e Callimachi Ἐκλογῆ τῶν παραδόξων, apud Antigonum Mirab. 169 legitur, quum, quæ duobus locis affert Athenæus, licet XIV, p. 652, A, Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ Φυτῶν laudetur, ex alio potius opere, Φυτικὰ inscripto, excerpta sint. Hujus et Pollux mentionem fecit, X, 170, incertum utrum Aristoteli an Theophrasto tribuendum sit, eodem plane modo quo apud eundem in simili opere, Μεταλλικὸν inscripto, factum est. Horum itaque librorum eadem plane ratio fuisse puto atque Ζωικῶν, quæ sexcenties ab Athenæo scripta sunt. Neque magis igitur genuina haberi possunt, quippe quæ omnia post Hermippi demum, ut videtur, indicem condita, ex Aristotelis præsertim et Theophrasti libris compilata sint. Sed et ita demonstratur peculiari opere de plantis tractasse Aristotelem, cujus rei testem præterea habemus Quintilianum Inst. Orat. XII, 22 : *Quot seculis Aristoteles didicit ut non solum quæ ad philosophos et oratores pertinent scientia complecteretur, sed animalium satorumque naturas omnes perquireret*, licet hæc quodammodo infirmum quæ a Cicerone de Finib. V, 4 dicta sunt : *Persecutus est Aristoteles animantium omnium ortus, victus, figuras, Theophrastus autem stirpium naturas omniumque fere rerum quæ e terra gignerentur causas atque rationes.*

Restat ut et illud quæramus, num peculiarem perὶ χυμῶν librum conscripsisse censendus sit Aristoteles. Ex ipsius verbis philosophi talem existisse librum nullo modo comprobari potest. Quæ dixit Meteorol. II, 3, 47 : Ποῖοι δὲ χυμοὶ ἐκ ποίων γίνονται κράσεων εἴρηται περὶ αὐτῶν χωρὶς ἐν ἄλλοις,

hæc optime sive ad ipsam disputationem libri de Sensu c. 4, sive ad illam quam libris de Plantis propriam ibi esse dixerat philosophus : Τὰ γὰρ ἄλλα πάθη τῶν χυμῶν οἰκίαι ἔχει τὴν σκίψιν ἐν τῇ φυσιολογίᾳ τῇ περὶ τῶν φυτῶν, spectare possunt. Quæ et interpretis ad librum de Respiratione fol. 165 verso fuisse videtur sententia, disputationem perὶ φυτῶν et perὶ χυλῶν conjungentis. Errore igitur factum erit, ut Alexander in Meteorol. f. 98 verso πραγματεῖαν περὶ χυμῶν nominaret, quem temere secutus est Olympiodorus ib. fol. 36 et 37 recto, ubi de μονοβίβλῳ περὶ χυμῶν loquitur.

(ΠΕΡΙ ΦΥΤΩΝ.)

(223.)

Antigon. Mirab. c. 169 (cf. 129 : Πεποιήται δὲ τινα καὶ ὁ Κυρηναῖος Καλλιμάχος Ἐκλογὴν τῶν παραδόξων, ἧς ἀναγράφομεν ὅσα ποτὶ ἡμῖν ἐφαινετο εἶναι ἀκοῆς ἀξία... c. 133 : περὶ δὲ τῶν ποταμῶν καὶ κρηνῶν... c. 166 : περὶ δὲ πυρῶς... c. 168 : περὶ δὲ λίθων...) : περὶ δὲ φυτῶν τῆς ἀκάνθου εἶδος (ita Bemt. pro περὶ δὲ τούτων τῆς ἀκανθείσας quod in cod. leg.) Ἀριστοτέλην φάσκαι περὶ τὴν Ἐρυθρὴν (Ἐρυθραίαν conj. Rosius) εὐρίσκεισθαι διαποικίλον τὴν χροάν, ἐξ οὗ πλῆκτρα γίνεσθαι. Τίμων δὲ ὁ κιθαρωδὸς εἶχε καὶ ἐπεδείκνυε πολλοῖς, φάσκων αὐτῷ τὸν διδάσκαλον Ἄρτοκλῆν δεδωρηθῆσαι, εἶναι δ' αὐτῶν τὴν ἀφῆν ἐν τῇ χρεῖᾳ σκληράν.

« Cf. Theophr. Hist. Plant. IV, 4, 12 : Ἐν ἐτίροις δὲ τόποις ἐστὶν ἀκανθα λευκὴ τρίζος, ἐξ ἧς καὶ σκυτάλια καὶ βακτηρίας ποιοῦσιν ὀπώδης δὲ καὶ μανή. Ταύτην δὲ καλοῦσι ἠρακλείαν (ex Erythea scil. insula propter Herculis in Iberiam στρατεῖαν famosa : eadem igitur est Theophrasti spina Herculea quæ Pseudaristotelis) » . Rosius.

(ΦΥΤΙΚΑ.)

1 (224.)

Pollux X, 170 : Τάχα δὲ κἀν ὄροφόν τις ὀνομάσκειν, ὅς ἐστι σταγαστῆρ κάλαμος, ὃν καὶ Ὀμηρος (II. ω, 451) ὀνομάζειν εἰσικεν ἐπὶ τῆς Ἀχιλλέως σκη-

(DE PLANTIS.)

Callimachus in Ecloga Mirabilium de plantis narrat Aristotelem dicere spinæ genus apud Erythiam inveniri, variatum colore ex quo plectra fiant. Ac Timon citharædus unam habuit, multisque ostendit, dicens se a magistro suo Artocle accepisse. Esse autem durum earum in usu contactum.

(PHYTICA.)

1.

In Aristotelis seu Theophrasti Phyticis scriptum est : « Calami, tegetis, thryallidis, nuclei pinæ, pinus ».

νῆς. Καὶ ἐν Ἀριστοτέλους ἢ Θεοφράστου Φυτικῶσι (ita pro Φυσιαῖσι Hemsterhus.) γέγραπται· « Καλάμου, δρόφου, θραυαλλίδος, στροβίλου, πίτυος.

« Nescio an εὐκαύστων et δυσκάπνων (cf. Theophr. de Igne 72) exempla hæc fuerint. » Rosius.

2 (225).

Eustath. in Iliad. v, 289, p. 932 32 : Σημειώσαι δὲ ὅτι αὐχὴν οὐ μόνον ἐπὶ ζώων λέγεται ἀλλὰ καὶ ἐπὶ καρπῶν, ὡς δηλοῖ ὁ οὕτω γράψας « ἔσμα φησὶν Ἀριστοτέλης, Θεοφραστός δὲ μίσχον. » Ἔστι δὲ ὁ αὐχὴν τοῦ καρποῦ τῶν ἀκροδρόμων.

Photius s. v. Ἔσμα : Ἀριστοτέλης ἔπερ ὁ Θεοφραστός μίσχον· ἔστι δὲ ὁ αὐχὴν τοῦ καρποῦ τῶν ἀκροδρόμων.

Cf. Theophr. Hist. Plant. I, 2, 1 : Μίσχος τοῦτο δ' ἔστιν ἧ συνήρηται πρὸς τὸ φυτὸν τὸ φύλλον καὶ ὁ καρπός. Hesych. s. v. et s. v. Μίσχος : ὁ παρὰ τῷ φύλλῳ κόκκος. Schneider ad Theophr. t. III, p. 143.

3 (226).

Athen. XIV, p. 652. A : Καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ Φυτῶν οὕτως « Φοινίκων ἀνόρχων, οὓς τινες εὐνούχους καλοῦσιν, οἱ δὲ ἀπυρήνους. » Male hic περὶ Φυτῶν liber pro Φυτικῶσι citatur, ut sæpe περὶ Ζώων pro Ζωικῶν.

Cf. Plinius Hist. Nat. XIII, 8 : *Quædam (palme scilicet) ferunt statim in trimatu, in Cypro vero Syria, Ægypto quadrime, aliæ quinquennes altitudine hominis, nullo intus pomi ligno quamdiu sunt novellæ, ob id spadonum accepto nomine, e quibus priora e Theophrasto Hist. Plant. II, 6, 6 ducta sunt. Εὐνούχιας calamos memorat idem IV, 11, 4.*

4 (227).

Athen. XIV, p. 653, D : Γενναῖα (σῦκα) λέγει τὰ εὐγενῆ ὁ φιλόσοφος (Plato Leg. 844, E)... ἢ τὰ ἐπιγενημένα, ὅν ὡς τὰ ἐμβεβλημένα. Ὁ γὰρ Ἀριστοτέλης καὶ ἐπιμεβολάδας ἀπίους ὀνομάζει τὰς ἐγκακεντρισιμένας.

Cf. Harpocrat. s. v. Ἐμβεβλημένα : ἀντὶ τοῦ ἐγκακεντρισιμένα. Δημοσθένης ἐν τῷ πρὸς Νικόστρα-

τον. Καὶ Ἀριστοτέλης δ' ἐμβολάδας ἀπίους λέγει τὰς τοιαύτας. Eustath. in Iliad. p. 545, 43 in Odys. p. 1405, 40.

VIII. ΓΕΩΡΓΙΚΑ.

Aristotelis libri Γεωργικά inscripti in indice Anonymi inter pseudepigrapha recensentur. Eosdem norant Arabes quoque Dschemaluddinus XV libros numerat. Hadschi Khalfa V, 132, X. Hoc opere quod unus laudat Gargilius, usi videntur quos secutus est Ibn-El-Awwám, e cujus scripto in hispanicam linguam translato *Libro de Agricultura, traducido al Castellano y anotado por don Josef, Antonio Banqueri*, Madrid 1802, quæ huc faciunt protulit Rosius, quem de ætate et origine horum librorum, aperta fraude Aristoteli suppositorum disputantem adeas p. 268-271. Ipsum Aristotelem de talibus ne voluisse quidem tractare satis perspicue declarant quæ ab ipso Politic. I. c. 4, § 2 et 3 dicta sunt.

Ne cui fraudem faciat titulus libri : *Aristote, Instruction pour le jardin potager*, Parisiis 1678 editi, non inutile fortasse erit hic adjectum, illum Aristotelem non Stagiritam philosophum, sed topiarium quendam in vico dicto *Puteaux* fuisse.

1 (228).

Geoponic. III, 3 : Τούτῳ τῷ μηνὶ (Μαρτίῳ scilicet) ταῖς ῥίζαις τῶν ἀμυγδαλῶν κόπρον χοιρείαν ἐπιθήσομεν· τὰς τε γὰρ πικρὰς γλυκείας ποιεῖ καὶ μεῖζους καὶ τρυφεράς, ὡς Ἀριστοτέλης φησὶ.

Desumpta hæc sunt, ut in initio primi capitis indicatur : Ἐκ τοῦ Βάρωνος καὶ τῶν Κυντίλων. Cf. A, 59, 2. Gargil. Mart. c. 5, p. 408 Mai, Pallad. de Re rust. II, 15, 11.

2 (229).

Gargilius Mart. c. 5, p. 408 Mai : ARISTOTELES in *Georgicis amaritudinem amygdali flagranti soli adsignat, quum crebrius exustæ dulcior sucus hauriatur*. Cf. Nicol. Damasc. de Plantis II, 16 ed. Meyer.

2.

Ἔσμα (*pediculus*) dicit Aristoteles; Theophrastus vero μίσχον. Est vero pediculus, quem nonnulli cervicem (*ἀσθένεια*) vocabant fructus.

3.

Aristoteles in libro de Plantis hæc dixit : « Palma-rum quæ testiculis carent, quas spadones nonnulli vocant, alii apyrenas ».

4.

Aristoteles insititia pyra dicit, quæ ex insitione nata sunt.

GEORGICA.

1.

Stercus suillum amygdalas amaras facit dulces et majores et delicatas, ut dicit Aristoteles.

3 (230).

Ibn El-Awwâm t. I, p. 551 Banq. : *Es maxima de ARISTOTELES que introduciendo una piedra en la hendidura executada en el pie del arbol, le hace esto fructificar ; la qual ha de quedar descubierta, segun Kastos. Apud gallicum interpretem, Le livre de l'Agriculture d'Ibn-Al-Awâm, traduit de l'arabe par Clément Mullet, Paris, 1864-1866, hæc sic expressa sunt, t. I, ch. XII, p. 517 : Aristote prescrit de fendre le pied (de la vigne) et d'introduire dans cette fente une pierre, et alors la stérilité cessera (cf. Geop. V, 32). Suivant Kastos, cette pierre ne doit pas être ronde. Cf. Gargilius c. 5, p. 407 Mai : De amygdalis : Si ferax non erit, terebrari in radicibus debet, et taxillis et tæda in foramen aptari vel in locum tædæ cuneus, qui esset ex robore. Quidam radicibus perforatis silicem adjiciunt et ita arboris librum patiuntur inolescere. E Gargilio Palladius de Re Rustica II, 15, 9-10. Cf. Columella de Arbor. c. 25, de Re Rust. V, 10, 20, qui tamen potius Theophrastum secutus videtur H. Plant. II, 7, 6 ; unde et Plinius Nat. Hist. XVII, 43.*

4 (231).

Ibn El-Awwâm t. I, p. 657 c. XV Banq. : *En quanto a las lechugas y las acelgas dice Aristoteles que, si quieres que en un solo pie de qualquiera de ellas haya dos especies de hortaliza, tomes excremento de camello u otro igual, y horadandole hasta dexarle hueco, pongas en el dos o tres granos de cada una de las simientes de lechugas, apio o semejantes, y sepultandolas en tierra labrada, y cubriendolas con polvo de buena calidad y estiercol podrido bien desmenuzado en cantidad suficiente, segun lo expresado en la siembra de las hortalizas, les des con frecuencia los acostumbados riegos, pues asi quando nacen se forman un solo pie ; y lo mismo sucede, si en lugar de las lechugas se ponen acelgas. Versio gall. t. I, p. 617 ; ARISTOTE dit, en parlant des laitues et des bettes, que lorsqu'on veut se procurer sur un même pied des légumes de diverses couleurs ou espèces, il faut prendre une fiente de chameau ou quelque chose d'analogue, percé de façon à y pratiquer une cavité ; introduire des graines de laitue et de persil, deux ou trois grains de chaque espèce ; enfouir alors le tout dans une terre bien préparée, le couvrant d'une terre végétale de bonne qualité et de terreau consommé et en poudre en quantité suffisante ; on se conforme du*

reste à ce qui a été dit plus haut pour le semis des légumes ; on donne les arrosements habituels. Or, quand ces graines ont poussé, elles ne forment qu'un seul pied (composé des diverses espèces semées) ; on peut, au lieu de laitue, mettre de la bette, et le résultat est le même.

Cf. Geoponica XII, 14 : "Ὡστε θρίδακα ἔχειν ἐν ἑαυτῇ σέλινον καὶ εὐζωμον καὶ ὠκιμον καὶ τὰ τοιαῦτα ἀπὸ τῆς αὐτῆς ῥίζης. Διδύμοι : Αἰγὸς ἢ προβάτου λαβίων τὴν κόπρον, καίτοι μικρὰν οὔσαν τρυπήσας, κένωσον εὐφυῶς καὶ ἔνδες τὰ σπέρματα εἰς τὸ κενωθὲν πυκνῶς τῶν προειρημένων ἢ ὧν βούλει σπερμάτων καὶ εἰς βέθος μὴ ἑλαττον παλαιστῶν δύο κατὰθου, προῦποκάσας ἀπαλὴν κόπρον καὶ ἀραιὰν διαθείς, ἔπειτα λεπτήν γῆν ἐπιγύσας ἄρδευε ἡμεραιῶς ὕδατι καὶ ἐκφύεν τὸ σπέρμα κατάρρατιν, συνεχῶς ἐπιπάσσων κόπρον καὶ θταν εἰς καυλὸν αὐξήσῃ, ἐπιμελοῦ πολλῶ μᾶλλον, καὶ ἔσται θρίδαξ τῶν συμβληθέντων σπερμάτων συμφυῆς. Cf. Pallad. de Re Rust. II, 14, 3.

5 (232).

Ibn El-Awwâm t. I, p. 671 c. XVI : *Si quieres, dice ARISTOTELES, conservar manzanas, guardalas metidas en barro de alfahares el tiempo que te pareciere, y las hallaras buenas y sanas. Y si te agradare, pon el mismo barro en vaso de igual materia, lodo seco, o cosa semejante, y alli occulta las manzanas sin juntar unas con otras ; las quales guardando las en el vaso despues de seco, las sacaras zugasas siempre y quando quisieres ; y si las pones en tinajas, embarrando le a estas un poco, se conservan frescas mucho tiempo. Versio gall. t. I, p. 630 : Suivant ARISTOTE, quand on veut conserver des pommes, on les plonge dans l'argile à potier ; quand on l'enlève, on trouve toujours le fruit bien sain. On peut, si l'on préfère, disposer ce lut à l'état de mollesse dans un vase d'argile à potier ou de toute autre argile, pourvu qu'il soit sec, ou dans quelque chose d'analogue ; on y plonge le fruit isolément. On fait sécher, et quand il en est ainsi, on enserre, et toutes les fois qu'on voudra retirer une pomme, on la trouvera toujours fraîche. Si on enserre le fruit dans un tonneau enduit d'une légère couche d'argile, il se conserve longtemps aussi avec sa fraîcheur.*

« Similia quædam sed artificiosiora habent Geopon. X. 21. Cf. Pallad. (e Gargilio) III, 25, 17. » Rosius.

6 (233).

Ibn El-Awwâm t. I, p. 673, c. XVI : *Maxima es de ARISTOTELES, que el que quiera conserva*

os membrillos, los tenga en burro de alfahareros. Versio gall. t. I, p. 632 : ARISTOTELESE aconsejle de plonger les coings dans l'argile à potier pour les garder.

Cf. Geoponic. X, 26. Gargilius p. 392 Mai, e quo Palladius de Re Rust. III, 25, 25.

7 (234).

Ibn El-Awwâm t. II, p. 226, c. XXV : *Citando a ARISTOTELES se dice, sobre las cosas que echan a perder los melones, que si se rocian con algun vinagre, se pudren enteramente; que si en el melonar o cohombrol entra muger menstruada, dana esto a uno y otro, pues les corrompe el fruto haciendo le amargo; y tambien se dice, que enferma y se pudre.* Versio gall. t. II, p. 218 : *Suivant d'autres, parmi les procédés nuisibles au melon, il faut citer ceux-ci : d'après ARISTOTELE, il pèrit quand on l'arrose, même avec une petite quantité de vinaigre. Si une femme à l'époque de la menstruation entre dans les lieux où on cultive des melons ou des concombres, c'est très-mauvais, le fruit se gâte ou devient amer; suivant d'autres, il s'étiole et meurt.*

« De mulieris accessu cf. Columella XI, 3, 50, Geopon. XII, 20, 5 : (περί μηλοπεπόνων) : Γυνή έμμηνος μή εισίτω εις σικυήλατα · μαραινεί γάρ τους καρπούς και τὰ ψυόμενα πικρά έσται. » Rosius.

8 (235).

Ibn El-Awwâm, t. II, p. 242, c. XXV : *Si quieres, dice ARISTOTELES, que fructifiquen mucho las calabazas, los cohombros y los pepinos, y que ademas de esto no necessiten aquellas (segun Kastos) mucho riego, cava en la tierra donde quieras sembrar aquellas pepitas unos hoyos hondos y anchos, y habiendoles rehinchido la mitad de paja y herba seca, acabalos de llenar con mezcla de polvo xugoso y estiercol repodrido quando un codo en alto; y sembrando alli aquella simiente riegalá con agua, pues de este moáo viendra bien y su fruto sera muy abundante.* Versio gall. t. II, p. 233 : *Suivant ARISTOTELE, si on veut augmenter le produit de la courge, du concombre et du cornichon, il ne faut pas, comme le pense aussi Kastos, donner beaucoup d'eau, mais il faut ouvrir, dans le sol où on a l'intention de les semer, un trou profond et large. On y dépose dans le fond, jusqu'à la moitié de la cavité, de la paille et de l'herbe sèche; on remplit le surplus de la cavité avec de la terre meuble, fraîche, mêlée de fumier usé (terreau). Ce mélange (terreux) oc-*

cupera la partie supérieure dans une épaisseur d'une coudée (0^m,462) ; les choses ainsi disposées, on sème la graine et on arrose, et l'on a un beau résultat et un grand produit. Cf. Geop., XII, 19; Pallad. IX, 8.

IX. ΠΕΡΙ ΤΡΟΦΗΣ.

In libris de Anima II, c. 4 § 16 ita dixerat philosophus : Τύποι μὲν οὖν ἡ τροφή τί ἐστίν εἰρηται· δευσαφητέον δ' ἐστίν ὑστερον περί αὐτῆς ἐν τοῖς οἰκειοῖς λόγοις. Ad quæ Simplicius, fol. 32 recto : Τουτίστιν ἐν τῇ περί Ζώων γενέσεως, εἰρηκῶς ἕδη και ἐν τοῖς περί Γενέσεως και Φθορᾶς. Similiter Joannes Philoponus fol. J, 3 a : Εἰρηκε μὲν πῶς περί τροφῆς και ἐν τοῖς περί Γενέσεως· ἐρεῖ δὲ ὑστερον και ἐν τῇ περί Ζώων γενέσεως πραγματεία, εις ἣν ὑπερτίθεται. Quocum consentit Alexander Aphrod. quum in Aristotel. de Sensu fol. 107 verso ad philosophi verba c. 4, t. III, p. 483, 27 : Δεῖ μὲν οὖν διορθεῖν· περί τούτων (περί τῆς προσπερομένης τροφῆς) ἐν τοῖς περί Γενέσεως, hæc scribat : Εἶναι μὲν οὖν φησι τὸν περί τοῦ σίτου τίσι και πῶς τρεφόμεθα τε και αὐτόμεθα, τοῖς περί γενέσεως λόγοις οἰκειον. Εἰρηκε δὲ περί μὲν αὐξήσεως ἰδίως ἐν τοῖς περί Γενέσεως και Φθορᾶς : περί δὲ τροφῆς ἐν τοῖς περί Ζώων γενέσεως· διὸ τὸν μὲν ἀκριβῆ λόγον εις ἐκείνας ἀνατίθεται, ὡς οἰκειότερας τῆς πραγματείας.

Errorem interpretum notavit jam C. Gesnerus, in *Physicis meditationibus*, Tiguri, 1586, cujus verba attulit Trendelenburgius in commentariis ad libros de Anima p. 362 : « At nihil tale invenimus in his : nisi quod libri octavi historiæ capitibus undecim primis de victu animalium particulatim agit. » Nec aliter Trendelenburgius l. I. p. 124 : « Ceterum in libris de anima quæstio περί Τροφῆς promittitur. De victu nobis quidem singularis liber non exstat et quæ libri octavi Historiæ animalium capitibus undecim leguntur, vix sufficiunt. » Peculiarem de hac quæstione librum sæpius significare videtur Aristoteles.

De Somno, c. 3, t. III, p. 504, 13 : Τῆς μὲν οὖν θύραθεν τροφῆς εισιούσης εις τοὺς δευτικὸς τόπους, γίνεται ἡ ἀναθυμίασις εις τὰς φλέβας, ἐκεῖ δὲ μεταβάλλουσα ἕξιματοῦται και πορεύεται ἐπὶ τὴν ἀρχήν. Εἰρηται δὲ περί τούτων ἐν τοῖς περί τροφῆς. Νῦν δὲ κτλ.

De Part. anim. II, 3, t. III, p. 235, 14 : Ὅν δὲ τρόπον λαμβάνει ἐξ αὐτοῦ (τοῦ αἵματος scil.) τὰ μόρια τὴν αὐξήσιν, ἐτι δὲ περί τροφῆς ἔλεως, ἐν τοῖς περί γενέσεως και ἐν ἑτέροις οἰκειότερόν ἐστι διελεθῆν ; νῦν δὲ κτλ.

Ibid. c. 14, t. III, p. 270, 46 : Ἄλλὰ περί μὲν

τούτων (τῆς κοιλίας scilicet καὶ τοῦ καλουμένου ἐν-τέρου) ἐν τοῖς περὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν τροφήν οικειότερος ἐστὶν ὁ διορισμός. Cf. de Gener. II, 6.

Ibid. c. 7, t. III, p. 239, 51 : Τὰ μὲν οὖν τῆς τροφῆς περιπτώματα περὶ τὴν τῆς τροφῆς σκέψιν καὶ θεωρίαν οἰκειότερος ἔχει τοὺς λόγους, τίσι τε τῶν ζῶων ὑπάρχει καὶ διὰ τίνας αἰτίας· τὰ δὲ περὶ σπέρματος καὶ γάλακτος ἐν τοῖς περὶ γενέσεως· τὸ μὲν γὰρ ἀρχὴ γενέσεως αὐτῶν ἐστὶ, τὸ δὲ χάριον γενέσεως.

Ibid. IV, 4, t. III, p. 276, 45 : Τίνα δὲ τρόπον λαμβάνει τὴν τροφήν (τὸ μασεντέριον scil.), καὶ πῶς εισέρχεται διὰ τῶν φλεβῶν ἀπὸ τῆς εἰσιούσης τροφῆς εἰς τὰ μέρη ταῦτα τὸ διαδιδόμενον εἰς τὰς φλέβας, ἐν τοῖς περὶ τὴν γένεσιν τῶν ζῶων λεχθήσεται καὶ τὴν τροφήν.

De Animal. motione c. 10, t. III, p. 524, 44 : Τίς μὲν οὖν ἡ σωτηρία τοῦ συμφύτου πνεύματος, εἴρηται ἐν ἄλλοις.

Incertum est utrum Michaelis Ephesii verba ad h. l. fol. 156 recto : Περὶ δὲ τῆς τοῦ συμφύτου πνεύματος σωτηρίας οικειότερον ἦν εἰπεῖν ἐν τοῖς περὶ τροφῆς, ad peculiarem librum an ad libros de Ortu et Interitu et de Generatione animalium pertineant.

Ad librum περὶ Τροφῆς denique conjectura retulit locum Idelerus (comm. in Arist. Meteor. t. II, p. 445) e libro quarto Meteorolog. c. 3, § 25 : Καὶ ζῶον οὐκ ἐγγίνεται ἐν τῇ πέψει, ὅσπερ τινὲς φασιν, ἀλλ' ἐν τῇ ἀπακρίσει σηπομένη ἐν τῇ κάτω κοιλίᾳ· εἴτ' ἀπανερχεται ἄνω· πέττεται μὲν γὰρ ἐν τῇ ἄνω κοιλίᾳ, σήπεται δ' ἐν τῇ κάτω τὸ ἀποκριθὲν· δι' ἣν δ' αἰτίαν εἴρηται ἐν ἑτέροις. De hac re aliter statuerat Alexander Aphrod. ad h. l. fol. 131 recto, in cuius tamen verbis excidisse nonnulla videntur : Τὴν δ' αἰτίαν τοῦ κάτω μὲν γίνεσθαι αὐτά (τὰ ζῶα scil.), ἐπανεῖναι δὲ πολλάκις καὶ ἐπὶ τὴν ἄνω κοιλίαν, ἐν ἑτέροις εἰρησθαί φησιν· ἐν γὰρ τοῖς Προβλήμασι· κάτω μὲν γὰρ καὶ ἐν τῇ κάτω κοιλίᾳ, ὅτι ἐκ σήψεως γίνεται· ἐνταῦθα δὲ ἡ σήψις. Ἐπανεῖσι δὲ ἐν ταῖς νόσοις καὶ ἐπὶ τὴν ἄνω κοιλίαν, δι' ἃς ἐν ἐκείνοις αἰτίας λέγει. In his autem quæ hodie exstant problematis nihil de hac re reperitur. Quod enim legitur Probl. XX, 12, t. IV, p. 216, 21, vix huc referri poterit. Quo jure denique Fr. Patritius hunc Aristotelis locum inter illos recensuerit, in quibus philosophus superstites libros citaverit, dicere nequeo, quum quinam ille liber fuerit, nec in Discussionum Peripateticarum editione Veneta 1571, f. 37 recto, nec in Basileensi p. 57, additum reperitur.

X. ΠΕΡΙ ΝΟΣΟΥ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΑΣ.

De Sensu, c. 1, t. III, p. 476, 18 : Φυσικοῦ δὲ καὶ περὶ ὑγείας καὶ νόσου τὰς πρώτας ἰδεῖν

ἀρχάς· οὔτε γὰρ ὑγίαιαν, οὔτε νόσον οἷον τε γίνεσθαι τοῖς ἑσπερημίνοις ζωῆς· διὸ σχεδὸν τῶν τε περὶ φύσεως οἱ πλείστοι καὶ τῶν ἱατρῶν οἱ φιλοσοφωτέρας τὴν τέχνην μετιόντες, οἱ μὲν τελευταῖωσιν εἰς τὰ περὶ ἱατρικῆς, οἱ δ' ἐκ τῶν περὶ φύσεως ἀρχονται περὶ τῆς ἱατρικῆς. Ad hæc Alexander Aphrod. fol. 94 recto : Καὶ ὅτι οικεῖα ἡ περὶ τούτων (τῆς νόσου καὶ ὑγείας scilicet) θεωρία τῇ περὶ ζῶων, ἴδειξεν εἰπὼν· « Οὔτε γὰρ .. ζωῆς, » et paulo post : Τὸ δὲ περὶ Ὑγείας καὶ Νόσου, εἰ ἐγένετο, οὐ σώζεται. Cf. Scholia ad Aristot. de Partibus animal. ed. Langkavel. Berol. 1863, p. 17 : Καὶ γὰρ, ὡς ἐν τῷ περὶ Αἰσθήσεως καὶ Αἰσθητῶν εἶπεν, ἀριστοῦ φυσικοῦ ἐστὶ τὸ μέχρι τῶν ἱατρικῶν κατανατῆν λόγων, ὡσπερ καὶ ἱατροῦ τὸ ἀρχεσθαι ἀπὸ τῶν περὶ φύσεως. Ἡ δὲ πραγματεία αὕτη, ἥς μνημονεύει, οὐχ εὑρίσκειται νῦν, φαίνεται δὲ ὡς γέγραφε καὶ οὗτος ἱατρικῆν.

De Longit. et Brevitate vitæ c. 1, t. III, p. 527, 13 : Περὶ μὲν οὖν ὑπνευ καὶ ἐγρηγόρσεως εἴρηται πρότερον, περὶ δὲ ζωῆς καὶ θανάτου λεκτέον ὑστερον, ὁμοίως δὲ καὶ περὶ νόσου καὶ ὑγείας, ὅσον ἐπιβάλλει τῇ φυσικῇ φιλοσοφίᾳ· νῦν δὲ κτέ. Michael Ephes. ad h. l. fol. 157 recto : Μέννηται δ' ἐν αὐτῷ (legendum est αὐτῇ, quum spectet ad πραγματεία quod præcedit, nisi potius sequens πρώτων in prooimio mutandum sit) πρώτον, ὡς εἰρηκῶς μὲν περὶ ὑπνευ, ἐρῶν δὲ περὶ ὑγείας καὶ νόσου καὶ περὶ νεότητος καὶ ζωῆς ὡς τελευταίων τούτων ὄντων τῆς φυσικῆς ζητήσεως.

De Respirat. c. 21, t. III, p. 551, 13 : Περὶ μὲν οὖν ζωῆς καὶ θανάτου καὶ τῶν συγγενῶν ταύτης τῆς σκέψεως σχεδὸν εἴρηται περὶ πάντων· περὶ δὲ ὑγείας καὶ νόσου οὐ μόνον ἐστὶν ἱατροῦ ἀλλὰ καὶ τοῦ φυσικοῦ μέχρι του τὰς αἰτίας εἰπεῖν. Ἡ δὲ διαφέρουσι καὶ ἡ διαφέρουσιν θεωροῦσιν, οὐ δεῖ λανθάνειν, ἐπεὶ ὅτι γε σύνορος ἡ πραγματεία μέχρι τινός ἐστι, μαρτυρεῖ τὸ γινόμενον· τῶν τε γὰρ ἱατρῶν ὅσοι κομποί, ἢ περιέργοι, λέγουσι τι περὶ φύσεως καὶ τὰς ἀρχὰς ἐκείθεν ἀξιοῦσι λαμβάνειν, καὶ τῶν περὶ φύσεως πραγματευθέντων οἱ χαριέστατοι σχεδὸν τελευταῖωσιν εἰς τὰς ἀρχὰς τὰς ἱατρικὰς.

Michael Ephes. ad h. l. fol. 165 verso : Ταῦτα εἰπὼν (leg. est εἶπεν) εἶτα φήσας ὅτι περὶ ὑγείας καὶ νόσου οικειότερον ἐστὶν εἰπεῖν τῷ φυσικῷ μέχρι του καὶ ὅτι οὐ δεῖ λανθάνειν, ἢ διαφέρουσιν ἱατρικῆ τε καὶ φυσικῆ καὶ πῶς διαφέρουσι, ταῦτα τὴν ὑγείαν καὶ νόσον θεωροῦσι, καὶ ὅτι σύνορος ἐστὶν ἡ φυσικὴ τῇ ἱατρικῇ, τούτου μὲν πέπαιται τοῦ βιβλίου· τὰ δ' ἐξῆς μὲν ἔχει τὸν περὶ γάλακτος λόγον· πάλαι γὰρ ἐσπυστερον εὐρεῖν ὑπερήθετο, ἐν ᾧ καὶ περὶ πέψεως καὶ ἀπεψίας εἰπεῖν ἀρμόττει. Τούτοις δ' οικειότερος καὶ ὁ περὶ ὑγείας καὶ νόσου· τῆς γὰρ τροφῆς κρατουμένης μὲν εἰκὸς ὑγείαν, ἀπέπτου δὲ γενομένης τὰς νόσους γεννάσθαι. Ταῦτα δὲ καὶ τὰ τούτοις ἐξῆς, ὅντα δὲ

περὶ φυτῶν καὶ χυλῶν, Ἀριστοτέλους μὲν οὐχ εὐρίσκομεν, διὰ τὸ τὰς συντάξεις ἀπολωλέναι· ἐκ δὲ τοῦ Θεοφράστου δεῖ λαμβάνειν, μέχρι ἂν εὐρεθῇ τὰ ὑπ' Ἀριστοτέλους γραφέντα.

Erroris Michaellem arguere videntur verba philosophi, de Part. anim. II, c. 7, t. III, p. 239, 51 : Τὰ μὲν οὖν τῆς τροφῆς περιτώματα περὶ τὴν τῆς τροφῆς σκέψιν καὶ θεωρίαν οἰκείους ἔχει τοὺς λόγους, τίσι τε τῶν ζῶων ὑπάρχει καὶ διὰ τίνας αἰτίας· τὰ δὲ περὶ σπέρματος καὶ γάλακτος ἐν τοῖς περὶ Γενέσεως· τὸ μὲν γὰρ ἀρχὴ γενέσεως αὐτῶν ἐστὶ, τὸ δὲ χάριν γενέσεως, et ibid. c. 9, t. III, p. 243, 9 : Ἐτι δὲ περὶ γονῆς καὶ γάλακτος ἀπαίτιοι ἐν τῇ περὶ τῶν ὑγρῶν καὶ ὁμοιομερῶν θεωρίᾳ· τοῖς γὰρ περὶ Γενέσεως λόγοις ἀρμόττουσαν ἔχει τὴν σκέψιν· τὸ μὲν γὰρ αὐτῶν ἀρχή, τὸ δὲ τροφή τῶν γινομένων ἐστὶ.

De Partt. anim. II, c. 7, t. III, p. 238, 48 : Διὸ καὶ τὰ βρέυματα τοῖς σωμασιν ἐκ τῆς κεφαλῆς ἐστὶ τὴν ἀρχὴν, ὅσοις ἂν ᾗ τὰ περὶ τὸν ἐγκέφαλον ψυχρότερα τῆς συμμετροῦ κράσεως· ἀναθυμιωμένης γὰρ διὰ τῶν φλεβῶν ἄνω τῆς τροφῆς, τὸ περιτόωμα ψυχόμενον διὰ τὴν τοῦ τόπου τούτου δύναμιν βρέυματα ποιεῖ φλέγματος καὶ ἰχθῶρος. Δεῖ δὲ λαβεῖν, ὡς μεγάλῳ παρεκάζοντα μικρόν, ὁμοίως συμβαίνειν ὡσπερ τὴν τῶν δευτέρων γένεσιν· ἀναθυμιωμένης γὰρ ἐκ τῆς γῆς τῆς ἀμίδος καὶ φερομένης ὑπὸ τοῦ θερμοῦ πρὸς τὸν ἄνω τόπον, ὅταν ἐν τῷ ὑπὲρ τὴν γῆν γίνηται ἀέρι ὄντι ψυχρῷ, συνίσταται πάλιν εἰς ὕδωρ διὰ τὴν ψύξιν καὶ βεῖ κάτω πρὸς τὴν γῆν. Ἄλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν ταῖς τῶν νόσων ἀρχαῖς ἀρμόττει λέγειν, ἢ ὅσον τῆς φυσικῆς φιλοσοφίας ἐστὶν εἰπεῖν περὶ αὐτῶν.

Facile concedam minime talia esse philosophi verba, ut satis certo inde colligi liceat, librum de Morbo ac Sanitate revera ab eo conscriptum fuisse. Attamen haud obscure significat quod de hac re consilium habuerit. Neque illud objici poterit, talis libri titulum apud Diogenem Laertium frustra quaeri, de ceteris enim indicibus, praesertim arabicis, nihil nunc curo, quippe quorum nimis incerta est fides. Quod vero, si ad hanc quaestionem dijudicandam alicujus esset ponderis, jam non solum de libro περὶ Τροφῆς, sed de omnibus quos vulgo Parva Naturalia vocant, quorum partem fuisse libros περὶ Τροφῆς et περὶ Νόσου verisimillimum puto, dubitandum foret. At plane aliter se ea res habet. Eadem enim causa, qua factum est ut pleraque Aristotelis scripta quae quidem nos habemus, in indice Diogenis Laertii desiderentur, fieri quoque oportuit, ut ab eo absint, tituli eorum quae ad idem genus pertinerent et quorum memoria prorsus interit, praeterquam quae de iis apud ipsum philosophum dicta sunt.

XI. ANATOMAI.

Eadem illa ambiguitas, de qua saepius querendum est in verbis philosophi, in hac quoque quaestione ad quam nunc accedimus locum obtinet. In utroque indice, inter titulos librorum ad Animalium historiam pertinentium, afferuntur qui vocantur Ἀνατομῶν libri, α' β' γ' δ' ε' ζ' apud Diog. L. 103, περὶ Ἀνατομῶν ζ' apud Anonymum 84, quos statim alter similis excipit titulus Ἐκλογὴ Ἀνατομῶν α' apud D. L. 104, Ἐκλογὴ τούτων α' apud Anon. 85. De hoc, quem praeter indices solus Apollonius Mirab. c. 39 attulit, postea dicemus, de Ἀνατομῶν vero libris quum ad eos plus quam semel lectorem retulisse videatur Aristoteles, hic jam disserendi locus erit. Quod si tamen accuratius inspiciuntur loci satis multi, in quibus ἀνατομῶν mentio apud Aristotelem facta est, minime eorum omnium unam eandemque rationem esse facile apparebit. A reliquis, ita primum discernendi sunt quinque, in quibus ἀνατομαὶ nihil aliud significant, nisi ipsam dissectionem corporum. Quod jam satis declarant quae apponemus philosophi verba :

De Generat. Animal. II, 7, t. III, p. 366, 25 : Οἱ δὲ λέγοντες τρέφονται τὰ παιδία ἐν ταῖς ὑστέρας διὰ τοῦ σαρκίδιον τι βδάλειν οὐκ ὀρθῶς λέγουσιν. Ἐπὶ τε γὰρ τῶν ἄλλων ζῴων ταῦτόν συνδραμεῖν ἂν, νῦν δ' οὐ φαίνεται, θεωρησάι γὰρ τοῦτο βῆδιον διὰ τῶν ἀνατομῶν.

Ibid. IV, 1, p. 393, 18 : Ἐτι δὲ γίνεται δίδυμα θῆλυ καὶ ἄρρεν ζῆμα ἐν τῷ αὐτῷ μορίῳ πολλάκις τῆς ὑστέρας, καὶ τοῦθ' ἰκανῶς θεωρηθήκαμεν ἐκ τῶν ἀνατομῶν ἐν πᾶσι τοῖς ζωοτοκοῦσι καὶ ἐν τοῖς πεζοῖς καὶ ἐν τοῖς ἰχθύσιν.

Ibid. c. 4, p. 404, 38 : Ἐν ταῦτῳ γὰρ γίνονται τόπων τῆς ὑστέρας δύο πολλάκις, ἐν δὲ τοῖς πολυτόκοις, ὅταν πληρωθῇ τῶν ἐμβρύων, ἐφεξῆς κείμενα φαίνεται. Τοῦτο δὲ δῆλον ἐκ τῶν ἀνατομῶν ἐστίν.

Ibid. V, 1, p. 415, 32 : Ἄλλ' ὅμως ἐγγερόμενα φαίνεται (τὰ ζῶα scilicet) καὶ ἐν τῇ μήτρᾳ, δῆλον δὲ γίνεται τοῦτο ἐν ταῖς ἀνατομαῖς, καὶ ἐν τοῖς ὄστοκοῦσιν.

De Partt. Animal. IV, 2, t. III, p. 275, 4 : Οὐκ ὀρθῶς δ' εἰπῶσιν οἱ περὶ Ἀναξαγόραν ὑπολαμβάνειν ὡς αἰτίαν οὔσαν (τὴν χολὴν scil.) τῶν δέξιων νοσημάτων· ὑπερβάλλουσαν γὰρ ἀπορραίνειν πρὸς τε τὸν πνεύμονα καὶ τὰς φλέβας καὶ τὰ πλευρά· σχεδὸν γὰρ οἷς ταῦτα συμβαίνει τὰ πάθη τῶν νόσων, οὐκ ἔχουσι χολὴν, ἐν τε ταῖς ἀνατομαῖς ἐγένετο τοῦτο φανερόν.

Cum his apte conferri possunt quae eodem plane sensu in libro spurio de Spiritu dicta sunt, c. 5, t. III, p. 667, 10 : Φανερόν δ' ἐκ τῶν

τῶν ἀνατομῶν εἶναι, καὶ ὅτι εἰς τὸ ἔντερον καὶ εἰς τὴν κοιλίαν αἱ τε φλέβες καὶ αἱ ἀρτηρίαι συνάπτουσιν, ἃς εἰκὸς εἶναι τὴν τροφὴν ἔλκειν. Hisce igitur omnibus locis, sive διὰ τῶν ἀνατομῶν, sive ἐκ τῶν ἀνατομῶν, sive ἐν ταῖς ἀνατομαῖς dixit philosophus, nihil aliud sunt ἀνατομαί, quam ipsæ corporum dissectiones, de quibus memorabilis locus legitur de Anim. Hist. I. III, 2 § 2. Quominus autem ubicunque huic vocabulo eandem vim apud Aristotelem tribuamus, totidem nec minus perspicui obstant loci :

De Anim. Hist. I, 17, t. III, p. 17, 14 : Ὡν (τῶν ὑστερῶν scil.) ἡ μὲν ὄψις θεωρεῖσθω ἐκ τῆς διαγραφῆς τῆς ἐν ταῖς ἀνατομαῖς.

Ibid. III, 1, p. 37, 24 : Αὐτῶν δὲ τούτων (τῶν σελαχῶν scil.) πρὸς ἀλλήλα τε καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἰχθύς ἡ διαφορά τῶν ὑστερῶν ἀκριβέστερον ἂν θεωρηθεῖ τῶις σχήμασιν ἐκ τῶν ἀνατομῶν.

Ibid. IV, 1, p. 57, 42 : Ἐκαστα δὲ τούτων ὡς κείται τῶν μορίων, θεωρεῖσθω ἐκ τῆς ἐν ταῖς ἀνατομαῖς διαγραφῆς.

Ibid. VI, 11, p. 113, 34 : Θεωρεῖσθωσαν δὲ καὶ οἱ τῶν ἀρρένων (τῶν σελαχῶν scil.) πόροι, ὡς ἔχουσιν, ἐκ τῶν ἐν ταῖς ἀνατομαῖς διαγεγραμμένων.

De Gener. Anim. II, 7, p. 366, 17 : Ἐπεὶ δὲ τὰ μὲν μονότοκα, τὰ δὲ πολυτόκα τῶν τοιούτων ἐστὶ ζῶων, καὶ τὰ πλεῖω τῶν ἐμβρύων τὸν αὐτὸν ἔχει τρόπον τῶ ἐνί. Δεῖ δὲ ταῦτα θεωρεῖν ἐκ τε τῶν παραδειγμάτων τῶν ἐν ταῖς ἀνατομαῖς καὶ τῶν ἐν ταῖς ιστορίαις γεγραμμένων.

Hisce vero locis subjungendus est multo major numerus eorum, in quibus dubium relinquatur quidnam per ἀνατομαῖς significare voluerit philosophus :

De Somno c. 3, t. III, p. 504, 11 : Τόπος δὲ τοῦ αἵματος αἱ φλέβες, τούτων δ' ἀρχὴ ἡ καρδία· φανερόν δὲ τὸ λεχθὲν ἐκ τῶν ἀνατομῶν.

De Respiratione c. 8, p. 542, 28 : Ἀρχὴ δὲ τῶν φλεβῶν ἡ καρδία τοῖς ἐναίμοις· οὐ γὰρ διὰ ταύτης, ἀλλ' ἐκ ταύτης ἤρτημένα· πᾶσαι τυγχάνουσιν. Δῆλον δ' ἡμῖν τοῦτο ἐκ τῶν ἀνατομῶν.

De Partibus Animal. III, 4, p. 258, 47 : Αὕτη γὰρ (ἡ καρδία scil.) ἐστὶν ἀρχὴ καὶ πηγὴ τοῦ αἵματος ἢ ὑποδοχὴ πρώτη. Ἐκ τῶν ἀνατομῶν δὲ κατὰ θηλα μάλλον ταῦτα καὶ ἐκ τῶν γενέσεων.

Ut hic per ἐκ τῶν γενέσεων non libri de Generatione animalium, sed partus intelligendi sunt, ita et eodem loco et in duobus qui antecedunt, ἀνατομαί, ipsæ sunt dissectiones ; in sequentibus vero designantur libri, vel potius descriptiones per lineamenta quæ illis continebantur.

De Respirat. c. 16, t. III, p. 547, 38 : Ὅν δὲ

τρόπον ἡ καρδία τὴν σύντηρσιν ἔχει πρὸς τὸν πνεύμονα, δεῖ θεωρεῖν ἐκ τε τῶν ἀνατεμνομένων καὶ τῶν ιστοριῶν τῶν περὶ τὰ ζῶα γεγραμμένων.

Ib. I. 47 : Ὡς δ' ἡ θέσις ἔχει τῆς καρδίας πρὸς τὰ βράγχια, πρὸς μὲν τὴν ὄψιν ἐκ τῶν ἀνατομῶν δεῖ θεωρεῖν, πρὸς δ' ἀκριβέειαν ἐκ τῶν ιστοριῶν.

De Partib. Animal. II, 3, p. 234, 51 : Αἱ γὰρ φλέβες κατατείνονται διὰ τοῦ μεσεντερίου παράπαν, κάτωθεν ἀρξάμεναι μέχρι τῆς κοιλίας· δεῖ δὲ ταῦτα θεωρεῖν ἐκ τε τῶν ἀνατομῶν καὶ τῆς φυσικῆς ιστορίας.

Ib. III, 5, p. 262, 46 : Τὸ δὲ μετ' ἀκριβεῖας ὡς ἔχουσιν αἱ φλέβες πρὸς ἀλλήλας, ἐκ τε τῶν ἀνατομῶν δεῖ θεωρεῖν καὶ ἐκ τῆς ζωϊκῆς ιστορίας.

De Gener. Animal. II, 4, p. 357, 10 : Τροφὴ δὲ ζῴου ἡ ἐσχάτη αἷμα καὶ τὸ ἀνάλογον· τούτων δ' ἀγγείων αἱ φλέβες· διὸ ἡ καρδία καὶ τούτων ἀρχὴ. Δῆλον δὲ τοῦτο ἐκ τῶν ιστοριῶν καὶ τῶν ἀνατομῶν.

De Partibus Animal. III, 14, p. 271, 29 : Καλοῦνται δὲ ταῦτα κοιλία καὶ κεκρύφαλος καὶ ἐγίνος καὶ ἡνυστρον· ὃν δ' ἔχει τρόπον ταῦτα πρὸς ἀλλήλα τῆ θέσις καὶ τοῖς εἶδεσιν, ἐκ τε τῆς ιστορίας τῆς περὶ τὰ ζῶα δεῖ θεωρεῖν καὶ ἐκ τῶν ἀνατομῶν.

De Animal. Hist. III, 1, p. 35, 26 : Αὐτοὶ δὲ (οἱ ὄρχεις scil.) πρὸς αὐτοὺς ἦν ἔχουσι διαφορὰν, ἐκ τε τῶν ἀνατομῶν δεῖ θεωρεῖν καὶ ὑστερον λεχθήσεται ἐν τοῖς περὶ ἐκάστου αὐτῶν ἰδίοις ἀκριβέστερον.

De Partibus Animal. IV, 8, p. 286, 26 : Καθ' ἕκαστον δὲ τῶν μορίων, τίς ἡ θέσις αὐτῶν καὶ τίνες διαφοραὶ πρὸς ἀλλήλα, τῶν τ' ἄλλων καὶ τίνε διαφέρει τὰ ἄρρενα τῶν θηλειῶν ἐκ τε τῶν ἀνατομῶν θεωρεῖσθω καὶ ἐκ τῶν ιστοριῶν τὰ περὶ τὰ ζῶα.

Ibid. c. 10, p. 293, 6 : Ἐντὸς δὲ πῶς ἔχει καὶ πῆ διαφέρεισιν τὰ περὶ τὸ σπέρμα καὶ τὰ περὶ τὴν κύσιν, ἐκ τε τῆς ιστορίας τῆς περὶ τὰ ζῶα φανερόν καὶ τῶν ἀνατομῶν, καὶ ὑστερον λεχθήσεται ἐν τοῖς περὶ γενέσεως.

De Animal. Histor. IV, 4, p. 64, 15 : Πάντα δὲ ταῦτα (τὰ μόρια τῶν ὀστρακοδέρμων scil.) τίνα τρόπον τῆ θέσις ἔχει ἐκ τῶν ἀνατομῶν θεωρεῖσθω.

Ibid. p. 65, 6 : Εἰσὶ δὲ τινες κόχλοι οἱ ἔχουσιν ἐν αὐτοῖς ὁμοία ζῶα τοῖς ἀστακοῖς τοῖς μικροῖς, οἱ γίνονται καὶ ἐν τοῖς ποταμοῖς· διαφέρουσι δ' αὐτῶν τῶ μαλακὸν ἔχειν τὸ ἔσω τοῦ ὀστέκου, τὴν δ' ἰδέαν οἰοῖ εἶναι, ἐκ τῶν ἀνατομῶν θεωρεῖσθωσαν.

De Partibus Animal. IV, 5, p. 279, 34 : Ὅν δὲ τρόπον ἔχει τούτων ἕκαστον (τὰ μόρια scilicet τῶν ὀστρακοδέρμων), ἐκ τε τῶν ιστοριῶν τῶν περὶ τὰ ζῶα θεωρεῖσθω καὶ ἐκ τῶν ἀνατομῶν· τὰ μὲν γὰρ τῶ λόγῳ, τὰ δὲ πρὸς τὴν ὄψιν αὐτῶν σαφηνίζειν δεῖ μάλλον.

De Animal. Histor. VI, 10, p. 112, 16 : Τὸ μὲν οὖν σχῆμα τῆς ὑστέρας (τῶν σελαχῶν scil.) ὡς ἔχει ἐκ τῶν ἀνατομῶν θεωρεῖσθω.

De Partibus Animal. IV, 13, p. 302, 15 : Οἱ μὲν οὖν αὐτῶν (τῶν σελαχῶν scil.) ἔχουσι πολλὰ βράγχια, οἱ δ' ὀλίγα, καὶ οἱ μὲν διπλᾶ οἱ δ' ἀπλᾶ· τὸ δ' ἴσχατον ἀπλοῦν οἱ πλείστοι. Τὴν δ' ἀκρίθειαν ἐκ τῶν ἀνατομῶν περὶ τούτων καὶ ἐν ταῖς ἱστορίαις ταῖς περὶ τὰ ζῷα δεῖ θεωρεῖν.

De Gener. Animal. I, 11, p. 325, 27 : Δεῖ δὲ καὶ περὶ ταύτης (τῶν σελαχῶν scil.) καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὑστερῶν, ὅν τρόπον ἔχουσιν, ἐκ τῶν ἀνατομῶν τε θεωρηκέναι καὶ τῶν ἱστοριῶν.

Simili plane modo ut in hisce locis Aristotelis, cum Animalium historiis ἀνατομαί conjunguntur, apud interpretem Græcum libri de Animalium Ingressu, cujus scholia post Simplicii commentarios ad libros de Anima edita sunt. Ex hujus tamen verbis fol. 178 verso : Ὅτι δ' εἰσι μόριά τινα ὑφ' ὧν ἐνοῦται καὶ συνεχίζεται τὰ ὀργανικὰ μέρη, ὅηλον ἐκ [τε] τῆς περὶ ζῶων ἱστορίας καὶ τῶν ἀνατομῶν, nihil satis certi elici potest. Nec magis, vereor, ad dijudicandam quæstionem nos juvabit Apulejus, quippe qui, quum in libro de Magia, c. 36, primum dixit : *Bene quod apud te, Mazime, causa agitur, qui pro tua eruditione legisti profecto Aristotelis περὶ ζῶων γενέσεως, περὶ ζῶων ἀνατομῆς, περὶ ζῶων ἱστορίας multijuga volumina*, deinde vero, c. 40 : *Quasi vero non paulo prius dixerim, me de particulis omnium animalium, de situ earum deque causa conscribere ac libros ἀνατομῶν Aristotelis et explorare studio et augere*, de nullis aliis libris locutus esse videtur quam de iis qui de Animalium Partibus inscripti sunt.

De tota igitur hac re, cum Schneidero, in *Præfat. ad Arist. de Anim. hist. t. I*, p. XII, Prantlio, *De libris ad hist. animal. pertinent. ordine*, Monachii, 1843, p. 25 sq., Thielio, *De zoologicor. Aristot. libr. ordine*, Vratisl. 1855, p. 22 sq., Zellero, *Geschichte der Philos. der Griechen*, t. II, 2, p. 66, sic statuendum esse arbitror, præter libros de Animalium Historiis, Aristotelem alios quosdam condidisse, in quibus descriptiones per lineamenta interiorum partium cujuscunque generis animalium continebantur. Hos autem cum libris de Animalium historiis arctiore quodam nexu cohesisse, cum et ipsa res satis declarat, tum frequens utrorumque apud philosophum conjunctio. Neque tamen eos unum

idemque opus fuisse, manifestum et ex ipsis Aristotelis verbisprehenditur et confirmat index. Non magis igitur audiendus est Rosius, quum de hac re, in libro *de Aristotelis libr. ord. et auct.* p. 188, statuere conatus, affirmat eosdem plane fuisse libros ἱστοριῶν et ἀνατομῶν, quam quum (*Aristot. Pseudepigr.* p. 276) nullam fuisse differentiam inter ἀνατομῶν et Ζωικῶν libros contendit. Hoc enim falsum esse jam Apollonii testimonio comprobari poterit, qui præter Ζωικά et ἱστορίας, Ἐκλογάς quoque ἀνατομῶν nominat. Talis autem excerpti mentio in indice mentionem integri operis statim subsequitur : Ἐκλογὴ ἀνατομῶν α' (Diog. Laert. 104 Ἐκλογὴ τούτων α' Anon. 85).

XII. ΕΚΛΟΓΗ ΑΝΑΤΟΜΩΝ.

(236.)

Apollonius Mirab. c. 39 : Ἀριστοτέλης δ' ἐν ταῖς Ἐκλογαῖς τῶν ἀνατομῶν· Ὅφισ ὤρθη ἐν Πάφῳ πόδας ἔχων δύο ἄμοιους χερσαίῳ κροκοδείλῳ·

XIII. ΖΩΙΚΑ.

Numerum librorum de animalium sive historia sive natura, qui jam inde ab Alexandrinorum, ut videtur, ætate, seu vero seu falso Aristotelis nomine inscripti circumferebantur, multo majorem fuisse quam quem indices nostri declarant, cum *quinquaginta ferme volumina illa præclara de animalibus ostendere videntur*, quorum mentionem injecit Plinius Hist. Natur. VIII, 17, 43, tum præsertim Antigonon verba, ita dicentis Mirab. c. 60 : Πλὴν ὅ γε Ἀριστοτέλης χωρὶς τῆς περὶ τοὺς βίους τῶν ζῶων ἐντρεχίας καὶ τοιαῦτά τινα διεξέρχεται, πάνυ πολλὴν ἐπιμέλειαν πεποιημένος ἐν τοῖς πλείστοις αὐτῶν καὶ οἶον ἔργῳ οὐ παρέργῳ χρώμενος τῇ περὶ τούτων ἐξηγήσει· τὰ γοῦν πάντα σχεδὸν ἔδδομήκοντα περὶ αὐτῶν καταβέβληται βιβλία, καὶ πεπειράται ἐξηγητικώτερον ἢ ἱστορικώτερον ἐν ἐκάστοις ἀναστρέφασθαι.

In condendo opere Naturalis Historiæ Plinium, ut par erat, ubivis fere Aristotelis vestigiis instituisse, nemo profecto mirabitur qui quanta hujus auctoritas in tali præsertim re per totam antiquitatem fuerit non ignorat. Quonam vero modo id plerumque fecerit, non satis liquido apparet. De hac enim re quæ ipse

ECLOGA DISSECTIONUM.

Aristoteles in Dissectionum Eclogis scribit : « In Pa-

pho serpens conspectus est, qui duos pedes haberet perinde ac crocodilus terrestris. »

adjecit loco supra laudato : *Quæ* (scil. *quinquaginta illa volumina Aristotelis*) *a me collecta in artum cum iis quæ ignoraverat quæso ut legentes boni consulant*, quominus vera habeantur, multa sunt quæ impediunt, ita ut suo jure contendere potuerit Rosius (l. l. p. 712), his verbis præfationem contineri libri cujusdam περί Ζώων a græco quodam scriptore ex Aristotele excerpti, quam magis temere quam vere, ineptoque insuper loco positam, in suum usum transtulisset Plinius. De hac vero quæstione non magis hic disserere lubet, quam de altera haud minus dubia, utrum solius Trogi Pompeji libro de Animalibus an et ipso Aristotelico opere usus fuerit Plinius. Quorum alteram, adhibito illo insigni errore in quem incidit leporem a dasypode distinguendo, et novo ita prorsusque inaudito animali fingendo (Hist. nat. X, 63, 83 ; XI, 39, 94), demonstrare aggressus est A. v. Gutschmid, *über die Fragmente des Pompejus Trogus*, Leipzig, 1857, p. 184 sqq. Quomodocunque vero ista se res habet, satis confidenter affirmare audeo præter Aristotelis libros de Animalibus qui et hodie superstites sunt, nullum plane alium Plinio ad manus fuisse. Nec multo aliter judicandum erit inspectis Antigoni excerptis; quippe quorum tria tantummodo sunt e deperditis libris petita, quum contra centum et tria manifesto nostros libros repræsentant, quorum et ordinem quadantenus secutus est excerptor. Quod vero ad numerum attinet quem isti norunt, L vel etiam LXX voluminum, longe abest ut eum perficiamus, etiamsi præter libros ad animalia spectantes, qui apud Diogenem Laertium nominantur (102-107), et quorum omnium summa viginti non excedit volumina, superstites quoque libros in ejus tabula omissos, quorumque nulla mentio apud scriptorem Galeno antiquiore occurrit, de animalium scilicet Partibus, Generatione, Motu, Ingressu in censum adhibeamus. Meræ igitur fabulæ sunt quæ de ista librorum multitudine ab ipso Aristotele conscriptorum traduntur, nec multo plurius facienda quam quæ ex eodem satisque turbido fonte fluxisse videntur, de pecuniis quas Alexander in Aristotelis usum irrogaverat, de venationibus per totum Orientem institutis et quæ sunt hujusmodi narrationes.

Ut tamen et hoc Antigoni et Plinii, vel eorum quos secuti sunt, auctoritati concedamus, revera exstitisse aliquando in quadam bibliotheca, quot illi indicant Aristotelis nomine inscriptos de Animalibus libros, statim illud quo-

que concedendum erit, eorum longe maximam partem spurios et supposititios fuisse, aut Aristotelis nomen ideo tantum in fronte tulisse quod e genuinis philosophi scriptis consarcinati erant. Quum enim jam in Theophrasti scriptorum catalogo recenseatur Ἐπιτομῶν Ἀριστοτέλους περί Ζώων, α' β' γ' δ' ε' ζ' (p. 11, 4 Usen.), ab iis profecto qui in priori indice nominantur (p. 5, 4 ibid.) : Περὶ Ζώων, α', β', γ', δ', ε', ζ', non diversi, quumque postea Aristophanes Byzantius simile opus condiderit (cf. Nauck, *Aristophanis Byzantii Fragmenta*, p. 480 sq. et quæ e cod. bibl. Paris. gr. suppl. 495 attulit Rosius l. l. p. 283), facile fieri potuit, ut talia compendia cum ipsius Aristotelis libris numerarentur.

Huic vero generi manifesto adscribendi sunt libri, e quibus solis fragmenta satis multa servata sunt, quos ab Historiis animalium ita distinxit Apollonius Mirab. c. 27 : Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς Ζωικοῖς δύο γὰρ εἰσιν αὐτῷ πραγματεῖαι, ἡ μὲν περὶ Ζώων, ἡ δὲ περὶ τῶν Ζωικῶν. Iidem autem sunt hi libri atque quibus sæpissime usus est Athenæus, qui tamen in eorum titulo afferendo miro prorsus modo variavit. Ita enim octies laudat librum ἐν τῷ περὶ Ζωικῶν (cf. fr. 11, 13, 14, 16, 17, 19, 22, 41), quibus locis quinque præterea addendi sunt ubi manifesto, pro ἐν τῷ περὶ Ζώων, quod in codicibus legitur, περὶ Ζωικῶν corrigi debet (fr. 12, 21, 23, 29, 34). Simili plane vitio alibi (fr. 19) recurrit περὶ Ζώων ἢ ἐχθῶν, quod duobus aliis locis collatis (fr. 12 et 23), ubi recte legitur ἐν τῷ περὶ Ζωικῶν ἢ ἐχθῶν, corrigendum est. Verba deinde περὶ Ζωικῶν omissa semel (fr. 20), semel inverso ordine posita sunt (fr. 46). Duobus vero aliis locis legitur sive ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ Ζωικῷ (fr. 18), sive ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ Ζωικῷ ἢ περὶ ἐχθῶν. Factum est deinde, sive ipsius Athenæi, sive librariorum negligentia, ut aliquoties liber περὶ Μορίων falso pro περὶ Ζωικῶν nominaretur (fr. 27, 38, 43, 44). Quem enim, nescio qua de causa, περὶ Ζώων Μορίων inscribit librum, hunc ab eo qui quintus in Historiis animalium numeratur diversum non fuisse, sexcenti ostendunt loci, eodem plane modo, quo quem περὶ τῶν Ζώων Ἡθῶν vocare solet (VII, 282, C; 307, C), ejusdem operis nonum repræsentat, quum contra qui hodie nonus habetur, octavus Athenæo erat (Conf. Deipn. IX, 387, B : Ἀριστοτέλης ἐν δγδῇ Ζώων ἱστορίας = Hist. anim. IX, 49, 5). Inde facile perspicitur duplex statuendum esse genus librorum e quo ducta sunt omnia quæ

ut Aristotelea, de animalibus apud Athenæum leguntur : primum quod continet genuinos philosophi de Historiis animalium libros, alio vero ordine dispositos quam quo inde ab Andronico fuerunt. Quod ne cui mirum videatur, tenendum est Athenæum nequaquam ex ipso Aristotele hausisse, sed copias ab Alexandrinis philologis congestas compilasse (1). Alterum vero librorum manifesto suppositiorum, caque lege compositorum, ut quæ de singulis animalibus sparsim et variis locis dicta sunt apud Aristotelem, in unum congesta, certo quodam ordine exhiberentur, aliis insuper quibusdam et novis, aliundeque petitis per occasionem adpersis, ita ut lexici sive indicis instar totum esset opus. Tales autem fuisse præter Ζωικά, cum Φυτικά tum Μεταλλικά, de quibus supra dictum est, facile adducor ut credam. Quin et illud satis probabile puto, ex una eademque officina omne hoc genus librorum in lucem prodiiisse, hominis scilicet grammatici atque philologi, in eo inprimis occupati ut, sedulo in diversa singulorum animalium nomina inquirendo, synonymiam, quam vocant, illustraret.

Quod si, post ea quæ hucusque disputavimus, opus esset demonstrari Zoicorum libros ab Aristotele alienos fuisse, jam uno argumento res dijudicari poterit. Licet enim philosophus a compositione novorum vocabulorum minime abstinuerit, ut animalia secundum communes naturales differentias in classes distingueret, sive ut singulorum diversitates enotaret, tot tamen composita vocabula in fragmentis Zoicorum suppeditant, manifesto brevitatis quodam studio inventa, quorum vero nullum apud Aristotelem usquam occurrit, ut horum librorum auctorem a philosopho diversum fuisse, jam neminem fugere possit. Ad hoc autem genus pertinent præter ἀμφίβιος, cujus vocabuli nullus est usus apud Aristotelem, quamvis eo Democritum jam usum esse testari videatur Theophrastus fr. CLXXI, 12 Wimm., ποικιλορυθρομέλειανος, μελανόγραμματοι, γραμματοποικιλια, τρεψίχρωσ, παχύστομον, λεπτόστομον, σχιδανόπους, λιθοκέφαλα, ἀκανθοσταφῆ, ποικιλόστικτα, μελανόστικτα, σκολιδόγραπτα, ἐρυθρόγραμμα, μονάκανθος, δίραβδα, πολύραβδα, νωτόγραπτα, σχιδανόπους, συναγελαστικά, μονήρη, συμφύεις, μονοφύεις, ἀλληλοχτο-

νεῖν. Horum vocabulorum quum quædam apud Apulejum recurrant, cujus hæc sunt verba de *Magia* c. 38 : *De solis aqualilibus dicam, nec cetera animalia nisi in communibus differentiis attingam. Auscultia igitur quæ dicam. Jam me clamabis magica nomina Ægyptio vel Babylonico ritu percensere* : σαλάγια, μαλάκια, μαλακόστρακα, χονδράκανθα, ὀστρακόδερμα, καρχαρόδοντα, ἀμφίβια, λεπιδωτά, φολιδωτά, δερμόπτερα, στεγανόποδα, μονήρη, συναγελαστικά, illi Zoicorum libros non ignotos fuisse verisimillima est conjectura, quam etiam in eadem oratione de *Magia* c. 40, ex Aristotele memorata narratio de asello pisce, collato præsertim Athenæo (cf. fragm. 41), egregie confirmat. Verumenimvero fac hos Zoicorum libros revera innotuisse Apulejo, non statim inde consequetur, eosdem illi fuisse atque quos l. l. c. 36 *Aristotelis* περὶ Ζῴων ἀνατομῆς et c. 40, *libros* Ἀνατομῶν *Aristotelis* vocaverat, neque ideo qui in indicibus sub hoc titulo afferuntur libri (Diog. Laert. 102, Anon. 84), a Zoicorum non distinguendi erunt. In hanc vero sententiam eo longius absum ut cum Rosio abeam, quo magis a tali horum librorum inscriptione abhorrent, quæcunque ex iis servata sunt fragmenta.

(ΠΕΡΙ ΟΡΝΙΘΩΝ.)

1 (237).

Cicero de *Natura Deor.* II, 49 : *Illud vero ab Aristotele animadversum, a quo pleraque, quis potest non mirari, græves quum loca calidiora petentes maria transmittant, trianguli effcere formam. Ejus autem summo angulo aer ab iis adversus pellitur, deinde sensim ab utroque latere tanquam remis ita pennis cursus avium levatur. Basis autem trianguli quem græves efficiunt, ea tanquam a puppi ventis adjuvatur; sæque in tergo prævolantium colla et capita reponunt. Quod quia ipse dux facere non potest quia non habet cui innitatur, revolat ut ipse quoque quiescat. In ejus locum una succedit ex iis quæ acquirunt eaque vicissitudo in omni cursu conservatur. Multa ejus modi proferre possem, sed genus ipsum videtis.*

Cf. Plutarch. de *Sol. anim.* c. 10 et *Ælian.* de *Nat. Anim.* III, 13, V, 35. Locus fortasse ex eodem fonte fluxit, e quo alii plures, quos ex Aristotele in libris de *Natura Deorum* attulit Cicero, scilicet e dialogo de *Philosophia*. Vix tamen ipse apud philosophum hæc legerat, sed aliunde potius, e Panætii, ut Rosius conjecit, περὶ Προνοίας libro accepit.

(1) Hoc et de ipsis Ζωικῶν libris verum esse facile demonstrari potest. Quæcunque enim de avibus attulit ea solo Aristotelis nomine, nulla libri indicatione adjecta apposuit, quum contra in iis quæ marina animalia spectant ubicunque fere librum designet.

2 (238).

Athen. IX, 393, D : Φησὶν δ' Ἀριστοτέλης
 « Ὁ κύκνος εὐτεκνός ἐστι καὶ μάχιμος. Ἀλληλοκτονεῖ
 γοῦν ὁ μάχιμος. Μάχεται δὲ καὶ τῷ αἰετῷ αὐτὸς
 μάχης μὴ προαρξάμενος. Εἰσὶ δ' ὦδικοί, καὶ μά-
 λιστα περὶ τὰς τελευτάς. Διαιροῦσι δὲ καὶ τὸ πέ-
 λαγος ἄδοντες. Ἔστι δὲ καὶ τῶν στεγανοπόδων καὶ
 ποιηφάγων. »

Eustath. ad Iliad. p. 254, 38 : « Ὅτι δὲ ὁ
 κύκνος εὐτεκνος καὶ μάχιμος καὶ ὡς ἀλληλοκτονεῖ ὁ
 μάχιμος, καὶ ὡς Ἀριστοτέλους εἰπόντος ὦδικος εἶναι
 τοὺς κύκνους μάλιστα περὶ τὰς τελευτάς καὶ διαιρεῖν τὸ
 πέλαγος ἄδοντας. »

Cf. H. An. IX, c. 1, p. 174, 20, c. 12,
 p. 182, 28. *Ælian. Var. Hist. I, 14* : Λέγει
 Ἀριστοτέλης τὸν κύκνον καλλιπαιδα εἶναι καὶ
 πολύπαιδα, ἔχειν γὰρ μὴν καὶ θυμόν. Πολλάκις γοῦν
 εἰς ὄργην καὶ μάχην προελθόντες καὶ ἀλλήλους ἀπέ-
 κτειναν οἱ κύκνοι. Λέγει δὲ ὁ αὐτὸς καὶ μάχεσθαι
 τοὺς κύκνους τοῖς αἰετοῖς ἀμύεσθαι γὰρ μὴν αὐτοὺς
 ἀλλ' οὐκ ἄρχειν ἀδίκων. « Ὅτι δὲ εἰσι φιλωδοί, τοῦτο
 μὲν ᾗδῃ τεύροῦληται. »

3 (239).

Athen. IX, 392, B : Ἀριστοτέλης δὲ φησὶν
 « Ὁ ὄρνυξ ἐστὶ μὲν τῶν ἐκτοπιζόντων καὶ σχιδανοπόδων
 νεοττιῶν δ' οὐ ποιεῖ, ἀλλὰ κονίστραν καὶ ταύτην
 σκεπάζει φρυγάνοις διὰ τοὺς ἰέρακας ἐν ᾗ ἐπωάζει. »
 Cf. H. An. VIII, 12, p. 157, 23, IX, 8, p. 179,
 38.

ZOICA.

(De Avibus.)

2.

De cygnis hæc tradidit Aristoteles : « Cygnus numerosa
 prole fecundus est, idemque pugnax ; ita quidem ut multo
 etiam se occidant pugnantes. Pugnât etiam cum aquila,
 nec vero ipse facit initium pugnandi. Sunt autem canori,
 maxime sub vitæ finem ; atque etiam maria transjiciunt
 canentes. Pedes habent palmatos : pascuntur herba. »

3.

Scribit Aristoteles : « Coturnix est e genere avium per-
 egrinantium, et fessos pedes habentium. Nidum non facit,
 sed cubile pulverreum, ubi incubat ; idque fruticibus
 obtegit accipitrum causa. »

4.

De perdicibus ita scribit Aristoteles : « Perdix est avis ter-
 restris, fessos pedes habens. Vivit annos quindecim : femina
 vero etiam diutius. Nam in avibus longior vita est femi-
 nis, quam maribus. Ovis incubat, ac pullos enutrit, quem-

4 (240).

Athen. IX, 389, A : Φησὶ δ' Ἀριστοτέλης
 περὶ τοῦ ζῴου τάδε : « Ὁ πέρδιξ ἐστὶ μὲν χειρσαῖος, σχι-
 δανόπους. Ζῆ δὲ ἔτη πεντεκαίδεκα ἢ δὲ θῆλει
 καὶ πλείονα πολυχρονιώτερα γὰρ ἐν τοῖς ὄρνυσι τῶν
 ἀρρένων τὰ θῆλαια. Ἐπωάζει δὲ καὶ ἐκτρέφει ; κα-
 θάπερ ἢ ἀλεκτορίς. Ὅταν δὲ γινῶσθαι θηραῖεται,
 προελθὼν τῆς νεοττιᾶς κυλινδεῖται παρὰ τὰ σκέλη
 τοῦ θηρεύοντος ἐπιπὰ ἐμποῖων τοῦ συλληφθήσεσθαι,
 ἐξαπατᾷ τε ἕως ἂν ἀποπτῶσιν οἱ νεοττοί, εἶτα καὶ
 αὐτὸς ἐξίπτεται. Ἔστι δὲ τὸ ζῶον κακὴθες καὶ πα-
 νοῦργον, ἐτι δὲ ἀφροδισιαστικόν. Διὸ καὶ τὰ ὦκα τῆς
 θηλείας συντρίβει, ἵνα ἀπολαύῃ τῶν ἀφροδισίων.
 Ὅθεν ἢ θῆλαια γιγνώσκουσα ἀποδιδράσκουσα τί-
 κτει. » Cf. H. An. IX, 7, p. 179, 21, c. 8, p. 179,
 40 ss.

5 (241).

Athen. IX, 393, F : Ἀριστοτέλης φησὶ πε-
 ριστερῶν μὲν εἶναι ἐν γένος, εἶδη δὲ πέντε, γράφων
 οὕτως : « Περιστερὰ, οἰνάς, φάψ, φάσσα, τρυγῶν. »
 Ἐν δὲ πέμπτῳ περὶ Ζῴων Μορίων τὴν φάβα οὐκ
 ὀνομάζει.... Ἡ μὲν οὖν οἰνάς, φησὶν δ' Ἀριστο-
 τέλης, μεζῶν ἐστὶ τῆς περιστερᾶς, χροῶμα δ'
 ἔχει οἰνωπόν, ἢ δὲ φάψ μέσον περιστερᾶς καὶ οἰνάδος,
 ἢ δὲ φάσσα ἀλέκτορος τὸ μέγεθος, χροῶμα δὲ σποδιόν,
 ἢ δὲ τρυγῶν πάντων ἐλάττων, χροῶμα δὲ τερρόν.
 Αὕτη δὲ θέρος φαίνεται, τὸν δὲ χειμῶνα φωλεύει.
 Ἡ δὲ φάψ καὶ ἡ περιστερὰ αἰεὶ φαίνονται, ἢ δ' οἰνάς

admodum gallina. Ubi insidiari sibi aucupem sentit, e
 nido progressa ante pedes ejus sese volutat, spem ei
 faciens comprehendi se posse : atque ita eum decipit,
 donec evolarint pulli ; tum vero et ipsa avolat. Est au-
 tem animal versutum et malignum, ad hæc libidinosum.
 Quare mas ova etiam frangit feminae, quo fruatur ve-
 nere : quod quia intelligit femina, aufugit, clanculum pa-
 ritura. »

5.

Aristoteles, columbarum unum quidem esse genus, ait,
 sed quinque species, quas sic enumerat : « Columba,
 rupilia (cenas), phabs, phatta, turtur. » Quinto vero de
 Partibus Animalium phaba non recenset... Cenas igitur,
 major est, ut ait Aristoteles, columba vulgari, colorem
 autem habet vineum : phabs vero, inter columbam et
 cenadem media : phassa, galli gallinacei est magnitudine,
 colore cinereo albicante : turtur vero omnium minima,
 cinereo colore nigrescente. Hæc quidem aestate apparet,
 hieme vero occultatur : phabs autem et columba semper
 apparent ; cenas vero nonnisi autumnis. Ex his diutur-
 niore vita frui aiunt phasam : vivere quippe ad triginta
 atque etiam ad quadraginta annos. Nec vero deserunt aut

φθινοπώρῳ μόνῳ. Πολυχρονωτέρα δὲ εἶναι λέγεται τούτων ἢ φάσσα· καὶ γὰρ τριάκοντα καὶ τεσσαράκοντα ζῆ ἔτη. Οὐκ ἀπολείπουσι δ' ἕως θανάτου οὔτε οἱ ἄρρηνες τὰς θηλείας οὔτε αἱ θήλειαι τοὺς ἄρρηνες, ἀλλὰ καὶ τελευτήσαντος χηρεύει ὁ ὑπολειπόμενος. Ἐὸ δ' αὐτὸ ποιοῦσι καὶ κόρακες καὶ κορώναι καὶ κολοιοί. Ἐπωάζει δ' ἐκ διαδοχῆς πᾶν τὸ περισσεροειδὲς γένος. Καὶ γενομένων τῶν νεοτῶν ὁ ἄρρην ἐμπτύει αὐτοῖς, ὡς μὴ βασκανθῶσι. Τίττει δὲ ὡς δύο, ὧν τὸ μὲν πρῶτον ἄρρην ποιεῖ, τὸ δὲ δεύτερον θῆλυ. Τίττους δὲ πᾶσαν ὥραν τοῦ ἔτους· διὸ δὴ καὶ δεκάκις τοῦ ἑνιαυτοῦ τίθασιν, ἐν Αἰγύπτῳ δὲ δωδεκάκις· τεκοῦσα γὰρ τῇ ἐχομένῃ ἡμέρᾳ συλλαμβάνει.» Cf. Hist. Anim. VIII, 3, p. 151, 27, VI, 4, passim; IX, 7, p. 178, 50, 179, 15.

6 (242).

Athen. IX, 388, E ῥορφυρίων... Ἀριστοτέλης δὲ σχιδανόποδά φησιν αὐτὸν εἶναι ἔχειν τε χρῶμα κυάνεον, σκέλη μακρὰ, ῥύγχος ἡργάνων ἐκ τῆς κεφαλῆς φοινικίους, μέγεθος ἀλεκτρούνος. Στόμαγον δ' ἔχει λεπτόν, διὸ τῶν λαμβανομένων εἰς τὸν πόδα ταμειύεται μικρὰς τὰς ψωμίδας. Κάπτων δὲ πίνει, πενταδάκτυλος τε ὢν τὸν μέσον ἔχει μέγιστον. Cf. H. An. II, 17, p. 34, 25; VIII, 6, p. 154, 6.

7 (243).

Athen. IX, 391, F: Τίττει γοῦν ὁ στρουθός, ὡς φησιν Ἀριστοτέλης, καὶ μέχρι δακτύ. Ἀριστοτέλης δὲ φησι τοὺς ἄρρηνες τῇ χειμῶνι ἀρναίζεσθαι,

feminas mares aut mares feminae, usque ad mortem: et altero mortuo, viduam vitam agit superstes. Idem faciunt et corvi et cornices et graculi. Universum item columbinium genus ovis incubat alternis vicibus: et postquam exclusi sunt pulli, sputo eos conspergit mas, ne fascinentur. Pariunt autem ova duo, quorum e priore mas nascitur, ex altero femina. Pariuntque quovis anni tempore: quare ad decies ponunt per annum; in Aegypto vero etiam duodecies: nam postridie quam peperit, concipit femina.

6.

Aristoteles tradit, porphyriorem fissis esse pedibus, colore cyaneo, cruribus longis, rostro inde a capite puniceo, magnitudine galli gallinacei, gula angusta: quapropter cibum pede apprehensum in minutas bucculas disperitur. Bibit autem morsu. Quinos habet digitos, in his medium maximum.

7.

Aristoteles ait passerem ad octo pullos parere. Idem ait passerum mares hieme nusquam comparere, manere vero feminas: probabile id esse colligens ex colore: mutari enim eum, ut in merulis et phalaridibus, quae certo anni tempore albescent.

διαμένειν δὲ τὰς θηλείας, τεκμαιρόμενος ἐκ τῆς χρόας τὴν πιθανότητα· ἀλλάττεσθαι γὰρ ὡς τῶν κοσσύφων καὶ φαλαρίδων ἀπολεικναιόμενον κατὰ καιρούς. Cf. Hist. An. IX, 7, p. 179, 27 et supra fr. 169.

8 (244).

Athen. IX, 397, B: Ὁ ταώς, φησὶν Ἀριστοτέλης, σχιδανόπους ἐστὶ καὶ ποιολόγος, καὶ τίττει τριετὴς γενόμενος, ἐν οἷς χρόνοις καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν πτερῶν λαμβάνει. Ἐπωάζει δὲ πρὸς ἡμέρας τριάκοντα. Τίττει δὲ ἅπαξ τοῦ ἔτους ὡς δώδεκα· ταῦτα δὲ οὐκ εἰς ἅπαξ, ἀλλὰ παρ' ἡμέρας δύο· αἱ δὲ πρωτοτόκοι δακτύ. Τίττει δὲ καὶ ὑπηνέμια ὡς, ὡς ἡ ἀλεκτορίς, οὐ πλείω δὲ τῶν δύο. Ἐκλέπει δὲ καὶ ἐπωάζει καθάπερ ἡ ἀλεκτορίς. Cf. Hist. An. VI, 9, p. 111, 9.

9 (245).

Athen. IX, 390, E: Γράφει δὲ περὶ αὐτῶν (τῶν οὔτιδων scil. quæ male pro ὄτων posuerat, is quem secutus est Athenæus) Ἀριστοτέλης οὕτως, ὅτι ἐστὶ μὲν τῶν ἐκτοπιζόντων καὶ σχιδανόπων καὶ τριδακτύλων, μέγεθος ἀλεκτρούνος μεγάλου, χρῶμα ὄρνυκος, κεφαλὴ προμήκης, ῥύγχος ὀξύ, τράχηλος λεπτός, ὀφθαλμοὶ μεγάλοι, γλῶσσα ὀστώδης, πρόλοβον δ' οὐκ ἔχει... Φασὶ δ' αὐτὸν καὶ τὴν τροφὴν ἀναμηρυκᾶσθαι, ἥδεσθαι τε ἱππῳ. Εἰ γοῦν τις δορᾶν ἱππων περιθόιτο, θηρεύσει δσοὺς ἂν θέλοι προσίαι γάρ. Cf. H. An. II, 17, p. 34, 8. Ultima quoque Aristoteli tribuuntur apud Plutarchum de Solert.

8.

Pavo, ait, Aristoteles, fissis pedibus est, et herba vesces. Parit tertio anno ex quo natus est: quo tempore etiam varietatem accipit pennarum. Ovis incubat ad dies triginta. Parit autem semel in anno ova duodecim: sed ea non continuato enixu verum alternis diebus: primiparæ vero feminae nonnisi octo pariunt. Parit autem etiam irrita ova, quemadmodum gallina: nec vero plura duobus. Excludit vero et incubat prorsus ut gallina.

9.

Scribit de otide Aristoteles in hunc modum: Avis est ex earum genere quæ peregrinantur; scissis pedibus; tribus digitis; magnitudine galli majoris; colore coturnicis; capite oblongo; rostro acuto; collo gracili; amplis oculis; lingua ossea: ingluviem vero non habet... Aiunt autem, ruminare eos cibum, et delectari equo, ita quidem ut, si quis equi pelle tectus eis insidiatur, capiat quotquot voluerit, ultro quippe accedentes.

Aristoteles narrat vulpium et serpentum amicitias, quia communem inimicum habeant aquilam, aut otidum cum equis, quibus appropinquare et fumum disjicere gaudet.

an. c. 31 : Ἀριστοτέλης ἱστορεῖ φίλας ἀλωπέων
καὶ ὄρεων διὰ τὸ κοινὸν αὐτοῖς (cf. H. An. IX, 1, p.
174, 32, ἀλώπηξ καὶ ὄρις (φίλοι), ἀμφὺ γὰρ τραυλο-
δύται. Ib. c. 32, p. 189, 3 dicitur tantum aquilas
venari vulpes) πολέμιον εἶναι τὸν ἀστὸν, ἢ τὰς
ὠπίδων πρὸς ἱππους ὅτι χαίρουσι προσπελάζουσαι καὶ
διεσκάλλουσαι τὸν ὄρθον, quæ tamen ex alio fonte
ducta videntur quam quo Athenæus usus est.
Cf. Ælian. de Anim Nat. II. 28. Oppian. Cyne-
g. II, 406, 431. Eutecn. Ixeut. III, 8.

10 (246).

Athen. IX, 390, F, ita pergit : Ἐν ἄλλοις δὲ
πάλιν φησὶν ὁ Ἀριστοτέλης : « Ὁ ὦτος ἴστί μὲν
παρόμοιος τῇ γλαυκί, οὐκ (delend. videtur) ἴστί δὲ
νυκτερινός. Ἐχει τε περὶ τὰ ὦτα πτερύγια, διὸ καὶ
ὦτος καλεῖται μέγθος περιστερῆς, μιμητῆς ἀνθρώ-
πων ἀντορχούμενος γῶν ἀλίσκεται. » Eadem fere
Hist. An. VIII, 12, p. 157, 41.

(ΠΕΡΙ ΙΧΘΥΩΝ.)

11 (247).

Athen. VII, 330, A : Ἀριστοτέλης δ' ἐν πέμπτῳ
Ζῶων Μορίων (H. A. V, 9, 1)... ἐν δὲ τῷ περὶ Ζω-
ικῶν « Σελάχη, φησί, βούς, τραυῶν, νάρκη, βατίς,
βάτραχος, βούγλωττος (βούγλωττα, cod. Marc.),
ψῆττα, μῦς. »

« Locum corruptum esse aiunt Rondelet De
Piscibus p. 321, Schneider. Hist. piscium p. 313,
ultima enim βούγλωττος, ψῆττα, μῦς quum ad ea
quæ σελάχη vocat Aristoteles, vel σελαχῶδη (de
quibus J. Bona Meyer, Aristoteles Thierkunde,
Berl. 1855, p. 280, debove cf. p. 290) non possint
referri, aut eum qui primus hos locos collegit
atque excerptis aut Athenæum qui descripsit
manifestum est non solum, sicut in ipso qui præ-
cedit Historiarum loco factum est, exempla multa

10.

Alibi rursus ait Aristoteles : « Otus est similis noctuæ,
nec vero noctu volat. Habet autem circa aures pinnulas :
quare et otus nominatur. Magnitudine est columbæ,
hominum imitator : nam et capitur, dum ex adverso sal-
tantis aucupis saltat ipse. »

(DE PISCIBUS.)

11.

Aristoteles in Zoicis : Cartilaginei, inquit, sunt : bos,
γαστήνας, torpedo, raia, ραῖς, buglossus, passer, mns.

12.

Aristoteles in libro de Zoicis dicit : Alii vero (pisces)

neglexisse sed ipsam divisionem auctoris. » Ro-
sius. Ceterum cf. Athen. p. 286, B : Τῆς μὲν οὖν
βατίδος καὶ τοῦ βατράχου μνημονεύει Ἀριστοτέλης ἐν
τοῖς περὶ Ζῶων (corr. Ζωικῶν), καταριθμῶν αὐτὰ ἐν
τοῖς σελάχεσιν... et paulo post C : Ἀριστοτέλης
δ' ἐν πέμπτῳ Ζῶων Μορίων σελάχη φησὶν εἶναι βη-
τον, τραυῶνα, βούν, λάμιαν, ἀστὸν, νάρκην, βάτραχον
καὶ πάντα τὰ γαλειοειδῆ, quæ ad H. An. V, 5 spec-
tant. Neque βούγλωττος neque βούγλωττα apud
Aristotelem nominantur.

12 (248).

Athen. VIII, 305, D : Κάπρος καὶ κρέμυς
Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ Ζῶων (corr. Ζωικῶν)
φησί : « Τὰ δὲ ἀνόδοτα καὶ λεῖα ὡς βαφίς. Καὶ τὰ μὲν
λιθοκέφαλα ὡς κρέμυς : τὰ δὲ σκληρότατα τραχύ-
δερμα ὡς κάπρος : καὶ τὰ μὲν δίσραδα ὡς σεσερίνος,
τὰ δὲ πολύραδα καὶ ἐρυθρόγραμμα ὡς σάλπη. »

Pro κρέμυς, apud Hesychium legitur χρέμυς,
apud Aristotelem H. A. IV, 8, 10 κρομίς, cum. v.
l. κρέμυς vel χρενίς.

Athen. VII, 319, D : Ῥαφίδες Ἀριστοτέλης
δὲ ἐν πέμπτῳ Ζῶων Μορίων βελόνην αὐτὴν καλεῖ (H.
An. V, 11, 6). Ἐν δὲ τῷ περὶ Ζωικῶν ἡ Ἰγθύων
ραφίδα αὐτὴν ὀνομάσας ἀνόδου φησὶν αὐτὴν εἶναι.

13 (249).

Athen. VII, 319, C : Φυκίς... Ἀριστοτέλης
ἐν τῷ περὶ Ζωικῶν ἀκανθοστεφῆ φησὶν εἶναι καὶ ποι-
κίλογρα φακίδα. Τῶν δὲ γραμμοποικίλων πλαγίως
τε ταῖς βάρδοις κεχρημένων (an corr. κεχρωσμένων?)
πέρκη.

14 (250).

Athen. VII. 327, F : Χάνναι... Ἀριστοτέλης
δ' ἐν τῷ περὶ Ζωικῶν ποικιλερυθρομέλαιναν (ita,
Meinekus pro ποικιλέρυθρον μέλαιναν) αὐτὴν ὀνο-

carent dentibus et læves sunt, ut acus : alii lapidem in
capite habent, ut cremys : alii durissimi sunt et aspera
cute, ut aper : alii duabus lineis distincti ut seserinus ; alii
multis lineis eisque rubris distincti, ut salpa.

Aristoteles in libro de Zoicis sive Piscibus βελόνην, ρα-
φίδα (acum) appellat dicitque eum dentibus carere.

13.

Aristoteles in libro de Zoicis ait spinis coronatam et
colore variam esse phycidem. Perca autem variis lineis et
obliquis virgulis notata.

14.

Aristoteles in libro de Zoicis, e rubro et nigro variegatam

μάζει και ποικιλόγραμμαμον, διὰ τὸ μελαίναις γραμ-
μαῖς πεποικίλθαι.

15 (251).

Athen. VII, 286, F: Βῶκαις Ἀριστοτέλης ἐν
τῷ ἐπιγραφόμενῳ Ζωικῶν ἢ περὶ Ἰχθύων· Νωτόγραπτα,
ῤῥοί, λέγεται βῶξ, σκολιόγραπτα δὲ κολίας. »

16 (252).

Athen. VII, 313, D: Μελάνουρος... Ἀριστοτέλης
δὲ ἐν τῷ περὶ Ζωικῶν γράφει οὕτως: « Ὀρροπυγόστικτοι
δὲ τῶν ἰχθύων μελάνουρος και σαργός, πολύγραμμαμοί
τε και μελανόγραμμαμοι. »

17 (253).

Athen. VII, 305, C: Κίχλαι και κόσσυφοι...
Ἀριστοτέλης δ' ἐν τῷ περὶ Ζωικῶν « Καὶ τὰ μὲν
μελανόστικτα ὡσπερ κόσσυφος, τὰ δὲ ποικιλόστικτα
ὡσπερ κίχλη. »

18 (254).

Athen. VIII, 331, D: Μνασείας δ' ὁ Πατρὺς ἐν
τῷ Περίπλῳ τοὺς ἐν τῷ Κλειτόρι ποταμῶ φησὶν ἰχθύς
φθέγγεσθαι, καίτοι μόνους εἰρηκότους Ἀριστοτέλους
φθέγγεσθαι σκάρων και τὸν ποτάμιον χοῖρον. Cf. Eu-
stath. ad Odyss. p. 1720, 38: Καίτοι Ἀριστοτέλους
εἰπόντος μόνον σκάρων φθέγγεσθαι και τὸν ποτάμιον
χοῖρον.

« Inter pisces Aristotelis vocales (IV, 9, 3)
hi duo non memorantur neque meminit qui
in illum locum commentatus est Jo. Müller
(über die Fische welche Töne von sich geben,
Archiv für Anatomie und Physiol. 1857, p. 249).
Reliqua igitur vocalium exempla, sicut alibi
factum esse vidimus, omitta crederem a gram-
matico qui hunc locum excerpit, mutilumque
esse locum censerem cum Hippolyto Salviano
(*Aquatil. Animal. Hist.* Rom. 1554, f. 208, C), nisi

omnino dubium esset quomodo huc accesserit
porcus ille fluviatilis (cf. Schneider *Hist. pisc.*
p. 174, Müller l. c. p. 269, cf. 262) neque cum
porco marino Plinii (XXXII, 9) vel orthagorisco
neque cum apro (Plin. XI, 112, quem κάπρον
Aristoteles, qui omnino non habet χοῖρον)
Acheloi amnis confundendus, quorum uterque
grunnitum habet. Nam de uno tantum pisce,
non de multorum exemplis Pseudaristotelem di-
xisse ostendit qui hoc idem testimonium reddidit
Oppianus *Halieut. I*, 134:

Και σκάρων, ὅς δὴ μόνους ἐν ἰχθύσι πᾶσιν ἀναύδοις
φθέγγεται ἱκεαλίην λαλαγὴν και μόνους ἐδητὶν
ἄφορρον προήσιν ἀνά στόμα, δεύτερον αὐθὶς
ζαινύμενος, μῆλοισιν ἀναπτύσσων ἴσα φορβήν,

ubi alterum illud de ruminacione (cf. Cuvier et
Valenciennes, *Hist. nat. des poissons* t. XIV,
p. 113) Aristotelis est (H. An. II, 17, 13, VIII, 2,
p. 149, 43; de Part. An. II, 14, p. 271, 54).
Itaque μόνος φθέγγεται, μόνος δοκεῖ μηρυκάζειν,
denique μόνος καθεύδει Seleuco auctore apud
Athenæum VII, 320, F (Oppian. *Halieut.* II,
661). De sono unus præterea, nescio unde, tes-
tatur Joann. Philoponus q. f. ad Arist. de Anima
(II, 8: Ψοφοῦσι τοῖς βραγχίοις ἢ τινι ἐτέρῳ τοιοῦτῳ)
fol. L 8 verso sup., qui de Acheloi piscibus
locutus postquam τῇ πληγῇ τοῦ ὕδατος rem ex-
plicavit, hæc addit: ὥστε εἰ και οἱ σκάρων λέγονται
φωνεῖν, τὸ αὐτὸ τοῦτο και ἐπ' αὐτῶν ὑποληπτέον. Quæ
accuratius ex alia commentarii recensione ita
Suidas exprimit s. v. Πνεύμων· και οἱ σκάρων τῷ
στόματι τὸ ὕδωρ ἐξωθοῦντες μετὰ βοῆου τὸν ἦχον ἀπο-
τελοῦσιν· ἀμέλει ἐν τῷ βάθει ὄντες οὐ φωνοῦσιν. Op-
pianum repetit Tzetzes in *Historiis*, Chil. VII,
338. » Rosius.

19 (255).

Athen. VII. 328, D: Χαλκίδες και τὰ ζῆμοια,

tam channam nominat, et lineis variegatam, quia nigris
lineis est distincta.

15.

Aristoteles in libro qui inscribitur Zoicum sive de Piscibus
in dorso notatus appellatur box, oblique notatus
collas.

16.

Aristoteles in libro de Zoicis ita scribit: « In cauda
punctis variegati e piscibus melanurus et sargus: iidem
multis eisque nigris notati lineis. »

17.

Aristoteles in libro de Zoicis: Et alia quidem nigris

ARISTOTELIS. VOL. IV.

punctis notata sunt ut merula, alii variis punctis, ut
turdus

18.

Aristoteles dicit solum scarum et porcum fluviatilem
sonum edere.

19.

Thrissarum meminit Aristoteles in libro de Zoicis vel
Piscibus, ubi ait: « Locum non mutant thrissa, encraasi-
cholos, membras, coracinius, erythrinus, trichis. »

Trichiam piscem vocat Aristoteles in quinto libro de
Animalium partibus: in illo vero qui Zoicum inscribitur
trichidem appellat.

θρίσσαι, τριχίδες, ἐρίττιμοι... Θρίσσων δὲ μέμνηται Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ Ζῴων καὶ (corr. Ζωικῶν ἢ) Ἰχθύων ἐν τούτοις: « Μόνιμα θρίσσα, ἐγκρασίχολος, μεμβράς, κορακίνος, ἐρυθρίνος, τριχίς. » Paulo post p. 328, F: Ὁμοίως δὲ (τριχίαν) καὶ Ἀριστοτέλης ἐν πέμπτῳ Ζῴων Μορίων (H. An. V, 9, 1), ἐν δὲ τῷ ἐπιγραφομένῳ Ζωικῶν τριχίδα, et supra p. 300, F: Ἐγκρασίχολοι καὶ τούτων μέμνηται Ἀριστοτέλης, ὡς μικρῶν ἰχθυῶν ἐν τῷ περὶ Ζωικῶν.

20 (256).

Athen. VII. 303, D: Θυνίς... Ἀριστοτέλης δ' ἐν τῷ [περὶ Ζωικῶν ἢ] Ἰχθύων ἀγαλιῶν καὶ ἐκτοπιστικῶν εἶναι τὴν θυνίδα. Similia leguntur H. An. VIII, 13, 2.

21 (257).

Athen. III, 88, B: Ἀριστοτέλης δ' ἐν τῷ περὶ Ζῴων (corr. Ζωικῶν). « Ὀστρεα, φησί, πίννη, ὄστρεον, μῦς, κτεῖς, σωλήν, κόγχη, λεπάς, τῆθος, βάλανος. Πορευτικά δὲ κήρυξ, πορφύρα, ἡδυπορφύρα, ἔχινος, στραβήλος. Ἔστι δ' ὁ μὲν κτεῖς τραχύστρακος ραβδωτός, τὸ δὲ τῆθος ἀρράβδωτον λειόστρακον, ἢ δὲ πίννη λεπτόστομον, τὸ δὲ ὄστρεον παχύστομον, οἰθυρον δὲ καὶ λειόστρακον, λεπάς δὲ μονόθυρον καὶ λειόστρακον, συμφυές δὲ μῦς, μονοφυές δὲ καὶ λειόστρακον σωλήν καὶ βάλανος, κοινὸν δ' εἶς ἀμφοῖν κόγχη. »

22 (258).

Athen. VII, 318, E: Εἰδὴ δ' ἐστὶ πολυπόδων ἐλεδώνη, πολυπόδινη, βολβιτινή, ὀσμύλος, ὡς Ἀριστοτέλης ἱστορεῖ καὶ Σπείσιππος. Ἐν δὲ τῷ περὶ

Ζωικῶν Ἀριστοτέλης μαλακία φησὶν εἶναι πολυπόδας, ὀσμύλην, ἐλεδώνην, σπηλίαν, τευθίδα.

23 (259).

Athen. VII, 318, B: Ἐν δὲ τῷ περὶ Ζωικῶν καὶ [corr. ἢ] Ἰχθύων (Ἀριστοτέλης). « Πολύπους, φησί, τίς ὁ μὲν τρεψίχριος, ὁ δὲ ναυτίλος. »

24 (260).

Athen. VII, 281, F: Ἀριστοτέλης δ' ἐν τῷ περὶ Ζῴων (corr. Ζωικῶν) μονάκανθον εἶναι καὶ κίρρον τὸν ἀλφησιτικόν.

25 (261).

Athen. VII, 277, E: Ταύτας (τὰς ἀμίας scil.) Ἀριστοτέλης ἱστορεῖ τὰ μὲν βράγχια ἔχειν καλυπτὰ, εἶναι δὲ καρχαρόδοντας καὶ τῶν συναγελαζομένων καὶ σαρκοφάγων, γολήν τε ἔχειν ἰσομήκη τῷ ἐντέρῳ καὶ σπλήνῳ ὁμοίως. Λέγεται δὲ ὡς θηρευθεῖσαι προσανάλλονται καὶ ἀποτρώγουσαι τὴν ὀσμύλην ἐκφεύγουσιν. Ib. 278, A: Ἀριστοτέλης δὲ παρετυμολογῶν αὐτῆς τοῦνομά φησὶν ὀνομάσθαι παρὰ τὸ ἄμα εἶναι ταῖς παραπλησίαις: ἐστὶ γὰρ συναγελαστική.

Eadem Etymol. M. p. 83, 37. Etymologia, cujus Aristoteles non meminit H. An. I, 1, 10 ubi locus fuerat, rursus memoratur apud Athen. VII, p. 324, D et Plutarch. de Solert. animal. c. 30.

26 (262).

Athen. VII, 284, F: Τῆς δ' ἀφύης ἐστὶ γένη πλείω. Καὶ ἡ μὲν ἀφύτης λεγομένη οὐ γίνεται ἀπὸ γόνου, ὡς φησὶν Ἀριστοτέλης, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐπι-

Encrasicolorum meminit Aristoteles ut minorum piscicorum, in libro de Zoicis.

20.

Aristoteles in libro de Zoicis vel Piscibus gregalem piscem esse thynnidem scribit et locum mutare.

21.

Aristoteles in libro de Animalibus (immo Zoicis) ait: « Ostreorum genera: pinna, ostreum, musculus, pecten, solen, concha, lepas, tethos, glans. Quæ vero huc illuc vaga progrediuntur: buccinum, purpura, hedyorphyra, echinus, strabelus. Est vero pecten testa opertus aspera, virgata: tethos testa lævi, nullis distincta virgis: pinnæ os tenuius est; ostreo crassius: et est ostreum bivalve, testa lævi; patella vero univalvis, testa lævi. Cohærentibus testis constat musculus: in unam concreta, eaque lævi, solen et glans: communis ex ambobus naturæ est concha. »

22.

In libro de Zoicis Aristoteles mollusca ait esse, polypodes, osmylen, heledonen, sepiam, loliginem.

23.

In libro de Zoicis sive Piscibus Aristoteles dicit: « Polypus alius qui cutem mutat, alius nautilus. »

24.

Aristoteles in libro de Zoicis, unicam spinam habere, et fulvi esse coloris alpheticum dicit.

25.

Amias, Aristoteles tradit, habere branchias tectas, dentes vero serratos: esseque ex genere gregalium piscium et carnivororum: fel eis esse longitudine per intestino, pariterque splenem. Captas, narrant, sursum prosilire, arrosaque linea aufugere... Aristoteles nominis rationem reddens, ait dictas esse amias, eo quod simul (ἄμα) cum sui similibus cant. Nam gregatim is piscis degit.

26.

Aphyæ plura sunt genera. Et ea quidem, quæ aphritis vocatur, non nascitur e semine, ut ait Aristoteles, sed ex spuma (ἀρρῶ) mari innatante, quum illa multis imbribus incidentibus concrescit.

πολάζοντος τῆ θαλάσσης ἀφροῦ, ὅταν ὄμβρων γενομένων πολλῶν σύστασις γίνηται. In Aristotelis H. An. VI, 15, 3 loco qui conferri potest, nomen ἀφρίτις non legitur.

27 (263).

Athen. VII, 294, D: Γαλεοί... Ἀριστοτέλης δὲ εἶδη αὐτῶν φησὶν εἶναι πλείω, ἀκανθίαν, λαῖον, ποικίλον, σκύμνον, ἄλωπεκιάν, ῥίνην... Ὁ δ' Ἀριστοτέλης ἐν πέμπτῳ Ζῶων Μορίων (corr. περὶ Ζωικῶν, cf. infra fr. 37) καὶ κεντρὴν φησὶ τινὰ γαλεὸν εἶναι καὶ νοτιδανόν... Ἰδίως δὲ ὁ ἀκανθίας τὴν καρδίαν ἔχει πεντάγωνον. Ἴκτετι δ' ὁ γαλεὸς τὰ πλείεστα τρία καὶ εἰσδέχεται τὰ γεννηθέντα εἰς τὸ στόμα καὶ πάλιν ἀφήσει, μάλιστα δ' ὁ ποικίλος καὶ ὁ ἄλωπεκίας· οἱ δὲ λοιποὶ οὐκ ἔτι διὰ τὴν τραχύτητα. Ultima ex Aristotelis Hist. An. desumpta videntur, cf. V, 10, 7; 11, 9.

28 (264).

Athen. VII, 298, B: Ἀριστοτέλης δὲ χαίρειν φησὶ τὰς ἐγγέλεις καθαρωτάτω ὕδατι. Ὅθεν τοὺς ἐγγελοτρόφους καθαρὸν αὐταῖς ἐπιγεῖν· πνίγεσθαι γὰρ ἐν τῷ θαλερῷ· διὸ καὶ οἱ θηρεύοντες θαλοῦσι τὸ ὕδωρ ἢ ἀποπνίγνυνται. Λεπτὰ γὰρ ἔχουσαι τὰ βράγχια αὐτίκα ὑπὸ τοῦ θαλοῦ τοῦ πόρους ἐπιπωματίζονται. Ὅθεν καὶ τοῖς χαιμῶσιν ὑπὸ τῶν πνευμάτων ταραττομένου τοῦ ὕδατος ἀποπνίγονται. Ὁχεύονται δὲ συμπλεκόμεναι, κατ' ἀφίξει γλοιῶδες ἐξ αὐτῶν, ὁ γενομένος ἐν τῇ ἰλίῳ ζυρονοεῖται. Λέγουσι δὲ οἱ ἐγγελοτρόφοι καὶ ὡς νυκτὸς μὲν νέμονται, ἡμέρας δ' ἐν τῇ ἰλίῳ ἀκίνητιζουσι, ῥῶσι τε τὸ ἐπὶ πολὺ ἐπὶ οὐκῶ ἔτη. Ἐν ἄλλοις δὲ πάλιν Ἀριστοτέλης ἰσχυροῖ... (scil. in Hist. An.).

27.

Aristoteles quinto libro de Partibus Animalium (immo de Zoicis) etiam centrinem in galeorum numero nominat et notidanum... Singulare vero hoc habet acanthias, quod cor ei sit quinquangulare. Parit autem galeus ut plurimum foetus tres: natosque in os recipit rursusque emittit; praesertim is qui varius vel variegatus nominatur et qui alopecias. Reliqui vero non item propter asperitatem.

28.

Aristoteles vero gaudere ait anguillas aqua purissima ideoque hos, qui anguillas alunt, limpidam eis adfundere; suffocari enim turbidis. Quamobrem aquam turbant qui eas piscantur. Tenues enim illis branchiae sunt, quarum meatus statim obturantur caeno: quamobrem aquis vi tempestatum conturbatis suffocantur. Coeunt complexae se mutuo: deinde emittunt ex se glutinosum quiddam: quod, postquam in limo fuit, vitam concipit, ut animalia inde nascantur. Narrat etiam qui anguillas alunt, noctu

Horum maxima pars, nec tamen omnia, praesertim quae de generatione referuntur, in H. An. inveniuntur, ubi cf. VIII, 2, p. 149, 57, 150, 23, 26. Cf. praeterea Oppian. Halieut. I, 516 sqq. Ad Zoica spectant fortasse quae addit paulo post Athenæus l. l. p. 299, C: Ἀριστοτέλης δ' ἐν τοῖς περὶ Ζῶων (ita in codice Marc. teste Rosio non ἐν τοῖς περὶ Ζῶων Μορίων) διὰ τοῦ ἐγγέλεις εἴρηκεν.

29 (265).

Athen. VII, 300, E: Ἐρυθρίνος. Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ Ζῶων (corr. Ζωικῶν) καὶ Σπύσιππος παραπλήσια φησὶν εἶναι φάγρον, ἐρυθρίνον, ἥπατον.

30 (266).

Athen. VII, 301, C: Ἡπατος... Ἔστι δὲ μονήρης, ὡς φησὶν Ἀριστοτέλης, σαρκοφάγος τε καὶ κερχαρόδους, τὴν χοιρῶν μὲν μέλας, ὀφθαλμοὺς δὲ μείζονας ἢ καθ' αὐτὸν ἔχων, καρδίαν τρίγωνον λευκήν.
« Mendum subesse ultimis verbis atque legendum esse καρδίαν τρίγωνον, ἥπαρ λευκόν, optime exposuit Rondelet de Piscib. p. 148-49. »
Rosius.

31 (267).

Athen. VII, 282, D: Ἀνθίας, κάλλιχθος... Ἀριστοτέλης δὲ καὶ κερχαρόδοντα εἶναι (φησὶ) τὸν κάλλιχθον σαρκοφάγος τε καὶ συναγελαζόμενος.

32 (268).

Eliau. de Nat. anim. XIII, 4: Ἀκούσαις δ' ἂν ἄλιέων καὶ ἰχθύων τινὰ καλλιώνυμον οὕτω λεγόντων. Καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ Ἀριστοτέλης λέγει ὅτι ἄρα ἐπὶ

eas pasci, interdum vero in limo imnotas manere. Vivunt autem ut plurimum ad octo annos.

29.

Aristoteles in libro de Animalibus (immo Zoicis) et Speusippus similes inter se esse tradunt phagrum, erythrinum, hepatum.

30.

Hepatus est solitarius, ut dicit Aristoteles, et carnivorus, et dentibus serratis, colore niger: oculos autem majores habet quam pro corporis magnitudine; cor triangulare, album.

31.

Aristoteles tradit, serratos dentes habere callichthyn et esse carnivorum et gregalem.

32.

De piscatoribus audies, ex piscibus quendam esse nomine callionymum. Huic Aristoteles ait in dextra jecoris

τοῦ λοβοῦ τοῦ δεξιοῦ καθημένην ἔχει χολήν πολλήν, αὐτῷ δὲ τὸ ἦπαρ κατὰ τὴν λαίαν φορεῖται πλευράν.

Ex his pars tantum legitur in Hist. An. II, 15, 7. Cf. Plin. Hist. nat. XXXII, 24 : *Callionymi fel cicatrices sanat... Nulli hoc piscium copiosius, ut existimavit Menander quoque in comædiis. Idem piscis et uranoscopos vocatur ab oculo quem in capite habet.*

33 (269).

Athen. VII, 307, A : Ἀριστοτέλης δ' ἐν πέμπτῳ Μορίων (H. An. V, 11, 6)... Ἐν δ' ἄλλοις φησὶν ὁ Ἀριστοτέλης : « Ὁ κεστρεὺς καρχαρόδους ὦν οὐκ ἀλληλοφαγεῖ, ἀτε δὴ οὐδ' ὄλωσεν σαρκοφαγῶν. Ἔστι δὲ ὁ μὲν τις κέραλος, ὁ δὲ χελλῶν, ὁ δὲ φεραῖος. Καὶ ὁ μὲν χελλῶν πρὸς τῆ γῆ νέμεται, ὁ δὲ φεραῖος οὐ. Καὶ τροφῆ γρηται ὁ μὲν φεραῖος τῆ ἀφ' αὐτοῦ γενομένη μύζη, ὁ δὲ χελλῶν ἄμμου καὶ ἰλύι. Λέγεται δὲ καὶ ὅτι τὸν γόνον τῶν κεστρέων οὐδὲν τῶν θηρίων κατεσθίει, ἐπεὶ οἱ κεστρεῖς οὐδένα τῶν ἰχθύων. »

Cf. H. An. VIII, 4, 2 : Ἀλληλοφαγοῦσι δὲ πάντες μὲν πλὴν κεστρέως, μάλιστα δὲ οἱ γόγγροι... Ἔστι δὲ ὁ μὲν κέραλος, ὃν καλοῦσι τινες χελλῶνα, πρόσγειος· ὁ δὲ παρεῖας (περαιῖας Bekk. παρείας v. l. παρδίας Plut. de Sol. An. c. 9 ex Arist.) οὐ βόσκειται δ' ὁ παρεῖας τὴν ἀφ' αὐτοῦ μύζαν· διὸ καὶ νῆστις ἐστὶν αὐτοῦ. Οἱ δὲ κέραλοι νέμονται τὴν ἰλύν· διὸ καὶ βαρεῖς καὶ βλενωδέεις εἰσὶν, ἰχθὺν δ' ὄλωσεν οὐκ ἐσθίουσιν... τὸν δὲ γόνον αὐτῶν οὐδὲν ἐσθίει τῶν θηρίων, διὸ γίνονται πολλοί.

34 (270).

Athen. VII, 305, F : Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ Ζῴων (corr. Ζωικῶν) ἢ ἰχθύων· « Ὁ κίθαρος, φησί, καρχαρόδους, μονήρης, φυκοφάγος, τὴν γλωτταν ἀπολελυμένος, καρδίαν λευκὴν ἔχων καὶ πλατεῖαν. » Cithari semel mentio occurrit H. An. II, 17, p. 33, 49.

libra copiosum fel situm esse, jecur autem ad lævum latius collocatum esse.

33.

In aliis dicit Aristoteles : « Mugil, licet dentes habeat serratos, alios non vorat pisces; quippe ne carne quidem omnino vescitur. Est autem alius cephalus, alius chellon, alius pheræus. Et chellon quidem prope terram pascitur, pheræus vero non item. Et alimento utitur pheræus quidem inuoco qui ex ipso exit : chellon vero arena et cæno. Dicunt etiam, factum mugilem a nullo alio piscium genere vorari, quia nec ipsi aliis piscibus vescuntur. »

34.

Aristoteles in libro de Zoicis vel Piscibus ait : « Citharus serratis dentibus est, solitarius, alga vescitur, lingua habet solutam, cor album et latum. »

35 (271).

Athen. VII, 306, B : Κόρυδος. Τοῦτον Ἀριστοτέλης φησὶν ἀμυβίον εἶναι καὶ τελευταῖν ὑπὸ τοῦ ἡλίου αὐανθόντα. Cf. Hesych. s. v. Κορύδος.

36 (272).

Athen. VII, 309, A : Κυπρίνος. Τῶν σαρκοφάγων καὶ οὗτος, ὡς Ἀριστοτέλης ἱστορεῖ, καὶ συναγελαστικῶν. Τὴν δὲ γλωτταν οὐχ ὑπὸ τῶ στόματι, ἀλλ' ὑπὸ τὸ στόμα κέκτεται (ita cod. Marc.).

« Ultima hæc de lingua neque sensum ullum habent (ut ait Rondelet, non integrum esse locum Athenæi statuens, *Aquatil. Hist. part. alt. Lugd.* 1555, p. 152, cf. Schneider, *Hist. Piscium*, p. 7), et ad emendandum sunt impeditissima, cf. Schweigh. *Animadv. t. IV*, p. 306 ss. » Rosius. Cf. H. An. IV, 8.

37 (273).

Athen. VII, 310, E : Λάβρακες. Οὔτοι, ὡς Ἀριστοτέλης ἱστορεῖ, μονήρεις εἰσὶ καὶ σαρκοφάγοι. Γλώσσαν δ' ἔχουσιν δοτώδη καὶ προσπεφυκυῖαν, καρδίαν τρίγωνον. Ἐν δὲ πέμπτῳ Ζῴων Μορίων... (H. A. V, 10, 11, p. 83, 7, 14). Interpositis quibusdam ex Hicesio desumptis, ita de nominis etymologia pergat Athenæus l. l. F : Ὦνομάσθη δ' ὁ ἰχθύς παρὰ τὴν λαβρότητα. Λέγεται δὲ, ἔτι καὶ συνέσει τῶν ἄλλων ἰχθύων διαφέρει, ἐπινοητικὸς ὦν τοῦ διασώζειν ἑαυτὸν, quæ et ipsa fortasse in Zoicis legebantur.

38 (274).

Athen. VII, 312, C : Μύραινας. Ἀριστοτέλης δὲ ἐν πέμπτῳ Ζῴων Μορίων ἐκ μικροῦ φησὶν αὐτὴν ταχεῖαν τὴν αὐξῆσιν λαμβάνειν καὶ εἶναι καρχαρόδου· τίχτειν τε πᾶσαν ὄραν μικρὰ ὡά.

35.

Cordylum Aristoteles ait amphibium esse et mori exsiccatum a sole.

36.

Cyprinus. Est hic quoque ex carnivoris, ut tradit Aristoteles, et ex gregalibus. Habet autem linguam non in ore, sed post os.

37.

Labraces (seu Lupi). Hi, ut tradit Aristoteles, solitarii sunt et carnivori. Linguam habent osseam et adherentem; cor triangulare.

38.

Aristoteles quinto libro de Partibus Animalium scribit e parvula celeriter incrementum capere murænam, et esse

Non ad quintum H. An. hunc locum pertinere arbitratus est Rosius, sed ad librum περι Ζωικῶν, quum l. l. V, 10, 3 verba καὶ εἶναι καρχαρόδου non legantur. Notandum est præterea, codd. aliquot et ed. Venet. Athenæi et hic et supra p. 304, C, ubi idem plane Aristotelis locus respici videtur, non ἐν πέμπτῳ sed ἐν δευτέρῳ Z. M. habere.

39 (275).

Athen. VII, 314, C : Ἔστι δὲ ἡ νάρκη, ὡς φησὶν Ἀριστοτέλης, τῶν σελαχιδῶν καὶ τῶν σκυμοτοκούτων. Θηρεύει δ' εἰς τροφήν ἑαυτῆς τὰ ἰχθυῖα προσαπτομένη καὶ ναρκῶν καὶ ἀκινήτιζεν ποιοῦσα. Cf. H. A. II, 13, p. 28, 24.

40 (276).

Athen. VII, 314, E : Ξεφίας. Τοῦτον Ἀριστοτέλης φησὶν ἔχειν τοῦ ῥύγχους τὸ μὲν ὑποκάτω μικρόν, τὸ δὲ καθ' ὑπέρθεον ὀστώδες μέγα, ἴσον τῷ ὄμφα αὐτοῦ μεγέθει· τοῦτο δὲ καλεῖσθαι ξίφος. Ὀδόντας δ' οὐκ ἔχειν τὸν ἰχθύν. De his nihil apud Aristotelem. De dentibus cf. Ælian. N. An. XIV, 23.

41 (277).

Athen. VII, 315, E : « Ὀνος, φησὶν Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ Ζωικῶν, ἔχει στόμα ἀνερωγὸς ὁμοίως τοῖς γαλεοῖς· καὶ οὐ συναγλαστικός. Καὶ μόνος οὗτος ἰχθύων τὴν καρδίαν ἐν τῇ κοιλίᾳ ἔχει, καὶ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ λίθους ἐμπερεῖς μύλαις. Φωλεῖ τε μόνος ἐν ταῖς ὑπὸ κύνα θερμοτάταις ἡμέραις, τῶν ἄλλων ταῖς χειμεριωτάταις φωλεούτων. » De his ultima tantum modo memorat Aristoteles Hist. An. VIII, 15, 4. Eodem fonte quo Athenæus, usus est Ælianus de Nat. An. VI, 30, qui et alia quædam præterea addidit : Ὁ ἰχθύς ὁ ὄνος τὰ μὲν ἄλλα ὅσα ἐντὸς προσπίπτει, οὐ πάνυ τι τῶν ἐτέρων διστώτα κάκτεται, μονότροπος δὲ ἐστὶ καὶ σὺν ἄλλοις

βιοῦν οὐκ ἀνέχεται. Ἐχει δὲ ἄρα ἰχθύων μόνος οὗτος ἐν τῇ γαστρὶ τὴν καρδίαν, καὶ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ λίθους ὀσπερ οὖν εἰκάσι μύλαις τὸ σχῆμα. Σερίου δὲ ἐπιτολῆ φωλεῖ μόνος, τῶν ἄλλων ἐν ταῖς κρυμωδεστάταις (ἡμέραις) φωλεῖν εἰθισμένον. Cf. ib. V, 20 : Ὀνος ὁ θαλάττιος ἐν τῇ γαστρὶ τὴν καρδίαν ἐλαχεν ἔχειν, ὡς οἱ δεινοὶ τὰ τοιαῦτα ὁμολογοῦσιν ἡμῖν καὶ διδάσκουσιν.

Clemens Alexandr. Pædag. II, 1, 18, p. 65 Sylburg. : Τὸν νοῦν ἐγκατορύξας τῇ κοιλίᾳ, τῷ ἰχθύϊ τῷ καλουμένῳ ὄμφα τὰ μάλιστα εἰκίως, ὅν δὲ φησὶν Ἀριστοτέλης μόνον τῶν ἄλλων ζῶων ἐν τῇ γαστρὶ τὴν καρδίαν ἔχειν, quæ ex eodem fonte excerpta esse quo Athenæus usus sit, Epicharmi, qui hunc piscem ἐτραπελόγατρον appellat, loco demonstrari, similiter apud utrumque Aristoteleis subjuncto, apte observavit Rosius. Apuleius de Magia c. 40 : *Quod Aristoteles si scisset, nunquam profecto omisisset, qui aselli piscis solius omnium in medio alvo coreculum situm pro maximo memoravit.*

42 (278).

Athen. VII, 315, A : Ὀρφῶς... Ἀριστοτέλης δὲ ἐν πέμπτῳ Ζῶων Μορίων ταχίαν λέγων γίνεσθαι τοῖς ἰχθύσι τὴν αὐξήσιν, καὶ ὀρφῶς, φησὶν, ἐκ μικροῦ γίνεσθαι μέγας ταχέως (hæc in H. An. V, 10, 5 leguntur). Ἔστι δὲ καὶ σαρχοφάγος (H. An. VIII, 2, p. 148, 53) καὶ καρχαρόδου, ἐτι δὲ καὶ μονήρης. Ἴδιον δ' ἐν αὐτῷ ἐστὶ τὸ τοῦς βορικοὺς πόρους μὴ εὐρίσκεσθαι καὶ τὸ δύνασθαι πολλὸν χρόνον ζῆν μετὰ τὴν ἀνατομήν. Ἔστι δὲ καὶ τῶν φωλεούτων (Hist. An. VIII, 15, 1) ἐν ταῖς χειμεριωτάταις ἡμέραις γαίρει τε πρόσγειος (H. An. VIII, 13, 1) μᾶλλον ὢν ἢ πελάγιος. Ζῆ δ' οὐ πλέον δύο ἐτῶν.

Quæ non in Hist. An. leguntur ex alio opere Zoicorum desumpta esse, ommissa tamen mentione

dentibus serratis, parereque quovis anni tempore minuta ova.

39.

Est autem torpedo, ut dicit Aristoteles, e genere piscium cartilagineorum, eorumque qui vivos pariunt catulos. Venatur autem sibi pro pabulo pisciculos, quos dum attingit, ita torpere facit ut immobiles maneat.

40.

Xiphias (sive gladius). Hunc Aristoteles scribit inferiorem rostri partem habere brevem; superiorem vero, osseam longam, toti corpori longitudine parem: hanc vero partem gladium vocari: dentibus autem carere hunc piscem.

41.

Asinus, aut Aristoteles in libro de Zoicis, habet os late

patens, sicut galei: non est gregalis: et unus hic e piscibus cor in ventre habet; in capite vero lapides, molaribus similes. Estque etiam unus qui se abscondat calidissimis caniculæ diebus, quum alii latitent diebus maxime hiemalibus.

42.

Aristoteles libro quinto de Animalium Partibus, ubi dicit celeriter incrementum capere pisces, ait, orphum etiam celeriter ex parvo magnum fieri. Est autem et carnivorus et serratis dentibus instructus. Porro vivit solitarius. Habet autem hoc proprium, quod nulla in eo genituræ via reperitur, et quod diu etiam vivat postquam dissectus est. Est vero etiam ex eis qui latitant diebus maxime hiemalibus: amatque magis loca litori vicina, quam altum mare. Non vivit autem ultra biennium.

satis probabiliter conjecit Rosius hic et in sequenti fragmento. Similis est locus apud Ælianum de Nat. An. V, 18 : 'Ο ὄρως θαλάττιον ζῷον ἐστὶ, καὶ εἰ ἔλοις καὶ ἀνατέμοις, οὐκ ἂν ἴδοις τεθνεῶτα παραχρῆμα αὐτόν, ἀλλὰ ἐπιλαμβάνει τῆς κινήσεως καὶ οὐκ ἐπ' ὀλίγον. Διὰ χειμῶνος δὲ ἐν τοῖς φωλεοῖς οἰκουρῶν χαίρει· διατριβαὶ δὲ ἄρα αἱ πρὸς τῇ γῆ μᾶλλον φίλαι αὐτῷ. Cf. Oppian. Halieut. I, 142 sq.

43 (279).

Athen. VII, 321, E : Σάλπη... Ἀριστοτέλης δ' ἐν πέμπτῳ Ζῶων Μορίων ἀπαξ τίττειν φησὶν αὐτὴν τοῦ μετοπώρου (H. An. V, 9, p. 82, 27, VI, 17, p. 119, 38). Ἔστι δὲ πολυγράμμος καὶ ἐρυθρόγραμμος, ἐτι δὲ καρχαρόδους καὶ μονήρης. Λέγεσθαι δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ἀλιέων φησὶν ὡς καὶ κολοκύντη θηρεύεται· χαίρουσα τῷ βρώματι.

44 (280).

Athen. VII, 329, A : Ἀριστοτέλης δ' ἐν πέμπτῳ Ζῶων Ἱστορίας (Μορίων corr. Casaub.) σαρκίνους αὐτὰς (τὰς ἐριτίμους scil.) καλεῖ.

Pro σαρκίνους Meinekus σαργίνους, qui nominantur semel in H. An. IX, 2, p. 175, 10. Nusquam vero alius nisi quintus Historiarum liber ab Athenæo, scil. titulo ἐν πέμπτῳ Μορίων, citatur.

45 (281).

Athen. VII, 319, E : Σκάρος. Τοῦτον Ἀριστοτέλης φησὶ καρχαρόδοντα εἶναι καὶ μονήρη καὶ σαρκοφάγον, ἔχει τε στόμα μικρὸν καὶ γλῶτταν οὐλίαν προσεφυκυσίαν, καρδίαν τρίγωνον, ἧπαρ λευκὸν (ita Rondel. de Piscib. p. 166, pro παράλευκον) τρίλοβον, ἔχει τε γόλην καὶ σπλήνα μέλανα, τῶν δὲ βραγχίων τὸ μὲν διπλοῦν τὸ δὲ ἀπλοῦν. Μόνος δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἰχθύων μηρυκάζει· χαίρει δὲ τῇ τῶν φυκίων τροφῇ· διὸ καὶ τούτοις θηρεύεται. Ἀκμάζει δὲ θέρος.

43.

Aristoteles quinto libro de Partibus Animalium salpam semel parere dicit autumnno. Est autem multis virgis, eisque rubris striata, dentibus serratis et solitaria. Tradit idem narrare piscatores, amare eum cucurbita vesci et ea esca capi solere.

44.

Aristoteles quinto Historiarum Animalium (?) sardinos vocat eritimos.

45.

Scarum Aristoteles dentes habere serratos dicit esseque solitarium et carnivorum : os habere parvum et linguam non nimis adhærescentem, cor triangulare, jecur album,

Hæc magnam partem in Hist. An. sed non uno loco leguntur, e quibus, iis quæ II, 13, p. 28, 51 leguntur, usus est Rondeletius, l. 1. ut apud Athenæum ante καρχαρόδοντα, αὐ adderet. Cf. præterea ibid. v. 36, VII, 2, p. 149, 43.

46 (282).

Athen. VII, 320, E : Τίττει δ' ὁ σκορκίος δις, ὡς φησὶν Ἀριστοτέλης ἐν πέμπτῳ Ζῶων Μορίων (H. An. V, 9, p. 82, 25) ... Ὅτι δὲ καὶ πληκτικὸς ἐστὶν Ἀριστοτέλης ἱστορεῖ ἐν τῷ περὶ Ἰχθύων ἢ Ζωικῶν.

47 (283).

Athen. VII, 324, D : Τὴν δὲ τρίγλην φησὶν Ἀριστοτέλης τρις τίττειν τοῦ ἔτους ἐν πέμπτῳ Ζῶων Μορίων (H. An. V, 9, p. 82, 23), τεκμαίρεσθαι λέγων τοὺς ἀλιεῖς τοῦτο ἐκ τοῦ γόνου τρις φαινομένου περὶ τινὰς τόπους· μήποτ' οὖν ἐντεῦθεν ἐστὶ καὶ τὸ τῆς ὀνομασίας, ὡς ἀμῖαι δτι οὐ κατὰ μίαν φέρονται ἀλλ' ἀγελθόν, σκάρος δὲ ἀπὸ τοῦ σκαίρειν καὶ καρῖς, ἀφύαι δ' ὡς ἂν ἀφυεῖς οὔσαι, του:έστι δυσφυεῖς, θύω, θύννος ὁ ὀρηκτικὸς διὰ τὸ κατὰ τὴν τοῦ κυνὸς ἐπιτολὴν ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς οἴστρου ἐξελαινεσθαι. Ἔστι δὲ καρχαρόδους, συναγελαστική, παντόστικτος, ἐτι δὲ σαρκοφάγος. Τὸ δὲ τρίτον τεκοῦσα ἀγόνος ἐστὶ· γίνεται γάρ τινὰ σκωλήκια αὐτῇ ἐν τῇ ὑστέρα, ἀ τὸν γόνον τὸν γινόμενον κατεσθίει.

Etymologiæ nominum (cf. supra fragm. 25) ex Aristophane Byzantio fluxisse videntur, quod ostendit Artemidorus Oneirocr. II, 14 : Τρίγλη. Αὕτη δὲ γυναιξὶν ἀτέκνους ἐστὶν ἀγαθή· τρις γάρ κύνει. Ὅθεν αὐτῇ καὶ τοῦνομα εἰκότως φασι καῖσθαι καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς περὶ Ζῶων (l. 1.) καὶ Ἀριστοφάνης ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοτέλην Ἰπομνήμασι.

trilobum : habere fel et splenem nigrum et branchiarum unam duplicem, alteram simplicem. Solus autem hic ex omnibus piscibus ruminat. Gaudet alga vesci ; quare et hac eum venantur. Viget æstate.

46.

Pungendo scorpium lædere, tradit Aristoteles in libro de Piscibus sive Zoicis.

47.

Mullus (ut Aristoteles dicit ?) est dentibus instructus serratis, gregalis, totus punctis maculosus ; ad hæc carnivorus. Postquam tertium peperit, fit sterilis : nascuntur enim in ejus utero vermicoli quidam, qui conceptum factum devorant.

48 (284).

Athen. VII, 327, C : Φάγρος... Ἀριστοτέλης δὲ σαρκοφάγον φησὶν αὐτὸν εἶναι καὶ μονήρη καρδίαν τε ἔχειν τρίγωνον ἀκμάζειν τε ἔαρος.

(ΠΕΡΙ ΜΑΛΑΚΙΩΝ.)

49 (285).

Athen. VII, 316, C : Ἱστορεῖ δ' Ἀριστοτέλης τὸν πολυπόδα ἔχειν πόδας ὀκτώ, ὧν τοὺς μὲν ἄνω δύο καὶ κάτω ἐλαχίστους, τοὺς δ' ἐν μέσῳ μεγίστους ἔχειν δὲ καὶ κοτυληδόνας δύο, αἷς τὴν τροφήν προσάγεσθαι· τοὺς δ' ὀφθαλμοὺς ἐπάνω τῶν δύο ποδῶν (corr. ὀδόντων, ex A. H. An. IV, 1, p. 56, 53)· τὸ δὲ στόμα καὶ τοὺς ὀδόντας ἐν μέσῳ τοῖς ποσίν. Ἀναπτυχθεὶς δὲ ἐγκέφαλον ἔχει διμερῆ· ἔχει δὲ καὶ τὸν λεγόμενον θαλόν, οὗ μέλανα καθάπερ σηπία, ἀλλ' ὑπέρυθρον, ἐν τῷ λεγομένῳ μήκωνι· ὁ δὲ μήκων κεῖται ἐπάνω τῆς κοιλίας οἰοῦναι κύστις· σπλάγγνον δ' οὐκ ἔχει ἀναλογοῦν. Τροφή δὲ χρῆται ἔστιν ὅτε καὶ τοῖς τῶν κογχυλίων σαρκιδίοις, τὰ ὄστρακα ἐκτὸς τῶν θαλαμῶν ῥίπτων· ὅθεν διαγιγνώσκουσιν οἱ θηρεύοντες. Ὀγεύει δὲ συμπλεκόμενος καὶ πολλὸν χρόνον πλησιάζει, διὰ τὸ ἀναιμος εἶναι. Τίττει δὲ διὰ τοῦ λεγομένου φυσητήρος, ὅς ἐστι πόρος τῆ σώματι, καὶ τίττει ὡὰ βοτρυδόν.

Hæc omnia, excerptis iis quæ de atramenti colore et de coitu narrantur, in H. An. leguntur, sed multis locis dispersa, cf. IV, 1, p. 56, 10, 17, 53; VIII, 2, p. 148, 42; V, 6, p. 80, 22, c. 12 p. 83, 45, ita ut jure Athenæum non ex ipsis

Historiis Animalium, sed ex opere quodam ex illis maximam partem excerpto, hausisse putes.

50 (286).

Athen. VII, 317, F : Ὁ δὲ ναυτίλος κλούμενος, φησὶν Ἀριστοτέλης, πολύπους μὲν οὐκ ἔστιν, ἐμφορῆς δὲ κατὰ τὰς πλεκτάνας· ἔχει δὲ τὸ νῦτον ὄστρακώδεσμον. Ἀναδύει δὲ ἐκ τοῦ βυθοῦ ἐφ' αὐτὸν ἔχων τὸ ὄστρακον, ἵνα μὴ τὴν θάλασσαν ἔλκη· ἐπαναστραφεὶς δ' ἐπιπλεῖ ἄνω ποιήσας δύο τῶν πλεκτανῶν, αἱ μεταξὺ αὐτῶν λεπτὸν ὑμένα ἔχουσι διαπεφυκότα, ὡς καὶ τῶν ὀρνίθων οἱ πόδες ὀρώνται μεταξὺ τῶν δακτύλων δερμάτινον ὑμένα ἔχοντες· ἄλλας δὲ δύο πλεκτάνας καθήσιν εἰς τὴν θάλασσαν ἀντὶ πηδαλίων. Ὅταν δὲ τι προσὶν ἴδῃ, δεισας συστέλλει τοὺς πόδας καὶ πληρώσας αὐτὸν τῆς θαλάσσης κατὰ βυθοῦ ὡς τάχος χωρεῖ.

Ab hac narratione, cui similis est quæ legitur in Oppiani Halieut. I, 338 sqq., paulum differunt, quæ apud Aristotelem, Hist. An. IX, 37, p. 193, 21, exstant.

51 (287).

Athen. VII, 323, C : Τὴν σηπίαν δὲ Ἀριστοτέλης φησὶ πόδας ἔχειν ὀκτώ, ὧν τοὺς ὑποκάτω δύο μεγίστους, προβοσκίδας δύο, καὶ μεταξὺ αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ στόμα. Ἐχει δὲ καὶ ὀδόντας δύο, τὸν μὲν ἄνω τὸν δὲ κάτω, καὶ τὸ λεγόμενον ὄστρακον ἐν τῷ νῦτι. Ἐν δὲ τῇ μύτιδι ὁ θαλός ἐστιν· αὕτη δὲ κεῖται παρ' αὐτὸ τὸ στόμα κύστεως τρόπον ἐπέχουσα. Ἔστι δ' ἡ κοιλία πλακώδης καὶ λεῖα, ὁμοία τοῖς τῶν

48.

Aristoteles carnivororum esse ait phagrum et solitarium : habereque cor triangulare et vigere vere.

(DE MOLLUSCIS.)

49.

Narrat Aristoteles, polypodem octo habere pedes : quorum duo supremi duoque infimi, minimi, medii autem maximi. Habere autem etiam duo acetabula, quibus cibum ori admoveat : oculos vero supra duobus dentibus : os autem et dentes, in pedum medio. Dissectus et explicatus, cerebrum habereprehenditur bipartitum. Habet vero etiam atramentum quod dicitur, sicuti sepia ; nec vero illud nigrum, sed rubescens : inestque in ea parte, quæ mecon sive papaver dicitur. Situm est autem papaver supra ventrem veluti vesica. Intestinum vero aliis piscibus simile non habet. Cibo utitur quom alio, tum subinde carne conchularum, quarum testas extra cubile suum projicit ; quo signo eos adesse intelligunt qui venantur. Coit complexu, longoque tempore coitum

absolvit, quoniam exsanguis est. Parit autem per fistulam, quæ dicitur, qui est corporis meatus. Ova autem parit racementim.

50.

Qui nautilus vocatur, inquit Aristoteles, is polypus quidem non est, sed brachiis ei similis. Hujus dorsum testa tegitur. Emergit autem e profundo, testam supra se habens, ne aquam illa trahat : deinde conversus, innatat supinus aquæ, sublatis duobus e suis brachiis, inter quæ tenuis internata membrana distenditur ; qualis est illa coriacea membrana, quam in avium nonnullorum pedibus inter digitos extentam videmus : duo autem alia brachia in mare demittit, quæ sunt ei pro gubernaculis. Ubi vero aliquid adversus se videt accedere, metuens contrahit pedes, et aqua testam implens, celeriter in profundum abit.

51.

Sepiam vero, Aristoteles scribit, pedes habere octo, quorum duo infimi maximi ; proboscides duas et inter

βοῶν ἡγύστροις. Τρέφονται δὲ αἱ μικραὶ σηπίαι τοῖς λεπτοῖς ἰχθυοῖς, ἀποταίνουσαι τὰς προβοσκίδας ὡς περ ὄρμιαις καὶ ταύταις θηρεύουσαι. Λέγεται δὲ ὡς, ὅταν ὁ χειμῶν γένηται, τῶν πετριδίων ὡς περ ἀγκυραῖς ταῖς προβοσκίαις λαμβανόμεναι ὄρμιουσι. Διωκομένη τε ἡ σηπία τὸν θολὸν ἀφίγει καὶ ἐν αὐτῷ κρύπτεται ἐμφήνασα φεύγειν εἰς τοῦμπροσθάν. Λέγεται δὲ ὡς καὶ θηρευθείσης τῆς θηλείας τριόδοντι οἱ ἄρρνες ἐπαρῆγουσιν ἀνθέλκοντας αὐτήν· ἂν δ' οἱ ἄρρνες ἀλώσιν, αἱ θήλειαι φεύγουσιν. Οὐ διετίζει δ' ἡ σηπία, καθάπερ οὐδ' ὁ πολύπους. Ἐν δὲ πέμπτῳ Ζώων Μορίων· « Αἱ σηπίαι, φησί, quæ ad H. An. V, 6, p. 80, 17 et ib. c. 12, p. 33, 37 spectant.

Athenæum exscripsit Eustathius in Iliad. p. 950, 3. Nihil vero in his est quod non ex Aristotele compilatum sit, præter illud tamen quod de usu acetabuli narratur, de quo ex Aristotele habet etiam Plutarchus de Solertia anim. c. 27 : « Ὁ σοφίσματι καὶ τὴν σηπίαν χρῆσθαί φησιν ὁ Ἄριστοτέλης· καθίγει γὰρ ὡς περ ὄρμιαν ἀπὸ τοῦ τραχήλου πλεκτάνην, μηχανέσθαι τε πόρρω χαλώσης καὶ πάλιν συντρέχειν εἰς ἑαυτὴν ἀναλαμβανούσης, βῆστα πεφυκυῖαν· ὅταν οὖν τι τῶν μικρῶν ἰχθυοῖν ἰδῆ πλησίον, ἐνδίδωσι δακεῖν καὶ κατὰ μικρὸν ἀναμηρῆσθαι λανθάνουσα καὶ προσάγεται, μέχρις ἂν ἐν ἐφικτῷ τοῦ στόματος γένηται τὸ προσχόμενον. Cf. Oppiani Halieut. II, 120 sqq.

52 (288).

Athen. VIII, 326, B : Τεῦθις. Ἄριστοτέλης εἶναι φησι καὶ ταύτην τῶν συναγελαζομένων, ἔχειν τε τὰ πλείεστα τῆς σηπίας, τὸν τῶν ποδῶν ἀριθμὸν,

pedes et proboscides oculos et os. Habet vero etiam dentes duos, alterum supra, alterum infra : et testam, quæ vocatur, in dorso. In mytide, quæ vocatur, inest atramentum : sita est ea prope os, vesicæ rationem habens. Alvus in latitudinem patens et lævis : similis boum omasis. Vescuntur autem parvæ sepia minutas pisciculos, extendentes proboscides veluti lineas piscatorias, atque earum ope prædam venantes. Aiunt porro, incidente tempestate, sepia proboscibus veluti ancoris minuta saxaprehendere, atque ita veluti in statione quiescere. Quum sepiam persequitur venator, atramentum suum illa emitit, in eoque se occultat, antrosum se profugere simulans. Narrat quoque ubi feminam sepiam furca jam prehendit venator, mares subsidio ei venire, eamque retrahere : sin mares capti sint, profugere feminas. Vita sepia bimatum non transit, non magis quam polypti.

Cujus arte (piscis scilicet qui piscator vocatur) etiam sepiam, uti Aristoteles scribit. A collo suo demittit acetabulum instar funiculi quo hamus dependet, quod et laxatum longe emitit, et facillime retrahi in se potest : id pisciculis, quos prope se videt, mordendum exhibet,

τὰς προβοσκίδας. Τῶν δὲ ταύτης ποδῶν οἱ μὲν κάτω μικροὶ εἰσιν οἱ δ' ἄνω μεζζοὺς, καὶ τῶν προβοσκίων ἡ δεξιὰ χαχύτερα, καὶ τὸ δλον σωματίον τροφερὸν καὶ ὑπομηκίσταρον. Ἐχει δὲ καὶ θολὸν ἐν τῇ μύτιδι οὐ μέλανα ἀλλ' ὠχρόν, καὶ τὸ δσπρακον μικρὸν λίαν καὶ χονδρῶδες.

53 (289).

Athen. l. l., D, ita pergit : Τεῦθος. Ὁ δὲ τεῦθος μόνῳ τούτῳ διαφέρει τῷ μεγέθει γίνεται δὲ καὶ τριῶν σπιθαμῶν. Τὸ δὲ χρώμα ἐστὶν ὑπέρυθρος, καὶ τῶν ὀδόντων τὸν μὲν κάτω ἐλάττωνα ἔχει τὸν δὲ ἄνω μεζζονα, ἀμφὸ δὲ μελανάς καὶ ὁμοίους βύγχει ἰερακος. Ἀναπτυχθεὶς δὲ κοιλίαν ἔχει ὁμοίαν ταῖς ὑδαίαις. Ἐν δὲ πέμπτῳ Μορίων (H. An. V, 18, p. 92, 49). Cf. H. An. IV, 1, p. 56, 43.

54 (289^b).

Apollonius Mirab. c. 27 : Ἄριστοτέλης ἐν τοῖς Ζωϊκοῖς (δύο γὰρ εἰσιν αὐτῷ πραγματεῖαι, ἡ μὲν περὶ Ζώων, ἡ δὲ περὶ τῶν Ζωϊκῶν). « Οἱ φθειρες, φησὶν, ἐν τῇ κεφαλῇ, ἐν ταῖς μακραις οὐ φθίνουσι νόσοις, μελλόντων τελευτῶν τῶν πασχόντων, ἀλλ' ἐπιτὰ προσκεφάλια εὐρίσκονται, προλελοιπότες τὴν κεφαλὴν. » Cf. quæ tribuuntur Alexandro Aphrod. Problem. II, 30 : Διὰ τί ἐν τῷ ἀπολλυσθαι οἱ φθειρες ἀρίστανται ἐν οἷς ἂν ὦσι τόποις ; ὅτι δέονται καὶ θάψωας καὶ τροφῆς ἐκ τοῦ αἵματος, τοῦτο δὲ καὶ καταψύχεται καὶ ἐκἀπαπᾶται. Ζητοῦντες οὖν ἕτερον τόπον ὁμοιον τοῦ προτέρου ἀρίστανται.

pauilatimque in se retrahens fraude ad se prædam adducit, dum ore contingere possit.

52.

Loliginem quoque docet Aristoteles e gregalibus esse, habereque plurima cum sepiis communia, pedum numerum, proboscides. Huic duo pedes inferiores minores sunt ; superiores vero majores, et proboscis dextra crassior : totum vero corpusculum delicatius et magis oblongum. Habet autem humorem quem solet emitte in mytide (sive vesica) non atrum, sed luridum : et testam parvam admodum et cartilagineam.

53.

Lolius vero a loligine non differt nisi magnitudine : excrescit enim ad tres spithamas. Est autem colore subrufo, et dentem inferiorem minorem habet, superiorem vero majorem : ambo autem nigros et similes rostro accipitris. Aperta alvus similis est ventriculo suillo.

54.

Aristoteles in Zoicis, sive opere de iis quæ ad animalia pertinent (duo enim sunt ejus opera, nam de animalibus, alterum de iis quæ ad animalia pertinent) pediculis

55 (290).

Apollonius Mirab. c. 28 : Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς Ζωικοῖς « Ὁ ῥύπος, φησὶν, ἐν τοῖς ὠταρίοις γιγνώμενος πικρὸς ὢν, στὰν τελευτῶν μελλωσιν ἐν ταῖς μακραις νόσοις γλυκὺς γίνεσθαι. » Τοῦτο δὲ, φησὶν, παρατηρήσθαι ἐπὶ πολλῶν γιγνώμενον. Ἀποδίδωκε δὲ καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ γιγνώμενου ἐν τοῖς φυσικοῖς προβλήμασιν. Cf. Arist. Probl. XXXII, 4 : Διὰ τί ὁ ἐν τοῖς ὠσὶ ῥύπος πικρὸς ἐστίν; ἢ διότι ἰδρῶς ἐστὶ σαπρὸς ἐστὶν οὖν ἀμυρὸν σαπρὸν, τὸ δὲ σαπρὸν ἀμυρὸν πικρὸν.

56 (291).

Eustathius in Iliad. p. 117, 20 : Ὅθεν καὶ ζῶα δυτικά παρ' Ἀριστοτέλει τὰ καθ' ὕδατος δυόμενα.

57 (292).

Eustath. in Iliad. p. 481, 35 : Τάχα καθ' ὁμοίτητα τοῦ ὀπτητῶν ὀπτήν εἰρηται παρ' Ἀριστοτέλει καὶ ἔρπτον τὸ ἔρπετόν. Cf. in Odys. p. 1502, 54 : Ὅρα δὲ τὰ ἔρπετὰ ὡς καὶ τὰ ἔρπηστικά (corr. ἔρπυστικά), οὐκ ἀπὸ τοῦ ἔρπω βαρυτόνου παρηγμένα οὐ παράγωγον τὸ ἔρπετόν κατὰ Ἀριστοτέλην, ἀλλ' ἀπὸ περισπωμένου ἀρρήτου τοῦ ἔρπω, ἵνα ἦ ὡς τελῶ τελῶ τελεστόν, οὕτως ἔρπω ἐπέσω ἔρπετόν, καὶ ἐκδρομῇ τοῦ σ ἔρπετόν.

Vix puto rectum esse quod suspicatus erat Lobeckius v. cl. in *Pathologiae graeci sermonis elementis*, t. I, p. 247, malis codicibus deceptum esse Eustathium, immo hunc et quem supra attulimus locum e Zoicis duxit, in quibus et alia multa fuisse vocabula ab Aristotele aliena, jam dictum est. Apud genuinum Aristotelem in Hist. An. I, 1 et de Partibus animal. IV, 10, ἔρπυστικόν legitur; ἔρπετόν vero Mirab. Auscult. c. 115; IV, p. 96, 18, et 130, p. 99, 34 et de Coloribus c. 6, item de Mundo c. 7.

XIV. (ΕΞ ΑΔΗΛΩΝ ΠΕΡΙ ΖΩΩΝ ΒΙΒΑΙΩΝ.)

Superest satis magnus fragmentorum numerus, in quibus varia de animalibus traduntur, fabulosa pleraque et falsa, partim etiam Aris-

totele prorsus indigna, quæ tamen nullo modo ad Zoicorum libros referri possunt. Unde vero indicari potest, nisi quod jure suspiceris, pleraque non ex ipsius Aristotelis libris desumpta esse, sed e Mirabilium quadam collectione, eaque multo quam quæ inter philosophi libros servata est, ampliori. De qua tamen cave accipias quod apud Stephanum Byz. v. Γαλωνί in codicibus legitur : ὡς Ἀριστοτέλης πέμπτω περι θαυμασίων ἀκουσμάτων, ubi pro πέμπτω, scribendum esse in τῷ optime perspexit v. cl. E. Miller, *Journal des Savants*, a. 1840, p. 4. Patet igitur horum omnium locorum non majorem esse auctoritatem quam totius istius farraginis, quæ Mirabilium Auscultationum nomine inscribitur, in qua etsi quædam latent e genuinis libris philosophi excerpta, plura tamen dubia sunt, nonnulla etiam manifesto post Aristotelis ætatem conscripta (cf. Westermann, præfat. in *Paradoxograph.* p. XXV). Quamquam vero ita facile fieri potuit, ut, quæ aliorum erant, Aristoteli tribuerentur, dubito tamen an satis firmis argumentis probari possit, id quod Rosius sibi persuasit, in hisce omnibus Aristotelis et Theophrasti nomina ubique confusa esse, ita ut potius inter Theophrasteorum scriptorum reliquias hæc fragmenta reponenda essent. Ne enim illud tantum modo objiciam, Aristotelem et Theophrastum interdum conjunctim nominari, ut apud auctorem Geoponicorum (cf. infra fr. 7), nullam video causam, cur non multa eorum quæ jam Aristoteles, sive verus, sive falsus narraverat, a Theophrasto quoque in suas collectiones referri potuerint. Neque illud prætereundum est, satis magnam fortasse partem talium mirabilium a posterioribus ex opere de Rebus publicis et e Nomimis barbaris excerpta fuisse. De hac vero re pluribus infra videndum erit.

Locos Æliani de Nat. animal. V, 14 et Antigonii Mirabil. c. 20 et 25, qui sunt fragmenta 317, 322, 323 apud Rosium, in sequentibus consulto omisimus, quum iisdem verbis legantur in Mirabil. Auscult. c. 25, 30, 66.

capitis tradit in longis morbis non tabescere interituris ægrotis, sed inveniri in pulvinaribus, ad quæ desertis capilibus ægrotorum transeant.

55.

Aristoteles in Zoicis sordes tradit quæ in auribus nascuntur, quum sint alioquin amaræ, morituris fieri dulces : idque in multis esse observatum. Et causam rei exponit in Questionibus naturalibus.

56.

Animalia δυτικά apud Aristotelem vocantur quæ aquam subeunt.

57.

Apud Aristotelem ἔρπτον (i. e. *reptile*) vocatur quod alibi ἔρπετόν.

1 (293).

Ælian. de Nat. Anim. XVI, 33 : Ἀριστοτέλης γε μὴν φησι τῶν βοῶν τῶν ἐν Νεύροις (codd. Λευκτροίς) ἐκπεφυκέναι τὰ κέρατα καὶ τὰ ὄτα ἔκφυσιν τὴν αὐτὴν καὶ εἶναι συνυφασμένα.

Paulo aliter ib. V, 27 : Τοὺς δὲ ἐν Νεύροις βοῦς Ἀριστοτέλης φησὶν ἐπὶ τῶν ὤμων ἔχειν τὰ κέρατα.

2 (294).

Ælianus l. I. XVI, 33, ita pergit : Ὁ δὲ αὐτὸς ἐν χώρῳ τινὶ Λιθύων τὰς αἴγας τοῦ στήθους φησὶ τοὺς μαζοὺς ἔχειν ἀπηρητημένους.

3 (295).

Ælianus l. I. : Εἶη δ' ἀντοῦ παιδὸς τοῦ Νικοῦ ἡλέου καὶ ταῦτα· ἐν τοῖς περὶ τὸν Σκαρίσκον (v. I. καρίσκον) Βουδινοῖς (codd. Βουδιανοῖς) οἰκοῦσιν οὐ γίνεσθαι φησὶ πρόβατον λευκόν, ἀλλὰ μέλανα πάντα.

Cf. ib. III, 32 : Οἷς δὲ Βουδινας (ita corr. codd. l. Ἀβυδηνας) οὐκ ὄψει λευκάς, ὡς φασὶ, μελαίνας δὲ πάσας.

4 (296).

Ælianus de Nat. An. V, 8 : Ἀριστοτέλης ὄφρῃσιν ἐχθρὰν τὴν Ἀστυπαλαϊέων γῆν λέγει, καθάπερ καὶ τὴν Ῥήνειαν ταῖς γαλαῖς ὁ αὐτὸς ὁμολογεῖ ἡμῖν. Κορώνη δὲ εἰς τὴν Ἀθηναίων ἀκρόπολιν οὐκ ἔστιν ἐπιβατά. Ἡμιόνων δὲ τὴν Ἥλιον μητέρα οὐκ ἐραῖε, ἢ τὸ λεγὲν ψευδὸς ἔστιν.

Cf. Antigon. Hist. mirab. c. 11 : Ἐν Ἀστυπαλαίᾳ δὲ ὄφρῃσιν οὐ γίνονται... οὐδὲ ἐν Ῥηνεῖα τῇ πρὸς Δῆλῳ γαλῆ. Ib. c. 12 : Ἀμελησαγόρας δὲ ὁ Ἀθηναῖος ὁ τὴν Ἀτθίδα συγγεγραφῶς οὐ φησὶ κορώνην προσιπτασθαι πρὸς τὴν ἀκρόπολιν, οὐδ' ἔχει ἀν εἰπεῖν ἑσπερῶς οὐδέεις. Ἀποδίδωσι δὲ τὴν αἰτίαν μυθικῶς. Φησὶ γάρ κτλ.

1.

Aristoteles ait apud Neuros boum cornua atque aures ex una stirpe cognata et simul contexta esse.

Boves apud Neuros cornua in humeris habere Aristoteles auctor est.

2.

Aristoteles narrat, in loco quodam Libyæ caprarum ubera a pectore rependere.

3.

Et hoc tradit filius Nicomachi, apud Budinos Scarsicum accolentes albam ovem nullam nasci, sed nigras omnes esse.

4.

Aristoteles auctor est, terram circa Astypylæam serpentibus adversariam esse, et similiter Rheneam mus-

Cf. Fragm. Hist. gr. ed. Müller. t. II, p. 21. Apollon. Mirab. c. 8 : Ἄνδρων ἐν τῇ δ' τῶν πρὸς Φλίππον θυσιῶν. Κορώνη ἐν τῇ Ἀττικῇ εἰς τὴν ἀκρόπολιν οὐδεμία ἐώραται εἰσερχομένη. Antig. Hist. mir. c. 13 : Οὐδὲ κατὰ τὴν Σκυθῶν χώραν, ὁμοίως δὲ οὐδὲ κατὰ τὴν Ἡλιαίων ἡμίονος οὐ γίνεσθαι. Cf. Herodot. IV, 30. Arist. Hist. An. VIII, 28. Ceterum hæc fortasse in Rebuspublicis narrata erant, unde in collectiones Mirabilium translata sunt.

5 (297).

Antigon. Hist. mir. c. 19 : Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης καὶ ἐκ τῶν σισυμβρίων φησὶ σαπέντων σκορπίους γίνεσθαι.

Idem de ocimo referunt Plinius Hist. Nat. XX, 48 ; Galenus t. VI, p. 640 ed. Lips. ; Geoponica XI, 28, 3.

6 (298).

Ælian. de Nat. Anim. IV, 57 : Ἀριστοτέλης λέγει τὸν ὑπὸ ὕδρου πληγέντα παραχρῆμα ὀσμὴν βαρυτάτην ἀπεργάζεσθαι, ὡς μὴ οἷόν τε εἶναι προσκλιθάσαι αὐτῷ τινὰ· λήθην τε καταχεῖσθαι τῷ πληγέντι ὁ αὐτὸς λέγει καὶ μέντοι καὶ ἀγλὸν κατὰ τῶν ὀσμάτων πολλὴν καὶ λύτταν ἐπιγίνεσθαι καὶ τρόμον εἰς μάλα ἰσχυρὸν καὶ ἀπόλλυσθαι διὰ τρίτης αὐτόν. Cf. Nicandri Theriaca v. 424 sqq.

7 (299).

Schol. in Theocrit. VII, 22 : Σαῦρος : Ἀρσενικῶς ὁ σαῦρος. Λέγεται καὶ θηλυκῶς ἡ σαῦρα. Φησὶ δὲ Ἀριστοτέλης περὶ τοῦ ζῴου τούτου ὅτι ζηραινόμενον εἰς ἔχει μεταβάλλεται.

Cf. Geoponica XV, 1, 21 : Θεόφραστος καὶ Ἀριστοτέλης φασὶ τὰ ζῶα οὐ μόνον ἐξ ἀλλήλων

telis. Cornix in arcem Atheniensium nunquam conscenderit. Muli in Eleo agro non gignantur, nisi quod dixeris falsum erit.

5.

Aristoteles etiam ex sisymbriis putrefactis scorpios nasci dicit.

6.

Ab hydro percussus statim odorem teterrimum reddere narrat Aristoteles : ex eoque quod male oleat, neminem ei appropinquare posse. Idem quoque ait eundem percussus cum oblivione circumfundi, ejusque oculis multam caliginem offundi, tum rabiem et summum tremorem eidem exoriri, tertioque die perire.

7.

Aristoteles dicit lacertam exsiccata in viperam mutari.

γεννᾶσθαι ἀλλὰ καὶ αὐτόματα γίνεσθαι καὶ ἀπὸ τῆς γῆς σηπομένης (H. An. V, 19, p. 93, 19)· αὐτῶν δὲ τῶν ζῴων καὶ τῶν φυτῶν μεταβάλλεσθαι τινα εἰς ἕτερα. Καὶ γὰρ τὴν κάμπην φασὶν (l. I. p. 93, 30) εἰς ζῴων ἕτερον πτερωτὸν τὴν καλουμένην ψυχὴν καὶ τὰς ἀπὸ τῆς συκῆς κάμπας (ib. 95, 12. Cf. Ælian. de Nat. Anim. IX, 39) εἰς κανθαρίδας, τὸν τε ὕδρον εἰς ἔχιν ξηρανομένων τῶν λιμνῶν. Ἐνια δὲ καὶ κατὰ τὰς ὄρας δοκεῖ μεταβάλλειν (H. An. IX, 49, p. 206, 39 sqq.) Cf. Nicand. Theriac. v. 414 sqq.

8 (300).

Ælian. de Nat. Anim. VI, 14 : Ἡ θάινα, ὡς Ἀριστοτέλης λέγει, ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ ἔχει δύναμιν ὕπνοποιῶν καὶ ἐνεργάζεται κάρων μόνον προσθιγοῦσα. Πάρεσι γοῦν ἐς τὰ αὐτὰ παλλάκις καὶ ὅταν ἐντύχη τινὶ καθιύδοντι, προσελθοῦσα ἡσυχῇ τὴν ὕπνοποιον, ὡς ἂν εἰποις, χεῖρα προσέθηκε τῇ βίβλῃ. Ὅ δὲ ἔλκεται τε καὶ πιέζεται καὶ ἀναισθητῶ μᾶλλον ἔοικε· καὶ ἐκεῖνη μὲν ὑπορύττει τὴν γῆν τὴν ὑπὸ τῇ κεφαλῇ ἐς τοσοῦτον, ἐς ὅσον ἀνίκασεν ἐς τὸν βόθρον καὶ τὴν φάρυγγα ὑπτιὰν ἀπέφηνε καὶ γυμνήν· ἐνταῦθα δὲ ἡ θάινα ἐνέφου καὶ ἀπέπνιξε καὶ ἐς τὸν φωλεὸν ἀπάγει. Καὶ τοῖς κυσὶ δὲ ἐπιτίθεται ἡ αὐτὴ τὸν τρόπον ἐκεῖνον· ὅταν ᾖ πλήρης ὁ τῆς σελήνης κύκλος, κατόπιν λαμβάνει τὴν αὐγὴν καὶ τὴν αὐτῆς σκιὰν ἐπιβάλλει τοῖς κυσὶ καὶ παραχρῆμα αὐτοὺς κατεσφύγασε καὶ καταγοητεύασα, ὡς αἱ φαρμακίδες, ἔφα ἀπάγει σωπῶντας καὶ κέχρηται ὅτι καὶ βούλεται τὸ ἐντεῦθεν αὐτοῖς.

Cf. Arist. Auscult. mirab. 145. Ælian. l. I. III, 7. Plin. Hist. Nat. VIII, 44 : *Multa præterea mira traduntur (de hyæna scil.)... umbræ ejus contactu canes obtumescere et quibusdam magicis artibus omne animal quod ter lustraverit in vestigio hæreret.*

9 (301).

Schol. Cod. Ven. B in Hom. Il. χ, 93 : Φησὶ δὲ

καὶ ἐν τῷ ε' περὶ Ζῴων Ἀριστοτέλης ἰσθίοντα αὐτὸν (τὸν δράκοντα scil.) μύρμηκας καὶ κανθαρίδας μετὰ τὴν φάλευσιν ἰοῦ πληροῦσθαι πλείονος τοῦ ἐμφύτου καὶ ἐρεθίζεσθαι καὶ λυσοῦν ἐπιθυμοῦντά που ἀπομάζεσθαι τὸν ἐνοχλοῦντα ἰόν.

Cf. Eustath. l. I. p. 1259, 41 : Κατὰ δὲ φάρμακα οἱ μὲν πῶαν τινὰ φασὶ χολῆς γεννητικὴν, ἣν ἰσθίων ὄφεις εἰς χολὴν ἐρεθίζεται· ἕτεροι δὲ ὅτι δράκων ἰσθίων μύρμηκας καὶ κανθαρίδας ἰοῦ πληροῦται καὶ εἰς λύσσαν ἀγεται, καὶ ταῦτά ἐστιν, ἅπερ ὁ ποιητῆς λέγει κατὰ φάρμακα πρὸς διαστολὴν τῶν ἀγαθῶν.

In Hist. Animalium nihil tale legitur, quamvis de dracone mentio fiat l. IX, 6. p. 178, 3, ad quem locum cf. Ælian. de Nat. An. VI, 4 et Plin. VIII, 41.

10 (302).

Ælian. de Nat. Anim. IX, 6 : Κατὰ τὴν νομηνίαν δὲ τὰ ζῶα, ὡς πυθάνομαι, ἢ φθέγγεται τι τῇ συντρόφῳ φωνῇ ἢ πίπτει, λέων δὲ ἄρα μόνος, ὡς Ἀριστοτέλης φησὶν, οὐδέτερον αὐτοῖν ὄρεξ. Similia sunt apud Plinium Hist. Nat. II, 41.

11 (303).

Solinus Polyh. c. 27, 12 : *Verum, ut ad Africam redeam, interna ejus plurimæ bestie sed principaliter leones tenent : qui, ut ARISTOTELES perhibet, soli ex eo genere quod dentatum vocant vident protinus atque nascuntur.*

Nomen Aristotelis hic valde suspectum est. Longe enim abest ut tale quid narret philosophus, immo plane contrarium asserit, de Generat. Animal. II, 6, p. 360, 4 : Ἐτι δ' ὅσα πολυσχοιῶν τῶν τετραπόδων, οἷον κύων, λέων, λύκος, ἀλώπηξ, θῶς, πάντα τυφλὰ γενῆ, καὶ δίσταται τὸ βλέφαρον γενομένων ὕστερον. Eandem fabulam repetunt Plutarch. Quæst. conviv. IV, 5, 2, ubi de Ægyptiis tradit : Τὸν λέοντα τῷ ἡλίῳ συνουκιοῦσιν, ὅτι

8.

Hyæna, ut Aristoteles tradit, læva in manu vim sopiferam habet, et solo tactu somnum efficit. Sæpenumero igitur in stabula ingressa, quum dormientem aliquem deprehenderit, et pedetentim ad illum progressa fuerit, sopiferam, ut ita dicam, manum ejus naribus admovent; sicque eas opprimit, hic ut sine sensu esse videatur; ac tantum terræ suffodit, quantum sit ad eum ipsum obruendum satis: guttur vero et supinum et nudum reliquit, in quod incumbens somno oppressum suffocat posteaque in latibulum abstrahit. Jam quum lunæ orbis plenus est, retro posito lunæ fulgore, suam canibus umbram injicit, quos statim mutos reddit, et tanquam beneficio quodam

eorum sensus perstringit; deinde et cingues abducit, et optatis fruitur.

Aristoteles dicit draconem postquam istatit, formicas et cantharidas comedere et ita majore copia veneni impleri quam quod innatum est. Laccosum igitur et furere cupientem exprimere alicubi quod molestiam exhibeat venenum.

10.

In novilunio comperio animantes vel voce ipsis naturale aliquid sonare, vel cadere, leonem tantum, ut Aristoteles dicit, neutrum facit.

τῶν γαμψύχων τετραπόδων βλέποντα τίκει μόνος, et *Ælianus de Nat. Anim.* V, 39 : Λέγει Δημόκριτος τῶν ζῶων μόνον τὸν λέοντα ἐκπταμένους τίκεσθαι τοῖς ὀφθαλμοῖς. *Aristotelis igitur nomen ex errore pro Democriti illatum est a Solino, vel ab ejus potius interpolatore, quum jam Salmasius annotaverit in Exercitat. Plin.* p. 229, B, ed. Traj. 1689, hunc locum in plerisque libris non haberi, in aliis exstare, in optimo vero codice Pauli Petavii, senatoris Parisiensis hæc verba ad marginem adscripta fuisse, monente Josia Mercerio.

12 (304).

Schol. in *Odyss.* σ, 2 : Ἐπρεπε γαστέρι μάργη : (πῶθεν ἐτυμολογεῖται addit. *Etym.*) οὐδεὶς οὐτε γραμματικῶν οὔτε βητόρων ἐμνημόνευσεν. Ἄριστοτέλης δὲ ἐν τῷ περὶ Ζῶων μέμνηται ζῶου μάργου, λέγων ὅτι γεννᾶται ἀπὸ σήψεως μετὰ γῆς καὶ ὕδατος. Καὶ ἀφ' οὗ γαννῆθῃ οὐ παύεται γαιηραγοῦν, ἔως ὅς ἐκτροπήσῃ (κατατροπήσῃ *cod. Vindob.*) τὴν γῆν καὶ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ἔλθῃ. Καὶ ἔλθὼν θνήσκει (καὶ κεῖται νεκρὸν *add. Etym. Gud.*) τρεῖς ἡμέρας. Καὶ (μετὰ ταῦτα *add. Et. Gud.* μετὰ τὰς τρεῖς ἡμέρας *cod. Paris.* 2630) ἔρχεται ἐξὸς μετὰ βροντῆς καὶ βρέχει ἐπάνω αὐτοῦ, καὶ ἀναστῆ μὲν καὶ γαιηραγοῦν. Ἐκ τούτου οἶμαι τοὺς ἀρχαίους φιλοσόφους δρμηθέντας τοὺς πολυφάγους γαστριμάργους καλεῖσαι.

Quæ sequuntur aperte christianum scriptorem produnt, e quorum numero alius, *Isidorus Peliota Epist.* 384 rectius de nominis origine disserens hæc habet : Γαστριμαργία δὲ ἐστὶν ἡ περὶ γαστέρα μανία, ἐπεὶ μάργος ὁ μμηνώδης. Eadem quæ *Scholia in Odyssæam*, habent quoque *Etymol. M.* p. 222, 3 et *Etym. Gud.* p. 120, 6, qui in fine addit : Μάργος δὲ μοι δοκεῖ εἶναι ὁ μύρμηξ ἐστὶ. Fortasse nomen *Aristotelis* male pro *Aristophanis Byzantii* irrepsit.

12.

Aristoteles in libro de *Animalibus*, bestię cujusdam meminit quam *marginem* appellat, dicens eam e corruptione nasci inter aquam et terram. Inde a tempore vero quo nascitur terram vorare non desinit, dum, perforata terra, conspicua fiat. Quod postquam factum est moritur et mortua tres dies jacet. Post hos accedit nubes cum tonitruo et pluit super ipsam et ad vitam redit, non amplius vero terram comedit.

DE BESTIIS.

Signum corvi commune est (*corvi, hydræ, crateris scil.*) et a manifesto facto ortum : honorem enim corvus habet apud *Apollinæm*, quum unicuique deorum avis consecrata sit. Sacrificium quum inter deos celebraretur mis-

XV. ΠΕΡΙ ΘΗΡΙΩΝ.

(305.)

Eratosthenes Catasterismi, c. 41 : Κόρακος. Τοῦτο το ἄστρον κοινὸν ἐστὶν ἀπὸ πράξεως γεγὼς ἐναργούς· τιμὴν γὰρ ἔχει ὁ κόραξ παρὰ τοῦ Ἀπολλωνι· ἐκάστῳ γὰρ τῶν θεῶν ὄρνεόν ἐστὶν ἀνακαίμενον. Θυσίας δὲ γινομένης τοῖς θεοῖς σπονδῶν κεμφοῖς ἐνέγκαι ἀπὸ κρήνης τινός, ἰδὼν παρὰ τὴν κρήνην συκὴν ὀλύνθους ἔχουσαν ἔμεινεν ἕως πεπανθῶσιν. Μεθ' ἱκανὰς δὲ ἡμέρας πεπανθέντων τούτων καὶ φαγῶν τῶν συκῶν, αἰσθόμενος τὸ ἁμάρτημα, ἐξαρκάσας καὶ τὸν ἐν τῇ κρήνῃ ὕδρον ἔφερε σὺν τῷ κρατῆρι, φάσκων αὐτὸν ἐκπίνειν καθ' ἡμέραν τὸ γεγνημένον ἐν τῇ κρήνῃ ὕδωρ. Ὁ δὲ Ἀπόλλων ἐπιγνοὺς τὰ γεγνημένα τῷ μὲν κόρακι ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἐπιτίμιον ἔθηκεν ἱκανόν, τοῦτον τὸν χρόνον διψᾶν, καθάπερ Ἄριστοτέλης εἰρηκεν ἐν τοῖς περὶ Θηρίων, μνημόνευμα ὄντων τῆς εἰς θεοὺς ἁμαρτίας σαφές, εἰκονίσας (δὲ) ἐν τοῖς ἄστροις ἔθηκεν εἶναι τὸν τε ὕδρον καὶ τὸν κρατῆρα καὶ τὸν κόρακα μὴ δυνάμενον πιεῖν μηδὲ προσελθεῖν τῷ κρατῆρι.

Cf. *Schol. ad Arati Phænomen.* v. 449, p. 104 *Buhle* : Εἰδῶλον κόρακος : Τινὲς φασὶ τὸν κόρακα θεράποντα Ἀπόλλωνος ὄντα ὑπ' αὐτοῦ κεμφοῦσθαι σπονδῶν χάριν ἐκ τινος κρήνης κομιούντα καθαρὸν ὕδωρ ἐν κρατῆρι, ἰδόντα δὲ συκὴν ὀλύνθους ἔχουσαν ἀναμειναὶ μὲχρι πεπανθῶσι· φαγόντα δὲ οὕτω καὶ τὸ ἁμάρτημα συνθήσαντα ἀρκάσαντά τε ὕδωρ (ὕδρον *corr.*) ἐκ πηγῆς ὄμου τῷ κρατῆρι φέρειν καὶ λέγειν, ὡς διευκολύετο ὀδρεῦσασθαι ὑπ' αὐτῆς. Ἀπόλλωνα δὲ γνόντα τὸ ἀληθὲς εἰς ὄρνεον αὐτὸν μεταμορφῶσαι καὶ ποιῆσαι δῖψαν (διψᾶν *corr.*) περὶ τὴν ἀκμὴν τῆς ὀπώρας. (Κατῆστερσίση δὲ πάντων τὰ εἰδῶλα *add. cod. Mosq.*)

Eandem narrationem habent *Ovidius Fast.* II, 243-66, *Hyginus Poet. Astron.* II, 40 : *Hydra, in qua corvus insidere et crater positus exis-*

sus est corvus qui ab aliquo fonte latices ad libationem faciendam afferret. Quum vidisset propter fontem scum grossos habentem, commoratus est dum maturescerent. Post justos vero dies, quum hi jam maturi facti essent et quum ab illis comedisset, et se peccasse sensisset, raptam simul hydram quæ in fonte erat cum crateri abstulit, dicens illam quotidie exhaurire aquam quæ in fonte esset. Apollo vero quæ facta essent perspicens, justam corvo imposuit pœnam apud homines, per hoc tempus (quæ scus maturescunt) sitire, ut *Aristoteles* dicit in libris de Bestiis, in manifestam memoriam culpæ quam in deos contraxerat. Effugiem autem inter astra posuit hydræ, crateris et corvi, neque bibere, neque ad craterem accedere valentis.

timatur, de qua hanc habemus memoriæ proditam causam. Corvus Apollinis tutela usus, eo sacrificante missus ad fontem aquam puram petiit, vidit arbores complures ficorum immaturas. Eas exspectans dum maturerent, in arbore quadam earum consedit. Itaque post aliquot dies coctis ficis et a corvo compluribus earum comesis, exspectans Apollo corvum vidit eum cum cratere pleno volare festinantem. Pro quo admissio ejus dicitur, quod diu moratus sit Apollinem qui coactus mora corvi alia aqua est usus, hac ignominia cum affecisse, ut quam diu fici coquerentur corvus bibere non possit, ideo quod guttur habeat pertusum illis diebus. Itaque quum vellet significare sitim corvi, inter sidera constituit cratera et supposuit hydram, quæ corvum sitientem moraretur. Videtur enim rostro caudam ejus extremam verberare, ut tamquam sinat se ad cratera transire. Schol. in Germanici Arat. Phæn. 426, p. 88 Buhle: Qui corvus ideo inter astra collocatus dicitur eo quod fuerit in tutela Apollinis, a quo missus ad fontem ut diis ad libandam aquam deferret, quum vidisset arbores grossos ficus habentes, volans consedit in eis donec maturæ fierent, et aquam deferre distulit. Post paucos autem dies peracto sacrificio, quum ille ficus comedisset et se diis peccasse sensisset denuo ad fontem ut aquam hauriret rediit et ab hydra exterritus vas vacuum reportavit, dicens excessisse aquam quæ fuerat in fonte. Cognoscens Apollo sibi corvum peccasse prohibuit eum eo tempore aquam bibere, ut ARISTOTELES dicit in eo libro qui de Bestiis scribitur. Et Isidorus in Naturalibus vel in Physicis memoriæ tradidit, quod ipse peccati pœnas daret, qui et postea astris illatus est. Crater autem in medio angue positus est, caudam autem anguis corvus appetit rostro neque potest juxta accedere ut bibat. Propius accedit ad græca altera ejusdem Scholiastæ recensio quam nuper edidit Breysig, in Germanici Cæsaris Arateis, Berol. 1867, p. 100 sq.: Hoc signum commune est quod est factum enarges. Honoratus est autem corvus ab Apolline sacrificio facto deis sponden adferre de lacu quodam, quod fuit castum antequam vinum ostenderetur. Qui cum vidisset [et] ad fontem ficus grossos arbores habentes volans consedit in eis donec maturæ fierent. Post paucos dies peracto sacro [et] ille ficus comedit. Cum sensisset se peccasse eripit ex eo fonte anguem. Attulit cum ipso cratere dicens ebibisse quod fuerit in fonte aquæ. Re cognita Apollo corvo inter homines pœnam ad præcum tempus dedit sitim ut ARISTOTELES dicit in eo libro qui de Bestiis scribitur. Item Isidorus in Naturalibus id est physicis memoriæ tradidit ut

ipse peccati pœnas daret. Quem postea astris intulit. Cratera autem cum aqua medio posuit angue caudam autem anguis corvum rostro adpetentem ne possit juxta ascendere ut bibat.

Qui hîc laudatur titulus περί Θηρίων, de Bestiis, eorum qui in indicibus leguntur nulli respondet, nec video quomodo, quod Rosius voluit, περί Θηρίων idem hic valere possit, atque περί Δαικτῶν, de Bestiis venenatis, ita ut Aristoteli male pro Theophrasto adscriptus esset liber, quum non de hydra sed de corvo fabula narretur, nec quidquam in illa simile sit iis quæ e Theophrasti opere ita inscripto alibi afferuntur. Si constaret totam fabulam ex Aristotele fluxisse, nec ejus testimonium ideo tantum adhibitum esse, ut probaretur corvum per certum quoddam anni spatium sitim tolerare, nullus est de quo prius cogitandum foret libro, quam de eo qui περί τῶν μυθολογουμένων Ζῴων α' inscriptus, apud Diogenem (106) et Anonymum (86) recensetur (similis titulus in Stratonis scriptorum catalogo exstat apud Diog. Laërt. V, 59), qui titulus similem exsequitur apud Diogenem (105) ἐπὶ τῶν συνθετῶν Ζῴων α'. Ipsam narrationem ex Eratosthene excerptam esse, licet male ementitus sit celeberrimum ejus nomen cætasterismorum liber in quo legitur (cf. Bernhardt, Eratosthenica, Berol. 1822, p. 110, Westermann, præf. in Mythogr. p. IX), testari videtur Hyginus l. 1.

XVI. ΠΕΡΙ ΦΥΣΕΩΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Librum de Natura hominis, quem, nonnullis additis, ex libris Historiarum, de Generatione et de Partibus excerptum credideris, in una appendice Anonymi indicis memoratum, περί Ἀνθρώπου φύσεως (42), respicere videtur Clemens Alexandrinus, apud quem tamen περί Φύσεως solum vocatur. Ad hunc præterea retulimus tria excerpta ex Oribasii Collectaneis medicis. Quintum quod Rosius addiderat fragmentum, nullum est, quum Proclus, apud quem exstare putabat, in Platonis Rempubl. p. 431 Basil., non deperditum quandam librum, sed quæ in libello de Insomniis c. 2, p. 509, 6 dicta sunt respexerit.

1 (306).

Clemens Alexandr. Stromat. VI, 16 p. 290 Sylb.: Φασὶ δὲ καὶ τὸ ἔμβρυον ἀπαρτίζεσθαι πρὸς ἀκρίθειαν μὴνὶ τῷ ἕκτῳ τουτέστιν ἑκατὸν ἡμέραις καὶ ὀγδοήκοντα πρὸς ταῖς δύο καὶ ἡμίσει, ὡς Ἰσοκράτις Ἰσό-

λυδος μὲν ὁ ἱατρὸς ἐν τῷ περὶ Ὀκταμήνων, Ἄριστοτέλης δ' ὁ φιλόσοφος ἐν τῷ περὶ Φύσεως.

Soli Polybo hæc tribuuntur apud Pseudo-Plutarchum Placit. Philosoph. V, 18 : Ὁ δ' Ἀριστοτέλης καὶ Ἱπποκράτης φασίν, ἐὰν ἐκπληρωθῇ ἡ μήτρα ἐν τοῖς ἐπτά μηνσίν, τότε προκύπτει καὶ γεννηθῆσθαι γόνιμα· ἐὰν δὲ προκύψῃ μὲν, μὴ τρέφεται δέ, ἀσθενούντος τοῦ ὀμφαλοῦ διὰ τὸ ἐπίπνον αὐτῷ γεννηθῆσθαι τὸ κύημα, τότε ἔμβρυον ἄτροφον εἶναι· ἐὰν δὲ μείνῃ τοὺς ἐννέα μηνῶν ἐν τῇ μήτρᾳ, προκύψαν τότε δλόκληρον ἐστὶ (eadem in Joan. Stob. Ecl. phys. I, 45, 3, ubi tamen : οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀριστοτέλην καὶ Ἱπποκράτην. Respicitur Hist. An. VII, 4). Pergit deinde Pseudo-Plutarchus : Πόλυδος ἑκατὸν ὀγδοήκοντα δύο καὶ ἥμισυ ἡμέρας γίνεσθαι εἰς τὰ γόνιμα· εἶναι γὰρ ἑξάμηνον, ὅτι καὶ τὸν ἥλιον ἀπὸ τροπῶν ἐν τοσοῦτῳ χρόνῳ παραγίνεσθαι· λέγεσθαι δὲ ἑπταμηνιαίους διὰ τὸ τὰς ἄλλαιπύσας ἡμέρας τούτου τοῦ μηνὸς ἐν τῷ ἐπτά προσλαμβάνεσθαι. Τὰ δ' ὀκταμηνιαῖα μὴ ζῆν, ὅταν προκύψῃ μὲν τῆς μήτρας τὸ βρέφος, ἐπὶ πλείον δὲ ὀμφαλὸς βασιανισθῇ· ἄτροφος γὰρ γίνεται, ὡς τοῦ τρέφοντος αἷτιος. Inde suspiceris ex errore quodam positum esse apud Clementem Aristotelis nomen. Ceterum quæ habet, iisdem fere verbis initio libri περὶ Ἑπταμήνων, qui inter Hippocratis scripta est leguntur, t. I, p. 444 ed. Lips.

2 (307).

Oribasius Coll. med. XXII, 5, t. III, p. 63 ed. Bussemaker et Daremberg. : Περί ὀκταμήνων, ἐκ τῶν Ἀριστοτέλους τοῦ φιλοσόφου. Περί τῶν ὀκταμήνων εἰσὶ τινες οἱ φασίν οὐθὲν ζῆν. Τοῦτο δὲ ἐστὶ ψεῦδος· ζῆ γὰρ, καὶ τοῦτο μάλιστα μὲν ἐν Αἰ-

γύπτῳ, δῆλον διὰ τὸ τρέφειν τε πάντα τὰ γινόμενα τοῖς Αἰγυπτίοις, καὶ ἐτι τὰς γυναῖκας ἐκφόρους εἶναι καὶ τῶν παιδῶν τὴν τροφήν μὴ εἶναι ἐπίκαιρον, εἴτε διὰ τὴν κορυφότητα τοῦ ὕδατος· ὅσπῃ γὰρ ἀφηγημένοι τὸ τοῦ Νεῖλου ὕδωρ ἐστίν· εἴτε καὶ δι' ἄλλας αἰτίας. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Ἑλλάδι τηροῦσιν ἐστὶν ἰσὺς οὕτως ἔχειν, ὥστε τὸ μὲν ἀπαντα τὰ ὀκτάμηνα μὴ ζῆν οὐκ ἀληθές ἐστιν, ὅτι μέντοι ὀλίγα καὶ ἤττον τῶν ἑπταμήνων τε καὶ τῶν ἐκ τοῦ πλείονος ἀριθμοῦ γενόμενων ἀληθές· καὶ γὰρ ἐνδεκάμηνον δοκεῖ γεννηθῆσθαι καὶ δεκάμηνον.

Ex his pars tantum in Hist. An. VII, 4 reperitur (cf. præcipue § 5), unde etiam et e libro X excerpta sunt quæ in sequentibus apud Oribasium leguntur. De causa cur raro vivant qui octavo mense nascantur se egisse testatur ipse Aristoteles de Gener. Anim. IV, 4. p. 405, 43.

3 (308).

Oribas. Coll. med. XXII, 71 (περὶ συλλήψεως καὶ ἐκινύσεως) : Αἱ δὲ συλλήψεις γίνονται μὲν αἰ πολλὰ μετὰ τὰς καθάρσεις, ὀλιγάκις δὲ καὶ πρὸ τῆς καθάρσεως αὐταῖς τοσοῦτον ἐχούσαις τὸ περίσσευμα, ὅσον ἐστὶ ταῖς ἄλλαις πρὸς τῷ λήγειν ἤδη γενομένης τῆς καθάρσεως· οὔτε δὲ μὴ γινόμενων ὄλων τῶν καταμηνίων οὔτε πεπαυμένων πρὸ πολλοῦ δυνατόν γίνεσθαι σύλληψιν, οὐδὲ μὴν ἀκμαζούσης τῆς καθάρσεως. Ἐμπροσθεν μὲν γὰρ τῶν καθάρσεων τετελειωμένης τῆς μήτρας οὐχ ὅλον τε προσφυῆσαι τὸ σπέρμα· οὐδὲ μὴν ἀκμαζουσῶν· ἐκκλύεται γὰρ ὑπὸ αὐτῶν ὁ γόνος· οὐδὲ πάλιν κατὰ πᾶν πεπαυμένων καὶ τῆς μήτρας ἀνεξηραμμένης ἤδη καὶ καταφυγμένης. Ληγου-

DE NATURA HOMINIS.

1.

Aiant fœtum quoque perfecte absolvi mense sexto, hoc est, centum et octoginta duobus diebus et dimidio, ut scribit Polybus quidem medicus in libro de Octomestribus Aristoteles autem philosophus in libro de Natura.

2.

De octomestribus ex Aristotele philosopho. Ex iis qui octavo mense editi sunt, nonnulli affirmant nullum vivere. Hoc vero falsum est; vivunt enim et præcipue in Ægypto hoc manifestum fit, propterea quod omnia quæ nascuntur educant Ægyptii, deinde et mulieres commode perferunt, et infantium alimentum opportunum est, sive propter aquæ levitatem, Nili enim aqua quasi decocta est, sive propter aliam causam. Nec minus in Græcia rem sic se habere observantibus videre licet, ita quidem, ut omnes octomestres vivere verum non sit, quum contra pauci et

pauciores quam e septimestribus et ex iis qui post majorem numerum mensium nati sunt vivunt : etenim et undecimestres et decimestres partus edi videntur.

3.

De conceptionibus et graviditate. Conceptiones sunt non multo post purgationes, interdum etiam ante purgationes, illis scilicet quæ tantum humoris superflui habent, quantum aliis est quum jam incepta purgatio desinere incipit. Neque vero quum nec omnino menstrua prodierunt neque quum jam dudum desierunt, neque per ipsum purgationis tempus concipi potest. Antequam enim menstrua fiant semen adherere non potest, quum callosa sit matrix : neque per tempus menstruorum, ab his enim semen foras ejicitur, neque vero quum omnino purgatio fieri desierit atque matrix exsiccata et inanis facta fuerit. In fine autem menstruorum quum matrix sanguine repleta et calida est et propter hæc prurit ad recipiendum semen, idoneum est tempus ad conceptum.

σης δὲ τῆς καθάρσεως καὶ τῆς μήτρας ἀκμῆν ἐναίμου τε οὔσης καὶ διαθέριμου, καὶ διὰ ταῦτα ὀργώσης πρὸς τὴν παραδοχὴν τοῦ σπέρματος, καιρὸς εὐφυῆς πρὸς σύλληψιν.

Hæc partim conflata videntur ex Hist. Anim. VII, 2 et e libris de Gener. Anim. I, 19. Cf. Plutarch. Placit. phil. V, 6.

4 (309).

Oribasius, l. I, ita pergit : Γίνεται δὲ τισιν ἐπισύλληψις καὶ ἐπικύησις, αἷς ἐστὶν ἄλωσις τε περὶ τὴν μήτραν καὶ τροφὴ ἱκανή. Τισὶ μὲν οὖν ἀπὸ τῆς πρώτης συλλήψεως ἐστὶ μενούσης ἐπὶ τινὰς χρόνους τῆς ἐλωώσεως ὑστερον ἐπισυλλαμβάνουσι, τισὶ δὲ καὶ μετὰ ταῦτα, καταμηνίων ἐπιφανέντων, κατὰ ἄλλα μέρη τῆς ὑτέρας. Διὸ καὶ τινες μετὰ ὀλίγον, τινὲς δὲ μετὰ πλείονα χρόνον τῷ πρώτῳ ἕτερον ἐπιτίκτουσιν.

Τῶν δὲ ἐπικουμένων τὰ μὲν ἐστὶν ἀτελῆ καὶ ἀδιάρθρωτα καὶ σαρκωιδῆ, τὰ δὲ διηρθρωμένα μὲν ἀσθενῆ δὲ τινὰ δὲ αὐτῶν ἰσχυρότερα γίνεται τῶν ἐμπροσθεν. Cf. Arist. de Gener. An. IV, 5. Hist. An. VII, 4.

5 (310).

Pseudo-Plutarch. Placit. Philos. V, 17 : Τὸ πρῶτον τελεσιουργεῖται ἐν τῇ γαστρὶ;... Ἀριστοτέλης, πρῶτον τὴν ὄσφυν, ὡς τροπὴν νεώς. Aliter de hac re statuit Aristoteles in libris de Gener. An. II, 4, p. 356, 44, p. 357, 5, c. 6, p. 364, 22.

6 (311).

Schol. in Arist. de Part. An. I, 1, p. 221, 43 : Τῆς γὰρ αὐτῆς (scil. ἐπιστήμης) περὶ νοῦ καὶ τοῦ νοητοῦ θεωρησάσαι, p. 4 ed. Langkavel., Berol. 1865 : Ἐπ' ἐνίῳν ταῦτό ἐστιν ὁ νοῦς καὶ τὸ νοητόν, ὡς ἐν τοῖς περὶ Ἀνθρώπου εἰρηται.

Scholiorum editor de libro περὶ ἀνθρώπου φύσεως cogitat; nescio an recte.

XVI. ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΟΝΙΚΑ.

De Physiognomonicis tractatus, quem etsi nomen philosophi præ se ferat, nemo tamen facile ab Aristotele non abjudicabit num idem

sit atque cujus titulum recenset Diogenes Laertius (109) Φυσιογνωμονικόν, α', jam idcirco dubium videri potest, quod eundem titulum Anonymus (87) ita exhibet : Φυσιογνωμονικά, β'. Habemus igitur cur jure doleamus Galeni brevitatem, cujus hæc sunt verba, de Passionibus animi, t. IV, p. 797 ed. Lips. : Ταῦτα μὲν ἐν τῷ πρώτῳ περὶ Ζώων Ἱστορίας Ἀριστοτέλης ἔγραψεν. Ὅλίγα δὲ μέμνηται καὶ ἐν ἄλλῳ συγγράμματι περὶ Φυσιογνωμονικῶν θεωρημάτων, ὧν καὶ παρεθήμην ἂν τινὰς ῥήσεις, εἰ μήτε μακρολογίας ἐμελλον ἀποίσσασθαι δοξᾶν. De hac vero re dubitatio, licet et aliunde aucta, vereor ut omnis tollatur, ita ut statuendum sit, si non omni parte diversum, at saltem integriorem, Aristotelis nomine inscriptum de Physiognomonicis, exstitisse quondam tractatum, quam qui inter philosophi libros reperitur. Priusquam vero de ipso argumento dicamus, quod ad talem opinionem confirmandam afferri potest, pauca præmittenda erunt de ipso libello, quo quasi fundamento nititur. Cujus quum, post ea quæ de ejus codice Leodiensi dicta sunt a J. H. Bormans, *Compte rendu de la Comm. d'Histoire*, Bruxelles, 1852, 2e série, t. IV, p. 128 sq. brevem notitiam dedisset Dom. Pitra in *Spicilegio Solesmensi*, t. III, p. 321, partem edidit Rosius, primum in *Aristotele Pseudepigr.* p. 676 sqq., mox vero integrum in lucem e bibliothecarum tenebris protraxit, in *Anecdotis græcis et græco-latinis*, Berol. 1864, p. 61 sqq., hoc præmisso titulo : *Die Physiognomonie des Apulejus nach Polemon mit Zusätzen aus Eudoxus und Aristoteles*. Apuleji nomen huic libello, nec fortasse immerito, ex antiquo indice adscribi in codice Harleiano 3960, observavit jam D. Pitra l. 1, De hac tamen re videat futurus scriptorum græcorum de Physiognomonica editor, interim vero satis erit doctissimam Rosii commentationem adire in quo egregie de libelli auctore ejusque fontibus disputavit, et quidem ita ut satis commode demonstraret, illum sæpissime nominatum Loxum, neminem alium fuisse quam Eudoxum medicum Platonis æqualem, cf. l. 1. p. 80 sqq.

4.

Accidit nonnullis superfoetatio, quibus simul exulceratio matricis et sufficiens alimentum esse contigit. Nonnullis vero accidit manente ad aliquod tempus a prima conceptione exulceratione, nonnullis postea, purgatione menstrua apparente, in alia matricis parte. Quare nonnullæ brevi, nonnullæ vero longiore tempore post primum partum alterum edunt. Eorum quæ ex superfoetatione nascuntur alia imperfecta sunt, nec distincta habent membra

sed carnosa sunt, alia vero distinctis nascuntur membris sed imbecilla sunt; nonnulla vero prioribus sunt validiora.

5.

Aristoteles primum lumbos in utero absolvi dicit, tamquam carinam navis.

7.

In nonnullis idem est intelligentia et res intelligibilis, ut in iis quæ de homine sunt dictum est.

Sed jam de Aristotele videamus cujus nomen cum Polemonis et Loxi conjunctum sæpius in hoc libello profertur. Postquam enim in ipsa fronte auctor libri dixit : *Ex tribus auctoribus quorum libros præ manu habui, Loxi medici, Aristotelis philosophi, Polemonis declamatoris qui de physiognomoniam scripserunt, ea clegi quæ ad primam institutionem hujus rei pertinent et quæ facilius intelligantur*, in alia parte ita loquitur (p. 152, 5 ap. Ros. l. l.) : *Nunc repetenda sunt, ut supra proposuimus, quæ proprie Loxus seu Aristoteles posuerunt vel aliter interpretati sunt, quamvis etiam locis suis aliqua adjunxerimus. Quæ enim Polemon dixit et consentanea sunt reliquis auctoribus, propemodum prosecuti sumus. Jam inde vides quæ fluxæ sit auctoritatis homo, quippe a quo facile assui potuerunt, quæcunque ab eo Aristoteli adscripta, in vulgato textu Physiognomicorum non leguntur. Eo vero facilius adducor ut hoc verum esse credam, quod neque multa sunt nova neque operæ pretium quæ ab illo traduntur. Itaque in re dubia abstinendum esse puto, præsertim autem quum, ut in Problematis ita etiam in Physiognomicis, facile fieri potuerit, immo sæpissime factum sit, ut quædam adderentur, quædam vero in brevius contraherentur. Quamobrem nec e collatione Physiognomicorum Polemonis, sive potius ejus epitomatoris, quam cum Aristoteleo libro instituit Rosius l. l. p. 699 sqq., integriorem olim fuisse Aristotelis textum satis certo comprobari posse concedam. Quæ quum ita sint, in eo subsistendum esse putavi, ut omnia quæ in libello Apulejo adscripto, Aristoteli tribuuntur, exscribenda curarem, quippe quum res tædii plenissima fuisset, illa tantummodo apponere quorum mentio in superstite libro nulla occurrat. Ob argumenti similitudinem locum e Plinii Nat. Hist. præmisimus, licet et aliunde quam e Physiognomicis sumptus esse possit.*

Nihil nos hîc morabitur Aristotelis quæ dicitur ad Alexandrum de Physiognomoniam Epistola, quam cum aliis quibusdam similis argumenti excerptis apud Albertum M. exstantibus e cod. Bibl. Imp. Paris. 6298 fol. 155, C. B. Hasii apographo usus, edidit E. Taube, Vratisl. 1862, quum, quod jam eodem illo codice inspecto judicaverat Jourdain, *Recherches critiques sur les traductions latines d'Aristote*, ed. II, p. 148, 175, 345, nihil aliud sit quam extrema pars libri ex arabico sermone translata *Secretum Secretorum* inscripti, qui talis est, ut eum facile patiamur, blattarum tinearumque escam, in arca putrescere.

1 (312).

Plinius Natur. Hist. XI, s. 114: *Miror equidem ARISTOTELEM non modo credidisse præscita vitæ esse aliqua in corporibus ipsis, verum etiam prodidisse. Quæ quanquam vana existimo nec sine cunctatione proferenda, ne in se quisque ea aurguria anxie quærat, attingam tamen quæ tantu vir in doctrina non spreuit. Igitur vitæ brevis signa ponit raros dentes, prælongos digitos, plumbeum colorem pluresque in manibus incisuras nec perpetuas. Contra longæ esse vitæ incurus hameris et in manu una duas incisuras longas habentes et plures quam XXXII dentes, auribus amplis. Nec universa hæc, ut arbitror, sed singula observat, frivola ut reor et vulgo tamen narrata.*

De dentibus Hist. animal. II, 3 : *Ὅσοι δὲ πλείους ἔχουσι, μακροβιῶτεροι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰσὶν οἱ δὲ ἑλάττους καὶ ἀραιόδοντες, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, βραχυβιῶτεροι. Cf. Problem. XXXIV, 1. De incisuris manuum Hist. Anim. I, 15, 2.*

2 (313).

Apulejus de Physiognom. in Rosii Anecd. gr. et gr. lat. p. 153 14 : *ARISTOTELES dicit : quum frons compressor fuerit ad caput, et nares in origine sua prope simæ sunt, liberales esse et referri ad leonem. (Cf. Arist. Physiogn. c. 6 t. III, p. 11, 45.) Idem ARISTOTELES dicit eos qui supercilia obducunt, pupillas autem superius tendunt atque omni vultu summissi sunt, esse quidem inhoneste blandos et referri ad canes. Idem ARISTOTELES dicit eos qui vultu omni tranquillo, pari modo blandos esse : et hos ad canes referri (ib. p. 11, 48). IDEM dicit, quibus origo narium tenuis est, impudentes esse : referri ad speciem corvorum (ib. p. 11, 4). Idem ARISTOTELES dicit promptos satis oculos inertes esse : referri hos ad asinos (ib. p. 11, 34). IDEM dicit oculos caprinos libidini esse deditos : referri hoc ad caprum (ib. p. 12, 43). IDEM dicit, qui rotundiores oculos splendidosque gerunt, insatiabiles esse veneris, ut galli (ib. p. 12, 48). IDEM dicit animosos esse eos quorum post primam juventutem genæ duriores et nudæ sunt, extimum autem mentum barba est obsitum (ib. p. 13, 9). IDEM dicit eos qui voce ita intendunt ut proxime caprino balatu eam exasperent, furiosos esse in venerem : referri hoc ad capras (ib. p. 14, 13). IDEM dicit insidiosos qui brevem habent cervicem (ib. p. 10, 37), tanquam si infulciat cetero corpori, et quibus subsannatio vel aspiratio est narium et concussio prima vultus ac reductio oris, ut in risu solet fieri vel certe quum indigna-*

tione concepta sermone utimur, ut est ille sermo in Bucolicis :

Mopse, novas incide faces : tibi ducitur uxor,
Sparge, marite, nucas : tibi deserit Hesperus OËtam.
(Virg. Ecl. VIII, 30.)

et status oris vel motus corporis esse dicitur hoc vultu, qui frequentes sunt absque indignatione. Igitur ARISTOTELES prohibet contingere ea loca quæ non oportet. IDEM dicit, quotiens torus in fronte est superpositus superciliis, inquietus esse ac furiosos, ut ipse nominat (deest vocabulum græcum). IDEM dicit eos qui colorem varium habent tanquam lente aspersum, vitam turpem, facta turpia exercere, tam mulieres quam mares. IDEM dicit imperitos ac rusticos esse qui quum incedunt brachia inferunt et immoderate commovent et qui calcaneis innituntur. IDEM dicit eos quibus parvum est veretrum atque siccum, mulieribus esse deditos, et quibus etiam quum non intenditur rectum est, et qui feminis proximos habent vultus et ceteram corporis speciem : masculis autem esse deditos qui corpore et vultu sunt virili, et qui alterum ex oculis habent glaucum. Ita et de mulieribus dicit, mulieres coire cum mulieribus quarum species est muliebris, masculis autem magis deditas quæ magis ad virilem speciem respondent. Qui virilia habent magna laneaque stolidi sunt. IDEM dicit eos qui quum ambulant calcaneis introrsum, pedibus autem forinsecus conversis incedunt, posteriora sectari. IDEM dicit attentantibus se facilem esse qui in alios turpis est, qui vultum gerat femininum, et qui nigrum quod est intra oculum aliquanto pinguius habeat, et qui lævum oculum glaucum erat. Idem ARISTOTELES dixit sensibus esse eos tardiores quorum crura incurva sunt, quos certum est detractatione potius delectari : sunt enim otiosi homines convenientes ad locum certum ineptisque narrationibus studentes. Et stolidos ARISTOTELES dicit esse quibus aures magnæ et ad vultum conversæ sunt pedesque in modum falcium recurvi, quorum voci insonant nares, et quorum latera tumida sunt ac recurva, et quorum genua introrsum retracta sunt. IDEM dicit colorem plumbo similem et qui distinctus est maculis rotundis quem ipse appellat (deest nomen græcum) omnemque sordidum colorem cutemque crassam ac rugosam, rotundum ventrem et prominentem, quibusque caro durior est, et quibus suræ crassæ atque nervosæ sunt, et quibus vultus naresque crassæ sunt : stoliditatis omnia hæc esse indicia. Deinde ARISTOTELES dicit invidios esse qui sinistras partes majores habent,

ARISTOTELES. VOL. IV.

et quibus supercilia ad oculos detracta sunt. IDEM dicit ubi ea pars quæ super gingivas et oram labii superioris est eminent, id est medietas ejus spatii quæ inter nares est oramque labii superioris, maledicum designari (ib. p. 10, 49). IDEM dicit maledicos esse quibus labium altum superius est, vultus pronior, hispidus, subrubeus et uti dixit ipse (deest nom. gr. Cf. ib. p. 6, 12). IDEM dicit suras quum retractæ sunt ad genua vel suffragines, indicare hominem qui ad coitum facilis sit et velox. IDEM dicit femur quum nimia carne circumdatum est, femininum potius videri : siccis solidisque ossibus virtuti assignari (ib. p. 9, 28). IDEM dicit quum hispida nimium sunt femina et crura, pronos in venerem ostendere : refertur hoc ad capros (ib. p. 12, 15). IDEM dicit nates sicciores viriles esse : nates amplis carnibus effeminatum ostendere. Nates autem tanquam absccis malignitatis esse signa : refertur hoc ad ursum et simiam (ib. p. 9, 31). IDEM dicit pantomimis et aleæ deditos esse qui brachia ab humero usque ad cubitum breviora habent quam est spatium ab humero usque ad caput summum (ib. p. 6, 11). Iisdem vitiis attineri eum qui femina parva, crura autem habet longiora. IDEM dicit tristes esse quibus vultus omnis rugosus est. IDEM dicit parva corpora velocia (ib. p. 14, 17). Quum igitur sicca caro est in parvo corpore colorque candidus, inefficacem hominem esse (ib. p. 14, 18) : quum vero magno corpori caro mollis est vel color est frigidus, inefficaces sunt (ib. p. 14, 26). Color autem calidus niger est, subniger, ignitus, rubeus : color frigidus albus est : medius inter nigrum et pallidum habetur. Et calidi coloris signum, ut supra dictum est, meridianæ plagæ, frigidi septentrionali attributum est. Rursus quum corpus parvum molli carne circumdatum est et colorem ex frigidioribus sortitum est, facile perficit cœpta et est efficax (ib. p. 14, 30) : corpus autem magnum quum sicca carne circumdatum est et colorem ex calidioribus sumpsit, efficax est vigetque sensibus (ib. p. 14, 34).

Hæc sunt quæ apud Lozum et ARISTOTELEM notanda esse credidimus, quæ etiam a Polemone vel non dicta vel aliter dicta esse perspeximus. In ceteris enim propemodum omnibus hi tres auctores sibimet consentiunt.

In eodem tractatu jam antea ter Aristotelis nomen occurrit :

P. 133, 23 : ARISTOTELES hujusmodi oris homines, id est concavi, libidinosos magis ostendit.

P. 138, 1 : ARISTOTELES *etiam ad dextram partem declinationem capitis cinædis attribuit.*

P. 144, 12 : ARISTOTELES *addit etiam hos esse versutos qui habent inflexa supercilia, sicut sunt in personis senum comicorum.*

VII. PROBLEMATATA.

I. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΦΥΣΙΚΑ.

De Problematis Aristotelis multiplex est quæstio. Librum Problematum a se conscriptum quum sæpius designet philosophus, ab ejus testimonio ordiendum erit, appositis simul iis quæ in singulos locos ab antiquis interpretibus observata sunt; licet eorum nullum accuratiorem horum Problematum notitiam habuisse manifestum sit.

1.

Meteorol. II, 6 § 1, t. III, p. 588, 14 : Περὶ δὲ θέσεως αὐτῶν (τῶν ἀνέμων scil.), καὶ τίνες ἐναντίοι τῆσι, καὶ ποίους ἀμα πνεῖν ἐνδέχεται, καὶ ποίους οὐ, ἔτι δὲ τίνες καὶ πόσοι τυγχάνουσιν ὄντες, καὶ πρὸς τούτοις περὶ τῶν ἄλλων παθημάτων ὅσα μὴ συμβέβηκεν ἐν τοῖς Προβλήμασιν εἰρησθαι τοῖς κατὰ μέρος, νῦν λέγωμεν.

Alexander Aphrod. fol. 1 recto, nihil aliud quam hæc annotat : Ὅσα μὴ φθάνει εἰρησθαι ἐν τοῖς Προβλήμασι κατὰ μέρος. Num hæc ad Problematum sectionem XXVI, inscriptam ὅσα περὶ ἀνέμων, spectent, dijudicari non magis licet, quam quid illa τὰ κατὰ μέρος sibi velint.

2.

Ibid. IV, 3, §. 25. Cf. supra περὶ Τροφῆς, p. 168.

3.

De Memoria c. 2, t. III, p. 496, 29 : Περὶ δὲ τοῦ ἀναμνησθεσθαι λοιπὸν εἰπεῖν. Πρῶτον μὲν οὐδὲν ἐστὶ ἐν τοῖς ἐπιχειρηματικοῖς λόγοις ἐστὶν ἀληθῆ, δεῖ τίθεσθαι ὡς ὑπάρχοντα· οὔτε γὰρ μνήμης ἀνάληψις ἢ ἀνάμνησις, οὔτε λήψις· ὅταν γὰρ τὸ πρῶτον ἢ μάθη, ἢ πάθη, οὐτ' ἀναλαμβάνει μνήμην οὐδεμίαν (οὐδεμία γὰρ προέγερον), οὐτ' ἐξ ἀρχῆς λαμβάνει· ὅταν δ' ἐγγένηται ἢ ἕξις καὶ τὸ πάθος, τότε ἡ μνήμη ἐστίν, ὡστε μετὰ τοῦ πάθους ἐγγινομένου οὐκ ἐγγίνεται.

Themistius in Paraphrasi fol 97 recto, t. II, p. 241, 16 ed. Spengel : Πρῶτον μὲν οὐδὲν ἐστὶ ἐν τοῖς ἐπιχειρηματικοῖς λόγοις καὶ προβληματικοῖς ἡμῖν ἀποδέδεικται, δεῖ τίθεναι ὡς ἀληθῆ καὶ ὑπάρχοντα. Multo vero fusius Michael Ephes. fol. 131 verso : Ἐπιχειρηματικούς λόγους λέγει τὰ Προβλήματα, ἐστὶ δὲ τὸ λεγόμενον, ὅσα ἐν τοῖς Προβλήμασιν ἡμῖν εἰρηται

καὶ δέδεικται ἀποδεικτικῶς περὶ ἀναμνήσεως δεῖ ἐν ταῦθα ὡς ὁμολογούμενα λαμβάνειν, καὶ μὴ ζητεῖν καὶ νῦν αὐτῶν ἀποδείξει· τὸ γὰρ ἀπαξ δειχθὲν οὐ δεῖ πάλιν ἀποδεικνύουαι. Δέδεικται δ' ἐν τοῖς Προβλήμασιν δεῖ οὔτε μνήμης ἐστὶν ἀνάληψις ἢ ἀνάμνησις, ὡς ἔλεγόν τινες.... Εἰπὼν δὲ δεῖ οὔτε λήψις οὔτε ἀνάληψις μνήμης ἐστὶν ἢ ἀνάμνησις καὶ λαθὼν ὡς ἀληθῆς διὰ τὸ δεδειγθαι ἐν τοῖς Προβλήμασιν ἐπάγει, quæ e mera conjectura, sive potius manifesto errore dicta esse videntur. Quos enim ἐπιχειρηματικούς λόγους vocat philosophus, ἀπορίαί sunt in primo capite ejusdem libri expositæ.

4.

De Somno, c. 2, t. III, p. 504, 2 : Διότι δὲ τὰ μὲν ἐνύπνια μνημονεύουσιν ἐγερθέντες, τὰς δ' ἐγρηγορικάς πράξεις οὐ μνημονεύουσιν, ἐν τοῖς Προβλήμασιν εἰρηται, quæ ad verbum repetit Themistius fol. 100 verso, t. II, p. 265, 15 Sp. Male olim conjiciebam in his, ante ἐν τοῖς Προβληματικοῖς, excidisse ἐν τοῖς ὑπνοῖς, quum ἐγρηγορικά πράξεις, de quibus loquitur philosophus, per somnum fiant.

5.

De Vita et Morte, c. 5, t. III, p. 535, 48 : Ἄλλὰ περὶ μὲν τῆς αἰτίας ταύτης, ἐστὶ τὸ ἐναντίον συμβαίνει τῷ ἐγερτομένῳ καὶ καταπνιγομένῳ πυρὶ (τὸ μὲν γὰρ μαραινεται, τὸ δὲ διαμένει πλείω χρόνον), εἰρηται ἐν τοῖς Προβλήμασιν.

Michael Ephes fol. 164 recto : Ἄλλὰ περὶ μὲν τούτων εἰρηται ἐν τοῖς Προβλήμασι, καὶ ὁ βουλόμενος ἐκείνοις ἐντυγχάνετω. Similis comparatio legitur Problem. I, s. 55, sed quæ ad nostrum locum nihil facit.

6.

De Partt. Animal. III, 15, t. III, p. 273, 41 : Διότι δὲ τῶν πολυκοιλίων ἐν τῷ ἐχίνῳ γίνεται ἡ πνεῦμα, εἰρηται ἐν τοῖς Προβλήμασιν.

7.

De Gener. Anim. II, 8, t. III, p. 368, 13 : Ἐμπεδοκλῆς δ' αἰτιάζει τὸ μίγμα τὸ τῶν σπερμάτων γίνεσθαι πυκνὸν ἐκ μαλακῆς τῆς γονῆς οὐσης ἐκτέρας· συναρμόττειν γὰρ τὰ κοῖλα τοῖς πυκνοῖς ἀλλήλων, ἐκ δὲ τῶν τοιούτων γίνεσθαι ἐκ μαλακῶν σκληρόν, ὥσπερ τῷ καττιτέρῳ μίχθοντα τὸν χαλκόν, λέγων οὐτ' ἐπὶ τοῦ χαλκοῦ καὶ τοῦ καττιτέρου τὴν αἰτίαν ὀρθῶς (εἰρηται δ' ἐν τοῖς Προβλήμασιν περὶ αὐτῶν) οὐθ' ὄλιως ἐκ γνωρίμων ποιούμενος τὰς ἀρχάς.

Ab interpolationis suspicione hic locus non magis liber est quam qui sequuntur.

8.

De Gener. Anim. IV, 4, t. III, p. 405, 38 : Διὰ δὲ τοῦτο καὶ τοὺς τῆς κηρύσεως χρόνους μόνω τῶν ζῶων (τῶ ἀνθρώπῳ scil.) ἀνωμάλους εἶναι συμβέβηκεν· τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις εἰς ἔστιν ὁ χρόνος, τοῖς δ' ἀνθρώποις πλείους· καὶ γὰρ ἐπτάμηνα καὶ δεκάμηνα γεννῶνται καὶ κατὰ τοὺς μεταξὺ χρόνους· καὶ γὰρ τὰ δεκάμηνα ζῆ μὲν, ἤττον δέ. Τὸ δ' αἴτιον ἐκ τῶν λεχθέντων συνίδοι τις ἂν, εἴρηται δὲ περὶ αὐτῶν ἐν τοῖς Προβλήμασιν.

9.

De Generat. Animal. IV, 7, t. III, p. 410, 44 : Τὰ δὲ θύραξ ἐξίοντα τῶν τοιοῦτων (τῶν μύλων scil.) γίνεται σκληρὰ οὕτως ὥστε μόλις διακόπτεσθαι καὶ σιδήρῳ. Περὶ μὲν οὖν τῆς τοῦ πάθους αἰτίας εἴρηται ἐν τοῖς Προβλήμασιν· πάσχει γὰρ ταῦτόν τὸ κῆμα ἐν τῇ μήτρᾳ ὅπερ ἐν τοῖς ἐφορμένοις τὰ μολυνόμενα, καὶ οὐ διὰ θερμότητα, ὥσπερ τινὲς φασιν, ἀλλὰ μᾶλλον δι' ἀσθένειαν θερμότητος.

10.

Ethic. Nicom. I, 5, §56 : Φαίνεται δὲ ἀτελεστέρα καὶ αὕτη (ἢ ἀρετὴ scil.) δοκεῖ γὰρ ἐνδέχεσθαι καὶ καθεύδειν ἔχοντα τὴν ἀρετὴν, ἢ ἀπρακτεῖν διὰ βίου, καὶ πρὸς τοῦτοις κακοπαθεῖν καὶ ἀτυχεῖν τὰ μέγιστα· τὸν δ' οὕτω ζῶντα οὐδεὶς ἂν εὐδαιμονίσειεν, εἰ μὴ θέσειν διαφυλάττων. Καὶ περὶ μὲν τούτων ἄλλοις· ἱκανῶς γὰρ καὶ ἐν τοῖς ἐγκυκλίοις εἴρηται περὶ αὐτῶν.

Verba ad hunc locum in scholio Cod. Reg. Christin. teste Brandisio, *Aristoteles und seine Nachfolger*, t. I, p. 108, adscripta : Ἔστι δὲ αὐτῶν προβλήματα ἐγκυκλία ἢ βιβλία (hæc duo vocabula omissa sunt apud Rosium p. 221, qui locum e codice exscripsit) παντοδαπά· διὸ καὶ ἐγκύκλια ὠνομάζετο διὰ τὸ ἐγκυκλίως αὐτοὺς καθημέρους ἐπιχειρεῖν εἰς τὸ προτεθέν, ἢ διὰ τὸ ἐν τῷ κύκλῳ περιουστῶτας ἀραῶσθαι, vix minus absurda videntur, quam quæ ad eundem locum annotat Eustratius fol. 10 verso : Φασὶ τὸν Ἀριστοτέλην ἑπὶ τινὰ ἐκθέσθαι ἐπιτηδὲς κατὰ τινα ἀριθμὸν συμποσούμενα ἐν ἑτέρᾳ θέσει καὶ τάξει ὧν ἐκάστη ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ τε ἤρχετο καὶ εἰς τὸ αὐτὸ κατέληγε· διὸ καὶ ἐγκύκλια ταῦτα ὠνόμασεν, οἷς ἡμεῖς μὲν οὐκ ἐνετύχομεν, εἰσὶ δ' οἱ περὶ τούτων ἰστορήσαν. Nec major lux affulgebit ex iis quæ apud interpretes ad Aristotelis locum de Cælo I, 9, dicta sunt (cf. dialogum de Philosophia fr. 21) ad explicandam quæestionem quid sint quæ apud Aristotelem ἐγκύκλια φιλοσοφήματα vocantur.

Sed et missis his interpretum nugis, satis luculenter ipsius Aristotelis testimonio constat Problematum librum ab eo conscriptum fuisse. Cu-

jus tamen libri fortuna non melior fuit quam aliorum nonnullorum scriptorum quæ ipse laudat philosophus, ut περὶ Τροφῆς, περὶ Νόσου καὶ Ὑγείας, περὶ Φυτῶν, quorum omnium nulla est memoria apud posteros. Etenim inter omnes locos in quibus Problemata respicit philosophus, nullus est, qui vel ad eam collectionem Problematum quæ sub Aristotelis nomine exstat, vel ad libros primum in hac editione a Bussemakero in lucem prolatos referri possit : unus vero tantum (8), qui quæestionem tangit, quam tractatam in deperdita Aristoteleorum collectione fortasse invenerat Oribasius (cf. supra fragm. 307). Jam inde igitur minime obscuro argumento perspicitur, quid de hac nostra collectione statuendum sit, de qua ne illud quidem affirmari licet, excerpta quædam e genuinis Aristotelis Problematis in ea contineri, quum contra frequens earundem quæestionum iteratio aperte compilatoris manum prodit, multæque quæstiones ad verbum sæpe cum iis quæ in scriptis Theophrasti de Igne, de Ventis, de Sudore, περὶ Κόπων, et in libello de Coloribus Aristotelis nomine falso inscripto leguntur consentientes, e variis scriptoribus consarcinatam esse farragine non ostendunt (cf. Prantl, *über die Probleme des Aristoteles*, *Abhandl. der Münchner Akad.* t. VI, p. 341-377, Rosius, *De Aristot. libr. ord.*, p. 189, ss.).

Quod si quæeritur, num hæc collectio eadem sit atque quam indices asserunt : Φυσικῶν [προβλημάτων] κατὰ στοιχείον λή (Diog. Laert. 120, Anon. 101, ubi inverso ordine λή κατὰ στοιχείων), favet quidem consensus librorum, qui tamen, ut jam a Rosio observatum est (p. 216), fortuitus vel a librariis postea restitutus esse potuit; præter alia vero illud præcipue obstat, quod quum in indice ἐγκυκλίων [προβλημάτων] α' β' (Diog. Laert. 122) nominantur, quæ Taurus apud Gellium Noct. Att. XX, 4, ex ἐγκυκλίως προβλήμασι attulit, ea in nostris Problematis, XXX, 1, ad verbum fere leguntur. Ceterum verisimile est plures tales exstitisse Problematum collectiones. Ita enim non solum auctor Vitæ Marcianæ φυσικὰ Προβλήματα ἐν ἑβδομήκοντα βιβλίω nominat, sed multo etiam accuratius de eadem re David et auctor appendicis qui Anonymi indici adjectus est. Quorum ille citat in Categor. p. 24, B, 9 : Τὰ πρὸς Εὐκαίριον αὐτῶν γεγραμμένα ἑβδομήκοντα βιβλία περὶ συμμικτῶν Ζητημάτων, χωρὶς προοιμίῶν καὶ ἐπιλόγων καὶ διαιρέσεως (quæ quid sibi velint intelligetur ex ejusdem Davidis verbis ib. p. 24, A, 42 : Καὶ ὑπομνηματικὰ λέγονται ἐν οἷς μόνα τὰ κεφάλαια

ἀπεγράφησαν διχα προοιμίων καὶ ἐπιλόγων καὶ τῆς πρεπούσης ἐκδόσεως ἀπαγγελίας), hic vero, rectius, ut conjicio, (28) : Συμμίκτων Ζητημάτων, ὅς, ὡς φησιν Εὐκαίρος ὁ ἀκουστής αὐτοῦ. Sunt autem hi iidem procul dubio libri, qui et apud illum memorati erant, quem secutus est Diogenes Laertius V, 32 : Ἐν τε τοῖς φυσικοῖς αἰτιολογικώτατος πάντων ἐγένετο μάλιστα, ὥστε καὶ περὶ τῶν ἐλαχίστων τὰς αἰτίας ἀποδιδόναι· διόπερ καὶ οὐκ ὀλίγα βιβλία συνέγραψε φυσικῶν ὑπομνημονευμάτων.

De his igitur ita statuendum esse arbitrator, non quasi unquam omne hoc genus librorum communi Ζητημάτων nomine inscriptum fuisset (Galenus enim, quum De simplic. medic. l. II, p. 474, Aristotelis et Theophrasti φυσικὰ ζητήματα nominat, aperte non librorum titulum protulit), sed procul dubio Eucærum illum, non minus ignotum ceteroquin hominem, quam Diarem, ad quem epistolas scripsisse fertur Aristoteles, ita summam omnium librorum indicasse, in quibus varias quæstiones tractaverat philosophus. Illud igitur « φυσικῶν, » quod additum reperitur in Vita Marciana, non magis urgendum est, quam quod in titulo nostræ collectionis Problematum a perlisque codicibus præbetur (1), quippe quæ non physicas tantummodo quæstiones continet. Ab isto vero LXXXII librorum numero, ut et hoc addam, non multum discrepat eorum summa, quos meras Problematum collectiones fuisse probabile est. Sunt autem hi, qui apud Diogenem Laertium inde a 109 ad 125 enumerantur, quorum summa LXVIII conficit volumina. Eorum numerum permagnum fuisse, etsi non definiat, testatur quoque Apulejus, qui, quum in oratione de Magia c. 37 primum locutus esset « de multijugis voluminibus Aristotelis περὶ Ζώων γενέσεως, περὶ Ζώων ἀνατομῆς, περὶ Ζώων ἱστοριῶν, » ita pergit : « Præterea Problemata innumera ejusdem, tum ex eadem secta ceterorum, in quibus id genus varia tractantur. » Sed hæc hæc hactenus.

Restat ut de iis locis videamus, in quibus ab aliis scriptoribus Aristotelis Problemata nominantur. Quorum hæc est conditio, ut major fere pars tales quæstiones respiciat, quæ in superstitionibus libris tractatæ non sunt, vel quibus si in iis reperiuntur, aliter responsum est, ita ut facile conjicias, collectionem vel duplo nostra amplio-rem (cf. Prantl l. l. et quæ diximus in libro *Die verlornen Schriften des Aristot.* p. 103, ss.), Aristotelis nomine olim inscriptam fuisse. Ce-

terum ex iis, quæ a nobis disputata sunt, satis erit perspicuum, auctoritatem Aristotelis, nostro quidem judicio, non minus incertam esse, quum de deperditis Problematum partibus agitur, quam quum de servatis.

Pauca hic adjicere liceat de Problematis primum in hac editione a v. cl. Bussemakero vulgatis, quæ iterum, multis in locis sive codicum quos contulit, sive et conjecturarum ope emendatiora H. Usenerus edidit, in hoc tantummodo fortasse non probandus, quod ea Alexandro Aphrodisiensi tribuit. Cf. *Alexandri Aphrodis. Problematum II, III et IV rec. H. Usener*, Berol. 1859. Ut vero ad Bussemakerum redeam, qui alia multa egregie disputavit, non perspexit vir doctissimus in Præfatione, p. XVIII, Plutarchum in *Natural. quæst.* c. 21, non e *Problem.* ined. s. II, 142 pendere, sed eodem illum fonte usum esse quo et *Problematum* auctorem, scilicet Historiis anim. VIII, 28. Contra vero quæ apud eundem Plutarchum duobus locis leguntur, *Natural. quæst.* c. 12 et *De primo frigido* c. 13, de quæstione sæpissime tractata : Διὰ τί τῆς θαλάττης ἑλαίω καταρραϊνομένης γίνεται γαλήνη, aperte eadem sunt ac quæ in *Probl.* ined. s. III, 29 tractantur. Præter hanc vero et altera est quæstio, cujus tanquam ex Aristotele desumptæ meminit Plutarchus, quam pæne eandem *Problemata* inedita exhibent. Cf. infra fr. 15.

Ceterum hic et illud addendum est, nonnullas quæstiones ex horum *Problematum* sectione altera desumptas, intermixto uno alterove Cassii Alexandrivi Aphrodisiensi problemate, in antiqua versione latina legi, quam e codice Bambergensi sec. X, cui titulus inscriptus est : *Incipit problema Aristotelis philosophi*, primus edidit Rosius, l. l. p. 666, collatis codd. Bruxelensi et Berolinensi, in quorum priori titulus legitur : *Interrogatio et responsio discipuli et magistri*. En conspectus quæstionum quæ ibi exhibentur, adscripto singularum fonte :

1 =	Aristot. Probl. ined. II, 1	1
2 =	"	2
3 =	"	3
4 =	"	4
5 =	"	5
6 =	Cassii Problemata,	5
7 =	Aristot. Probl. ined. II, 6	6
8 =	"	9
9 =	"	7
10 =	"	8
11 =	"	10

(1) Φυσικὰ Προβλήματα codd. apud Bekkerum C² K² N² γ² α² τ² ω, plerique additis κατ' εἶδος συναγωγῆς.

13 =	Cassii Problemata,	46
14 =	"	47
15 =	"	4
17 =	Aristot. Probl. ined. II,	12
18 =	"	13
19 =	Cassii Problemata,	50
20 =	"	49
21 =	Aristot. Probl. ined. II,	15
22 =	Cassii Problemata,	52
23 =	Aristot. Probl. ined. II,	19
25 =	"	20
28 =	"	14
29 =	Cassii Problemata,	56
30 =	Aristot. Probl. ined. II,	21
31 =	Alexandri Aphr. Probl. I,	99
34 =	Aristot. Probl. ined. II,	22
37 =	"	28
38 =	"	29
39 =	"	30
40 =	"	31
41 =	"	32

Quæstiones vero quæ tantummodo in latina illa versione occurrunt, integras adscripsimus, non quod magnum ex iis percipi posse fructum putavimus, sed ne quid omnino desideretur. Dedimus autem, quales, Rosio teste, in codice Bambergensi leguntur, Bruxellensis (B) et Berolinensis (C) varietate adscripta, neglectis tamen minoribus quibusdam orthographicis :

12 (deest in C). *Quare senecis (senes B) facilius jejunium ferunt. Resp. quia senecis (senibus B) dominantur (dominatur B) flegma et ipsa flegma (d. flegma quo eorum appetitus B) temperatur. Ideo (et ideo B) facilius jejunium (j. f. B) ferunt. Cf. Arist. Probl. ined III, 50, t. IV, p. 332, 16.*

16. *Quare superposita in ventrem epitima (epithima superposita ventri B supposita ventri epithima C) digestionem facit ciborum. Resp. quia calorem amplius prestat quam (quem BC) admodum et (et om. B) cataplasma calefaciendum (calefaciendo C) ventrem ciborum digestionem facit (dig. facit ciborum C. calefacto vero ventre dig. fit ciborum B).*

24 (deest in B et C). *Quare in tipicas febres dejactatur seeger. Resp. quia ex congregatur humoris foris calore rumpunt intrinsecus causa molesantur.*

26. *Quare luxurpis dicitur (quare in luxuriis debilitantur viri C. quare mulieris magis quam viri luxuriantur B). Resp. quia veris (viris B viri C) subitanea evacuatione (sub. facta evacuatio B. sub. facta evacuatione C) debilitantur fœmine autem additum (femina vero additur et C) ideo nutriuntur (debilitantur mulieribus autem additur B).*

27 (deest in C). *Quare si (si om. B) in febribus spasmo superveniet (spasmus si supervenerit B) mortale est. Resp. quia desiccatus (-tur B) corpus a febre spasmo supervenientem (f. si supervenerit spasmus B) contrahitur (et add. B) ideo mortalis (-le B) est.*

32 (deest in B et C). *Quare in dolore magno cum inflammatione facta oculi corrumpuntur. Resp. quia ex inflammatione humoris christalo id est humor expellitur et extrinsecus sub membranarum visum tenuem excertur. Cf. Cassii Probl. 16.*

33 (deest in B et C). *Quare vertebre exdiens (i supra x posito) non sudantur Resp. quia leverticis (o supra primum e posito) precinctus est aut extuat extinsor longior factus est, nervus igitur suplus non glutinatur.*

35 (deest in C). *Quare carnis (-nes B) porcina (-ne B) leviores sunt a pane. Resp. quia (que add. B) mixturata sunt uciora sunt tenues autem evanat tota vana sunt (autem vane sunt tote B).*

36 (deest in B et C). *Quare sudantes in luxoris deficient. Resp. in voluptate deficientes semina refunduntur et quod emanat violenter emittunt.*

42 (deest in C). *Quare lavantes in aquis calididis (in calida aqua B) inprimis venter eorum turbatur. R. quia ex ipsa egritudine ipsorum (acritudo eorum B) solvitur.*

43 (deest in C). *Quare in tibicas febres (quare tipicas febres habentes B) inprimis rigorem patiuntur. Resp. quia acer humor mordens (momordit B) membra acute (acute om. B) et (inde add. B) paviscent (expavescente B) natura ideo (ideo om. B) fit rigor.*

1 (314).

Simplic. in Arist. de Cælo II, 12, p. 502, B, 47 : Ἄλλὰ μὴν οὐδὲ ὡς ἐλελήθει γε αὐτοὺς (τοὺς παλαιοὺς ἀστρολόγους scil.) ἢ ἀνισότης τῶν ἀποστημάτων (τῶν σφαιρῶν τῶν πλανητῶν scil.) ἐκείνου πρὸς ἑαυτὸν, ἐνδέχεται λέγειν. Πολλὸμαρχος δὲ ὁ Κυ-

PROBLEMATA.

PROBLEMATA PHYSICA.

1.

At vero neque id dici potest latuisse antiquos astro-

logos planetarum sphaeras non æquali distantia inter semet ipsas abesse. Polemarchus enim Cyzicenus cognoscens quidem ipsam, eam parvipendere videtur, utpote non sensibilem, quod magis deligit circa ipsum medium in universo sphaerarum ipsarum positionem. Ostendit au-

ζικηνός γνωρίζων μὲν αὐτὴν φαίνεται, ὀλιγοῦρων δὲ ὡς οὐκ αἰσθητῆς οὐσης, διὰ τὸ ἀγαπᾶν μᾶλλον τὴν περὶ αὐτὸ τὸ μέσον ἐν τῷ παντὶ τῶν σφαιρῶν αὐτῶν θέσει. Δηλοῖ δὲ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς Φυσικοῖς Προβλήμασι προσαπορῶν ταῖς τῶν ἀστρολόγων ὑποθέσεσιν ἐκ τοῦ μὴ ἴσα τὰ μεγέθη τῶν πλανητῶν φαίνεσθαι· οὕτως οὐ παντάπασιν ἠρέσκετο ταῖς ἀνελιτούσαις, κἂν τὸ ἑμικέντρος οὐσας τῷ παντὶ περὶ τὸ μέσον αὐτοῦ κινεῖσθαι ἐπιγᾶγετο αὐτόν.

2 (315).

Plutarch. De facie in orbe lunæ c. 19, 11 : Ἀρίσταρχος δὲ τὴν διάμετρον τῆς σελήνης λόγον ἔχουσαν ἀποδείκνυσιν, ὃς ἐλάττω μὲν ἢ ἐξήκοντα πρὸς δεκαεννέα, μείζων δὲ πως ἑκατὸν ὀκτώ πρὸς τεσσαράκοντα τρία ἐστίν. Ὅθεν ἢ μὲν γῆ παντάπασιν τῆς ὄψεως τὸν ἥλιον ἀφαιρεῖται διὰ μέγεθος μεγάλη γὰρ ἢ ἐπιπρόσθησις καὶ χρόνον ἔχουσα τὸν τῆς νυκτός· ἢ δὲ σελήνη κἂν ὄλον ποτὲ κρύψη τὸν ἥλιον, οὐκ ἔχει χρόνον οὐδὲ πλάτος ἢ ἐκλείψις, ἀλλὰ περιφαίνεται τις αὐγὴ περὶ τὴν ἴτυν οὐκ ἕωσα βαθεῖαν γενέσθαι τὴν σκιάν καὶ ἄκρατον. Ἀριστοτέλης δὲ ὁ παλαιὸς αἰτίαν τοῦ πλεονάξις τὴν σελήνην ἐκλείπουσαν ἢ τὸν ἥλιον καθορᾶσθαι πρὸς ἄλλαις τισὶ καὶ ταύτην ἀποδίδωσιν· ἥλιον γὰρ ἐκλείπειν σελήνης ἀντιγράφει, σελήνην δὲ **. Ὁ δὲ Ποσειδώνιος ἐρισάμενος οὕτως κτέ.

3 (316).

Joan. Lydus de Mensibus c. 7, p. 92 Ræther : Τριῶν γὰρ εἶναι λεγομένων τῶν τῆς σελήνης ὁρόμων, ὀξείος, μέσου καὶ ἀνειμένου, δι' οὓς καὶ τριοδίτην τὴν Ἐκάτην (οἰοεὶ τὴν σελήνην) οἱ ποιηταὶ καλοῦσι, τριῖν ἑορταῖς τὸν μῆνα διελαβε (ὁ Νοῦμας scil.).... δευτέραν γάρ, ὡς Ἀριστοτέλης φησί, ποιεῖται τὴν πορείαν τὴν πρὸς τῷ χειμερινῷ τροπικῷ, βραδυτέραν δὲ τὴν πρὸς τῷ θερινῷ, ἑκατὴν δὲ τὴν πρὸς τῷ ἰσημερινῷ.

2.

Aristoteles vero antiquus ille, cur luna sæpius, quam sol deficere cernatur, causam inter alias etiam hanc posuit, quod sol lunæ interjectu obscuretur, luna vero (lacuna in cod. ita explenda videtur : terræ, quæ quum multo major sit sæpius illam obscurari).

4 (317).

Plutarch. De primo frigido c. 11 : Καὶ μὴν, ἀπάντων γε τῶν γινομένων ὑπὸ ψυχρότητος τοῖς σώμασι σφοδρότατον καὶ βιαιώτατον ἢ πῆξις οὐσα, πάθος μὲν ἐστὶν ὕδατος, ἔργον δ' ἀέρος· αὐτὸ μὲν γὰρ καθ' ἑαυτὸ τὸ ὕδωρ εὐδιάχυτον καὶ ἀπαγῆς καὶ ἀσύστατόν ἐστιν, ἐνταίνεται δὲ καὶ συναγεται τῷ ἀέρι σφιγγόμενον ὑπὸ ψυχρότητος... Καὶ δῆλόν ἐστι μάλιστα περὶ τὰς χιόνας· ἀέρα γὰρ μεθεῖσαι καὶ προαναπνεύσασθαι λεπτόν καὶ ψυχρόν, οὕτω βέουσιν. Ἀριστοτέλης δὲ καὶ τὰς ἀκόνας τοῦ μολίβδου τίμεισθαι φησὶ καὶ βρῖν ὑπὸ κρούου καὶ χειμῶνος, ὕδατος μόνου πλησιάζοντος αὐταῖς· ὁ δ' ἀήρ, ὡς ἔοικε, συναλευνὸν τὰ σώματα τῇ ψυχρότητι, καταθαυεὶ καὶ ῥήγνυσιν.

Non multum lucis obscurissimo loco affunditur e simili loco apud Plutarchum, a Xylandro jam collato, Quæst. conviv. VI, 8, 6 : Ὅτι δὲ τὸ ἐκψύχεσθαι οὐ πῆγνυσι μόνον, ἀλλὰ καὶ τήκει τὰ σώματα δῆλόν ἐστιν· ἐν μὲν γὰρ τοῖς μεγάλοις χειμῶσι ἀκόνας μολίβδου διατηρόμεναι, τό τε τῆς ἀφιδρώσεως, καὶ τὸ πολλοῖς μὴ πεινώσι συμπίπτειν τὴν βουλιμῖασιν, κατηγορεῖ μᾶλλον [ἀραιώσιν] καὶ ῥύσιν ἢ πύκνωσιν τοῦ σώματος.

Cf. Pseudo-Arist. Mirab. Auscult. c. 50 : Ἐὶν κασσύτερον τὸν Κελτικὸν τίμεισθαι φασὶ πολὺ τάχιον μολίβδου. Σημεῖον δὲ τῆς εὐτηξίας ἐστὶ τίμεισθαι δοκεῖ καὶ ἐν τῷ ὕδατι· χρωαίει γαῦν, ὡς ἔοικε, ταχύ. Τήκεται δὲ καὶ ἐν τοῖς ψύχεσιν, ὅταν γένηται πάγη, ἐγκατακλειόμενον ἐντός, ὡς φασὶ, καὶ συνουμένου τοῦ θερμοῦ τοῦ ἐνυπάρχοντος αὐτῷ διὰ τὴν ἀσθένειαν.

5 (318).

Plutarch. Quæst. conviv. VI, 5, § 1 : Ἄλλὰ μὴν περὶ τῶν χαλκίων, ἔφην, ἢ τῶν ἀκμόνων, οὓς ἐμβάλλοντες εἰς τὸ ὕδωρ, ψύχειν αὐτὸ καὶ στομοῦν δεκοῦσιν, εἰρημένον Ἀριστοτέλει, μνημονεύει.

3.

Celeriore, ut ait Aristoteles, conficit cursum luna circum solstitium hibernum, tardiore circa æstivum, æquabilem circa æquinoctium.

4.

Aristoteles etiam cotes plumbi colliquari scribit ac fluere præ gelu et hieme, sola aqua accedente. Aer autem, ut apparet, cogit corpora frigore, itaque dissipat et rumpit.

5.

Enimvero, inquam, de lapillis et incudibus, quod dixit Aristoteles, iis injectis aquam refrigerari et durari.

Αὐτὸ τοῦτο, ἔφη, μόνον ἐν προβλήμασιν εἶρηκε τὸ γινώμενον· εἰς δὲ τὴν αἰτίαν ἐπιχειρήσομεν ἡμεῖς.

Pro ἀκρόνων, ἀκρονῶν H. Steph. scribendum censuit. Infra apud Plutarchum § 4, eodem modo ἀκρονας legitur, ubi ἀκόνας legi debuit, sed § 6 recte αἰ δ' ἀκόναι, quod solum convenit capitis inscriptioni : Διὰ τίνα αἰτίαν οἱ χάλικες καὶ αἱ μολιβδίδες ἐμβαλλόμεναι ψυχρότερον τὸ ὕδωρ ποιῶσιν. E Plutarcho hausit Psellus apud Fabr. Bibl. gr. t. V, c. 154, cujus verba adscripta margini codicis Stobæi Farnes. edita sunt apud Heeren. p. 464, t. II : Τοῦτο τὸ ζήτημα Ἀριστοτέλης ἐν Προβλήμασιν ἐπιχειρήσας θεωρεῖσθαι, οὐκ ἐλύσατο (ita Fabric. ἐμέμψατο Heer.). Ἔστι γὰρ ἐν δυσθεωρήτοις. Cf. Dæhner, *Quæstiones Plutarcheæ*, Lipsiæ 1840, p. 4, qui totum hunc locum emendavit. In Pseudo-Aristotelis quoque Problematis non raro quæstiones absque solutione propositæ reperiantur. Cf. Prantl. l. l. p. 351.

6 (319).

A. Gellius Noct. Att. XIX, 5 : *Erat nobiscum vir bonus ex Peripatetica disciplina bene doctus et Aristotelis unice studiosissimus. Is nos aquam multam ex diluta nive bibentes coercebat severiusque increpabat. Adhibebat nobis auctoritates nobilium medicorum et cumprimis ARISTOTELIS philosophi, rei omnis humanæ peritissimi, qui aquam nivalem frugibus sane et arboribus fecundam diceret, sed hominibus potu nimio insalubrem esse tabemque et morbos sensim atque in diem longam visceribus inseminare. Hæc quidem ille ad nos prudenter et benevole et assidue dictabat. Sed quum bibendæ nivis pausa fieret nulla, promit e bibliotheca Tiburtis, quæ tunc in Herculis templo satis commode instructa libris erat, Aristotelis librum eumque ad nos affert et huius saltem, inquit, viri sapientissimi verbis credite, ac desinite valetudinem vestram profligare. In eo libro scriptum fuit, deterrimam esse potu aquam e nive itemque solidius latiusque concretam esse eam, quam χρύσταλλον Græci appellant causaque ibi est adscripta hujuscemodi : « Quoniam quum*

« aqua frigore aeris duratur et coit necesse est fieri vaporacionem et quandam quasi auram tenuissimam exprimi ex ea et emanare. Id autem, inquit, in ea levisimum est, quod evaporatur. Manet autem quod est gravius et sordidius et insalubrius : atque id pulsu aeris verberatum in modum coloremque spumæ candidæ oritur. Sed aliquantum, quod est salubrius, difflari atque evaporari ex nive, indicium illud est, quod minor fit illa quæ ante fuerat quam concreta sceret. » Verba ipsa Aristotelis ex eo libro paucis sumsi et adscripti : Διὰ τί τὰ ἀπὸ χιόνος καὶ χρυστάλλων ὕδατα φαῦλά ἐστιν ; Ὅτι παντὸς ὕδατος πηγυμένου τὸ λεπτότατον διαπνεῖται καὶ κουφότατον ἐξερμίζει. Σημεῖον δέ, ὅτι ἑλαττον γίνεται ἢ πρότερον ὅταν ταχῆ παγῖν ἀπεληλυθότος οὖν τοῦ υγιεινοτάτου ἀνάγκη εἶναι τὸ καταλειπόμενον χειρὸν εἶναι.

Gellium expressit Macrobius Saturn. Serm. VII, 62, qui tamen pro *ex eo libro*, recte in *physicis questionibus suis*, posuit.

7 (320).

Plutarch. Quæst. natur. c. 2 : Διὰ τί μᾶλλον ὑπὸ τῶν θετίων ἢ τῶν ἐπιρρῶτων ὑδάτων τὰ δένδρα καὶ τὰ σπέρματα πέφυκε τρέφεσθαι ; Πότερον, ὡς Λάϊτος ἔλεγε, τῇ πληγῇ τὰ ὄμβρια διυστάντα τὴν γῆν πόρους ποιεῖ, καὶ διαδύεται μᾶλλον εἰς τὴν βλῆαν ; ἢ τοῦτε μὲν οὐκ ἀληθές, ἀλλ' ἔλαθε τὸν Λάϊτον, ὅτι καὶ τὰ λιμναῖα φυτὰ, τύφη καὶ φλέων καὶ θρύσον, ἀναυξῆ καὶ ἀβλαστῆ μένει, μὴ γενομένων ὄμβρων καθ' ὄραν· τὸ δὲ τοῦ Ἀριστοτέλους ἀληθές, ὅτι πρόσφατόν ἐστι καὶ νέον ὕδωρ τὸ ὑόμενον, ἔωλον δὲ καὶ παλαιὸν τὸ λιμναῖον ; Cf. ib. c. 33 (ex translatione Gyberti Longolii) t. II. p. 1125 ed. Dübner. : *Quare aqua de puteis hausta minus alit quam quæ de fonte aut cælo manat?*

8 (321).

Plutarch. Quæst. conviv. VI, 4, 1 : Διὰ τίνα αἰτίαν τὸ φρεατίδιον ὕδωρ ἀρυσθῆν, ἐὰν ἐν αὐτῷ τῷ τοῦ φρέατος ἀέρι νυκτερεύσῃ, ψυχρότερον γίνεται ; Ψυχοπότῃ ζένω τρυφῶντι παρυσεύσαν οἱ θεράποντες ἐκ τοῦ φρέατος ὕδωρ ψυχρότερον ἀρυσάμενοι

puto te memoria tenere. Hoc ipsum, inquit, in Problematis memoravit, ut rem tantum narraret quæ fit : nos autem causam indagabimus.

7.

Cur a pluviis aquis potius quam a fluentibus arbores et semina assolent nutriri? An quia, ut Laito visum est, imbres terram suo ictu divellent, meatus efficiunt, per quos aqua facilius ad radicem penetret? An hoc verum non est, sed ignoravit Laitus etiam palustres stir-

pes, ut sunt typha, phleon et ulva, neque germinare neque augecere ubi imbres suo tempore non decidunt; sed potius verum est quod Aristoteles dixit, novam et recentem esse aquam pluviam, veterem et exoletam lacuum?

8.

Quæ sit causa, cur e puteo hausta aqua, si in ipso putei aere pernoctet, frigidior reddatur? Hospiti, qui frigidam bibere solebat et in ea re luxuriabatur, fanuli

γὰρ ἀγγεῖοι καὶ κρεμάσαντες τὸ ἀγγεῖον ἐν τῷ φρέατι τῆς πηγῆς μὴ ἀπτόμενον, εἶασαν ἐπινωκτερεῦσαι καὶ πρὸς τὸ δεῖπνον ἐκομίζετο τοῦ προσφάτου ψυχρότερον. Ἦν δὲ ὁ ξένος φιλόλογος ἐπιεικῶς καὶ τοῦτο ἔφη, λαθεῖν ἐκ τῶν Ἀριστοτέλους, μετὰ λόγου κείμενον, εἶναι δὲ τοιόνδε τὸν λόγον. Πᾶν ὕδωρ προθερμανθὲν ψύχεται μᾶλλον, ὡςπερ τὸ τοῖς βασιλεῦσι παρασκευαζόμενον, ὅταν ἐψηθῆ μέχρι ζέσεως, περιωρεῖουσι τῷ ἀγγεῖω χιόνα πολλήν, καὶ γίνεται ψυχρότερον ὡςπερ ἀμέλει καὶ τὰ ἡμέτερα σώματα λουσαμένων περιψύχεται μᾶλλον· ἡ γὰρ ὑπὸ τῆς θερμότητος ἀνεσις πολύπορον τὸ σῶμα καὶ μανὸν ἀπειργασμένη πολλὴν δέχεται τὸν ἔξωθεν αἶρα, καὶ βριαυτέραν ποιεῖ τὴν μεταβολήν· ὅταν οὖν ὑποπλασθῆ ὑπὸ τῆς πηγῆς τὸ ὕδωρ ἐν τῷ αἰερί προθερμανθὲν, περιψύχεται ταχέως.

Similia legas in Arist. Meteor. I, 12 § 17 : Συμβάλλεται δ' ἔτι πρὸς τὴν ταχυτητα τῆς πήξεως καὶ τὸ προθερμανθῆναι τὸ ὕδωρ. Magis etiam cum Plutarcho facit Alexander Aphrodis. in Arist. Meteor. fol. 86 verso : Καὶ οἱ ψύχοντες δὲ τὸ ὕδωρ τῆ τῆς χιόνος ἔξωθεν περιθίσει τῷ ἀγγεῖω, ἐν ᾧ τὸ ψυχόμενον ἔστι, προθερμῆσαντες ὡς ὅτι μάλιστα τὸ ἐγγεόμενον ὕδωρ εἰς αὐτὸ οὕτως ἐγγέουσι, ὡς ἄττον τοῦ προθερμασμένου ψυχομένου. Ἄλλὰ καὶ δύο ἀγγεῖων εἰς φρένα (e Plutarcho corrigendum est φρέαρ) ἐγκρεμασθέντων ὁμοίων τε καὶ ὕδωρ ἐχόντων, ἀλλὰ τοῦ μὲν θερμόν, τοῦ δὲ ψυχρόν, ψυχρότερον γίνεται τὸ ἔχον τὸ προθερμασμένον. Hinc profecto colligas hospitem illum, quamvis a Plutarcho laudetur, ὡς ἀνδρικῶς καταμνημονεύσας (l. l. s. II), aliquid eorum oblitum esse quæ ab Aristotele dicta fuerant, unde factum est ut Plutarcho de quæstionis solutione dubitaverit. Cf. etiam Olympiodorum, l. l. f. 21 recto.

aquam de puteo frigidiorē hoc modo reddebant : vas, quo hausta erat aqua, in puteo suspenderunt, ita ut superficiem aquæ non contingeret, itaque per noctem reliquerunt : postridie ad cœnam allata, recenti erat frigidior. Erat autem is hospes satis literatus, aiebatque hoc se desumiasse ex Aristotele, ubi addita ratione legeretur. Rationem autem esse talem. Omnīs aqua prius calefacta magis refrigeratur ; ut ea quæ regibus paratur, igni admota dum ferveat, vase dehinc multa nive accumulata circumdato frigidior redditur : sicut etiam nostra utique corpora, ubi laverimus, facilius frigescunt : quia laxatio a calore accidens corpus multis meatibus patens ac rarum fecit ; ut jam externum aerem confertim recipiens, vehementius mutetur. Ergo aqua quum subducta sit e puteo, in aere primum calefacta, celerius undique refrigeratur.

9.

Cur aqua potabili melius eluantur vestes, quam ma-

9 (322).

Plutarch. Quæst. conviv. I, 9 : Διὰ τί τῷ ποτίμῳ βέλτιον ὕδατι ἢ τῷ θαλαττίῳ πλύνεται τὰ ἱμάτια;... Ἄλλ' εἰπέ δι' ἣν αἰτίαν Ὀμηρος ἐν τῷ ποταμῷ πλύνουσαν, οὐκ ἐν τῇ θαλάττῃ, καίπερ ἐγγύς οὔσῃ, τὴν Ναυσικίαν πεποιήκε, καίτοι θερμότεραν γε καὶ διαφανεστέραν εἰκὸς καὶ ῥυπτικωτέραν εἶναι. Καὶ ὁ Θέων· Ἄλλὰ τοῦτό γε, εἶπε, τῷ γεῶδες Ἀριστοτέλης πάλαι διαλέλυκεν, ὃ προβέβληκες ἡμῖν. Καὶ γὰρ τῇ θαλάττῃ τὸ τραχὺ καὶ γεῶδες ἐνδιεσπαρται, καὶ τοῦτο ποιεῖ τὴν ἀλυκότητα μεμιγμένον ἢ καὶ μᾶλλον ἢ θάλαττα τοὺς τε νηρομένους ἐξαναφέρει, καὶ στέγει τὰ βάρη, τοῦ γλυκέος ἐνδιδόντος διὰ κοφύτητα καὶ ἀσθνεῖαν· ἔτι γὰρ ἀμικτον καὶ καθαρόν· ἔθεν ἐνδύεται διὰ λεπτότητα, καὶ διεξίον τῷ θαλαττίῳ μᾶλλον ἐκτῆκει τὰς κηλίδας. Ἦ οὐ δοκεῖ σοι τοῦτο πιθανῶς λέγειν Ἀριστοτέλης; Πιθανῶς, ἔφη ἐγώ, οὐ μὴν ἀληθῆς... Ib. s. III, § 3 : Λιπαρὰ δὲ ἡ θάλαττα, τοῦτο ἂν αἴτιον εἴη μάλιστα τοῦ μὴ καλῶς πλύνειν. Ὅτι δὲ ἔστι λιπαρά, καὶ αὐτὸς εἶρηκεν Ἀριστοτέλης· οἱ τε γὰρ ἄλλες λίπος ἔχουσι καὶ τοὺς λύχνους βέλτιον παρέχουσι καιόμενους· αὐτῆ τε ἡ θάλαττα προσωινωμένη ταῖς φλοῖι συνεκλάμπει, καὶ καίεται μάλιστα τῶν ὑδάτων τῷ θαλαττίῳ... Ib. s. IV, § 1 : Καὶ ὁ Θέων ὑπολαβῶν, Οὐδέν, ἔφη, λέγεις Ἀριστοτέλης γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ πρὸς τοὺς ἐν θαλάττῃ λουσαμένους τάχιον ἀποξηραίνεσθαι τῶν γλυκέσι χρησαμένων, ἂν ἐν ἡλίῳ στῶσι.

E Plutarcho hæc expressit Macrob. Saturn. Serm. VII, 13. Plutarchum vero collectione Problematum Aristoteleorum nostræ similitudinem esse demonstrant cum quæ in illa occurrit s. XXIII, 13, 7, 15, 32, tum præsertim decimum ejusdem sectionis problema, quod ἐν τῷ αὐτῷ

rina... Verum hoc expedi, cur Homerus Nausicaam fecerit in fluvio, non in mari lavantem, quod tamen erat in propinquo; quum quidem appareat marinam aquam, quippe calidiorē et pellucidiorē majore vi tergendæ præditam esse. Ibi Theo, Atqui hanc nobis, inquit, abs te propositam quæstionem jam pridem Aristoteles explicavit per terrestrem portionem. Etenim mari permixtæ sunt partes asperæ atque terrestres, unde salsugo efficitur. Atque ideo mare et facilius in summo fert natantes et onera sustinet : quum dulcis aqua ob levitatem et imbecillitatem iis codat : hæc enim adhuc sincera est et impermixta; quare facile in vestes sua tenuitate penetrat, rursusque persuens magis quam marina maculas eluit. Aut est cur non videatur tibi Aristoteles hoc probabiliter dixisse? Probabiliter sanc, inquam ego, at non vere... Pingue autem est mare : id igitur præ ceteris omnibus in causa esse puto, quod aqua ejus non bene eluit. Pinguem vero esse aquam marinam ipse Aristoteles expo-

βελῶν exstitisse affirmat Plutarchus. Cf. Quæst. conviv. VI, 9, 3 coll. Problem. III, 21. De Homericis autem Quæstionibus non erat cur olim cogitaret Nitzschius.

10 (323).

Michael Psellus, De omnifaria doctrina c. 134 (in Fabr. Bibl. gr. t. V ed. Hamb. 1723) : Τίς ἡ αἰτία δι' ἣν ὅταν εἰς θάλασσαν ἐμπέση κεραυνός, ἄλλες ἐξανθοῦσι; Πηγνόμενον τὸ θαλάσσιον ὕδωρ τοὺς ἄλλας ποιεῖ, πήγνυται δὲ τοῦ κεραυνοῦ ἐμπροσθέντος ἐν τῇ θαλάσῃ καὶ τὸ γλυκὺ καὶ πότιμον ὕδωρ ἐξάγοντος. Ὅθεν τὸ μὲν λεπτόν καὶ πότιμον ὕδωρ οὐθ' ὑπὸ ἡλίου καιόμενον πήγνυται οὐθ' ὑπὸ κεραυνοῦ, τὸ δὲ ἄλμυρόν ὑπ' ἀμφοτέρων τοῦτο πάσχει καὶ μάλιστα ὑπὸ κεραυνοῦ· θειῶδες γὰρ ὂν τὸ κεραυνίου πῦρ, ὅταν εἰς τὴν θάλασσαν ἐμπέση, ἐξατμίζει μὲν καὶ ἀναζηραίνει τὸ πότιμον, πήγνυσι δὲ τὸ γεῶδες καὶ ἄλμυρόν. Ὅθεν ἀσηπτα μὲν οἱ κεραυνοὶ τὰ σώματα ποιοῦσι, ἀσηπτα δὲ οἱ ἄλλες, ἐκτηκομένης ὑπ' αὐτῶν τῆς υγρότητος. Ταύτην τὴν αἰτίαν καὶ Ἀριστοτέλης ὁ φιλόσοφος τίθησιν τε καὶ ἀποδέχεται καὶ οἱ κρείττους τῶν φυσικῶν.

Eadem e cod. Farnesiano Eclogarum Stobæi edita sunt ab Heerenio, t. II, p. 465, apud quem post ἀσηπτα δὲ οἱ ἄλλες, διαφυλάττουσι additur.

11 (324).

Plutarch. Quæst. conviv. III, 7, 3 : Διὰ τί τὸ γλεῦκος ἥκιστα μεθύσκει;... Ἡ τε βαρύτης ἐστὶ τοῦ γλεῦκος, ὡς Ἀριστοτέλης φησίν, ἢ διακόπτουσα τὴν κοιλίαν, καὶ τὸ πολὺ συμβαίνειν πνευματώδες καὶ

suit : nam et salibus inest pingue quippiam; et luccernæ melius ardent sale injecto : et injecta in flammam aqua marina una exardescit; neque ulla est alia aqua quæ perinde incendatur... Nihil dicis, inquit Theo : nam eodem in libro Aristoteles affirmat, qui in mari laverint, eos celerius siccati si in sole steterint, quam qui in dulci aqua.

10.

Quid sit causæ, quare si fulmine tangatur mare sal emergat? Ex aqua marina coagulata fit sal. Coagulatur autem si fulmine tacta fuerit, idque dulcem atque potabilem aquam subduxerit. Nam tenera quidem ac potabilis aqua nec sole urente, nec fulmine incidente coagulatur : marina autem utroque modo, maximeque a fulmine. Ignis enim ejus sulfureus in mare delatus potabilem aquam absumit atque in vapores abigit, terream autem ac salinam coagulat. unde et corpora fulmine tacta incorruptibilia sunt, et salis ope a putredine conservantur, humore per illum exsiccat. Hanc causam et Aristoteles

ὕδατῶδες ὂν τὸ μὲν εὐθὺς ἐκπίπτει βιαζόμενον, τὸ δὲ πέφυκε τὸ ὕδατῶδες ἀμβλύτερον ποιεῖν τὸν οἶνον. Παλαιώσις δὲ ἐπίτασιν ἐμποιεῖ, ἐκχρῖνομένου τοῦ ὕδατῶδους· καὶ γίνεται μέτρω μὲν ἐλάττων ὁ οἶνος, δυνάμις δὲ σφοδρότερος. Non nominato Aristotele hæc expressit Macrobius Saturn. VII, 7, 18-20.

12 (325).

Galenus, De simpl. medic. temperam. et usu, IV, 13, t. IX, p. 661, ed. Lips. : Ἐπὶ δὲ τῶν ὀξείων ἰσως ἂν τῶν δόξειε λείπειν ὃ τινὰς καὶ τῶν ἐλλογίμων ἰατρῶν ἐξηπάτησεν· τῶ γὰρ τοὺς οἶνους τοὺς ἀσθενεῖς ἐν τε τῷ ἥρι καὶ τῷ θέρει μεταβάλλειν τε καὶ δξύνεσθαι, χειμῶνος δ' ἐν ταῖς οἰκείαις φυλάττεσθαι ποιότησιν, ὑπὸ θερμοῦ τισὶν ἔδοξεν ἢ ὀξύτης γενναῖσθαι. Συναύξει δ' αὐτῶν τὴν ὑπόληψιν ὃ τε κινήθεις σφοδρότερον οἶνος ὃ τ' ἐν τοῖς πλοίοις μετακομισθεὶς πορρώτερον· καὶ γὰρ οἱ τοιοῦτοι πάντες, ὅταν ἀσθενεῖς ὦσιν, δξύνονται τάχιστα... p. 662 : Ζητήσεται γὰρ ὁ λόγος τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ὑπὸ τῆς ἐξωθεν θερμότητος ὃ φύσει ψυχρὸς καὶ ἀσθενὴς οἶνος ἐλέγχεται, καίτοι τοῦτο γε αὐτὸ τὸ ῥῆμα τὸ ἐξελέγχεται ῥηθὲν ἀπάσας τὰς εἰρημνάς ἀπορίας ἐπιλύεται. Παραπλήσιον γὰρ τι συμβαίνει τοῖς οἶνοις, ὅσοι φύσει ψυχρότεροι καὶ ὕδατῶδέστεροι τυγχάνουσιν ὄντες, οἷον τι καὶ ταῖς μικραῖς καὶ ἀσθενεῖσι φλοξί. Καὶ γὰρ καὶ ταύτας ἐν ἡλίῳ καταθεῖς ἰσχυρῶ· τελείως ἀμυδρὰς ὄψει γιγνομένας, ἢ καὶ παντάπασιν ἀποσβεννυμένας. Οὕτω δὲ καὶ λύχον καιόμενον εἰ ποῦ ἄλλῃ φλογὶ σφοδρῆ καὶ μεγάλῃ παραθεῖς, εἴτ' ἐν ἡλίῳ καταθεῖς ἰσχυρῶ, μαραινόμενόν τε καὶ διαφορούμενον αὐτίκα θεάσῃ. Καὶ μὲν δὴ καὶ εἰ ῥιπίλοις ἰσχυρῶς ἀσθενῆ

philosophus ponit probatque et præstantiores quique physicorum.

11.

Cur mustum minime inebriet... Gravitas musti, ut ait Aristoteles, penetrat ventrem; et quia in musto reliquum est multum aerei, multum aquosi; quorum illud statim vi facto exitu abit; hoc, aquosum, meraciores vini partes languidiores reddit : inveteratio autem intentionem affert, excreto aquoso; sitque vinum sic minus ad mensuram, vi autem validius.

12.

At in acidis deesse fortasse etiamnum videatur, quod eximios quosdam medicos fefellit. Nam eo quod vina invalida vere atque æstate alterentur atque acescant, hieme vero suas servent qualitates, hinc adeo quibusdam a calore aciditatem nasci visum est. Quorum auget opinionem et quod vehementius motum est vinum et quod longius in navigiis advectum, talia enim omnia quum infirma fuerint, celerrime acescunt... Quippe cau-

καὶ μικρὰν φλόγα, θάττον ἀποσβέσεις αὐτὴν ἢ αὐξήσεις. Οὐτε γὰρ κίνησιν οὔτε θερμασίαν ἰσχυρὰν ἀσθενὴς ὑπομένει φύσις, ἀλλὰ διαφορεῖται πρὸς αὐτῆς μᾶλλον ἢ αὐξάνεται... Ib. p. 664 : 'Ἄλλ' οἱ γε περὶ Θεοφράστον καὶ Ἀριστοτέλην τὴν τ' ἐμπειρίαν ἐπὶ πλέον ἐκτείναντες καὶ διὰ τὴν ἐν φυσιολογίᾳ γυμνασίαν ἀκριβέστερον ἅπαντα διαρθρώσαντες, ἀλλὰ τε τοιαῦτα πολλὰ καὶ περὶ τῶν οἴνων ἡμᾶς εἰδίδαν ὡς ὁμοίον τι τοῖς ἡμῶν αὐτῶν πάσχειν σώμασιν· ἢ γὰρ οὐχὶ καὶ ταῦτα θεώμεθα παρὰ τὸ πως ἔχειν ἀσθeneίας ἢ βίωμης ὑπὸ τῶν αὐτῶν ὀνιάμενα καὶ βλαπτόμενα; καὶ γὰρ καὶ γυμνάσια σφοδρὰ καὶ ἥλιος ἰσχυρότερα μὲν ἐργάζεται τὰ θερμὰ καὶ βωμάλια σώματα, καταβάλλει δὲ καὶ διακροεῖ καὶ καταψύχει τὰ μὴ τοιαῦτα, καὶ τῶν οἴνων τοὺς μὲν θερμούς φύσει καὶ κίνησις βριτίουσα καὶ ἥλιος ἐκθερμαίνων καὶ φλόγες πλησίον καίόμενα πεπαίνουσι θάττον· ὅσοι δὲ ψυχρότεροί εἰσι καὶ ὕδατωδέστεροι, τούτους ἐξελέγχει τε τὰ τοιαῦτα πάντα καὶ θάττον ἀναγκάζει πάσχειν ἢ μικρὸν ὑστερον ἐμελλε πείσεσθαι. Φυλάττεται μὲν γὰρ ἕκαστον τῶν ὄντων ἐπὶ τῆς οἰκείας φύσεως οἰκείῳ θερμῷ, διαφθείρεται δὲ πρὸς τὴν ἐξωθεν ἀμετρίαν ἢ τοι θερμότητος ὀθνεῖα ἢ ψύξεως πλεονεξία. De igne ab igne multo aut sole extincto conferri potest Arist. Problem. III, 26, p. 133, 34; 5, p. 127, 43; 23, p. 132, 42; de caloribus in vinum Meteorol. IV, 10.

13 (326).

Galen. De simpl. medic. I, 19, t. XI, p. 413 : 'Ἐπὶ δὲ τὰ λοιπὰ τῶν ὑγρῶν φαρμάκων ἤδη μεταβαίνωμεν, ὧν ἐν τοῖς μάλιστα περὶ ὄξους ἡμρισθήτηται, τῶν μὲν ψυχρὸν εἶναι λεγόντων αὐτό, τῶν δὲ θερμόν, ἐνίων δὲ τινὰ μὲν θερμότητα ὀδόντων αὐτῶ,

τινὰ δ' ἀφαιρουμένων, ὥσπερ οἱ λέγοντες οἶνον πνεῦμα καὶ νεκρὸν εἶναι τὸ ὄξος· οὗτοι γὰρ ἀπολωλεκέναι μὲν αὐτὸ φασι τὴν οἰκείαν οἴνου θερμότητα, σηκιδωνώδη δὲ τινὰ προσειληφέναι. — Ib. IV, 3, p. 629 : 'Ἔτι δὲ τούτων μᾶλλον ἐπὶ ὄξους θαυμάζουσιν (οἱ πλείστοι τῶν τὰ τοιαῦτα ζητησάντων scil.), εἰ τομῶμεν αὐτὸ λέγειν ἀπολωλεκέναι μὲν τὴν ἐμφυτοῦ τοῦ οἴνου θερμότητα, τὴν δ' ἐκ σήψεως ἔχειν, ὅπερ ὃ καὶ Ἀριστοτέλει καὶ Θεοφράστῳ δοκεῖ· τὰ μὲν γὰρ οἰνώδη μόρια τοῦ οἴνου κατὰ τὴν εἰς ὄξος μεταβολὴν ἀποψύχεται, τὸ δ' ὕδατωδὸς περιπτώμα σπόμενον ἐπίκτητόν τινα ἴσχει θερμότητα, ὥσπερ καὶ τᾶλλα πάντα τὰ σακέντα. Καὶ γίγνεται σύνθετόν τι τὸ ὄξος ἐξ ἐναντιωτάτων ταῖς δυνάμει μορίων, τῶν μὲν ἀπεφυγμένων, τῶν δὲ θερμῶν, ὥσπερ αἱ τῶν καυθέντων ξύλων τέφρα παῖσαι. Καὶ γὰρ ἐν ἐκείναις τὸ μὲν οἶον ἐμπύρευμα κατὰ μικρὰ μόρια παρέσπαρται, καὶ τοῦτο μὲν ἱκανῶς ἐστὶ θερμόν, τὸ δ' ἄλλο πᾶν γεωδὲς τε καὶ ψυχρόν. Καὶ διὰ τοῦτο ἐπειδὴν ὕδατι βραχέισα τέφρα διὰ τινων σωμάτων ἀραιῶν συμμέτρως ἡθῆται, συναποφέρεται μὲν ἐν τῷδε τὰ θερμὰ καὶ ἐριμέα μόρια, τὸ δ' ὑπολοιπὸν οὐκέτι θερμόν ἐστιν ἐναποθέμενον τῷ ὕδατι τὰ πυρώδη μόρια. Καλοῦσι δὲ τὸ τοιοῦτον ὕδωρ οἱ ἄνθρωποι κονίαν, ἀνάλογον τῇ θαλάττῃ καὶ ἄλμῃ, διαθέσεως καὶ γενέσεως ἕνεκα καὶ δυνάμεως. Ἐκεῖνα μὲν γὰρ ἐξ ὕδατος καὶ ἄλων σύγχεται, τὸ δὲ περιπλύνον ὕδωρ τὴν τέφραν σύνθετον ἐξ αὐτοῦ καὶ ὦν ἐπιπνέγκατο μορίων γενόμενον οὕτως ἀπειργάσατο τὴν ὀνομαζομένην κονίαν, ἣν εἰ μὴ φάνοντες ἐγινώσκωμεν, ὡς ἐξ ὕδατος τε καὶ τῶν αἰθαιωδῶν μορίων τῆς τέφρας ἐγένετο, τὰχ' ἂν ὑπελαμβάνομεν ἀπλοῦν καὶ ἀσύνητον ὑπάρχειν σῶμα. Τοιοῦτον γάρ τι κατὰ τοῦ ὄξους πεπόνθαμεν, οὐ δυνάμενοι οἱ αἰ-

sam sermo scrutabitur, propter quam vinum natura frigidum et invalidum ab extrinseco arguatur calore. Quamquam per verbum arguatur jam dictum omnes prius dictæ ambiguitates dissolvantur. Persimile enim quid vinis accidit, quæ natura frigidiora aquosioraque sunt, quale flammis exiguis et imbecillis, quippe si eas ad solem fervidum exponas aut prorsus obscurari aut denique etiam extinguere conspicias. Sic quoque si ardentem lucernam aut juxta flammam vehementem magnamque deponas, aut ad solem fervidum exponas, marcescere utique ac dissipari profinus videbis, quin etiam si validius ventilaveris infirmam parvamque flammam, citius eam extinxeris quam inauxeris, natura enim infirma validum neque motum neque calorem sustinet, verum ab iis dissipatur potius quam augetur... At Theophrastus atque Aristoteles experientiam etiam ulteriorem nacti et in perscrutandis naturæ rationibus exercitatiores ac diligentius omnia distinguentes, cum multa hujusmodi tum vero de vinis nos docuerunt, quod simile illis ac corporibus nostris accidat. An non enim et ipsa quoque,

prout aut robusta sunt aut imbecilla, ab iisdem tum jvari tum lædi conspiciunt? Etenim ut exercitia valida et sol calida atque robusta corpora etiam validiora efficiunt, prosternunt autem et digerunt refrigerantque que non sunt ejuscemodi, sic vina natura calida motus velut ventilans, sol excalefaciens, flammæque juxta ardentes celerius concoquunt. Quæ vero frigidiora sunt et dilutiora, eorum arguunt omnia id genus imbecillitatem celeriusque perpeti cogunt quæ alioqui post passura essent. Quippe quum ita comparatum sit, ut res quælibet in propria servetur natura calore proprio, corrumpatur autem ab immoderatione extrinseca, nempe caloribus alieni aut frigoris abundantia.

13.

Sed ad reliqua nunc liquorum medicamentorum transibimus, inter quæ vel maxima est controversia de aceto, aliis frigidum, aliis contra calidum adstruentibus: nonnullis calorem quidem quandam illi concedentibus, sed quandam etiam auferentibus, velut qui acetum vinum esse mortuum asserunt. Nam hi propriam vini ca-

σθήσεως ἰδεῖν τὴν γένεσιν, ἀπιστοῦμεν τῷ λόγῳ. — Ib. IV, 12, p. 657 : Διενήνοχε μέντοι τὴν δύναμιν κατὰ τοσόδε ὄμφακος χυλὸς ὄξους, ὅτι τῷ μὲν ὄξει προσέρχεται τις ἐκ σηπεδονώδους θερμότητος δριμύτης· καὶ διὰ τοῦτο καλῶς ἔλεγεν Ἀριστοτέλης αὐτῷ (corrig. pro αὐτῷ) τὸ μὲν οἰκείον τοῦ οἴνου θερμὸν ψυχρὸν ὑπάρχειν, τὸ δ' ἐπίκτητον θερμὸν.

14 (327).

Galen. De simpl. medic. I, 26, t. XI, p. 426 : Δι' αὐτὸ γὰρ δὴ τοῦτο καὶ πόρρωθεν ἀρχεσθαι τῆς τῶν δυνάμεων ἐξετάσεως ἐκώλουον, ὅτι περιπίπτειν ἀναγκαῖόν ἐστι φυσικοῖς προβλήμασιν οὐ σικιρὰς ἔχουσιν ἀπορίας· ἡμῖν δὲ νῦν οὐχ ὡς φυσικοῖς ἀνδράσι πρόκειται πάντων τῶν πραγμάτων τὰς αἰτίας ἐξευρίσκειν, ἀλλὰ τὰς δυνάμεις τῶν φαρμάκων ἐπιγνώσκειν... p. 427 : Ἐπειδὴν πρῶτον εὗρωμεν τὸ πρὸς αὐτῶν χρηστόν, ἀποχωρεῖν δεῖ προβλημάτων φυσικῶν, ἀπορίας ἔχόντων συχνάς. Ἰπὸ τίνος γὰρ κράσεως ἐν τῷ καθόλου πέφυκεν ὀξύτης καὶ γλυκύτης καὶ πικρότης ἀλυκότης τε καὶ αὐστηρότης καὶ δριμύτης ἐκάστη

τε τῶν ἄλλων ποιότητων γίνεσθαι, καὶ αὐτοῖς τοῖς φυσικοῖς ἀνδράσι ζητοῦσιν ἀπορίαί μέγισταί τε καὶ πάμπολλαι κατὰ τοὺς λόγους ἀναφαίνονται. Ταῦτας οὖν ἐγὼ φυλάττεσθαι παραινῶ καθάπερ τινὰ κρημνόν, ἔχοντάς γε λεωφόρον ὁδόν, ἢ κρίνειν ἐγγωρεῖ τὰ φάρμακα... c. 30, p. 434 : Ἐπεὶ πόθεν, ὡς πρὸς θεῶν, ὅτι θερμὸν ἐστὶ τὸ πῦρ ἴσμεν, ἐκ τίνος συλλογισμοῦ μαθόντες ἢ διὰ ποίας ἀποδείξεως πιστωσάμενοι ; πόθεν δ' ὅτι ψυχρὸς ὁ κρύσταλλος ἀλλοθεν ἢ ἐκ τῆς αἰσθήσεως ἐμάθομεν ; εἰτὰ τις ταύτην ἐάσας ἀναπίμπλησι τὰ βιβλία προβλημάτων φυσικῶν. Ἡ οὐκ ἐξ ἐκείνων ἐστὶ καὶ τὸ διὰ τίνα αἰτίαν ἀναζυμοῖ τὴν γῆν τὸ ὄξος ; ἔνεστι γὰρ οἶμαι λέγειν ἡμῖν ὡς ἀνοοῦμεν, ὡσπερ καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν τοιούτων προβλημάτων. Ἦν δέ τις ἐκ προχείρου λαμβάνη, διότι θερμὸν ἢ διότι ψυχρὸν, ἐκάτερα γὰρ λέγουσιν, εἰς ἀμφισβητούμενους καὶ εἰς ἀσαφεῖς ἑαυτὸν ἐμβάλλει λόγους. Talium deinde problematum exempla affert l. II, c. 5, p. 474 : Δεόν δὲ ὡσπερ δ' Ἀριστοτέλης καὶ Θεόφραστος ἕτεροὶ τέ τινες ἀνδρες φιλόσοφοι τὰ τοιαῦτα τῶν προβλημάτων ἐν τοῖς φυσικοῖς ζητήμασι προβάλλουσι τε καὶ

lidadatem perdidisse quidem, verum putredinosum asumpuisse aliam quandam contendunt... Imo multo magis mirantur harum rerum studiosi, si de aceto audeamus dicere, ipsum ingentiam vini caliditatem perdidisse, ceterum ex putredine aliam adeptum, cuius sane sententiæ est cum Aristoteles tum Theophrastus. Nam vinosæ vini partes, dum ipsum in acetum transit, refrigerantur, at aqueum excrementum putrescens adscitiliam caliditatem obtinet, velut cetera omnia quæ putrescunt, sitque acetum quiddam ex contrariæ facultatis partibus compositum, partim refrigerantibus partim calidis, sicuti ustorum lignorum omnes cineres. Etenim in illis aliquid veluti fomes quidam igneus per exiguas partes dispersum est, quod et valde calidum est, reliquum omne cum terreum est tum frigidum. Idcirco quum cinis aqua maceratur, ac per quædam corpora modice rara colatur, sit ut calidæ acresque partes una ferantur ; reliquum quod est, non amplius calidum est, nempe quod igneas suas particulas in aquam deposuerit. Vocatur talis aqua lixivium, idque proportione quadam aquæ marinæ et muriæ, dispositionis, generationis et facultatis ergo respondet, illa enim ex aqua saleque constant, at aqua quæ cinerem abluat, cum ex ipsa tum e partibus quas secum rapuit composita hoc pacto effecit nominatum lixivium, quod nisi antea scias ex aqua et fuliginosis cineris partibus esse effectum, forsitan simplex et incompositum esse corpus existimes. Eiusmodi quiddam in aceto nobis evenit. Nam quum nequeamus sensu cernere ipsius generationem, rationi diffidimus... Diversis tamen hactenus viribus uvæ acerbæ succus acetumque constant, quod aceto accedat ex putrido calore acrimonia quædam, proinde Aristoteles recte

dixit, acetum proprio quidem vini calore esse frigidum adscititio calidum.

14.

Nam ob id ipsum procul ordiendam facultatum explorationem prohibuimus, quia in naturalia incidere problemata necesse est, eaque non levibus ambiguitibus perplexa. Nobis autem haud statutum nunc est, sicut iis qui naturam rerum scrutantur, omnes omnium rerum causas exquirere, verum medicaminum facultates cognoscere... Ubi primum quod ab illis utile est invenimus, a physicis problematis recedendum est, quæ in numeris dubitationibus sunt intricata ; quippe quam in qua in universum temperatura, aciditas, dulcedo, lentor, amaritudo, salsedo, austeritas, acrimonia et aliarum qualitatum singulæ provenire sunt natæ, physici viri scrutari nituntur, hæsitaciones cum plurimæ tum maximæ in rationibus existere solent. Has ego non secus vitandas censeo quam quædam præceptia, quum præsertim ad manus sit via regia, qua medicamenta iudicare liceat... Nam per deos, undenam scimus ignem esse calidum, aut quo syllogismo docti, aut qua demonstratione persuasi ? tum unde glaciem frigidam esse didicimus nisi ex sensu ? Ac postea reperiantur qui ipso sensu neglecto physicis problematis libros impleant ? At non illo ex genere est, quam ob causam acetum terram fermentet ; licet enim nobis dicere, quod nos lateat sicut talium problematum pleraque. Si vero quis prompte dicat, quia aut calidum sit aut frigidum, utrumque enim dicunt, in ambiguas obscurasque rationes se ipsum conjiciunt... Debebat tamen (Diocles scil.), sicut Aristoteles et Theophrastus aliique non pauci philosophi ejus-

λύουσι, και αὐτὸς (ὁ Διοκλῆς scilicet, de quo cf. p. 472 s.) εἶπερ ἐβούλετο τὰς αἰτίας ἀπάντων τῶν γιγνομένων ζῆτιν, ὁμοίως ἐκείνοις προβάλλειν τε και λύειν κτῆ.

15 (328).

Plutarch. de Pythiæ Oracul. c. 3 : Δι' ἦν αἰτίαν μάλιστα τῶν ὑγρῶν ἀναπίμπλησιν ἰοῦ τοῦλαιον... Σκόπει δέ, εἰ βούλει, και τὴν ὑπὸ Ἀριστοτέλους αἰτίαν λεγομένην. Ἀλλὰ βούλομαι, εἶπε. Φησὶ τοίνυν τῶν μὲν ἄλλων ὑγρῶν πῖοντα διεχθῆναι ἀδύλως και διασπείρεσθαι τὸν ἰόν, ἀνωμάλιον και μανῶν ὄντων τοῦ δ' ἐλαίου τῇ πυκνότητι στέγασθαι, και διαμένειν ἀθροϊζόμενον. Simile est quod in Problematum ineditorum sectione III, 17 legitur, neque tamen hoc Plutarcho ante oculos obversatum fuisse puto.

16 (329).

Plutarch. Quæst. conviv. VII, 3, 3 : Ἐδόκει δὲ πρὸς τοῦτον ὑπεναντιοῦσθαι τὸν λόγον (ex quo scil. τοῦλαιον οὐδὲ τῷ ἀέρι διζῶσιν ἀνάμειξιν, ἀλλ' ἀποστατεῖ, διὰ λεπτότητα τῶν μορίων και συνέχειαν) Ἀριστοτέλης, τετηρηκώς, ὡς φησιν, εὐωδέστερόν τε γινόμενον και βέλτιον ὄλωσ τὸ ἐν τοῖς ἀποκενουμένοις ἀγγείοις ἐλαιον· εἴτα τῷ ἀέρι τὴν αἰτίαν τῆς βελτιώσεως ἀνατίθησιν πλείων γὰρ ἐστὶ και κρατεῖ μᾶλλον εἰς ἀποδεξῆς κατερχόμενος τὸ ἀγγεῖον. Ἀποκενουμένοις Wyttenbach. e conjectura; codd. ἀποκειμένοις.

17 (330).

Galen. De simpl. medic. XI, proæm., t. XII, p. 163 : Μεταβήσομαι δ' ἐπὶ τὸ δεύτερον ἡδὴ σκέμμα... οἱ μὲν γὰρ πλείστοι νομίζουσι τὰ καυθέντα πάντα ψυχρότερα γίνεσθαι σφῶν αὐτῶν, ἐνιοὶ δὲ

modi problemata in questionibus et proponunt et solvunt, ipse quoque, si quidem omnium rerum quæ fiunt causas scrutari voluit, perinde ut illi uti proponere, sic quoque solvere.

15.

Cur de omnibus humoribus oleum maxime æruginè oppleat?... Aristoteles tradit æruginem reliquis humoribus incidentibus obscure elucere et dissipari, quod si sint inæquales, neque partes una maneant : olei autem densitate eam cohiberi atque colligi.

16.

Aristoteles dicit se observavisse oleum in vasis quæ sensim vacuantur, odoratius fieri et omnino melius : deinde aeri causam, quod reddatur melius, adscribit : est enim largior magisque prævalet si subeat in vas non repletum.

17.

Transibo vero ad secundam speculationem... Nam ple-

ἔμπαλιν αὐξάνεσθαι τὴν θερμασίαν οἶοντα: τῶν καυθέντων ἀπάντων, ἀμαρτάνοντες ἐκότεροι... p. 164 : Τὰ μὲν οὖν δριμύτα πολλὰ τῆς θερμότητος ἀκόλλησι καυθέντα, τὰ δὲ μὴ τοιαῦτα προσλαμβάνει, τελεία δὲ ψυχρὸν οὐδὲν τῶν καυθέντων ἐστίν. Ἐγκαταλείπεται γὰρ αὐτοῖς ὅσον ἐμπύρευμά τι· και γὰρ προτιγόμενον οὕτως Ἀριστοτέλης αὐτό· και τοῦτ' ἐστὶ τὸ κατὰ τὰς πλύσεις ἀπορροπτόμενον. Ἔστι δὲ τὸ λεπτομερέστατον τῆς τῶν καυθέντων οὐσίας, οὗ συναπελθόντος τῷ ὕδατι τὸ λοιπὸν τοῦ καυθέντος οὐσίαν γεωδῆς ἐστὶ· τὸ μὲν γὰρ ὑγρὸν ἅπαν ἢ καῦσις ἐκδεδυκῆσθαι, τὸ δ' ὑπολειπόμενον γεωδῆς ἐστὶν ἕκαστα τῶν πρὸς Ἀριστοτέλους ἐμπυρεύματα κληθέντι. Τοῦτ' οὖν ὅταν τις ἀφελῆται και χωρήσῃ τῇ πλύσει, τὸ μὲν ὕδωρ ὅτ' τὸ φάρμακον ἐπλύθη, θερμὴν δὲ δύναμιν ἐπεκτίθησθαι λεπτομερῆ, τὸ δ' ὑπόλοιπον γίνεται γεωδῆς ψυχρὸν ζηραίνειν ἀδύλως δυνάμενον. Nusquam, quod sciam, vocabulum ἐμπύρευμα, quod et in sequenti fragmento legitur, apud Aristotelem occurrit. Locus adscribendus est in H. Steph. Thesaurο.

18 (331).

Galen. De simpl. medic. IV, 11, t. XI, p. 653 : Ἄπαντα δὲ τὰ γλυκεῖα τῇ μὲν θερμότητι πλησίον ἕκαστων τῶν σωμάτων οἷς φαίνεται γλυκεῖα, κατὰ διττὸν αἰτρόπον, ὡς εἴρηται, γίνεται τοιαῦτα· τινὰ μὲν οἰκίῃ θερμῷ καθάπερ τὸ μέλι, τινὰ δ' ἐπικτητῶ καθάπερ ἅπαντα τὰ διὰ πυρὸς σκευαζόμενα. Και διὰ τοῦτο περ, ἄχρις ἂν ἦ θερμὰ, μέχρι τοσοῦδε και ἡδῶ φαίνεται τοῖς ἀναθρέψιμω δρομίοις. Ἔοικε δὲ και τὸ γλεῦκος οὐκ οἰκίῃ μόνον ἀλλὰ και ἐπικτητῶ θερμασίᾳ φαίνεσθαι γλυκῷ· πολλὸ γὰρ, ὡς και Θεόφραστος και Ἀριστοτέλης ἔλεγε, τὸ ἐκ τῆς ἡλιακῆς θερμασίας ὅσον ἐμπύρευμά τι ταῖς τε βράξι και τοῖς ἄλλοις ὑκάρχει καρποῖς, ὑφ' οὗ τὸ ὕδατοῦδες ἐν αὐτοῖς ἐτι και

rique existimant combusta omnia se ipsis effici frigidiora, alii e contra combustorum omnium augeri caliditatem existimant, utriusque sane falluntur.... Igitur acris multum caloris amittunt usta, at quæ ejusmodi non sunt, assumunt Sane combustorum omnium nullum plane est frigidum, relinquuntur enim in illis velut reliquiis quædam ignis, nam ita vocabat Aristoteles. Atque id est, quod per ablutiones detergitur ex combustorum substantia subtilissimum, quod ubi cum aqua abierit, quod usti reliquum est, substantia terrena est, siquidem humidum omne combustio absunt, reliquum autem terrenum est una cum empyreumate ab Aristotele vocato. Hoc ergo ubi per lotionem ablatum ac semotum fuerit aqua in qua medicamentum ablutum est calidam adscivit facultatem, eamque tenuium partium, quod reliquum vero est, terrenum simul et frigidum est, desiccare citra mordacitatem potens.

ὄν ἡμίπεπτον εἰς πύψιν ἀγεται καὶ καταργάζεται τῷ μεταβάλλοντι συνεφομοούμενον, ὥστε κἂν ἀποθλίψῃ τὸν χυλὸν ὀπίωρας ἡστινοσῶν, εὐρήσεις μὲν εὐθίως ζέοντα καθάπερ τὸ γλεύκος, ἐν δὲ τῷ μᾶλλον τε καὶ ἥττον διαφέρουσιν τὴν ζέσιν εἰς ὅσον ἂν καὶ ὁ καρπὸς τοῦ καρποῦ διαφέρει θερμότητος. Μεταβληθέντος δὲ καὶ καταργασθέντος τοῦ ὕδατώδους τε καὶ ἡμιπέπτου καὶ τῆς τῆν ζέσιν ἐργαζομένης θερμασίας διαπνευσάσης, αἱ τῶν χυλῶν οἰκείαι φαίνονται ποιότητες εἰλικρινεῖς. Cf. Arist. Problem XXII, 8 et Meteorol. IV, 8.

19 (332).

Pseudo-Julianus Epist. XXIV, p. 33 ed. Heyler : Σῦκον δὲ οὐκ αἰσθήσει μόνον ἠδὲ ἀλλὰ καὶ ἀναδόσει κρείττον ἔσθιν, Οὕτω δὲ ἔστιν ἀνθρώποις ὠφελίμων, ὥστε καὶ ἀλεξιφάρμακον αὐτὸ παντὸς θλεθρίου φαρμάκου φησὶν Ἄριστοτέλης εἶναι καὶ τοῖς δαίπνοις οὐκ ἄλλου τινὸς ἢ τούτου χάριν τῶν ἰδισμάτων προτίθεσθαι τε καὶ ἐπιτραγματίζεσθαι, καθάπερ ἀντ' ἄλλης τινὸς ἀλεξήσεως ἱερᾶς ταῖς τῶν βρωμάτων ἀδικαίαις περιπτυσσόμενον. Καὶ μὴν οἱ θεοὶ τὸ σῦκον ἀνάκειται καὶ θυσίας ἔστιν ἀπάσης ἐπιδωμιον καὶ οἱ παντὸς λιθωνοῦ κρείττον ἐς θυμιάματος σκευασίαν ἔστιν, οὐκ ἐμὸς ἴδιος οὗτος ὁ λόγος, ἀλλ' ὅστις τὴν χρείαν αὐτοῦ ἔμαθεν ὀδεν ὡς ἀνδρὸς σοφοῦ καὶ ἱεροφάντου λόγος ἐστί. Θεόφραστος δὲ ὁ καλὸς ἐν γεωργίας παραγγέλμασι (cf. de Caus. plant. I, 6, Hist. Plant. II, 5, 4) τὰς τῶν ἑταροφύτων δένδρων γενέσεις ἐκτιθεῖς καὶ ὅσαι ἀλληλοῦχοις ἐγκεντρύσεσιν εἴκουσι, πάντων οἶμαι τῶν φυτῶν μᾶλλον ἐπαινεῖ τῆς συκῆς

18.

Ceterum dulcia calore proxime accedunt ad ea, quibus apparent dulcia. Fiunt autem talia, ut dictum est. bifariam : quaedam proprio calore, ut mel, quaedam adscititio, ut sunt omnia quæ ab igne preparantur, ac proinde dum calida sunt suaviora illis, quibus opus est instauratone, apparent. Porro mustum non suo modo, sed et acquisitio calore dulce esse videtur. Multum enim cœu ardoris vestigia, ut Aristoteles et Theophrastus censuere, ex solarî calore tum acinis tum aliis inest fructibus, a quo id quod illis aqueum ac velut etiamnum semicoctum reliquum est ad concoctionem ducitur conficiturque, ac transmutanti simile redditur. Nam ex quibuscumque pomis, si succum exprimas, eum protinus non secus atque mustum fervere deprehendes, tanto tamen fervoris discrimine, quanta erit unius fructus ab alio in calore diversitas. Sed ubi jam quod aquosum ac semicoctum erat transmutatum fuerit atque confectum, et is qui fervorem concitabat calor evanuerit, jam tum denique quæ propriis sunt succorum proprietates sinceræ conspiciuntur.

τὸ δένδρον. E Juliano desumpta videntur quæ habet Suidas s. v. Σῦκον· τὸ σῦκον καὶ μόνον ἀλεξιφάρμακόν ἐστι.

20 (333).

Schol. Aristoph. Vesp. v. 145 : Καὶ ὅτι ὁ ἐκ τῶν συκίνων ξύλων κχπνὸς δριμύτατος, καὶ Ἄριστοτέλης φησὶν ἐν Προβλήματι (-μασι?).

Cf. Theophrast. de Igne 72, Hist. plant. V, 9, 5. In errorem fortasse delapsus est auctor scholii, quum apud Aristotelem Probl. XX, 18, hæc legantur : Δηλοὶ δὲ καὶ ὁ ὀπὸς (τῆς συκῆς scil.) πάντων δριμύτατος ὢν, καὶ ὁ πολὺς κχπνός.

21 (334).

Plutarch. de Iside et Osir. c. 79 : Καὶ γὰρ οἱ ἱατροὶ πρὸς τὰ λοιμικὰ πάθη βοηθεῖν δοκοῦσι φλόγα πολλὴν ποιῶντες ὡς λεπτύνουσιν τὸν ἀέρα. Λεπτύνει δὲ βέλτιον, ἐὰν εὐώδη ξύλα καίωσιν, οἷα κυπαρίττου καὶ ἀρκεύθου καὶ πεύκης... Ἄριστοτέλης δὲ φησὶ καὶ μύρων καὶ ἀνθέων καὶ λειμώνων εὐώδεις ἀποπονοίας οὐκ ἔλαττον ἔχειν τοῦ πρὸς ἡδονὴν τὸ πρὸς ὑγίειαν, ψυχρὸν ὄντα φύσει καὶ παγετώδη τὸν ἐγκέφαλον ἡρέμα τῇ θερμότητι καὶ λειότητι διαχεούσας.

Simillima sunt quæ leguntur apud ipsum Aristotelem de Sensu c. 5, t. III, p. 485, 8 ss. Cf. Plutarch. Quæst. conviv. III, 1, 3 : Ἐνίων δ' ἀνθῶν ὀσμαῖς ἔνω σκιδναμέναις περὶ τὸν ἐγκέφαλον, οἱ τε πόροι τῶν αἰσθητηρίων ἐκκαθαίρονται, καὶ λεπτύνεται τὰ ὑγρά πρᾶως ἀνευ πληγῆς καὶ σάλου τῇ θερμότητι διακρινόμενα, καὶ φύσει ψυχρὸς ὢν ὁ ἐγ-

19.

At ficus non solum sensu est dulcis, verum etiam digestionem antecellit. Jam adeo utilis hominibus est, ut præsidium ad quævis venena salutare Aristoteli videatur; ac mensis etiam inchoandis et claudendis non ob aliam causam adhiberi : tanquam hoc unum pro omnibus sacrum remedium adversus ciborum injurias exhibeatur. Enimvero diis ficum consecrari, omnibusque aris adhiberi, et quovis thure ad odores aptiorem esse, non mea est oratio, sed quisquis usum ejus didicit, a sapiente aliquo homine, sacrorumque antistite, manasse intelligit.

20.

Aristoteles dicit in Problemate fumum e ficulneo ligno acerrimum esse.

21.

Aristoteles affirmat, unguentorum, florum pratorumque suaves fragrantias non minus ad sanitatem facere, quam ad voluptatem : quod eæ cerebrum natura frigidum et ad concretionem proclive sensim suo calore et levitate relaxent.

κέφαλος ἀναθάλλεται et Clement. Alex. Pædagog. II, 8, 71.

22 (335).

A. Gellius Noct. Att. III, 6 : *Per hercle rem mirandam Aristoteles in septimo Problematorum et Plutarchus in octavo Symposiacorum dicit. Si super palmæ, inquirunt, arboris lignum magna pondera imponas ac iam graviter urgeas oneresque ut magnitudo oneris sustineri non queat, non deorsum palma cedit nec intra flectitur, sed adversum pondus resurgit et sursum nititur recurvaturque. Propterea, inquit Plutarchus, in certaminibus palmam signum esse placuit victoriæ, quoniam ingenium ligni ejusmodi est, ut urgentibus opprimentibusque non cedat.*

En ipsius Plutarchi locus (desumptus, ut dicit, ex μέσων τῶν Περιπατητικῶν τόπων, ad quæstionem : Διὰ τί τῶν ἱερῶν ἀγῶνων ἄλλος ἄλλον ἔχει στέφανον, τὸν δὲ φοίνικα πάντας) Quæst. conviv. VIII, 4, 5 : Ἴδιον δὲ παρὰ ταῦτα πάντα καὶ μηδενὶ συμβεβηκὸς ἐτέρῳ τὸ μέλλον λέγεσθαι φοίνικος γὰρ ξύλον ἂν ἄνωθεν ἐπιθείς βάρη πίεζης, οὐ κάτω θλιβόμενον ἐνδίδωσιν, ἀλλὰ κυρτοῦται πρὸς τοῦναντίον ὡς περ ἀνθιστάμενον τῷ βιαζομένῳ. Τοῦτο δὲ καὶ περὶ τοὺς ἀθλητικούς ἀγῶνας ἔστι· τοὺς μὲν γὰρ ὑπ' ἀσθενείας καὶ μαλακίας εἰκοντας αὐτοῖς πιέζουσι κάμπτοντας, οἱ δὲ ἔρρωμένως ὑπομένοντες τὴν ἀσκησιν οὐ μόνον τοῖς σώμασιν ἀλλὰ καὶ τοῖς φρονήμασιν ἐπαίρονται καὶ αὐξοῦνται.

De re cf. Schneider. in indice ad Theophrastum t. V, p. 539. Eadem quæstio legitur in Plutarch. Quæst. nat. c. 32 (e translatione Gyberti Longolii) t. II, p. 1125 Dübner. : *Cur inter omnes arbores sola palma contra impositum onus assurgit?*

23 (336).

Apollon. Mirab. c. 21 : Τῶν παρατετηρημένων δ' ἔστι τὸ τὰ δίχληα μόνα τῶν ζῶων εἰς τοὺς ὀπι-

23.

Observatum est, solum ea animalia que bifidas habent unguas, talos habere in posterioribus, et Aristoteles in physicis Problematis causam reddit, cur non in prioribus sed posterioribus. Nihil enim frustra fecit natura.

24.

Cur voraciores simus circa finem autumnii... Lamprias autem, qui Peripatum et Lyceum horto Epicuri præfert, necesse est Aristoteli testimonium perhibere. Is vero unumquemque se ipso voraciorem esse circa extremum autumnum asserit; causamque rei apponit,

σθίου πόδας ἀστράγαλους ἔχειν. Ἀποδίδωκε τὴν αἰτίαν Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς φυσικοῖς Προβλήμασιν, διὰ τί ἐν τοῖς ὀπισθίοις καὶ οὐκ ἐμπροσθίοις οὐδὲν γὰρ μάτην ἢ φύσις ἐποίησεν. Hæc in Problematum aliquam collectionem migrasse putares ex Aristotele de Partibus anim. IV, 10, t. III, p. 294, 26 : Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις οὐκ ἔχουσιν ἀστράγαλον τὰ ἔχοντα ἀστράγαλον (τὰ δίχληα scil. cf. l. 33), ἀλλ' ἐν τοῖς ὀπισθεν, ὅτι δεῖ ἑλαφρὰ εἶναι τὰ ἡγούμενα καὶ εὐκαμπτα, τὸ δ' ἀσφαλές καὶ τὴν τάσιν ἐν τοῖς ὀπισθεν.

24 (337).

Plutarch. Quæst. conviv. II, 2, 2 : Διὰ τί βρωτικώτεροι γίνονται περὶ τὸ μετόπωρον... Λαμπρίας (personæ colloqui scil.) δὲ καὶ ἀνάγκη πρὸ τοῦ κήπου κυδαίνοντι τὸν περίπατον καὶ τὸ Λύκειον, ἔργῳ μαρτυρεῖν Ἀριστοτέλει· φησὶ γὰρ ὁ ἀνὴρ, βρωτικώτατον ἕκαστον αὐτὸν αὐτοῦ περὶ τὸ φθνίπωρον εἶναι· καὶ τὴν αἰτίαν ἐπεῖρακεν· ἐγὼ δ' οὐ μνημονεύω... ib. 6 : Ὁ δὲ Λαμπρίας εἶπεν, ὅτι τὸ οἰκίον καὶ τὸ σύμφυτον θερμὸν ἡμῶν, ὃ τρέφασθαι πεφύκαμεν, ἐν μὲν τῷ θέρει διέσπαρται καὶ γέγονεν ἀσθενέστερον καὶ μανόν, ἐν δὲ τῷ φθίνοντι καιρῷ συναγείρεται πάλιν καὶ ἰσχύει, κατακρυπτόμενον ἐντὸς διὰ τὴν περίμυξιν καὶ τὴν πύκνωσιν τοῦ σώματος.

25 (338).

Apollon. Mirab. c. 51 : Ἀριστοτέλης δὲ ἐν τοῖς φυσικοῖς Προβλήμασιν [εἶρηκεν] τὸν ἀνθρωπὸν φησὶ βεβρωκότα καὶ πεπωκότα τὸν αὐτὸν σταθμὸν ἄγειν καὶ ὅτε νήστης ὑπῆρχεν· κειρᾶται δὲ καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ γιγνομένου ἀποδίδοναι.

26 (339).

Plutarch. De tuenda sanitate præcepta, c. 21 : Ἐπεὶ δὲ Ἀριστοτέλης οἰεῖται τῶν δεδειπνηκότων τὸν μὲν περίπατον ἀναρριπίζειν τὸ θερμόν, τὸν δὲ ὕπνον ἂν εὐθὺς καθεύδωσι καταπνίγειν· ἕτεροι δὲ

quam ego non memini... Lamprias autem dixit, innatum nobis calorem, quo allmur, per æstatem dispersum imbecilliores esse et rarum : eum autem sub autumnii exitum colligi et viribus augeri, intus occultatum ob frigus circumdatum et densationem corporis.

25.

Aristoteles in physicis Problematis affirmat, hominem sumto cibo et potu idem pondus servare, quod ei fuerit jejuno, conaturque ejus rei causam reddere.

26.

Porro Aristotelis de sententia, cœnatorum exsuscitat ambulatio, somnus a cœna statim captus suffocat ca-

τὴν μὲν ἡσυχίαν οἴονται τὰς πέψεις βελτίονας ποιεῖν, τὴν δὲ κίνησιν ταραττεῖν τὰς ἀναδόσεις· καὶ τοῦτο τοὺς μὲν περιπατεῖν εὐθὺς ἀπὸ δαιτίου, τοὺς δὲ ἀτρεμεῖν πέπεικεν.

27 (340).

Apollon. Mirab. c. 9 : Ἀριστοτέλης δὲ ἐν τοῖς φυσικοῖς Προβλήμασι φησιν· οἱ μονοσιτοῦντες πικρότερα τὰ ἕθη ἔχουσι μᾶλλον ἢ οἱ δις τροφαῖς χροῦμενοι.

28 (341).

Athen. XV, p. 292, B : Ζητεῖ δ' ὁ πολυμαθέστατος Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς φυσικοῖς Προβλήμασι· « Διὰ τί οἱ μυριζόμενοι πολιώτεροι; ἢ ὅτι τὸ μύρον διὰ τὰ ἀρώματα ξηραντικόν ἐστι, διὸ καὶ αὐχμηροὶ οἱ μυριζόμενοι, ὁ δὲ αὐχμὸς πολιωτέρους ποιεῖ; εἴτε γὰρ αὐανσις τριχὸς ἢ πολιὰ εἴτ' ἔνδεια θερμοῦ, ἢ ξηρότης μαραίνει. Διὸ καὶ τὰ πῦλα θᾶπτον ποιῶ πολιοῦς· ἐκπίνεται γὰρ ἡ οἰκεία τῆς τριχὸς ὑγρότης. »

Ex Athenæo, Eustathius ad Odys. p. 1679, 28. Cf. Clemens Alex. Pædagog. II, 70, p. 77 Sylb. : Αἱ δὲ ἀφραίνουσαι γυναῖκες βάπτουσαι μὲν τὰς πολιὰς, μυρίζουσαι δὲ τὰς τρίχας, πολιώτεραι θᾶπτον γίνονται, διὰ τὰ ἀρώματα ξηραντικὰ ὄντα. Διὸ καὶ αὐχμηρότεροι γίνονται οἱ μυριζόμενοι· ὁ δ' αὐχμὸς παλιωτέρους ποιεῖ· εἴτε γὰρ αὐανσις τριχὸς ἢ πολιὰ, εἴτε ἔνδεια θερμοῦ, τῆς ξηρότητος τῆς τριχὸς ἐκπινούσης τροφήν τὴν ὑγρὰν, καὶ πολιοῦς ἀποτελούσης. Canitiem non esse arefactionem Aristoteles docet in Hist. de Anim. III, 11, 5, defectum vero caloris de Gen. An. V, 4, p. 423, 23, 47. Cf. Probl. ined. s. II, 74, 77. Eos qui pileis utuntur celerius canescere idem affirmat,

de Gener. An. V, 5, p. 424, 35. Ceterum rem jam de Ægyptiis narraverat Herodotus, III, 12. Cf. Hier. Mercurial. Var. Lectt. I, 21.

29 (342).

Epit. Athenæi I, p. 24, D : Ἔστι καὶ τρόπος ἕτερος (apud Homerum scil.) καμάτων λύσεως ἐκ τῶν κατὰ κεφαλῆς καταιογήσεων·

Θυμῆρες κεράσασα κατὰ κρατὸς τε καὶ ὤμων (Od. x, 362).

Αἱ γὰρ ἐμβάσεις περιεχυμένου πανταχόθεν τοῖς πόροις τοῦ ὕδατος φράττουσι τὴν τῶν ἰδρώτων ἐκκρίσιν, καθάπερ ἂν εἴ τις ἠθμὸς εἰς ὕδωρ βληθῆ· διεξιῖσι γὰρ οὐθὲν εἰ μὴ τις αὐτὸν μετεωρίσας τοῖς πόροις ἀναψυχὴν καὶ διέξοδον εἰς τὸ ἔξω παράσχη, ὡς Ἀριστοτέλης εἴρηκεν ἐν τοῖς φυσικοῖς Προβλήμασι ζητῶν, διὰ τί οἱ ἰδροῦντες, ἐπὰν ἔλθωσιν εἰς θερμὸν ἢ ψυχρὸν ὕδωρ, οὐκ ἐτι ἰδροῦσιν, ἕως ἂν πάλιν ἐπανέλθωσιν ἀπὸ τῶν ἐμβάσεων.

Similis est quæstio in Problem. s. II, 2 : Διὰ τί οὐχ ἰδροῦσι τὰ ἐν θερμῷ ὕδατι μέρη, οὐδ' ἂν θερμῇ ἢ, aliter tamen solvitur.

30 (343).

Apollon. Mirab. c. 28 : Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς Ζωικοῖς (fr. 54)· Ὁ ῥύπος, φησὶν, ἐν τοῖς ὠταριοῖς γιγνόμενος πικρὸς ὢν, ὅταν τελευτᾷν μελλῶσιν ἐν ταῖς μακραῖς νόσοις γλυκὺς γίνεται. Τοῦτο δὲ, φησὶν, παρατηρήσθαι ἐπὶ πολλῶν γιγνόμενον. Ἀποδέδωκε δὲ καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ γιγνομένου ἐν τοῖς φυσικοῖς Προβλήμασι.

Problem. s. XXXII, 4, illud tantum modo quaeritur cur sordes in auribus amaræ sint.

lorem : alii autem quiete adjuvari concoctionem, motu perturbari digestionem nutrimenti putant : ideoque aliis ut a cœna statim deambulent, aliis ut quiescant persuasum est.

27.

Aristoteles in physicis Problematis dicit, eos qui semel tantum cibo utantur, morosiores esse his qui bis.

28.

Quærit omni doctrina instructissimus Aristoteles in physicis Problematis : Cnr magis canescant qui unguento caput inungunt? An, quoniam unguentum propter aromata desiccet, ideo etiam, qui unguentis utuntur sicciiores sunt? Siccitas autem magis facit canos. Nam sive ariditas quædam capilli sit canities, sive defectus caloris, siccitate certe omnia marcescunt. Quare etiam pilei citius canos faciunt : quia absumitur humor alendis capillis destinatus.

29.

Est et aliud curandæ lassitudinis genus, quod fit capitis irrigatione... In sollo enim aqua, spiraculis cutis undique circumfusa, obstruit sudoris excretionem; veluti si cribrum in aquam injicias. Nam ex cribro nihil effluet, nisi attollatur, ut apertis foraminibus humori foras exituro via pateat : quemadmodum Aristoteles exposuit in physicis Problematis, ubi causam exposuit, cur qui sudant, sive calida sive frigida lavent, sudare desinant, nec iterum sudent, priusquam e solis discesserint.

30.

Aristoteles in opere de iis quæ ad animalia pertinent, sordes, inquit, quæ in auribus gignuntur, quum sint alioquin amaræ, dulces morituris fieri : idque in multis esse observatum et causam rei exponit in physicis Problematis.

31 (344).

Pseudo-Alex. Aphrod. Probl. I, 99 : Διὰ τὰ στερογγύλα τῶν ἐλκῶν ὀυσίατα; ὅτι κατὰ παρουσίαν γολῆς ὀρμείας.... Οὕτω μὲν οἱ ἰατροί· οἱ δὲ φυσικοὶ καὶ οἱ φιλόσοφοι φασί, τῷ μὴ εἶναι ἀρχὴν ὅθεν ἡ οὐλὴ ἀρξεται· ἐν γὰρ κύκλῳ οὔτε ἀρχὴν οὔτε τέλος ἔστι λαβεῖν. Ὅθεν, φασί, καὶ τὸ σχῆμα τοῦτο οἱ ἰατροὶ τῷ σιδήρῳ τέμνοντες ἀλλοιότερον αὐτὸ ποιοῦσι.

Hæc satis probabili conjectura ad Aristotelem retulit Rosius, collato Pseudo-Alex. Probl. I, 141 (cf. Probl. ined. s. II, 147), ubi Aristoteles eodem modo medicis opponitur. Idem affert e Problematis Aristoteli inscriptis, quæ e cod. Bambergensi edidit, quæst. 21 : *Quare rotunda vulnera non facile cicatricantur? Quia initium cicatricis non habent, quod uberius tractatur a Cassio Probi. 1, et Apollon. Mirab. c. 42* : Ἐὼν παρατετηρημένων ἔστι τὸ ὀυκατούλωτα ἔλκη γίνεσθαι ταῖς τε κυρτοῖς καὶ τοῖς σπληνικοῖς καὶ τοῖς κίρσοις ἔχουσι καὶ ταῖς γυναιξίν ὄσαι ἰξία περὶ τοὺς μηροὺς ἐνεῖσι.

32 (345).

Apuleius de Magia, c. 51 : *Percontatus an esset mulieri illi (caducæ scil.) caput grave, cervix torpens, tempora pulsata, cures sonoræ. Ceterum quod dexteræ auris crebriores tinnitus fitebatur, signum erat morbi penitus adacti. Nam dextera corporis validiora sunt eoque minus spei ad sanitatem relinquunt, quum et ipsa egritudine succumbunt. ARISTOTELES adeo in Problematis scriptum reliquit, quibuscunque caducis a dextero morbus occipiat, eorum esse difficiliorem mede-*

31.

Cur difficulter ulcera rotunda curantur? Quoniam per bilem acrem atque.... Medici ita volunt, physici vero et philosophi quoniam principium nullum est, unde cicatrix adduci incipiat; circulus enim et principio caret et fine. Quare, dicunt, medicos figuram hanc ulceris feramento incidentes mutare.

33.

Aristoteles dicit in concoctione alimenti, quæ fit in superiore ventre non nasci animalia, ut quidam putabant, sed in supervacaneis et excrementis, quæ in ventre putreant inferiore, ut in iis quæ extrinsecus putrent, animalia quædam conspiciuntur, quemadmodum jam antea dixit quum de putrefactione locutus est. Quæ autem sic nata sunt et ibi, sæpe in superiorem ventrem ascendunt, sunt vero hæc quæ vocantur teredones et lumbrici. Quare sæpe in morbis et vomitu eduntur. Causam autem cur infra nascantur, sæpe vero in superiorem

lam. Longum est, si velim Theophrasti quoque sententium de eodem morbo recensere : est enim etiam ejus egregius liber de caducis.

Dexteræ corporis partes validiores esse affirmat Aristoteles de Hist. An. I, 15, p. 12, 2. Cf. Probl. XXXI, 22, 13.

33 (346).

Alexander Aphrod. in Arist. Meteor. f. 131 recto : Λέγει δὲ (Aristoteles scil. Meteor. IV, 3, § 25) ἐν τῇ τῆς τροφῆς πέψει, ἥτις ἐν τῇ ἄνω κοιλίᾳ γίνεται, μὴδὲ ζῶον γεννᾶσθαι, ὡς τινες ὄντο, ἀλλ' ἐν τοῖς περιττώμασι καὶ τῇ ἀποκρίσει καὶ τῇ κάτω κοιλίᾳ σηπομένη, ὡς ἐπὶ τῶν ἐκτὸς σηπομένων ὀρεταί τινα ζῶα, ὡς προείρηκεν, ὅτε ἔλεγε περὶ σήψεως γεννώμενα δὲ οὕτω τε καὶ ἐνταῦθα ἐπάνεισι πολλάκις ἐπὶ τὴν ἄνω κοιλίαν. Ἔστι δὲ ταῦτα αἶψα τε λεγόμενα τερηθόνες καὶ οἱ ἐλμινθες. Διὸ πολλάκις ἐν ταῖς νόσοις καὶ ἐμούνται. Τὴν δ' αἰτίαν τοῦ κάτω μὲν γίνεσθαι αὐτὰ, ἐπανίειν δὲ πολλάκις καὶ ἐπὶ τὴν ἄνω κοιλίαν, ἐν ἑτέροις εἰρησθαί φησιν· ἐν γὰρ τοῖς Προβλήμασι. Κάτω μὲν γὰρ καὶ ἐν τῇ κάτω κοιλίᾳ, ὅτι ἐκ σήψεως γίνεται· ἐνταῦθα δὲ ἡ σήψις. Ἐπάνεισι δὲ ἐν ταῖς νόσοις καὶ ἐπὶ τὴν ἄνω κοιλίαν, δι' αἶψα ἐν ἐκείνοις αἰτίας λέγει.

Aristotelem potius libros περὶ Τροφῆς innuisse supra jam dictum est cf. p. 168, rem vero et in Problematis tractatam fuisse, hæc Alexandri Aphrodisiensis verba testantur.

34 (347).

Plutarch. Quæst. conviv. VIII, 10, 1 : Διὰ τὴν τοῖς φθινοπωρινοῖς ἐνυπνίους ἥμισυ πιστεύομεν; Προβλήμασιν Ἀριστοτέλους φυσικοῖς ἐντυγχάνων

ventrem ascendunt se alias dixisse monet, in Problematis enim. Nascuntur enim infra et in inferiore ventre quoniam e putredine oriuntur, ibi vero putredo. In morbis autem et in superiorem ventrem ascendunt ob causas quas in illis dicit.

34.

Cur autumnalibus somniis minimum fidei adhibeamus. Florus quum faceret lectionem physicorum Aristotelis Problematum, ad ipsum Thermopylas allatorum, cum ipse multas animo dubitationes concepit, ut solent ingenia doctrinæ studiosa, tum sodales iis impertivit : testimonium ferens Aristoteli, qui dixit, multam sciendi cupiditatem multa facere principia (*quæstionum*). Et sane reliquæ in ambulationibus diurnis quæstiones non insuaviter nos oblectaverunt : quod autem de insonniis fertur, ea maxime iis mensibus quibus defluunt folia, esse incerta et mendacia, nescio quomodo se rursus protulit, quum Favorinus a cœna res tractaret

Φλώρος εἰς Θερμοπόδας κομισθεῖσιν, αὐτός τε πολ-
λῶν ἀποριῶν, ὅπερ εἰώθασι πάσχειν ἐπεικίως αἰ φι-
λοσόφων φύσεις, ὑπεκρίμπλατο καὶ τοῖς ἑταίροις με-
τεδίδου, μαρτυρῶν αὐτῷ τῷ Ἀριστοτέλει, λέγοντι τὴν
πολυμάθειαν πολλὰς [ἀποριῶν] ἀρχὰς ποιεῖν (cf.
supra fragm. 90). Τὰ μὲν οὖν ἄλλα μετ' ἡμέραν οὐκ
ἄραριν ἡμῖν ἐν τοῖς περιπάτοις διατριβὴν παρέσχε·
τὸ δὲ λεγόμενον περὶ τῶν ἐνυπνίων, ὡς ἔστιν ἀθέβαια
καὶ ψευδῆ μάλιστα περὶ τοῦς φυλλοχόους μῆνας, οὐκ οἶδ'
ὅπως, ἑτέροις λόγοις πραγματευσαμένου τοῦ Φαβωρίνου
μετὰ τὸ δεῖπνον, ἀνέκυψε. Τοῖς μὲν οὖν σοῖς ἑταίροις
ἐμοῖς δὲ υἱοῖς ἐδόκει λαλυκέναι τὴν ἀπορίαν Ἀριστο-
τέλης, καὶ οὐδὲν ὄντο δεῖν ζητεῖν οὐδὲ λέγειν ἄλλ'
ἢ τοῦς καρπούς, ὥσπερ ἐκείνος αἰτιασθαι. Νέοι γάρ
ὄντες ἔτι καὶ σφριγῶντες πολὺ πνεῦμα γεννῶσιν ἐν τῷ
σώματι καὶ παραχῶδες· οὐ γὰρ τὸν οἶνον εἰκός ἔστι
μόνον ζεῖν καὶ ἀγανακτεῖν οὐδὲ τοῦλαιον ἂν ἦ νεουρ-
γὸν ἐν τοῖς λύχοις φόρον ἐμποιεῖν ἀποκυματιζούσης·
τὸ πνεῦμα τῆς θερμότητος, ἀλλὰ καὶ τὰ σιτία τὰ
πρόσφατα καὶ τὴν ὀρώραν ἅπασαν ὀρώμεν ἐντετα-
μένην καὶ οἰδῶσαν, ἄχρι ἂν ἀποπνεύσῃ τὸ φυσῶδες
καὶ ἀπεκτον. Ὅτι δὲ ἔστι τῶν βρωμάτων ἕνια δυσό-
νειρα καὶ παρακτικά τῶν καθ' ἕπνον ὄψεων, μαρτυ-
ρίαις ἐχρῶντο τοῖς τε κυάμοις καὶ τῇ κεφαλῇ τοῦ πο-
λύποδος, ὧν ἀπέχεσθαι κελεύουσι τοῦς δεομένους τῆς
διὰ τῶν ὀνείρων μαντικῆς.

Cf. ibidem infra s. 3, ubi legitur : Παῦς
ποικίλων, ἔφη, πρὸς ἡμᾶς· οὐ γὰρ ἀγνοοῦμεν, ὅτι τὴν
Ἀριστοτέλους δόξαν εὐδοκίμησα· βουλόμενος, ὥσπερ
σκιάδ ἀπὸ τῆς Δημοκρίτου παραδέλφηκα.

35 (348).

A. Gellius Noct. Att. XIX, 6 : *In Problematis*
ARISTOTELIS philosophi ita scriptum est : Διὰ τί οἱ
μὲν αἰσχυνόμενοι ἐρυθρῶσιν, οἱ δὲ φοβούμενοι ὠχρῶ-
σιν, παραπλησίων τῶν παθῶν ὄντων; ὅτι τῶν μὲν
αἰσχυνόμενων διαχίεται τὸ αἷμα ἐκ τῆς καρδίας εἰς

ἅπαντα τὰ μέρη τοῦ σώματος ὥστε ἐπιπολάζειν, τοῖς
δὲ φοβηθεῖσι συντρέχει εἰς τὴν καρδίαν, ὥστε ἐκλεί-
πειν ἐκ τῶν ἄλλων μερῶν.

Non eadem, sed his similia leguntur in Probl.
s. XXVII, 6, 8; XXXI, 3; XXXII, 1, 8, 12,
31, ubi tamen de solo rubore aurium mentio fit.
Cf. Cassii Probl. 49. Alexandri Probl. I, 12,
14, 15, 19, 32.

36 (349).

A. Gellius Noct. Att. I, 11 : *Morem autem il-*
lum ingrediendi ad tibicinum modulus praelii in-
stitutum esse a Lacedæmoniiis ARISTOTELES in li-
bris Problematum scripsit, quo manifestior fieret
exploratorique militum securitas et alacritas.
Nam diffidentia, inquit, et timori cum ingres-
sione hujuscemodi minime convenit et mæsti at-
que formidantes ab hac tam intrepida ac tam de-
cora incedendi modulatione alieni sunt. Verba
pauca Aristotelis super ea re apposui : Διὰ τί
ἐπιτόδαν πολεμεῖν μέλλωσι, πρὸς αὐλὸν ἐμβαίνουσιν;
ἵνα τοῦς δευλοῦς ἀσχημονοῦντας γινώσκωσιν.

37 (350).

Plinius Hist. Nat. II, 101 : *Omnia plenilunio*
maria purgantur... his addit... ARISTOTELES
nullum animal nisi æstu recedente expirare.
Observatum id multum in Gallico Oceano et dun-
taxat in homine compertum. Cf. Posidonius apud
Priscianum Quæst. p. 571 ed. Didot.

38 (351).

Athen. X, 434, E : Ἐξυδαροῦσθαι γάρ φησιν ὁ
Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς φυσικοῖς Προβλήμασι τῶν
τοιούτων (τῶν μεθούτων scil.) τὴν γονίην.

alias. Tuis quidem sociis, meis filiis. videbatur solvisse
nodum Aristoteles, neque aliud quærendum putabant,
sed cum eo causam in fructus conferendam : qui re-
centes et humore turgidi multum turbulentumque in
corpore spiritum generent. Non enim vinum duntaxat
effervesceat et insurgere, et oleum recens expressum in
lucernis probabile est obstrepere, calore flatum, quasi
fluctum quandam, edente; sed et frumentum novum, et
pomorum genus omne videmus tumere atque distendi,
donec flatu et cruditas eorum discutiatur. Cibos porro
quosdam esse qui difficiles somnos faciant, et animam
perturbent, testatum fieri fabarum exemplo, et poly-
podis capite, quibus abstinere juberentur qui divinare
per somnum cuperent.

35.

Cur erubescant qui pudore afficiantur, palleant qui

ARISTOTELES. VOL. IV.

metu, quum istæ affectiones similes sint inter se? An
quoniam pudore affectis sanguis de corde in omnes
corporis diffunditur, ita ut superficiem occupet, metu
vero perculsis ad cor attrahitur, ita ut ceteris partibus
deficiat?

37

Cur, ubi commissuri praelium sunt (*Lacedæmonii scil.*),
ad tibicæ modulus congregiuntur? Ut timidos minus de-
core agentes cognoscant.

38.

Ebriosorum hominum genitram, ait Aristoteles in
Physicis Problematis, in aquam fere resolvi.

Eadem quaestio tractatur in Problem. III, 11 et 33, sed in neutro loco illud εξυδαρούσθαι verbum occurrit.

39 (35a).

Plutarch. Quæst. conviv. III, 5, ita inscriptionem est: Εἰ ψυχρότερος τῆς δυνάμει ὁ οἶνος; Quaestionem in Aristotelis Problematis tractatam fuisse testatur Plutarchus his verbis § 2: Μένυμαί μὲν οὖν, ἔφη, ἐγώ, καὶ Ἀριστοτέλους ἐντυχὸν οὐ νεωστὶ λόγῳ περὶ τούτου τοῦ προβλήματος, ἀλλ' ἱκανῶς πάσαι.

40 (353).

Plutarch. Quæst. conviv. III, 8, 1: Διὰ τί ἀκροθωράκιον λεγόμενον οἱ σφόδρα μεθύοντες ἤττον παρακινήτικοί εἰσιν; Οὐκοῦν, εἶπεν ὁ πατήρ, ἐπεὶ παρακινήκαμεν τὸν Ἀριστοτέλην (III, 7, cf. supra fr. 11), καὶ περὶ τῶν ἀκροθωράκιον καλουμένων ἰδιὸν τι ἐπιχειρήσομεν εἰπεῖν· οὐ γὰρ ἱκανῶς μοι δοκεῖ, καίπερ δξύτατος ὢν ἐν τοῖς τοιούτοις ζητήμασι, διηκριθωκέναι τὴν αἰτίαν. Φησὶ γάρ, οἶμαι, τοῦ μὲν νήφοντος εὖ καὶ τὰ ὄντα κρίνειν τὸν λογισμὸν, τοῦ δ' ἄγαν μεθύοντος ἐκλελυμένην κατέχεσθαι τὴν αἰσθησίν, τοῦ δ' ἀκροθωράκος ἔτι μὲν ἰσχύειν τὸ φανταστικόν, ἤδη δὲ τεταράχθαι τὸ λογιστικόν· διὸ καὶ κρίνειν, καὶ κακῶς κρίνειν ἐπακοιουθούντα ταῖς φαντασίαις.

Eadem quaestio bis tractata est Problem. III, 2 et 27, alia tamen in suis Problematis legisse videtur Plutarchus, licet ea quæ in ultimo Problemate de Satyro, tragœdiarum actore, narrantur respexerit in libro De cohib. ira, c. 10.

41 (354).

Plutarchi Quæst. conviv. VI, 8, 3: Ἐμνή-

σθην τῶν Ἀριστοτελικῶν, ἐν οἷς λέγεται, ὅτι, πολλῆς περιψύξεως γενομένης ἔξωθεν, ἐκθερμαίνεται σφόδρα τὰ ἐντός, καὶ πολὺ σύντηγμα ποιεῖ· τούτο δ', ἐὰν μὲν ἐπὶ τὰ σκέλη βυθῆ, κόπους ἀπεργάζεται καὶ βαρύτητας, ἐὰν δ' ἐπὶ τὰς τῆς κινήσεως καὶ τῆς ἀναπνοῆς ἀρχάς, ἀψυχᾶν ἢ καὶ ἀσθένειαν.

Haud puto alio quodam Aristotelis librum esse Plutarchum in Quæstionibus convivialibus, quam Problematum collectione; in iis vero quæ habemus Problematis nullum tale occurrit in quinta sectione, quæ inscribitur: Ὅσα ἀπὸ κόπου. Ceterum cf. de Somno et Vigilia, c. 3, p. 504, 49

42 (355).

Plutarch. Quæst. conviv. VII, 5, 2: Δοκεῖ δέ μοι μηδ' Ἀριστοτέλης αἰτία δικαία τὰς περὶ θεῶν καὶ ἀκρόασιν εὐπαθείας ἀπολύειν ἀκρασίας, ὡς μόνας ἀνθρωπικὰς οὐσας· ταῖς δ' ἄλλαις καὶ τὰ θηρία φύσιν ἔχοντα χρᾶσθαι καὶ κοινωνεῖν.

Hæc, licet proxime accedant ad ea quæ in capite primo de Sensu disputata sunt, tamen ob rationem quam supra attulimus, potius e derperita Problematum parte desumpta arbitramur, quod et verba αἰτία δικαία demonstrare videntur.

43 (356).

Plutarch. Quæst. conviv. VI, 9, 3: Καὶ γὰρ οἶνον κεκραμένον, δυσχερέστερον ἐξαιρούσι τῶν ἱματίων, ὡς Ἀριστοτέλης φησὶν, ὅτι λεπτότερός ἐστι, καὶ μᾶλλον ἐνδύεται τοῖς πόροις.

Οἶνον κεκραμένον mentio fit in Problem. III, 14 et XII, 13, neutrum vero problema respicere videtur Plutarchus.

39.

Memini (*dicit Plutarchus*) me incidisse in Aristotelis de hac quaestione an vinum facultate frigidum sit disputationem, non nuper, sed jam dudum.

40.

Cur acrothoraces (*id est semiebrii*) magis motibus excitantur absurdis, quam admodum ebrii? Quantumvis acutissimus in hoc genere quaestionum Aristoteles, tamen causam mihi videtur non satis subtiliter et exacte reddidisse. Dicit enim, ut puto, sobrii rationem sibi constare: valde inebriati etiam sensum esse obrutum: at semiebrii adhuc valere vim imaginatricem, jam conturbata ratione; itaque eos et judicare, et quod visis pareant, male judicare.

41.

Aristoteles docet foris magno circumfuso et efficaci fri-

gore corporis interna vehementer incallescere, magnamque ita colligationem effici: quæ si ad crura desuat, lassitudines gignat ac gravitates; sin ad principia motus et respirationis, exanimationes aut imbecillitatem.

42.

Videtur autem Aristoteles etiam non justam causam afferre, cur solæ delectationes spectaculorum et auditivum intemperantiæ culpæ vacent; quia scilicet hominis eæ sint propriæ, reliquæ etiam a brutis per naturam suam percipiuntur.

43.

Vinum dilutum Aristoteles ait difficiliter elui e vestibus, quod magis tenue factum, penitus in meatus subeat.

44 (357).

In libro s. l. e. a. inscripto : *Speculum sapientie beati Cirilli episcopi alias quadripartitus apologeticus vocatus* (V. Hain, *Reperit. bibl.* 5904), cujus et codices duo Berol. contulit Rose (qui de auctore Cyrillo de Qwidenon, citat Debrorosky, *Geschichte der böhmischen Sprache und Litteratur*, Prag. 1818, p. 296) hic est prologus : *Secundum Aristotelis sententiam in Problematibus suis, quanquam in exemplis in addiscendo gaudeant omnes, in disciplinis tamen moralibus hoc amplius placet, quoniam structura morum imagine picta rerum similitudinibus palacium virtutis ostendit (sub imagine picta paulatim ostenditur cod. Berol. sec.), eo quod ex naturalibus animalium moribus et proprietatibus rerum quasi de vivis imaginibus humane vite qualitas exemplatur. Totus enim mundus visibilis est scola et rationibus sapientie plena sunt omnia. Propter hoc, fili karissime, informativa juventutis tue documenta moralia... trademus, etc.*

Præter collectionem Problematum, quæ communi titulo physicorum inscripta, varias naturales quæstiones complectebatur, minoris ambitus libellos exstitisse, unius tantum generis quæstionibus compositos, cum ex indicibus, tum aliunde probabile fit, de quibus nunc paucis videndum erit.

II. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΝΕΙΛΟΥ ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ.

Liber περί τῆς τοῦ Νεῖλου ἀναβάσεως in appendice Anonymi memoratus (19) et item in indice arabico : *De Nilo Ægyptiaco libri III* (Dschemal. 22), eadem fere fortuna usus videtur, qua qui secundus inscriptus est Æconomicorum de quo supra diximus. Antiqua enim ejus versio latina quintodecimo seculo ter seorsim typis edita (cf. Hain, *Reperit. bibliographic.* Stuttg. 1826-38, N. 1659, 1682, 1786), nec minus in latinis operum Aristotelis editiones recepta, ut in Venetam 1550, Basileensem 1563, adeo deinde oblitterata est ut ab omnibus fere jam ignoraretur (cf. tamen præter Fabricium, Buhle, *de Aristotelis libris deperditis*,

p. 127 et Brandis, *Aristoteles*, t. I, p. 120), ita ut eam Rosius quamvis editam, ineditam vocare merito potuerit. Librum ipsum jure Problematis accenseri, demonstrat quæstio de qua agitur, non minus in antiquitate quam ad nostram usque memoriam controversa, licet proxime jam ad verum accesserit, quisquis ille fuit, qui hunc libellum condidit, et solemne in talibus initium $\Delta\iota\alpha\ \tau\acute{\iota}$, *propter quid*. Utrum vero Aristoteles, an, ut voluit Rosius, Theophrastus auctor habendus sit, quæstio est, quam vix dijudicari posse speramus, præsertim quum ad codicum auctoritatem, scriptorum quoque græcorum testimonia accedant, unde manifestum fieri videtur hoc ipsum argumentum uberius ab Aristotele tractatum esse. De auctore libri more solito in *Expositione supra librum de inundatione Nili collecta anno Domini MCCCXIII in rogationibus a magistro Bartholomeo de Brugis*, cujus specimina quædam e codice Sorbon. 841 edita sunt apud Rosium p. 639 s. : *Nota primo quod iste liber videtur factus esse ab Aristotele, et hoc propter tria, primo quia similem modum procedendi habet in isto, scilicet primo ponendo opiniones aliorum ante propriam, sicut in aliis libris suis, secundo ex stilo, ejus qui brevis et obscurus secundum subjectam materiam, tercio quia quedam tradita in libro meteororum hic replicat.*

Ceterum de Nilo pluribus ab Aristotele dictum fuisse, in ampliore librorum de Meteorologia recensione, conjecerat olim Idelerus, in comm. ad Aristot. Meteorol., t. I, p. 467, nullis tamen satis aptis argumentis ad suam de duplici recensione opinionem confirmandam additis. Locus erat libri primi caput tertiumdecimum, quod aperte respexit Proclus in Platonis Timæum, p. 37, adjectis tamen nonnullis quæ ad deperditum quandam de hac quæstione librum pertinere videntur. Cf. infra fr. 2.

I (358).

Joannes Philop. in Arist. de Gener. et Corrupt. (I, 5, 8) fol. 22 recto : Πέφυκε δὲ πυκνοῦσθαι (δ ἀήρ scil.) καὶ εἰς ἐαυτὸν συρίζανειν οὐ μόνον ψυχόμενος (cf. Arist. Meteorol. I, 9, 3 et c. 12, 19) ἀλλὰ καὶ ὠθούμενος καὶ πιλούμενος. Οὕτω γοῦν ἀποδέδειχεν ὁ Ἀριστοτέλης ἐν θέρει ἐν τῇ Αἰθιοπία τοὺς ὑπερὸς γινόμενους ὠθουμένους γὰρ τῆς ἐκ τῶν βο-

DE NILO.

1.

Aer densatur et in se ipsum considit non solum frigore

sed etiam pulsus et compressus. Ita igitur ostendit Aristoteles æstate imbres gigni in Æthiopia : aer enim ex regionibus versum septentrionem positus, ventis etesias

ρειών ἀτμίδος ὑπὸ τῶν ἐτησίων πνευμάτων καὶ τοῖς Ἀραβικοῖς προσπιπτούσης ὄρεσι μεγίστοις οὖσι καὶ συνὸλιβομένης αἰεὶ ὑπὸ τῆς ἐπιγινομένης, τῇ πλῆθει πυκνοῦσθαι καὶ εἰς ὕδωρ μεταβάλλειν. Ἔστι γοῦν τὸν τῶν ἐτησίων χρόνον ἐν τῇ Αἰθιοπία κατὰ συνέχειαν ὄρεων κρουνηδὸν τοὺς ὑετοὺς καταφερομένους φύξεως ἀπάσης χωρὶς· τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἐν τοῖς βαλανεῖοις γίνεται· ἡ γὰρ ἀνιούσα ἀτμίς καὶ τῇ ὀροφῇ πλησιάζουσα διέξοδον οὐκ ἔχουσα συμπιλεῖται εἰς ἑαυτὴν καὶ πυκνουμένη γίνεται ὕδωρ καὶ τῇ συμφύτῳ βαρύτερῃ καταρρεῖ.

Olympiod. in Arist. Meteor. (I, 9, 3) fol. 18 verso (t. I, p. 222 Idel.) : Ἰστοῖον ὅτι ὁ μὲν Ἀριστοτέλης αἴτιον λέγει τῆς εἰς ὕδωρ μεταβολῆς τὴν ψύξιν μόνον, Θεόφραστος δὲ οὐ μόνον τὴν ψύξιν λέγει αἰτίαν τῆς τοῦ ὕδατος γενέσεως ἀλλὰ καὶ τὴν πλῆθιν. Ἰδοὺ γὰρ ἐν Αἰθιοπία μὴ οὖσης φύξεως ὁμοῦς ὑετὸς κατατάγεται διὰ τὴν πλῆθιν. Φησὶ γὰρ ὄρη εἶναι ἐκεῖσε ὑψηλότερα, εἰς δὲ τὰ νήφη προσπταίεσσι καὶ εἰθ' οὕτως ὑετὸς καταρρήγνυται διὰ τὴν γινομένην πλῆθιν. Ἀλλὰ μὴν καὶ ἐπὶ τῶν λεβήτων ὑγρότης, φησὶν, ἀντικαταρρεῖ, ἔτι δὲ καὶ ἐπὶ τῶν θαλῶν τῶν λευτρῶν μὴ παρούσης φύξεως, διὰ τὴν πλῆθιν δηλοῖστί τούτου γινομένου. . . Ἄλλ' ἔστιν, ὥς μοι δοκεῖ, συνηγορῆσαι τῷ Ἀριστοτέλει, ὅτι ψύξις μόνῃ αἰτία. Cf. Olympiod. f. 21 recto, 34 verso.

2 (359).

Photius Biblioth. cod. 249, p. 441, B, 1 : Φέρονται γοῦν (οἱ ἐτησῖαι ἀνεμοὶ) ἐπὶ τοὺς ἐναντίους τόπους· ἐκεῖ δὴ ταῦτα ἐκφερόμενα προσπίπτει τοῖς ὑψηλοτάτοις ὄρεσι τῆς Αἰθιοπίας καὶ πολλὰ καὶ ἀθρόα γινόμενα ἀπεργάζεσθαι ὑετούς· καὶ ἐκ τῶν ὑετῶν τούτων ὁ Νεῖλος πλημμυρεῖ τοῦ θέρου, ἀπὸ τῶν μεσημβρινῶν καὶ ξηρῶν τόπων ῥέων. Καὶ τοῦτο Ἀριστοτέλης ἐπραγματεύσατο· αὐτὸς γὰρ ἀπὸ τῆς φύσεως ἔργῳ κατανόησεν, ἀξιώσας πέμψαι τὸν Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδόνα εἰς ἐκαίνους τοὺς τόπους καὶ ὄψει τὴν αἰτίαν τῆς τοῦ Νεῖλου αὐξήσεως παραλαβεῖν. Διό φησιν ὡς τοῦτο οὐκέτι πρόβλημα ἔστιν· ὠφθη γὰρ φανερώς ὅτι εἰς ὑετῶν αὖξει.

Proclus in Plat. Timæum p. 37, D : Καὶ γὰρ

impulsus, in arabicos montes qui altissimi sunt incidit, et novo semper aere accedente coarctatus, compressione densatur et in aquam mutatur.

2.

Etesiae venti ad oppositas plagas meridionales feruntur; eoque delati in altissimos Aethiopiae montes decidunt. Quum autem condensati et frequentes fuerint, pluvias creant, e quibus aestivo tempore Nilus auctus exundat, ex australibus locis et aridis profluens, idemque Aristoteles investigando comperit. Ipse enim ingenii praestantia hoc deprehendit, quum aequum putasset Alexandrum

τοῦτο ἐν εἶναι αἰτίον ὁμβρῶν φησὶν ὁ Θεόφραστος τὴν τῶν νεφῶν πλῆθιν πρὸς τινα τῶν ὄρεων . . . (καὶ γὰρ φέρεται πρῶτον ὁ Νεῖλος) ἐκ τῶν Σεληναίων ὄρεων, ἀ διὰ τὸ ὕψος οὕτω ἐκάλεσαν καὶ τῶν πρὸς ἐκαίνους ἀθροισζομένων νεφῶν . . . Ἐρατοσθένης δὲ οὐκέτι φησὶν οὐδὲ ζητεῖν χρῆναι αἰτίαν τῆς αὐξήσεως τοῦ Νεῖλου, σαφῶς καὶ ἀφικομένων τινῶν εἰς τὰς τοῦ Νεῖλου πηγὰς καὶ τοὺς ὁμβροὺς τοὺς γινομένους ἑωρακῶτων, ὥστε κρατύνεσθαι τὴν Ἀριστοτέλους ἀπόδοσιν. Cf. Scholia in Platon. Timæum p. 425 Bekk.

Cum his conjungenda sunt quae leguntur apud Strabon. XVIII, p. 790 : Φησὶ γὰρ (sc. Ποσειδώνιος) Καλλισθένη (Eratosthenem vet. interpr.) λέγειν τὴν ἐκ τῶν ὁμβρῶν αἰτίαν τῶν θερινῶν κατὰ Ἀριστοτέλους λαβόντα, ἐκείνον δὲ παρὰ Θρασύαλχου τοῦ Θασιῶ (τῶν ἀρχαίων δὲ φυσικῶν εἰς οὗτος), ἐκείνον δὲ παρὰ Θαλοῦ (ita C. Müller. in ed. Didot., pro παρ' ἄλλου), τὸν δὲ παρ' Ὀμήρου διυπετία φάσκοντος τὸν Νεῖλον

ἐφ' ὃ εἰς Αἰγύπτῳ διυπετίος ποταμοῖο (Od. δ, 581).

Poterat etiam v. 477 laudare Strabo, ad quem haec scholia : Πολλὸν λεγομένων περὶ τῆς τοῦ Νεῖλου ἀναβάσεως πρῶτος Ὀμηρος τὴν ἀληθεστάτην αἰτίαν εἶπε διυπετὴν προσαγορεύσας αὐτόν, διότι πληροῦται ἀπὸ τῶν ἐν Αἰθιοπία γινομένων ἀδιαλείπτων τοῦ θέρου καὶ σφοδρῶν ὑετῶν, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης καὶ Εὐδόξος, πεπύσθαι ταῦτα φάσκοντες ἀπὸ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἱερῶν, quae eadem et Eustathius p. 1505, 61 exhibet. Apud hos nomen Eudoxi male pro Eudori illatum esse, e Strabonis I. 1. videri posset, ubi Eudorum et Aristonem Peripateticum de Nilo scripsisse testatur. Non ab Aristotele, sed a Callisthene res explorata esse dicitur apud Joannem Lydum de Mensibus IV, 68, p. 264 ed. Ræth. et Anonymum Περὶ τῆς τοῦ Νεῖλου ἀναβάσεως ap. Schweighæuserum ad Athenæum II, c. 87, editum jam in H. Stephani collectione scriptit. quorundam Aristot. et Theophrasti, Par. 1557, p. 145. Cf. Callisthenes fr. 6 ad calcem Arriani ed. Didot, Demosth. Orat. ed.

Macedonem ad ea loca mittere, ut oculis causam incrementi Nili fluminis cognosceret. Propterea aperit hoc non amplius dubium esse. Clare enim patet e pluvitis augeri.

Posidonius ait Callisthenem tradere aestivos imbres causam esse; idque hunc ab Aristotele sumpsisse, Aristotelem vero a Thrasyalce Thasio, qui unus fuit ex antiquis physicis; Thrasyalcen vero a Thalete, atque illum ab Homero, qui διυπετία, i. e. caelitus delabentem, Nilum dicit.

Paris. 1570, p. 35, Suidas s. v. Ἐρησία, Schol. Apollonii Rh. IV, 269.

3 (360).

Incipit liber Aristotelis de inundacione Nili.

Propter quid aliis fluminibus in hyeme quidem augmentatis, in estate autem multo factis minoribus, solus eorum qui in mare fluunt, multum estate excedit fitque tantus ut civitates solæ supersint velut insulæ? Crescit autem a versationibus estivalibus qualibet die et rursus abscedit. Exundat autem per labia fluminis aqua et non sicut quidam aiunt super terram, verumtamen iuxta ipsum fluvium putei apparent. Circa quidem ipsum igitur sunt accidentia talia, causam autem sumit quis sic quærens. Necessè enim aut estate ipsi advenire aliunde aquam, aut hyeme auferri, videlicet desursum a sole attractam: hic enim manifeste hoc facit, aut in terra dessicatam. Per eam quidem igitur quæ in hyeme ablationem sic utique in estate fiet maior, per appositionem autem hoc modo. Aut enim propria supernatante propter obstructionem, velut etiam accidit canalibus: si enim aliquis intercipiat, fluens congregatum excrescet ad alta: aut aliena superveniente: hoc autem utique fiet, si fortes plenissimi fiant aliunde ad supernatante aqua, apponantur autem utique aut liquescent aliquo aut pluyente.

Modi quidem igitur tales et tanti, per quas utique crescet fluvius solus. Horum autem qui quidem existunt dicti prius a dubitantibus de ipso, hoc nos dicemus. Tales qui de Aneo (δ' Ἐξαιίου scil.) Milesius a ventis annualibus repulsum inquit fluvium inundare. Crescit enim si illi flant et e regione fluit ipsorum. Accidit autem contrarium. Supernatat enim ad modicum desubtus, principium autem repletionis videtur deorsum. Adhuc idem alios oportebat pati magis fluvios, qui ex opposito fluunt ipsis magis, et minores existentes faciles sunt cogi a ventis. Frequenter autem et annuales nunc flant, fluvius autem non videtur idem faciens.

Diogenes autem Nakhitemius (scil. δ' Ἀπολλοθίμιδος) Apolloniates fontibus ait addi aquam attrahente terra propter areferi a solè in estate. Natum esse enim indigens trahere ex propinquo. Accidit autem et huic unum quidem, quia frigidissimi estate quod secundum terram est, trahit autem omne calidum existens et quando utique maxime fuerit calidum. Adhuc autem, quia alios oportebat fluvios eos qui in Libia idem facere. Non enim singulariter solum (sol conj. Rosius) illius desiccant fontes.

Anaxagoras autem Egisiboli (scil. Ἡγησιβούλου)

Clasomenius propter liqueferi nivem estate repleti fluvium ait. Contingit quidem enim sic augeri, quemadmodum diximus, sed multitudo inproporcionata facta in excrescentia fluvii. Multum enim superexcedit quam ut verisimile a nive liquefacta: et multa enim modica fit aqua, Nilus autem multam superinfundit regionem et profundum iam aliquando etiam super triginta cubitos fuit. Adhuc autem neque locus videtur (v. l. audetur, unde Rosius conj. auditur), talis putat, unde possibile sit ipsum fluere a nive: Ethyopia enim et Libia inhabitabiles propter estum, ex Asia autem non contingit ipsum fluere. Sythonis (Συθωνίς s. Σιρθωνίς) enim lacus apud mare est illud quod est iuxta Syriam, hujus autem et rubri quod intermedium mille stadia sunt. Rubrum quidem mare aiunt quidam coniungi ad id quod extra: ab hoc quidem non videtur fluens, ab hoc autem immanifestum si possibile. Nullum enim audivimus dignum fide nondum de rubro mari, utrum ipsum per se ipsum est aut coniungitur ad id quod extra Eracleas columnas. Deceptus est autem et rex Artaxerxes Okhos cognominatus, quando super Egyptum debebat militare. Conatus est enim avertere Indorum fluvium tanquam existentem eundem, audiens quia cocodrillos habet quemadmodum Nilus. Mittens autem ad vocatos Onifalos (ouifalos, omfalos alii) audivit, quia fluit fluvius in rubrum mare, et cessavit a conatu. Iterum persuasum est dicentibus Indis, quia fluvius alter esset ad illas partes Indie fluens ex monte vocato Aleto (aieto, axeto, alete alii), ex quo quidem Indus. Hunc autem dicebant habere cocodrillos et circumfluere exterius rubrum mare, sive veraces sint hoc dicentes sive mentientes. Verumptamen rex dicebat conari hunc avertere, sed ipsum prohibuerunt, quoniam (quos iam?) ad curam hanc miserant, dicentes quia maiorem destruit regionem quam accipit dominans Egyptiis. De principio quidem unde existat fluens Nilus et de rubro mari hoc modo, aut secundum quem Athinagoras dicebat Arimnisti. Ille enim inquit unum esse mare quod rubrum et quod extra Eracleas columnas, nichil dignum ad confirmandum ad regem dicentem (ita codd. Rosius dicens). Totum autem manifestum quod siquidem ex hoc monte fluit liquefactu nive, subcontraria multa fierent hiis quam nunc accidunt circa ipsum. Mons enim iste intermedius Ethyopum et Indorum distat itinere quinque mensium, ut aiunt. Differt etiam quantum differt fluxus longus aut brevis: fluentium enim de prope primum pervenit fluxus plurimus, in fine autem minor atque deficiens. Eorum autem qui a longe, primo quidem minus, in fine autem copiosissimum,

quemadmodum et in ventis. Propter quod proverbialiter loquentes dicimus : inchoante autem austro et desinente borea. Qui quidem enim austro quia a longe pervenit ad nos, primo debilis fiat, magnus autem fit consumens (consummans v. l.), boreas autem contrarium propter habitatum locum supponi ad boream. Nilus autem venit primo maximus, postremo autem minoratus et deficiens. Adhuc autem conventibus mensium magis fluit et deficiente luna magis quam stante et panselinis. Oportebat autem contrarium : plenilunio enim congelata tabescunt. Et ventorum quando boree obtinent, sed non quando nothi : quamvis liquefaciat quidem borea nunc magis nothus. Eadem autem dicere congruit et ad dicentes ab Eracleis columpnis fluere. Promathus enim Samius ex Argenti monte ; unde et Cremetis (cf. Arist. Meteorol. I, 15, 21), liquefacta nive. Adhuc enim per amplius spacium fieri fluxum : per totam enim Libiam ipsum fluere inquit.

De causa quidem igitur, propter quam Anaxagoras ait effluere Nilum, tanta dicta sunt. Reliquum autem modorum eos qui non habent rationes verisimiles posterius dicemus. Sunt autem quidam qui aiunt augeri fluvium propter annuales, fontibus incidente eo quod extra mari. Hii autem, calidiores existentes fontes per estatem superfluere accedente sole ad ursam : magis enim fervore fluere aquam quam frigore. Quorum utrumque mediocri dignum est consideratione. Qui quidem enim propter annuales, videntur solvi eisdem rationibus, quas quidem et prius diximus, et quod per totam Libiam fluens idem facere consuevit fluvius. Quod autem tantam sumat additionem aqua propter fervorem, irrationabile totaliter, quia non plus facit propter fervere secundum tumorem maiorem eiusdem multitudinis.

Nicagoras (nomen rectum se habere docent Schol. Apoll. Rhod. IV, 269 et Callimachus apud Antig. Mirab. c. 157) autem Ciprius ait ipsum fluere amplius estate eo, quod fontes habeat ex terra ad illam partem, in qua hyems est, quando fuerit apud nos estas. Non plane autem hoc determinat. Videtur autem nichil negociatus (negociatur, negociatus v. l.) esse circa hoc quod dicitur : simul enim nobis estas fit et hyems in altera zona habitantibus, intermedium autem inhabitabile est quod tropici incidunt de terra. Est enim una quidem pars hæc, altera autem quam semper manifestus circulus et quam semper immanifestus determinant. Media autem horum et tropicorum habitari contingit in circuito terre : sola autem que intermedia est, solis transitus existens, duarum zonarum magnitudo. Due enim decisiones

sunt, que autem habitatur una. Accidit igitur pertransire fluentem duplo tantam regionem latitudinis habitate et per inhabitabilem propter excessum ardoris. Itaque si neque stet in circuito maris Libie, sed continuus progressus tam interminatam pertransit latitudinem, propter quod quidem et a nive dicentibus fluere accidit, et sic dicentibus impossibile.

Restant autem tres adhuc modi dictorum, secundum quos contigimus annuis augeri. In hyeme enim ablata que inerat aqua : hoc autem utique erit sole desiccante, quemadmodum dicit Erodotos fabularum scriptor. Non enim ait in hyeme solem per Libiam facere habundanciam, nisi si contingat latum hinc ducere humorem, circa versiones autem estivales ad arctum venire. Nequaquam autem dicitur exquisite : neque enim Nilum oportebat facere solum hoc. Similiter enim ex Libia tota idem dicit solem trahere humorem, putareque supervenire habitabili solem secundum quamcunque partem, stultum. Ubique gnomones umbram ad meridiem faciunt et non hoc differunt, sed per maiorem aut minorem facere umbram. Libiam totam amphithalassiam aiunt esse, tamquam cum iste modus quidem causæ impossibilis.

Reliquum autem duarum utrumque dicere est. Est enim una quidem causa, quia terra superferrens existens hyeme eo, quod in tali fundo fontes sint, Nili desiccatur aqua. Quod quidem et aliis accidit : puta in Frigia sunt putei, qui in hieme quidem sunt sicci, in estate autem replentur. Et in Olinthia Calcidonie quidam putei plenissimi sunt estate. Hanc quidem igitur causam ut rationabiliorem existentem illa, quam predicti assignant, dirimamus prius.

Nunc autem relinquetur sola causa dictorum. Hanc causam dicendum, propter quod iam non problema videtur esse : in sensum enim venit, quemadmodum per se videntes facti a visis. Videntur enim aque facte per tempora hec a cane usque ad arcturum multe et habundanter, hyeme autem nulle. Et fluctus nutriuntur, cum crescunt in ipsis. Et propter hoc simul annualibus adventit fluvius : isti enim nebulas maxime ferunt in regionem et quicumque alii venti fiunt estivales ante hos. Quibus offendentibus ad montes defluunt aque ad stagna, per que Nilus fluit. Adhuc autem et quæ a nive dicentibus fluere subcontrarietates testificantur huic rationi, quodque et toti conventibus mensium magis crescere fluvium : etenim aque consueverunt fieri tunc magis, et quod non similiter copiosum inchoans cum postremo, adhuc autem quando nothi flant

minus quam quando utique bore : boreas enim
nubes fert ad locum, ex quibus aqua facta im-
pletur Nilus. De Nilo quidem igitur hæc dicta
sunt.

Explicit liber de inundatione Nili Aristotilis.

III. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΛΙΘΟΥ.

Non minus quam de Nilo sæpissime ab anti-
quia philosophis tractata est quæstio, quam ut
exemplum physici problematis proponunt
Alexander Aphrodis. in Arist. Topic. p. 34
(p. 258, A, 11) et Themistius paraphr. Ana-
lytic. f. 13 verso (p. 249, A, 4) : Διὰ τί ἡ λίθος
ἢ Μαγνήτις λεγομένη ἔλκει τὸν σίδηρον. De hac
conscriptus liber περὶ τῆς Λίθου α', in utroque
indice inter Problemata recensetur (Diog. L.
125, An. 114). Idem quoque argumentum tracta-
tur inter Alexandri Aphrod. Quæstiones naturales
II, 23 : περὶ τῆς Ἡρακλείου λίθου, διὰ τί ἔλκει τὸν
σίδηρον, et quidem ita, ut primum, Aristoteleo
more, antiquiorum philosophorum de proposita
quæstione sententiæ exponantur. Non male inde
conject Rosius, l. I. p. 243, nos si non ipsam
Aristotelis disputationem, tamen ejus quasi ima-
ginem quamdam habere. Quibus illud adjicere
liceat Aristotelem sine dubio, ut et in disputa-
tione de Nilo factum est, a Thalete orsum esse,
nec ab Empedoclesolum, quod Alexander fecit, ita
ut quod infra apposuimus fragmentum ad hunc
fortasse librum referendum sit.

(361.)

Diog. Laert. I, 24 : Ἀριστοτέλης δὲ καὶ
Ἰππίας φασὶν αὐτὸν (τὸν Θάλητα) καὶ τοῖς ἀψύχοις με-
ταδιδόναι ψυχάς, τεκμαιρόμενον ἐκ τῆς λίθου τῆς μα-
γνήτιδος καὶ τοῦ ἤλεκτρου.

Minime me fugit locus philosophi de Anima
., 2, 14 : Ἔοικε δὲ καὶ Θαλῆς ἐξ ὧν ἀπονημο-
νεύουσι, κινητικὸν τι τὴν ψυχὴν ὑπολαβεῖν, εἴπερ
τὸν λίθον ἔφη ψυχὴν ἔχειν, ὅτι τὸν σίδηρον κινεῖ,
quem tamen vix respexisse puto Diogenem
Laertium vel eum quem secutus est auctorem,
qui uberiore de hac re disputationem ante
oculos habuisse videtur, unde et illud quod de
electro narrat, desumsit. De Hippia quem no-
minat Diogenes Laertius cf. Mæhlyum, Rhein.
Museum, 1861, p. 45.

IV. ΟΠΤΙΚΑ.

Problematis adnumeranda sunt etiam Ὀπτικά,

(DE LAPIDE MAGNETE.)

Inanimatis etiam animam inesse putasse Thaletem,

quorum titulum apud Diogenem L. (114) Ὀπτι-
κὸν α', potius fuisse Ὀπτικῶν α', ita ut Προβλημά-
των suppleatur, confirmant auctor Vitæ Mar-
cianæ, p. 2 Robbe, qui τὰ ὀπτικά προβλήματα
simul cum Mechanicis nominat, David in Categ.,
p. 25, A, 35 : Τὰ δὲ μαθηματικά αὐτοῦ, ὡς τὰ ὀ-
πτικά καὶ μηχανικά αὐτῷ βιβλία γεγραμμένα, Ano-
nymus Proleg. in Metaphys. cod. Coisl. 161 fol.
226 recto (apud Rosium p. 377) : Περὶ μὲν οὖν
τούτων (τῶν μαθηματικῶν scil.) διώρισεν ἐν ἑτέροις, ὡς
ἐν τε τοῖς μηχανικοῖς καὶ ὀπτικοῖς ἐπ' αὐτοῦ γενομένοις
συντάγμασι, Alfarabi in Proleg. philos. Aristot.
c. 2 (apud Schmœlders, Documenta philos.
Arab. p. 20) : Scripta in quibus disciplinæ ma-
thematicæ docentur, sunt ejus liber de Speculis,
ejus liber de Lineis atque liber de Mechanica. A
quibus solus dissentit Simplicius qui pro opticis
geometrica nominat, Comm. in Categor. f. 1
verso : Καὶ τῶν θεωρητικῶν τὰ μὲν θεολογικά... τὰ
δὲ μαθηματικά, οἷα γεωμετρικὰ τε αὐτῷ γεγραπταὶ
καὶ μηχανικά βιβλία. Ad hæc Optica jure retuleris,
quæ in Problem. XVI, 1, leguntur : Διὰ τί αἱ
μὲν βάσεις τῶν πομφόλυγων λευκαὶ ἐν τοῖς ὕδασι, καὶ
ἐάν ἐν ἡλίῳ τεθῶσι, σκιὰν οὐ ποιοῦσιν, ἀλλ' ἡ μὲν
ἄλλη πομφόλυξ σκιὰν ποιεῖ, ἡ δὲ βάσις οὐ ποιεῖ, ἀλλ'
ἡλιώται κύκλω. Τὸ δ' ἔτι θαυμασιώτερον, ὅτι οὐδ'
ἐάν τι τεθῆ ξύλον εἰς τὸ ὕδωρ ἐν τῷ ἡλίῳ, τέμνεται
ὑπὸ τοῦ ὕδατος ταῦτα. Ἦ οὐ γίνεται σκιά, ἀλλ'
ἡλίῳ διήρηται ἡ σκιά; Εἰ οὖν σκιά ἐστὶ τὸ μὴ ὀρω-
μενον, καὶ ὑπὸ τοῦ ἡλίου κύκλω ἂν ὄρωτο ὁ ὄγκος.
Τοῦτο δὲ ὅτι ἀδύνατον δείκνυται ἐν τοῖς Ὀπτικοῖς·
οὐδὲ γὰρ τὸ ἐλάχιστον ὑπὸ τοῦ μεγίστου ἐνδέχεται εἶλον
περιφθῆναι. Num vero ex eodem libro fluxe-
rint, quæ his verbis apposuit auctor Vitæ Mar-
cianæ, p. 8 : Τῇ δὲ μαθηματικῇ (προσέθηκε) τὸ
ἔξυγώνιον (ita Rosius e cod. ἔξυγανον Robbe) εἶναι
τὸν κῆνον τῶν ὀψων, διὰ τὸ ἐπὶ πλέον προΐναι τὴν
ὄψιν οὗ ὄρα μεγέθους καὶ κατὰ τοῦτο γὰρ οὐδὲν τῶν
ὀρωμένων εἶλον ἅμα ὄραται καὶ ταῦτα μεῖζονα γί-
νεσθαι (γενέσθαι male Robbe) τὸν ἄξονα τῆς ἐκ
τούτου[τῆς] βάσεως καὶ ἔξυγώνιον τὸν κῆνον ἀποτε-
λαῖσθαι, incertum est, quippe quæ talia sunt ut
Euclidi magis convenientiam quam Aristoteli (cf.
Rosius p. 377 s.). De Opticorum quoque Pro-
blematum libro cogitasse Pseudo-Alexandrum
Aphrodisiensem in Aristotelis Meteorol. fol. 115
recto (t. II. p. 104 Idel.), facilis esset con-
jectura, inspectis ejus verbis : Οὐκ ἀρέσκειται μὲν
τῇ δόξῃ τῇ δι' ἀκτίων ἐκχύσεως ὄραν ἡμᾶς λεγούσῃ,
καθὰ φασὶν οἱ ἀπὸ τῶν μαθημάτων, ἣ δόξῃ ἀκό-
λουθός ἐστι καὶ ἡ δι' ἀνακλάσεως τῶν αὐτῶν τούτων

Aristoteles et Hippias auctores sunt, conjicientem id ex
lapide magnete et succino.

ἀκτίνων ὄραν ἡμᾶς πάντα τὰ δι' ἐμφάσεως δρώμενα λέγουσα. Οὕτε γὰρ ἀπὸ τῆς ὀφθαλμικῆς ἀκτίνος τινὰς ἐκχεομένας καὶ προσπιπτούσας τῷ ὀρατῷ αἰτίας ἡμῖν τοῦ ὄραν ὄν τε γίνεσθαι, οὕτε τὰς αὐτὰς ταύτας ἀνακλωμένας ἀπὸ τῶν κατόπτρων καὶ πάντων τῶν διὰ τοιούτων δρωμένων ἐπὶ τὸ δρώμενόν τὴν αἰτίαν ἡμῖν πάλιν παρέχειν τοῦ ταῦτα ὄραν, τῆς τῶν ἀκτίνων ἀνακλάσεως πρὸς ἴσας γινομένης γωνίας. Ὅτι γὰρ ἀδύνατα ταῦτα εἰδείχθη ἐν τοῖς περὶ τοῦ πῶς δρώμεν, ὧν καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς περὶ Ψυχῆς ἐμνημόνευσε, nisi, ut ostendit collatio cum iis quæ a genuino Alexandri Aphrod. de Anima fol. 131 recto, bis dicta sunt : ὡς δίδεικται καὶ ἐν τοῖς περὶ τοῦ πῶς δρώμεν ζήτημένοις, et paulo infra : ἐν τοῖς περὶ τοῦ πῶς δρώμεν καὶ αὐτὸ εἶρηται, hæc potius librum quendam Alexandri Aphrodisiensis spectant, quem male fortasse, qui illum excrispsit Meteorologiorum interpres, Aristotelis esse crediderit (cf. Rosius p. 374). Quod vero ad ipsius Aristotelis verba de Anima II, 7, attinet : Δι' ἧν μὲν οὖν αἰτίαν ταῦτα ὄραται ἄλλος λόγος quibus ad aliam disputationem remittitur, intelligenda sunt de capite secundo libri de Sensu, ut recte jam vidit Themistius fol. 79 recto.

De loco qui restat Olympiodori in Meteorol. fol. 9 verso (t. I, 171 Idel.), τὸ περὶ ὀφθαλμικῆς (qui titulus in sola appendice Anonymi occurrit) laudantis, Rosius, apud quem de tota hac quaestione uberius exstat disputatio, p. 375 (cf. de Arist. libr. ord. p. 194), ita statuit, Euclidis Optica respici, eodem plane errore quo sæpius Aristoteles pro Euclide nominetur ab Arnaldo Saxone in libro ms. de Virtute universali, a Vincentio Bellovacensi, in cuius Specul. Hist. III, 84, ubi Aristotelis libri recensentur, legitur : *Exstat etiam liber qui dicitur perspectiva Aristotelis* (cf. Jourdain, *Sur les traductions d'Aristote*, p. 34) et ab Alberto Magno, in Speculo Astronomiæ, t. V, p. 657 ed. Lugd. : *Perspectiva autem Aristotelis ad supra dicta non descendit specialiter*, quum contra ad arabicum potius textum *Aristotelis de speculo* (Hadschi Khalfa 23), spectaverint quæ retulit Nunnesius in notis ad Vitam Aristotelis, Lugd. Bat., 1621, p. 129, de Optico Aristotelis apud Laertium, *quem librum Bellunensis a se lectum indicat*. (De qua re cf. G. Schneider in notis ad Eclogas physicas, p. 234, s.) Ab eodem Rosio affertur denique locus ex Heronis mechanici Catoptricis, tertio decimo seculo in latinam linguam versis editisque in libro : *Sphæra cum commentis in hoc volumine contentis Cichi Esculani*, etc. Venetiis 1518, fol., ubi inter auctores qui de

optica scripserunt ita nominatur Aristoteles : *Negotium autem quod circa visus dividitur in opticum id est visivam et dioptricum id est perspectivam et catoptricum id est inspectivum negotium. Et opticum quidem opportune ab his qui ante nos descriptum est et maxime ab Aristotele.*

V. (ΙΑΤΡΙΚΑ.)

Aristotelem simul et philosophum et medicum fuisse satis constans est apud recentioris antiquitatis scriptores fama, quam tamen potius e narratione de ejus genere, quod et paternum et maternum Asclepiadarum fuisse tradunt, et ex ipso ejus naturalium rerum studio ortam esse puto, quam ex iis, quæ cum a Timæo, tum ab Epicuro, non sine calumnia in eum congesta fuerant, cf. Aristocles ap. Euseb. Præpar. evang. XV, 2, p. 791, A. Athen. VIII, 354, B. Diogen. L. X, 8. Ælian. Var. Hist. V, 9. Suidas s. Ἀριστοτέλης, et, qui de hac quaestione nuper disputavit Bernays, *Grundzüge der verlor. Abhandl. des Arist. über Tragödie*, p. 192 sq. Quod si ipsum Aristotelem in propria causa audiamus, vix ulla superesse poterit dubitatio quin aperte se medicæ artis imperitorem esse professus sit. Postquam enim in libro de Divinatione per somnum, c. 1 (t. III, p. 513, 30), rem de qua agit ex sententia elegantiorum medicorum dijudicandam esse censuit, ita statim pergit : *Εὐλογον δ' οὕτως ὑπελαβεῖν καὶ τοῖς μὴ τεχνίταις σκοπούμενοις δὲ τι καὶ φιλοσοφοῦσιν* (cf. Zeller, *die Philosophie der Griechen*, t. II, 2, p. 7, *Anm.*). Neque aliter locutus est quotiescunque, libri de Morbo et Sanitate mentione injecta, declarat physici quoque esse quadantenus in morborum causas inquirere. Quæ quidem satis superque sunt ad demonstrandum, Aristotelem de re medica, quatenus scilicet ad sanationem corporum pertinet, neque conscribere potuisse libros neque si putasset voluisse. Igitur manifesto spurii habendi sunt quicunque tales illi tribuantur libri, qualis est e. c. qui ultimus in Dschemaluddini indice recensetur : *De universo medicinæ sensu I*, vel secundum Casirium : *De universa medicina liber I, iatrice inscriptus*. Cujus vero rei aliud nec minus grave argumentum afferri poterit. Qui enim plus quam sexcentis locis nominavit Aristotelem, ejus scripta ubivis laudans et admirans meritaque ejus in naturalem doctrinam extollens, Galenus, nusquam librum de re medica ab Aristotele conscriptum commemorat,

immo apertis verbis declarat collectionem quendam de veterum medicorum placitis Aristoteli adscriptam non illius esse, sed Menonis cuiusdam, ejus discipuli. Cf. Galen. in Comment. ad l. I. Hippocratis de Nat. hom, t. XV, 25 ed. Lips. : Καὶ Θεόφραστος δ' ἂν ἐν ταῖς τῶν φυσικῶν δοξῶν Ἐπιτομαῖς τὴν Ξενοφάνους δόξαν εἰπερ οὕτως εἶχεν ἐγγράφει, καὶ σοὶ πάρεστιν εἰ χαίροις τῇ περὶ τούτων ἱστορίᾳ, τὰς τοῦ Θεοφράστου βίβλους ἀναγνῶναι, καθ' ἃς τὴν ἐπιτομὴν ἐποίησατο τῶν φυσικῶν δοξῶν. Ὅσπερ γὰρ πάλιν εἰ τὰς τῶν παλαιῶν ἱατρῶν δόξας θηλοῖς ἱστορῆσαι, πάρεστί σοι τὰς τῆς ἱατρικῆς συναγωγῆς ἀναγνῶναι βίβλους ἐπιγεγραμμένας μὲν Ἀριστοτέλει, δημολογουμένας δὲ ὑπὸ τοῦ Μένωνος, ὅς ἦν μαθητὴς αὐτοῦ, γράφονται, διὰ καὶ Μενώνεια προσαγορεύουσιν ἐνιοὶ ταυτὶ τὰ βιβλία. Quibus statim addit unde satis accuratam horum librorum notitiam haurire licet : Δῆλον δὲ ὅτι καὶ ὁ Μένων ἐκείνος ἀναζητήσας ἐπιμελῶς τὰ διασχιζόμενα κατ' αὐτὸν ἐστὶ τῶν παλαιῶν ἱατρῶν βιβλία, τὰς δόξας αὐτῶν ἐκείθεν ἀνελέξατο. Τῶν δ' ἤδη διεσπασμένων... οὐκ ἠδύνατο γράψαι. Κατὰ ταῦτ' οὖν τὰ βιβλία χολὴν ξανθὴν ἢ μέλαιναν ἢ φλέγμα στοιχεῖον ἀνθρώπου φύσεως οὐκ ἂν εὖροις οὐδ' ὑπ' ἐνὸς εἰρημένον, αἷμα δὲ καὶ τῶν μεθ' Ἴπποκράτην φαίνονται πολλοὶ μόνον εἶναι νομίζοντες ἐν ἡμῖν, ὅσα καὶ τὴν πρώτην γένεσιν ἡμῶν ἐξ αὐτοῦ γίνεσθαι καὶ τὴν μετὰ ταῦτα κατὰ τὴν μήτραν αὔξησιν καὶ ἀποκυθέντων τελείωσιν. Præter Galenum, hanc Menonis collectionem laudat Plutarchus, qui tamen nihil de Aristotele addit. In indicibus vero nullum ejus vestigium deprehenditur; nam ne illam, sicut a Rosio factum est, titulo Ἱατρικὰ β' apud Diogen. L. (110) et Anonymi. (89) designari arbitrer, ideo impediatur, quod hos libros ab illis non diversos fuisse puto, qui in Vita Marciana, p. 11 Robbe, nominantur : Ἱατρικὰ προβλήματα, atque igitur simillimos primo superstitem Problematum capiti quod et ipsum ὅσα περὶ Ἱατρικὰ inscriptum est. Ad hos autem libros nullum est fragmentum quod satis certo referri liceat. Quæ sequentur partim ad illa Μενώνεια pertinebunt, partim a nobis ob argumenti similitudinem apposita sunt, licet de nullo non jure dubitari possit, præcipue vero de illis quæ a Cælio Aureliano, e libro cetero-

quin ignoto de Adjutoriis, prolata sunt, quem rectius fortasse medico cuidam quam philosopho tribuas.

1, 2 (362, 363).

Plutarch. Quæst. conviv. VIII, 9, 3 : Τὴν δὲ Τίμωνος ἐν Κιλικίᾳ τηθῆν Ἀριστοτέλης ἱστορήκα φηλεύειν τοῦ ἔτους ἐκάστου δύο μῆνας, μηδενὶ πλὴν μόνῳ τῷ ἀναπνεῖν οὐτι ζῆ διαδόηλον οὔσαν. Καὶ μὴν ἐν γὰρ τοῖς Μενωνείοις (vulg. Μελωνείοις corr. Reines. Var. Lect. I, 10) σημεῖον ἡπατικοῦ πάθους ἀναγγραπταὶ τὸ τοὺς κατοικιδίους μῦς ἐπιμελῶς παραφυλάττειν καὶ διώκειν· ὃ νῦν οὐδαμοῦ γινόμενον ὀρεῖται.

De libro ad quem priora referenda sint, aperte a Μενωνείοις diverso, incertus hæreo : facile enim fieri potuit, ut ob eandem causam rem quam commemorat attulerit Aristoteles, ob quam narraverat de homine solis radiis vescente cf. dial. de Philosophia, fr. 10.

3 (364).

Diogenes Laert. V, 61 : Γεγόναισι δὲ Στράτωνες ὀκτώ.... ἔβδομος ἱατρὸς ἀρχαῖος ὡς Ἀριστοτέλης φησὶν.

Sedes fragmenti incerta : ad collectionem tamen historicam qualem Menonis fuisse testatur Galenus satis commode referri potest. Ceterum in Ambrosii versione scriptum est *Aristocles*.

4 (365).

Plin. Nat. Hist. II, 101 : *Omnia plenilunio maria purgantur... his addit... Aristoteles nullum animal nisi æstu recedente exspirare. Observatum id multum in Gallico Oceano et duntaxat in homine compertum.*

5 (366).

Plinius Natur. Hist. XXVIII, s. 21 : *Peculiariter (lac) valet potum contra venena quæ data sunt e marino lepore, buprestis, ut Aristoteles tradit, dorycnio (dorycnion, dorycnium), et contra insaniam quæ facta sit hyoscyami potu.*

(SCRIPTA MEDICA.)

1, 2.

Timonis in Cilicia aviam Aristoteles refert quovis anno per duos menses in fovea quadam se continuisse, sola respiratione ostendentem se vivere. Et in Menoneis scriptum est, morbi jecinoris hoc esse indicium, quod eo

laborans mures domesticos accurate observet et consecetur.

3.

Stratones octo fuerunt... quorum septimum medicum antiquum nominat Aristoteles.

6 (367).

Michael Psellus, de Cimice p. 92 (apud Boissonad. in ed. M. Pselli, de Operatione Daemonum, Norimb. 1838) : 'Αλλ' οὐδὲ δεῖ πρὸς ἡμᾶς συγκρίνειν τὰ αἰσθητά, οὐδὲ ἔπερ ἡμῖν τοιοῦτον ἐστίν, οὕτω καὶ τῆ φύσει κατεσκευάσθη. Πολλὰ γοῦν τῶν ἡμῖν οὕτως ἐχόντων ἄλλως τοῖς ἄλλοις ζώοις καθέστηκεν. Αὐτίκα τοῖς ἡμετέροις σώμασιν ἢ τοῦ κωνείου φύσει ἀλείριόν τι προσφερομένη, ἀλλ' οὐ δὴ καὶ τοῖς ὄρνυξιν. Ὁ δὲ γε φιλόσοφος Ἀριστοτέλης ἱστορεῖ Ἀττικὴν τινα γυναῖκα πρεσβῦτιν ἀβλαβῶς ἐσθίουσαν ὕσκαμον· τὸ δὲ οὕτω ψυχρότατον πέφυκεν ὡς αὐτίκα πηγῦναι τὸν βεδρωκότα.

In his non pauca sunt quæ difficultatem moveant. Ac primum de libro unde fragmentum duci potuerit dicendum. Possis enim de libris de Plantis cogitare in quorum primo c. 15 (p. 27, 11), hæc habet interpres græcus : Καί τινες καρποὶ εἰσι βρώσιμοι καὶ κατὰ συμβεβηκὸς ἄβρωτοι, καὶ τινες καρποὶ ἡμῖν μὲν ἄβρωτοι, ἄλλοις δὲ βρώσιμοι, ὡς ὁ ὕσκαμος καὶ ὁ ἐλλέβορος ἀνθρώποις μὲν δηλητήριον, τροφή δὲ τοῖς ὄρνυξιν. Quorum quum minimam partem det versio latina : *Sed fructus comestibiles et incomedibiles sunt per accidens et quosdam fructus quidam comedere possunt, quidam vero non et quosdam quædam animalia comedunt, quædam vero non*, factum est fortasse, ut integriore, sive, ut verius dicam, magis etiam interpolato exemplari græco in hoc loco usus sit Psellus. Ad Problemata tamen referre malui, quum talem collectionem, nostra ampliorem, aut saltem ab ea diversam, Psello ad manus fuisse aliunde quoque constet. At ne illud quidem satis certo affirmare ausim, Aristotelem revera hîc a Psello allatum esse. Mirum enim est eum de hyoscyamo narrare videri quod de cicuta omnes uno ore tradunt, et quidem ipse sive verus sive falsus Aristoteles Problem. III, 23, quum contra hyoscyamum insaniam parere affirmant. Cf. H. Stephan. Thesaurus s. v. Nec minor e genere oritur difficultas, quum ὁ ὕσκαμος dicatur. Ita jam in suspicionem adducimur totam hanc Aristotelis mentionem nescio unde desumptam, alia quadam manu huic loco insertam esse. Quod etiam verius apparebit, si attente perlegeris quæ apud Psellum dicta sunt : nisi enim credas hunc, vetulam illam Atticam mulierem, cujus mentio fit, inter τὰ ἄλλα ζῶα numerare voluisse, aliter profecto loqui debebat.

(DE ADJUTORIIS.)

7 (368).

Cælius Aurelianus Celer. Passion. I. II, c. 13, p. 110 ed. Amman, Lugd. Bat. 1709 : *Hanc (sc. pleuritidem) definiens primo de Adjutoris libro Aristoteles sic tradendam credidit : Pleuritis, inquit, est liquidæ materiæ coactio (ita Almeloveen in notis, p. 616, pro coctio) sine densatio.* » *Nec tamen disseruit utrumne totius, quod falsissimum, siquidem phlebotomati ægrotautes liquidum sanguinem reddunt, an vero particulæ. Sed quum hoc tacuit, necessarium prætermisit (ita conj. Amman pro non promisit).*

8 (369).

Cælius Aurel. Tard. Passion. I. V, c. 5, p. 336 : *Alii frigidis usi sunt rebus, passionis causam ex fervore venire suspicantes, ut Aristoteles et Diocles, nescii quoniam fervor innatus sine dubio tumoris est signum et non ut existimant passionis causa. Quare pejorare necesse est et majorem furorem fieri quum frigida curatione corpora densentur.*

VIII. SCRIPTA HISTORICA.

Collectiones varias Problematum excipit in utroque indice nova quædam series scriptorum, ad unum idemque genus pertinentium. De titulo Παραβολαὶ α' (apud Diogenem Laertium 126, apud Anonymum 112) incertus hæreo. Insequentes vero omnes (usque ad 143 apud Diog. L., 128 apud Anonym.), si excipias titulos Κατηγορίαι α' et περὶ Ἑρμηνείας α' (Diog. L. 141 et 142), quibus tertius accedit apud Anonymum (126-122) προτέρων Ἀναλυτικῶν β', nescio quo casu male huc delatos, tales sunt ut ad libros quos hypomnematicos vocare solent antiqui Aristotelis interpretes (1) referri debeant. Neque vero formæ tantummodo, sed et argumenti similitudine conjunctos fuisse hos libros patet. Etenim quum in antiquarum rerum exploratione, in enarrandis moribus et institutis cum Græciæ tum etiam barbarorum, in recensendis nominibus et temporibus eorum qui in ludis gymniciis,

(1) Cf. Ammon. in Categ. fol. 6 verso, Simplic. Proleg. in Categ. fol. 1 verso Basil., Joann. Philop. in Categ. p. 36, B. 27, David. Proleg. in Categ. p. 25, A, 45, Brandis.

musicis, scenicis vicerant, in enodandis proverbii aliisque hujusmodi quæstionibus versarentur, communi quodam nomine, historici vocari poterunt.

In hoc vero genere scriptiois, in quod præter Theophrastum insequentibus Peripateticæ disciplinæ sectatores miro quodam ardore, etsi non satis sincero semper judicio incubuerunt, Heraclides Ponticus, Dicæarchus, Aristoxenus, Hieronymus, Clearchus, Satyrus, Hermippus, facile principem fuisse Aristotelem agnoscas. Quippe tot et tanta ejus sunt in hac re merita, ut omnis Alexandrinorum philologia ad illum quasi auctorem quodammodo referenda sit, siquidem nullus alius fuit apud quem locupletiore gravissimarum observationum messem invenerunt, quicumque inde ab Eratosthene et Callimacho ad Didymum usque in exploranda antiquitate versati sunt. Quod et multo manifestius appareret, si vel ipsius Aristotelis talem librum possideremus, quæ enim sola hîc nominari poterit collectio Mirabilium Auscultationum aperte non ita multum post Aristotelem ex ipsius aliorumque libris compilata est, vel si integro quodam Didymi commentario uteremur. Nunc vero quæ ex hisce libris Aristotelis innotuerunt, licet multa sint maximique faciendâ, longe maximam partem excerptis debentur quæ a posterioribus ex Alexandrinorum et præcipue Didymi copiis facta sunt. Quam iniqua igitur in his sit nostra conditio facile perspicio. Non enim aliter se res habet, ac si deperdit præclarissimo opere de Animalium historiis, de eo ex solis excerptis quæ passim apud Athenæum aliosque servata sunt, judicandum esset.

De titulis nonnullis, ad scripta historici argumenti referendis, in solis vero indicibus memoratis infra videbimus, de Peplo qui dicitur Aristotelis disputari. Nunc autem pauca addenda erunt de singulari libro Παροιμίαι inscripto (Diog. L. 138). Talem librum ab Aristotele revera conscriptum fuisse, ut post Schneidewinum et alios C. Müllerus quoque statuit (cf. Hist. gr. Fragm. t. II, p. 188), e solius Diogenis Laertii auctoritate vix confici posse spero. Fieri enim potuit ut librarii errore apud eum illatus sit hic titulus, quippe quum apud Anonymum hæc legantur: Διονυσιακῶν ἀστικῶν καὶ ληναίων προομιῶν α'. Aperte hæc corrupta sunt. Nescio tamen an ita refingenda sint, ut Παροιμιῶν α' ex ultimis efficiatur. Neque magis puto de tali libro accipiendâ esse verba Cephisodori apud Athenæum Epit. II, p. 60, D: Ὅτι Κηρισόδωρος ὁ Ἰσοκράτους μαθη-

της ἐν τοῖς κατὰ Ἀριστοτέλους, τέσσαρα ὄ ἐστί ταῦτα, ἐπιτιμᾶ τῷ φιλοσόφῳ, ὡς οὐ ποιήσαντι λόγου ἔξιν τὸ παροιμίας ἀθροῖσαι, Ἀντιφάνους δὲ ἄλλο ποιήσαντος δράμα τὸ ἐπιγραφόμενον Παροιμίαι. Hæc enim pertinere, potius ad morem in dialogis ab Aristotele observatum, crebro proverbialia afferendi, supra jam diximus et in libro *Die verlorenen Schriften des Aristoteles*, p. 163 sq.

Quod tamen et si de his aliter statuendum foret, nullus est locus quem satis certo ad librum Proverbiorum referamus. Quæcumque enim sive apud Parœmiographos sive apud alios ex Aristotele laudantur proverbiorum explicationes, eas e Politis petitas fuisse sive certis testimoniis constat, sive probabiliter conjicitur.

I. ΠΟΛΙΤΕΙΑΙ.

Nullum est profecto inter omnia Aristotelis scripta, sive deperdita sive etiam servata, ne Historiis quidem Animalium exceptis, ex quo plura hausisse et in suos usus transtulisse videantur cum Peripateticorum plerique, tum Alexandrinæ ætatis grammatici et philologi, quam Politiarum opus. Quod ita fuisse egregie demonstrat ingens plane fragmentorum inde petitorum numerus. Qui vero multo etiam amplior fieret, si illa quoque addere liceret, quæ, reconditioris græcæ antiquitatis notitiam continentia, ab Aristotele primum in suas collectiones relata, deinde omissa ejus nomine ad recentioris ætatis scriptores migraverunt.

Etsi vero singulæ Politicæ assim a multis laudantur, de universi tamen operis ratione, scopo, ambitu, exornatione non ita multa sunt quæ accepimus, immo paucissima, si quæcumque apud plerosque qui de Politis locuti sunt, fabularum in modum adornata et aperte ficta et ementita narrantur missa fecerimus. Ad hoc autem genus multa, ne dicam pæne omnia, eorum pertinent quæ sive in Vitis philosophi, sive ab antiquis ejus interpretibus tradita sunt, quippe apud quos, cum veris quibusdam mera somnia et nugæ plerumque reperiuntur. Hoc quin verum sit nemo dubitabit qui legerit verba Porphyrii qui dicitur, in Prolegom. ad philosophiam, in Schol. ed. Brandis. p. 9, B, 26: Γεγραμμένοι δὲ αὐτῷ εἰσὶ καὶ Πολιτεῖαι διακόσαι πενήκοντα τὸν ἀριθμὸν, ἃς συνεγράφατο ἐκ τοῦ πολλῆν γῆν περιελθεῖν σὺν Ἀλεξάνδρῳ τῷ βασιλεῖ, quæ ad verbum habet Anonymus Proleg. Phil. in Crameri Anecd. Paris. t. IV, p. 225, 6, nisi quod συμπεριελθεῖν Ἀλεξάνδρῳ scripsit. Nec mi-

nus incredibilia et inaudita ceteri narrant. Ita David. Proleg. in Categor. p. 24, A, 24 Brand. : Αἱ Πολιτεῖαι ἄς ἱστορήσων ἐκ τοῦ πολλῆν γῆν περιβαλεῖν ἅμα τῷ Ἀλεξάνδρῳ βασιλεῖ ἄς ἐκδέσσωκα κατὰ στοιχεῖον διακοσίας πενήτημοντα οὐσας τὸν ἀριθμὸν, Anonym. ad Porphy. in cod. Paris. 1939 fol. 5i verso, apud Rosium : Ὁ μὲν γὰρ Ἀριστοτέλης συνῶν καὶ Ἀλεξάνδρῳ τῷ κτίστῃ πολιτείας λέγεται μετ' αὐτοῦ περιελθεῖν, ὧν ἀνεγράφετο τὸν βίον κατὰ στοιχεῖον ὅτι τυχὸν μὲν Ἀλεξανδρεῖς τοῖωσδε πολιτεύονται καὶ Ἀθηναῖοι τοῖωσδε καὶ Βιθυνοὶ καθεξῆς κατὰ τὴν τάξιν τῶν στοιχείων οὕτως οὖν καὶ τὰς πολιτείας τέθεικεν, Vita Marciana, p. 5 Robbe : Ἀκμάσασαν δὲ Ἀλεξάνδρῳ καὶ ἐπιστρατεύσαντι κατὰ Περσῶν συνεξῆλθεν, οὐδὲ τότε τοῦ φιλοσοφεῖν ἀποσχόμενος τὴν γὰρ ἱστορίαν τῶν πολιτειῶν τότε συνέλεξε, cum quibus conferenda est vetus versio latina : *Juvene autem existente Alexandro et militante contra Persas, eundo cum eo, nec tunc abstinuit philosophari. Tunc enim composuit historiam ducentarum et quinquaginta Politiarum, et associavit ipsam usque ad Persas.* Hos tamen omnes longe etiam superat Pseudo-Ammonius in Vita Aristotelis ad calcem Diogenis Laertii ed. Didot. p. 11, 47 : Ἀμέλει καὶ συνώδευσεν αὐτῷ (τῷ Ἀλεξάνδρῳ) καὶ ἔσω τῶν Βραχμάνων, ἐνθ' ἱστορήσε (ita Bernays. recte pro ἔστῃσε) τὰς σὺς Πολιτείας.

Paulo jam minus absurda sunt etsi non vetera, quae tradit Joannes Philoponus in Arist. Categor. p. 35, B, 19. Ita enim ille in divisione scriptorum Aristoteleorum loquitur : Τῶν δὲ μεταξύ (i. e. scriptorum quae neque μερικὰ neque καθόλου sunt) εἰσι καὶ γεγραμμένα αὐτῷ Πολιτεῖαι ἀμφὶ τὰς ἅς καὶ διακοσίας οὐσαι, ἄς οὐτε πρὸς τινὰς ἰδίᾳ γέγραπεν οὐτε καθόλου, ἣ γὰρ Ἀθηναίων Πολιτεία ἢ τῶν δεινῶν, εἰ τυχόν, καθόλου οὐκ ἂν εἶη, ἔγραψε δὲ ἵνα ἐντυγχάνοντες μετ' αὐτὸν ἄνθρωποι καὶ κρίνοντες κατὰ τί μὲν ὀρθῶς ἐπολιτεύοντο κατὰ τί δὲ οὐχ οὕτως, τὰ μὲν εἰδονται τὰ δὲ φύγωσι, καὶ ταύτη ὠφελῶνται. Quibus si addideris quae similiter disputata sunt duobus locis apud Davidem, ubi comparatione inter Politica et Politias instituta haec leguntur, Proleg. in Porphy. p. 16, B, 20 : Ὁ μὲν Πλάτων ἐνικῶς ἐπέγραψε Πολιτεῖαν, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης πληθυντικῶς Πολιτείας ὁ δὲ σκοπὸς ἐστὶ διάφορος, ὅτι ὁ μὲν Ἀριστοτέλης λέγει πῶς ἐπολιτεύοντο οἱ ἀρχαῖοι, ὅσον οἱ Ἀργεῖοι, οἱ Βοιωτοί, ὁ δὲ Πλάτων λέγει πῶσα εἶδη πολιτειῶν καὶ πῶς δεῖ πολιτεύεσθαι, et iterum in Comm. in Categor. p. 25, B, 5 : Ἐν γὰρ ταῖς Πολιτεῖαις οὐ διδάσκει πῶς δεῖ πολιτεύεσθαι, ἀλλὰ πῶς οἱ πρὸ αὐτοῦ ἐπολιτεύσαντο ἄνθρωποι, jam praeter Simplicii locum, de quo postmodo videndum erit, omnia

habebis quae apud recentiores Aristotelis interpretes, obscura quadam fama multisque additis, quae sive e temeraria conjectura sive e falsa opinione orta erant, de celebratissimo Politiarum opere percreebuerant.

Quod si in hac causa locupletioribus testibus uti voluerimus, nulli sunt quos praeter Plutarchum et Ciceronem atque utroque antiquiorem, scriptorum Aristoteleorum tabulam adire liceat. Ex his pauca tantummodo suppeditat Cicero, sed ad rem proxime accedentia, de Finibus V, 4 : *Omnium fere civitatum non Graeciae solum sed etiam barbariae ab Aristotele mores, instituta, disciplinas, a Theophrasto leges etiam cognovimus*; in quibus simul cum Politias et cognatum illis opus Νομίμων βαρβαρικῶν innuit. Pauciora etiam praebet Plutarchus, Non posse suaviter vivi sec. Epicurum c. 10, 4 (1), ubi Κτίσεις et Πολιτείας Aristotelis simul cum Ἑλληνικῶς Herodoti, Περσικῶς Xenophontis, Homeri carminibus, Περιόδοις Eudoxi et Aristoxeni Βίαις ἀνδρῶν nominavit, horum librorum omnium lectionem commendans, utpote copiosam et ingentem exhilarandi materiam praebentem, puramque praetera et poenitentiae securam. Solus igitur jam restat index ad quem confugiendum erit. A quo vero major quaedam lux ideo sperari posse videtur, quod non, ut in reliquis titulis factum est, nude tantummodo nominantur Politiae, sed adduntur nonnulla ad indicandam videlicet totius operis divisionem. Ita enim apud Diogenem Laertium (142) scriptum est : Πολιτεῖαι πόλεων οὐσῶν δευσαῖν ἐξήκοντα καὶ ἑκατόν, καὶ ἰδίᾳ δημοκρατικά, ὀλιγαρχικά, ἀριστοκρατικά καὶ τυραννικά. Multo negligentius, ex eodem tamen fonte, haec expressit Anonymus (124) : Πολιτείας πόλεων ἰδιωτικῶν καὶ δημοκρατικῶν καὶ ὀλιγαρχικῶν ρη'. In quibus quid sibi velint ἰδιωτικαὶ πολιτεῖαι, nullo pacto dici poterit, quum contra ex ipso Aristotele perspicuum sit, ἰδιωτῶν πολιτείας, eas appellari quae philosophorum et politicorum opponantur. Cf. Polit. II, 4, 1. Etsi vero multo minus offensionis habeat, quod in titulo qualem Diogenes Laertius exhibet le-

(1) Ὅταν δὲ μὴδὲν ἔχουσα λυπηρὸν ἢ βλαβερὸν ἱστορία καὶ διήγησις ἐπὶ πράξεσι καλαῖς καὶ μεγάλας προσλάβῃ λόγον ἔχοντα δύνανται καὶ χάριν, ὡς τὸν Ἡροδότου τὰ Ἑλληνικά, καὶ Περσικά τὸν Ξενοφώντος,

Ὅσα δ' Ὀμηρος ἐθέσπισε θέσικελα εἰδῶς,

ἢ γῆς Περιόδου Εὐδοξοῦ, ἢ Κτίσεις καὶ Πολιτείας Ἀριστοτέλους, ἢ Βίαις ἀνδρῶν Ἀριστοτέλους ἔγραψεν, οὐ μόνον μέγα καὶ πολὺ τὸ εὐφραίνον, ἀλλὰ καὶ καθαρὸν καὶ ἀμεταμελεπτόν ἐστι.

gitur, ἰδίᾳ, vitii tamen aliquid et hinc subesse suspicatus est Bernaysius, qui, ut solet, acutissime de Politis disputavit in *Rheinisch. Museum N. Folge*, t. VII, p. 286 sqq. Egregia igitur conjectura locum sanavit pro ἰδίᾳ, ἰδίᾳ scribendo et vocabulo κοινᾶν ante καὶ inserendo, ita ut jam habeamus ἰδίᾳς πολιτείας quas κοινᾶς opponamus, his apud Harpocratonem laudatis, Ἀρχαίων scilicet et Θεσσαλῶν s. v. Μύριοι ἐν Μεγάλη πόλει et Τετραρχία. Verum hac difficultate feliciter sublata altera jam restat eaque gravissima. Quam tamen quum in solo vocabulo τυραννικᾶν positam arbitraretur Bernaysius, vereor ut omnem dubitationem de his verbis penitus discussisset. Quid enim, hoc loco, præter priorem illam divisionem in ἰδίᾳς et κοινᾶς, altera in respublicas democráticas, oligarchicas, aristocraticas, sibi velit minime equidem perspicio. Itaque plane cum C. Müllero sentio, illam male huc propter Politica illatam esse existimanti. Cf. *Fragm. Hist. gr.* t. II, p. 104. Etenim si quales fuerint Aristotelis Politicæ ex ipsis superstitibus fragmentis eruere conabimur, apparebit jam minime in eo versatum fuisse philosophum ut singulas civitates secundum reipublicæ genera quo definito quodam tempore, id est ipsius philosophi ætate, uterentur, ad certas quasdam classes revocaret. Nec magis probandæ esse videntur eorum opiniones qui sive, ut a Joanne Philopono, loco supra laudato, factum est, eo usque progressi sunt, ut affirmarent philosophum ostendere voluisse, quid in quoque reipublicæ genere fugiendum, quidve imitandum esset, sive qui arctissimo vinculo Politias cum Politicis conjunctas esse contenderent, simili plane modo quo inter se cohæreant Historiæ Animalium cum libris de Generatione et de Partibus animalium. Quod plane aliter se habuisse atque isti sentiunt, optimum testem ipsum Aristotelem proferre licet, quippe qui nusquam in octo Politicorum libris ne verbo quidem Politiarum mentionem injecerit, quum contra sæpissime in libris quos nominavimus Historias Animalium laudavit. De quæstione igitur qualenam argumentum Politiarum fuerit minime audiendos esse puto veteres philosophi interpretes, præter unum tamen apud quem fortasse sanioris notitiæ vestigia deprehendere licebit. Etenim quum apud Anonymum supra jam laudatum, qui, teste Rosio, Olympiodori in Porphyrii Isagogen commentarium recoquit, hæc legantur verba in cod. Paris. 1939 f. 51 recto : Πολιτείας... ὧν ἀνεγράφετο τὸν βίον, nonne jam probabile fit hæc : ἀνεγράφετο τὸν βίον ex

antiquiori et graviore quodam auctore fluxisse, similitudinemque quandam inter Aristoteles Politias et Βίον Ἑλλάδος Dicæarchi, cujus singulæ partes fortasse Politiarum nomine citantur, atque Clearchi Solensis Βίος intercessisse? Cui sententiæ fidem conciliabit cum fragmentorum similitudo, tum Varroniani scripti titulus ad Græcorum imitationem compositi : *De vita populi Romani ll. IV.* Cf. *Catalog. operum Varronis in Spicilegio Solesmensi*, t. III, p. 312 et fragmenta ad calcem editionis Bipontinæ.

Hæc si nostra comparatio probabitur jam multo dilucidius apparebit, quomodo de Aristoteleo opere judicandum sit. Patet enim in singulis Politis diligenter collecta et enotata fuisse quæcunque ad ejusque civitatis situm, originem, incrementa, instituta, leges, mores, magistratus, religiones illustranda pertinerent. Itaque factum est, ut fragmenta pæne omnia ad certas quasi classes revocari possint. Quippe in his præcipue versantur : In enarrandis urbium initiis fabulisque cujuscunque generis de earum conditoribus afferendis; in explicandis earum nominibus et situ; in interpretandis obsoletioribus et minus cognitivis vocabulis; in enarratione proverbiorum; in definitione singulorum magistratum, judiciorum, munerum publicorum; in dissertationibus de nummis et mensuris cuique urbi peculiaribus. Quibus si addideris observationes quasdam de re naturali, publicorum monumentorum notitiam, memoriam præclarorum inventorum, jam omnia erunt puto de quibus in Politis relatum erat. Neque in ea realiter facere possum quin a C. Müllero dissentiam, qui quum l.l. rectissime laudasset « simplicitatem atque antiqui ævi cruditatem quam præ se ferunt narrationes e Politis excerptæ, » hæc addidit : « Non excludunt hæc acere atque perspicax de iis rebus iudicium. » Quod enim, si, ut vir doctissimus arbitratus est, ita revera se habuisset, profecto ejus rei documenta inter fragmenta exstarent. Quæ autem quum nulla sint, ut ipse fatetur Müllerus, jam probabilior sequenda erit opinio, consulto hæc ab Aristotele omissa esse nihilque aliud igitur fuisse Politias, ut et cetera historica Aristotelis scripta, nisi mera collectanea, et quidem ita congesta, ut ne continuum quidem opus effecerint, sed tantummodo excerptis et notitiis cujuscunque generis, nullo arctiore vinculo inter se cohærentibus constarent. In talem vero opinionem de Aristotelis Politis ut perveniamus, plura sunt quæ nos permovent. Fac enim Aristotelem, ut plerumque creditum est, histo-

rias singularum civitatum conscripsisse, atque ita opus quoddam absolutum omnibusque numeris perfectum condidisse, cui quæso non mirum videbitur, nusquam apud antiquos philosophi interpretes in operum Aristoteleorum divisione (cf. David in *Categ.* p. 24, A, 20 et præterea Ammonius, Simplicius, Joannes Philoponus), Politias cum Epistolis et Dialogis inter eos libros nominari, qui dilucidiori et elegantiori stylo quam ceteri conscripti erant? Quin et illud suspicari licet, ne suis quidem verbis semper usum fuisse Aristotelem, sed quæ sive in publicis monumentis sive in aliorum libris invenerat, quomodo ab illis conscripta erant, in sua excerpta retulisse. Cui rei documento esse poterunt fragmenta 16 et 17, in quibus haud pauca inveniuntur iisdem pæne verbis descripta, quibus et apud Herodotum leguntur. Adde et illud, quod inter ὑπομνηματικά scripta recensentur Politia, unde qualis earum indoles fuerit satis perspicue declaratur. Non sine quodam jure igitur, Politias, quod ad formam et dispositionem spectat, cum Problematum libris conferri licet. Quare si nobis nominandus esset liber, quem proxime ad illarum similitudinem accedere putaremus, de nullo prius cogitaremus quam de Plutarchi *Questionibus græcis*, quarum, ut et hoc addam, satis magna pars ex Aristoteleo opere desumpta est.

Si quales diximus, fuisse censendæ sunt Politia, haud difficulter perspicietur quomodo intelligenda sint, quæ de earum ordine a nonnullis tradita sunt. Quod enim cum a Davide in *Categ.* p. 24, A, 35, tum ab Anonymo sæpius jam laudato affirmatur, κατὰ τάξιν τῶν στοιχείων sive κατὰ στοιχείων dispositas fuisse Politias, id longissime absim, ut cum Rosio ita accipiendum esse censeam, quasi e falsa interpretatione tituli πολιτεία κατὰ στοιχείων ρητῆ ortum esset. Neque me fugiunt quæ ad satietatem usque recoquunt antiqui philosophi interpretes, de more scilicet Peripateticorum singulos libros litterarum alphabeti serie, non signis numerorum designandi. Fuerit ita Andronicus, concedo, indicis verus auctor, talem morem nusquam agnoscit, ita ut et hîc et alias sæpius de dispositione secundum litterarum alphabeti ordinem cogitandum sit. In una tantum re incertus hæreo. Utrum scilicet hic alphabeticus ordo ad seriem tantummodo Politiarum pertinerit, an, quæ Bernaysii est conjectura, intra singulas quasque Politias observatus fuerit. Quod si, præter ea quæ supra jam Zoicorum occasione a nobis dicta sunt, illud quoque explo-

ratur habemus, talem ordinem vix ipsi Aristoteli tribuendum esse, sed postea illatum, vix ulla remanebit dubitatio, quin utrumque commodissime factum esse potuerit. Et quidem, quod ad ipsam seriem Politiarum spectat, observandum est Atheniensium Politiam semel ita apud Harpocrationem afferri s. v. Θεσμοθέται, Ἄρ. ἐν τῇ α' Ἀθηναίων πολιτεία, quum apud Photium s. v. Σκυτάλη, Ἄρ. ἐν τῇ Ἰθακησίων πολιτεία μδ' laudetur. Uterque numerus, quem Didymus posuerat, e quo sua habent Harpocration et Photius, satis bene cum alphabeticis ordine congruit, siquidem civitatum præcipuarum seriem conjectando expleas. Minus favet alphabeticis ordini intra singulas Politias observato, quod alio loco apud Harpocrationem s. v. Μύριοι ἐν Μεγάλη πόλι legitur, ubi Aristoteles rem tetigisse dicitur ἀρχόμενος τοῦ βιβλίου. Singulas ceterum Politias e variis capitibus compositas fuisse egregie demonstrare videtur quæ semel apud Photium legitur mentio s. v. Ναυκραρία: Ἐκ τῆς Ἀριστοτέλους ἐν τρόπον διέταξε τὴν πόλιν ὁ Σόλων, quæ quid aliud esse poterit quam longioris cujusdam capitibus inscriptio, ego non perspicio. Inde vero frotasse factum est ut tota hæc disputatio in tabulas quasi peculiaris liber referretur, quod in altero indice Anonymi factum est, et quidem hoc titulo: περὶ τῶν Σόλωνος ἀξόνων. De his vero jam sufficiunt quæ dicta sunt.

De alia jam videndum erit quæstione, de numero scilicet Politiarum quem alium alii indicant. Earum unamquamque singulo libro sive volumine constitisse cum quæ modo attulimus Harpocrationis verba, tum Ciceronis indicant, de Dicæarcho ita scribentis *Epistol. ad Attic.* II, 2: Πελληγαίων (sc. πολιτεία) in manibus tenebam, et hercle magnum acervum Dicæarchi mihi ante pedes exstruxeram ... Κορινθίων et Ἀθηναίων πuto me Romæ habere, tum demum tabula in Ægypto nuper reperta, quæ inter alios complures librorum titulos, Aristotelis quoque Atheniensium politiam recenset aliamque præterea, cujus tamen nomen satis certo indicari nequit. (1) De Politiarum numero inter se consentiunt Diogenes Laertius et Anonymus, quo-

(1) Cf. Zündel. *Ein Griechischer Bücherkatalog aus Ägypten*, in *Rhein. Museum n. Folge* t. XXI, p. 423 sqq. In priore columna ita legitur:

v. 12: Ἀριστο...τέλους Ἀθηναίων πολιτεία;

v. 22: Ἀριστοτέλους πολιτεία νεπο...

Tabulam anno 329-336 post Christum natum conscriptam esse existimat editor. Inter Politiarum quos novimus titulos, optime convenit cum ultimis Ἀριστοτέλους πολιτεία Ὀρουντίων.

rum uterque centum et quadraginta octo fuisse affirmat. Ceteri omnes plus minusve variant. Ita enim in Vita Pseudo-Ammonii *ov'* indicantur, a quo numero non multum dissentit vetus interpres latinus *historiarum ducentarum et quinquaginta politiarum* asserens, sicuti ab Anonymo quoque Proleg. in Philos. apud Brand. p. 9, B, 26 factum est. Paulo cautius apud Joannem Philoponum in Categ. p. 39, B, 19 : ἀμφὶ τὰς ἑκατὸς διακοσίας dictum est. Magis etiam discrepant Arabum numeri, quorum alter Dschermaluddinus *de centum et septuaginta una* loquitur, alteri vero Hadschi Khalfæ, duplici errore apud Herbelotium, *Bibliothèque orientale*, p. 971, *centum et monaginta una*, apud Flügelium vero *septuaginta una* tribuuntur.

Talis est in his numerorum dissensus, ut in eo per librariorum negligentiam explicando facile acquiescere possimus, si concedas, antiquo jam errore, ducentas male pro centum positas fuisse. Itaque non opus est, ut cum Nunnesio, in notis ad *Vitam Aristotelis*, Lugd. Batav. 1621, p. 97, Menagio ad Diogenem Laertium V, 17, Grashofio, *Philologus* t. IV, p. 268, de Politiis, nescio quibus, Aristoteli falso adscriptis cogitemus. Quod quidem ut facerent iis causa fuit Simplicius, apud quem in Aristot. Categor. fol. 2 γ ed. Basil., p. 27, A, 43 Brand. hæc leguntur : Δῆλον δὲ (sc. Aristotelem perspicua oratione usum esse) καὶ ἐξ ὧν ἐν οἷς ἐβουλήθη σαφέστατα ἐδίδασκεν, ὡς ἐν τοῖς Μετεώροις καὶ τοῖς Τοπικοῖς καὶ ταῖς γνησίαις αὐτοῦ Πολιτείαις, ἅπερ διὰ τὸ κοινότερον τῶν θεωρημάτων σαφέστερον ἀπαγγεῖλαι σύνοιδε. Τὸ δὲ δύνασθαι σαφῶς εἰπεῖν δηλοῖ μάλιστα ὁ τῶν Ἐπιστολῶν αὐτοῦ χαρακτήρ. In his vitium aliquod inesse optimo sane jure suspicati sunt cum Idelerus, qui in præfat. ad Aristot. Meteorol. t. I, p. XII, n. 40 parum feliciter Ἐπιστολαῖς conjecit, tum Nauckius, *Philologus*, t. V, p. 680 sq., lenissimam vero esse medicinam non perspexerunt. Molestum enim istud γνησίαις quid aliud esse poterit quam ρη' Diogenis et Anonymi male pro compendio habitum, de quo genere errorum cf. Cobet, *Variæ Lectt.* Lugd. Batav. 1854, p. 122. (1) Nullum igitur jam extat Simplicii testimonium de supposititiis Aristotelis Politiis. Quæ si unquam adulteratæ sunt, multo magis id singularum interpolatione, quam novarum additione factum esse putarem. Talis vero interpolationis in tanto fragmento-

rum numero ne levissimum quidem licet deprehendere vestigium. Summopere igitur vereor, ut frustra fuerit Rosii demonstratio, illud evincere conantis, Politias non ad ipsum Aristotelem pertinere, sed non ita multum post ejus mortem, Heraclidis Pontici ætate conscriptas fuisse. Cui opinioni viri ὑπερκριτικωτάτου totius antiquitatis consensum opponere sufficiat, qui quidem talis est ut vix major optari possit.

Attamen ab ipso Aristotele Politiarum nusquam mentio facta est. Quod quominus affirmemus vix impediunt Davidis verba, qui in Aristot. Categ. p. 24, A, 35 de Politiis loquitur ἀξ ἐκδίδωκε philosophus. Nec majoris profecto sunt momenti συνηγμένοι πολιτείας de quibus in extremis Ethicis Nicomachiis locutus est philosophus, quas ad Politiarum opus spectare arbitrati sunt nonnulli, non satis bene perspectis interpretis græci verbis. Quas enim ille Πολιτείας vocat fol. 189 recto : Ὡς γὰρ δεῖξει ἐν ταῖς Πολιτείαις, πλείω εἶδη δημοκρατιῶν εἰσίν, Politia sunt non jam Politia, quem usum apud Eustathium quoque deprehendere licet, quippe qui in Iliad. p. 126 12 : Ἦλω γὰρ ἦλος, κατὰ παροιμίαν τὴν ἐν Πολιτείαις παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει κειμένην, aperte Politica l. V, 9 § 6 respexerit. Tale vero silentium Aristotelis nihil habet quod mireris. Etenim si quæ supra a nobis disputata sunt recte se habent, jam illud consequetur ipsius philosophi testimonium de Politiis ne quæri quidem deberi.

De Politiis satis jam dictum esset, nisi et quædam addi oporteret de excerptis quæ sub Heraclidis Pontici nomine circumferuntur, maximam vero partem, ut videtur, ex Aristotelis opere desumptis. Ea integra cum Aristoteleis fragmentis conjuncta apponere nolui, eorum scilicet memor, quæ rectissime contra Schneidewinum a C. Müllero in *Fragm. Hist. gr. t. II*, p. 204 disputata sunt, cujus hæc sunt verba : » Igitur quod in fragmentis (scil. Heraclidis) nonnulla leguntur, quæ verbo tenus fere ex Aristotele descripta sunt, ex eo per se minime consequitur reliqua omnia, quæ in summa re non dissentiant ab Aristotele, totumque adeo libellum, ex Aristotele esse excerpta, » licet argumentis quibus in hac re usus est vir doctissimus quem ita pergat : « Adversantur autem huic sententiæ et Heraclidis nomen, quod codices profitentur, et ordinis defectus in serie Politiarum conspicuus, » vix tantum tribuerim.

(1) Scriptum erat fortasse ρη' οὔσαις, sicut et David. in Categ. p. 24, A, 24 B : διακοσίας πενήκοντα οὔσαις, et Joann Philop. ib. p. 36, B, 19.

ΑΘΗΝΑΙΩΝ.

1 (370).

Harpocration s. v. Ἀπόλλων πατρῶος ὁ Πύθιος προσηγορία τίς ἐστι τοῦ θεοῦ πολλῶν καὶ ἄλλων οὐσῶν. Τὸν δὲ Ἀπόλλωνα κοινῶς πατρῶον τιμῶσιν Ἀθηναῖοι ἀπὸ Ἴωνος· τούτου γὰρ οἰκήσαντος τὴν Ἀττικὴν, ὡς Ἀριστοτέλης φησί, τοὺς Ἀθηναίους Ἴωνας κληθῆναι καὶ Ἀπόλλω πατρῶον αὐτοῖς ὀνομασθῆναι. Cf. Lex. Rhet. Seguer. in Bekk. Anecd. p. 291, 33. Schol. Plat. Euthyd. p. 369, ed. Bekk. Schol. Aristoph. Av. 1527. Heraclidis Excerpta ita incipiunt : Ἀθηναῖα τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς ἐχρῶντο βασιλείᾳ· συνοικήσαντος δὲ Ἴωνος αὐτοῖς τότε πρῶτον Ἴωνας ἐκλήθησαν. Cf. infra fragmentum 33.

2 (371).

Plin. Hist. Nat. VII, 57 : *Gyges Lydus picturam Ægypti (condere instituit) et in Græcia Euechir Dædalii cognatus, ut Aristoteli placet, ut Theophrasto, Polygnotus Atheniensis.* Cf. Apollodor. III, 15, 8, Pausan. VII, 4, V, 25, VIII, 14. Diodor. IV, 76.

3 (372).

Schol. Soph. Œd. Col. 701 : Γλαυκᾶς παιδοτρόφου (φύλλον ἐλαίας) ... ὁ δὲ Ἀριστοτέλης καὶ τοῖς νικήσασιν τὰ Παναθηναῖα ἐλαίου τοῦ ἐκ τῶν μορίων γινομένου εἶδοσθαι φησιν. Photius Lex. s. Μορία ἐλαία· ἱεραὶ τῆς Ἀθηνᾶς, ἐξ ὧν τὸ ἐλαῖον ἐπαθλον εἰδίδοτο τοῖς νικῶσι τὰ Παναθηναῖα· ἦσαν δὲ πρῶται δώδεκα τὸν ἀριθμὸν, αἱ μεταφουτεῦσαι ἐκ τῆς ἀκροπόλεως εἰς Ἀκαδημίαν ἦτοι ἀπὸ τοῦ μόρου καὶ τοῦ φόνου τοῦ Ἀλιπποῦ ὀνομασθεῖσαι οὕτως· ἢ ὅτι ἐνέμεντο καὶ ἐμερίζοντο τὸ ἐξ αὐτῶν Ἀθηναῖοι ἅπαντες. Eadem brevius, e communi fonte, Didymo, ut opinor, Hesych. et Lex. Rhet. Bekk. p. 280, 16. Itidem Etym. M. p. 590, 42. Hoc fragmentum quod Müllerus ad libros de ludis publicis

restitut (fr. 266), initio Politicæ Atheniensium positum fuisse opinor, non tam, ut Rosius arbitratus est, propter Theseum, a quo, teste Plutarcho V. Thesei c. 24 (cf. Pausan. VIII, 2, Schol. Plat. Parmen. p. 329 Bekk., Photius s. v. Παναθηναῖα), Panathenæa instituta sunt, quam propter ea quæ tradit Schol. ad Aristophanis Nubes v. 999, ad antiquissimas fabulas spectantia, quæ et ipsa fortasse e Politicis excerpta sunt : Αἱ ἱεραὶ ἐλαίαι τῆς Ἀθηνᾶς ἐν τῇ ἀκροπόλει μορία ἐκαλοῦντο. Αἰγούσι γὰρ ὅτι Ἀλιπρόθιος, ὁ καὶ Ποσειδῶνος, ἠθέλησεν ἐκκόψαι αὐτάς, διὰ τὸ τῆς ἐλαίας εὐφραδίστης κρηθῆναι τῆς Ἀθηνᾶς τὴν πόλιν. Ὁ δὲ ἀναταίνας τὸν πέλακον, καὶ ταύτης ἀποτυχὼν, ἐκλήξεν ἑαυτὸν καὶ ἀπέθανε. Καὶ διὰ τοῦτο μορία ἐλαίαι ἐκλήθησαν, ἢ διὰ τὸ πάντα ἀνθρώπων κακτημένον ἐλαίας ἀναγκάζεσθαι μέρος τι παρέχειν εἰς τὰ Παναθηναῖα. Κέραμον γὰρ ἐλαίου ἐλάμβανον οἱ νικῶντες. Cf. Serv. in Virg. Georg. I, 18, et de præmio, Simonides in Antholog. Pal. XIII, 19, Schol. Pind. Nem. X, 67.

4 (373).

Plutarch. Vit. Thesei, c. 25, 1 : Ἔτι δὲ μᾶλλον ἀεζήσασιν τὴν πόλιν βουλόμενος ἐκάλει πάντας ἐπὶ τοῖς ἴσοις, καὶ τό, Δεῦρ' ἴτε πάντες λεῶ, κήρυγμα Θεσίως γενέσθαι φασὶ πανδημίαν τινὰ καθιστάντος. Οὐ μὴν ἀτακτον οὐδὲ μμιγμένην περιεῖδεν ὑπὸ πλήθους ἐπιχυθέντος ἀκρίτου γενομένην τὴν δημοκρατίαν, ἀλλὰ πρῶτος ἀποκρίνας χωρὶς εὐπατρίδας καὶ γεωμόρους καὶ δημιουργούς, εὐπατρίδαίς δὲ γινώσκειν τὰ θεία καὶ παρέχειν ἀρχοντας ἀποδοῦς καὶ νόμων διδασκάλους εἶναι καὶ ὁσίων καὶ ἱερῶν ἐξηγητὰς τοῖς ἄλλοις πολιταῖς, ὥσπερ εἰς ἴσον κατέστησε, δόξῃ μὲν εὐπατρίδων, χρεῖα δὲ γεωμόρων, πλήθει δὲ τῶν δημιουργῶν ὑπερέχειν δοκούντων. Ὅτι δὲ πρῶτος ἀπέκλινε πρὸς τὸν ὄχλον, ὡς Ἀριστοτέλης φησί, καὶ ἀφῆκε τὸ μοναρχεῖν, εἶκοι μαρτυρεῖν καὶ Ὀμηρος ἐν νεῶν καταλόγῳ (v. 547) μόνους Ἀθηναίους δῆμον προσαγορεύσας. Ἐκοψε δὲ καὶ νόμισμα βοῶν ἐγχαρῆξας ἢ διὰ τὸν Μαραθῶνιον ταῦρον ἢ διὰ τὸν Μίνω στρατη-

RESPUBLICA ATHENIENSIIUM.

1.

Apollinem patrium omnes Athenienses colunt inde ab Ionis temporibus. Hoc enim Atticam frequentante, uti Aristoteles tradit, Athenienses Iones dicti sunt atque Apollo patrius ipsis nuncupatus est.

3.

Aristoteles etiam iis qui Panathenæis vicissent, oleum ex oleis sacris proveniens dari tradit.

4.

Ut magis adhuc civitatem amplificaret, invitavit omnes pari proposito jure : et edictum, « Huc pergite omnes populi », Thesei autem fuisse, concilium quoddam populorum constituentis commune. Non permisit tamen, ut respublica popularis, ab affluente et indiscreta colluvie incondita evaderet et confusa, sed primus discrevit seorsum patricios, agricolas et opifices. Et quum patriciis jus concessisset res divinas cognoscendi, magistratus ex suo ordine creandi, et ut leges docerent, sacra et cærimonias reliquis civibus interpretarentur, quasi ad

γὸν ἢ πρὸς γεωργίαν τοὺς πολίτας παρακαλῶν· ἀπ' ἐκείνου δὲ φασὶ τὸ ἑκατομβοιον καὶ τὸ δεκάβοιον ὀνομασθῆναι,

Hæc si non omnia, attamen pleraque ex Aristotele petita esse, ostendunt Heraclides Pont. fr. 1, 1; Pollux On. VIII, 111; IX, 60.

5 (374).

Schol. in Plat. Axioch. p. 465 Bekk.: Γεννήτην Ἀριστοτέλης φησὶ τοῦ θλιου πλῆθους διηρημένου Ἀθήνησιν εἰς τε τοὺς γεωργοὺς καὶ τοὺς δημιουργοὺς φυλάς αὐτῶν εἶναι τέσσαρας, τῶν δὲ φυλῶν ἐκάστης μοίρας εἶναι τρεῖς, ἅς τριττύας τε καλοῦσι καὶ φρατρίας, ἐκάστης δὲ τούτων τριάκοντα εἶναι γένη, τὸ δὲ γένος ἐκ τριάκοντα ἑκαστον ἀνδρῶν συνεστάναι. Τούτους δὲ τοὺς εἰς τὰ γένη τεταγμένους γεννήτας καλοῦσι.

Cf. Mæris Att. p. 193, 16 ed. Bekk.: Γεννηταὶ καὶ τὸ πρῆγμα καὶ τὸ ὄνομα. Εἰσὶ δὲ οἱ γεννηταὶ τοιοῦδε τι ἢ πόλις ἢ τῶν Ἀθηναίων τὸ παλαιὸν διακεκόσμητο δῖχα, εἰς τε τοὺς γεωργοὺς καὶ δημιουργοὺς· οὗτοι δὲ πάλιν διήρητο εἰς φυλάς δ', αἱ δὲ φυλαὶ ἐκάστη εἰς τριττύς, εἰς δὲ ἐκάστην τριττῶν εἰσῆχθη γένη λ', οὐθὲν ἀφ' αἵματος ἀλλήλοις προσήκοντες, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ πολιτικοῦ γένους οὕτως κατονομασμένοι. In his deesse primum eὐπατριδῶν, deinde ἰθῶν mentionem jamdudum a multis observatum est. Pleniora partim apud Harpocratonem et Pollucem. Harpocr. s. Τριττύς. Αἰσχίνης ἐν τῷ κατὰ Κτησιφῶντος (§ 8). Τριττύς ἐστὶ τὸ τρίτον μέρος τῆς φυλῆς αὐτῆ γὰρ διήρηται εἰς τρία μέρη, τριττύς καὶ ἰθῶν καὶ φρατρίας, ὡς φησὶν Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ, quæ habent eadem Photius et Suidas ubi frustra lectionem φατρίας defendere conatus est Bernhardus; Harpocr. s. Γεννήται· οἱ τοῦ αὐτοῦ γένους κοινωοῦντες. Διηρημένων γὰρ ἀπάντων τῶν πολιτῶν κατὰ μέρη, τὰ μὲν πρῶτα καὶ μέγιστα μέρη ἐκαλοῦντο φυλαί, ἐκάστη δὲ φυλὴ τριττῆ διήρητο καὶ ἐκαλεῖτο ἑκαστον μέρος τούτων τριττύς καὶ φρατρία. Πάλιν δὲ τῶν φρατριῶν ἐκάστη διήρητο εἰς γένη λ', ἐξ ὧν αἱ ἱερῶσυναὶ αἱ ἐκάστοις προσήκου-

σαι ἐκληροῦντο.... Οὗχ οἱ συγγενεῖς μέντοι ἀπλῶς καὶ οἱ ἐξ αἵματος γεννηταὶ τε καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ἐκαλοῦντο, ἀλλ' οἱ ἐξ ἀρχῆς εἰς τὰ καλούμενα γένη κατανεμηθέντες. Φιλόχορος δ' ἐν τῇ δ' (fr. 91 Müll.) φησὶ πρότερον δημογάλακτας ὀνομάζεσθαι οὐδ νῦν γεννήτας καλοῦσιν. Pollux On. VIII, 111: Ὅτε μέντοι τέτταρες ἦσαν αἱ φυλαί, εἰς τρία μέρη ἐκάστη διήρητο, καὶ τὸ μέρος τοῦτο ἐκαλεῖτο τριττύς καὶ ἔθνος καὶ φρατρία. Ἐκάστου δὲ ἔθνους γένη τριάκοντα ἐξ ἀνδρῶν τοσούτων, ἃ ἐκαλεῖτο τριακάδες καὶ οἱ μετέχοντες τοῦ γένους γεννηταὶ καὶ δημογάλακτες, γένοι μὲν οὐ προσήκοντες, ἐκ δὲ τῆς συνόδου οὕτως προσγορευόμενοι. Τρία δ' ἦν τὰ ἔθνη πάλαι, εὐπατρίδαι, γεωμόροι, δημιουργοί. Cf. præterea Lex. rhet. Seguer. p. 227, 9, 231, 23 Bekk., Schol. in Platon. Menon. p. 382, Suidas s. Γεννήται, Etymol. M. p. 226, 13. Hesych. s. Γεννήται.

6 (375).

Servius ad Virgil. Georg. I, 19: *Uncique puer monstrator atrari: Alii Triptoleum alii Osirim volant quod magis verum est, nam Triptolemus frumenta divisit Varro de scenicis originibus vel Scauro: Triptoleum dicit Nigidius .. Ergo Osiris significatur, ut Φιλοστράτος παρὶ Εὐρημάτων (fr. 28 Müll.), vel Epimenides qui postea Buzyges dicitur secundum Aristotelem. Cf. Probus ib. p. 29, 22 ed. Keil.: Quidam putant Triptoleum Atticum dici ... quidam Buzygen, qui primus junctis existimatur ad arandum usus. Plinius Nat. Hist. VII, 57: *Bovem et aratrum (invenit) Buzyges Atheniensis, ut alii Triptolemus*, Schol. Iliad. σ, 483: Καὶ ἀροτρον δὲ πρῶτος Ἐπιμενίδης ὁ καὶ Βουζύγης ἐξευξε, Hesychius s. Βουζύγης· ἥρως Ἀττικὸς ὁ πρῶτος βοῦς ὑπὸ ἀροτρον ζεύξας ἐκαλεῖτο δὲ Ἐπιμενίδης. Καθίστατο δὲ παρ' αὐτοῖς καὶ ὁ τοὺς ἱερούς ἀρότους ἐπιτελῶν Βουζύγης. De ultimo cf. Append. Prov. I, 61 in Paræmiogr. ed. Gott. t. I, p. 388 et Schol. Aristid. p. 473 Dind., Lex. Rhetor. Seguer. p. 221, 8 Bekk.: Βουζύγια· γένος τι Ἀθηνησιν, ἱερῶσυνην τινὰ*

æquabilitatem constituit rempublicam, quod dignitate patricii, utilitate agricolæ, artifices numero viderentur præcellere. Nam eum primum fuisse in plebem, ut auctor est Aristoteles, propensum et dominatum deposuisse, testari Homerum quoque in Navium catalogo apparet, qui solos Atheniensis populum vocat. Signavit etiam nummum incuso bove, vel ob taurum Marathonium, vel ob Minois ducem, vel ad agriculturam cives incitans. Hinc ferunt Hecatombæon et Decabæon dictum.

5.

Aristoteles dicit universam populi multitudinem in ARISTOTELES. VOL. IV.

Attica in rusticos et operarios divisam esse; tribus eorum esse quattuor; tribuum singularum ternas esse partes, quas Trittyes sive Phratrias appellent, phratrias uniuscujusque gentes esse tricenas; singulas gentes virorum esse tricenorum; eos autem qui ad unam eandemque gentem pertineant, appellari γεννήτας.

Trittyes tribus tertia pars est: nam tribus in tres dividitur partes, quas trittyes sive gentes sive phratrias dicunt, uti tradidit Aristoteles in Atheniensium Republica.

ἔχον· Βουζύγης γάρ τις τῶν ἥρώων πρῶτος βοῦς ζεύξας τὴν γῆν ἤροσε καὶ εἰς γεωργίαν ἐπιτήθειον ἐποίησεν, ἀφ' οὗ γένος καλεῖται Βουζύγια. Müllerus hæc ad librum περὶ Εὐρημάτων retulit fr. 258, ob Plutarchum V. Solon. c. 12, cum Grashofio et Rosio ad Atheniensium Politiam potius referenda sunt.

7 (376).

Photius Lex. s. Ναυκραρία : τὸ πρότερον οὖτως ἐκάλου, ναυκραρία καὶ ναύκραρος· ναυκραρία μὲν ὅποιόν τι ἢ συμμορία καὶ ὁ δῆμος, ναύκραρος δὲ ὅποιόν τι ὁ δῆμαρχος, Σόλωνος οὕτως ὀνομάσαντος, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης φησί. Καὶ ἐν τοῖς νόμοις δέ· « ἂν τις ναυκραρίας ἀμφισβητῇ, » καὶ· « τοὺς ναυκράρους τοὺς κατὰ τὴν ναυκραρίαν. » Ὑστερον δὲ ἀπὸ Κλεισθένους δῆμοι εἰσι καὶ δῆμαρχοι ἐκλήθησαν. Ἐκ τῆς Ἀριστοτέλους πολιτείας ὃν τρόπον διέταξε τὴν πόλιν ὁ Σόλων· « φυλαὶ δὲ ἦσαν τέσσαρες καθάπερ πρότερον καὶ φυλοδρασιλεῖς τέσσαρες· ἐκ δὲ τῆς φυλῆς ἐκάστης ἦσαν νενημημένοι τριττύες μὲν τρεῖς, ναυκραρίαὶ δὲ δώδεκα καθ' ἐκάστην ». Ὁ Κλεισθένης ἐν τῇ τρίτῃ φησίν, ὅτι Κλεισθένους δέκα φυλὰς ποιήσαντος ἀντὶ τῶν τεσσάρων, συνέθη καὶ εἰς πενήκοντα μέρη διαταγῆναι· αὐτοὺς δ' ἐκάλου ναυκραρίας, ὥσπερ νῦν εἰς τὰ ἑκατὸν μέρη διαιρειθῆντα καλοῦσι συμμορίας.

In codicis lectione : Καὶ ἐν τοῖς νόμοις δέ, nihil mutandum est, nisi quod fortasse ἴστίν excidit. Müllerus λέλεκται addendum esse conjiciebat. Minus felix idem est, quum in sequentibus, omisso Aristotelis nomine, legi vult : Ἐκ τῆς πολιτείας ὃν τρόπον διέταξε τὴν πόλιν ὁ Σόλων. Ceterum hanc mentionem ad præcedentia potius quam ad sequentia pertinere arbitror. Ad priorem locum qui verba ex ipsis legibus Solonis continet, apte comparat Rosius quæ apud eundem

Photium p. 59, 13 s. v. Ἠγεμονία δεκαστῶν leguntur ἂν τις ἱερωσύνης ἀμφισβητῇ, cf. Pollux VIII, 90 : ἱερωσύνης ἀμφισβητήσης.

Cf. Pollux VIII, 108 : Δῆμαρχοι οἱ κατὰ δῆμους ἄρχοντες ἐκαλοῦντο δὲ τῶς ναύκραροι, οἱ καὶ οἱ δῆμοι ναυκραρία. Ναυκραρία δ' ἦν τῶς φυλῆς δωδέκατον μέρος, καὶ ναύκραροι ἦσαν δώδεκα, τῆταρες κατὰ τριττὸν ἐκάστην. Τὰς δ' εἰσφοράς τὰς κατὰ δῆμους διεχειροτόνουον οὗτοι καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν ἀναλώματα. Ναυκραρία δ' ἐκάστη δύο ἰππέας παρεῖχε καὶ ναῦν μίαν, ἀφ' ἧς ἴσως ὀνόμαστο. Hesy chius s. Ναύκλαροι· Δῆμαρχοι ... ἀφ' ἐκάστης φυλῆς δώδεκα, οἵτινες ἀφ' ἐκάστης χώρας τὰς εἰσφοράς ἐξέλεγον· ὕστερον δὲ δῆμαρχοι ἐκλήθησαν.

8 (377).

Harpocraton s. v. Ἰππᾶς : Ἰσαῖος ἐν τῷ περὶ Ἀπολλοδώρου κλήρου (§ 39)· « Ἀπεγράφω μὲν τμήμα μικρὸν ὡς ἰππᾶδα τελῶν. » Ἀριστοτέλης δ' ἐν Ἀθηναίων Πολιτεία φησὶν ὅτι Σόλων εἰς τέτταρα διέμελλε τὴν πᾶν πληθὸς Ἀθηναίων, πεντακοσιομίξιμους καὶ ἰππέας καὶ ζευγίτας καὶ θήτας.

Eadem apud Photium apud quem hæc adduntur verba : Τῶν οὖν ἰππέων αἱ ἰππᾶδες, quæ etiam in cod. D Harpocratonis leguntur. Cf. Plutarch. Sol. c. 18.

9 (378).

Harpocraton s. v. Θῆτες καὶ θητικὸν : .. Εἰς τέσσαρα διηρημένης παρ' Ἀθηναίους τῆς πολιτείας οἱ ἀπορώτατοι ἐλέγοντο θήτες καὶ θητικὸν τελεῖν. Οὗτοι δὲ οὐδεμίᾳς μετεῖχον ἀρχῆς, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης δηλοῖ ἐν Ἀθηναίων Πολιτεία. Ὅτι δὲ οὐκ ἐστρατεύοντο εἶρχε καὶ Ἀριστοφάνης ἐν Δαιταλεῦσιν. Cf. Photius et Suidas s. v.

7.

Naucraria. (Prius nomina *naucraria* et *naucrarus* in usu erant. *Naucraria* idem fere valet quod *symmoría* et *demus* : *naucrarus* idem fere quod *demarchus*, Solone sic nominante, ut *Aristoteles* quoque tradit. Et in legibus Solonis hæc sunt : « Si quis de *naucraria* in controversiam vocatur » et « *Naucraros* secundum *naucrarias*. » Postea vero a temporibus *Clisthenis demí* et *demarchi* nominabantur. Ex *Aristotelis Politia* de ratione qua *Solon* civitatem constituerit : « Tribus erant quattuor, ut antea, tribuum reges item quattuor ; singule tribus in ternas *trittyas* et *duodenas naucrarias* divisæ erant. » *Clidemus* libro tertio dicit : « Quum *Clisthenes* decem tribus substituisset quattuor illis, quæ antea fuerant, factum est, ut in *quinquaginta* quoque partes *Athenienses* dividerentur, eosque ita divisos vocabant

naucrarias, ut nunc in centum partes divisos vocant *symmorías*. »

8.

Aristoteles in *Atheniensium Politia* dicit *Solonem* omnem *Atheniensium* populum in quattuor classes e censu descriptas divisisse, in *pentacosiohedianos*, *equites*, *zeugitas* et *thetes*.

9.

Republica apud *Athenienses*, in quattuor classes *divisa*, tenuissimi *thetes* (*mercenarii* et *opifices*) et *θητικὸν τελεῖν* (*mercenariorum* vel *opificum* classi *accenseri*) dicebantur. *His* magistratu *fungi* non licebat, ut *Aristoteles* declarat in *Republica Atheniensium*, nec *μιλιταβαν*, ut *Aristophanes* quoque in *Deotalensibus* ait.

10 (379).

Harpocration v. Πεντακοσιομέδιμνον
 "Οτι δ' ἔτι ἐποίησεν Ἀθηναίων ἀπάντων Σόλων,
 ὧν ἦσαν καὶ οἱ πεντακοσιομέδιμνοι; δεδήλωκεν
 Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ. Ex Harpo-
 cratione eadem Photius.

Totam hanc divisionem ex Aristotele expres-
 sit Pollux VIII, 129 sq. : Τιμήματα δ' ἦν τέτταρα
 πεντακοσιομέδιμων, ἰππέων, ζευγιῶν, θητικῶν. Οἱ
 μὲν ἐκ τοῦ πεντακῶσια μέτρα ξηρὰ καὶ ὑγρά ποιεῖν
 κληθέντες ἀνήλισκον δ' εἰς τὸ δημόσιον τάλαντον·
 οἱ δὲ τὴν ἰππάδα ταλοῦντες ἐκ μὲν τοῦ δύνασθαι
 τρέφειν ἵππους κακῆσθαι δοκοῦσιν· ἐποίησαν δὲ μέτρα
 τριακῶσια, ἀνήλισκον δὲ ἡμιτάλαντον· οἱ δὲ τὸ
 ζευγησίον ταλοῦντες ἀπὸ διακοσίων μέτρων κατε-
 λέγοντο, ἀνήλισκον δὲ μῶα δέκα· οἱ δὲ τὸ θητικὸν
 οὐδεμίαν ἀρχὴν ἤρχον, οὐδὲ ἀνήλισκον οὐδέν. Cf.
 Schol. in Platon. Rempubl. p. 415 Bekk. et
 Plutarch. V. Solon c. 18.

11 (380).

Photius Lex. s. v. Πελάται : Οἱ παρὰ τοῖς
 πλησίον ἐργαζόμενοι καὶ θῆτες· οἱ αὐτοὶ καὶ ἐκτημό-
 ροι, ἐπειδὴ ἕκτω μέρει τῶν καρπῶν ἐργάζοντο τὴν
 γῆν. Id. in altera glossa : Πελάται : Οἱ μισθῶ
 δουλεύοντες, ἐπεὶ τὸ πῖλας ἐγγύς, ὅσον ἐγγιστα διὰ
 πένταν προσιώντες. Ἀριστοτέλης. Cf. Schol. in
 Platon. Euthyphr. p. 327 Bekk. : Πελάτης δ' ἀντὶ
 τροφῶν ὑπηρετῶν καὶ προσπλάζων, ἀπὸ τοῦ πῖλας
 ἦτοι ἐγγύς, ἐκαλεῖτο δ' δι' ἔνδειαν προσιών, μίσθιος
 δὲ ὑπηρετῶν. Pollux IV, 165 : Ἐκτημόριοι δὲ οἱ
 πελάται παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς. Idem III, 82 : Πελάται
 δὲ καὶ θῆτες ἀλυθέρων ἐστὶν ὀνόματα διὰ πένταν ἐπ'
 ἀργύρω δουλευόντων. Apud Etym. Gudian. p. 165,
 52 : Ἐλωτες ... Οἱ αὐτοὶ δὲ παρὰ Ἀθηναίους θῆτες
 λέγονται, παρὰ Ἀργαίους γυμνήτες, παρὰ Θεσσαλοῖς
 πενίσται, παρὰ Κρησὶ πελάται, ultimum male pro
 κληρωταὶ positum est. Ceterum cf. Ruhnken. ad
 Timæum s. Πελάτης.

10.

Solonem omnes Athenienses in quattuor classes divi-
 sisse, e quibus erant pentacosiomedimni, declaravit
 Aristoteles in Atheniensium Republica.

11.

Pelatae, qui mercede serviunt; nomen derivandum a
 voce πῖλας i. e. prope, ut πελάται sint proxime propter
 paupertatem accedentes. Aristoteles.

12.

Legibus suis omnibus Solon auctoritatem in centum
 annos esse voluit, suntque inscriptae ligneis tabulis,
 quae ἀξονες dictae, quadrangulis ligneis inserti conver-

12 (381).

Plutarch. Vita Solonis c. 25 : Ἴσχον δὲ τοῖς
 νόμοις πᾶσιν εἰς ἑκατὸν ἐνιαυτοὺς ἔδωκε· καὶ καταγρά-
 φησαν εἰς ξυλίνοὺς ἀξονας ἐν πλαίσιοις περιέχουσι
 στρεφόμενους, ὧν ἔτι καθ' ἡμᾶς ἐν κρυτανεῖῳ λειψανα
 μικρὰ διεσώζετο· καὶ προσηγορεύθησαν, ὡς Ἀριστο-
 τέλης φησί, κύρβεις Ἐνιοὶ δὲ φασιν ἰδίως ἐν
 οἷς ἱερὰ καὶ θυσίαι περιέχονται κύρβεις, ἀξονας δὲ
 τοὺς ἄλλους ὀνομάσθαι. Cf. Schol. Aristophan.
 Aves. 1354 : Κύρβεις, χαλκαὶ σανίδες ἐνθα τοὺς
 νόμους γράφουσιν. Κατὰ δὲ ἐνίου, ἀξονας τρίγωνοι,
 ἐν οἷς ἦσαν οἱ τῶν πόλεων νόμοι γεγραμμένοι καὶ αἱ
 δημόσιαι ἱεροποῖαι (καθὰπερ καὶ Ἀριστοτέλης
 ἐν τῇ τῶν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ φησὶ καὶ Ἀπολλόδο-
 ρος)· κύρβεις δὲ ἦτοι παρὰ τὸ κεκορυμῶσθαι εἰς ὑψος
 ἀνατεταμένον ἢ ἀπὸ τῶν Κορυβάντων· ἐκείνων γὰρ
 εὐρημα, ὡς φησὶ Θεόφραστος ἐν τῷ περὶ Εὐσεβείας.
 (Cf. Porphy. de Abstin. p. 94, 19 Nauck.
 Photius s. v. Κύρβεις, Bernays, Theophrastos
 Schriftüber Frömmigkeit, Berl. 1866, p. 37 et 165
 sq.) Harpocrat. s. Κύρβεις. Λυκοῦργος ἐν τῷ περὶ
 τῆς ἱερείας. Κύρβεις φησὶν Ἀπολλόδορος ἐν τοῖς
 περὶ Θεῶν (fr. 24, 25 apud Müll. Fragm. Hist.
 gr.) ... Ἀριστοτέλης δ' ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολι-
 τείᾳ φησὶν· « Ἀναγράφαντες δὲ τοὺς νόμους εἰς τὰς
 κύρβεις ἕστησαν ἐν τῇ στοᾷ τῇ βασιλείᾳ » (βασιλίδι
 eod. D). Cf. Schol. Apollon. Rhodii IV, 280.

Qui primus legitur in altero indice apud
 Anonymum titulus : Περὶ τῶν Σόλωνος ἀξόνων, ε',
 librum fortasse, sive potius partem libri desi-
 gnat in quo omnia quae ab Aristotele de Solonis
 legibus dicta erant in unum collecta contine-
 bantur. Cf. infra fr. 38.

13 (382).

Gellius N. Att. II, 12 : In legibus Solonis illis
 antiquissimis, quae Athenis axibus ligneis incisae
 sunt, quasque latas ab eo Athenienses, ut sem-
 piternae manerent, pœnis et religionibus sanxe-

tuntur, earumque etiam reliquiae quaedam in Prytaneo
 asservantur. Aristoteles κύρβεις cognominatas esse auc-
 tor est ... Nonnulli seorsum cyrbes vocatos dicunt, qui-
 bus continebantur leges sacrarum et sacrificiorum, ce-
 teras axones fuisse appellatas.

Cyrbes erant tabulae aeneae, quibus leges inscripserunt.
 Secundum nonnullos erant axes trianguli, in quibus
 scriptae erant leges civiles et quae ad procuracionem sa-
 crorum publicorum pertinent, sicuti etiam Aristoteles
 in Atheniensium Republica et Apollodorus tradunt.

Aristoteles in Atheniensium Republica dixit : « Leges
 in cyrbes inscriptas in stoa regia erexerunt. »

runt, legem esse ARISTOTELES refert scriptam ad hanc sententiam : Si ob discordiam dissensionemque seditio atque discessio populi in duas partes fiet et ob eam causam irritatis animis utrimque arma capientur pugnabiturque, tum qui in eo tempore in eoque casu civilis discordiæ non alterutra parte sese adjunxerit, sed solitarius separatique a communi malo civitatis secesserit, is domo patria fortunisque omnibus careto, exsul extorrisque esto.

Cf. Plutarch. Vita Solon. c. 20 : Τῶν δ' ἄλλων αὐτοῦ νόμων ἴδιος μὲν μάλιστα καὶ παράδοξος ὁ καλεῖται ἄτιμον εἶναι τὸν ἐν στάσει μηδετέρας μερίδος γενόμενον. Idem De sera numinis vind. c. 4 : Παραλογώτατον δὲ τὸ τοῦ Σολωνος ἄτιμον εἶναι τὸν ἐν στάσει πόλεως μηδετέρας μερίδι προσθήμενον μηδὲ συστασιάσαντα. Hujus legis Aristotelem in libris perit. Νόμων δ', apud Anonymum tantum occurrentibus, mentionem fecisse temere suspicabatur Stahrius, cf. Jahn. Jahrb. für Philol. u. Pæd. Supplem. t. IV, p. 249.

14 (383).

Plutarch. V. Solon. c. 32 : Ἡ δὲ δὴ διασπορὰ κατακαυθέντος αὐτοῦ (τοῦ Σολωνος) τῆς τέφρας περὶ τὴν Σαλαμινίω νῆσον ἔστι μὲν διὰ τὴν ἀτοκίαν ἀπίθανος παντάπασι καὶ μυθώδης, ἀναγέγραπται δὲ ὑπὸ τε ἄλλων ἀνδρῶν ἐξιολόγων καὶ Ἀριστοτέλους τοῦ φιλοσόφου.

Idem de Lycurgo in Creta mortuo narratum esse ab Aristocrate apud Plutarchum in Vita Lyc. c. 31 monet Müllerus.

15 (384).

Schol. Aristoph. Acharn. 234 : Παλλήναδε : Οἱ Παλλήνηεις δῆμός ἐστι τῆς Ἀττικῆς, ἐνθα Πεισιστράτῳ βουλομένῳ τυραννεῖν καὶ Ἀθηναίους ἀμυνομένοις αὐτὸν συνέστη πόλεμος .. Μέμνηται δὲ τούτου καὶ Ἀνδρότιων καὶ Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ.

Cf. Photius v. Τὸ ἀπὸ τῆς Παλληνίδος : Τὸ φοβε-

ρὸν ἀπὸ τῆς ἐπὶ Παλληνίδι μάχης ἐν ᾗ ἤττηθησαν Ἀθηναῖοι, et de re Herodot. I, 62.

16 (385).

Schol. Aristoph. Lysistr. 665 : Λυκόποδες : λυκόποδας ἐκάλουον, ὡς μὲν Ἀριστοτέλης, τοὺς τῶν τυράννων δορυφόρους· τοὺς γὰρ ἀκμαζόντας τῶν οἰκετῶν ἐπὶ τῇ τοῦ σώματος φυλακῇ ἔλαθον. Λυκόποδες δὲ ἐκαλοῦντο ὅτι διὰ παντὸς εἶχον τοὺς πόδας λύκων δέρμασι περιεκαλυμμένους ὥστε μὴ ἐπικαίεσθαι ἐκ τοῦ περιέχοντος. Τινὲς δὲ λυκόποδας διὰ τὸ ἔχειν ἐπὶ τῶν ἀσπίδων ἐπίσημον λύκον. Ὁ δὲ Ἀριστοφάνης ἔφη τοὺς νῦν λεγομένους Ἀλκμαωνίδας οὗτοι γὰρ πόλεμον ἀράμνοι πρὸς Ἴπκίαν τὸν τύραννον καὶ τοὺς Πεισιστρατίδας ἐπέχισαν τὸ Λειψύδριον.

Λειψύδριον χωρίον τῆς Ἀττικῆς, ὑπὸ τὴν Πάρνηθον, εἰς δὲ συνῆλθον τινες τῶν ἐκ τοῦ ἄστεος, ὡς φησὶν Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ.

Eadem Suidas v. Λυκόποδες, qui tamen in initio fragmenti nomen Aristotelis omittit. Cf. Apostol. Prov. X, 91, Photius s. v. Λυκόποδας : Ἀριστοφάνης Λυσιστράτῃ· τοὺς πρὸς Ἴπκίαν ἀγωνισαμένους ἐπὶ Λειψυδρίῳ ὡς γενναίους· ἔλαθον γὰρ τοὺς δορυφόρους τῶν τυράννων διὰ τὸ κατελειθεῖν δέρμασι τοὺς πόδας καὶ λυκόποδας εἶναι· ἢ διὰ τὸ λύκον ἔχειν ἐπίσημον ἐπὶ ταῖς ἀσπίσιν ἀπὸ Διονύσου (ita recte Rosius pro Διονυσίου) πρώτου. Ad Aristotelem sine dubio referenda sunt quæ habent Etymol. M. p. 361, 32, Suidas s. v. Ἐπὶ Λειψυδρίῳ μάχη, Apostol. VII, 70, Eustath. in II. δ p. 461, 20 ed. Roman. Cujus hæc sunt verba : Ἦν δὲ Λειψύδριον χωρίον, φασίν, ὑπὲρ τῆς Σπάρτης (ita male pro ὑπὸ τὴν Πάρνηθον Hesych. Suidas, Apost. vitiose ὑπὲρ τῆς Πάρνηθος), δὲ ἐπέχισαν οἱ φυγάδες τῶν τυράννων, ὧν οἱ Ἀλκμαωνίδαι προειστήχισαν. Ἐκπολιορχηθέντων δ' αὐτῶν ὑπὸ τῶν περὶ Πεισιστρατον, σχολιὸν εἰς αὐτοὺς ἤδετο, ἤγουν μέλος τι ἐψάλλετο παροίνιον τοιοῦτον· Αἰαὶ Λειψύδριον προδωσάταιρον, οἶους ἀνδρας ἀπώλεσας μάχεσθαι τ' ἀγαθούς (μάχεσθαι ἀγαθούς γε correx. Leutschius) καὶ εὐπατρίδας, ὅπότ' (οἱ τότε) apud Athenæum

14.

Cremati Solonis cineres sparsos esse apud Salaminem insulam tantum habet absurdi, ut omnino fidem non mereri, sed commentum judicari possit : tamen id factum scripsere cum alii fide digni auctores, tum Aristoteles etiam philosophus.

15.

Pallenensium demus Atticus est, in quo Pisistratus, quum tyrannide potiri vellet et Athenienses repulsurum manum conseruerunt ... Meminit hujus rei Androtion et Aristoteles in Atheniensium Republica.

16.

Lycopodes appellabantur, ut Aristoteles tradit, satellites tyrannorum. Servos enim robustos ad corporis custodiam adhibere solebant, qui Lycopodes appellabantur, quod pedes pellibus lupinis perpetuo tectos haberent, ne ab aere adurerentur, vel quod in clypeis lupum pro insigni gererent. Aristophanes vero sic Alkmaeonidas vocat, qui quum bellum Hippiae tyranno et reliquis Pisis-tratidis intulissent, Lipsydrium munierunt.

Lipsydrium vero est Atticæ locus ad Parnethum montem, quo ex urbe quidam convenerunt, ut scribit Aristoteles in Atheniensium Republica.

XIV p. 695, F; omittit hæc cum sqq. Eustathius) ἰδεῖν οὖν πατέρων ἔσαν. Cf. Hesych. s. Λεψύδιον, et de scolio Bergk, Poetæ lyrici p. 1291 ed. tert.

17 (386).

Schol. Aristoph. Lysistr. 1153 : Ἀριστοτέλης φησὶ μετὰ τὸν Ἰππάρχου θάνατον χρησάμενον γενέσθαι τοῖς Λάκωσι καταλύειν τὴν τυραννίδα, τῆς Πυθίας, ὡς οἱ Ἀλκμαιωνίδαι ἐμισθώσαντο τὸν ἐν Δελφοῖσι νεῶν οἰκοδομῆν, συνεχῶς τοῦτο χρώσας αὐτοῖς μαντευομένοις, ἕως πρότερον μὲν Ἀγχιμόλιον ἐπεμψαν κατὰ θάλασσαν, ἀποκρουσθέντος δὲ αὐτοῦ ὀργισθέντες οἱ Λάκωνες Κλεισμένη τὸν βασιλεῖα σὺν μεϊζονὶ ἐξέπεμψαν στόλῳ, καὶ νικήσας τοὺς Θεσσαλοὺς εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ τὸν Ἰππίαν συνέκλεισεν εἰς τὸ Πελασγικὸν τεῖχος, ἕως οἱ παῖδες τῶν τυράννων ἐξιώντες ἐάλωσαν.

Rem pluribus narrat Herodotus V, 62-65, qui, quum ipse addat c. 63 in. : Ὡς οἱ Ἀθηναῖοι λέγουσιν, ex eodem se fonte hausisse indicare videtur quo et Atthidum scriptores et ipse Aristoteles postea usi sunt.

18 (387).

Schol. Aristoph. Vesp. 503. Εἰ τὴν Ἰππίου καθίσταμαι τυραννίδα : χαλεπὴ γὰρ ἡ τοῦ Ἰππίου τυραννὶς ἐδόκει γεγενῆσθαι, πολλὴ τῆς τοῦ πατρὸς Πεισιστράτου χείρου. Μνημονεύει δὲ αὐτοῦ καὶ ἐν Λυσιστράτῃ (v. 619). Εἰκότως δὲ τισσάρων ὄντων κατ' ἐπίου τῶν Πεισιστρατιδῶν τὸν Ἰππίαν παρέλαβεν πρεσβύτατος γὰρ ἦν αὐτὸς καὶ τὴν τυραννίδα εἶχε, καθὰ καὶ Θουκυδίδης (I, 20. VI, 54-59) φησὶ. Δοκεῖ δὲ ἡ τυραννὶς καταστῆναι, ὡς φησιν

17.

Aristoteles dicit post mortem Hipparchi oraculum datum esse Lacedæmonis, quo tyrannidem Pisistratidarum evterere juberentur. Pythiam enim, quum Alcæonidæ templum Delphicum reedificandum conduxisent, hoc semper responsum dedisse, quoties Lacedæmonii oraculum consulerent. Tandem eos misisse primum quidem mari Anchimollum; deinde Anchimollo repulso, iratos emisisse cum majori exercitu regem Cleomenem. Hunc Thessalis prælio victis, in Atticam invasisse, atque Hippiam muro Pelasgico inclusum obsessisse usquedum filios Pisistratidarum exeuntes cepissent.

18.

Hippiæ tyrannis gravis videtur fuisse et multo pejor quam patris ejus Pisistrati. Meminit Hippie Aristophanes in Lysistrata quoque; jure autem, quum, ut nonnulli auctores sunt, quattuor fuerunt Pisistratidæ Hippiam ac-

Ἐρατοσθένης, ἐπὶ ἔτη ν', τοῦ ἀκριβοῦς διαμαρτάνων, Ἀριστοτέλους μὲν τεσσαράκοντα καὶ ἐν φήσαντος, Ἡρόδοτου δὲ (V, 65) ἐξ καὶ τριάκοντα.

Ἀριστοτέλους e conjectura Bentleius pro Ἀριστοφάνους quod in codd. est, probante G. Dindorfio : Apollodori nomen scribendum esse suspicatus est Schneidewin. ad Heracl. Pont. Polit. p. 38, apud quem legitur : Πεισιστράτους τριάκοντα τρία ἔτη τυραννίσας, γηράσας ἀπέθανεν. Pro τεσσαράκοντα καὶ ἐν, Meursius et Bournot. *Philologus*, t. IV, p. 272, να' emendare voluerunt, ut legitur in Aristotelis Polit. V, 9, 23.

19 (388).

Harpocraton v. Ναυκραρικά : ... Ἀριστοτέλης δ' ἐν Ἀθηναίων Πολιτεία φησὶ : « Κατέστησε δὲ (ὁ Κλεισθένης) δημάρχους τὴν αὐτὴν ἔχοντας ἐπιμέλειαν τοῖς πρότερον ναυκράροις δήμους (codd. male δημίους sive δημαίους) ἀντὶ τῶν ναυκράρων (leg. ναυκραριῶν) ἐποίησαν. Eadem melius Schol. Aristoph. Nub. 37 : Ἀριστοτέλης δὲ περὶ Κλεισθένου; φησὶ : « Κατέστησε καὶ δημάρχους τὴν αὐτὴν ἔχοντας ἐπιμέλειαν τοῖς πρότερον ναυκράροις : καὶ γὰρ τοὺς δήμους ἀντὶ τῶν ναυκραριῶν ἐποίησεν ».

Ad eundem locum Aristotelis referenda sunt quæ apud Harpocratonem leguntur s. v. Δημάρχος : ... ἄρχων τις ἦν ὁ δημάρχος οὗτοι δὲ τὰς ἀπογραφὰς ἐποιούντο τῶν (ita cod. N et Boeckh, *Staashaush. der Athen.* t. I, p. 471; προσόντων ἑκάστῳ codd. DE) ἐν ἑκάστῳ δήμῳ χωρίων. Ἔτι δὲ καὶ τὰ ληξιαρχικὰ γραμματεῖα παρὰ τοῦτοις ἦν καὶ συνῆγον τοὺς δήμους ὁπότε δεήσαστε καὶ ψῆφρον αὐτοῖς ἐδίδοσαν. Τούτους δὲ φησιν Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτεία ὑπὸ Κλεισθένου κατασταθῆναι,

cepit. Natu enim maximus erat et tyrannidem exercuit, sicut et Thucydides narrat. Tyrannis vero videtur ad quinquaginta annos stetisse, ut dicit Eratothenes, non satis accurate, quum Aristoteles unum et quadraginta, Herodotus vero sex et triginta dicat.

19.

Aristoteles in Atheniensium Republica de Clisthene dicit : Constituit demarchos eadem munia quæ olim naucrari obeuntes : etenim demos naucrarium loco fecerat.

Demarchus magistratus quidam erat. Hi agros et loca ad singulos pagos pertinentia inscribebant, tabulas lexicarchicas asservabant, pagosque, quum res postularet, convocabant. Hos ait Aristoteles in Atheniensium Republica Clisthenem instituisse, eadem habentes munia quæ antea habuerant naucrari.

τὴν αὐτὴν ἔχοντας ἐπιμαίειαν τοῖς πρότερον ναυκρά-
ροις. Ὅτι δὲ ἠγκυρίαζον οἱ δῆμαρχοι δηλοῖ Ἀριστο-
φάνης ἐν Σαφῆς καταλαμβάνουσας.

Eadem apud Suidam, Eudociam p. 108, Hesych., Etym. M., Lex. rhet. Seguer. p. 237, 8. 242, 16 Bekk., Polluc. VIII, 108

20 (389).

Plutarch. V. Themistocli. c. 10 : Κρατήσεως δὲ τῆ γνώμῃ (ὁ Θεμιστοκλῆς) ψήφισμα γράφει, τὴν μὲν πόλιν παρακαταθέσθαι τῇ Ἀθηνῇ « τῇ Ἀθηναίων μεδεούσῃ », τοὺς δ' ἐν ἡλικίᾳ πάντας ἐμβαίνειν εἰς τὰς τριήρεις, παῖδας δὲ καὶ γυναῖκας καὶ ἀνδράποδα σώζειν ἕκαστον ὡς δυνατόν ... Οὐκ ὄντων δὲ δημοσίων χρημάτων τοῖς Ἀθηναίοις Ἀριστοτέλης μὲν φησι τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλήν κορίσσειν ἄκτῶ δραχμῆς ἕκαστῶ τῶν στρατευομένων αἰτωπάτην γενέσθαι τοῦ κληρωθῆναι τὰς τριήρεις· Κλειδῆμος δὲ καὶ τοῦτο τοῦ Θεμιστοκλέους ποιεῖται στρατήγημα ... Ἐκκλησούσης δὲ τῆς πόλεως τοῖς μὲν ἄκτον τὸ θέμα, τοῖς δὲ θαῦμα τῆς τολμῆς κρεῖττε γενεῆς (codd. γονεῆς quod Sintenis. emend.) μὲν ἄλλη προεμπόντων, αὐτῶν δ' ἀκίμπτων πρὸς αἰμαγῆς καὶ δάκρυα γόνων καὶ περιβολῆς διαπερύντων εἰς τὴν νῆσον. Καίτοι πολλοὶ μὲν οὐδ' ἔγρας ἀπολιμπανόμενοι τῶν πολιτῶν ἔλθον εἶχον ἦν δὲ τις καὶ ἐπὶ τῶν ἡμέρων καὶ συντόρῳν ζῶσαν ἐκυλίσσει γλυκυπομία μετ' ὀρυγῆς καὶ πόθου συμπεραθεύοντων ἐμβαίνουσι εἰς ἑκαστῶν τριήρευσιν. Ἐν οἷς ἱστανεῖται κύνων Ξανθίππου τοῦ Περικλέους κατὰς οἰα ἀνεσπόμενος τὴν ἐκ' αὐτοῦ μόνον ἐνὶ ναυόσθαι τῇ θαλάττῃ καὶ τῇ τριήρει παρανηγόμενος ἐκπεσεῖν εἰς τὴν Σαλαμίνα καὶ λειποθυμήσας ἀποθανεῖν εὐδὴς· οὐ καὶ τὸ δευκόμενον ἔχρη νῆλ καὶ κλειόμενον Κύνος σῆμα τέρων εἶναι λίγυσι.

20.

Quam sententiam Themistoclis (sc. oraculi avarum hincum de navibus intelligendam esse) comprehensa esse, decretum fuit. quo urbem Minerva tutelari Athenarum deo commendandam et omnes qui essent valida etate, triremes conscendere jubebat, liberorum vero et servorum quantum quantum posset saluti consulere. Quam publica pecunia non esset Aristonolibus, Aristoteles ait per Areopagitas maxime effectum ut triremes imperentur, qui singulis militibus octo drachmas deberint. Clidemus vero et hoc assignat Themistocli: consilio. Euvigante vero civitate, aliis hoc spectatum minime, aliis miraculum audacie novum, hincque alio demeritum, ipsorum autem imperitiam ad exultum fortissimamque et complexas parentum, qui in illam incertam temeritate mittent. Jam multi cives, qui ad gravem etiam relinquerentur, miserabilem rem. Persevera erat et mansuetis et demeritis amantibus, cum libere et demeritis amantibus consentientes aliter non, perseverant

Hanc rem, cujus mentionem Plutarchus iterum in Vita Catonis c. 5 injecit : Κύνος δὲ συντόρῳ γενόμενος καὶ συντόρῳ ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ Ξανθίππος ὁ κλειόμενος τὸν εἰς Σαλαμίνα τῇ τριήρει παρανηγόμενος, ὅτε τὴν πόλιν ὁ δῆμος ἐβίβλετο, ἐπὶ τῆς ἔκρας ἐκπέσειν ἦν Κύνος σῆμα μέχρι νῦν κλειόμενος, ab Aristotele et a Philochoro narratum fuisse testatur Elianus de Natura animal. XII, 35 : Πέπυσμα δὲ πρὸς τοῖς ἦδη μοι προσηγορευμένοι, κύνος γενέσθαι φιλοδοκῶντος, ὡς Ξανθίππου τοῦ Ἀρίφρονος μεταλιζόμενος γὰρ τῶν Ἀθηναίων εἰς τὴν ναῦς ἦνικα τοῦ χρόνου ὁ Πέρσης τὸν μέγαν πόλεμον ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἔφη, καὶ λέγοντες οἱ χρηματῶν εἶναι τοῖς Ἀθηναίοις τὴν μὲν κατὰ ἀπολιμπανῶν, ἐκπέσειν δὲ τῶν τριήρων, οὐδὲ οἱ κύνος τῷ προσηγορευμένῳ ἀκλειόμενος, ἀλλὰ συμπερατίζοντες τῷ Ξανθίππῳ, καὶ διανεγόμενοι ἐς τὴν Σαλαμίνα ἀπέβησαν (Jacobs. e conj. ἀπέβησαν, Siebelis ad Philochor. p. 48 ἀπέβησαν). Λέγεται δὲ ἐκ τούτου Ἀριστοτέλης καὶ Φιλόχορος. Ex Eliano, Plutarcho, Asclepiade eadem leguntur in Tzetis Chiliad. IV, 182.

21 (390).

Harpocration. s. v. Ἐλληνοτεταίρι ... Ὅτι ἐγγὺς τις ἦν οἱ Ἐλληνοτεταίρι οἱ διαχόμενοι τὰ χρέματα, καὶ Ἀριστοτέλης δηλοῖ ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ. Μνημονεύει δὲ καὶ Θεοπεδέας αἰσῶν ἐν ε' (I, 96).

Pro τὰ χρέματα, ut in codd. est, Rosius tradit. Excidit κοινῆ, quod legitur in Lex. Seguer. p. 248, 29 Bekk. Cf. ibid. p. 188, 16. Polluc. VIII, 114. Hesych. s. v.

oblectatio. Inter que Ξανθίππῳ canis referatur patris Periclis, non forent disjungi ab eo, in mare immittitur, ac juxta trivium ejus antea tenuisse Salamina; ubi deficientis, statim expirasse: canis esse monumentum dicitur id. quod monstratur ad hunc usque diem, et appellatur Canis sepulcrum.

Audiri prout ibi de quibus jam supra locutus sum fuisse canes dominorum valde amatos, quales habebat Ξανθίππῳς Ἀρίφρονος filius. Quam enim ingenti bello Perseorum in Grecia exarante, Ἀθηναίους, oraculi jussu, relicta patria, in civitatem emigraverunt, tam hinc inde, quem modo nominavi, canes una cum domino benevolentia ipsi ex Africa in Salamina mittendo trajecerunt. Hinc referunt Aristoteles et Philochorus.

21.

Μνημονεύει, κοινῆ γενεῆς καὶ πατρῶν, μεγάλους οὐδὲ, qui periculis administrabant, ut Aristoteles ait in Republica Ἀθηναίων.

22 (391).

Plutarch. V. Cimonis c. 10. : 'Ἦδη δ' εὐπορῶν ὁ Κίμων ἐφόδια τῆς στρατιᾶς, ἃ καλῶς ὑπὸ τῶν πολεμίων ἐδοξεν ὠφεληθῆσαι, κἀλλιον ἀνηλισκεν εἰς τοὺς πολίτας. Τῶν τε γὰρ ἀγρῶν τοὺς φραγμοὺς ἀφείλεν, ἕνα καὶ τοῖς ἕνοις καὶ τῶν πολιτῶν τοῖς δεομένοις ἀδειῶς ὑπάρχη λαμβάνειν τῆς ὀπώρας, καὶ δαίπνον οἴκοι παρ' αὐτῶν λιτὸν μὲν ἀρκοῦν δὲ πολλοῖς ἵπποιετο καθ' ἡμέραν, ἐφ' ὃ τῶν πενήτων ὁ βουλόμενος εἰσῆι καὶ διατροφήν εἶχεν ἀπράγμονα μόνις τοῖς δημοσίοις σχολάζων. Ὡς δ' Ἀριστοτέλης φησὶν, οὐχ ἀπάντων Ἀθηναίων, ἀλλὰ τῶν δημοσίων αὐτοῦ Λακριαδῶν παρεσκευάζετο τῷ βουλομένῳ τὸ δαίπνον.

Cf. Theophrastus apud Cicer. de Offic. II, 18 : *Theophrastus quidem scribit Cimonem Athenis etiam in suos curiales Laciadas hospitale m fuisse : ita enim instituisse et villicis imperavisse, ut omnia præberentur, quicumque Laciades in villam suam devertisset.* Aliter rem narraverat Theopompus apud Athenæum XII, p. 533, A, quem secutus est Cornel. Nepos in Vita Cimonis c. 4 et fortasse Heraclid. Pont. p. 5, 5 Schneidew., ubi male Ἐφιάλης pro Κίμων positum esse vidit Sintenis ad Plutarch. Pericl. p. 105. Ita vero ille : (Κίμων) τοὺς ἰδίους ἀγροὺς ὀπωρίζειν παρείχε τοῖς βουλομένοις, ἐξ ὧν πολλοὺς ἐδαίπνιζεν. Cf. infra fr. 24.

23 (392).

Plutarchus Vita Periclis c. 4 : Διδάσκαλον δ' αὐτοῦ (τοῦ Περικλέους) τῶν μουσικῶν οἱ κλειστοὶ Δάμωνα γινέσθαι λέγουσιν, ὃ φασι δεῖν τούνομα βραχύνοντας τὴν προτέραν συλλαβὴν ἐκφέρειν. Ἀριστοτέλης δὲ παρὰ Πυθοκλείδῃ μουσικὴν διαπονηθῆναι τὸν ἀνδρα φησὶν.

Hæc fortasse potius ad dialogum quam ad Rempublicam Atheniensium referenda sunt. Ceterum de Pythoclide cf. Platonis Protagor.

22.

Aristoteles Cimonem non omnibus Atheniensibus, sed curialibus suis Laciadis, quicumque ex iis vellent, cenam parasse scribit.

23.

In musicis plerique præceptorem fuisse Pericli Damonem tradunt. Aristoteles autem virum hunc apud Pythoclidem musicam tractasse memorat.

24.

His in populum gratis Cimonis institutis superatus Pericles ad publicorum bonorum divisionem animum adiecit, usus, ut Aristoteles auctor est, consilio Damonidis Cænsis. Itaque celeriter theatralibus ac præmiis judicio-

p. 316, D. Alcib. pr. p. 118, C, ubi Schol. p. 387 Bekk.: Πυθοκλείδης μουσικὰς τῆν τῆς σεμνῆς μουσικῆς διδάσκαλος καὶ Πυθαγόρειος, ὃς μαθητῆς Ἀγαθοκλῆς, ὃς Λαμπροκλῆς, οὗ Δάμων. Cf. Aristoxenum apud Plutarchum de Musica c. 6.

24 (393).

Plutarch. V. Pericl. c. 9 : Ἄλλοι δὲ πολλοὶ πρῶτον ὑπ' ἐκείνου (τοῦ Περικλέους) φασι τὸν δῆμον ἐπὶ κληρουχίας καὶ θεωρικῶν καὶ μισθῶν διανομῆς προαχθῆναι κακῶς ἐπισθέντα καὶ γενόμενον πολυτελῆ καὶ ἀκόλαστον ὑπὸ τῶν τότε πολιτευμάτων ἐντὶ σώφρονος καὶ αὐτοურγῶ, θεωρεῖσθαι διὰ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἢ αἰτία τῆς μεταβολῆς. Ἐν ἀρχῇ μὲν γὰρ, ὥσπερ εἴρηται, πρὸς τὴν Κίμωνος δόξαν ἐντιταττόμενος ὑπεποιετο τὸν δῆμον, διαττοόμενος δὲ πλούτου καὶ χρήμασι, ἀφ' ὧν ἐκείνος ἀνελάμβανε τοὺς πένητας δαίπνον τε καθ' ἡμέραν τῷ δεομένῳ παρέχων Ἀθηναίων καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ἀμφιενύων τῶν τε χωρίων τοὺς φραγμοὺς ἀφαιρῶν, ὅπως ὀπωρίζωσιν οἱ βουλόμενοι, τοῦτοις δὲ Περικλῆς καταδημαγωγούμενος τρέπεται πρὸς τὴν τῶν δημοσίων διανομήν, συμβουλεύσαντος αὐτῷ Δημωνίδου τοῦ Ὀληθεν, ὡς Ἀριστοτέλης ἰστορήκε. Καὶ ταχὺ θεωρικοῖς καὶ δικαστικοῖς λήμμασιν ἄλλαις τε μισθοφοραῖς καὶ χορηγίαις συνδεκάσας τὸ πλῆθος ἐχρήτητο κατὰ τῆς ἐξ Ἀρείου πάγου βουλῆς, ἧς αὐτὸς οὐ μετείχε διὰ τὸ μήτ' ἀρχῶν μήτε θεσμοθέτης μήτε βασιλεὺς μήτε πολέμαρχος λαχεῖν. Αὗται γὰρ αἱ ἀρχαὶ κληρωταὶ τε ἦσαν ἐκ παλαιοῦ καὶ δι' αὐτῶν οἱ δοκιμασθέντες ἀνέβαινον εἰς Ἀρειον πάγον. Διὸ καὶ μᾶλλον ἰσχύσας ὁ Περικλῆς, ἐν τῷ δήμῳ κατεστασίασε τὴν βουλὴν, ὥστε τὴν μὲν ἀφαιρεθῆναι τὰς πλείστας κρίσεις δι' Ἐφιάλου, Κίμωνα δ' ὡς φιλοδάμωνα καὶ μισοδημον ἐξοστρακισθῆναι, πλούτῳ μὲν καὶ γένει μηδενὸς ἀπολειπόμενον, νίκας δὲ καλλίστας νενικηκότα τοὺς βαρβάρους καὶ χρημάτων πολλῶν καὶ λαφύρων ἐμπεπληκότα τὴν πόλιν.

rum aliisque mercedibus et emolumentis multitudinem corrupta, usus est ejus opera contra senatum Areopagiticam, in quo ipse non erat, quod neque archon, neque thesmotheta, neque rex sacrorum, neque polemarchus sorte erat lectus, nam hi magistratus sorte antiquitus obveniebant, ac qui se in iis obeundis probassent, ii in senatum Areopagiticum cooptabantur. Ceterum populi auxilio Pericles senatum istum factione sua vicit effectique opera Ephialtis, ut ei major pars judiciorum adimeretur, Cimonque tanquam Lacedæmoniorum fantor, et infensus populo, ostracismo urbe exigeretur : qui et divitiis et genere nemini secundus, victorias de barbaris pulcherrimas reportaverat, urbemque magna pecuniarum et spoliarum copia repleverat.

Demonidem qui hic nominatur cum Damonide, Damonis musici patre (cf. supra fr. 23), quem *Ὁαθεν* esse dicit Stephan. Byz. s. v. *Ὁα*, eundem esse, suspicatus est C. Müllerus, qui et Aristot. Polit. II, 9, 3 conferri jubet. Cf. Sauppe, *Die Quellen Plut. für das Leben des Perikl.*, Gotting. 1867, p. 17 sq.

25 (394).

Argum. Isocrat. Areopagit. apud Schol. in *Æschin.* et Isocrat. ed. G. Dindorf. Oxon. 1852 p. 111, Orator. Att. ed. Didot. t. II, p. 484: *Ἐφιάτης* τις καὶ *Θεμιστοκλῆς*, χρεωστοῦντες τῇ πόλει χρήματα καὶ εἰδότες ὅτι, ἂν δικασθῶσιν, οἱ *Ἀρεοπαγῖται* πάντως ἀποδώσουσι, καταλύσαι αὐτοὺς ἐπεισαν τὴν πόλιν, οὕτως οὐπως τινὸς μάλλοντος κριθῆναι. Ὁ γὰρ *Ἀριστοτέλης* λέγει ἐν τῇ *Πολιτεία τῶν Ἀθηναίων* ὅτι καὶ ὁ *Θεμιστοκλῆς* αἴτιος ἦν μὴ πάντα δικάζειν τοὺς *Ἀρεοπαγῖτας*: δῆθεν μὲν ὡς δι' αὐτοὺς τοῦτο ποιοῦντες, τὸ δ' ἀληθὲς διὰ τοῦτο πάντα κατασκευάζοντες: εἴτα οἱ Ἀθηναῖοι, ἀσμένως ἀκούσαντες τῆς τοιαύτης συμβουλῆς, κατέλυσαν αὐτούς.

Pro *Θεμιστοκλῆς*, bis ex errore scriptum *Περικλῆς*, quod jam correxit Andr. Mustoxydes, in libro *Συλλογῆ Ἑλληνικῶν ἀνεκδότων*, Venet. 1816. fasc. I, p. 7.

26 (395).

Plutarch. Vita Pericl. c. 10: *Ἐφιάτην* μὲν οὖν φοβερὸν ὄντα τοῖς ὀλιγαρχικοῖς καὶ περὶ τὰς εὐθύνας καὶ διώξεις τῶν τὸν δῆμον ἀδικούντων ἀπαρτήτητον ἐπιβουλεύσαντες οἱ ἔχθροί δι' *Ἀριστοδίκου* τοῦ *Ταναγραίου* κρυφαῖως ἀνείλον, ὡς *Ἀριστοτέλης* εἶρηκεν. Cf. Antiphon de cæde Herod. § 68 et Diodor. Sic. XI, 77.

25.

Aristoteles in Atheniensium Republica dicit Periclem in causa fuisse ut non omnia dijudicarent Areopagitæ.

26.

Aristoteles auctor est Ephialti, quod esset iis qui paucorum in republica principatui studebant formidabilis, inque eorum qui plebem læsissent criminibus deferendis nimis rigidus, inimicos insidias struxisse atque opera Aristodici Tanagræi clam occidisse.

27.

Obstitit Cleon ne pax cum Lacedæmonii fieret, ut Philochorus ait. Aristophanes et Philochorus id factum esse memorant sub archonte Enthyno. Aristoteles etiam præcinctum in concione dixisse ait temeritatem ejus notans.

27 (396).

Schol. in Lucian. Timon. c. 30 p. 47 ed Jacobitz: *Ἐπίστη* δὲ (*Κλέων*) καὶ τῇ πρὸς *Λακεδαιμονίους* εἰρήνῃ, ὡς *Φιλόχορος* καὶ *Ἀριστοφάνης* προσθεὶς ἀρχοντα *Εὐθύων*. (Ol. 88. 3) *Ἀριστοτέλης* δὲ καὶ περιωσάμενον αὐτὸν λέγει δημηγορῆσαι, εἰς τὴν θρασύτητα αὐτοῦ ἀποσκώπτων.

Hæc sine dubio cum Hemsterhusio ita corrigenda sunt: Ὡς *Φιλόχορος* προσθεὶς ἀρχοντα *Εὐθύων* καὶ *Ἀριστοτέλης*. *Ἀριστοφάνης* δὲ καὶ περιωσάμενον κτῆ. De re cf. Schol. in *Æschin.* c. Timarch. § 25: *Λέγεται* δὲ *Κλέων* ὁ *δημαγωγὸς* παραδῶς τὸ *ἔξ ἔθους σχῆμα* (scilicet τὸ ἐντὸς ἔχειν τὴν χεῖρα λέγοντα) περιωσάμενος δημηγορῆσαι.

28 (397).

Plutarch. V. Nicias c. 2: Ἐνεστὶν οὖν περὶ *Νικίου* πρῶτον εἰπεῖν ὃ γέγραπεν *Ἀριστοτέλης*, ὅτι τρεῖς ἐγένοντο βελτιστοὶ τῶν πολιτῶν καὶ πατρικῆν ἔχοντες εὐνοίαν καὶ φιλίαν πρὸς τὸν δῆμον, *Νικίας* ὁ *Νικηράτου* καὶ *Θουκυδίδης* ὁ *Μελησίου* καὶ *Θηραμένης* ὁ Ἄγνωνος.

29 (398).

Schol. Aristoph. Ran. 1532: *Κλεισῶν* δὲ μάχεσθω: παρόσον, ὡς *Ἀριστοτέλης* φησί, μετὰ τὴν ἐν Ἀργινοῦσαις ναυμαχίαν *Λακεδαιμονίων* βουλομένων ἐκ *Δεκαλείας* ἀπίεναί ἐφ' οἷς ἔχουσιν ἑκάτεροι καὶ εἰρήνην ἀγειν ἐπὶ τοῦ *Καλλίου* (Ol. 93, 3), *Κλεισῶν* ἐπεισε τὸν δῆμον μὴ προσδέξασθαι ἔλθων εἰς τὴν ἐκκλησίαν μεθῶον καὶ θώρακα ἐνδεδικώς, οὐ φάσκων ἐπιτρέψειν ἂν μὴ πάσας ἀφῶσι τὰς πόλεις οἱ *Λακεδαιμόνιοι*.

Verba ἐπὶ τοῦ *Καλλίου* statim post μετὰ τὴν ἐν Ἀργινοῦσαις ναυμαχίαν poni jubet Cobetius ad *Platonis comici reliquias* p. 168.

30 (399).

Harpocraton s. v. *Δεκάζων* ... Ἀριστο-

28.

De Nicia primum commemorare licet, quod scripsit Aristoteles; nimirum tres ait optimos fuisse cives patriæ amore et in populum benevolentia insignes, Niciam Nicæratæ, Thucydidem Melesii et Theramenem Agnonis filium.

29.

Aristoteles dicit post prælium navale ad Arginusas sub Callia archonte commissum, quum Lacedæmonii Decelia excedere vellent ea conditione ut retinerent utrique quæ jam possiderent, et pacem agere, Cleophon populo suavit ne has condiciones admitterent, ebrius et loricatedus in concionem veniens, jactansque minime se ut Decelia decedant Lacedæmonii concessurum, nisi reliquas quoque urbes universas Atheniensibus reddiderint.

τέλης δ' ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ Ἄνωτόν φησι καταδειξαι τὸ δεκάξειν τὰ δικαστήρια.

Cf. Lex. Seguer. p. 236, 6 Bekk. : Πρῶτος δ' ἔδδου δεκάσαι Μάλης (male pro Ἄνωτος) τὰς εὐθύνας διδούς τῆς ἐν Πύλῳ στρατηγίας ἦν κακῶς ἐστρατήγησεν. Etym. M. p. 254, 31.

31 (400).

Harpocration s. v. Τετρακόσιοι... Οἱ τετρακόσιοι πρὸς ἑπτὰ ἔτων κατίστησαν τῶν τριάκοντα τυράννων παρ' Ἀθηναίους, οἵτινες τέτταρας μῆνας ἤρξαν τῆς πόλεως, ὅς φησιν Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ.

Eadem Suidas et Photius, omisso tamen Aristotelis nomine.

32 (401).

Schol. Aristophan. Vesp. 157 : Δρακοντίδης : Πονηρὸς οὗτος καὶ πλείσταις καταδικαίς ἐνεχόμενος, ὡς Πλάτων Σοφισταίς. Καλλίστρατος δὲ ἓνα τῶν τριάκοντά φησιν, εἰ μὴ δμῶνυμος ἐστὶ γὰρ οὗτος ὁ τὸ περὶ τῶν τριάκοντα ψήφισμα περὶ ὀλιγαρχίας γράψας, ὡς Ἀριστοτέλης ἐν Πολιτείᾳς.

Cf. Lysias contra Eratosth. § 73, Xenoph. Hell. II, 3, 2.

33 (402).

Pollux Onom. VIII, 85-87 : Ἀρχόντων δὲ τῶν Ἀθήνησιν ὀνόματα οἱ ἐννέα ἄρχοντες. Εἰσὶ δὲ ἄρχων, βασιλεὺς, πολέμαρχος καὶ θεσμοθέται ἕξ· ἐκ τούτων γὰρ οἱ ἐννέα συμπληροῦνται. Ἐκαλεῖτο δὲ τὶς θεσμοθετῶν ἀνάκρισις, εἰ Ἀθηναῖοι εἰσὶν ἐκατέρωθεν ἐκ τριγονίας καὶ τὸν δῆμον πόθεν καὶ εἰ Ἀπλότων ἐστὶν αὐτοῖς πατρῶος καὶ Ζεὺς ἔρκειος καὶ εἰ τοὺς

γονέας εὖ ποιοῦσι καὶ εἰ ἐστράτευνται ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ εἰ τὸ τίμημα ἐστὶν αὐτοῖς. Ἐπὶ τῶν δ' ἢ βουλή, ὡμυνοὺ δ' οὗτοι πρὸς τῆ βασιλείῳ στοᾶ, ἐπὶ τοῦ λίθου ὑφ' ᾧ τὰ ταμεία, συμφυλάξιν τοὺς νόμους καὶ μὴ δωροδοκῆσαι, ἢ χρυσοῦν ἀνδριάντα ἀποτίσαι. Εἴτα ἐνταῦθεν εἰς ἀκρόπολιν ἀναλθόντες ὡμυνοὺ ταῦτά. Μυρρίνη δ' ἐστεφάνωντο, καὶ κοινῇ μὲν ἔχουσιν ἐξουσίαν θανάτου εἰάν τις κατῆ ὄποι μὴ ἔξῃσσι, καὶ κληροῦν δικαστάς, καὶ ἀθλοθέτας ἓνα κατὰ φυλὴν ἐκάστην καὶ στρατηγούς χειροτονεῖν ἐξ ἀπάντων, καὶ καθ' ἐκάστην πρυτανείαν ἐπερωτᾶν εἰ δοκεῖ καλῶς ἄρχειν ἕκαστος, τὸν δ' ἀποχειροτονηθέντα κρῖνουσιν, καὶ ἑπάρχους δύο καὶ φυλάρχους δέκα καὶ ταξιάρχους δέκα. Καὶ κοινῇ μὲν ταῦτα.

Hæc omnia, ut multa præterea apud Pollucem, in octavo scilicet Onomastici libro, ex Aristotelis Republica Atheniensium petita et in brevius contracta esse jamdudum viderunt viri docti, atque manifesto probant quæ jam sequuntur fragmenta de magistratuum apud Athenienses muneribus, præsertim vero quod ex eodem Aristotele servatum est excerptum Heraclidis 1, 11 : Εἰσὶ δὲ καὶ ἐννέα ἄρχοντες θεσμοθετικοὶ οἱ δοκιμασθέντες ὀμνύουσι δικαίως ἄρχειν καὶ δῶρα μὴ λήψεσθαι ἢ ἀνδριάντα χρυσοῦν ἀναθήσειν, ubi cum Bergkio, Rhein. Mus. n. F. 1858, p. 478 pro ἄρχοντες θεσμοθετικοί, scribendum est ἄρχοντες οἱ καὶ θεσμοθέται.

34 (403).

Harpocration s. v. : Θεσμοθέται... Ἀρχὴ τίς ἐστὶν Ἀθήνησιν ἢ τῶν θεσμοθετῶν ἕξ τὸν ἀριθμὸν ὄντων· εἰσὶ δὲ ἐκ τῶν καλουμένων θ' ἀρχόντων. Κα-

30.

Aristoteles in Atheniensium Republica ait Anytum corrumpeudorum iudiciorum auctorem fuisse.

31.

Quadringenti apud Athenienses septem anni ante triginta tyrannos constituti fuere, qui menses quatuor civitati præfuerunt, ut tradit Aristoteles in Republica Atheniensium.

32.

Dracontides decretum de triginta virorum dominatione scripsit, ut tradit Aristoteles in opere de Rebus publicis.

33.

Magistratus Atheniensium nomina, novem magistratus. Sunt vero archon, rex, polemarchus et sex thesmothetæ; hisce enim novem illi archontes complentur. Erat et quædam thesmothetarum discussio appellata, num scilicet ex utroque parente Athenienses sint a tertia us-

que generatione, et ex quibus demis oriundi : num Apollo ipais sit patrius, et Jupiter herceus : num parentes bene tractent, num pro patria arma tulerint, num censum habeant. Interrogabat autem senatus : hi vero jurabant apud porticum regiam, quæ est lapidea, se leges observaturos et munera non accepturos, aut auream statuum persoluturos : deinde in acropolim profecti, eadem jurabant. Myrto autem coronabantur et communiter mortis potestatem habent, si quis, quo non licet, descendat ; iudices sortiri, et arbitros unum e tribubus singulis, imperatores eligere ex omnibus, et secundum singulas prytanias inquirere, num singuli bene imperare videantur et suffragiis civium condemnatum iudicant, atque hipparchos duos et phylarchos decem et taxiarchos decem, et hæc quidem publice.

34.

Thesmothetæ, Atheniensium magistratus, numero erant sex, ex novem archontibus, quos dicunt. Nomen inde datum est, quod legum curam habebant : nam

λοῦνται δὲ οὕτως, ὅτι τῶν νόμων τὴν ἐπιμέλειαν εἰ-
χον. Θεσμοὶ δὲ ἐκαλοῦντο οἱ νόμοι, ὡς προείπομεν
(s. v. Θεσμός). Ὅτι δὲ τοὺς νόμους οὗτοι διώρθουν
κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον, εἰρήκεν Αἰσχίνης τε ἐν τῷ
κατὰ Κτησιφῶντος (§ 58) καὶ Θεόφραστος ἐν γ'
Νόμων. Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολι-
τεία διέρχεται ὅσα οὗτοι πράττουσιν.

In cod. A : ἐν τῇ α' Ἀθηναίων. Thesmotheta-
rum munia ex Aristotele sine dubio recenset
Pollux VIII, 87-88 : Ἰδίᾳ δὲ οἱ μὲν θεσμοθέται
προγράφουσι πότε δαὶ δικάζειν τὰ δικαστήρια, καὶ
τὰς εἰσαγγελλίας εἰσαγγέλλουσιν εἰς τὸν δῆμον καὶ
τὰς χειροτονίας, καὶ τὰς προβολὰς εἰσάγουσι καὶ τὰς
τῶν παρανόμων γραφὰς καὶ εἰ τις μὴ ἐπιτήδειον νό-
μον γράψειεν, καὶ στρατηγὸς εὐθύνας. Γίνονται δὲ
γραφαὶ πρὸς αὐτοὺς ξενίας, δωροξενίας, δώρων, συ-
κοφαντίας, ψευδοκλητείας, ψευδεγγραφῆς, βουλευ-
σεως, ἀγραφίῳ, μοιχείας. Εἰσάγουσι δὲ καὶ δοκιμα-
σίαν ταῖς ἀρχαῖς, καὶ τοὺς ἀπεψηφισμένους, καὶ τὰς ἐκ
τῆς βουλῆς καταγώσεις, καὶ δίκας ἐμπορικὰς καὶ
μεταλλικὰς, καὶ ἐὰν δούλος κακῶς ἀγορεύῃ τὸν ἐλεύ-
θερον, καὶ ταῖς ἀρχαῖς ἐπικληροῦσι τὰ δικαστήρια
τὰ ἴδια καὶ τὰ δημόσια, καὶ τὰ σύμβολα τὰ πρὸς τὰς
πόλεις κυροῦσι καὶ δίκας τὰς ἀπὸ συμβόλων εἰσάγουσι,
καὶ τὰς τῶν ψευδομαρτυριῶν τῶν ἐξ Ἀρείου πάγου.

35 (404).

Lex. Rhet. Cantabr. ad calcem Photii Can-
tabr. 1822, p. 670, 14 : Θεσμοθετῶν ἀνά-
κρισις : Κατὰ Ἀριστοτέλην οἱ θεσμοθέται ἐκ
τῶν θ' ἀρχόντων, αὐτοὶ ἐξ ὄντες. Οἱ δὲ λαχόντες ὑπὸ
τῆς βουλῆς τῶν πεντακοσίων καὶ τοῦ δικαστηρίου
δοκιμάζονται, πλὴν τοῦ γραμματικῶς ἐρωτώμενοι τί-
νες αὐτῶν πατέρες, ὁμοίως καὶ δῆμων τίνων εἰσι,
καὶ εἰ ἔστιν αὐτοῖς Ἀπόλλων πατῆρως καὶ Ζεὺς ἑρ-
κειος, καὶ εἰ τοὺς γονεὺς εὖ ποιῶσι, καὶ εἰ τὰ τέλη
τελοῦσι, καὶ εἰ τὰς ὑπὲρ τῆς πατρίδος στρατείας ἐ-
στρατεύσαντο. Πάντα οὖν [ταῦτα] ἀνάκρισιν εὐλόγως
ὠνόμασαν. Cf. supra fr. 33.

36 (405).

Pollux III, 17 : Ὁ δὲ πάππου ἢ τῆθης πατῆρ

θεσμοί, ut supra diximus, appellabantur leges. Hi quoti-
annis leges emendabant, ut docuit Aeschines in Oratione
adversus Ctesiphontem et Theophrastus in libro tertio
de Legibus. Munia eorum recenset Aristoteles in Re-
publica Atheniensium.

35.

Secundum Aristotelem thesmothetae erant sex nu-
mero ex novem archontibus. Qui sorte creati a senatu
quingentorum et a dicasterio examen subibant, quo in-
terrogabantur quinam eorum patres, cujusnam essent,
demi, num Apollo ipsis esset patrius et Jupiter herceus,

πρόπαππος, ὡς Ἰσοκράτης, τάχα δ' ἐν τούτῳ τριτο-
πάτορα Ἀριστοτέλης καλοῖ.

Ita Bekkerus; alii: Τάχα δὲ τούτου εἴποις τριτο-
πάτορα, ὡς Ἀριστοτέλης. Haec a Müllero ad Rem-
publicam Atheniensium relata sunt ob Schol.
Aristophan. Vesp. 578 (cf. fr. 86), a Rosio
vero, ob ea quae apud Pollucem l. supra laudato
(fr. 33) memorantur, scilicet ab archontibus
quaesitum esse si Ἀθηναῖοι εἰσιν ἑκατέρωθεν ἐκ τρι-
γονίας, i. e. ita ut jam ipsi τριτοπάτορες sive πρό-
παπποι Athenienses fuerint. Bournotius contra,
Philologus, t. IV, p. 276 Ἀριστοτέλης male pro
Ἀριστοφάνη positum existimat, ad cujus Συγγι-
νικὰ locum refert. Utramque tamen sententiam
non satis probabilem puto: etsi enim, e glossa
quae est apud Photium, Suidam, Etymol. M. s.
v. Τριτοπάτορες apparet, τριτοπατόρων mentionem
apud Athidum scriptores Demonem, Philochorum,
Phanodemum factam est, de alia tamen ha-
jus vocabuli significatione locutus est Pollux,
quam tetigit quoque auctor Lex. Seguer. p. 307,
16 Bekk.: Τριτοπάτορες: Οἱ μὲν τοὺς πρώτους ἀρ-
χηγέτας, οἱ δὲ τρίτους ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἑκαρ ἑστὶ πρό-
πάππου, ita ut non multum fortasse a vero aber-
raverit Lobeckius quum in *Aglaphamo*, t. I,
p. 760, hunc usum Aristotelis ad dialogum περὶ
Εὐγενείας referendum esse conjiceret. Neque illud
praetereundum videtur in iis quae statim sequun-
tur apud Pollucem, Phaedonem Socraticum in
dialogo Zopyro laudari.

37 (406).

Harpocration s. v. Αἶθος: ... Ἐοῖκασι δ' Ἀθη-
ναῖοι πρὸς τινὶ λίθῳ τοὺς ὄρκους ποιῆσθαι, ὡς Ἀρι-
στοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτεία καὶ Φιλόχορος
ἐν τῷ γ' (fr. 65 apud Müller) ὑποσημαίνουσιν.

Eadem Suidas et Photius. Plut. V. Solon.
c. 25: Κοινὸν μὲν οὖν ὤμνουν ὄρκον ἢ βουλή τοὺς
Σόλωνος νόμους ἐμπεδώσειν, ἴδιον δ' ἕκαστος τῶν θε-
σμοθετῶν ἐν ἄγορᾳ πρὸς τῷ λίθῳ καταφατίζων εἰ τι
παραβαίῃ τῶν θεσμῶν ἀνδριάντα χρυσοῦν ἰσομέτρι-

num parentes suos bene haberent, censumque solverent
et pro patria militassent. Haec omnia inquisitionem merito
nominabant.

36.

Avi vel aviae pater πρόπαππος (*proavus*) ut Isocrates;
hunc fortasse Aristoteles τριτοπάτορα (*tertium patrem*)
nominat.

37.

Videntur Athenienses ad quoddam saxum jurare soliti

τον ἀναθήσειν ἐν Δαλφείοις. Cf. supra fr. 34 et Schol. Plat. Phædr. p. 313 Bekk.

38 (407).

Lex. Rhet. Cantabr. p. 674, 7: Ξενίας γραφή και δωροξενίας διαφέρει. Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ φησὶ περὶ τῶν θεσμοθετῶν διαλεγόμενος « Εἰσὶ δὲ και γραφαὶ πρὸς (cod. περὶ) αὐτοῦς ὧν παράστασις (cod. περὶ στάσει) τίθεται ξενίας και δωροξενίας· ξενίας μὲν ἐάν τις κατηγορηται ξένος εἶναι, δωροξενίας δὲ ἐάν τις δῶρα δοῦς (cod. διδοῦς) ἀποφύγη τὴν ξενίαν. Locum emendavit M. H. Meier. *Fragm. Lexic. rhetor.* Hal. 1844, p. 25.

Eadem apud Harpocrationem ex quo Photius et Suidas s. v. Παράστασις... Ἀριστοτέλης δ' ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ περὶ θεσμοθετῶν λέγων φησὶν οὕτως « Εἰσὶ δὲ γραφαὶ πρὸς αὐτούς, ὧν παράστασις τίθεται, ξενίας και δωροξενίας, ἂν τις δῶρα δοῦς ἀποφύγη τὴν ξενίαν. Καὶ ψευδεγγραφῆς και ψευδοκλητείας και βουλεύσεως και ἀγραφίου και μοιχείας, et iterum s. v. Δωροξενία: Ἀυσίας... και Ἀριστοτέλης δ' ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ περὶ τῶν θεσμοθετῶν λέγων γράφει ταυτί· « Εἰσὶ δὲ και γραφαὶ πρὸς αὐτοῦς ὧν παράστασις τίθεται, ξενίας και δωροξενίας, ἂν τις δῶρα δοῦς ἀποφύγη τὴν συκοφαντίαν, quod male scriptum est pro ξενίαν.

Præterea conferenda sunt quæ apud Harpocrationem, Photium et Suidam leguntur s. v. Ἠγεμονία δικαστηρίου... Πρὸς δὲ τοὺς θεσμοθέτας αἱ τῆς ξενίας τε και δωροξενίας (ἐλαγχάνοντο δίκαι) και συκοφαντίας και δώρων και ψευδεγγραφῆς και ὕβρεως και μοιχείας και βουλεύσεως και ἄλλων, *Lex. Rhet. Seguer.* p. 310, 12 Bekk., *Pollux.* VIII, 44: Δωροξενίας δέ, εἰ τις ξενίας κρινόμενος δῶρα δοῦς ἀποφύγοι.

39 (408).

Synag. *Lex. Seguer.* p. 436, 1: Ἀπὸ συμβό-

λων δικάζει: Ἀθηναῖοι ἀπὸ συμβόλων ἰδικάζον τοὺς ὑπηκόους· οὕτως Ἀριστοτέλης. Quid sint σύμβολα ab Harpocratione exponitur s. v.: Σύμβολα: Τὰς συνθήκας, ἃς ἂν αἱ πόλεις ἀλλήλαις θέμειναι τάττωσι τοῖς πολιταῖς ὥστε διδοῦναι και λαμβάνειν τὰ δίκαια. Cf. *Pollux* VIII, 63: Ἀπὸ συμβόλων δέ, ὅτε οἱ σύμμαχοι ἰδικάζοντο.

40 (409).

Pollux VIII, 89: Ὁ δὲ ἄρχων διατίθησι μὲν Διονύσια και Θαργήλια μετὰ τῶν ἐπιμελητῶν, δίκαι δὲ πρὸς αὐτὸν λαγχάνονται κακώσεως, παρανοίας, εἰς δαιτητῶν (ita scrib. pro δαιτητῶν, cf. infra fr. 42) αἵρεσιν, ἐπιτροπῆς ὀρφανῶν, ἐπιτρόπων καταστάσεις, κλήρων και ἐπικλήρων ἐπιδικασίαι. Ἐπιμελεῖται δὲ και τῶν γυναικῶν αἰ ἂν φῶσιν ἐπ' ἀνδρὸς τελευτῇ κύειν, και τοὺς οἴκους ἐκμισθοῖ τῶν ὀρφανῶν· ἔστι δὲ ἐπώνυμος οὗτος, και ἀπ' αὐτοῦ δ χρόνος ἀριθμεῖται.

Cf. *Lex. Rhet. Cantabr.* p. 670, 4: Ἐπώνυμος ἄρχων: Ἀφ' οὗ ἡ πόλις χρηματίζει· ἔχει δὲ ἐπιμελειαν χορηγούς καταστήσαι εἰς Διονύσια και Θαργήλια, ἐπιμελεῖται δὲ και τῶν εἰς Δῆλον και τῶν ἀλλαχόσε πεμπομένων Ἀθήνηθεν χορῶν. Λαγχάνονται δὲ πρὸς αὐτὸν (cod. παρ' αὐτῶν) και γραφαί, και δίκαι εἰς τὸ δικαστήριον εἰσάγει. *Lex. Rhet. Seguer.* p. 310, 1: Πρὸς τὸν ἄρχοντα κακώσεως ἐλαγχάνοντο γραφαὶ και τῶν γονέων, εἰ τούτους τις αἰτίαν ἔχοι κακοῦν, και τῶν ὀρφανῶν, ἔτι δὲ παρανοίας και ἀργίας, και ἐπιδικασίαι ἐπικλήρων γυναικῶν, cum quibus consentiunt Harpocration, Photius, Suidas s. v. Ἠγεμονία δικαστηρίου.

41 (410).

Harpocration s. v. Εἰς ἐμφανῶν κατάστασιν: Ὀνομα δίκης ἐστὶν ὑπὲρ τοῦ τὰ ἀμφισθητήσιμα εἶναι ἐν φανερῷ. Ἰσαῖος ἐν τῇ περὶ τοῦ Φιλοκτήμονος κλήρου. Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πο-

tuasse, ut ex Aristotele in Atheniensium Republica et ex Philochoro in Atthidis libro quarto colligere licet.

38.

Aristoteles in Republica Atheniensium de thesmothetis dicens scribit hæc: « Actiones apud eos intenduntur in quibus parastasis sive sacramenta deponerentur, peregrinitatis, peregrinitatis dono tentatæ et illius quidem, si quis peregrinus esse accusatur, hujus vero, si quis dona dando hanc peregrinitatis actionem devitare studet, falsæ relationis, ementitæ citationis, insidiarum, deleti nominis et adulterii.

39.

Athenienses ex pactis conventis jus dicebant sociis subditis. Ita Aristoteles.

40.

Archon vero Dionysia disponit et Thargelia cum suis procuratoribus. Actiones vero apud illum sortiuntur, injuriarum, dementiæ in arbitrorum delectum, orphanorum tutelæ, tutelarum ordinationes, heredum et coheredum adjudicationes, caratores quoque mulierum quæ a viri obitu imprægnatas sese dicunt. Tum et orphanorum domus elocant. Hic vero eponymus est et ab eo tempus computatur.

41.

Eis ἐμφανῶν κατάστασιν, manifestatio vel actio ad exhibendum, litis nomen est quæ ob id intendebatur, ut ea, de quibus esset controversia, in apertum producerentur. Isæus in Oratione de hereditate Philoctemonis. Aristoteles

λιταίς πρὸς τὸν ἄρχοντά φησι λαγχάνεσθαι ταύτην τὴν δίκην, τὸν δὲ ἀνακρίναντα εἰσαγεῖν εἰς τὸ δικαστήριον.

Pro ὑπὲρ τοῦ τὰ ἀμφισβητήσιμα εἶναι ἐν φανερωῖ, codices DE et Suidas τὰ ἀμφισβητούμενα ἐν φανερωῖ ποιῆσαι. Ἀνακρίναντα emendatio est Bekkeri, in codd. ἀνακρίνοντα præter N qui ἀνακριθέντα habet. De re cf. Pollux VIII, 33 : Ἦν δὲ δίκη καὶ εἰς ἐμφανῶν καταστάσεων καλουμένη, ὅποτε τις ἐγγυήσαιτο ἢ αὐτὸν τινα ἢ τὰ χρήματα, Lex. Seguer. p. 246, 4 Bekk. et Etymol. m. cod. Marc apud E. Miller, *Mélanges de litt. gr.*, Paris, 1868, p. 1031.

42 (411).

Harpocraton s. v. Διατεῖσθαι : Τὸ μερίζεσθαι, οἱ δὲ δατηταὶ οἰοῦντι μερισταί. Τὸ δὲ εἰς δατητῶν ἀφῆσαι εἰδὸς τι δίκης ἐστίν. Ὅποτε γὰρ κοινοιοῦντιναι ἀλλήλοις καὶ οἱ μὲν βούλοιντο διανεμῆσθαι τὰ κοινά, οἱ δὲ μὴ, ἐδικάζοντο οἱ βουλόμενοι τοῖς μὴ βουλομένοις προσκαλούμενοι εἰς δατητῶν ἀφῆσαι. Λυσίας ἐν τῷ πρὸς Ἀλεξίδημον, εἰ γνήσιος, καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ.

Eadem hæc Suidas et Lex. Seguer. p. 235, 26. Apud Etymol. M. p. 249, 43 tantummodo leguntur : Διατητής : Παρὰ Ἀττικοῖς δὲ διανεμητής. Ἀριστοτέλης. Lex. Rhet. Cant. p. 667, 28 : Εἰς δατητῶν (ἀφῆσαι) : Πρόκλησις νεμῆσεως ἢ κληρονομίας ἢ κοινῶν τινος ἀγορασμοῦ· ἐπὶ τῶν διανεμόντων τὰ κοινὰ τισιν, ὡς Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ· « Δίκαι λαγχάνονται πρὸς τὸν ἄρχοντα ἄλλαι τινὲς (cod. ἀλλ' εἴ τις) καὶ εἰς δατητῶν ἀφῆσαι, ὅταν μὴ θέλη τὰ ὄντα νέμεισθαι (Meier. l. 1. : ὅταν δὲ μὴ θέλη, ὁ δὲ μὴ θέλη τὰ κοινὰ ὄντα νέμεισθαι). » Lex. Rhet. Seguer. p. 310, 17 Bekk. : Οἱ δατηταὶ (ita male hîc et supra p. 235, 26

vero in Republica Atheniensium dicit apud archontem hanc actionem intendi, qui re excussa in forum eam introducat.

42.

Διατεῖσθαι, dividere, δατηταὶ vero quasi divisores. Porro εἰς δατητῶν ἀφῆσαι, ad *divisorum electionem*, est iudicii forma. Quoties enim ex iis qui societatem coissent, communem rem dividere volebant, litem intendebant iis qui recusabant, in ius vocantes ad divisorum electionem. Lysias in Oratione contra Alexidemum, si modo genuina est, et Aristoteles in Republica Atheniensium.

43.

Σίτος vocatur reditus qui ad alimenta mulieribus et pupillis præbetur, quod cum ex aliis discere est tum ex primo axe Solonis et ex Aristotele in Republica Atheniensium.

44.

Curator mysteriorum apud Athenienses erat rex sacro-

pro δατηταί) πᾶσαν δίκην δικάζουσι πλὴν τῶν ξενικῶν, ὅσον πρόκλησιν νεμῆσεως ἐπὶ τιῶν ἢ κληρονομίας ἢ κοινῶν ἀγορασμῶν. Κυρίως μέντοι οἱ διανεμότες τὰ κοινὰ τισιν.

43 (412).

Harpocraton s. v. Σίτος :... Σίτος καλεῖται ἡ δίδομένη πρόσδοδος εἰς τροφήν ταῖς γυναῖξιν ἢ τοῖς ὄρφανοῖς, ὡς ἐξ ἄλλων μαθεῖν ἴσται καὶ ἐκ τοῦ Σόλωνος α' ἄξονος καὶ ἐκ τῆς Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων Πολιτείας.

Καὶ ἐκ Σόλωνος ἄξονος codd. AB et Vindob. Eadem apud Photium et Suidam, ubi legitur : Καὶ ἐκ τῶν τοῦ Σόλωνος πρώτου ἄξονος. Cf. supra fr. 12. Pollux VIII, 33 : Τὰς δ' ἐπὶ τῷ σίτῳ δίκας ἐν Ὁδῶν ἐδικάζον· σίτος δὲ ἐστὶν αἱ ὀφειλόμεναι τροφαί.

44 (413).

Harpocraton s. v. Ἐπιμελητής τῶν μυστηρίων : Παρ' Ἀθηναίους δὲ λεγόμενος βασιλεὺς... Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ φησὶν οὕτως : « Ὁ δὲ βασιλεὺς πρῶτον μὲν τῶν μυστηρίων ἐπιμελεῖται μετὰ τῶν ἐπιμελητῶν ὅς δὲ δῆμος ἐχειροτόνει (corr. χειροτονεῖ c. Bekkero) δύο μὲν ἐξ Ἀθηναίων ἀπάντων, ἓνα δ' ἐξ Εὐμολπιδῶν, ἓνα δ' ἐκ Κηρύκων. » Eadem, omisso Aristotelis nomine, apud Suidam s. v. et Etymol. M. p. 362, 10, qui addunt post ἐχειροτόνει, τέσσαρας δὲ ἦσαν.

45 (414).

Pollux VIII, 90 : Ὁ δὲ βασιλεὺς μυστηρίων προέστηκε μετὰ τῶν ἐπιμελητῶν καὶ Ἀθηναίων καὶ ἀγόνων τῶν ἐπὶ λαμπάδι, καὶ τὰ περὶ τὰς πατριῶν θυσίας διοικεῖ. Δίκαι δὲ πρὸς αὐτὸν λαγχάνονται ἀσβεβείας, ἱερωσύνης ἀμφισβητήσεως. Καὶ τοῖς γένησι καὶ τοῖς ἱερεῦσι πᾶσιν αὐτὸς δικάζει, καὶ τὰς τοῦ φό-

rum. Aristoteles in Republica Atheniensium sic ait : « Rex curat primum mysteria cum curatoribus, qui a populo creantur numero quattuor, duo ex omnibus civibus Atheniensibus, tertius ex Eumolpidis, quartus e Cerycibus.

45.

Rex vero mysteriis præest cum curatoribus eorum, Lenæis et lampadis certaminibus et patria administrat sacrificia. Fiunt autem apud illum actiones impietatis, et de sacerdotii controversiis, sed et generibus et sacris omnibus ille jus dicit, et cædis actiones in Areopagum inducit, coronaque deposita simul cum illis iudicat. Contententibus porro interdicit a mysteriis et aliis legitimis abstinere, iudicat et inanimatorum causas. Hujus conjugem reginam vocant.

νοῦ δίκας εἰς Ἄρειον πᾶγον εἰσάγει καὶ τὸν στέφανον ἀποθήμενος σὺν αὐτοῖς δικάζει. Προαγορεύει δὲ τοῖς ἐν αἰτία ἀπέχεσθαι μυστηρίων καὶ τῶν ἄλλων νομίμων. Δικάζει δὲ καὶ τὰς τῶν ἀφύρων δίκας. Τὴν δὲ συνοικοῦσαν αὐτῇ βασιλισσαν καλοῦσιν.

Exscriptis hunc locum sive ex eodem fonte sive e Polluce Schol. Plat. Euthyphr. p. 325 Bekk., e quo plura in verbis Pollucis tentavit Rosius. Similia præbet Lex. Rhet. Seguer. p. 219, 14 Bekk. : Βασιλεύς : Βασιλεύς ἐστὶν εἰς τῶν ἐννέα ἀρχόντων. Ὁ δὲ βασιλεὺς μυστηρίων ἐπιμελεῖται μετὰ τῶν ἐπιμελητῶν οὗς ὁ δῆμος ἐχειροτόνησε. Γραφαὶ δὲ λαγχάνονται πρὸς αὐτὸν ἀεδαΐας. Καὶ ἂν τις ἱερωσύνης ἀμφισβητήσῃ, προστιμᾷ. Διαδικάζει δὲ καὶ τοῖς γένεσι καὶ τοῖς ἱερεῦσι τὰς ἀμφισβητήσεις τὰς ὑπὲρ τῶν γερῶν. Λαγχάνονται δὲ καὶ αἱ τοῦ φόνου δίκαι πᾶσαι πρὸς τοῦτον. Cf. præterea Photius s. v. Ἡγεμονία δικαστηρίου, p. 59, 11 (eadem Suidas et Lex. Rhet. Seguer. p. 310, 6): Τῷ μόντῳ γε βασιλεῖ τὰς τε φοινίκας καὶ τὰς τῆς ἀεβείας, καὶ ἂν τις ἱερωσύνης ἡμφισβήσῃ· πρότερον δὲ καὶ τὰς περὶ τῶν ἱερῶν (γερῶν ut supra in Lex. Seg. emend. Meier, in libro *Attischer Process*, p. 49) τοῖς ἱερεῦσιν ἀμφισβητήσεις. Προηγόρευε δὲ καὶ τῶν νομίμων εἰργεσθαι τοὺς ἐν αἰτία. De femino βασιλίσσα cf. supra Quæst. homer. p. 150 fr. 46.

46 (415).

Harpocratio s. v. Πολέμαρχος... Ἀρχὴ τις ἦν παρ' Ἀθηναίους οὕτω καλουμένη, ἔστι δὲ εἰς τῶν θ' ἀρχόντων. Ἀριστοτέλης δ' ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ, διεξιλέων ἅσα διοικεῖ ὁ πολέμαρχος, « Πρὸς ταῦτα, φησὶν, αὐτὸς τε εἰσάγει δίκας τὰς τε τοῦ ἀποστασίου καὶ ἀπροστασίου καὶ κλήρων καὶ ἐπικλήρων τοῖς μετοίκῳις, καὶ ἄλλα ἅσα τοῖς πολίταις ὁ ἀρχων, ταῦτα τοῖς μετοίκῳις ὁ πολέμαρχος. »

Eadem Photius et Suidas, sine Aristotelis mentione. Ad eundem Aristotelis locum spectat Harpocratio s. v. Ἀποστασίου : Δίκη τις ἐστὶ κατὰ τῶν ἀπελευθερωθέντων δεδομένη τοῖς ἀπελευθερώσασιν, ἂν ἀπιστῶνται τε ἀπ' αὐτῶν ἢ ἕτερον ἐπιγράφονται προστάτην καὶ ἂ καλείουσιν οἱ νόμοι μὴ ποιῶσιν. Καὶ τοὺς μὲν ἀλόντας δεῖ δούλους εἶναι, τοὺς δὲ νι-

κῆσαντας τελέως ἤδη, ἐλευθέρους... Ἀριστοτέλης δ' ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ περὶ τοῦ πολέμαρχου γράφει ταυτί· « Οὗτος δὲ εἰσάγει δίκας τὰς τε τοῦ ἀποστασίου καὶ ἀπροστασίου καὶ κλήρων καὶ ἐπικλήρων, » ubi e priore loco supplendum est τοῖς μετοίκῳις. Priora plenius exhibet Lex. Rhet. Seguer. p. 201, 5 Bekk. Cf. præterea Harpocrat. s. v. Ἡγεμονία δικαστηρίου, Lex. Rhet. Seguer. p. 310, 9, Harpocrat. s. v. Ἀπροστασίου, Pollux VIII, 91 : Ὁ δὲ πολέμαρχος θύει μὲν Ἀρτέμιδι ἀγροτέρα καὶ τῷ Ἐνυαλίῳ, διατίθει δὲ τὸν ἐπιτάφιον ἀγῶνα τῶν ἐν πολέμῳ ἀποθανόντων, καὶ τοῖς περὶ Ἀρμόδιον ἐναγίζεει. Δίκαι δὲ πρὸς αὐτὸν λαγχάνονται μετοίκῳιν, ἰσοτελῶν, προξένων. Καὶ διανέμει τὸ λαχόν, ἐκάστη φυλῆτι μέρος, τὸ μὲν διαίτηταις παραδιδούς, εἰσάγων δὲ δίκας ἀποστασίου, ἀπροστασίου, κλήρων, μετοίκῳιν. Lex. Rhet. Seguer. p. 290, 27 : Πολέμαρχος : Ἄρχων ἐστὶν Ἀθηναίῳ τῶν ἐννέα ἀρχόντων καὶ τῷ Ἐνυαλίῳ διατίθει τὸν ἀγῶνα τὸν ἐπιτάφιον quæ aperte nimis contracta sunt. Aliunde fluxisse videtur quæ legitur altera apud Photium glossa v. Πολέμαρχος.

47 (416).

Harpocratio s. v. Πάρεδρος... Ἀριστοτέλης δ' ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ φησὶ· « Λαμβάνουσι δὲ καὶ παρέδρους ὅ τε ἀρχων καὶ ὁ πολέμαρχος, δύο ἑκάτερος οὗς ἂν βούληται, καὶ οὗτοι δοκιμάζονται ἐν τῷ δικαστηρίῳ πρὶν παρεδρεύειν καὶ εὐθύνας διδῶσιν ἐπὶ τὴν παρεδρεύσασιν (παρεδρεύσασιν conjecit Bekker). »

Eadem Photius et Suidas et a tertia manu in margine adscripta in cod. Hesychii v. Εὐθύνας. Ceterum manca est glossa et e Polluce VIII, 92 supplenda et corrigenda : Πάρεδροι δ' ὀνομάζονται οὗς αἰροῦνται ἀρχων καὶ βασιλεὺς καὶ πολέμαρχος, δύο ἕκαστος οὗς βούλεται. Δοκιμασθῆναι δ' αὐτοὺς ἐχρῆν ἐν τοῖς πεντακσίοις, εἴτε ἐν δικαστηρίῳ. Προσαιοῦνται δὲ καὶ γραμματεῖα, ὅς ἐννόμῳ δικαστηρίῳ κρίνεται.

48 (417).

Harpocratio s. v. Στρατηγοί... Οἱ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν χειροτονούμενοι στρατηγοὶ δέκα ἦσαν, ὡς μαθεῖν ἐστὶν ἐκ τε τῶν Ὑπερίδου κατ' Αὐ-

46.

Polemarchus magistratus erat Athenis, unus de novem archontibus. Aristoteles in Republica Atheniensium, quæ polemarchus administraret persecutus, « Ad hæc, inquit, polemarchus introducitur causas detrectati et neglecti patrocini et hereditatum et pupillarum heredum inquilinis, et omnino quodcumque archon civibus, id præstat inquilinis polemarchus.

47.

Aristoteles in Republica Atheniensium scribit : Archon et Polemarchus binos singuli assessores suo arbitrato sumunt; atque hi in judicio ante munus initum explorantur, et rationes reddunt muneris functi.

48.

Imperatores quoquo anno eligebantur decem, ut discere

τοκλέους και ἐκ τῆς Ἀθηναίων Πολιτείας Ἀριστοτέλους.

Eadem omissio Aristotelis nomine apud Photium et Suidam.

49 (418).

Harpocratio s. v. Ἰππαρχος... Λέγεται δὲ παρ' Ἀθηναίους Ἰππαρχος και ὁ τῶν ἱππέων ἀρχων. Δύο δ' ἦσαν οὗτοι, ὡς Δημοσθένης ἐν δ' Φιλιππικῶν (I, 26) φησὶ και Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτεία.

Photius s. v. Ἰππαρχοι: Δύο ἦσαν, οἱ τῶν ἱππέων ἡγοῦντο, διελλόμενοι τὰς φυλάς ἑκάτερος ἀνά πέντε· ἐπιμηληταὶ δὲ εἰσι τῶν ἱππέων, καθάπερ οἱ ταξίαρχοι δέκα ὄντες, εἰς ἐφ' ἑκάστης φυλῆς τῶν ὀπλιτῶν, ubi post alterum ἱππέων inserendum est οἱ φύλαρχοι, collato Polluce VIII, 94 et Harpocratiōne v. Φύλαρχος.

50 (419).

Harpocratio s. v. Φύλαρχος:... Φύλαρχός ἐστιν ὁ κατὰ φυλὴν ἑκάστην τοῦ ἱππικοῦ ἀρχων, ὑποταταγμένος δὲ τῷ ἱππάρχῳ, ὡς Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτεία φησὶ. Cf. Photius s. v. Ἰππαρχοι et Pollux VIII, 94: Ἰππαρχοὶ δὲ δύο εἰς ἀπάντων Ἀθηναίων αἰρεθέντες ἐπιμηλοῦνται τῶν πολέμων. Οἱ δὲ φύλαρχοι δέκα, εἰς ἀπὸ φυλῆς ἑκάστης, τῶν ἱππέων προϊστάνται, καθάπερ οἱ ταξίαρχοι τῶν ὀπλιτῶν. Harpocratiōnis glossa apud Suidam quoque exstat, neglecta Aristotelis mentione. Cf. Lex. Rhet. Seguer. p. 313, 32: Φύλαρχος: Ὁ κατὰ φυλὴν ἑκάστην τῆς ἱπποῦ ἀρχων φύλαρχος καλεῖται: ἦσαν δὲ δέκα τὸν ἀριθμὸν, ὑποταταγμένοι τῷ ἱππάρχῳ.

51 (420).

Harpocratio s. v. Πρυτανείας... Ἔστι δὲ ἀριθμὸς ἡμερῶν ἡ πρυτανεία ἦτοι λς' ἢ λε', και ἑκάστη φυλὴ πρυτανεύει. Διαίλεται δὲ περὶ τούτων Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτεία.

In cod. A pro λς', λη' quod ex errore legitur quoque apud Schol. Plat. Legg. p. 459 Bekk.: Πρυτανείας εἰσὶ μέρος τι τῶν πεντακοσίων τὸ δέκατον,

πεντήκοντα ἄνδρες, οἱ διοικοῦντες ἅπαντα τὰ ὑπὸ τῆς βουλῆς πραττόμενα, και ἐκρυτάνευσον κατὰ πρυτανείαν ἐκ διαδοχῆς. Πρυτανεία δὲ ἐστιν ἀριθμὸς τις ἡμερῶν, ἦτοι λς' ἢ λη' ἢ λε', ὅς ἑκάστη φυλὴ πρυτανεύειν λέγεται. Ἰβ' μὲν γὰρ οἱ μῆνες, ἰ' δὲ εἰσι πρυτανεῖαι και φυλαὶ ἰ'. Και διήρηνται εἰς ταύτας αἱ ἡμέραι τοῦ ἐνιαυτοῦ. Κατὰ γὰρ σελήνην ἀγροῦσι τούτον, ὡς ἑκάστη τῶν ἰ' φυλῆ ἐπιβάλλειν λε' ἡμέρας, πλεονάζειν δὲ ὀλίγας. Διὸ και τὰς λοιπὰς ἀπέδωκαν οἱ Ἀθηναῖοι ταῖς πρώταις λαχούσαις τέσσαρσι φυλαῖς, ἵνα ἐκείνων μὲν ἑκάστη τὰς λς' ἡμέρας πρυτανεύῃ, αἱ δὲ λοιπαὶ ἔξ ἀνά λς'. Quæ omnia ut jam Grashofius suspicabatur (*Jahr's Jahrbücher für Philol. u. Pædagog.* t. X, p. 133), non minus quam glossæ apud Photium, Suidam, Lex. Rhet. Seguer. p. 291, 11, paulo discrepantes, ad Aristotelem referenda sunt. Eadem fortasse et de Schol. Æschin. contra Timarch. § 104, p. 273 ed. Schultz valent: Ἐπιδη δέκα ἦσαν πρυτανεῖαι, ἑκάστης δὲ τούτων πενήτηκοντα βουλευταὶ, ἄνδρες πεντακόσιοι πρυτανεύουσιν, ἕκαστος μῆνα και ἡμέρας ἔξ, ἕως τὸ ἔτος παρελθοῖ εἰς τὰς δέκα φυλάς. Ὁ δὲ χρόνος, ὃν ἀρχει ἡ μία φυλὴ, πρυτανεία καλεῖται. Και μετροῦσι κοινότερον οὐ πρὸς μῆνας ἀλλὰ πρὸς πρυτανείας τοὺς τιμισθοῦς και τόκοις και ἐνοίκια.

52 (421).

Harpocratio s. v. Κυρία ἐκκλησία... Τίνες δὲ αἱ κύριαι ἐκκλησίαι, Ἀριστοτέλης δεδήλωκεν ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτεία, λέγων τοὺς πρυτανεῖς συνάγειν τὴν βουλὴν και τὸν δῆμον, τὴν μὲν βουλὴν ὀσημέραι, πλὴν ἐάν τις ἀφάσιμος ᾖ, τὸν δὲ δῆμον τετράκις τῆς πρυτανείας ἑκάστης. « Προγράφοι (codd. προσγράφοι) δὲ, φησὶ, και κυρίαν ἐκκλησίαν, ἐν ᾗ δεῖ τὰς ἀρχὰς ἀποχειροτονεῖν οἱ δοκοῦσι μὴ καλῶς ἀρχειν, και περὶ φυλακῆς δὲ τῆς χώρας. » Και τὰς εἰσαγγελίας ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ τοὺς βουλομένους ποιῆσθαι φησὶ και τὰ ἐξῆς.

Eadem Photius et Suidas sine Aristotelis nomine; brevius apud Hesychium leguntur s. Κυρία ἐκκλησία· ἤγετο Ἀθήνησιν ἐν ᾗ τὰς ἀρχὰς ἐπιχειροτονεῖν ἴδει, quod corruptum (τοὺς ἀρχοντας ἐχειροτονῶν) recurrit apud Photium p. 191, 8

est ex Hyperidis Oratiōne contra Autoclem et ex Aristotelis Republica Atheniensium.

49.

Hipparchi sive equitum præfecti duo erant apud Athenienses, ut Demosthenes in Philippica quarta dicit et Aristoteles in Atheniensium Republica.

50.

Phylarchus, qui suæ tribus equitatu præfectus est

subditus erat hipparcho, ut Aristoteles in Republica Atheniensium dicit.

51.

Prytania est numerus dierum XXXVI aut XXXV et unaquæque tribus Prytaniam administrat. De his disseruit Aristoteles in Republica Atheniensium.

ed. Porson., in Lexic. Rhet. Seguer. p. 274, 19, Etymol. M. p. 549, 5. Ad hoc et ad sequentia fragmenta spectant quæ ex Aristotele apud Pol-
luicem leguntur VIII, 95-96: Πρυτάνεις. Οὗτοι τὴν βουλὴν συνάγουσιν ὁσημέραι, πλὴν ἂν τις ᾖ ἄρτος, τὸν δὲ δῆμον τετρακίς ἐκάστης πρυτανείας· καὶ προγράφουσι πρὸ τῆς βουλῆς καὶ πρὸ τῆς ἐκκλησίας ὑπὲρ ὧν δεῖ χρηματίζειν. Τῶν δ' ἐκκλησιῶν ἡ μὲν κυρία, ἐν ᾗ τὰς ἀρχὰς ἐπιχειροτονοῦσιν, εἴπερ καλῶς ἀρχοῦσιν, ἢ ἀποχειροτονοῦσιν· ἐν ᾗ καὶ τὰς εἰσαγγελίας ὁ βουλό-
μενος εἰσαγγέλλει, καὶ τὰς ἀπογραφὰς τῶν δημοσίων ἀναγινώσκουσιν οἱ πρὸς ταῖς δίκαις, καὶ τὰς λήξεις τῶν κλήρων. Ἡ δὲ δευτέρα ἐκκλησία ἀνέεται τοῖς βουλο-
μένοις, ἱετηρίαν θεμένοις, λέγειν ἀδῶς περὶ τῶν ἰδίων καὶ τῶν δημοσίων. Ἡ δὲ τρίτη κήρυξι καὶ πρε-
σβείαις ἀξιοὶ χρηματίζειν, οὓς δεῖ πρότερον τοῖς πρυ-
τάνεσιν ἀποδοῦναι τὰ γράμματα. Ἡ δὲ τετάρτη περὶ ἱερῶν καὶ δόσιων. Ἐπιστάτης δ' ἐστὶν εἷς τῶν πρυτάνεων, ὁ κλήρω λαχῶν. Δις δ' οὐκ ἔστι γενέσθαι τὸν αὐτὸν ἐπιστάτην. Ἐχει δὲ οὗτος τῶν ἱερῶν τὰς κλείς ἐν οἷς τὰ χρήματα καὶ τὰ γράμματα. Καὶ ὅταν οἱ πρυ-
τάνεις τὸν δῆμον ἢ τὴν βουλὴν συνάγωσιν, οὗτος εἷς ἐκάστης φυλῆς πρόεδρος ἕνα κληροῖ, μόνην τὴν πρυ-
τανεύουσιν ἀφίει. Eadem usque ad δόσιων, apud Schol. ad Æschin. c. Timarch. § 104, p. 272 ed. Schultz.

53 (422).

Lex. Rhet. Cantabr. p. 672, 3: Κυρία ἡ ἐκ-
κλησία: Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς ἐν τῷ δευτέρῳ
περὶ τῆς Ἀθηναίων Νομοθεσίας... Ἄμεινον οὖν Ἀρι-
στοτέλει [addendum est πείθεσθαι]· τὰς γὰρ ἀρχὰς

52.

Quæ fuerint conciones κυρία, (principales) quas vocant in Republica Atheniensium docet Aristoteles; dicit vero Prytanes senatum et populum convocare, et senatum quidem quotidie, nisi dies nefastus sit: populum vero quater intra spatium uniuscujusque prytaniæ. Proscribunt autem etiam κυρίαν ἐκκλησίαν, in qua magistratus abrogant qui male munere suo fungi videantur, et de regionis custodia agunt. Porro si quis publice nomen alicujus deferre velit, hoc eo die facere licet.

Prytanes senatum quotidie congregant, nisi qui dies nefastus fuerit et populum quater per singulas prytanias. Populo præscribunt ante senatum et ante concionem de quibus agendum sit. Concio vero κυρία dicitur ea in qua magistratus confirmant siquidem boni fuerint, aut abrogant: in qua et publicas causas quicumque voluerit recitare potest; et rescriptiones publicatorum bonorum recitabant qui de hereditatibus judicabant. Secunda concio habetur volentibus, supplicatione facta, intrepide loqui de privatis et publicis rebus. Tertia præconibus et legatis habetur, quos oportet prius prytanibus scripta tradere. Quarta vero de sa-

ἐν ταῖς κυρίαις ἐκκλησίαις φησὶν ἐπιχειροτονεῖσθαι καὶ τὰς εἰσαγγελίας [τὸν βουλόμενον ποιῆσθαι εἶνε εἰσαγγέλλειν], καὶ τὰ ἄλλα τῶν ἀναγκαίων χρημα-
τίζειν καὶ περὶ αἴτου [καὶ] φυλακῆς τῆς χώρας, καὶ τὰς ἀπογραφὰς τῶν δημοσίων ἀναγινώσκουσιν, καὶ τὰς λήξεις (cod. δεξίεις) τῶν κλήρων. Ἐπι δὲ τῆς ἔκτης πρυτανείας πρὸς τοῖς εἰρημένοις καὶ περὶ τῆς ὄστρακοφορίας προχειροτονίαν, δίδοσθαι εἰ δοκεῖ ἢ μὴ [εἰσφέρειν τὸ ὄστρακον]. Locum depravatam emendavit Meierus l. 1. p. 21.

54 (423).

Harpocration s. v. Ἐπιστάτης... Δύο εἰσὶν οἱ καθιστάμενοι ἐπιστάται, ὁ μὲν ἐκ πρυτάνεων κλη-
ρούμενος, ὁ δὲ ἐκ τῶν προέδρων, ὧν ἑκάτερος τίνα διοίκησιν διοικεῖ δεδήλωκεν ὁ Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ. Eadem Lex. Rhet. Seguer. p. 244, 3a. Etymol. M. p. 364, 10, omisso Aristotelis nomine. Suidas s. v. Ἐπιστάτης: Τῶν πρυτάνεων εἷς ὁ λαχῶν ἐπιστάτης ἐλέγετο. Δις δὲ τὸν αὐτὸν ἐπιστατήσῃ οὐκ ἔστιν· φυλάσσει δὲ τοῦ ἱεροῦ τὰς κλείς ἐν ᾧ τὰ δημόσια χρήματα, ἔτι μὴν καὶ τὴν δημοσίαν σφραγίδα. Ἐπειδὴν δὲ οἱ πρυ-
τάνεις συναγάγουσι τὴν βουλὴν ἢ τὸν δῆμον, ὁ ἐπι-
στάτης κληροῖ πρόεδρος ἕνα, ἀπὸ φυλῆς ἐκάστης ἕνα, πλὴν τῆς πρυτανευούσης. Καὶ πάλιν ἐκ τῶν ἑνεία τούτων ἐπιστάτην ἕνα κληροῖ καὶ τὸ πᾶν παρα-
δίδουσιν, αὐτὸς δὲ εἰσάγει τὴν δίκην καὶ ἐπιμελεῖται κατὰ νόμον πάντα γενέσθαι καὶ μηδὲν παραλειφθῆναι πρὸς τὸ διδασθῆναι τοὺς δικαστάς. Eadem hæc, iisdem pæne verbis, Telephus (cf. Müller. Fragm. hist. græc. t. III, p. 635), apud Eustathium in

cris et sanctis habetur. Præfectus vero unus est pryta-
num sorte designatus. Eundem vero bis præfectum creari non licet. Habet autem hic sacrorum claves in quibus pecuniæ et tabulæ depositæ sunt. Quumque prytanes senatum aut populum convocant, hic ex singulis tribubus unum proedrum creat, excepta ea quæ est in imperio.

53.

Præstat Aristoteli fidem habere. Is enim dicit in con-
cionibus quæ κυρία vocantur, magistratus confirmari, et causas de criminibus publicis a quocumque qui voluerit deferri, deque aliis necessariis agi et de frumentis et de custodia regionis et libellos publicatorum recitari et sortes hereditatum, et decerni num ostracismi habendi causa sit necne.

54.

Duo constituti sunt epistatæ, unus e prytanibus sorte lectus, alter ex proedris. De muneribus utriusque exposuit Aristoteles in Republica Atheniensium.

Odyss. p. 1827 ed. Rom. : Προσενθυμητίον δὲ καὶ Γηλέφου τοῦ, ὡς ἱστορεῖται, Περγαμηνοῦ, ὅτι κατὰ τὴν ἐκεῖνου παράδοσιν νομικὴ τις ἦν λέξις ἢ τεχνικὴ ἐν τοῖς μεθ' Ὀμηρον ἐπιστάτης γίνεται γάρ, φησιν, Ἀθηναῖσιν ἐκ τῶν πρυτάνων εἰς δεῖς ἐπιστάταις νύκτα καὶ ἡμέραν μίαν, καὶ πλείω χρόνον οὐκ ἔστιν οὐδὲ δεῖς τὸν αὐτὸν γενέσθαι, τὰς τε κλείς [addendum est τῶν ἱερῶν] ἐν οἷς τὰ γράμματα εἰσι φυλάττει καὶ τὰ γράμματα τῆς πόλεως καὶ τὴν δημοσίαν σφραγίδα. Κληροὶ δὲ καὶ προέδρου εἰς ἐκάστης φυλῆς ἕνα, πλὴν τῆς πρυτανεύουσης καὶ πάλιν ἐκ τούτων ἐπιστάτης ἕνα, quæ se satis ut ex Aristotele excerpta produunt.

55 (424).

Harpocration s. v. Πρόεδροι ἐκλεροῦντο τῶν πρυτάνων καθ' ἐκάστην πρυτανείαν εἰς ἐκάστης φυλῆς πλὴν τῆς πρυτανεύουσης, οἵτινες τὰ περὶ τὰς ἐκκλησίας διακονοῦν. Ἐκαλοῦντο δὲ πρόεδροι, ἐπειδήπερ προήδρευον τῶν ἄλλων ἀπάντων. Πολλὰκις δ' εἶσι τὸν ὄνομα παρὰ τοῖς ῥήτορσιν... οἱ δ' ὁ καλούμενος ἐπιστάτης κληροὶ αὐτοῦς, εἶρηκεν Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ.

Eadem Photius p. 452, 4 et Suidas omisso Aristotelis nomine. Altera glossa brevior apud Photium p. 451, 25 et Lex. Rhet. Seguer. p. 290, 8, apud quos, pro καθ' ἐκάστην πρυτανείαν, καθ' ἐκάστην ἐκκλησίαν legitur, quod frustra apud Harpocrationem restituere conatus est Luzacius, *De Socrate cive*, Lugd. Batav. 1796, p. 97. Cf. præterea Schol. Æschin. in Orat. c. Ctesiph. § 4, p. 316 Schultz.

56 (425).

Harpocration s. v. Γραμματεῦς... Ὁ γραμματεὺς πῶς τε καθίστατο καὶ τί ἐπραττεν, ὡς τῶν γραμμάτων τ' ἐστὶ κύριος καὶ τὰ ψηφίσματα τὰ γενόμενα φυλάττει καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἀντιγράφεται καὶ παρακάθηται τῇ βουλῇ, δεδήλωκεν Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ.

Γραμματεῦς et ἀντιγραφεὺς munera male hic ab Harpocratione confusa esse animadvertit Rosius, collato Polluce VIII, 98 : Γραμματεὺς δὲ κατὰ

55.

Proedri a prytanibus, in singulas prytanias, sorte legabantur, ex qualibet tribu unus, excepta ea quæ prytaniam gerebat; qui curabant ea quæ ad comitia populi pertinebant. Appellabantur autem proedri, quod primam præ reliquis sedem tenebant. Freqvens nomen est apud oratores... Eum autem qui vocabatur ἐπιστάτης, proedros sorte legisse Aristoteles in Republica Atheniensium dixit.

56.

De scribæ electione atque officio, quod tabularum pe-

πρυτανείαν κληρωθεὶς ὑπὸ τῆς βουλῆς ἐπὶ τῶν τὰ γράμματα φυλάττει καὶ τὰ ψηφίσματα, καὶ ἕτερος ἐπὶ τοὺς νόμους ὑπὸ τῆς βουλῆς χειροτονούμενος. Ὁ δ' ὑπὸ τοῦ δήμου αἰραθεὶς γραμματεὺς ἀναγινώσκει τῶν τε δήμου καὶ τῆς βουλῆς. Ἀντιγραφεὺς πρότερον μὲν αἰρατός, αὐθις δὲ κληρωτός καὶ πάντα ἀντιγράφεται παρακαθήμενος τῇ βουλῇ. Δύο δ' ἦσαν, ὁ μὲν τῆς βουλῆς, ὁ δὲ τῆς διοικήσεως. Cf. Boeckh. *Staats-haushaltung der Athener*, t. I, p. 254 sqq., Köhler. *Attische Inschriften*, Hermes, t. II, p. 29. Alia glossa apud Suidam legitur : Γραμματεῦς : οὗτος πράξεως μὲν οὐδεμιᾶς ἦν κύριος, ὑπαγεγινώσκει δὲ τῇ βουλῇ καὶ τῶν δήμου τὰ πραττόμενα · ὁ δ' ἀντιγραφεὺς καὶ οὗτος ἀπὸ τοῦ γράφειν παρὰ τῆς βουλῆς ὀνόμασται. Lex. Rhet. Seg. p. 185, 14 : Γραμματεῦς : Ὁ ἀναγινώσκων τῇ βουλῇ καὶ τῶν δήμου τὰ προστεταγμένα · κατὰ χρόνους ἠλλάσσετο. Ὁ δὲ καταγραφόμενος τὰ ἐν τῇ βουλῇ γένομενα ἀντιγραφεὺς ἐλέγετο. Ibid. p. 226, 30 : Γραμματεῦς : Καὶ τὸν γραμματεῖα ὁ δῆμος χειροτονεῖ, ἀναγινώσκων αὐτῶν καὶ τῇ βουλῇ. Καὶ οὗτος οὐδένοσ τὸ σύνολον ἄλλου ἐστὶ κύριος ἢ τοῦ ἀναγινώσκου. Ἔστιν οὖν ὁ ἀναγινώσκων.

57 (426).

Harpocration s. v. Ἀντιγραφεὺς : Ὁ καθιστάμενος ἐπὶ τῶν καταβαλλόντων τινὰ τῇ πόλει χρήματα ὥστε ἀντιγράφεισθαι ταῦτα... Διττοὶ δὲ ἦσαν ἀντιγραφεῖς, ὁ μὲν τῆς διοικήσεως, ὡς φησὶ Φιλόχορος, ὁ δὲ τῆς βουλῆς, ὡς Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ.

Eadem omisso Aristotelis et Philochori nomine Suidas s. v. et Lexic. Rhet. Seguer. p. 410, 3.

58 (427).

Harpocration s. v. Ἀποδέκται : Ἀρχὴ τίς ἐστὶ παρ' Ἀθηναίους οἱ ἀποδέκται, ἧς πολλάκις μνημονεύουσιν οἱ ῥήτορες καὶ οἱ κωμικοί. Ἀριστοτέλης δ' ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ δεδήλωκεν ὡς δέκα τε εἴησαν καὶ ὡς παραλαβόντες τὰ γραμματεῖα ἀκαλείψουσι τὰ καταβαλλόμενα χρήματα τῆς βουλῆς ἕναν-

nes eum potestas, et decretorum factorum custodia fuerit, ceteraque omnia contra scripserit ac senatui assederit, Aristoteles docuit in Republica Atheniensium.

57.

Contrascriptor, qui præpositus est illis, qui civitali pecuniam solvunt, ut eam transcribat... Erant autem bini, unus administrationis, ut ait Philochorus, alter senatus, ut Aristoteles in Republica Atheniensium.

58.

Ἀποδέκται, receptores magistratus fuit apud Athenien-

τιόν ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, καὶ πάλιν ἀποδίδασθαι τὰ γραμματεῖα τῷ δημοσίῳ. Καὶ ἀπλῶς ἂ πρᾶττουσι διασπαρεῖ. Ὅτι δὲ ἀπὸ τῶν κωλακρετῶν οἱ ἀποδέχονται ὑπὸ Κλεισθέσιους ἀπαδέχθησαν, Ἀνδροτίων β'. Ex Harpocrate, Suidas, omisso Aristotelis nomine.

Lex. Rhet. Seguer. p. 198, 1 : Ἀποδέχεται : Ἄρχοντες κληρωτοί, δέκα τὸν ἀριθμὸν κατὰ φυλὴν εἰσιν, οἵτινες παραλαμβάνον καὶ ἀπαδέχοντο τὰ γραμματεῖα τῶν ὀφειλόντων τῷ δημοσίῳ. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἀποδέχεται ἐκαλοῦντο. Ἐἴτα ἐξήταζον τὰ τε ὀφειλόμενα καὶ τὰ ἀποδιδόμενα χρήματα σὺν τῇ βουλῇ, καὶ ἐμύριζον εἰς ἂ χρῆ ἀναλίσκειν, quibus addit Suidas in altera glossa, t. I, p. 594, not. Bernh. : Καὶ γενομένης τῆς καταβολῆς τῶν ὀφειλομένων χρημάτων ἀπήλειπον τὰ γραμματεῖα δημοσίᾳ. Cf. Etym. M. p. 124, 41, Zonaras p. 234, Synag. Lex. Seg. p. 427, 13. Alia præbet Pollux VIII, 97 : Ἀποδέχεται δὲ ἦσαν δέκα, οἱ τοὺς φόρους καὶ τὰς εἰσφοράς καὶ τὰ τέλη ἀπαδέχοντο, καὶ τὰ περὶ τούτων ἀμφισβητούμενα ἐδίκαζον· εἰ δὲ τι μᾶλλον εἴη, εἰσῆγον εἰς δικαστήριον. Cf. Schol. Æschin. in Orat. c. Ctesiphont. § 26, p. 321 Schultz.

59 (428).

Harpocrate s. v. Πωληταὶ καὶ πωλητήριον : Οἱ μὲν πωληταὶ ἀρχὴ τις ἐστὶν Ἀθήνῃσι, δέκα τὸν ἀριθμὸν ἄνδρες, εἰς ἕκ τῆς φυλῆς ἑκάστης. Διοικῶσι δὲ τὰ πιπρασκόμενα ὑπὸ τῆς πόλεως πάντα, τέλη καὶ μέτρεα καὶ μισθώσεις καὶ τὰ δημοσύνεμα ... Διαλέκται δὲ περὶ αὐτῶν καὶ Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ. Πωλητήριον δὲ καλεῖται τόπος ἐνθα συναδραύουσιν οἱ πωληταί.

Eadem Photius et Suidas, omisso Aristotelis mentione. Lex. Rhet. Seguer. p. 291, 17, post δημοσύνεμα addit : Καὶ φροντίζουσιν ὅπως ἡ τιμὴ τῶν πιπρασκομένων ἀποδοθῇ τῇ πόλει, et similiter Etym. M. p. 698, 57 : Πωληταί : Ἀρχὴ τις Ἀθήνῃσι· οἱ τὰ τῆς πόλεως πωλοῦσι καὶ φροντίζουσιν ἀποδιδόντες τῇ πόλει. Altera est præterea glossa apud Photium p. 478, 5 et Suidam : Πωληταί : Οὗτοι τῶν

ὀφειλόντων τῷ δημοσίῳ κατὰ προθεσίαν καὶ μὴ ἀποδιδόντων ἐπιπράσκον τὰς οὐσίας· ὑπέκειντο δὲ τοῖς πωληταῖς καὶ ὅσοι τὸ διαγραφὲν ἀργύριον ἐν πολέμῳ μὴ εἰσέφερον, ἔτι καὶ οἱ ξενίας ἀλόντες, καὶ ὁ μετόικος προστάτην οὐκ ἔχων, καὶ ὁ ἀποστασίῳ γραφεὶς· τούτων γὰρ τὰς οὐσίας πωλοῦντες παρακατέβαλλον εἰς τὸ δημοσίον. Cf. præterea Pollux VIII, 99 : Πωληταὶ τὰ τέλη πιπράσκουσι μετὰ τῶν ἐπὶ τὸ θεωρικὸν ἡρημένον, καὶ τὰς τῶν ἐξ Ἄρειου πάγου μετὰ τὸν πρότερον λόγον φυγόντων οὐσίας, καὶ τὰ δεδημισυμένα. Πρυτανεῦσι δὲ ἐξ αὐτῶν εἰς ὅς τὰ πωλούμενα βεβατοῖ. Ἀνήγοντο δὲ πρὸς τούτους καὶ οἱ μετόικιον μὴ τιθέντες, quæ licet consentiant cum glossa apud Harpocrate s. v. Μετόικιον : Οἱ μέντοι μὴ τιθέντες τὸ μετόικιον μέτοικοι ἀπήγοντο πρὸς τοὺς πωλητάς, καὶ εἰ ἐάλωσαν ἐπιπράσκοντο, ubi additur : Ὡς φησι Δημοσθένης ἐν τῷ κατ' Ἀριστογείτονος (§. 57-58), non tamen necessario e Demosthene derivata sunt.

60 (429).

Harpocrate s. v. Ταμίαι : ... Ἀρχὴ τις παρ' Ἀθηναίους ἦν οἱ ταμίαι, δέκα τὸν ἀριθμὸν. Παραλαμβάνουσι δ' οὗτοι τὸ τε ἀγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τὰς νίκας καὶ τὸν ἄλλον κόσμον καὶ τὰ χρήματα ἐναντίον τῆς βουλῆς, ὡς φησὶν Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ. Εἰσι δὲ τινες καὶ τῶν [ἱερῶν addendum videtur] τριήρων ταμίαι, ὡς δ' αὐτὸς φιλόσοφος φησὶν. Ὅτι δὲ καὶ τοῖς τριηράρχοις παρείποντο ταμίαι, δεδήλωκεν Εὐπόλις ἐν Μαρικῇ. Eadem Photius, Etym. M. p. 745, 16, Philemon Lex. Technol. p. 150 ed. Osann. Photius vero atque Suidas et ex parte Lexic. Rhetor. Seguer. p. 306, 7 alteram præterea glossam apponunt : Ταμίαι : Ἄρχοντες εἰσιν Ἀθήνῃσι κληρωτοὶ ἀπὸ τῶν πεντακκοσμοειδῶν, οἱ τὰ ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀθηνᾶς ἐν ἀκροπόλει χρήματα ἱερά τε καὶ δημοσία φυλάττουσιν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἀγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς [καὶ τὸν κόσμον add. Lex. Seguer.]. Εἰσι δὲ ἄλλοι ταμίαι, ἀρχοντες χειροτονητοὶ ἐπὶ τὰς ἱεράς καὶ δημοσίας τριήρεις, ὁ μὲν ἐπὶ τὴν Πάραλον, ὁ δὲ ἐπὶ τὴν τοῦ Ἄμμωνος. Ex

ses, cujus oratores et comici subinde meminerunt. Aristoteles vero in Republica Atheniensium ostendit denos fuisse, qui acceptis tabulis publicis, nomina debitorum post pecuniæ solutionem, in senatu coram senatoribus delabant, tabulaeque iterum sarrario tradebant. Idem reliqua eorum munera quæ fuerint exponit. Ceterum apodectes in locum colacretarum a Clisthene subrogati, ut Androtion libro secundo testatur.

59.

Erant Athenis πωληταὶ venditores, certus quidam magistratus, decem numero viri, ex singulis tribubus unus, qui omnia quæ a civitate vendebantur admini-

strabant, ut vectigalia, metalla, redempturas et quæ publicabantur. De iis discevit Aristoteles in Republica Atheniensium. Πωλητήριον vero appellabatur locus, ubi πωληταὶ considerare solent.

60.

Ταμίαι (quæstores); magistratus fuerant apud Athenienses quæstores, decem numero, qui Minervæ simulacrum et victorias aliaque ornamenta et pecunias in conspectu senatus recipiebant, ut ait Aristoteles in Republica Atheniensium. Sunt etiam triremium sacrarum quæstores, eodem philosopho teste. Trierarchis quoque adjunctos fuisse declarat Eupolis in Marica.

eodem fonte Pollux VIII, 97. Ταμίαι τῆς θεοῦ κληρωτοὶ μὲν ἐκ πεντακοσιομεδίμων ἦσαν, τὰ δὲ χρήματα παραλάμβανον τῆς βουλῆς παρούσης. Ἐκαλοῦντο δ' οὗτοι κωλακρέται. Ἔχον δ' ἔξουσίαν καὶ ζημίαν ἀφελεῖν, εἰ ἀδικῶς ὑπὸ τῶν ἀρχόντων ἐπιβληθεῖη, et ibid. 116 : Ταμίαις ἐκάλουν τοὺς ταῖς ἱεραῖς τριήρεσι λειτουργοῦντας, ἄλλους ἢ τριηράρχους. Καὶ οἱ ἐκ τῆς Παράλου καὶ τῆς Σαλαμινίας ναῦται ἐκαλοῦντο οἱ μὲν οὐ πάραλοι μόνον, ἀλλὰ καὶ παρελίται, οἱ δὲ Σαλαμῖνιοι.

61 (430).

Lex. Rhet. Cantabr. p. 675, 28 : Πάραλος καὶ Σαλαμινία : Ταύτας τὰς τριήρεις εἶχον διὰ παντὸς πρὸς τὰς ἐπιγερούσας ὑπηρεσίας, ἐφ' αἷς καὶ ταμίαι τινὲς χειροτονοῦντο· ἐχρῶντο δὲ αὐταῖς εἰ δίοι στρατηγὸν μεταπέμψασθαι κριθισόμενον, ὥσπερ Ἀλικιβιάδην. Ἡ δὲ Πάραλος καὶ ἀπὸ τινος ἥρωος ἐπιχωρίου ἐκλήθη. Τῆς μὲν Παράλου καὶ Σαλαμινίας ἐν τρίτῃ μνημονεύει Θεουκυδίδης (III, 33 et 77) καὶ Ἀριστοφάνης ἐν Ὀρνισίῳ (v. 1204), Ἀριστοτέλης δὲ Ἀμμωνιάδα καὶ Πάραλον οἶδε καὶ Δείναρχος ἐν τῷ κατὰ Τιμοκράτους. Φιλόχορος δὲ ἐν τῇ ζ' (fr. 130 Müller), τέτταρας αὐτὰς οἶδε, πρώτας μὲν δύο Ἀμμωνιάδα καὶ Πάραλον, προσγενομένας δὲ Δημητριάδα καὶ Ἀντιγονίδα. Ἐκαλοῦντο δὲ οἱ ἐμπλέοντες τῇ Παράλῳ Πάραλοι, ὡς καὶ παρ' Αἰσχίνῃ (adv. Ctesiph. § 162), οἱ δ' ἐν τῇ Σαλαμινίᾳ Σαλαμῖνιοι.

Οἱ δ' ἐν ἐμὲν ἐστὶ Μύλλερ : in codice legitur οἶον. Pro Ἀμοριάδα quod utroque loco in codice est Ἀμμωνιάδα posuit Meierus l. l. collato Photio in quo et alia rectius se habere videntur, s. v. Πάραλος : Ἰερὰ τριήρης ὥσπερ καὶ ἡ Σαλαμινία ἦσαν δὲ καὶ ἄλλαι τριήρεις δύο Ἀντιγονίς καὶ Δημητριάς, εἶτι δὲ καὶ Ἀμμωνιάς· ἀλλ' ἡ μὲν Πάραλος ἐπέμπετο πρὸς τὰς θεωρίας, εἰς τὴν Δῆλόν φημι καὶ Ὀλυμπίαν· ἡ δὲ Σαλαμινία πρὸς τὸ μεταπέμψασθαι τοὺς ἐξ αὐτῆς Ἀττικούς (male ἐξ αὐτῆς Ἀττικῆς conjec. Naber. corrig. ἐν αὐτῇ τοὺς στρατηγούς) ἀδικεῖν δοκοῦντας· ἐπολέμουν δὲ ὁμοῦ καὶ αὗται αἱ τριήρεις, et Ulpian. ad Demosthen. c. Midiam p. 570, 3. Ἀμμωνίς legitur apud Harpocratonem s. v. et Dinarchum. In alia glossa apud Photium eandem fuisse Salaminiam et Ammoniadam affirmat s. v. Πάραλοι : οἱ τε ἐν τῇ νηὶ τῇ Παράλῳ

πλέοντες καὶ οἱ τὴν Παράλιον τῆς Ἀττικῆς κατοικοῦντες (cf. Hesych. s. v. Πάραλοι et Schol. Æschin. adv. Ctesiph. § 162), ὥσπερ ἕτεροι Πεδιάσιοι καὶ Διάκριοι. Πάραλος δὲ τριήρης ἱερὰ καλεῖται, ἥτις διηνεκῶς ταῖς ἐπιγερούσαις χρεῖαις ὑπηρετεῖ. Ὅποτε δὲ ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς μεταπέμψασθαι στρατηγὸν ἐβούλοντο, ὥσπερ Ἀλικιβιάδην ἀπὸ Σικελίας, τῇ Παράλῳ (immo τῇ Ἀμμωνιάδι quum Πάραλος ad theorias emitteretur cf. Schol. Aristoph. Av. v. 147 : Δύο εἰσι νῆες ὑπηρετίδες παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις, ἡ Πάραλος καὶ ἡ Σαλαμινία. Ὡν ἡ μὲν Σαλαμινία τοὺς ἐκκαλούμενους εἰς κρίσιν ἤγεν, ἡ δὲ Πάραλος τὰς θεωρίας ἐπέτηεν) ἐχρῶντο· λέγεται δὲ ἡ αὐτὴ (scil. ἡ Ἀμμωνιάς) καὶ Σαλαμινία. Ὅτερον δὲ ἄλλαι δύο προσεγγίνοντο αὐταῖς, Ἀντιγονίς τε καὶ Δημητριάς. De Ammoniadē cf. Harpocratonem s. v. Ἀμμωνίς : Ἡ τοῦ Ἀμμωνος (Phot. s. v. Ταμίαι, τὴν τοῦ Ἀμμωνος) ἱερὰ τριήρης. Δείναρχος ἐν τῷ κατὰ Ἱμεραίου. Schol. Demosthen. in Orat. c. Mid. § 171 : Καὶ Ἀμμωνιάς ἐπειδὴ τῶν Ἀμμωνιῶν ἐξ αὐτῆς τὰς θεωρίας ἐπέμπετο. Ejus nomen in Atticam civitatem receptum esse, quum Alexander Ammonis filium perhiberi se dicique jussisset acute suspicatus est Grashofius in *Jahn's Jahrbuch für Philol.* t. X, p. 166, eoque dictam esse navem qua theori ad Alexandrum Ammonis filium missi veherentur, id quod fere Olymp. 112, 2 factum fuerit. Unde si vere sunt disputata colligitur Ammoniadis nomen etiamnum vivente Aristotele pro Salaminia in usum venisse. Nihil tamen lubrica res esset, si quis hoc indicio fretus de tempore quo editæ sint Politicæ disputare institueret, sive etiam, quod a Rosio factum est, hoc argumento uteretur ut Politiarum opus Aristoteli abjudicaret. Eodem enim modo quo apud Photium male Paralus pro Ammoniadē nominatur, leviori etiam errore apud auctorem Lexici rhetorici Ammonias pro Salaminia nominari potuit, quippe qui quum in fonte unde sua hausit ita legisset : Ἀριστοτέλης δὲ Σαλαμινίαν ἢ ὕστερον Ἀμμωνιάς ἐκλήθη καὶ Πάραλον οἶδε, alterum fortasse tantummodo nomen in excerpta sua retulerit. Ceterum de re cf. præter Meier. l. l. Böckh. *Urkunden über das Soewesen* p. 78 et *Staatshaushaltung der Athener*, t. I, p. 340.

61.

Paralus et Salaminia. Has triremes perpetuo ad ministeria celeriter exsequenda paratas habebant. Earum etiam questores quosdam eligebant. Ceterum utebantur his navibus, si imperator arcessendus esset, uti verbi causa Alcibiades. Paralus nomen habet a Paralo heroe indigena. Parali et Salaminia libro tertio meminit Thucydides et Aristophanes in Avibus. Aristoteles vero et

Dinarchus in Oratione contra Timocratem Ammoniadem et Paralum memorant. Philochorus autem libro sexto quattuor naves sacras novit, primum quidem Ammonia et Paralum, quibus deinde accesserunt Demetrias et Antigonis. Nautæ Parali navis nominabantur Parali, ut est etiam apud Æschinem, similiterque Salaminia nautæ, Salaminii.

62 (431).

Etymol. M. p. 468, 56 : 'Ιεροποιοί : Κληρωτοί ἄρχοντες εἰσι δέκα τὸν ἀριθμὸν, οἱ τὰ τε ματεύματα ἱεροθυτοῦσι, κἀν τι καλλιεῖρησαι δὲ καλλιερούσι μετὰ τῶν μάντων καὶ θυσίας τὰς νομιζομένας ἐπιταλοῦσι καὶ τὰς πενταετηρίδας ἀπάσας διοικοῦσι πλὴν Παναθηναίων. Ταῦτα δὲ Ἀριστοτέλης ἱστορεῖ ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ. Δημοσθένης ἐν Φιλιππικῶν δ' (IV, § 26) : « Οἱ λοιποὶ τὰς κομπὰς κομπεύουσιν ἑμῖν μετὰ τῶν ἱεροποιῶν. » Μὴ ἀγνοῶμεν δὲ ὅτι καὶ ἄλλοι εἰσιν ἱεροποιοὶ τῶν σεμνῶν θεῶν τὸν ἀριθμὸν δέκα. Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ Μειδίου (§ 115) : « Περιεῖδε ταῖς σεμναῖς θυσίαις ἱεροποιῶν αἰραθέντα ἐξ Ἀθηναίων ἀπάντων, τρίτον αὐτὸν καὶ καταρξάμενον. » Δαινάρχος δὲ ἐν τῷ κατὰ Λυκούργου εὐθύων φησὶ : « Καὶ τὰς σεμνὰς θεὰς αἷς ἐκείνος ἱεροποῖε καταστάς δέκατος αὐτός. »

Priora usque ad Παναθηναίων Lex. Rhet. Seguer. p. 265, 22 et Photius s. v. Ad Aristotelem item referendus Pollux VIII, 107 : 'Ιεροποιοί : Δέκα ὄντες οὗτοι ἔθουν θυσίας πενταετηρίδας, τὴν εἰς Δῆλον, τὴν ἐν Βραυρώνι, τὴν τῶν Ἡρακλείων, τὴν Ἐλευσίνι.

63 (432).

Harpocration s. v. Εὐθύνας : ... Εὐθύνης ὄνομα ἀρχῆς παρ' Ἀθηναίους. Δέκα τὸν ἀριθμὸν ἦσαν ἄνδρες, παρ' οἷς εἰδίδοσαν οἱ πρῶσθύσαντες ἢ ἀρξάντες ἢ διοικήσαντες τι τῶν δημοσίων τὰς εὐθύνας. Διελκται περὶ αὐτῶν Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ.

Eadem brevius Photius p. 32, 26 ed. Porson. Suidas et Etymol. M. p. 391, 52. Cf. Phot. p. 31, 20 : Εὐθύνας : Ἀρχὴ ἦν τις. Ἐξ ἐκάστης δὲ φυλῆς ἓνα κληροῦσι, τούτω δὲ δύο πατέδρους. Lex. Rhet. Seguer. p. 257, 15 : Εὐθύνοι ἄρχοντες εἰσιν οἱ τὰς εὐθύνας λαμβάνοντες παρὰ τῶν ἀρχόντων, ὥσπερ οἱ λογισταί. Pollux VIII, 100.

62.

Sacrifici, magistratus sorte lecti decem numero, qui vaticiniorum causa sacra instituunt, et si litare oportet litant cum vatibus, et sacrificia usu sancita faciunt, et quinquennalia festa adornant omnia praeter Panathenæa. Hæc Aristoteles tradit in Republica Atheniensium.

63.

Εὐθύνας. Nomen magistratus apud Athenienses. Erant decem numero, apud quos qui legatione functi erant, aut magistratum gesserant aut aliquid rerum publicarum administraverant, rationes reddebant. Dissertit de iis Aristoteles in Republica Atheniensium.

64 (433).

Harpocration s. v. Λογισταί καὶ Λογιστήρια : Ἀρχὴ τις παρ' Ἀθηναίους οὕτω καλουμένη· εἰσι δὲ τὸν ἀριθμὸν δέκα, οἱ τὰς εὐθύνας τῶν δικημάτων ἐκλογίζονται ἐν ἡμέραις λ', ὅταν τὰς ἀρχὰς ἀποθῶνται οἱ ἄρχοντες. Δημοσθένης ἐν τῷ ὑπὲρ Κτησιφῶντος (§ 117). Διελκται περὶ τούτων Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ, ἐνθα δεικνυται ὅτι διαφέρουσι τῶν εὐθύων. Μέμνηται τῆς ἀρχῆς καὶ οἱ κωμικοί. Εὐπολις Πόλεσιν : « Ἄνδρες λογισταὶ τῶν ὑπευθύνων χορῶν. » Λογιστήρια δ' ἐστὶ τὰ τῶν λογιστῶν ἀρχαί, ὡς Δαινάρχος ἐν τῷ κατὰ Τριμοκράτους καὶ Ἄνδοκιδος ἐν τῷ περὶ τῶν μυστηρίων (§ 78) δηλοῦσιν. Eadem Photius, Suidas s. v. omisso Aristotelis nomine et Schol. Æschin. contra Ctesiph. § 15, p. 80, 2 Dind. qui post δέκα addit : Ἐκάστης φυλῆς εἷς. Cf. Lex. Rhet. Seguer. p. 276, 17 : Λογισταί : Ἀρχόντες εἰσι κληρωτοί, δέκα τὸν ἀριθμὸν, ἐφ' ὧν πάντες οἱ ἀρξάντες ἀρχὴν ἠντινοῦν λόγον ἀπέφερον τῶν δικημάτων, ibid. p. 245, 6.

65 (434).

Lexic. Rhet. Cantabr. p. 672, 20 : Λογισταί καὶ Συνήγοροι : Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ οὕτω λέγει : « Λογισταὶ δὲ αἰροῦνται δέκα, παρ' οἷς διαλογίζονται πᾶσαι αἱ ἀρχαὶ τὰ τε λήμματα καὶ τὰς γεγενημένας δαπάνας. Καὶ ἄλλοι δέκα συνήγοροι (cod. ἄλλοις... συνηγόροις), ὅστινες συνανακρίνουσι τούτοις. Καὶ οἱ τὰς εὐθύνας διδόντες παρὰ τούτοις ἀνακρίνονται (ἀνακρίνοντες cod.) πρῶτον, εἶτα ἐφίενται εἰς τὸ δικαστήριον, εἰς ἓνα καὶ φ'.

Praeter locos jam ad praecedens fragmentum laudatos cf. Etym. M. p. 569, 31, Poll. VIII, 99, Lex. Rhet. Seg. p. 310, 6. Ad ea quæ in Lex. Rhet. Cantabr. leguntur, pertinet Schol. Ari-

64.

Λογισταὶ et λογιστήρια. Logistæ magistratus quidam apud Athenienses. Decem erant, qui rationes rerum administratarum subducebant intra triginta dierum spatium postquam magistratus munere decesserant. Demosthenes in Oratione pro Ctesiphonte. Dissertit de iis Aristoteles in Republica Atheniensium, ubi demonstratur logistas diversos esse ab euthynis ... Logisteria vero sunt curiæ logistarum.

65.

Aristoteles in Republica Atheniensium ita scribit : Logistæ suffragiis creantur decem, apud eosque rationes pecuniæ acceptæ et expensæ a magistratibus reddebantur.

stoph. Vesp. v. 691 : Κληρωτοὺς δὲ γανομένους δέκα συνηγόρους Ἀριστοτέλης φησίν, cum quo conferendum est Lex. Rhet. Seguer. p. 301, 4 : Συνηγόροι ἄρχοντας ἦσαν κληρωτοί, οἱ τοῖς λογισταῖς ἐβοήθουν πρὸς τὰς εὐθύναις τῶν ἀρχάντων τινὰ ἀρχήν.

66 (435).

Harpocraton s. v. Ἀστυνόμος ... Δέκα φησὶν εἶναι τοὺς ἀστυνόμους Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ, πέντε μὲν ἐν Πειραιεῖ, πέντε δ' ἐν ἄστει. Τούτοις δὲ φησὶ μέλειν περὶ τῶν αὐλητριδῶν καὶ τῶν ψαλτριῶν καὶ τῶν κοπρολόγων καὶ τῶν τοιούτων.

Eadem Suidas et Synag. Lex. Seguer. p. 455, 24 omissio Aristotelis nomine : brevis etiam Hesychius : Ἀστυνόμος. Ὁ διοικῶν κατὰ τὸ ἄστυ. De numero astynomorum cf. Boeckh, C. I. t. I, p. 337, B.

67 (436).

Photius p. 404, 16, s. v. Πεζὰς μύσχους : Ἄντι τοῦ ἑταίρας· ἔλεγοντο γὰρ τινες οὕτως, ὡς Ἀριστοτέλης ἐν Πολιτείᾳ, τὰς χωρὶς ὀργάνων. Κάνθαρος Συμμαχία· « Αὐλητρίδα πεζήν », καὶ Εὐπολις Κόλαξι.

Idem brevis Hesychius s. v. Πεζὰς μύσχους· Οὕτως ἐκάλουν τὰς μισθαροῦσας ἑταίρας χωρὶς ὀργάνου. Ad eandem glossam pertinent quæ paulo post apud Photium, p. 405, 1 alieno loco leguntur : Τὰς ἑταίρας τὰς μὴ μουσικὰς, ἀλλ' ἄνευ ὀργάνων καὶ ψιλὰς, πεζὰς καλοῦσιν. Cf. Etym. M. p. 658, 36 : Πιζαὶ ἑταῖραι αἱ χωρὶς ὀργάνων εἰς τὰ συμπόσια φοιτῶσαι, Schol. Eurip. Alcest. 460, Theopompus apud Athen. XII, p. 532 (fr. 238 Müller). Ab Aristotele alienam hanc glossam putat Rosius, ita ut apud Photium legendum sit pro Ἀριστοτέ-

tur. Adjunctos habebant decem synegoros sive assessores, qui cum logistis rationes ipais subjectas examinabant. Apud hos igitur primum rationes magistratus reddebant, deinde ab iisdem deducebantur in iudicium quod erat virorum unius et quingentorum.

Aristoteles decem (logistarum) assessores sorte legi dicit.

66.

Decem esse astynomos dicit Aristoteles in Republica Atheniensium, quinque in Piræo, quinque in urbe : curæ iis esse dicit tibicinas, psaltrias, stercorilegos et horum similes.

67.

Πιζὰς μύσχους, meretrices ; ita quædam appellabantur, ut Aristoteles in Republica dicit, esse scilicet quæ absque instrumentis artem suam quasi nudam exercebant.

λης ἐν Πολιτείᾳ, Ἀριστοφάνης ἐν Πόλισιν. Non autem video cur non et philosophus hanc rem tangere poterit.

68 (437).

Harpocraton s. v. Ἀγορανόμοι : Οἱ τὰ κατὰ τὴν ἀγορὰν ὄνια διοικοῦντες ἄρχοντες. Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ Τυμοκράτους (§ 112). Ἀριστοτέλης δ' ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ κληροῦσθαι φησὶ πέντε μὲν εἰς Πειραιεῖ, πέντε δὲ εἰς ἄστυ.

Priora tantum verba habent Suidas, Synag. Lex. Seg. p. 330, 13, Etymol. M. p. 13, 9 et Lex. Rhet. Seg. p. 199, 24. De agoranomis Theophrastus quoque locutus erat in opere περὶ Νόμων testibus Harpocratonem, Photio, Suida s. v. Κατὰ τὴν ἀγορὰν ἀψευδαῖν.

69 (438).

Harpocraton s. v. Ἐπιμελητῆς ἐμπορίου ... Ἀριστοτέλης· « Ἐμπορίου δ' ἐπιμελητὰς δέκα κληροῦσιν· τούτοις δὲ προστέτακται τῶν τε ἐμπορίων ἐπιμελείσθαι καὶ τοῦ σίτου τοῦ κατακλίοντος εἰς τὸ Ἄττικὸν ἐμπόριον τὰ δύο μέρη τοὺς ἐμπόρους ἀναγκάζειν εἰς τὸ ἄστυ κομίζειν. »

Eadem sine Aristotelis nomine Suidas s. v, Etymol. M. p. 362, 2. Lex. Rhet. Seguer. p. 255 22, ubi pro Ἄττικὸν ἐμπόριον, male ἄστικὸν legitur, et Suidas in altera glossa, post δέκα hæc addunt : Τὸν ἀριθμὸν, ἐκάστου ἔτους καθιστάμενοι, deinde οἷς προσετέτακτο.

70 (439).

Harpocraton s. v. Σίτοφύλακες ... Ἀρχῆτις ἦν Ἀθήνησιν, ἥτις ἐπιμελεῖτο ὅπως ὁ σίτος δικαίως πραθῆσεται καὶ τὰ ἀλίφια καὶ οἱ ἄρτοι. Ἦσαν δὲ τὸν ἀριθμὸν ἑ, ἑ μὲν ἐν ἄστει, ἑ δ' ἐν Πειραιεῖ, ὡς Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ.

68.

Agoranomi, magistratus qui res in foro venales administrant. Aristoteles in Republica Atheniensium sorte eos eligi dicit, quinque in Piræeum, et quinque in urbem.

69.

Aristoteles : « Decem emporii curatores sorte legunt, quibus id negotii datum est, ut emporiorum curam habeant et frumenti, quod in Atticum emporium advehatur, duas partes in urbem mercatores deferre cogant. »

70.

Sitophylaces magistratus erant Athenis, qui curabant ut frumentum, farinæ et panes justo pretio venderentur ; eorumque quindecim erant, decem in urbe, quinque in Piræo, uti Aristoteles in Republica Atheniensium refert.

Eadem Photius et Suidas omissio nomine Aristotelis. I' post u' addidit Valesius. Apud Photium ultima sic leguntur : Ἦσαν δὲ τὸν ἀριθμὸν πάλαι μὲν πεντακάδεκα, [ε'] ἐν ἄσσει, πάντα δὲ ἐν Πειραιαῖ, ὕστερον δὲ λ' μὲν ἐν ἄσσει, ε' δὲ ἐν Πειραιαῖ, ubi pro ε', ε' corrigendum censet Roscius, collato Plutarcho V. Lysandri c. 15 : Τριάκοντα μὲν ἐν ἄσσει δέκα δὲ ἐν Πειραιαῖ. Aliter de hac re judicaverunt Bergkii, *De reliquiis com. Att. ant.* p. 18, qui u' voluit, Bœckhii, *Staatshaushalt. der Athenen*, t. I, p. 118, qui locum ita constitutum fuisse putat : Ἦσαν δὲ τὸν ἀριθμὸν πάλαι μὲν τρεῖς, ὕστερον δὲ πεντακάδεκα, δέκα μὲν ἐν ἄσσει, πάντα δὲ ἐν Πειραιαῖ, comparato Lysia Orat. XII, § 8. Cf. Voemel, *Zeitschrift für Alterthumsw.* 1852, p. 32, Dobr. in *Advers. et Dindorf. ad Harpocrat. t. I*, p. 274. Ab Harpocrate differt glossa *Lex. Rhet. Seg.* p. 300, 19 : Σιτοφύλακας : Ἄρχοντας Ἀθήνησι κληρωτοί. Οὗτοι δ' ἐπιμελοῦντο, ὅπως ὁ σίτος δικαίως περαθῆσεται, καὶ τὰ ἀλφίτα καὶ οἱ ἄρτοι κατὰ τὰς ὀρισμένους τιμὰς καὶ τὸν σταθμὸν.

71 (440).

Harpocraton s. v. Μετρονόμοι : Ἀρχὴ τις Ἀθήνησιν ἐστὶν ἡ τῶν μετρονόμων, ὡς Δείναρχος ἐν τῷ κατὰ Καλλισθένους. Ἦσαν δὲ τὸν ἀριθμὸν ε', εἰς μὲν τὸν Πειραιᾶ ε', ε' δ' εἰς ἄστυ· εἶχον δὲ τὴν ἐπιμελίαν ὅπως δίκαια εἴη τὰ μέτρα τῶν πωλούντων, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης, ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ δηλοῖ.

Numeri et hic in codd. corrupti, quum pro ε', ε' et mox ε' pro ε' præbeant, excepto D quem, ut solent, sequuntur Photius p. 265, 4 et Suidas : ε' μὲν εἰς Πειραιᾶ, θ' δὲ εἰς ἄστυ. Altera glossa apud Photium p. 264, 25 : Ἀρχοντας ἦσαν δέκα τὸν ἀριθμὸν, ὧν πάντα μὲν ἐν ἄσσει, πάντα δ' ἐν Πειραιαῖ, cum qua consentit *Lex. Rhet. Seguer.* p. 278, 25, nisi quod incipit ἀρχὴ τις Ἀθήνησι κληρωτῆ ἡ τῶν μετρονόμων. De utroque numero cf. Bœckh. *Staatshaush.* t. I, p. 70, not. c.

71.

Metronomi, magistratus Athenis, qui mensuris præfecti, teste Dinarcho in Oratione adversus Callisthenem. Erant autem quindecim, quinque in Piræeo, decem in urbe; curabantque ut mensuræ vendentium justæ essent, quod Aristoteles quoque in Republica Atheniensium docet.

72.

De iudicibus κατὰ δῆμους, qui primum triginta, deinde quadraginta fuerunt, et singulos pagos obeuntes jus dicebant, Aristoteles dixit in Republica Atheniensium.

72 (441).

Harpocraton s. v. Κατὰ δῆμους δικασταίς ... Περὶ τῶν κατὰ δῆμους δικαστῶν, ὡς πρότερον μὲν ἦσαν τριάκοντα καὶ κατὰ δῆμους περιούστες εἰδικάζον, εἴτα ἐγένοντο τετταράκοντα, εἴρηκεν Ἀριστοτέλης ἐν τῇ [Ἀθηναίων] Πολιτείᾳ.

Eadem Suidas omissio Aristotelis nomine. Pollux VIII, 100 : Οἱ δὲ τετταράκοντα πρότερον μὲν ἦσαν τριάκοντα, οἱ περιούστες κατὰ δῆμους τὰ μέχρι δραχμῶν δέκα εἰδικάζον, τὰ δὲ ὑπὲρ ταῦτα διαιτηταίς παρεδίδουσαν· μετὰ δὲ τὴν τῶν τριάκοντα ὀλιγαρχίαν μίσει τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ τριάκοντα τετταράκοντα ἐγένοντο. Cf. Photius p. 135, 25 s. v. Κατὰ δῆμους δικασταί, p. 581, 20 s. v. Τετταράκοντα : Κληρωτῆ τις ἦν Ἀθήνησιν ἀρχὴ μ' τὸν ἀριθμὸν, οἱ τὰς ἰδιωτικὰς δίκας εἰδικάζον· ἀλλὰ τὰς μὲν ἄχρι δέκα δραχμῶν αὐτοτελεῖς ἦσαν δικάζειν, τὰς δὲ ὑπὲρ ταύτας τοῖς διαιτηταῖς παρεδίδουσαν. *Lex. Rhet. Seg.* p. 306, 15 : Τεσσαράκοντα τίνες εἰσὶν : Ἀρχὴ τις ἐστὶ κληρωτῆ μ' τὸν ἀριθμὸν πρὸς οὓς αἱ ἴδιαι δίκαι ἐλαγχάνοντο καὶ τὰ μέχρι δέκα δραχμῶν· τὰ δ' ὑπὲρ τοῦτο τὸ τίμημα τοῖς δικασταῖς (sic wale pro διαιτηταῖς cf. fragm. 73) παρεδίδουσαν. De alia Photii glossa p. 599, 11 : Τριάκοντα : Πρῶτοι μὲν οἱ κατὰ πόλιν δικασταί, δεύτεροι οἱ κατὰ δῆμους τριάκοντα, τῆς ἐκκλησίας ἐπιμελούμενοι μετὰ τῶν ληξιαρχῶν· οὕτως Φρόνιχος, ubi novissimus Photii editor pro Φρόνιχος, Φιλόχορος itemque πρῶτον μὲν — δεύτερον δὲ legendum esse censet, cf. Meier. *Der attische Process*, p. 80.

73 (442).

Harpocraton s. v. Διαιτηταί ... Εἰσὶ δὲ οἱ διαιτηταί ἔταροι τῶν δικαστῶν· οὗτοι μὲν γὰρ ἐν δικαστηρίοις εἰδικάζον ἀποδειγμένοι καὶ τὰς ἀπὸ τῶν διαιτητῶν ἐφεσίμους ἔκρινον, οἱ δὲ διαιτηταί πρότερον κλήρω λαχόντες ἢ ἐπιτραπέζωντων αὐτοῖς τῶν κρινομένων τοῖς κρινομένοις διήτουν. Καὶ εἰ μὲν ἤρεσκε τοῖς ἀντιδίκοις, τέλος εἶχεν ἡ δίκη· εἰ δὲ μή, τὰ ἐγκλήματα καὶ τὰς προκλήσεις καὶ τὰς μαρτυρίας, εἴτι δὲ

73.

Arbitri a iudicibus diversi sunt : nam iudices in assig-natis foris iudicabant, litesque ab arbitris ad se translatas discernebant; arbitri vero ante sorte lecti quam ii, quorum de re agitur, se iis permitterent, arbitrium reddebant, et si litigantibus placuisset, finem litis imponebant; sin minus, crimina et citationes et testimonia et leges et alias utriusque probationes in echium coniectas atque obsignatas litium introductoribus tradebant. De his Aristoteles in Republica Atheniensium disserit.

καὶ τοὺς νόμους καὶ τὰς ἄλλας πίστεις ἑκατέρων ἑμβολόντες εἰς καθίστους καὶ σημηνάμενοι παρεβίδωσαν τοῖς εἰσαγωγέσσι τῶν δικῶν. Λέγει δὲ περὶ αὐτῶν Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ.

Eadem omissio Aristotelis nomine Suidas s. v. Pollux VIII, 126 : Διαιτῆται δ' ἐκ τῶν ὑπὲρ ἐξήκοντα ἕτη γεγονότων ἐκληροῦντο, καὶ ἐπεκληροῦντο αὐτοῖς αἱ δαίται, καὶ ἀτιμία ἀφόριστο τῶ μὴ διατήσαντι τὴν ἐπικληρωθεῖσαν δαίταν. Διήτων (ita Kuhnus, e conjectura pro τῶν) δ' ἐν ἱεροῖς. Πάλαι δ' οὐδεμία δίκη πρὶν ἐπὶ διαιτητὰς ἰλθεῖν εἰσήγето. Ἔλεγον δὲ ἐπιτρέψαι δαίταν καὶ ἡ δαίτα ἑκαλεῖτο ἐπιτροπή. Ἡ δ' ἐφεσις αὐτῶν εἰ εἰς δικαστήριον γένοιτο, εἰς ἔχινον τὰς ψήφους ἑμβολόντες ἰδίᾳ ἑκατέρας τὰς τοῦ φεύγοντος καὶ διώκοντος κατασημαίνοντο. Ἐλάμβανον δὲ οἱ διαιτῆται δραχμὴν παρὰ τοῦ κρίνοντος, τὴν καλουμένην παράστασιν, ἐγγράφαντος αὐτοῦ ἐν γραμματείῳ τὸ ἔγκλημα καὶ τὸ τίμημα· ἐλάμβανον δὲ καὶ ἑτέραν ὑπὲρ τῆς ἀντιμοσίας. Male hic τὰς ψήφους nominari pro τὰ γραμματεῖα, apparet e sequenti fragmento et ex ipso Polluce VIII, 17.

Horam partem tantummodo præbent Hesychius s. v. Διαιτῆται, Suidas ib. in altera glossa, Lexic. Rhet. Seg. p. 235, 20, Schol. Plat. Leg. p. 457 Bekk.

74 (443).

Harpocration s. v. Ἐχῖνος : Ἔστι μὲν ἄγγος τι εἰς δ τὰ γραμματεῖα τὰ πρὸς τὰς δίκας ἐτίθεντο. Δημοσθένης ἐν τῷ πρὸς Τιμόθεον (§ 65). Μνημονεύει τοῦ ἄγγος τούτου καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ καὶ Ἀριστοφάνης Δαναίσι.

Eadem Photius p. 46, 4, Suidas et mendose apud Cramerum, Anecd. Oxon. t. II, p. 495, 25. Schol. Aristoph. Vesp. 1436 : Ἐχῖνον : Ἄγγος τι χαλκῶν ἢ καὶ ἐκ κεράμου, εἰς δ καθίστιν οἱ διαιτῆται τὰ γραμματεῖα τῶν μαρτυριῶν ἃ τινες ἐμαρτύρησαν, καὶ κατασημηνάμενοι μετὰ ταῦτα εἰ ἐγκληθείη ἡ δαίτα τοῖς δικασταῖς ἐπεδίδουν. Τοῦ δ' ἄγγος τούτου καὶ Δημοσθένης μνημονεύουσι καὶ Ἀριστοτέλης, quæ eadem omissis testimoniis leguntur apud

74.

Echinus, vas æneum vel etiam figulinum, in quod deponabant arbitri tabulas testimoniorum, et quod obsignatum tum quum in iudicium res vocaretur, iudicibus tradebant. Vasis hujus mentionem faciunt et Demosthenes et Aristoteles.

75.

Translatio vero est, quum quis ab arbitris, archontibus, demotis ad iudicem causam transfert : vel a senatu ad populum, aut a populo ad forum, aut a iudicibus ad forum peregrinum; translatum autem iudicium dicitur; quæ eadem et ἐκκλησιὶ δίκαι provocaciones dicuntur.

Photium p. 46, 19 et Suidam s. v. Ἐχῖνοι. Tertia præterea glossa apud Photium exstat p. 46, 10 : Ἐχῖνος : Καθίστος τις ἴστι χαλκῶς, εἰς δν αἱ τε μαρτυρίαι καὶ αἱ προκλήσεις ἐγγραφαὶ ἐνεβάλλοντο ὑπὸ τῶν δικαζομένων καὶ κατασημαίνοντο ἵνα μηδεὶς κακούργησῃ περὶ τὰ ἐμβαλλόμενα, quæ iisdem fere verbis in Lexic. Rhet. Seg. p. 258, 3 leguntur et in Etymol. M. p. 404, 54. Cf. Pollux VIII, 127 : Ἐχῖνος δὲ (ἀγγεῖόν ἐστιν), οὗ αἱ μαρτυρίαι ἐμβληθεῖσαι κατασημαίνοντο.

75 (444).

Pollux VIII, 62 : Ἐφεσις δὲ ἐστίν, ὅταν τι, ἀπὸ διαιτητῶν ἢ ἀρχόντων ἢ δημοτῶν ἐπὶ δικαστῆν ἐφῆ, ἢ ἀπὸ βουλῆς ἐπὶ δῆμον, ἢ ἀπὸ δήμου ἐπὶ δικαστήριον, ἢ ἀπὸ δικαστῶν ἐπὶ ξενικὸν δικαστήριον· ἐφέσιμος δ' ὠνομάζεται ἡ δίκη. Αὗται δὲ καὶ ἐκκλησιὶ δίκαι ἑκαλοῦντο. Τὸ δὲ παρακαταβαλλόμενον ἐπὶ τῶν ἐφέσεων, ὅπερ οἱ νῦν παραβόλιον καλοῦσι, παραβόλον Ἀριστοτέλης λέγει.

Salmasius, De modo usurar. p. 13, hæc ad locum Œconomici, qui inter Aristotelis libros exstat, l. II, § 15, referens, ibi pro παραβολὴ quod in editionibus legitur, παραβόλον corrigebat. Nec aliter habent codices Bekkeri S^b et T^b, quum in tertio, J^b παραβόλιον scribitur. Meo iudicio potius Ἀριστοτέλης male pro Ἀριστοφάνης positum videtur. Nescio an huc faciat Phrynichus Ecl. p. 238 Lob. : Παραβόλιον : Ἀδόκιμον τοῦτο. Τῷ μὲν ὀνόματι οὐ χρῶνται οἱ παλαιοί, τῷ δὲ ῥήματι. Ceterum de re obscuriore quam ut facile dijudicari possit cf. Meier, Der attische Prozess, p. 771. Cum prioribus apud Pollucem consentiunt Harpocration : Ἐφεσις ἢ ἐξ ἑτέρου δικαστηρίου εἰς ἕτερον μεταγωγή· τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐκκλησιὶ καλεῖται, Photius p. 40, 21 ; 41, 5, Suidas s. v., Etym. M. p. 401, 50.

76 (445).

Harpocration s. v. Ἐπὶ Παλλαδίῳ : Δημο-

Atque quod in appellationibus spondebatur, quod nunc παραβόλιον vocant, Aristoteles παραβόλον nominat.

76.

Ad Palladium. Iudicium est sic vocatum ut Demosthenes in Oratione contra Aristocratem et Aristoteles in Atheniensium Republica tradunt, in quo de cæde inconsulto commissa et de insidiis vitæ alterius structis ephetae iudicant. Tribunal vero Palladii, iudices autem ephetarum nomen nacti sunt hanc ob causam : nimirum quum Agamemnon et Argivi Troja redeuntes, cum Palladio Athenas appulissent, Demophon Palladium rapuit, et multos insequentium occidit. Propterea indignatus Aga-

σθένης ἐν τῷ κατ' Ἀριστοκράτους (§ 71). Δικαστήριον ἔστιν οὕτω καλούμενον, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ, ἐν ᾧ δικάζουσι ἀκουσίου φόνου καὶ βουλεύσεως οἱ ἐφέται. Ἔσχε δὲ καὶ τὸ δικαστήριον τὴν τοῦ Παλλάδιου ἐπωνυμίαν καὶ οἱ δικασταὶ τὴν τῶν ἐφετῶν ἐνταῦθεν. Ἀγαμέμνωνος μετὰ τῶν Ἀργείων σὺν τῷ Παλλάδιῳ προσενεχθέντος Ἀθήναις ἐξ Ἰλίου Δημοφῶν ἀρπάξει τὸ Παλλάδιον καὶ πολλοὺς τῶν δικαζόντων ἀναιρεῖ. Ἀγαμέμνων δὲ δυσχεράνας δεῖχεν τὸν ἀρπάσαντα ἀπειταῖ, καὶ συνίσταται τὸ δικαστήριον ἐπὶ ἑνὶ μὲν Ἀθηναίων ἑνὶ δὲ Ἀργείων, οὗς ἐφέτας ἐκάλεσαν παρὰ τὸ ἀμφοτέρωθεν ἐφεθῆναι αὐτοῖς τὰ τῆς κρίσεως.

De fabulosa iudicii denominationis causa Aristotelem nihil dixisse, minime affirmare velim, etsi Clitodemus a Pausania lexicographo, quem et Suidas s. v. et Eustathius in Od. p. 1419, 53 et Etymol. M. p. 362, 43 de hac re laudant, testis afferatur (cf. fr. 12 Müller). Aliter rem narraverat Phanodemus (fr. 12 Müller), quem affert Suidas s. v. Ceterum cf. præter Pollucem VIII, 118 sq. Schol. Æschinis in Orat. De falsa legat. § 86 : Ἐπὶ Παλλάδιῳ : Ἐπὶ τούτῳ ἐκρίνοντο οἱ ἀκούσιοι φόνου. Οἱ δὲ ἐν τούτῳ τῷ δικαστηρίῳ δικάζοντες ἐκαλούντο ἐφέται, ἰδίως δὲ ἀκουσίου φόνου καὶ βουλεύσεως καὶ οἰκίτην ἢ μέτοικον ἢ ξένον ἀποκατείναντι. Ὀνομάσθη δὲ ἐνταῦθεν. Ἀργεῖοι τὸ Παλλάδιον ἔχοντες τὸ ἀπὸ Ἰλίου καὶ ἐκ Τροίας ἀνακομιζόμενοι ὠρμίσαντο Φαληροῖ, καὶ αὐτοὺς τῶν ἐγγυρῶν τινεὶ ἀκουσίως ἀναιροῦσιν. Μενόντων δ' ἐπὶ πολλὸν χρόνον τῶν νεκρῶν ἀδιὰφθόρων καὶ ἀψάυστων ὑπὸ θηρίων, πολυπραγμονήσαντες οἱ ἐγγυρῶντες ἔγνωσαν παρ' Ἀκάμαντος οὗτις Ἀργεῖοι ἦσαν, καὶ τὸ Παλλάδιον εἰρόντως ἰδρύσαντο τε παρὰ τῇ Ἀθηνᾶ τῇ Φαληροῖ, καὶ τοὺς νεκροὺς θάψαντες δικαστήριον ἐποίησαν ἐκαστοῖς ἐπὶ ἀκουσίῳ φόνῳ φεύγουσιν.

77 (446).

Harpocraton s. v. Βουλεύσεως : Ἐγκλήματος

memnon puniri raptorem postulat. Ac constituitur iudicium ex quinquaginta Atheniensibus totidemque Argivis; quos iudices Ephetas ab ἐφεθῆναι voce nominarunt, quod ab utraque litigantium parte iudicium illis permisum est.

77.

Βουλεύσεως. Est nomen actionis, quæ duobus in criminibus locum habebat. Unum est quum quis vitæ aliquid insidiatus esset, sive moreretur is qui insidiis appetitus erat, sive non; alterum est, quum qui in tabulis publicis ærarii debitor esset inscriptus, actionem contra aliquem institueret, contendens nomen suum in tabulis iniuste ab eo inscriptum esse. De priore criminum, ut Isæus in Oracione contra Euclidem testatur, ad Palla-

διον ἐπὶ δυοῖν ταττόμενον πραγμάτων. Τὸ μὲν γὰρ ἔστιν ὅταν ἐξ ἐπιβουλῆς τίς τινα κατασκευάσῃ θάνατον, ἐάν τε ἀποθάνῃ ὁ ἐπιβουλεύθεις ἐάν τε μή· τὸ δὲ ἕτερον ὅταν τις ἐγγεγραμμένος ὡς ὀφείλων τῷ δημοσίῳ αὐτὸς δικάζηται τινὶ ὡς οὐ δικαίως αὐτὸν ἐγγεγραφότι. Τοῦ μὲν οὖν προτέρου μάρτυς Ἴσαῖος ἐν τῷ πρὸς Εὐκλείδην, ἐπὶ Παλλάδιῳ λέγων εἶναι τὰς δίκας, Δείναρχος δὲ ἐν τῷ κατὰ Πιστίου ἐν Ἀρείῳ πάγῳ. Ἀριστοτέλης δ' ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ τῷ Ἰσαίῳ συμφωνεῖ. Περὶ δὲ τοῦ ἑτέρου ἐγκλήματος Δημοσθένης ἐν τῷ κατ' Ἀριστογείτορος α' (§ 28).

Eadem Suidas s. v. et brevius Lex. Rhet. Seguer. p. 220, 11.

78 (447).

Harpocraton s. v. Ἐπὶ Δελφινίῳ : Δικαστήριον ἔστιν οὕτω καλούμενον Ἀθήνῃσι. Δικάζονται δ' ἐνταῦθα οἱ ὁμολογούντες μὲν ἀπεικονεῖν, δικαίως δὲ πεποιθῆναι τούτῳ λέγοντες, ὡς Δημοσθένης ἐν τῷ κατ' Ἀριστοκράτους (§ 74) δηλοῖ καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ.

Plura Pollux VIII, 119 : Τὸ ἐπὶ Δελφινίῳ ἰδρῦσθαι μὲν ὑπὸ Αἰγείως λέγεται Ἀπολλωνίῳ Δελφινίῳ καὶ Ἀρτέμειδι Δελφινίᾳ, ἐκρίθη δὲ ἐν αὐτῷ πρῶτος Θησεὺς ἀφοσιούμενος τὸ ἄγος τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀνηρημένων ληστῶν καὶ τῶν Παλλατιδῶν, οὗς ὠμολόγει μὲν ἀποκατείναι, δικαίως δ' ἐφη τούτῳ δεδραμέναι, quo cum consentiunt Etymol. M. p. 358, 56, Lex. Rhet. Seguer. p. 255, 19 et Eustath. in Iliad. p. 1221, 30.

79 (448).

Schol. Aristophan. Plut. 278 : Ὁ δὲ Χάρων τὸ ζῦμβολον (δίδοσι) : Περὶ τοῦ παραδιδόμενου τοῖς εἰσποῦσιν εἰς τὸ δικαστήριον συμβόλου Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ οὕτω γράφει· « Τοῖς γὰρ δικαστηρίοις χρῶμα ἐπιγράφεται ἐφ' ἑκάστῳ ἐπὶ τῷ σφηκίσκῳ τῆς εἰσόδου. Ὁ δὲ λαβὼν τὴν βακτη-

dium iudicabatur; contra Dinarchus in Oracione adversus Pistiam in Areopago dicit. Isæo assentit Aristoteles in Republica Atheniensium.

78.

Ad Delphintium. Athenis erat hoc nomine forum iudicarium, in quo causam dicebant, qui cædem commississe faterentur, sed jure id fecisse se contenderent, uti testatur Demosthenes in Oracione contra Aristocratem et Aristoteles in Atheniensium Republica.

79.

De tessera quam iudices in dicasterium ingredientibus accipiebant, Aristoteles in Republica Atheniensium sic scribit : « Unumquodque dicasterium suum habet colo-

ρίαν βαδίζει εἰς δικαστήριον τὸ ἡμέχρουν μὲν τῇ βακτηρίᾳ, ἔχον δὲ τὸ αὐτὸ γράμμα ἕπερ ἐν τῇ βαλάτῃ. Ἐπειδὴν δὲ εἰσελθῆ, παραλαμβάνει σύμβολον δημοσίᾳ παρὰ τοῦ εὐληχότος ταύτην τὴν ἀρχήν.

« Post χρωμα, ab Hemsterhusio male in γράμμα mutatum, lacunam indicavit Dobræus. Quæ fortasse sic est explenda ut scribatur : Τοῖς γὰρ δικαστηρίοις χρωμά τί ἐστιν ἴδιον ἐκάστῳ, καὶ γράμμα ἐπιγέγραπται ἐπὶ τῷ σφικίσκῳ τῆς εἰσόδου. » G. Dindorfus ad h. l.

In alio scholio ad l. l. v. 277, p. 340, 39 ed. Dübner. hæc leguntur : Τὸ δὲ « Ὁ Χάρων τὸ ζύμβολον δίδωσι. τοιοῦτόν ἐστι. Τοῖς λαχοῦσι δικάσαι εἰσελθοῦσιν ἐκάστῳ σύμβολον δίδεται δημοσίον παρὰ τῆς ἐπὶ τοῦτο εὐληχίας ἀρχῆς, ἢ οἱ ἐξιόντες καὶ τοῦτο προσφέροντες λαμβάνουσι τὸν δικαστικὸν μισθόν. Cf. Photius p. 549, 5 s. v. Σύμβολον : ὁ ἀλάμβανον οἱ δικασταὶ εἰς τὸ δικαστήριον εἰσιόντες, εἶτα τοῦτο δόντες τὸ δικαστικὸν ἐχομίζοντο, Hesych. s. v., Etymol. M. p. 734, 25, Lex. Rhet. Seg. p. 220, 17 et 301, 1, Suidas. s. v. Βακτηρία. De re disse-ruerunt Schoemann. De sortitione judicium apud Athenienses, Gryphisw. 1820, Bœckh. ad C. Inscript. t. I, p. 281, 341, 391., Raoul-Rochette, Journal des savants, 1833, p. 439.

80 (449).

Schol. Aristophan. Vesp. 684 : Τοὺς τρεῖς ὀβολοὺς : Τὸν φόρον λέγει, ἀφ' ὧν ἰδίδοτο τὸ τριώβολον. Τοῦτο δὲ ἄλλοτε ἄλλως ἰδίδοτο, τῶν δημαγωγῶν τὰ πλεῖστα κολακευόντων, ὡς φησὶν Ἀριστοτέλης ἐν Πολιτείαις.

Optime hæc ad Politica IV, 3, § 2, referrī possent, ubi legitur : Οἱ δὲ νῦν δημαγωγοὶ χαρίζομενοι τοῖς δήμοις πολλὰ δημαύουσι διὰ τῶν δικαστηρίων. Politicorum libri bis a Schol. Aristoph. ad Acharn. v. 92 et 977 laudantur. De re cf. Hesych. s. v. Δικαστικόν : Ἀριστοφάνης ἐν Ὀραις τριώβολόν φησὶν εἶναι οὐ μόντοι ἔστηκεν, ἀλλ' ἄλλοτε ἄλλως ἰδίδοτο, Schol. Aristoph. Plut. 329, Nub. 862, Equit. 51, Pollux VIII, 113.

rem (suamque literam) quæ in supercilio januæ inscripta legitur. Judex vero, sumpto scipione, in id ingreditur dicasterium, quod eodem quo scipio ille colore est, eandemque habet literam, quæ glandi scipionis inscripta est. Ingressus deinde tesseram accipit ab eo, cui hoc munus demandatum est.

80.

Merces judicialis aliis temporibus alia dabatur, demagogis populi benevolentiam blandiendo captantibus, ut Aristoteles dicit in opere de Rebuspublicis.

81.

Aristoteles in Republica Atheniensium dicit Callicratem

81 (450).

Zenobius VI, 29 : Ὑπὲρ τὰ Καλλικράτους : Κλέαρχος φησὶν ὅτι Καλλικράτης τις ἐγένετο ἐν Κερύστῳ πλουσιώτατος. Ἐξ ὧν ἐθαύμαζόν τινα οἱ Κερύστιοι ἐπὶ πλοῦτι ὑπερβολικῶ, ἔλεγον ὑπὲρ τὰ Καλλικράτους. Ἀριστοτέλης δὲ φησὶν ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ Καλλικράτην τινὰ πρῶτον τῶν δικαστῶν τοὺς μισθοὺς εἰς ὑπερβολὴν αὐξῆσαι, ὅθεν καὶ τὴν παροιμίαν εἰρήσθαι.

Eadem Photius et Suidas, apud quos tamen male scriptum est τοὺς δικαστικὸς μύθους, Diogenian. VIII, 62, Apostol., XIX, 86, Pseudo-Plutarch. Prov. Alex., 111, Arsen. Viol. p. 458 Walz. Ad eandem rem alludit proverbium in Appendix Gœtting. IV, 11 : Ὅβολον εἶρα Παρνύτης : Καλλίστρατος Ἀθηνησὶ πολιτευσάμενος, ἐπικαλούμενος Παρνύτης, μισθὸν ἔταξε τοῖς δικασταῖς καὶ τοῖς ἐκκλησιασταῖς : ὅθεν σκωπτόντων αὐτὸν τῶν κωμικῶν εἰς παροιμίαν ἦλθε τὸ γελόσιον, quod collata Hesychii glossa Παρνύτη : Καλλίστρατος Ἀθηναῖος, emendare conatus est Meinekius in Fragm. comic. græc. t. IV, p. 700.

82 (451).

Harpocraton s. v. Διαμεμετρημένη ἡμέρα : Μέτρον τί ἐστιν ὕδατος πρὸς μεμετρημένον ἡμέρας διάστημα ῥέον. Ἐμετραίτο δὲ τῷ Ποσειδεῶνι μηνί. Πρὸς δὲ τοῦτο ἡγωνίζοντο οἱ μέγιστοι καὶ περὶ τῶν μεγίστων ἀγῶνες. Διενέμετο δὲ τρία μέρη, τὸ δὲ ὕδωρ, τὸ μὲν τῷ διώκοντι, τὸ δὲ τῷ φεύγοντι, τὸ δὲ τρίτον τοῖς δικάζουσι. Ταῦτα δὲ σαφέστατα αὐτοὶ οἱ ῥήτορες δεδηλώκασιν, ὥσπερ καὶ Ἀισχίνης ἐν τῷ κατὰ Κτησιφῶντος (inimo de falsa legat. § 126). Ἀριστοτέλης δ' ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ διδάσκει περὶ τούτων.

Eandem glossam Suidas omisso Aristotelis nomine. Hesychius s. v. Διαμεμετρημένην ἡμέραν : Ἐπὶ τῶν μεγάλων δικῶν τὴν ἡμέραν ἐμέριζον εἰς διαστήματα. Cf. Schol. ad Æschin. l. 1.

quendam primum judicium mercedem immodice auxisse, indeque ortum proverbium : Ultra quam Callicrates.

82.

Διαμεμετρημένη ἡμέρα. Est mensura quædam aque ad definitum diei spatium fluens : quæ mense Poseidone mensurabatur. Ad aquam istam judicia de causis maximi momenti habebantur. Aqua autem in tres dividebatur partes, quarum una actori, altera reo, tertia iudicibus assignabatur. Id luculentissime ipsi rhetores declarant, ut et Æschines in Oratione contra Ctesiphontem. Aristoteles vero de his exponit in Republica Atheniensium.

83 (45a).

Harpocration s. v. Τετρυπημένη ... Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ γράφει ταυτί· «Ψῆφοι δὲ εἰσι χαλκαῖ αὐλάσκον ἔχουσαι ἐν τῷ μέσῳ, αἱ μὲν ἡμίσειαι τετρυπημέναι, αἱ δὲ ἡμίσειαι πλήρεις. Οἱ δὲ λαχόντες ἐπὶ τὰς ψήφους, ἐπειδὴν εἰρημένοι ὦσιν οἱ λόγοι, παραδίδασιν ἑκάστῳ τῶν δικαστῶν δύο ψήφους, τετρυπημένην καὶ πλήρη, φανεράς ὄραν τοῖς ἀντιδίκοις ἵνα μήτε πλήρεις μήτε τετρυπημένας λαμβάνωσιν.»

Eadem, Aristotelis mentione ommissa, Photius p. 581, 8 et Suidas s. v. Post αἱ δὲ ἡμίσειαι πλήρεις codd. ABCD addunt : μήτε ταύτη ὑπομείνας, et similiter post μήτε πλήρεις, μήτε ταύτας C, μήτε ταύτη B et Suidas codices, μὴ ταύτη A. Μήτε πάντη τετρυπημένας scripsit Bekkerus. Lectionem Photii secuti sumus. Glossa similis in Lexic. Rhet. Seguer. p. 307, 18 et apud Photium p. 581, 4 : Τετρυπημένη ψῆφος : Τῶν ψήφων οὐσῶν χαλκῶν καὶ αὐλάσκον ἔχουσῶν, αἱ μὲν ἦσαν ἄραι τετρυπημέναι ὅσαι καταψηφίζοντο, αἱ δὲ πλήρεις ἀτύπητοι, ὅσαι ἠφείσαν τοὺς κρινομένους. Τετρυπημένη ψῆφος τοίνυν ἐστὶν ἡ τῶν καταψηφισθέντων δίκη. Cf. etiam Pollux VIII, 123, et Schol. Æschin. c. Timarch. § 79 p. 268 Schultz.

84 (453).

Lex. Rhet. Cantabr. p. 670, 30 : Ἴσαι αἱ ψῆφοι αὐτῶν : Ἐγένοντο δὲ Ἴσαι ψῆφοι, ὡς Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ. Καὶ ἦσαν τοῦ μὲν διώκοντος αἱ τετρυπημέναι, τοῦ δὲ φεύγοντος αἱ πλήρεις· ὑποτέρῳ δ' ἂν πλείους γένωνται, ὅτος ἐνίκαι· ὅτε δὲ Ἴσαι, ὁ φεύγων ἀπέφυγεν. » Ὡς καὶ Θεοδέκτης ἐν τῇ Σωκράτους Ἀπολογίᾳ.

Priora verba, ut ex Harpocrate, Photio, Suida apparet, desumpta sunt ex Æschinis c. Ctesiph. Or. § 252 : Ἴσαι γὰρ αἱ ψῆφοι αὐτῶν ἐγένοντο, quæ sequuntur vero, ex altera glossa apud Photium p. 113, 11, quam Suidas quoque habet : Ἴσαι ψῆφοι : Ἐπὶ τῶν παρ' ἄλλων ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἀλλοκομένων. Ἀπολύονται γὰρ οἱ δικασ-

83.

Aristoteles in Atheniensium Republica scribit hæc : « Sunt autem calculi ærei, auliscum in medio habentes, quorum dimidia pars perforata, dimidia solida. Ceterum ii quibus hoc demandatum est, postquam perorata utrinque causa est, singulis iudicibus binos tradunt calculos, perforatum et solidum, idque adversariis inspectantibus, ne iudices vel ambo perforatos vel ambo solidos accipiant. »

84.

Aristoteles in Republica Atheniensium : « Calculi per-

μενοι ἐπὶ τῶν δικαζομένων κἀν Ἴσαι γένωνται ψῆφοι ἐν αἷς ἀπολύεται ὁ ἐγκαλούμενος, supplenda sunt. Cf. Hesych. et Append. Prov. 330. In Pseudo-Aristotelis Problem. XXIX, 13 tractatur quæstio : Διὰ τί ποτε, ὅταν τῶν φεύγοντι καὶ τῶν διώκοντι φαίνονται αἱ ψῆφοι ἴσαι, ὁ φεύγων νικᾷ.

85 (454).

Schol. Aristoph. Equit. 1150 : Κημὸς... ἄλλως. Κημὸς δὲ ἐπὶ τοῦ καθίσκου, εἰς ὃν τὰς ψήφους καθίσταν ἐν τοῖς δικαστηρίοις. Κρατῖνος δὲ αὐτὸν ἐν Νόμοις σχολινοῖν ἤθμῶν καλεῖ. Τοιοῦτος γὰρ ἐγένετο καὶ ἦν παρόμοιος χώνη, ὡς καὶ Σοφοκλῆς ἐν Ἰνάχῳ. Ὑστερον δὲ ἀμπορεῖς δύο ἴσταντο ἐν τοῖς δικαστηρίοις, ὁ μὲν χαλκοῦς, ὁ δὲ ξύλινος· καὶ ὁ μὲν κύριος ἦν, ὁ δὲ ἄκυρος. Ἐχει δὲ καὶ ὁ χαλκοῦς, ὡς φησὶν Ἀριστοτέλης, διερρινημένον ἐπίθημα εἰς τὸ αὐτὴν μόνην τὴν ψῆφον καθίσθαι· πρὸς τοῦτο οὐδὲ κημὸς. Ἄντι δὲ ψήφων ταῖς χοιρίνας οἱ δικασταὶ ἐχρῶντο· αὐταὶ δὲ κόγχαι τινὲς εἰσιν, ὡς φησὶν Ἐπαφρόδιτος ἐν ταῖς Ἀέξαισι.

Similia apud Suidam et Photium s. v. Κημὸς : Πλέγμα κωνοειδὲς δι' οὗ καθίσθιν οἱ δικασταὶ τὴν ψῆφον εἰς τὸν κέδον, Lex. Rhet. Seguer. p. 275, 25 : Κημὸς : Πλέγμα τι ἐκ σχολίων ἐπιθέμενον τῇ ὑδρίᾳ, παρόμοιον χώνη ἢ ἠθμῶ, δι' οὗ τὰς δικαστικὰς καθίσταν ψήφους, Hesych. s. v. Κημὸς... Ἀηλοῖ δὲ καὶ τὸ ἐπιθέμενον τῇ τῶν δικαστῶν ὑδρίᾳ πεπλεγμένον πῶμα, παρόμοιον χώνη et Polluc. VIII, 17 : Κημὸς δὲ δι' οὗ κατήσαν αἱ ψῆφοι, ἐπικειμένου τῶν καθίσκου.

De tota re de qua hic et in antecedentibus fragmentis agitur cf. Pollux VIII, 123 : Ψήφους δ' εἶχον χαλκᾶς δύο, τετρυπημένην καὶ ἀτύπητον, καὶ κέδον ἢ κημὸς ἐπέκειτο δι' οὗ καθίστο ἡ ψῆφος· αὐτὴ δὲ δύο ἀμπορεῖς, ὁ μὲν χαλκοῦς ὁ δὲ ξύλινος, ὁ μὲν κύριος ὁ δὲ ἄκυρος· τῶν δὲ χαλκῶν ἐπὶ τὴν ἐπίθημα μιᾷ ψήφῳ χῶραν ἔχον.

86 (455).

Schol. Aristoph. Vesp. 578 : Ἀριστοτέλης δὲ φησὶν ὅτι ψῆφῳ οἱ ἐγγραφομένοι (εἰς τὸ ληξιαρχικὸν

forati accusantis, solidi vero rei erant. Cui plures erant is vincebat; sin æquales, reas absolvatur. »

85.

Κημὸς ἐστὶν super urna, in quam calculi a iudicibus injiciebantur... Postea duas in iudiciis collocabant amphoras, alteram æneam, alteram ligneam; illa rata, hæc irrita. Ænea quoque, ut Aristoteles tradit, operculum habet perlinitatum in tantum, ut foramen ipsum solummodo calculum immitti sinat.

86.

Aristoteles dicit examen subire et gentilitiorum suf-

γραμματείον scil.) δοκιμάζονται οἱ νεώτεροι μὴ ἔτων ἡ' εἴεν.

87 (456).

Harpocration s. v. Περὶ πολος : Αἰσχίνης ἐν τῷ περὶ Πρεσβείας (§ 167). Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ περὶ τῶν ἐφήθων λέγων φησὶ οὕτως : « Τὸν δεύτερον ἑνιαυτὸν ἐκκλησίας ἐν τῷ θεάτρῳ γενομένης ἀποδεξάμενοι τῷ δήμῳ περὶ τὰς τάξεις καὶ λαβόντες ἀσπίδα καὶ δόρυ παρὰ τοῦ δήμου περιπολοῦσι τὴν χώραν καὶ διατρέβουσιν ἐν τοῖς φυλακτηρίοις. » Παρατηρητέον οὖν ὅτι ὁ μὲν Ἀριστοτέλης ἕνα φησὶν ἑνιαυτὸν ἐν τοῖς περιπόλοις γίνεσθαι τοὺς ἐφήθους, ὁ δὲ Αἰσχίνης δύο. Καὶ τάχα διὰ τοῦτο ἐπεμνήσθη τοῦ πράγματος ὁ ῥήτωρ, καίπερ πάντων τῶν ἐφήθων ἐξ ἀνάγκης περιπολούντων, αὐτὸς δύο ἔτη γέγονεν ἐν τοῖς περιπόλοις· διὸ καὶ μαρτυρῶν ἐδήλωσεν αὐτό. Eadem Photius et Suidas s. v. Cf. Schol. Æschin. l. l.

88-89 (457-458).

Harpocration s. v. Στρατεία ἐν τοῖς ἐπώνυμοις : Αἰσχίνης ἐν τῷ περὶ τῆς Πρεσβείας (§ 168). Τίς ἦν ἡ ἐν τοῖς ἐπώνυμοις στρατεία δεδήλωκεν Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ λέγων : « Εἰσὶ γὰρ ἐπώνυμοι δέκα μὲνοι τῶν φυλῶν, δύο δὲ καὶ τεσσαράκοντα οἱ τῶν ἡλικιῶν. Οἱ δὲ ἐφηβοὶ ἐγγραφόμενοι πρότερον μὲν εἰς λελευκωμένα γραμματεῖα ἐνεγράφοντο, καὶ ἐπιγράφοντο αὐτοῖς ὁ τε ἄρχων ἐφ' οὗ ἐνεγράφησαν καὶ ἐπώνυμος ὁ τῷ προτέρῳ ἔται δεδεικτικῶς νῦν δὲ εἰς τὴν βουλὴν ἀναγράφονται. » Καὶ μετ' ὀλίγα : « Χρῶνται δὲ τοῖς ἐπώνυμοις καὶ πρὸς τὰς στρατείας, καὶ ὅταν ἡλικίαν ἐκπέμπωσι, προγράφουσιν ἀπὸ τίνος ἄρχοντος ἐπώνυμος μὲχρι τίνος δεῖ στρατεύεσθαι. » Διαλεχταὶ περὶ τούτων καὶ Φιλόχορος ἐν δ' τῆς Ἀθίδος.

Eandem glossam apud Photium et Suidam inuenies, qui pro δεδεικτικῶς, quod apud Harpocra-

fragilis approbandos esse iuvenes, qui exacto vitæ anno duodevicesimo in demi sææ albo inscribebantur.

87.

Aristoteles in Atheniensium Republica, de ephobis verba faciens, sic ait : « Altero anno concione in theatro convocata. ephebi, clypeo et hasta pro concione accepta, terram Atticam perlustrant et in castellis versantur. » Observa Aristotelem putare ephobos per annum in excubiis mansisse, Æschinem vero per biennium.

88-89.

Militia in eponymis, hujus meminit Æschines in Oratione de falsa legatione. Quid sit declarat Aristoteles in Atheniensium Republica inquiens : « Eponymorum duo sunt genera : nam decem numero sunt tribuum ; duo et

tionem corruptum est (δεικτικῶς BD, δεδεικτικῶς G, δὲ δαικτικῶς AC), non meliorem lectionem præbent ὁ τῷ προτέρῳ ἐπιδημητικῶς. Aristotelem διηρητικῶς scripsisse arbitror. Priora plenius Harpocration exhibet s. v. Ἐπώνυμοι : Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ Τιμοκράτους (§ 18). Διττοὶ εἰσὶν οἱ ἐπώνυμοι, οἱ μὲν ἑ' τὸν ἀριθμὸν ἀφ' ὧν αἱ φυλαὶ ἔταροι δὲ β' καὶ μ' ἀφ' ὧν αἱ ἡλικίαι προσαγορεύονται τῶν πολιτῶν καθ' ἑκάστον ἔτος ἀπὸ ἡ' ἔτων μὲχρις Ἑ'. Cf. Photius et Suidas qui eadem habent, Etymol. M. p. 369, 16, Lex. Rhet. Seguer. p. 245, 17.

90 (459).

Harpocration s. v. Ἀδύνατοι : Αἰσχίνης ἐν τῷ κατὰ Τιμαρχοῦ (§ 103 s.). Οἱ ἐντὸς τριῶν μῶν κακτημένοι τὸ σῶμα πεπρωμένοι. Ἐλάμβανον δὲ οὗτοι δοκιμασθέντες ὑπὸ τῆς βουλῆς δύο ὄβολους τῆς ἡμέρας ἑκάστης ἢ ὄβολόν, ὡς φησὶν Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ· ὡς δὲ Φιλόχορος φησὶ ἐντὸς δραχμῆς κατὰ μῆνα. Ἔστι δὲ καὶ λόγος τις ὡς Λοσίου περὶ τοῦ ἀδυνάτου, ἐν ᾧ ὡς ὄβολόν λαμβάνοντες μέμνηται.

Eadem Suidas s. v. et Zonaras p. 42, apud quos tamen male : ἐλάμβανον δὲ οὗτοι... ὄβολους δύο, οἱ δὲ ὄβολόν. Hesych. s. v. Ἀδύνατοι : Οἱ ἐντὸς κακτημένοι τριῶν μῶν παρὰ (codex τριῶν περι) Ἄττιοις. Ἐλάμβανον δὲ παρὰ τῆς βουλῆς δύο ὄβολους. Ex eodem fonte quo Harpocration, sed negligenter, Synag. Lex. Seguer. p. 345, 15 (cf. Lex. Rhet. Seg. p. 200, 3) : Ἀδύνατοι : Οἱ μέρως τι βεβλαμμένοι τοῦ σώματος ὡς μηδὲ ἐργάζεσθαι· οἱ καὶ ἐχορηγοῦντο τὰ πρὸς τὸ ζῆν παρὰ τῆς πόλεως, μισθοφοροῦντων αὐτῶν (ita C. Müller. cod. αὐτοῖς) τῶν ἐντὸς τριῶν μῶν περιουσίαν κακτημένων. Ἐδοκιμάζοντο δὲ οἱ ἀδύνατοι ὑπὸ τῆς τῶν πεντακοσίων βουλῆς καὶ ἐλάμβανον τῆς ἡμέρας, ὡς μὲν Λυσίας λέγει, ὄβολόν ἕνα, ὡς δὲ Φιλόχορος πέντε. Ἀριστο-

quadraginta sunt ætatum. Ephebi vero, antea quidem in albo inscribebantur ac notabatur archon anni, quo inscriberentur et eponymus anni antecedentis ; nunc vero in senatu inscribantur. » Et paulo post : « Utuntur autem eponymis etiam ad militiam, et quum iuventutem emittunt, a quo archonte eponymo usque ad quem stipendia merere oporteat adscribunt. » Dissertit de his etiam Philochorus Athidis libro quarto.

90.

Invalidi, intra tres minas possidentes et corpore mutilati. Hi a senatu approbati duo obolos vel unum obolum quotidie accipiebant, ut Aristoteles in Republica Atheniensium ait. Philochorus vero dicit novem drachmas eos per mensem accepisse.

τέλης δὲ δύο ἴση. Singulari errore Schol. Æschin. l. l. Orat. att. ed. Didot. t. II, p. 497 : Ἐπιπέπτατοι τοῖς σώμασιν ἐχορηγοῦτο ἐκάστης ἡμέρας ἐκ τοῦ δημοσίου εἰς τροφήν τριώβαλον.

91 (460).

Harpocration : Ὅτι νόμος ἐστὶν ἐπὶ τισσαράκοντα ἔτη γενόμενον χορηγεῖν παισὶν Αἰσχίνης τε ἐν τῷ κατὰ Τιμάρχου (S 11) φησὶ καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ. Photius et Suidas eadem omissis testium nominibus.

92 (461).

Schol. Aristoph. Pac. v. 1178 : Ἐγὼ δ' ἔστηκα λινοπτώμενος : Λινόπτας γὰρ φησὶν Ἀριστοτέλης τοὺς τὰ θηρευτικὰ λῖνα φυλάττοντας, ὡς καὶ οἰνόπτας τοὺς οἰνοφύλακας. De hoc loco quid statuendum sit mihi non liquet. Similis est glossa apud Photium : Λινόπται (cod. λινοπται) οἱ ἐπιπεπταμένοι τὰ ἐπιπέπτα τοῖς κυνηγετικοῖς λῖνοις θηρία (eadem Hesychius s. v. et Pollux V, 17). Ἀθηναῖοι δὲ καὶ τοὺς φυλάσσοντας τὰς οἰκίας δημοῖως ἔλεγον. Alienior ab hoc loco glossa est apud Suidam : Λινοπταμένη· λῖνον ἀλιεῖως ψυχόμενον ἐπιπεύουσα. Error fortasse apud ipsum Aristophanem latet, quem primam syllabam vocabuli λινοπτώμενος corripuisse, jure miratur editor Parisinus Thesauri Stephaniani. Præterea quid sibi velint verba poetæ si ea cum scholiaste interpreteris, non satis bene intelligo. Ceterum quæ de οἰνόπταις alibi leguntur, ab eodem scholiaste nominatis, fortasse ex Aristotelis Politia Atheniensium deprompta sunt. Cf. Hesychius s. v. Οἰνόπται : εὐταλῆς ἀρχὴ Ἀθήνησιν, παρέχουσα λύχνους καὶ θρυαλλίδας ἐν ἑορταῖς ταῖς ἐν ἑτέρᾳ glossa : Οἰνόπται : ἐπιμεληταὶ τοῦ τοῖς φράτορας ἡδὺν οἶνον ἔχειν. Δίδυμος οὕτως ἀποδίδωσιν. Εὐταλῆς ἀρχὴ τις Ἀθήνησιν, et Pollux VI, 22 : Καὶ οἰνόπτης ὁ τὸν οἶνον ἐπιβλέπων· οὗτος δὲ καὶ λύχνους καὶ θρυαλλίδας παρέιχε. De his plura collecta invenies a

M. Schmidtio in notis ad Didymi Fragmenta, p. 38 sq.

93 (462).

Athenæus VI, p. 235, E : Ἀριστοτέλης δ' ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ : « Παράσιτοι φησὶ τοῖς μὲν ἄρχουσι δύο καθ' ἕκαστον ἦσαν, τοῖς δὲ πολεμάρχοις εἰς. Τεταγμένα δ' ἑλάμβανον παρ' ἄλλων τέ τινων καὶ τῶν ἀλιέων ὄψον. »

Pro Μεθωναίων, quod in codd. legitur, Ἀθηναίων correxit Grashofius, l. l., p. 168, probante C. Müllero et Rosio. Emendatio certissima quum horum parasitorum apud Athenienses satis frequens mentio facta sit. Cf. Preller. ad Polemonis Perieg. fragm. p. 106 sqq. Meinek. Fragm. comic. Græc. t. II, 2, p. 1022, H. Steph. Thes. ed. Didot. s. v. et Mæris p. 208, 2 Bekk. : Παρασίτους : Τοὺς δημοσίᾳ σιτουμένους ἐν πρυτανείῳ Ἀττικοί.

ΑΙΓΙΝΗΤΩΝ.

94 (463).

Athenæus VI, p. 272, D : Ἀριστοτέλης δ' ἐν Αἰγινητῶν Πολιτείᾳ καὶ παρὰ τούτοις φησὶ γενέσθαι ἑπτὰ καὶ τεσσαράκοντα μυριάδας δούλων.

Eadem schol. cod. Vratil. A in Pindari Olymp. VIII, 30 : Οὕτω γὰρ ἐπλήθυναν οἱ Αἰγινηταί, ὡς τεσσαράκοντα ἑπτὰ μυριάδας οἰκετῶν κτήσασθαι, ὡς φησὶν Ἀριστοτέλης.

ΑΙΤΩΛΩΝ.

95 (464).

Strabo VII, p. 321 : Ὅτι δὲ πλάνητες (οἱ Ἀλίεγες scil.) καὶ μετ' ἐκείνων (τῶν Καρῶν) καὶ χωρὶς καὶ ἐκ παλαιῶ καὶ αἱ Ἀριστοτέλους Πολιτεῖαι ὀηλοῦσιν. Ἐν μὲν γὰρ τῇ Ἀκαρνανῶν φησὶ τὸ μὲν ἔχειν αὐτῆς Κουρῆτας, τὸ δὲ προσεσπέριον Αἰλίγας,

91.

Lex jubet ut puerorum choragi annum ætatis quadragesimum excesserint, uti Æschines in Oratione contra Timarchum testator et Aristoteles in Atheniensium Republica.

92.

Λινόπται: Aristoteles eos vocat qui retia venatoria custodiebant, ut et οἰνόπται: qui vinum.

93.

Aristoteles in Republica Atheniensium (ita scrib. pro Melionensium) ait : « Parasiti archontibus duo erant singulis,

polemarchis vero unus. Accipiebant autem statuta quedam cum ab aliis, tum a piscatoribus obsonium. »

ÆGINETARUM.

94.

Aristoteles in Æginetarum Republica etiam apud hos quadraginta septem millia servorum fuisse dicit.

ÆTOLORUM.

95.

Multum vagatos esse Leleges vel una cum Caribus vel

εἶτα Τηλεβόας ἐν δὲ τῇ τῶν Αἰτωλῶν πόδι νῦν Λακρούς Λέλεγας καλεῖ· κατασχεῖν δὲ καὶ τὴν Βοιωτίαν αὐτοῦς φησιν. Ὀμόλιος δὲ καὶ ἐν Ὀκουντίων καὶ Μεγαρίων ἐν δὲ τῇ Λευκαδίῳν καὶ αὐτόχθονά τινα Λέλεγα ὀνομάζει, τούτου δὲ θυγατριδοῦν Τηλεβόαν, τοῦ δὲ παιδῶς δύο καὶ εἰκοσι Τηλεβόας, ὧν τινὰς οἰκῆσαι τὴν Λευκάδα.

AKARNANON.

96 (465).

Vide supra *Ætolorum Rempubicam*.

97 (466).

Schol. Pindari Nem. III, 27 : Παγκρατίου στόλω : στόλω μὲν τῇ σταλασι. Εἰσι δὲ οἱ τὸ παγκράτιον ἀπαρχαίζοντες καὶ τὸν Θησέα φασὶ τῷ Μινωταύρῳ παγκρατιαστικῶς ἀγωνίσασθαι. Ἀριστοτέλης δὲ Λεύκαρόν φησι τὸν Ἀκαρνανά πρῶτον ἐντεχον τὸ παγκράτιον ποιῆσαι.

Rectius ad Politias quam ad Olympionicas hunc locum referendum esse ex iis patet, quæ infra de Olympionicarum indice ab Aristotele conscripto dicta sunt.

AKRAGANTINON.

98 (467).

Pollux IV, 173 : Καὶ μὴν οἱ γε Δωριεῖς ποιηταὶ τὴν λίτραν ποτὲ μὲν νόμισμά τι λεπτόν λεγούσιν, ὅσον ἔταν Σώφρων ἐν τοῖς γυναικείοις Μήμοις λέγει, ὅτι « ὁ μισθὸς δεκαλίτρον » καὶ πάλιν ἐν ἀνδρείοις « σῶσαι δ' οὐδὲ τὰς δύο λίτρας δύναμαι », ποτὲ δὲ σταθμὸν τινα, ὡς Δεινολόγος ἐν Μηδείᾳ· « τετταρακονταλίτρος τινὲ νεανίσκῳ πίδαξ. « Ἀριστοτέλης δ' ἐν Ἀκραγαντινῶν Πολιτείᾳ προσιπῶν ὡς ἐξημίον πεντήκοντα λίτρας, ἐπάγει· « Ἡ δὲ λίτρα δύναται

ὀβολὸν Αἰγιναιον. » Ἐν δ' Ἱμεραίων Πολιτείᾳ φησὶ ὡς οἱ Σικελιώται τοὺς μὲν δύο χαλκοῦς ἔξεντα καλοῦσι, τὸν δὲ ἓνα οὐγκίαν, τοὺς δὲ τρεῖς τριάκτα, τοὺς δὲ ἕξ ἡμίλιτρον, τὸν δὲ ὀβολὸν λίτραν, τὸν δὲ Κορίνθιον στατήρα δεκαλίτρον, ὅτι δέκα ὀβολοὺς δύναται. Ἔνοι δὲ καὶ τῶν Ἀθήνησι κομφοδούντων τῶν νέων, ὅσων Φιλήμων ἐν Σικελιῳ καὶ Ποσειδέπαι ἐν Γαλάτῃ, λίτρας μνημονοῦσιν.

Ἐξεντα codd. quidam, alii δέξαντα, in antiqvis edd. ἐξάλιτρα, et postea pro τριάκτα, τριάκοντα. Pro τρεῖς scribendum esse τέτταρας, conjectura est Bæckhii, *Metrolologische Untersuchungen*, p. 293.

Iterum hæc repetit Pollux IX, 80 : Καὶ μὴν ἐν Ἀκραγαντινῶν Πολιτείᾳ φησὶν Ἀριστοτέλης ἡμιούσθαι τινὰς τριάκοντα λίτρας, δύνασθαι δὲ τὴν λίτραν ὀβολὸν Αἰγιναιον. Ἀλλὰ μέντοι παρ' αὐτῶν τι ἂν ἐν τῇ Ἱμεραίων Πολιτείᾳ καὶ ἄλλα εὑροὶ Σικελιῶν νομισμάτων ὀνόματα, ὅσων οὐγκίαν, ἕκαστ' ὀβολοῦ χαλκοῦν ἓνα, καὶ διέξαντα ἕκαστ' ἓστι δύο χαλκοῖ, καὶ τριάκτα ἕκαστ' τρεῖς, καὶ ἡμίλιτρον ἕκαστ' ἕξ, καὶ λίτρα ἦν εἶναι ὀβολόν· τὸ μέντοι δεκαλίτρον δύνασθαι μὲν δέκα ὀβολοῦς, εἶναι δὲ στατήρα Κορίνθιον. Codd. pro διέξαντα et τριάκτα, quod a Jungermanno correctum est, ἕξ τέλκτα et τρία τέλκτα. Cf. Hesychius : Λίτρα : ὀβολός. Οἱ δὲ νόμισμα παρὰ Σαυλοῖς, οἱ δὲ ἐπὶ σταθμοῦ. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι διὰ τῶν λίτρα.

AMBRAKIOTON.

99 (468).

Stephanus Byzant. s. v. Δεξαμεναί : Μίρος τῆς Ἀμβρακίας, ἀπὸ Δεξαμενοῦ τοῦ Μεσολοῦ παιδὸς καὶ Ἀμβρακίας τῆς θυγατρὸς Φόρβαντος τοῦ Ἡλίου. Τοῖς ἔθνεσιν Δεξαμεναῖος, ὡς Ἀριστοτέλης φησὶν ἐν τῇ Ἀμβρακιωτῶν Πολιτείᾳ.

AGRIGENTINORUM.

98.

Aristoteles in Agrigentinorum Republica, præfatus quod quinquaginta litris mulctarentur, addit : « Litra vero obolum adæquat Ægineticum. » In Himerensiam vero Republica dicit : « Siculi duos chalcos sextantem vocant, unum chalcum uncliam, tres chalcos trientem, sex vero semilitrum, obolum autem litram. porro staterem Corinthiacum vocant decallitrum, quia decem obolos valet.

AMBRACIOTARUM.

99.

Dexamenæ, Ambraciæ pars a Dexamene Mesoli filio et Ambracia Phorbante nata, Solis filio. Gentile Dexameneus, ut Aristoteles dicit in Ambraciotarum Republica

absque iis inde ab antiquissimis temporibus etiam Aristoteles in opere de Rebuspublicis declarat. Etenim in Acarnanum Republica ait partem Acarnaniæ Curetas tenere, occidentalem Leleges, deinde Teleboas. Porro in Ætolorum Republica, qui nunc Locri dicuntur Leleges nominat; eodem etiam Bœotiam tenuisse ait. Similiter in Opuntiorum Republica et Megarensium. In Leucadiorum vero Republica etiam autochthonem quandam Lelega commemorat, ejusque e filia nepotem Teleboam, hujus denique viginti duo filios Teleboas, quorum nonnulli Leucadem frequentaverint.

ACARNANUM.

97.

Aristoteles Leucarum Acarnana primum artem ad pancratium attulisse dicit.

(ANTANΔΡΙΩΝ.)

100 (469).

Stephanus Byzant. s. v. Ἀντανδρός : Πόλις ὑπὸ τὴν Ἴδην πρὸς τῇ Μυσίᾳ τῆς Αἰολίδος, ἀπὸ Ἀντανδρου τοῦ στρατηγοῦ Αἰολέων. Τὸ ἰθνηκὸν Ἀντανδριος. Ἀριστοτέλης φησὶ ταύτην ὀνομασθαι Ἠδωνίδα διὰ τὸ Θρακικῆς Ἠδωνοῦς ὄντας οἰκῆσαι, καὶ Κιμμερίδα Κιμμερίων ἰνοικούντων ἑκατὸν ἑτη.

Plin. Hist. Nat. V, 23, 123 : *Rursus in litore Antandros Edonis prius vocata, dein Cimmeris.*

ΑΡΓΕΙΩΝ.

101 (470).

Plinius Hist. nat. VII, s. 57 : *Turres, ut Aristoteles, Cyclopes (invenerunt), Tirynti, ut Theophrastus.*

Confert Rosius Strabonem VIII, p. 372 : Τῇ μὲν ὄν Τίρυνθι ὀρηγητήριον χρῆσασθαι δοκεῖ Προίτος καὶ τεχίσει διὰ Κυκλώπων, οὓς ἑπτά μὲν εἶναι, καλεῖσθαι δὲ γαστερόχειρας τροφομένους ἐκ τῆς τέχνης, ἤκειν δὲ μεταπέμπτους ἐκ Λυκίας.

102 (471).

Pollux X, 179 : Εἴη δ' ἂν καὶ φείδων τι ἐγγεῖον ἑλαιηρὸν ἀπὸ τῶν Φειδωνίων μέτρων ὀνομασμένον, ὑπὲρ ὧν ἐν Ἀργείοις Πολιτείᾳ Ἀριστοτέλης λέγει.

Nomen aliunde non cognitum. Ceterum de Phidonis mensuris cf. Boeckh. *Metrologische Untersuchungen*, p. 76, 77, 282.

103 (472).

Strabo VIII, p. 373 : Δρύπων δ' οἰκητήριόν φασὶ καὶ τὴν Ἀσίην (sicut Hermioneni) εἶν' ἐκ τῶν περὶ Σπαργείων τόπων ὄντας αὐτοῦς Δρύπος τοῦ

Ἀρκάδος κατοικίσαντος ἐνταῦθα, ὡς Ἀριστοτέλης φησὶν, ἢ Ἡρακλέους ἐκ τῆς περὶ τὸν Παρνασσὸν Δωρίδος ἐξελάσαντος αὐτοῦς.

104 (473).

Eustathius ad Hom. Iliad. 8, 51.

Ἦτοι ἔμοι τρεῖς μὲν πολὺ φιλεταί εἰσι πόλεις, Ἄργος τε Σπάρτη τε καὶ εὐρυάγρια Μυκῆνη· τὰς διακίρσω κτί.

p. 443 ed. Roman. : Δοκεῖ δὲ ἐνταῦθα μαντικώτερον παραλαβεῖν ὁ ποιητὴς τὴν τῆς Μυκῆνης ἀπόλειαν, ἣν ἐκ τῶν βῆθαιῶν τριῶν κακῶς παθοῦσαν καὶ Ἀριστοτέλης ἰστορήσει.

Aliud est quod dicit Aristoteles Meteorol. I, 14, § 14, ad quem locum Bournot, *Philologus*, t. IV, p. 284, Eustathii mentionem referebat. Nec magis, ut Müllerus suspicabatur (fr. 96 a) ad Humericas quaestiones spectat, sed ad Argivorum Rempublicam, quod e Strabone VIII, p. 372 : Χρόνους δ' ὕστερον κατασκάψαν ὑπ' Ἀργείων, ὥστε νῦν μὴδ' ἔχνος εὐρίσκεισθαι τῆς Μυκηναίων πόλεως, conijcere licet.

ΚΟΙΝΗ ΑΡΚΑΔΩΝ.

105 (474).

Harpocration s. v. Μύριοι ἐν Μεγάλῃ πόλει : Δημοσθένης ἐν τῷ κατ' Αἰσχίνου (De fals. legat. § 11, 198). Συνέδριόν ἐστι κοινὸν Ἀρκάδων ἀπάντων, οὗ πολλάκις μνημονεύουσιν οἱ ἱστορικοί. Διαλεχταὶ δὲ περὶ αὐτῶν καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ κοινῇ Ἀρκάδων Πολιτείᾳ, ἀρχόμενος τοῦ βιβλίου.

Omissa Aristotelis mentione eadem Photius et Suidas. In altera glossa apud Photium p. 280, 17 et in Lexic. Rhet. Seguer. p. 280, 4 : Μυρίων : Συνέδριον ἦν μυρίων ἐν Μεγάλῃ πόλει τῆς Ἀρκადίας.

(ANTANDRIORUM.)

100.

Antandrus, urbs sub Ila monte ad Mysiam Æolidis, nomen habet ab Antandro Æolum duce. Gentile Antandrius. Aristoteles tradit eam nominatam esse Edonidem, quod Edones Thraces inhabitaverint, et Cimmeridem, quod Cimerii tenuerint eam per annos centum.

ΑΡΓΙΒΟΡΟΝ.

102.

Fuerit etiam phidon vas quoddam olei certam mensuram continens, a Phidonis mensuris denominatum, de quibus in Argivorum Republica exponit Aristoteles.

103.

Asinem Dryopum habitaculum fuisse dicunt, quos ex

regionibus circa Spercheum sitis Dryopos Arcadis filius huc deduxerit, ut Aristoteles dicit, aut quos e Doride circa Parnassum terra Hercules eiecerit.

104.

Videtur poeta velut divinando Mycenæ excidium innuere, quam de tribus hisce urbibus afflictam atque everSAM Aristoteles narravit.

COMMUNIS ARCADUM.

105.

Decies mille viii in urbe Megalopoli. Demosthenes in Oratione contra Æschinam. Est commune totius Arcadiæ concilium, cujus sæpe mentionem faciunt historici. Dissertit de iis etiam Aristoteles in communi Arcadum Republica, statim initio libelli.

ΑΧΑΪΩΝ.

105^b (475).

Photius Biblioth. cod. 161, p. 104, B, 42 Bekk. de Sopatri sophistæ historiarum Eclogis : Ὁ δὲ δωδέκατος αὐτῶν λόγος συνήθροισται ἐξ ἄλλων τε διαφόρων καὶ... ἐκ τῶν Ἀριστοτέλους Πολιτικῶν, Θεσπεσιῶν τε φημι καὶ Ἀχαιῶν καὶ Παρίων Λυκίων τε καὶ Κίλων, καὶ ὧν ἐκεῖνος ἀπλῶς ἐν τοῖς πολιτικοῖς αὐτοῦ διαλαμβάνει.

ΒΟΤΤΙΑΙΩΝ.

106 (476).

Plutarch. V. Thesei c. 15 : Ὅτι μὲν οὖν Ἀνδρόγεω περὶ τὴν Ἀττικὴν ἀποθανεῖν δόλω ὄξαντος, ὃ τε Μίνως πολλὰ κακὰ πολεμῶν ἐργάζετο τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὸ δαιμόνιον ἐφείρε τὴν χώραν ἀφορία τε γὰρ καὶ νόσος ἐπέσκηψε πολλὴ καὶ ἀνέδυσαν οἱ ποταμοί· καὶ τοῦ θεοῦ προστάξαντος Ἰασαμένους τὸν Μίνω καὶ διαλλαγεῖσι λωρῆσεν τὸ μῆνιμα καὶ τῶν κακῶν ἔσσεσθαι παῦλαν, ἐπιχειρησάμενοι καὶ δεηθέντες ἐποίησαντο συνθήκας, ὥστε πέμπειν δι' ἑνῆς ἐτῶν δασμὸν ἡϊθέους ἑπτὰ καὶ παρθένους τοσαύτας, ὁμολογοῦσιν οἱ πλείστοι τῶν συγγραφέων. Τοὺς δὲ παῖδας εἰς Κρήτην κομιζομένους ὃ μὲν τραγικώτατος μῦθος ἀποφαίνει τὸν Μινώταυρον ἐν τῷ λαβυρινθῷ διαφθεῖρειν... c. 16 : Φιλόχορος δὲ φησὶν οὐ ταῦτα συγχωρεῖν Κρήτας, ἀλλὰ λέγειν (cf. fr. 38. Müll.)... Ἀριστοτέλης δὲ καὶ αὐτὸς ἐν τῇ Βοττιαίων Πολιτείᾳ δῖλός ἐστιν οὐ νομιζῶν ἀναρεῖσθαι τοὺς παῖδας ὑπὸ τοῦ Μίνω, ἀλλὰ θητεύοντας ἐν τῇ Κρήτῃ καταγεράσκειν· καὶ ποτε Κρήτας εὐχὴν παλαιὰν ἀποδιδόντας ἀνθρώπων ἀπαρχὴν εἰς Δελφούς ἀποστέλλειν, τοῖς δὲ πεμπομένοις ἀναμιχθέντας ἐκγόνους ἐκαίειν συνεχελθεῖν· ὡς δὲ οὐκ ἦσαν ἱκανοὶ τρέφειν ἑαυτοὺς αὐτόθι,

πρῶτον μὲν εἰς Ἰταλίαν διαπεράσσει κακῶς κατοικεῖν περὶ τὴν Ἰαπυγίαν, ἐκείθεν δὲ αὐθις εἰς Θράκην κομισθῆναι καὶ κληθῆναι Βοττιαίους· διὸ καὶ τὰς κόρας τῶν Βοττιαίων θύσαντι τινὰ τελοῦσας ἐπέδειν « Ἴωμεν εἰς Ἀθήνας. »

Eundem morem tangit Plutarchus in Quæst. Græc. c. 35 : Τί δὴ ποτε ταῖς κόραις τῶν Βοττιαίων ἔθος ἦν λέγειν χορευούσας· « Ἴωμεν εἰς Ἀθήνας. »· Κρήτας φασὶν εὐξαμένους ἀνθρώπων ἀπαρχὴν εἰς Δελφούς ἀποστέλλαι, τοὺς δὲ πεμφθέντας ὡς ἑσθῶν οὐδεμίαν οὖσαν εὐπορίαν, αὐτόθεν εἰς ἀποικίαν ὁρμησάσαι· καὶ πρῶτον μὲν ἐν Ἰαπυγίᾳ κατοικῆσαι, ἔπειτα τῆς Θράκης τοῦτον τὸν τόπον κατασχεῖν, ἀνεμιχθέντων αὐτοῖς Ἀθηναίων· ἴσκει γὰρ μὴ διαφθεῖρειν ὃ Μίνως οὐδὲ ἐπεμπον Ἀθηναῖοι κατὰ τὸν δασμὸν ἡϊθέους, ἀλλὰ κατέχειν· παρ' ἑαυτῷ λατρεύοντας. Ἐξ ἐκεῖθεν οὖν τινὲς γεσηγότες καὶ νομιζόμενοι Κρήτες εἰς Δελφούς συναπεστάλησαν· ὅθεν αἱ θυγατέρες τῶν Βοττιαίων ἀπομνημονεύουσαι τοῦ γένους ἦδον ἐν ταῖς ἱορταῖς· « Ἴωμεν εἰς Ἀθήνας. »

Ab his diversa narrat Conon c. 25. Utramque fabulam tangit Strabo VI, p. 279 et 282.

ΓΕΛΩΩΝ.

107 (477).

Schol. Pindari Pyth. I, 89 : Καμάτων δ' ἐπίλασιν παράσχοι : Καμάτων φησὶ τῶν συνεχόντων τὸν Ἴερωνα ἐκ τοῦ νοσήματος τῆς λιθουρίας. Φησὶ γὰρ πού καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ τῶν Γελωίων Πολιτείᾳ, Γέλωνα τὸν τοῦ Ἰέρωνος ἀδελφὸν ὑδρῶ νοσήματι τὸν βίον τελευτῆσαι, αὐτὸν δὲ τὸν Ἴερωνα, ἐν τῇ τῶν Συρακουσίων Πολιτείᾳ, δυσουρίᾳ δυστυχήσασαι.

Cf. Plutarch. de Pythiæ orac. c. 19 : Ἴσται τοίνυν, ὅτι Γέλων μὲν ὑδρωπιῶν, Ἰέρων δὲ λιθιῶν ἐτυράνησεν· ὃ δὲ τρίτος Θρασύβουλος (tertius scilicet Din-

BOTTLEORUM.

106.

Ipsæ quoque Aristoteles in Bottiazorum Republica fatetur non arbitrari se a Minoe interfectos fuisse liberos (quos Athenienses mittebant, scil.), sed mercenariam vitam agentes in Creta consensuisse, ac Cretenses aliquando ad vetera persolvenda vota hominum misisse primitias Delphos, atque cum his qui mittebantur, mistam illorum Atheniensium sobolem una emigrasse. Qui quum victum sibi querere in illis locis non valerent, in Italiam transmississe primum, atque illic sedes circa Iapygiam collocasse : inde rursus delatos in Thraciam, et dictos Bottiazos : quapropter Bottiazorum virgines sacris quibusdam accinere solebant : Eamus Athenas.

Car Bottiazorum virginibus nos fuit choreas ducentibus dicere : Eamus Athenas? Cretenses, ut perhi-

betur, ex voto primitias hominum Delphos miserunt. Missi quum viderent nullam ibi rerum copiam esse, inde in coloniam profecti primum incoluerunt Iapygiam, post Thraciam istam partem, quæ Bottiazorum dicitur, obtinuerunt permixtis Atheniensibus. Apparet enim adolescentes, qui tributî nomine ab Atheniensibus mittebantur, a Minoe non fuisse interfectos, sed pro servis detentos. Horum ergo aliqui facti et habitî Cretenses, una cum reliquis Delphos missi erant. Itaque Bottiazorum filia gentis suæ memoriam celebrantes, in festivitibus canebant : « Eamus Athenas. »

GELOORUM.

107.

Aristoteles in Geloorum Republica alicubi dicit Geloem Hieronis patrem hydrope mortuum esse ; Hieronem vero

menis filius) ἐν στάσει καὶ πολέμοις γενόμενος χρόνον οὐ πολλὸν ἐξέπεσε τῆς ἀρχῆς.

ΔΕΛΦΩΝ.

107 (477).

Proverb. Coll. III apud E. Miller, *Mélanges de littérature grecque*, Paris, 1868, p. 369 : Τὸ Αἰσώπειον αἶμα. Αὕτη λέγεται κατὰ τῶν δυσασπορίπτους ὀνειδισί περιπεπτακώτων· τοῖς γὰρ Δελφοῖς ἀνελοῦσι τὸν Αἰσώπον συνέθη δαιμόνιον χαλεπῆναι, ὡς μέμνηται καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Δελφῶν Πολιτείᾳ.

Idem proverbium legitur apud Zenob. I, 47, Diogen. I, 46, Suidam s. v., apud quos δυσασπορίπτους (v. l. δυσασπορίπτοις) scriptum est, cf. Prov. Coll. IV apud Miller. l. l. p. 376 : Αἰσώπειον αἶμα. Ἐπὶ τῶν δυσασπορίπτους ὀνειδισί κακοῖς (καὶ κακοῖς Suid. fortasse κακῶς) συνεχομένων· παρόσον Δελφοὶ τοῦτον ἀνελόντες πολλὰς δι' αὐτὸν ἑομηνίαις ὑπέπεσον ἀεὶ τὸν τούτου φόνου ὀνειδιζόμενοι. Rei mentio facta est apud Heraclidem in Republica Magnetum p. 20, 7 Schneidew : Φᾶμις ἀρχῶν ἦν καὶ τούτου τοὺς υἱοὺς ὡς ἱερσούλους συνέλαβον θύοντας. Ὅπερ φασὶ καὶ περὶ Αἰσώπον γεγονέναι. Καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἐπὶ ἱερσουλῆ διεφθάρη, φιάλης χρυσῆς φωραθείσης ἐν τοῖς στρώμασιν αὐτοῦ. Inde suspicatus est Schneidewinus narrationem apud Scholiast. ad Aristoph. Equites v. 1446 ex Aristotele petitam fuisse. Cf. Plutarch. De sera numinis vind. c. 12, Libanius Decl. XXXIX, p. 687, A. Æsopum in Samiorum quoque Republica nominaverat Aristoteles.

ΔΗΛΙΩΝ.

108 (478).

Plinius Hist. nat. IV, 22 : Hanc (Delum scil.)

idem in Syracusanorum Republica refert urinæ difficultate laborasse.

DELPHORUM.

107.

Æsopus sanguis. Proverbium dicitur de iis qui criminibus a quibus purgari difficile est circumventi sunt. Factum est enim ut numen Delphis qui Æsopum occiderant irasceretur, quemadmodum Aristoteles quoque in Delphorum Republica narrat.

DELIORUM.

109.

Pythagoram aiunt in Delo solam Apollinis genitoris

ARISTOTELES ita appellatam tradit, quoniam repente apparuerit enata. Cf. Etymol. Magn. p. 264, 22 : Δῆλος... Εἰρηται δτι κρυπτομένην αὐτὴν ἐν τῇ θαλάσῃ ὁ Ζεὺς δῆλῃν ἐποίησε καὶ ἀνέδωκεν et ib. v. 30 : Καὶ τὴν νῆσον ἐκάλεσε Δῆλον, δτι ἐξ ἀδῆλου βάσειως ἐρριζώθη, quæ e scholio in Il. α, 9 desumpta leguntur quoque apud Eustath. in Dionys. Perieg. v. 525. Aliter Eustath. in Odys. p. 1557, 54 : Ὡς δὲ ἱερὰ ἡ Δῆλος Ἀπόλλωνος ὁ ἐστὶν Ἡλίου δι' οὗ δῆλα γίνεται τὰ περὶ γῆν, ἐν ἄλλοις ἐγράφη. Similis narratio de Rhodo apud Heraclid. Pontic. p. 26, 1, Schneidew. Cf. Plin. Hist. nat. II, 89 : *Claræ jam pridem insulæ Delos et Rhodos memorie produntur enatæ.*

109 (479).

Diogenes Laert. VIII, 13 : Ἀμφὶ καὶ βωμὸν προσκυνῆσαι (Πυθαγόραν φασὶν scil.) μόνον ἐν Δῆλῳ τὸν Ἀπόλλωνος τοῦ γενέτορος, δε ἐστὶν ὀπισθεν τοῦ Κερατίνου, διὰ τὸ πυρούς καὶ κριθὰς καὶ πόπανα μόνα τίθεσθαι ἐπ' αὐτοῦ ἀνευ πυρούς, ἱερεῖον δὲ μηδέν, ὡς φησὶν Ἀριστοτέλης ἐν Δηλίων Πολιτείᾳ.

Iamblichus de Vita Pythag. c. 5 § 25 : Λέγεται δὲ περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον θαυμασθῆναι αὐτὸν περὶ τὴν Δῆλον, προσελθόντα μόνον (ita scrib. pro αὐτὸν) πρὸς τὸν ἀναίμακτον, λεγόμενον καὶ τοῦ γενέτορος Ἀπόλλωνος βωμὸν καὶ τοῦτον θεραπεύσαντα. Id. c. 7 § 35 : Καθάπερ καὶ πρότερον δε εἰς Δῆλον κατέπλευσεν· ἐκεῖ τε γὰρ πρὸς μόνον τὸν βωμὸν τὸν τοῦ γενέτορος Ἀπόλλωνος προσευξάμενος, δε μόνος ἀναίμακτός ἐστιν, ἰθαυμάσθη παρὰ τοῖς ἐν τῇ νήσῳ.

110 (480).

Athen. VII, p. 296, C. : Ἀριστοτέλης δ' ἐν τῇ Δηλίων Πολιτείᾳ (Γλαυκὸν φησὶ τὸν θαλάττιον δαίμονα) ἐν Δῆλῳ κατοικήσαντα μετὰ τῶν Νηρηίδων τοῖς θελοῦσι μαντεύεσθαι. Cf. Gædechens, *Glaucos der Meergott*, Gotting. 1860, p. 46.

aram, quæ pone aram ceratinam (*corneam*) est adrasse, quod frumentum et hordeum et placentas solas illi absque usu ignis imponere soleant, ceterum nullas victimas, ut Aristotelis in Deliorum Republica testimonio probatur.

110.

Aristoteles in Deliorum Republica Glaucum in Delo insula habitantem cum Nereidibus, volentibus vaticinari ait.

(ΕΠΙΔΑΥΡΙΩΝ.)

111 (481).

Strabo VIII, p. 374 : 'Η 'Επίδαυρος δ' ἔκαλειτο 'Επίκαρος· φησὶ γὰρ Ἀριστοτέλης κατασχῆν αὐτὴν Κέρας ὡσπερ καὶ 'Ερμιόνην, τῶν δ' Ἡρακλειδῶν καταλθόντων Ἴωνας αὐτοῖς συνοικῆσαι τοὺς ἐκ τῆς Ἀττικῆς τετραπόλεως συνεπομένους εἰς Ἄργος.

Codd. omnes pro 'Επίκαρος, 'Επίταυρος, quod emendavit Casaubonus ex Steph. Byz. s. v. 'Επίδαυρος... Κατὰ δὲ τὸν γεωγράφον καὶ 'Επίκαρον αὐτὴν ὀνομαζομένην ὡς Κερῶν αὐτὴν ποτε καταχόντων. 'Επίκαρος habet Epitome Strab. Vatic. et Eustathius qui Strabonem exscripsit, in Iliad. p. 287. Cf. Al. Politus in comm. ad Eustathium, Florent. 1732, t. I, p. 603.

(ΕΡΜΙΟΝΕΩΝ.)

112 (482).

Schol. in Theocrit. Id. XV, 64 : Πάντα γυναῖκες ἴσαντι, καὶ ὡς Ζεὺς ἡγάγεθ' Ἥρην : Φησὶν ὅτι τὰ πάντα αἱ γυναῖκες γινώσκουσι καὶ ὅπως ὁ Ζεὺς λάθρα τῇ Ἥρᾳ συνῆλθε. Καὶ Ὁμηρος·

Εἰς εὐνὴν φοιτῶντες φίλους λήθοντες τοκῆα·
(II. ξ, 296.)

'Αριστοτέλης δ' ἐν τῷ περὶ τῆς Ἑρμιόνης ἱερῶν ἰδιώτερον ἱστορεῖ περὶ τοῦ Διὸς καὶ [τῆς] Ἥρας γάμου. Τὸν γὰρ Δία μυθολογεῖ ἐπιβουλεύειν τῇ Ἥρᾳ μιγῆναι, ὅτε αὐτὴν ἴδοι χωρισθεῖσαν ἀπὸ τῶν ἄλλων θεῶν. Βουλόμενον δὲ ἀφανῆ γενέσθαι καὶ μὴ ὀφθῆναι ἐπ' αὐτῆς, τὴν ὄψιν μεταβάλλειν εἰς κόκκυγα καὶ καθίσει εἰς ὄρος, ὃ πρῶτον μὲν Θόρναξ (Θόρναξ vulg. quod corr. Hemsterh.) ἔκαλειτο, νῦν δὲ Κόκκυξ. Καὶ χειμῶνα ποιῆσαι δεῖνόν τῃ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. Τὴν δὲ Ἥραν πορευομένην μόνην ἀρκεῖσθαι πρὸς τὸ ὄρος καὶ

καθίεσθαι ἐπ' αὐτό, ὅπου νῦν ἐστὶν ἱερὸν Ἥρας τελείας. Τὸν δὲ κόκκυγα ἰδόντα καταπετασθῆναι καὶ καθεσθῆναι ἐπὶ τὰ γόνατα αὐτῆς, πεφρικῶτα καὶ βιγῶντα διὰ τὸν χειμῶνα. Τὴν δὲ Ἥραν ἰδοῦσαν αὐτὸν οἰκτιραὶ καὶ περιβαλεῖν τῇ ἀμπυχόνῃ. Τὸν δὲ Δία εὐθέως μεταβαλεῖν τὴν ὄψιν καὶ ἐπιλαβείσθαι τῆς Ἥρας. Τῆς δὲ τὴν μῆξιν παραιτουμένης διὰ τὴν μητέρα, αὐτὸν ὑποσχέσθαι γυναῖκα ταύτην ποιήσασθαι. Καὶ παρ' Ἀργείοις δὲ οἱ μέγιστα τῶν Ἑλλήνων τιμῶσιν τὴν θεόν, τὸ ἀγάλμα τῆς Ἥρας ἐν τῷ ναῷ καθήμενον ἐν θρόνῳ τῇ χειρὶ ἔχει σκῆπτρον, καὶ ἐπ' αὐτῷ τῷ σκῆπτρῳ Κόκκυξ [ἐπικἀθήται].

De nomine Aristotelis plerique dubitaverunt: ita, ne de Wartono loquar, Aristophanes scribendum esse conjiciendi, Prellerus ad Polemon. Perieg. fr. p. 59 Ἀριστοτέλης malebat, C. Müllerus vero cum Grashofio Ἀριστοκλῆς, quod unice probat Rosius. Nec minor est dubitatio de verbis ἐν τῷ περὶ Ἑρμιόνης ἱερῶν, quæ est Toupii et Hemsterhusii emendatio, pro eo quod in codd. legitur ἱερῆ. Cf. Welcker, *Kleine Schriften*, t. V, p. 13. Pro sequenti ἰδιώτερον, pro quo in cod. Florent. ἡ διατριβῆ existare dicitur, Kiesslingius διατριβῆ recepit, unde Grashof. l. l. p. 143 conjecit ἐν τῇ περὶ Ἥρας καὶ Διὸς ἱερῶν διατριβῆ. Erroris causam e compendio ortam indicavit Dübnerus v. cl. in annot. crit. in Schol. ad Theocrit., ed. Didot. p. 161, apud quem et reliqua lectionis varietas enotata est. Cf. *Scholia codicis Ambrosiani 222 in Theocritum* ed. Ziegler, Tubing. 1867, p. 89. Ceterum totus hic locus exstat quoque in Eudociæ Violario, p. 202, omisso tamen auctoris nomine et initio τὸν Δία μυθολογοῦσι. Pro illo deinde : ὅπου νῦν ἐστὶν ἱερὸν Ἥρας τελείας ibi legitur ὅπου τὸ ἱερὸν μετέπιπτα αὐτῆς ἱέρουτο τελείας Ἥρας ἐκπονομασθέν : postea vero simili errore quo Scholiastes Ἐρ-

(ΕΠΙΔΑΥΡΙΟΥΡΟΝ.)

111.

Epidaurus olim nominabatur Epicarus : etenim Cares olim urbem tenuisse sicuti etiam Hermionem refert Aristoteles ; sub reditu vero Heraclidarum cohabitasse cum iis Iones, qui una cum Heraclidis ex tetrapoli Attica in Argolidem venissent.

(HERMIONENSIVM.)

112.

Aristoteles ubi de Hermiones sacris agit, peculiare quiddam de Jovis et Junonis nuptiis narrat. Etenim Jovem fabulatur voluisse cum Junone consuescere simulac eam a reliquis deabus separatam offenderet. Quom vero

invisibilis fieri neque conspici ab ea vellet, in cuculum se mutavit, conseditque in monte, qui olim Thornax vocabatur, nunc appellatur Coccyx. Porro die isto Jovem narrat ingentem excitasse tempestatem ; Junonem autem solem ad montem hunc venientem consedissee eo loco, ubi nunc est fanum Junonis Pronubæ. Tunc cuculum tempestate rigentem et trementem in genua Junonis devolassee ibique consedissee. Junonem misertam veste cum sua texisse. Jovem statim mutata forma Junonem comprehendisse, eique matris causa concubitus deprecanti promissee se uxorem ipsam ducturam esse. Quare apud Argivos, qui præ ceteris Græcis deam hanc colunt, signum Junonis in templo throno insidens manu tenet sceptrum, sceptroque insidet cuculus.

ναξ habet, de quo ita Pausanias II, 36, 2 : Ἔστι δ' οὖν ὁδὸς καὶ ἐς ταύτην τοῦ τε Πρωινὸς μέση, καὶ τοῦ Θόρναιος καλουμένου τὸ ἀρχαῖον. Ἀπὸ δὲ τῆς Διὸς ἐς κόκκυγα τὸν ὄρνιθα ἀλλαγῆς λεγομένης ἐνταῦθα γενέσθαι μετονομασθῆναι τὸ ὄρος φασίν. Ἱερὰ δὲ καὶ ἐς τὸδε ἐπὶ ἀκρων τῶν ὄρων, ἐπὶ μὲν τῷ Κοκκυγίῳ Διός, ἐν δὲ τῷ Πρωίνῳ ἔστιν Ἥρας. De cuculo in sceptro Junonis considenti idem narrat II, 17, 4. Inde perspicitur rem, si ab Aristotele narrata erat (narrari autem potuit eodem plane modo quo a Pausania narrata est, qui hæc adscripsit l. 1.: Τοῦτον τὸν λόγον, καὶ ὅσα εἰκότα εἰρηται περὶ θεῶν, οὐκ ἀποδεχόμενος γράφω, γράφω δὲ οὐδὲν ἥσσον), ad nullum melius librum referri quam ad Hermionensium Politiam. Talem vero ab Aristotele conscriptam fuisse satis manifesto declarant quæ in præcedenti fragmento allata sunt Strabonis verba. Deinde ipsam narrationem antiquissimam et cum urbis origine conjunctam fuisse, immo inde Hermionenses, etsi ridicula etymologia, nomen derivasse, Stephanus Byzant. testatur s. v. : Ἐρμιῶν καὶ Ἐρμιόνη, ἀπὸ τῆς Ἐρμιόνης γενικῆς... ἐκαλεῖτο δὲ καὶ Λακέρεια. Ἐρμιον δὲ ἀπὸ τὸν Δία καὶ τὴν Ἥραν ἐνταῦθα ἀπὸ Κρήτης ἀφικομένους ὀρμισθῆναι, καὶ τροπῇ τοῦ ο εἰς ε, θεν καὶ ἱερὸν Ἥρας παρθένου (immo ταλείας) ἦν ἐν αὐτῇ. Minime igitur cum C. Müllero de Cerere Hermione cogitandum, licet deæ nomen et urbis idem fortasse fuerit. Cf. Hesych. et Phot. s. v., Athen. XIV, p. 624, 655 et Lobeck. *Paralipom. gramm. græc.*, t. I, p. 299. De hujus Cereris sacris apud Hermionenses locutus erat Aristocles quidam, versibus elegiacis quos affert *Ælianus Hist. An. XI, 4*. Cf. C. Mülleri, *Fragm. Hist. t. IV, p. 330*.

HÆLION.

113 (483).

Harpoeration s. v. Ἑλληνοδίαι : Ὑπερίδης ἐν τῷ ὑπὲρ Καλλίπου πρὸς Ἡλείου. Ἀριστοτέλης Ἡλείου Πολιτείας τὸ μὲν πρῶτον φησιν ἕνα κατα-

ELEORUM.

113.

Aristoteles in Eleorum Republica dicit primum quidem unum tantum Hellenodicam Eleos instituisse, postea duos, postremo novem.

114.

Etenim nonnulli Eleam universam Cauconiam appellatam esse dicunt. Itaque Antimachus Epeos et Caucones omnes appellat; alii vero non totam Eleam eos tenuisse volunt, sed bifariam divisos habitasse, alteros ad Mes-

ARISTOTELES. VOL. IV.

στήσαι τοὺς Ἡλείους Ἑλληνοδίκην, χρόνου δὲ διελευσθέντος β', τὸ δὲ τελευταῖον θ'. Eadem Suidas, Aristotelis nomine omisso.

114 (484).

Strabo VIII, p. 345 : Οἱ μὲν γὰρ ἄλην τὴν νῦν Ἡλείαν, ἀπὸ τῆς Μεσσηνίας μέχρι Δύμης, Καυκῶνιαν λεχθῆναι φασίν. Ἀντίμαχος οὖν Ἐπειοὺς καὶ Καύκωνας ἅπαντας προσαγορεύει· τινὲς δὲ ἄλην μὲν μὴ κατασχεῖν αὐτοὺς, δόξα δὲ μεμερισμένους οἰκεῖν, τοὺς μὲν πρὸς τῇ Μεσσηνίᾳ κατὰ τὴν Τριφυλίαν, τοὺς δὲ πρὸς τῇ Δύμῃ κατὰ τὴν Βουπρασίδα καὶ τὴν κοίλην Ἡλιν. Ἀριστοτέλης δ' ἐνταῦθα μάλιστα οἶδεν ἰδρυμένους αὐτοὺς. Καὶ δὴ τοῖς ὑφ' Ὀμήρου λεγομένοις ὁμολογεῖ μᾶλλον ἢ ὑστάτη ἀπόφασις τὸ τε ζητούμενον πρότερον λαμβάνει λύσει.

Inter Homericas quæstiones memorat Strabo, cf. *Odyss. γ, 366* indeque C. Müllerus (fr. 93) ad Ἀπορήματα Ὀμηρικὰ pertinere putabat.

HΠEIPΩTON.

115 (485).

Stephan. Byzant. s. v. Ἀμύνται : Ἔθνος Θεσπρωτικόν, « μένος πνεύοντες Ἀμύνται ». Καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ τῶν Ἠπειρωτῶν Πολιτεία.

Versus particulæ ut Meineke in *Analectis Alexandrinis*, p. 188, et C. Müller. suspicati sunt, Rhiani videntur esse.

ΘΕΤΤΑΔΩΝ.

Vide quæ supra e Photii Bibl. in Sopatri excerptis c. 161 allata sunt, ad Achæorum Politiam fr. 105^b.

116 (486).

Junius Philargyrius in Virgillii Georg. II, 97 : *Sunt et Aminææ : Aminæos ARISTOTELES in Politicis (Politici corr.) hoc scribit Thessalos fuisse, qui suæ regionis vites in Italiam transtulerint, atque illis inde nomen dederint.*

seniam in Triphylia, alteros ad Dymen in Bupraside et in cava Elkde. Aristoteles vero hoc postremo maxime loco eos consedissee novit. Quæ quidem sententia magis convenit cum verbis Homeri, atque sic etiam quod antea quærebatur, jam explicationem invenit.

EPIROTARUM.

115.

Amyntæ populus Thesproticus, Aristoteles in Epirotarum Republica.

Vites Aminæas antiquissimas fuisse tradit Columella de Re rust. III, 9 : *Quum vetustissimas quasque vineas adhuc existimemus Aminæas.* Huc fortasse et Hesychii glossa spectat : Ἄμιναϊὸν δι' ἐνδὸς ν, τὸν οἶνον λέγει· ἡ γὰρ Πευκατρία Ἄμιναία λέγεται. Alia nominis etymologia apud Macrobium legitur Saturnal. III, 20, 6. Ceterum fragmentum potius ad Italicam quandam rempublicam pertinuisse videtur.

117 (487).

Eustath. in Odys. v, 408, p. 1746, 66 : Πανσανίας δὲ φησιν ὅτι Βοιωτοῖς ἐχρησεν ὁ θεός, ἐνθα λευκοὶ κόρακες αὐτοῖς ὀφθῶσιν, ἐκεῖ κατοικεῖν. Ἰδόντες οὖν φησὶ κόρακας πετομένους περὶ τὸν Παγασητικὸν κόλπον, ὡς ἀκακοὶ παῖδες ἐγύψωσαν, ἐκεῖ ᾤκησαν καλέσαντες τὸ χωρίον Κόρακας· ὕστερον δὲ Αἰολεῖς ἐκβαλόντες αὐτοὺς ἐπεμπον ἐκεῖ τοὺς φυγαδευομένους, ὅ ὃ αὐτὸς λέγει καὶ ὅτι Ἀριστοτέλης ἱστορεῖ λοιμοῦ κατασχόντος καὶ κοράκων πολλῶν γενομένων τοὺς ἀνθρώπους θηρεύοντας αὐτοὺς καὶ περικαθαίροντας ἐπαοιδαῖς ἀφίναϊ ζῶντας καὶ ἐπιλέγειν τῷ λοιμῷ· Φεῦ γ' εἰς κόρακας.

Eadem Photius s. v. Ἐς κόρακας, Apostol. VII, 99. In Etymol. Gudian. p. 34, 35 s. v. Ἀπεσκοράκιζεν, plurima corrupta sunt. Priorem proverbii explicationem Zenobius ita dat III, 87 : Ἐς κόρακας. Ἐν Θεσσαλίᾳ τόπος ἐστὶ Κόρακας, ὅπου τοὺς κακούργους ἐβαλλον· ὅθεν ἡ παροιμία. Μένονται δὲ ταύτης Μένανδρος συνεχῶς. Λέγουσι δὲ ὅτι Βοιωτοῖς Ἄρην (cf. O. Müller. *Orchomenos u. die Minyer* p. 385) ποτὶ οἰκοῦσι προεῖρητο ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἐκπεσεῖσθαι τῆς χώρας λευκῶν κοράκων φανέντων. Νεανίσκοι δὲ ποτε μεθυσθέντες καὶ συλλαβόντες κόρακας, γυφώσαντες ἀφῆκαν πέτεσθαι. Ἰδόντες δὲ οἱ Βοιωτοὶ ἐταράχθησαν ὡς τῆς μαντείας λαβούσης τὸ τέλος. Καὶ φοβηθέντες οἱ νεανίσκοι τὸν θόρυβον, φυγόντες ᾤκησάν τινα τόπον ἐν ἐκάλεισαν Κόρακας. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐκβαλόντες τοὺς Βοιωτοὺς οἱ Αἰολεῖς (ita male pro Θεσσαλοῖ) ἔσχον τὴν Ἄρην οἰκίαν οὐσῶν καὶ τοὺς ἀμαρτάνοντας μεθιστᾶσιν εἰς τοὺς Κό-

ρακας καλουμένους. Post hanc explicationem, alia interposita : Οἱ δέ, ὡς τοῦ ζῴου ἀναιδῶς καὶ δυσωωνιστικοῦ τῶν ἀνθρώπων ὄντος, Aristotelis quoque adjecit Suidas. Cf. Schol. Aristoph. *Nubes*, v. 133, Schol. *Clement. Alexandr. t. IV*, p. 97 ed. Klotz.

Fragmentum ad librum περὶ Παροιμιῶν vetulit Müllerus (fr. 280) quem nullum fuisse puto. Ad Politias potius referendum videtur etsi fortasse non ad Thessalorum.

118 (488).

Harpocration s. v. Τετραρχία : Δημοσθένης Φιλιππηκούς (III, § 26). Τεττάρων μερῶν ὄντων τῆς Θετταλίας ἕκαστον μέρος τετράς ἐκαλεῖτο, καθά φησιν Ἑλλάνικος ἐν τοῖς Θετταλικαῖς. Ὄνομα δὲ φησὶ εἶναι ταῖς τετράσι Θετταλιῶτιν, Φθιώτιν, Πελασγητικῶν, Ἑσθιαῖωτιν. Καὶ Ἀριστοτέλης δὲ ἐν τῇ κοινῇ Θετταλῶν Πολιτείᾳ ἐπὶ Ἀλεῖα τοῦ Πυρροῦ διηρησθῆναι φησὶ εἰς ὃ μούρας τὴν Θετταλίαν. Ἐπὶ δὲ οὖν λέγων ὁ Δημοσθένης τὴν τετραρχίαν. Ὅτι δὲ Φίλιππος καθ' ἑκάστην τούτων τῶν μοιρῶν ἀρχοντα κατέστησε δεδηλώκασιν ἄλλοι τε καὶ Θεόπομπος ἐν τῇ μδ.

Eadem Photius et Suidas. De Aleua cui cognomen rufo erat cf. *Plutarch. de Fraterno amore* c. 21.

119 (489).

Schol. A (Vatic.) ad Eurip. *Rhesum* v. 307 (t. I, p. 28, 17 Dind.) : Πολλὰ πελταστῶν τέλη : Πέλτη ἀσπίς ἐστὶν ἴτυν οὐκ ἔχουσα, καθάπερ φησὶν Ἀριστοτέλης ἐν Θεσσαλῶν Πολιτείᾳ γράφων οὕτως· « Διελὼν δὲ τὴν πόλιν Ἀλεῖας ἔταξε κατὰ (ita Pflugk. et Ros. pro και) τὸν κλῆρον παρέχειν ἐκάστους, ἰππίας μὲν τεσσαράκοντα, πελταστάς (cod. δπλίτας quod corr. Cobet. et Pflugk.) δὲ ὄγδοῦντα. Ἦν δὲ ἡ πέλτη ἀσπίς ἴτυν οὐκ ἔχουσα [οὐδ'] ἐπέχαιλος [οὐδὲ βόδς ἄλλ'] αἰγὸς [ἢ οἶδς] δέρματι περιτεταμένη, καὶ τριάκοντα [δπλίτας] οἱ (ita Cobet.

THESSALORUM.

117.

Aristoteles, Pausania teste, narrat peste grassante quum corvi adessent permulti, homines eos cepisse et purgantes incantationibus dimisisse vivos, simulque post dixisse : *Fuge ad corvos.*

118.

Aristoteles in communi Thessalorum Republica sub Aleua qui cognomen rufi habebat Thessaliam in quattuor partes divisam esse ait.

119.

Ἦσθη, clypeus est umbone carens, ut dicit Aristoteles in Thessalorum Republica, ita scribens : « Urbe divisa Aleuas jussit [singulos] secundum censum præbere equites quadraginta, peltastas octoginta. Pelta vero clypeus erat umbone destitutus, noque ære factus, obductus vero non bovina sed caprina sive ovina pelle. Præterea vero triginta qui longam hastam gerebant quæ σχέδιον vocabatur. »

pro ἡ) μακρὸν δόρυ πάντες ἐφόρουσιν ὁ σχέδιον ἐκα-
λεῖτο.

Suppleri hæc debent e Schol. ad Plat. Leges
p. 453 Bekk. : Πόλη ἐστὶν εἶδος ἀσπίδος, ἧς φη-
σιν Ἀριστοτέλης, ἥτις ἴσυν οὐκ ἔχει, οὐδ' ἐστὶν
ἐπιγυαλιος, οὐδὲ βροός, ἀλλ' αἰγὸς δέρματι περιτετα-
μένη : quæ, omisso Aristotelis nomine, exstant
quoque apud Photium s. v. Πελτασταὶ et in
Lexic. Rhet. Seguer. p. 297, 8 ubi tamen, post
αἰγός additur ἡ ὄς, pro quo Eustathius, duobus
in locis eandem descriptionem exhibens, in
Iliad. p. 905, 59 et 911, 64 Rom., veriore
scripturam ἡ οἰός præbet. Cf. præterea Hesych.
s. v. Πόλη, Etym. M. p. 660, 25, Timæus Lex.
Plat. s. v., Schol. Eurip. Alcest. v. 516. Ad eun-
dem Aristotelis locum sine dubio spectat Hesy-
chii glossa : Σχέδιον. Τὸ δόρυ, ὁ μὴ ἀκοντιζέται.
Ἡ τὸ ἀνευκρεπὸς γενόμενον. Ἡ ἐκ τοῦ σύνεργος.

Rosii conjecturæ pro τὴν πόλιν, τὰς πόλεις scri-
bentis, illud obstat, quod vix statui poterit singu-
lis urbibus eundem numerum militum impera-
tum fuisse, ita ut potius de una tantummodo
urbe locutum esse Aristotelem credam. Error
vero fortasse in voce ἐκάστους latet, totusque
locus in hunc modum scriptus erat : Παρέχον
εἰκοσι μὲν ἱππίας, τεσσαράκοντα [δ'] ὀπλίτας, [πελ-
ταστὰς] δὲ ὀγδοήκοντα. Triginta vero qui postea
nominantur item erant peltastæ aliter vero ar-
mati. Ratio numerorum ita jam optime conve-
niet cum simillimo loco qui apud Xenophonem
legitur Hellen. VI, 1, 19 : Ἐπεὶ γὰρ μὴν ἐτά-
γυσαι, διέταξεν ἱππικὸν τε ὅσον ἐκάστη πόλις δυνατὴ
ἦν παρέχον καὶ ὀπλιτικόν. Καὶ ἐγένοντο αὐτῶν ἱππῆες
μὲν σὺν τοῖς συμμαχικοῖς κλειούς ἢ ὀκτακισχίλιοι,
ὀπλίται δὲ ἐλογίσθησαν οὐκ ἐλάττους διαμυρίων, πελ-
ταστικὸν γὰρ μὴν ἱκανὸν πρὸς πάντας ἀνθρώπους ἀντι-
ταχθῆναι. Aliter de loco statuit Prellerus, *Philo-
logus*, t. III, p. 139, qui pro τριάκοντα legi vult
τρὶ ἀκόντια, servata in sequentibus codicum
lectione ἡ.

120 (490).

Athen. XI, p. 499, B : Ἀάγυρον δὲ μέτρον
λέγουσιν εἶναι ὄνομα παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν, ὡς γὰρ καὶ

κοτύλης, χωρεῖν δ' αὐτὸ κοτύλας Ἀττικῆς δώδεκα.
Καὶ ἐν Πάτραις δὲ φασι τοῦτ' εἶναι τὸ μέτρον τὴν λά-
γυρον. Ἀρσενικῶς δὲ εἶρηκε τὸν λάγυρον Νικόστρατος...
Ἀριστοτέλης δ' ἐν τῇ Θετταλῶν Πολιτείᾳ θηλυ-
κῶς λέγεσθαι φησὶν ὑπὸ Θετταλῶν τὴν λάγυρον. Καὶ
Ῥιανός... Οὐδέτερος δὲ Δίφιλος ἐν Ἀδελφοῖς εἶρηκεν.
Cf. Moeris p. 202, 19 Bekk. : Λάγυρος ἀρσενικῶς
Ἀττικοί, θηλυκῶς Ἑλληνες, Pollux X, 72

121 (491).

Ammonius de Differ. voc. p. 147 Valcken.
s. v. Χλαμύς καὶ χλαίνα διαφέρει, καθὼς διὰ πολ-
λῶν ἀπέδειξε Δίδυμος ἐν ὑπομνήματι δευτέρου Ἰλιά-
δος (β, 183). Ἡ μὲν χλαίνα ἥρωικὸν φόρημα, χλα-
μύς δὲ Μακεδονικόν, μετὰ ἐξακόσια ἔτη τῶν ἥρωικῶν
ὀνομασθεῖσα Σαπφοῖ· πρώτη γὰρ μέμνηται τῆς χλα-
μύδος. Διαφέρειν φησὶ καὶ τῶ σχήματι· ἡ μὲν γὰρ
χλαίνα τετράγωνον, φησὶν, ἱμάτιον, ἡ δὲ χλαμύς εἰς
τέλειον (εἰς κύκλον scribend. videtur Rosio, col-
lato Ptolemæo Ascal. apud Valcken. : Ἡ δὲ χλα-
μύς Μακεδόνων ἐστὶν εὐρημα καὶ ἔχει κυκλοτερεῖν τὰ
κάτω) περὶ τὰ κάτω συνήχεται· καὶ τοὺς χρῆσασμένους
πολὸν καὶ ἀπ' ἀλλήλων διεστάναι. Προσάγεται Ἀρι-
στοτέλην, Φύλαρχον, Πολέμωνα εἶναι πολὺ διαφερού-
σιν.

Cf. Pollux X, 124 : Ὀμηρος καὶ τὰ λεπτά (ἱμά-
τια scil.) χλαίνας καλεῖ. Οἱ μέντοι Ἀττικοὶ τὸ
λεπτὸν χλαίνα καὶ τὸ ἱππικὸν χλαμύδα, ὡς Θεττα-
λῶν. Πρώτην δὲ φασι χλαμύδα ὀνομάσαι Σαπφῶ.
Idem VII, 46 : Θετταλικὰς χλαμύδας. Aristotelis
sententiam refert Schol. in II, β, 183 : Χλαίνα ἡ
τετράγωνος, χλαμύς ἡ εἰς ὀξύ λήγουσα. Pro Ἀρι-
στοτέλης legendum esse Ἀρίσταρχος vix recte con-
jecit C. Müller. ad fr. 86. De re cf. Schmidt ad
Didymi fragm. p. 180.

(ΘΗΒΑΙΩΝ.)

122 (492).

Schol. in Dionys. Thrac. Gramm. in Bekk.
Anecd. t. II, p. 783, 1 : Τῶν στοιχείων εὐρέτην
ἄλλοι τε καὶ Ἐφορος ἐν δευτέρῳ Κάδμον φασι. Τῆς
δὲ Φοινίκων εὐρέσεως πρὸς ἡμᾶς Διόσκορον γεγενῆ-
σθαι, ὡς καὶ Ἡρόδοτος ἐν ταῖς Ἱστορίαις (V, 58) καὶ

120.

Aristoteles in Thessalorum Republica τὴν λάγυρον (*mon-
stræ nomen*) feminino genere apud Thessalos dici tra-
dit.

121.

Multum inter se differre chlamam et chlamydem Di-
dymus comprobatur, adductis testimoniis Aristotelis, Phy-
larchi, Polemonis.

(THEBANORUM.)

122.

Literarum inventorem Ephorus libro secundo, alique
Cadmum fuisse dicunt, alii eum Phœnicum inventum ad
nos pertulisse aiunt, ut Herodotus in Historiis et Aristo-
teles. Dicunt enim Phœnices invenisse literas, Cadmum
vero in Græciam attulisse.

Ἀριστοτέλης λέγει. Φασὶ γὰρ οὐκ οὐκίνας μὲν εἶρον τὰ στοιχεῖα, Κάδμος δὲ ἤγαγεν αὐτὰ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Pro τῆς δέ, τοῖς δὲ τῆς conjecit C. Mailer ad fragm. 256, sub titulo libri περί Εἰρημίων qui nullus erat.

Eadem in scholio Anonymi ibid. p. 786, 1 : Τῶν στοιχείων ὁ Κάδμος εὐρετής, ὡς παρὰ Ἐσώρος καὶ Ἀριστοτέλης ἄλλοι δὲ λέγουσιν οὐκ οὐκίνας εἶσιν εἰρημίαι, Κάδμος δὲ ταῦτα διεκόσμησεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Cf. Clemens Alexandr. Strom. I, p. 132 et Suidas s. v. Γράμματα.

Plinius Hist. nat. VII, 57 : *Litteras semper arbitror Assyrius fuisse; sed alii apud Aegyptios a Mercurio, ut Gellius, alii apud Syros repertas volunt. Utique in Graeciam intulisse e Phænice Cadmum sedecim numero. Quibus Trojano bello Palamedem adjecisse hac figura Θ Ξ Φ Χ, totidem post Simonidem melicum Ζ Η Ψ Ω, quorum omnium vis in nostris recognoscitur. Aristoteles decem et octo priscas fuisse Α Β Γ Δ Ε Ζ Ι Κ Λ Μ Ν Ο Π Ρ Σ Τ Υ Φ et duas ab Epicharmo additas Θ Χ quam a Palamede mavult.*

Sedes fragmenti incerta. Ad Thebanorum Rempublicam retulit Rosius ob Cadmum. De eadem re tamen et in Atheniensium Republica mentio fieri poterat, ut ostendunt quae legimus apud Photium et Suidam s. v. Σαμίων ὁ δῆμος : ... ἢ οἱ παρὰ Σαμίοις εὐρέθη πρῶτον τὰ κδ γράμματα ὑπὸ Καλλιστράτου, ὡς Ἀνδρῶν ἐν Τρίποδι· τοὺς δ' Ἀθηναίους ἔπεισε χρῆσθαι τοῖς τῶν Ἰώνων γράμμασιν Ἀρχίνοσ ὁ Ἀθηναῖος ἐπὶ Ἀρχοντος Εὐκλείδου... Περὶ δὲ τοῦ κείσαντος ἱστορεῖ Θέοπομπος. Cf. Harpocration s. v. Ἀττικοῖς γράμμασιν : Δημοσθένης κατὰ Νεαίρας (§ 76) ἀντὶ τοῦ παλαιότη. Τὴν γὰρ τῶν κδ στοιχείων γραμματικὴν εἴη ποτε παρὰ τοῖς Ἰωσιν εὐρεθῆναι. Θεόπομπος δ' ἐν τῇ κε' τῶν Φιλιπικῶν ἐσκευασθῆναι λέγει τὰς πρὸς τὸν βάρβαρον συνθήκας, ὡς οὐ τοῖς Ἀττικοῖς γράμμασιν ἐσηλιτεύσθαι ἀλλὰ τοῖς τῶν Ἰώνων et Grammat. in Bekk. Anecd. p. 461, 13.

123 (493).

Zenobius Prov. VI, 17 : Τί οὐκ ἀπήγξω ἴνα Θήβησιν ἤρωσ γένη : Ταύτης Πλάτων ἐν Μενέ-

123.

Quidni te suspendisti ut Thebis heros fieres? Hujus Plato in Menelao meminit. Referunt enim Thebis mortem qui sibi consciscerent, infames habitos. Idem de Thebanis Aristoteles quoque commemorat, nempe qui sibi manus attulissent, nullo in honore fuisse. Illud itaque « Ut heros fieres, » per euphemismum dictum est.

124.

Sacram cohortem, ut tradunt, Gorgidas primus congregavit... Alii autem dicunt eam ex his conflatum esse

λαρ μένονται. Φασὶ δὲ οὐκ οὐκίνας οἱ Ἰωνοὶ καταρτίνας οὐκίνας ταῖς μεταίχθων. Καὶ Ἀριστοτέλης δὲ φησὶ περὶ Θεβείων τὸ αὐτὸ ταῦτα, οὐκ οὐκίνας ἀποκαλεῖται ἰωνῶν γυναικῶν οὐκ ἔτιμων. Τὸ αὐτὸ ἴνα ἤρωσ γένη κατ' εὐφημισμὸν εἴρηται.

Eadem, Aristotelis mentione omnino, Platarch. Prov. 47. Cf. Photius p. 590, 22. Suidas s. v. Apostol. Prov. XVI, 72. Greg. Cyr. III, 80.

124 (494).

Platarch. Pelopid. c. 18 : Τὸν δ' ἱερὸν λόγον, ὡς φασὶ, συνέταξεν Γοργίδης πρῶτος... Ἔνοι δὲ παρὰ εἰρημίων καὶ ἐραμίων γενέσθαι τὸ σύστημα τοῦτο... Λέγεται δὲ καὶ τὸν Ἰόλων τοῦ Ἡρακλείου ἐραμίων ὄντα κοινῶν τῶν ἄλλων καὶ παρεπισκεῖν. Ἀριστοτέλης δὲ καὶ κατ' αὐτὸν ἐπὶ φησὶν ἐπὶ τοῦ τύπου τοῦ Ἰόλων τὰς κατακτιστάσεις κοινῶν τοὺς ἐραμίων καὶ τοὺς ἐραμίων.

Idem iterum Erotic. c. 17 : Ἡρακλείου δὲ τῶν μὲν ἄλλων ἐρωτικῶν ἔργων ἐστὶν εἰκαῖν διὰ κλῆσιν, Ἰόλων δὲ νομίζοντες ἐραμίων αὐτοῦ γεγονέναι μὴ ὡς οὐκίνας καὶ τιμῶσιν ἐρωτικῶν ἔραμίων τε καὶ τίσεις ἐπὶ τοῦ τύπου παρὰ τῶν ἐραμίων λαμβάνοντες.

Ad dialogum Ἐρωτικὸν inscriptum haec retulit Rosius, nulla satis idonea causa. Illa κατ' οὐκίνας quod in priore loco invenitur, μέχρι νῦν in altero, non infrequentia in Rebuspublicis fuisse videntur. Cf. 89. 137, 155, 158 et Νόημα Τυργῆων, fr. 2.

(IASΕΩΝ.)

125 (495).

Schol. cod. Ven. B et Lips. in Iliad. β, 116 : Ἐξ δεκάδας διακοσμηθεῖν : Ἔθος κλειῶν τῶν δέκα μὴ συνεσθῆναι, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης ἐν Πολιτείαι φησὶν.

Haec ex Iasensium Republica desumpta esse conjecit Grashofius l. I. p. 151, propter Heraclidis Pontici excerptum p. 28, 10 Schneidew. : Ἰασίων : Τοῦτοις οὐκ ἔζη ἐν γάμοις κλειῶν ἐστὶν [τῶν] δέκα καὶ γυναικῶν ἴσων, οὐδὲ γάμους ποιεῖν κλειῶν ἡμερῶν δύο.

qui se mutuo amarent... Ferunt etiam Iolaum Hercolis amasium una cum eo certamina obisse. auxiliūque tulisse amatori. Et Aristoteles sua etiam aetate ait apud sepulcrum Iolai amatores et amasios mutua se fide obligare.

IASSENSIUM.

125.

Mos erat (apud Iasenses) non ultra decem convivio adhibere ut Aristoteles in Rebuspublicis ait.

ΙΘΑΚΗΣΙΩΝ.

126 (496).

Etymol. Magn. p. 144, 22 : Ἀρκείσιος : Ὁ ἦρωσ, δὲ πάππος Ὀδυσσεύς. Παρὰ τὸν ἀρκέσω μείλλοντα Ἀρκείσιος καὶ Ἀρκείσιος. Οὕτως Ἡρωδιανός. Ἀριστοτέλης δὲ ἐν τῇ Ἰθακῆσιων Πολιτείᾳ, τὸν Κεφάλων οἰκοῦντα ἐν ταῖς ἀπ' αὐτοῦ κληθείσαις Κεφαλληνίαις νήσοις ἄπαιδα ἐπιπολὺ ὄντα, ἐρόμενον τὸν θεὸν κελαισθῆναι ᾧ ἂν ἐντύχη θῆλει συγγενέσθαι· παραγενόμενον δὲ εἰς τὴν πατρίδα καὶ δὴ ἐντυχόντα ἄρκτω κατὰ χρησμὸν συγγενέσθαι, τὴν δὲ ἐγκύμονα γενομένην μεταβαλεῖν εἰς γυναῖκα καὶ τεκεῖν παῖδα Ἀρκείσιον, ἀπὸ ἄρκτου.

Eadem Eudocia Viol. p. 394. Cf. Eustath. in Odys. p. 1756, 54, 1961, 15. Brevius rem narrat Joann. Tzetzes in scholiis ad Antehomerica sua p. 34 ed. Schirach : Κεφαλλῆνες λέγονται ἀπὸ Κεφάλου τοῦ Δηιονέως, τοῦ Ἀρκείσιου πατρὸς· κυριεύσας γὰρ τῆς χώρας οὕτως αὐτὴν ὠνόμασε. Τούτῳ τῷ Κεφάλῳ ἄπαιδι ὄντι ἐδόθη χρησμὸς παιδοποιῆσαι μίγντα τῷ ἐντυχόντι θῆλει· δὲ ἄρκτω μίγειν τὸν Ἀρκείσιον ἔτεκεν, ὡς φησὶν Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἰθακῆσιων Πολιτείᾳ. Ex Aristotele quoque in Heraclidis excerptis leguntur p. 27, 10 Schneidew. : Κεφάλῳ μαντευσαμένῳ περὶ παιδῶν ὁ θεὸς εἶπεν, ᾧ ἂν ἐντύχη (θῆλει ins. Coraes) πρῶτον συγγενέσθαι. Τὸν δὲ περιτυχεῖν ἄρκτω καὶ πλησιάζαντα γεννησαί γυναῖκα, ἐξ ἧς τὸν Ἀρκείσιον φερωνύμως ὀνομασθῆναι. Cf. Müller. ad. h. l. t. II, p. 223.

127 (497).

Eustath. in Odys. π, 118 p. 1796, 36 ed. Rom. : Ἰστέον δὲ ὅτι γενεαλογουσί Διὸς μὲν καὶ Εὐρυοδείας Ἀρκείσιον, αὐτοῦ δὲ καὶ Χαλκομεδούσης Λαέρτην, τοῦ δὲ καὶ Ἀντικλείας Ὀδυσσεῖα, οὗ καὶ Πηνελόπης Τηλέμαχον, αὐτοῦ δὲ καὶ Πολυκάστου τῆς Νίστηρος Περόπτολιν, ὡς Ἡσίοδος (fr. 100 Dübn.)

ITHACENSIVM.

126.

Aristoteles in Ithacensium Republica narrat Cephalum in Cephallenis, quæ ab ipso nominantur insulis habitantem, quum diu liberorum expertus esset, consuluisse deum, qui imperasset ei ut cum femina, quæ primum fieret obviam, coiret. Reversus in patriam ursæque obviam factum, ex jussu oraculi cum ea coisse. Hanc autem uterum gerentem in mulierem esse mutatam et genuisse filium, qui ἀπὸ ἄρκτου sive ab ura nominatus sit Arcisius.

127.

Nimirum genealogiam ita constituunt, ut Jovis et Eurymedæ sit filius Arcisius, hujus et Chalcomedusæ Laertes, hujus et Anticliæ Ulysses, hujus et Penelopes Tele-

Τηλέμαχον δ' ἄρ' ἔτικτεν ἰόχωνος Πολυκάστου Νίστηρος· ἐπλοτάτη κούρη Νηληιάδεω, Περσέπολιν μυχθεῖσα διὰ χρυσέην Ἀρροδίτην.

Ἀριστοτέλης δὲ ἐν Ἰθακῆσιων Πολιτείᾳ καὶ Ἑλλάνικος (fr. 141) δὲ Τηλέμαχόν φασὶ Ναυσικάαν γῆμαι τὴν Ἀλκινόου καὶ γεννησαί τὸν Περσέπτολιν. Eadem Eudocia Viol. p. 77 : Ἀριστοτέλης δὲ καὶ Ἑλλάνικος. Dictys Cret. de Bello Trojano VI, 6 : *Neque multo post precibus atque hortatu Ulyssis, Alcinoi filia Nausicaa Telemacho denubit.*

128 (498).

Plutarch. Quæst. græc. c. 14 : Τίνες οἱ παρ' Ἰθακῆσιόις Κολιάδαι καὶ τίς ὁ Φάγιλος; Τῷ Ὀδυσσεῖ μετὰ τὴν μνηστηροφονίαν οἱ ἐπιτήδειοι τῶν τεθνηκότων ἐπανάστησαν, μεταπεμφθεῖς δ' ὑπ' ἀμφοτέρων διαιτητῆς Νεοπτόλεμος ἐδικαίωσε τὸν μὲν Ὀδυσσεῖα μεταναστῆναι καὶ φεύγειν ἐκ τῆς Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου καὶ Ἰθάκης ἐφ' αἵματι, τοὺς δὲ τῶν μνηστήρων ἐταίρους καὶ οἰκείους ἀποφέρειν ποινήν Ὀδυσσεῖ τῶν εἰς τὸν οἶκον ἀδικημάτων καθ' ἕκαστον ἑναυτόν. Αὐτὸς μὲν οὖν εἰς Ἰταλίαν μετέστη, τὴν δὲ ποινήν τῷ υἱεὶ καθιέρωσας, ἀποφέρειν ἐκέλευσε τοὺς Ἰθακῆσιόους ἦν δ' ἄλφιστα, οἶνος, κηρία, ἐλαιον, ἄλες, ἱερῖα πρεσβύτερα φαγίλων. Φάγιλον δὲ φησὶν Ἀριστοτέλης τὸν ἀμνὸν εἶναι. Τοὺς δὲ περὶ Εὐμαίων ἐλευθερώσας δὲ Τηλέμαχος κατέμιξεν εἰς τοὺς πολίτας καὶ τὸ γένος ἐστὶ Κολιαδῶν ἀπ' Εὐμαίου καὶ Βουκολιδῶν ἀπὸ Φιλοίτιου.

Apud Plutarchum Boukoliῶν legitur; mutavit Rosius, collato Eustath. in Iliad. p. 1018, 47 ubi Βουκολίδης. Cf. Hesychii glossa : Φάγιλος : ἀμνός, et Eustath. in Odys. p. 1625, 38 : Ἐνοιὸς δὲ φασὶ, καὶ φαγίλος καλοῦσι (τοὺς ἀμνούς scilicet), ut recte reposuit Nauckius, *Aristoph. Byz. fragm.* p. 107, pro φανυλούς.

machus, hujus et Polycastes Nestoris filia Perseptolis ut Healdus dicit. Aristoteles vero in Ithacensium Republica et Hellenicus Telemachus aiunt Nausicaam duxisse Alcinoi filiam et ex ea genuisse Perseptolin.

128.

Quinam sint apud Ithacenses Coliadae, et quis Phagilus? Adversus Ulysem procorum ab ipso necatorum necessarii seditionem moverunt. Arbitrarius adscitus ab utraque parte Neoptolemus, judicavit debere Ulysem ut sanguine inquinatum exulare Cephalenia, Zacyntho atque Ithaca: socios autem et familiares procorum quotannis pro damno rei familiaris Ulyssis illato, ei pendere mulctam. Itaque Ulysses in Italian commigravit, mulctam filio dedicavit, eique ab Ithacensibus solvi jus-

129 (499).

Plutarch. Quæst. gr. c. 34 : Τίς ὁ βούν εὐεργέτης θύσας; Πλοῖον ὄρωμα περὶ τὴν Ἰθακῆσιαν ληστριῶν, ἐν ᾧ πρεσβύτης ἐτύγγαυε μετὰ κεραμίων ἐχόντων πίτταν. Τούτῳ οὖν κατὰ τύχην προσέσχε πορθμεὺς Ἰθακῆσιος, ὀνόματι Πυρρίας, καὶ τὸν πρεσβύτην ἔρρύσατο, μηδενὸς δεόμενος, ἀλλὰ πεισθεὶς ὑπ' αὐτοῦ καὶ οἰκτείρας· προσέλαβε δὲ καὶ τῶν κεραμίων, τοῦ πρεσβύτου κελύσαντος. Ἀπαλλαγέντων δὲ τῶν ληστῶν, καὶ γενομένης ἀδείας ὁ πρεσβύτης τοῖς κεραμίοις τὸν Πυρρίαν προσαγαγὼν, χρυσίον ἰδεῖσκυεν ἐν αὐτοῖς πολλὸν καὶ ἀργύριον τῇ πίττῃ καταμειγμένον. Ἐξαιφνης οὖν ὁ Πυρρίας πλούσιος γενομένος τὰ τε ἄλλα εὖ περιεῖπε τὸν γέροντα, καὶ βοῦν ἔθυσεν αὐτῷ. Ὅ καὶ παροιμιαζόμενον λέγουσιν· Οὐδεὶς εὐεργέτη βούν ἔθυσεν, ἀλλ' ἢ Πυρρίας.

Ad Aristotelem hæc referenda esse, licet ejus nomen non addatur, optime perspexit Schneidewinus, teste usus Heraclide, in cujus excerptis hæc leguntur, p. 27, 14 : Ἰθακῆσιων... Πορθμεὺς, Πυρίας θυομα, ληστὰς διεπόρθμευσε, πρεσβύτην αἰχμάλωτον καὶ πίτταν· καὶ ὠνεῖται ταῦτα παρὰ τῶν ληστῶν, δεθθέντος τοῦ πρεσβύτου. Ἦν δὲ ἐν τῇ πίττῃ κεκρυμμένον χρυσίον. Πλουτήσας οὖν ἴθασαι λέγεται τῷ πρεσβύτῃ βούν· διὸ καὶ εἰς παροιμίαν ἦλθεν· « Οὐδεὶς πώποτε εὐεργέτη βούν ἔθυσεν ἀλλ' ἢ Πυρίας. »

130 (500).

Tzetzes ad Lycophron. v. 799 : Μάντιν δὲ νεκρὸν (Εὐρυτὰν στέφει λέως) : Ἀριστοτέλης φησὶν ἐν Ἰθακῆσιων Πολιτείᾳ Εὐρυτᾶνας ἔθνος εἶναι τῆς

sit : erat autem farina, vinum, favi mellis, oleum, sal, et victimæ adultiores phagilis. Ceterum Aristoteles *phagilum* ait esse agnum. Porro Eumæum cum suis Telemachus libertate donatum civibus inseruit : estque ab Eumæo Coliadarum gens, a Philætio Bucolidum.

129.

Quis est qui bovem benefactori immolavit? Apud Ithacam in statione erat navis piratica, in eaque senex cum testis picem continentibus. Ad hanc forte fortuna portitor appulit Ithacensis, nomine Pyrrhias, qui senem nullius sui commodi causa, sed precibus et miseratione illius inductus redemit, cadorum etiam nonnullis hortatu ejus emptis. Postquam discessu prædonum data est licentia, senex Pyrrhiam ad fictilia ista adduxit, ostenditque multum auri argentique picis permixtum. Ita Pyrrhias subito ditatus, cum aliis officiis senem coluit, tum bovem ei immolavit. Hinc proverbio dicunt : Nemo benefactori bovem immolavit præter Pyrrhiam.

130.

Aristoteles dicit in Ithacensium Republica Eurytanes

Ἀιτωλίας ὀνομασθέν ἀπὸ Εὐρύτου, παρ' οἷς εἶναι μαντιῶν Ὀδυσσεύς. Τὸ δ' αὐτὸ καὶ Νίκανδρος ἐν Αἰτωλοῖς. Cf. Thucydid. III, 94. Steph. Byz. s. v. et Odys. φ, 32.

131 (501).

Photius p. 525, 21 s. v. Σκυτάλη : Ἐπιστολὴ Ἀακωνικῆ. Ἦν δὲ ἡ σκυτάλη ξύλον ἐξεσμένον ἐπιμακας. Δύο δὲ παρὰ Λακεδαιμονίοις ὑπῆρχον σκυτάλαι· καὶ τὴν μὲν μίαν καταίχον οἱ ἔφοροι τῶν Λακεδαιμονίων, τὴν δὲ ἑτέραν τῷ ἐκπεπομένῳ παρ' αὐτῶν στρατηγῷ παρεῖχον. Καὶ ὅποτε ἐβούλοντό τι ἐπιστεῖλαι αὐτῷ, φέροντες ἱμάτια λευκὸν περιεῖλλον (Rosius e conj. circumliou) τὴν σκυτάλην καὶ ἐπὶ τοῦ ἱμάτιος ἔγραφον, καὶ ἀναλίττοντες παρεῖχον τὸν ἱμάτιον τῷ ἀποφέροντι· Τοῦτο δὲ ἐποίουν ἵνα μὴ μανθάνωσι οἱ ἀποφέροντες τὸ δηλούμενον ἐν αὐτῷ. Ὅ δὲ στρατηγὸς δεχόμενος τὸν ἱμάτιον τῇ ἑαυτοῦ σκυτάλῃ περιεῖπε καὶ ἀνεγίνωσκεν οὕτω τὰ γεγραμμένα. Λέγεται ὡς καὶ ἡ ἐπιστολὴ σκυτάλη καὶ αὐτὸ τὸ ξύλον ἀφ' οὗ καὶ ἡ ἐπιστολὴ. Διοσκουρίδης δὲ ἐν τοῖς περὶ Νομίμων τοῦς δακεῖοντας ἐν Σπάρτῃ διαίρειν σκυτάλην ὡς παρόντων μαρτύρων καὶ γράφειν τὸ συμβόλαιον ἰ ἐκατέρῳ τμήματι, καὶ τὸ μὲν ἐνὶ τῶν μαρτύρων διδόναι, τὸ δὲ δι' ἑαυτοῦ ἔχειν. Ἐχρῶντο δ' αὐτῷ (corrig. αὐτῇ) καὶ ἄλλοι, ὧν Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἰθακῆσιων Πολιτείᾳ μβ'. Eadem Suidas, e quo fortasse scribendum ἀλλοίως, ὡς. Pro μβ' quod in Photii et Suidæ libris legitur, μνημονεύει scripsit Naber, C. Müllerum secutus, ita corrigentem, in Fragm. Hist. gr. t. II, p. 147. Priora e Lacedæmoniorum Republica fluxisse Rosius putat. Ceterum cf. Gellii Noct. Att. XVII, 9, Schol. Ari-

populum esse Ætoliæ, ab Euryto nominatum, apud eoque esse oraculum Ulyssis.

131.

Σκυτάλη. Epistola Laconica. Scytale autem lignum erat politum et oblongum. Duæ vero scytalæ erant apud Lacedæmonios : quarum alteram ephori Lacedæmoniorum retinebant, alteram vero tradebant duci, quem ad bellum emittebant. Quoties igitur aliquid ei mandare vellent, aferebant album lorum, quo scytalen involvebant, et in eo scribebant. Deinde lorum replicantes tabellario tradebant; hoc autem faciebant ne tabellarii scire possent, quid in eo scriptum esset. Dux vero lorum suum accipiens circa suam scytalen circumvolvebat, et ita res in eo scriptas cognoscebat. Dicitur igitur scytale et epistola et ipsum lignum, in quo scripta est epistola. Dioscorides vero in libro de Institutis dicit, feneratorum Spartæ dividere scytalen, duobus testibus præsentibus, et in utraque ejus parte contractum scribere; et alteram quidem uni ex testibus dare, alteram vero sibi reservare. Ue-

stoph. Aves, 1283, Lysistr. 991, Schol. Thucyd. I, 131. Apud Schol. Pind. Olymp. VI, 154 : Ἄλλοι δὲ ὅτι ἐχρῶντο πλατείας σκυτάλαι οἱ Λάκωνες ἐγγράφοντες αὐτῶν (αὐταῖς?) τὰς ἐπιστολάς καὶ ἐγκλείοντες εἰς σκύτινα ἀργεῖα καὶ οὕτω σφραγίζοντες.

ΙΜΕΡΑΙΩΝ.

132 (502).

Pollux IV, 174 et IX, 80, cujus verba jam supra in Agrigentinorum Republica apposuimus.

ΚΕΙΩΝ.

132^a (502^a).

Κείων πολιτεία a Sopatro in Excerptis apud Photium nominatur. Vide supra fr. 105^b. Male Κίων scribitur.

133 (503).

Schol. Theocriti Id. V, 53 : Στασῶ (δὲ κρατῆρα μέγαν λευκοῖο γάλακτος ταῖς νύμφαις, στασῶ δὲ καὶ ἀδίδος ἄλλον ἔλαιον) : Παρόσον ἔλαιον ἐκτίθησι ταῖς νύμφαις· αὐταὶ γὰρ ἐκθρέψασαι τὸν Ἀρισταῖον ἐδίδαξαν τὴν τοῦ ἔλαιου ἐργασίαν καὶ μέλιτος, ὡς φησὶν Ἀριστοτέλης.

Ex Ceorum Republica hæc desumpta esse monstravit Bournot. l. I. p. 269, collatis Heraclidis Excerptis p. 13, 16 : Κείων... Ἀρισταῖον διέφρασι μαθεῖν παρὰ μὲν νυμφῶν τὴν προβάτων καὶ βοῶν ἐπιστήμην, παρὰ δὲ Βρισῶν τὴν μελιττουργίαν· φθορὰς δὲ οὐσης φυτῶν καὶ ζῶων διὰ τὸ λείπειν ἐτησίας. Quæ hic desunt leguntur in Valerii Probi Comm. ad Virg. Georg. I, 14, p. 28, 20 Keil. Rem tetigit Theophrastus de Ventis c. 14 : Εἰ δέ ποτ' ἐξέλιπον καὶ Ἀρισταῖος αὐτοὺς ἀνεκαλέσατο θύσας τὰς ἐν Κέω θυσίας τῷ Δίῳ, καθάπερ μυθολογεύουσιν. Cf. Clem. Alex. Stromat. VI, p. 267 Sylb. : Ἰστοροῦσιν Ἕλληνας ἐκλειπόντων ποτὲ τῶν ἐτησίων ἀνέμων Ἀρισταῖον ἐν Κέω θῦσαι ἰχμαίφῳ Δίῳ· πολλὰ γὰρ ἦν φθορὰ φλογμῶν διαπιπραμένων πάντων καὶ δὴ καὶ τῶν ἀναφύχειν τοὺς καρποὺς ἐιωθότων ἀνέμων μὴ πνεόντων ῥαδίως αὐτοὺς ἀνεκαλέσατο. De mellis

et olei studio Aristæi multi narrant. Ita Schol. in Apollon. Rhod. II, 498 : Ἀρισταῖος δὲ ἐν Κέω εὐρών τὰ μελισσοργικὰ πρῶτος καὶ τὴν τοῦ ἔλαιου κατεργασίαν, καὶ κατακαλεσάμενος τοὺς ἐτησίας Ζεὺς Ἀρισταῖος ἐκλήθη καὶ Ἀπόλλων Ἄγρευς καὶ Νόμιος, Schol. Pind. Pyth. IX, 113, Plin. H. Nat. VII, 57 : *Oleum et trapetas Aristæus Atheniensis, idem mella (invenit)*, Etym. M. p. 213, 55 : Βρίσαι. Νύμφαι οὕτω καλούμεναι ἢ ὅτι βλίσαι, καὶ γὰρ μελισσοργίαν αὐταὶ τὸν Ἀρισταῖον ἐδίδαξαν, τροπὴ τοῦ λείρ· ἢ παρὰ τὸ βρύειν, ὅ ἐστιν ἀνθεῖν τὴν ἔλαιον, ἢ τὴν ἐργασίαν καὶ αὐτὴν ὑπέδειξεν Ἀρισταῖος τὴν διὰ τῆς ἀμβροσίας· ἢ ἀπὸ τοῦ βρῆσαι καὶ κατακαιμῖσαι αὐτὸν καὶ καταβαυκαλίσαι, ὅτι ἐτιθήνουν αὐτόν.

ΚΕΡΚΥΡΑΙΩΝ.

134 (504).

Schol. Laurent. Apollonii Rhod. IV, 983 : Ἥ ἔπο δὴ κείσθαι δρέπανον φάτις : ἡ νῆσος ἡ Κέρκυρα. Αὕτη πρότερον Σχερία ἐκαλεῖτο. Ἀποδίδωσι δὲ τὴν αἰτίαν Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Κερκυραίων Πολιτείᾳ. Φησὶ γὰρ τὴν Δήμητρα φοβουμένην μὴ οἱ ἐκ τῆς ἡπείρου ἐρχόμενοι ποταμοὶ ἡπείρον αὐτὴν ποιήσωσι, δεηθῆναι Ποσειδῶνος ἀποστρέφαι τὰ τῶν ποταμῶν ρεύματα ἐπισχεθέντων οὖν τούτων, ἀντὶ Δρεπάνης Σχερίαν ὀνομασθῆναι. Δρεπάνη δὲ ἐκαλεῖτο διὰ τὴν Δήμητρα αἰτησαμένην δρεπάνην παρ' Ἡφαίστου τοὺς Τίτινας διδάξαι θερίζειν, εἶτα αὐτὴν κρύψαι εἰς τὸ παραθαλάσσιον μέρος τῆς νήσου. Προσκληυζούσης δὲ τῆς θαλάσσης ἐξομοιωθῆναι τὴν θέσιν τῆς γῆς δρεπάνη. Τίμαιος δὲ φησὶν, ἐκ τοῦ δρεπάνου ἢ ἐξέτεμε τοῦ Οὐρανοῦ ἢ τοῦ Κρόνου τὰ αἰδοῖα ὁ Ζεὺς, τοῦτο (γὰρ αὐτοῦ add. e Schol. Florent.) κεκρύφθη.

Priorem tantum partem ad ὀνομασθῆναι usque Steph. Byzant. v. Σχερία : ἡ Φαιακία. Κέκληται, ὡς Ἀριστοτέλης φησὶν, ἀπὸ τοῦ τὴν Δήμητρα φοβουμένην κτε· apud quem pro ἐρχόμενοι, ἐπιχεόμενοι legitur, et ex eo Eustath. in Odys. p. 1521, 35.

bantur autem scytala etiam alio modo, ut Aristoteles in Ithacensium Republica XLII.

CEORUM.

133.

Nymphæ Aristæum educaverunt eumque olearam culturam et mellificium docuerunt, ut dicit Aristoteles.

CORCYRÆORUM.

134.

Coreyra antiquitus Drepane nominabatur, deinde Schemaria. Causam rei tradit Aristoteles in Corcyræorum Re-

publica. Dicit enim Cererem metuentem ne fluviorum Epiroticorum alluvie insula continenti jungeretur, e Nerptuno petiisse, ut fluviorum cursus averteret. Inhibitis igitur (ἐπισχεθέντων) fluviis Drepanem mutato nomine Schemariam appellatam esse. Drepane vero nominabatur propterea, quod Ceres falce a Vulcano petita Titanas metere docuit, deinde autem, quum falcem in maritimo insulæ loco abscondisset, maris affluxu formam insulæ falce assimilata esse.

135 (505).

Schol. Aristoph. Aves 1463 : Κορκυραία : λέγεται τις Κορκυραία μάστιξ. Συνεχῶς δὲ παρὰ Κορκυραίους ἀταξίαι γίνονται· διὰ τὸ στασιάζειν οὖν ἐπεπλάσας παρ' αὐτοῖς ἡ μάστιξ, ὥστε διπλαῖς χρῆσθαι μεγάλας καὶ ἐλεφαντοκόπιους. Ἄλλως. Λέγεται τις Κορκυραία μάστιξ. Φρόνιχος Σατύριος· « Κορκυραία δ' οὐδὲν ἐπιβάλλουσι μάστιγες. » Ὡς καὶ εἰς παροιμίαν ἤδη ἔλθειν. Ἀριστοτέλης δὲ τὸ Κορκυραία μάστιξ λέγων φησὶν οὕτως· « Διο καὶ τὰς κόπας αὐτῶν ἐλεφαντίνας ἐποίησαντο καὶ τῷ μεγέθει περιττάς· ὅθεν ἡ Κορκυραία ἐπεπλάσας μάστιξ καὶ εἰς παροιμίαν ἦλθε. » Ταῦτα δὲ λέγων τύπτει αὐτόν.

Codices Ἀριστοφάνης, quod defendit Nauckius, *Aristoph. Byz. Fragm.*, p. 239. Ἀριστοτέλης bene scriptum invenitur apud Zenobium Prov. IV, 49 et Hesychium v. Κερκυραία μάστιξ : Περιττήν τινα κατασκευὴν εἶχον αἱ Κερκυραῖαι μάστιγες. Οἱ δὲ καὶ διπλαῖς αὐτὰς ἔρασαν εἶναι, εἶχον δὲ ἐλεφαντίνας κόπας καὶ τῷ μεγέθει περιτταὶ ἦσαν. Ὑπερηφάνους γὰρ εὐπραγοῦντας τοὺς Κερκυραίους φησὶν Ἀριστοτέλης γενέσθαι.

Diversa est proverbii explicatio quæ legitur apud Strabonem, *Fragm. Palat.* 3, p. 274 Müller: « Ὅτι ἡ παροιμία, τὸ ἐν Δωδωναίῳ χαλκίῳ ἐντεῦθεν ὠνομάσθη· χαλκίον ἦν ἐν τῷ ἱερῷ ἔχον ὑπερκείμενον ἀνδριάντα, κρατοῦντα μάστιγα χαλκῆν, ἀνάθημα Κερκυραίων· ἡ δὲ μάστιξ ἦν τριπλῆ, ἐλυσιδωτή, ἀπηρητημένους ἔχουσα ἐξ αὐτῆς ἀστραγάλους, οἱ πλήττοντες τὸ χαλκίον συνεχῶς, ὅπότε αἰωροῦντο ὑπὸ τῶν ἀνέμων, μακροὺς ἤχους ἀπειράζοντο, ἕως δὲ μετρῶν πᾶν χρόνον ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἤχου μέχρι τέλους καὶ ἐπὶ τετρακόσια προέλθοι· ὅθεν καὶ ἡ παροιμία ἐλέχθη· Ἡ Κερκυραίων μάστιξ. Quomodo factum sit, ut hic Κερκυραία μάστιξ et Δωδωναῖον χαλκίον commisceantur equidem ignoro, illud vero adji-

ciam nomen Aristotelis male apud Schol. B *Iliad.* π, 233, p. 449, A, 46 Bekk., Eustath. ad *Odys.* p. 1760, 55, Suidam s. v. Δωδωναῖον χαλκίον, Zenobium Prov. VI, 5, Apostolium VI, 42, in alterius proverbii explicatione afferri, pro Aristidis, quem e Polemone sua exscripsisse testatur Stephanus Byz. s. v. Δωδώνη. Cf. Preller. ad Polemonis fragm. p. 59 sq.

KIANΩΝ.

136 (506).

Schol. Apollon. Rhod. I, 1177 : Κιανίδος : Περραστικῶς τὴν Κίον· ἔστι δὲ πόλις Μυσίας ἀπὸ Κίου τοῦ ἀφηγησαμένου τῆς Μιλησίων ἀποικίας, ὡς ἱστορεῖ Ἀριστοτέλης ἐν Κιανῶν Πολιτείᾳ. Κατώκησαν δὲ αὐτὴν πρῶτον Μυσοί, ἔπειτα Κἄρες, τρίτον Μιλήσιοι. Aristotelis nomine omisso, eadem *Etymol. M.* p. 512, 37.

ΚΟΛΟΦΩΝΙΩΝ.

137 (507).

Athenæus XIV, p. 618, E : Ἦν δὲ καὶ ἐπὶ ταῖς αἰώραις τις ἐπ' Ἠριγόνῃ ἦν καὶ ἀλήτιν λέγουσιν ᾤδῃν. Ἀριστοτέλης γοῦν ἐν τῇ Κολοφωνίων Πολιτείᾳ φησὶν· « Ἀπέθανε δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Θεόδωρος ὑστερον βιαίῳ θανάτῳ· λέγεται δὲ γενέσθαι τρυφῶν τις, ὡς ἐκ τῆς ποιήσεως δῆλόν ἐστιν· ἔτι γὰρ καὶ νῦν αἱ γυναῖκες ᾄδουσιν αὐτοῦ μέλη περι τὰς αἰώρας. »

Cf. Pollux IV, 55 : Ἦν δὲ τι καὶ ἀλήτις ᾄσμα ταῖς αἰώραις προσαδόμενον, Θεοδώρου ποίημα τοῦ Κολοφωνίου.

(ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ.)

138 (508).

Diogen. Laertius I, 98 : Οὔτος (ὁ Περιάνδρος

135.

Dicitur scutica quædam Corcyraea. Nimirum quum continuæ apud Corcyraeos seditiones essent, scuticæ usus apud eos invaluit, adeo ut duplices et permagnas eburneisque manubriis instructas usurparent. *Aliter.* Dicitur scutica quædam Corcyraea... Aristoteles proverbiale illud Corcyraea scutica commemorans ait : « Quapropter etiam eburneis manubriis instruxerunt eas eximieque fecerunt magnitudinis. Unde Corcyraea scutica invaluit et in proverbium abiit. Corcyraei ob prosperitatem superbiebant ut Aristoteles ait.

CIANORUM.

136.

Cios, urbs Mysiae, nomen habet a Cio, qui Milesiorum coloniam eo deduxit, uti tradit Aristoteles in Cianorum

Republica. Incoluere eam primum Mysi, deinde Cares, tertii Milesii.

COLOPHONIORUM.

137.

Erat etiam cantilena aliqua quam Aletam vocant et Oscillorum festis diebus canunt in honorem Erigonæ. Aristoteles in Colophoniorum Republica ait : « Mortuus vero est deinde ipse etiam Theodorus morte violenta. Dicitur autem fuisse homo luxuriæ indulgens, quod etiam ex carminibus ejus patet. Nam etiamnum mulieres carmina ejus canunt Oscillorum festis diebus. »

(CORINTHIORUM.)

138.

Periander primus satellites habuit et rempublicam in

scil.) πρῶτος δορυφόρος ἔσχε καὶ τὴν ἀρχὴν εἰς τυραννίδα μετέστησε καὶ οὐκ εἶα ἐν ἄστει ζῆν τοὺς βουλομένους, καθά φησιν Ἐφορος καὶ Ἀριστοτέλης.

Hæc, licet similia legantur in Aristotelis Politic. V, c. 9 § 2, ex opere de Rebuspublicis ducta esse docent Excerpta Heraclidis, quæ ad verba consentiunt, p. 11, 8: Κορινθίων ... Περιάνδρος δὲ πρῶτος μετέστησε τὴν ἀρχὴν δορυφόρους ἔχων, καὶ οὐκ ἐπιτρέπων ἐν ἄστει ζῆν, ἔτι δὲ δούλων κτήσεις, καὶ τρυφὴν θλῶς περιαιρῶν. Μάτριος δὲ ἦν ἐν ἄλλοις, τῶν τε μηδένα τέλος πράσσειν ἀρκεῖσθαι τε τοῖς ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς καὶ τῶν λιμένων. Καὶ τῶν μῆτε ἀδικος μῆτε ὑβριστῆς εἶναι, μισοπόνηρος δὲ τὰς προαγωγὰς πάσας κατεπόντισα. Βουλὴν δὲ ἐπ' ἐσχάτων κατέστησεν, οἱ οὐκ ἐφίεσαν δαπανᾶν πλέον ἢ κατὰ τὰς προσόδους. (Cf. Nicol. Damasc. fragm. 59 Müller: Καὶ δορυφόρους εἶχε τριακοσίους. Ἐκώλυε τε τοὺς πολλὰς δούλους κτᾶσθαι καὶ σχολῆν ἄγειν, ἀεὶ τινα αὐτοῖς ἔργα ἐξευρίσκων.

139 (509).

Diogen. Laert. I, 99 : Σωτίων δὲ καὶ Ἡρακλείδης καὶ Παμφίλη ἐν τῷ πέμπτῳ τῶν Ἰσομνημάτων δύο φασὶ Περιάνδρους γεγονέναι, τὸν μὲν τύραννον, τὸν δὲ σοφὸν καὶ Ἀμβρακιώτην. Τοῦτο καὶ Νεάνθης φησὶν ὁ Κυζικηνὸς ἀνεψιὸς τε εἶναι ἀλλήλοισ. Καὶ Ἀριστοτέλης μὲν τὸν Κορινθιὸν φησὶν εἶναι τὸν σοφόν, Πλάτων δὲ οὐ φησὶ.

Nicol. Damasc. fr. 59 : Φασὶ δὲ τινες αὐτὸν καὶ τῶν ἑπτὰ σοφῶν γεγονέναι· τὸ δ' οὐκ ἔστιν. Cf. Clem. Alex. Strom. I, 14, 59, p. 129 Sylb., Suidas s. v., Platon. Protagor. p. 343, A, Diog. Laert. I, 41, 108.

(ΚΡΗΤΩΝ.)

140 (510).

Schol. Theocrit. XIII, 9 : Ὅσα μαθῶν ἀγαθὸς καὶ αἰδιδίμος αὐτὸς ἔγεντο (scil. Ἡρακλῆς) : Ἀριστοτέλης φησὶν ὑπὸ Πάδαμάνθου παιδευσθῆναι τὸν Ἡρακλέα. Ἡρόδωρος δὲ ὑπὸ τῶν βουκόλων Ἀμφιτρύωνος, τινὰς δὲ ὑπὸ Χείρωνος καὶ Θεστιάδου. Codex Ambrosianus 222 habet Ἀριστοφάνης, cf. Zie-

gler, Scholia in Theocrit. cod. Ambr., Tub. 1867, p. 79.

Ad Cretensium Rempubicam hoc fragmentum referendum esse videtur, ob ea quæ Apollodorus Biblioth. II, 4, 9, 2 s. narrat.

141 (511).

Schol. Pindari Pyth. II, 127 : Τὸ Καστόρειον δ' ἐν Αἰολίδεσσι χορδαῖς... Διέλκεται δὲ ἡ τῆς πυρρήχης ὄρχησις, πρὸς ἣν τὰ ὑπορχήματα ἐγράφησαν. Ἐνιοὶ μὲν οὖν φασὶ πρῶτον Κουρήτας τὴν ἔνοπλον ὄρχησασθαι ὄρχησιν, αὐθις δὲ Πύρριχον Κρήτα συντάξασθαι, Θάληταν δὲ πρῶτον τὰ εἰς αὐτὴν ὑπορχήματα· Σωσίβιος δὲ τὰ ὑπορχηματικά μελῆ πάντα Κρητικά λέγεσθαι· ἔνιοι δὲ οὐκ ἀπὸ Πυρρήχου τοῦ Κρητῆ τὴν πυρρήχην ὀνομάσθαι, ἀλλ' ἀπὸ Πύρρου τοῦ Ἀχιλλέως παιδὸς ἐν τοῖς ἔπλοις ὄρχησαμένου ἐν τῇ κατὰ Εὐρυπύλου τοῦ Τηλέφου νίκῃ. Ἀριστοτέλης δὲ πρῶτον Ἀχιλλέα ἐπὶ τῇ τοῦ Πατρόκλου πυρρῆ τῇ πυρρήχῃ φησὶ κερρῆσθαι, ἣν παρὰ Κυπρίοις φησὶ πρύλιν λέγεσθαι, ὥστε παρὰ τὴν πυρρῆ τῆς πυρρήχης τὸ ὄνομα θέσθαι.

Cum prioribus cf. Strabo X, p. 480. Pro Κυπρίοις, corrigendum esse Κρησί, ostendit Eustathius ad II, μ, 77, p. 893 : Πρυλλές δὲ οἱ ἐν μάχῃ περὶ κατὰ γλώσσαν Γορτυνίων, ὡς φασὶν οἱ παλαιοί, cf. Schol. Victor. ad eund. loc. πρυλλές : οὕτως Γορτύνιοι.

Schol. Victor. ad II, ψ, 130, p. 608, 11 Bekk. : Χαλκὸν ζώννυσθαι : Ἀριστοτέλης φησὶ τοὺς πρύλλεις Ἀχιλλέως. Τοὺς δὲ Ἀχαιοὺς τὸν νόμον εἰς Κρήτην κομίσαι· τῶν γὰρ βασιλέων κηδευομένων αὐτὸς προηγείται πυρρήχων ὁ στρατός. Marius Plotius de Metris p. 2624 Putsch. : *Pyrrhichius pes e duabus brevibus constat temporum duum, ut herus. Qui a pyrrica lus genere nomen accepit, quia hoc sono milites usi ab armis per ludum, ut ille ait, ciebant simulacra pugnatum. Ipsa tamen pyrrica dicta est a Pyrrho Cydonio, qui primus Cretenses sub armis saltare ad hujus pedis sonum instituit. Alii a Pyrrho Achillis filio, quem dicunt primum in tumulo patris sui armatum honoris gratia salta-*

tyrannidem mutavit, neque in urbe habitare plebem permisit, ut dicunt Ephorus et Aristoteles.

139.

Sotion atque Heraclides et Pamphila in quinto Commentariorum duos alunt fuisse Periandros, tyrannum alterum, alterum vero sapientem, eumque Ambracioten. Idem Neanthes quoque Cyzicenus dicit, addens patruelēs sibi invicem fuisse. Porro Aristoteles Corinthium asserit fuisse sapientem, Plato negat.

(CRETENSIVM.)

140.

Aristoteles dicit Herculem a Rhadamantho educatum esse.

141.

Aristoteles dicit primum Achillem ad Patroclis rogum pyrrhiche usum esse, quam saltationem Cyprisi (immo Cretensibus) prylin appellari ait. Pyrrhicham vero nominatam esse a pyra sive rogo.

visse. Aristoteles autem Achillem ait hujus lus inventorem fuisse. Quibusdam placet ab ardore, id est a velocitate, sui soni nomen accerpisse hunc pedem, ἀπὸ τοῦ πυρός, id est a flamma, et per hoc a velocitate. Cf. Hesych. s. v. Πυρρίχτειν : Τὴν ἐνόπλιον ὀρχησιν καὶ σύντονον πυρρίχτην ἔλεγον, οἱ μὲν ἀπὸ Πυρρίχτου τοῦ Κρητός, οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ διάπυρον εἶναι, οἱ δὲ ἀπὸ Πύρρου τοῦ Ἀχιλλέως· ἐφησθέντα γὰρ τῷ Εὐρυκύλου φόνῳ ὀρχήσασθαι φησιν Ἀρχιλόγος, θένει καὶ ὁ πυρρίχιος ποῦς ὠνομάσθη, Etym. M. 699, 1, Etym. Gud. p. 488, 38, Eustath. in Iliad. p. 1078, in Odys. p. 1697. Nicol. Damasc. fr. 115 Müll.: Τὴν ἐνόπλιον πυρρίχτην ἐκπονοῦντες, ἦντινα πρῶτος εἶρε Πύρριχος Κυθωνιάτης Κρης τὸ γένος.

(ΚΡΟΤΩΝΙΑΤΩΝ.)

142 (512).

Schol. Theocrit. IV, 6 : Μῶλων : Τὸν Κροτωνιάτην Μῶλωνα φησιν, ὃν καὶ Ἀριστοτέλης πολυφάγον φησί· λέγουσι δὲ αὐτὸν εἶναι καὶ ἀνδρείον. Κατεβρώθη δὲ οὗτος ὑπὸ θηρίων ἢ κυνῶν· ἐλθὼν γὰρ εἰς ὄρος καὶ εὐρών τινος δένδρον σχίζοντας, σπῆνα δὲ βαλόντας ἐν μέσῳ τοῦ ξύλου, θέλων αὐτὸς ἐκβαλεῖν τὸν σπῆνα ἐκρατήθη ἐκεῖ καὶ οὕτως ἐτελεύτησε.

Eadem Eudocia Viol. p. 291 e Scholiis. Cf. Pausan. VI, 14.

(ΚΥΘΗΡΙΩΝ.)

143 (513).

Stephan. Byz. s. v. Κύθηρα : Νῆσος πόλιν διώμιονμον ἔχουσα πρὸς τῇ Κρήτῃ, ἀπὸ Κυθήρου τοῦ Φοίνικος. Ἐκαλεῖτο δὲ Πορφύρουσα διὰ τὸ κάλλος τῶν περὶ αὐτὴν πορφυρῶν, ὡς Ἀριστοτέλης.

Τῶν περὶ αὐτῶν πορφυρῶν emendatio est Meinekii, pro τὸ περὶ vel παρὰ τῶν πορφ., ut in codd. legitur. Eustathius, qui eadem e Stephano habet in II. p. 80, 36 : Διὰ τὸ κάλλιστας φέρειν πορφύρας, cf. idem in II. p. 1024, 17 et in Dionys. Perieg.

(CROTONIATARUM.)

142.

Milonem Crotoniatam Aristoteles quoque voracem fuisse dicit.

(CYTHERIORUM.)

143.

Cythera, insula urbem habens ejusdem nominis non procul Cretam versus, a Cythero Phoenice. Appellabatur autem Porphyryssa ob pulchritudinem ostrorum (τῶν πορφυρῶν), ut ait Aristoteles.

198. Plin. Hist. Nat. IV, 19, 56 : *Cythera cum oppido, antea Porphyris appellata. Cf. Steph. Byz. v. Νίσυρος et de Cytheriis Heraclidis Excerpta c. 24. Ad eandem Rempublicam referenda fortasse est glossa apud Hesychium : Κυθηρο[δίκης] ἀρχὴ τις τὰ ξενικά διοικοῦσα, quanquam et ad Thucydidem IV, 53 pertinere potest.*

ΚΥΘΝΙΩΝ.

144 (514).

Harpocration s. v. Κύθνιοι : Δημοσθένης ἐν τῷ περὶ Συντάξεως (§ 34). Κύθνος μία τῶν Κυκλάδων νήσων, ὡς Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Κυθνίῳ Πολιτεία.

Supplenda hæc videntur e Stephano Byz. s. v. Κύθνος· νῆσος πρὸς τῇ Δρουσιδί τῶν Κυκλάδων, ἀπὸ Κύθνου κτίσαντος. Ἐκαλεῖτο δὲ καὶ Ὀριώσσα καὶ Δρουσις.

145 (515).

Zenob. Prov. IV, 83 : Κυθνώλεις συμφοραί : Τοῦτο εἰς παροιμίαν ἦλθε διὰ τὰ Κυθνίους συμβάντα. Φησὶ γὰρ Ἀριστοτέλης οὕτω κακῶς αὐτοὺς διατεθῆναι ὑπὸ Ἀμφιτρώωνος, ὥστε τὰς μεγάλας συμφοράς κυθνώλεις καλεῖσθαι.

Similiter Hesychius s. v. Κυθνώλης : ἐξώλης. Ἔνοι δὲ πεποιῆσθαι τὴν λέξιν φασιν ἀπὸ Κύθνου τῆς νήσου· ἀπολέσθαι γὰρ αὐτὴν ὑπὸ Ἀμφιτρώωνος. Aliter Helladius in Chrestom. apud Photium Biblioth. p. 533, 14 Bekk. : Ὅτι τὸ Κυθνώλης διὰ τοῦ λ γράφουσιν, ἀλλ' οὐ διὰ τοῦ δ, Ἄργους γὰρ ἦν χωρίον τι καλούμενον Κύθνιον, οὗ τοὺς ἀνδρας ποτὲ Ἀμφιτρώων ἀνεῖλε πάντας πλὴν ὀλίγων πάνυ.

ΚΥΜΑΙΩΝ.

146 (516).

Schol. ABI Euripid. Medea v. 19, t. IV, p. 8, 25 Dind. : Κρέοντος παῖδ' ὃς αἰσυμνᾷ χθονός : Αἰσυμνᾷ ἡγείται καὶ ἀρχεῖ : Ἰδίως δὲ φησιν Ἀριστο-

CYTHNIORUM.

144.

Cythna una ex Cycladibus, ut Aristoteles ait in Cythniorum Republica.

145.

Κυθνώλεις συμφοραί (Cythniæ calamitates). Hoc in proverbium abiit, propter ea quæ Cythniis acciderunt. Dicit enim Aristoteles tam male eos tractatos ab Amphitryone esse, ut magnæ calamitates Cythniæ vocarentur.

CYMEORUM.

146.

Αἰσυμνᾷ id est imperat et regnat. Proprio autem modo

τέλης ὑπὸ [τῶν] Κυμαίων αἰσυνήτην τὸν ἀρχοντα λέγεσθαι.

Ex Scholiaste sua habere videtur auctor Etym. M. p. 39, 15. Paulo aliter Argument. Sophocl. Œdip. Tyr. : "Ὅτι δὲ νεώτερος τὸ τοῦ τυράννου ὄνομα ἦν· οὔτε γὰρ Ὀμηρος οὔτε Ἡρόδοτος οὔτε ἄλλος οὐδεὶς τῶν καλαίων τυράννων ἐν τοῖς ποιήμασιν ὀνομάζει· ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἐν Κυμαίων Πολιτείᾳ τοὺς τυράννους φησὶ τὸ πρότερον αἰσυνήτας προσαγορεύεσθαι. Εὐφημότερόν γ' ἐκεῖνο τοῦνομα, cum quo ad verbum consentit Suidas s. v. Τύραννος. Ad Politicā hæc potius spectare videntur ubi legitur III, 9, § 5 : Δύο μὲν οὖν εἶδη ταῦτα μοναρχίας· ἕτερον δ' ἕπερ ἦν ἐν τοῖς ἀρχαίοις Ἑλληνισιν, οὗς καλοῦσιν αἰσυνήτας.

147 (517).

Etymo. Magn. 199, 4 s. v. Βλάξ ... Εἰς δὲ τὸ Λεξικὸν τὸ ῥητορικὸν εἶρον ἐγὼ εἰρῆσθαι τὴν λέξιν ἀπὸ ἰχθύος τινὸς ὀμοίου εἰλοῦρα, ἀχρήστου δὲ οὕτως ὡς μηδὲ κύνα αὐτῷ χρῆσθαι ... Οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ πρὸς τῇ Κύμῃ χωρίου τῆς Βλακείας, οὗ μὲνηται καὶ Ἀριστοτέλης. Καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ δὲ τέλος τι βλακενόμεον κτῆ.

Cf. Suidas et Apostolius IV, 99 s. v. Βλακὸς ἀχρηστότερος et omisso nomine Aristotelis Schol. Platon. Politic. p. 373 Bekk. et Schol. Luciani Dial. mortuor. p. 76 Jacobitz.

ΚΥΠΡΙΩΝ.

148 (518).

Harpocration s. v. Ἀνακτες καὶ ἀνασσαί : Οἱ μὲν υἱοὶ τοῦ βασιλέως καὶ οἱ ἀδελφοὶ καλοῦνται ἀνακτες, αἱ δὲ ἀδελφαὶ καὶ γυναῖκες ἀνασσαί· Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Κυπρίων Πολιτείᾳ.

Cod. E. Ἀρ. ἐν τῇ Κ. π. φησὶ : « Καλοῦνται — ἀνασσαί. » Eadem Suidas. Cf. Clearchus apud

Cymæi αἰσυνήτην summum magistratum vocant, teste Aristotele.

Aristoteles in Cymæorum Republica dicit tyrannos olim αἰσυνήτας appellatos esse, quoniam id nomen honestius.

147.

Blace ineptior dici nonnulli putant a Blace, loco prope Cumam sito, cuius meminit etiam Aristoteles.

CYPRIORUM.

148.

Fili regis et fratres appellantur ἀνακτες, sorores et uxores ἀνασσαί. Aristoteles in Cypriorum Republica.

149.

Nicoelis Cyprii pater cui admonitiones scripsit Athe-

Athenæum VI p. 256, A et Eustath. ad Iliad. p. 947, 50 Rom.

149 (519).

Pollux II, 95 : Ὁ δὲ Νικακλῆος τοῦ Κυπρίου πατὴρ, ᾧ τὰς παραιτήσεις ὁ Ἀθηναῖος σοφιστῆς (sc. Isocrates) ἔγραψεν, τὸ μὲν ὄνομα αὐτοῦ Τίμαρχος ἦν, διστοίχους δ' εἶχεν ἀρα τῶ Ἀριστοτέλους λόγῳ τοὺς δόδοντας, κατὰ δὲ τὴν Ἴωνος τοῦ Χίου δόξαν τριστοίχους Ἡρακλῆς.

Ex Polluce (quem citat v. 955, Ἰούλιος) Tzetzes Chiliad. III, 961 :

Τίμαρχον τὸν πατέρα δὲ Κυπρίου Νικακλῆος Ἀριστοτέλης γέγραψε διστοιχον τοῖς δόδοσιν.

Eadem Plinius Hist. Nat. XI, 63 : *Timarchus Nicoclis filius Paphii duos ordines habuit mazillarum. Frater ejus non mutavit primores ideoque prætrivit.*

KYPHNAIΩN.

150 (520).

Schol. Aristoph. Pluti 925 : Καὶ τὸ Βάττου σίλφιον : Βάττος Κυρήνην ἐκτίσεν ἔλθων ἀπὸ Θήρας τῆς κατὰ Κρήτην νήσου· ὃν τιμήσαντας Λίβυες ἐχάρισαντο αὐτῷ τὸ κάλλιστον τῶν λαχάνων τὸ σίλφιον καὶ ἐν νομίσματι (νομίσμασιν habet Eudocia Viol. p. 92, quæ hoc schol. exscripsit) αὐτὸν ἐχάραξαν, τῇ μὲν βασιλείᾳ, τῇ δὲ σίλφιον παρὰ τῆς πόλεως δεχόμενον, ὡς Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Κυρηναίων Πολιτείᾳ. Ἔνθεν καὶ ἡ παροιμία ἐπὶ τῶν διαφόρους καὶ ἐξόχους τιμὰς δεχομένων. — Ἄλλως. Σίλφιον βοτάνη πολυτίμητος· ἡ δὲ αἰτία τοιαύτη ἐστὶ. Βάττος δὲ καὶ Ἀριστοτέλης πόλιν ἐν Λιβύῃ Κυρήνην ἐκτίσεν κατὰ τὸν δοθέντα αὐτῷ παρὰ τοῦ Ἀπόλλωνος χρησμόν. Καὶ οἱ πολῖται οἱ Κυρηναῖοι ἀνταπόδοσιν τῆς εὐερ-

niensis sophistes, nomen illi erat Timarcho, ut Aristoteles tradit, duplicem ordinem maxillarum habuit.

CYRENÆORUM.

150.

Battus a Thera, quæ insula e regione Cretæ sita est, profectus Cyrenas condidit. Quem quum in honore Libyæ haberent, gratificati ei sunt pulcherrimum olerum, silphium, atque imaginem Battii in nummo expresserunt altera manu potestatem regiam, altera silphium ab urbe accipientem, ut Aristoteles tradit in Cyrenæorum Republica. Hinc etiam proverbium de iis quibus eximii et insignes honores habeantur, usurpari solet.

γείας βουλόμενοι χάρισασθαι τῷ βασιλεῖ ἐποίησαν (εἰκόνα· ὡς δὲ τινες add. Eudoc.) δακτύλιον, ἐν ᾧ ἡ πόλις αὐτῶν προσφέρει τῷ βασιλεῖ τὸ σίλφιον. Καὶ τὸ φύλλον δὲ αὐτοῦ καὶ ὁ καρπὸς καὶ ὁ κλάδος καὶ ὁ ὄπδος καὶ ἀπλῶς τὸ πᾶν αὐτοῦ πολλῆς τιμῆς ἀξίον ἐστίν. Καὶ οἱ Ἀμπελιῶται δὲ ἔθνος Λιθύης εἰς Δελφοὺς ἀνέθεσαν καυλὸν σιλφίου, ὡς φησὶν Ἀλεξανδρίδης. Cf. Suidas s. v. Βάττου σίλφιον· ἐπὶ τῶν σπανίους τιμὰς λαμβανόντων· οἱ γὰρ Κυρηναῖοι ἐνὶ τῶν Βάττων ἐξαίρετον ἔδωσαν τὸ σίλφιον καὶ τοῦ νομίσματος ἐπὶ μὲν θατέρου Ἀμμωνία, ἐπὶ δὲ θατέρου σίλφιον ἐτύπωσαν· οἱ δὲ ἐπὶ Λιθύης Ἀμπελιῶται εἰς Δελφοὺς ἀνέθεσαν καυλὸν σιλφίου, cum quo faciunt Apostol. Prov. IV, 76, App. Prov. I, 5r, Macarius II, 71. Paulo aliter Hesychius s. v. Βάττου σίλφιον· παροιμία ἐπὶ τῶν τὰς ὑπερβαλλούσας τιμὰς εὐρισκομένων. Μετενήνεται δὲ ἀπὸ τοῦ τοῦ Κυρηναίους ἐνὶ τῶν Βαττιαδῶν μεταδοῦναι ἐξαίρετον τὸ σίλφιον, ὃ ἐκτέμνηται παρ' αὐτοῖς, ὥστε καὶ ἐν τῷ νομίσματι ἔπου μὲν Ἀμμωνία ἔπου δὲ σίλφιον ἐγκαχάραχθαι. Priora tantummodo Lex. Rhet. Seguer. p. 224, 30.

Cum altero Aristophanis Scholiaste conjungendus est Georgius Syncellus Chronograph. t. I, p. 400, 16 Dindorf. : Θηβαῖοι Κυρήνην ὄκισαν κατὰ χρησμόν· οἰκιστὴς δὲ αὐτῆς Βάττος, ὃ καὶ Ἀριστοτέλης, unde illud perspicitur in Schol. Aristoph. non cum edit. Ald. legendum esse ὡς Ἀριστοτέλης. Ceterum apud Syncellum, pro Θηβαῖοι corrigendum est Θηραῖοι. Cf. Schneidewin. in Heraclid. Pont. p. 59 sq., Spanhem. Not. in Callimachi Hymn. in Apollin. v. 76, R. Bochette *Histoire des colonies grecques*, t. III, p. 259 sqq. Ab hoc Batto sive Aristotele diversus est Aristoteles Cyrenæus de quo loquitur Clemens Alexandr. Stromat. III, p. 192 Sylb., cui vero minime tribuendum erit, ut C. Müllerus volebat l. l. fr. 207, quod in Etymol. M. p. 33, 3 legitur : Αἰθῆρ, παρὰ τὸ αἰεθῆν κυκλοφορικῶς, φησὶν Ἀριστοτέλης περὶ Κυρηναίων. Illud Κυρηναίων falso pro Κόσμου scriptum esse optimo jure conjecit Kulenkampius, quum in

libro de Mundo c. 2 (t. III, p. 628, 26) iisiem præne verbis dicitur : Οὐρανοῦ δὲ καὶ ἀστρων οὐσίαν μὲν αἰθέρα καλούμεν ... διὰ τὸ αἰεθῆν κυκλοφορομένην. Cf. de Cælo I, 3.

151 (521).

Pollux IX, 60 et 62 : Ἡ μέντοι δραχμὴ εἶγεν ὀβολοὺς ἕξ... Ἦν δὲ οὐ δραχμὴ νόμισμα μόνον, ἀλλὰ καὶ πεντηκοντάδραχμον καὶ πεντάδραχμον παρὰ Κυρηναίους καὶ τετράδραχμον ἐκαλεῖτο καὶ τριδραχμον καὶ δίδραχμον. Τὸ παλαιὸν δὲ τοῦτ' ἦν Ἀθηναίους νόμισμα καὶ ἐκαλεῖτο βοῦς ... ἦν μέντοι, ὡς Ἀριστοτέλης φησὶν, ἐν Κυρήνῃ καὶ τετραστάτηρον καὶ στατήρ καὶ ἡμιστάτηρον χρυσαῖα νομίσματα.

152 (522).

Hesychius s. v. Ἀμμοῦς : ὁ Ζεὺς Ἀριστοτέλης. In Hesychii codice Ἀριστό, superscripto τλ, legitur, quod librarii errore pro Herodoti nomen poni potuisse, apud quem hæc forma exstat II, 42, suspicatur Rosius. Cf. Plutarch. de Isid. c. 9.

153 (523).

Antigon. Mirabil. c. 144 : Τῶν δ' ἐν Ἀμμωνίᾳ κρηνῶν λέγειν (φησὶ Καλλιμάχος cf. Antig. c. 129) Ἀριστοτέλῃ, ὅτι τὴν μὲν Ἡλίου γε νομιζομένην μέσων μὲν νυκτῶν καὶ μεσημβρίας γίνεσθαι θερμὴν, ἔωθεν δὲ καὶ δειλῆς καθάπεραι κρύσταλλον, ἡ δ' ἄλλη διότι καταβαίνοντος μὲν ἡλίου πηγγύσει, ἐπὶ δυσμακῆ δ' ἰόντος ἵσταται.

Sotion c. 19 : Ἀριστοτέλης Ἀμμωνίος κρήνην εἶναι φησὶν, ἥς τὸ μὲν ὕδωρ μεσημβρίας καὶ μεσονυκτίου γίνεσθαι θερμὸν, ὃν φύσει ψυχρότατον. Plinius Hist. Nat. II, 106 : *Jovis Hammonis stagnum interdiu frigidum noctibus fervet. In Troglodytis fons Solis appellatur dulcis et circa meridiem maxime frigidus, mox paulatim tepescens ad noctis media fervore et amaritudine infestatur.*

ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ.

154 (524).

Schol. Pindari Isthm. VI, 18 : Ἡ Δωριδ'

151.

Drachma vero continebat obolos sex... Non autem drachma modo nummi nomen erat sed et pentecontadrachma et pentadrachma apud Cyrenæos et tetradrachma dicebatur et tridrachma et didrachma. Velus autem erat Atheniensium nummus *bos* appellatus... Erat vero, ut Aristoteles tradit, apud Cyrenæos et tetrastater et stater et hemistater, nummi aurei.

152.

Ἀμμοῦς (Ammon). Jupiter, Aristoteles.

153.

De fontibus apud Ammonem esse ab Aristotele perhi-

bitum (dicit Callimachus) eum qui Solis esse putatur media nocte et media die calescere, mane et vespere instar esse glaciæ; alterum vero sole descendente concrescere, stare autem sole ad occasum accedente.

LACEDÆMONIORUM.

154.

Ægidæ gens Thebanorum; ex quo nonnulli Spartam venerunt, ut Lacedæmoniis opitulerentur in bello contra Amyclæenses. Ducem Ægidæ isti habuerunt Timomachum, qui primus omnia quæ ad bellum pertinent Lacedæmoniis ordinavit; quapropter magnis apud eos affectus

ἀποικίαν : Αἰγείδας νῦν οὐκ ἂν εἴη λέγων τοὺς Ἀθηναίους· περί γὰρ Θηβῶν δὲ λόγος. Καὶ εἰσὶν Αἰγείδαι πατρία Θηβαίων ἀφ' ἧς ἤκον τινες εἰς Σπάρτην Λακεδαιμονίους βοθηήσαντες ἐν τῷ πρὸς Ἀμυκλαῖς πολέμῳ, ἡγεμόνι χρῆσάμενοι Τιμομάχῳ, ὃς πρῶτος μὲν πάντα τὰ πρὸς πόλεμον διέταξε Λακεδαιμονίους, μεγάλων δὲ παρ' αὐτοῖς ἤξιώθη τιμῶν· καὶ τοῖς Ἰακυνθίοις δὲ ὁ χάλκεος αὐτῷ θώραξ προτίθεται· τοῦτον δὲ Θηβαῖοι ὄπλον ἐκάλουν. Ταῦτα ἱστορεῖ καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Λακωνῶν Πολιτείᾳ. Ἔνιοι δὲ φασὶ τὸν Πίνδαρον νῦν μὴ τοῦ πρὸς Ἀμυκλαῖς πολέμου μνημονεύειν μηδὲ τῶν σὺν Τιμομάχῳ Αἰγείδων, ἀλλὰ τῶν σὺν τοῖς Ἡρακλείδαις εἰς Πελοπόννησον καταθόντων, ὧν Ἀριστόμαχος ὁ Κλεάδα καὶ Κλεάδας ὁ Ὑλλου ἡγούοντο· καὶ γὰρ τότε Θήβηθεν ἤκειν τοῖς Δωριεῦσι τοὺς ἀψάμεινους τῆς καθόλου Αἰγείδας μετὰ τῶν Ἀθηναίων, εἶναι δὲ τοὺς Θήβηθεν Αἰγείδας τὸ ἀνάκαθεν Ἀθηναίους. Δυσὲν οὖν ἀποστάσεων ἐκ τῆς τῶν Αἰγείδων τῶν Θηβαίων (πατρίδας inseruit Bœckh.) εἰς Σπάρτην γενουσιῶν, ἔργον ἀποφῆνασθαι ποτέρας ὁ Πίνδαρος νῦν μνημονεύει. Μηποτα δὲ τῆς δευτέρας. Ἀριστοτέλης γὰρ φησὶν ὅτι πολεμοῦντες οἱ Λάκωνες Ἀμυκλαῖσιν, ὡς ἐπύθοντο παρὰ θεοῦ τοὺς Αἰγείδας συμμαχοῦς λαβεῖν, εἰς Ἀθήνας ἐπορεύοντο, καταλύσαντες δὲ ἐν Θήβαις εὐωχομένης τῆς τῶν Αἰγείδων πατρίδας ἐλήθησαν. Ἀκούσαντες [δὲ] μετὰ δαίπνον εὐχομένου τοῦ ἱερέως δίδόναι τοῖς Αἰγείδαις τοὺς θεοὺς τὰ ἀγαθὰ καὶ συμβαλόντες τὸν χρῆσμον ἐντεύθεν Ἰλαβον τὴν συμμαχίαν.

Cf. Schol. Pind. Pyth. V, 101 : Διτταὶ δὲ αἱ τῶν Θήβηθεν Αἰγείδων εἰς Σπάρτην ἀφιζέει. Προτέρα μὲν ἢ σὺν τοῖς Δωριεῦσι καὶ Ἀριστοδόμῳ ἧς μέμνηται Ἐφορος ἐν τῇ πρώτῃ λέγων (cf. fr. 11 Müller) ...

ἑτέρα δὲ ἢ σὺν Τιμομάχῳ, ἐν ᾧ πρὸς Ἀμυκλαῖς Λακεδαιμονίους καθιστήκει πολέμος.

155 (525).

Plutarch. V. Lycurgi c. 1 : Ὅκιστα δὲ οἱ χρόνοι καθ' οὓς γέγονεν ὁ ἀνήρ (ὁ Λυκοῦργος scil.) ἐμολογῶνται. Οἱ μὲν γὰρ Ἰφίτῳ συναμαχάσαι καὶ συνδιαθεῖναι τὴν Ὀλυμπιακὴν ἐκχειρίαν λέγουσιν αὐτόν, ὧν ἔστι καὶ Ἀριστοτέλης ὁ φιλόσοφος τεμυήριον προσφέρων τὸν Ὀλυμπιασὶ δίσκον, ἐν ᾧ τοῦνομα τοῦ Λυκοῦργου διασώζεται καταγεγραμμένον. Cf. Heracl. Excerpta p. 6, 12 Schneidew. et Hermippus apud Plutarch. V. Lyc. c. 23.

156 (526).

Clemens Alex. Stromat. I, c. 26, p. 152 Sylb. : Τὸν δὲ Μίνω παρὰ Διὸς δι' ἐνάτου ἔτους λαμβάνειν τοὺς νόμους ἱστοροῦσι φοιτῶντα εἰς τὸ τοῦ Διὸς ἄντρον, τὸν τε αὖ Λυκοῦργον τὰ νομοθετικὰ εἰς Δελφούς πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα συνεχῆς ἀπίοντα παιδεύεσθαι γράφουσι Πλάτων τε καὶ Ἀριστοτέλης καὶ Ἐφορος.

Quæ statim sequuntur apud Clementem Alex. v. infra in Locrorum Politia fr. 171.

157 (527).

Plutarch. V. Lycurg. c. 31 : Ὁ δὲ (Λυκοῦργος)... ὑπερῆρε τῇ δόξῃ τοὺς πώποτε πολιτευσαμένους ἐν τοῖς Ἑλλησι. Δι' ἑπάρ καὶ Ἀριστοτέλης ἐλάττονας σχεῖν φησὶ τιμὰς ἢ προσῆκον ἦν αὐτὸν ἔχειν ἐν Λακεδαιμόνι, καίπερ ἔχοντα τὰς μεγίστας. Ἰερὸν τε γὰρ ἔστιν αὐτοῦ καὶ θύοισι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ὡς θεῶ.

155.

Minime vero qui tempore vixerit Lycurgus in confesso est. Alii enim Iphiti temporibus claruisse, eumque in Olympiacis feriis instituendis adjuvisse tradunt; estque hujus sententiæ etiam Aristoteles philosophus, indicium loco discum Olympium adducens, in quo nomen Lycurgi incisum adhuc exstet.

156.

Minoem ad Jovis antrum venientem, novem annorum spatium leges a Jove accepisse et Lycurgum assidue Delphos euntem ad Apollinem, leges ab eo didicisse, scribunt Plato, Aristoteles et Ephorus.

157.

Lycurgus ... merito omnibus illis qui unquam apud Græcos rempublicam attigerunt, gloria longe antepouitur. Ideoque et Aristoteles ait innores eum apud Spartanos, quam quos par erat, honores adeptum, quum sit quidem

est honoribus. Hyacinthis festo æneus ei thorax publice exponitur, quem ὄπλον Thebani vocabant. Narrat hæc et Aristoteles in Laconum Republica. Quidam vero dicunt Pindarum nunc de bello contra Amyclæenses loqui nec de Ægidis qui cum Timomacho erant, sed de iis qui cum Heraclidis in Peloponnesum venerunt, quorum duces erant Aristomachus Cleadæ filius et Cleadas Hylli. Etenim Thebis tunc venisse qui Doriensibus opem tulerint Ægidas cum Atheniensibus, esse vero Ægidas e Theba ortos genere Atheniensis. Quum igitur duæ expeditiones a gente Ægidarum Spartam factæ sint, difficile est dijudicare cujus Pindarus nunc mentionem faciat. Fortasse alterius. Aristoteles enim dicit Lacedæmonios contra Amyclæenses bellum gerentes, quum oraculo edocti essent Ægidas socios ipsis assumendos esse, primum profectos esse Athenas, deinde Thebis, quo deverterant, ad convivium gentes Ægidarum invitatos esse; ibi quum post cenam sacerdotem audissent, precantem ut Ægidis dii bona darent, oraculi sensu perspecto, hinc socios sibi accessivisse.

Cf. Heracl. Excerpt. p. 6, 4 Schneidew. : Τὴν Λακκαδαίμωνίων πολιτείαν τινὲς Λυκούργῳ προσάπτουσι πᾶσαν.

158 (528).

Plutarch. V. Lycurg. c. 6 : Ὅτι δὲ περὶ ταύτην (τὴν τῶν γερόντων scil.) ἐσπούδασε τὴν ἀρχὴν ὁ Λυκούργος, ὥστε μαντεῖαν ἐκ Δελφῶν κομίσει περὶ αὐτῆς ἦν ῥήτραν καλοῦσιν. Ἔχει δὲ οὕτως· « Διὸς Ἑλλανίου καὶ Ἀθανᾶς Ἑλληνίας ἱερὸν ἰδρυσάμενον, φυλάς φυλάξαντα καὶ ὠδὰς ὠδάξαντα, τριάκοντα γερούσιαν σὺν ἀρχαγέταις καταστήσαντα, ὥρας ἕξ ὥρας ἀπελλάξειν μεταξὺ Βαδύκας τε καὶ Κνακίωνος, καὶ οὕτως εἰσφέρειν τε καὶ ἀφίστασθαι· δάμῳ δὲ κυρίαν ἦμεν καὶ κράτος. » Ἐν τούτοις τὸ μὲν φυλάς φυλάξει καὶ ὠδὰς ὠδάξει διελθὶν ἐστὶ καὶ κατανεῖμαι τὸ πλῆθος εἰς μερίδας, ὧν τὰς μὲν φυλάς τὰς δὲ ὠδὰς προσηγόρευκεν. Ἀρχαγέται δὲ οἱ βασιλεῖς λέγονται. Τὸ δὲ ἀπελλάζειν ἐκκλησιάζειν, ὅτι τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν αἰτίαν τῆς πολιτείας εἰς τὸν Πύθειον ἀνήψε. Τὴν δὲ Βαδύκαν καὶ τὸν Κνακίωνα νῦν Οἰνούτα προσαγορεύουσι· Ἀριστοτέλης δὲ τὸν μὲν Κνακίωνα ποταμόν, τὴν δὲ Βαδύκαν γέφυραν. Ἐν μέσῳ δὲ τούτων τὰς ἐκκλησίας ἦγον οὔτε παστάδων οὐσῶν οὔτε ἄλλης τινὸς κατασκευῆς... Τοῦ δὲ πλήθους ἀθροισθέντος εἰπεῖν μὲν οὐδενὶ γνώμην τῶν ἄλλων ἔπειτο, τὴν δ' ὑπὸ τῶν γερόντων καὶ τῶν βασιλέων προτεθείσαν ἐπικρίναι κύριος ἦν ὁ δῆμος. Ὑστερον δὲ κτέ.

« Quae sequuntur, ex eodem fonte qui non est Aristoteles, sed quocum Aristoteles comparatur : id quod de ceteris etiam valet Plutarchi locis, qui sicut Heraclides in Lycurgeis

ornatus maximis. Templum enim ei positum est, sacrificaturque ipsi quotannis tanquam deo.

158.

Tanto autem studio in ordine senatorum sanciendo usus est Lycurgus ut rhetram quoque de eo Delphis attulerit, cujus hic est tenor : « Jovis Hellanii et Minervae Hellanis templum aedificet : populum in phylas et obas dividat, triginta senatores cum archagetis constituat : subinde inter Babycam et Cnacionem concionem populi convocet, itaque de rebus referat aut antiquet ; populo autem jussus erit et auctoritas. » His oraculi verbis φυλάς φυλάξει καὶ ὠδὰς ὠδάξει significat dividere et distribuere populum in partes, quarum alteras φυλάς, alteras ὠδὰς appellant : reges autem archagetes dicuntur, quasi duces : et concionem habere graece hic exprimitur ἀπελλάζειν, propterea quod ad Apollinem Pythium reipublicae initium et causam referebat. Babycem et Cnacionem, Quae autem hodie nominantur : Aristoteles vero Cnacionem fluvii, Babycam pontis nomen esse auctor est. Horum in medio conciones agebant, quum neque porticus, neque altus ullus apparatus esset.... Conducta in unum locum

Ephorum praecipue secutus esse videtur. » Rosius.

Cf. Tzetzes in Lycophron. v. 550 : Κνηκίων ποταμὸς Λακωνικῆς, ἐξ ὕστερον ἐκλήθη Οἰνοῦς. Hesy-chius s. v. Βαδύκα· γέφυρα.

159 (529).

Plutarch. V. Lycurg. c. 5 § 3 : Ἐπανελθὼν οὖν πρὸς οὗτω διακειμένους εὐθὺς ἐπιχειρεῖ τὰ παρόντα κινεῖν καὶ μετιστάναί τὴν πολιτείαν... § 4 : Διανοηθεὶς δὲ ταῦτα πρῶτον μὲν ἀπεδήμησεν εἰς Δελφοῦς· καὶ τῷ θεῷ θύσας καὶ χρησάμενος ἐπανῆλθε τὸν διαθέτοντα ἐκείνον χρησάμενος κομίζων... § 6 : Ὡς δ' ὁ καιρὸς ἦκε τριάκοντα τοὺς πρῶτους ἐκέλευσε μετὰ τῶν ὄπλων ἰσθμὸν εἰς ἀγορὰν προελθεῖν... § 11 : Τοσοῦτους δὲ φησι κατασταθῆναι τοὺς γέροντας Ἀριστοτέλης, ὅτι τριάκοντα τῶν πρῶτων μετὰ Λυκούργου γενομένων δύο τὴν πρᾶξιν ἐγκατέλιπον ἀποδειλιάσαντες. Ὁ δὲ Σφαιρὸς ἕξ ἀρχῆς φησὶ τοσοῦτους γενέσθαι τοὺς τῆς γνώμης μετασχόντας.

160 (530).

Plutarch. V. Lycurg. c. 28 : Ἡ δὲ καλουμένη κρυπτία παρ' αὐτοῖς, εἶγε δὴ καὶ τοῦτο τῶν Λυκούργου πολιτευμάτων ἔν ἐστιν, ὡς Ἀριστοτέλης ἐστύρηκε, ταύτην ἂν εἴη (τῆς ἀδικίας scil.) καὶ τῷ Πλάτωνι (Leges, p. 633, B) περὶ τῆς πολιτείας καὶ τοῦ ἀνδρὸς ἐνεργασμένην δόξαν. Ἦν δὲ τοιαύτη· τῶν νέων οἱ ἀρχόντες διὰ χρόνον τοὺς μέγιστα νόῦν ἔχειν δοκῶντας εἰς τὴν χώραν ἄλλως ἐξέπεμπον, ἔχοντας ἐγχειρίδια καὶ τροφὴν ἀναγκαίαν, ἄλλο δὲ οὐδέν· οἱ δὲ μεθ' ἡμέραν μὲν εἰς ἀσυνδήλους διασπειρόμενοι τόπους

multitudine referendi quamdam de re facultas nemini de populo concedebatur : tantum ejus erat ea, quae seniores regesque proposuissent, jubere.

159.

Rediit igitur ad suos eo modo affectus Lycurgus ac statim aggressus est praesentem Reipublicae statum convellere et mutare.... Haec secum cogitans, initio Delphos profectus est et sacris peractis oraculum consuluit, celebre id responsum reportans.... Quum dies destinata negotio venisset, summo mane triginta e primoribus jussit armatos in forum prodire.... Numeri autem eam rationem Aristoteles affert, quod quum Lycurgus triginta instituisset, duo ex his praemetu ordinem deseruerint. At Sphaerus initio tantum octo et viginti fuisse ait qui consilli participes essent.

160.

At Cryptia, quam ipsi (ab insidiis) ita nominant, si quidem ejus quoque, ut Aristoteles narrat, Lycurgus auctor fuit, Platonem fortassis etiam in eam de Lycurgo et eius legibus adduxit sententiam. Ea hujusmodi fuit.

ἀπέκρυπτον ἑαυτοὺς καὶ ἀνεπαύοντο, νύκτωρ δὲ κατ-
ιόντες εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν εἰλώτων τὸν ἀλισκομένον
ἀπέσφαττον § 5 : Ἀριστοτέλης δὲ μάλιστα
φησὶ καὶ τοὺς ἐφόρους, ὅταν εἰς τὴν ἀρχὴν καταστῶσι
πρῶτον, τοῖς εἰλωσι καταγγέλλειν πόλεμον, ὅπως
εὐαγὲς ᾖ τὸ ἀνελεῖν.

Quæ de cryptia narrantur, in Heraclidis
quoque Excerptis leguntur p. 6, 13 Schneidew. :
Λέγεται δὲ καὶ τὴν κρυπτὴν εἰσηγήσασθαι, καθ' ἣν
ἔτι καὶ νῦν ἐξιόντες ἡμέρας κρύπτονται· τὰς δὲ νύκτας
μαθ' ὄπλων [ἐκρήττονται sive ἐκκύπτονται], καὶ
ἀναίρουσι τῶν εἰλώτων ὄσους ἂν ἐπιτήδειον ᾖ, cur
autem potius Ephoro quam Aristoteli debeantur,
quæ est Rosii sententia, non video.

161 (531)

Plutarchi V. Cleomenis c. 9. Ἔστι δὲ Λακε-
δαίμονιοις οὐ Φόβου μόνον, ἀλλὰ καὶ Θανάτου καὶ
Γέλωτος καὶ τοιούτων ἄλλων παθημάτων ἰσρά. Τιμῶσι
δὲ τὸν Φόβον οὐχ, ὥσπερ οὐδ' ἀποτρέπονται δαίμονας,
ἠγούμενοι βλαβερόν, ἀλλὰ τὴν πολιτείαν μάλιστα
συνέχεσθαι φόβῳ νομίζοντες. Προεκρήττον οἱ ἐφοροὶ
τοῖς πολιταῖς εἰς τὴν ἀρχὴν εἰσιόντες, ὡς Ἀριστο-
τέλης φησὶ, κείρεσθαι τὸν μύστακα καὶ προσέχειν
τοῖς νόμοις, ἵνα μὴ χαλεποὶ ὦσιν αὐτοῖς τὸ τοῦ μύ-
στακος ὀμαι προτεινόντες, ὅπως καὶ περὶ τὰ μικρό-
τατα τοὺς νέους πειθαρχεῖν ἐθίζωσι.

Iterum, Aristotelis tamen nomine omisso,
occurrunt hæc apud Plutarchum De sera nu-
miñis vindicta c. 4 et ex Plutarcho apud Pro-
clum in Hesiodi Opp. v. 722 : Ἐν μὲν οὖν Σπάρτῃ
τοῖς εἰς ἀρχὴν καθισταμένοις οἱ ἐφοροὶ προεκρήττον
μὴ τρέφειν μύστακας, ἵνα τοὺς τὸ φαῦλον τοῦτο καὶ
εὐτελεῖς παραβάντας μειζόνως κολάζωσιν, ubi prima
sic legenda esse : εὐθὺς εἰς ἀρχὴν καθιστάμενοι,
conjecit Wytenbachius.

Magistratus statis temporibus quos juvenum sollertissimos
esse censuissent, cum pugionibus et cibo quantum ne-
cessitas postulabat, neque ulla alia re instructos, in
agros nullo certo proposito emisserunt. Hi interdum dispersi
in loca incognita se abdiderunt et quieti se dederunt :
noctu in vias digressi omnes Helotas, quos comprehen-
dere potuissent, obtruncaverunt... Aristoteles autem in-
primis auctor est ephoros, ut primum magistratum eum
occupiant, bellum servis indicare, ut citra religionem ii
occuldi possint.

161.

Apud Lacedæmonios non solum Metus sed etiam Mortis
et Risus et aliorum similium affectuum sana sunt. Vene-
rantur autem Metum non tanquam noxium, uti eos coli-
mus dæmones, quorum iram avertere volumus, sed
republicam quam maxime metu contineri existimantes.

162 (532).

Harpocration s. v. Μόρων : Δημοσθένης Φιγίπ-
τικοῖς (§ 22). Συντάγματά τινα Λακωνικά οὕτω κα-
λεῖται. Διελεχται δὲ περὶ τούτων Ἀριστοτέλης
ἐν τῇ Λακεδαιμονίων Πολιτείᾳ. Φησὶ δὲ ὡς εἰσὶ μό-
ραι ἕξ ὀνομασμέναι, καὶ διήρηνται εἰς τὰς μόρας
Λακεδαιμόνιοι πάντες. Ξενοφῶν δὲ ἐν τῇ Λακωνίων
Πολιτείᾳ (c. 11, 4) φησὶν· Ἐκάστη δὲ τῶν πολιτικῶν
μορῶν ἔχει πολέμαρχον ἓνα, λοχαγὸς δ', πεντηχο-
στίας ἡ', ἐνωμοτάρχας ις'.

Eadem Photius et Suidas. Pro μόραι et μόρας
codd. μοῖραι et μοῖρας. Pro ἕξ Photius male ἑπτά.
Cf. Hesych. s. v. Μόρα, Lex. Rhet. Seguer.
p. 279, 13.

163 (533).

Hesychius s. v. Λόχοι : Λακεδαιμονίων φησὶν
Ἀριστοφάνης (Lysistr. v. 483) τέτταρες· πέντε
γὰρ εἰσιν, ὡς φησὶν Ἀριστοτέλης. Male ut vide-
tur Photius s. v. Λόχοι : Λακεδαιμονίων δ', ὡς
Ἀριστοφάνης. Θουκυδίδης (V. 68) δὲ ε', Ἀριστο-
τέλης ζ'. Cf. Schol. Aristoph. Lysistr. v. 453 :
Τέτταρες λόχοι : Ἀργότερον τὰ Λακωνίων ἱοικαν ἔχειρ-
γασθαι ὁ ποιητής. Λόχοι γὰρ οὐκ εἰσὶ τέτταρες ἐν Λα-
κεδαιμονίᾳ ἀλλὰ ε', Ἐδωλος, Σίνις, Ἀρίμας, Πλόας,
Μεσσοάγης (corr. Μεσσοάτης O. Müller, Die Dorer,
t. II, p. 234). Ὁ δὲ Θουκυδίδης ζ' φησὶ χωρὶς τῶν Σχι-
ριτῶν, unde emendandus est Scholiastes Thucyd.
IV, 8 : Λόχοι Λακεδαιμονίων πέντε Αἰδώλιος, Σίνις,
Σαρίμας, Πλόας, Μεσσοάτης. Hæc nomina, quorum
primus apud Hesychium quoque legitur s. v. :
Ἐδωλος : Λόχος Λακεδαιμονίων οὕτως ἑκαλεῖτο, ex
Aristotele fluxisse, non improbabiliter conjicit
Rosius.

Quare etiam ephori, ut Aristoteles ait, magistratum
ineuntes edicunt civibus, ut mystacem tondeant et ad
leges attendant, ne eæ ipsis sint difficiles; atque illud de
mystace propterea, puto, jubent, ut vel circa res mini-
mas juvenes ad obedientiam assuefaciant.

162.

Mora : cohortes quædam Laconicæ sic vocantur, de
quibus disserit Aristoteles in Lacedæmoniorum Repu-
blica. Dicit vero moras esse sex in quas universi Lacedæ-
monii distributi sint.

163.

Lochi Lacedæmoniorum sunt quinque, ut ait Aristoteles.

164 (534).

Schol. Aristoph. Acharn 320 : Ἀριστοτέλης δέ φησιν ἐν τῇ Λακεδαιμονίων Πολιτείᾳ χρῆσθαι Λακεδαιμονίους φοινικίδι πρὸς τοὺς πολέμους, τοῦτο μὲν δεῖ τὸ τῆς χροᾶς ἀνδρικόν, τοῦτο δὲ δεῖ τὸ τοῦ χρώματος αἱματώδες τῆς τοῦ αἵματος βύσειως ἰθίξει καταφρονεῖν. Ex hoc scholio exscriptum videtur quod a Gailio editum est in Xenoph. Anabas. I, 2, 16 : Χρῶνται γὰρ οἱ Ἕλληνες χιτῶσι φοινικίσι πρὸς τοὺς πολέμους· τοῦτο μὲν, ὡς φησιν Ἀριστοτέλης, δεῖ τῆς χροᾶς κτῆ. Brevius Mæris Att. s. v. Φοινικίς : Ἐνδυμα Λακωνικὸν ὁπότε εἰς πόλεμον ἴσιν, δεῖ τὸ ὁμοχρῶεῖν τῷ αἵματι. Ἀριστοτέλης ἐν Πολιτείᾳ λέγει (add. Λακεδαιμονίων). E Schol. Aristophanis Suidas s. v. Φοινικίδα, nomine Aristotelis additæ, omisso vero s. v. Καταζαίνειν εἰς φοινικίδα. Cf. Etymol. M. p. 385, 25, Thomas Mag. s. v. Φοινικίς, Schol. Aristoph. Pax v. 1173 : Ταῖς γὰρ φοινικίσιν ἐχρῶντο Λακεδαιμόνιοι, ἵνα μὴ αἰσθάνωνται τοῦ αἵματος διὰ τὴν ὁμοίτητα, καὶ ἵνα τρωθέντες μὴ νοσηθῶσι τοῖς πολεμίοις. Ex Aristotele manifesto expressa sunt Plutarchi Instit. Laconic. c. 24 : Ἐν τοῖς πολέμοις φοινικίσιν ἐχρῶντο· ἅμα μὲν γὰρ ἡ χροᾶ ἰδοῦναι αὐτοῖς ἀνδρική εἶναι, ἅμα δὲ τὸ αἱματώδες τοῦ χρώματος πλείονα τοῖς ἀπείροις φόβον παρέχειν. Καὶ τὸ μὴ εὐπερίφωρον δὲ τοῖς πολεμίοις εἶναι ἵαν τις αὐτῶν πληγῆ, ἀλλὰ διαλανθάνειν διὰ τὸ ὁμοχρῶον, χρήσιμον. Cf. præterea Ælian. Var. Hist. VI, 6, Valer. Max. II, 6, 2

165 (535).

Harpocration s. v. Καὶ γὰρ τὸ μηδένα τῶν μαχίμων ἀνευ τῆς τῶν ἀρχόντων γνώμης ἀποδημεῖν : Ἰσοκράτους ἐν Βουσίριδι (§ 18) περὶ Λακεδαιμονίων ταῦτα λέγοντος βητέον δεῖ καὶ οἱ τὰς Λακεδαιμονίων πολιτείας γεγραφότας τὰ ὅμοια εἰρηκασίν. Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης οὐκ ἐξεῖναι φησιν ἀποδημεῖν τοὺς Λακεδαιμονίους, ὅπως μὴ ἰθίξονται ἄλλων νόμων εἶναι φίλοι. Τοῦ μόντοι Ἰσοκράτους τοὺς μαχίμους μόνους λέγοντος κωλύεσθαι ἀποδημεῖν οἱ περὶ Ἀριστοτέλην τοὺς πάντας Λακεδαιμονίους φασίν.

165.

Aristoteles non licere dicit Lacedæmonis peregrinari, ne aliarum legum studio assuescerent. Dum Isocrates ait solos militares peregrinatione prohibitos esse, Aristoteles omnes Lacedæmonios dicit.

166.

Avaritia Spartam perdet aliud nihil. Hoc proverbium de iis dicitur, qui ex omni re quæstum facere student. Translatum est ab oraculo Lacedæmonis dato, quo va-

Cum Aristotele facit Plutarch. Instit. Laconic. c. 19 : Ἀποδημεῖν δὲ οὐκ ἐξῆν αὐτοῖς, ἵνα μὴ ξενικῶν ἰθῶν καὶ βίων ἀπαιδεύτων μετάρχωσι.

166 (536).

Zenobius Prov. II, 24 : Ἄφιλοχρηματία Σπάρταν ὀλεῖ, ἄλλο δὲ οὐδέν : Ἀβτη λέλεκται ἐπὶ τῶν ἐξ ἄπαντος κερδαίνειν βουλομένων. Μετενήνεκται δὲ ἀπὸ χρησμοῦ δοθέντος Λακεδαιμονίσι, ἐν ᾧ ἐχρησε τότε ὁ θεὸς ἀπολεῖσθαι τοὺς Λακεδαιμονίους, ὅταν ἀργύριον καὶ χρυσὸν τιμῆσαι. Μείμνηται τοῦ χρησμοῦ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Λακεδαιμονίων Πολιτείᾳ.

Ἔλοι codd. Zenobii, Diogen. Prov. II, 36, Plutarchi Prov. 43, Macar. II, 68, Arsen. 87, Prov. Collect. III, apud E. Miller, *Mélanges de littérature grecque*, Paris 1868, p. 372 (ubi male scriptum est Ἀφιλοχρηματία), ὁλεῖ vero tuentur Diodor. VII, 14, 5, Plutarch. Instit. Lacon. 41, Olympiodorus in Platonis Alcib. p. 164 Creuz., Cicero de Offic. II, 11 : *Apollo Pythius oraculo edidit, Spartam nulla re, nisi avaritia perituram*. Paulo aliter :

167 (537).

Schol. A (Vatic.) Euripid. Andromach. 446 (t. IV, p. 165, 14 Dind.) : Ἐξῆς δὲ αὐτοὺς (τοὺς Σπαρτιάτας scil.) εἰς τε τὰ ἄλλα καὶ φιλοχρηματίαν κακῶς λέγει. Καὶ Ἀριστοτέλης δὲ τοῦτο ἱστορεῖ ἐν τῇ τῶν Λακωνίων Πολιτείᾳ καὶ τὸ ὑπὸ [τοῦ] θεοῦ αὐτοματισθῆν προστίθησιν ἔπος :

Ἄφιλοχρηματία Σπάρταν ὀλεῖ (cod. Vat.) ἄλλο γὰρ οὐδέν.

Ceterum, Aristotelem fortasse secutus, oraculum ad Theopompi regis ætatem refert Plutarchus Instit. Lacon. 41 : Ἀλακαμένει γὰρ καὶ Θεοκόμῳ τοῖς βασιλεῦσι χρησμός ἐδόθη· Ἄφιλοχρηματία κτῆ, Diodorus contra, VII, 14, 5, ad ipsum Lycurgum.

168 (538).

Eustath. ad Iliad. 1, 129, p. 741, 16 Rom. : Ἰστέον δὲ καὶ δεῖ δοκεῖ οὐκ ἀγαθὸς ἀνθρώπος ἡ

ticitatus deus est tum Lacedæmonios perditum iri, quum argentum et aurum in honore habere cœperint. Meminit oraculi Aristoteles in Lacedæmoniorum Republica.

168.

Ælius Dionysius dicit *Lesbium cantorem* in proverbio

Λέσβος ἐνεγκεῖν, ὅθεν καὶ λεσβιάσαι τὸ αἰσχροῦς μολῦναι τὸ στόμα κατὰ Ἀἴλιον Διονύσιον, ὃς καὶ τὸν τῆς παροιμίας Λέσβιον ῥῶδον τὸν Τέρπανδρὸν φησὶν ἢ Εὐαίνετιδην ἢ Ἀριστοκλείδην. Καὶ Ἀριστοτέλης δὲ ἐν τῇ Λακεδαιμονίων Πολιτείᾳ τὸ « μετὰ Λέσβιον ῥῶδον » τὸν Τέρπανδρὸν φησὶ δηλοῦν. Ἐκαλοῦντο δέ, φασί, καὶ ὕστερον εἰς τὴν ἐκείνου τιμὴν πρῶτον μὲν ἀπόγονοι αὐτοῦ, εἶτα εἰ τις ἄλλος παρήη Λέσβιος, εἴθ' οὕτως οἱ λοιποὶ μετὰ Λέσβιον ῥῶδον, τὸν ἀπλῶς δηλαδὴ Λέσβιον. C. Müllerus frustra, ut videtur, pro φασί, post ἐκαλοῦντο, φησὶ voluit.

Cf. Zenobius Prov. V, 9: Μετὰ Λέσβιον ῥῶδον· Παροιμία ταυτομένη ἐπὶ τῶν τὰ δεύτερα φερομένων ἐξ αἰτίας τοιαύτης· Λακεδαιμόνιοι στασιάζοντες μεταπέμφαντο κατὰ χρησμόν τοῦ θεοῦ ἐκ Λέσβου τὸν μουσικὸν Τέρπανδρον· ἔλθων δὲ ἐκείνος καὶ τῇ μουσικῇ χρώμενος ἤρμωσεν αὐτῶν τὰς ψυχὰς καὶ τὴν στάσιν ἔπαυσεν. Εἰποτα οὖν μετὰ ταῦτα μουσικοῦ τινὸς ἤκουον οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἐπεφώνουν μετὰ Λέσβιον ῥῶδον. Μύμνηται τῆς παροιμίας ταύτης Κρατίος ἐν Χείρωσι. Eadem Plutarch. Prov. 110, Suidas s. v. (altera glossa), Apostol. Prov. XI, 27, Prov. Bodleian. 627, Prov. Collect. III ap. Miller, l. 1. p. 375, Photius s. v. Μετὰ Λέσβιον ῥῶδον : Παρὰ Κρατίνῳ παροιμία λεγομένη ἐπὶ τῶν τὰ δεύτερα φερομένων· οἱ γὰρ Λακεδαιμόνιοι τοὺς Λεσβίους κιθαρωδοὺς πρῶτους προσεκαλοῦντο. Ἀκαταστατούσης γὰρ ποτε τῆς πόλεως αὐτῶν χρησμός ἐγένετο τὸν Λέσβιον ῥῶδον μεταπέμπεσθαι· οἱ δ' ἐξ Ἀντίσσης Τέρπανδρον ἐφ' αἵματι φεύγοντα μεταπεμφάμενοι ἤκουον αὐτοῦ ἐν τοῖς συσσιτίοις καὶ κατεστάλησαν, cf. Suidas gl. pr. Hesychii glossa mutilata est: Μετὰ Λέσβιον ῥῶδον.... Τοὺς ἀπογόνους τοῦ Τερπάνδρου ἀγαθοὺς ἠγουμένους εἶναι κιθαρωδοὺς, πρῶτους εἰς τὸν ἀγῶνα προσκαλεῖσθαι, [εἴτ'] εἰ τις εἴη Λέσβιος ῥῶδός. Quorum omnium partem saltem ex Aristotele fluxisse ostendunt Excerpta Heraclidis p. 7, 5 Schneidew. : Λακεδαιμόνιοι τὸν Λέσβιον ῥῶδον ἐτίμησαν· τούτου γὰρ ἀκούειν ὁ θεὸς χρησμοδούμενος ἐκέλευεν.

(ΛΕΣΒΙΩΝ.)

169 (53g).

Synag. Lex. Seguer, p. 451, 31 Bekk. : Ἀσία:

Ἡ κιθάρα, ἀπὸ Ἀσίου τινός· καὶ Ἀσία καὶ Ἀσιῶν, ἢ ἀπὸ Ἀσίας τῆς μητρὸς Προμηθέως. Δοῦριν δὲ Ἀριστοτέλης φησὶ λέγειν ὅτι ἐκλήθη Ἀσιάς ἀπὸ τῶν χρωμένων Λεσβίων, ὅστις οἰκοῦσι πρὸς τῇ Ἀσίᾳ. Οἱ δὲ ἀπὸ Τυρρήνου Λυδοῦ εὐρόντος πρῶτου τὸ τρίγωνον ὄργανον· οἱ δὲ ἀπὸ Τερπάνδρου.

In his verbis plura sunt quæ dubitationem movent. Quod primum ad Aristotelis nomen attinet non difficilior est emendatio Δοῦρις δὲ Ἀριστοτέλη φησὶ λέγειν, quam, quod mavult Müllerus l. l. fr. 259, Δοῦριν δὲ Ἀριστοκλή φησὶ λέγειν, cf. Duridis fragm. 83, in Hist. gr. t. II, p. 488. Possis et Δοῦριν δὲ καὶ Ἀριστοτέλη φασί λ., nisi explicationem a Duride datam ab excerptore errore omissam esse statuas. Cf. Etymol. M. p. 513, 28 de cithara : Ὁ δὲ Δοῦρις ἀπὸ Κιθαριῶνός φησιν, ὅτι Ἀμφίων ἐκείσε ἐμουσικεύετο. Hæc vero utcumque se habent, quod hic Aristoteli tribuitur optime sive in Lesbiorum, seu Mytilenæorum, sive in alia Republica, Lydorum fortasse, narrari potuit. Nec minus apte fortasse de dialogo de Poetis cogitare poterit aliquis. Non enim video, cur si hæc ab Aristotele narrata sunt, non item ab Aristoxeno et ab Heraclide dici potuerint, e quorum libris satis probabiliter desumpta esse contendit Rosius quæ de eadem hæc re refert Plutarchus de Musica c. 6 : Ἐποιήθη δὲ καὶ τὸ σχῆμα τῆς κιθάρας πρῶτον κατὰ Κηπίωνα τὸν Τερπάνδρου μαθητὴν, ἐκλήθη δὲ Ἀσιάς διὰ τὸ κεχρηθῆναι τοὺς Λεσβίους αὐτῇ κιθαρωδοὺς πρὸς τῇ Ἀσίᾳ κατοικοῦντας. Cf. Etymol. M. p. 153, 31 : Ἀσιάδος κρούματα : τῆς κιθάρας· οὕτως Ἀριστοφάνης εἶπε παρωδῶν τὸ ἐξ Ἐρεχθίως Εὐριπίδου. Ἡ τρίχορδος κιθάρα οὕτω καλεῖται. Εἴρηται δὲ ὅτι ἐν Ἀσίᾳ τῇ πόλει τῆς Λυδίας κειμένη ἐν Τρωάδι πρῶτον εὐρέθη. Καὶ τὰς γούδας δὲ ῥῶδας ὑπὸ Νισῆος καὶ τῶν Λυδῶν γυναικῶν εὐρεθείσας εἰς Ἑλλάδας ἀγθῆναι· ὅθεν καὶ Λύδιος ὁ τρόπος μετωνομάσθη, Steph. Byz. s. v. Ἀσία : πόλις Λυδίας παρὰ τῷ Τρωάδι, ἐν ᾗ [ἢ] τρίχορδος εὐρέθη κιθάρα. Hesych. s. v. Ἀσιάς : Ἡ κιθάρα διὰ τὸ ἐν Ἀσίᾳ εὐρεθῆναι. Schol. Apoll. Rh. II, 277 : Καὶ ἡ κιθάρα Ἀσιάς λέγεται, ἔπει ἐν Λυδίᾳ πρῶτον εὐρέθη.

(LESBIORUM.)

169.

Asias, cithara, ut ex Duride Aristoteles (*immo ut ex Aristotele Duris*) refert, nomen habet a Lesbiis, qui ea utebantur, prope Asiam habitantibus.

Terpandrum, sive Euænetidem, sive Aristoclidem esse. Aristoteles etiam in Lacedæmoniorum Republica dicit proverbiū *Post Lesbium cantorem* Terpandrum designare... Appellabantur autem, inquit, et postea in illius honorem primum qui ab illo genus ducebant, deinde si quis alius Lesbius adesset, postremo ita reliqui post Lesbium cantorem. Lesbium nude dictum.

ΛΕΥΚΑΔΙΩΝ.

169^b (540).

Strabo VII, p. 322 in. : Ἐν δὲ τῇ Λευκαδίων (Πολιτεία Ἀριστοτέλης) καὶ αὐτόχθονά τινα Λέλεγα ὀνομάζει, τούτου δὲ θυγατριδοῦν Τηλεβόαν, τοῦ δὲ παιδᾶς δύο καὶ εἰκοσι Τηλεβόας, ὧν τινὰς οἰκῆσαι τὴν Λευκάδα.

Cf. supra *Ætolorum Rempublicam*.

ΛΟΚΡΩΝ.

170 (541).

Polybii Excerpta c. XII, 5 : Οὐκ ὤκησα καὶ λέγειν καὶ γράφειν ὅτι τὴν ὑπ' Ἀριστοτέλους παραδιδόμενην ἱστορίαν περὶ τῆς ἀποικίας ἀθηνωτέραν εἶναι συμβαίνει τῆς ὑπὸ Τιμαίου λεγομένης. Σύννοια γὰρ τοῖς ἀνθρώποις ἠμολογοῦσιν ὅτι παραδόσιμος αὐτοῖς ἐστὶν αὕτη περὶ τῆς ἀποικίας ἡ φήμη παρὰ πατέρων, ἣν Ἀριστοτέλης εἰρῆκεν, οὐ Τιμαίος. Καὶ τούτων γε τοιαύτας ἔφερον ἀποδείξεις. Πρῶτον μὲν ὅτι πάντα τὰ διὰ προγόνων ἔνδοξα παρ' αὐτοῖς ἀπὸ τῶν γυναικῶν, οὐκ ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν εἶη... Ib. c. 6 : Ἐκ τούτων ἂν τις συλλογιζόμενος Ἀριστοτέλει πρόσχῳ μᾶλλον ἢ Τιμαίῳ. Καὶ μὴν τὸ συνεχὲς τούτῳ τελείως ἄσπονον. Τὸ γὰρ ὑπολαμβάνειν, καθάπερ ἐκεῖνος ὑποδείκνυσιν, ὡς οὐκ εἰκὸς ἦν τοὺς οἰκέτας τῶν Λακεδαιμονίους συμμαχησάντων τὴν τῶν κυρίων εὐνοίαν ἀναφέρειν πρὸς τοὺς ἐκείνων φίλους εὐθες... διὸ καὶ τὴν ὀνομασίαν (Locrorum scil.) τῇ πόλει τὴν ἀπὸ τῶν γυναικῶν εἰκότως ἐπέθεσαν καὶ τὴν

οἰκειότητα τὴν κατὰ τὰς γυναῖκας προσποιήθησαν, ἔτι δὲ τὰς φιλίας καὶ τὰς συμμαχίας τὰς προγονικὰς τὰς ἀπὸ τῶν γυναικῶν ἀνευσούτω... Ἀλλὰ πῶς αὐτὰ μὲν ἐξαπίστελλον οἱ Λακεδαιμόνιοι τοὺς ἀκμάζοντας εἰς τὴν πατρίδα τεκνοποιίας χάριν, τοὺς δὲ Λοκροὺς τὸ παραπλήσιον οὐκ εἶων ποιεῖν; ἕκαστα δὲ ταῦτα οὐ μόνον κατὰ τὸ πιθανὸν ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἀλήθειαν μεγάλην ἔχει διαφορὰν... Διόπερ οἱ Λοκροὶ μῆτε ταῖς ἀραῖς ὄντες ἔνοχοι μῆτε τοῖς ὄρκοις οἷς ὤμοσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι μὴ πρότερον εἰς τὴν οἰκίαν ἐπανήξειν πρὶν ἢ τὴν Μεσσήνην κατὰ κράτος εἰλεῖν, τῆς μὲν κατὰ τὸ κοινὸν ἐξαποστολῆς εὐκόλως οὐ μετέσχον, κατὰ δὲ μέρος τὰς ἐπανόδους ποιούμενοι καὶ σπανίως, ἔδοσαν ἀναστροφὴν ταῖς γυναῖξι πρὸς οἰκέτας γενέσθαι συνθήθειαν ἢ πρὸς τοὺς ἐξ ἀρχῆς ἀνδρας, ταῖς δὲ παρθένους καὶ μῆλλον ὃ καὶ τῆς ἐξαναστάσεως αἰτίαν γέγονεν... c. 8 : Ἡ δευτέρου οὖν τὸν Ἀριστοτέλην κατὰ τὸν ἄρτι λόγον τὰ περὶ Λοκρῶν εἰρηκότα χάριτος ἢ κέρδους ἢ διαφορᾶς ἐνεκεν, ἢ μὴδὲ τολμῶντας τοῦτο λέγειν. ἠμολογητέον ἀγνοεῖν καὶ παραπαεῖν τοὺς τοιαύτη χρωμένους ἀπεχθεῖα καὶ πικρίᾳ κατὰ τῶν πέλας, ὅα κέχρηται Τιμαίος κατὰ Ἀριστοτέλους. Φησὶ γὰρ αὐτὸν εἶναι θρασύν, εὐχερῆ, προπετῆ, πρὸς δὲ τούτοις κατατετολμηκέναι τῆς τῶν Λοκρῶν πόλεως εἰπόντα τὴν ἀποικίαν αὐτῶν εἶναι δραπετῶν [οἰκετῶν], μοιχῶν, ἀνδραποδιστῶν.

Cf. c. 11 : Μεταβάς ἐπὶ τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ Λοκροὺς πρῶτον μὲν φησὶ (ὁ Τιμαίος scil.) τὴν τε πολιτείαν καὶ τὰ λοιπὰ φιλόδηρα τοῖς Λοκροῖς ἀμφοτέροις Ἀριστοτέλην καὶ Θεόφραστον κατεψεύσθαι τῆς πόλεως, et præterea Dionysius Perieg. v. 365 et

LEUCADIORUM.

169 b.

Aristoteles in Leucadiorum Republica quendam inii-genam Lelegem ponit, cujus ex filia nepos fuerit Teleboas, atque hujus XXII filii Teleboæ, quorum quosdam Leucadiam inhabitasse.

LOCORUM.

170.

Nihil sum cunctatus dicere et scribere, narrationem ab Aristotele proditam memoriæ super deductione ejus colonie veriolem esse ea quam adfert Timæus. Compertum namque mihi est ipsos Locrenses fateri eam se a patribus traditam accepisse famam de sua colonia quam habet Aristoteles, non quam Timæus. Cujus sententiæ hæc etiam argumenta adferebant. Primum quidem, quod splendor omnis qui a majoribus repetitur, apud ipsos a feminis, non a viris derivetur... Ex his quisque ratiocinans ad Aristotelis magis quam ad Timæi sententiam accedet. Et quidem aliud hinc proximum est absurdum. Namque opinari, ut Timæus ostendere nititur, consentaneum non fuisse ut famuli Lacædæmoniorum, qui mi-

litiam cum his tolerabant, dominorum benevolentiam ad illorum necessarios referrent, id quidem stultum, est...

Aut igitur ea quæ Aristoteles de Locris prodidit, gratiæ vel utilitati vel inimicitie dedisse monstrandus est : aut, si nemo est, qui id asserere ausit, fateri oportet graviter a vero aberrare eos, qui ejusmodi odio et acerbitate feruntur, cujusmodi Timæus in Aristotelem est ausus.

Ait enim, audacem illum ac levem et temerarium fuisse ac de civitate Locrorum graviter mentitum, quum coloniam eorum ex fugitivis mancipiis, mæchis ac plagiaris collectam esse dixit.

Timæus Tauromenites libro nono Historiarum (quo nomine eum reprehendit Polybius Megalopolita Historiarum duodecimo) Græcis olim non fuisse ait patrium institutum, ut emptitii servi ipsis famularentur : atque ita scribit : Omnino Aristotelem reprehendebant Locri, ac prorsus errasse eum contendebant in Locrorum institutis. Nec enim legibus Locrorum, quemadmodum nec Phocensium, licere aut servos aut ancillas possidere, iis recenti admodum memoria.

Eustathius, ad h. l. Eandem quoque rem e Polybii integro libro tangit Athenæus VI, p. 264, C: Τίμαιος δ' ὁ Ταυρομενίτης ἐν τῇ ἐνάτῃ τῶν Ἱστοριῶν (ἐλέγχει δ' αὐτὸν εἰς τοῦτο Πολύβιος ὁ Μεγαλοπολίτης διὰ τῆς δωδεκάτης τῶν Ἱστοριῶν, ita p. 272, A) Οὐκ ἦν, φησί, πάτριον τοῖς Ἑλλήσιν ὑπὸ ἀργυρωνήτων τὸ παλαιὸν διακονεῖσθαι, γράφων οὕτως· Καθόλου δὲ ἠτιῶντο τὸν Ἀριστοτέλη (οἱ Λοκροὶ scil.), διημαρτηκέναι τῶν Λοκρικῶν ἐθῶν· οὐδὲ γὰρ κεκτῆσθαι νόμον εἶναι τοῖς Λοκροῖς, ὁμοίως οὐδὲ Φωκεῦσιν, οὔτε θεραπεύσας, οὔτε οἰκέτας, πλὴν ἔγγυς τῶν χρώνων.

171 (542).

Schol. Pind. Olymp. XI, 17 : Νάμει γὰρ Ἀτρέα κει πόλιν (Didymus teste schol. ad h. l. probaverat lectionem ἀ τραχεῖα πόλις, cf. *Didymi Fragm.* ed. Schmidt, p. 222 et v. l. Bergkii) Λοκρῶν... Ὁ βούλεται λέγειν ἐστὶ τοιοῦτον καί-παρ τραχεῖα οὕσα εἰνομεῖται. Διὰ τί δέ, φησὶν Ἀριστοτέλης. Ἐπειδὴ γὰρ ἐχρῶντο τῷ θεῷ πῶς ἀν πολλῆς παραχῆς ἀπαλλαγίεν, ἐξέπεσαν αὐτοῖς χρησιμῶς, ἑαυτοῖς νόμους τίθεσθαι, ὅτε καὶ τις ποιμήν, ὄνομα δ' ἦν Ζάλευκος, πολλοὺς νόμους δυνηθεῖη τοῖς πολλοῖς εἰσενεγκεῖν δοκίμους· γνωσθεῖς τε καὶ ἐρωτηθεῖς πόθεν εὔροι, ἔφησεν ἐνύπνιον αὐτῷ τὴν Ἀθηναῖν παρῖστασθαι διὸ αὐτὸς τε ἡλευθέρωται καὶ νομοθέτης κατέστη.

Eadem brevius Clemens Alex. Stromat. I, p. 152 Sylb. : Χαμαλιέων τε δ' Ἡρακλειώτης ἐν τῷ περὶ Μέθης καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Λοκρῶν Πολιτείᾳ Ζάλευκον τὸν Λοκρὸν παρὰ τῆς Ἀθηναῖς τοῦς νόμους λαμβάνειν ἀπομνημονεύουσιν. Cf. Plutarch. De sui laude c. 11.

(ΛΥΔΩΝ.)

172 (543).

Plinius Hist. nat. VII 57 : *Æs conflare et*

temperare ARISTOTELES *Lydum Scythen non-trasse, Theophrastus Delan Phrygem putant. Erariam fabricam alii Chalybas, alii Cyclophas. Ferrum Hesiodus in Creta eos qui vocati sunt Dactyli Idæi. Argentum invenit Erichthonius Atheniensis, ut alii, Æacus. Auri metalla et constaturam Cadmus Phœnix ad Pangæum montem, ut alii Thoas, etc.* Ex eodem fonte, Philostephano scilicet περὶ Εὐρημάτων, Clemens Alex. Strom. I, p. 132 Sylb. : Κέλιμις τε αὖ καὶ Δαμναμενεὺς οἱ τῶν Ἰδαίων Δάκτυλοι πρώτοι σίδηρον εὔρον ἐν Κύπρῳ, Δέλας δὲ ἄλλος Ἰδαῖος εὔρει χαλκοῦ χρᾶσιν, ὡς δὲ Ἡσίοδος (male pro Ἀριστοτέλης) Σκύθης... Κάδμος δὲ ὁ Φοίνιξ λιθοτομίαν ἐξεύρε καὶ μέταλλα χρυσοῦ τὰ περὶ τὸ Πάγγαιον ἐπενόησεν ὄρος.

173 (544).

Stephanus Byzant. s. v. Ἀδραμύτειον : Πόλις τῆς κατὰ Κάικον Μυσίας... Κέκληται ἀπὸ Ἀδραμύτου κτίστου, παιδὸς μὲν Ἀλυάττου, Κροίσου δὲ ἀδελφοῦ, ὡς Ἀριστοτέλης ἐν Πολιτείαις καὶ ἄλλοι. Τινὲς δὲ ἀπὸ Ἐρμωνος τοῦ Λυδῶν βασιλέως τὸν γὰρ Ἐρμωνα Λυδοὶ Ἀδραμύν καλοῦσι Φρυγιστί. Ultima Hesychius s. v. Ἀδραμύς (scd. Ἀδραμῶν) : Ὁ Ἐρμων παρὰ Λυδοῖς. Καὶ Ἀδραμύτιον Ἐρμωνος. Cf. Joann. Lyd. de Mensibus IV, 18 : Τὸ Ἀδραμύτειον, πόλιν Ἀσίας, ὁ Τραϊανὸς ἔκτισεν ἀπὸ Ἀδραμύττου, τοῦ ἀδελφοῦ Κροίσου· ὄνομα δὲ αὐτῇ τὸ πάλαι Ὑποκλάσιοι Θῆβαι, Strabo XIII, p. 613, Athen. XII, p. 515, C. De nominis Ἀδραμύτειον scriptura hæc annotat Stephan. Byz. l. l. : Ἡ γραφὴ διχῶς, διὰ τοῦ τ καὶ διὰ τοῦ δ, καὶ διὰ διφθόγγου καὶ διὰ τοῦ ι, καὶ δι' ἐνὸς τ καὶ διὰ δύο· ἀλλὰ καὶ δι' ἐνὸς τ, ὅταν ἔχη διφθόγγον, καὶ διὰ δύο τῶν ι μόνως.

ΛΥΚΙΩΝ.

Vide supra ad Achæorum Rempublicam fragm. 105^b.

171.

Locrorum civitas etsi aspera optime administrabatur. Causam rei tradit Aristoteles. Etenim quum deum interrogassent, quomodo magnis turbis liberari possent, editum iis oraculum est iubens ut ipsi sibi leges ferrent; quum et pastor quidam, Zaleucus nomine, multas leges posset civibus ferre optimasque. Cognitus vero atque interrogatus unde inveniret leges, dixit per quietem ipsi Minervam astare. Quare libertatem ei dederunt et legislatorem constituerunt.

Chamaeleon Heracleota in libro de Ebrietate et Ari-

stoteles in Locrorum Republica Zaleucum Locrum a Minerva leges suas accepisse memorant.

(LYDORUM.)

173.

Adramyttum, urbs Mysiæ, quæ Caico proxima; nomen habet ab Adramyto conditore, Alyattæ filio, fratre Croasi, ut ait Aristoteles in Rebuspublicis et alii; nonnulli vero nominatam dicunt ab Hermone Lydorum rege; scilicet Hermonem Lydi Adramyn vocant lingua Phrygia.

ΜΑΣΣΑΛΙΩΤΩΝ.

174 (545).

Athen. XIII, p. 576, A : Τὸ ὅμοιον ἱστορεῖ γενέσθαι καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Μασσαλιωτῶν Πολιτείᾳ γράφων οὕτως : « Φωκαεῖς οἱ ἐν Ἰωνίᾳ ἐμπορίᾳ χρώμενοι ἔκτισαν Μασσαλίαν. Εὐξενος δ' ὁ Φωκαεὺς Νάνω τῷ βασιλεῖ, τοῦτο δ' ἦν αὐτῷ ὄνομα, ἦν ξένος. Οὗτος ὁ Νάνος ἐπιταλῶν γάμους τῆς θυγατρὸς κατὰ τύχην παραγενόμενον τὸν Εὐξενον παρακέλευσεν ἐπὶ τὴν θοίνην. Ὁ δὲ γάμος ἐγένετο τόνδε τὸν τρόπον· ἴδαι μετὰ τὸ δεῖπνον εἰσελθοῦσαν τὴν παιδα φιλήσασθαι κερασμαμένην ἢ βούλειτο δοῦναι τῶν παρόντων μνηστῆρων, ἢ δὲ δοίη τοῦτον εἶναι νυμφίον. Ἡ δὲ παῖς εἰσελθοῦσα δίδωσιν εἶτε ἀπὸ τύχης εἶτε καὶ δι' ἄλλην τινὰ αἰτίαν τῷ Εὐξένω ὄνομα δ' ἦν τῇ παιδί Πέττα. Τούτου δὲ συμπεσόντος καὶ τοῦ πατρὸς ἀξιοῦντος, ὡς κατὰ θεὸν γενομένης τῆς δόσεως, ἔχειν αὐτὴν, ἔλαβεν ὁ Εὐξενος γυναῖκα καὶ συνώκει μεταθέμενος τὸν ὄνομα Ἀριστοξένην. Καὶ ἔστι γένος ἐν Μασσαλίᾳ ἀπὸ τῆς ἀνθρώπου μέχρι νῦν Πρωτιάδαι καλούμενον. Πρῶτος γὰρ ἐγένετο υἱὸς Εὐξένου καὶ τῆς Ἀριστοξένης. »

Apud Plutarchum in Vita Solonis c. 2, hic Protus conditor urbis Massiliæ fuisse dicitur, apud Justinum vero, qui rem paulo aliter narrat XLIII, 3 Protis appellatur.

175 (546).

Harpocration s. v. Μασσαλία : Ἰσοκράτης μὲν φησιν ἐν Ἀρχιδάμῳ (§ 84) ὡς Φωκαεῖς φυγόντες τὴν τοῦ μεγάλου βασιλέως δεσποτείαν εἰς Μασσαλίαν ἀπέφυκσαν· οἱ δὲ πρὸ τούτων τῶν χρόνων ἤδη ὑπὸ

Φωκαέων ἦσαν τὴν Μασσαλία καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Μασσαλιωτῶν Πολιτείᾳ δηλοῖ.

Eadem Photius et Suidas qui tamen post ἀπέφυκσαν tantum addunt : Μαρτυρεῖ δὲ τῷ λόγῳ καὶ Ἀριστοτέλης.

ΜΕΓΑΡΕΩΝ.

176 (547).

Strabo VII, p. 322 : Ἐν δὲ τῇ Αἰτωλῶν (Πολιτεία Ἀριστοτέλης) τοὺς νῦν Λοκροὺς Λέλεγας καλεῖ, κατασχεῖν δὲ καὶ τὴν Βοιωτίαν αὐτοὺς φησιν· ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τῇ Ὀπουντίων καὶ Μεγαρέων.

Vide supra Strabonem de Republica Ætolorum.

ΜΕΘΩΝΑΙΩΝ.

176 * (548).

Proverb. Coll. III, apud E. Miller, *Mélanges de littérature grecque*, Paris 1868, p. 369 : Ἀμουςότερος Λειθήριον. Λειθήριοι ἔθνος ἐστὶ Περικόν, ὃ καὶ Ἀριστοτέλης μίμνηται ἐν τῇ Μεθωναίων Πολιτείᾳ. Λέγονται δὲ ἀμουςότατοι εἶναι οἱ Λειθήριοι ἐπειδὴ παρ' αὐτοὺς ἐγένετο ὁ τοῦ Ὀρφέως θάνατος.

In cod. Λειθήριον scriptum est. Zenob. I, 79 recte Λειθήριοι. Pro Περικόν, ut recte legitur in Prov. Coll. IV, l. l. p. 377, codex a manu posteriori Περικόν, cf. Bast, *Lettre critique*, p. 224 s. et quæ habet Boissonad. ad Aristænet. Ep. I, 27, p. 592. Methonæorum Rempublicam male

MASSILIENSIMUM.

174.

Similem historiam narrat Aristoteles in Massiliensium Republica ita scribens : Phocæenses Ionis, mercaturam facientes, Massiliam condidere. Euxenus autem Phocæensis hospitio utebatur Nani; nomen id regi erat. Hic Nanus quum nuptias celebraret filis sue, Euxenum, qui tunc forte Massiliam advenerat, ad epulum vocavit. Agebantur autem nuptiæ tali modo: post cœnam oportebat virginem in cœnaculum intrare, et vini pateram cui vellet ex præsentibus proci tradere; cui autem tradidisset, is sponsus erat. Ingressa igitur virgo, pateram sive casu, sive alia de causa tradidit Euxeno: nomen virgini Petta erat. Ita quum accidisset, pater, ratus volente deo huic pateram esse traditam, æquum censuit ut Euxeno collocaretur filia: isque eam duxit uxorem et mutato nomine Aristoxenam appellavit. Et superest ad hunc diem Massiliæ familia ab hac muliere originem ducens, qui Protiadæ nominantur. Fuit enim Protus filius Euxeni hujus et Aristoxenæ.

175.

Isocrates in Archidamo dicit Phocæenses Persarum regis dominationem fugientes Massiliam emigrasse. Ceterum jam ante hæc tempora Massiliam a Phocæensibus habitatam esse Aristoteles quoque in Massiliensium Republica tradit.

MEGARENSIUM.

176.

In Ætolorum Republica Aristoteles qui nunc Locri dicuntur Leleges nominat; eosdem etiam Bæotiam tenuisse ait. Similiter in Opuntiorum Republica et Megarensium.

METHONÆORUM.

176 *.

Libethrii illepidior. Libethrii natio Pierica, cujus meminit etiam Aristoteles in Methonæorum Republica. Illepidissimi dicuntur Libethrii fuisse quia apud illos occisus est Orpheus.

pro Atheniensium nominatam apud Athenæum VI, 235, E, supra vidimus fragm. 93.

ΜΗΛΙΕΩΝ.

177 (549).

Suidas s. v. Τῶν φιλιτάτων τὰ φίλτατα : Φησὶν Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Μηλιέων Πολιτείᾳ τοὺς παῖδας γυμνοὺς ἐκφέρειν μέχρι ἐτῶν ἑξῆς καὶ καταφιλεῖν αὐτοὺς ἐν τοῖς συμποσίοις.

Hæc emendanda et supplenda sunt e Proverb. in Appendice Vaticana Centur. V, 3 : Τῶν φιλιτάτων τὰ φίλτατα. Μηλιόσι ἀνέλεον ὁ θεὸς φιλεῖν τῶν φιλιτάτων τὰ φίλτατα. Μηλιόσι μέχρι οὖν ἐτῶν δέκα ἐξ γυμνοὺς περιέφερον τοὺς παῖδας καὶ καταφιλοῦν ἐν Ὀλυμπίᾳ.

178 (550).

Photius s. v. Τὸ Μηλιακὸν πλοῖον : Τοῦτο ἐπὶ τῶν ἄγαν βρόντων πλοίων ἀπὸ ἱστορίας τινὸς εἰρηται· φησὶ γὰρ Ἀριστοτέλης Ἰππότην εἰς ἀποικίαν στελλόμενον τοῖς μὴ βουλευθεῖσιν αὐτῷ συμπλεῖν καταράσασθαι· ἐπειδὴ γὰρ προφασιζόμενοι οἱ μὲν τὰς γυναῖκας ἀποτοῖς ἀρρωστῆν, οἱ δὲ τὰ πλοῖα βεῖν κατέμεινον, κατηράσατο μήτε πλοῖα στεγὰν αὐτοῖς γενέσθαι ποτὲ καὶ ὑπὸ τῶν γυναικῶν κρατεῖσθαι αἰεὶ.

Eadem Suidas s. v. et brevius ommissa Aristotelis mentione idem s. v. Μηλιακόν, Apostolius Prov. XIX, 89. Prov. Vat. Append. IV, 4. Aliam explicationem proverbii dat Diogenian. Prov. VIII, 31 : Τὸ Μηλιακὸν πλοῖον : Ἐπὶ τῶν ἄγαν βρόντων πλοίων. Κατηράσαντο γὰρ Λακεδαιμόνιοι μηδέποτε στεγὰν τὰ πλοῖα Μηλιέων γενέσθαι παραδάται γάρ. De Hippote, Aletæ Corinthi conditoris patre, C. Müllerus qui totam hanc historiam illustravit ad Aristot. fragm. 143, conferrī jubet Apollodor. II, 8, 3, Conon. 26, Pausan.

MALIENSIMUM.

177.

Carissimorum carissima. Aristoteles dicit in Mallensium Republica Mallenses liberos usque ad ætatis annum decimum sextum nudos circumferre et deosculari in conviviliis.

Mallenses deus jussit diligere carissima carissimorum. Liberos igitur usque ad annum sextum decimum ætatis nudos circumferebant et deosculabantur Olympiæ.

178.

Malliacum navigium dicitur de vetusto et rimarum pleno navigio ab historia quadam. Aristoteles enim refert Hippoten, quum coloniam deducturus esset, imprecatum esse iis qui secum navigare recusassent. Nam quum alii uxorum infirmitatem, alii rinas navigiorum præ-

II, 4, 3, III, 13, 3, Schol. Theocrit. V, 83, O. Müller, *die Dorer*, t. I, p. 84, 124.

(ΜΗΛΙΩΝ.)

179 (551).

Plinius Hist. nat. IV, s. 23 : *Melos cum oppido quam Aristides Byblida, ARISTOTELES Zephyrium, Callimachus Mimallida, Heraclides Siphim et Acyton. Hæc insularum rotundissima est.* Stephan. Byz. s. v. Μῆλος : Νῆσος μία τῶν Κυκλάδων, ὑμῶνυμον ἔχουσα πάλιν. Φοινίκες οὖν οἰκιστὰι πρότερον, ἔθεν καὶ Βυβλὶς ἐκλήθη ἀπὸ τῶν Βυβλίων Φοινίκων· ἀλλὰ καὶ Ζεφυρία.

(ΜΙΑΗΣΙΩΝ.)

180 (552).

Parthenius Erotic. c. 14. Περὶ Ἀνθείως. Ἰστορεῖ Ἀριστοτέλης καὶ οἱ τὰ Μιλησιακά. — Ἐκ δὲ Ἀλικαρνασοῦ παῖς Ἀνθεὸς ἐκ βασιλείου γένους ὀκμήρευσε παρὰ Φοβίῳ ἐνὶ τῶν Νηλειδῶν τότε κρατοῦντι Μιλησίων. Τοῦτου Κλεόβοια, ἣν τινες Φιλαιχημὴν ἐκάλεσαν, τοῦ Φοβίου γυνὴ ἐραστῆσα πολλὰ ἐμηχανῆτο εἰς τὸ προσαγαγέσθαι τὸν παῖδα. Ὡς δὲ ἐκείνος ἀπειθεῖτο ποτὲ μὲν φάσκων ὀρωεῖν μὴ κατάδηλος γένοιτο, ποτὲ δὲ Δία ξένιον καὶ κοινὴν τράπεζαν προίσχόμενος, ἣ Κλεόβοια κακῶς φερομένη ἐν νῶ εἶχε τίσασθαι αὐτὸν ἀνηλεῆ τε καὶ ὑπέραυχον ἀποκαλουμένη. Ἐνθα δὲ χρόνος προϊόντος τοῦ μὲν ἔρωτος ἀπηλλάχθαι προσποιήθη, πέρδικα δὲ τιθασὸν εἰς βαθὺν φρέαρ κατασοθήσασα ἰδεῖτο τοῦ Ἀνθείως ὄππος καταθῆν ἀνέλοιτο αὐτὸν τοῦ δὲ ἐτοίμως ὑπακούσαντος διὰ τὸ μηδὲν ὑποβῆσθαι, ἣ Κλεόβοια ἐπιστεῖται στιβαρὸν αὐτῷ πέτρον. Καὶ ὁ μὲν παραχρῆμα ἐτεθνήκει, ἣ δ' ἄρ' ἐνοηθεῖσα ὡς δεινὸν ἔργον δεδράχοι, καὶ ἄλλως δὲ καομένη σφοδρῶ ἔρωτι τοῦ παιδός,

textentes domi manerent, imprecatus iis est, ut nunquam firmis uterentur navigiis, feminarumque imperio semper subjecti essent.

(MILESIIORUM.)

180.

De Antheo. Narrat Aristoteles et scriptores rerum Milesiacarum. — Antheus regii generis ex Halicarnasso adolescens Phobio Nelidæ tunc Milesiis imperanti obæsus fuit. In hujus amorem Cleobœa, quam quidam Philechmem vocarunt, Phobii uxor illata, multa sane machinata est, quibus adolescentem illiceret. Quum autem ille eam aversaretur aliquando quidem timorem prætexult, ne videlicet manifestum id fieret, aliquando autem hospitii jus et communem mensam causatus est, tamdiu ut Cleobœa ægre rem ferens, in animo haberet ulcisci eum, hamisericordem ipsum et superbum vo-

ἀναρτῆ ἑαυτῆν. Φόβιος μέντοι διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ὡς ἐναγῆς παρεχώρησε Φρυγίῳ τῆς ἀρχῆς ἔφασαν δὲ τινες οὐ πέρδικα, σκεῦος δὲ χρυσοῦν εἰς τὸ φρέαρ βεβλήσθαι, ὡς καὶ Ἀλέξανδρος ὁ Αἰτωλὸς μείμνηται ἐν τοῖσδε ἐν Ἀπόλλωνι... Cf. Anthol. gr. ed Jacobs. t. VII, p. 239 sqq.

181 (553).

Athenæus XII, p. 523, E : Μιλήσιοι δὲ ἔως μὲν ὡς ἐτρέφον, ἐνίκιον Σκύθας, ὡς φησιν Ἐφορος, καὶ τὰς τε ἐφ' Ἑλλησπόντων πόλεις ἐκτίσαν καὶ τὸν Εὐξείνιον πόντον κατώκησαν πόλεσι λαμπραῖς, καὶ πάντας ἐπὶ τὴν Μίλητον ἔθεον ὡς δ' ἐπήχθησαν ἡδονῇ καὶ τρυφῇ κατερρῦν τὸ τῆς πόλεως ἀνδρείον, φησὶν Ἀριστοτέλης, καὶ παροιμία τις ἐγεννήθη ἐπ' αὐτῶν. « Πάλαι ποτ' ἦσαν ἄλιμοι Μιλήσιοι. »

Ex Athenæo Eustath. ad Il. ψ, 444, p. 1358, 5 Rom. Versus a Zenobio, Prov. V, 80 Anacreonti tribuitur, fr. 86 apud Bergkium. Cf. præterea Suidas s. v., Apostol. Prov. XIII, 85, Diogenian. V, 3, Hesychius, Photius, Philostrate. Vit. Sophist. XXII, 4.

ΝΑΞΙΩΝ.

182 (554).

Athenæus VIII, p. 348, A : Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ναξίων Πολιτεία περὶ τῆς παροιμίας (Οὐδεὶς κακὸς μέγας ἰθύς scil.) οὕτω γράφει : « Τῶν παρὰ Ναξίους εὐπόρων οἱ μὲν πολλοὶ τὸ ἄστυ φύκουν, οἱ δὲ ἄλλοι διεσπαρμένοι κατὰ κόμας. Ἐν οὖν δὴ τινι τῶν κομῶν, ἧ ὄνομα ἦν Λησατάδαι, Τελεσταγόρας ὤκει

πλούσιός τε σφόδρα καὶ εὐδοκίμων καὶ τιμώμενος παρὰ τῶν δήμων τοῖς τ' ἄλλοις ἄκραι καὶ τοῖς καθ' ἡμέραν πεμπομένοις. Καὶ δτε καταβάνας ἐκ τῆς πόλεως δυσωνοῖντό τι τῶν πωλουμένων, ἔθος ἦν τοῖς πωλοῦσι λέγειν ὅτι μᾶλλον ἂν προέλιοντο Τελεσταγόρα δοῦναι ἢ τοσοῦτου ἀναδόσθαι. Νεανίσκοι οὖν τινὲς ὠνούμενοι μέγαν ἰχθύν, εἰπόντος τοῦ ἀλιέως τὰ αὐτὰ, λυπηθέντες τῷ πολλᾷ ἀκούειν, ὑποπίοντες ἐκώμωσαν πρὸς αὐτόν. Δεξαμένου δὲ τοῦ Τελεσταγόρου φιλοφρόνως αὐτούς, οἱ νεανίσκοι αὐτόν τε ὑβρίσαν καὶ δύο θυγατέρας αὐτοῦ ἐπιγάμους. Ἐφ' οἷς ἀγανακτήσαντες οἱ Ναξιοὶ καὶ τὰ ὄπλα ἀναλαβόντες ἐπέβηον τοῖς νεανίσκοις καὶ μερίστη τότε στάσις ἐγένετο, προστατούτος τῶν Ναξίων Λυγδάμιδος, ὃς ἀπὸ ταύτης τῆς στρατηγίας τύραννος ἀνεβάνη τῆς πατρίδος.

183 (555).

Plutarch. De mulier. virtutibus c. 17 : Ναξίους καὶ Μιλησίους συνέστη πόλεμος διὰ τὴν Ὑψικρέοντος τοῦ Μιλησίου γυναῖκα, Νεαίραν. Αὕτη γὰρ ἠράσθη Προμέδοντος Ναξίου, καὶ συνέπλευσαν ὃς ἦν μὲν ξένος τοῦ Ὑψικρέοντος, ἰρασθεῖσα δὲ τῇ Νεαίρα συνῆλθε καὶ τὸν ἄνδρα φοβουμένη ἀπαγαγὼν εἰς Νάξον ἰκέτιν τῆς Ἑστίας ἐκάθισεν. Τῶν δὲ Ναξίων οὐκ ἐκιδόντων, χάριν τοῦ Προμέδοντος, ἄλλως δὲ ποιουμένων πρόφασιν τὴν ἰκετείαν, ὁ πόλεμος συνέστη. Τοῖς δὲ Μιλησίοις ἄλλοι τε πολλοί, καὶ προθυμότερα τῶν Ἰώνων Ἐρυθραῖοι συνεμέχουν, καὶ μῆκος ἔσχε καὶ συμφορὰς ἤνεγκε μεγάλας ὁ πόλεμος· εἴτ' ἐπαύσατο δι' ἀρετὴν γυναικός, ὡς συνέστη διὰ μοιχηρίας. Διόγη-

oans. Quare temporis progressu amorem in se exstinctum simulabat, ac perdicem cicurum in profundum puteum demittens, Anthemum rogavit ut descenderet atque extraheret illam. Ille itaque quum nihil mali suspicatus prompte obediret, Cleobœa super eum dejecit ingens saxum, unde ille statim mortuus est. Ipsa vero animo volvens quam grave flagitium perpetrasset, atque alias etiam vehementi adolescentis amore flagrans, se ipsam suspendit. Porro Phobius ob eandem causam tanquam scelestus Phrygio regnum cessit. Dixerunt autem nonnulli non perdicem, sed vasculum aureum in puteum projectum fuisse, ut Alexander quoque Ætolus.

181.

Milesii postquam voluptatibus et luxuriæ succubuerant, enervatum concidit civitatis robur, ut ait Aristoteles, et enatum in eos est proverbium : *Fortes olim fuerunt Milesii.*

NAXIORUM.

182.

Aristoteles in Naxiorum Republica, ubi proverbium *Nullus piscis magnus est malus* meminit, hæc scribit :

Eorum qui apud Naxios copia rei familiaris abundabant alii habitabant in urbe, alii per vicos parsim vitam agebant. In uno igitur ex vicis, cui Lestadæ nomen, habitabat Telestagoras, vir predives et optimæ apud eos famæ; quem honorabat populus cum aliis omnibus rebus, tum missis quotidie inuneribus. Et si quando oppidan, in vicos digressi, emere aliquid rerum venalium vellent, sed minoris licitarentur quam par esset, solebant venditores respondere, malle se Telestagoræ dare quam eo pretio addicere. Aliquando igitur juvenes nonnulli magnam piscem mercantes, quum idem illud respondisset iis piscator, egre ferentes sæpius illud verbum a se audiri, jam bene adpoti ad eum perrexerunt comisabundi. Quos quum benigne accepisset Telestagoras, illi et ipsum et duas nubiles filias contumelia affecerunt. Quibus indignantes Naxii, arreptis armis impetum in juvenes fecere : et maxima tum exorta est seditio, in qua præerat Naxiis Lygdamis, qui ab hoc imperio tyrannus patriæ evasit.

183.

Propter Nearam Hypsicreontis Milesii uxorem bellum inter Naxios et Milesios ortum fuit. Ea enim quum

τος γὰρ ὁ τῶν Ἐρυθραίων στρατηγός, ἔχων καὶ πεπιστωμένους ἔρουα κατὰ τῆς Ναξίων πόλεως εὐπεφυκὸς καὶ κατεσκευασμένος, ἤλασάτο λείαν τῶν Ναξίων πολλήν, καὶ γυναῖκας ἐλευθέρους καὶ παρθένους ἑλαθεν. Ὡν μίξας, Πολυκρίτης, ἐρασεῖς, εἶχεν αὐτὴν οὐχ ὡς αἰχμάλωτον, ἀλλ' ἐν τάξει γαμετῆς γυναικός. Ἐορτῆς δὲ τοῖς Μιλησίοις καθηκούσης ἐν τῇ στρατιῇ, καὶ πρὸς πόσιν ἀπάντων καὶ συνουσίας τραπομένων, ἠρώτησε τὸν Διόγνητον ἢ Πολυκρίτην, μή τι καλοὶ περμάντων μερίδας ἀποπέμψαι τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῆς. Ἐπιτρέψαντο; δ' ἐκείνου καὶ κελύσαντος ἐνέβαλε μολίβδινον γραμματεῖδιον εἰς πλακοῦντα, κελύσασα φράσαι τὸν κομίζοντα τοῖς ἀδελφοῖς, ὅπως αὐτοὶ μόνου καταναλώσωσιν ἂ ἔπεμψεν. Οἱ δ' ἐντυχόντες τῷ μολίβδῳ, καὶ τὰ γράμματα τῆς Πολυκρίτης ἀναγνόντες, κελυσοῦσης νυκτὸς ἐπιθέσθαι τοῖς πολεμίοις, ὡς ὑπὸ μῆθης διὰ τὴν ἑορτὴν ἐξημελημένων πάντων, προσήγγειλαν τοῖς στρατηγοῖς, καὶ παρώρμησαν ἐξελθεῖν μετ' αὐτῶν. Ἀλόγτος δὲ τοῦ χωρίου, καὶ πολλῶν διαφθαρέντων, ἐξητήσατο τὸν Διόγνητον ἢ Πολυκρίτην παρὰ τῶν πολιτῶν, καὶ διέσωσεν. Αὐτὴ δὲ πρὸς ταῖς πύλαις γενομένη τοὺς πολίτας ἀπαντῶντας αὐτῇ, μετὰ χαρᾶς καὶ στεφάνων ὑποδεχομένους καὶ θαυμάζοντας, οὐκ ἤνεγκε τὸ μέγεθος τῆς χαρᾶς, ἀλλ' ἀπέθανεν αὐτοῦ πεσοῦσα περὶ τὴν πόλιν ἔπου τίθαπται, καὶ καλεῖται βασκάνου τάφος, ὡς βασκάνῳ τινὶ τύχη τὴν Πολυκρίτην φθονηθεῖσαν ἀπολαῦσαι τῶν τιμῶν. Οὕτω μὲν οἱ Ναξίων συγγραφεῖς

ἱστοροῦσιν· ὁ δ' Ἀριστοτέλης φησὶν, οὐδ' ἀλούσης τῆς Πολυκρίτης, ἄλλως δέ πως ἰδόντα τὸν Διόγνητον ἐρασεθῆναι, καὶ πάντα διδόναι καὶ ποιεῖν ἔτοιμον εἶναι· τὴν δὲ ἑμολογεῖν ἀφίεσθαι πρὸς αὐτόν, ἐνὸς μόνου τυχοῦσαν, περὶ οὗ τὸν Διόγνητον (ὡς φησιν ὁ φιλόσοφος) ἔρκον ἤτησεν· ἐπεὶ δ' ὤμοσεν, ἤξιου τὸ Δῆλιον αὐτῇ δοθῆναι (Δῆλιον γὰρ ἐκαλεῖτο τὸ χωρίον), ἀλλως δ' οὐκ ἂν ἔφη συνελθεῖν. Ὁ δὲ καὶ διὰ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ διὰ τὸν ἔρκον ἐξέστη, καὶ παρέδωκε τῇ Πολυκρίτῃ τὸν τόπον, ἐκείνη δὲ τοῖς πολιταῖς. Ἐκ δὲ τούτου κάλιν εἰς ἴσον καταστάντες, ἐφ' οἷς ἠβούλοντο, πρὸς τοὺς Μιλησίοις διαλύθησαν.

Eadem narratio, contractior apud Polyænum VIII, 36, nonnullis vero ornatior apud Parthenium ex Andrisci libro primo Ναξιακῶν legitur. Ubi et illud additur Theophrastum quoque ἐν τῷ δ' πρὸς τοὺς καιροῦς, ejus meminisse. De Polycrita subita morte refert quoque A. Gellius Noct. Att. III, 15 : *Cognito repente insperato gaudio exspirasse animam refert ARISTOTELES philosophus, Polycritam nobilem feminam Naxi insula.*

ΟΠΟΥΝΤΙΩΝ.

184 (556).

Strabo VII, p. 321 : Ἐν δὲ τῇ Αἰτωλῶν (Πολιτεία Ἀριστοτέλης) τοὺς νῦν Λοκροῦς Δελειγας

amaret Promedontem Naxium mariti sui hospitem, corpus cum eo miscuit, veritate iram mariti, cum eo in Naxum navigavit. Eam Promedon supplicem Vestæ collocavit. Naxiis autem mulierem sub præscriptione supplicationis in gratiam Promedontis non dederunt, bellum quod dixi, conflatum est. Milesiis cum alii multæ, (tam Ionum studiosissime Erythraei auxilia tulerunt, bellumque hoc tractum magnis calamitatibus, tandem virtute mulieris finitum est, sicuti cœperat mulieris ob pravitatem. Diogenes Erythraeorum dux munitionem quamdam sibi commissam tenebat, opportune admodum contra Naxiorum urbem sitam; itaque et magnam Naxiis prædam abstulit, et mulieres ac virgines liberas. Harum unam, nomine Polycritam, amore captus, secum non ut captivam, sed uxoris loco habuit. Evenit ut in castris Milesiorum dies ageretur festus : ibi quum omnes poculis essent ac convivis dediti, rogavit Diogenetum Polycrita, ut liceret sibi fratribus partes placentarum mittere. Quumque is permitteret ac juberet, plumbeam tabellam placentæ inseruit, mandato ei qui eam fratribus affererat, ut solos vesci juberet fratres iis quæ mittebat. Hi quum offenderent tabellam et legissent quæ scripserat Polycrita (hortabatur autem ut noctu hostes adorirentur, ob ebrietatem festo die contractam plane socordia dissolutos), rem ducibus Naxiorum significaverunt, et permoverunt ut secum exirent rei gerendæ

causa. Occupato a Naxiis castello, multisque hostium interfectis, Diogeneto precibus Polycrita a civibus impetravit salutem. Ipsa autem civibus ad portam occurrentibus magno cum gaudio, collaudantibusque et sarta ferentibus, magnitudine lætitiæ exanimata, in ipsa porta concidit mortua : atque ibi sepulta est, et monumentum ejus vocatur *livoris tumulus* : quod invidia quadam fortunæ fascinata Polycrita putaretur meritis honoribus non potuisse frui. Hæc Naxiorum historicorum est narratio. Aristoteles captam Polycritam fuisse non dicit, sed conspectam a Diogeneto, sui cum amore irretivisse, ipsumque promississe omnia se, ut ea potiretur, dare ac facere paratum esse : Polycritam se ad ipsum venturam pollicitam, si unicum quippiam ab eo obtineret, fuisse : quumque id jurejurando interposito Diogenetis confirmasset, tradi sibi Delium postulasse (id enim castello nomen erat), aliter se morem gesturam ipsi negasse : victum amore Diogenetum, et jurisjurandi pernotum religione, Polycritæ castellum, hocque eam civibus tradidisse. Ita Naxios rursus Milesiis pares viribus factos, pacem in suas leges confecisse.

OPUNTIORUM.

184.

In Etolorum Republica Aristoteles qui nunc Locri dicuntur Leleges nominat; eosdem etiam Boeotiam te-

καλεῖ, κατασχῆν δε καὶ τὴν Βοιωτίαν αὐτοῦς φησιν ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τῇ Ὀπουντίων καὶ Μεγαρέων.

Cf. supra *Ætolorum Republica et Stephan. Byz. s. v. Φύσκος, cujus verba ad sequens fragmentum dedimus.*

185 (557).

Schol. Pindari Olymp, IX, 86 : Ἄπὸ γὰρ Ἐπειῶν : Ἐπειῶν τῶν Ἡλείων... Ὀποῦντος ἦν θυγάτηρ Ἡλείων βασιλέως, ἣν Ἀριστοτέλης Καμβύσην καλεῖ.

Ex Aristotele, ut videtur, Plutarch. Quæst. gr. c. 15 : Τίς ἡ ξυλίνη κύων παρὰ Λοκροῖς ; Φύσκου τοῦ Ἀμφικτύονος υἱὸς ἦν Λοκρός, ἐκ δὲ τοῦτου καὶ Καβύης Ὀποῦς (ita pro Λοκρός legendum vidit Bournot. l. l. p. 285). Πρὸς δὲ δὲ πατὴρ διενεχθεὶς καὶ συχνοῦς τῶν πολιτῶν ἀναλαβὼν περὶ ἀποιεῖας ἐμαντεύετο τοῦ δὲ θεοῦ φήσαντος κτίζειν πόλιν, ἔπου περ ἂν τύχη δηρθεὶς ὑπὸ κυνὸς ξυλίνης, ὑπερβαίνων εἰς τὴν ἑτέραν θάλασσαν ἐπάτησε κυνόςβατον ἰνοχληθεὶς δὲ τῇ πληγῇ διέτριψεν ἡμέρας αὐτοῦσι πλείονας, ἐν αἷς καταμαθὼν τὸ χωρίον ἔκτισε πόλιν Φυσκείας καὶ Ἰάνθειαν (Ἰαντίαν Steph. Byz. s. v. Ἰαντες) καὶ τὰς ἄλλας ἄσας οἱ κληθέντες Ὀζόλαι Λοκροὶ κατόκησαν. Cf. Eustath. ad Iliad. p. 277, 17, Steph. Byz. s. v. Φύσκος, apud quem verba, Φύσκος δὲ ἀπ' οὗ οἱ Ἀδελγεῖς οἱ νῦν Λοκροί, Aristotelis esse, satis probabiliter suspicatur Rosius, collato Strabone VII, p. 321 : Ἀριστοτέλης... τοῦς νῦν Λοκροῦς Λέλεγας καλεῖ. Athen. II, p. 70, C, hæc habet : Δίδυμος δ' ὁ γραμματικὸς ἐξηγούμενος παρὰ τῷ Σοφοκλεῖ τὸ « κύναρος ἄκανθα », μήποτε φησὶ τὴν κυνόςβατον λέγει διὰ τὸ ἀκανθώδες καὶ τραχὺ εἶναι τὸ φυτόν· καὶ γὰρ ἡ Πυθία ξυλίνην κύνα αὐτὸ εἶπε καὶ ὁ Λοκρός χρησμὸν λαβὼν, ἐκεῖ πόλιν οἰκίζειν, ἔπου ἂν ὑπὸ ξυλίνης κυνὸς δηχθῇ, καταμυχθεὶς τὴν

κνήμην ὑπὸ κυνόςβατου, ἔκτισε τὴν πόλιν. Cf. Hesychius s. v. Κύναρος.

186 (558).

Harpocration : Ἀμφισσα : Πόλις τῆς Λοκρίδος Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ὀπουντίων Πολιτείᾳ οὕτω λέγει : Ἀνδραίμων δὲ ἦν οἰκιστὴς, Ἀμφισσαν δ' ὠνόμασαν διὰ τὸ περιέχεσθαι τὸν τόπον ὄρεσιν.

Eadem etymologia apud Suidam s. v. et Zonaram p. 151. Aliter Pausanias X, 38.

187 (559).

Hesychius : Ἀσπετος : ὁ Ἀχιλλεύς ἐν Ἠπείρῳ ὡς φησὶν Ἀριστοτέλης ἐν Ὀπουντίων Πολιτείᾳ.

Cf. Plutarch. Vita Pyrrhi, c. 1 : Ἀχιλλεύς ἐν Ἠπείρῳ τιμὰς ἰσοθίους ἔσχεν Ἀσπετος ἐκχωρίῳ φωνῇ προσαγορευόμενος. Ptolemæus Hephæstio in Photii Biblioth. p. 147, 18 Bekker : Ἐκαλεῖτο (ὁ Ἀχιλλεύς scil.) δὲ καὶ Ἰσά, καὶ Ἡύρα, καὶ Ἀσπετος. De Achille locutum esse Aristotelem ob Patroclum Opuntium notavit C. Müllerus fr. 121.

188 (560).

Cheroboscus ad Theodosii Canones t. I, p. 75, 23 Gaisf. (p. 1393 in Anecd. Bekk.) : Τὰ εἰς δὸν λήγοντα δυσύλλαθα βαρύτερα διὰ τοῦ ωκλίνονται, εἰ μὴ μετοχικῆν κλίσει ἀναδέχονται, ὡς κώδων... τὸ Μέδων, ἔστι δὲ κύριον ὄνομα, ὁ μὲν ποιητὴς Ὀμηρὸς διὰ τοῦ ντ κλίνει, ὡς Μέδωντος, τῷ λόγῳ τῶν μετοχικῶν, Ἰσάιος δὲ ὁ ῥήτωρ καὶ Ἀριστοτέλης ἐν Ὀπουντίων Πολιτείᾳ Μέδωνος φησὶν ἀναλόγως. Locus Homeri est II. β, 727, cf. v, 693, Eustath. p. 277, 17, Schol. Vict. ad II. v. 694 et Etymol. M. p. 606, 10.

nuisse ait. Similiter in Opuntiorum Republica et Megarensium.

185.

Opuntis, Eleorum regis, filia erat, quam Aristoteles Cambysen nominat.

Quæ est canis lignea apud Locros? Locrus Phycii filius Amphictyonis nati ex Cabya filium habuit Locrum, cum quo postquam in discordiam incidit, magno civium numero assumpto, oraculum de colonia deducenda consuluit : tulitque responsum ibi se urbem conderè debere, ubi morsus esset a cane lignea. Mari trajecto rubum caninum (*cynosbaton*, id est fruticem spinosum) calcavit, vulneraque vexatus, per aliquot dies ibi commoratus, regionis natura considerata, Phycenses, Hyanthiamque condidit, urbesque alias, quæ a Locris deinde Ozolis cultæ sunt.

186.

Amphissa urbs Locridos. Aristoteles in Opuntiorum Republica sic ait : Andramon fuit conditor, Amphissa vero urbs nuncupata est propterea quod locus montibus circumdatus erat.

187.

Aspelus in Epiro Achilles cognominatur, ut ait Aristoteles in Opuntiorum Republica.

188.

Medon, nomen proprium apud Homerum ad rationem participiorum ita flectitur ut genitivus sit Medontis; sed Isæus orator et Aristoteles in Opuntiorum Republica Medonis in genetivo casu dixerunt.

OPXOMENIΩN.

189 (561).

Joannes Tzetzes Proleg. ad Comm. in Hesiodi Opera, p. 15 Gaisf. : Τὸν καλαῖον δὲ Ὅμηρον Διονύσιος ὁ κυκλογράφος φησὶν ἐπ' ἀμφοτέρων ὑπάρχειν τῶν Θηβαϊκῶν στρατειῶν καὶ τῆς Ἰλίου ἐλώσεως. Ἐκ τούτου γοῦν λογίζομαι τοῦτον τοῦ Ἡσιόδου εἶναι ὑ' ἐτῶν προγενέστερον. Ἀριστοτέλης γὰρ ὁ φιλόσοφος, μᾶλλον δ' οἶμαι ὁ τοῦς Πέπλους συντάξας, ἐν τῇ Ὀρχομενίων Πολιτείᾳ Στησίχορον τὸν μελοποιὸν εἶναι φησὶν υἱὸν Ἡσιόδου ἐκ τῆς Κλυμένης αὐτῶ γεννηθέντα τῆς Ἀμφιφάνους καὶ Γανύκτορος ἀδελφῆς, θυγατρὸς δὲ Φηγίως· ὁ δὲ Στησίχορος αὐτὸς σύγχρονος ἦν Πυθαγόρᾳ τῷ φιλοσόφῳ καὶ τῷ Ἀκραγαντίῳ Φαλάριδι· οἱ δὲ Ὀμήρου ὑ' ὑστέρησον ἔτεσι, καθὰ φησὶ καὶ Ἡρόδοτος (II, 53)... Τελευτᾷ δὲ Ἡσιόδος ἐν Λοκρίδι τοιουτοτρόπως. Μετὰ τὴν νίκην, ἣν αὐτὸν νενικηέναι φασὶν ἐπὶ τῇ τελευτῇ Ἀμφιδάμαντος, εἰς Δελφούς ἐπορεύθη, καὶ ἐδόθη αὐτῷ οὕτως ὁ χρησμός·

Ὅτι οἱ οὗτο· ἀνὴρ, ὃς ἐμὸν δόμον ἀμπεπολεύει,
Ἡσιόδος Μούσῃσι τιμῆνο· ἀθανάτησι·
τοῦ δή τοι κλέος ἔσται ὄσον ε' ἐπικιδναται ἡώς.
Ἄλλὰ Διὸς περὶ λαζο Νεμίου κάλλιμον ἔλασο·
κεθὶ δὲ τοι θανάτοιο τέλος πεπρωμένον ἔστιν.

Ὁ δὲ τὴν ἐν Πελοποννήσῳ Νεμέαν φυγὸν ἐν Οἰνῇ τῆς Λοκρίδος ὑπὸ Ἀμφιφάνους καὶ Γανύκτορος τῶν Φηγίως παίδων ἀνατρεῖται καὶ βρίσκεται εἰς τὴν θάλασσαν ὡς φθείρας τὴν ἀδελφὴν ἐλαίων Κλυμένην, ἐξ ἧς ἐγεννήθη Στησίχορος. Ἐκαλεῖτο δὲ ἡ Οἰνῆ Διὸς

Νεμίου ἱερόν. Μετὰ δὲ τρίτην ἡμέραν ὑπὸ δελφίνων πρὸς τὸν αἰγιαλὸν ἐξήχθη τὸ σῶμα μεταξὺ Λοκρίδος καὶ Εὐβοίας, καὶ ἔθαψαν αὐτὸν Λοκροὶ ἐν Νεμέᾳ τῇ τῆς Οἰνῆς. Οἱ δὲ φονεῖς αὐτοῦ νηὸς ἐπιβάντες ἐπειρώτων φυγεῖν, χειμῶνι δὲ διεσθάρησαν. Ὀρχομένιοι δὲ ὕστερον κατὰ χρησμὸν ἐνεγκόντες τὰ Ἡσιόδου ὄσα θάπτουσιν ἐν μέσῃ τῇ ἀγορᾷ καὶ ἐπέγραψαν τάδε·

Ἄσκη μὲν πατρὶς πολυλήϊος· ἀλλὰ θανόντος
ὄστεα πλησίππων γῆ Μινύων κατέχει
Ἡσιόδου, τοῦ πλείστον ἐν ἀνθρώποις κλέος ἔστιν,
ἀνδρῶν κρινομένων ἐν βασιάνῳ σοφίης.

Ἐπέγραψε δὲ καὶ Πίνδαρος·

Χαῖρε δις ἠθέσας καὶ δις τάρου ἀντιβολήσας,
Ἡσιόδ', ἀνθρώποι· μέτρον ἔχων σοφίης.

Eadem fere in Certamine Homeri et Hesiodi sunt c. 15 sq. Quæ ibi similia de Homeri morte narrantur, eorum partis fontem fuisse Aristotelem in Dialogo de Poetis supra jam vidimus; quamquam de his satis difficile est iudicium facere, propter scriptorum quibus hæc debentur levitatem. Ceterum de Hesiodi duplici sepultura Aristotelem in Orchomeniorum Republica narra-visse testatur Plutarchus apud Proclum in Hes. O. et D. v. 631 (fr. 36, t. V, p. 28 Plutarchi Operum ed. Didot.) : Ἀοίκητον δὲ αὐτὸ (τὴν Ἄσκραν sc.) ὁ Πλούταρχος ἱστορεῖ καὶ τότε εἶναι, Θεσπιέων ἀνελόντων τοὺς οἰκοῦντας, Ὀρχομενίων δὲ τοὺς σωθέντας δεξαμένων· ὅθεν καὶ τὸν θεὸν Ὀρχομενίους προστάξει τὰ Ἡσιόδου λείψανα λαβεῖν καὶ θάψαι παρ' αὐτοῖς, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης φησὶ γράφων τὴν Ὀρχο-

ORCHOMENIORUM.

189.

Aristoteles philosophus, vel potius, mea quidem sententia, Peplorum auctor, in Orchomeniorum Republica Stesichorum lyricum ait filium esse Hesiodi e Clymene natum, Amphiphanis et Ganyctoris sorore, Phegeique filia. Fuit autem hic Stesichorus æqualis Pythagoræ philosophi et Phalaridis Agrigentini, quos constat posteriores fuisse Homero quadringentis annis, quemadmodum etiam Herodotus testatur... De morte autem Hesiodi sciendum, illum in Locride hac ratione vitam finisse. Post victoriam, quam ipsi contigisse aiunt in funebribus iustis Amphidamantis, profectus est Delphos, datumque illi fuit hoc oraculum :

Felix ille vir est, nostram qui circumit ædem
Hesiodus Musis, quem non moriantur, amatos,
Cujus tam late extendet se gloria fame,
Quam late terras Phœbus prospectat Eoas.
Tu vero memora ista Jovi sacra Nemeo
Custodi, fatum cui mortem destinat atram.

Ille autem quam Nemeam in Peloponneso relinqueret, Cenoës in Locride ab Amphiphane et Ganyctore Phegei

filii interficitur et projicitur in mare, putantibus ipsum stupratorem esse Clymenes sororis ipsorum, ex qua natus fuit Stesichorus. Vocabatur autem Cenoë Jovis Nemei templum. Verumenimvero post triduum delphines cadaver e mari ducunt et in littore deponunt quod Locridem et Eubœam disternunt et sepeliverunt ipsum Locrensens in Nemea Cenoënsi. Auctores vero cædis conscensis navibus conabantur fugam querere, sed tempestate perierunt. Orchomenii postea, oraculo moniti, ossa jam sepulti Hesiodi ex Nemea auferunt, eaque in medio suo foro terræ reddunt, his versibus super monumentum inscriptis :

Ascra solum patrium fuerat, non fertile multum,
Hesiodi, corpus sed Minya ora tenet.
Inter mortales semper celebrabitur omnes,
Qui bona prudenter facta probare solent.

Scriptum etiam Pindarus tale epitaphium :

Salve, iterum pubescens ac bis condite, salve,
Hesiode, humanæ qui modus es sophiæ.

Ascram jam tunc desertam fuisse tradit Plutarchus, incolis a Thespiensibus trucidatis, iisque qui stragem effugissent ab Orchomeniis in urbem receptis. Unde etiam deum Orchomeniis imperasse, ut Hesiodi ossa apud se

μενίων Πολιτείαν. Cf. Append. Prov. IV, 92 t. I, p. 456 ed. Gotting. s. v. Τὸ Ἡσιόδου γῆρας : Ἀριστοτέλης ἐν Ὀρχομανίων Πολιτείᾳ δις ἐπαφθαί φησι τὸν Ἡσιόδον καὶ ἐπιγράμματος τοῦδε τυχεῖν « Χαῖρε κτί. » Παρόσον τό τε γῆρας ἀπέβη καὶ δις ἐτάφη. Apud Macarium VIII, 49 et Suidam sub eodem lemmate epigramma Pindaro tribuitur, cf. Bergk, in Poetar. lyric. ed. tertia, p. 383. Quae e Plutarcho laudat Proclus ea in Septem sapient. convivio c. 19 legi putat Rosius. Conjectura satis est probabilis, licet Ascræ, propter quam ad Plutarchum provocat Proclus, nulla ibi mentio fiat. Verba autem Plutarchi Aristotelicam, ut videtur, narrationem referentia hæc sunt l. 1. : Ἀνθρώπινον δὲ καὶ πρὸς ἡμᾶς τὸ τοῦ Ἡσιόδου πάθος ἀκήκοας γὰρ ἴσως τὸν λόγον. Οὐκ ἔγωγε, εἶπον. Ἀλλὰ μὴν ἄξιον πυθέσθαι. Μιλησίου γὰρ ὡς ἔοικεν ἀνδρὸς, ᾧ Ξενίας ἐκουνῶναι Ἡσιόδου καὶ διαίτης ἐν Λαοκροῖς, τῇ τοῦ Ξένου θυγατρὶ κρύφα συγγενομένου καὶ φωραθέντος, ὑποψίαν ἔσχεν ὡς γνοὺς ἅπ' ἀρχῆς καὶ συνεπιούρας τὸ ἀδίκημα, μηδενὸς ὦν αἰτίας, ὀργῆς δὲ καιρῶ καὶ διαβολῇ περιπεσὼν ἀδίκως. Ἀποκτεῖναν γὰρ αὐτὸν οἱ τῆς παιδείκης ἀδελφοὶ περὶ τὸ Λαοκροῦν Νέμειον ἐνεδρεύσαντες καὶ μετ' αὐτοῦ τὸν ἀκόλουθον ᾠ Τρώϊλος ἦν ὄνομα. Τῶν δὲ σωματίων εἰς τὴν θάλασσαν ὠσθέντων, τὸ μὲν τοῦ Τρωῖλου εἰς τὸν Δάφνον ποταμὸν ἔξω φερόμενον ἐπεσέθη περικλύστω χοιράδι μικρὸν ὑπὲρ τὴν θάλασσαν ἀνεχούσῃ καὶ μέχρι νῦν Τρώϊλος ἢ χοιράς καλεῖται. Τοῦ δὲ Ἡσιόδου τὸν νεκρὸν αἰθερῶ ἀπὸ γῆς ὑπολαβοῦσα δελφίνων ἀγέλη πρὸς τὸ Ῥίον ἐκόμιζε καὶ τὴν Μολυκρίαν. Ἐτύγχανε δὲ Λαοκροῖς ἢ τῶν Ῥαίων (Ἀριαδευίων legitur in Certamine Homeri et Hesiodi c. 15) καθεστῶσα θυσία καὶ πανήγυρις, ἣν ἀγοῦσιν ἐτι νῦν περιφανῶς περὶ τὸν τόπον ἐκείνον. Ὡς δὲ ὤφθη προσφερόμενον τὸ

σῶμα, θαυμάσαντες ὡς εἰκὸς ἐπὶ τὴν ἀκτὴν κατέδραμον καὶ γνωρίσαντες ἐτι πρόσφατον τὸν νεκρὸν, ἅπαντα δεύταρα τοῦ ζητεῖν τὸν φόνον ἐποιούοντα, διὰ τὴν ὄξεν τοῦ Ἡσιόδου. Καὶ τοῦτο μὲν ταχέως ἐπραξάν εὐρόντας τοὺς φονεῖς αὐτοὺς τε γὰρ καταπόντισαν ζῶντας καὶ τὴν οἰκίαν κατέσκαψαν. Ἐτάφη δὲ Ἡσιόδου πρὸς τῷ Νεμείῳ (cf. Thucydides III, 96, 102, Pausanias IX, 38) τὸν δὲ τάφον οἱ πολλοὶ τῶν Ξένων οὐκ ἴσασιν, ἀλλ' ἀποκίρρυται ζητούμενος ὑπ' Ὀρχομανίων, ὡς φασί, βουλομένων κατὰ χρησμὸν ἀναλίσθαι τὰ λείψανα καὶ θάψαι παρ' αὐτοῖς.

De dubitatione, satis leviter a Tzetzze mota, Pindari epigramma ab auctore Pepli, non vero ab eo qui Orchomeniorum Rempublicam conscripserat servatum fuisse, postea dicemus quam de Peplo disputabimus.

190 (562).

Pollux X, 165 : Καὶ θαν μὲν ἐν Ἀχαρνῶσιν (v. 108) εἶπε Ἀριστοφάνης ἀχ' ἀνάσσει χρυσοῦ, τὸ ἀγγεῖον ἴσως Περσικόν· ἔνιοι δὲ τὴν θεωρικὴν κίστην οὕτω κακῆσθαι νομίζουσιν. Ἐν δὲ Ἀριστοτέλους Ὀρχομανίων Πολιτείᾳ μέτρον ἔστιν Ὀρχομένιον τετραπέκοντα πέντε μεδίμνους χωροῦν Ἀττικῶς. Οἱ δὲ κατὰ τὴν Πυθῶδα ἰόντων, οὗτε καὶ τὰ λεδοτήρια καλοῦσι ταναγρίδας.

Schol. Aristoph. Acharn. 108 : Οὐκ, ἀλλ' ἀχ' ἀνάσσει : Ἀχ' ἀνάσσει μέτρον ἔστι Περσικόν, ὡσπερ ἔ ἀραβὴ παρ' Αἰγυπτίους. Ἐχ' αἶραι δὲ μεδίμνους Ἀττικῶς με', ὡς μαρτυρεῖ Ἀριστοτέλης. Ἄλλοι δὲ φασιν εἶ κίστις ἔστιν, εἰς ἣν κατετίθεντο τοὺς ἐπισιτισμοὺς οἱ ἐπὶ τὰς θεωρίας στελλόμενοι. Hesychius s. v. Ἀγάνης : Τῆς μὲν Περσικῆς μέτρα, Φανόδημος δὲ κίστας, εἰς ἧς κατετίθεντο τοὺς ἐπισιτισμοὺς οἱ ἐπὶ θεωρικὰ ἰόντες, οἱ εἰς θεοὺς στελλόμενοι, et iterum s. v. Ἀχ' ἀνά :

sepelirent. Tradit hoc etiam Aristoteles in Orchomeniorum Republica.

Aristoteles in Republica Orchomeniorum dicit Hesiodum bis sepultum, atque hocce nactum esse epigramma : « Salve etc. »

Milesius quidam, cum quo hospitii ac convictus usus Hesiodo intercedebat apud Locros, hospitii filix pudicitiam imminuerat : re comperta creditum est Hesiodum ab initio conscium flagitii fuisse, in eoque occultando operam navasse : quum quidem hic insons, nulla sua culpa in iram hominum per calumniam et sinistras incidisset suspiciones. Nihilominus eum puellæ fratres apud Locrense Nemeium, ex insidiis truckaverunt : unaque assoctam ipsius Troilum. Ceterum cadaveribus in mare devolutis, Troili cadaver foras in Daphnam fluvium delatum, apud scopulum aquis ambitum et non multum ex mari exstantem detentum fuit : qui scopulus etiamnum Troilus dicitur. Hesiodi autem cadaver, ubi

primum a terra exiit, exoptiens delphinorum grex ad Rhium et Molycriam deportavit. Forte tum Locri solemnem conventum agebant apud Rhium, ac sacris operabantur publicis, quæ etiamnum splendide isto in loco peraguntur. Quum vero cadaver videretur afferri, mirati, ut par erat, ad litus accurrerunt : quamque cadaver recens interfecti Hesiodi agnoscerent, gloria hominis pernoti nihil antiquius habuerunt quam cædis auctorem quærere : ac cito his successit res, inventosque percussores vivos in mare præcipitaverunt, et eorum domum diruerunt. Ipse Hesiodus apud Nemeium sepultus est : et sepulcrum ejus plerique peregrini ignorant : occultatur enim propter Orchomenios, qui id quærunt, et reliquias Hesiodi, monitu oraculi cujusdam, auferre et apud se humare cupiunt.

190.

Achæne in Aristotelis Orchomeniorum Republica mensura est, quæ continet quadraginta quinque modios Atticos.

Μέτρον σίτου ἐν Βουωτία χωρῶν μεδίων ἐν (cott. μεδίωνους με'). Synag. lex. Seg. p. 473, 3a Bekk. : Ἀγάνη : Μέτρον Βουώτιον πολλῶν τινῶν μεδίων. Οὕτως Ἀριστοφάνης, ubi aperte Ἀριστοτέλης reponendum est, cum Bournotio l. l. p. 285.

ΠΑΡΙΩΝ.

Vide Sopatri excerpta apud Photium, supra fragm. 105^b.

ΠΕΛΛΗΝΙΩΝ.

191 (563).

Harpocraton s. v. Μαστήρες : Ὑπερίδης ἐν τῷ πρὸς Πάγκαλον. Ἔοικεν ἀρχὴ τι εἶναι ἀποδειγμένη ἐπὶ τῷ ζητεῖν τὰ κοινὰ τοῦ δήμου, ὡς οἱ ζητηταὶ καὶ οἱ ἐν Πελλήνῃ μαστροί, ὡς Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Πελληνίων Πολιτείᾳ.

Eadem Photius et Suidas omisso Aristotelis nomine. Apud Harpocratonem fortasse sic scribendum : ὡν Ἄρ. ἐν τῇ Π. Π. μέμνηται. Cf. altera glossa apud Photium p. 248, 21 : Μαστήρες οἱ τὰ φυγαδευτικά χρήματα εισπράτταντες· ὀνοαὶ ζητηταὶ τῶν φυγαδευτικῶν χρημάτων, τῶν ἀειφυγίαν φυγαδευθέντων· ἐκλήθησαν δὲ μαστήρες ἀπὸ τῶν κωνηγῶν τῶν ἐν τοῖς μαστοῖς τῶν ὄρων ζητούντων τὰ θηρία. Lex. Rhet. Seguer. p. 279, 6 : Μαστήρες : Ζητηταὶ τῶν φυγαδικῶν χρημάτων. Hesychius s. v. Μαστήρ : ἱραυνητής, s. Μαστήρες : Ζητούντες, ἱραυνῶντες, s. Μαστροί. Παρὰ Ῥοδίοις βουλευτῆρες. Schol. Apoll. Rhodii IV, 1003.

Πελληνίων Πολιτείαν a Diexarcho conscriptam memorat Cicero Epist. ad Attic. II, 2.

ΡΗΓΙΝΩΝ.

192 (564).

Pollux V, 75 : Ἰθάκη δὲ μόνη τῶν νήσων ἄγονός ἐστι λαγῶ. Καρπάθιοι δὲ πρότερον οὐκ ὄντων ἐν τῇ

νήσῳ λαγῶν ζῦγος εἰσαγαγόμενοι, τὸ μὲν εἰς πλῆθος ἐκ τῆς πολυγονίας ἐπιδιδοῦν ἰφθίμους τοὺς καρπούς, οἱ δὲ παροιμίαν ἐποίησαν ἐπὶ τῶν ἐπισκαστῶν κακῶν. ἔφ' αὐτοὺς εἰσαγαγόντων· « Ὁ Καρπάθιος τὸν λαγῶν.» Καὶ μὴν Ἀναξίλας δὲ Ῥηγίνος οὖσης, ὡς Ἀριστοτέλης φησὶν, τῆς Σικελίας τέως ἀγόνου λαγῶν, ὁ δὲ εἰσαγαγῶν τε καὶ θρέψας, ἑμοῦ δὲ καὶ Ὀλύμπια νικήσας ἀπήνη, τῇ νομίσματι τῶν Ῥηγίνων ἐνατίπων σεν ἀπήνην καὶ λαγῶν.

Priora fortasse ex Ithacensium Republica ducta sunt, ad explicationem proverbii ὁ Καρπάθιος τὸν λαγῶν, de quo cf. Zenob. Prov. IV, 48. Neque obstant quæ apud Aristotelem in Hist. Anim. VIII, 28, 13, inde a Plinio Hist. nat. VIII, 226 et Eustathio in Odys. p. 1821, 30 exscripta, leguntur, lepores nempe nullos in insula Ithiaca inveniri, eosque qui in eam translati essent ad littus maris mortuos inventos esse. Anaxilæ mentio fit etiam in Excerptis Heraclidis p. 21, 15 : Ἐτοράνησι δὲ αὐτῶν (τῶν Ῥηγίνων scil.) Ἀναξίλας Μεσσήνιος καὶ νικήσας Ὀλύμπια ἡμίονος, εἰστάσει τοὺς Ἕλληνας, καὶ τις αὐτὸν ἐπέσκωψεν εἰπὼν· Ὁδτος τί ἂν ἐποίει νικήσας ἴπποις; Ἐποίησε δὲ καὶ ἐπινίκιον Σεμμονίδης.

Χαίρει' ἀλλοποδῶν θυγάτρεις ἱππῶν.

... ἐγένοντο. Quæ supplenda esse perspexit Schneidewinus e tertio libro Rhetoricorum Aristotelis c. 2 § 5 ubi eadem narrantur.

ΡΟΔΙΩΝ.

193 (565).

Schol. Pindar. Olymp. VII ad inscriptionem : Διαγόρῃ Ῥοδίῳ πύκτη : νικήσαντι τὴν οὐ' Ὀλυμπιάδα. Ταύτην τὴν ᾠδὴν ἀνακείσθαι φησὶ Γόργων ἐν τῷ τῆς Λινδίας Ἀθηνᾶς ἱερῷ χρυσοῖς γράμμασιν. Ὁ Διαγόρας οὗτος υἱὸς μὲν ἦν Διαμαγίτου τοῦ Ῥοδίου, ἐνίκησε δὲ καὶ Πύθια καὶ Ἰσθμια. Περὶ δὲ τούτου τοῦ Διαγόρου εἶπε μὲν καὶ Ἀριστοτέλης καὶ Ἀπολλεῖας, μαρτυροῦσι δὲ τοιαῦτα. Κατὰ γὰρ τὴν Ὀλυμπίαν

PELLENIENSIVM.

191.

Μαστήρες, inquisitores, magistratus quidam constitutus ad pecunias publicas colligendas velut ζητηταὶ et apud Pellesenses μαστροί, ut tradit Aristoteles in Republica Pellesensium.

RHEGINORVM.

192.

Quum Sicilia, Aristotele teste, ante Anaxilam lepores non produxisset, hic invehens nutriensque, simul rheda in Olympia vincens, Rheginorum monetæ rhedam insculpsit et leporem.

RHODIORVM.

193.

Diagora Rhodio pugili; qui vicit Olymp. LXXIX. Hanc odam Gorgon dicit litteris aureis scriptam in templo Minervæ Lindiæ expositam esse. Hic Diagoras filius erat Damageli Rhodii Pythiis quoque et Isthmiis vicerat. Dixit de eo Aristoteles et Apollas. Tradunt vero hæc : In Olympia posita Diagoræ statua post statuam Lysandri; cubitorum est quattuor et digitorum quinque, dextram manum extendit, lævam corpori acclinat. Post hunc stat Demagetus, filiorum natu maximus, avo cognominis, in pancratium projectus, ipse quoque cubitorum quattuor, sed patre minor digitis quinque. Prope hunc stat Dorieus

ἔστηκεν ὁ Διαγόρας μετὰ τὴν Λυσάνδρου εἰκόνα, πηχῶν τεσσάρων δακτύλων πέντε, τὴν δεξιὰν ἀνατείνων χεῖρα, τὴν δὲ ἀριστερὰν εἰς ἑαυτὸν ἐπικλίνων. Μετὰ δὲ τούτων ἴστανται καὶ ὁ Δαμάγητος ὁ πρεσβύτατος τῶν παίδων αὐτοῦ, ὅς ἦν καὶ ὁμώνυμος τῷ πάππῳ, παγκράτιον προβεβλημένος, καὶ αὐτὸς πηχῶν τεσσάρων, ἐλάττων δὲ τοῦ πατρὸς δακτύλων πέντε. Ἐχόμενος δὲ τούτου ἔστηκε Δωριεύς ἀδελφός, κύκτης καὶ αὐτὸς προβεβλημένος. Τρίτος δὲ μετ' ἐκείνων Ἀκουσῖλαος, τῇ μὲν ἀριστερᾷ ἱμάτια ἔχων πυκτικόν, τὴν δὲ δεξιὰν ὥσπερ πρὸς εὐχὴν ἀνατείνων. Καὶ οὗτοι μὲν οἱ τοῦ νικηφόρου παιδὸς ἐν στήλαις ἴστανται σὺν τῷ πατρὶ, μετ' ἐκείνους δὲ καὶ θυγατέρων αὐτοῦ νικηφόροι υἱοὶ δύο, Εὐκλῆς πυγμαῆ νικήσας Ἀνδρώναν (ἀνδρῶν corr. Rosius, coll. Pausan. VI, 6, 2 et 7, 3 πῶς τε ἔσκησαν καὶ ἔσχον Ὀλυμπιακὰς νίκας ἐν μὲν ἀνδράσιν Εὐκλῆς... Παισιρροδος δὲ ἐν παισίν) καὶ μετ' ἐκείνων Παισιρροδος. Καὶ λέγεται κατὰ τὰ Ὀλύμπια νικήσαντας τοὺς παῖδας κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν τῷ πατρὶ περιλαβόντας οὖν τὸν Διαγόραν περιέναι τὸ στάδιον μακαριζομένους ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Χρόνη δὲ ὑστερὸν φασὶ καὶ τὴν τούτου θυγατέρα Καλλιπατίραν ἄλθῃν εἰς τὴν Ὀλυμπίαν καὶ αἰτεῖν παρὰ τῶν Ἑλλανοδικῶν ἐπιτρέψαι τὴν θῆαν αὐτῇ, τοὺς δὲ κωλύειν φάσκοντας κατὰ νόμον γυναῖκα μὴ θεωρεῖν τὸν γυμνικὸν ἀγῶνα· τὴν δὲ φῆσαι πρὸς αὐτοὺς οὐχ ὁμοίαν εἶναι ταῖς ἄλλαις γυναῖξιν, ἀλλὰ φέρειν πλεονεξίαν ταῖς προγονικαῖς ἀρεταῖς ἐπηρειδομένην· ἔσχε γὰρ καὶ τὸν πατέρα καὶ τοὺς τρεῖς ἀδελφούς· Ὀλυμπιονίκας, Δαμάγητον, Δωριέα, Ἀκουσῖλαν, καὶ ἕξ ἀδελφῆς παῖδα Εὐκλέα καὶ αὐτῆς υἱὸν Παισιρροδον. Καὶ δεῖται τὰς τε τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν στήλας καὶ οὕτω νικηθέντας τοὺς Ἑλλανοδικὰς ἐπιχωρῆσαι καὶ συνήθειαν νόμου διαλύσαι καὶ τῇ Καλλιπατίρᾳ τὴν θῆαν ἐπιτρέψαι. Καὶ τὰ μὲν περὶ αὐτῶν τοσαῦτα. Ἰστορεῖται δὲ ὁ Διαγόρας Ἐρμού παις γεννηθῆσαι· φασὶ γὰρ αὐτοῦ τὴν μητέρα εἰς ἀγρόν που πορευομένην, εἶτα καύματος σφοδροῦ ἐπισχόντος ἐπικλιθῆναι τινὶ Ἐρμαίῳ τευμένει καὶ οὕτω τὸν θεὸν αὐτῇ συνελθεῖν, τὸν δὲ Διαγόραν οὕτω τεκεῖν αὐτὴν, ὅς πρῶτος ἀφ' Ἡρακλείους λέγεται τοιοῦτος γενέσθαι. Ἄφ' οὗ γὰρ Ἡρακλῆς συνέθηκε τὸν ἀγῶνα μηδενὶ που τοιαῦτα συμβῆ-

ναι, ὥστε καὶ τὸν πατέρα καὶ τοὺς υἱοὺς Ὀλυμπιονίκας γενέσθαι.

ΣΑΜΙΩΝ.

194 (566).

Plinius Hist. nat. V, s. 37, 135 : *Samon... Partheniam primum appellatam ARISTOTELIS tradit, postea Dryussam, deinde Anthemussam. Aristocritus adjicit Melamphyllum, dein Cyparissiam, alii Parthenoarussam, Stephanen.* Cf. de Aristocrito C. Müller, *Fragm. Hist. gr. t. IV, p. 334*, qui laudat ad h. l. Panofka, *Res Samior.* Berol. 1822, p. 8 sqq.

Stephan. Byz. s. v. Σάμος : Ἐπιφανὲς πρὸς τῇ Καρίᾳ νῆσος. Ἐκλήθη δὲ πρότερον Παρθενία καὶ Δρυοῦσσα καὶ Ἀνθεμοῦσσα καὶ Μελάμφυλλος. Cf. Strabo XIV, p. 637 : Ἐκαλεῖτο δὲ Παρθενία πρότερον οἰκούντων Καρῶν, εἶτα Ἀνθεμούς, εἶτα Μελάμφυλλος, εἶτα Σάμος εἴτ' ἀπὸ τινος ἐπιχωρίου ἥρωος εἴτ' ἐξ Ἰθάκης καὶ Κεφαλληνίας ἀποικίσαντος, Schol. Apollonii Rhod. II, 867, Hesych. s. v. Δρυοῦσσα et Δόρυσσα, Heraclid. Excerpt. p. 15, 1 : Ἡ δὲ νῆσος Παρθενία, ὕστερον δὲ Δρυοῦσσα.

Ex Aristotele fortasse ducta esse putat Rosius quæ leguntur apud Iamblichum, *Vita Pythagor. c. 2* : Λέγεται δὲ οὖν Ἀρχαῖον τὸν κατοικήσαντα τὴν Σάμον τὴν ἐν τῇ Κεφαλληνίᾳ γεννηθῆσαι μὲν ἀπὸ Διὸς (male pro Ποσειδῶνος, cf. Schol. Apoll. Rhod. I, 185, II, 866. Pausan. VII, 4 et quod sequitur fragm.)... φρονήσει δὲ καὶ δόξῃ τῶν ἄλλων Κεφαλληνίων διαφέρειν. Τούτω δὲ γενέσθαι χρησμὸν παρὰ τῆς Πυθίας συναγαγεῖν ἀποικίαν ἀπὸ τῆς Κεφαλληνίας καὶ... οἰκίσει νῆσον τὴν δι' ἀρετὴν τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς γῆς Μελάμφυλλον καλούμενην, προσαγορεύσαι τε τὴν πόλιν Σάμον ἀντὶ τῆς Σάμης τῆς ἐν Κεφαλληνίᾳ. Τὸν μὲν οὖν χρησμὸν συνέβη γενέσθαι τοιοῦτον·

Ἄρχαι! ἐνωλίαν νῆσον Σάμον ἀντὶ Σάμης· σὶ οἰκίσειν κλομαί· Φυλλὰς δ' ὀνομάζεται αὕτη,

frater, pugil, et ipse projectus. Tertius post hunc Acusilaus, læva tenens lorum pugillis, dextram ut ad precationem extendens. Atque illos quidem victoris filii in stelis stant cum patre. Post illos vero etiam filiarum filii victores duo, Eucles qui viros pugilatu vicit et Pisirrhothus. Porro narratur filios, quum Olympiis eodem quo pater die vicissent, cingentes patrem stadium perambulasse ac beatos a Græcis esse prædicatos. Aliquo post tempore etiam filiam ejus Callipatiram Olympiam venisse ac petiisse ex Hellanodicis dicunt, ut spectare ludos ipsi per-

mitterant. Quod quam recusarent dicentes lege vetitum esse, ne mulieres gymnicos ludos spectarent, tum vero illam dixisse, non se similem reliquis esse mulieribus, sed majus quid, gentis suæ virtutibus innixam. Habebat enim et patrem et fratres tres, Damagetum, Dorieum, Acusilaum Olympionicas, et sororis item filium Eucleem, et suum ipsum Pisirrhothum. Ac monstrasse eam patris fratrumque stelas, atque ita victos Hellanodicas cecisisse. ac soluta legis consuetudine permisisse Callipatiræ, ut spectatrix ludis interesset.

ubi pro Φωλλάς, Φωλλίς scribendum esse videtur.

195 (567).

Schol. cod. Laur. Apollonii Rhod. I, 188, p. 315, 16 Keil : Παρθινίης Ἀγκαῖος : Ἄριστο-τέλης φησί, τίθεις ἐπὶ Ἀγκαῖον τὴν παροιμίαν, ὅτι γέγονε φιλογέωργος Ἀγκαῖος καὶ πολλὰς ἐφύτευσεν ἀμπέλους. Εἰπόντος δὲ αὐτῷ τοῦ θεράποντος ὅτι θᾶ-τον ἀποθάνεται ἢ πίεται ἐκ τοῦ καρποῦ τῆς ἀμπέλου, Ἀγκαῖος ὠρίμου γενομένου τοῦ καρποῦ τρίψας βότρυν ἐκάλασε τὸν θεράποντα καὶ εἶπεν ὡς ἔζησεν μέχρις οὗ καρποφορήσῃ ἡ ἀμπελοσ, καὶ ἔμαλλε πίνειν. Τοῦ δὲ θεράποντος εἰπόντος :

Πολλὰ μεταξὺ πῖλε κῦλικος καὶ χεῖλοσ ἄπρου,

διηγέλη αὐτῷ τις σὺς διαλυμαινόμενος τὴν χώραν, ἐφ' ὃν ἐκδραμῶν πρὶν πῆ ἀνῆρέθη ὑπ' αὐτοῦ. Διὸ ἐπεκράτησεν ἡ παροιμία ἐπὶ τῶν παρὰ προσδοκίαν τι πραττόντων. Καὶ Φερεκύδης ἐν τῇ ἡ' φησί τὸν Ἀγκαῖον ὑπὸ τοῦ Καλυδωνίου σὺς πλεγνέντα τὸν μηρὸν ἀποθανεῖν.

Isac. Tzetzes ad Lycophron. v. 488 : Ὁ γὰρ Ἀγκαῖος οὗτος, υἱὸς ὦν Ποσειδῶνος καὶ Ἀστυπαλαίας, τῆς Φοίνικος, ἐφύτευσεν ἀμπελοσ, κατὰ Ἄριστο-τέλη τὸν τοὺς Πέπλους συντάξαντα. Μάντις δὲ τις εἶπεν αὐτῷ ὡς οὐ πίοι ὄνον ἐκ ταύτης. Ἐνηνοχίας δὲ τῆς ἀμπέλου καρπὸν, ἀπέθλιψεν ὁ Ἀγκαῖος τὴν σταφυλὴν εἰς ἀγγεῖον, ἤγουν κῦλικα, ὡς πίομενος, καὶ κατεγέλα τοῦ μάντεωσ, δεικνύων τὴν κῦλικα. Ὁ δ' ἔφη· Πολλὰ κτέ. Βοῆς δὲ γενομένησ ὡς σὺς λυμαινομένου τὴν χώραν, θείσ τὴν κῦλικα ὁ Ἀγκαῖος ἐξῆλθεν ἐπὶ τὸν σὺν, καὶ πρῶτοσ ἀνῆρέθη ὑπ' αὐτοῦ.

Zenob. Prov. V, 71 : Πολλὰ μεταξὺ πῖλε κῦλικος καὶ χεῖλοσ ἄπρου : Παροιμία λεχθεῖσα ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Ἀγκαῖοσ παῖσ Ποσειδῶνοσ φυτεῶν ἀμπέλων βαρέωσ ἐπέκειτο τοῖσ οἰκέταισ. Εἷσ δὲ τῶν οἰκετῶν ἔφη μὴ μεταλήψασθαι τὸν δεσπότην τοῦ καρποῦ. Ὁ δὲ Ἀγκαῖοσ ἐπειδὴ ὁ καρπὸσ ἐφθάκει, χαίρων ἐτρέφα καὶ τὸν οἰκέτην ἐκέλευσε κερᾶσαι αὐτῷ. Μέλλων δὲ τὴν κῦλικα προσφέρειν τῷ στόματι ὑπεμίμνησκεν αὐτὸν τοῦ λόγου, ὃ δὲ ἔφη τὸν εἰρημένον στίχον. Τούτων ἐτι λεγομένων οἰκέτης ἦλθεν ἀπαγγέλλων

ὡσ ὑπερμεγέθησ σὺσ τὸν ὄρχατον λυμαίνεται. Ὁ δὲ Ἀγκαῖοσ ἀποβαλὼν τὴν πῶσιν ἐπὶ τὸν σὺν ὤρμησε καὶ πληγείσ ὑπ' αὐτοῦ ἐτελεύτησεν· ἔθεν ἡ παροιμία. Διονύσιοσ δὲ φησιν εἰρῆσθαι αὐτὴν ἀπὸ τῆσ Ἄντινόου μνηστευσασμένου τὴν Πηνελόπην συμφορᾶσ (Odys. χ, 9). Προσαγόμενοσ γὰρ τὸ ἐκπωμα ἐτελεύτησε παρὰ τοῦ Ὀδυσσεῶσ. Cf. Proverb. Collect. II apud Millerum, *Mélanges de littérat. gr.*, p. 368 : Ἀριστοτέλησ δὲ φησιν Ἀγκαῖόν τινα Σαμίων βασιλέα μέλλοντα πίνειν ἀκούσαι κραυγὴν παρὶ θήραν γενομένην καὶ ἐξελθόντα συμπαλακῆναι τῷ σὺί καὶ ἀποθανεῖν· ἔθεν εἰρῆσθαι τὴν παροιμίαν· Πολλὰ κτέ.

Cum Zenobio faciunt Eudocia Viol. p. 24, Schol. vulg. Apoll. Rh. I. I., Diogenian. Prov. VII, 46, e quo sua transtulit Apostol. XIV, 46. Alteram proverbii explicationem ex eodem Dionysio Thrace proponit Schol. Odys. χ, 9, p. 706, 14 Dind., deinde vero ita pergit : Λέγει δὲ Ἀριστοτέλησ περὶ τῆσ παροιμίας οὕτωσ. Ἀγκαῖοσ ὁ Ποσειδῶνοσ καὶ Ἀστυπαλαίας Σάμιοσ ὦν τὸ γένοσ, ἔχων οἰκέτην ἀπὸ Κρήτησ ἐκέλευσεν αὐτὸν προσφέρειν ποτὸν πίνειν, ἔθεν ἐνταῦθεν αἱ ἀμπελοσ τυγχάνουσιν. Εἰπόντοσ δὲ αὐτοῦ ὡσ οὐ δυνήσεται πιαῖν, αὐτοῦ ὁ Ἀγκαῖοσ κατακροτομήσασ τοὺσ θεράποντασ ἔλαβε τὴν κῦλικα καὶ προσέθετο. Λέξαντοσ δὲ ἐκείνου· Πολλὰ κτέ. ἄφωσ συνέβη χρῆμα μεγάλου σὺδσ ἐπιβαρῆσαι τοῖσ Ἀγκαῖου χωρίοισ· ἀκούσαντα δὲ αὐτὸν ἀπὸ τῶν χειλέων τὴν κῦλικα καταθεῖναι καὶ διαδραμεῖν πρὸσ τὸν ἄγγιον, συμβαλόντα δὲ τῷ κάπρω τελευτήσασ. Ἐνθεν φασί (φησί vulg. et Marc.) καταρρυῆναι τὴν παροιμίαν, in quibus lectionem codicis Vindobonensis (Graec. phil. 133) a Rosio collati secuti sumus. Ceterum rem hic male narratam esse testantur quae leguntur in Heracl. Excerpt. X, 2 : Ἐβασίλευσε δ' αὐτῶν (τῶν Σαμίων sc.) Ἀγκαῖοσ, ἀφ' οὗ τὰσ ἀμπέλουσ ὁ θεράπων φυτεῶν φησί· Πολλὰ κτέ.

In ipso proverbio, pro κῦλικος, κοτύλης praebet Athenæus XI, p. 478, E.

196 (568).

Ælian. de Nat. Anim. XVII, 20 : Ἄριστοτέλησ λέγει γίνεσθαι ἐν Σάμω λευκὴν γελιδόνα.

SAMIORUM.

195.

Aristoteles ad Ancæum proverbium referens dicit hunc agriculturæ studiosum fuisse et multas vites plantasse. Cui quum servus dixisset moriturum priusquam de fructu vitis bibisset, Ancæus, fructibus maturatis, uvam expressit, vocatoque servo dixit se vixisse ad id usque tempus quo vitis fructus tulerit, simulque bibere volebat. Dum autem servus : *Multum, aiebat, inter poculum est la-*

braque summa, nuntiatum est ei aprum vastare regionem. In quem incurrens, priusquam bibisset occisus est ab eo. Inde proverbium de iis, quibus præter expectationem aliquid accidit usurpatur. Pherecydes quoque in libro octavo narrat Ancæum periisse crure icto ab apro Calydonio.

196.

Aristoteles narrat in insula Samo albas hirundines nasci.

Ex Samiorum Republica desumpta hæc esse ostendunt Heracl. Excerpta, p. 15, 5 : Ὅτι ἐν τοῖς Σαμίοις ἐφάνη λευκὴ χελιδὼν οὐκ ἐλάττων πέρδικος. Cf. Duris apud Antigon. Mirab. c. 132 : Ὁ δὲ τοῦς Σαμιακοὺς ὄρους συγγεγραφὸς ἐπὶ τῶν πρώτων κληθέντων μαθητῶν τῶν περὶ Ἡρόστρατόν φησι χελιδόνα λευκὴν φανῆναι. Apud Ælianum lectio vulgata γίνεσθαι ideo non in γενέσθαι mutanda videtur, quod scriptor, quum in sequentibus alia ex Aristotelis Hist. Anim. VI, 5 desumpta addiderit, credere potuit non de re semel tantum observata agi. Cf. ceterum Arist. Hist. Anim. III, 12, 12. Theophrasti fragm. περὶ Σημείων, c. 3, 2. Ælian. de Nat. An. VII, 7.

197 (569).

Ælianus de Nat. Anim. XII, 40 : Τιμῶσι δὲ ἄρα Δελφοὶ μὲν λύκον, Σάμιοι δὲ πρόβατον, Ἄμπρακιῶται δὲ μὴν τὸ ζῷον τὴν λέαιναν. Τὰ δὲ αἴτια τῆς ἐκάστου τιμῆς εἰπεῖν οὐκ ἔστιν ἔξω τῆσδε τῆς σπουδῆς. Δελφοῖς μὲν χρυσίον ἱερὸν σεσλημένον καὶ ἐν τῷ Παρνασσῷ κατορωρυγμένον ἀνίχνυσεν ὁ λύκος. Σαμίοις δὲ καὶ αὐτοῖς τοιοῦτο χρυσίον κλαπὲν πρόβατον ἀνεῦρε, καὶ ἐντυθεὶν Μανδρόδουλος ὁ Σάμιος τῇ Ἥρᾳ πρόβατον ἀνάθημα ἀνήψεν. Καὶ τὸ μὲν Πολέμων λέγει τὸ πρότερον, τὸ δὲ Ἀριστοτέλης τὸ δεύτερον.

Cf. Ephorus apud Proverbiorum scriptores et apud Suidam, fr. 161 Müll., Clemens Alexandr. Protrept. p. 11 : Πρόβατον, ὡς φησὶν Εὐφορίων, σέβουσι Σάμιοι, ubi Ἐφορος corrigendum esse videtur.

198 (570).

Schol. Aristoph. Aves 471 : Οὐδ' Αἰώπιον πεπᾶτῆρας : Ὅτι τὸν λογοποιὸν Αἰώπιον διὰ σπουδῆς

εἶχον. Ἦν δὲ ὁ Αἰώπιος Θραξ, ἠλευθερώθη δὲ ὑπὸ Ἰδμόνοιο τοῦ κωφοῦ. Ἐγένετο δὲ πρῶτον Σάνθου δούλου. Ὁ δὲ κωμικός Πλάτων καὶ ἀναβιώναι φησὶν αὐτὸν ἐν τοῖς Λάκωσιν... Διὰ σπουδῆς δὲ εἶχον τὸν Αἰώπιον. Καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Σαμίων Πολιτείᾳ εἰπόντα φησὶν αὐτὸν μῦθον ἠυδοκιμημένα.

Eadem iisdem fere verbis in Heracl. Excerpt. p. 15, 10 : Αἰώπιος δὲ δολογοποιὸς εὐδοκίμαί τε. Ἦν δὲ Θραξ τὸ γένος, ἠλευθερώθη δὲ ὑπὸ Ἰδμόνοιο τοῦ κωφοῦ. Ἐγένετο δὲ πρῶτον τοῦ Σάνθου δούλου. Cf. præterea Aristot. Rhet. II, c. 2, § 5 ubi Æsopi fabula quam Samiis narraverat refertur.

199 (571).

Zenob. Prov. VI, 12 : Τὸ περὶ Δρυῶν σκότος : Ἀριστοτέλης φησὶν ἐν τῇ Σαμίων Πολιτείᾳ Πριηνίων πολλοὺς ὑπὸ Μιλησίων ἀναιρεθῆναι περὶ τὴν καλουμένην Δρυῶν· ὅθεν καὶ τὰς Πριηνεῖας γυναῖκας ὀνομάζει τὸ περὶ Δρυῶν σκότος.

Plenus ex eodem prout dubio fonte, hanc Plutarchus Quest. Gr. c. 20 : Τίς ὁ λέγόμενος ἐν Πριήνῃ παρὰ Δρυῶν σκότος; Σάμιοι καὶ Πριηνεῖς πολεμοῦντες ἀλλήλους τὰ μὲν ἄλλα μετρίας ἐβλάπτοντο καὶ ἔβλαπτον, μάχης δὲ μεγάλης γενομένης χιλίους Σαμίων οἱ Πριηνεῖς ἀπέκτειναν· ἔδδομα δὲ ὑστερονέει Μιλησίοις συμβαλόντες παρὰ τὴν καλουμένην Δρυῶν, τοὺς ἀρίστους ἡμῶν τε καὶ πρώτους ἀπέβαλον τῶν πολιτῶν· ὅτε καὶ Βίας ὁ σοφὸς εἰς Σάμον ἐκ Πριήνης πρὸςθεύσας εὐδοκίμησας. Ταῖς δὲ Πριηνεῖας γυναῖξιν, ἡμῶν τοῦ πάθους τούτου καὶ τῆς συμφορῆς ἔλειπῆς γενομένης, ἄρα κατέστη καὶ ὄρκος περὶ τῶν μεγίστων· « Ὁ παρὰ τῇ Δρυῶν σκότος » διὰ τὸ καὶ αὐτὰς αὐτῶν καὶ πατέρων καὶ ἀνδρῶν ἐκαὶ φονευθῆναι. Cf. Bœckh. Corp. Inscript. t. II, p. 573, n. 2905.

197.

Lupum Delphi colunt, Samii avem venerantur. Ambra-ciote lænam. Causas autem quamobrem hujus modi bestias divini cultus honore prosequantur, non alienum est explicare. Delphis aurum sacrum furto direptum et in Parnasso defossium sicut dicit Polemo, investigavit lupus, Samiis item aurum furto sublatum ovis invenit : quare Mandrobulus Samius Junoni ovem consecravit, ut Aristoteles tradit.

198.

Erat Æsopus Thrax genere, libertate donatus est ab Idmone homine bardo. Primum fuerat servus Xanthi. Aristoteles in Samiorum Republica Æsopum fabulas nar-rantem inclaruisse dicit.

199.

Aristoteles in Republica Samiorum dicit magnum Prie-nensium numerum ab Milesiis occisum esse prope locum

quem Quercum vocant atque hinc Prienses mulieres per tenebras apud Quercum jurare.

Quid sibi volunt tenebræ apud Quercum, quæ Priens memorantur? Samii et Prienses, bello commisso, mediocribus invicem damnis se affecerunt : magno autem prælio commisso Prienses mille Samios trucidaverunt ; septimo vero anno post cum Milesiis pugna congressi ad locum qui Quercus dicitur, optimos primosque civium amiserunt : quo tempore Bias Priene in Samum missus legatus claruit. Quum autem Prienses mulieres calamitas hæc graviter percussisset, execratio et iuramentum maximis de rebus constitutum est per tenebras apud Quercum : quod ibi liberi, parentes virique eorum mortem oppetissent.

200 (572).

Plutarch. Vit. Pericl. c. 26 : Ἄμα δὲ τῇ νίκῃ καὶ τῇ διώξει τοῦ λιμένος κρατήσας (ὁ Περικλῆς scil.) ἐπολιόρχει τοὺς Σαμίους... Ἐπεὶ δὲ μείζων ἕτερος στόλος ἦλθεν ἐκ τῶν Ἀθηνῶν καὶ παντελῶς κατεκλείσθησαν οἱ Σάμιοι, λαβὼν δὲ Περικλῆς ἐξήκοντα τριήρεις ἐπλευσεν εἰς τὸν ἕξω πόντον, ὡς μὲν οἱ πλείστοι λέγουσι, Φοινισσῶν νεῶν ἐπικουρῶν τοῖς Σαμίους προσφερομένων ἀπαντῆσαι καὶ διαγωνίσασθαι πορρωτάτω βουλόμενος, ὡς δὲ Στησιμβροτος ἐπὶ Κύπρον στελλόμενος ὅπερ οὐ δοκεῖ πιθανὸν εἶναι. Ὅσοτέρω δ' οὖν ἐχρήσατο τῶν λογισμῶν ἀμαρτεῖν ἔδοξε. Πλεύσαντος γὰρ αὐτοῦ Μελίσσος δ' Ἰθαγένους, ἀνὴρ φιλόσοφος, στρατηγῶν τότε τῆς Σάμου, καταφρονήσας τῆς ἀλιγότητος τῶν νεῶν ἢ τῆς ἀπειρίας τῶν στρατηγῶν ἔπεισε τοὺς πολίτας ἐπιθέσθαι τοῖς Ἀθηναίοις. Καὶ γενομένης μάχης νικήσαντες οἱ Σάμιοι καὶ πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀνδρας ἐλόντας πολλὰς δὲ ναῦς διαφθεράνας ἐχρῶντο τῇ θαλάσῃ καὶ παρείθευον τῶν ἀναγκαιῶν πρὸς τὸν πόλεμον ὅσα μὴ πρότερον εἶχον. Ὑπὸ δὲ τοῦ Μελίσσου καὶ Περικλέα φησὶν αὐτὸν Ἀριστοτέλης ἤττηθῆναι ναυμαχοῦντα πρότερον. Οἱ δὲ Σάμιοι τοὺς ἀχμαλώτους τῶν Ἀθηναίων ἀνθυδρίζοντες ἔστιζον εἰς τὸ μέτωπον γλαυκάς· καὶ γὰρ ἐκείνους οἱ Ἀθηναῖοι σάμαιναν. Ἡ δὲ σάμαινα ναῦς ἐστὶν ὀπρωρός μὲν τὸ σίμωμα, κοιλοτέρα δὲ καὶ γαστροειδής, ὥστε καὶ φορτοφορεῖν καὶ ταχυναυτεῖν. Οὕτω δ' ἄνομάσθη διὰ τὸ πρῶτον ἐν Σάμῳ φανῆναι, Πολυκράτους τυράννου κατασκευάσαντος. Πρὸς ταῦτα τὰ στίγματα λέγουσι καὶ τὸ Ἀριστοφάνειον ἠνίχθαι·

200.

Pericles victor hostes insecutus, simul et portum occupavit et Samios obsedit... Sed postquam alia classis major Athenis venit, undique jam septis Samiis, cum triremibus sexaginta mare exterius petiit, ut Phœnicum navibus, sic enim major pars auctorum putant, auxilio Samiis venientibus occurreret, ac quam longissime ab insula pugnaret. Stesimbrotus eum in Cyprum navigare voluisse ait, quod non videtur verisimile : utraqueque ejus fuerit ratio, constat in eo peccasse ipsum. Avecto enim Pericle Melissus Ithagensis filius, philosophus, tunc Samiorum prætor, sive ob navium paucitatem, sive ob ducum imperitiam contemptis hostibus, suis persuasit, ut Athenienses adorerentur : factoque prælio, Samii victoria potiti sunt multis hostium captis, multis navibus perditis, et deinde mare tenentes, ad bellum necessaria, quibus antea caruerant, advexerunt. Ipsum quoque Periclem ante prælio navali victum fuisse a Melisso, Aristoteles scribit. Porro Samii ut ignominiam acceptam Atheniensibus reponerent, captivis in frontem incussere noctuam, sicut Athenienses ipsis prius Samænam. Samæna navigii est genus, cujus prora suilli rostri instar curvata est, concava autem magis et ventricosa, ut et oneribus ve-

Σαμίωι δὲ δῆμος ἐστὶν ὡς πολυγράμματος.

Aliam hujus proverbii, cujus Aristophanes in Babyloniis meminerat, Aristoteles dederat explanationem de qua vide sequens fragmentum. Ceterum Aristotelem de toto hoc bello inter Samios et Athenienses uberius egisse, Plutarchi verba testantur c. 28 : Δούρις δ' ὁ Σάμιος τούτοις ἐπιτραγοῦδὲ πολλὴν ὁμότητα τῶν Ἀθηναίων καὶ τοῦ Περικλέους κατηγορῶν, ἠνούτε Θουκυδίδης ἱστορήκεν οὐτ' Ἐφορος οὐτ' Ἀριστοτέλης.

201 (573).

Photius s. v. Σαμίωι δὲ δῆμος ὡς πολυγράμματος : Ἀριστοφάνης Βαβυλωνίους, ἐπισκώπτων τοὺς ἐστιγμένους. Οἱ γὰρ Σάμιοι καταπονθέντες ὑπὸ τῶν τυράννων, σπάνει τῶν πολιτευομένων ἐπέγραψαν τοῖς δούλοις ἐκ πέντε στατήρων τὴν ἰσοπολιτείαν, ὡς Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Σαμίωι Πολιτείᾳ· ἢ ὅτι παρὰ Σαμίους εὐρέθη πρότερος τὰ κ' γράμματα ὑπὸ Καλλιστράτου, ὡς Ἀνδρῶν ἐν Τρίποδι... Θεόπομπος. Οἱ δὲ ὅτι Ἀθηναῖοι μὲν τοὺς ληφθέντας ἐν πολέμῳ ἔστιζον γλαυκί, Σάμιοι δὲ σαμαίνῃ· ἢ δὲ σαμαίνῃ πλοῖον δίκροτον ὑπὸ Πολυκράτους πρῶτον κατασκευασθὲν τοῦ Σαμίωι τυράννου, ὡς Λυσίμαχος ἐν β' Νόστων. Τὸ δὲ πλάσμα Δουρίδος.

Eadem Suidas s. v. et Apostolius Prov. XV, 3a. Cf. Hesychius s. v.

ΣΑΜΟΘΡΑΚΩΝ.

202 (574).

Schol. Apollonii Rhod. I, 917 : Ἀρχήτους ἀγα-

hendis accommodata sit et celeriter currat : sic dicta quod in Samo primum visa sit, a Polycrate tyranno parata. Eas notas ferunt et Aristophanem per ambages indicasse hoc versu : Quam litteratus populus incolæ Sami.

201.

Samiorum populus ut multilitteratus. Aristophanes in Babyloniis, deridens notis compunctos. Samii enim a tyrannis ad incitas redacti, ob civium penuriam servorum frontibus jus civitatis quinque stateribus venale inscripserunt, ut Aristoteles tradit in Samiorum Republica; vel quia apud Samios XXIV litteræ primum inventæ fuerunt a Callistrato, ut Andron in Tripode... Theopompus. Alii vero, quod Athenienses Samios captivos signo noctuæ notarint, Samii vero Athenienses Samæna. Est autem Samæna navigium bireme, a Polycrate tyranno Samiorum primum fabricatum, ut ait Lysimachus libro secundo Nostorum. Hoc autem commentum est Duridls.

SAMOTHRACUM.

202.

Samothrace olim Leucosia appellabatur, ut narrat

νῆσι : Τὰς τελευταίας λέγει τὰς ἐν Σαμοθράκῃ ἀγομένας... Ἡ δὲ Σαμοθράκη ἑκαλεῖτο πρότερον Λευκωσία, ὡς ἱστορεῖ Ἀριστοτέλης ἐν Σαμοθράκης Πολιτείᾳ. Ὑστερον δὲ ἀπὸ Σάου τοῦ Ἐρμού καὶ Ῥήνης παιδὸς Σάμος προσωνομάσθη κατὰ παρένθεσιν τοῦ μ. Θρακῶν δὲ οἰκησάντων αὐτὴν ἐκλήθη Σαμοθράκη.

Heraclides Excerpt. p. 19, 13 : Σαμοθράκης : Ἡ Σαμοθράκη τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς ἑκαλεῖτο Λευκανία, διὰ τὸ λευκὴ εἶναι ὑστερον δέ, Θρακῶν κατασχόντων, Θρακία. Τούτων δὲ ἐκλιπόντων ὑστερον ἔτεσιν ἑπτακοσίοις Σάμιοι κατώκησαν αὐτὴν ἑκπεσόντες τῆς οἰκείας, καὶ Σαμοθράκην ἑκάλεσαν.

Tertiam formam nominis Λευκωσία sive Λευκόσια, ut in Scholiis Apollonii Rhodii legitur, præbent Schol. ad Iliad. ω, 78 (cf. Eustath. ad Iliad. p. 1340, 14) : Σάμου : Τῆς νῦν Σαμοθράκης. Σάμου δὲ τοὺς λόφους ἔλεγον. Ἐκαλεῖτο δὲ Λευκωνία (vitiose pro Λευκωσία, ἔτα οἰκισθεῖσα ὑπὸ Σαμίων, ὧν τὰ σκάφη οἱ αἰχμάλωτοι Θρακίας κατέδυσαν, Σαμοθράκῃ ὠνόμασται. Eustath. ad Il. 1. 1. : ὧν τὰ σκάφη αὐτόθι αἰχμάλωτοι Θρῆσσαι κατέκαυσαν, Σ. ὠνόμ. Cf. Schol. Il. v. 12 et Eustath. ad Il. p. 917.

ΣΙΚΥΩΝΙΩΝ.

203 (575).

Pollux IX, 77 : Τὸ μέντοι τῶν ὀβολῶν ὄνομα οἱ μὲν ὅτι παλαιοὶ βουκόροι ὀβελόις ἐχρῶντο πρὸς τὰς ἀμοιβάς, ὧν τὸ ὑπὸ τῆς δρακί πληθος ἰδοῦσι καλεῖσθαι δραχμή, τὰ δ' ὀνόματα καὶ τοῦ νομίσματος μεταπεσόντος εἰς τὴν νῦν χρῆσαν ἐνέμειναν ἐκ τῆς μνήμης τῆς παλαιᾶς. Ἀριστοτέλης δὲ ταῦτον λέγων ἐν Σικωνίων Πολιτείᾳ σμικρὸν τι καινοτομεῖ, ὀβελούς αὐτοὺς τῶς ὠνομάσθαι λέγων, τοῦ μὲν ὀφελῆν δηλοῦντος τὸ αὐξάν, αὐτῶν δὲ διὰ τὸ εἰς μῆκος ηὔξησθαι ὄδα

Aristoteles in Samothracum Republica. Postea de Sao Mercurii et Rheneo filio Samos nuncupata est, interposita litera m. Quum vero Thraces eam jam habitarent, vocata est Samothrace.

ΣΙΚΥΩΝΙΟΥΡΟΝ.

203.

Quod nomen obolorum attinet, nonnulli dicunt olim longis obelis (quasi verubus quibus signatur frusta bubula) usos esse in permutationibus; eorum obolorum multitudinem quanta pugillo (δρακί) comprehendi posset δραχμὴν appellatam esse; ista vero nomina etiam tum quum hic nummus in præsentem usum transmutatus esset, ex pristina memoria remansisse. Aristoteles vero eadem dicens in Republica Sicyoniorum, non nihil tamen innovat, dum ὀβελούς eos (obolos sive obelos) per tempus aliquod appellatos esse dicit : etenim ὀφελῆν significare augere, ab eoque ὀφελῶν, dictos esse, quod forma

κλήθέντων. Ὅθεν καὶ τὸ ὀφελῆν ὠνομάσθαι φησὶν οἱ αὐτοὶ ὀδ' ὅπως ἐπὶ μέντοι τῶν ὀβελῶν ἐκλήθησθαι τὸ φ εἰς τὸ β κατὰ συγγένειαν.

Plutarch. V. Lysandri c. 17 : Τοῦτο δὲ (τὸ πάτριον τῶν Λακεδαιμονίων νόμισμα scil.) ἦν σιδηροῦν... κινδυνεύει δὲ καὶ τὸ πάμπαν ἀρχαῖον ὀβελός εἶναι, ὀβελίσκοις χρωμένων νομίμασι σιδηροῖς, ἐνίων δὲ χαλκοῖς· ἀφ' ὧν παραμένει πληθος ἔτι καὶ νῦν τῶν κερμάτων ὀβολοὺς καλεῖσθαι, δραχμὴν δὲ τοὺς ἐξ ὀβελούς· τοσούτων γὰρ ἡ χεῖρ περιδράττετο. Cf. Eustath. ad Iliad. p. 136, 4, 421, 27. Etymol. M. p. 613, 1. Etymol. Gud. s. v. Ὀβελίσκος.

(ΣΙΝΩΠΕΩΝ.)

204 (576).

Schol. Apollonii Rhod. II, 946 : ἐνθα Σινώπη... Ἐν δὲ τοῖς Ὀρφικοῖς Ἄρεως καὶ Αἰγίνης γενεαλογεῖται (ἡ Σινώπη scil.), κατὰ δὲ τινὰς Ἄρεως καὶ Περνάσσης· κατ' Εὐμήλον καὶ Ἀριστοτέλη Ἄσωκῶ. Καὶ οὗτος μὲν φησὶν ὅτι Ἄλυν τε τὸν ποταμὸν ἐπέλευσεν καὶ Ἀπόλλωνα καὶ Δία, αἰτησαμένη παρ' αὐτῶν πρότερον ἵν' ἐπιτύχοι οὗ ἂν θέλοι, ἔπειτα εἰκοῦσα παρθενίας ὀρέγεσθαι, ταύτης ἐπέτυχεν ὡς ἂν δρακὼν δεδεμένῶν αὐτῶν. Φιλοστέφανος δὲ φησὶ τούναντίον Ἀπόλλωνι αὐτὴν μιγεῖσαν ἀπαυχεῖσθαι τὸν προσαγαρευθέντα Σύρον. Cf. Diodorus Sic. IV, 72. Plutarch. V. Luculli c. 23.

ΣΥΒΑΡΙΤΩΝ.

205 (577).

Athen. XII, p. 520, C : Εἰς τηλικούτων δ' ἦσαν τρυφῆς ἑλληκαότες (οἱ Συβαρίται scil.), ὡς καὶ παρὰ τὰς εὐωχίας τοὺς ἴππους θίσει πρὸς αὐλὸν ὀρεγίσθαι. Τοῦτ' οὖν εἰδότες οἱ Κροτωνιαῖται οἱ αὐτοῖς ἐκολέ-

eorum in longitudinem se extendens augetur; ab ὀφελῆν etiam τὸ ὀφελῆν verbum derivare, nescio quomodo. Ceterum in voce ὀβελός litteram φ in cognatam litteram β abiisse.

(ΣΙΝΟΠΕΝΣΙΟΥΜ.)

204.

In Orphicis carminibus Martis et Æginæ filia fuisse Sinope dicitur, apud nonnullos Martis et Parnasses; apud Eumelum et Aristotelem. At hic (poeta scil.) quidem narrat eam decepisse et Halyn et Apollinam et Jovem. Petiverat enim ut primum ipsa iis quæ postularet potiretur; postulasse autem dicunt virginitatem, eamque obtinuisse, quum illi juramento obstricti tenerentur. Philostephanus vero contrarium dicit, compressam illam ab Apolline Syrum supra dictum peperisse.

ΣΥΒΑΡΙΤΑΡΟΝ.

205.

Sybaritæ eo progressi erant luxuriæ, ut equos etiam

μουν, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης ἱστορεῖ διὰ τῆς Πολιτείας αὐτῶν, ἐπέδοσαν τοῖς ἵπποις τὸ ὄρχηστικὸν μέλος· συμπάρησαν γὰρ αὐτοῖς καὶ αὐληταὶ ἐν στρατιωτικῇ σκευῇ. Καὶ ἅμα αὐλούντων ἀκούοντες οἱ ἵπποι οὐ μόνον ἐξωρχήσαντο ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀναβάτας ἔχοντες ἠύτε μόλησαν πρὸς τοὺς Κροτωνιάτας. Τὰ ὅμοια ἱστορήσει καὶ περὶ Καρδιανῶν ὁ Λαμψακηνὸς Χάρων (fr. 9 Müller).

Narrationem quam ex Athenæo Eustathius in Dionysium Perieg. v. 374 tangit pleniorē atque integriorē nescio unde habet Julius Africanus in Cestis c. 14, p. 293 in Mathemat. veter. ed. Paris. 1693 : Εἰς τοῦτο ποτε ἑλάσαι τρυφῆς Συβαρίτας λόγος ὡς παρὰ δεῖπνον εἰς τὸ συμπόσιον αὐτοὺς (scil. ἵππους) εἰσάγειν, τοὺς δ' ἀκούσαντας αὐλήματος ἀνίστασθαι ἐπὶ τῷ πόδε καὶ τοῖς προσθίοις ὡσπερ χειρονομούντας ὄρχεσθαι. Ὑβρισθέντα δὲ αὐλητὴν εἰς Κροτωνιάτας αὐτομολῆσαι προσφάτως ἵππομαχίᾳ νενικημένους, μέγιστα δὲ ὠφελήσιν τὸ κοινὸν ἐπαγγελίασθαι· παραδώσειν γὰρ πᾶν τὸ Συβαριτικὸν ἵππικὸν αἰχμάλωτον. Πιστεῦσαι τοὺς Κροτωνιάτας αὐτῷ καὶ ἐπιτρέψαι στρατηγεῖν, τὸν δὲ αὐλήσαντα τοῖς τῆς πόλεως αὐληταῖς δεῖξαι τὸ μέλος καὶ ὅτε καιρὸς ἦν παρεγγυῆσαι τὴν ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἔξοδον. Ὡς δὲ οἱ Συβαρίται ἐπήλθον πανδημειὸν πολὺ τι φρουαττόμενοι τῇ τῆς ἵππου περιουσίᾳ καὶ ἀνεμίγησαν αἱ φάλαγγες, ὑπὸ σημεῖον ἐν ἠύλησαν οἱ πάντες, συνήθους δὲ ἤχου ἀκούσαντες οἱ ἵπποι ὡσπερ οἴκοι ἐξιδάσκτο ἀποσισάμενοι τοὺς ἀναβάτας ὑπωρχούντο πάντες. Ὅτε οὖν οἱ ἵπποταὶ ἐάλωσαν κείμενοι καὶ οἱ ἵπποι ἐλήφθησαν ὀρχούμενοι, ἀναστησάντων αὐτοὺς συνήθων μελῶν.

206 (578).

Athen. XII, p. 523, C : Καὶ οἱ τὴν Σῆριν δὲ κατοικοῦντες, ἦν πρῶτον κατέσχον οἱ ἀπὸ Τροίας ἐλθόντες, ὕστερον δ' ὑπὸ Κολοφωνίων, ὡς φησὶ Τίμαιος καὶ Ἀριστοτέλης, εἰς τρυφὴν ἐξώκειλαν οὐχ ἦσαν Συβαριτῶν. Καὶ γὰρ ἰδίως παρ' αὐτοῖς ἐπαρχοῖρας

assuefecerint inter ipsorum epula saltare ad tibias cantum. Id igitur quum nosset Crotoniatæ, quo tempore bellum illis inferebant, ut narrat etiam Aristoteles ubi de eorum Republica verba facit, tibicines jussueros modos saltatorios præcinere ejsuis. Aderant enim ipsis tibicines militari cultu. Et simul atque illos canentes audire equi non modo cæperunt saltare, verum etiam simul cum sesoribus ad Crotoniatas transfugerunt. Similem rem et de Cardianis Charon Lampscenus narrat.

206.

Qui Sirin habitant, quam tenerant primum qui e Troja venerunt, deinde Colophonii, ut ait Timæus et Aristoteles, in luxuriam mollietique prolapsi sunt nihilo minorem quam quæ Sybaritarum fuit. Apud illos enim

ARISTOTELES. VOL. IV.

φορεῖν ἀνθινὸς χιτῶνας, ὡς ἐξώνουντο μίτρας πολυτελεσί· καὶ ἐκαλοῦντο διὰ τοῦτο ὑπὸ τῶν περιόικων μιτροχίτωνες, ἐπεὶ Ὀμηρος τοὺς ἀζώστους ἀμιτροχίτωνας καλεῖ (II. π, 419). Sedes fragmenti incerta. De communibus Siritarum et Sybaritarum rebus contra Tarentinos conferri potest Strabo VI, p. 264, 265. Ad Rempublicam Crotoniatarum locum retulerunt Schweighæuserus et Neumannus. Cf. Justin. XX, 2.

ΣΥΡΑΚΟΥΣΙΩΝ.

207 (579).

Pollux VI, 16 : Καὶ που καὶ (ἐστὶν οἶνος scil.) γλυκὺς Πόλλιος· ἐστὶ μὲν ἐκ Συρακουσῶν, Πόλλιος δ' αὐτὸν ὁ Ἀργεῖος πρῶτος ἐπεσκεύασεν, ἀφ' οὗ καὶ τοῦνομα, ἢ ἀπὸ τοῦ Συρακουσίων βασιλέως Πόλλιδος, ὡς Ἀριστοτέλης λέγει.

Cf. Athenæi Epit. I, p. 31, B : Ἦν (τὴν Βιβλίην ἀμπέλον scil.) Πόλλιν τὸν Ἀργεῖον, ὃς ἐβασίλευσε Συρακουσίων, πρῶτον εἰς Συρακούσας κομίσει (φασὶν) ἐξ Ἰταλίας· εἶη ἂν οὖν ὁ παρὰ Σικελιώταις γλυκὺς καλούμενος Πόλλιος ὁ Βίβλιος οἶνος. Etym. Magn. p. 197, 32 : Βίβλιος οἶνος : οἶον. « ὕδωρ δὲ πίνει, τὸν δὲ Βίβλινον στρυγεῖ. » Ἀπὸ Βιβλίνης οὕτω καλουμένης Θρακίας ἀμπέλου, ἥτις διὰ τὸ εὐθαλῆς εἶναι ἐν Ἑλλάδι, μετετίθη καὶ ἐν Σικελίᾳ ὑπὸ Πόλλιδος τοῦ Σικυωνίου (male pro Συρακουσίου) τυράννου· ἐνθεν αὐτὴν τινες καὶ Πόλλιον καλοῦσιν. Ælianus Var. Histor. XII, 31 : Καὶ ἐν Συρακούσαις Πόλλιος· ἐκλήθη δὲ ἀπὸ τινος ἐγγωρίου βασιλέως.

208 (580).

Photius s. v. Καλλικύριοι : Οἱ ἀντὶ τῶν γεωμῶρων ἐν Συρακούσαις γενόμενοι, πολλοὶ τινες τῷ πλήθει. Δούλοι δ' ἦσαν οὗτοι τῶν φυγάδων, ὡς Τίμαιος ἐν ζ'· ὅθεν τοὺς ὑπερβολῇ πολλοὺς καλλικυρίους ἔλεγον. Ὀνομάσθησαν δὲ ἀπὸ τοῦ εἰς ταῦτο συνελθεῖν

proprius mos fuit floridas gestare tunicas, quas pretiosis mitris cingebant : quare a finitimis μιτροχίτωνες appellabantur, quum discinctos Homerus ἀμιτροχίτωνας vocet.

SYRACUSANORUM.

207.

Est etiam vinum dulce Pollium. Invenitur apud Syracusanos; Pollis Argivus primum illud fecit, a quo etiam nomen habet, sive a Pollide rege Syracusanorum, ut Aristoteles dicit.

208.

Callicyrri. Hi geomorum Syracusis locum occupant; quorum ingens erat multitudo : iidem autem exsulum erant servi, ut auctor est Timæus libro VI; unde

19

παντοδαποί ὄντες, ὡς Ἀριστοτέλης ἐν Συρακουσίων Πολιτείᾳ, ὅμοιοι τοῖς παρὰ Λακεδαιμονίους εἰλωσι καὶ παρὰ Θεσσαλοῖς πενέσιαις καὶ παρὰ Κρησὶ κλαρώταις. Eadem Suidas s. v.

Zenobius Prov. IV, 54 : Καλλικυρίων πλείους : Ὁὕτως ἐν Συρακούσαις ἐκλήθησαν οἱ ἐπαισελθόντες γεωμόροις καλλικύριοι. Ἐνθεν παροιμιωδῶς ἔλεγον, εἶποτε πλῆθος ἤθελον ἐμφῆναι, ὅτι πλείους ἦσαν τῶν καλλικυρίων. Δούλοι δὲ ἦσαν οὗτοι καὶ τοὺς κυρίους ἐξέβαλον. Ἡ δὲ αἰτία τῆς κλήσεως αὐτῶν διὰ τὸ παντοδαπούς εἰς ταῦτὸ συνελθεῖν ὥστε τοῖς κυρίοις ἐγκχεῖσθαι. Brevius Hesyclus s. v. Κιλικύριοι : Οἱ ἐπαισελθόντες γεωμόροις. Δούλοι δὲ ἦσαν οὗτοι καὶ τοὺς κυρίους ἐξέβαλον, et, cum eadem vocis forma, altera glossa apud Photium s. v. Κιλικύριοι : Ἐν Συρακούσαις τινὲς ἐκλήθησαν, οἱ ἀντὶ τῶν γεωμόρων μέρους καταλαβόντες τοῦ πολιτεύματος, οἷον εἰλωτες καὶ πενέσαις τινές. Cf. idem s. v. Κλαρῶται, Etymol. Gud. p. 165, Eustath. in II. p. 295, 30, quem locum emendavit Ruhnken. ad Timæum p. 214.

209 (581).

Schol. Pind. Pyth. I, 89, Αὐτὸν δὲ τὸν Ἰέρωνα ἐν τῇ τῶν Συρακουσίων Πολιτείᾳ (φησὶν Ἀριστοτέλης) δυσουρία δυστυχήσαι. Cf. supra ad Geleorum Rempubicam.

210 (582).

Athen. X, p. 435, E : Ἀριστοτέλης δ' ἐν τῇ Συρακουσίων Πολιτείᾳ καὶ συνεχῶς φησὶν αὐτὸν (τὸν Διονύσιον τὸν νεώτερον scil.) ἔσθ' ὅτι ἐπὶ ἡμέρας ἐνενήκοντα μεθύειν διὸ καὶ ἀμβλυωπότερον γενέσθαι τὰς ὄψεις.

Cf. Plutarch. V. Dionis, c. 7 : Κατὰ μικρὸν ἢ περὶ τὸ μαιράκιον ἀνεσις τοὺς ἀδαμαντίνους δεσμοὺς

Callicyrii in significationem maximæ hominum multitudinis evaluatorant. Sic autem vocati sunt, quod ex variis locis confluerant, et Aristoteles in Syracusanorum Republica tradit. Similes erant Lacedæmoniorum Helotibus, Thesalorum Penestis, Cretensium Clarotis.

209.

Ipsam Hieronem urinæ difficultate laborasse refert Aristoteles in Syracusanorum Republica.

210.

Aristoteles in Syracusanorum Republica dicit Dionysium juniorem nonnunquam per nonaginta continuos dies ebrium fuisse : eoque etiam hebetatum illi oculorum usum.

211.

Hoc autem non omitendum quod Atticum talentum sex

ἐκείνους (cf. *Ælian. Var. Hist. VI, 12*), ὅς δὲ πρεσβύτερος Διονύσιος Ἰση δεδεμένην ἀπολείπειν τὴν μοναρχίαν, ἐξέτηξε καὶ διάφθειρεν. Ἡμέρας γάρ, ὡς φησὶν, ἐνενήκοντα συνεχῶς ἐπίεν ἀρξάμενος, καὶ τὴν αὐλήν ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ... μέθαι καὶ σκώμματα... κατεῖχον. Cf. *Aristot. Polit. V, 8, 14. Justin. XXI, 2. Meinekius in Exercit. in Athenæum, Spectamine altero*, p. 19, conjecit pro ἐνενήκοντα Aristotelem ἐννέα scripsisse. Cf. idem, in *Analectis ad Athenæum*, Lips. 1867, p. 197.

211 (583).

Pollux IX, 85 : Τοῦτό γε μὴν οὐκ ἀκαιρον, ὅτι τὸ μὲν Ἀττικὸν τάλαντον ἑξακισχιλίας εἶδοντο δραχμὰς Ἀττικὰς... Τὸ μὲντοι Σικελικὸν τάλαντον ἑξακισχιλίων ἴσχυεν, τὸ μὲν ἀρχαῖον, ὡς Ἀριστοτέλης λέγει, τέτταρας καὶ εἰκοσι τοὺς νοῦμμοις, τὸ δὲ ὑστερον δυοκαίδεκα. Δύνασθαι δὲ τὸν νοῦμμον τρία ἡμιωδάλια.

Ultima ex Apollodori Commentariis in Sophronis Mimos desumpta esse videntur, cf. Schol. *Iliad. ε, 576*, p. 167, A, 7 Bekk. : Παρὰ δὲ Σικελώταις τὸ μὲν ἀρχαῖον (τὸ τάλαντον) ἦν μινῶν κδ' ὡν δὲ β'. Δύναται δὲ εἶναι τρία ἡμιωδάλια, ὡς ἐν τοῖς περὶ Σώφρονος Ἀπολλόδορος, ubi μινῶν e νόμων corruptum esse putat Ahrens. *De dialecto Dorica*, Gotting. 1843 p. 390, cui item probabilis videtur Aristotelem non νοῦμμοις sed νόμοις scripsisse. Cf. H. Steph. *Thesaur. ed. Didot. s. v. Νόμοις*, et de re Bæckh, *Metrologische Untersuchungen*, p. 310 sqq.

TAPANTINON.

212 (584).

Pollux IX, 80 : Ὁ δὲ νοῦμμος... ἴσθι δὲ Ἑλληνικὸν καὶ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ Δωριέων.

mille Atticas drachmas faciebat... Talentum quidem Siculum quam minime valuit. Vetus quidem, ut Aristoteles tradit, viginti quattuor nummos. Posterius vero duodecim. Valere autem duos obolos et semissem.

TARENTINORUM.

212.

Nummus vero... græcus est et Doriensium in Italia et Sicilia. Epicharmus enim illius mentionem fecit in Σύτραις... et Aristoteles in Tarentinorum Republica monetam apud eos appellari nummum dicit, in quo excusus est Taras Neptuni filius, delphino insidens.

Ἐπίχαρμός τε γὰρ ἐν ταῖς Χύτραις φησιν... καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ταραντιῶν Πολιτείᾳ καλεῖσθαι φησι νόμισμα παρ' αὐτοῖς νοῦμμον (immo νόμον, cf. fragm. præcedens), ἐφ' οὗ ἐντετυπώθησαν τὰ Γάραντα τὸν Ποσειδῶνος δελφῖνι ἐπιχορῶμενον.

Cf. Pausanias X, 13, 5.

TEGEATON.

213 (585).

Schol. Apollonii Rhod. IV, 264 : Ἀρχάδες οἱ καὶ πρόσθεν : Οἱ Ἀρχάδες δοκοῦσι πρὸ τῆς σελήνης γεγονέναι, ὡς καὶ Εὐδόξος ἐν γῆς Περιόδῳ... Μνασίας δὲ φησι Προσεληνον Ἀρχάδων βασιλεῦσαι. Ἀριστοτέλης δὲ ἐν τῇ Τεγεατῶν Πολιτείᾳ φησιν ὅτι βάρβαροι τὴν Ἀρχαδίαν ἔπλησαν, ὅστινες ἐξεβλήθησαν ὑπὸ τῶν Ἀρχάδων ἐπιθεμένων αὐτοῖς πρὸ τοῦ ἐπιτελεῖν τὴν σελήνην, διὸ κατωμασθήσαν προσεληνοί.

Exscripsit Scholiastem Eudocia Viol. p. 438.

214 (586).

Plutarch. Quæst. Græc. c. 5 : Τίνες οἱ παρὰ Ἀρχάσι καὶ Λακεδαιμονίοις χρηστοί; Λακεδαιμόνιοι Τεγεάταις διαλλαγέντες ἐποιήσαντο συνθήκας καὶ στηλὴν ἐπ' Ἀλφειῷ κοινὴν ἀνέστησαν, ἐν ἣ μετὰ τῶν ἄλλων γέγραπται Μεσσηνίους ἐκβαλεῖν ἐκ τῆς χώρας καὶ μὴ ἐξεῖναι χρηστοὺς ποιεῖν. Ἐξηγουόμενος οὖν ὁ Ἀριστοτέλης τοῦτό φησι δύνασθαι τὸ μὴ ἀποκτινύναι βοηθείας χάριν τοῖς λακωνίζουσι τῶν Τεγεατῶν.

Eandem rem iterum tangit Plutarchus Quæst. Rom. c. 52 : Διὰ τί τῇ καλουμένῃ Γενεΐτῃ Μάνη κύνια θύουσι, καὶ κατεύχονται μηδένα χρηστὸν ἀποθῆναι τῶν οἰκογενῶν;... Ἡ δὲ διὰ τὸ χρηστοὺς κομψῶς λέγεσθαι τοὺς τελευτῶντας, αἰνιττόμενοι διὰ τῆς εὐχῆς, αἰτοῦνται μηδένα τῶν συνοίκων ἀποθάνειν; Οὐ δεῖ δὲ

τοῦτο θαυμάζειν· καὶ γὰρ Ἀριστοτέλης ἐν ταῖς Ἀρχάδων πρὸς Λακεδαιμονίους συνθήκαις γεγράφθαι φησί, μηδένα χρηστὸν ποιεῖν βοηθείας χάριν τοῖς λακωνίζουσι τῶν Τεγεατῶν, ἕπαρ εἶναι, μηδένα ἀποκτινύναι.

Fortasse huc referenda est glossa Hesychii : Χρηστοί : Οἱ καταδεδωκασμένοι, χρήσιμοι.

TENEDON.

215 (587).

Stephanus Byzant. s. v. Τένεδος, νῆσος τῶν Σποράδων... Ἐκαλεῖτο δὲ Λεούκοφρος... καὶ παροιμία Τενέδιος ἀύλητης, ἐπὶ τῶν τὰ ψευδῆ μαρτυρούντων. Τὸν γὰρ αὐλητὴν ἡ Φυλονόμη πρὸς Κίκυον ἔταγε μαρτυροῦντα ὅτι Τένης αὐτὴν ἔθελε βιάσασθαι. Ἔστι καὶ ἕτερα παροιμία Τενέδιος πέλεκος, ἐπὶ τῶν ἤτοι πικρῶς ἢ καὶ μᾶλλον συντόμως ἀποκοπτόντων τὰ ζητήματα καὶ τὰ ἄλλα πράγματα. Καὶ φησιν Ἀριστοτέλης καὶ ἄλλοι τὸν ἐν Τενέδῳ Ἀπόλλωνα πέλεκον κρατεῖν διὰ τὰ συμβάντα τοῖς περὶ Τένην. Ἡ μᾶλλον, ὡς φησιν Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Τενεδίων Πολιτείᾳ, ὅτι βασιλεὺς τις ἐν Τενέδῳ νόμον ἔθηκε τὸν καταλαμβάνοντα μοιχοὺς ἀναιρεῖν πελέκει ἀμφοτέρους. Ἐπειδὴ δὲ συνέβη τὸν υἱὸν αὐτοῦ καταληφθῆναι μοιχόν, ἐκύρωσε καὶ περὶ τοῦ ἰδίου παιδὸς τῆρηθῆναι τὸν νόμον καὶ ἀναιρεθέντος εἰς παροιμίαν παρῆλθε τὸ πρᾶγμα ἐπὶ τῶν ὡμῶς πραττομένων. Διὰ τοῦτο φησι καὶ ἐπὶ τοῦ νομίσματος τῶν Τενεδίων κεχαράχθαι ἐν μὲν τῇ ἑτέρῳ μέρει πέλεκον, ἐπὶ δὲ τοῦ ἑτέρου δύο κεφαλὰς εἰς ὑπόμνησιν τοῦ περὶ τὸν παῖδα καθήματος. Ἔστι καὶ ἄλλη παροιμία Τενέδιος ξυνήγορος, ὁ ἀπότομος καὶ σκληρός.

Heraclid. Excerpt. p. 12, 4 : Τένεδος ἡ νῆσος τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς Λεούκοφρος ἐκαλεῖτο, χρόνῳ δὲ ὕστερον, πρὸ τῶν Τρωικῶν, Τέννης, διανεχθεὶς πρὸς τὸν πα-

TEGEATARUM.

213.

Arcades videntur ante lunam natos fuisse, ut et Eudoxus in Terræ circuitu... Mnaseas vero dixit Proselenum regem fuisse Arcadum. Aristoteles in Tegeatarum Republica dicit olim barbaros Arcadium inhabitasse, qui ejecti sunt ab Arcadibus aggressis eos ante ortum lunæ; hinc Arcadas cognominatos esse Proselenos (antelunarios).

214.

Qui sunt apud Arcades et Lacedæmonios χρηστοί, id est boni? Lacedæmonii Tegeatis reconciliati, sædus pepigerunt et communem columnam ad Alpheum posuerunt; in qua inter alia fœderis capita hoc inscriptum erat: Messenios regione pellunt, neminem bonum faciunt. Hoc Aristoteles interpretans, ait eo significari, Te-

geatarum neminem debere interfici, qui auxilii causa Læonicis rebus studeret.

In fœdere Arcadum cum Lacedæmoniiis factu scriptum esse Aristoteles testatur: Neminem Tegeatarum debere bonum reddi (id est interfici), si auxilii causa rebus Lacedæmoniorum studeat.

TENEDIORUM.

215.

Tenedos, una ex Sporadibus insulis... nominabatur Leucophrys... Est etiam proverbium Tenedius tibicen de iis qui falsa testantur. Tibicinem enim Phylonome ad Cycnum duxit, qui testabatur Tenem voluisse Phylonomæ vim inferre. Est etiam aliud proverbium Tenedia securis de iis qui vel aspere vel nimis concise abscidunt quæstiones et res reliquas. Ac inquit Aristides et alii Tenedium Apollinem securim tenere propter ea quæ acci-

τέρα, συνώκισεν αὐτήν. Λέγεται δέ, ὡς καταφευσαμένης αὐτοῦ τῆς μητρικῆς καὶ καταμαρτυρησαντος αὐλητοῦ τινος βιάζεσθαι ταύτην, εἰς λάρνακα ἐμβληθεῖς ὑπὸ τοῦ πατρὸς Κύκνου καὶ εἰς θάλασσαν βίφαις διασωθῆναι πρὸς τὴν νῆσον διὰ δὲ τὸ καταφεύσασθαι τὸν αὐλητὴν οὐ νόμιμον εἰς τὸ ἱερὸν αὐλητὴν εἰσίναι. Id. v. 13 : Νόμον δὲ τινὰ φασὶ τῶν βασιλέων Τενεδίοις θέσθαι, εἴ τις λάβοι μοιχόν, ἀποκτείναι τοῦτον πελέκει. Ἄλόντος δὲ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ τοῦ λαβόντος ἐρομένου τὸν βασιλέα, τί χρὴ ποιεῖν, ἀποκρίνασθαι, τῷ νόμῳ χρῆσθαι. Καὶ διὰ τοῦτο τοῦ νομίσματος αὐτοῦ ἐπὶ θάτερα πέλεκυς κηράραται, ἐπὶ θάτερα δὲ ἐξ ἑνὸς αὐθένος πρόσωπον ἀνδρὸς καὶ γυναικός. Καὶ ἐκ τούτου λέγεται ἐπὶ τῶν ἀποτόμων τὸ « Ἄποκε κόφθαι Τενεδίῳ πελέκει. » Apud Photium et Suidam duo seu potius tres exstant glossæ, Τενέδιος ἄνθρωπος, pro Τενέδιος αὐλητής, Τενέδιος ξυνήγορος et Τενέδιος πέλεκυς. Quarum prior quam habet etiam Apostolius Prov. XVI, 25 et Zenobius VI, 9, non magis Aristotelem auctorem secuta videtur quam Schol. Iliad. α, 38 et Plutarch. Quæst. gr. c. 28 : Τί δή ποτε παρὰ Τενεδίοις εἰς τὸ τοῦ Τένου ἱερὸν οὐκ ἔξεστιν αὐλητὴν εἰσελθεῖν οὐδ' Ἀχιλλεύς ἐν τῷ ἱερῷ μνησθῆναι; Cf. Diodor. Sic. V, 83. Secunda et tertia in unam coaluerunt : Τενέδιος ξυνήγορος ἀπότομος. Δύο γὰρ πελέκεις ἐν ἀναθήμασι τιμῶσι Τενεδιοὶ καὶ παρομοίᾳ Τενέδιος πέλεκυς Ἀριστοτέλης μνῆται ὅτι βασιλεὺς Τενέδιος μετὰ πελέκειος δικάζων τὸν ἀδικούντα εὐθέως ἀνήρει. Ἡ ὅτι Ἀσπερίνα τόπος ἐν Τενέδῳ ἔνθα ποταμίσκος, ἐν ᾧ καρκίνοι τὰ χελώνια διτηρθρωμένα ἐπὶ πλείον ἔχοντες καὶ πελέκει ἔμπερῃ. Ἡ ὅτι βασιλεὺς τις νόμον θεῖς πελέκει τοὺς μοιχοὺς ἄμφω καρατομῆν καὶ ἐπὶ τοῦ υἱοῦ ἐτήρησεν τοῦτο καθὼ καὶ ἐν τῷ νομίσματι ἐφ' οὗ μὲν πέλεκυς, ἐφ' οὗ δὲ δύο πρόσωπα ἐξ ἑνὸς αὐθένος οἱ δ' ὅτι Τέννης δι' ἃ ἔπαθεν ὑπὸ τῆς μητρικῆς αὐτοῦ πελέκειος τὰς φονικὰς ἐκρίνε δίκας. Eadem Apostolus Prov. XVI, 26. Aristotelis nomen et hic ex errore in malum locum translatum esse Heraclidis Excerpta et Stephanus satis demonstrant. Secundæ apud Pho-

tium explicationis meminit etiam Plutarchus, de Pythiæ Orac. c. 12. Καὶ οἱ Τενεδιοὶ τὸν πέλεκυν (ἀναθῆναι λέγονται scil.) ἀπὸ τῶν καρκίνων τῶν γενομένων περὶ τὸ καλούμενον Ἀστέριον (cf. Hesych. Ἀστέριοι οἱ πρῶτοι τὴν Τένεδον κατοικήσαντες) παρ' αὐτοῖς. Μόνον γὰρ ὡς εἰσιν ἐν τῷ χελωνίῳ τύπον πελέκειος ἔχουσιν. Ex eodem quo Stephanus Byz. fonte sua habet Diogenianus Prov. VIII, 58 : Τενέδιος πέλεκυς : Ἐπὶ τῶν πικρῶς ἢ μᾶλλον συντόμως ἀποκοπτόντων τὰς ζητήσεις ἢ καὶ τὰλλα πράγματα. Ἡ ἐπὶ τῶν ὠμῶν νόμων. Νόμον γὰρ τις ἔταξε παρ' αὐτοῖς τὸν καταλαβόντα μοιχόν πελέκει κόπτειν. Cf. Hesych. s. v. Τενεδιον βέλος.

216 (588).

Strabo VIII, p. 380 : Καὶ ἡ Τενία δ' ἐστὶ κόμη τῆς Κορινθίας, ἐν ἣ τοῦ Τεγεάτου Ἀπόλλωνος ἱερὸν... Δοξαὶ δὲ καὶ συγγενεῖα τις εἶναι Τενεδίοις πρὸς τοῦτους ἀπὸ Τένου τοῦ Κύκνου, καθάπερ εἰρηκεν Ἀριστοτέλης καὶ ἡ τοῦ Ἀπόλλωνος δὲ τιμὴ παρ' ἀμφοτέρους ὁμοία οὕσα δίδωσιν οὐ μικρὰ σημεῖα.

Cf. Pausan. II, 5 de Tenæa : Οἱ δὲ ἀνθρωποὶ φασὶν οἱ ταύτη Τρῶες εἶναι, αἰχμάλωτοι δὲ ὑπὸ Ἑλλήνων ἐκ Τενέδου γενόμενοι ἐνταῦθα Ἀγαμέμνονος δόντος οἰκῆσαι καὶ διὰ τοῦτο θεῶν μάλιστα Ἀπόλλωνα τιμῶσι. Hæc fortasse potius ad Corinthiorum Republicam referenda erant.

(THNIQN.)

217 (589).

Plinius Hist. Nat. IV, 22, 65 : Tenos... quam propter aquarum abundantiam ARISTOTELES Hydruissam appellatam ait, aliqui Ophiussam.

Ex eodem fonte Stephan. Byzant. s. v. Τῆνος : Νῆσος Κυκλάς, ἀπὸ οἰκιστοῦ Τήνου. Ἐκλήθη καὶ Ὑδροῦσσα διὰ τὸ κατάρρυτον εἶναι καὶ Ὀφιοῦσσα, quibus subjungitur locus e Mirab. Auscult. Pseudo-Aristotelis c. 33, qui et ipse fortasse e Republica Teniorum petitus erat.

216.

Est et Tenæa Corinthii agri pagus, ibique Apollinis Tenæatæ templum... videtur etiam cognatio quædam cum Tenæatis esse Tenediorum a Tenne Cycni filio, ut Aristoteles tradidit : magnumque ejus rei argumentum Apollinis cultus apud utrosque similis præbet.

derunt Tennæ, vel potius, ut inquit Aristoteles in Tenediorum Republica, quod rex quidam legem in Tenedo tulerit, qua jubebatur deprehensos adulteros securi utrosque occidi. Quoniam verò accidit ut ipsius filius deprehenderetur in adulterio, jussit etiam ut contra ipsius filium lex servaretur. Eo occiso in proverbium res venit, de his quæ crudeliter fiunt. Quamobrem inquit et in nummo Tenediorum insculptam fuisse ex una parte securim, ex altera duo capita in memoriam ejus, quod filio acciderat. Est etiam aliud proverbium, Tenedius advocatus, qui est severus et durus.

Aristoteles tradit regem Tenedium cum securi jus dicere solitum et injuriæ convictos statim occidisse.

TPOIZHNION.

218 (590).

Athen. Epit. I, p. 31, E : Εἴη ἂν οὖν ὁ παρὰ Σικελιώταις γλυκὺς κκλούμενος Πόλλιος ὁ Βίβλινος οἶνος. Ἐν τῷ χρησμῷ, φησὶν, ὁ θεὸς ἠτομάτισα·

Πῖν' οἶνον τρυγίαν, ἐπεὶ οὐκ Ἀθηδόνα ναίεις,
οὐδ' ἱεράν Ἰπέραν, ὅτι κ' ἀτρυγον οἶνον ἐπινας.

Ἦνομάζετο δὲ παρὰ Τροϊζηνίους, ὡς φησὶν Ἀριστοτέλης ἐν τῇ αὐτῶν Πολιτείᾳ, ἀμπελος Ἀθηδονιάς καὶ Ἰπεριάς ἀπὸ Ἀθου τινός καὶ Ἰπέρου, ὡς καὶ Ἀθηναίος ἀπὸ Ἀθηναίου τινός ἐνός τῶν Ἀλφειοῦ ἀπογόνων.

Ex Athenæo, Suidas s. v. Ἀθηδόνιος (male pro Ἀθηδονιάς) et Ἀθηναίος. Cf. Zonar. Lexic. p. 126.

219 (591).

Plutarch. Quæst. græc. c. 19 : Τίς ἢ Ἀθηδὼν περὶ ἧς ἢ Πυθιάς εἶπε·

Πῖν' οἶνον τρυγίαν, ἐπεὶ οὐκ Ἀθηδόνα ναίεις·

Ἡ γὰρ ἐν Βοιωτοῖς οὐκ ἔστι πολυοἶνος. Τὴν Καλαυρίαν Εἰρήνην τὸ παλαιὸν ὠνόμαζον ἀπὸ γυναικὸς Εἰρήνης, ἣν ἐκ Ποσειδῶνος καὶ Μελανθιάς τῆς Ἀλφειοῦ γενέσθαι μυθολογοῦσιν. Ὑστερον δὲ τῶν περὶ Ἀθῆναι καὶ Ἰπέραν αὐτόθι κατοικοῦντων, Ἀθηδονίαν καὶ Ἰπερίαν ἐκάλεον τὴν νῆσον. Ἐῖχε δὲ ὁ χρησμὸς οὕτως, ὡς Ἀριστοτέλης φησὶ·

Πῖν' οἶνον τρυγίαν, ἐπεὶ οὐκ Ἀθηδόνα ναίεις
οὐδ' ἱεράν Ἰπέραν, ὅτι κ' ἀτρυγον οἶνον ἐπινας.

TROEZENIORUM.

218.

Fuerit igitur dulce illud vinum, quod *Pollium* Siculi appellant, idem atque *Biblinum*. In oraculo, ut dicunt, deus jussit :

Fæcatum bibe vinum, quia non *Anthedone* degis,
nec *sacra* in *Hypera*, quod ibi sine *face* bibisses.

Apud Troezenios vero, ut Aristoteles in Republica eorum tradit, nominabatur vitis *Anthedonias* et *Hyperias* ab *Antho* quodam et *Hypera*, sicuti etiam *Althephias* ab *Althephio* quodam, uno ex *Alpei* posteris.

219.

Quænam est *Anthedon* de qua *Pythias* dixit :

Fæcatum bibe vinum ut non *Anthedone* degens?

Neque enim *Bœotix* *Anthedon* vini est *ferax nulli*. *Calauria* antiquitus dicta fuit *Irene* a femina *Irena*, quam fabulantur natam *Neptuno* et *Melanthia* *Alpei* filia. Postmodo quum *Anthes* et *Hyperes* cum suis ibi habitarent, insula dicta fuit *Anthedonia* et *Hyperia*. Oraculum ut *Aristoteles* tradit tale fuit :

Ταῦτα μὲν ὁ Ἀριστοτέλης. Ὁ δὲ Μνασιγίτων φησὶν Ἰπέρητος ἀδελφὸν ὄντα τὸν Ἀθον, εἶτι νήπιον ἀπολέσθαι καὶ τὴν Ἰπέρην κατὰ ζήτησιν αὐτοῦ κλαυμένην εἰς Φεράς πρὸς Ἀκαστον, ἢ Ἀδραστον, ἔλθειν, ὅπου κατὰ τύχην ὁ Ἄνθος ἐδούλευεν οἴνοχοσιν τεταγμένος. Ὡς οὖν εἰσιτῶντο, τὸν παῖδα προσφέροντα τῇ ἀδελφῇ τὸ ποτήριον, ἐπιγνῶναι, καὶ εἰπεῖν πρὸς αὐτὴν ἡσυχῇ·

Πῖν' οἶνον τρυγίαν, ἐπεὶ οὐκ Ἀθηδόνα ναίεις.

Hæc ut in editione Dübneri scripta sunt edimus. Wyttenbachius, et post eum Rosius, τὸν Ἰπέρην κλαυόμενον τῷ ἀδελφῷ. Cf. Pausanias II, 3o et Strabo VIII, p. 374.

Harpocrat. s. v. Καλαυρία... Νῆσός ἐστι πλησίον Τροϊζήνος, ὡς Ἐκαταῖος ἐν Περιόδῳ τῆς γῆς ἔφη. Ἐκαλεῖτο δὲ πρότερον Εἰρήνη ἢ Καλαυρία καθά φησιν Ἀντικλείδης. Cf. Photius et Suidas. Steph. Byz. s. v. Νησιδιον πρὸς τῇ Κρήτῃ.

220 (592).

Plutarch. V. Thesei c. 3 : Θησεῖος τὸ μὲν πατρῶον γένος εἰς Ἐρεχθεά καὶ τοὺς πρώτους αὐτόχθονας ἀνήκει, τῷ δὲ μητρῷῳ Πελοπίδῃς ἦν. Πέλοψ γὰρ οὐ χρημάτων πληθεὶ μάλλον ἢ παιδῶν μέγιστον ἴσχυσε τῶν ἐν Πελοποννήσῳ βασιλέων, πολλὰς μὲν ἐκδόμενος θυγατέρας τοῖς ἀρίστοις, πολλοὺς δὲ ταῖς πολιτείαις υἱοὺς ἐγκατασπείρας ἀρχοντας· ὧν εἰς γενόμενος *Πιτθεύς* ὁ *Θησεῖος* κάππος πόλιν μὲν οὐ μεγάλην τὴν Τροϊζηνίων ᾤκησε, δοῦξάν δὲ μάλιστα πάντων ὡς ἀνὴρ λόγιος ἐν τοῖς τότε καὶ σοφώτατος ἔσχεν. Ἦν δὲ

Fæcatum bibe vinum ut non *Anthedone* degens,
aut *Hyperæ* sacræ, quod ibi sine *face* bibisses.

Hæc Aristoteles. *Mnasigiton* vero scribit, *Anthum* *Hyperetis* fratrem etiamnum infantem fuisse amissum, *Hyperem*que vagatum ejus quærendi causa, *Pheras* ad *Acastum* aut *Adrastum* venisse, ubi tum forte *Anthus* servus a poculis erat : hunc in convivio sororem, cui poculum præbebat agnovisse, et clam ei dixisse :

Fæcatum bibe vinum, ut non *Anthedone* degens.

220.

Thesei genus paternum ad *Erechthea* et primos indigenas pertingit : maternum ad *Pelopem* refertur. *Pelops* enim, non pecuniæ magis vi, quam liberorum, plurimum inter *Peloponnesiacos* pollebat reges, quod et filias multas summis viris collocasset, et multos filios in civitatum principatum genuisset : ex quibus unus *Pittheus* *Thesei* avus oppidum non anapum quidem Troezeniorum incolis auxit, sed præ omnibus nomen obtinuit docti pro illis temporibus et sapientissimi viri. Erat autem sapientiæ illius talis, ut credere par est, species et vis, quali *Hesiodus* quum uteretur, celebritatem adeptus est præcipue ex

τῆς σοφίας ἔκλεινης τοιαύτη τις, ὡς ἴσικαν, ἰδέα καὶ δόναμις, οἷα χρῆσάμενος Ἡσίοδος εὐδοκίμει μάλιστα περὶ τὰς ἐν τοῖς Ἔργοις γνωμολογίας. Καὶ μίαν γὰρ τούτων ἔκλεινην λέγουσι Πιτθίως εἶναι,

Μισθὸς δ' ἀνδρὶ φίλῳ εἰρημένος ἄρκιος ἔστω (γ. 370).

Τοῦτο μὲν οὖν καὶ Ἀριστοτέλης ὁ φιλόσοφος εἶρηκεν.

Hæc et alibi quam in opere de Rebuspublicis ab Aristotele dici potuisse patet; mallem tamen ad dialogum περὶ Φιλοσοφίας referre, quam, ut a Welckero factum est, *Der epische Cyklus*, p. 49, ad dialogum de Poetis.

ΦΩΚΕΩΝ.

221 (594).

Clemens Alexandrin. Stromatt. I, p. 144, 15 Sylb. : Ἐξήκαστός τε ὁ Φωκέων τύραννος δύο δακτυλίουσ φορῶν γεγοητευμένους, τῶ φόφῳ τῶ πρὸς ἀλλήλους διτθάνετο τοὺς καιροὺς τῶν πράξεων. Ἀπέθανεν δ' ὅμως δολοφονηθεὶς καίτοι προσσημῆναντος τοῦ φόφου, ὧς φησιν Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Φωκέων Πολιτείᾳ.

Fragmentum manifesto spurium atque in Aristotelem auctorem mala fide scriptum, recentes primi fere post Christum natum seculi Chaldaicasque sapiens superstitiones, declarat Rosius. Non autem video cur Clemens, qui alias non semel e Rebuspublicis fragmenta attulerit, hic necessario in fraudem inductus fuerit.

(ΧΑΛΚΗΔΟΝΙΩΝ.)

222 (595).

Plinius Hist. nat. VII, s. 57 : *Longa nave Jasonem primum navigasse Philostephanus auctor est, Hegesias Paralum, Ctesias Semiramim, Archemachus Ægæonem. Biremem Damastes Erythræos fecisse, triremem Thucydides (I, 13) Amin-*

sententiis in libro, quem Operá appellavit, scriptis. Unam harum Pitthei ferunt fuisse hanc, videlicet :

Sufficiat merces quæ decernatur amico.

Atque hoc Aristoteles quoque philosophus tradit.

PHOCENSIUM.

221.

Excestus Phocensium tyrannus, duos gestans incantatos annulos, e sonitu, quem collisi inter se edebant, sciebat tempora rerum gerendarum : nihilominus obiit dolo interfectus, quamvis id ei prenuñtiasset annulus, ut ait Aristoteles in Republica Phocensium

(CHALCIDENSIUM.)

223.

Eubœa insula non modo Macris appellabatur, sed etiam

clem Corinthium, quadriremem Aristoteles Carthaginienses, quinquerehem Mnesigiton Salaminios, sex ordinum Xenagoras Syracusios, ab ea ad decemremem Mnesigiton Alexandrum Magnum, ad XII ordines Philostephanus Ptolemæum Soterem, ad quindecim Demetrium Antigoni, ad XXX Ptolemæum Philadelphum, ad XL Ptolemæum Philopatorem qui Tryphon cognominatus est.

« Cf. Clemens Alexandr. Stromat. I, p. 132 Sylb. : Καρχηδόνιοι δὲ πρώτοι τεττῆρη κατασκευάσαν, ἐναυπήγησε δὲ αὐτὴν Βόσπορος αὐτοσχέδιον (αὐτόχθων Euseb. ex Clem. et Exc. Palat.). In utroque autem loco pro Carchedoniis Chalcidionis intelligendos esse solenni errore (Plinii etiam tempore) confusos, Bospori nomon admonet. » Rosius.

(ΧΑΛΚΙΑΔΕΩΝ.)

223 (596).

Strabo X, p. 445 : Οὐ μόνον δὲ Μάκρις ἐκλήθη ἡ νῆσος (ἢ Εὐβοία scil.) ἀλλὰ καὶ Ἀβαντίς. Εὐβοίαν γοῦν εἶπων ὁ ποιητὴς τοὺς ἀπ' αὐτῆς Εὐβοίας οὐδέποτε εἶρηκεν ἀλλ' Ἀβαντας αἰ... Φησὶ δ' Ἀριστοτέλης ἐξ Ἀβας τῆς Φωκικῆς Θραξίας ὀρηθέντας ἐποιήσαι τὴν νῆσον καὶ ἐπονομάσαι Ἀβαντας τοὺς ἔχοντας αὐτὴν· οἱ δὲ ἀπὸ ἥρωός φασι, καθάπερ καὶ Εὐβοίαν ἀπὸ ἡρώϊνης.

Ex Strabone Eustathius in Iliad. p. 281, 31. Cf. Schol. II, β, 536, Etymol. Gud. p. 217, 13. Steph. Byz. s. v. Ἀβαντίς.

224 (597).

Strabo X, p. 447 : Αἱ δ' οὖν πόλεις αὗται (ἢ Χαλκίς καὶ ἡ Ἐρέτρια scil.) διαφερόντως αὐξηθεῖσαι

Abantis. Equidem Homerus quum vocet insulam Eubœam nusquam ejus incolas Eubœenses sed Abantas nominat.. Aristoteles dicit ex Aba Phocica profectos Thraces frequentasse insulam, unde incolæ ejus Abantes nuncupati sint. Alii vero ab heroe nomen accepisse dicunt, ita ut Eubœa ab heroina.

224.

Hæ urbes (*Chalcis et Eretria*) majorem in modum auctæ colonias etiam in Macedoniam miserunt. Nam Eretria urbes circa Pallenen et Atho condidit; Chalcis Olyntho vicinas, quas Philippus delevit. Quin et in Italia et in Sicilia multæ sunt Chalcidensium coloniae, quas deductas esse Aristoteles dicit, quo tempore Hipobotæ qui dicebantur, rempublicam tenebant : hi enim Chalcide lecti aristocrætie eam administrabant.

καὶ ἀποικίας ἐστάσαν ἀξιολόγους εἰς Μακεδονίαν. Ἐρέτρια μὲν γὰρ συνώκησε τὰς περὶ Παλλήνην καὶ τὸν Ἄθω πόλεις, ἣ δὲ Χαλκίς τὰς ὑπὸ Ὀλύθω, ἃς Φίλιππος διελυμήνατο καὶ τῆς Ἰταλίας τε καὶ Σικελίας πολλὰ χωρία Χαλκιδέων ἐστίν. Ἐστάθησαν δὲ αἱ ἀποικίαι αὗται, καθάπερ εἶρηκεν Ἀριστοτέλης, ἥνικα ἡ τῶν Ἰπποδοτῶν ἐπεκράτει πολιτεία· πρόστησαν γὰρ αὐτῆς ἀπὸ τιμημάτων ἄνδρες ἀριστοκρατικῶς ἄρχοντες.

De Hippobotis Chalcidensium cf. Herodot. V, 77. VI, 100. Plut. V. Pericl. c. 23. Ceterum ipsius Aristotelis matrem ex earum stirpe fuisse, qui e Chalcide Stagira coloniam duxerant, teste Dionys. Hal. Epist. ad Ammæum § 5, apte monuit Neumannus.

225 (597).

Plutarch. Erotic. c. 17 : Κλεόμαχον δὲ τὸν Φαρσάλιον ἴσπερ δὴ ποῦθεν ἐξ ἧς αἰτίας ἐτελεύτησεν ἀγωνιζόμενος;... Ἦκεν ἐπίκουρος Χαλκιδεῦσι [μετὰ] τοῦ Θεσσαλικῶ, πολέμου πρὸς Ἐρετριεῖς ἀκμαίζοντας. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἰδοῦμαι τοῖς Χαλκιδεῦσιν ἐρρῶσθαι, τοὺς δ' ἰππέας μέγα ἔργον ἦν ὤσασθαι τῶν πολεμίων. Παρκαλοῦν δὲ τὸν Κλεόμαχον ἄνδρα λαμπρὸν ὄντα τὴν ψυχὴν οἱ σύμμαχοι πρῶτον ἐμβάλλειν εἰς τοὺς ἰππέας. Ὁ δὲ ἠρώτησε παρόντα τὸν ἐρωτώμενον, εἰ μέλλει θεᾶσθαι τὸν ἀγῶνα. Φήσαντος δὲ τοῦ νεανίσκου καὶ φιλοφρόνους αὐτὸν ἀπασαιμένου καὶ τοῦ κράτους ἐπιθίντος, ἐπιγαυρωθεὶς δὲ Κλεόμαχος καὶ τοὺς ἀρίστους τῶν Θεσσαλῶν συναγαγὼν περὶ αὐτὸν ἐξήλασε λαμπρῶς καὶ προσέπεσε τοῖς πολεμίοις, ὥστε συνταραξάει καὶ τρέψασθαι τὸ ἰππικόν. Ἐκ δὲ τούτου καὶ τῶν ὁπλιτῶν φυγόντων, ἐνίκησαν κατὰ κράτος οἱ Χαλκιδεῖς· τὸν μὲντοι Κλεόμαχον ἀποθανεῖν συνέτυχε, τάφον δ' αὐτοῦ δεῖκνύουσιν ἐν ἀγορᾷ Χαλκιδεῖς ἐφ' οὗ μέχρι νῦν ἡ μέγας ἐφέστηκε κίων καὶ τὸ παιδεραστεῖν πρότερον ἐν ψόγῳ τιθέ-

μενοι, τότε μᾶλλον ἑτέρον ἠγάπησαν καὶ ἐτίμησαν. Ἀριστοτέλης δὲ τὸν μὲν Κλεόμαχον ἄλλως ἀποθανεῖν φησὶ κρατήσαντα τῶν Ἐρετριῶν τῇ μάχῃ· τὸν δὲ ὑπὸ τοῦ ἐρωμένου φιληθέντα τῶν ἀπὸ Θράκης Χαλκιδέων γενέσθαι, πεμφθέντα τοῖς ἐν Εὐβοίᾳ Χαλκιδεῦσιν ἐπίκουρον· ὅθεν ἄδεσθαι παρὰ τοῖς Χαλκιδεῦσιν,

Ἦ παῖδες, οἱ χαρίτων τε καὶ πατέρων λάχει' ἰσθλῶν,
μὴ φθονεῖθ' ὥρας ἀγαθοῖσιν ὀμιλίαν,
σὺν γὰρ ἀνδρείᾳ καὶ ὀ λυσιμελὲς Ἔρωσ;
ἐπὶ Χαλκιδέων θαλλοὶ πόλεσιν.

Ἄντων ἦν ὄνομα τῷ ἔραστῇ, τῷ δ' ἐρωμένῳ Φίλιππος, ὡς ἐν τοῖς Αἰτίοις Διονύσιος ὁ ποιητῆς ἰστέρησε.

Multo probabilius hæc ad Chalcidensium Rempublicam quam, ut Rosius fecit, ad Aristotelis Eroticam, a nullo præter Athenæum citatum, referuntur probantque quodammodo ejusdem Athenæi verba XIII, p. 601, E : Ὁλως δὲ τοὺς παιδικούς ἔρωτας τῶν ἐπὶ ταῖς θηλείαις προκρίνουσι πολλοί. Παρὰ γὰρ ταῖς μάλιστα εὐνομούμεναις πόλεσιν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος σπουδασθῆναι τότε τὸ ἔθος. Κρήτας γοῦν, ὡς ἐφηρῖν (supra XI, c. 20), καὶ οἱ ἐν Εὐβοίᾳ Χαλκιδεῖς περὶ τὰ παιδικὰ δαιμονίως ἐπτόνηται. Ceterum vide fr. 124.

De insula Eubœa scripserat alius Aristoteles cujus mentio apud Harpocratiōnem s. v. Ἀργουρα... Ἔστι δὲ πόλις τῆς Εὐβοίας ἐν τῇ Χαλκιδικῇ κειμένη, ὡς Ἀριστοτέλης ὁ Χαλκιδεὺς ἐν τῷ περὶ Εὐβοίας et Schol. Apollonii Rhod. I, 558 : Σουίδας καὶ Ἀριστοτέλης, οἱ περὶ Εὐβοία πεπραγματευμένοι.

(ΩΡΩΠΙΩΝ.)

226 (598).

Stephanus Byz. s. v. Ὠρωπός : πόλις Μακεδονίας... Ἔστι καὶ ἄλλη Εὐβοίας. Ἀριστοτέλης γοῦν

225.

Scitis vero, Cleomachus Pharsalius qua de causa in pugna perierit?... Flagrante inter Chalcidenses et Eretrios bello, Chalcidensibus auxilio venerat cum Thessalorum copiis. Videbantur autem Chalcidenses peditatu satis valere, sed equites hostium pellere magni erat arduisque res laboris: itaque Cleomachus socii hortabantur, magno virum animo, ut primus equitatum hostilem invaderet. Is ex amasio qui una aderat quæssivit, spectatorne esse certaminis vellet: quamque affirmasset juvenis, blandeque exosculatus galeam ei imposuisset, elato jam animo Cleomachus, Thessalorum optimis circum se collectis, alacriter in hostem irruit, ita ut equitatum eorum conturbaret atque disjiceret: fugaque exinde etiam gravis armaturæ militum facta, vi Chalcidenses victoriam adepti sunt, Cleomacho tamen in pugna interfecto. Ejus sepulchrum in foro monstrant Chalcidenses,

cui etiamnum magna insistit columna; quumque antea masculum amorem vituperasset, tum aliis magis amplexi sunt atque honoraverunt. Alioquin Aristoteles Cleomachus quidem mortuum esse scribit, quum pugna vicisset Eretrios: eum vero cui osculum amasius dederit, fuisse de Chalcidensibus e Thracia, missum auxilio Chalcidensibus Eubœensibus: itaque cani apud Chalcidenses:

O gratia patribusque fortibus quibus obtigit nitere,
vestrum nolite bonis negare florem,
nam cum virtute simul Cythereus
celebrat puer urbes Chalcidicas.

Dionysius poeta in Ætliis, Antonem amatoris, amasii nomen Phillistum prodit.

(OROPIORUM.)

226.

Aristoteles Oropum Græam nominari dicit. Græa vero

τὸν Ὀρωπὸν Γραϊάν φησι λέγεσθαι· ἢ δὲ Γραϊά τόπος τῆς Ὀρωπίας πρὸς τῇ θαλάσῃ κατ' Ἐρετριάς καὶ Εὐβοίας κειμένη.

Idem s. v. Τάναγρα : πόλις Βοιωτίας, ἣν Ὀμηρος (II. β, 498) Γραϊαν καλεῖ διὰ τὸ πλησίον εἶναι. Ἐκαλεῖτο δὲ πρότερον Ποιμανδρία. Λυκόφρων... Τὴν δὲ Γραϊαν ἔνιοι λέγουσι τὸ νῦν τῆς Θηβαϊκῆς καλούμενον (add. γραίας s. γραῶς ἔδος), τινὲς δὲ τὴν Ταναγραϊαν, ὧν εἷς καὶ Καλλίμαχος. Ἀριστοτέλης δὲ Γραϊαν καλεῖ τὴν νῦν Ὀρωπὸν· ἴσθι δὲ τόπος τῆς τῶν Ὀρωπίων πόλεως πρὸς τῇ θαλάττῃ.

Eadem Eustathius ad II. p. 226, 22 Rom. : Ἀριστοτέλης Γραϊαν λέγει τὴν νῦν Ὀρωπὸν· τὸ δὲ τῆς κλήσεως αἴτιον ἀπὸ Γραίας τῆς Μελεδώνος. Ultima e Schol. ad Iliad. β, 498, p. 81, A, 29 Bekk. ducta sunt ubi legitur : Τῆς Μεδεδώνος θυγατρός, Λευκίππου δὲ γυναικός.

Cum Stephano Byz. conf. Strabo IX p. 404 : Καὶ ἡ Γραϊά δ' ἴσθι τόπος Ὀρωποῦ πλησίον καὶ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀμφιαράου καὶ τὸ Ναρκίσσου τοῦ Ἐρετριώως μῆμα... Τινὲς δὲ τῇ Τανάγρα τὴν αὐτὴν φασιν· ἢ Ποιμανδρία δ' ἴσθιν ἡ αὐτὴ τῇ Ταναγρικῇ.

Aristotelis nomen fortasse pro Aristarchi apud Stephanum et inde apud Eustathium positum fuisse suspicatur Rosius, quum tota hæc disputatio ad Homerici catalogi explicationem pertineat. Quæ tamen non magis certa sunt quam quod idem existimat, hunc locum e Δικαιώμασι desumptum esse. Licet enim frequens fuerit inter Athenienses et Bæotos de Oropo controversia (cf. Strabo II, p. 115 : Διὸ καὶ συμβαίνει χρίσις πολλάκις περὶ χωρίων τιῶν καθάπερ... Ἀθηναίους δὲ καὶ Βοιωτοὺς περὶ Ὀρωποῦ, IX, p. 399 : Ὀρωπὸς δ' ἐν ἀμφισβητησίμῳ γαίνηται πολλάκις· ἴδονται γὰρ ἐν μεθωρίῳ τῆς τε Ἀττικῆς καὶ τῆς Βοιωτίας), tamen sive in peculiari Republica, sive in communi Bæotorum, sive etiam in Atheniensium de hac urbe loqui potuit Aristoteles.

ΕΞ ΑΔΗΛΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ.

227 (599).

Ælian. Var. Histor. V, 3 : Ἀριστοτέλης τὰς

locus est Oropiorum regionis, ad mare situs ex adverso Eretriæ et Eubœæ.

Aristoteles Græcam dicit quæ nunc Oropus dicitur.

EX INCERTIS REBUS PUBLICIS.

227.

Aristoteles affirmat columnas, quæ nunc Herculis appellantur, antequam ita vocarentur Briarei dictas fuisse.

(1) Meinekius e conjectura : Μάρτυρα δ' ἔμμιν τὴν ἐπὶ Γαδείρῃ ἔλλικε θεμοσύνη· ἀρχαίου Βριαρεῶ ἀπ' οὐνομα τὸ πρὶν ἀραεῖς.

νῦν Ἡρακλείους στήλας καλούμενας, πρηνὴ κληθῆναι τοῦτο, φησί, Βριαρεῶ καλεῖσθαι αὐτάς. Ἐπεὶ δ' ἐκάθηρε γῆν καὶ θάλασσαν Ἡρακλῆς, καὶ ἀναμφιλόγως εὐεργέτης ἐγένετο τῶν ἀνθρώπων, τιμῶντες αὐτόν, τοῦ μὲν Βριαρεῶ μνήμην παρ' οὐδὲν ἐποιήσαντο, Ἡρακλείους δὲ προσαγόρευσαν. Cf. Hesychius s. v. Βριαρεῶ στήλαι : Αἱ Ἡρακλείοι λεγόμεναι. Schol. Dionys. Perieg. v. 64 : Ὀνομα δὲ τῇ μὲν Εὐρωπαϊᾷ κατὰ μὲν βαρβάρους Κάλπη, κατὰ δὲ Ἕλληνας Ἀλύβη· τῇ δὲ Λιδυκῇ κατὰ μὲν Ἕλληνας Κυνηγετική, κατὰ δὲ βαρβάρους Ἄδεννα, ὡς Χάραξ ἱστορεῖ. Αὐταὶ δὲ πρότερον Κρόνου ἐλέγοντο στήλαι διὰ τὸ μέχρι τῶν τῆδε ὀρίζεσθαι ᾗθεν τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ. Δεύτερον δὲ ἐλέχθησαν Βριαρεῶ, ὧς φησιν Εὐφορίων, τρίτον δὲ Ἡρακλείους, quæ eadem Eustathius, omissio Characis nomine, l. l. habet. Antiqui poetæ cuius nomen excidit citatur versus apud Schol. Pind. Nem. III, 38 : Αἱ δὲ Ἡρακλείοι στήλαι καὶ Βριαρεῶ λέγονται εἶναι καθὼ φησι...

Στήλαι τ' Αἰγαίωτος ἄλος μεδίοντι Γίγαντος,

quem imitatus est fortasse Parthenius a Scholiaste ad Dionysium Periegetem ad v. 456 citatus : Ἐνταῦθα (apud Gades scil.) εἰσὶν αἱ στήλαι τοῦ Ἡρακλέους. Ὁ δὲ Παρθένιος Βριαρεῶ τὰς στήλας φησὶν εἶναι. Μάρτυρα δ' ἔμμιν τὴν ἐπὶ Γαδείρῃ λίπε θυμὸν ἀρχαίου Βριαρεῶ ἀπ' οὐνομα τὸ πρὶν ἀραεῖς (1). Cf. Meinekii *Analecta Alexandr.* p. 157 et 278. Briarei mentionem fortasse in Eubœensium Republica fecerat Aristoteles, ob ea quæ narrat Arrianus apud Eustath. in Iliad. p. 123, 35. Ceterum cf. quoque Clitodemi fr. 19 apud Müllerum.

228 (600).

Apostol. Prov. XI, 97 : Νάνος ὧν ὑπεκε : Ἐπὶ τῶν μικρῶν οὕτω Νεοκλείδης καὶ Ἀριστοτέλης, ὃ δὲ Θεόφραστος καὶ αἰδοῖον ἔχοντα μέγα· οἱ γοῦν νάνοι μέγα αἰδοῖον ἔχουσιν.

Apud Suidam s. v. Νάνος legitur tantum : Ἐπὶ τῶν μικρῶν παρὰ Νεοκλείδῃ καὶ Ἀριστοτέλει. Cf. Hesychius et Photius s. v. Proverbium si ab Aristotele illustratum est, satis probabiliter

Postquam vero Hercules terrain mareque purgasset, et sine dubio bene meritis esset de hominibus : tum vero illi, honorantes ipsum, Briarei quidem memoriam rejecerunt, et Herculis columnas cognominarunt.

228.

Quin nanus sis, cede : de parvis ita Neoclesides et Aristoteles.

hoc fragmentum ad Respublicas Rosius retulit. Potius tamen puto testimonium ex Hist. Anim. VI, 24, 1, petitum esse.

II. NOMIMA ΒΑΡΒΑΡΙΚΑ.

Politiis quæ Græcarum gentium mores atque instituta complectebantur, Νόμιμα Βαρβαρικά respondebant, quibuscum ea conjunxit Cicero, loco supra jam a nobis allato, de Finibus V, 4 : *Omnium fere civitatum non Græciæ solum sed etiam barbariæ ab Aristotele mores, instituta, disciplinas, a Theophrasto etiam leges cognovimus*. Titulus libri, quem expresse laudant Varro et Apollonius (cf. fragm. 1 et 2), corrupte legitur in indicibus, Νόμοι α' β' γ' δ' apud Diogenem Laertium (140), et paulo rectius Νομίμων δ' apud Anonymum (120). Νόμιμα βαρβαρικά, præter Hellenici quæ a falsario quodam ex Herodoto et Damaso conflata erant (cf. Euseb. Præpar. Evang. IX, 39, p. 466, B), Theodectis (cf. Suidas s. v.) et Nymphodori (cf. Müller. Fragm. Hist. Græc. t. II, 379), semel quoque Callimachi laudantur, apud Suidam s. v. Φασηλίας... Καὶ παροιμία Φασηλιῶν ὄμμα, ἐπὶ τῶν εὐτελῶν καὶ ἀναίμων τίθεται. Φασηλίτας γὰρ τάριχον τῶ Καλαβρῶ θύειν φησὶ Καλλιμαχος ἐν Βαρβαρικοῖς Νομίμοις (pro Καλαβρῶ apud Photium et Zenobium Κολαβρῶ legitur. Toupus Κολάβρα scribendum esse conjecit collato Heropytho apud Athenæum VII, p. 297, E, cf. Müller. Fragm. Hist. gr. t. IV, p. 428 et Philostephanus fr. 1, ib. t. III, p. 29). Qui liber quum alibi non nominetur, fortasse non de ipsius Callimachi opere, sed de Aristotelis, quem ut sæpiissime excerpserat Callimachus, hæc accipienda sunt.

Singulis Barbaricorum Institutorum partibus proprios titulos fuisse Athenæus testari videtur, in cujus Epitome I, p. 23, D, semel Τυρρηῶν Νόμιμα afferuntur. De Ρωμαίων vero Νομίμοις, a solo Anonymo laudatis, in fine alterius indicis, inter scripta aperte supposita, non est cur amplius curemus. Neque illud affirmare ausim non ex suppositio quodam libro petita esse quæ cum a Dionysio tum a Plutarcho ex Aristotele narrantur, cf. infra Tyrrenorum Inst. fr. 3 et 4. Ceterum haud pauca fortasse sunt quæ ex his Barbaricis Institutis in collectiones Mirabilium

migrarunt, præsertim vero in eam quæ ipsius Aristotelis nomine inscripta est. Cf. infra fragm. 4.

1 (601).

Varro de L. lat. VII, 70 : *Præfica dicta, ut Aurelius scribit, mulier ad luctum quæ conducere-tur, quæ ante domum mortui laudes ejus caneret. Hoc factitatum ARISTOTELES scribit in libro qui inscribitur Νόμιμα βαρβαρικά*.

Cf. Hesychius s. v. Καρίναι : Ὁρηῶδοι μουσικαὶ, αἱ τοὺς νεκροὺς τῶ θρήνου καταπέμπουσαι πρὸς τὰς ταφὰς καὶ τὰ κήδη. Παραλαμβάνοντο δὲ αἱ ἀπὸ Καρίας γυναῖκες, quæ ex Aristotele fortasse desumpta sunt.

2 (602).

Apollon. Hist. Mirab. 11 : Ἀριστοτέλης δὲ ἐν Νομίμοις βαρβαρικοῖς. [Ἐν Λάτμῳ] τῆς Καρίας σκορπιοὶ γίνονται οἱ τοὺς μὲν ξένους πατάξαντες οὐ λαν ἀδικοῦσι, τοὺς δὲ ἐπιχωρίους παραυτὰ ἀποκτείνουσιν.

Verba ἐν Λάτμῳ ex Antigono addenda sunt, Hist. mir. c. 18 . Ἐν Λάτμῳ δὲ τῆς Καρίας φησὶν Ἀριστοτέλης τοὺς σκορπίους, ἐὰν μὲν τῶν ξένων τινὰ πατάξωσιν, μετρίως λυπεῖν, ἐὰν δὲ τῶν ἐγχωρίων, ἕως θανάτου κατατείνειν. Eadem Plinius Hist. nat. VIII, 84 : *In Latmo Cariae monte ARISTOTELES tradit a scorpionibus hospites non lædi, indigenas interim*. Cf. Solin. c. 30. Rei Ælianus quoque meminit de Natura Anim. V, 14 omisso tamen Aristotelis nomine. De Caricis scorpionibus Aristot. Hist. Anim. VIII, 29.

3 (603).

Plinius Hist. nat. VII, 2, 15 : *Supra Nasamonas confinesque illis Machlyas Androgynos esse utriusque naturæ inter se vicibus coeuntis Calliphanes tradit. ARISTOTELES adjicit dextram mammam iis virilem, lævam muliebrem esse*. Sequitur mox § 27 locus de Pygmæis : *Aristoteles in cavernis vivere Pygmæos tradit : cetera de his, ut reliqui, qui ad Hist. An. VIII, 12 spectare videtur*. Cf. Eustath. in Iliad. p. 372, 13.

4 (604).

Stephan. Byz. s. v. Γέρμαρα : Κελτικῆς ἔθνος, δὲ τὴν ἡμέραν οὐ βλέπει, ὡς Ἀριστοτέλης περὶ Θαυμασίων· τοὺς δὲ Λωτοφάγους καθύθειν ἐξάμηνον.

INSTITUTA BARBARICA.

2.

Aristoteles in Institutis Barbaricis : In Latmo Cariae scorpil nascuntur, qui peregrinos ferientes non magno-pere lædunt, indigenas vero ictu suo statim necant.

4.

Germara : Celtarum populus qui diem non adspicit, ut Aristoteles in Mirabilibus : Lotophagi autem per sex menses dormiunt.

Pro Γέρμαρα, sive Γέρμερα quæ codd. Rbedig. lectio est, Meinekius Γέρμανα, L. Diefenbach. *Origin. Europ.* p. 190, Γερμανοί scribi voluerunt.

Quæ alibi e Mirabil. Auscult. laudantur apud Stephanum Byz. s. v. Γελανοί, Οίνα, Ὀμβρικοί, Σεντία, Ταυλάντιοι, Τῆνος, Τραπεζοῦς, Ψιττακή, in superstite collectione memorantur.

III. NOMIMA TYRRHONΩΝ.

1 (605).

Athen. Epit. I, 23, D : Ἀριστοτέλης ἐν Τυρρηῶν Νομίμοις : Οἱ δὲ Τυρρηνοὶ δαιτυνοὶ μετὰ τῶν γυναικῶν ἀνακείμενοι ὑπὸ τῶ αὐτῶ ἱματίῳ.

Heracl. Excerpta p. 18, 6 : Τυρρηνοὶ τέχνας ἔχουσι πλείστας, πάντες δὲ ὑπὸ τῶ αὐτῶ ἱματίῳ κατὰκείνται, κἂν παρῶσι τινες. Athenæus locum Aristotelis attulerat ob infrequentioresem usum verbi ἀνακείσθαι.

2 (606).

Pollux IV, 56 : Τυρρηνοὶ δὲ τῶ Ἀριστοτέλους λόγῳ οὐ πικτιούουσιν ἐπ' αὐτῶ μόνον ἀλλὰ καὶ μαστιγοῦσιν καὶ ὀφιοποιῶσιν.

Plutarch. De cohib. ira c. 11 : Οὐ γάρ, ὡς Ἀριστοτέλης ἱστορεῖ, κατ' αὐτὸν ἐν Τυρρηνίᾳ μαστιγοῦσθαι τοὺς οἰκέτας πρὸς αὐτόν, οὕτω πρὸς ἠδονὴν δεῖ... τῆς τιμωρίας ἔμφορεῖσθαι. Similia narrant Eratosthenes apud Athen. IV, 154, A, Theopompus ibid. XII, 517, A, Alcimus ib. p. 518, B. Ex Aristotele fortasse fluxerant quæ Ælianus de Nat. An. XII, 46 refert.

3 (607).

Dionysius Halic. Antiquit. Rom. I, 72 : Ὁ δὲ τὰς ἱερείας τὰς (Hellenicus scil. cf. Müller fr. 53) ἐν Ἄργει καὶ τὰ καθ' ἑκάστην πραγθέντα συναγαγὼν Αἰναίαν φησὶν ἐκ Μολοτῶν εἰς Ἱταλίαν ἐλθόντα μετ' Ὀδυσσεὺς οἰκιστὴν γενέσθαι τῆς πόλεως, ὀνομάσαι δ' αὐτὴν ἀπὸ μιᾶς τῶν Ἰλιάδων Ῥώμης. Ταύτην δὲ λέγει ταῖς ἄλλαις Τρωαῖσι παρακλειυσαμένην κοινῇ μετ' αὐτῶν ἐμπρῆσαι τὰ σκάφη, βαρνομένην τῇ πλάνῃ. Ὁμολογεῖ δ' αὐτῶ καὶ Δαμάστος ὁ Σιγείεὺς καὶ ἄλλοι τινές. Ἀριστοτέλης δὲ φιλόσοφος Ἀχαιῶν τινὰς ἱστορεῖ τῶν ἀπὸ Τροίας ἀνακομισαμένων περιπλέοντας Μαλαίαν, ἔπειτα χειμῶνι βίαιῳ καταληφθέντας, τῶς μὲν ὑπὸ τῶν πνευμάτων φερομένους πολλὰχθ' τοῦ πελάγους πλανᾶσθαι, τελευτώντας δ' ἐλθεῖν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς Ὀπικῆς ὅς καλεῖται Λάτιον ἐπὶ τῶ Τυρρηνικῷ πελάγει κείμενος. Ἀσμένους δὲ τὴν γῆν ἰδόντας ἀνεκῶσαι τε τὰς ναῦς αὐτόθι καὶ διατριῖναι τὴν χειμερινὴν ὄραν παρασκευαζομένους ἔλαρος ἀρχομένου πλεῖν. Ἐμπρησθαιῶν δὲ αὐτοῖς ὑπὸ νύκτα τῶν νηῶν οὐκ ἔχοντας ὅπως κοιήσονται τὴν ἄπαρσιν, ἀβουλήτῳ ἀνάγκῃ τοὺς βίους ἐν ᾧ κατήχθησαν χωρὶν ἰδρύσασθαι· συμβῆναι δὲ αὐτοῖς τοῦτο διὰ γυναικῶν αἰχμαλώτους, ἃς ἔτυγον ἔχοντας ἐξ Ἰλίου ταύτας δὲ κατακαῦσαι τὰ πλοῖα φοβουμένας τὴν οἰκαδὲ Ἀχαιῶν ἄπαρσιν ὡς εἰς δουλείαν ἀφιζόμενας.

De eadem re Plutarchus Quæst. Rom. c. 6 : Διὰ τί τοὺς συγγενεῖς τῶ στόματι φιλοῦσιν αἰ γυναικες; Πότερον, ὡς οἱ πλείστοι νομίζουσιν, ἀπειρημένοι ἦν πίνειν οἶνον ταῖς γυναιξίν; ὅπως οὖν ποδῶσαι μὴ λαθάνουσιν, ἀλλ' ἐλέγχωνται περιτυγχάνουσαι τοῖς οἰκαῖς, ἐνομοσθε καταφίλεις; ἢ δι' ἣν Ἀρι-

TYRRHENORUM.

1.

Aristoteles in Tyrrenorum Institutis : Tyrreni cœnant cum mulieribus sub eadem veste decumbentes.

2.

Tyrreni, secundum Aristotelem, ad tibias non modo pugilantur, sed flagris etiam cœdunt atque opsonia apparent. Narrat Aristoteles suo etiam tempore servos in Etruria ad tibias tantum solitos flagris cœdi.

3.

Sed is (Hellenicus) qui de sacerdotibus quæ Argis erant scripsit, et ea collegit quæ ejusque tempore facta sunt ait Æneam cum Ulyse e Molossis Italiam appulsum urbem condidisse; eamque de unius Iliadum Romæ nomine vocavisse. Hanc autem dicit, nimio errore fatigatam, alias virgines Trojanas impulsisse, ut una secum naves incenderent. Eique assentitur Damastes Sigensis et alii quidam. Aristoteles vero philosophus Achæorum Troja redeuntium nonnullos Maleam circumnavigantes, quum

vehementi tempestate opprimerentur, per aliquantum temporis ventorum vi huc illuc delatos per mare vagatos esse, tandem vero venisse in eum Opicæ locum, qui vocatur Latium, ad mare situm Tyrrenicum. Terra conspecta lætos naves subduxisse, ibique hiemis tempestatem transegisse, ut veris initio navigationem resumerent. Incensis vero noctu navibus, quum proficisci non possent necessitate coactos esse ut vitæ sedem in locis istis, quos appulerant, fingerent. Hoc autem eis accidisse facinore mulierum, quas captivas secum e Troja duxerant. Eas enim ignes navibus injecisse timentes servitutem quæ, reversis domum Achæis, ipsas maneret.

Quare mulieres osculo salutant cognatos suos? An id sentiendum est quod plerisque probatur, interdictum usu vini mulieribus fuisse; ac proinde ne latere posset si qua vinum bibisset, sed a familiaribus inter congressum deprehenderentur, osculandi morem fuisse institutum? An vero quam affert Aristoteles philosophus causam, ea recipienda est? Id enim quod fama pervulgatum est, multisque locis adscribitur, facinus a Troadibus, quoque in Italia perpetratum fuit. Nam ibi quum post na-

στο τέλος ο φιλόσοφος αἰτίαν ἱστέρηκε; τὸ γὰρ πολυθρήνητον ἐκείνο καὶ πολλαχοῦ γενέσθαι λεγόμενον, ὡς εἶπεν, ἐτολμήθη καὶ ταῖς Τρῶσιν περὶ τὴν Ἰταλίαν. Τῶν γὰρ ἀνδρῶν ὡς προσέπλευσαν ἀποδέντων, ἐνέπρησαν τὰ πλοῖα, πάντως ἀπαλλαγῆναι τῆς κλάνης δεόμενα καὶ τῆς θαλάττης, φοβηθεῖσαι δὲ τοὺς ἀνδρας ἠσπάζοντο τῶν συγγενῶν καὶ οἰκίων μετὰ τοῦ καταφιλεῖν καὶ περιπλέεσθαι τοὺς προστυγχάνοντας· παυσαμένων δὲ τῆς ὀργῆς καὶ διαλλαγέντων, ἐχρῶντο καὶ τοῦ λοιποῦ ταύτη τῇ φιλοφροσύνῃ πρὸς αὐτούς.

Hanc ex Aristotele desumptam narrationem ex Heraclide, Lembo cognominato, affert Festus. v. Roma (p. 269 Müller): *Lembos qui appellatur Heraclides existimat, revertentibus ab Ilio Achivis, quosdam tempestate dejectos in Italiae regiones, secutos Tiberis decursum, pervenisse ubi nunc sit Roma, ibique propter tardum navigationis impulsas captivas auctoritate virginis cujusdam tempestivae nomine Rhomes incendissis classem atque ab ea necessitate ibi manendi urbem conditam ab eis et potissimum ejus nomine eam appellatam, a cujus consilio eas sedes sibi firmavissent.* Cf. Servius ad Æneid. I, 273 et Solin. c. 1. Eodem modo res apud Polyænum VIII, 25 narratur. Similis plane fabulæ, mutatis tantum locis et nominibus, ut jam a Strabone VI, p. 264 observatum est, frequens mentio. Cf. Pseudo-Aristot. Mirab. Ausc. c. 109, et quæ congestit testimonio Schwegler. *Römische Geschichte*, t. I, p. 404, n. 29.

4 (608).

Plutarch. V. Camilli c. 22 : Τοῦ μέντοι πάθους αὐτοῦ καὶ τῆς ἀλώσεως (urbis Romæ a Gallis scil.) εἶπεν ἀμυδρά τις εὐθὺς εἰς τὴν Ἑλλάδα φήμη διελθεῖν. Ἡρακλείδης γὰρ ὁ Ποντικός οὐ πολὺ τῶν χρόνων ἐκαίνων ἀπολειπόμενος ἐν τῷ περὶ Ψυχῆς συγγράμματι φησὶν ἀπὸ τῆς ἐσπέρας λόγον κατασχεῖν ὡς στρατὸς ἐξ Ἑπερωρῶν ἐλθὼν ἔξωθεν ἤρηκοι πόλιν Ἑλληνίδα Ῥώμην ἐκεῖ που κατακρημένην περὶ τὴν μεγάλην θάλασσαν. Οὐκ ἂν οὖν θαυμάσαιμι μυθώδη καὶ πλασματικὰ ὄντα τὸν Ἡρακλείδην ἀληθεῖ λόγῳ τῷ περὶ τῆς ἀλώσεως ἐπικομπάσαι τοὺς Ἑπερω-

ρούς καὶ τὴν μεγάλην θάλατταν. Ἀριστοτέλης δὲ ὁ φιλόσοφος τὸ μὲν ἄλῳναι τὴν πόλιν ὑπὸ Κελτῶν ἀκριβῶς δῆλός ἐστιν ἀκηχοῦς, τὸν δὲ σώσαντα Λεύκιον εἶναι φησὶν· ἦν δὲ Μάρκος, οὐ Λεύκιος, ὁ Κάμιλλος.

IV. ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ.

Quænam sit vocabuli δικαίωμα significatio, ipsius Aristotelis verbis definire licet, in Ethicis ad Nicom. V, 7, 7 ita dicentis : Δικαίωμα τὸ ἐπαινόρθωμα τοῦ ἀδικήματος, cf. præterea de Cælo I, 10, Rhetor. I, 13, Thucyd. I, 41 et alibi. Δικαιώματα igitur Aristotelis, quorum unum tantum librum agnoscunt codices Diogenis Laertii (129, Anon. 111) a Rosio collati, omnia complectebantur quæcumque de litibus, de finibus regendis aliisque controversis rebus, inter singulas civitates Græcas agitatis, earumque compositione philosopho innotuerant. Nec a vero fortasse procul aberrabimus, si non tam de justo quodam ac perfecto libro cogitamus, quam de collectione, quales et Didascaliarum et Olympionicarum et Pythionicarum libros fuisse existimo, a philosopho instituta. Talium vero collectionum monumenta publica in singulis urbibus exstantia fons et origo fuerunt, nonnullis additis quæ ad eorum explicationem necessaria erant.

Quæ si recte a nobis dicta sunt, non omnis fortasse fides deneganda est auctori Vitæ Marcianæ, Δικαιωμάτων argumentum ita describenti, p. 2 Robbe : Καὶ τὰ γεγραμμένα αὐτῷ Δικαιώματα Ἑλληνίδων πόλεων, ἐξ ὧν Φιλίππος τὰς φιλονεικίας τῶν Ἑλλήνων διέλυσεν, ὡς μεγαλορρήμον [ἦσαντὰ ποτε] (ita Rosius, melius quam Robbe μεγαλορρημονεῖν ποτε) καὶ εἰπεῖν· « Ὀρίσα γῆν Πέλοπος. » Cf. Vers. lat. vet. : *Et scriptas ab eo Justificationes Græcorum civitatum, cum quibus Philippus lites Græcorum determinabat.* In quibus præsertim et illud animadvertendum est hunc librum ante Politias conscriptum fuisse tradi, quum statim addatur : Γέγραπται δὲ αὐτῷ καὶ ἡ τῶν Πολιτειῶν ἱστορία ὑστερον.

vium appulsum viri essent digressi, mulieres ignem navibus injecerunt, ut erroribus finem imponerent ac navigationi : deinde sibi metuentes a maritis, cognatos et familiares, ut quisque se obtulerat, cum suavio sunt amplexæ; iraque placata, ut in gratia fuit redditum, hoc deinde eis blandiendi genus retinuerunt.

4.

Videtur sane calamitatis istius Romanæ obscura quædam statim in Græciam pervenisse fama. Heraclides enim Ponticus, qui non diu post illa tempora vixit, in libro de

Anima scribit, rumorem ex occidente allatum, quod exercitus ab Hyperboreis adveniret urbemque Græcam, Romam nomine, posito ibi quodam loco ad magnum mare, ceperit. Ceterum Heraclidem fabulas et figmenta scribere alioqui solitum, non miror, vero de capta urbe sermoni, rei exaggerandæ causa, Hyperboreos et magnum mare adjecisse. At Aristoteles philosophus satis testatum fecit, auditu se de Roma a Gallis capta percipisse, eamque a Lucio recuperatam scribit : fuit autem servata non a Lucio, sed a Marco Camillo.

1 (609).

Harpocration s. v. Δρυμός : Πόλις μεταξύ Βοιωτίας καὶ τῆς Ἀττικῆς. Δημοσθένης ἐν τῷ περὶ Πρεσβείας (§ 326). Ἀριστοτέλης δ' ἐν τοῖς Δικαιώμασι φησιν οὕτως· « Ἐπειτα Δρυμὸν ἐν Ἀττικῶν καὶ ἑτερον Βοιώτιον. »

2 (610).

Ammonius s. v. Νῆες, p. 98 Valck.: Δίδυμος ἐν δεκάτῳ ῥητορικῶν Ἰπομημάτων φησιν οὕτως ὅτι διαφέρουσιν αἱ νῆες τῶν πλοίων. Τὰ μὲν γὰρ ἐστὶ στρογγύλα, αἱ δὲ κοπήρεις καὶ στρατιώτιδες. Ἀριστοτέλης δὲ ἱστορεῖ ἐν Δικαιώμασι τῶν πόλεων οὕτως· « Ἀλέξανδρος ὁ Μολοττὸς ὑπὸ τὸν αὐτὸν χρόνον, Ταραντιῶν αὐτὸν μεταπειψαμένον ἐπὶ τὸν πρὸς τοὺς βαρβάρους πόλεμον, ἐξέπλευσε ναυσὶ μὲν πεντεκαίδεκα, πλοίοις δὲ συχοῖς ἵππαγωγοῖς καὶ στρατηγικοῖς.

Codices male πολίμων. Inde Hugo Grotius in libro celeberrimo de Jure Belli et Pacis, Aristoteli librum *Justificationes Bellorum* tribuit. Locum Ammonii, quem Erennium Philonem vocat, ter exscripsit Eustathius in *Odyss.* p. 1727, 11 : Ἐρένιος οὖν Φίλων διαφέρειν φησὶ νῆας πλοίων κατὰ Δίδυμον· τὰ μὲν γὰρ στρογγύλα, αἱ δὲ στρατιώτιδες. Εἰς δ' φέρει καὶ χρῆσιν Ἀριστοτέλους ταύτην· Ἀλέξ. ὁ Μ. κτί., in *Odyss.* p. 1408, 8, omisso Aristotelis nomine, et in *Iliad.* p. 684, 30 ubi bene Ἀριστοτέλης δὲ, φησιν (ὁ Δίδυμος scil.) ἐν Δικαιώμασι πόλεων.

V. ΠΥΘΙΟΝΙΚΑΙ.

In recensendis libris ludos publicos sive gymnicos sive scenicos spectantibus mirum est quantum discrepent indices. Quum enim apud Diogenem Laertium (130-137) nominantur Ὀλυμπιονίκαί α', Πυθιονίκαί α', (περὶ) Μουσικῆς α', Πυθικός α', Πυθιονικῶν ἑλεγχοὶ α', Νικαὶ Διονυσιακαὶ α', περὶ Τραγωδιῶν α', Διδασκαλαὶ α', ita hos titulos profert Anonymus : Ὀλυμπιονίκας βίβλους ἐν ᾧ Μέναιχιμον ἐνίκησεν (113), περὶ Μουσικῆς α' (114), Διονυσιακῶν ἀστικῶν καὶ ληναίων προομιῶν α' (116), περὶ Τραγωδιῶν α' (117), περὶ Διδασκα-

λῶν α' (118). Ex toto hoc numero duo tantummodo tituli sunt quos aliunde quoque novimus Πυθιονίκαί et Διδασκαλαί. De his mox videbimus in Pythioniarum vero libro, quantum quidem ex superstitionibus fragmentis judicare licet, praesertim vero e vocabulis ἀναγραφή sive ἀναγράφειν, in tali re solemnibus, apparet secundum seriem Pythiadum, nomina eorum qui in ludis sive musicis sive gymnais vicerant descripta fuisse. Huic vero recensionis nominum, quam ab Aristotele e publicis cujuscunque generis monumentis concinnatam fuisse, satis probabilis est conjectura (cf. Leop. Schmidt, *Pindar*, Bonn. 1862, p. 48), num et alia quaedam accesserint, de ipsorum ludorum ortu et adoratione, de singulorum victorum patria atque genere, qualia ab aliis, qui de eadem materia scripserant, ut ab Eratosthene, adjecta esse constat, nullo satis certo testimonio comprobari potest. Quae enim a nonnullis, ut a C. Müllero, ad hosce libros de ludis gymnais relata sunt fragmenta, talia sunt pleraque, ut majore fortasse jure e Politis desumpta putemus.

Singulari plane casu factum est, ut nullum quod ad Olympionicas referatur, servatum sit fragmentum. De fonte enim unde Eratosthenes sua hauserit apud Diogenem Laertium VIII, 51 : λέγει δὲ καὶ Ἐρατοσθένης ἐν τοῖς Ὀλυμπιονικαῖς τὴν πρώτην καὶ ἑβδομηκοστὴν Ὀλυμπιάδα νενικημέναι τὸν τοῦ Μένωνος πατέρα, μάρτυρι χρώμενος Ἀριστοτέλει, ideo dubitari licet, quod plura de Empedocle, cujus ille pater fuerat, narraverat Aristoteles, in dialogis, ut videtur, de Poetis. Cf. fr. 11. Nec magis certa est conjectura Nauckii, *Aristoph. Byzant. fragm.* p. 233, in glossa Hesychii Γρίσων : ἴς. Ἀριστοφάνης δὲ ὄνομα δρομῆως νενικημένος ἐν Ὀλυμπία στάδιον et in *Etymol. M.* p. 241, 49 : Γρίσων : ὁ χοῖρος. Ἀριστοφάνης δὲ φησὶ δρομῆως ὄνομα, pro Ἀριστοφάνης, Ἀριστοτέλης scribere jubentis. Quod si constaret, de quo supra diximus, Aristotelem, de ipso more et de praemiis ludorum quaedam praemisisse, non inepte ad hanc disputationem cum C. Müllero referremus, quae in Pseudo-Aristotelis *Mirab. Auscult.*

JURA URBIIUM.

1.

Drymus, urbs in confinibus Boeotiae et Atticae. Demosthenes in *Oratione de Legatione*. Aristoteles vero in *Justificationibus* ait ita : « Deinde Drymum unum Atticum et alterum Boeotium ».

2.

Didymus in libro decimo *Rhetoricorum Commentario-*

rum scribit ναῦς (naves) ἀπλοῖς (navigiis) differre. Haec enim rotundae sunt, illae vero remis moventur et militares. Aristoteles in *Justificationibus urbium* ait : Alexander Molossus sub idem tempus, Tarentinis eum ad bellum contra barbaros gerendum advocantibus, enavigavit navibus quindecim, multisque navigiis equos et milites ferentibus.

c. 52 de oleis Olympicis leguntur, e quibus victorum coronæ petebantur. Vide tamen ne potius de Eleorum Politia cogitandum sit, in qua de Hellanodicis ab Aristotele dictum erat, ita ut ex illo fonte, non e Mirabiliū quādam collectione Scholia in Aristophanis Plut. v. 586 (cf. Suidas s. v. κόνις) et in Theocriti Id. IV, 7 derivata sint.

De verbis quæ apud Anonymum Olympionicarum titulo addita leguntur: ἐν ᾧ Μέναιχμον ἐνέχησεν, quomodo statuendum sit, nescio, nisi in ejus catalogo lacunam fuisse arbitremur, ita ut ante hæc verba Πυθικὸς supplendum sit. Quom enim Menæchmus Sicyonius præter Alexandri historiam, Πυθικὸν etiam (i. e. orationem, non autem quod C. Müllerus volebat Fragm. Hist. gr. t. II, p. 182, librum de ludis Pythiis eorumque victoribus) composuerit, cf. Fragm. Hist. Alex. ad calcem Arriani ed. Didot, p. 146, manifestum est Aristotelis sive veri sive potius falsi et Menæchmi orationes inter se collatas fuisse.

1 (611).

Plutarchus V. Solonis c. 11: Ἦδη μὲν οὖν καὶ ἀπὸ τούτων ἐνδοξὸς ἦν ὁ Σόλων καὶ μέγας, θαυμάσθη δὲ καὶ διεβοήθη μᾶλλον ἐν τοῖς Ἑλλήσιν εἰπὼν ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ τοῦ ἐν Δελφοῖς ὡς χρὴ βοηθεῖν καὶ μὴ περιορᾶν Κίρραιους ὑβρίζοντας εἰς τὸ μαντεῖον, ἀλλὰ προσαιμύνει ὑπὲρ τοῦ θεοῦ Δελφοῖς. Πεισθέντες γὰρ ὑπ' ἐκείνου πρὸς τὸν πόλεμον ὄρησαν οἱ Ἀμφικτύονες, ὡς ἄλλοι τε μαρτυροῦσι καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ τῶν Πυθιονικῶν ἀναγραφῇ, Σόλωνι τὴν γνώμην ἀνατιθεῖς. Οὐ μέντοι στρατηγὸς ἐπὶ τούτων ἀπαδείχθη τὸν πόλεμον, ὡς λέγειν φησὶ Ἑρμῖππος Εὐάνθη τὸν Σάμιον οὔτε γὰρ Αἰσχίνης ὁ ῥήτωρ τοῦτ' εἰρηκεν, ἐν τε τοῖς Δελφῶν Ὑπομνήμασιν Ἀλκμαίων, οὐ Σόλων στρατηγὸς ἀναγράφεται.

• Cf. Pausan. X, 37 (καὶ Σόλωνα ἐξ Ἀθηνῶν ἐπηγάγοντο συμβουλεύειν). Consentit ipse Æschines adv. Ctesiph. § 108: Λαβόντες δὲ τὸν χρησμὸν οἱ

Ἀμφικτύονες ἐφηρίσαντο Σόλωνος εἰπόντες Ἀθηναίου τὴν γνώμην... ἐπιστρατεύειν ἐπὶ τοὺς ἰναγείας κατὰ τὴν μαντείαν τοῦ θεοῦ. Publico igitur decreto usus esse videtur Pythionicarum auctor, quem ex commentario quodam ad hunc ipsum Æschini locum (Didymi?) citavisse Plutarchus videtur e variis fontibus sparsam Solonis vitam consuens lacunasque vix explens orationis specie. • Rosius.

2 (612).

Hesychius s. v. Βούθος περιφοιτᾷ: παροιμία ἐπὶ τῶν εὐθῶν καὶ παχυρρόνων, ἀπὸ Βούθου τινὸς μετανεχθεῖσα τοῦ Πύθια νικήσαντος, ὃν ἀναγράφει καὶ Ἀριστοτέλης ἐν ἐνικηκότα.

Proverbio Cratinum usum fuisse testantur Herodianus Περὶ μὲν. λέξεως, p. 42, 8 Lehrs et Zenobius II, 66, quorum prior Βούθος Πύθια νικήσας (cod. male ἐνίκησας): παροιμία Βούθος περιφοιτᾷ. Κρατίνος Χείρωσι τάττεται δὲ ἐπὶ τῶν εὐθῶν καὶ παχυρῶν. Cf. præterea Suidas s. v., Plutarch. Prov. I, 33 ubi additur ἀπὸ τινος Πυθιονίκου Βούθου καλουμένου, Macarius Prov. I, 81.

3 (613).

Schol. Pindari Isthm. II inscr. Ξενοκράτει Ἀκραγαντίω: Οὗτος ὁ ἐπίνικος γέγραπται μὲν εἰς Ξενοκράτην Ἀκραγαντίνον... τὸν δὲ Ξενοκράτην τούτων οἱ μὲν προϋπομηματισάμενοι Θήρωνος ἀδελφὸν εἶναι φησὶν, ὁ δὲ Ἀρτέμων σφόδρα τὰ περὶ τοὺς Σικελιώτας πεπολυπραγμονηκῶς αὐτὸν μόνον συγγενῆ φησὶν εἶναι, οὗτος δὲ ὁ Ξενοκράτης οὐ μόνον Ἴσθμια νενίκηκεν ἵπποις, ἀλλὰ καὶ Πύθια τὴν εἰκοστὴν τέρτην Πυθιάδα, ὡς Ἀριστοτέλης ἀναγράφει καὶ Σιμωνίδης δὲ ἐπειῶν αὐτὸν ἀμφοτέρας αὐτοῦ τὰς νίκας κατατάσσει.

Theronis et Xenocratis nomina confusa sunt apud eundem Schol. (cod. Vrat. D. Gott. et Vin-

PYTHIONICÆ.

1.

Hæc jam tum Soloni magnam gloriam paraverant: auxit tamen admirationem famamque ejus apud Græcos, quod suavit non esse negligendam esse injuriam quam Cirrhæi Delphico oraculo inferrent, sed pro deo Delphis succurrendum esse. Ejus enim auctoritate moti Amphictyones, bellum susceperunt, quod et alii testantur et Aristoteles in Pythionicarum Recensu Solonem auctorem hujus sententiæ facit. Non tamen, quod Euanthem scripsisse Samium Hermippus ait, dux huic bello præfectus est Solon; nam neque Æschines orator id dicit, et in Delphicis commentariis Alcæmon, non Solon, dux Atheniensium scriptus est.

2.

Buthus obambulal. Hoc proverbium usurpatur de stolidis ac simplicibus, ab athleta quodam Butho, qui Pythia vicerat et quæta et Aristoteles ut victorem recenset.

3.

Xenocrati Agrigentino. Hoc epiniciū in honorem Xenocratis Agrigentini scriptum est... Hunc vero Xenocratem veteres commentatores Theronis fratrem esse affirmant, sed Artemon qui diligentissime de Siceliotis scripsit, tantum cognatum fuisse dicit. Hic autem Xenocrates non solum Isthmica vicit equis, sed et Pythia, Pythiade quarta et vicesima, ut notat Aristoteles: Simonides etiam ubi eum laudat utramque ejus victoriam si-

dob.) in Olymp. II, 87 : Ὀλυμπία μὲν γὰρ αὐτὸς (Θήρων scil.) γέρας ἔδεικτο : ἀντὶ τοῦ μόνος. Πύθια δὲ καὶ Ἰσθμία Ξενοκράτης. Κατὰ δὲ τὴν τοῦ Ἀριστοτέλους [ἀναγραφὴν] Πυθιονίκης μόνος Θήρων ἀναγέγραπται. Ἦτοι οὖν συλληπτικῶς εἰρηκεν ἢ ἐπεὶ Θήρωνος ἵπποις ὁ Ξενοκράτης ἐνίκησε· διὸ καὶ συνανακέρυξε Θήρωνα, ubi pro Θήρων ponendum esse Ξενοκράτης vidit Bournot, *Philologus*, t. IV, p. 296.

Commune est, nisi fallor, his tribus fragmentis, Aristotelis descriptionem Pythionicarum in iis solum laudari, in quibus vel consentiebat cum iis quæ alibi quoque tradita erant vel ab iis discrepabat. Non satis certo igitur argumento ad philosophum referri poterunt, quæcunque de Pythiadum serie et de Pythionicis notationes sive in Scholiis ad Pindarum (cf. Boeckh. Explic. Pind. Olymp. XII, p. 207 et Pyth. VI, p. 296), sive alibi leguntur, nisi tamen ita statuere volueris, quod jam ipsa res ostendit, tales descriptiones, paucis tantummodo exceptis, summum et rerum et verborum consensum præbuisse. Neque illud prætereundum est, Aristotelem, si non primus in talibus curam posuit (cf. Plutarch. V. Numæ c. 1 : Τῶν Ὀλυμπιονικῶν... τὴν ἀναγραφὴν ὀψὲ φασὶν Ἰππίαν ἐκδοῦναι τὸν Ἡλείον, ἀπ' οὐδενὸς ὀρυμμένω ἀναγκαῖου πρὸς πίστιν), omnibus saltem qui post eum in simili argumento desudarunt ducem atque quasi exemplo fuisse. His præmissis adjiciemus excerpta varia quæ ad Pythionicarum catalogum spectant :

Plutarch. de Musica c. 4 : Ἔοικε δὲ κατὰ τὴν τέχνην τὴν κιθαρωδικὴν ὁ Τέρπανδρος διενηνοχέειν τὰ Πύθια γὰρ τετρακίς ἐξῆς νενικηκῶς ἀναγέγραπται.
Ib. c. 8 : Γέγονε δὲ καὶ Σακάδας Ἀργεῖος ποιητὴς μελῶν τε καὶ ἔλεγείων μεμελοποιημένων· ὁ δ' αὐτὸς καὶ ποιητὴς ἀγαθός, καὶ τὰ Πύθια τρίς νενικηκῶς ἀναγέγραπται. Cf. Pausan. X, 7, 3 : Τῆς δὲ τεσσαρακοστῆς Ὀλυμπιάδος καὶ ὀγδόης, ἣν Γλαυκίας ὁ Κρωτωνιάτης ἐνίκησε, ταύτης ἔπει τρίτῳ ἄθλα ἔθσαν οἱ Ἀμφικτύονες, κιθαρωδίας μὲν, καθὰ καὶ ἐξ ἀρχῆς, προσέθεσαν δὲ καὶ αὐλωδίας ἀγωνισμα καὶ αὐλῶν ἀνηγορεύθησαν δὲ νικῶντες Κεραλλὴν τε ὁ Λάμπου καὶ αὐλωδὸς Ἀρκὰς Ἐγέμβροτος, Σακάδας δὲ Ἀργεῖος ἐπὶ τοῖς αὐλοῖς· ἀνέλειτο δὲ ὁ Σακάδας οὗτος καὶ ἄλλας δύο τὰς ἐφεξῆς ταύτης Πυθιάδας. Ἔθσαν δὲ καὶ ἄθλα τότε ἀθληταῖς πρῶτον, τὰ τε ἐν Ὀλυμπίᾳ πλὴν ταθρίππου, καὶ αὐτοὶ νομοθετήσαντες δολύχου

καὶ διαύλου πασῶν εἶναι ὄρμον. Δευτέρα δὲ Πυθιάδι οὐκ ἐπὶ ἄθλοις ἐκέλευσαν ἐπι ἀγωνίζεσθαι, στεφανίτην δὲ τὸν ἀγῶνα ἀπὸ τούτου κατεστήσαντο, quæ omnia, teste Boeckhio, Explicat. ad Pind. Olymp. XII, p. 207, ex Pythionicarum catalogis manifeste desumpta sunt.

3. Schol. Pind. Pyth. X : Ἰπποκλέα Θεσσαλῶν. Ἦν μὲν τὸ γένος... Θεσσαλός, πόλεως δὲ Παλιναίου· ἐνίκησε δὲ τὴν εἰκοστὴν δευτέραν Πυθιάδα... Ἐν δὲ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐνίκησε καὶ στάδιον, οὗ οὐκ ἐμνήσθη, ἴσως τοῦ διαύλου μόνον μισθὸν λαβῶν.

4. Schol. Pind. Pyth. XII : Μίδα αὐλητῆ... Ἀκραγαντίω. Οὗτος ἐνίκησε τὴν εἰκοστὴν τετάρτην Πυθιάδα καὶ τὴν κα'.

5. Schol. Pind. Olymp. XII : Ἐργοτέλης Κρής μὲν ἦν τῷ γένει πόλεως Κνωσοῦ, θεὸς ἠγωνίσαστο ἐβδομηκοστὴν ἐβδόμην Ὀλυμπιάδα καὶ τὴν ἐξῆς Πυθιάδα εἰκοστὴν ἐνάτην.

6. Schol. Pind. Pyth. VII : Γέγραπται ἡ ὥδῃ Μεγακλεῖ Ἀθηναίῳ νικήσαντι τὴν κα' Πυθιάδα τεθρίππων.

7. Schol. Pind. Pyth. I : Ἐνίκησε δὲ ὁ Ἰέρων τὴν μὲν εἰκοστὴν ἕκτην Πυθιάδα καὶ τὴν ἐξῆς κελητι, τὴν δὲ εἰκοστὴν ἐνάτην ἄρματι. Cf. ib. III.

8. Schol. Pind. Pyth. XI : Γέγραπται ἡ ὥδῃ Θρασυδαίῳ παιδὶ Θηβαίῳ σταδιεῖ, νικήσαντι κα' Πυθιάδα, καὶ γὰρ διαύλον ἢ στάδιον ἄνδρας.

9. Schol. Pind. Pyth. IX : Γράφει ὁ Πίνδαρος τὴν ὥδῃν Τελεσεικράτει νικήσαντι τὴν εἰκοστὴν ὀγδόην Πυθιάδα. Ἐνίκησε μέντοι καὶ στάδιον τὴν λ' Πυθιάδα. § Ἄλλως· γράφεται Τελ. Κυρηναίῳ δηλοδορῶν νικήσαντι τὴν κα' Πυθιάδα, τῇ δὲ λ' στάδιον.

10. Schol. Pind. Pyth. IV : Γέγραπται ἡ ὥδῃ Ἀρκεσιλάῳ Πολυμνήστου παιδὶ, Κυρηναίῳ τὸ γένος τῆς Λιβύης, νικήσαντι τὴν τριακοστὴν πρώτην Πυθιάδα· ἐνιοὶ δὲ καὶ τὴν ὀγδοηκοστὴν Ὀλυμπιάδα. Ib. V : Γέγραπται δὲ καὶ αὐτῇ ἡ ὥδῃ νικήσαντι τῷ αὐτῷ Ἀρκεσιλάῳ ἄρματι τὴν τριακοστὴν πρώτην Πυθιάδα. Cf. ib. VI.

11. Schol. Pind. Pyth. VIII : Γέγραπται ἡ ὥδῃ Ἀριστομένει Αἰγινήτῃ παλαιστῇ νικήσαντι τὴν λ' Πυθιάδα.

VI. ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΙ.

Didascaliarum scriptores apud Græcos qui primus enumeravit, Casaubonus in Animadv. ad Athenæi l. VII, c, 7, de Aristotele egregie ita iudicavit : « Omnium primus scriptionis hujus exemplum dedit vir laudatione omni major, Aristoteles. Refert Diogenes Laertius inter ce-

mal memorat. Secundum Aristotelis Pythionicarum recensum unus Theron (ἴμμο Xenocrates) Pythiis vicit.

terros conscriptorum ab eo librorum indices, istum Διδασκαλίαι α'. Didascalias nempe inscripserat philosophus, commentarium quo διδασκάλων vetustiorum ac recentiorum ad sua usque tempora historiam texuerat, dramata singulorum recensuerat et cuiusque illorum tempora indicaverat. » Quæstionem uberius persecuti sunt multi, inter quos satis erit nominasse Boeckhium in *Corp. Inscriptt. gr. t. I, p. 342 sqq.*, Rankium in *comm. de vita Aristophanis*, p. CXXI sqq. De fontibus quibus Aristoteles usus est, disputavit nuper O. Korn, in *Libro miscellaneo edito a societ. philol. Bonn.*, Bonn. 1864, p. 11 sqq. Quæ si monumenta publica lapidi inscripta fuisse satis certum est, oritur jam quæstio utrum, quotiescunque nude Didascalix nominantur, sive res afferuntur ex iis petitz, de ipsis monumentis, an de Aristotelea earum descriptione cogitandum sit. Reputantibus vero nobis quæcunque e Didascaliiis afferuntur Alexandrinis grammaticis deberi, jam minime dubium esse poterit, quin omnia ex Aristotelis collectione hausta sint, cuius magnam fuisse auctoritatem et inde perspicitur, quod sæpius ipso ejus silentio usi esse videntur ad controversas quæstiones dijudicandas. Cujus generis hæc sunt : Schol. Eurip. Androm. v. 446 : Εὐκρινῶς δὲ τοῦ δράματος χρόνος οὐκ ἔστι λαβεῖν· οὐ δεδιδάχται γὰρ Ἀθήνησιν. Similiter in Schol. Aristoph. Pluti v. 385, ubi quæritur utrum Pamphilus pictor an poeta fuerit : Ἐν μὲντοι ταῖς Διδασκαλίαις πρὸ τούτων τῶν χρόνων Πάμφιλος οὐδεὶς φέρεται τραγικός. Hinc et illud perspicuum fit, nomine Διδασκαλιῶν collectionem quandam secundum temporum seriem ordinatam designari, nec vero monumenta ipsa, quæ diversis locis neque ex serie annorum posita erant. Eam vero collectionem Aristoteleam fuisse satis probabiliter inde conjici poterit, quod de eodem argumento nullus alius scriptor affertur. Etenim plane alia ratio erat libri περὶ Διδασκαλιῶν Carystii Pergameni, quem laudant Athenæus VI, p. 238, E, et auctor Vitæ Sophoclis, (cf. Boeckh. *Corp. Inscriptt. Græc. t. I, p. 350*), quippe qui potius in ipsis institutis scenicis exponendis versatus fuerit, omnem morem qui in docendis fabulis obtinebat illustrando, adspersis simul narratiunculis sive de singulis poetis sive de eorum fabulis, simili plane modo quo et rex Iuba antiquitates scenicas illustrave-

rat, cf. *Fragm. Hist. gr. t. III, p. 481*. Neque magis igitur audiendi sunt qui de hac nostra Didascaliarum collectione accipienda putant Plutarchi verba, Non posse suaviter sec. Epicurum viv. c. 13 : Πῶτος γὰρ ἂν αὐλὸς ἢ κιθάρα διηρμωμένῃ, πρὸς ᾧδὴν, ἢ τίς χορὸς·

Εὐρύσκα κέλαδον ἀπροσφών ἀγνύμενον διὰ στομάτων (1). φθεγγόμενος, οὕτως ἠύφρανεν Ἐπίκουρον καὶ Μητρόδωρον, ὡς Ἀριστοτέλη καὶ Θεόφραστον καὶ Ἰερώνυμον καὶ Δικαιάρχον οἱ περὶ χορῶν λόγοι καὶ διδασκαλίαι (corr. διδασκαλιῶν e conj. Rankii, *Vita Aristoph.* p. CXLIV, n. 33), καὶ τὰ δι' αὐτῶν προβλήματα καὶ ῥυθμῶν καὶ ἀρμονιῶν; quæ enim statim sequuntur apud Plutarchum, satis indicant, similes illum quæstiones significasse quales haud uno in loco in Pseudo-Aristotelis *Problematum* collectione tractatas reperies. Quod ut demonstrarem jam uno exemplo defungi potero. Quæstio enim quam tertio loco posuit Plutarchus : Καὶ τί δήποτε τῶν θεάτρων ἂν ἀχυρα τῆς ὀρχήστρας κατασκευάσθης ἢ χροῦν, ὃ λαὸς τυφλοῦται, ex Aristotelis *Probl. XI, 25* : Διὰ τί, ὅταν ἀχυρωθῶσιν αἱ ὀρχήστραι, ἦττον οἱ χοροὶ γεγῶνασιν, emendanda erit, pro λαὸς, quod absurdum est, reposito χορὸς. Melius etiam ostendet quæ sequitur apud Plutarchum quæstio quid illi λόγοι περὶ διδασκαλιῶν fuerint : Καὶ χαλκοῦν Ἀλέξανδρον ἐν Πάλλῃ βουλόμενον ποιῆσαι τὸ προσκήνιον, οὐκ εἴασεν ὁ τεχνίτης, ὡς διαφθερόντα τῶν ἑποικριῶν τὴν φωνήν.

1 (614).

Schol. Aristoph. *Aves* 281 : Οὗτος μὲν ἔστι Φιλοκλέους (ἔξ ἑποπος) : οὗτος ὁ Φιλοκλῆς ἔποπα ἐσκεύασεν ἐν τῇ Πανδιονίδι τετραλογία... Ἄλλως : ὁ Σοφοκλῆς πρῶτον τὸν Τηρέα ἐποίησεν εἶτα Φιλοκλῆς... Εἶη ἂν οὖν τὸν ἔποπα ἐσκευοποιηκῶς (ὁ Φιλοκλῆς scil.) τῇ Πανδιονίδι τετραλογία, ἣν καὶ Ἀριστοτέλης ἐν ταῖς Διδασκαλίαις ἀναγράφει. Ἔστι δὲ ὁ Φιλοκλῆς τραγωδίας ποιητῆς καὶ Φιλοπίθους υἱὸς ἐξ Αἰσχύλου ἀδελφῆς.

Pro τραγωδίας codd. κωμωδίας quod correxerunt Meineke, *Hist. com. Græc.* p. 521 et Kayser, *Hist. trag. gr.* p. 46.

2 (615).

Harpocraton s. v. Διδάσκαλος : ἰδίως διδασκά-

(1) Cf. Bergk, *Poetæ lyrici* p. 1343, qui versum Pindaro tribuendum esse putat.

DIDASCALIÆ.

1.

Pandiondem tetralogiam Philoclis poetæ Aristoteles

quoque in Didascaliiis recenset. Philocles autem tragicus est poeta filius sororis Æschyli.

2.

Peculiari notione διδασκάλους appellant dithyrambo-

λους λέγουσι τοὺς ποιητὰς τῶν διθυράμβων ἢ τῶν κωμῳδιῶν ἢ τῶν τραγῳδιῶν. Ἀντιφῶν ἐν τῷ περὶ Χορευτοῦ (§ 11), «ἐλαχον, φησί, Παντακλία διδάσκαλον» ἐστὶ γὰρ ὁ Παντακλῆς ποιητῆς, δεδήλωκεν Ἀριστοτέλης ἐν ταῖς Διδασκαλίαις.

Pantaculis nomen exstat in inscriptione a Stephano Byz. memorata s. v. Ἀθήνη. Cf. Meineke, *Hist. com. Græc.* p. 6.

3 (616).

Photius s. v. Ὀνου σκιά, καὶ περὶ ὄνου σκιάς: Σοφοκλῆς Κηδαλιῶνι... Ἀριστοφάνης Δαιδάλω... Ἀριστοτέλης δ' ἐν Διδασκαλίαις καὶ δράματός τινας φέρει ἐπιγραφὴν Ὀνου σκιά.

Eadem Suidas. Zenob. Prov. VI, 28: Ὑπὲρ ὄνου σκιάς: μέμνηται ταύτης ἐν τῷ Ἐγγυριδίῳ Μένανδρος... καὶ Ἀρχίππῳ δὲ κωμῳδία γέγονεν Ὀνου σκιά. Cf. Meineke, *Hist. com. Gr.* p. 208.

4 (617).

Schol. Plat. Apolog. p. 330 Bekk.: Μέλῃτος δὲ τραγῳδίας φαῦλος ποιητῆς Θραξ γένος ὡς Ἀριστοφάνης Βατράχοις (1309), Πελαργοῖς Λαῖου υἱὸν αὐτὸν λέγων, ἐπεὶ ᾧ ἔπει οἱ Πελαργοὶ ἰδιδάσκοντο καὶ ὁ Μέλῃτος Οἰδιποδείαν ἔθηκεν, ὡς Ἀριστοτέλης Διδασκαλίαις.

Pro ἔθηκεν, Meinekius l. 1. p. 177 καθῆκεν conjecit, cf. Bergk. in *Meinek. Fr. com. t. II*, p. 1127.

5 (618).

Schol. Aristoph. Aves 1379: Τί δὲυρο πόδα σὺ κυλλὸν ... Δίδυμος μὲν κύκλον ἐπεὶ κυκλίων ἀσμάτων ποιητῆς ἐστὶ (ὁ Κινησίας scil.), κυλλὸν δὲ ἐπεὶ χλωλὸς ἐστίν. Ἐρῆται δὲ περὶ αὐτοῦ ἐν Βατράχοις. Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἐν ταῖς Διδασκαλίαις δύο φησὶ γεγονέναι. Σύμμαχος οὕτως. Ἐυφρόνιος ἐπειδὴ κυλλὸς

ἦν ὁ Κινησίας. Τοῦτο δ' οὐκ ἐστὶν εὐρεῖν. Ἄλλ' ἐπειδὴ πολὺ παρ' αὐτοῖς ἐστὶ τὸ ποδὶ λευκῶν καὶ ποδὶ καύφω καὶ πόδα τιθεῖς ἢ τι τοιοῦτον, τὸ κυλλὸν προσέθηκεν.

In loco corrupto Aristotelis testimonium male appositum videtur. Nec multum juvat Rosii conjectura pro ἐν Διδασκαλίαις, ἐν Πολιτείαις scribendum esse suspicantis.

6 (619).

Schol. Aristoph. Ran. 404: Ἐπὶ γούν τοῦ Καλλίου τούτου φησὶν Ἀριστοτέλης ὅτι σύνδου ἔδοξε χορηγεῖν τὰ Διονύσια τοῖς τραγῳδοῖς καὶ κωμῳδοῖς... ὥστε ἴσως ἦν τις καὶ περὶ τὸν Ἀθηναϊκὸν ἀγῶνα συστολή. Χρόνῳ δ' ὕστερον οὐ πολλῶν τιμῶν καὶ καθάπαξ περιεῖλε Κινησίας τὰς χορηγίας· ἐξ οὗ καὶ Στράττις ἐν τῷ εἰς αὐτὸν δράματι ἔρη σκηνη μὲν τοῦ χοροκτόνου Κινησίου. Cf. Bothe, *Poet. comic. Fr. p.* 294.

7 (620).

Schol. Aristoph. Ran. 1124: Ἐξ Ὀρεστειῶν: τετραλογία φέρουσι τὴν Ὀρεστειῶν αἱ Διδασκαλίαι Ἀγαμέμνονα, Χοηφόρους, Εὐμενίδας, Πρωτεύα σατυρικόν. Ἀριστάρχους καὶ Ἀπολλώνιος τρίλογίαν λέγουσι, χωρὶς τῶν σατυρικῶν (Σατύρων conj. Bernhardt, *Gesch. der gr. Litter.*, t. II, p. 667). Argum. *Æsch. Agamemn.*: Ἐδιδάχθη τὸ δρᾶμα ἐπὶ ἀρχοντος Φιλοκλείους Ὀλυμπιάδι ὀδοηκοστῇ ἔτει δευτέρῳ. Πρωτὸς Αἰσχύλος Ἀγαμέμνονι, Χοηφόροις, Πρωτεύα σατυρικῶν. Ἐχορήγει Ξενοκλῆς Ἀφιδνεύς.

8 (621).

Harpocration s. v. Σθένης: Αὐσίας ἐν τῷ πρὸς Διογένην. Καὶ ἐν ταῖς Διδασκαλίαις εὑρίσκεται ὁ Σθένης τραγῳδίας ποιητῆς. Ἐκωμῳδαὶ δὲ αὐτὸν ὁ τοῦ Πλάτωνος Λάκωνας γράψας ὡς τᾶλλότρια σφετεριζόμενον. Cf. Photius s. v. et Schol. Aristoph. *Vesp.* v. 1312.

6.

rum, comœdiarum aut tragœdiarum poetas. Antiphon in Oratione de Choreuta: Nactas sum, inquit, Pantaclem Didascalum, Pantaclem vero poetam fuisse docuit Aristoteles in Didascaliiis.

3.

Aristoteles in Didascaliiis recenset etiam comœdiam Asini umbra inscriptam.

4.

Meletus nequam tragœdiarum poeta, Thrax genere, ut Aristophanes in Ranis et in Ciconiis, ubi eum Laii filium dicit, quod anno, quo Ciconiis fabula docebatur, Meletus *Œdipodiam* scenæ commisit, ut Aristoteles tradit in Didascaliiis.

5.

Aristoteles in Didascaliiis duos fuisse Cinesias dixit.

Sub Callia archonte, ut Aristoteles ait, binos choragos Dionysiorum festis sumptus tragœdiarum et comœdiarum suppeditare placuit. Fortasse igitur etiam circa Lenæos ludos diminutio fuit. Non multo vero post Cinesias choragias prorsus sustulit. Unde Strattis in fabula quam contra eum scripsit, Cinesias tanquam χοροκτόνου meminit.

7.

Didascalæ Orestiam tetralogiam fuisse ferunt compositam ex Agamemnone, Choephoris, Eumenidibus et Proteo satyrico.

8.

Sthenelus tragœdiarum poeta in Didascaliiis quoque reperitur.

9 (622).

Schol. Aristoph. Nubes v. 552 : Δῆλον δὲ ὅτι πρότερος ὁ Μαρικῆς ἐδιδάχθη τῶν δευτέρων Νεφελῶν. Ἐρατοσθένης δὲ φησὶ Καλλίμαχον ἐγκαλεῖν ταῖς Διδασκαλίαις, ὅτι φέρουσιν ὑστερον τρίτην εἶται τὸν Μαρικῆν τῶν Νεφελῶν, σαφῶς ἐνταῦθα εἰρημένου ὅτι πρότερον καθεῖται. Λανθάνει δ' αὐτόν, φησὶν, ὅτι ἐν μὲν ταῖς διδαχθεῖσαις οὐδὲν τοιοῦτον εἴρηκεν, ἐν δὲ ταῖς ὑστερον διασκευασθεῖσαις εἰ λέγεται, οὐδὲν ἄτοπον. Αἱ Διδασκαλῖαι δὲ δῆλον ὅτι τὰς διδαχθεῖσας φέρουσι. Πῶς δ' οὐ συνείδεν ὅτι καὶ ἐν τῷ Μαρικῆ πρότελεστάτῃ Κλέων, ἐν δὲ ταῖς Νεφέλαις λέγεται:

Εἶτα τὸν θεοῖσιν ἐχθρὸν βυροσδέψην
(v. 581).

Cf. Argument. V : Αἱ πρῶται Νεφέλαι ἐδιδάχθησαν ἐν ᾧσται ἐπὶ ἄρχοντος Ἰσάρχου (Ol. 89, 1) ὅτι Κρατίδος μὲν ἐνίκα Πυτινή, Ἀμειψίας δὲ Κόννη.

10 (623).

Argum. Aristoph. Pacis : Ἄλλως. Φέρεται ἐν ταῖς Διδασκαλίαις δεδιδαχῶς Εἰρήνην ἁμωνώμως (ita Dind. cod. RV ἁμωνώως) ὁ Ἀριστοφάνης. Ἄδελον οὖν, φησὶν Ἐρατοσθένης, πότερον τὴν αὐτὴν εἰδίδαξεν ἢ εἶταν καθῆκεν ἥτις οὐ σώζεται.

Cf. Argum. I : Ἐνίκησε δὲ τῷ δράματι ὁ ποιητὴς ἐπὶ ἄρχοντος Ἀλκαίου (Ol. 89, 3) ἐν ᾧσται. Πρῶτος Εὐπόλις Κόλαξι, δεύτερος Ἀριστοφάνης Εἰρήνη, τρίτος Λεύκιον Φρότοσι. Τὸ δὲ δράμα ὑπεκρίνατο Ἀπολλόδωρος, ἡνίκα ἐριμῆν λοιοκρότης, quæ ultima aperte corrupta Dindorfius ita restituit : ἡνίκα ἐτ' ἦν ὑποκριτής. Rosius nomen Hermonis histrionis in his latera putat a Polluce IV, 88 nominati.

11 (624).

Argum. Sophocli. Ajax. : Ὅθεν καὶ τῇ ἐπιγραφῇ πρόσκειται μαστιγοφόρος, ἢ πρὸς ἀντιδιασταλὴν τοῦ Λοκροῦ. Δικαίρχος δὲ Αἰαντος θάνατον ἐπιγράφη· ἐν δὲ ταῖς Διδασκαλίαις ψιλῶς Αἰας ἀναγράφεται.

9.
Eratosthenes dicit Callimachum succensuisse Didascalium quod ferunt Maricam tertio anno post Nubes doctum esse, quum in illis aperte dicatur prius in scenam commissum fuisse.

10.
In Didascalium fertur Aristophanem alteram fabulam eodem nomine Pacis inscriptam docuisse.

11.
In Didascalium Ajax (Iorartus) nude Ajax inscribitur.
ARISTOT. VOL. IV.

12 (625).

Argum. Euripid. Rhesi : Τοῦτο τὸ δράμα ἐνίοι νόθον ὑπενόησαν, Εὐριπίδου δὲ μὴ εἶναι· τὸν γὰρ Σοφοκλεῖον μᾶλλον ὑποφαίνει (ὑποφαίνειν Valcken.) χαρακτῆρα. Ἐν μόντοις ταῖς Διδασκαλίαις ὡς γνήσιον ἀναγράφεται, καὶ ἡ περὶ τὰ μεταρσία δὲ ἐν αὐτῷ πολυπραγμοσύνη τὸν Εὐριπίδην ἁμολογεῖ.

13 (626).

Schol. Aristoph. Ran. v. 67 : Καὶ ταῦτα τοῦ τεθηκότος (sc. Εὐριπίδου) :... οὕτω γὰρ καὶ αἱ Διδασκαλῖαι φέρουσι, τελευταίαντος Εὐριπίδου τὸν υἱὸν αὐτοῦ δεδιδαχένας ἁμωνώμων ἐν ᾧσται Ἰφιγένειαν τὴν ἐν Δύλιδι, Ἀλκμαίωνα, Βάχχας. Cf. Suidas s. v. Εὐριπίδης et Vita Euripid. p. 134, 27 Westerm.

14 (627).

Argum. Soph. Œd. tyr. : Εἰσὶ δὲ καὶ οἱ πρότερον οὐ τύραννο ν αὐτὸν (τὸν Οἰδίποδα sc.) ἐπιγράφοντες, διὰ τοὺς χρόνους τῶν Διδασκαλιῶν καὶ διὰ τὰ πράγματα· ἀλήτην γὰρ καὶ κτηρὸν Οἰδίποδα τὸν ἐπὶ Κωλωνῶ εἰς τὰς Ἀθήνας ἀφικνεῖσθαι.

Res e Didascalium petitis ommissa earum mentione haud semel præbent Argumenta tragœdiarum, de quibus cf. Schneidewin, de Hypothes. trag. Græcar. Aristophani Byz. vindicandis Abhandl. der Götting. Ges. der Wiss., t. VI.

1. Argum. Æschyl. Pers. : Ἐπὶ Μίνωνος (Ol. 76, 4) τραγωδῶν Αἰσχύλος ἐνίκα Φινεῖ, Πέρσαις, Γλαύκῳ, Προμηθεῖ.

2. Argum. Æsch. S. c. Theb. : Ἐδιδάχθη ἐπὶ Θεαγενίδου Ὀλυμπιάδι ὄη'. Ἐνίκα Λαίῳ, Οἰδίποδι, Ἐπτά ἐπὶ Θήβας, Σφιγγὶ σατυρικῇ. Δεύτερος Ἀριστίας Περσεῖ, Τεντάλῳ, Παλαισταῖς σατυρικοῖς τοῖς Πρατίνῳ πατρὸς. Τρίτος Πολυφράδμων Λυκούργεῖα τετραλογία.

3. Argum. Æschyl. Agam. : Ἐδιδάχθη τὸ δράμα ἐπὶ ἄρχοντος Φιλοκλείους Ὀλυμπιάδι ὀδοσχοστῇ εἶται δευτέρῳ. Πρῶτος Αἰσχύλος Ἀγαμέμνονι, Χοηφόροις,

12.
In Didascalium Rhesus ut genuina Euripidis fabula recensetur.

13.
In Didascalium scriptum est, Euripide mortuo, ejus filium cui ipsi nomen Euripidi erat docuisse in urbe Iphigeniam in Aulide, Alcæonem vero Bacchas.

15.
Sunt qui Œdipum fabulam inscribant priorem, non tyrannum, propter tempora Didascaliarum.

Εὐμενίστι, Πρωτῆ σατυρικῶ. Ἐχορηγεῖ Ξενοκλῆς Ἀριδνεύς.

4. Vita Eurip. : Ἦρξάτο δὲ διδάσκειν ἐπὶ Καλλίου ἀρχοντος κατὰ Ὀλυμπιάδα ὀγδοηκοστὴν πρώτῃν ἔτει α'. Πρῶτον δὲ ἐδίδαξε τὰς Πελοπίδας ἔτει πρώτῳ, ὅτε καὶ τρίτος ἐγένετο.

5. Argum. Eurip. Alcest. : Τὸ δρᾶμα ἐποιήθη ἰζ'. Ἐδιδάχθη ἐπὶ Γλαυκίου ἀρχοντος Ὀλυμπιάδι π' ἔτει δευτέρῳ. Πρῶτος ἦν Σοφοκλῆς, δεύτερος Εὐριπίδης Κρήσσαις, Ἀλκμαίωνι τῷ διὰ Ψωφίδος, Τηλέφῳ, Ἀλκίσιτιδι.

6. Argum. Eurip. Medæ : Ἐδιδάχθη ἐπὶ Πυθοδώρου ἀρχοντος Ὀλυμπιάδος πζ' ἔτει πρώτῳ. Πρῶτος Εὐφορίων, δεύτερος Σοφοκλῆς, τρίτος Εὐριπίδης Μηδεία, Φιλοκτήτη, Δίκτυϊ, Θερισταῖς σατύροις.

7. Argum. Eurip. Hippol. : Ἐδιδάχθη ἐπὶ Ἐπαμεινόνος ἀρχοντος Ὀλυμπιάδος πζ' ἔτει β'. Πρῶτος Εὐριπίδης, δεύτερος Ἰσφῶν, τρίτος Ἴων.

8. Proleg. Schol. Aristoph. de Comœdia III, 49, p. XIV ed. Dübner : (Aristophanis Δαιταλικῆς) ἐδίδαξε δὲ πρῶτος ἐπὶ ἀρχοντος Διοτίμου (Olymp. 88, 1) διὰ Καλλιστράτου.

9. Photius s. v. Σαμίον ὁ δῆμος cf. Suidas : Τοῦς δὲ Βαβυλωνίους ἐδίδαξε διὰ Καλλιστράτου Ἀριστοφάνης ἔσται πρὸ τοῦ Εὐκλείδου κδ' ἐπὶ Εὐκλείους (Olymp. 88, 2).

10. Argum. Aristoph. Acharn. : Ἐδιδάχθη ἐπὶ Εὐθύνου ἀρχοντος (Olymp. 88, 3) ἐν Ἀθηναίοις διὰ Καλλιστράτου· καὶ πρῶτος ἦν. Δεύτερος Κρατίνος Χειμαζομένιοις. Οὐ σώζονται. Τρίτος Εὐπόλις Νουμηνίαις.

11. Argum. Aristoph. Equit. : Ἐδιδάχθη τὸ δρᾶμα ἐπὶ Στρατοκλέους ἀρχοντος (Olymp. 88, 4) δημοσίᾳ εἰς Ἀθήναια δι' αὐτοῦ Ἀριστοφάνους. Πρῶτος ἐνίκα. Δεύτερος Κρατίνος Σατύροις. Τρίτος Ἀριστομένης Ἐλοφοροῖς.

12. Argum. Aristoph. Nub. : Αἱ πρῶται Νεφέλαι ἐδιδάχθησαν ἐν ἄσται ἐπὶ ἀρχοντος Ἰσάρχου (Olymp. 89, 1), ὅτε Κρατίνος μὲν ἐνίκα Πυτίνῃ, Ἀμειψίας δὲ Κόννω.

13. Argum. Aristoph. Vesp. : Ἐδιδάχθη ἐπὶ ἀρχοντος Ἀμεινίου διὰ Φιλωνίδου εἰς Ἀθήναια ἐν τῇ πθ' Ὀλυμπιάδι. Δεύτερος ἦν. Καὶ ἐνίκα πρῶτος Φιλωνίδης Προάγωνι. Λεύκων Πρέσβεισι τρίτος.

14. Argum. Aristoph. Pacis : Ἐνίκησε δὲ τῷ δρᾶματι ὁ ποιητὴς ἐπὶ ἀρχοντος Ἀλκαίου ἐν ἄσται (Olymp. 89, 3). Πρῶτος Εὐπόλις Κόλαξι, δεύτερος Ἀριστοφάνης Εἰρήνῃ, τρίτος Λεύκων Φράτορσι. Τὸ δὲ δρᾶμα ὑπεκρίνατο Ἀπολλόδωρος ἐνίκα ἐρμῆν λοιπαρότης. Cf. supra fragm. 10.

15. Athen. V, 216, E : Ἐπὶ τούτου (Ἀριστίωνος sc. Olymp. 89, 4) γὰρ Εὐπόλις τὸν Αὐτόλυκον διδξας διὰ Δημοστράτου.

16. Æhan. V. Hist. II, 8 : Κατὰ τὴν πρώτην

καὶ ἐνενηκοστὴν Ὀλυμπιάδα, καθ' ἣν ἐνίκα Ἐξαίνετος ὁ Ἀκραγαντινὸς στάδιον, ἀντηγωνίσαντο ἀλλήλοισι Ξενοκλῆς καὶ Εὐριπίδης. Καὶ πρῶτος γε ἦν Ξενοκλῆς ὅστις ποτὲ οὗτός ἐστιν, Οἰδίποδι καὶ Λυκάονι καὶ Βάκχαις καὶ Ἀθάμαντι σατυρικῶ. Τούτου δεύτερος Εὐριπίδης ἦν Ἀλεξάνδρῳ καὶ Παλαμῆδι καὶ Τρωάσι καὶ Σισύφῳ σατυρικῶ. Cf. Schol. Aristoph. Vesp. 1326 et Avium 842.

17. Argum. Aristoph. Av. I et II : Ἐδιδάχθη ἐπὶ Χαβρίου (Olymp. 91, 2) διὰ Καλλιστράτου ἐν ἄσται, ὅς (ὅτε corr. Petersen, *Neue Jahrb. für Philologie*, t. LXXXV, p. 661) ἦν δεύτερος τοῖς Ὅρνησι, πρῶτος Ἀμειψίας Κωμασταῖς, τρίτος Φρύνιχος Μονοτρόπῳ. — Ἐπὶ Χαβρίου τὸ δρᾶμα καθῆκεν εἰς ἄσται διὰ Καλλιστράτου· εἰς δὲ Ἀθήναια τὸν Ἀμειψάρων ἐδίδαξε διὰ Φιλωνίδου. Cf. Schol. Av. 997.

18. Argum. Aristoph. Lysistr. : Ἐδιδάχθη ἐπὶ Καλλίου ἀρχοντος τοῦ μετὰ Κλεόκριτον ἀρξάντος (Olymp. 92, 1). Εἰσῆκεται δὲ διὰ Καλλιστράτου.

19. Argum. Soph. Philoct. : Ἐδιδάχθη ἐπὶ Γλαυκίππου (Olymp. 92, 3)· πρῶτος ἦν Σοφοκλῆς.

20. Argum. Eurip. Phœniss. : Ἐδιδάχθη ἐπὶ Ναυσικράτους ἀρχοντος (Olymp. 92, 3? Γλαυκίππου). Δεύτερος Εὐριπίδης καθῆκε διδασκαλίαν περὶ τούτου. Καὶ (corr. κατὰ) γὰρ ταῦτα (corr. ταῦτά) ὁ Οἰνόμαος καὶ Χρῦσιππος. Καὶ σώζεται. Cf. Schol. Aristoph. Ran. 53 et Av. 348, 424.

21. Argum. Aristoph. Ran. : Ἐδιδάχθη ἐπὶ Καλλίου τοῦ μετὰ Ἀντιγένῃ (Olymp. 93, 3) διὰ Φιλωνίδου εἰς Ἀθήναια. Πρῶτος ἦν· δεύτερος Φρύνιχος Μούσαις, Πλάτων τρίτος Κλεοφῶντι.

22. Argum. Soph. Œdip. Colon. : Τὸν ἐπὶ Κολωνῶ Οἰδίποδα ἐπὶ τελευτηκότῃ τῷ πάππῳ Σοφοκλῆς ὁ υἱοῦς ἐδίδαξεν υἱὸς ὢν Ἀρίστωνος, ἐπὶ ἀρχοντος Μίλωνος (Olymp. 94, 3).

23. Argum. Aristoph. Pluti : Ἐδιδάχθη ἐπὶ ἀρχοντος Ἀντιπάτρου (Olymp. 97, 4), ἀνταγωνισμένου αὐτῷ Νικοχάρους μὲν Λάκωσιν, Ἀριστομένους δὲ Ἀδμήτῳ, Νικοφῶντος δὲ Ἀδώνιδι, Ἀλκαίου δὲ Πασιστῆ.

« Nudas præterea temporum notas e didascaliiis petitas passim præbent scholia, velut de Eurip. Andromeda et Helena Olymp. 91, 4 (Schol. Aristoph. Ran. 53 et Thesmoph. 1012), de Aristoph. Thesmoph. Olymp. 92, 2 (Schol. Thesmoph. 190), de Euripid. Oreste Olymp. 92, 4 (Schol. Orest. 361), de Platonis Phæone Olymp. 97, 1 (Schol. Aristoph. Plut. 179). Cf. de Strattidisch Alalanta Schol. Aristoph. Ran. 146 etc.» Rosius.

VII. NOMOI ΣΥΣΣΙΤΙΚΟΙ.

Inter librorum titulos qui manifesto ad historici generis scripta pertinent, legitur apud Diogenem Laert. (139) Νόμος συστατικός α', apud Anonym. (169) Νόμων συστατικῶν α', ubi, quum quid illud sit συστατικός a nullo dici potuerit, συσσιτικός corrigendum erit (συνουσιαστικός Casaub., συμποτικός Jonsius *de Scriptor. Hist. Philos.* p. 57; cf. συσσιτικὸν νόμον Gnathænzæ meretricis apud Athen. XIII, 585, B), ita ut hic liber fortasse non diversus fuerit ab eo qui in appendice Anonymi (21) περὶ Συσσιτίων ἢ Συμποσίων nominatur. Argumentum igitur libri non tam illud fuit, ut, quod Rosius voluit (p. 178), διάταξιν describeret peripatetici convivii a Theophrasto in testamento instituti (cf. Diog. Laert. V, 52 s., Athen. V, 186, A), quam ut varias in syssitiis usitatas consuetudines colligeret atque illustraret, singulis fortasse legibus quibus regebantur appositis. Inde et illud explicandum erit quod in Συσσιτικῶν Platonis Reipublicæ mentionem factam esse affirmat Proclus, cujus nominandæ vix ulla erat causa in libro qualem Rosius voluit. De tali vero libro, ut jam supra diximus, accipienda viderentur Macrobiani verba Saturn. VII, 3, 23 : *Quum videas, inquam, anceps esse omne scommatum genus, suadeo in conviviis in quibus lætitiæ insidiatur ita, ab hujus modi dictis facessas et magis quæstiones convivales vel proponas vel ipse dissolvas. Quod genus veteres ita ludicrum non putarunt, ut et Aristoteles de ipsis aliqua conscripserit, nisi constaret totum hunc locum e Plutarcho expressum esse, Quæst. conviv. I in., qui de ipso Aristotelis Convivio loquitur. Potius fortasse ad hunc nostrum librum spectant, quæ duobus locis refert Athenæus V, p. 186, B : Καὶ τοῖς φιλοσόφοις δὲ ἐπιμαλὲς ἦν συνάγουσι τοὺς νέους μετ' αὐτῶν πρὸς τινα τεταγμένον νόμον εὐωχεῖσθαι. Τοῦ γοῦν Ξενοκράτους ἐν Ἀκαδημαίᾳ (cf. van de Wynpersee, *de Xenocrate Chalcædonio*, Lugd. Bat. 1822, p. 191) καὶ πάλιν Ἀριστοτέλους συμποτικοὶ τινες ἦσαν νόμοι et in Epit. I, p. 3, F : Ὅτι Ξενοκράτης δὲ Χαλκηδόνιος καὶ Σπεύσιππος δὲ Ἀκαδημαϊκὸς καὶ Ἀριστοτέλης συμποτικὸς (male βασιλικὸς in codd.) νόμους ἔγραψαν, licet, ut Rosii verbis utar : « consuetudinem potius philosophorum quam quibus ea illustratur libros tangere videatur Athenæus. » Non vero est cur dubitemus ad ipsius jam Plato-*

nis et Aristotelis Convivia referre, quæ apud Plutarohum leguntur Quæstion. conviv. I, 2, 3 : Ἀβέλτερον οἶμαι καὶ ἀνόητον, ἐν λόγοις πλεονάζοντα καιρὸν ἀποστερεῖν τῶν ἀρίστων λόγων, καὶ ζητεῖν μὲν ἐν ταῖς διατριβαῖς περὶ συμποτικῶν καθηκόντων, καὶ τίς ἀρετὴ συμπότου, καὶ πῶς οἴνω χρηστέον, ἐξ αὐτῶν δὲ τῶν συμποσίων ἀναιρεῖν φιλοσοφίαν, ὡς ἔργα βεβαιούη δὲ διδάσκει λόγῳ μὴ δυναμένην.

(609.)

Proclus in Plat. Rempubl. p. 350 ed. Basil. 1534 : Καὶ γὰρ Ἀριστοτέλης ἐπιτεμένωμενος τὴν πραγματείαν ταύτην (Πολιτείαν scil. Platonis) οὕτως ἔφησιν ἐπιτέμεσθαι τὴν Πολιτείαν· καὶ ἐν τῷ Συσσιτικῷ τοῦτον αὐτὴν προσαγαρεύει τὸν τρόπον καὶ ἐν τοῖς Πολιτικοῖς (cf. Arist. Polit. II, 1, 2; IV, 5, 9; V, 10, 1; VIII, 7, 8; Rhet. II, 4, 3) ὡσαύτως καὶ Θεόφραστος ἐν Νόμοις καὶ ἄλλοι πανταχοῦ.

VII. ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ.

In divisione Aristoteleorum scriptorum, quæ apud plerosque antiquos interpretes reperitur, ex uno eodemque fonte derivata, certum quoddam genus ὑπομνηματικῶν nomine designatur. De quibus ita exposuit Simplicius in Arist. Categ. p. 24, A, 45 Brand. : Ὑπομνηματικὰ ὅσα πρὸς ὑπόμνησιν οἰκείαν καὶ πλείονα βάσανον συνέταξεν ὁ φιλόσοφος... ὁ μὲντοι Ἀλέξανδρος τὰ ὑπομνηματικὰ συμπεφυρμένα φησὶ εἶναι καὶ μὴ πρὸς ἕνα σκοπὸν ἀναφέρεσθαι. Διὸ καὶ πρὸς ἀντιδιαστολὴν τούτων συνταγματικὰ τὰ ἕτερα λέγεσθαι. Cf. Joann. Philop. in Arist. Categ. p. 35, B, 27, David Proleg. p. 24, A, 37. Hujusce generis libri, qui sive vera erant, sive hunc ipsum ὑπομνημάτων titulum præ se ferebant, perquam multi in antiquitate memorantur, de quibus egregie disputavit E. Kœpke, *de Hypomnematis græcis*, Berol. 1842. Titulum, ut libri Aristotelei, ignorant indices græci, nisi quod tres libros Ὑπομνημάτων ἐπιχειρητικῶν recensent (Diog. L. 33. Anon. 31), qui tamen ab hoc loco alieni sunt : præbet vero index librorum Theophrasteorum apud Diogenem Laertium V, 48 : Ὑπομνημάτων Ἀριστοτελικῶν ἢ Θεοφραστῆων α' β' γ' δ' ε' ζ', a quo sine dubio non diversus est qui in altero indice nominatur, aperto scripturæ vitio : τὰ ὑπνήματα. Cf. Usener, *Analecta Theophrastea*, p. 10, 14 et 11, 12. Ex hoc indice fortasse translatus est titulus in indicem Ptolemæi p. 156 apud Wenrich. : *Commen-*

LEGES CONVIVALES.

In Syssitico Aristoteles Rempublicam Platonis Πολιτείαν appellat.

tarii, qui inscribuntur υπομνήματα libri XVI. De horum librorum auctore dubitabant quoque quos secutus est Athenæus. Soli Aristoteli tribuuntur in Argumento Euripidis Medæ, soli Theophrasto in Scholiis Apollonii Rhodii, quod fortasse librariorum festinatione factum est. Ipsi vero Commentarii excerptis ex Aristotelis Theophrastique scriptis constabant, ita ut quam simillimi Mirabilibus, quæ vocantur, Auscultationibus haberi possint.

1 (609).

Athen. IV, p. 173, E : Σῆμος δ' ἐν τετάρτῳ Δηλιάδος, « Δελφοῖς, φησί, παραγινόμενοις εἰς Δῆλον παρῆγον Δῆλιοι ἄλας, καὶ ὄξος, καὶ ἔλαιον, καὶ ξύλα, καὶ στρώματα ». Ἀριστοτέλης, δ' ἢ Θεόφραστος ἐν τοῖς Ὑπομνήμασι περὶ Μαγνήτων λέγων τῶν ἐπὶ τὸν Μαιάνδρον ποταμὸν δεῖ Δελφῶν εἶσιν ἄποικοι, τοσαύτας ἐπιτελοῦντας αὐτοὺς ποιῆι χρεῖας τοῖς παραγινόμενοις τῶν ξένων λέγων οὕτως « Μάγνητες οἱ ἐπὶ τῷ Μαιάνδρῳ ποταμῷ κατοικοῦντες ἱεροὶ τοῦ θεοῦ, Δελφῶν ἄποικοι, παρέχουσι τοῖς ἐπιδημοῦσι στέγην, ἄλας, ἔλαιον, ὄξος, ἔτι λύχνον, κλίνας, στρώματα, τραπέζας. »

Cf. O. Müller, *die Dorier*, t. I, p. 258 s.

2 (610).

Athen. XIV, p. 654, D : Ἀριστοτέλης δ' ἢ Θεόφραστος ἐν τοῖς Ὑπομνήμασι « Τῶν φασιαίων, φησί, οὐ κατὰ λόγον ἢ ὑπεροχῇ τῶν ἀρρένων ἀλλὰ πολλῷ μείζων. »

3 (611).

Athen. Epit. II, p. 44, C : Ἀριστοτέλης δ'

ἢ Θεόφραστος Φιλίων ἴνα ἱστορεῖ μήτε ποτῶ χρήσασθαι ποτε μήτε ἐδέσματι ἄλλῳ ἢ μόνῳ γάλακτι πάντα τὸν βίον.

Fortasse e Dialogo eodem hæc excerpta erant e quo fragm. 45. Cf. supra p. 38.

4 (612).

Argum. Eurip. Medæ : Τὸ δράμα δοκεῖ υποβαλεῖσθαι (δ' Εὐριπίδης scil.) παρὰ Νεόφρονος διασκευάσας, ὡς Δικαιάρχος τε περὶ τοῦ Ἑλλάδος Βίου καὶ Ἀριστοτέλης ἐν Ὑπομνήμασι.

Cf. Diog. L. II, 154, Suidas s. v. Νεόφρων, Elmsley in Euripid. Med. p. 68. Ὑπομνήματα fortasse quæ hic vocantur Διδασκαλίας erant.

5 (613).

Schol. Apollonii Rhod. IV, 834 : Εἰ μὲν δὲ μαλεροῖο πυρός : περὶ τὸν πορθμὸν ἐν τῇ θαλάττῃ πυρὸς ἀναφυσήματα γίνεται ὥστε καὶ τὴν θάλασσαν θερμαίνεσθαι, ὡς φησι καὶ Μητρόδωρος ἐν πρώτῳ περὶ Ἱστορίας καὶ Θεόφραστος ἐν ἱστορικοῖς Ὑπομνήμασι. Καὶ φησι τὸν βρόμον τὸν ἀπὸ τῶν Αἰόλου νήσων ἀκούεσθαι ἕως α, σταδίων· περὶ Ταυρομένιον γοῦν ἀκούεσθαι βροντῇ παραπλήσιον ψόφον.

Idem hic qui supra citari videntur libri. Similem confusionem in libris Φυσικῆ καὶ Μεταλλικῆ inscriptis supra jam notavimus cf. p. 161 et 165. Eodem fonte fortasse usus est Callimachus in Ἑκλογῇ παραδόξων apud Antigon. Mir. 130 : Θεόφραστος δὲ (φησὶν ἱστορεῖν scil.) τὴν περὶ τὰς Αἰόλου νήσους (θάλασσαν) ἀναεῖν οὕτως ἐπὶ δύο πλείθρων τὸ μῆκος ὥστε μὴ δυνατὸν εἶναι διὰ τὴν θερμασίαν ἐμβαίνειν εἰς ταύτην.

COMMENTARII HISTORICI.

1.

Semus, quarto Deliadis, « Delphensibus, ait, Delum venientibus præbebant Delii salem et acetum et oleum et ligna et stragula. Aristoteles, vel Theophrastus, in Commentariis, postquam de Magnetibus Mæandrum flumen adcolentibus dixit, esse eos Delphensium colonos, eandem operam præstantes facit peregrinis qui eos conveniunt. Verba ejus hæc sunt : « Magnetes, qui ad Mæandrum fluvium habitant, Deo consecrati Delphensium coloni, peregrinantibus, qui eos conveniunt, tectum præbent, salem, oleum, acetum, præterea lucernam, stragulas, lectos, mensas. »

2.

Aristoteles, sive Theophrastus, in Commentariis scribit : In phasianis non pro ea ratione, quæ in aliis avi-

bus obtinet, sed multo major est marium excellentia. »

3.

Aristoteles, sive Theophrastus, narrat Philinum quendam neque potu neque cibo ullo usum esse nisi lacte per totam vitam.

4.

Medeam drama Euripides a Neophrone mutuatus, nova ejus recensione instituta scenæ commisisse videtur, uti Diczæarchus in Vita Græciæ et Aristoteles in Commentariis tradunt.

5.

Ad fretum (*Siculum*) ignis sunt in mari efflationes, adeo ut iis mare calefiat, teste Metrodoro libro primo de Historia, et Theophrasto in historicis Commentariis. Dicit etiam fremitum qui fit ad Eoli insulas audiri mille stadiorum intervallo; apud Tauromenium certe sonitum qui ad tonitruum strepitum proxime accedat.

6 (614).

Erotian. Gloss. Hippocr. p. 312 Franz.: Πικερίω : βουτύρω ὡς καὶ Ἀριστοφάνης ἐν τοῖς Ὑπομνήμασι φησιν ὅτι Θόας ὁ Ἰθακήσιος Ἱστοραὶ παρὰ Φρυξὶ πικέριον καλεῖσθαι τὸ βούτυρον.

Locum inter dubia Aristophanis Byz. fragmenta posuit Nauckius p. 234; Rosius vero pro Ἀριστοφάνης, Ἀριστοτέλης corrigendum esse censet. Eodem jure Ἀριστοφάνης poterat cuius non solum Ἱστορὰ καὶ μέδ ἐν σύμμικτα Ὑπομνήματα afferunt, cf. Müller. Fragm. Hist. Gr. t. II, p. 290. Sed mendum fortasse potius subest in titulo quum et alibi Aristophanis grammatici auctoritas ab Erotiano interponatur. Quis ille Thoas Ithacesius fuerit aliunde compertum non habemus, nec morem illum Aristotelis novimus aliorum testimoniis uti, quo modo hic factum esse videmus.

IX. ΠΕΠΛΟΣ.

Peplum qui vocatur Aristoteli adscriptum, neque novit Diogenis Laertii index neque laudant nisi recentioris jam antiquitatis scriptores. De quo post Schneidewinum, *De Peplo Aristotelis Stagiritæ, Philolog.* t. I, p. 1 sqq., Hullemannus, *Bedenkingen tegen de echtheid van den zoogenaanden Πέπλος van Aristoteles*, Amsterd. 1858, aliosque disputaturi, totam hanc maxima obscuritate laborantem quæstionem ab integro exponendam esse duximus, omissis tamen iis quæ infelici tantummodo conjecturæ, eorum a quibus hucusque tractata est debentur.

De Peplo quotquot supersunt testimonia, aperte duorum sunt generum. Hanc diversitatem jam in ipsis indicibus deprehendere licet. Quum enim apud Anonymum, qui bis ponit titulum (96 et Append. 29), in altero loco, hæc addita sunt verba : περιέχει δὲ Ἱστορίαν σύμμικτον, in Ptolemæi indice (83) legitur : *Epitaphia heroum, quæ Pepli nomine censentur, libri VI*. Cum Anonymo manifesto facit, qui fusius Pepli mentionem injectis Socrates, in cuius Historia ecclesiastica III, 23 p. 165 ed. Paris. 1686, ita de hoc opere disseritur : Διὸ οὐκ αἰσχύνονται πολλοὺς ἀνθρώπους ἀποθεώσαντας καὶ εἶθε γε κἀν χρηστοὺς τὸν τρόπον ἢ δικαίους ἢ σώφρονας, ἀλλὰ ἀνάγους, ἀδίκους, μέθη ἐαδουλωμένους, Ἡρακλέας φημι καὶ Διονύσιους καὶ Ἀσκληπιούς, καθ' ὧν συναγωγῆς ἐν τοῖς αὐτοῦ λόγοις ὀμνύων Λιβάνιος οὐκ αἰσχύνεται· ὧν τοὺς ἀρσενικοὺς καὶ θηλυκοὺς ἔρωτας εἰ ἀπα-

ριθμησαίμην, μακρὸς ἡμῖν ἔσται ὁ τῆς παρεδύσεως λόγος. Ἀρκέσει δὲ τοῖς ταῦτα γυνῶναι ἐθέλουσιν ὁ Ἀριστοτέλους Πέπλος καὶ ὁ Διονυσίου Στέφανος καὶ Ῥηγίνου ὁ Πολυμνήμων καὶ τῶν ποιητῶν τὸ πλῆθος, οἱ περὶ αὐτῶν γράψαντες γέλωτα ὄντως καὶ φλέγαρον παρὰ πᾶσι τῆς Ἑλλήνων θεολογίας δευκνούουσιν. Socratem exscripsit iisdem pæne verbis Nicephorus Hist. Eccles. X, 36, t. I, p. 89 ed. Paris. 1630 (1), nisi fortasse uterque e tertio quodam scriptore cuius nomen ignoramus suas copias derivasse censendus est. De Dionysii Stephano, non diverso fortasse ab ejus *Cyclo* (cf. Welcker, *Der epische Cyclus*, p. 79 sq. et C. Müller, *Fragm. Histor. gr. t. II, p. 7*) et de Rhegini *Polygmne* (cf. ib. p. 12), quæ aliunde comperimus ostendunt argumentum libri Aristoteli adscripti apte indicatum esse in indice Anonymi. Ab his vero paulo diversa et cum indice Ptolemæi magis consentientia narrat Porphyrius apud Eustathium ad Hom. Iliad. β, 557, p. 285, 20 : Ἰστίον δὲ καὶ ὅτι Πορφύριος εἰς Ἀλαντα ἐπίγραμμα παλαιὸν φέρει τοδε... Ἱστοραὶ δὲ ὁ αὐτὸς Πορφύριος καὶ ὅτι Ἄριστοτέλης σύγγραμμα πραγματευσάμενος περὶ ἐκλήθη Πέπλος, γενεαλογίας ἡγεμόνων ἐξέθετο καὶ νεῶν ἐκάστων ἀριθμὸν καὶ ἐπιγράμματα εἰς αὐτοὺς, ἀ καὶ ἀναγράφεται ὁ Πορφύριος ἐν τοῖς εἰς τὸν Ὅμηρον ἀπλᾶ ὄντα καὶ οὐδὲν τι κατὰ καὶ φλεγμαῖνον ἔχοντα. Δίστιχα δὲ τὰ δια ἐκαίνα δίχα τοῦ θηθέντος εἰς τὸν Ἀλαντα· ἴσως γὰρ ὁ ἐπιγραμματοποιὸς ἐφιλοτεχνήσατο (ἐφιλοτιμήσατο nescio unde habet Stallbaum.) ἀπεναντίας Ἰδῶν τῷ ποιητῇ ἐπὶ μὲν τῷ λαμπρῷ Ἀλαντι πολυμνήσαι, τοὺς δὲ ἄλλους ἤττον σεμνύων. Quæ si vera ab Eustathio relata sunt, partem tantum argumenti totius operis descriptam esse a Porphyrio satis perspicuum est, quod et fragmento comprobatur a Scholiaste Aristidis servato. Cetera omnia, præter unum in scholiis homericis allatum, de quo dubitari potest, metrica sunt, ita ut falsa apud quosdam nata sit opinio, de Peplo quasi poetico quodam opere. De his epigrammatis mox videbimus, nunc ad aliam jam quæstionem accedamus cui idem Scholiastes ad Aristidem ansam præbet.

Quum enim, exposita Aristotelis de ordine ludorum sententia, ita pergat : Ταῦτην τὴν τάξιν

(1) Ὡν τοὺς ἔρωτας καὶ τὴν περιττὴν φιλαρίαν εἰ καιρὸς ἰδίῳ ἀπαριθμεῖσθαι, πλατὺς ἂν καὶ ἀσθετος ἀνεπράγη γέλωτος τοῖς σώφροσι· πλὴν ἀπαχρήσει τοῖς ἐθελουσίῳ ὡς τάχος ἰδεῖν ὅτι Ἄριστοτέλους Πέπλος, ὁ Διονυσίου Στέφανος καὶ ὁ Πολυμνήμων Ῥηγίνου καὶ ὁ τῶν ποιητῶν χορός, εἰ κτλ.

ὁ τοὺς Πέπλους συνθεὶς Ἀριστοτέλης (1) ἐξέθετο τῶν ἀρχαίων καὶ παλαιῶν ἀγῶνων, minime dubium relinquit, quin ab Aristotele philosopho alium quendam, Pepli auctorem, distinguere voluerit. Auget et confirmat hanc dubitationem pessimus quidem auctor, sed in cujus sterquilinio plura latent reconditoris doctrinæ vestigia. Ipsa verba de quibus agitur, Joannis Tzetæ in Prolegom. in Hesiod. Op. et D. p. 15 ed. Gaisford, ubi laudatur: Ἀριστοτέλης, ὁ φιλόσοφος, μᾶλλον δ' οἶμαι ὁ τοὺς Πέπλους συντάξας, ἐν τῇ Ὀρχομενίων Πολιτείᾳ, præclarum ejus qui scripsit ineptiæ documentum exhibent, quippe quæ, si ea e nudo sensu interpretari conamur, nihil aliud significant, quam Aristotelem philosophum ab illo qui Politias et Peplum composuerit, diversum fuisse. Quæ tam absurda est opinio tamque aliena a totius antiquitatis consensu, ut eam, licet Rosio arripserit (l. I. p. 565), ego ne Tzetæ quidem tribuere auderem. Quid vero, si homo sciolus atque doctrinæ undecunque arreptæ incontinens, inductus fortasse vel mentione Dionysii cyclographi, quam in præcedentibus fecerat (cf. Müller. Fragm. Hist. gr. t. II, p. 10 et Bergk, Poetæ lyr. gr. p. 648 n. ed. tertiaræ), vel quod de sepulchrali titulo agitur quem in Peplo quoque legerat, temperare non potuit, quin hanc suam satis inepto loco adderet conjecturam? In qua nihil veri inesse puto, præter illud tamen, quod Pepli auctorem a philosopho diversum esse obscura quadam fama audierat. Quod et alius ejus locus testatur. Ita enim in Comm. ad Lycophr. v. 448: Ὁ Ἀγκαῖος υἱὸς ὦν Ποσειδῶνος καὶ Ἀστυπαλαίας τῆς Φοίνικος ἐφύτευσεν ἄμπελον κατὰ Ἀριστοτέλην τὸν τοὺς Πέπλους συντάξαντα. Hæc in Samiorum Politia de Ancæi viticultura narrata fuisse cum alia demonstrant, tum præsertim Heraclidis Excerpta (cf. supra fragm. 567), ita ut, licet ejusdem rei in Peplo quoque mentio fieri potuerit, libenter crediderim, hic rursus Tzetzem intempestive doctrina abusum esse.

Præter illud vero quod hucusque notavimus, aliud quoque est de quo consentiunt Scholiasta Aristidis atque Tzetzes. Quum enim non de *Peplo*, sed, plurali numero, de *Peplis*, loquantur, totius operis plures libros fuisse indicare videntur, quorum singuli fortasse Peplum efficiebant. Quod deinde Aristoteles laudatur ὁ τοὺς Πέπλους συντάξας sive συνθεὶς, ostendit, nisi fal-

lor, de compilatore potius quodam agi, quam de scriptore qualis Aristoteles philosophus fuit.

Ad hæc vero per se jam satis gravia testimonia, aliæ præterea accedunt rationes, quibus adducor ut Peplum Stagiritæ abjudicandum esse censeam. Et quidem primum titulum in indice Diogenis deesse nullo modo negari potest. De hac re satis infeliciter Schneidewinum disputasse puto. Quæ enim voluit vir doctissimus (l. I. p. 10 sq.), duplicem operis fuisse titulum Πέπλος ἢ Ἄτακτα βιβλία εἶδ', ita ut, priore omisso, posterior tantummodo apud Diogenem Laertium (127) nominaretur, vix credibile efficiet quod apud Suidam legitur s. v. Εὐφορίων, Μοφοπία ἢ ἄτακτα, ἔχει γὰρ συμμιγείς ἱστορίας, cum Anonymi indice collatum: Πέπλον περιέχει δὲ ἱστορίαν σύμμικτον. Duplex mentio Pepli quæ apud Anonymum fit, nihil habet quod miremur, quum duplex sit ejus index: bis vero in eadem indicis parte eundem memoratum esse librum, non est cur credamus. De libris Ἀτάκτων apud Diogenem, quos male Διατάκτων εἶδ' nomine recenset Anonymus (fortasse Ἄδιατάκτων voluit, nisi priorem syllabam male e sequenti titulo Διακτικῶν ortam putes), quid statuendum sit satis difficile est dicere. Sive enim, quæ est Bergkii sententia (Poetæ lyr. gr. p. 647 sq.), hic titulus, ab illo qui volumina Aristotelea recensuit, additus est commentariis quos rudes et imperfectos reliquerat philosophus, quique varias observationes continentes post ejus mortem denique cum aliis similibus publici sunt juris facti, sive, quod ego verisimilius puto, quum a primo indicis conditore positum esset, ut totum genus librorum designaret, librorum deinde errore ad peculiare quoddam opus translatum est. Quod si Schneidewini sententiam, cui assensus est Müllerus Fragm. Hist. gr. t. II, p. 189, probaremus, mirum profecto haberi posset, auctorem libri cui titulus Ἄτακτα foret, bis a Tzetze τὸν συντάξαντα dictum fuisse.

Ceterum nemo est quin videat ipsam hanc Pepli inscriptionem quam longissime ab Aristotelis simplicitate abhorrere, quum contra optime conveniat cum posteriorum scriptorum in talibus ridicula sæpe elegantia atque festivitatis studio, quod, multis congestis exemplis, nec omisso hoc Pepli nomine, ab Aulo Gellio in Præfatione Noctium atticarum notatum est. Quod ad nominis originem attinet, de ea optime disseruit Jos. Scaliger, in Notis ad Catalecta Virgilii p. 48: *Quod peplum Minervæ ferretur in Panathenais, pleni sunt Græcorum commentarii... In eo pingebantur acu, sive interebantur Titanomachia et*

(1) Ita olim e conjectura scripsit Th. Bergk, pro εἰς πέπλους συνθεὶς, quam conjecturam confirmavit cod. Marcianus a Rosio inspectus.

Minervæ victoria in Titanas... Sed eo respexit, quia et strenuorum quoque ducum Athenis gesta in peplo intexta templo Minervæ imponebantur. Quare et Aristoteles librum suum, quem de heroum tumulis confecerat, Peplum vocavit. Errorem qui in his inest vitare non potuit vir omni laude major, quippe qui neque Anonymi indicem neque Scholiastem Aristidis noverat, quibus illud certo efficitur, argumentum Pepli non in celebrandis tantuminodo heroum tumulis circumscriptum fuisse, sed multo latius patuisse. De qua tamen re accuratius definiri nequit propter reliquiarum penuriam, quarum longe maxima pars ipsis istis epitaphiis constat de quibus jam videndum nobis erit.

Tres sunt diversi fontes quibus hæc epigrammata debemus. Longe maximam partem ex vetere quodam Mediceæ bibliothecæ codice (Laur. 56, 1 bomb. sec. 13) H. Stephanus post Anthologiam Planudeam Genæv. 1566, p. 497 edidit, hoc titulo : Ποῦ ἕκαστος τῶν Ἑλλήνων ἥρώων τίθαπται καὶ τί ἐπιγέγραπται τῷ τάφῳ. Aristotelis nomen in codice non est additum, sed subsequuntur nonnulla excerpta de vita Aristotelis. Hanc collectionem, qui bis repetiit, G. Canterus (Basil. 1566 et Antv. 1571), primus, ut partem Pepli Aristoteli vindicavit, Eustathii usus testimonio, apud quem quædam horum epigrammatum e Porphyrii commentariis in Homerum excerpta leguntur. His duobus, tertius denique fons accessit, Tzetzes, in cujus codicibus sive Matritensibus ab Iriarte collatis, *Catal. Bibl. Matrit.* p. 86 sq. et 256 sq. seu Harleiano, quem inspexit Th. Burgess, Pepli reliquiarum editor, Dunelmix, 1798, cf. *Diar. Class. Britann.* t. XIV, p. 172 sqq., aliquot aliunde ignota insunt epigrammata. Similis collectio epitaphiorum innotuerat Ausonio, qui eorum partem liberius latino sermone expressit, hac præmissa præfatione : *Ad rem pertinere existimavi, ut... Epitaphia subnecterem, scilicet titulos sepulcrales heroum, qui bello Troico interfuerunt. Quæ antiqua quum apud philologum quandam reperissem, Latino sermone converti* (1).

(1) De poetis quibusdam qui epitaphia in heroes Homericos composuisse feruntur, præsertim de Posidippo cf. Bergk. l. l. p. 649.

De ipsis his epitaphiis ita statuit Rosius, ea a variis poetis ficta, a peplographo collecta et operi suo inserta esse. Unicus est titulus de quo hoc affirmare licet (15, cf. etiam 64), ceteri vero omnes tales sunt, et hoc quidem Bergkio acutissimo iudice (l. l. p. 648), ut vel imitatus sit antiquiora carmina, vel ipse finxerit peplographus, apud quem summa ingenii mediocritas et sermonis tenuitas ubiqueprehenditur. Quod si, ut equidem puto, verissimum est iudicium, vides quam procul a vero aberraverint, quicumque ex tam inepto et jejuno opere poeticam aliquam laudem Aristoteli conciliare aggressi sunt.

Totam hanc disputationem melius concludi posse non puto quam apposisis Bergkii sæpius jam a nobis laudati verbis : « Quod si idoneorum testium auctoritate constaret, philosophum Peplum scripsisse, censendum foret, alium quem postea hæc epitaphia a se condita alieno operi intertexuisse, neque tamen verisimilis est hæc suspicio ; igitur universum opus Aristoteli philosopho abjudicandum. Operis hujus auctor utrum philosophi nomen mala fraude mutuatus an revera Aristoteles vocitatus sit, in medio relinquam. »

I (635).

Schol. ad Aristid. Panath. p. 189, 4, t. III, p. 323 ed. Dindorf. ad verba : Ἐνδοξότατοι πάντων οἱ κατὰ τὴν Ἑλλάδα ἀγῶνες· καὶ μὲν τούτων πρεσβύτατος ὁ τῶν Ἀθηναίων, εἰ δὲ βούλει ὁ τῶν Ἐλευσινίων : Ἡ τάξις τῶν ἀγῶνων καθὰ Ἀριστοτέλης ἀναγράφεται (ita cod. Marcian. teste Rosio, ceteri κατὰ Ἀριστοτέλην γράφεται)· πρῶτα μὲν τὰ Ἐλευσίνα διὰ τὸν καρπὸν τῆς Δήμητρος· δεύτερα δὲ τὰ Παναθήναια ἐπὶ Ἀστέρι τῷ γίγαντι ὑπὸ Ἀθηνᾶς ἀναιρεθέντι· τρίτος δὲ ἐν Ἀργεὶ Δαναὸς ἔθηκε διὰ τὸν γάμον τῶν θυγατέρων αὐτοῦ· τέταρτος δὲ ἐν Ἀρχαδίᾳ τεθεὶς ὑπὸ Λυκάονος, δὲ ἐκλήθη Λύκαια· πέμπτος δὲ ἐν Ἰωλκῷ Ἀκάστου καθηγησαμένου ἐπὶ Πελλίᾳ τῷ πατρὶ· ἕκτος δὲ ἐν Ἰσθμῷ Σισύφου νομοθετήσαντος ἐπὶ Μελικέρτῃ· ἕβδομος δὲ Ὀλυμπιακὸς Ἡρακλέους νομοθετήσαντος ἐπὶ Πέλοπι· ὄγδοος δὲ ἐν Νεμείᾳ, δὲ ἔθηκαν οἱ ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας ἐπὶ Ἀρχεμόρῳ· ἔνατος δὲ ἐν Τροίᾳ, δὲ Ἀχιλλεύς ἐπὶ Πατρόκλῳ ἵποίτησεν· δέ-

PEPLUS.

1.

Ordo ludorum institutorum quem Aristoteles descripsit. Primi Eleusini propter fructum a Cerere datum; secundi Panathenæici propter Asterem gigantem a Minerva occisum; tertii quos Danaus Argis instituit ob

nuptias filiarum suarum; quarti in Arcadia ab Lycaone instituti, quæ Lycaea vocantur; quinti in Iolco ab Acasto in honorem Peliae patris celebrati; sexti sunt Isthmii, quos Sisyphus Melicertæ dedicavit; septimi Olympici, ab Hercule in Pelopis honorem instituti; octavi Nemeæi, quos septem contra Thebas Archemoro consecrarunt;

κατος δ Πυθικός, ὃν οἱ Ἀμφικτύονες ἐπὶ τῶ Πύθωνος φόνῳ ἔθησαν. Ταύτην τὴν τάξιν δ τοὺς Πέπλους συνθεῖς Ἀριστοτέλης ἐξέθετο τῶν ἀρχαίων καὶ καλαίων ἐγώνων.

Alterum scholium ad verba Aristidis : Ὁ τῶν Παναθηναίων, hæc annotat : Τῶν μικρῶν λέγει ταῦτα γὰρ ἐπὶ Ἐριχθονίου τοῦ Ἀμφικτύονος γενόμενα ἐπὶ τῶ φόνῳ τοῦ Ἀσπερίου τοῦ γίγαντος· τὰ δὲ μεγάλα Πεισίστρατος ἐποίησεν. Τὰ δὲ Ἐλευσίνα ἐπὶ Πανδίωνος ἐγένετο, ὃς πέμπτος ἦν βασιμὲς ἀπὸ Ἐριχθονίου. Διὰ δὲ τὸν καρπὸν ἐτίθησαν, deinde ad verba si δὲ βούλει, δ τῶν Ἐλευσινίων, idem : Ὡς καὶ Ἀριστοτέλης τάττει.

Alium ludorum ordinem exhibent Hyginus Fab. 223 et Helladius apud Photium cod. 279, p. 533, B, 29 Bekk.

nomi Trojani, quos Achilles Patroclis in honorem instituit; decimi Pythii, quos Amphictyones propter Pythonem occisum condiderunt. Hanc ludorum antiquorum seriem qui Pepsos condidit exposuit Aristoteles.

2.

Epei dicuntur Elei ab Epeo rege. Scilicet Neptuni et

ΠΟΥ ΕΚΑΣΤΟΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΕΘΑΠΤΑΙ ΚΑΙ ΤΙ
ΕΠΙΓΕΓΡΑΦΤΑΙ ΕΠΙ ΤΩ ΤΑΦΩ.

1 (10). Ἐπὶ Ἀγαμέμνονος, κειμένου ἐν Μυκῆναις.
Λύσσεις Ἀτρείδω Ἀγαμέμνονος, ὃ ἔζη, τύμβον,
ὃς θάν' ὑπ' Ἰγίσθου κοῦλομένης ἀλόχου.

2 (11). Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἑταρον.
Μνήμα τόδ' Ἀτρείδω Ἀγαμέμνονος, ὃν βρα κατέκτα
διὰ Κλυταιμνήστρην Τυνδαρίς οὐχ ὁσίως.

3 (12). Ἐπὶ Μενελάου.
Ὀλβιος, ὃ Μενέλαε, σύ τ' ἀθάνατος καὶ ἀγήρως
ἐν μακάρων νήσοις, γαμβρὸς Διὸς μεγάλου.

4 (28). Ἐπὶ Ἀχιλλέως, τιμωμένου ἐν Λεύκῃ τῇ νήσῳ.
Παῖδα θεᾶς Θέτιδος, Πηληϊάδην Ἀχιλλῆα,
ἧδ' ἱερὰ νήσος ποντικὰς ἀμφὶς ἔχει.

5 (29). Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ, κειμένου ἐν Τροίῃ.
Θεσσαλὸς οὗτος ἀνὴρ Ἀχιλλεύς ἐν τῶδε τέθαπται
τύμβῳ, ἐθρήνησαν δ' ἑννέα Πιερίδες.

6 (30). Ἐπὶ Πατρόκλου, κειμένου μετὰ Ἀχιλλέως.
Πατρόκλου τάφος οὗτος, ἁμοῦ δ' Ἀχιλλῆι τέθαπται,

ANNOTATIO AD EPITAPHIA HEROUM.

Ep. 4. Lemma apud Henr. Stephanum est : Ἐπὶ Ἀγ. κειμένου ἐν Τροίῃ, τιμωμένου δὲ καὶ ἐν Α. τ. v. Canterus verba τμ. δὲ κ. ἑ. Α. τ. v. omisit, sed potius aliena esse κειμένου ἐν Τρ. quæ pertinent ad Ep. 5 vidit Schnei-

2 (636).

Schol. Venet A in Iliad. λ, 638 : Ἐπειοὶ εἰ Ἥλειοι ἀπὸ Ἐπειοῦ βασιλέως οὕτως Ποσειδῶνος καὶ Εὐρυκύλης τῆς Ἐνδυμίωνος παῖς Ἥλειος ὁ κτίσας Ἥλιδα, Ἥλειοι δὲ Ἀλεξίς καὶ Ἐπειὸς, ἀφ' οὗ Ἐπειοί, ὥς φησιν Ἀριστοτέλης ἐν τῶ Πέπλω.

Eadem Etymol. M. p. 426, 28. Cf. Ritschl, de Oro et Orione p. 56 (Opusc. t. I, p. 644).

3 (637).

Sequuntur jam quæ supersunt epigrammata. Numeri uncinis inclusi Canteriani sunt in edit. Antverpiana 1571. :

Eurypylæ Endymione natæ filius Eleus, qui Elidem incolis frequentavit. Elei vero filii sunt Alexis et Epeus, a quo Epei nomen habent, uti Aristoteles in Pepslo tradit.

UBINAM QUISQUE GRÆCORUM SEPULTUS EST ET
QUID SEPULCRO INSCRIPTUM.

1. Agamemnonis Mycenis.
Spectas Atridæ Agamemnonis, hospes, tumulum,
qui periit per Ægisthum et exitialem conjugem.

2. Aliud ejusdem.
Monumentum hoc Atridæ Agamemnonis, quem occidit
diva Clytemnestra Tyndaris, impie.

3. Menelai.
Felix, o Menelae, tu immortalis et expers semi
in bestorum insulis, gener Magni Jovis.

4. Achilles in Leuce insula culti.
Filium divæ Thetidos, Pelidem Achillem
hæc sacra insula in medio mari habet.

5. Eiusdem ad Trojam siti.
Thessalus hic vir Achilles in hoc sepultus est
tumulo, luxere vero novem Pierides.

6. Patrocli cum Achille sepulti.
Patrocli hic tumulus, una cum Achille sepultus est,

dewin. — Epigr. habet Tzetzi cod. Harleianus ad Posthomerica 462, unde pentametrum restituit Bergkiius, qui vulgo sic legitur : ἧδ' ἱερὰ Προποντικὴ ἀμφὶς ἔχει παῖδες.

Ep. 5. De lemmate vide ad Ep. 4.
Ep. 6. Legitur apud Tzetzi. ad Posthom. v. 216, p. 73 Schirach. — v. 2 Cod. Harl. ἐκ καλᾶμαις, unde Rosius ἐκ καλᾶμης, conj. Bergkiius. : Ἐκτορῶν καλᾶμαις.

ὄν κτάνεν ὠκὺς Ἄρης Ἐκτορος ἐν παλάμαις.

7 (6). Ἐπὶ Αἰάντος τοῦ Τελαμώνιον.

Ἄδ' ἐγὼ ἄ τλάμων Ἄρετ' ἀπαρὰ τῆδε κἀθημαι
Αἰάντος τύμβῳ κειραμένα πλοκάμους,
θυμὸν ἄγει μεγάλῃ βεβολημένα, εἴπερ Ἀχαιοῖς
ἄ δολόφρων Ἄπατα κρέσσον ἔμαυ κέκριται.

8 (7). Ἐπὶ Τεύκρου, κειμένου ἐν Σαλαμῖνι τῆς Κύπρου.

Ἰῶν ὠκυμόρων ταμίην Τελαμώνιον ἦδε
Τεύκρον ἀποφθίμενον γῆ Σαλαμῖς κατέχει.

9 (13). Ἐπὶ Νέστορος κειμένου ἐν Πύλῳ.

Τὸν βαθύνουν, ψυχὴν τε νόημά τε θεῖον ἔχοντα
ἄνδρ' ἀγαθὸν κατέχω, Νέστορα τὸν Πύλιον.

10 (14). Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἑτερον.

Νέστορα τὸν Πυλίων ἡγήτορα ἦδε θανόντα
γῆ κατέχει βουλή φέρτατον ἡμιθέων.

11 (15). Ἐπὶ Ἀντιλόχου, κειμένου ἐν Τροίῃ.

Μνήμ' ἀρετῆς υἱοῦ τοῦ Νέστορος, Ἀντιλόχοιο,
ὃς θάνεν ἐν Τροίῃ βυσάμενος πατέρα.

12 (20). Ἐπὶ Ὀδυσσεύς, κειμένου ἐν Τυρρηναίᾳ.

Ἄνερα τὸν πολύμητιν ἐπὶ χθονὶ τῆδε θανόντα,
κλεινότερον θνητῶν, τύμβος ἐπεσκέασεν.

13 (21). Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἑτερον.

Ὀύτος Ὀδυσσεὺς κείνου τάφος, ὃν διὰ πολλὰ
Ἕλληνας πολέμῳ Τρωϊκῷ εὐτύχισαν.

14 (8). Ἐπὶ Διομήδους, κειμένου ἐν τῇ ὁμωνύμῳ νήσῳ.

Αἰνητὸν πάντας ἐπιχθονίους Διομήδην
ἦδ' ἱερὰ κατέχει νήσος ὁμωνυμίη.

15 (23). Ἐπὶ Ἰδομενείας καὶ Μηριόνου, κειμένων ἐν Κνωσσῷ.

Κνωσσοῦ Ἰδομενέος ὄρεος τάφον· αὐτὰρ ἐγὼ τοι

quem occidit Mars citus manu Hectoris.

7. Ajacis Telamoni, ad Trojam.

En ego miseranda Virtus huic assideo
Ajacis tumulo tonsa comas,
animum ingenti luctu concussa, siquidem Græcis
fraus dolosa me potior visa est.

8. Teucri, Salamine Cypri.

Sagittarum quæ cito mortem afferunt arbitrum, Telamo-
Teucrum occisum terra Salamina tenet. [nium hæc

9. Nestoris, Pylî.

Altæ mentis, animum ingeniumque divinum habentem,
virum fortem recondo, Nestorem Pylum.

10. Ejusdem, allud.

Nestora Pyliorum ductorem, mortuum
hæc tenet terra, consilio præstantissimum semideorum.

11. Antilochi, Trojæ.

Monumentum virtutis Nestoris filii, Antilochi
qui perit Trojæ, quum servaret patrem.

12. Ulyssis in Tyrrehaia.

Virum prudentem, in hac terra mortuum
præclarissimum mortalium, sepulcrum obumbravit.

13. Ejusdem, allud.

Hic illius Ulyssis tumulus, propter quem multa
Græci in Trojano bello felicia experti sunt.

14. Diomedis, in cognomine insula.

Laudatum cunctis mortalibus Diomedem
hæc sacra tenet insula ejusdem nominis.

15. Idomeret et Merionis, Coossi.

Cnossii Idomeni cernis sepulcrum; ast ego

Ep. 7. Hujus cum ceteris differentiam animadvertit Eustathius ad Π. p. 285, 19. Aflert prætoræ Tzetzes Posthom. 489 Jacobs., in cujus cod. Harl. pro βεβολημένα, βεβαρημένα exstat. In Anthol. Palat. VII, 145 cum hac inscriptione legitur: Εἰς Αἰάντα τὸν Τελαμώνιος Ἀσκληπιάδου, cui simile subjungitur Antipatri Siodonii. In ejus parodiam compositum est Mnasalcæ epigramma apud Athen. IV, p. 163, A, Eustath. p. 285, 25: Ὁ δὴ καὶ παρεθήσασται κατὰ τῆς ἠδονικῆς φιλοσοφίας ἔγραψεν οὕτως:

Ἄδ' ἐγὼ ἄ τλάμων Ἄρετ' ἀπαρὰ τῆδε κἀθημαι
Ἡβονῆ, αἰσχίστως κειραμένα πλοκάμους,
θυμὸν ἄγει μεγάλῃ βεβολημένα, εἴπερ ἄπασιν
ἄ κακέρων Τέρψις κρέσσον ἔμοῦ κέκριται.

Ep. 8: Cf. Ep. 24: Τόξων Ἡρακλείου ταμίην

Ep. 9. Respicitur hoc et sequens epigr. ab Eustathio ad Π. p. 296, 22: Δηλοῖ τὴν τοῦ γέροντος ἀρετὴν καὶ τὸ εἰς αὐτὸν παλαιὸν ἐπίγραμμα, ὅπερ καὶ φέρτατον ἡμερίων

λέγει αὐτὸν καὶ βαθύνουν καὶ ψυχὴν ἐν σώματι θεῖαν ἔχοντα καὶ ἄνδρα ἀγαθόν, unde conjecit Bergk. illum in primo versu vitiosam lectionem ψυχὴν τ' ἐν σώματι θεῖαν ἔχοντα reperisse.

Ep. 10. Pro ἡμιθέων, ἡμερίων legisse videtur Eustathius. Cf. ad Ep. præcedens.

Ep. 13. Expressum ad similitudinem Simonidis Epigr. 103, Anthol. Palat. VII, 347:

Οὔτος Ἀδειμάντου κείνου τάφος, ὃν διὰ πᾶσα
Ἕλλάς ἐλευθερίας ἀμφέθετο στήφανον.

Ep. 14. Tzet. Posth. v. 113, p. 56 Schirach.: Καὶ κεῖται ἐν τῇ ἀπ' αὐτοῦ Διομήδην νήσῳ, ἔχων ἐπίγραμμα τοῦδε:

Τὸν πάντας ἐπίχθονας ἐπιχθονίους Διομήδην
ἦδ' ἱερὰ κατέχει νήσος ὁμωνυμίη.

Ep. 15. Idem legitur Anthol. Palat. VII, 322 ubi manus pr. Ἀλέσκοτον, m. s. εἰς Ἰδομενία καὶ Μηριόνην, et apud

- πλῆσιόν Ἴδρυμαι Μηριόνης ὁ Μόλου.
- 16 (3). Ἐπὶ Αἰάντος τοῦ Ὀϊλέως, κειμένου ἐν Μυκόνῳ τῇ νήσῳ.
- Ἐνθάδε τὸν Λοκρῶν ἡγήτορα γαῖα κατέσχευεν,
Αἴαντ' Ὀϊλιάδην ἐν πελάγει φθίμενον.
- 17 (26). Ἐπὶ Νιρέω, κειμένου ἐν Τροίᾳ.
- Ἐνθάδε τὸν κάλλιστον ἐπιχθονίων ἔχε γαῖα,
Νιρέα, τὸν Χαρόπου παῖδα καὶ Ἀγλαίης.
- 18 (24). Ἐπὶ Τληπολέμου, κειμένου ἐν Ῥόδῳ.
- Ἄδ' Ἡρακλεῖδην ῥηξήνορα, θυμολέοντα
Τληπολεμον κατέχει κυματόεσσα Ῥόδος.
- 19 (2). Ἐπὶ Ἀσκαλάφου καὶ Ἰαλμένου.
- Ἀσκαλάφου Τροίῃ φθιμένου καὶ Ἰαλμένου ἦδε
δοστία πληξίππων γῆ Μινυῶν κατέχει.
- 20 (34). Ἐπὶ κενοταφίου Ποδαλεῖριου καὶ Μαχάονος ἐν Τρίκκῃ.
- Ὀῦδ' Ἀσκληπιάδαι Ποδαλεῖριος ἠδὲ Μαχάων,
πρόσθεν μὲν θνητοί, νῦν δὲ θεῶν μέτοχοι.
- 21 (1). Ἐπὶ Πηνέλεω κειμένου ἐν Βοιωτίᾳ.
- Γόνδ' ἐπὶ Κηφισῶ ποταμῶν θέσαν ὠκὺν βέοντι
παῖδες Βοιωτῶν σῶφρονα Πηνέλεων.
- 22 (35). Ἐπὶ Εὐρύπυλου, κειμένου ἐν Ὀρμενίῳ.
- Πάτρην ἐν Ὀρμενίῳ Εὐαίμονος ἀγλαὸν υἱὸν
Εὐρύπυλον κρύπτει δακρυόεσσα κόνις.
- 23 (22). Ἐπὶ Θόαντος.
- Υἱὸν ὑπερθύμου Ἀνδραίμονος ἠδὲ θυγατρὸς
Γόργης τῆς Οἰνέως ἦδε κόνις κατέχει.
- 24 (32). Ἐπὶ Φιλοκτήτου.
- Τόξων Ἡρακλείους ταμῆν, Ποιάντιον υἱὸν,
ἦδε Φιλοκτήτην γῆ Μινυῶν κατέχει.
- 25 (19). Ἐπὶ Μέγῃτος ἀπολομένου ἐν θαλάσῃ, ἔχοντος δὲ
τάφον ἐν Δουλιχίῳ.
- Μνηῆμα Μέγῃτι θεῶν μεγαθύμου Φυλέος υἱῶ
Δουλιχιοὶ τεύξαν· σῶμα δὲ πόντος ἔχει.

Diodor. Sic. V, 79 : Καὶ τὸν τάφον αὐτῶν ἐν τῇ Κνωσῶν
δακνύουσιν ἐπιγραφὴν ἔχοντα τοιάυδε· Κνωσίου κτλ.

Ep. 16. Tzetz. Anteh. 300, p. 25 Schir. : Αἴας δ' ὑπὸ
τοῦ κλύδωνος ἐξαχθεὶς ἐτάρην περὶ Δῆλον καὶ ἐπιγέγραπται
αὐτῶν· Ἐνθάδε κτλ.

Ep. 17. Tzetz. Anteh. 278, p. 21 Schir. : Ὑστερον δὲ ὁ
Νιρέως ἀναρεθεὶς ἐτάρην ἐν Τροίᾳ, οὐ ἐπίγραμμα τότε·
Ἐνθάδε κτλ.

Ep. 18. Tzetz. p. 54 Schir. : Φέρονται δὲ αὐτῶν δύο
ἐπιγράμματα, τὸ πρὸ τῆς ἀνακομιδῆς ἐν Τροίᾳ, καὶ τὸ ἐν
Ῥόδῳ· Τὸν δ' κτλ. (cf. infra Epigr. 57). Καὶ τοῦτο μὲν
τὸ ἐν Τροίᾳ, τὸ δὲ πρὸ τῆς ἐν Ῥόδῳ ἀνακομιδῆς τότε· Ἄδ'
κτλ. :

juxta positus sum Meriones Moli.

16. Ajacis Oilei, in Mycono insula.

Hic Locrorum ductorem terra retinuit
Ajacem Oilladem qui perit in pelago.

17. Nirei, ad Trojam.

Hic pulcherrimum terrigenarum terra habet
Nireum, filium Charopi et Aglaiae.

18. Tlepolemi, Rhodi.

Hæc Heraclidem bellicorum et leonis instar animum ge-
Tlepolemem tenet fluctibus adspersa Rhodus. [rentem]

19. Ascalaphi et Ialmeni.

Ascalaphi qui Trojæ periit et Ialmeni hæc
ossa tenet terra Minyorum equos stimulis agentium.

20. In cenotaphio Podalirii et Machaonis, Tricææ.

Hic Asclepiadæ, Podalirius et Machaon,
olim mortales, nunc deorum socii.

21. Penelei, in Bæotia.

Hunc ad Cephisum fluvium rapide fluentem condiderunt
Bæotolorum filii, prudentem Peneleum.

22. Eurypyl, Ormenii.

In patria Ormenio Euæmonis clarum filium
Eurypylum abscondit lacrymosa pulvis.

23. Thoantis.

Filium animo excellentis Andramonis et filie
Gorges Oinei, hæc habet pulvis.

24. Philoctetis.

Sagittarum Herculis arbiter, Præantis filium,
hæc Philoctetem terra Minyas habet.

25. Megetis in fluctibus mortui, Dulichii vero sepulti.

Monumentum Megeti agili magnanimi Phylei filio
Dulichii struxerunt : corpus vero mare habet.

Ep. 19. Imitatur Hesiodi epitaphium quod Chernisæ
Orchomenio tribuit Pausan. IX, 38, 3, in Anthol. Palat.
VIII, 54 per errorem Mnasalææ adscriptum :

Ἄσκη πατρὶς κολυθῆος, ἀλλὰ θανόντος
δοστία πληξίππων γῆ Μινυῶν κατέχει κτλ. :

Ep. 22. Ὀρχομένῳ habet H. Stephanus pro Ὀρμενίῳ,
quod ex II. β, 734 restituit Slothower.

Ep. 23. Tzetzes p. 45 Schir. : Ἐπὶ δὲ Θόαντι φέρεται
ἐπίγραμμα τότε· Υἱὸν κτλ. In v. 2 Θίνους.

Ep. 24. Cf. ad Epigr. 8.

Ep. 25. Tzetzes p. 50 Schir. : Φέρεται δὲ καὶ ἐπίγραμμα
ἐπὶ Μέγῃτος τότε· Μνηῆμα κτλ.

26 (31). 'Επί Πρωταελαίου ἀδελφῷ Ποδάρκει, κειμένῳ ἐν Σικυῶνι.

Γῆ μὲν Ἀχαιῆς ἔθρεψε Ποδάρκην, Ἄκτορος υἱόν·
ὅστ' ἐὰν αὖ Σικυῶν γῆ κατέχει φθιμένου.

27 (36). 'Επί Πολυποίου καὶ Λεοντεύου.

Ἄρχοντος Λαπιθῶν Πολυποίου καὶ Λεοντεύου
ἐν γαίῃ Μήδιον τέρμ' ἀφίκοντο βίου.

28 (38). 'Επί Προθόου κενοταφίῳ.

Σῶμα μὲν ἐν πόντῳ Προθόου, Τενθρηδόνου υἱοῦ,
κεῖται· ἀνοίκτιστον δ' οὐνομα τύμβος ἔχει.

29 (32). 'Επί Εὐμήλου.

Υἱὸς δὲ Ἀδμήτειο, Φερητιάδης Εὐμήλος
νέβρ' ὑπ' ἐμοὶ κεῖται, μοῖραν ἔχων θανάτου.

30 (16). 'Επί Ἀγαπήνορος.

Ἄρχος δὲ ἐκ Τεγέης Ἀγαπήνωρ, Ἀγκαίου υἱός,
κεῖθ' ὑπ' ἐμοὶ, Παφίων πελοπονήσων βασιλεύς.

31 (17). 'Επί Ἀμφιμάχου καὶ Διώρου.

Ἄρχων Ἀμφίμαχος, Κτεάτου πάις, ἠδὲ Διώρου
ἐνθάδ' ἐνὶ Τροίῃ μοῖραν ἔχουσι βίου.

32 (37). 'Επί Γουνέως.

Σῆμα τὸ μὲν Γουνέως ὄρα· ψυχὴ δὲ θανόντος
ἀέρ' ἐς ὑγρὸν ἔβη, σῶμα δὲ πόντος ἔχει.

33 (4). 'Επί Ἐλεφάνορος, κειμένου ἐν Τροίᾳ.

Νήσου ἀπ' Εὐβοίας Ἐλεφάνορα, ἀρχὸν Ἀδάντων,
ἐνθάδ' ἐνὶ Τροίῃ μοῖρα κατέσχε βίου.

34 (5). 'Επί Μενεσθέως, κειμένου ἐν Ἀθήναις.

Ταξιλόχος λαῶν, υἱὸς Πεταῶο Μενεσθέως,
ἐνθάδ' ἐνὶ κλεινῇ πατρίδι μοῖραν ἔχει.

35 (9). 'Επί Σθενέλου καὶ Εὐρύαλου, κειμένων ἐν Ἀργεῖ.

Ἀργεῖος Σθενέλος Καπανήσιος ὧδε τέθαπται
τύμβῳ, καὶ τούτου πλησίον Εὐρύαλος.

36 (18). 'Επί Θαλπίου καὶ Πολυξένου, κειμένων ἐν Ἠλίδι.

Ὀΐδε Πολύξεινος καὶ Θαλπίος Ἠλίδι δίῃ
δημηθέντες κρυεροῦ δῶμ' Ἀΐδαο ἔβαν.

37 (39). 'Επί Ταλθύβιου, κειμένου ἐν Μυκῆναις.

Ταλθύβιον θεράποντα, θεῶν κήρυκα καὶ ἀνδρῶν,
ὧδε Μυκηνῶν δῆμος ἔθαψεν ἅπας.

26. Podarci, Protesilai fratris, Sicyone.

Tellus Achiva nutritiv Podarcum, Actoris filium;
ossa vero Sicyonii tellus habet mortui.

27. Polypoeti et Leontei.

Ductores Lapithum Polypoetus et Leonteus
in terra Medorum vitæ finem attigere.

28. In Prothoi cenotaphio.

Corpus Prothoi, Tenthredonis filii, in ponto
jacet : nomen indefletum tumulus gerit.

29. Eumeli.

Filius hic Admeti, Pheretiades Eumelus
subter me recubat, mortis sortem habens.

30. Agapenoris.

Rex hic Tegeæ Agapenor, Ancæi filius,
jacet subter me, Paphiorum peltas gerentium.

31. Amphimachi et Dioris.

Princeps Amphimachus Cteati filius, atque Diorea
hic Trojæ finem vitæ invenere.

32. Gunei.

Monumentum Gunei adspicit : anima mortui
in humidum aerem abiit : corpus mari habetur.

33. Elphenoris, Trojæ.

Ex insula Eubæa Elephenora, principem Abantum,
hic Trojæ, vitæ finis tenet.

34. Menesthel, Athenis.

Ductor exercituum, filius Pelei, Menestheus
hic in inclyta patria finem vitæ invenit.

35. Stheneli et Euryali, Argis.

Argivus Sthenelus Capaneius hoc sepultus est
tumulo, et prope hunc Euryalus.

36. Thalpi et Polyxeni, Elide.

Hic Polyxenus et Thalpius in Elide dia
morte sæva domiti, domum Ditis adiere.

37. Talthybil, Mycenis.

Talthybius famulum, deorum hominumque præconem,
hic Mycenarum cives cuncti sepeliere.

Ep. 28. Respicere videtur Eustath. II. p. 17, 33 : Οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ ἀέρος (nomen φῆρος derivant), ὡς δηλοῦται καὶ ἐν τινι τῶν παρὰ Πορφύριον ἐπιγραμμάτων, ἐν ᾧ κεῖται τὸ Σῆμα μὲν ἐν πόντῳ...

κεῖται... πνεῦμα δ' ἀήρ δὲ ἔχει.

Eadem Eudocia Viol. p. 219, nisi quod σῶμα, unde fortasse corrigendus est v. 2.

Ep. 30. H. Steph. Ταφίων corr. e Pausan. VIII, 5, 3.

Ep. 31. Tzetzes p. 44 Schir. : Φέρονται δὲ καὶ τούτων ἐπιγράμματα, ἐπὶ μὲν Διώρει σὺν Ἀμφιμάχῳ κειμένῳ τῷ Κτεάτου υἱῷ, ὕστερον ἀνηρημένῳ τότε Ἄρχων κτλ.

Ep. 33. p. 43 Schir. : Ἀνηρέθη δὲ οὗτος ὁ Ἐλεφάνωρ ὑπ' Ἀγήνορος καὶ ἐπιγέγραπται αὐτῷ τότε Νήσου κτλ.

Ep. 35. Tzetzes p. 56 Schir. : Ἐπὶ Σθενέλου δὲ καὶ Εὐρύαλου ὕστερον ἀποθανόντων φέρεται ἐπιγράμμα τότε Ἀργεῖος κτλ.

38 (40). 'Επι Αὐτομέδοντος ἐν Τροίᾳ.

Αὐτομέδοντ' Ἀχιλλῆϊ ἐὺν καὶ πιστὸν ἐταῖρον
ἦδ' αὖ κατσακίασε Τρωῆς ἄρουρα τάφῳ.

39 (27). 'Επι Φειδίππου καὶ Ἀντίφου.

Φειδίππον Τροίην πέρσαντ' ἦδ' Ἀντίφον ἦρω
γαῖα πατρὶς κόμη ἦδ' Ἐφύρα κατέγει.

40 (25). 'Επι Δηϊπύλου.

Δηϊπύλου κόρης εὐειδέος Ὀρμενίου
μνῆμα τόδ' εὐκλεινόν· γέναιτο Τληπόλεμος.

41 (45). 'Επι Ζήθου ἐν Θήβαις.

Ἑπταπύλων Θηβῶν βασιλεὺς ὅδε καίται ὑπ' ὄχθῳ.
Ζῆθος, δὲν Ἀντιόπη γέναιτο παῖδ' ἀγαθόν.

42 (47). 'Επι Πυλάδου, ἐν Φωκίᾳ.

Υἱὸς ὅδε Στροφίου Πυλάδης ἐν Φωκίᾳ γαίῃ
καίται, ἐπεὶ παντὸς μοῖραν ἔπλησε βίου.

43 (44). 'Επι Αἰήτου, κειμένου ἐν Κολχίδι.

Αἰήτην Κόλχοισι πολυχρύσοισιν ἀνακτα
ἐνθάδε πανδαμάτωρ μοῖρα θεῶν κτέρισεν.

44 (48). 'Επι Ἀταλάντης, ἐν Ἀρκαδίᾳ.

Κούρης Ἰασίοιο πολυκλαίτης Ἀταλάντης
σῆμα πέλας στείχων ἀτρεικὲς ἔστι τόδε.

ΕΠΙ ΤΩΝ ΤΡΩΩΝ

45 (43). 'Επι Λαομέδοντος.

Ἐνθάδε Περγαμίδην κεύθει χθῶν Λαομέδοντα,
ἵππων ὠκυπόδων εἶνεκ' ἀποφθίμενον.

46 (41). 'Επι Ἐκτορος κειμένου ἐν Θήβαις.

Ἐκτορι τόνδε μέγαν Βοιώτιοι ἄνδρες ἔταυξαν
τύμβον ὑπὲρ γαίης, σῆμ' ἐπιγιγνομένους.

47 (42). 'Επι Πυραΐχμου, ἐν Τροίᾳ.

Ἐλθὼν ἐξ Ἀμυδῶνος ἀπ' Ἀξίου ὅδε Πυραΐχμης
ὠκύμορος πάντων νόσφι φίλων ἔθανεν.

48 (46). 'Επι Ὀρφέως, κειμένου ἐν Κικονίᾳ.

Θρήα χρυσολύρην Οἰάγρου παῖδα θανόντα
Ὀρφέα ἐν χώρῳ τῷδε θέσαν Κικόνες.

49. ('Επι Πρωτεσίλαου, ἐν Χερρονήσῳ ἀναιρεθέντος.)

Τόνδ' ὄχθον μνήμην ἀρετῆς χάριν ἐξετέλεσσαν

38. Automedontis, Troja.

Automedontem Achillis bonum et fidum socium
hæcæ obumbrat tellus Trojana tumulo.

39. Phidippi et Antiphi.

Phidippum qui Trojam delevit et Antiphum heroem
patria terra, hic vicus Ephyra tenet.

40. Deipyli.

Deipyli pulchra crine præditi Ormenii
monumentum hoc præclarum; genuit illum Tlepolemus.

41. Zethi, Thebis.

Quæ septem habent portas Thebarum rex hic sepultus est
Zethus, quem bonum filium genuit Antiope. [sub tumulo

42. Pyladis, in Phocide.

Filius hic Strophii Pylades, in Phocidis terra
jacet, postquam omnis vitæ sortem implevit

43. Æetes, in Colchide.

Æeten Colchorum divitum regem
hic quæ omnia domant fata deorum immolaverunt.

44. Atalantæ, in Arcadia.

Filiæ Iasii, inclytæ Atalantæ
monumentum qui propius accedis verum hoc est.

TROJANORUM.

45. Laomedontis.

Hic Pergameum tellus abscondit Laomedontem
qui propter celeripedes equos periit.

46. Hectoris, Thebis.

Hectori hunc magnum Bæoti exstruxer
tumulum supra terram, signum posteris.

47. Pyraechmi, Troja.

Relicto Amydone atque Axio hic Pyraechmes
celeri fato procal ab omnibus amicis periit.

8. Orphet, in Ciconia.

Thrace aurea lyra præditum Æagri filium mortuum
Orpheum in hoc loco sepelivere Cicones.

49. (Protesilai, in Chersoneso occisi.)

Hunc tumulum in memoriam virtutis perfecere

Ep. 41. ὑπ ὄχθῳ corr. Hermann. vulgo ὑπόχθων. H. Stephan. ὑποχθῶν.

Ep. 46. Tzetzes Homer. 489 hoc lemmate hæc habet : Πολλοὶ δὲ ὕστερον ἔτασι Θηβαῖοι λιμῶ καὶ πολέμῳ τρυ-
χόμενοι ἐκ χρησμοῦ τὰ τούτου μετανεγκόντας ὄσα ἔξ Ὀρρυ-
νίου (cf. Strabo XIII, p. 695) παρὰ τὴν Οἰδιποδῖαν ἔβαψαν
κρήνην καὶ τῶν δυσχερῶν ἐκπέσθησαν. Ἐπίγραψαν δὲ Θη-
βαῖοι· Ἐκτορι κτλ.

Ep. 48. Conf. simile epigramma apud Diog. L. Proœm. 5, Anthol. Palat. VII, 617.

Ep. 49. Quæ sequuntur epigrammata in sylloge Florentina desiderantur, addita sunt ex Tzetze, et Eustathio et codd. Tzetzes p. 16 Schir. : Ὁ Πρωτεσίλαος ἐν Χερρονήσῳ ἀναιρεθείς ἔταφῃ, φέρεται δὲ αὐτοῦ καὶ ἐπίγραμμα τόδε· Τόνδ' κτλ.

Ἑλλήνων παῖδες Πρωτεσίλα φθιμένω.

50. (Ἐπί Πανδάρου.)

Τηλεβόλον βυτῆρα, Λυκάονος ἀγλαὸν υἱόν,
ἐκ Ζελέας κατέχει Πάνδαρον ἦδε κόνης.

51. (Ἐπί Δόλωνος.)

Πατρίς μὲν κρύπτει με Δόλων', Εὐμήδεος υἱόν·
πᾶσιν ἀπαγγέλλω τοῖς παριοῦσι μαθεῖν.

52. (Ἐπί Ῥήσου.)

Ἵπνω καὶ καμάτιρ ἐδομημένον ἐνθάδε Ῥῆσον
Τρῶες δὴ θάψαν Τευκρίδος αἰγιαλῶ.

53. (Ἐπί Σαρπηδόνης.)

Κἄρες καὶ Λύκιοι βασιλεῖς Σαρπηδόνα διόν
Ξάνθου ἐπὶ προχοαῖς ἀένδου ἔθεσαν.

54. (Ἐπί Γλαύκου.)

Εὐώδης κυπάρισσος ἁμοῦ καὶ λάϊνος ὄχθος
ἐνθάδε τὸν Λύκιον Γλαῦκον ἔχει φθιμένον.

55. (Ἐπί Μίμμωνος.)

Μίμμων Τίθωνοῦ τε καὶ Ἡοῦς ἐνθάδε καῖμαι
ἐν Συρίῃ, Βήλου παρ ποταμοῦ προχοαῖς.

56. (Ἐπί Πείρωος καὶ Ἀκάμαντος.)

Πελτοφόρου Θρηάκης Ἀκάμας καὶ Πείροος ἥρωες
ἔδραν ναίοντες τήνδ' Ἰλαχον φθιμένοι.

57. (Ἐπί Τηλεπόλεμου, κειμένου ἐν Τροίῃ.)

Τόνδ' Ἡρακλείδην εὐήνορα τηλόθι πάτρης
Τηλεπόλεμον κρύπτει χῶρος ἔβ' ἀνθεμοῖσι.

58. (Ἐπί Πυλαιμένου, κειμένου ἐν Τροίῃ.)

Ἑρμεία, στερεᾶς πέτρης τέκος, Ἰνναπε πᾶσιν
Παφλαγονός μοῖραν τοῦδε Πυλαιμένους.

59. (Ἐπί Αἰνείου.)

Αἰνείαν Κύπριδος τε καὶ Ἀγχίσου φίλον υἱόν
ἐνθάδε μοῖρα θεῶν ἤγαγεν εἰς Ἄϊδην.

60. (Ἐρ' Ἑκτορος, κειμένου ἐν Ὀρρυνίῳ λόφῳ τῆς Τροίας.)

Ἑκτορι τόνδε τάφον Πρίαμος μέγας ἐξετέλεσσαν,

Græcorum filii Proteasilao mortuo.

50. (Pandari.)

Qui emiaus tela ingessit, splendidum Lycaonis filium
ex Zelea, habet Pandarum hæc pulvis.

51. (Dolonis.)

Patria me condit Dolonem Eumedis filium;
cunctos hoc prætereuntes scire jubeo.

52. (Rhesi.)

Somno atque multo labore vinctum hic Rhesum
Troes sepeliverunt in litore Trojano.

53. (Sarpedonis.)

Cares et Lycii reges Sarpedona divum
in Xanthi semper fluentis ripis posuerunt.

54. (Glauci.)

Bene olens cyparissus simul et saxosus tumulus
hic tenent Lycium Glaucum mortuum.

55. (Memnonis.)

Memnon Tithonis et Auroræ hic jaceo
in Syria, ad Beli fluvii ostia.

56. (Pirou et Acamantis.)

Armatae peltis Thracia oriundi Acamas et Pirous heros
hanc sedem incolentes sorte tulerunt mortui.

57. (Tlepolemi, Trojæ.)

Heraclidem magnanimum procul a patria
Tlepolemum recondit hic locus floribus obsitus.

58. (Pylæmenis, Trojæ.)

Hermes, duri saxi progenies, dic omnibus
Paphlagonis fatum hujus Pylæmenis.

59. (Oëneæ.)

Æneam Veneris et Anchisæ filium
hic fatum deorum duxit ad inferos.

60. (Hectoris, in Ophrynio colle Trojæ.)

Hectori hoc sepulcrum Priamus magnus perfecit

Ep. 50. Tzetzes p. 51 Schir. : 'Ο Πάνδαρος... ἐτάφη ἐν Τροίῃ, ἐπιγράφεται δ' ἐπ' αὐτῷ τάδε· Τηλεβόλου κτλ.

Ep. 51. Tzetzes p. 65 Schir. : 'Ο Δόλων οὗτος υἱὸς ἦν Εὐμήδεος... ἐπιγράφεται δὲ ἐπ' αὐτῷ τόδε· Πατρίς κτλ.

Ep. 52. Tzetzes p. 65 : 'Ο δὲ Ῥήσος... καθύδων... ἀναίρεται ὑπὸ Ὀδυσσεύς καὶ Διομήδους· ἐπιγράμμα δὲ τοῦτο· Ἵπνω κτλ.

Ep. 53. Tzetzes p. 72 Schir. : 'Ο Σαρπηδῶν... ἐν Λυκίῃ τῇ πατρὶδι ἐτάφη, ἐπιγράφη δὲ αὐτῷ· Κἄρες κτλ.

Ep. 54. Tzetzes p. 73 Schir. : Καὶ Γλαῦκος ὁμοίως ἐν Λυκίῃ ἐτάφη· Ἐπιγράφη δὲ αὐτῷ· Εὐώδης κτλ.

Ep. 55. Tzetzes Posthom. v. 345 Jacobs. : Οὕτως δὲ Μίμμων ἀνθρημῆνος· ἀποκομισθεὶς οἰκαδὲ ἐτάφη παρὰ Βή-

λαιον ποταμὸν Συρίας· Καὶ ἐπιγράφεται αὐτῷ τάδε· Μίμμων κτλ.

Ep. 56. Tzetzes p. 44 Schir. : Ἐπὶ δὲ Πείρωος καὶ Ἀκάμαντος ὑπ' Αἰαντος ὕστερον ἀνθρημῆμων τόδε· Πελοπόλεμος κτλ.

Ep. 57. Tzetzes p. 54 Schir. : Φέρονται δὲ αὐτῷ δύο ἐπιγράμματα, τὸ πρὸ τῆς ἀνακομιδῆς ἐν Τροίῃ, καὶ τὸ ἐν Ῥόδῳ· Τόνδ' κτλ. Cf. supra Epigr. 18.

Epigr. 58. Tzetzes p. 52 Schir. : Ἐτάφη ἐν Τροίῃ· Φέρεται δὲ καὶ ἐπ' αὐτῷ ἐπιγράμμα τόδε· Ἑρμῆ καὶ κτλ. Ἑρμεία conjectura est Bergkii.

Ep. 59. Iriart. p. 111 et cod. Vindob. n. 311

Ep. 60. Iriart. p. 109. Cf. 261.

ἔχον ὑπὲρ γαίης μνημ' ἐπιγυνομένοις.

61. (Ἐπὶ Πενθεσιλείας.)

Στήσω σε σπεύδοντα, δоруσσός, Πενθεσιλείας
αἰθῆρ ἔσαθρῆσαι τύμβον Ἀμαζονίδος.

62. (Ἐπὶ Κύκνου.)

Θυμὸν δὲ Κύκνου καὶ ὑπερφιάλους ἐπινοίας
αἰθῆρ λαμπρὸς ἔχει, σῶμα δὲ τύμβος ἔδει.

63. (Ἐπὶ Ἀσίου.)

Ἴππων ὠκυπόδων ἑλατήρ θρασυκάρδιος...

64. (Ἐπ' Οἰδίποδος.)

Νώτω μὲν μαλάχην τε καὶ ἀσφόδελον πολύριζον,
κόλπῳ δ' Οἰδιπόδαν Λαίῳ υἱὸν ἔχω.

65. (Ἐπ' Ἀλεξάνδρου.)

Ἐνθάδε πῦρ τὸ Τρώων, Ἑλλάδος ἄλγος ἀπάσης,
ὁ Πριάμοιο Πάρις ψύχομαι ἀρολόφοις.

66. (Ἐπ' Ἀχιλλεῖος καὶ Πατρόκλου.)

Ἄνδρε δύο φιλότῃ καὶ ἐν τεύχεσιν ἀρίστω
χαίρετον, Αἰακίδη, καὶ σύ, Μενoitιάδη.

67. (Ἐπὶ Νέστορος.)

Ἡδύεπῃς Νέστωρ Πύλιος Νηληϊῆος ἥρωε
ἐν Πύλῳ ἡγαθέη τύμβον ἔχει τριγέρων.

Sed jam finis facienda est ne ultra justos exspatiemur terminos. Sufficiet apponere quædam similis instituti disticha quæ satis probabiliter huc referenda esse censet Bergk. Anthol. Palat. VII, 515 et Diog. L. Proæm. 3 :

Εὐμόλπου φίλον υἱὸν ἔχει τὸ Φαληρεῖον οὐδας
Μουσαῖον φθιμενον σῶμ' ὑπὸ τῆδε τάφῳ.

Anthol. Palat. VII, 516 et Diog. L. Proæm. 4 :

Θρήνη χρυσολύρῃ τῆδ' Ὀρφέα Μούσαι ἔθαψαν,
ὅν κτάνεν ὑψιμέδων Ζεὺς ψολόντι βέλαι.

Cf. Alcidas in Ulixæ p. 672 Bekker. Quæ

tumulum super terram, signum posteris.

61. (Penthesileæ.)

Sistam te festinantem, hastate, Penthesileæ
ut fibilem adspicias tumulum Amazonidæ.

62. (Cycni.)

Animum Cycni et ferocem mentem
æther splendidus habet, corpus vero hoc sepulcrum.

63. (Asii.)

Equorum celeripedum agitator audax...

64. (Oedipi.)

Dorso malvam et asphodelum multas radices habentem
sinu vero Oedipum Laii filium gero.

65. (Paridis.)

Hic, incendium Trojanorum, Græciæ cunctæ luctus
Priami filius Paris algeo in tumuli cacumine.

66. (Achillis et Patrocli.)

Viri duo amore et armis optimi
salvete, Æacida et tu Menœtiada.

67. (Nestoris.)

Sermone dulcis Nestor Pyllus Neleius heros
in Pylo fertill sepulcrum habet ter senex.

apud Ausonium leguntur, quorum græca exempla non exstant, hic afferre supersedeo, quum vix unum alterumve sit inter hæc epigrammata, in quibus revera cum iis quæ habemus epitaphiis conspiret poeta Burdigalensis. Hoc jam rectissime ab H. Stephano observatum est in Certam. Hom. et Hes. p. 137, in quem injuria invectus est Schneidewinus, *Philol.* t. I, p. 24, infelici studio abreptus, quo contra omnem verisimilitudinem Peplum Aristoteli vindicare aggressus est.

Ep. 61. Tzetz. Posth. 207 Jacobs : Οὕτως ὑπ' Ἀχιλλεῖος ἀνάρρηθ' ἢ Πενθεσιλεία καὶ ἐγράφη αὐτῇ Στήσω κτλ.

Ep. 62. Tzetz. Antehom. 257 Jacobs, Iriarte p. 111. Simillimum epigramma, e titulo attico in Diar. Archæol. 1856, p. 139 conferrri jubet Bergk. Quæ

Εὐρυμάχου ψυχὴν καὶ ὑπερφιάλους διανοίας
αἰθῆρ ὑγρὸς ἔχει, σῶμα δὲ τύμβος ἔδει.

Ep. 63. Eustath. ad Il. p. 356, 30 : Οὐ μάτην δὲ οὐδὲ τῶν Ἴππων αὐτοῦ ἐμνήσθη, ἀλλ' ὅτι αὐτοῖς πεποιθὼς ὁ Ἄσιος ἐν τοῖς ἔξῃς ὡς καλοῖς ἀφρονεῖσθαι καὶ πεσεῖται. Ἴππων κτλ. κατὰ τὸ εἰς αὐτὸν ἐπιγράμμα.

Ep. 64. Eustath. ad Odys. p. 1698, 25 : Ὡς ὄλοϊ καὶ τῶν παρὰ τῷ Πορφυρίῳ ἐπιγραμμάτων, λέγον ὡς ἀπό

τινος τάφου, οἱ νότῳ μὲν μαλάχην καὶ ἀσφόδελον ποίριζον, κόλπῳ δὲ τὸν δαίνα ἔχω. Integrum epigramma legitur in cippo, qui visitur in vasculo picto apud Millingen *Anc. unedit. Monum.* t. 36. Cf. H. Steph. *Thea. ed. Didot.* s. v. κολύρριος. Fortasse apud Porphyrium aliud nomen exstabat, nisi ejus sylloge etiam aliorum heroum epitaphia præter Trojani belli principes complexa est.

Ep. 65. Tzetz. Posth. 698 : Ἐπ' Ἀλεξάνδρῳ τὸ ἐπιγράμμα τῶδε : Ἐνθάδε κτλ.

Ep. 66. Ad Peplum hoc et quod sequitur epigramma utrumque adespotum in Anthol. Palat. VII, 143 et 644 retulit Jacobsius. cf. Brunck, *Analecta*, t. III, n. DCXXII. De priori jure dubitat Bergk.

IX. ORATIONES ET EPISTOLÆ.

I. (ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ.)

Laudatio sive vituperium Alexandri, quum illius ætatis quæ Aristotelem consecuta est rhetoribus gratissimum orationum argumentum supererit, mirari profecto non licet, tales declamationes Aristotelis nomine circumlatas esse, et quidem fortasse, non tam fraude illorum qui illas scripsissent, quam eorum errore, qui suscepta persona auctorem loqui non animadvertissent. De hac tamen re pluribus disserere supervacaneum est, quum qui unus huc referri possit titulus Ἀλεξάνδρου Ἐγκλησία, inter pseudepigrapha ab Anonymo (7) nominetur. Laudatoriam deinde Aristotelis in Alexandrum Orationem sunt qui novisse videntur. Ita enim Themistius Orat. III, ad Constantium p. 45, D, Harduin. : Οἱ δὲ τὰ ἄλλα ἐπαινοῦντες οὐ σὲ ἀλλὰ τὰ σὰ τεθαυμάμασι... ὃν δὲ οὐδὲν ἐκπλήττει καὶ ἐπιστρέφει τῶν ἔξωθεν, οὗτός ἐστιν ὁ δυνάμενος διδᾶν τὸν ἀληθινὸν βασιλέα. Διὰ ταῦτα οὐ κρύβδην φέρει τὴν ψῆφον οὐδὲ προστισάμενος ἕτερον σχῆμα τῶ λόγῳ οὐδὲ βασιλείαν μὲν ἐπαινῶν, τὸν βασιλεύοντα δὲ οὐ θαρσῶν, ἀλλ' ἀναδᾶς ἐπὶ τὸ ὑψηλὸν τοῦτο βῆμα καὶ στάς ἐν μέσῳ τῶν ἀνθρώπων ἀνακηρύττειν σε οὐκ ἀνάινεται μετὰ πλείονος τῆς παρρησίας ἢ Ξενοφῶν Ἀγησίου καὶ Ἀλεξάνδρου Ἀριστοτέλης καὶ τὰ τελευταῖα δὴ ταῦτα ὁ Ζήνωνος ἔραστής τὸν καθ' ἑαυτὸν βασιλέα, quæ ultima de Persæo et Antigono rege dicta sunt. Cf. Themist. Orat. XXXII, p. 358, A, Hard., Diogen. Laert. VII, 6, 13, 14, 15, 36. Cum Themistio consentit ejus æqualis Julian. Orat. III, p. 193 Petav. : Καὶ ἐπῆναι γὰρ Ἰσοκράτης πολλοὺς καὶ Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης. Ξενοφῶν δὲ καὶ Ἀγησίου τὸν βασιλέα καὶ Κύρον τὸν Πέρσην. Quæ tamen si accuratius inspicimus, non tam de orationibus quam fortasse de epistolis, sive veris sive supposititiis in quibus Aristoteles laudes Alexandri scripserat, accipienda esse intelligemus. Eo vero facilius in talem sententiam abire me patior, quod, licet scriptores ecclesiastici Aristotelem passim adulationis erga Alexandrum non sine calumnia accusent, nullam tamen ab eo scriptam orationem in Macedonum regis laudem exstitisse affirmat Eustathius, his verbis in Epistola μῆ' p. 351, 78 ed. Tafel. ad imperatorem scribens : Ἄλλ' ἴδεις σε καὶ τοιοῦτου φιλοσόφου τυχεῖν, ὁποῖου τοῦ Ἀριστοτέλους μὲν ὁ Ἀλέξανδρος, τοῦ Πλάτωνος δὲ ὁ Διονύσιος. Ἄλλὰ σὺ μὲν κρείττων ἐκείνων (καὶ ὡς ἐγὼ δικάζω καὶ ἀποφαίνομαι)· ἐγὼ δὲ χεῖρων παρὰ πολὺ... καὶ διὰ ταῦτα καὶ Διονύσιος ἐν τυράννοις ἠρίθμηται, ὅτι τὰ Πλά-

τωνος ἠθέτησε δόγματα· καὶ Ἀλέξανδρος τῶν κρείττονων ἐγκωμίων ἐστέρηται, ὅτι τῆς Ἀριστοτέλους σοφίας καταπεφρόνηκε... Ἔδει δὲ καὶ τοὺς βασιλεῖς τοῖς σοφοῖς ἐκείνοις μνησικαχῆσαι, ὅτι οὐτ' Ἀριστοτέλης ἐγκώμιον Ἀλεξάνδρου, οὔτε Πλάτων (scr. videtur Ἀριστοτέλει et Πλάτωνι) Διονυσίου πεποιήται. Διὰ ταῦτα ὅσπερ ὑβρισμένοι παρὰ τούτων, δίκην παρ' αὐτῶν τῆς ὑβρεως ἐκάτεροι ἀπειλήφασιν. Quod legitur apud Eustathium ad Dionys. Perieget. v. 1140 : Ἀριστοτέλης ἐν πέμπτῳ περὶ Ἀλεξάνδρου error est librarii. Respicit aperte Arrianum de Exped. Alexandri I. V, c. 1. Ceterum cf. C. Müller, Præf. in Script. rer. Alex. p. V, et Introd. in Pseudo-Callisthenem ad calcem Arriani ed. Didot p. XXVII.

(638.)

P. Rutilius Lupus de Figuris Sent. I, 18, p. 62 Ruhnk. : *Merismos. Hoc schema singulas res separatim disponendo et suum cuique tribuendo magnam efficere utilitatem et illustrem consuevit. Lycurgi... item Aristotelis: « Alexandro enim Macedoni neque in deliberando consilium, neque in præliando virtus neque in beneficio benignitas (dignitas v. l.) deerat, sed dumtaxat in supplicio crudelitas. Nam quum aliqua res dubia accidisset apparebat sapientissimus, quum autem confligendum esset cum hostibus fortissimus, quum vero præmium dignis tribuendum liberalissimus, at quum animadvertendum clementissimus.*

Meliore fortasse jure hoc fragmentum ad Epistolam quandam Aristotelis ad Antipatrum referes, e quibus exempla sæpe sumpsit auctor similis libelli de Elocutione qui Demetrii nomine inscriptus est. Nec tamen ita magis pro genuinis haberi poterunt quæ e Gorgia transtulit Rutilius Lupus. Quod conjecit Bernaysius in libro *Die Dialoge des Aristoteles*, p. 157, quæ hîc dicta sunt, fortasse non de Alexandro Philippi filio, sed de alio quodam rege Macedonia accipienda esse, hoc vereor ut cuidam satisfaciat.

II. (ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΠΛΑΤΩΝΟΣ.)

Ἐγκώμιον Πλάτωνος non aliunde notum habemus quam e verbis Olympiodori in Platonis Gorgiam ejus commentarii partem edidit A. Jahn in *Jahrbücher für Philol., Supplementband XIV*, p. 395 : Ὅτι δὲ καὶ Ἀριστοτέλης σέβει αὐτὸν (τὸν Πλάτωνα scil.) ὡς διδάσκαλον, ὁπλός ἐστι γράψας ὁλον λόγον ἐγκωμιαστικόν· ἐκτίθεται γὰρ τὸν βίον αὐτοῦ καὶ ὑπερπαινεῖ. Οὐ μόνον δὲ ἐγκώμιον ποιήσας ἐπαινεῖ αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς Ἐλεγείοις τοῖς πρὸς Εὐδήμον αὐτὸν ἐπαινῶν Πλάτωνα ἐγκωμιάζει γράφων

ὄτως (vide infra fragm. 666). Quod suspicatus est Rosius, in titulo Ἐγκωμίον πλούτου, qui inter pseudepigrapha Anonymi (8) legitur, Πλάτωνος scribendum esse, parum verisimilis videtur esse conjectura. Causa enim in prono est, cur Aristoteles divitiarum laudator a quodam Peripateticæ doctrinæ sectatore eligi potuerit. Ceterum collatis quæ habet auctor Vitæ Marc. p. 6 ed. Robbe : Καὶ φαίνεται ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς θαυμάζων Πλάτωνα, καὶ συνιστὰς τοῖς βασιλεῦσι τοὺς Πλάτωνι κατὰ γένος κοινωνούντας, facile suspicio oritur, Olympiodorum paulo ambitiosius λόγον ἐγκωμιαστικὸν vocasse epistolam in Platonis laudem conscriptam.

III. ΑΠΟΛΟΓΙΑ ἈΣΕΒΕΙΑΣ ΠΡΟΣ ΕΥΡΥΜΕΔΟΝΤΑ.

Ἀσεβείας γραφὴν contra Aristotelem prolatam fuisse multi sunt qui narrant. Diog. Laert. V, 5 : Ὁ δ' οὖν Ἀριστοτέλης ... ὑπεξῆλθεν εἰς Χαλκίδα Εὐρυμέδοντος αὐτὸν τοῦ ἱεροφάντου δίκην ἀσεβείας γραφασμένου, ἢ Δημοφίλου, ὡς φησι Φαβωρίνος ἐν παντοδαπῇ Ἱστορίᾳ, ἐπειδὴ περὶ τὸν ἕμνον ἐκοίησεν εἰς τὸν προειρημένον Ἑρμαῖαν, ἀλλὰ καὶ ἐπίγραμμα ἐπὶ τοῦ ἐν Δελφοῖς ἀνδριάντος τοιοῦτον· Τὸν κτλ., Athen. XV, p. 696, A : Ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ πολυμαθεστάτου γραφὴν Ἀριστοτέλους εἰς Ἑρμαῖαν τὸν Ἀταρνεία οὐ καίαν ἐστίν, ὡς δὲ τὴν τῆς ἀσεβείας κατὰ τοῦ φιλοσόφου γραφὴν ἀπενερχάμενος Δημοφίλος εἰς αἰδῶ τε (hæc ita emendavit : Δημοφίλος τις διέδωκε, Boeckh, *Hermias von Atarneus*, Berol. 1853, p. 148) παρασκευασθεὶς ὑπ' Εὐρυμέδοντος, ὡς ἀσεβοῦντος καὶ ἄδοντος ἐν τοῖς συσεπιτοῖς ὁσημέραι εἰς τὸν Ἑρμαῖαν παιδῆνα, ἀλλὰ τῶν σχολίων ἐν τῇ καὶ αὐτὸ εἶδος ἐστίν, Anon. Vita Aristotelis ad calcem Diogenis Laertii ed. Didot. p. 13, 4. Causam propter quam illatum esse crimen aliam indicare videtur Origenes c. Celsum I, c. 65: Οὗτος γὰρ ἰδὼν συγκροτῆσθαι μέλλον κατ' αὐτοῦ δικαστήριον ὡς κατὰ ἀσεβοῦς διὰ τινὰ δόγματα τῆς φιλοσοφίας αὐτοῦ ἢ ἐνόμισαν εἶναι ἀσεβῆ οἱ Ἀθηναῖοι, ἐν Χαλκίδι τὰς διατριβὰς ἐποιήσατο ἀπολογησάμενος τοῖς γνωρίμοις καὶ λέγων· « Ἀπίωμεν ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν, ἵνα μὴ πρόφασιν δῶμεν Ἀθηναίοις τοῦ δεύτερον ἄγος ἀναλαβεῖν παραπλήσιον τῷ κατὰ Σωκράτους, καὶ ἵνα μὴ δεύτερον εἰς φιλοσοφίαν ἀσεθῆσωσιν. » Hujus dicti mentio apud alios quoque exstat, ut apud Ælianum Var. Hist. III, 36, David. in Categ. p. 26,

B, 20, quod tamen an vere Aristoteli tribuatur, jure dubitari potest. Talis vero dubitatio nulla erit de Oratione, quam ad diluendam impietatis accusationem in se illatam scripsisse fertur Aristoteles, jam enim ipsorum testimonio qui eam laudant a philosopho abjudicatur, Anonymi scilicet, eam inter pseudepigrapha referentis et Athenæi hæc verba addentis : Εἰ μὴ κατέφασται ὁ λόγος. Neque illud prætereundum est ejus mentionem a Diogenis Laertii indice abesse, licet in ipsa narratione (§ 9) e Favorino laudetur. Opus igitur alicujus rhetoris fuerit, nec ita multum fortasse post Aristotelis mortem conscriptum. Facile enim fieri potuit, ut, quo tempore Sophocles Amphiclidæ filius legem pertulerat, qua philosophi Athenis pellerentur, tales orationes ad exemplum Apologiæ Socratis, ab Aristotelis discipulis fingerentur. Illud utique certum est, quemadmodum Socratis (cf. Athen. V, p. 215, C), ita et Aristotelis nomen quantum demortui ab his litibus non alienum fuisse, quod optime Eusebii testimonio comprobatur Præpar. Evang. XV, 2, p. 791 : Τὴν μὲν γὰρ Δημοχάρους (cf. C. Müller, Orat. att. Fragm. t. II p. 471) κατηγορίαν κατὰ τῶν φιλοσόφων τί χρῆ λέγειν; οὐ γὰρ Ἀριστοτέλη μόνον ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους κακῶς εἶρηκεν. Ἐτι γὰρ μὴν αὐτὰς τὰς διαβολὰς σκοπῶν ἂν τις ληθεῖν αὐτὸν φαίη. Λέγει γὰρ ἐπιστολὰς Ἀριστοτέλους ἀλῶναι κατὰ τῆς πώλεως τῆς Ἀθηναίων καὶ Στάγειραν τὴν πατρίδα προδοῦναι Μακεδόσιν αὐτόν· ἐτι δὲ κατασκευάσας Ὀλύμπου μηνύειν ἐπὶ τοῦ λαφυροπωλείου Φιλίππῳ τοὺς πλουσιωτάτους τῶν Ὀλυθίων, Sophoclem autem, legis auctorem, a Philone quodam, Aristotelis discipulo impugnatum esse, cf. Athen. XIII, p. 610, F : Καὶ Σοφοκλῆς δὲ τις ψήφισματι ἐξήλασε πάντας φιλοσόφους τῆς Ἀττικῆς, καθ' ὃ λόγον ἔγραψε Φίλων, ὁ Ἀριστοτέλους γυώριμος.

De titulo Orationis Aristotelis nomine falso inscriptæ, variant Anonymus et Athenæus. Plenior exhibet ille : Ἀπολογία εὐσεβείας πρὸς Εὐρυμέδοντα, hic vero melius, ut videtur, Ἀπολογία τῆς ἀσεβείας, quum teste Favorino apud Diogenem Laertium V, 9, λόγος δικανικός fuerit, contra ἀσεβείας γραφὴν scriptus.

(639.)

Athenæus XV p. 697, A : Ἀλλὰ μὴν καὶ αὐτὸς Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ τῆς ἀσεβείας, εἰ

IMPIETATIS DEFENSIO.

Aristoteles in Apologia adversus impietatis crimen, nisi supposititia Oratio est, ait : « Non sane equidem, si Herminæ ut immortalī sacrificare voluissem, monumentum

ut mortali posuissem : nec, si natura immortalē prædicare animus erat, sepulcralibus ornassem honoribus. »

μη κατέφυσται ὁ λόγος φησίν. » Οὐ γὰρ ἂν ποτε Ἐρμῆα θύειν ὡς ἀθανάτῳ προαιρούμενος ὡς θνητῷ μνήμα κατακαύαζον καὶ ἀθανατίζαιν τὴν φύσιν βουλόμενος ἐπιταφίους ἂν τιμαῖς ἐκόσμησα. »

Cf. Diogen. Laert. V, 5 et 9 : Τοῦτον (τὸν Ἀριστοτέλη sc.) πρῶτον Φαθωρίνος ἐν παντοδαπῇ Ἱστορίᾳ λόγον φησὶ δικανικὸν ὑπὲρ ἑαυτοῦ συγγράφαι ἐπ' αὐτῇ ταύτῃ τῇ δίκῃ καὶ λέγειν ὡς Ἀθήνησι

Ὅρχνη ἐπ' ὄρχνη γηράσαι, σῦκον δ' ἐπὶ σῦκῳ.

Hæc ab aliis quasi ex Epistola quadam referuntur. V. infra fr. 15.

Aristotelem Hermias sacrificasse Lucianus quoque narrat Eunuch. c. 9 : Ὁ Ἀριστοτέλης... εἰς ὑπερβολὴν θαυμάσας Ἐρμῆαν τὸν εὐνοῦχον τὸν ἐκ τῆς Ἀταρνέως τύραννον ἄχρι τοῦ καὶ θύειν αὐτῷ κατὰ ταῦτά τοῖς θεοῖς. Alii ab eo Pythiadem iisdem sacris cultam esse perhibent, quæ Athenis Cereris Eleusiniæ offerri solebant, Aristippus apud Diog. Laert. V, 4 et ex Lycone Aristocles apud Euseb. Præpar. evang. XV, 2, p. 792, B.

IV. ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ.

Aristotelis Epistolæ num genuinæ quædam fuerint nescio; supposititiarum vero innumerablem pæne multitudinem exstitisse pro certo affirmare licet. Quæ autem quum nec ejusdem generis nec eodem tempore compositæ sint, sedulo distinguenda sunt varia de iis testimonia. Proxime ad ipsius philosophi ætatem accedit earum mentio in Diogenis Laertii indice facta, de cujus auctoritate in hac re non est cur dubitemus. Recensentur autem hoc ordine : Ἐπιστολαὶ πρὸς Φίλιππον. Σηλυμβριῶν ἐπιστολαί. (1) Πρὸς Ἀλέξανδρον ἐπιστολαὶ δ'. Πρὸς Ἀντίπατρον θ'. Πρὸς Μέντορα α'. Πρὸς Θεμιστογόραν α'. Πρὸς Φιλόξενον α'. Πρὸς Δημόκριτον α'. Brevius apud Anonymum Ἐπιστολαὶ κ', ubi in numeri nota vitium latet, altero fortasse post κ' signo omissio. Quod si verum est, idem error in Ptolemæi indice commissus est, qui, postquam hunc posuit titulum : *Aristotelis Epistolæ, quas in VIII libros contulit Aretas*, ita pergit : *Epistolæ aliæ, quas XX libris Andronicus invenit, præter illas, quæ in libro V Andronici de Aristotelis scriptis memorantur*, sive, ut hæc a Casirio expressa sunt : *Aliæ Epistolæ, libri XX, recensuit Andronicus, præter illas, quæ in libro V Andronici memorantur : ubi et Aristotelis librorum index occurrit.*

(1) Cf. Demosth. de Corona p. 261, 9 et 16 ubi legitur Σηλυμβρινοῖς cum v. l. Σηλυμβριανοῖς. Steph. Byz. s. v. tuetur formam Σηλυμβριανός. Scriptæ erant fortasse epistolæ liliū occasione quas tangit Pseudo-Demosthenes in Orat. de Rhodiorum libertate p. 198, 14.

Quæ jam antea in eodem indice (21) memorantur : *Epistolæ, libri III*, eas nihil hic moror, quum ex errore ejus qui græca arabice vertit natæ esse videantur. Habemus igitur jam trium generum epistolas, e quibus quales fuerint, quas in quinto libro memorasse dicitur Andronicus, satis commode ostendit A. Gellius Noct. att. XX, 5, quum se ex ipso hoc Andronici libro notissimas illas Alexandri et Aristotelis litteras de librorum quorundam Aristoteleorum editione, utrasque aperte fide destitutas, sumpsisse testetur. De altera autem collectione ab *Areta* instituta, plura jam dicere possumus, dummodo idem sit ille *Aretas* atque quem *Artemonem* vocant græci scriptores. Quæ confusio eo certior apparebit, quod ne græcum quidem est illud nomen *Aretas*, sed arabicum cf. H. Steph. Thesaur. s. v., lenior autem videbitur iis, qui memoria tenent, *Empedoclis* nomen, arabicarum versionem ope, in *Abrucalis* abiisse (1). Omnem tamen dubitationem de hac re sublatam esse puto Davidis testimonio, qui eundem plane librorum numerum indicat, in Aristot. Categ. p. 24, A, 26 : Ἐπιστολαὶ... ἃς ἐν ὀκτὼ βίβλοις συνήγαγεν Ἀρτέμων τις μετὰ Ἀριστοτέλη γινόμενος. Ultima satis absurda videntur, nisi suspicari liceret, ab eo quem exscripsit David, additum fuisse quot anni post Aristotelem vixerit ille *Artemon*. Nec magis explicite de eo Pseudo-Demetrius de Elocut. § 233 : Ἀρτέμων... ὁ τὰς Ἀριστοτέλους Ἐπιστολάς ἀναγράφας. Inter varios hujus nominis scriptores, nullus est de quo aptius cogitetur, quam de *Artemone*, *Casandria* in Macedonia orto, cujus libros περὶ Συναγωγῆς βιβλίων et περὶ Χρήσεως βιβλίων, laudat Athenæus XII, p. 515, E et XV, p. 694, A. Cf. C. Müller, Fragm. Hist. gr. t. IV, p. 340 sqq. Neque solum collegisse videtur Aristotelis epistolas, sed et accuratius de genere quo scripta erant disputasse, ita ut non minus ad hunc referenda sint quasi ad communem fontem, quæcunque huc spectant, apud philosophi interpretes, quam apud auctorem libelli de Elocutione. Optime hoc ostendunt Pseudo-Demetrii verba § 233 : Ἀρτέμων μὲν οἶν ὁ τὰς Ἀριστοτέλους ἀναγράφας Ἐπιστολάς φησιν, ὅτι διὰ ἐν τῷ αὐτῷ τρόπῳ διάλογόν τε γράφειν καὶ ἐπιστολάς· εἶναι γὰρ τὴν ἐπιστολὴν οἷον τὸ ἕτερον μέρος τοῦ διαλόγου, cum iis quæ apud Simplicium leguntur collata, in Aristot. Categ. p. 27, A, 43 Brand. : Τὸ δὲ δύνασθαι σαφῶς εἰπεῖν δηλοῖ μάλιστα ὁ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ χαρακτήρ, τὸν ἀνὰ χεῖρας διάλογον (cf. H. Steph. Thes. t. VIII, p. 1395, C), ὃς ἐπι-

(1) Cf. Ræper, *Lectiones Abulpharagiane*, p. 24 not.

στολαῖς προσήκει, μετ' εὐκρησίας ἀποτυπούμενος· καὶ οὐδὲ ἐστὶ τις τῶν συνεγνωσμένων Ἀριστοτέλει περὶ τὸν ἐπιστολικὸν χαρακτήρα προσόμοιος. Ultima haud diversa sunt ab iis quæ Pseudo-Demetrius § 230 habet : Ἀριστοτέλης γοῦν ὅς μάλιστα ἐπιτετευχέναι δοκεῖ τοῦ τύπου τοῦ ἐπιστολικοῦ. Similem plane laudem Aristotelis epistolae tribuit Joannes Philoponus in Arist. Categ. p. 36, B, 3a Brand. : Ἐν δὲ ταῖς Ἐπιστολαῖς φαίνεται κατορθωτικῶς τὸν ἐπιστολιμαῖον χαρακτήρα, ὃν καὶ σύντομον εἶναι δεῖ καὶ σαφῆ καὶ ἀπηλλαγμένον πάσης περισσελοῦς συνθέσεώς τε καὶ φράσεως (1). Cum aliorum epistolae, Aristotelis cum a Pseudo-Demetrio tum a Photio comparantur; quorum prior ita § 234 : Ἐπεὶ δὲ καὶ πολλοὶ ποτε καὶ βασιλεῖσι γράφομεν, ἴστωσαν τοιαῦται αἱ ἐπιστολαὶ μικρὸν ἐξηρμέναι πως. Στοχαστέον γὰρ καὶ τοῦ προσώπου, ᾧ γράφεται· ἐξηρμένη μέντοι, καὶ οὐχ ὥστε σύγγραμμα εἶναι ἀντ' ἐπιστολῆς, ὥσπερ αἱ Ἀριστοτέλους πρὸς Ἀλέξανδρον καὶ πρὸς τοὺς Δίωκος οἰκείους ἢ Πλάτωνος, alter vero in Epistola 207, ubi Phalaridis, Bruti, Libanii, Basilii, Isidori, cum aliorum comparantur, p. 304 ed. Montacut. : Αἱ δὲ τούτου (τοῦ Πλάτωνος scil.) Ἐπιστολαὶ ἴσων τε τῆς ἐκείνου λογότητος καὶ τοῦ ἐπιστολιμαίου τύπου ἀπολείπονται. Αἱ δὲ γε τοῦ Ἀριστοτέλους τῶν μὲν ἄλλων αὐτοῦ γραμμάτων εἰσὶ πως λογοειδέστεραι, πλὴν οὐδὲ ταῖς Πλατωνικαῖς ἐξισάζουσι. Δημοσθένους δὲ ... οὐδὲν ἀμείνους ἐρήσεις τοῦ Πλάτωνος.

Mirum fortasse videbitur alicui, Photium paulo iniquius de Aristotelis Epistolae iudicasse. Quid vero, si quas respexit non eadem fuerunt atque illæ quarum sæpissime præstantiam laudibus extulit auctor libelli de Elocutione? Ab his enim quin plane diversæ habendæ sint, quæ etiam nunc Aristotelis nomine exstant Epistolæ sex, nemo facile dubitabit. Etenim quæcunque priorum supersunt fragmenta, talia sunt, opinor, ut perspicuum sit, eas, si non ipsius Aristotelis fuisse, tamen haud ita multum post philosophum compositas esse, quippe quarum auctor, quisquis ille fuit, rerum atque hominum

(1) Ceteros locos in quibus Epistolæ Aristotelis nominantur ab eas interpretibus, operæ pretium non est hic exscribere quippe in quibus nihil inest præter nudam mentionem. Cf. Joann. Philop. in Arist. Categ. p. 26, B, 14. Ammon. in Categ. fol. 7 recto, p. 35, B, 46 Brand. David. in Categ. p. 22, A, 21. Vix digna quæ memorentur habet Schol. An. in Arist. de Cælo, p. 467, B, 1 Brand. : Τὰ μὲν τῶν Ἀριστοτέλους συγγραμμάτων λέγεται ἀχροαματικά, ὅσα πρὸς τοὺς γνησίους αὐτοῦ μαθητὰς ἐρρήθη... τὰ δὲ ἐταιρικά ὅσα πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ φίλους· ἐγράφη, τὰ δὲ ἱστορικά, ὅσα δι' ἐπιστολῶν ἔγραψε πρὸς τινὰς τῶν μὴ συνήθων αὐτῷ ἀξιούμενος παρ' ἐκείνων, ἃ καὶ ἐγκύκλια λέγεται, διότι στελλομένων τούτων τοῖς ἐρωτήσασιν οὕτως ἀνεγνώσκοντο κατὰ κύκλον πάντων. Haud feliciter Idelerus Politicæ pro Ἐπιστολαῖς nominatas putabat in verbis Simplicii de quibus supra diximus p. 223.

ejus ætatis qua Aristotelis vixerat, accuratam ubique cognitionem ostenderit, ita ut ex ejus opere haud pauca, licet multis modis corrupta, ad eos migrasse videantur, qui postea de Aristotelis vita scripserunt. Quare simillimas putofuisse has Epistolas cum Platonis et Isocratis Epistolae, tum orationibus nonnullis Demosthenis nomine male inscriptis, quæ si non pro genuinis haberi possunt, arte tamen atque ingenio pollent, summaque fidem in rerum narratione merentur. Quod utrumque secus esse in superstitibus Epistolae, vel levis earum inspectio demonstrabit. Tam enim omni rerum atque hominum cognitione destitutæ, tam exiles atque jejunæ in inve-niendis et exponendis sententiis, tam ineptæ denique et ridiculæ sunt, ut fraus aperta atque pæne confessa sit. Quod si quædam in iis insunt sententiæ ceteris præstantiores, ideo hoc factum esse puto, quod ex ipso Aristotele mutuatz atque in suum usum translatae sunt a scriptore. Ita enim quæ in priore ad Philippum Epistola leguntur verba : Δεῖ γὰρ τοὺς νοῦν ἔχοντας τῶν δυναστευόντων μὴ διὰ τὰς ἀρχάς, ἀλλὰ διὰ τῶν ἀρχῶν θαυμάζεσθαι, ἵνα τῆς τύχης μεταπεσοῦσης τῶν αὐτῶν ἐγκωμίων ἀζῶνται, ea ut sententiam ex Aristotele excerptam afferunt Joan. Stobæus Floril. XLV, 8; Apostol. V, 90 a; Arsen. XIII, 59; XVIII, 21; XIX, 97; Anton. Meliss. 103, p. 174 Fabric., nisi quod pro διὰ τῶν ἀρχῶν, διὰ τὰς ἀρετὰς præbent. Similiter fortasse e Theophrasto fluxerunt, quæ in alia Epistola, satis rudi artificio, ita inducuntur : Ὅθεν ἐπαινοῦ καὶ τὸν ἡμέτερον γνώριμον Θεόφραστον λέγοντα κτλ. Cf. infra. p. 330.

Præter Aristotelearum epistolarum genera quæ hucusque enumeravimus aliud restat, de quo paucis defungi poterimus. Illarum est quæ præsertim fabulosis de Alexandro narrationibus insertæ erant, quarum exemplum cum Julii Valerii versio latina Pseudo-Callisthenis suppeditat III, 27, p. 139 ed. Müller, ad calcem Arriani ed. Didot, cf. Zacher, *Pseudo-Callisthenes*, Halle 1867, p. 92, tum quas e *libro epistolarum Alexandri ducentas pæne continente epistolas*, excerpsit item ad Aristotelem datas litteras, rerum polonicarum, sublestæ satis fidei scriptor, Vincentius Kadlubko, ad calcem Dlugossi, *Historiæ Poloniæ*, Lips. 1712, t. II, p. 614. Cf. v. Gutschmid, *über die Fragmente des Pompejus Trogus, Jahrb. für class. Philologie III Supplement b.*, Leipz. 1857, p. 247 sq.

De talibus commentis non magis hic curamus, quam de aliis quibusdam quale est : *Epistola Aristotelis ad Alexandrum M., qua universam suam philosophiam retractat, quam hebraice et*

latine in *Bibliotheca Rabbinica* Julii Bartholocci, Romæ 1675, t. I, p. 476, exstare affirmat Buhlius, in Aristotelis editione t. I, p. 266.

Reliquum est ut addamus codicis quo continentur Aristotelis Epistolæ mentionem injectam esse a Gregorio Nazianzeno, Epistola 165 : Τὸ πικτικόν (fort. πικτικόν cf. M. Schmidt, in Hesych. s. v. et Jacobs in Anthol. Palat. t. I, p. 18), ὅπερ εἰληφας παρ' ἡμῶν, τὰς Ἀριστοτέλους ἐπιστολάς, ἐδυνάμην μὲν μὴ ἀνακομισσασθαι, ἀλλὰ παρά σοι μένειν ἕασαι, λογίω δὲ διαρὸν οἰκείον καὶ φιλίας ὑπόμνημα δεξιόν. Quænam hæc fuerint Epistolæ ignoramus. Neque minus difficile est de Epistolis sive ipsius ad Diarem sive Diaris ad Aristotelem statuere, a diare Joanne Philopono memoratis, qui ad verba Aristotelis de Anima, II, 6, 4 : Κατὰ συμβεβηκὸς δὲ λέγεται εἰσθητὸν οἶον εἰ τὸ λευκὸν εἴη Διάρους υἱός, hæc annotat fol. K, 1 verso ed. Venet. 1535 : Λέγεται δὲ ὁ Διάρης οὗτος φίλος εἶναι τῷ Ἀριστοτέλει· φέρονται γοῦν αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν Ἐπιστολαί. Τὸ οὖν λευκὸν τὸ ἐν τούτῳ καθ' αὐτὸ μὲν ὄρα ἢ ὄψε, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ ὅτι ἐστὶ Διάρης οἶδος. Ἴνά δὲ τῶν ἀντιγράφων ἔχουσι « Διάρους υἱός », ita ut Διάρης in suo codice habuisse videatur Joannes Philoponus. Utramque lectionem Themistius quoque videtur novisse Paraphr. f. 78 verso : Αἰσθητὸς γὰρ ὁ Διάρους υἱός ἢ ὁ Διάρης. Ignotus ceterum homo ille Diarès quum neque apud Simplicium in Arist. de Anima fol. 35 verso, neque alibi ejus mentio fiat.

EPISTOLAI PROS ΦΙΛΙΠΠΗΘΝ.

1 (640).

Harpocrat. s. v. Ὅτι γένους τινὰς ἑαυτοῦ αἰχμαλώτους σκιάποντας ἐν τῷ Φιλίππου ἀμπελοουργίῳ καὶ δεδεμένους παρὰ πότον ἐξητήσατο παρὰ Φιλίππου Σάτυρος, Αἰσχίνης μὲν ἐν τῷ περὶ τῆς Πραξείας (§ 156) φησί. Δημοσθίνης δ' ἐν τῷ κατ' Αἰσχίνου (§ 193) φησὶν ὅτι Ἀπολλοφάνους θυγατέρας ἐξητήσατο καὶ εἰκοὶ μᾶλλον ἀληθεύειν καὶ γὰρ Ἀριστοτέλης ἐν τινι τῶν πρὸς Φιλίππου Ἐπιστολῶν λέγει, ὡς Σατύρω τῷ ὑποκριτῇ τὰς Ἀπολλοφάνους θυγατέρας ἀφῆκεν.

EPISTOLÆ.

Epistolæ ad Philippum.

1.

Aristoteles in quadam epistola ad Philippum dicit Iulium Satyro histrioni Apolophanis filias manumisisse.

2.

Anno ætatis decimo et septimo, Pythia jubente ut se philosophiæ daret, apud Athenienses ad Socratem accessit et cum eo remansit omne tempus ad mortem usque,

Eadem Photius et Suidas s. v. De re cf. A. Schæfer, *Demosthenes u. s. Zeit*, t. I, p. 221.

2 (641).

Vita Arist. Marc. p. 2 Robbe : Ἐτῶν δὲ γενόμενος ἑπτὰ καὶ δέκα, τοῦ Πυθοῦ θεοῦ χρῆσαντος αὐτῷ φιλοσοφεῖν παρ' Ἀθηναίους (Ἀθήνησι cod.), φοιτᾷ Σωκράτει, καὶ συνῆν [τούτῳ τὸν] μέχρι τελευτατῆς αὐτοῦ χρόνον πλὴν ὀλίγον ὄντα· μετὰ δὲ τούτων φοιτᾷ Πλάτωνι, καὶ συνῆν τούτῳ τὸν μέχρι τελευτατῆς αὐτοῦ χρόνον εἰκοσαετῆς τυγχάνων (corr. εἰκοσαετῆ τυγχάνοντα collat. Diogen. Laert. V, 9, Dionys. Halic. Op. Rhet. p. 728 Reiske) ὡς αὐτὸς ἐπιστέλλων Φιλίππῳ λέγει. In veterè versione latina : *Factus autem XVII annorum, et Pythia precipiente ipsum philosophari, mittitur Athenas : ubi adhæsit Socrati, et moratus est cum eo tribus annis, usque ad finem vitæ ipsius. Mortuo autem Socrate, Platonem adit, cum eoque annos viginti versatus est, sicut ipse declarat mittens Philippo.*

Diog. Laert. V, 9 : Φησὶ δ' Ἀπολλόδωρος ἐν Χρονικοῖς ... παραβαλεῖν δὲ Πλάτωνι καὶ διατρίψαι παρ' αὐτοῦ εἴκοσι ἔτη, ἑπτὰ καὶ δέκα ἐτῶν συστάτα. Eundem errorem quo laborat Vita Marciana, in Pseudo-Ammonii quoque Vita reperies ad calcem Diogenis Laertii ed. Didot. p. 10, 23 : Ἐπτακαίδεκα δ' ἐτῶν γενόμενος καὶ τῆς Πυθίας κελουούσης αὐτῷ φιλοσοφεῖν στέλλεται ἐν Ἀθήναις, ἐνθα φοιτᾷ Σωκράτει καὶ σύνεστι τούτῳ ἔτη τρία. Τελευταίαντος δὲ τοῦ Σωκράτους φοιτᾷ Πλάτωνι καὶ τούτῳ σύνεστιν ἔτη εἴκοσι κτλ.

3 (642).

Julian. Orat. VII, p. 442 Petav. : Πῶς γὰρ οὐκ ἐμελλεν ὁ τῶν θεῶν εἰνεκεν εἰς Ὀλυμπίαν βαδίζων, ὁ τῷ Πυθίῳ πεισθεὶς καὶ φιλοσοφῆσας ὥσπερ Σωκράτης ὑστερον, ὡς Ἀριστοτέλης φησὶ γὰρ καὶ αὐτὸς εἶναι Πύθειον οἶκος παρ' ἑαυτῶν, ὅθεν αὐτῷ καὶ ἡ δρμη πρὸς φιλοσοφίαν ἐγένετο· μὴ παριέναι τῶν ἀνακτόρων εἰσω, εἰ μὴ τοῦτο ἐξέκλινε τὸ ὑποθεῖναι νόμοις ἑαυτὸν καὶ δοῦλον ἀπορῆναι πολιτείας;

Sermo est de Diogene cynico de quo jam antea

quod breve fuit. Post hunc accessit ad Platonem et cum eo versatus est usque ad ejus mortem annos viginti, ut ipse in Epistola ad Philippum dicit.

3.

Nam qui deorum causa ad Olympiam adierat : qui Apollini Pythio parens animum ad philosophiam adjunxerat; ut Socrates postea; ut Aristoteles, nam et iste domesticum apud se Pythium habere se dicebat, a quo ad philosophiana capessendam initiatus fuerat, nonne in

in eadem Oratione p. 396. Legendum igitur videtur *ὡςπερ Σωκράτης*, *ὡς ὑστερον Ἀριστοτέλης*. Illud vero αὐτὸς ad Diogenem potius, quam cum Rosio ad Aristotelem referendum esse puto.

4 (643).

Vita Arist. Marc. p. 6 ed. Robbe: Καὶ φαίνεται ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς θαυμάζων τὸν Πλάτωνα, καὶ συνιστὰς τοῖς βασιλεῦσι τοὺς Πλάτωνι κατὰ γένος κοινωνοῦντας.

Cf. quæ supra de Platonis Laudatione diximus, p. 320.

5 (644).

Vita Arist. Marc. p. 4 ed Robbe: Ὁ δὲ φιλόσοφος μέγα μέρος ὦν τῆς βασιλείας (Rosius c. ant. vers. lat. φιλοσοφίας, cf. Vita Pseudo-Amm.) ὀργάνω τῇ δυνάμει πρὸς εὐποιαν ἐχρήσατο, ἕνα τε ἕκαστον εὐεργετῶν καὶ πόλεις ὄλας καὶ πάντας ἅμα. Ὅσα μὲν γὰρ ἕκαστον εὐεργέτησεν, αἱ γεγραμμέναι αὐτῷ κατὰ (πρὸς Robbe) τοὺς βασιλείας περὶ τινῶν ἐπιστολαὶ δηλοῦσιν. Ὅσα δὲ πόλεις ὄλας, τὰ Στάγειρα δηλοῖ, καὶ Ἐρεσσὸς ἢ Θεοφράστου καὶ Φανίου τῶν αὐτοῦ μαθητῶν πατρίς: τὴν τε γὰρ ἑαυτοῦ πατρίδα Στάγειρα κατασκαφεῖσαν ὑπὸ Φιλίππου πείθει τὸν Ἀλέξανδρον δεῦτερον κτίσαι (κτίζειν Robbe), καὶ χώρας ἐτέρας (χώραν ἐτέραν Robbe) αὐτῇ καταδιδόναι (προσδιδόναι Robbe) ... καὶ Ἐρεσσὸν μέλλουσαν ὑπὸ Φιλίππου πολιορκηθῆναι ἐπεισεν ἀφῆθῆναι. Πολλὰ δὲ καὶ Ἀθηναίους εὐεργέτησεν ἐν τοῖς πρὸς Φιλίππου γράμμασιν, ὡς Ἀθηναίους ἐν τῇ ἀκροπόλει ἀνδριάντα αὐτῷ ἀναθεῖναι.

Similia leguntur in Pseudo-Ammonii Vita p. 11, 14 ad calcem Diogenis Laertii ed. Didot:

adyta ipsa libentissime esset ingressus, nisi hoc unum vitaret, ne se legibus ullis subiceret, neve servituti reipublicæ ullius addiceret?

4.

Ostendit se Aristoteles in Epistolis admiratorem Platonis, et regibus comparat eos qui genere cum Platone conjuncti essent.

5.

Philosophus quum multum apud Alexandrum valuisset, potentia usus est quasi instrumento ad benefaciendum, prospiciens salutem cum singulorum tum urbium totarum tum omnium simul. Quæ enim contulit beneficia in singulos ostendunt litteræ ab eo de nonnullis scriptæ ad reges. Quæ in totas urbes Stagira declarant et Eressum Theophrasti atque Phanias ipsius discipulorum patria. Stagira enim ipsius patriam a Philippo deleta persuasit Alexandro ut iterum exstrueret, adjectis præterea agris... Eressum quum in eo esset Philippus ut vastaret, eum induxit ut relinqueret. Athenienses quo-

Καὶ μέγα μέρος γέγονε τῆς τούτου (τοῦ Ἀλεξάνδρου scil.) βασιλείας: πολλὰ γὰρ ἰδυνήθη παρὰ τῷ βασιλεῖ καὶ τῇ δυνάμει δεόντως ἐχρήσατο, εὖ ποιῶν καὶ ἕκαστῳ ἰδίᾳ καὶ πᾶσι κοινῇ. Καὶ οἱ μὲν πολλοὺς ἰδίᾳ εὖ ἐποίησε, δηλώσουσιν αἱ φερόμεναι αὐτοῦ συστατικαὶ Ἐπιστολαὶ περὶ τινῶν πρὸς τὸν βασιλέα: οἱ δὲ καὶ κοινῇ πολλοὺς εὖ ἐποίησε δηλοῖ τὸ καὶ τὴν τῶν Σταγείρων πόλιν κατασκαφεῖσαν πείθειν τὸν Ἀλέξανδρον αὐτὸς κτίζειν ... Καὶ τὴν Ἐρεσσὸν δὲ τὴν τοῦ Θεοφράστου πόλιν μέλλουσαν ἀδικηθῆναι: ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου ἐλύτρωσε τῆς ἀδικίας.

De meritis Aristotelis in patriam multi sunt qui narrant. Cf. Ælian. Var. Hist. XII, 54: Ἀριστοτέλης τὰ δέοντα συμβουλεύων Ἀλεξάνδρῳ, πολλοὺς ὠφέλιμος γέγονεν, ἐξ ὧν καὶ τὴν πατρίδα κατώκησε κατασκαμμένην ὑπὸ Φιλίππου, III, 17. Plutarch. V. Alex. c. 7. Aristid. Orat. XII, t. I, p. 144 Dind., Dio Chrysost. Orat. II, t. I, p. 101, XLVII, t. II, p. 224 Reiske (v. fragm. 646), Plutarch. Non posse suaviter vivere sec. Epicur. c. 15. Ceterum epistolæ quas de Atheniensium rebus ad Philippum scripsisse dicitur Aristoteles, eadem fortasse fuerunt, atque quarum mentionem fecit Aristoteles apud Eusebium Præpar. Evang. XV, 2, p. 791. Cf. supra p. 320.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΠΡΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ.

6 (645).

Pseudo-Demetrius de Eloc. § 233: Ἀριστοτέλης μέντοι καὶ ἀποδείξεισί που χρῆται ἐπιστολικαῖς. Οἶον διδάξαι βουλομένους οἱ τοιοῦτος χρῆ εὐεργετῆν τὰς μεγάλας πόλεις καὶ τὰς μικράς φησιν: « Οἱ γὰρ θεοὶ ἐπ' ἀμφοτέραις ἴσονται ὡστ' ἐπεὶ αἱ Χάριτες

que multum iuvat litteris ad Philippum datis, ita ut illi Athenienses statuam auream in arce posuerint.

Nam plurimum apud regem valuit Aristoteles, potentiaque sua bene usus omnium salutem tam privatim quam publice prospexit. Ac privatim quidem de multis eum bene meruisse, declarabunt ejus, quæ feruntur, commendatitiæ de nonnullis ad regem datæ litteræ: verum publice quoque multis eum profuisse ex eo maxime apparet, quod Stagirorum urbem eversam ipsius suasu Alexander instauravit... Eressum quoque, Theophrasti patriam, ab imminente regis Alexandri injuria liberavit.

Epistolæ ad Alexandrum.

6.

Aristoteles sane et demonstrationibus quibusdam locis utitur epistolarum propriis: ceu docere volens, quod eodem pacto decet beneficia conferre in magnas civitates et in parvas inquit: « Dii enim in utraque

θεαί, ἴσαι ἀποκαίσονται σοι παρ' ἀμφοτέραις. » Καὶ γὰρ τὸ ἀποδεικνύμενον αὐτὸ ἐπιστολικὸν καὶ ἡ ἀπόδειξις αὐτῆ.

7 (646).

Dio Chrysost. Orat. XLVII, p. 601 Emper. : Καὶ τὸν Ἀριστοτέλην ἐνόησε ἐμακαρίζον, ὅστις Σταγειρίτης ὢν· τὰ δὲ Στάγειρα κώμη τῆς Ὀλυθίας ἦν· ἀλούσης δὲ Ὀλύθου συγγενόμενος Ἀλεξάνδρῳ καὶ Φιλίππῳ διαπράξατο οικισθῆναι πάλιν τὸ χωρίον, καὶ μόνον αὐτὸν ἐφασκον εὐτυχῆσαι τὴν εὐτυχίαν ταύτην ὥστε τῆς πατρίδος οικισθῆναι γενέσθαι. Μεταξὺ δὲ πρώην ἐνέτυχον ἐπιστολῇ τινι, ἐν ἧ ἔστι μετανοῶν καὶ ὀδυρόμενος καὶ λέγων ὅτι τούτων τινὲς καὶ τὸν βασιλέα καὶ τοὺς ἀφικνουμένους σατράπας διαφθείρουσιν, ὥστε μηδὲν ἀγαθὸν γενέσθαι μηδὲ ὄλως κατοικισθῆναι τὴν πόλιν. Ὅπου δὲ τὸ κατοικισθῆναι τοῖς ἐκπεσοῦσι καὶ τοῦτο ἐλόπει τινάς, εἰ φυγάδες καὶ ἀπόλιδες πατρίδα ἔξουσι καὶ πολιτεύσονται κατὰ νόμους ἐν ἐλευθερίᾳ, μᾶλλον δ' ἤρουντο διωκίσθαι κατὰ κώμας τοῖς βαρβάροις ὁμοίως ἢ σχῆμα πόλεως καὶ ὄνομα ἔχειν ἢ που προσῆκει θαυμάζειν καὶ εἰ ἄλλο τι λυπεῖ τινάς; Ὁ δ' οὖν Ἀριστοτέλης ἐπιστέλλων γράφει ὡς τοῖς πράγμασιν ἀπειρηκώς· φησὶ γὰρ αἰρεῖν τοὺς δακτύλους τοὺς Ἰδαίους· καμὲ νομίζετε καὶ εἰ τινὲς εἰσὶν ἕτεροι. Καὶ γὰρ δὴ πλείον ἴσχυσεν ἡ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων κακοδαιμονία τῆς τοῦ Ἀριστοτέλους σπουδῆς, ὥστε οὐκ εἶσασαν προβῆναι τὸ κώμιον εἰς ἀξίωμα πόλεως καὶ νῦν ἔτι ἀοικητόν ἐστιν. Pro ὥστε... ὄλως scribendum esse conjecit Rosius : ὥστε μηδὲν ἂν κακὸν γενέσθαι τὸ μηδ' ὄλως. De Dactylis Idæis cf. H. Steph. s. v., Preller, *Griech. Mythol.* t. I, p. 571.

æquales, quapropter, quia Gratiæ deæ, æquales apud te constituentur a te apud utrasque. » Etenim ipsum quod demonstratur epistolæ accommodatum est, et demonstratio hæc ipsa.

7.

Atque Alexandrum aliquando beatum esse dicebam, qui quum Stagiris esset (Stagira autem vicus erat agri Olynthiaci), captaque Olyntho versaretur apud Alexandrum et Philippum impetravit vicum reedificari, eumque unum esse dicebant hanc nactum esse felicitatem, ut patriæ esset conditor. Interim autem nuper incidi in epistolam quandam, in qua eum ejus rei cœpit pœnitentia et lamentatur dicitque quod illorum quidam et regem et advenientes satrapas corrumpèrent, ut nihil boni possit effici, neque omnino eo rem deduci posse, ut civitas inhabitaretur, nedum ut inhabitaretur ab ejectionis. Et hoc contristare quosdam, quod quum essent exules et civitate privati, patriam essent habituri et rempublicam gubernaturi, secundum leges in libertate; malebantque gubernari vicorum more, ut barbari, quam

8 (647).

Ælian. Var. Hist. XII, 54 : Ἀλέξανδρον Ἀριστοτέλης ὀργιζόμενον παραῦναι βουλόμενος καὶ παῦσαι χαλεπαίνοντα πολλοῖς ταυτὶ πρὸς αὐτὸν γέγραπεν· « Ὁ θυμὸς καὶ ἡ ὀργὴ οὐ πρὸς ἥσους (codd. ἴσους, em. Rutgers. *Var. Lect.* I, 6) ἀλλὰ πρὸς τοὺς κρείττους γίνεται· σοὶ δὲ οὐδεὶς ἴσος. »

Pergit Ælianus : Ἀριστοτέλης τὰ δέοντα συμβουλεύων Ἀλεξάνδρῳ πολλοῖς ὠφέλιμος γέγονεν, ἐξ ὧν καὶ τὴν πατρίδα κατώκισε κατεσκευασμένην ὑπὸ Φιλίππου, ita ut ad eandem epistolam hæc omnia pertinere videantur ad quæ superiora referenda sunt, de exedificatione scilicet Stagirorum.

9 (648).

A. Gellius Noct. att. XX, 5 : *Eos libros generis acroatici quum in vulgus ab eo (Aristotele) editos rex Alexander cognovisset... literas ad Aristotelem misit non eum recte fecisse quod disciplinas acroaticas, quibus ab ipso eruditus foret libris foras editis invulgasset... exempla utrarumque litterarum sumpta ex Andronici philosophi libro subdidi. Amavi autem prorsus in utriusque epistola brevitate elegantissimæ filum tenuissimum :*

Ἀλέξανδρος Ἀριστοτέλει εὐ πράττειν.

Οὐκ ὀρθῶς ἐποίησας, ἐκδούς τοὺς ἀκροαματικὸς τῶν λόγων. Τίτι γὰρ ἔτι διοίσωμεν ἡμεῖς τῶν ἄλλων, εἰ καθ' οὗς ἐπαιδεύθημεν λόγους, οὗτοι πάντων ἴσονται κοινοί; ἐγὼ δὲ βουλοίμην ἂν ταῖς περὶ τὰ ἄριστα ἐμπειρίαις, ἢ ταῖς δυναμίσει διαφέρειν. Ἐρρωσο.

Ἀριστοτέλης βασιλεῖ Ἀλεξάνδρῳ εὐ πράττειν.

formam habere et nomen civitatis. Nunc ubi convenit admirari, si quos et aliud contristet? Aristoteles igitur in ea epistola ita scripsit, ut qui de rebus desperasset. Ait enim se tollere Idæos dactylos : id quod et me putate et si qui sunt alii. Namque plus obtinuit illorum hominum infelicitas, quam Aristotelis illud studium. Quare non sinebant viculum progredi ad civitatis dignitatem atque etiamnum non est habitatum.

8.

Aristoteles Alexandrum irascentem mitigare volens et corrigere vitium animi, quo pleraque indigne forebat, hoc modo ad eum scripsit : « Indignatio et ira non adversus minores sed adversus superiores existere solet : tibi vero nullus par est. »

9.

Aristoteles Alexandro regi S.

Scripsisti ad me de sermonibus auscultatoris hac sententia, quod putes eos clam fuisse servandos et custodiendos. Scito igitur eos editos et non editos esse. Intelligi enim ab his solum possunt qui nos audiverunt.

"Εγγραφάς μοι περί τῶν ἀκροαματικῶν λόγων οἰόμενος δεῖν αὐτοὺς φυλάττειν ἐν ἀπορρητοῖς. Ἴσθι οὖν αὐτοὺς καὶ ἐκδεδομένους καὶ μὴ ἐκδεδομένους ζυνετο γὰρ μόνοις τοῖς ἡμῶν ἀκούσασιν. Ἐρρωσο.

Plutarch. Vita Alexandri c. 7 : "Εοικε δὲ Ἀλέξανδρος οὐ μόνον τὸν ἠθικὸν καὶ πολιτικὸν παραλαβεῖν λόγον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀπορρητῶν καὶ βαθυτέρων διδασκαλιῶν, ἃς οἱ ἄνδρες ἰδίως ἀκροαματικὰς καὶ ἐποπτικὰς προσαγορεύοντες οὐκ ἐξέφερον εἰς πολλούς, μετασχεῖν. Ἦδη γὰρ εἰς Ἀσίαν διαθεβηκώς καὶ πυθόμενος λόγους τινὰς ἐν βιβλίῳ περὶ τούτων ὑπ' Ἀριστοτέλους ἐκδεδόσθαι, γράφει πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ φιλοσοφίας παρρησιαζόμενος ἐπιστολήν, ἧς ἀντίγραφόν ἐστιν « Ἀλέξανδρος κτλ. » Ταύτην μὲν οὖν τὴν φιλοτιμίαν αὐτοῦ παραμυθούμενος Ἀριστοτέλης ἀπολογεῖται περὶ τῶν λόγων ἐκείνων ὡς καὶ ἐκδεδομένων καὶ μὴ ἐκδεδομένων. Ἀληθῶς γὰρ ἢ μετὰ τὰ φυσικὰ πραγματεία πρὸς διδασκαλίαν καὶ μαθησιν οὐδὲν ἔχουσα χρήσιμον ὑπόδειγμα τοῖς παπαιδευμένοις ἀπ' ἀρχῆς γέγραπται.

David in Categ. p. 27, A, 26 : Καὶ Ἀριστοτέλης ἐγκαλούμενος ὑπὸ Ἀλεξάνδρου ἐπὶ τῇ ἐκδόσει τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων, καὶ ἐκδέδοται φησί, καὶ οὐκ ἐκδέδοται, αἰνιττόμενος τὴν ἀσάφειαν. Cf. Simplic. in Categ. f. 2 verso, B. Ad eandem rem alludit quoque Themistius Orat. XXVI, p. 319, D, Hard. : Τοῦτο δὲ (τὸ μυστικὸν) ἐμηχανήσατο ἔπος καὶ ἔχοντες μὴ ἔχουσιν οἱ ἀμύητοι.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΠΡΟΣ ΑΝΤΙΠΑΤΡΟΝ.

10 (649).

Aristocles in libro de Philosophia VII apud Euseb. Præp. Evang. XV, 2 p. 793, B, ed. Vinger. : Τὰ μὲν οὖν ἄλλα (in Aristotelem convicia) προδήλως πέπλασται, δύο δὲ ταῦτα δοκεῖ πιστεύσθαι δι' ἃ φέγουσι τινες αὐτὸν. Ἐν μὲν ἐστὶ τὴν Ἑρμείου γῆμει φύσει μὲν ἀδελφὴν, θετὴν δὲ θυγατέρα Πυθιάδα, κολακεύων αὐτόν... περὶ δὲ τοῦ γάμου τοῦ Πυθιάδος ἀποχωρώντως αὐτὸς ἐν ταῖς πρὸς Ἀντίπατρον Ἐπιστολαῖς ἀπολεόγηται· τεθνωῦτος γὰρ Ἑρμείου διὰ τὴν πρὸς ἐκείνον εὐνοίαν ἐγγίμην αὐτὴν, ἄλλως μὲν σῶφρονα καὶ ἀγαθὴν οὖσαν, ἀτυχοῦσαν μέντοι διὰ τὰς καταλαβοῦσας συμφοράς τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς.

Epistolæ ad Antipatrum.

10.

De nuptiis autem Pythiadis satis cumulate ipse in epistolis, quas scripsit ad Antipatrum respondit.

11.

Aristoteles ad Antipatrum scribebat : « Non solum Alexandrum debere multum sibi tribuere ob imperium in tot homines : nihilo minus id licere iis, qui recte de deo sentiant. »

11 (650).

Plutarch. de Animi Tranquill. c. 13 : Ἀριστοτέλης δὲ πρὸς Ἀντίπατρον γράφων « Οὐκ Ἀλεξάνδρῳ μόνον, ἔφη, προσήκει μέγα φρονεῖν ἐστὶ κρατεῖ πολλῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' οὐχ ἦττον οἷς ὑπάρχει περὶ θεῶν ἢ δεῖ δοξάζειν. »

Eadem de sua ipsius Laude c. 16 : Οὕτω δὲ καὶ πρὸς Ἀλεξάνδρον (id est non in epistola ad Alexandrum, sed illud πρὸς ex comparatione positum est) ὁ Ἀριστοτέλης οὐ μόνον ἔφη τοῖς πολλῶν κρατοῦσιν ἐξεῖναι μέγα φρονεῖν ἀλλὰ καὶ τοῖς περὶ θεῶν δόξας ἀληθεῖς ἔχουσι, de Profectu in virt. c. 6 : Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης πρὸς Ἀντίπατρον περὶ Ἀλεξάνδρου γράφων ἔφη μὴ μόνον ἐκείνῳ προσήκειν ἐστὶ πολλῶν κρατεῖ μέγα φρονεῖν, ἀλλ' οὐδὲν ἦττον εἶ τις ὀρθῶς γινώσκαι περὶ θεῶν.

Eundem hunc locum resperxit Julianus in Ep. ad Themistium p. 487 Petav. : Ἐγὼ μὲν οὖν Ἀλεξάνδρου φημί μελίσσα τὸν Σωφρονίσκου καταργάσασθαι... καὶ τοῦτο οὐκ ἐγὼ μόνος, Ἀριστοτέλης δὲ πρότερον εἰκεν ἐνοήσας εἰπεῖν, ἐστὶ μὴ μείον αὐτῷ προσήκει φρονεῖν ἐπὶ τῇ θεολογικῇ συγγραφῇ τοῦ καθελόντος τὴν Περσῶν δύναμιν. Καί μοι δοκεῖ τοῦτο ἐκείνος ὀρθῶς ζυνοῆσαι· νικᾶν μὲν γὰρ ἀνδρείας ἐστὶ μάλιστα, καὶ τῆς τύχης κείσθω δὲ εἰ βούλει, καὶ τῆς ἐντρεχῶς ταύτης φρονήσεως· ἀληθεῖς δὲ ὑπὲρ θεοῦ δόξας ἀναλαβεῖν, οὐκ ἀρετῆς μόνον τελείας ἔργον ἐστὶν· ἀλλ' ἐπιστήσιον ἂν τις εἰκότως πότερον χρὴ τὸν τοιοῦτον ἄνδρα ἢ θεὸν καλεῖν.

12 (651).

Demetrius de Elocut. § 223 : Ἐπει δὲ ἐπιστολικὸς χαρακτήρ δέεται ἰσχύνητος, καὶ περὶ αὐτοῦ λέξομεν. Ἀρτέμων μὲν οὖν ὁ τὰς Ἀριστοτέλους ἀναγραφὰς ἐπιστολάς φησιν, ἐστὶ δεῖ ἐν τῷ αὐτῷ τρόπῳ διαλόγον τὴν γράφειν καὶ ἐπιστολάς· εἰ μὴ γὰρ τὴν ἐπιστολήν ὡς τὸ ἕτερον μέρος τοῦ διαλόγου § 224 : καὶ λέγει μὲν τι ἴσως, οὐ μὴν ἅπαν· δεῖ γὰρ ὑπακατεσκευάσθαι πως μᾶλλον τοῦ διαλόγου τὴν ἐπιστολήν. Ὁ μὲν γὰρ μιμεῖται αὐτοσχεδιάζοντα, ἢ δὲ γράφεται καὶ δῶρον πέμπεται τρόπον τινὰ § 225 : τίς γοῦν οὕτως ἂν διαλεχθεῖ πρὸς φίλον ὡς περὶ ὁ Ἀριστοτέλης πρὸς Ἀντίπατρον ἔπερ τοῦ φυγάδος γράφων τοῦ

12.

Quia autem et nota epistolaris eget tenuitate et de ipsa dicemus. Artemon igitur, qui descripsit Aristotelis epistolas, ait, oportere eodem stilo dialogum scribere et epistolam : esse enim epistolam tanquam alteram partem dialogi ; et dicit aliquid fortasse, non tamen omne : oportet enim factam esse aliquo modo magis quam dialogum epistolam : hic enim imitatur ex tempore dicentem, hæc autem scribitur et donum mittitur aliquo

γίροντός φησιν· « Εἰ δὲ πρὸς ἀπάσας οἴχεται γὰς (e conj. Valckenarii ad Herod. IV, 198. codd. τὰς) φυγὰς οὗτος ὥστε μὴ καταγεῖν, δῆλον ὡς τοῖσγε εἰς Ἄδου καπελαῖν βουλομένοις οὐδεὶς φθόνος. » Ὁ γὰρ διαλεγόμενος ἐπιδεικνυμένῳ ἔοικε μᾶλλον οὐ λαλοῦντι.

13 (652).

Ælian. Var. Hist. XIV, 1 : Ἀριστοτέλης ὁ Νικομάχου σοφὸς ἀνὴρ καὶ ὢν καὶ εἶναι δοκῶν, ἐπεὶ τις αὐτοῦ ἀφειλετο τὰς ψηφισθείσας αὐτῷ ἐν Δελφοῖς τιμὰς, ἐπιστέλλων πρὸς Ἀντιπάτρον περὶ τούτων φησὶν· « Ὑπὲρ τῶν ἐν Δελφοῖς ψηφισθέντων μοι καὶ ὢν ἀφήρημαι νῦν οὕτως ἔχω, ὡς μήτε μοι σφόδρα μέλλειν ὑπὲρ αὐτῶν μήτε μοι μηδὲν μέλειν. » Οὐκ ἂν δὲ εἴη φιλοδοξία ταῦτα, οὐδ' ἂν καταργοῖν ἐγωγε τοιοῦτόν τι Ἀριστοτέλους ἀλλ' εἰ φρονῶν ὤρετο, μὴ ὅμοιον εἶναι, ἀρχὴν τινα μὴ λαθεῖν καὶ λαθόντα ἀφαιρηθῆναι. Τὸ μὲν γὰρ οὐδὲν μέγα, τὸ μὴ τυχεῖν· τὸ δὲ ἀλγεινόν, τὸ τυχόντα εἶτα ἀποστερηθῆναι.

14 (653).

Ad eandem epistolam referendam puto sententiam Aristoteli tributam, apud Maximum C. μς' p. 645 ed. Combef. : Ἀξίωμα μέγιστόν ἐστιν οὐ τὸ κεκοῦσθαι τιμαῖς ἀλλὰ τὸ ἄξιον ἑαυτὸν εἶναι νομίζεσθαι. Eadem Arsenius IV, 44, ubi pro ἑαυτὸν rectius αὐτῶν.

15 (654).

Vita Arist. Marciana p. 8 Robbe : Ἐπαναστάντων δὲ αὐτῷ τῶν Ἀθηναίων, ὑπεχώρησεν εἰς Χαλκίδα τοσοῦτον ὑπαίτιον ὡς· « Οὐ συγχωρήσω Ἀθηναίους δις ἁμαρτεῖν εἰς φιλοσοφίαν. » Ἐπεὶ δὲ τὰ αὐτὰ καθήκοντα οὐκ ἦν (ita Robbe, τὰ καθήκοντα ἦν in codice legi affirmat Rosius) πολίτη καὶ ξένῳ περὶ

modo. Quis igitur sic loqueretur cum amico, ut Aristoteles ad Antipatrum, super exule sene scripsit, qui inquit : « Si autem ad omnes terras hic abit, ut non reducere liceat, planum est non esse invidendum his qui apud inferos sunt, redire volentibus. » Qui enim sic disputat, demonstranti magis similis est, non familiariter loquenti.

13.

Aristoteles filius Nicomachi, re ipsa et opinione hominum vir sapiens, quum quidam ei decretos sibi Delphis honores ademisset, scribens de his ad Antipatrum ait : « De iis, quæ Delphis mihi decreta sunt, quibusque nunc privatus sum, sic me habeo, ut neque magnopere de iis laborem, nec tamen nihil omnino cures.

14.

Maximum honor non est usum esse quendam honoribus, sed iis dignum judicari.

τῆν τῶν Ἀθηναίων πόλιν, ἐπιστέλλων Ἀντιπάτρῳ γράφει· « Τὸ Ἀθήνησι διατρίβειν ἐργῶδες·

Ὅτλην γὰρ ἐπ' ὄγλην γηράσκει, σῦκον δ' ἐπὶ σύκῳ, (Od. VII, 120).

τῆν διαδοχὴν τῶν συκοφαντούτων αἰνιττόμενος.

Similiter Vita Pseudo-Ammonii p. 11, 33 Westerm. : Μετέπειτα δὲ ἀνταρσίας γενομένης ἐν τοῖς Ἀθηναίοις ἦλθεν ὁ Ἀριστοτέλης ἐν Χαλκίδι, εἰρηκῶς τοῖς Ἀθηναίοις ὅτι· « Οὐκ εἰάσω ὑμᾶς δις εἰς φιλοσοφίαν ἁμαρτεῖν. » Καὶ γὰρ ἤδη ἦσαν τὸν Σωκράτην φονεύσαντες οἱ Ἀθηναῖοι. Ἐδήλωσε δὲ καὶ Ἀντιπάτρῳ τῷ βασιλεῖ, ὅτι τὸ ἐν Ἀθήνησιν ἐνδιατρίβειν ἐργῶδες. Εἶπε δὲ καὶ τὸ Ὀμηρικὸν ἔπος·

ὄγλην ἐπ' ὄγλην γηράσκει, σῦκον δ' ἐπὶ σύκῳ,

ὡς ἐκ τούτων ἐλέγχων τὰς τῶν Ἀθηναίων συκοφαντίας.

David in Categ. p. 26, B, 25 Brand. misere diversa miscet : Ὅτι γὰρ δριμύς ἐστιν (ὁ Ἀριστοτέλης ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς), δηλοῖ αὐτοῦ μία Ἐπιστολή. Μετὰ γὰρ θάνατον Σωκράτους ὑπεξελθὼν Ἀθηνῶν καὶ διατρίβων ἐν Χαλκίδι ἀνεκαλεῖτο ὑπὸ Ἀθηναίων ἐπανελθεῖν, καὶ μὴ πεισθεὶς ἀντέγραψεν οὕτως· « Οὐ μὴ πείσω (εἰάσω leg.) Ἀθηναίους δις ἁμαρτεῖν εἰς φιλοσοφίαν, παρ' οἷς,

ὄγλην ἐπ' ὄγλην γηράσκει, σῦκον δ' ἐπὶ σύκῳ. »

Διὰ δὲ τοῦ « σῦκον δ' ἐπὶ σύκῳ » ἠνίκατο τοὺς συκοφάντας πολλοὺς ὄντας Ἀθήνησι καὶ ἀεὶ δεχομένους αὐτοὺς καὶ μηδέποτε λήγοντας. Cf. Origenes c. Cels. I, 65.

16 (655).

Pseudo-Demetr. de Elocut. § 144 : Καὶ ἐξ ιδιωτικοῦ δὲ ὀνόματος γίνεταί (χαρίς), ὡς ὁ Ἀριστοτέλης· « Ὅσῳ, γὰρ φησί, μονώτης εἰμί, φιλομουθότερος γέγονα· » καὶ ἐκ πεποιημένου, ὡς ὁ αὐτὸς ἐν

15.

Conspirantibus in Aristotelem Atheniensibus in Chalcidem concessit hoc dicens : « Non sinam Athenienses bis in philosophiam peccare. » Quum vero ipsi civi et hospiti justa non darentur, de Atheniensium civitate ita in Epistola ad Antipatrum scripsit : « Laboriosum est Athenis manere :

Pyrus enim supra pyram senescit et ficus supra ficum, recte ita successionem sycophantarum indicans.

16.

Et e vulgari utique verbo nascitur dictionis lepus, ut quum Aristoteles inquit : « Quanto magis solus (μονώτης) sum, tanto magis cupidus fabularum fio, » et e facto ut idem in eodem : « Quanto magis solus et mecum ipse sum (αὐτίτης), tanto magis fabularum cupidus fio. » Illud enim μονώτης consuetudinis idiotarum jam est; illud vero αὐτίτης factum ex αὐτός.

τῶ αὐτῷ· « Ὅσον γὰρ αὐτίτης καὶ μονώτης εἰμί, φιλομυθότερος γέγονα. » Τὸ μὲν γὰρ μονώτης ἰδιωτικώτερου ἔθους ἦδη ἐστί, τὸ δὲ αὐτίτης πεποιημένου ἐκ τοῦ αὐτοῦ.

Propter illud : ἐν τῷ αὐτῷ de dialogo etiam cogitare possis, præsertim quum e dialogo περι Δικαιοσύνης locum attulerit Demetrius. Ceterum eodem hoc loco, non addito nomine Aristotelis, iterum utitur § 164 : Τὸ δὲ γέλοιον καὶ δνομάτων ἐστὶν εὐτελῶν καὶ κοινοτέρων, ὡσπερ ἔχει τό· « Ὅσον γὰρ αὐτίτης καὶ μονώτης εἰμί, φιλομυθότερος γέγονα. Cf. § 97 : Ποιητέον μέντοι ἦτοι τὰ μὴ ὀνομασμένα, ὅον δ τὰ τύμπανα καὶ τὰ ἄλλα τῶν μαλθακῶν ὄργανα, κιναιδείας εἰπῶν καὶ Ἀριστοτέλης τὸν ἑλεφαντιστὴν (Hist. An. II, 1) ἢ παρὰ τὰ κείμενα παρονομάζοντα, ὅον ὡς τὸν σκαρίτην τις ἔφη τὸν σκάφην ἐρέσσοντα, καὶ Ἀριστοτέλης τὸν « αὐτίτην » ὅον μόνον αὐτὸν ὄντα.

17 (656).

Pseudo-Demetr. de Elocut. § 29 : Γίνεται μέντοι γε χρησιμὰ ποτε (τὰ ἑμοιοτέλευτα), ὡς Ἀριστοτέλης φησὶν· « Ἐγὼ ἐκ μὲν Ἀθηνῶν εἰς Στάγειρα ἦλθον διὰ τὸν βασιλέα τὸν μέγαν, ἐκ δὲ Σταγείρων εἰς Ἀθήνας διὰ τὸν χειμῶνα τὸν μέγαν. » Εἰ γοῦν ἀφελοὶς τὸ ἕτερον μέγαν, συναφαιρήση καὶ τὴν χάριν· τῇ γὰρ μεγαληγορίᾳ συναργεῖ τὰ τοιαῦτα κῶλα, ὅποια τῶν Γοργίου τὰ πολλὰ ἀντίθετα καὶ τῶν Ἰσοκράτους.

Cf. § 154 : Πολλάκις δὲ καὶ κῶλα ὁμοία ἐποίησε χάριν, ὡς δ Ἀριστοτέλης· « Ἐκ μὲν Ἀθηνῶν, φησὶν, ἐγὼ εἰς Στάγειρα ἦλθον κτέ. » καταλήξας γὰρ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς κώλοις εἰς τὸ αὐτὸ ὄνομα ἐποίησε τὴν χάριν. Ἐὰν δ ὄν ἀποκόψης τοῦ ἑτέρου κώλου τὸ μέγαν, συναφαιρεῖται καὶ ἡ χάρις.

ΕΞ ΑΔΗΛΩΝ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ.

18 (657).

Pseudo-Demetr. de Elocut. § 230 : Εἰδέναί δέ

17.

Sunt tamen utilia quandoque (similiter desinentia membra scil.), ut Aristoteles inquit : « Ego Athenis Stagira veni propter regem magnum, Stagiris vero Athenas propter frigus magnum. « Si igitur abstuleris alterum magnum, una auferes et venustatem : amplæ enim dictioni prodesse possunt hujusmodi membra.

EX INCERTIS EPISTOLIS.

18.

Scire autem oportet, non solum elocutionem, verum etiam res quasdam esse accommodatas epistolis. Aristoteles sane, qui præter ceteros videtur consecutus formam epistolarem : « Hoc autem non scribo ad te, in-

quæ ὅτι οὐχ ἑρμηνεῖα μόνον ἀλλὰ καὶ πράγματά τινα ἐπιστολικά ἐστίν. Ἀριστοτέλης γοῦν δὲ μάλιστα ἐπιτετευχέναι δοκεῖ τοῦ τύπου τοῦ ἐπιστολικοῦ· « Τοῦτο δὲ οὐ γράφω σοι, φησὶν· οὐ γὰρ ἦν ἐπιστολικόν. » Ib. § 231 : Εἰ μὲν γὰρ τις ἐν ἐπιστολῇ σοφίσματα γράφει καὶ φυσιολογίας, γράφει μὲν, οὐ μὴν ἐπιστολὴν γράφει. Φιλοφρόνησις γὰρ βούλεται εἶναι ἡ ἐπιστολὴ σύντομος καὶ περι ἀπλοῦ πράγματος ἔκθεσις καὶ ἐν ὀνόμασι ἀπλοῖς.

Similiter Speusippus in Epistola ad Philippum, in Socrat. Ep. 28 Orelli : Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων οὐκ ἐν ἐπιστολῇ πρὸς σέ μηχανεῖον.

19 (658).

Joannes Lydus de Mensibus IV, 62 : Τὴν Τύχην Φορτοῦναν λέγουσιν οἱ Ῥωμαῖοι ἀπὸ τῆς φορᾶς, ἐθνὸν ὠφέλιαν. Ἀριστοτέλης· « Εἰ ἐστὶν ἀρετὴ, οὐκ ἐστὶ τύχη· ζῶν γὰρ καὶ κάτω τὰ τῆς τύχης ἐν τοῖς ἀνθρωπίνοις γυμνάζεται πράγμασι πλοῦτω τε καὶ διαφερόντως ἀδικίᾳ. Οἱ δὲ πρὸς ἀρετὴν ἔχοντες καὶ θεοῦ μεμνημένοι καὶ κρείττους ἐπὶ τῶν μακαρίων καὶ ἀλῶν πραγμάτων ἐλπίδας σαλεύοντες καταφρονοῦσι τῶν τῆδε καλῶν· οὐδὲν γὰρ ἀσφαλές οὐδὲ κεκρυμμένον ἐστὶν ἐπὶ τῆς τύχης, ὡς Εὐριπίδης φησὶ (Cf. Eurip. Alcest. v. 785 et fragm. 936 Nauck.).

Eodem loco supra jam usus erat IV, 7 : Οἱ Ῥωμαῖοι... αὐτὴν (τὴν Τύχην scil.)... πάντων ἡγεῖσθαι νενομίσασιν, Φορτοῦναν αὐτὴν ἀπὸ τῆς φορᾶς ἐμπερῶς ὀνομάσαντες. Οἱ μὲν οὖν πρὸς ἀρετὴν ἔχοντες καὶ θεοῦ μεμνημένοι καὶ κρείττους ἐπὶ τῶν ἀλῶν καὶ μακαρίων πραγμάτων ἐλπίδας σαλεύοντες καταφρονοῦσι τῶν τῆδε καλῶν. Εἰ μὲν γὰρ τύχη ἐστὶ, οὐδὲν δεῖ θεοῦ· εἰ δὲ θεὸς σθένει, οὐδὲν ἢ τύχη· εἰκαῖον γάρ τι καὶ ἀνοῦσιον τὸ τῆς τύχης ὄνομα.

Licet in Anonymi indice (App. 13) citetur titulus περὶ Τύχης γ', de his tamen libris, male fortasse pro περὶ Ψυχῆς γ' positus, nullo modo cogitari poterit, nec omnino, ut arbitrator, de dialogo, ut

quit, non enim epistolæ accommodatum est. « Si enim aliquis in epistola sophismata scribit et naturæ rationes, scribit quidem; non tamen epistolam scribit : expressio enim quædam amoris debet esse epistola, concisa et de simplici re expositio, et in nominibus simplicibus.

19.

Aristoteles : « Si est virtus, non est fortuna : sursum enim ac deorsum res quæ a fortuna pendent in humanis exercentur rebus, divitiis et maxime injuria. Ad virtutem autem qui conversi sunt et dei memores, et meliores in rebus beatis et materiæ expertibus spes agitant, despiciunt ea quæ in hac terra sunt bona : nihil autem securum aut exploratum in fortuna est, ut ait Euripides. »

post Lewaldium (in Excursu post editionem Joannis Lydi de Mensibus ed. Ræther, Lips. 1827), Rosius judicavit, qui ad dialogum περι Πλούτου hoc fragmentum retulit, sed potius de epistola. Ceterum Joannes Lydus sine dubio desumpsit hunc locum, ut et Isocratis ad Demonicum quem simul affert, e Florilegio quodam.

20 (659).

Ex epistola fortasse ducta sunt quæ habet Joannes Lydus de Mensibus 3, 36, p. 45 ed. Bonn. : "Οτι Ἀριστοτέλης τὸν Καλλισθένην ἀπέσκαψε τὸν μὲν περιττὸν νοῦν ἔχειν τὸν δὲ ἀνθρώπινον ἀποβεβληκέναι. Simile est quod legitur apud Schol. Luciani Conviv. t. IX, p. 73, ed. Bip. : Ἄλλὰ τῶν μὲν κακριμένως καὶ προσεχόντως φιλοσοφούντων περὶ ὧν καὶ Ἀριστοτέλης φησὶν, ὅτι τὸν μὲν θύραθεν νοῦν παρεκτίσαντο, τὸν δὲ ἴδιον ἀπόλεσαν, et Plutarch. V. Alex. c. 53 : Οὐ φαύλως οὖν εἰπεῖν ἔοικεν ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτι Καλλισθένης λόγῳ μὲν ἦν δυνατὸς καὶ μέγας, νοῦν δ' οὐκ εἶχεν. Cf. Westermann, de Callisthene Olynthio, Lips. 1838, Part. I, p. 11, et quem laudat Krüger, in *Jahn's Jahrb.* t. XV, p. 193.

21 (660).

Sequuntur jam quotquot integræ exstant Aristotelis nomine inscriptæ Epistolæ. Quæ si jam multo emendatioribus in lucem prodeunt, hoc eorum industriæ atque curis debetur, qui Collectionem Epistolographorum in hac Bibliotheca ediderunt.

(α') ΦΙΛΙΠΠΩ.

Οἱ τὰς ἡγεμονίας ἀναλαμβάνοντες πρὸς εὐεργεσίαν τῶν ἀρχομένων, οὐχ ὑπὸ τῆς τύχης, ἀλλ' οὐδ' ὑπὸ

τῆς φύσεως προηγμένοι τὰς ἀρχὰς ἐμπιστεύονται, αἱ μεταπίπτειν εἰώθασιν, ἀλλ' ἐπὶ ταῖς ἀρεταῖς μέγα φρονούσιν εὐ καὶ σφόδρα σοφῶς πολιτευόμενοι. Οὐδὲν γὰρ τῶν ἐν ἀνθρώποις βέβαιον, καὶ ἰσχυρὸν οὐδὲν ἔμέχρι τῆς ἐσπέρας ἥλιος τραχεῖα ῥοπή μὴ συναλλοιοὶ καὶ μεταφέρει. Ποικίλλουσα τοὺς βίους ἅπαντας καθάπερ τραγωδίας ὑποκρίσει τοῖς ἡμετέροις κακοῖς ἢ τύχῃ μετασκευάζει, εἴπερ μὴ διεψεύσμεθα τῆς ἀληθείας, ὅτι τὸν αὐτὸν τρόπον ὄνερ τῶν ἐκ γῆς φουμένων ἕκαστα, καὶ τοὺς ἀνδρας ἀνθεῖν ποτὲ συμβαίνει καὶ τὰς ἀκμὰς ἐν χρόνῳ τισὶν ἀναλαμβάνομένους πολὺ τῶν ἄλλων διαφέρειν. Διὸ πειρῶ μήτε τῆς Ἑλλάδος τυραννικώτερον προϊστασθαι μήτε τοῖς ῥήμασι σοβαρώτερον τὸ μὲν γὰρ προπετείας ἐστὶ σημεῖον, τὸ δὲ ὁμολογουμένης ἀβουλίας τεκμήριον. Δεῖ γὰρ τοὺς νοῦν ἔχοντας τῶν δυναστευόντων μὴ διὰ τὰς ἀρχὰς ἀλλὰ διὰ τῶν ἀρχῶν θαυμάζεσθαι, ἵνα τῆς τύχης μεταπεσούσης τῶν αὐτῶν ἐγκωμίων ἀζῶνται. Τὰ δ' ἄλλα εὐ πράττε, ψυχὴν πρὸς φιλοσοφίαν σῶμα δὲ πρὸς ὑγιάν ἄγων καὶ ** ἐπιμελούμενος.

Verba inde a δεῖ γὰρ τοὺς νοῦν ἔχοντας ad ἀξῶνται usque, leguntur in Joannis Stobæi Florilegio XLV, 18, ita tamen ut, ommissa particula γὰρ, pro διὰ τῶν ἀρχῶν multo melius scribatur διὰ τὰς ἀρετάς. Eadem sententia sub Aristotelis nomine recurrit in Apostol. Prov. V, 90^a, item ter apud Arsenium XIII, 58; XVIII, 21; XIX, 97 et in Antonii Melissa 103, p. 174 Fabric. Demostheni tribuitur in Arsenii Violario p. 188 Walz.

(γ') ΦΙΛΙΠΠΩ.

Οἱ πολλοὶ τῶν φιλοσόφων τὴν εὐεργεσίαν θεῶ ἰσομοῖρον παρεσκεύασαν· ὡς γὰρ ἀπλῶς εἰπεῖν χάριτος δόσις καὶ ἀμοιβή συνέχει τοὺς τῶν ἀνθρώπων βίους, τῶν μὲν δίδόντων, τῶν δὲ λαμβανόντων, τῶν δ' αὖ πάλιν ἀνταποδιδόντων. Διὸ καλὸν καὶ δίκαιον ἐστὶ πάντας μὲν

20.

Aristoteles Callistheni illisit, dicens eum imparem quidem rationem habere, humanam autem perdidisse.

PHILIPPO.

Qui imperia in se recipiunt, ut bene subditis faciant, non a fortuna, sed ne natura quidem sua evehuntur ita, ut his principatus demandetur, cujus esse solet mutatio atque eversio, sed virtutibus suis sese efferunt, et hi recte quidem et sapienter omnino rempublicam administrant. Nihil enim est in hominum vita stabile aut validum quod non usque ad vesperam solis cursus acerba et aspera perturbatione commutet et in alium locum transferat. Fortuna cuncta vitæ genera variat eorumque habitum malis nostris veluti tragoediæ actione commutat, siquidem non aberramus a veritate, eadem ratione, qua

unumquodque eorum, quæ e terra nascuntur, viros quoque aliquando florere et vigore ac robore certis temporibus assumpto longe cæteris præstare contingit. Quamobrem annitere ut neque tyranni instar in gubernanda Græcia te geras, neque dictis insolentius superbias; alterum enim petulantiae signum est, alterum manifestæ temeritatis argumentum. Sapientium enim principum hoc est officium, ut non propter imperia sed per imperia (immo per virtutes) admirationem sibi pariant, ut, si fortuna immutata fuerit, iisdem laudibus digni habeantur. Ceterum vale, mentem ad sapientiæ disciplinam, corpus ad valetudinem revocans simulque utilitatis curæ habens.

PHILIPPO.

Plerique philosophi beneficentiæ divinum honorem tri-

τοὺς ἀναξίως ἀτυχοῦντας ἔλειν· οἶκτος μὲν γὰρ ἡμέρου ψυχῆς ἐστὶ σημεῖον, χαλεπότης δὲ ἀπαιδεύτου· αἰσχρὸν γὰρ καὶ σφέλιον ἀρετὴν ἀτυχοῦσαν περιορᾶν. Ὅθεν ἐπαινοῦ καὶ τὸν ἡμέτερον γνώριμον Θεόφραστον λέγοντα τὴν χάριν ἀμετάβλητον εἶναι καὶ καλὸν καρπὸν φέρειν τὸν παρὰ τῶν εὐπαθῶντων ἐπαινον. Διόπερ δεῖ τοὺς νοῦν ἔχοντας τῶν ἀνθρώπων εἰς πολλοὺς αὐτὴν κατατίθεσθαι, νομίζοντας χωρὶς τῆς εὐφημίας ἔρανόν τινα τοῦτον αὐτοῖς ὑπάρξειν ἐν ταῖς μεταβολαῖς τῶν πραγμάτων, καὶ εἶγε μὴ πάντας, ἀλλ' ἕνα τινὰ τῶν εὐεργετηθέντων ἀποδώσειν τὴν χάριν. Ὅθεν πειρῶ πρόθυμος μὲν εἶναι ταῖς εὐεργεσίαις, ἔποχος δὲ τοῖς θυμοῖς· τὸ μὲν γὰρ βασιλικὸν τε καὶ ἡμέτερον, τὸ δὲ βάρβαρον τε καὶ στυγητόν. Τὰ δ' ἄλλα καθὼς ἂν δοκιμάξης πρᾶττε μὴ παρορῶν τὰς λυσιστελεῖς ψήφους.

Quæ hic Theophrasto tribuuntur fortasse ex ejus libro περί Φιλίας excerpta sunt.

(δ') ΦΙΛΙΠΠΩ.

Οἱ διάραντες τῶν βασιλέων ἐπὶ φρονήσει καὶ ταῖς ὑπεροχαῖς τῶν ἀστρων ψάσαντες εὐεργετοῦσιν οὐδὲ πρὸς τοὺς αὐτοὺς πολιτευόμενοι καιροῦς, ἀλλὰ καὶ θεωροῦντες τὸ τῆς τύχης ἀστατον θησαυρίζουσι τὴν χάριν πρὸς ἑκάτερα, ἐν μὲν ταῖς εὐπραγίαις τιμῆς βουλόμενοι μεταλαμβάνειν (τιμὴ γὰρ οἰκίον ἀρετῆς ἐστίν), ἐν δὲ τοῖς συμπτώμασι βοθηθείας· αἱ γὰρ συμφοραὶ τᾶναγκαῖα κρίνουσι τῶν καλῶν πρότερον· σαφέστατος

γὰρ εὐνοίας ἔλεγχος ὁ τῆς τύχης καιρός· ἀπαιτεῖ γὰρ οὐ λόγους ἀλλὰ πράξεις δεόντας· ἡ γὰρ τῶν εὐνοούντων ὄψις ὅσπερ ἐν πελάγει χειμαζομένου παρεφάνη γῆ. Πᾶσα γὰρ ἐν ἐρήμῳ πεσοῦσα τύχη σκοπὸς ἀληθείας ἔκκειται τοῖς πολέμειν ἢ ἀδικεῖν ἢ συκοφαντεῖν αἰρουμένοις, μόνη δ' ἡ τῶν σπουδαίων διαυγὴ τὸ τῆς τύχης εὐκίνητον οὐκ ἀπαρνέεται· φέρουσα δ' εὐλόγως κἄν τὸ προσπίπτον τῶν κατὰ Πλάτωνα κριττόνων εὐ διατίθεται. Διὸ καὶ τὴν ταχυτῆτα τῶν πραγμάτων εὐλαβοῦ καὶ τὸν κύκλον τῆς μεταπτώσεως ἡγοῦ, καὶ τὰς ἐν τῷ ἔτη ψήφους λογιζοῦ· πολλὰ γὰρ ἡ ταυτομάτου φορὰ κομίζει τῷ βίῳ καὶ ῥοπὰς αὐτονόμους κοιᾷ. Τοῖς μὲν ἀνοοῦσι μετόνοιαν δίδου, τοῖς δ' εὐνοοῦσι τὰς χάριτας προχείρους νέμει· ταῦτα γὰρ πρᾶττων οὐχ ἀπαξ ἀλλὰ δι' ἄλλου συντηρῶν, ἀσφαλέστατα καὶ ἀκίνδυνα τὰ τῆς ἡγεμονίας ἔχεις μελαθρα. Ὡς μὲν ὑπὲρ μεγάλων ὀλίγα, ὡς δὲ πρὸς σέ, πάντα σχεδὸν εἰρηται.

Quæ e Platone afferuntur hæc procul dubio ejus Convivium, p. 188, D, sive etiam Legg. IV, p. 718, A, spectant, ubi dii ἡμῶν κριττόνες vocantur.

(ε') ΘΕΟΦΡΑΣΤΩ.

Ἡ πρόχειρος ἀδικία τῆς πολυχρονίου λυσιστελεστέρᾳ πέφυκεν ὑπάρχειν· ἡ μὲν γὰρ ὀλιγοχρόνιον ἔχει καὶ τὴν μνήμην καὶ τὴν βλάβην, ἡ δὲ γηράσκουσα καὶ περιπεποιημένη τὴν δυσμένειαν ἔχθραν αἰδίου

buerunt; nam, ut summam dicam, beneficiorum collatio et gratiæ relatio vitam humanam velut vinculo coercet, sic ut alii largiantur, alii accipiant, alii rursus rependant. Proinde probum ac justum est misericordiam adhiberi fortunis immerito afflictorum; nam miseratio placidi animi est, asperitas inculti; turpe enim et immane est virtutem in miseriis derelictam pati. Quam ob causam laudo etiam discipulum nostrum Theophrastum, dicentem in beneficium non cadere poenitentiam et fructum egregium afferre laudationem eorum de quibus bene meriti sumus. Quare convenit, ut sapientes homines in multos conferant beneficia, putentque futurum esse, ut relicta bona existimatione quasi stipis vicem illa obtineant in rerum commutationibus, et vero nisi omnes, at unus certe eorum, quos beneficiis obstrinximus, gratiam referat. Unde enitere, ut promptus sis in præstandis officiis et iram animi refrænes; illud enim est regium et mansuetum, hoc barbarum et odiosum. Ceterum ut tibi videbitur facias et utile consilium ne negligas.

PHILIPPO.

Qui reges sapientia elati sunt et eminentiæ fastigio sidera contingunt bene mereri student, neque solum ad præsens tempus consilia factaque sua accommodant, sed quæ inconstantiam fortunæ videant in utrumque usum beneficia disponunt, cum ut secundis suis rebus in ho-

nore sint (honor enim proprium quiddam est virtutis), tum ut in cladibus auxilium habeant paratum. Calamitates enim honoribus necessaria præferunt; certissima enim amoris et benevolentiae probatio tempus fortunæ est, quoniam non verba sed facta desiderat. Ac jure quidem; nam benevolorum aspectus quemadmodum in mari periclitanti terra apparet. Omnis enim in derelicto cadens fortuna scopus procul dubio positus est illis, qui infesiare vel injuriam inferre vel calumniari volunt; solus vero honorum splendor fortunæ mobilitatem non abnegat, sed moderate ferens quicquid accidit ex iis qui secundum Platonem potentiores sunt, optime constitutum animum gerit. Quam ob rem rerum velocitatem metue, et casuum esse circulum crede, et calculorum vitæ rationem habeto. Multa enim temerarius fortunæ impetus rerumque cursus affert vitæ et inclinationes pro suo arbitrio facit. Malevolis poenitendi locum concede, benevolis prompte benefacio; hæc enim si feceris, et non semel tantum, sed per universam vitam observaveris, tutissimum et sine periculis tenebis imperii ædificium. Ac pro magnitudine rei pauca: quantum ad te, omnia ferè dicta sunt.

THEOPHRASTO.

Prompte illata injuria diu præmeditata melior est; illius enim brevis et recordatio nobis est et noxa, inve-

παρασκευάζει, καὶ τῇ μὲν πολλᾷ λόγον δωρησάμενοι γαληνισμόν ἤρουμεν, τῇ δὲ καὶ μερίσαντας τὰς τρικυμίας σάλον καὶ ἀνίας εἶδομεν πορθμόν. Διὸ φημι δεῖν τὴν ἑταιρίαν μάλιστα μὲν μὴ ἀδικεῖν, οὐδὲ γὰρ εὐλογον ἔχει τὴν πρόφασιν· εἰ δὲ μὴ γε, ἀκουστικῶς τοῦτο πράξαντα θάπτον διαλύεσθαι τὴν ἔχθραν· τὸ μὲν γὰρ μὴ ἀδικεῖν ἴσως ὑπὲρ ἀνθρωπὸν ἔστι, τὸ δὲ κληνηθέντα διασώσασθαι ἐπιφέρει τι καλόν, καὶ σφόδρα τοῦτο εὐσταθοῦς διανοίας ἰδιὸν ἔστιν.

(β') ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ.

Ἄπορῶ τίνων ἢ ποίων ἀρχὴ με λάβη πρὸς σε· ἐφ' ἃ γὰρ ἂν ἐπισκοπῶν ἐπιβάλω τὴν διάνοιαν, πάντα μοι φαίνονται μεγάλα καὶ θαυμαστά, καὶ λήθης οὐδὲν ἄξιον ὄρω, μνήμης δὲ οἰκεία καὶ προτρέψεως. Ὡς οὐδὲν οὐδαίς ἀμαυρώσει χρόνος· αἱ γὰρ καλαὶ τῶν διδασκαλῶν παραινέσεις καὶ προτρέψεις θεατῆρ ἔχουσι τὸν αἰῶνα. Διὸ περὶ τὴν ἀρχὴν μὴ εἰς ὕβριν ἀλλ' εἰς εὐεργεσίαν κατατίθεσθαι, ἧς οὐδὲν μείζον τῶν ἐν βίῳ ὑπάρχειν πέφυκε. Διὸ καὶ τὸ θνητὸν τῆς φύσεως πολλᾷς ὑπὸ τοῦ χρεῶν διαλυόμενον ἀφθαρτον διὰ τὸ μέγεθος τῶν ἔργων κέκταιται τὴν μνήμην. Τούτων οὖν τὴν ἔνοιαν ἔχε· οὐ γὰρ ἀλόγως ἠνέχθης ὡς ἔνοι, οἱ ἀτόπως καὶ τὰς γνώμας διετέθησαν. Σοὶ καὶ γένος ἔντιμον καὶ βασιλεία πατρῷος καὶ παιδεία βέβαιος καὶ δόξα περιβλεπτος, καὶ δσον ταῖς ἀφορμαῖς τῆς τύχης διαφέρεις, τοσοῦτον καὶ ταῖς ἀρεταῖς τῶν καλῶν πρωτεύειν σε δεῖ. Τὰ δ' ἄλλα πρᾶττε μὲν τὰ συμφέροντα, ἐπιτελεῖ δὲ τὰ δόξαντα.

ΔΙΑΘΗΚΑΙ.

Aristotelis, Epistolis sive veris sive, ut ego quidem puto supposititiis, subjungendum esse duximus Testamentum philosophi, quod ex Her-

mippo memorat Athenæus XIII, p. 589, C : Ἀριστοτέλης δὲ ὁ Σταγειρίτης οὐκ ἐξ Ἑρπυλλίδος τῆς ἑταίρας ἐπαιδοποίησε Νικόμαχον, καὶ συνῆν ταύτῃ μέχρι θανάτου, ὡς φησιν Ἑρμιππος ἐν τῷ περὶ Ἀριστοτέλους πρώτῳ, ἐπιμελείας φάσκων τῆς δεούσης τετυχημένοι ἐν ταῖς τοῦ φιλοσόφου Διαθήκαις. Totum vero hoc testamentum ex eodem Hermippo descripsit Diogenes Laertius, ex eodemque fonte, procul dubio, qui post Hermippum de Aristotelis vita et scriptis egerant. Cf. Vita Marc. p. 8 Robbe : Καὶ τελευταῖ ἔκαστε διαθήκην ἔγγραφον καταλιπόν, ἣ φέρεται παρὰ τε Ἀνδρονίκῳ καὶ Πτολεμαίῳ μετὰ τὸν πίνακα (τοῦ πίνακος Rosius, fort. τὸς πίνακας cum vetere versione latina : *Et mortuus est Chalcide, demittens testamentum scriptum, quod fertur ab Andronico et Ptolemaeo cum voluminibus suorum tractatum*) τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων. Inde apud Diogenem Laertium V, 64, ubi Stratonis testamentum affertur, additis his verbis καθά που συνήγαγε καὶ Ἀρίστων ὁ Χίος, legendum esse Ἀνδρόνικος, quem plane ignorat Diogenes Laertius, suspicatus est Rosius (l. l. p. 598), quam conjecturam nemo facile probabit. Nec magis idoneam causam video cur, ut idem suo more censet, fides abroganda sit huic testamento. Cf. Zeller, *Philosophie der Griechen* t. II, 2, p. 35 n. 2.

Diogen. Laert. V, 1, 9 : Ἡμεῖς δὲ καὶ διαθήκαις αὐτοῦ περιετύχουμεν, οὕτω πως ἐχούσαις·

« Ἔσται μὲν εὖ· ἐὰν δὲ τι συμβαίνει, τάδε διέθετο Ἀριστοτέλης· ἐπίτροπον μὲν εἶναι πάντων καὶ δὲ παντὸς Ἀντίπατρον· ἕως δ' ἂν Νικάνωρ καταλάβῃ, ἐπιμελεῖσθαι Ἀριστομένην, Τίμαρχον, Ἰππαρχον, Διοτέλην, Θεόφραστον, ἐὰν βούληται καὶ ἐνδέχῃται αὐτῶν τῶν τε παιδῶν καὶ Ἑρπυλλίδος καὶ τῶν κα-

terata vero fovendo odium, inimicitiam parit perpetuam; et illi quidem sæpenumero verbo adhibito, tranquillitatem invenimus, huic vero vel superata undarum turbarum vidimus ægritudinis. Quare censeo amicitiam omnino lædere non debere, neque enim probabilis exstat ratio; sin minus, ei, qui invitus hoc commiserit, celeriter esse in gratiam redeundum. Scilicet nunquam injuriam inferre fortasse supra hominem est, verum errore commisso in viam redire laude dignum est atque constantis animi vel maxime proprium.

ALEXANDRO.

Dubium mihi est quæ vel qualia primum ad te scribam; adeo quæ animo et cogitatione circumspicio, cuncta mihi videntur magna et admiranda, neque video quod sit oblivione dignum, immo ad memoriam omnia faciunt atque ad hortationem. Quorum nihil tempus ullum obscurabit; honestæ enim præceptorum admonitiones et adhortationes spectatorem habent universum sæculorum ordinem. Quamobrem incumbere, ut arbitrium non in injuriis sed in beneficiis colles, quo nihil majus in hominum vita fieri potest. Quapropter natura, quæ mortalis est, quæ sæpe fato succumbat et intereat, tamen propter operum magnitudinem, æternam memoriam possidet. Hæc igitur tecum perpende : neque enim temeritas in rebus tuis inest ut aliquorum, quorum etiam in animis flagitium et scelus est. Tibi genus clarissimum et regnum paternum, disciplina firma et gloria pervagata, et quantum fortunæ opibus excellis, tantam virtutibus quoque inter bonos te præstare convenit. Ceterum fac quæ sint utilia, quæ vero statulisti, perface.

TESTAMENTUM.

Ceterum nos ipsius quoque testamentum legimus, hoc ferme modo conscriptum :

« itone quidem erit : quod si quid secus acciderit, ita

τολειμμένων· καὶ ὅταν ὦρα ἢ τῇ παιδί, ἐκδίδουσαι αὐτὴν Νικάνορι· ἔαν δὲ τῇ παιδί συμβῆ τι, ὃ μὴ γένοιτο οὐδὲ ἔσται, πρὸ τοῦ γήμασθαι ἢ ἐπειδὴν γήμηται, μήπω παιδίων ὄντων, Νικάνωρ κύριος ἔστω, καὶ περὶ τοῦ παιδίου καὶ περὶ τῶν ἄλλων διοικεῖν ἐξίως καὶ αὐτοῦ καὶ ἡμῶν· ἐπιμελεῖσθαι δὲ Νικάνωρ, καὶ τῆς παιδὸς καὶ τοῦ παιδὸς Νικομάχου, ὅπως ἂν ἀξιοὶ τὰ περὶ αὐτῶν, ὡς καὶ πατὴρ ὢν καὶ ἀδελφός· ἔαν δὲ τι πρότερον συμβῆ Νικάνορι, ὃ μὴ γένοιτο, ἢ πρὸ τοῦ λαβεῖν τὴν παιδα ἢ ἐπειδὴν λάβῃ, μήπω παιδίων ὄντων, ἔαν μὲν τι κείνος τάξῃ, ταῦτα κύρια ἔστω· ἔαν δὲ βούληται Θεόφραστος εἶναι μετὰ τῆς παιδὸς, καθάπερ πρὸς Νικάνορα· εἰ δὲ μὴ, τοὺς ἐπιτρόπους βουλευομένους μετ' Ἀντιπάτρου καὶ περὶ τῆς παιδὸς καὶ περὶ τοῦ παιδίου διοικεῖν ὅπως ἂν αὐτοῖς δοκῇ ἄριστα εἶναι· ἐπιμελεῖσθαι δὲ τοὺς ἐπιτρόπους καὶ Νικάνορα μνησθέντας ἐμοῦ καὶ Ἐρκυλλίδος, ὅτι σπουδαία περὶ ἐμὲ ἐγένετο, τῶν τε ἄλλων καὶ ἔαν βούληται ἄνδρα λαμβάνειν, ὅπως μὴ ἀναξίω ἡμῶν δοθῆ· δοῦναι δ' αὐτῇ πρὸς τοῖς πρότερον δεδομένοις καὶ ἀργυρίου τάλαντον ἕκ τῶν καταλειμμένων καὶ θεραπειῶν τρεῖς, ἔαν βούληται, καὶ τὴν παιδίσκην ἢ ἔχει καὶ παιδα τὸν Πυρραῖον· καὶ ἔαν μὲν ἐν Χαλκίδι βούληται οἰκεῖν, τὸν ξενῶνα τὸν πρὸς τῷ κήπῳ· ἔαν δὲ ἐν Σταγειροῖς, τὴν πατρῶαν οἰκίαν· ὁποτέραν δ' ἂν τούτων βούληται, κατασκευάσαι τοὺς ἐπιτρόπους σκεῦεσιν οἷς ἂν δοκῇ κακείνοις καλῶς ἔχειν καὶ Ἐρ-

κυλλίδι ἰκανῶς ἐπιμελεῖσθαι· διὸ Νικάνωρ καὶ Μύρμηκος τοῦ παιδίου, ὅπως ἂν ἐξίως ἡμῶν τοῖς ἰδίοις ἐπιμοισθῆ σὺν τοῖς ὑπάρχουσιν ἃ ἐλήφραμεν αὐτοῦ· εἶναι δὲ καὶ Ἀμδρακίδα ἐλευθέρην καὶ δοῦναι αὐτῇ, ὅταν ἢ παῖς ἐκδοθῆ, πεντακοσίας δραχμὰς καὶ τὴν παιδίσκην ἢ ἔχει· δοῦναι δὲ καὶ Θαλῆ πρὸς τῇ παιδίσκῃ ἢ ἔχει, τῇ ὠνηθείσῃ, χιλίας δραχμὰς καὶ παιδίσκην καὶ Σίμωνι· χωρὶς τοῦ πρότερον ἀργυρίου αὐτῇ δοθέντος εἰς παῖδ' ἄλλον, ἢ παιδα πρᾶσθαι ἢ ἀργύριον ἐπιδοῦναι. Τύχωνα δ' ἐλεύθερον εἶναι, ὅταν ἢ παῖς ἐκδοθῆ, καὶ Φίλωνα καὶ Ὀλύμπιον καὶ τὸ παιδίον αὐτοῦ. Μὴ πωλεῖν δὲ τῶν παιδίων μηδένα τῶν ἐμὲ θεραπευόντων, ἀλλὰ γρῆσθαι αὐτοῖς· ὅταν δ' ἐν ἡλικίᾳ γίνωνται, ἐλευθέρους ἀφίνα· κατ' ἀξίαν· ἐπιμελεῖσθαι δὲ καὶ τῶν ἐκδεδομένων εἰκόνων παρὰ Γρυλλίωνα, ὅπως ἐπιτελεσθεῖσαι ἀνατεθῶσιν, ἢ τε Νικάνωρος καὶ ἢ Προξένου, ἢν διενούσην ἐκδοῦναι, καὶ ἢ τῆς μητρὸς τῆς Νικάνωρος· καὶ τὴν Ἀριμνήστου τὴν πεποιημένην ἀναθεῖναι, ὅπως μνημεῖον αὐτοῦ ἢ, ἐπειδὴ ἄπαις ἐτελεύτησε· καὶ τὴν τῆς μητρὸς τῆς ἡμετέρας τῆς Δήμητρης ἀναθεῖναι εἰς Νεμείαν ἢ ὅπου ἂν δοκῇ. Ὅπου δ' ἂν ποῶνται τὴν ταφὴν, ἐναυθα καὶ τὰ Πυθιάδος ὁστὲ ἀνελόντας θεῖναι, ὥσπερ αὐτῇ προσέταξεν· ἀναθεῖναι δὲ καὶ Νικάνορα σωθέντα, ἢν εὐχὴν ὑπὲρ αὐτοῦ πύξῃμην, ζῶα λίθινα τετραπῆχῃ Διὶ σωτήρι καὶ Ἀθηνῇ σωτήρι· ἐν Σταγειροῖς.

Τοῦτον ἴσχυουσιν αὐτῷ αἰ διαθῆ· καὶ τὸν τρόπον.

legavit Aristoteles : Curatorem omnium et per omnia jussit esse Antipatrum : quoad vero Nicanor adolescat, curatores et tutores instituit Aristomenem, Timarchum, Hipparchum, Diotelem et Theophrastum, si voluerit aut ipsi licuerit, filiorum et Herpyllidis rerumque omnium; quumque puella fuerit matura viro, tradi illam Nicanori : sin vero puellæ aliquid acciderit, quod absit neque fiet, aut ante nuptias aut postquam nupsert, nondum natis filiis, penes Nicanorem esto statuere et de filio et de reliquis, ut se ac nobis dignum est. Curet autem Nicanor et de puella et de puero Nicomacho, nihil ut illis desit, patris ac fratris una implens munus. Quod si Nicanori aliquid acciderit, quod absit, sive priusquam puellam duxerit, sive postquam duxerit, nondum natis filiis, quæ quidem ille instituerit, ea rata sunt : sin autem voluerit Theophrastus cum illa esse, esto ei jus idem ac Nicanori; sin alias, curatores habito cum Antipatro consilio et de puella et de puero statuunt ut eis videbitur optimum. Curam quoque habeant tutores et Nicanor, mei et Herpyllidis memores, namque erga me studiosa plurimum fuit et reliquorum, et, si virum accipere voluerit, curent ne indigne nobis locetur dentque illi præter ea quæ antea acceperat, de nostris bonis talentum argenti, tresque, si voluerit, famulas et ancillam quam habet, et Pyrrhæum puerum, et si quidem Chalcide habitare voluerit, hospitium quod ad hortum

est; sin autem Stagiris, paternam domum. Utrum vero horum maluerit, studeant procuratores domum ita necessaria suppellectile instruere, ut ipsis honeste et Herpyllidi sufficienter instructa videatur. Curæ sit autem Nicanori et Myrmeceum puerum non indigne nobis ad suos referri, cum omnibus bonis quæ ab eo accepimus. Sit autem et Ambracis libera, dantorque illi post filiæ nuptias quingentæ drachmæ ancillaque quam habet. Sed et Thalæ præter ancillam quam habet emptam, drachmæ mille et ancilla. Simoni quoque absque priori pecunia in puerum alium, sive puerum emi, sive pecuniam dari jubeo. Tychonem esse liberum, quum filia nupsert, Philonemque et Olympium ejus filiolum. Porro eorum qui mihi famulantur puerorum nullum vendi volo, sed heredes eis uti : quum vero adulti erunt, pro merito liberos dimitti volo. Curent item ut consumerunt quæ Gryllioni sunt traditæ exsculpendæ imagines; ubi vero perfectæ erunt, suis ponantur locis : Nicanoris et Proxeni, quam locandam cogitabam, matrisque Nicanoris : Arimnesti vero quæ perfecta est, suo statuatur loco, ut sit ipsius monumentum, quia sine liberis defunctus est. Matris quoque nostræ imaginem Cereri Nemæ consecrari volo aut ubicunque videbitur. Ubi vero tumulum fecerint, ibi et Pythiadis sublata ossa condant, sicut ipsa præcepit. Dedit etiam Nicanor, ubi salvus fuerit, quod votum pro illo voti, status lapideas quattuor cubitorum Jovi Servatori et Minervæ Sospiti Stagiris. »

Hanc ejus testamentum habet rationem.

X. CARMINA.

Aristotelis Carmina plura memorantur. De iis quæ in indicibus recensentur (Diog. L. 145 et 146, Anon. 127 et 128), Ἐπη et Ἐλεγεία, addito simul cujusque carminis, vel totius fortasse collectionis initio, certi aliquid dicere non habemus, quum aliunde non nota sint. In altero præterea indice Anonymi (150) nominantur Ἐγκώμια ἢ ὕμνοι, sequente statim verbo διάφορα, quod an ad eundem codicem pertinuerit, incertum est. Afferunt præterea ex Hermippi, ut videtur, Vitarum opere hymnum in Hermiæ honorem compositum, Athenæus et Diogenes Laertius, quem, cur ab Aristotele abjudicaretur, non magis causam video, quam epigrammata duo, alterum in Platonis, alterum in Hermiæ memoriam conscriptum. Cf. Zeller, *Philosophie der Griechen*, t. II, 2, p. 9 n. 1, p. 17 n. 2. Minus certum est nomen Aristotelis apud auctorem Etymolog. M., cf. infra fr. 66a, qui item versum affert in quo Hermiæ nomen legitur. Obscuram quandam famam, falsis permixtam, carminum in Hermiæ honorem ab Aristotele compositorum apud Himerium reperies Orat. VI, 6 : Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα τῶν ἐπ' αὐτῶ πόθων ἐπεδείξατο Ἀριστοτέλης ὡς ἐστὶν ἀκούειν γωρίσματα· καὶ γὰρ λόγους αὐτὸν ἐξήσκησε καὶ ἀρετὴν ἐξεπαίδευσε καὶ ἐλεγείῳ τὸν θάλαμον μόνῳ τῶν γωρῶν ἐκόσμησεν. Ἄταρ δὴ καὶ τότε οὐχ ἥκιστα τῆς περὶ ἐκείνου σπουδῆς ὁ Σταγειρίτης ἐπεδείξατο τεκμήριον. Ἐτυχε μὲν γὰρ εἰς τὴν Ἀσίαν ὑπ' Ἀλεξάνδρου καλούμενος ἵνα κήρυξ ἡμοῦ καὶ θεατῆς τῶν Περσικῶν τροπαίων γένηται. Ἐπεὶ δὲ πορευόμενος κατὰ τὸν Ἀταρνεά ἐγένετο, ἰδὼν πόλιν Ἑλληνικῆς ἀρετῆς καὶ σοφίας διψῶσαν ἄπασαν οὐ παρῆλθε σιγῇ, βραχεὶ δὲ βιβλῶν τήν τε πόλιν καὶ τὸν Ἑρμῖαν ἠσπάζετο.

Verba philosophi Ethic. Nicom. I, 3 : Ἰκανῶς γὰρ ἐν τοῖς ἐγκυκλίοις εἰρηται περὶ αὐτῶν, varias turbas movisse videntur interpretibus, cf. supra p. 195. Neque minus mira sunt quæ ad hunc lo-

cum narrat Eustratius fol. 10 recto : Φασὶ τὸν Ἀριστοτέλην ἔπη τινὰ ἐκθέσθαι ἐπίτηδες κατὰ τινὰ ἀριθμὸν συμποσοῦμενα ἐν ἑτέρῳ καὶ ἑτέρῳ θέσει καὶ τάξει, ὧν ἐκάστη ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ τε ἤρχετο καὶ εἰς τὸ αὐτὸ κατέληγε· διὸ καὶ ἐγκύκλια ταῦτα ὀνόμασεν. Οἷς ἡμεῖς μὲν οὐκ ἐνετύχομεν· εἰσὶ δ' εἰ περὶ τούτων ἰσθόρησαν. Ἐν ἐκείνοις φησὶν εἰρησθαι περὶ εὐδαιμονίας καὶ εἰ ἐστὶ μακαρίζειν τινὰ ἐκ τῶν κατ' ἀρετὴν μόνων ἔξεων μηδὲν κατ' αὐτάς ἐν βίῳ διαπραττόμενον. Διὸ βραχὺ τι περὶ τούτων εἰπὼν παρελήλυθε.

Hymnum in Fortunam, quem propter Heecrenium in var. Lectt. ad Stobæi Eclog. t. II, p. 12 ex errore, ut videtur, annotantem in cod. V. A. E. hoc lemma exstare : Αἰσχύλου Ἀριστοτέλ., Aristoteli olim tribuerat Bergkiius, hunc mutata jam sententia, inter adespotata referendum esse censet, Poet. lyric. ed. III, p. 665.

I. IAMBOS.

1 (661).

Athenæus XV, p. 696, A : Ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ πολυμαθεστάτου γραφῆν Ἀριστοτέλους εἰς Ἑρμῖαν τὸν Ἀταρνεὺς οὐ παιᾶν ἐστίν, ὡς ἐ τὴν τῆς ἀσεβείας κατὰ τοῦ φιλοσόφου γραφῆν ἀπενεγκόμενος Δημόφιλος εἰς αἰδῶ τε παρασκευασθεὶς ὑπ' Εὐρυμέδοντος, ὡς ἀσεβοῦντος καὶ ἀδοντος ἐν τοῖς συσσιτίοις δσημέραι εἰς τὸν Ἑρμῖαν παιᾶνα· ὅτι δὲ παιᾶνος οὐδεμίαν ἔμφασιν παρέχει τὸ ἄσμα, ἀλλὰ τῶν σχολίων ἐν τι καὶ αὐτὸ εἶδος ἐστίν, ἐξ αὐτῆς τῆς λέξεως φανερόν ἡμῖν ποιήσω.

Ἄρετά, πολύμογθε γένει βροτείῳ,
θῆραμα κάλλιστον βίῳ,
σῆς πέρι, παρθένε, μορφῆς
καὶ θανείν ζηλωτὸς ἐν Ἑλλάδι πότμος
5 καὶ πόνους τλήναι μαλερούς, ἀκμάντας·
τοῖον ἐπὶ φρένα βάλλεις
καρπὸν τ' ἀθάνατον χρυσοῦ τε κρείσσω
καὶ γονέων μαλακαυγῆτοῖο θ' ὕπνου·
σεῦ δ' ἐνεχ' οὐκ Ἰδὸς Ἡρακλέης Ἀῆδας τε κοῦροι
10 πόλλ' ἀνέτλασαν ἔργοις

CARMINA.

IAMBOS.

1.

Ac illud etiam carmen, quod a doctissimo Aristotele in Hermeam Atarnensem est compositum, pœnan non est, ut contendebat Demophilus, qui honoris causa ab Eurymedonte accusator subornatus, violatæ religionis reum egit philosophum, ut qui impio conatu quotidie in conviviis pœnam in Hermeam caneret. Pœanis autem speciem nullam habere illam cantionem, sed esse potius

scolorum genus aliquod. ex ipsius ejus verbis declinabo :

Virtus multi laboris generi mortalium,
venatio pulcherrima vitæ,
tuam propter, virgo, speciem
vel mori Græcis desiderabilis sors,
et labores perferre gravissimos, infinitosque :
talem pectoribus injicis
fructum et immortalem et auro meliorem,
et nobilitate parentum otioque dulcissimo.
Tui causa Jove satus Hercules Ledæque βῆμι
multa tulerunt factis

σάν ἀγρεύοντες δύναμιν.

Σοῖς δὲ πόθοις Ἀχιλλεύς Ἄϊας τ' Ἄϊδο δόμοις
ἦλθον·

σῆς δ' ἔνεκεν φίλου μορφῆς καὶ Ἀταρνέος
ἐντροπος ἀελλοῦ χήρῳσεν αὐγὰς·

τοιγὰρ αἰδίδιμος ἔργοις ἀθάνατόν τέ μιν αὐξή-
σουσι Μοῦσαι

15 Μναμοσύνας θύγατρεις, Διὸς ξενίου σέβας
ἀσκούσαι φιλίας τε γέρας βεβαίου.

Idem legitur apud Diog. Laert. V, 7, unde
receptum est vulgo in Joann. Stobæi Floril. I, 12,
in cuius codd. non exstat.

2 (662).

Etymol. Magn. p. 376, 21 : Καὶ δεῖ γινώσκειν,
ὅτι ἴσται καὶ Ἑρμείας ὄνομα κύριον, ὃ εὐνοῦχος ὁ
τρίπρατος, οἰκειῶς δὲ διέκειτο πρὸς Ἀριστοτέλην καὶ
τὴν θετὴν αὐτοῦ θυγατέρα ἔδωκε τῷ φιλοσόφῳ· καὶ
δεῖ γινώσκειν ὅτι ὅς λέγει ὁ Χοιροβοσκὸς εἰς τὴν
Ὀρθογραφίαν αὐτοῦ διὰ τοῦ ἰ γράφεται ὡς παρ'
Ἀριστοτέλει·

Εὐνοῦχος ὦν καὶ δοῦλος ἦρχεν Ἑρμείας.

Vulgo pro ἦρχεν legitur ὁ. Cod. M ἦρχεν, D
ἦρ. Suidas s. v. Ἑρμείας hunc versum Hippo-
nacti tribuit : Ἐν δὲ τοῖς τοῦ Ἰππώνακτος στίχοις
ἰαμβικοῖς εὐρηται στίχος οὗτος· Εὐνοῦχος κτλ. Lo-
cum ex Helladio apud Photium Bibl. cod. 279,
p. 530 : Τῆς δ' Ἀταρνέως, πόλις δ' αὕτη Θρακίας,
ἐκτομίας ὦν καὶ δοῦλος ἦρχεν Ἑρμείας redintegran-
dum in hunc modum censet esse Bergkii :

τῆς δ' Ἀταρνέως

εὐνοῦχος κτλ.

Pro Ἀριστοτέλει conjecit Ἀριστοκλεῖ Meineke,
in Babrii fab. 175, probante Bœckhio, *Hermias
non Atarneus*, Berol. 1853, p. 152 et B. ten
Brinck, *Philologus*, t. VI, p. 217.

II. ΕΠΗ.

3 (663).

Diog. Laert. V, 27 : Ἐπη ὦν ἀρχή·

tuum venantes decus.

tui item ob desiderium Achilles et Ajax Orci domus
intrarunt;

tuam propter amabilem speciem etiam Atarnii alu-
mnus solis viduavit lumen.

quare celebratur res ob gestas, immortalenque lau-
dibus tollent Musæ

Memoriæ filia, Jovis hospitalis honorem canentes
firmæque decus amicitia.

2.

Eunuchus et servus Hermias regnabat.

Ἀγνὴ θεῶν πρόσισθ' ἑκατηβόλε.

III. ΕΛΕΓΕΙΑ.

4 (664).

Ib. Ἐλεγεία ὦν ἀρχή·

Καλλιτέκνου μητρὸς θύγατερ.

Vulgo καλλιτέκνου. Ed. Froben. cod. M et libri
Rosii καλλιτέκνου.

5 (665).

Olympiodor. in Plat. Gorgiam ed. Alb. Jahn
in *Neue Jahrb. für Philologie*, Leipz. 1848,
t. XIV, p. 395 : Οὐ μόνον δὲ ἐγκώμιον ποιήσας
(Ἀριστοτέλης) αὐτοῦ (Πλάτωνος) ἐπαινεῖ αὐτόν, ἀλλὰ
καὶ ἐν τοῖς Ἐλεγείοις τοῖς πρὸς Εὐδήμον αὐτὸν ἐπαι-
νῶν Πλάτωνα ἐγκωμιάζει, γράφων οὕτως·

Ἐλθὼν δ' ἐς κλεινὸν Κεκροπίης δάπεδον

εὐσεβείως σεμνῆς φίλης ἰδρύσατο βωμὸν
ἀνδρός, ὃν οὐδ' αἰνεῖν τοῖσι κακοῖσι θέμις
ὃς μόνος ἢ πρῶτος θνητῶν κατέδειξεν ἑναργῶς
οἰκείῳ τε βίῳ καὶ μεθόδοισι λόγων,
ὡς ἀγαθὸς τε καὶ εὐδαίμων ἅμα γίνεται ἀνήρ.
Οὐ νῦν δ' ἔστι λαβεῖν οὐδενὶ ταῦτα ποτέ.

In brevius contracta auctor Vitæ Marcianæ
p. 6 Robbe : Εἴπερ γὰρ τις ἄλλος, φαίνεται ὁ Ἀρι-
στοτέλης καταπεπληγμένος (ἀποπλ...ὺς in cod. esse
affirmat Rosius, unde conj. ἀποπλαγείς) Πλά-
τωνα, ἐπιγράφει γὰρ εἰς αὐτόν·

« Βωμὸν Ἀριστοτέλης ἰδρύσατο τόνδε Πλάτωνι,
καὶ ἀλλαχοῦ περὶ αὐτοῦ φησίν·

« Ἀνδρός, ὃν οὐδ' αἰνεῖν τοῖσι κακοῖσι θέμις. »

Pseudo-Ammonii Vita p. 13, 4 : Ἀμέλει γάρ, ὅτι
πολλὴν εὐνοίαν ἔσχε πρὸς τὸν Πλάτωνα ὁ Ἀριστο-
τέλης, δῆλον ἐκ τοῦ καὶ βωμὸν ἀνιερωσαί τῷ Πλά-
τωνι ἐν ᾧ ἐπέγραψεν οὕτω·

Βωμὸν Ἀριστοτέλης ἰδρύσατο τόνδε Πλάτωνος,
ἀνδρός ὃν οὐδ' αἰνεῖν τοῖσι κακοῖσι θέμις.

3.

Sancte deum arcitenens, antiquissimæ.

4.

Formosa sobole florentis matris filia.

5.

Ingressus inclityæ urbis Cecropiæ solum
pio animo sanctæ amicitia altare exstruxit
viro, quem ne laudare quidem malis fas est,
qui solus vel primus mortalium ostendit evidenter
propria vita atque rationum via

Cf. Joann. Philopon. in Porphy. p. 11, B. 29, David p. 20, B. 21 (ubi tamen legitur βωμόν) : Ὡς δηλοῖ εἰς τὸν τάφον Πλάτωνος Ἀριστοτέλους ἐπίγραμμα·

Σηκὸν Ἀριστοτέλης ἰδρύσατο τὸνδε Πλάτωνος
ἀνδρὸς θν οὐδ' αἰνεῖν τοῖσι κακοῖσι θέμις.

Pro ἰδρύσατο, ἰδρύσαο conj. Bergkiius. Aristoteles ipsum Eudemum alloquitur, qui hoc Platonis monumentum condiderit.

6 (666).

Diogen. Laert. V, 6 : Ὁ δ' οὖν Ἀριστοτέλης... ὑπεξῆλθεν εἰς Χαλκίδα, Εὐρυμέδοντος αὐτὸν τοῦ ἱεροφάντου δίκην ἀσεβείας γραφαιμένου ἢ Δημοφίλου, ὡς φησι Φαβωρῖνος ἐν παντοδαπῇ Ἱστορίᾳ, ἐπειδήπερ τὸν ἕμνον ἐποίησεν εἰς τὸν προειρημένον Ἑρμῖαν· ἀλλὰ καὶ ἐπίγραμμα ἐπὶ τοῦ ἐν Δελφοῖς ἀνδριάντος τοιοῦτον·

Τόνδε ποτ' οὐχ ὀσίων παραβᾶς μακάρων θέμιν ἀγνήν
ἔκτεινεν Περσῶν τοξοφόρων βασιλεύς,
οὐ φανερῶς λόγῃ φονίους ἐν ἀγῶσι κρατήσας,
ἀλλ' ἀνδρὸς πίστει χρησάμενος δολίου.

Cf. Diodor. XVI, 52, Strabo XIII, p. 610, Bæckh, *Hermias von Atarneus*, Berl. 1853. De monumento ab Aristotele Hermiæ erecto epigramma exstat Theocriti Chii apud Diogenem Laertium V, 11.

XI. FRAGMENTA INCERTÆ SEDIS.

Collectis quotcunque ad deperditos Aristotelis libros referri possunt fragmenta, devenimus jam ad ea quæ a variis scriptoribus afferuntur, breves quasdam sententias continentia et plerumque ita prolata, ut ex ipsius philosophi ore excepta esse videantur. Ne quid vel hujus generis omittendum esse duxerimus, illa nobis præcipue causa fuit, quod, licet in his multa reperiantur sive nullius fere momenti, sive incerta, ob frequentem in adscribendis lemmatibus errorem, quum sæpenumero idem dictum haud uni tribuatur, quædam tamen inesse possunt, quæ, quum primum in Aristotelis quodam scripto

exstarent, mutata paulatim forma, a gnomologiorum auctoribus, apophthegmatum nomine in suos usus conversa et detorta sint. Ceterum de hisce omnibus valent quæ aptissime dicta sunt de Diogene apud Dionem Chrysostomum Orat. LXXII, 11, p. 732 Emper. : Πυθνανόμενοι... περὶ Διογίνους ὅτι καὶ αὐτὸς πρὸς ἅπαντα εὐπῶροι λόγου καὶ ἀποκρίσεως. Τὰ μὲν γὰρ τούτου καὶ διαμνημονεύουσιν οἱ πολλοί, τὰ μὲν τινα ἴσως εἰπόντος αὐτοῦ, τὰ δὲ καὶ ἄλλων συνθέντων. Tales sententiarum collectiones, ipsius Aristotelis nomen præ se ferentes, exstitisse ostendunt quæ sæpius in Joannis Stobæi Florilegio nominantur, philosophi *Chriæ* atque *Diatribæ* a quibus nobis ordiendum erit.

I. XPEIAI.

De *Χρείαις* veterum F. Ritschellii verba, in *Indice Schol. Univ. Bonn.* 1839, cf. ejus *Opuscul.* Lips. 1867, t. I, p. 579, ita disputantis apponere hic liceat : « Quod quidem nomen quo valeat, commode intelligitur ex Hermogenis Progymn. c. 3, p. 13 ed. Walz. : *Χρεία* ἐστὶν ἀπομνημόνευμα λόγου τινὸς ἢ πράξεως ἢ συναμφοτέρου σύντομον ἔχον δῆλωσιν, quibus conveniunt Aphthonii Progymn. c. 3, p. 62 Walz. hæc : *Χρεία* ἀπομνημόνευμα σύντομον εὐστόχως ἐπὶ τι πρόσωπον ἀναφέρουσα, itemque Theonis verba Progymn. c. 5, p. 201 Walz. : Σύντομος ἀπόφασις ἢ πράξις ἀναφερομένη μετ' εὐστοχίας εἰς τι ὄρισμένον πρόσωπον ἢ ἀναλογουῦν προσώπων. Nisi quod quam rhetoricæ magistri inter *χρείαν* et ἀπόφθεγμα intercedere diversitatem statuunt, ea quidem solius artis est nec in hos. potest scriptores accommodari, qui nullo argumenti discrimine vel ἀποφθίγματα vel *χρείας* composuerunt. Ac nobilissimum in hoc genere exemplum movit et tractavit Athenæus, iambicis versibus conscriptas *Χρείας* Machonis comici poetæ. Secuti sunt philosophi Aristoteles et Aristippus, quorum hujus in scriptis etiam *Χρείας* Diogenes II, 85 refert, ex illius autem *Χρείαις* Gelonis, Anaxarchi, Gorgus, Lasi, Demosthenis, Zenonis, Anacreontis, Alexidis, Gorgiæ apophthegmata Stobæus protulit. » Sequuntur deinde aliorum nomina qui

quomodo bonus et felix simul fiat vir.
nunc autem nullum eandem adipisci gloriam licet.

6.

Aristoteles clam Chalcidem concessit, quod ab Eurymedonte hierophanta impietatis accusatus esset, sive, ut Favorinus ait in *Omnigena Historia*, a Demophilo, quia hymnum in eum quem prædiximus Hermiam scripserit,

et ejusmodi præterea epigramma statuæ Delphis positæ incidi curaverit :

Hunc olim violans jus sanctum deorum
occidit rex Persarum sagittiferorum
non aperte devictum hasta in crenatis præliis
sed usus fide insidiosi hominis.

post Aristotelem vixerunt et quorum Χρῆσαι laudantur.

Chriarum hanc collectionem qua usus est Joannes Stobæus, falso Aristotelis philosophi nomine inscriptam fuisse, nulla demonstratione eget, quum, quod jam a Patritio in *Discussionibus Peripateticis*, fol. 31 verso ed. Venet. 1571, observatum est, ne omnia quidem quæ inde memorantur a philosopho dicta esse potuerint. Neque sola est Zenonis Stoici mentio (cf. infra fr. 9) quæ offendit, sed et Alexidis comici poetæ (fr. 10), Anaxarchi, Alexandri (fr. 8), Demosthenis (fr. 6 et 7) nomina, talia sunt quæ omnem dubitationem tollant. Neque tamen ideo, Aristotelis nomen, cum Rosio, e compendio scripturæ, pro Aristonis, male a librariis traditum esse concesserim. Errorem potius inde natum esse suspicor, quod, quum collectio illa Chriarum præter Aristotelis, aliorum quoque sententias complecteretur, ceteris omis- sis nominibus philosophi duntaxat remanserit. Inde satis perspicuum fit, titulum libri in indicibus ne quærendum quidem esse. Parum apte igitur Rosius l. l. p. 673 contulit quæ memorantur apud Anonymum Ὑποθήκαι (cf. Diog. L. V, 88), quem titulum potius cum iis quæ statim præcedunt περὶ ἠθῶν Νικομαχείων cohærere puto.

1.

Joann. Stob. Florileg. XXIX, 70: Ἐκ τῶν Ἀριστοτέλους Χρειῶν. Ἀἴσιος δ' Ἑρμιονεὺς ἐρωτηθεὶς, τί εἴη σοφώτατον, πείρα ἔφη.

2.

Joann. Stob. Florileg. XCIII, 38: Ἐκ τῶν Ἀριστοτέλους Χρειῶν. Ἀνακρέων δ' μελοποιὸς λαβὼν τάλαντον χρυσίου παρὰ Πολυκράτους τοῦ τυράν-

νου, ἀπέδωκεν εἰκόν· Μισῶ δωρεὰν ἦτις ἀναγκάζει ἀγροπνεῖν. Idem eodem loco 25, cum lemmae Ἀνακρέοντος: Ἀνακρέων δωρεὰν παρὰ Πολυκράτους λαβὼν πέντε τάλαντα, ὡς ἐφρόντισεν ἐπ' αὐταῖς δυοῖν νυκτῶν, ἀπέδωκεν αὐτὰ, εἰκόν, οὐ τιμᾶσθαι αὐτὰ τῆς ἐπ' αὐτοῖς φροντίδος. Cf. Arsenius Violar. p. 109 Walz.

3.

Joann. Stob. Florileg. VII, 31: Τοῦ αὐτοῦ. Γοργῶ ἡ Λακεδαιμονία Λεωνίδου γυνὴ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς ἐπὶ στρατιᾶν πορευομένου τὴν ἀσπίδα ἐκιδιδούσα εἶπεν· ἢ ταύταν ἢ ἐπὶ ταύτῃ. Cf. Plutarch. Apophthegm. Lacon. p. 241, E et Arsen. Violar. p. 246.

4.

Joann. Stob. Floril. V. 83: Ἐκ τῶν Ἀριστοτέλους Χρειῶν. Γέλων δ' Σικελίας τύραννος σακρόστομος ἦν. Ὡς οὖν τῶν φίλων εἶπέ τις αὐτῷ, ὠργί- ζετο τῇ γυναικὶ ὅτι οὐκ ἐμύνησεν αὐτῷ. Ἡ δὲ ἔφη· Ὁμῆν γὰρ καὶ τῶν λοιπῶν ἁμοίως δεῖν τὸ στόμα. Cf. Wœlfflin. ad Cæcilium Balbum de Nugis philosophorum, Basil. 1855, p. 13.

5.

Joann. Stob. Florileg. CXVIII, 29: Ἐκ τῶν Ἀριστοτέλους Χρειῶν. Γοργίας δ' ῥήτωρ ἤδη γηραιὸς ἐπάρχων ἐρωτηθεὶς εἰ ἠδέως ἀποθνήσκει, Μάλιστα (ἤμιστα cod. A, ἡμιστα conj. Gaisford.), εἶπεν· ὥσπερ γὰρ ἐκ σακροῦ καὶ βρόντος συνοικιδίου ἀσμένως ἀπαλλάττομαι. Cf. Arsen. Violar. p. 172 Walz.

6.

Joann. Stob. Florileg. XXIX. 90: Ἐκ τῶν Ἀριστοτέλους Χρειῶν. Δημοσθένης ἐρωτηθεὶς πῶς

CHRÆ.

1.

Ex Aristotelis Chriis. Lasus Hermionensis interrogatus, quid sapientissimum esset respondit, experientia.

2.

Anacreon melorum poeta auri talento a Polycrate donatus, reddidit id inquires: Odi donum quod somno carere cogit.

3.

Gorgo Lacedæmonia Leonidæ uxor, quum filio ad bellum proficiscenti clypeum daret, sive hoc dixit, sive super hoc.

4.

Geloni Siciliæ tyranno os foetidum erat. Quod quum ei amicorum dixisset aliquis, irascebatur uxori, quod nunquam indicasset ei. Illa vero dixit: Atqui virorum omnium os similiter olere putabam.

5.

Gorgias orator jam senex interrogatus an libenter moreretur: Maxime, dixit, nam tamquam ex putri et diffluente domuncula non invitus discedo.

6.

Demosthenes interrogatus quo pacto sibi oratoriam facultatem comparasset, plus olei, dixit, quam vini miti consumptum est.

τῆς ῥητορικῆς περιεγμένου· πλῆον ἔφη ἔλαιον οἴνου διαπανήσας.

7.

Joann. Stob. Florileg. XLIII, 140 : Ἐκ τῶν Ἀριστοτέλους Χρειῶν. Δημοσθένης ὁ ῥήτωρ ἔφη πόλεως εἶναι τὴν ψυχὴν τοὺς νόμους· ὥσπερ γὰρ τὸ σῶμα στερεθὲν ψυχῆς πίπτει, οὕτω καὶ πόλις μὴ ὄντων νόμων καταλύεται. Cf. Arsen. Violar. p. 189 Walz.

8.

Joann. Stob. Florileg. CVII, 30 : Ἐκ τῶν Ἀριστοτέλους Χρειῶν. Ἀνάξαρχος ὁ φυσικὸς, εἰπόντος αὐτῷ Ἀλεξάνδρου ὅτι κραιμῶ σε, Ἀπελπεῖ τούτοις, ἔφη, τοῖς πολλοῖς, ἐμοὶ δὲ οὐδὲν διαφέρει ὑπὲρ γῆς ἢ κατὰ γῆς σήπασθαι.

9.

Joann. Stob. Florileg. LVII, 12 : Ἐκ τῶν Ἀριστοτέλους Χρειῶν. Ζήνων ὁ στωικὸς φιλόσοφος ὄρων τινὰ τῶν γνωρίμων ὑπὸ τοῦ ἀγροῦ περισπώμενον εἶπεν· ἔάν μὴ σὺ τοῦτον ἀπολέσης, οὐτός σε ἀπολέσει.

10.

Joann. Stob. Floril. CXVI, 47 : Ἐκ τῶν Ἀριστοτέλους Χρειῶν. Ἄλεξις ὁ τῶν κωμωδιῶν ποιητῆς, ἐπειδὴ τις αὐτὸν ὄντα πρεσβύτην ἰώρακε μάλιστα πορευόμενον καὶ ἠρώτα, Τί ποιεῖς; ἔφη· Κατὰ σχολὴν ἀποθνήσκω. Cf. Arsen. Violar. p. 101 Walz.

II. ΔΙΑΤΡΙΒΑΙ.

Chriarum atque Diatribarum, quæ his in Joannis Stobæi Florilegio laudantur, altero in

loco, addito adjectivo κοινῶν, diversam plane rationem fuisse puto. Quum enim Chriæ apte et ingeniose responsa referrent, in rhetorum præcipue usum collecta, Diatribarum, nisi fallor, hoc erat consilium, ut quasi docentis Aristotelis imaginem quandam repræsentarent. Hunc sensum inesse vocabulo διατριβῶν, satis ostendunt cum Theopompus apud Athenæum XII, 508, D, qui ἐν τῷ κατὰ Πλάτωνος Διατριβῆς affirmat plerosque Platonis dialogos ἐκ τῶν Ἀριστέππου διατριβῶν, ἐνίοις δὲ καὶ τῶν Ἀντισθέuous desumptos esse, tum ipse Plato Apolog. p. 37, D et initio Charmidis. Nec ipsa repugnant fragmenta. Possis tamen et aliter de iis statuere, collata Hermogenis definitione in Rhett. gr. ed. Walz. t. III, p. 406 : Διατριβὴ ἐστὶ βραχέος διανοήματος ἠθικῶ ἔκτασις.

1.

Joann. Stob. Florileg. XXXVIII, 37 : Ἐκ τῶν Ἀριστοτέλους Διατριβῶν. Οὐχ ἡ λύπη μέγιστον κακὸν ἀκολουθεῖ τῷ φθόνῳ, ἀλλὰ πολὺ μείζον τὸ καὶ πρὸς τοὺς γνωρίμους γίνεσθαι, τῷ γὰρ αἰσχρῶ καὶ φαύλῳ τὴν ὑπεροχὴν δοτεῖον, οὐ τῇ λύπῃ.

2.

Joann. Stob. Florileg. XLV, 21 : Ἐκ τῶν κοινῶν Ἀριστοτέλους Διατριβῶν. Αἱ πλείσται στάσεις διὰ φιλοτιμίαν ἐν ταῖς πόλεσι γίνονται· περὶ τιμῆς γὰρ οὐχ οἱ τυχόντες, ἀλλ' οἱ δυνατώτατοι ἀμφισβητοῦσι.

III. ΓΝΩΜΑΙ.

Præter sententias Aristoteli adscriptas, quas habet Maximi Confessoris Gnomologium, quale

procelentem intuitus interrogasset quid ageret, paulatim se per otium mori respondit.

DIATRIBÆ.

1.

Ex Aristotelis Diatribis. Tristitia non maximum est malum, quod invidiam sequitur : sed aliud multo majus, nempe quod in familiares etiam extenditur invidiæ affectus. Quod quum turpe sit ac improbum, merito majus habetur malum quam tristitia.

2.

Ex communibus Aristotelis Diatribis. Plurimæ seditiones in civitatibus ambitionis culpa oriuntur : de honoribus enim non quilibet, sed potentissimi quique contendunt.

7.

Demosthenes orator dixit leges civitatis esse animam. Ut enim exanimam corpus procumbit, similiter civitas, si leges absint, non consistit.

8.

Anaxarchus physicus, dicente ei Alexandro, suspendam te, Minare, inquit, his e vulgo, mea autem nihil interest, super terram an infra terram putrescam.

9.

Zenon Stoicus quum videret familiarem quandam curis et negotiis agrî nimis intentum dixit : Nisi tu agrum perdidideris, ipse te perdet.

10.

Alexis poeta comicus, quum quidam ipsum senem ægre

primum editum est a C. Gesnero cum Antonii Melissa, Tiguri 1546, deinde a Combesio in S. Maximi Oper. Paris 1675, t. II, p. 528-689 (cf. de hoc Gnomologio quæ disputavit Ritschl in *Opusculorum* t. I, p. 731 sq. et 835 sqq.), nonnullas e locupletioribus codicibus, Laurentianis XI, 14 et VII, 15, protraxit Rosius. Utraque infra adscriptimus, additis præterea quæcunque ejusdem generis e Joannis Stobæi Florilegio, Antonii Melissa aliisque afferri possunt, iis vero omissis quæ jam supra ad certos quosdam dialogos philosophos relata sunt.

1.

Maximus Conf. c. α', p. 533 Combef. : Θεοῦ μὲν ἔστι πράττειν ἃ βούλεται, ἀνθρώπου δὲ τὰ δέοντα προθυμῆσθαι. Anton. Melissa c. ζ', p. 10 ed. Gesn. τὸ πράττειν. Cf. Arsen. Violet. p. 122 Walz.

2.

Maximus c. δ' (codd. Laur.) : Ἀνδρειότερος εἶναί μοι δοκεῖ ὁ τῶν ἐπιθυμιῶν ἢ τῶν πολεμίων κρατῶν· καὶ γὰρ χαλεπώτατον τὸ ἑαυτὸν νικῆσαι.

Hæc aperte de Alexandro dicta videntur, ita ut jure fortasse ad epistolam retulerit Rosius. Similis sententia Democriti exstat in Stobæi Floril. VII, 26, quam quum post hanc nostram sine nomine posuerit Antonius c. α', p. 13, Aristoteli tribuere videtur, non minus quam sequentem.

3.

Maximus c. ς', p. 549 Combef. : Χρήματα ποιῆσθαι μᾶλλον τῶν φίλων ἔνεκα προσήκει, ἢ τοὺς φίλους τῶν χρημάτων.

4.

Id. ib. (cod. La τῷ αὐτοῦ cod. Lb sine lemmate) : Ἐπιτήδειος πρὸς φίλων ὁ κλειστά ἀδικεῖσθαι δυνάμενος. Aristoteli tribuunt Antonius c. κδ',

p. 28 : Τίς ἐπιτήδειος πρὸς φίλων; ὁ π. α. δ., et Arsenius Viol. p. 121.

5.

Maximus c. θ', p. 559 : Ὁ πολλοὺς φοβερὸς (ita cum editis malo legere quam φανερός, quod e codd. protulit Rosius) ὦν πολλοὺς φοβεῖται. Eadem in Antonii Mel. II, c. α', p. 78.

6.

Id. ib. (τῷ αὐτοῦ cod. La, sine lemmate cod. Lb et edd.) : Δεῖ τοὺς νοῦν ἔχοντας τῶν δυναστευόντων μὴ διὰ τὰς ἀρχὰς ἀλλὰ διὰ τὰς ἀρετὰς θαυμάζεσθαι, ἵνα τῆς τύχης μεταπεσοῦσης τῶν αὐτῶν ἐγκωμίων ἀξιώσονται. Aristoteli tribuunt Joann. Stob. Floril. XLV, 18, Arsen. Viol. p. 357. Cf. supra p. 329.

7.

Maxim. c. ιβ', p. 569 : Ἡ πενία πολλῶν ἐστὶν ἐνδεής, ἢ δὲ ἀπληστία πάντων. Ant. Mel. c. λγ', p. 41. Quæ nullo adscripto nomine in edd. Maximi sequuntur :

Μηδέποτε μακαρίσεις ἀνθρώπον ἐπὶ πλούτῳ καὶ δόξῃ· πάντα γὰρ τοιαῦτα τῶν ἀγαθῶν ἐλάττονι κίσει δέδεται.

Οὐχ ὁ πλουτῶν, ἀλλ' ὁ μὴ χρῆζων πλούτου μακάριος.

Μέγιστόν ἐστι πλούτου, τὸ γινώσκειν ὅτι περιττὸς ἐστίν.

Ἄν μὴ πολλῶν ἐπιθυμῆς, τὰ ὀλίγα πολλὰ δοῦναι μικρὰ γὰρ ὄρεξις πενίαν ἰσοσθενῆ πλούτου ποιήσει.

Ὅ κατὰ φύσιν πλούτος ἄρτω καὶ ὕδατι καὶ τῇ τυχούσῃ τοῦ σώματος σκέπῃ συμπληρῶται· ὁ δὲ περιττὸς κατὰ ψυχὴν ἀπέραντον ἔχει καὶ τῶν τῆς ἐπιθυμίας βάσανον.

Ὅ αὐτὸς ἐρωτηθεὶς, πῶς ἂν τις γένηται πλούσιος, ἂν τῶν ἐπιθυμιῶν ἔσται πένης, φησὶν.

Ὅσα μὲν ἐπὶ τῇ φύσει, πάντες ἐσμέν πλούσιοι, ὅσα δὲ ἐφ' ἡμῖν, πάντες ἐσμέν πένητες.

SENTENTIÆ.

1.

Dei est quæ velit agere, hominis autem quæ opus sunt providere.

2.

Fortior esse mihi videtur qui cupidines quam qui hostes vicit : etenim difficillimum est seipsum vincere.

3.

Acquirendæ potius facultates amicorum causa, quam amici earum gratia.

4.

Idoneus est amicitiae qui plurimas injurias ferre potest.

5.

Qui multis ipse formidabilis est, multos formidat.

6.

Decet sapientes magistratus, non propter magistratum sed propter virtutem in admiratione esse : ut fortuna mutata eisdem laudibus celebrentur.

7.

Paupertas multis eget, insatiabilis cupido omnibus.

Ὁ τῶν κατὰ φύσιν ἀρκούμενος πλούτου, τοῦ πολλὰ κεκτημένου, πλείονα δὲ ἐπιθυμοῦντος, πολὺ ἐστὶ πλουσιώτερος· τῷ μὲν γὰρ οὐδὲν ἐλλείπει, τῷ δὲ καὶ ὧν κέκτηται πολλῶν πλείονα.

Ἡ τέκνοις ἄγαν χρημάτων συναγωγῆ, πρόφασίς ἐστὶ φιλαργυρίας (ita ed. Gesn. et Joann. Stob. Floril. X, 65, qui Democrito tribuit, φιλαργυρίας. Combef.), τρόπον ἴδιον ἐλέγχουσα.

Hæc omnia Democrito tribuuntur, teste Rosio, in codd. Laurentianis, a quibus non dissentit Antonius, qui l. I. quarto loco positam sententiam Democrito adscripsit.

8.

Maxim. c. ιδ', p. 577 : Τὸν εὐχόμενον δεῖ φρόνιμον εἶναι, μὴ λάθῃ τι κακὸν εὐξάμενος ἑαυτῷ. In Antonii Melissa I, c. μς', p. 53, ubi Aristoteli tribuitur hæc sententia, non Isocrati, ut ex errore Rosius indicavit, κατ' αὐτοῦ. Vera lectio exstat in Georgidis Gnomologio edito in Boisson. Anecd. t. I, p. 117.

9.

Maxim. c. ις', p. 581 : Μὴ διαττον ἡγοῦ τοῦ ἐπαινέσθαι τὸ νοουταῖσθαι.

10.

Maxim. c. ιζ', p. 586 : Ταῖς μὲν πόλεις τὰ τεῖχη, ταῖς δὲ ψυχὰς δὲ ἐκ παιδείας νοῦς κόσμος καὶ ἀσφάλειαν παρέχει. Democrito hæc tribuuntur in Antonii Melissa I, c. ν', p. 56, ubi male παρέχεται. Quæ sequuntur apud Maximum cum lemmate τοῦ αὐτοῦ in ed. Combefisii, similiter sub Democriti nomine leguntur in Antonii Melissa.

11.

Maxim. c. χ', p. 596 : Ὁ μὴ εἰδὼς σιωπᾶν οὐκ οἶδε διαλέγεσθαι.

8.

Qui preces offert, prudens existat necesse est, ne imprudens sibi ipse malum aliquod oret.

9.

Ne minus existimes corripit quam laudari.

10.

Urbibus quidem mœnia, animis autem mens ex disciplina exulta decus et munimentum præstat.

11.

Qui tacere nescit, is nec loqui novit.

12.

Homini improbi, sicut tacti canis, non tam vox cavenda quam silentium.

13.

Oportet filium magis servum esse patris quam famulum; ille enim natura servus est patris, hic vero lege.

12.

Maxim. c. χ', p. 597 : Φαύλου ἀνδρὸς καθάπερ κυνὸς σιγηροῦ δεῖ τὴν σιγὴν (μᾶλλον deesse videtur) ἢ τὴν φωνὴν εὐλαβεῖσθαι. Pro σιγηροῦ malim στυγεροῦ. In ed. Gesneri, p. 186 Isocrati tribuitur; in ed. Combefisii adscriptum est margini Ἄλ. Ἄριστ. Absque lemmate post dictum Aristotelis legitur in Antonii Melissa I, c. ογ', p. 73.

13.

Maxim. c. χγ', p. 604 : Χρὴ τὸν υἱὸν δοῦλον εἶναι τοῦ πατρὸς (μᾶλλον suppl.) ἢ τὸν οἰκέτην· δὲ μὲν γὰρ φύσει τοῦ πατρὸς δοῦλός ἐστιν, δὲ δὲ νόμῳ. Eadem Anton. Mel. II, c. ια', p. 92.

14.

Maxim. c. χς', p. 610 : Οὐ πόρρω τοῦ ἀναμαρτήτου καθίστησιν ἑαυτὸν δὲ τὸ ἀμαρτηθὲν ἐπιεικῶς ὁμολογήσας. Eadem Anton. Mel. I, c. ις', p. 20, quæ cur falso nomine Aristotelis inscripta dixerit Rosius, equidem non intelligo.

15.

Maxim. c. λς', p. 626 : Ἐκ τοῦ βίου κράτιστόν ἐστιν ὑπεξελθεῖν ὡς ἐκ συμποσίου μήτε διψῶντα, μήτε μεθύοντα. Idem Apostol. Prov. VI, 96^a, Anton. Mel. I, c. νη', p. 64, Arsen. Prov. p. 391.

16.

Maxim. ib.: Ὁ ἐν νόσῳ διαθήκας γράφων, παραπλήσια πάσχει, τοῖς χειμῶνι θαλαττίῳ εὐτραπίζειν ἀρχομένοις τὰ τῆς νηὸς ὄπλα. Cf. Anton. Mel. I, c. νη', p. 64. Arsen. Viol. p. 121.

17.

Maxim. c. μ', p. 633 et Ant. Mel. II, c. οα', p. 135 : Τὸ μὴ αἰσχύνεσθαι κακὸν ὄντα κακίας ὑπερβολή.

14.

Haud procul ab innocentia consistit, qui ingenue peccatum fassus est.

15.

Optimum est e vita tanquam e convivio excedere neque sitientem neque temulentum.

16.

Qui jam æger testamentum conscribit, haud absimilis illi est, qui orta jam tempestate, navis arma apparatus incipit.

17.

Pudore non affici, quum sis malus, summa est perversitas.

zissimam cujus et fortunæ sapientia et sapientiæ fortuna suppeditet.

IV. ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ.

1.

Diogen. Laert. V, 17 : Ἀναφίρεται δ' εἰς αὐτὸν (τὸν Ἀριστοτέλη) καὶ ἀποφθέγματα κάλλιστα ταυτί· Ἐρωτηθεὶς τί περιγίνεται κέρδος τοῖς ψευδομένοις· ὅταν, ἔφη, λέγωσιν ἀληθῆ, μὴ πιστεύεσθαι. Similiter Hieronymus in Ep. ad Julium Diaconum : *Antiquus sermo est, mendaces faciunt, ut ne vera dicentibus credatur.*

2.

Diog. L. V, 17 : Ὀνειδιζόμενός ποτε ὅτι πονηρῶ ἀνθρώπῳ ἐλεημοσύνην ἔδωκεν. Οὐ τὸν τρόπον, εἶπεν, ἀλλὰ τὸν ἀνθρώπον ἤλεησα. Id. 21 : Πρὸς τὸν αἰτιασάμενον ὡς εἴη μὴ ἀγαθῶ ἔρανον δεδωκώς (φέρεται γὰρ καὶ οὕτως), οὐ τῷ ἀνθρώπῳ, φησὶν, ἔδωκα, ἀλλὰ τῷ ἀνθρωπίνῳ, quæ eadem fere habent Joann. Stob. Floril. XXXVII, 32 et Cod. Vatic. 151 apud Walz, ad Arsenii Violetum p. 120, n.

3.

Diog. L. V, 17 : Συνεχῆς εἰῶθαι λέγειν πρὸς τε τοὺς φίλους καὶ τοὺς φοιτῶντας αὐτῶ, ἔνθα ἂν καὶ ὅπου διατριβῶν ἔτυχεν, ὡς ἡ μὲν θρασίς ἀπὸ τοῦ περιέχοντος [ἄερος] λαμβάνει τὸ φῶς, ἡ δὲ ψυχὴ ἀπὸ τῶν μαθημάτων.

4.

Diog. L. V, 17 : Πολλάκις δὲ καὶ ἀποτετινόμενος τοὺς Ἀθηναίους ἐφασκεν εὐρηγίναί πυροὺς καὶ νόμους· ἀλλὰ πυροὺς μὲν χρῆσθαι, νόμοις δὲ μή.

ΑΠΟΡΗΘΕΓΜΑΤΑ.

1.

Interrogatus quidam mendaces lucrarentur, ut quum vera, inquit, dixerint, illis non-credatur.

2.

Quum ipsi probro daretur quod flagitioso homini misericorditer dedisset opem, non, inquit, mores miseratus sum sed hominem.

3.

Amicus ac discipulis ista consueverat dicere ubicunque moraretur : Aspectus quidem a circumfuso aere lumen accipit, animus autem a disciplinis liberalibus.

4.

Sæpenumero quum in Athenienses inveheretur, aiebat, illos frumenta et leges invenisse, verum frumentis quidem uti, non autem legibus.

5.

Diog. L. V, 18 : Τῆς παιδείας ἔφη τὰς μὲν ῥίζας εἶναι πικράς, γλυκαῖς δὲ τοὺς καρπούς. Idem dictum apud Hermogen. Progymn. c. 3, t. I, p. 22, Walz., Isocrati tribuitur cum v. l. Σωκράτης; apud Arsenium Viol. p. 120 Aristotelī, et ib. p. 190 Demostheni. Cf. Diomed. in Arte gramm. I, p. 310, 1 ed. Keil. : *Chriarum exercitatio in casus sic variatur... Marcus Porcius Cato dixit litterarum radices amaras esse, fructus jocundiores; genetivo casu, etc.*

6.

Diog. L. V, 18 : Ἐρωτηθεὶς τί γηράσκει ταχὺ, χάρις, ἔφη. Cf. Arsen. Viol. p. 120.

7.

Diog. L. V, 18 : Ἐρωτηθεὶς τί ἐστιν ἐλπὶς, ἐρηγορότος, εἶπεν, ἐνύπνιον. Platoni hoc dictum tribuit Ælianus Var. Hist. XIII, 29.

8.

Diog. L. V, 18 : Διογίνους ἰσχάδα διδόντος αὐτῶ νήσας ὅτι, εἰ μὴ λάβοι, χρεῖαν εἴη μεμελετηκώς, λαβῶν ἔφη Διογένην μετὰ τῆς χρεῖας καὶ τὴν ἰσχάδα ἀπολωλεκίναί· πάλιν τε διδόντος λαβῶν καὶ μεταωρίσας ὡς τὰ παιδία εἰπῶν τε· μέγας Διογένης, ἀπέδωκεν αὐτῶ.

9.

Diog. LV, 18 : Τριῶν ἔφη δεῖν παιδεία, φύσις, μαθήσεως, ἀσκήσεως. Eadem Arsen. Viol. p. 120. Cf. supra fr. 91^c.

5.

Institutionis amaras radices, fractus vero dulces esse dicebat.

6.

Rogatus quidnam cito consenesceret, gratia, inquit.

7.

Rogatus quid sit spes : Vigilantis, ait, somnium.

8.

Diogene caricam porrigente, cogitans quod, nisi acciperet, acutam sententiam esset meditatus, sumens, Diogenes ait caricam simul cum sententia perdidisse. Rursus ab eo porrectam accipiens atque puerili more in sublimem elevans quum dixisset, magnus Diogenes, eam illi reddidit.

9.

Tria dicebat ad eruditionem esse necessaria, ingenium, exercitationem, disciplinam.

10.

Diog. L. V, 18 : Ἀκούσας ὑπό τινος λοιδορεῖσθαι, ἐπόντα με καὶ μαστιγοῦτώ.

11.

Diog. L. V, 18 : Τὸ κάλλος παντὸς ἔλεγεν ἐπιτολίου συστατικώτερον. Ὁ δὲ τοῦτο μὲν Διογένην φασὶν ὄρσασθαι, αὐτὸν δὲ θεοῦ δῶρον εἶπαι εὐμορφίαν. Priorem definitionem Aristoteli tribuunt Joann. Stobæus Floril. LXV, 11 et Arsen. Viol. p. 122.

12.

Diog. L. V, 19 : Πρὸς τὸν καυχώμενον ὡς ἀπὸ μεγάλης πόλεως εἶη, οὐ τοῦτο, ἔφη, δεῖ σκοπεῖν, ἀλλ' εἴ τις μεγάλης πατρίδος ἀξιά ἐστιν.

13.

Diog. L. V, 20 : Ἐρωτηθεὶς τί ἐστι φίλος, ἔφη, μία ψυχὴ δύο σώμασιν ἐνοικοῦσα. Cf. Arsen. Viol. p. 121.

14.

Diog. L. V, 20 : Τῶν ἀνθρώπων ἔλεγε τοὺς μὲν οὕτω φεῖδεσθαι ὡς αἰεὶ χρησιμοποιεῖν, τοὺς δὲ οὕτω ἀναλίσκεν ὡς αὐτίκα τεθηξομένους.

15.

Diog. L. V, 20 : Πρὸς τὸν πυθόμενον διὰ τί τοῖς καλοῖς πολὺν χρόνον ἡμιλοῦμεν, τυφλοῦ, ἔφη, τὸ ἐρώτημα. Paulo aliter Joann. Stob. Floril. LXV, 4 :

10.

Audierat aliquando se a quodam maledictis proscindi ; tum ille, absentem me, inquit, etiam verberet.

11.

Dicebat pulchritudinem plus quam epistolas omnes valere ad commendationem. Plerique Diogenem ita stituisse asserunt, ipsum autem dei munus dixisse pulchritudinem.

12.

Glorianti cuidam quod magnæ esset urbis civis, non hoc, inquit, considerandum est, sed si quis illustri patria sit dignus.

13.

Rogatus quid sit amicus, una, inquit, anima in duobus corporibus habitans.

14.

Homines alios dicebat ita esse parcos ac si semper victuri essent ; alios tam prodigos, ac si continuo morituri.

15.

Querenti eum diu cum iis qui forma præstant una esse eupiamus, cæci est, inquit, talia querere.

Ἀριστοτέλης ἐρωτηθεὶς διὰ τί τῶν καλῶν ὁ ἔρως, τυφλοῦ, εἶπεν, ἢ ἐρώτητος. Cf. Arsen. Violar. p. 122.

16.

Diog. L. V, 20 : Ἐρωτηθεὶς τί αὐτῷ περιγέγονεν ἐκ τῆς φιλοσοφίας, ἔφη, τὸ ἀνεπιτάκτως ποιεῖν ἅ τινες διὰ τὸν ἀπὸ τῶν νόμων φόβον ποιοῦσιν. Idem Hieroni tribuitur apud Maxim. Confess. c. 17, p. 586.

17.

Diog. L. V, 20 : Πρὸς τὸν εἰπόντα ἀδολέσχην, ἐπειδὴ αὐτοῦ πολλὰ κατήντησε, μὴ τί σοι καταφλάρῃσα, μὰ Δι', εἶπεν, οὐ γὰρ σοι προσεῖχον. Cf. Plutarch. de Garrul. c. 3 : Καὶ γὰρ αὐτὸς ἐνοχλούμενος ὑπὸ ἀδολέσχου καὶ κοκτόμενος ἀτόποις τισὶ διηγήμασι πολλάκις αὐτοῦ λέγοντος· οὐ θαυμαστόν, Ἀριστοτέλης ; Οὐ τοῦτο, φησί, θαυμαστόν· ἀλλ' εἴ τις πόδας ἔχων σὲ ὑπομένει. Ἐτέρῳ δὲ τινι τοιούτω μετὰ πολλοὺς λόγους εἰπόντι, κατηδολέσχῃμά σου, φιλόσοφε, μὰ Δι', εἶπεν, οὐ γὰρ προσεῖχον.

18.

Diog. L. V, 21 : Ἐρωτηθεὶς πῶς ἂν τοῖς φίλοις προσπεροίμεθα, ἔφη, ὡς ἂν εὐξάμεθα αὐτοὺς ἡμῖν προσφέρεσθαι.

19.

Diog. L. V, 21 : Τὴν δικαιοσύνην ἔφη ἀρετὴν ψυχῆς διανεμητικὴν τοῦ κατ' ἀξίαν. Cf. Cicero de

16.

Rogatus quid e philosophia lucratus fuisset, hoc, inquit, ut injussus ea faciam quæ perique per legum metum faciunt.

17.

Garrulo, postquam multas ineptias effutierat, interroganti, numquid te obtudi ? Nil quidquam, inquit ; namque animum non advertebam.

Aristoteles a garrulo quodam vexatus et absurdis quibusdam narrationibus exagitatus subinde dicenti, nonne hoc mirum est Aristoteles ? respondit : Non profecto hoc est mirum, sed si quis pedibus præditus te sustinet.

18.

Rogatus erga amicos quales esse debeamus, quales, inquit, eos erga nos esse optamus.

19.

Iustitiam dicebat virtutem animi unicuique secundum dignitatem distribuentem.

Invent. II, c. 53 : *Justitia est habitus animi, communi utilitate conservata, suam cuique tribuens dignitatem.*

20.

Diog. L. V, 21 : Φησὶ δὲ Φαβωρίνος ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Απομνημονευμάτων ὡς ἑκάστοτε λέγοι, ᾧ φίλοι, οὐδεὶς φίλος· ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἑβδόμῳ τῶν Ἡθικῶν ἔστι. Καὶ ταῦτα μὲν εἰς αὐτὸν ἀναφέρεται.

21.

Joann. Stob. Floril. XLI, 8 : Ἀριστοτέλης ἐρωτῆθεις τί δυσκολώτατον ἐν τῷ βίῳ εἴπῃ, τὸ σιωπᾶν ἢ μὴ δαί λαλεῖν. Idem apud Maxim. Confess. c. x', p. 597.

22.

Joann. Stob. Fl. XIV, 87 : Ἀριστοτέλης τοὺς τὰ ἐναργῆ πράγματα πειρωμένους δεικνύναι ὅμοιον ἔφη ποιεῖν τοῖς διὰ λύγνου τὸν ἥλιον φιλοτιμουμένοις δεικνύναι. Cf. Maxim. Conf. c. κα', p. 600, Arsen. Viol. p. 122.

23.

Joann. Stob. Flor. III, 53 : Ἀριστοτέλης εἶπεν, ἐπειδὴ μὴ γίνεται τὰ πράγματα ὡς βουλόμεθα, δεῖ βούλεσθαι ὡς γίνεται.

24.

Append. Flor. ad Joann. Stob. Floril. XVI, 44 : Ἀριστοτέλους ὄτος ἐρωτηθεὶς τί τῶν ζῴων καλλίστον, ἔφη, ἄνθρωπος τὴν ψυχὴν παιδείᾳ κεκοσμη-

20.

Refert Favorinus in secundo Commentariorum illum crebro dicere solitum, cui amici, amicus nemo. Id etiam legitur in libro septimo Ethicorum.

21.

Aristoteles interrogatus quid in vita difficillimum esset, tacere, inquit, quæ loqui non decet.

22.

Aristoteles dicebat, illos qui res manifestas demonstrare conantur, perinde facere, ac si solem adhibita lucerna ostendere velent.

23.

Aristoteles dixit : quoniam eventus quidem rerum nostræ voluntati se haudquaquam accommodant, nos certe voluntatem eventibus accommodare oportet.

24.

Aristoteles interrogatus quodnam animal pulcherrimum esset, homo, inquit, cujus animus humanitate ornatus est.

25.

Idem quum ei exprobraretur aliquis quod barbære lo-

μῆνος. Hoc et sequens dictum in Antonii Melissæ I, c. v', p. 56 ed. Gesn. Socrati tribuitur.

25.

App. Flor. ad Joann. Stob. Flor. XVI, 45 : Ὁ αὐτὸς ὀνειδιζόμενος ὑπὸ τινος ὅτι βαρβαρίζει, ἔφη, ἐγὼ μὲν τῷ λόγῳ, ὑμεῖς δὲ τῷ τρόπῳ.

26.

Anonym. Proleg. in Porphyrii Philos. p. 8, A, 45, Brandis, cf. Crameri Anecd. Paris. t. IV, p. 411, 14 : Φησὶν Ἀριστοτέλης ἐν ἀπορῆγματι ὅτι ὅσοι ταῖς ἀλλαῖς τέχναις καὶ ἐπιστήμαις σχολάζοντες τῆς φιλοσοφίας ἀμελοῦσιν, εἰκάσει τοῖς μνηστῆρσι τῆς Πηνελόπης, οἵτινες αὐτῇ συγγενέσθαι μὴ δυνάμενοι ἡγάπων κἂν ταῖς θεραπαναῖς αὐτῆς συγγενέσθαι. In Joannis Stob. Flor. IV, 110, Aristoni tribuitur; Aristippo vero in Arsenii Viol. p. 116.

27.

Maxim. Confess. c. ζ', p. 549 ed. Combefis. : Ὁὗτος ὀνειδιζόμενος ὅτι πονηροῖς συνδιατρίβει, ἐκείνος ἔφη, ἄριστος ἰατρός ἐστιν, ὅς τοὺς ὑπὸ πάντων ἀπεγνωσμένους ἀναλαμβάνει.

28.

Maxim. Conf. c. ζ', p. 549 : Ὁ αὐτὸς Διγεν, ὅτι τὸ πᾶσιν ἀρίσται δυσχερότατόν ἐστιν.

29.

Maxim. Conf. c. κ', p. 597 : Ἐρωτηθεὶς διὰ ποῖαν αἰτίαν τοὺς ἄλλους διδάσκων λέγειν, αὐτὸς σιω-

queretur. ego, dixit, verbis ulor barbaris, vos autem moribus.

26.

Dicebat Aristoteles in apophthegmate illos, qui operam darent ceteris doctrinis et disciplinis, neglecto philosophiæ studio, similes esse prociis Penelopes, quibus, quoniam ipsa potiri non possent, satis erat et cum ejus ancillis rem habere.

27.

Quum probro verteretur Aristoteli, quod cum improbis versaretur, ille, inquit, optimus medicus est, qui a reliquis depositos suscipit.

28.

Idem dicebat, placere omnibus rem maxime arduam esse.

29.

Interrogatus quid causæ esset cur qui loqui alios doceret, ipse taceret, respondit, sane etiam eos ipsa non secat, enses tamen et gladios acutos reddit.

πῆξ, ἔφη, καὶ γὰρ ἡ ἀκόνη αὐτῆ μὲν οὐ τίμνηι, τὰ δὲ ξίφη δέξαι ποιεῖ. Cf. Anton. Mel. I, c. ογ', p. 73.

30.

Maxim. Conf. c. λδ', p. 624 : Ἀριστοτέλης θεασάμενος νεανίσκον κατοικουμένον μὴδὲν δ' ἐπιστάμενον, νεανίσκει, ἔφη, οἷος μὲν δοκεῖς αὐτὸς εἶναι, ἐγὼ γενοίμην· οἷος δὲ τῆ ἀληθείᾳ ὑπάρχεις, τοιοῦτοί μου οἱ ἐχθροὶ γέγοντο. Verba μὴδὲν δ' ἐπιστάμενον quæ desunt in ed. Maximi Conf. addenda sunt ex Antonii Melissa II, c. οδ', p. 141, Arsenii Viol. p. 122, Gnomol. in Boisson. Anecd. t. III, p. 467.

31.

Maxim. Conf. c. λδ', p. 624 : Ὁ αὐτὸς κατανόησας μειράκιον ἐπὶ πολυτελείᾳ τῆς γλαμύδας σεμνυόμενον, οὐ παύσει, ἔφη, μειράκιον, ἐπὶ προβάτου σεμνυόμενος ἀρετῆ; Eadem Anton. Mel. II, c. οδ', p. 141, ubi pro ἀρετῆ, δορῆ, et Arsen. Viol. p. 122

32.

Anton. Mel. I, c. ιζ', p. 22 Gesn.: Ἀριστοτέλης ἔφη, ἐν παντὶ τῷ βίῳ τρεῖς μεταμελείας (εἶναι)· μίαν μὲν ἐπὶ τῷ γυναικί πιστεῦσαι λόγον ἀπόρρητον· ἑτέραν δὲ πλεύσας ὄπου δυνατόν παζεῦσαι· τὴν δὲ τρίτην, ὅτι μίαν ἡμέραν ἀδιάθετος ἔμεινεν. Eadem Arsen. Viol. p. 121, omittis tamen verbis ὄπου δυνατόν παζεῦσαι. Dictum Catoni tribuitur apud Plutarchum V. Catonis, c. 9.

33.

Anton. Mel. I, c. ξ', p. 65 : Ἀριστοτέλης θιασά-

μενος μειράκιον ὠραιζόμενον, ἔφη, οὐκ αἰσχύνῃ, ἔτι, τῆς φύσεως ἀνδρα σε ποιησάσης, ἑαυτὸν τεθῆλυκας; Idem e cod. Monac. 8 et e codd. Paris 1983 et 2977 in calce Arsenii ed. Walz, p. 503.

34.

Anton. Mel. I, c. ξ', p. 65 : Ὁ αὐτὸς νέου τινὸς εὐειδοῦς μὲν τὴν ὄψιν, ἀσελοῦς δὲ τὸν τρόπον, λοιδορουμένου αὐτὸν καὶ λέγοντος, εἰ ἐπίσης αὐτῷ ἐμισαίτο ὑπὸ τῶν πολιτῶν, ἀπήγγεστο ἄν, ἔφη, ἐγὼ δὲ ἀπηγγάζαμην ἄν, εἰ ἐπίσης σοι τῶν πολιτῶν ἐφιλούμην.

35.

Anton. Mel. I, c. ογ', p. 73 : Ὁ αὐτὸς ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τινος, τίς κατασχεῖν δύναται λόγον ἀπόρρητον, ἔφη, ὅς τις καὶ διάπτρον ἀνθρακα τῆ γλώσσει κατασχεῖν δυνήσεται.

36.

Anton. Mel. II, c. οα', p. 135 : Ἀριστοτέλης βλασφημούμενος ὑπ' ἀνθρώπου ἀσελοῦς, ἔφη, σὺ μὲν ἀκούεις τὰ κακὰ βραδίως, καὶ λέγεις εὐχερῶς, ἐμοὶ δὲ καὶ λέγειν ἀηθες καὶ ἀκούειν ἀηδές. Eadem Arsen. Viol. p. 121, ubi bis vitiose ἀηθες.

37.

Arsen. Violet. p. 119 : Ἀριστοτέλης τὴν φιλίαν ὠρίζετο ἰδιότητα εὐνοίας ἀντίστροφον. Ταύτης δὲ τὴν μὲν συγγενικὴν, τὴν δὲ ἐρωτικὴν, τὴν δὲ ξενικὴν. Ἐἴναι δὲ καὶ τὸν ἐρωτα μὴ μόνον συνουσίας ἀλλὰ καὶ φιλοσοφίας.

30.

Aristoteles conspecto adolescentulo fastu nimio superbiēte nihil vero sciente, adolescens, inquit, utinam qualis tu tibi videris ipse existam, qualis vero reipsa existis, inimici mei existant.

31.

Idem conspecto juvene pretiosa sibi veste placente eaque gloriante, non desines, inquit, juvenis, de ovis tibi virtute placere?

32.

Aristoteles dixit in tota vita tria se admisisse quorum eum poeniteret, primum quod mulieri arcanum commisisset, alterum quod navigasset quum iter pedibus perficere potuisset, tertium quod una die nihil seriæ rei egisset.

33.

Aristoteles, conspecto adolescentulo pulcherrime exornato, nonne te pudet, inquit, quum natura te virum fecerit, te ipsum in mulierem commutare?

34.

Idem quum juvenis quidam optima quidem forma præditus sed pravus moribus insultaret ipsi atque diceret, si æque perosus essem meis civibus me suspenderem, ego vero, inquit, si æque ac tu ab illis amarer.

35.

Idem interrogatus a quodam quis arcanum sermonem continere posset, dixit, qui carbonem quoque ignitum lingua continere potest.

36.

Quum ab impudente quodam conviciis lacesseretur Aristoteles, tu, inquit, et convicia facile audis, et libenter dicis, mihi vero et dicere insuetum et audire injucundum.

37.

Aristoteles definiebat amicitiam affectum proprium cui benevolentia respondeat. Ejus species distinguebat ex consanguinitate, ex amore, ex hospitalitate provenientes.

38.

Arsen. Viol. p. 120 : 'Ο αὐτὸς ἐρωτηθεὶς δια τί μέγας ὢν, μικρὰν ἐγγίμει γυναῖκα, εἶπε, τοῦ κακοῦ ἐκλογὴν ποιησάμενος τὸ ἐλάχιστον ἡραιοσύμην. Idem Ginomol. in Boisson. Anecd. t. III, p. 467.

39.

Arsen. Viol. p. 120 : 'Ο αὐτὸς ἐρωτηθεὶς εἰ ὁ ἔρωσ ἐνακα συνουσίας γίνεται, οὗτ' ἐφη διὰ τοῦτο οὗτ' ἄνευ τούτου. Apud. Joann. Stob. Floril. LXIII, 32 : Ἀριστοτέλης ὁ Κυρηναῖος φιλόσοφος ἐρωτηθεὶς κατέ. Procul dubio Ἀρίστειπος legendum est.

40.

Cod. Vatic. 151 apud Walz. in notis ad Arsenii Viol. p. 120, N. 3 : Ἀριστοτέλης ἐρωτώμενος, τί ἄνθρωπος ἐχει δμοιον τῷ θεῷ, τὸ εὐεργετῆν ἐφη. Apud ipsum Arsenium Viol. p. 189 Demostheni tribuitur. De Pythagora refert hoc dictum Ælian. Var. Hist. XII, 59, quo, non nominato ejus auctore, utitur Dionysius sive Longinus de Sublim. c. 1.

41.

Γνώμαι κατ' ἐκλογὴν ἐκ τῶν Δημοκρίτου, Ἐπιχοῦρου καὶ ἑτέρων φιλοσόφων, ποιητῶν καὶ ῥητόρων e cod. Monac. 8 fol. 39, et e codd. Pariss. 1982, 2977, ad calcem Arsenii ed. Walz. p. 503 : Ἀριστοτέλης ἐρωτηθεὶς ποῦ κατοικοῦσιν αἱ Μοῦσαι, ἐφη, ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν φιλοπόνων.

42.

Ibid. : 'Ο αὐτὸς ἐρωτηθεὶς τί ἐστὶν ἰσχυρότατον, ἐφη, ἄνθρωπος ἀναίσθητος.

43.

Pseudo-Varronis Sententiæ 144 : *Præclare cum illo agitur qui non mentiens dicit, quod ab Aristotele responsum est sciscitanti Alexandro, quo docente profiteretur se scientem : Rebus, inquit, ipsis quæ non norunt mentiri.*

Præterea non solum esse amorem coitus sed et philosophiæ.

38.

Idem rogatus cur, quum ipse magna statura esset, parvam mulierem sibi junxisset, quia inquit, mali delectu habito, minimum prætuli.

39.

Aristoteles interrogatus an amor coitus gratia fieret, neque ejus gratia, dixit, neque sine eo.

44.

Gunzo apud Martenn. Amplissima Collectio, p. 306 : *Sedens in conclavi monasterii cornutum se putat, secundum proverbium Aristotelis, quo ait : Limax in suo conclavi cornupeta sibi videtur,*

Seque putat cursu timidis contendere damis.

Eadem, omisso tamen versu, in Gerberti Epistola 14. Hoc et quæ sequuntur apophthegmata indicata sunt a v. cl. Thurot, *Revue critique*, Paris 1866, t. II, p. 200.

45.

Cod. Paris. sec. X, 2772 (*fonds du roi*), cuius initium fol. 103 : *Incipiunt sententiæ philosophorum : Aristoteles dixit adversus inimicos inter parietes nostras victoria quærenda est. Cf. supra Sentent. 2.*

46.

Ib. : *Idem dixit injuriam injuste irrogatam ejus infamiam esse, qui facit.*

47.

Ib. : *Idem viri boni est nescire pati vel facere injuriam.*

48.

Ib. : *Idem dixit sotum (esse) incommodum paupertatis, quod non posset egentibus subvenire.*

XII. FRAGMENTA DUBIA.

Restat, ut ea percenseamus fragmenta de quibus jure dubitari potest an ad deperditos Aristotelis libros referenda sint. Varium est hoc genus. Ita enim nonnunquam quasi ipsius philosophi verba laudantur, quæ licet ex ejus sententia dicta sint, non ab ipso tamen profecta videntur. Ad hoc genus referenda est definitio quæ apud grammaticos legitur Ammon. de Diff. voc. p. 30, Thom. Mag. s. v. Βιοῦν, Etymcl.

40

Aristoteles interrogatus quid simile esset homini cum deo, respondit, benefacere.

41.

Aristoteles interrogatus, ubinam habitarent Musæ, in animis eorum, inquit, qui studia amant.

42.

Idem interrogatus quidnam validissimum esset respondit, hominem sensus expertem.

Gudian. p. 109, 22 : Ἀριστοτέλης τὸν βίον ὤριστο οὕτως· βίος ἐστὶ λογικὴ ζωή. Item quod de sapiente ex antiquo quodam ad Aristotelis Ethica commentario excerpit Suidas. s. v. Μετριοπαθεῖν, Ἀριστοτέλης λέγει τὸν σοφὸν μετριοπαθῆ μὲν εἶναι, ἀπαθῆ δὲ μὴ εἶναι. Neque magis affirmare aude- rem, certum quendam Stagiritæ librum respici, in locis qualis est sive Varronis, de Re rust. II, 5, 23 : *Mas an femina sit concepta, significat taurum, quum inuit : siquidem, si mas est, in dexteriorem partem abit : si fœmina in sinist- riorem. Cur hoc fiat, vos videritis, inquit mihi, qui Aristotelem legitis*, sive Censorini, de Die nat. IV, 3 : *Aristoteles quoque Stagirites et Theophrastus multique præterea non ignobiles Peripatetici idem (sc. semper humanum genus fuisse) scripserunt. Ejus quæri exemplo dicunt quod negant omnino posse reperiri, avesne ante an ova generata sint, quum et ovum sine ave et avis sine ovo gigni non possit : itaque et omnium, quæ in sempiterno isto mundo semper fuerunt futuraque sunt, aiunt principium fuisse nullum, sed orbem esse quendam generantium nascentiumque, in quo uniuscujusque geniti initium simul et finis esse videatur, de quo loco acutissime ut solet disputat Bernays, Theophrastos' Schrift über Frömmigkeit, Berlin, 1866, p. 49. sq.*

Factum est deinde, ut sæpius satis incaute Aristotelis nomen poneretur, quum ejus sectatores potius nominandi erant. Qui error communis est Plutarcho et Clementi Alexandrino, quorum alter de Iside et Osir. c. 77 : Διὸ καὶ Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης ἐπιπτικὸν τοῦτο τὸ μέρος τῆς φιλοσοφίας καλοῦσιν, cf. V. Alex. c. 7, alter vero Stromat. I, 28 p. 153 Sylb. Ἀριστοτέλης δὲ εἶδος τοῦτο μετὰ τὰ φυσικὰ καλεῖ.

Aliud est genus errorum a memoriæ lapsu ortorum. Hoc se decipi passus est Seneca, qui, quum ita, de Vitæ brevitate c. 1, locutus est : *Inde Aristoteli cum rerum natura exigenti minime conveniens sapienti viro lis est : illam animalibus tantum indulsisse, ut quina aut dena secula educerent, homini in tam multa ac magna genito, tanto citiorem terminum stare*, aperte Theophrastum nominare debebat, de quo notissima sunt verba in Ciceronis Disput. Tuscul. III, 28. Simili plane causa factum est, ut apud Gregorium Corinthium in Præfat. de Dialecticis p. 5 Schæfer, Plato pro Aristotele laudaretur, et rursus apud eundem in Comment. in Hermogen. Rhet. gr. t. VII, p. 1154 Walz, Theophrastus pro Aristotele. Cf. Spengel in Aristot. Rhet., Lips. 1867, t. II, p. 276.

Alia deinde erroris causa debetur librorum

mori, qui nomina propria per compendia scribere solebant. Cf. Montfaucon, *Palæographia gr.* p. 348 et Bast, *Comm. palæograph.* ad calcem Gregorii Corinthii ed. Schæfer p. 798. Exempla satis multa confusionis inde ortæ in promptu sunt. Ita in deterioribus quibusdam Harpocrati- onis et Suidæ libris s. v. Ζεῦξις, pro ἔρωτες scriptum est Ἀριστοτέλης. Cf. Cobet, *Variae lecti.* p. 145. Item Ἀριστοτέλης et Ἀριστοφάνης nonnum- quam inter se locum mutantur. Factum hoc esse apud Hesychium s. v. Γρίσων demonstrari ne- quit. Aperte vero in hunc modum peccatum est apud Schol. Aristoph. Vespar. 503, Schol. Luciani Timon. c. 30 p. 37 Jacobitz, et quidem du- plici errore, Schol. B II. v, 252, Etymol. M. p. 110, 50, Suidam s. v. Ἐμβεβλημένα, Schol. Theocrit. I, 132, Plutarch. Non posse viv. sec. Epicur. c. 13. Incertior res est in Etymol. Gu- dian. p. 82, 51. Quum enim, qui eadem habet Ammonius p. 24 : Ἀρρωστος καὶ ἀρρωστῶν δια- φέρι. Ἀρρωστος μὲν γὰρ ὁ νοσῶν· ἀρρωστῶν δὲ ἐστὶν ὁ ἀδυνατῶν ἐπιτελεῖν τὰ κατὰ τὰς ὀρέξεις, ὡς Ἀρι- στοφάνης φησὶν, Aristophanem pro Aristotele nominat, ab utroque differt Herennius Philo p. 158 : Ἀρρωστος ἀρρωστῶντος διαφέρει· ἀρρωστος μὲν γὰρ ἐστὶν ὁ ἀδυνατῶν ἐπιτελεῖν τι κατὰ τὰς ὀρέ- ξεις· ἀρρωστῆ δὲ ὁ νοσῶν· οὕτως Ἀριστοφῆ δοκεῖ, cf. Nauck. *Aristoph. Byzant. fragm.* p. 232. Ἀριστοτέλης pro Ἀριστοφάνης legitur Schol. II. β, 447, δ, 137 in Crameri *Anecd. Paris.*, t. III, p. 282, Etymol. M. p. 249, 42, apud Gramm. Hermannii p. 362. Eundem vero errorem apud Demetrium de Elocut. § 128 commissum esse, non erat cur locuerent editores. Cf. Blass, *die griech. Beredsamkeit in dem Zeitraum von Alexander bis auf Augustus.* Berl. 1865, p. 51. Pro Ἀρίσταρχος male legitur Ἀριστοτέλης in Schol. II. ψ, 122, item in Schol. Theocriti I, 34. Contra suo jure Ἀρίσταρχον et Θεόπομπον exu- lare jussit Prellerus ad *Polemonis Perieg. fragm.* Lips. 1838, p. 59, apud Clementem Alex. Stromat. I, p. 129, in eorum loco Ἀριστο- τέλης et Θεόφραστος positus, cf. supra fr. 106. Minus probo quod idem vir doctus l. l. sus- picatus est, Ἀριστοτέλης pro Ἀριστέιδης, an- tiquo jam errore, scriptum fuisse in Pausaniæ lexico, unde hæc corruptela propagata sit apud Suidam s. v. Δωδωναίων χαλκίων aliosque gram- maticos, etsi eandem nominum confusionem Proverb. cod. Coislian. 116 exhibeat. Pro Ἀρι- στομένης, quem laudat Schol. Apoll. Rh. I, 164, reponendum esse Ἀριστοτέλης, non absque probabilitatis specie quadam, suspicatus est C. Müllerus in *Fragm. hist. gr. t. IV*, p. 336. Nec

minus deinde fieri potuit, ut et Ἀρίστων et Ἀριστοκλῆς legendum sit, ubi nunc in codicibus Ἀριστοκλῆς scriptum est. Prioris confusionis nullum exemplum novi, præterquam quod in Cicerone de Officiis II, 16, supra notavimus cf. fr. 63; alterius exempla suppeditant Plutarchus Parall. min. c. 29, codd. nonnulli Schol. Pindari Olymp. VII, 66, Varronis de L. lat. X, p. 550 Spengel. : utraque tamen nimis abusum esse puto Rosium, qui in reponendo præsertim Aristoclis nomine ultra legitimas fines evagatus est. Quominus autem in talibus temere aliquid mutandum esse censeam, non una tantummodo impediatur causa. Quum enim, testimonio Procli (cf. infra fragm. 10) constet, præter Aristotelem philosophum, alium quendam et quidem Rhodium exstitisse (1), ad hunc fortasse referenda sunt quæcunque res mythologicas spectant fragmenta, e Τελεταῖς, Θεολογοῦμένοις, Θεογονίᾳ, quæ omnia fortasse unius ejusdemque operis partes fuerint, allata. In re tamen dubia nihil decernere præstat.

Fragmentis dubiis et incertis accensenda præterea sunt nonnulla, quæ sive apud lexicographos sive apud scholiastas reperiuntur vocabula, quorum usus apud Aristotelen notatur. Ad hoc genus sequentia pertinent :

1.

Lex. Seguer. in Bekk. Anecd. gr. p. 367, 24 : Ἀκολασία Θουκυδίδης ἐφη (III, 37), ἀκολαστικά δὲ Ἄλεξις, ἀκολαστότατα δὲ Ἀριστοτέλης καὶ ἀκολαστότερον Νικόλαος.

2.

Phrynich. Epit. p. 311 Lob. : Πρώτως : Ἀριστοτέλης καὶ Χρύσιππος λέγει· ἴσθι δὲ διεφθαρμένον πᾶν τοῦνομα· οὐδὲ γὰρ δευτέρως καὶ τρίτως φαμέν. Λέγει οὖν πρῶτον.

Cf. Plat. Respubl. VIII, p. 544, C, Timæus p. 56, B, 58, B, 86, A et quæ diximus in libro *Die verlorenen Schriften des Aristoteles*, p. 300.

(1) Aristotelis Rhodii nomen latet fortasse apud Erotianum, in cujus Glossar. Hippocrat. p. 32, 10 ed. Klein, Lips. 1865, codd. BC exhibent lectionem Ἀριστοκλῆς καὶ Ἀριστοτέλης ὁ Ῥόδιος. Ceteri variant inter Ἀριστοκλῆς, Ἀριστέας, Ἀριστόβουλος. Franzius Ἀριστογείτων conjecit.

5.

Sive quod ex aqua omnia sunt genita et aqua omnium est mater, poetæ vero Stygem matrem deorum appellant, ut Aristoteles quoque testatur.

3.

Schol. Platon. Euthyd. p. 368 Bekk. : Οὕτως (σκληρὸς) λέγεται καὶ παρὰ Ἀριστοτέλει ὁ ἰσχνὸς καὶ λεπτός τὸ σῶμα. Cf. Hesych. s. v.

Usus vocabuli apud Theopompum comicum notatur a Polluce On. II, 10.

4.

In Suidæ glossa : Ἄδοξότατα τὰ παράδοξα· τὰ ἀδύνατα παρὰ Ἀριστοτέλει, sine dubio corrigendum est ἄδοξα coll. Lex. Seguer. p. 344, 27. Spectat fortasse ad librum de Sophist. Elench. c. 12. Similiter quæ ex Aristotele habet Eustathius ad II. p. 625, 36, de verbo ἐπιβάλλεσθαι, referri possunt ad Politica I, 9.

5.

In Apecd. græc. Boisson. t. IV, p. 469, Ἀμινιανού, τίνος ἔνακον οἱ θεοὶ τὴν Στύγα ὀμνύουσαν, hæc leguntur : Ἡ ὅτι τὰ πάντα ἐξ ὕδατων ἐγένετο καὶ τὸ ὕδωρ μήτηρ πάντων, οἱ ποιηταὶ δὲ τὴν Στύγα μητέρα τῶν θεῶν καλοῦσιν, ὡς καὶ ὁ Ἀριστοτέλης. Locum ubi hæc dixerit Aristoteles neque Boissonadus neque Osannus, *Neue Jahrb. für Philol. u. Pædag.* t. X, p. 362, indicare potuerunt, neque exstat tale quid a philosopho traditum. Male hæc sine dubio e Metaphysic. I, 3, 5 detorta videntur, ubi Aristoteles : Ὠκεανὸν τε γὰρ καὶ Τηθὺν ἐποίησαν τῆς γενέσεως πατέρας, καὶ τὸν ἔρκον τῶν θεῶν ὕδωρ, τὴν καλουμένην Ἰπ' αὐτῶν Στύγα τῶν ποιητῶν.

I. ΤΕΛΕΤΑΙ.

1.

Schol. in Apollon. Rhod. IV, 973 : Ὀρειχάλκω : φασὶν ὀρειχάλκον εἶδος χαλκοῦ ἀπὸ Ὀρείου τινὸς γενομένου εὐρετοῦ ὀνομασμένον. Ἀριστοτέλης δὲ ἐν Τελεταῖς φησὶ μὴδὲ ὑπάρχειν τὸ ὄνομα μὴδὲ τὸ τοῦτου εἶδος. Τὸν γὰρ ὀρειχάλκον ἔνιοι ὑπολαμβάνουσι λέγεσθαι μὲν, μὴ εἶναι δέ. Τῶν δὲ εἰκῆ διαδεδομένων καὶ τοῦτο... οὕτως ἦν ἐν τῇ κωμικῇ λέξει τῆ συμμίκτης.

Cf. Hesych. s. v. In verbis Scholiastæ Salmasius de Homonymis Hyles iatrices, p. 228, b, A, scribendum esse censet φησὶ μὲν ὑπάρχειν τὸ ὄνομα, μὴ εἶναι δὲ τὸ τοῦτου εἶδος, quod melius ad sen-

INITIATIONES.

1.

Orichalcum æris quoddam genus esse dicunt ab Oreo quodam inventore. Aristoteles vero in Initiationibus nomen quidem exstare, non vero ipsum metallum. Orichalcum enim nonnulli conjiciunt appellari quidem, sed non esse.

primum editum est a C. Gesnero cum Antonii Melissa, Tiguri 1546, deinde a Combefisio in S. Maximi Oper. Paris 1675, t. II, p. 528-689 (cf. de hoc Gnomologio quæ disputavit Ritschl in *Opusculorum* t. I, p. 731 sq. et 835 sqq.), nonnullas e locupletioribus codicibus, Laurentianis XI, 14 et VII, 15, protraxit Rosius. Utræque infra adscriptimus, additis præterea quæcunque ejusdem generis e Joannis Stobæi Florilegio, Antonii Melissa aliisque afferri possunt, iis vero omissis quæ jam supra ad certos quosdam dialogos philosophos relata sunt.

1.

Maximus Conf. c. α', p. 533 Combef. : Θεοῦ μὲν ἔστι πράττειν ἃ βούλεται, ἀνθρώπου δὲ τὰ δέοντα προθυμῆσθαι. Anton. Melissa c. ζ', p. 10 ed. Gesn. τὸ πράττειν. Cf. Arsen. Violet. p. 122 Walz.

2.

Maximus c. δ' (codd. Laur.) : Ἀνδριώτερος εἶναί μοι δοκεῖ ὁ τῶν ἐπιθυμιῶν ἢ τῶν πολεμίων κρατῶν· καὶ γὰρ χαλεπώτατον τὸ ἑαυτὸν νικῆσαι.

Hæc aperte de Alexandro dicta videntur, ita ut jure fortasse ad epistolam retulerit Rosius. Similis sententia Democriti exstat in Stobæi Floril. VII, 26, quam quum post hanc nostram sine nomine posuerit Antonius c. ια', p. 13, Aristoteli tribuere videtur, non minus quam sequentem.

3.

Maximus c. ζ', p. 549 Combef. : Χρήματα ποιῆσθαι μᾶλλον τῶν φίλων ἔνεκα προσήκει, ἢ τοὺς φίλους τῶν χρημάτων.

4.

Id. ib. (cod. La τῶν αὐτοῦ cod. Lb sine lemmate) : Ἐπιτήδειος πρὸς φίλον ὁ πλεῖστα ἀδικεῖσθαι δυνάμενος. Aristoteli tribuunt Antonius c. χδ',

p. 28 : Τίς ἐπιτήδειος πρὸς φίλιαν; ὁ π. α. δ., et Arsenius Viol. p. 121.

5.

Maximus c. θ', p. 559 : Ὁ πολλοῖς φοβερόν (ita cum editis malo legere quam φανερόν, quod e codd. protulit Rosius) ὦν πολλοὺς φοβεῖται. Eadem in Antonii Mel. II, c. α', p. 78.

6.

Id. ib. (τοῦ αὐτοῦ cod. La, sine lemmate cod. Lb et edd.) : Δεῖ τοὺς νοῦν ἔχοντας τῶν δυναστευόντων μὴ διὰ τὰς ἀρχὰς ἀλλὰ διὰ τὰς ἀρετὰς θαυμάζεσθαι, ἵνα τῆς τύχης μεταπεσοῦσης τῶν αὐτῶν ἐγχευμένων ἀξιώσονται. Aristoteli tribuunt Joann. Stob. Floril. XLV, 18, Arsen. Viol. p. 357. Cf. supra p. 329.

7.

Maxim. c. ιβ', p. 569 : Ἡ πενία πολλῶν ἐστὶν ἐνδεής, ἢ δὲ ἀπληστία πάντων. Ant. Mel. c. λγ', p. 41. Quæ nullo adscripto nomine in edd. Maximi sequuntur :

Μηδέποτε μακαρίσεις ἀνθρώπων ἐπὶ πλούτῳ καὶ δόξῃ· πάντα γὰρ τοιαῦτα τῶν ἀγαθῶν ἐλάττονι πίστει δέδεται.

Οὐχ ὁ πλουτῶν, ἀλλ' ὁ μὴ χρῆζων πλούτου μακάριος.

Μέγιστόν ἐστι πλούτου, τὸ γινώσκειν ὅτι περιττός ἐστιν.

Ἄν μὴ πολλῶν ἐπιθυμῆς, τὰ ὀλίγα πολλὰ δοξεί· μικρὰ γὰρ ὄρεξις πενίαν ἰσοσθενῆ πλούτου ποιήσει.

Ὅ κατὰ φύσιν πλούτος ἄρτων καὶ ὕδατι καὶ τῇ τυχούσῃ τοῦ σώματος σκέπη συμπληρῶται· ὁ δὲ περιττός κατὰ ψυχὴν ἀπέραντον ἔχει καὶ τῆς ἐπιθυμίας βάσανον.

Ὅ αὐτὸς ἐρωτηθεὶς, πῶς ἂν τις γένηται πλούσιος, ἐὰν τῶν ἐπιθυμιῶν ἔσται πένης, φησὶν.

Ὅσα μὲν ἐπὶ τῇ φύσει, πάντας ἐσμέν πλούσιοι, ὅσα δὲ ἐφ' ἑμῶν, πάντας ἐσμέν πένητες.

SENTENTIÆ.

1.

Dei est quæ velit agere, hominis autem quæ opus sunt providere.

2.

Fortior esse mihi videtur qui cupidines quam qui hostes vicit : etenim difficillimum est seipsum vincere.

3.

Acquirendæ potius facultates amicorum causa, quam amici earum gratia.

4.

Idoneus est amicitia qui plurimas injurias ferre potest.

5.

Qui multis ipse formidabilis est, multos formidat.

6.

Decet sapientes magistratus, non propter magistratum sed propter virtutem in admiratione esse : ut fortuna mutata liisdem laudibus celebrentur.

7.

Paupertas multis eget, insatiabilis cupido omnibus.

Ἐο τῶν κατὰ φύσιν ἀρκούμενος πλούτῳ, τοῦ πολλὰ κερτημένου, πλείονα δὲ ἐπιθυμοῦντος, πολὺ ἔστι πλουσιώτερος· τῶ μὲν γὰρ οὐδὲν ἔλλειπει, τῶ δὲ καὶ ὄν κέρτεται πολλῶ πλείονα.

Ἡ τέκνους ἄγαν χρημάτων συναγωγῆ, πρόφασίς ἔστι φιλαργυρίας (ita ed. Gesn. et Joann. Stob. Floril. X, 65, qui Democrito tribuit, φιλαργυρίας. Combef.), τρέπον ἴδιον ἔλγχουσα.

Hæc omnia Democrito tribuuntur, teste Rosio, in codd. Laurentianis, a quibus non dissentit Antonius, qui l. l. quarto loco positam sententiam Democrito adscripsit.

8.

Maxim. c. ιδ', p. 577 : Τὸν εὐχόμενον δεῖ φρόνιμον εἶναι, μὴ λάθῃ τι κακὸν εὐξάμενος ἑαυτοῦ. In Antonii Melissa I, c. μς', p. 53, ubi Aristoteli tribuitur hæc sententia, non Isocrati, ut ex errore Rosius indicavit, κατ' αὐτοῦ. Vera lectio exstat in Georgidis Gnomologio edito in Boisson. Anecd. t. I, p. 117.

9.

Maxim. c. ις', p. 581 : Μὴ διαττον ἡγοῦ τοῦ ἐπαινεῖσθαι τὸ νοουθετεῖσθαι.

10.

Maxim. c. ιζ', p. 586 : Ταῖς μὲν πόλεις τὰ τεῖχη, ταῖς δὲ ψυχαῖς ὁ ἐκ παιδείας νοῦς κόσμος καὶ ἀσφάλειαν παρέχει. Democrito hæc tribuuntur in Antonii Melissa I, c. ν', p. 56, ubi male παρέχεται. Quæ sequuntur apud Maximum cum lemmate τοῦ αὐτοῦ in ed. Combefisii, similiter sub Democrito nomine leguntur in Antonii Melissa.

11.

Maxim. c. κ', p. 596 : Ὁ μὴ εἰδὸς σιωπᾶν οὐκ οἶδε διαλέγεσθαι.

8.

Qui preces offert, prudens existat necesse est, ne imprudens sibi ipse malum aliquod oret.

9.

Ne minus existimes corripī quam laudari.

10.

Urbibus quidem mœnia, animis autem mens ex disciplina exulta decus et munimentum præstat.

11.

Qui tacere nescit, is nec loqui novit.

12.

Homini improbi, sicut taciti canis, non tam vox cavenda quam silentium.

13.

Oportet filium magis servum esse patris quam famulum; ille enim natura servus est patris, hic vero lege.

12.

Maxim. c. κ', p. 597 : Φαύλου ἀνδρὸς καθάπερ κυνὸς σιγηροῦ δεῖ τὴν σιγὴν (μᾶλλον deesse videtur) ἢ τὴν φωνὴν εὐλαβεῖσθαι. Pro σιγηροῦ malim στυγεροῦ. In ed. Gesneri, p. 186 Isocrati tribuitur; in ed. Combefisii adscriptum est margini Ἄλ. Ἄριστ. Absque lemmate post dictum Aristotelis legitur in Antonii Melissa I, c. ογ', p. 73.

13.

Maxim. c. κγ', p. 604 : Χρὴ τὸν υἱὸν δοῦλον εἶναι τοῦ πατρὸς (μᾶλλον suppl.) ἢ τὸν οἰκέτην· ὁ μὲν γὰρ φύσει τοῦ πατρὸς δούλος ἔστιν, ὁ δὲ νόμῳ. Eadem Anton. Mel. II, c. ια', p. 92.

14.

Maxim. c. κς', p. 610 : Οὐ πόρρω τοῦ ἀναμαρτήτου καθίστησιν ἑαυτὸν ὁ τὸ ἀμαρτηθὲν ἐπιεικῶς ὁμολογήσας. Eadem Anton. Mel. I, c. ις', p. 20, quæ cur falso nomine Aristotelis inscripta dixerit Rosius, equidem non intelligo.

15.

Maxim. c. λς', p. 626 : Ἐκ τοῦ βίου κράτιστόν ἐστιν ὑπεξελθεῖν ὡς ἐκ συμποσίου μήτε διψῶντα, μήτε μεθύοντα. Idem Apostol. Prov. VI, 96^a, Anton. Mel. I, c. νη', p. 64, Arsen. Prov. p. 391.

16.

Maxim. ib.: Ὁ ἐν νόσῳ διαθήκας γράφων, παραπλήσια πάσχει, τοῖς χειμῶνι θαλαττῶν εὐτρεπίζων ἀρχομένοις τὰ τῆς νηὸς ὄπλα. Cf. Anton. Mel. I, c. νη', p. 64. Arsen. Viol. p. 121.

17.

Maxim. c. μ', p. 633 et Ant. Mel. II, c. οα', p. 135 : Τὸ μὴ αἰσχύνεσθαι κακὸν ὄντα κακίας ὑπερβολή.

14.

Haud procul ab innocentia consistit, qui ingenue peccatum fassus est.

15.

Optimum est e vita tanquam e convivio excedere neque sitientem neque temulentum.

16.

Qui jam æger testamentum conscribit, haud absimilis illi est, qui orta jam tempestate, navis arma apparare incipit.

17.

Pudore non affici, quum sis malus, summa est perversitas.

In cod. I.a, teste Rosio, cum lemmate τοῦ αὐτοῦ sequuntur hæc : Γλώσση θρασεῖα μὴ χρῆσθαι· πολ-
λάκις γὰρ τὸ θράσος, καὶ αὐτὴν διώλεσε τὴν κεφαλὴν,
quæ in cod. I.b Isocrati tribuuntur, in ed. Com-
belsii Socrati.

18.

Maxim. c. va', p. 653 : Ὡσπερ φασὶν ἐν ἱατρικῇ,
τὰ μὴ καθαρὰ τῶν σωματίων ὀπόσω ἀνθρώποις, μᾶλλον
βλάβει, ἕλην ὑποθαλῶν τῇ κακοχυμῆα, οὕτω καὶ ψυ-
χὴν μοχθηροῖς δόγμασι προκατελημμένην, ὀπόσω ἀν-
θρώποις, μᾶλλον βλάβει, μειζονας ἀρχὰς αὐτῇ τῆς
ψευδοδοξίας παρέχων.

Hæc, licet bis in Antonii Melissa I, c. α', p. 3
et c. μδ' p. 52 ad Aristotelem referantur, tamen
potius, sicuti Rosius autumat, christiano cui-
dam scriptori tribuenda sunt.

19.

Maxim. c. νδ', p. 658 : Φθόνος, φησὶν, ἀντα-
γωνιστὴς ἐστὶ τῶν εὐτυχεύοντων. Cf. Anton. Melissa
I, c. ξγ', p. 66, Arsen. Viol. p. 122.

20.

Joann. Stob. Floril. XCIV, 16 : Κραίττω πρὸς
εὐδαιμονίαν ἐλάττω κεκτησθαι ἢ πολλὰ μετὰ φθόνου·
καὶ γὰρ καλλίων καὶ ἡδίων οὗτος ὁ βίος.

21.

Joann. Stob. Floril. XCIII, 60 : Τί γάρ ἐστιν
ἀνθρώπος; Ἀσθενείας ὑπόδειγμα, καιροῦ λάφυρον, τύ-
χης παίγιον, μεταπτώσεως εἰκὼν, φθόνου καὶ συμ-
φορᾶς πλάστιγξ, τὸ δὲ λοιπὸν φλέγμα καὶ χολή. Cf.
Secundi Sententiæ, apud Mullach. Fragm. Philo-
soph. gr. t. I, p. 513.

18.

Quemadmodum in medicina fieri aiunt, ut corpora non
pura quo magis nutrieris, eo magis lædas, qui nimirum
corruptis humoribus materiam ac fomentum subjicias :
sic et qui pravis opinionibus præoccupatus sit, quo plus
docueris, eo magis lædes, majores subinde male falseque
sentientiæ occasiones præbens.

19.

Invidiam dicebat illorum adversariam esse qui rebus
secundis utuntur.

20.

Melius est ad felicitatem pauciora possidere, quam
multa cum invidia. Nam ista vita laudabilior et suavior
est.

21.

Quidnam est homo? Imbecillitatis exemplum, tempo-
ris spoliium, fortunæ cursus, inconstantis imago, invidiæ
et calamitatis trutina : reliquum vero pituita et bilis.

22.

Appendix Florent. ad Joann. Stob. V, 11 :
Ὡσπερ ὁ οἶνος κινεῖται τοῖς τῶν πινόντων τρόποις,
οὕτω καὶ ἡ φιλία τοῖς τῶν χρωμένων ἕθει. Demo-
stheni tribuitur in Antonii Mel. I, c. κδ', p. 28,
ubi legitur statim post sententiam Aristoteli
adscriptam.

23.

Anton. Melissa I, c. α', p. 3 : Ἀρχὴ ἀρίστη
πάντων μὲν ὁ θεός, ἀρετῶν δὲ εὐσέβεια.

24.

Anton. Mel. I, c. νθ', p. 55 : Πάντες, ὡς ἔπος
εἶπεν, τοὺς μὲν ὑπερητοῦντας αὐτῶν ταῖς ἐπιθυμίαις
ἀποδέχονται καὶ νομίζουσιν οὐ μόνον εὐνοῦς ἀλλὰ καὶ
μόνους ἀνδρας ὡς ἀληθῶς εἶναι, τοῖς δὲ σωφρονίζειν
ἐπιχειροῦσιν ἀπῶς ἔχουσιν.

25.

Georgid. Gnomol. in Boisson. Anecd. t. I,
p. 53 : Λέγειν μὲν δεῖ ὡς οἱ πολλοί, νοεῖν δὲ ὡς οἱ
σοφοί.

26.

Georgid. Gnomol. in Boisson. Anecd. t. I,
p. 91 : Τὸ εὐρεῖν ἀνδρα πιστὸν ἔργον ἐστὶ· φαῦλων
δὲ πλῆθος ἀναρίθμητον. Quæ Aristoteli male apud
eundem tribuitur sententia p. 9, non illius est
sed Demosthenis in Or. de Corona, § 25.

27.

Rutil. Lupus de Figuris Sentent. I, c. 6 : Item
ARISTOTELES dicitur dixisse : Ejus esse vitam bea-

22.

Ita ut vinum temperatur convivarum moribus, ita et
amicitia ingenis eorum qui ea utuntur.

23.

Principium omnium optimum deus, virtutum vero
pietas.

24.

Omnes fere, quicumque nostris libidinibus indulgent,
iis obtemperamus et eos non solum benevolos sed et so-
los veros esse viros putamus; male autem habemus qui
nos ad sanam mentem revocare student.

25.

Loqui oportet ut plerique, cogitare vero ut sapientes.

26.

Virum fidum lavare opus est : malorum vero inno-
merabilis est multitudo.

tissimam cujus et fortunæ sapientia et sapientiæ fortuna suppeditet.

IV. ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ

1.

Diogen. Laert. V, 17 : Ἀναφέρεται δ' εἰς αὐτὸν (τὸν Ἀριστοτέλη) καὶ ἀποφθέγματα κάλλιστα ταυτί· Ἐρωτηθεὶς τί περιγίνεται κέρδος τοῖς ψευδομένοις· ὅταν, ἔφη, λέγωσιν ἀληθῆ, μὴ πιστεύεσθαι. Similiter Hieronymus in Ep. ad Julium Diconum : *Antiquus sermo est, mendaces faciunt, ut ne vera dicentibus credatur.*

2.

Diog. L. V, 17 : Ὀνειδιζόμενός ποτε ὅτι πονηρῶ ἀνθρώπῳ ἐλεημοσύνην ἔδωκεν, οὐ τὸν τρόπον, εἶπεν, ἀλλὰ τὸν ἀνθρώπον ἠλέησα. Id. 21 : Πρὸς τὸν αἰτιασάμενον ὡς εἴη μὴ ἀγαθῶ ἔρανον δεδωκώς (φέρειται γὰρ καὶ οὕτως), οὐ τῷ ἀνθρώπῳ, φησὶν, ἔδωκα, ἀλλὰ τῷ ἀνθρωπίνῳ, quæ eadem fere habent Joann. Stob. Floril. XXXVII, 32 et Cod. Vatic. 151 apud Walz. ad Arsenii Violetum p. 120, n.

3.

Diog. L. V, 17 : Συνεχῆς εἰσθεὶ λέγειν πρὸς τε τοὺς φίλους καὶ τοὺς φοιτῶντας αὐτῷ, ἔνθα ἂν καὶ ὅπου διατρίβων ἔτυγεν, ὡς ἡ μὲν θρασις ἀπὸ τοῦ περιέχοντος [ἄερος] λαμβάνει τὸ φῶς, ἡ δὲ ψυχὴ ἀπὸ τῶν μαθημάτων.

4.

Diog. L. V, 17 : Πολλάκις δὲ καὶ ἀποτενιόμενος τοὺς Ἀθηναίους ἔρασκεν εὐρηκίαια πυροῦς καὶ νόμους· ἀλλὰ πυροῖς μὲν χρῆσθαι, νόμοις δὲ μή.

ΑΠΟΡΗΘΕΓΜΑΤΑ.

1.

Interrogatus quidnam mendaces lucrarentur, ut quum vera, inquit, dixerint, illis non credatur.

2.

Quum ipsi probro daretur quod flagitioso homini misericorditer dedisset opem, non, inquit, mores miseratus sum sed hominem.

3.

Amicis ac discipulis ista consueverat dicere ubicunque moraretur : Aspectus quidem a circumfuso aere lumen accipit, animus autem a disciplinis liberalibus.

4.

Sæpenumero quum in Athenienses invehetur, aiebat, illos frumenta et leges invenisse, verum frumentis quidem uti, non autem legibus.

5.

Diog. L. V, 18 : Τῆς παιδείας ἔφη τὰς μὲν ῥίζας εἶναι πικράς, γλυκεῖς δὲ τοὺς καρπούς. Idem dictum apud Hermogen. Progymn. c. 3, t. I, p. 22, Walz., Isocrati tribuitur cum v. l. Σωκράτης; apud Arsenium Viol. p. 120 Aristotelī, et ib. p. 190 Demostheni. Cf. Diomed. in Arte gramm. I, p. 310, 1 ed. Keil. : *Chriarum exercitatio in casus sic variatur... Marcus Porcius Cato dixit litterarum radices amaras esse, fructus jocundiores; genetivo casu, etc.*

6.

Diog. L. V, 18 : Ἐρωτηθεὶς τί γηράσκει ταχύ, χάρις, ἔφη. Cf. Arsen. Viol. p. 120.

7.

Diog. L. V, 18 : Ἐρωτηθεὶς τί ἐστιν ἐλπὶς, ἐρηγορότος, εἶπεν, ἐνύπνιον. Platoni hoc dictum tribuit Ælianus Var. Hist. XIII, 29.

8.

Diog. L. V, 18 : Διογένης ἰσχάδα διδόντος αὐτῷ νοήσας ὅτι, εἰ μὴ λάβοι, χρεῖαν εἴη μεμελετηκώς, λαβῶν ἔφη Διογένην μετὰ τῆς χρείας καὶ τὴν ἰσχάδα ἀπολωλεκίαι· πάλιν τε διδόντος λαβῶν καὶ μεταωρίσας ὡς τὰ παιδία εἰπὼν τε· μέγας Διογένης, ἀπέδωκεν αὐτῷ.

9.

Diog. LV, 18 : Τριῶν ἔφη δαῖν παιδεία, φύσις, μαθήσεως, ἀσχέσεως. Eadem Arsen. Viol. p. 120. Cf. supra fr. 91^c.

5.

Institutionis amaras radices, fructus vero dulces esse dicebat.

6.

Rogatus quidnam cito consenesceret, gratia, inquit.

7.

Rogatus quid sit spes : Vigilantis, ait, somnium.

8.

Diogene caricam porrigente, cogitans quod, nisi acciperet, acutam sententiam esset meditatus, sumens, Diogenes ait caricam simul cum sententia perdidisse. Rursus ab eo porrectam accipiens atque puerili more in sublime elevans quum dixisset, magnus Diogenes, eam illi reddidit.

9.

Tria dicebat ad eruditionem esse necessaria, ingenium, exercitationem, disciplinam.

10.

Diog. L. V, 18 : Ἀκούσας ὑπό τινας λοιδορεῖσθαι, ἐπόντα με καὶ μαστιγοῦτω.

11.

Diog. L. V, 18 : Τὸ κάλλος παντὸς ἔλεγεν ἐπιτολίου συστατικώτερον. Ὁ δὲ τοῦτο μὲν Διογένην φασὶν ὄρισσασθαι, αὐτὸν δὲ θεοῦ δῶρον εἶπεν εὐμορφίαν. Priorem definitionem Aristoteli tribuunt Joann. Stobæus Floril. LXV, 11 et Arsen. Viol. p. 122.

12.

Diog. L. V, 19 : Πρὸς τὸν καυχώμενον ὡς ἀπὸ μεγάλης πόλεως εἶη, οὐ τοῦτο, ἔφη, δεῖ σκοπεῖν, ἀλλ' εἰ τις μεγάλης πατρίδος ἀξίος ἔστιν.

13.

Diog. L. V, 20 : Ἐρωτηθεὶς τί ἐστι φίλος, ἔφη, μία ψυχὴ δύο σώμασιν ἐνοικοῦσα. Cf. Arsen. Viol. p. 121.

14.

Diog. L. V, 20 : Τῶν ἀνθρώπων ἔλεγε τοὺς μὲν οὕτω φεῖδασθαι ὡς αἰεὶ ζησομένους, τοὺς δὲ οὕτω ἀναλίσκειν ὡς αὐτίκα τεθηρομένους.

15.

Diog. L. V, 20 : Πρὸς τὸν πυθόμενον διὰ τί τοῖς καλοῖς πολὺν χρόνον ὁμιλοῦμεν, τυρλοῦ, ἔφη, τὸ ἐρώτημα. Paulo aliter Joann. Stob. Floril. LXV, 4 :

10.

Audierat aliquando se a quodam maledictis proscindi ; tum ille, absentem me, inquit, etiam verberet.

11.

Dicebat pulchritudinem plus quam epistolas omnes valere ad commendationem. Plerique Diogenem ita stultissime asserunt, ipsum autem dei munus dixisse pulchritudinem.

12.

Glorianti cuidam quod magnæ esset urbis civis, non hoc, inquit, considerandum est, sed si quis illustri patria sit dignus.

13.

Rogatus quid sit amicus, una, inquit, anima in duobus corporibus habitans.

14.

Homines alios dicebat ita esse parcos ac si semper victuri essent ; alios tam prodigos, ac si continuo morituri.

15.

Querenti eum diu cum iis qui forma præstant una esse eupiamus, cæci est, inquit, talia querere.

Ἀριστοτέλης ἐρωτηθεὶς διὰ τί τῶν καλῶν ὁ ἔρως, τυρλοῦ, εἶπεν, ἡ ἐρώτησις. Cf. Arsen. Violar. p. 122.

16.

Diog. L. V, 20 : Ἐρωτηθεὶς τί αὐτῷ περιγέγονεν ἐκ τῆς φιλοσοφίας, ἔφη, τὸ ἀνεπιτάκτως ποιεῖν ἅ τινες διὰ τὸν ἀπὸ τῶν νόμων φόβον ποιῶσιν. Idem Hieroni tribuitur apud Maxim. Confess. c. ιζ', p. 586.

17.

Diog. L. V, 20 : Πρὸς τὸν εἰπόντα ἀδολέσχην, ἐπειδὴ αὐτοῦ πολλὰ κατήνηλασε, μὴ τί σοι καταφλάρῃσα, μὰ Δι', εἶπεν, οὐ γὰρ σοι προσεῖχον. Cf. Plutarch. de Garrul. c. 3 : Καὶ γὰρ αὐτὸς ἐνοχλούμενος ὑπὸ ἀδολέσχου καὶ κοπτόμενος ἀτόποις τισὶ διηγήμασι πολλάκις αὐτοῦ λέγοντος· οὐ θαυμαστόν, Ἀριστοτέλης ; Οὐ τοῦτο, φησί, θαυμαστόν· ἀλλ' εἰ τις πόδας ἔχων σὲ ὑπομένει. Ἐτέρω δὲ τινι τοιούτῳ μετὰ πολλοῦς λόγους εἰπόντι, κατηδολέσχῃκά σου, φιλόσοφε, μὰ Δι', εἶπεν, οὐ γὰρ προσεῖχον.

18.

Diog. L. V, 21 : Ἐρωτηθεὶς πῶς ἂν τοῖς φίλοις προσπεροίμεθα, ἔφη, ὡς ἂν εὐζαίμεθα αὐτοὺς ἡμῖν προσφέρεσθαι.

19.

Diog. L. V, 21 : Τὴν δικαιοσύνην ἔφη ἀρετὴν ψυχῆς διανεμητικὴν τοῦ κατ' ἀξίαν. Cf. Cicero de

16.

Rogatus quid e philosophia lucratus fuisset, hoc, inquit, ut injussus ea faciam quæ plerique per legum metum faciunt.

17.

Garrulo, postquam multas ineptias effutierat, interroganti, numquid te obtudi ? Nil quidquam, inquit ; namque animum non advertebam.

Aristoteles a garrulo quodam vexatus et absurdis quibusdam narrationibus exagitatus subinde dicenti, nonne hoc mirum est Aristoteles ? respondit : Non profecto hoc est mirum, sed si quis pedibus præditus te sustinet.

18.

Rogatus erga amicos quales esse debeamus, quales, inquit, eos erga nos esse optamus.

19.

Justitiam dicebat virtutem animi unicuique secundum dignitatem distribuentem.

Invent. II, c. 53 : *Justitia est habitus animi, communi utilitate conservata, suam cuique tribuens dignitatem.*

20.

Diog. L. V, 21 : Φησι δὲ Φαβωρίνος ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Απομνημονευμάτων ὡς ἐκάστοτε λέγοι, ᾧ φίλοι, οὐδεὶς φίλος ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἐβδόμῳ τῶν Ἠθικῶν ἔστι. Καὶ ταῦτα μὲν εἰς αὐτὸν ἀναφέρεται.

21.

Joann. Stob. Floril. XLI, 8 : Ἀριστοτέλης ἐρωτῆθεις τί δυσκολώτατον ἐν τῷ βίῳ εἶπε, τὸ σιωπᾶν ἢ μὴ δεῖ λαλεῖν. Idem apud Maxim. Confess. c. x', p. 597.

22.

Joann. Stob. Fl. XIV, 87 : Ἀριστοτέλης τοὺς τὰ ἐναργῆ πράγματα πειρωμένους δεικνύναι ὅμοιον ἔφη ποιεῖν τοῖς διὰ λόγου τὸν ἥλιον φιλοτιμουμένοις δεικνύναι. Cf. Maxim. Conf. c. κα', p. 600, Arsen. Viol. p. 122.

23.

Joann. Stob. Flor. III, 53 : Ἀριστοτέλης εἶπεν, ἐπειδὴ μὴ γίνεται τὰ πράγματα ὡς βουλόμεθα, δεῖ βούλεσθαι ὡς γίνεται.

24.

Append. Flor. ad. Joann. Stob. Floril. XVI, 44 : Ἀριστοτέλους ὄψος ἐρωτηθεὶς τί τῶν ζῶων κάλλιστον, ἔφη, ἀνθρώπος τὴν ψυχὴν παιδείᾳ κεκοσμη-

20.

Refert Favorinus in secundo Commentariorum illum crebro dicere solitum, cui amici, amicus nemo. Id etiam legitur in libro septimo Ethlicorum.

21.

Aristoteles interrogatus quid in vita difficillimum esset, tacere, inquit, quæ loqui non decet.

22.

Aristoteles dicebat, illos qui res manifestas demonstrare conantur, perinde facere, ac si solem adhibita lucerna ostendere vellent.

23.

Aristoteles dixit : quoniam eventus quidem rerum nostræ voluntati se haudquaquam accommodant, nos certe voluntatem eventibus accommodare oportet.

24.

Aristoteles interrogatus quodnam animal pulcherrimum esset, homo, inquit, cujus animus humanitate ornatus est.

25.

Idem quum ei exprobaretur aliquis quod barbære lo-

quos. Hoc et sequens dictum in Antonii Melissa I, c. v', p. 56 ed. Gesn. Socrati tribuitur.

25.

App. Flor. ad Joann. Stob. Flor. XVI, 45 : Ὁ αὐτὸς ὀνειδιζόμενος ὑπὸ τίνος ὅτι βαρβαρίζει, ἔφη, ἐγὼ μὲν τῷ λόγῳ, ὑμεῖς δὲ τῷ τρόπῳ.

26.

Anonym. Proleg. in Porphyrii Philos. p. 8, A, 45, Brandis, cf. Cramer Anecd. Paris. t. IV, p. 411, 14 : Φησὶν Ἀριστοτέλης ἐν ἀποφθέγματι ὅτι ὅσοι ταῖς ἄλλαις τέχναις καὶ ἐπιστήμαις σχολάζοντες τῆς φιλοσοφίας ἀμελοῦσιν, εὐίκασι τοῖς μνηστῆρσι τῆς Πηνελόπης, οἵτινες αὐτῇ συγγενέσθαι μὴ δυνάμενοι ἡγάπων καὶ ταῖς θεραπεύειν αὐτῆς συγγενέσθαι. In Joannis Stob. Flor. IV, 110, Aristoni tribuitur ; Aristippo vero in Arsenii Viol. p. 116.

27.

Maxim. Confess. c. ζ', p. 549 ed. Combefis. : Ὁὗτος ὀνειδιζόμενος ὅτι πονηροῖς συνδιατρίβει, ἐκείνος ἔφη, ἄριστος ἰατρός ἔστιν, ὅς τοὺς ὑπὸ πάντων ἀπεγνωσμένους ἀναλαμβάνει.

28.

Maxim. Conf. c. ζ', p. 549 : Ὁ αὐτὸς ἔλεγεν, ὅτι τὸ πᾶσιν ἀρεῖσαι δυσχερέστατόν ἐστιν.

29.

Maxim. Conf. c. x', p. 597 : Ἐρωτηθεὶς διὰ ποίαν αἰτίαν τοὺς ἄλλους διδάσκων λέγειν, αὐτὸς σιω-

queretur, ego, dixit, verbis utor barbaris, vos autem moribus.

26.

Dicebat Aristoteles in apophthegmate illos, qui operam darent ceteris doctrinis et disciplinis, neglecto philosophiæ studio, similes esse procis Penelopes, quibus, quum ipsa potiri non possent, satis erat et cum ejus ancillis rem habere.

27.

Quum probro verteretur Aristoteli, quod cum improbis versaretur, ille, inquit, optimus medicus est, qui a reliquis depositos suscipit.

28.

Idem dicebat, placere omnibus rem maxime arduam esse.

29.

Interrogatus quid causæ esset cur qui loqui alios doceret, ipse taceret, respondit, sane etiam eos ipsa non accat, enses tamen et gl'ios acutos reddit.

παρ, ἔφη, καὶ γὰρ ἡ ἀκρόνη αὐτὴ μὲν οὐ τέμνεται, τὰ δὲ ἕξφη δέξια ποιῶ. Cf. Anton. Mel. I, c. ογ', p. 73.

30.

Maxim. Conf. c. λδ', p. 624 : Ἀριστοτέλης θεασάμενος νεανίσκον κατωφρωμένον μηδὲν δ' ἐπιστάμενον, νεανίσκα, ἔφη, οἷος μὲν δοκεῖς αὐτὸς εἶναι, ἐγὼ γενοίμην· οἷος δὲ τῇ ἀληθείᾳ ὑπάρχεις, τοιοῦτοί μου οἱ ἐγερτοὶ γίνονται. Verba μηδὲν δ' ἐπιστάμενον quæ desunt in ed. Maximi Conf. addenda sunt ex Antonii Melissa II, c. οδ', p. 141, Arsenii Viol. p. 122, Gnomol. in Boisson. Anecd. t. III, p. 467.

31.

Maxim. Conf. c. λδ', p. 624 : Ὁ αὐτὸς κατανόησας μενίσκιον ἐπὶ πολυτελείᾳ τῆς χλαμύδος σεμνυόμενον, οὐ παύσει, ἔφη, μενίσκιον, ἐπὶ προδάτου σεμνυόμενος ἀρετῇ; Eadem Anton. Mel. II, c. οδ', p. 141, ubi pro ἀρετῇ, δορᾷ, et Arsen. Viol. p. 122

32.

Anton. Mel. I, c. ιζ', p. 22 Gesn.: Ἀριστοτέλης ἔφη, ἐν παντὶ τῷ βίῳ τρεῖς μεταμελείας (εἶναι) μίαν μὲν ἐπὶ τῷ γυναικί πιστεύσαι λόγον ἀπόρητον· ἑτέραν δὲ πλεῦσας ἔπου δυνατόν περᾶσαι· τὴν δὲ τρίτην, δεῖ μίαν ἡμέραν ἀδιάθετος εἶμινεν. Eadem Arsen. Viol. p. 121, ommissis tamen verbis ἔπου δυνατόν περᾶσαι. Dictum Catoni tribuitur apud Plutarchum V. Catonis, c. 9.

33.

Anton. Mel. I, c. ξ', p. 65 : Ἀριστοτέλης θεασά-

30.

Aristoteles conspecto adolescentulo fastu nimio superbiēte nihil vero sciente, adolescens, inquit, utinam qualis tibi videris ipsa existam, qualis vero reipsa existis, inimici mei existant.

31.

Idem conspecto juvene pretiosa sibi veste placente eaque gloriantē, non desines, inquit, juvenis, de ovis tibi virtute placere?

32.

Aristoteles dixit in tota vita tria se admisisse quorum eum pœniteret, primum quod mulieri arcanum commisisset, alterum quod navigasset quum iter pedibus perficere potuisset, tertium quod una die nihil seriæ rei egisset.

33.

Aristoteles, conspecto adolescentulo pulcherrime exornato, nonne te pudet, inquit, quum natura te virum fecerit, te ipsum in mulierem commutare?

μενος μενίσκιον ὠραϊζόμενον, ἔφη, οὐκ αἰσχύνη, δεῖ, τῆς φύσεως ἄνδρα σε ποιήσασθαι, ἑαυτὸν τεθῆλυκας; Idem e cod. Monac. 8 et e codd. Paris 1983 et 2977 in calce Arsenii ed. Walz, p. 503.

34.

Anton. Mel. I, c. ξ', p. 65 : Ὁ αὐτὸς νέου τινὸς εὐειδοῦς μὲν τὴν ὄψιν, ἀσελοῦς δὲ τὸν τρόπον, λαιδορουμένου αὐτὸν καὶ λέγοντος, εἰ ἐπίσης αὐτῷ ἐμισαίτο ὑπὸ τῶν πολιτῶν, ἀπήγξατο ἄν, ἔφη, ἐγὼ δὲ ἀπηγξάμην ἄν, εἰ ἐπίσης σοι τῶν πολιτῶν ἐφιλοῦμην.

35.

Anton. Mel. I, c. ογ', p. 73 : Ὁ αὐτὸς ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τινος, τίς κατασχεῖν δύναται λόγον ἀπόρητον, ἔφη, δεῖ τις καὶ διάπτρον ἀνθρακα· τῇ γλώσσῃ κατασχεῖν δύνησεται.

36.

Anton. Mel. II, c. σα', p. 135 : Ἀριστοτέλης βλασφημούμενος ὑπ' ἀνθρώπου ἀσελοῦς, ἔφη, σὺ μὲν ἀκούεις τὰ κακὰ ῥαδίως, καὶ λέγεις εὐχερῶς, ἔμοι δὲ καὶ λέγειν ἀήθεις καὶ ἀκούειν ἀηδέας. Eadem Arsen. Viol. p. 121, ubi bis vitiose ἀήθεις.

37.

Arsen. Violet. p. 119 : Ἀριστοτέλης τὴν φιλίαν ὠρῖζετο ἰδιότητα εὐνοίας ἀντίστροφον. Ταύτης δὲ τὴν μὲν συγγενικὴν, τὴν δὲ ἐρωτικὴν, τὴν δὲ ξενικὴν. Εἶναι δὲ καὶ τὸν ἐρωτα μὴ μόνον συνουσίας ἀλλὰ καὶ φιλοσοφίας.

34.

Idem quum juvenis quidam optima quidem forma praeditus sed pravus moribus insultaret ipsi atque diceret, si æque perosus essem meis civibus me suspenderem, ego vero, inquit, si æque ac tu ab illis amarer.

35.

Idem interrogatus a quodam quis arcanum sermonem continere posset, dixit, qui carbonem quoque ignitum lingua continere potest.

36.

Quum ab impudente quodam conviciis lacesseretur Aristoteles, tu, inquit, et convicia facile audis, et libenter dicis, mihi vero et dicere insuetum et audire inæcquum.

37.

Aristoteles definiebat amicitiam affectum proprium cui benevolentia respondeat. Ejus species distinguebat ex consanguinitate, ex amore, ex hospitalitate provenientes.

38.

Arsen. Viol. p. 120 : 'Ο αὐτὸς ἐρωτηθεὶς δια τί μέγας ὢν, μικρὰν ἐγγημὴν γυναῖκα, εἶπε, τοῦ κακοῦ ἐκλογὴν ποιησάμενος τὸ ἐλάχιστον ἡμετιστάμεν. Idem Gnomol. in Boisson. Anecd. t. III, p. 467.

39.

Arsen. Viol. p. 120 : 'Ο αὐτὸς ἐρωτηθεὶς εἰ ὁ ἔρωσ ἐνακα συνουσίας γίγνεται, οὐτ' ἔφη διὰ τοῦτο οὐτ' ἀνευ τούτου. Apud. Joann. Stob. Floril. LXIII, 32 : Ἀριστοτέλης ὁ Κυρηναῖος φιλόσοφος ἐρωτηθεὶς κτλ. Procul dubio Ἀριστιππος legendum est.

40.

Cod. Vatic. 151 apud Walz. in notis ad Arsenii Viol. p. 120, N. 3 : Ἀριστοτέλης ἐρωτώμενος, τί ἄνθρωπος ἐχει δμοιον τῷ θεῷ, τὸ εὐεργετεῖν ἔφη. Apud ipsum Arsenium Viol. p. 189 Demostheni tribuitur. De Pythagora refert hoc dictum Ælian. Var. Hist. XII, 59, quo, non nominato ejus auctore, utitur Dionysius sive Longinus de Sublim. c. 1.

41.

Γνώμαι κατ' ἐκλογὴν ἐκ τῶν Δημοκρίτου, Ἐπιχοῦρου καὶ ἑτέρων φιλοσόφων, ποιητῶν καὶ ῥητόρων e cod. Monac. 8 fol. 39, et e codd. Pariss. 1982, 2977, ad calcem Arsenii ed. Walz. p. 503 : Ἀριστοτέλης ἐρωτηθεὶς ποῦ κατοικοῦσιν αἱ Μοῦσαι, ἔφη, ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν φιλοπόνων.

42.

Ibid. : 'Ο αὐτὸς ἐρωτηθεὶς τί ἴστιν ἰσχυρότατον, ἔφη, ἄνθρωπος ἀνασθητός.

43.

Pseudo-Varronis Sententiæ 144 : *Præclare cum illo agitur qui non mentiens dicit, quod ab Aristotele responsum est sciscitanti Alexandro, quo docente profiteretur se scientem : Rebus, inquit, ipsis quæ non norunt mentiri.*

Præterea non solum esse amorem coitus sed et philosophiæ.

38.

Idem rogatus cur, quum ipse magna statura esset, parvam mulierem sibi junxisset, quia inquit, mali delectu habito, minimum prætuli.

39.

Aristoteles interrogatus an amor coitus gratia fieret, neque ejus gratia, dixit, neque sine eo.

44.

Gunzo apud Martenn. Amplissima Collectio, p. 306 : *Sedens in conclavi monasterii cornutum se putat, secundum proverbium Aristotelis, quo ait : Limax in suo conclavi cornupeta sibi videtur,*

Seque putat cursu timidis contendere damis.

Eadem, omisso tamen versu, in Gerberti Epistola 14. Hoc et quæ sequuntur apophthegmata indicata sunt a v. cl. Thurot, *Revue critique*, Paris 1866, t. II, p. 200.

45.

Cod. Paris. sec. X, 2772 (*fonds du roi*), cuius initium fol. 103 : *Incipiunt sententiæ philosophorum : Aristoteles dixit adversus inimicos inter parietes nostras victoria quærenda est. Cf. supra Sentent. 2.*

46.

Ib. : *Idem dixit injuriam injuste irrogatam ejus infamiam esse, qui facit.*

47.

Ib. : *Idem viri boni est nescire pati vel facere injuriam.*

48.

Ib. : *Idem dixit solum (esse) incommodum paupertatis, quod non posset egentibus subvenire.*

XII. FRAGMENTA DUBIA.

Restat, ut ea percenseamus fragmenta de quibus jure dubitari potest an ad deperditos Aristotelis libros referenda sint. Varium est hoc genus. Ita enim nonnunquam quasi ipsius philosophi verba laudantur, quæ licet ex ejus sententia dicta sint, non ab ipso tamen profecta videntur. Ad hoc genus referenda est definitio quæ apud grammaticos legitur Ammon. de Diff. voc. p. 30, Thom. Mag. s. v. Βιῶν, Etymol.

40

Aristoteles interrogatus quid simile esset homini cum deo, respondit, benefacere.

41.

Aristoteles interrogatus, ubinam habitarent Musæ, in animis eorum, inquit, qui studia amant.

42.

Idem interrogatus quidnam validissimum esset respondit, hominem sensus expertem.

Gudian. p. 109, 22 : Ἀριστοτέλης τὸν βίον ὤρισατο οὕτως· βίος ἐστὶ λογικῆ ζωῆ. Item quod de sapiente ex antiquo quodam ad Aristotelis Ethica commentario excerpit Suidas. s. v. Μετριοπαθεῖν, Ἀριστοτέλης λέγει τὸν σοφὸν μετριοπαθῆ μὲν εἶναι, ἀπαθῆ δὲ μὴ εἶναι. Neque magis affirmare aude- rem, certum quendam Stagiritæ librum respici, in locis qualis est sive Varronis, de Re rust. II, 5, 13 : *Mas an femina sit concepta, significat taurus, quum iniiit : siquidem, si mas est, in dexteriore parte abit : si foemina in sinist- riorum.* Cur hoc fiat, vos videritis, inquit mihi, qui Aristotelem legitis, sive Censorini, de Die nat. IV, 3 : *Aristoteles quoque Stagiritæ et Theophrastus multique præterea non ignobiles Peripatetici idem (sc. semper humanum genus fuisse) scripserunt. Ejus quæri exemplo dicunt quod negant omnino posse reperiri, avesne ante an ova generata sint, quum et ovum sine ave et avis sine ovo gigni non possit : itaque et omnium, quæ in sempiterno isto mundo semper fuerunt futuraque sunt, aiunt principium fuisse nullum, sed orbem esse quendam generantium nascentiumque, in quo uniuscujusque geniti initium simul et finis esse videatur,* de quo loco acutissime ut solet disputat Bernays, *Theophrastus' Schrift über Frömmigkeit*, Berlin, 1866, p. 49. sq.

Factum est deinde, ut sæpius satis incaute Aristotelis nomen poneretur, quum ejus sectatores potius nominandi erant. Qui error communis est Plutarcho et Clementi Alexandrino, quorum alter de Iside et Osir. c. 77 : Διὸ καὶ Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης ἐποπτικὸν τοῦτο τὸ μέρος τῆς φιλοσοφίας καλοῦσιν, cf. V. Alex. c. 7, alter vero Stromat I, 28 p. 153 Sylb. Ἀριστοτέλης δὲ εἶδος τοῦτο μετὰ τὰ φυσικὰ καλεῖ.

Aliud est genus errorum a memoriæ lapsu ortorum. Hoc se decipi passus est Seneca, qui, quum ita, de Vitæ brevitate c. 1, locutus est : *Inde Aristoteli cum rerum natura exigenti minime conveniens sapienti viro lis est : illam animalibus tantum indulsisse, ut quina aut dena secula educerent, homini in tam multa ac magna genito, tanto citiorem terminum stare,* aperte Theophrastum nominare debebat, de quo notissima sunt verba in Ciceronis Disput. Tuscul. III, 28. Simili plane causa factum est, ut apud Gregorium Corinthium in Præfat. de Dialectis p. 5 Schæfer, Plato pro Aristotele laudaretur, et rursus apud eundem in Comment. in Hermogen. Rhet. gr. t. VII, p. 1154 Walz, Theophrastus pro Aristotele. Cf. Spengel in Aristot. Rhet., Lips. 1867, t. II, p. 276.

Alia deinde erroris causa debetur librorum

mori, qui nomina propria per compendia scribere solebant. Cf. Montfaucon, *Palæographia gr.* p. 348 et Bast, *Comm. palæograph.* ad calcem Gregorii Corinthii ed. Schæfer p. 798. Exempla satis multa confusionis inde ortæ in promptu sunt. Ita in deterioribus quibusdam Harpocratonis et Suidæ libris s. v. Ζῶεις, pro ἄριστος scriptum est Ἀριστοτέλης. Cf. Cobet, *Variae lectt.* p. 145. Item Ἀριστοτέλης et Ἀριστοφάνης nonnumquam inter se locum mutarunt. Factum hoc esse apud Hesychium s. v. Γρίσων demonstrari nequit. Aperte vero in hunc modum peccatum est apud Schol. Aristoph. Vespas. 503, Schol. Luciani Timon. c. 30 p. 37 Jacobitz, et quidem duplici errore, Schol. B II. v, 252, Etymol. M. p. 110, 50, Suidam s. v. Ἐμβεβλημένα, Schol. Theocrit. I, 132, Plutarch. Non posse viv. sec. Epicur. c. 13. Incertior res est in Etymol. Gudian. p. 82, 51. Quum enim, qui eadem habet Ammonius p. 24 : Ἄρρωστος καὶ ἄρρωστων διαφέρει. Ἄρρωστος μὲν γὰρ ὁ νοσῶν ἄρρωστων δὲ ἔστιν ὁ ἀδυνατῶν ἐπιτελεῖν τὰ κατὰ τὰς ὀρέξεις, ὡς Ἀριστοφάνης φησὶν, Aristophanem pro Aristotele nominat, ab utroque differt Herennius Philo p. 158 : Ἄρρωστος ἄρρωστοῦντος διαφέρει· ἄρρωστος μὲν γὰρ ἔστιν ὁ ἀδυνατῶν ἐπιτελεῖν τι κατὰ τὰς ὀρέξεις· ἄρρωστέϊ δὲ ὁ νοσῶν· οὕτως Ἀριστογεί δευαί, cf. Nauck. *Aristoph. Byzant. fragm.* p. 232. Ἀριστοτέλης pro Ἀριστοφάνης legitur Schol. II. β, 447, δ, 137 in Crameri *Anecd. Paris.*, t. III, p. 282, Etymol. M. p. 249, 42, apud Gramm. Hermannii p. 362. Eundem vero errorem apud Demetrium de Elocut. § 128 commissum esse, non erat cur conjicerent editores. Cf. Blass, *die griech. Beredsamkeit in dem Zeitraum von Alexander bis auf Augustus*. Berl. 1865, p. 51. Pro Ἀρίσταρχος male legitur Ἀριστοτέλης in Schol. II. ψ, 122, item in Schol. Theocriti I, 34. Contra suo jure Ἀρίσταρχον et Θεόπομπον exulare jussit Prellerus ad *Polemonis Perieg. fragm.* Lips. 1838, p. 59, apud Clementem Alex. Stromat. I, p. 129, in eorum loco Ἀριστοτέλης et Θεόφραστος positus, cf. supra fr. 106. Minus probo quod idem vir doctus l. l. suspicatus est, Ἀριστοτέλης pro Ἀριστιδέης, antiquo jam errore, scriptum fuisse in Pausaniæ lexico, unde hæc corruptela propagata sit apud Suidam s. v. Δωδωναῖον χαλκεῖον aliosque grammaticos, etsi eandem nominum confusionem Proverb. cod. Coislian. 116 exhibeat. Pro Ἀριστομένης, quem laudat Schol. Apoll. Rh. I, 164, reponendum esse Ἀριστοτέλης, non absque probabilitatis specie quadam, suspicatus est C. Müllerus in *Fragm. hist. gr. t. IV*, p. 336. Nec

minus deinde fieri potuit, ut et Ἀρίστων et Ἀριστοκλῆς legendum sit, ubi nunc in codicibus Ἀριστοτέλης scriptum est. Prioris confusionis nullum exemplum novi, præterquam quod in Cicerone de Officiis II, 16, supra notavimus cf. fr. 63; alterius exempla suppeditant Plutarchus Parall. min. c. 29, codd. nonnulli Schol. Pindari Olymp. VII, 66, Varronis de L. lat. X, p. 550 Spengel. : utraque tamen nimis abusum esse puto Rosium, qui in reponendo præsertim Aristoclis nomine ultra legitimos fines evagatus est. Quominus autem in talibus temere aliquid mutandum esse censeam, non una tantummodo impediatur causa. Quum enim, testimonio Procli (cf. infra fragm. 10) constet, præter Aristotelem philosophum, alium quendam et quidem Rhodium existisse (1), ad hunc fortasse referenda sunt quæcunque res mythologicas spectant fragmenta, e Τελεταῖς, Θεολογουμένοις, Θεογονίᾳ, quæ omnia fortasse unius ejusdemque operis partes fuerint, allata. In re tamen dubia nihil decernere præstat.

Fragmentis dubiis et incertis accensenda præterea sunt nonnulla, quæ sive apud lexicographos sive apud scholiastas reperiuntur vocabula, quorum usus apud Aristotelem notatur. Ad hoc genus sequentia pertinent :

1.

Lex. Seguer. in Bekk. Anecd. gr. p. 367, 24 : Ἀκολασία Θουκυδίδης ἔφη (III, 37), ἀκολαστία δὲ Ἄλεξις, ἀκολαστότατα δὲ Ἀριστοτέλης καὶ ἀκολαστότερον Νικόλαος.

2.

Phrynich. Epit. p. 311 Lob. : Πρώτως : Ἀριστοτέλης καὶ Χρυσίππος λέγει· ἴσθι δὲ διαφθαρμένον πᾶν τοῦνομα· οὐδὲ γὰρ δευτέρως καὶ τρίτως φαμέν. Λέγει οὖν πρῶτον.

Cf. Plat. Respubl. VIII, p. 544, C, Timæus p. 56, B, 58, B, 86, A et quæ diximus in libro *Die verlorenen Schriften des Aristoteles*, p. 300.

(1) Aristotelis Rhodii nomen latet fortasse apud Erotianum, in ejus Glossar. Hippocrat. p. 32, 10 ed. Klein, Lips. 1865, codd. BC exhibent lectionem Ἀριστοκλῆς καὶ Ἀριστοτέλης ὁ Ῥόδιος. Ceteri variant inter Ἀριστοπίας, Ἀριστίεας, Ἀριστόβουλος. Franzius Ἀριστογαίτων conjecit.

5.

Sive quod ex aqua omnia sunt genita et aqua omnium est mater, poetæ vero Stygem matrem deorum appellant, ut Aristoteles quoque testatur.

3.

Schol. Platon. Euthyd. p. 368 Bekk. : Οὕτως (σκληρῶς) λέγεται καὶ παρὰ Ἀριστοτέλει ὁ ἰσχνὸς καὶ λεπτὸς τὸ σῶμα. Cf. Hesych. s. v.

Usus vocabuli apud Theopompum comicum notatur a Polluce On. II, 10.

4.

In Suidæ glossa : Ἄδοξότατα τὰ παράδοξα τὰ ἀδύνατα παρὰ Ἀριστοτέλει, sine dubio corrigendum est ἄδοξα coll. Lex. Seguer. p. 344, 27. Spectat fortasse ad librum de Sophist. Elench. c. 12. Similiter quæ ex Aristotele habet Eustathius ad II. p. 625, 36, de verbo ἐπιβάλλεσθαι, referri possunt ad Politica I, 9.

5.

In Apecd. græc. Boisson. t. IV, p. 469, Ἀμινιανῶ, τίνας ἔνακιν οἱ θεοὶ τὴν Στύγα ὀμνύουσι, hæc leguntur : Ἡ δτι τὰ πάντα ἐξ ὕδατων ἐγένετο καὶ τὸ ὕδωρ μήτηρ πάντων, οἱ ποιηταὶ δὲ τὴν Στύγα μητέρα τῶν θεῶν καλοῦσιν, ὡς καὶ ὁ Ἀριστοτέλης. Locum ubi hæc dixerit Aristoteles neque Boissonadus neque Osannus, *Neue Jahrb. für Philol. u. Pædag.* t. X, p. 362, indicare potuerunt, neque exstat tale quid a philosopho traditum. Male hæc sine dubio e Metaphysic. I, 3, 5 detorta videntur, ubi Aristoteles : Ὀκεανὸν τε γὰρ καὶ Τηθὴν ἐποίησαν τῆς γενέσεως πατέρας, καὶ τὸν ἕρκον τῶν θεῶν ὕδωρ, τὴν καλουμένην ἵπ' αὐτῶν Στύγα τῶν ποιητῶν.

I. TEAETAI.

1.

Schol. in Apollon. Rhod. IV, 973 : Ὀρειχάλκοιο : φασὶν ὀρείχθαλον εἶδος χαλκοῦ ἀπὸ Ὀρείου τινὸς γενομένου εὐρετοῦ ὀνομασμένον. Ἀριστοτέλης δὲ ἐν Τελεταῖς φησὶ μηδὲ ὑπάρχειν τὸ ὄνομα μηδὲ τὸ τοῦτου εἶδος. Τὸν γὰρ ὀρείχθαλον ἐνιοὶ ὑπολαμβάνουσι λέγεσθαι μὲν, μὴ εἶναι δέ. Τῶν δὲ εἰκῆ διαδεδομένων καὶ τοῦτο ... οὕτως ἦν ἐν τῇ κοινῇ λέξει τῇ συμμίκτη.

Cf. Hesych. s. v. In verbis Scholiastæ Salmasius *de Homonymis Hyles iatrices*, p. 228, b, A, scribendum esse censet φησὶ μὲν ὑπάρχειν τὸ ὄνομα, μὴ εἶναι δὲ τὸ τοῦτου εἶδος, quod melius ad sen-

INITIATIONES.

1.

Orichalcum æris quoddam genus esse dicunt ab Oreo quodam inventore. Aristoteles vero in Initiationibus nomen quidem exstare, non vero ipsum metallum. Orichalcum enim nonnulli conjiciunt appellari quidem, sed non esse.

tentiam quam ad verba esse dixit Editor Thesauri H. Steph. s. v. Ὀρείχαλκος. Ex orichalco facta signa memorat Pseudo-Aristot. Mirab. Auscult. c. 59. Cf. etiam Pollux On. VII, 100 : Τὸ γὰρ τοῦ ὀρείχαλκου μέταλλον οὐδέπω καὶ νῦν εἰς πίστιν ἤκει βεβαίαν.

2 (?).

Photius et Suidas s. v. Λύσιοι τελεταί, ὡς Διονύσου. Βοιωτοὶ γὰρ ἀλόντες ὑπὸ Θρακῶν καὶ φηγόντες ἐς Τροφώνιου, κατ' ὄναρ ἐκείνου Διόνυσον ἔισθαι βοηθὸν φήσαντος, μεθύουσιν ἐπιθέμενοι τοῖς Θραξίν Ἰλυσαν ἀλλήλους, καὶ Διονύσου ἱερὸν ἰδρῶσαντο, ὡς Ἡρακλείδης ὁ Ποντικός. Ὡς Ἀριστοφάνης δὲ διὰ τὸ λυτρώσασθαι Θηβαίους παρὰ Ναξίων ἀμπελον. Cf. Apostol. XII, 35. Arsen. p. 340.

De nomine dubitat Nauckius in *Aristoph. Byzant. fragm.* p. 240, Ἀριστοφάνης scribendum esse conjiciens. Ἀριστοτέλης posses, cogitando sive de Thebanorum Politia, sive de Aristotelis opere Τελεταί inscripto.

II. ΘΕΟΓΟΝΙΑ.

3.

Schol. in Euripid. Rhesum 28 : ... διττὰς δὲ τὰς Εὐρώπας ἀναγράφουσιν ἔνιοι, μίαν μὲν Ὀκεανίδα, ἀφ' ἧς (cod. οὐ) καὶ τὸ ἐν μέρος τῆς οἰκουμένης κληθῆναι, καθάπερ Ἀπίων ἐν τοῖς περὶ Ἑπωπέων καὶ Ἀριστοτέλης ἐν πρώτῳ τῆς Θεογονίας, ἑτέραν δὲ Φοίνικος.

II. ΘΕΟΛΟΓΟΥΜΕΝΑ.

4.

Macrobius Saturn. I, 18 : *Hæc quæ de Apolline diximus possunt etiam de Libero dicta existimari. Nam Aristoteles qui Theologumena scripsit Apollinem et Liberum patrem unum eundemque deum esse quum multis aliis argumentis asserat, etiam apud Ligyreos ait in Thracia esse adytum*

2.

Bœoti a Thracibus victi quam in Trophonii antrum fugissent, deusque per somnium illi dixisset Bacchum opem laturum esse, Thracæ ebrios aggressi se invicem solverunt, et Bacchi Lysii templum condiderunt, ut scribit Heraclides Ponticus. Ut vero Aristoteles (?) quod Thebani vitem ab Naxiis redemissent.

THEOGONIA.

3.

Nonnulli duas Europas recensent, unam Oceanidem,

Libero consecratum ex quo redduntur oracula, sed in hoc adyto vaticinaturi plurimo mero sumpto, uti apud Clarium aqua pota, effantur oracula. Apud Lacedæmonios etiam in sacris quæ Apollini celebrant, Hyacinthia vocantes, hedera coronantur, Bacchico ritu. Item Bœotii Parnasum montem Apollini sacratum esse memorantes simul tamen in eodem et oraculum Delphicum et speluncas Baubicæ uni deo consecratas colunt. Unde et Apollini et Libero patri in eodem monte res divina celebratur, quod quum et Varro et Granius Flaccus affirmant, etiam Euripides his docet...

Cf. Arnobius adv. Nat. III, 33 : *Quid quum Liberum, Apollinem, solem unum esse contenditis.* Porphyr. ap. Servium ad Virg. Eclog. V, 66, et de oraculo Bacchi in Thracia Pausan. IX, 30, 5.

5.

Arnobius adv. Nation. III, 31 : *Aristoteles, ut Granius memorat, vir ingenio præpotens atque in doctrina præcipuus, Minervam esse Lunam probabilibus argumentis explicat et litterata auctoritate defendit.*

Cf. Arnob. l. I. III, 34. Porphyr. apud Macrobian. Sat. I, 17 et apud Euseb. Præp. Evang. III, 11 p. 113, B.

6.

Clemens Alex. Protrept. c. 2, 28 p. 8 Sylb. : *Ναὶ μὴν Ἀπόλλωνα ὁ μὲν Ἀριστοτέλης πρῶτον Ἡραίστου καὶ Ἀθηναῶν ἐνταῦθα δὴ οὐκέτι παρθένος ἢ Ἀθηναῶν· δεύτερον ἐν Κρήτῃ τὸν Κορύβαντος, τρίτον τὸν Διὸς καὶ τέταρτον τὸν Ἀρκάδα τὸν Σεληνοῦ· Νόμιος οὗτος κέκληται παρ' Ἀρκάσιον. Ἐπὶ τούτοις τὸν Λίβυν καταλέγει τὸν Ἀμμωνός. Ὁ δὲ Δίδυμος ἔγραμματοῦς τούτους ἔκτον ἐπιφέρει τὸν Μάγνητος.*

Eadem Cicero de Nat. deor. III, 23 : *Apollinum antiquissimus is, quem paulo ante ex Vulcanano natum esse dixi, custodem Athenarum : alter Corybantis filius, natus in Creta, cujus de illa*

cujus nomen orbis terrarum parti inditum est, ut Apollon in libris de Cognominibus et Aristoteles in primo de Theogonia.

THEOLOGUMENA.

6.

Primum Apollinem Aristoteles Neptuni et Minervæ filium dicit, alterum Cretensem Corybantis, tertium Jovis, quartum Arcadem Sileni filium; hic Nomius apud Arcades vocatur. Præterea affert Apollinem Libyn Ammonis filium.

insula cum Jove ipso certamen fuisse traditur : tertius Jove tertio natus et Latona, quem ex Hyperboreis Delphos ferunt advenisse : quartus in Arcadia quem Arxades Nomionem (Νόμιον scil.) appellat, quod et ab eo se leges accepisse ferunt.

In quibusdam codd. Suidæ glossa legitur quam Bernhardy e codd. AV expressit : Νόμοι κιθαρωδικοί· Ἀπόλλων, φασί, μετὰ λύρας κατέδειξε τοῖς ἀνθρώποις νόμους καθ' οὓς ζήσονται, παρ' ἑνὸς τε ἄμα τῷ μέλει τὸ κατ' ἄρχας ἐν αὐτοῖς θηριῶδες, καὶ εὐπρόσιτον τῇ τοῦ ῥυθμοῦ ἡδύτητι ποιῶν τὸ παραγγελλόμενον, καὶ ἐκλήθησαν νόμοι κιθαρωδικοί. Ἐκείθεν δὲ σεμνολογικῶς, ὡς καὶ Ἀριστοτέλει δοκεῖ, νόμοι καλοῦνται οἱ μουσικοὶ τρόποι, καθ' οὐστίνας ἔδομεν, cujus priorem partem Etymol. M. quoque habet, p. 610, 1 Sylb., quæ tamen neque ad Lacedæmoniorum Rempublicam, neque ad hoc sive præcedens fragmentum ut C. Müller voluit (cf. Fragm. Hist. gr. t. II, p. 130 et 191), spectat, sed e Problem. XIX, 28 petita videtur.

De re cf. Lobeck. *Aglaoph.* p. 994, Preller. *Griech. Mythologie* t. I, p. 557.

7.

Schol. Pind. Olymp. VII, 66. Ἀριστοκλῆς (ita Vrat. D. Gott. vulgo Ἀρίσταρχος. Vratisl. A Ἀριστοτέλης) δὲ ὑφίσταται τὴν γέννησιν Ἀθηνᾶς ἐν Κρήτῃ· νεφέλη γὰρ φησι καεῖναι τὴν θεόν, τὸν δὲ Δία πληξάντα τὸ νέφος προφῆναι αὐτήν. Retulit inter Aristoclis fragmenta e libris Παραδόξων C. Müllerus, t. IV, p. 330.

8.

Plutarch. Parall. min. c. 29 : [Ἀρίστων] Ἀριστώνυμος Ἐφέσιος, υἱὸς Δημοστράτου, ἐμίσει γυναῖκα, ὅνῃ δ' ἐμίσητο· ἡ δὲ κατὰ χρόνον ἔτεκε κόρην εὐειδιστάτην, Ὀνοσκλιν τοῦνομα ὡς Ἀριστοτέλης ἐν δευτέρῃ Παραδόξων.

Aristotelis nomen tenet Apostolius Proverb. XII, 91, apud quem tamen ἑβδόμῳ Παραδόξων legitur. Joann. Stobæus Floril. LXIV, 37 eadem narrat ex Aristocle ἐν α' Παραδόξων, cujus nomen

7.

Aristocles (Aristoteles?) Minervam in Creta natam esse statuit, dicitque deam in nube latuisse, quam nubem Juppiter percussit deam in lucem ædilit.

8.

Aristonymus Ephesius, filius Demonstrati, mulieres exosus asinam iniiit : quæ suo tempore filiam peperit formosissimam, Onoscelin nomine, quod sonat asininis cruribus præditam. Ex Aristotelis libro Paradoxorum secundo.

etiam apud Arsenium Violar. p. 385 legitur. Ceterum de Onoscelide cf. Schol. Aristoph. Eccles. 1048, Eustath. ad Odys. p. 1704, 42, Sozomen. Hist. eccles. VIII, 6, Psellus de Operat. dæmon. p. 26 Boisson.

9.

Servius in Virg. Æn. I, 372 : ... aut certe illud est quod superius dixerat :

an Nymphiarum sanguinis una

quæ non omnia sciunt. Nam et moriuntur secundum Aristotelem ut Fauni Panesque.

Id. ad Æneid. X, 551... nonnulli etiam Nympham non deam volunt sed græcè sponsam ne incredibile sit ex duobus numinibus procreatam esse mortalem. Quamquam hæc numina secundum Aristotelem aliquando moriantur.

Cf. ad Eclog. X, 62 : Hamadryades : Nymphæ quæ cum arboribus et nascuntur et percunt, ad Æn. III, 34, 1, 500. Ex Servio Mythographus apud maium *Class. auct.* t. III, p. 184 : Nympharum vero hanc dat Servius differentiam... amadryades id est amantes quercus, quæ videlicet, ut ait Aristoteles, cum arboribus nascuntur et percunt.

10.

Proclus in Platon. Tim. p. 27, A ed. Basil. : Ὅτι γε μὴν τὰ Παναθηναῖα τοῖς Βενδοῖσιος εἶπετο λέγουσιν οἱ ὑπομνηματισταὶ καὶ Ἀριστοτέλης δ' Ἡρόδοτος μαρτυρεῖ (ιστορεῖ cod. B) τὰ μὲν ἐν Πειραιεὶ Βενδοῖα τῇ εἰκάδι τοῦ Θηραγλιῶνος ἐπιτελεῖσθαι, ἐπεσθαι δὲ τὰς περὶ τὴν Ἀθηνᾶν ἑορτάς.

IV. ΠΕΡΙ ΠΟΤΑΜΩΝ.

1.

Pseudo-Plutarch. de Fluviis, 25, 5 : Ἰενᾶται δ' ἐν αὐτῷ (τῷ Ἰνδῷ scil.) λίθος κλειτορις ὀνομαζόμενος· ἔστι δὲ λίαν μελάγχρους· ὃν κόσμου χάριν οἱ ἐγγύριοι φοροῦσιν ἐν τοῖς ὕδασι, καθὼς ἰστορεῖ Ἀριστοτέλης ἐν δ' περὶ Ποταμῶν.

10.

Panathenæa post Bendidia venisse dicunt commentatores et Aristoteles Rhodius testatur Bendidia in Piræeo vicesimo Thargelionis celebrari, atque Minervæ festos sequi.

DE FLUVIIS.

1.

Gignitur in Indo flumine lapis clitoris dictus : qui omnino niger est, et ornatus gratia ab indigenis gestari

2.

Natalis Comes Mythol. II, 6 p. 101 ed. Venet. 1581 : *Habuit Vulcanus filios... Corignetam* (sic) *Æthiopem, qui nomen dedit Æthiopicibus, quum ante illum Ætherii dicerentur, ut ait Aristoteles lib. 4 de Fluminibus.*

Cf. Plin. Hist. Nat. VI, 35 : *Universa vero gens Ætheria appellata est, deinde Atlantia, mox a Vulcani filio Æthiopo Æthiopia*, Hesych. s. v. Ἄεθρα.

V. ΠΕΡΙ ANEMΩΝ.

Achilles Tattus de Sphæra c. 32, p. 102 ed. Victor. Flor. 1567, p. 158, A, Petav. : Καὶ τοὺς μὲν ἐκ νεφῶν λέγουσιν εἶναι ἀνέμους καὶ καλεῖσθαι ἐκνεφίας, τοὺς δὲ ἀπὸ γῆς φερομένους ἀπογεῖους, τοὺς δ' ἀπὸ ποταμῶν ἐνυδρίας, (corr. ἐξυδρίας, ut in Pseudo-Arist. I. de Mundo c. 4 legitur), τοὺς δὲ ἀπὸ κόλπων κολπίας (ἐγκολπίας ibid.), ἀπὸ δὲ ὄρων ὄριας ἢ ὄρεστίας. Καὶ γὰρ παρὰ Ἀριστοτέλει ἐν τῷ περὶ Ἀνέμων καὶ παρὰ Καλλιμάχῳ οὕτως ὀνομάζονται. Ὅστε καὶ ἀπὸ τόπων τιῶν φασὶ τινὰς λέγεσθαι, οἷον Καϊκίαν τὸν ἀπὸ Καϊκού ποταμοῦ πνέοντα καὶ Σχεῖρωνα τὸν ἀπὸ Σχειρωνίδων πετρῶν (Cf. Arist. libell. de Signis t. IV, p. 46, 1 : Κατὰ δὲ τὴν Μεγαρικὴν Σχίρων (Θρακίας, καλεῖται scil.) ἀπὸ τῶν Σχειρωνίδων πετρῶν)... ἔπραγματεύσατο δὲ περὶ ἀνέμων καὶ Ἐρατοσθένης.

Parum feliciter suspicatus est Idelerus in Arist. Meteor. t. I, p. 538 librum hunc de Ventis originem cepisse ex male intellectis Posidonii apud Strabonem I, p. 51 B verbis : Φησὶ δὲ Ποσειδώνιος, μηδένα οὕτως παραδεδοκῆναι τοὺς ἀνέμους τῶν γνωρίμων περὶ ταῦτα, οἷον Ἀριστοτέλη, Τιμοσθένη, Βίωνα τὸν ἀστρολόγον, quæ respiciunt Meteorol. II, 4-6. Fortasse apud Achillem Tatium titulus περὶ Ἀνέμων, ex errore Aristotelis nomini additus est, ut scribendum sit : Καὶ γὰρ παρὰ Ἀριστοτέλει καὶ παρὰ Καλλιμάχῳ ἐν τῷ περὶ Ἀνέμων, quem librum Callimachi Suidas quoque memorat. Rosius de Theophrasto ejusque libro περὶ Ἀνέμων, ab Alexandro Aphr. laudato in Arist. Meteorol. p. 101 verso, 106 recto, cogitat.

Quem post hunc vosuit Rosius locum Procli

solet in auriculis : ut docet Aristoteles in quarto de Fluminibus.

DE VENTIS.

Alios ventos e nubibus esse dicunt et vocantur ecnephicæ, alios qui e terra feruntur terreni, alios e fluviis enhydriæ, qui vero e sinubus encolpias, e montibus orias sive orestias. Etenim et apud Aristotelem in libro de Ventis et apud Callimachum ita vocantur. Sunt et

in Plat. Timæum 25, B, p. 56 recto ed. Basil. : Ἄλλα μὴν ἡ ἡμετέρα οἰκουμένη πολλὴν ἐπιδείκνυται τὴν ἀνωμαλίαν εἰσοχαῖς καὶ ἐξοχαῖς. Ἔστιν ἄρα ἄλλα καὶ τῆς γῆς πῆδια τε ἀνηπλωμένα καὶ εἰς ἕψος ἐκτεινομένη διάστασις. Καὶ γὰρ Ἡρακλέα λόγος διὰ πολλῆς ἀβάτου χώρας διαπορευθέντα εἰς τὸ Ἀτλάντιον ὄρος ἀπέλθειν, οὗ τὸ μέγεθος ἰσότηρησαν οἱ τὰ Αἰθιοπικὰ γράψαντες ὥστε αὐτοῦ φαίνειν τοῦ αἰθέρος καὶ τὴν σκιάν ἐκπέμπειν μέχρι σταδίων πεντακισχίλιων· ἀπὸ γὰρ ἐνάτης ὥρας ἡμερινῆς ἐπ' αὐτοῦ κρύπτεσθαι τὸν ἥλιον μέχρι τελέας καταδύσεως. Καὶ οὐδὲν γε θαυμαστόν· καὶ γὰρ ὁ Ἄθως τὸ Μακεδονικὸν ὄρος ἐκπέμπει μέχρι Λήμνου τὴν σκιάν ἑπτακισίας σταδίοις διεστώσης, καὶ οὗ τὸν Ἀτλάντα μόνον τὸ ὄρος τηλικούτον ἰσότηρησε Μάρκελλος ὁ τὴν Αἰθιοπικὴν γράψας ἱστορίαν, ἀλλὰ καὶ Πτολεμαῖος τὰ Σιληναῖα ὄρη τὸ ἕψος ἀπλετον ἔχει φησὶ, καὶ Ἀριστοτέλης τὸν Καύκασον τὸ τρίτον μετὰ δυσμὰς καὶ τὸ τρίτον πρὸ τῶν ἀνατολῶν μέρος τῆς νυκτὸς ὑπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων καταυγάζεσθαι, nescio quo errore inter fragmenta dubia retulit. Infelicissima præterea conjectura addidit pro Ἀριστοτέλης, Ἀριστόβουλος esse corrigendum, collato Arriano de Exped. Alex. III, 28, 5 ubi nihil tale reperitur. Ipse vero Aristoteles Meteorol. I, 13, 18 ita de Casasi altitudine : Σημεῖον δὲ τοῦ μὲν ἕψους ... ἐστὶ δ' ἡλιούται τῆς νυκτὸς αὐτοῦ τὰ ἄκρα μέχρι τοῦ τρίτου μέρους ἀπὸ τε τῆς ἕως καὶ πάλιν ἀπὸ τῆς ἑσπέρας.

Similiter Meteorologica respexisse videtur Joannes Philoponus de Creat. mundi IV, 5, p. 152 ed. Corder., Viennæ Austr. 1630 : Τῶν γεγραφότων τὰς περιόδους τῆς γῆς οἱ μὲν ὥφθησαν τὸν Ὀκεανὸν κύκλῳ περιστρέφειν τὴν γῆν ἄπασαν οἷόν τινα νῆσον αὐτὴν ἐγκολπισάμενον, πλανηθῆντας, ὡς Ἀριστοτέλης φησὶν, ἐκ τοῦ μὴ καλῶς ἀκοῦσαι τῆς Ὀμήρου ποιήσεως ἐξ Ὀκεανοῦ τὸν ἥλιον ἀνατέλλειν καὶ εἰς αὐτὸν δύσαιν ποιούσης, licet nusquam philosophus erroris causam, quem notat Meteorol. I, c. 9, 6 et II, c. 5, 13, ex prava interpretatione verborum Homeri repetat.

XIII. FRAGMENTA SPURIA.

1.

Nicetæ schol. in Gregor. Nazianz. Orat. XX post Philonem ed. Hoeschel, Paris 1640. Cf.

quos a locis quibusdam nomen accepisse dicunt, sicut Cæcias qui a Cæcio flumine flat, et Scirona qui a saxis Scironiis.

FRAGMENTA SPURIA.

1.

Quintum colossus Rhodi, imago Apollinis omnium maxima. Nonnulli dicunt columnam hunc esse æneum

Leon. Allat. in notis ad Philon. Byzant. de septem orbis Spectaculis, Rom. 1640, p. 66 : Πέμπτον δ' ἐν Ῥόδῳ κολοσσός, εἰδωλὸν Ἀπολλωνος πάντων μέγιστον· τινὲς δὲ φασὶ κίονα εἶναι τοῦτον χαλκοῦν παμμεγέθη ὑψηλὸν πηγῶν κατ' Ἀριστοτέλη χ'.

Simile scholium ad eandem Gregorii Naz. Orationem apud Pasini, *Codd. Mss. Biblioth. Turin.* t. I, p. 73 : Ὁ ἐν Ῥόδῳ κολοσσός πηγῶν ξ' χαλκοῦ, ἐς ἐκτέθει (sic) ἐπὶ Τιβερίου Καίσαρος, κατὰ Ἀριστοτέλην πηγῶν ιθ'.

2.

Georgius Cedrenus p. 427, (p. 747 ed. Bonn.) de fertilitate terræ sanctæ locutus ita pergit : Προσμαρτυρεῖ δὲ τοῦτος καὶ ὁ σοφώτατος Ἀριστοτέλης λέγων· « Καὶ γὰρ πολυάνθρωπός ἐστιν ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας καὶ παντοίους καρποὺς σύθηνοῦσα ἀμπελῶν τε καὶ ἀκροδρύων καὶ φοινίκων πλήθος ἄπλετον καὶ κτήνη πάμπολλα καὶ διάφορα καὶ θαψιλῆς ἡ τούτων νομὴ δι' ἔθλου τοῦ χρόνου γίνεται διὰ τὴν πολλὴν εὐκρασίαν τῆς γῆς καὶ πύοτητα· πολλὸν δὲ πλήθος καὶ τῶν ἀρωμάτων καὶ λίθων πολυτελῶν καὶ χρυσοῦ παρακομιζομένου διὰ τῶν Ἀράβων.

3.

Josephus c. Apion. I, 22 p. 454 : Κλέαρχος γάρ, ὁ Ἀριστοτέλους ὦν μαθητὴς καὶ τῶν ἐκ τοῦ Περικλάτου φιλοσόφων οὐδενὸς δεύταρος, ἐν τῷ πρώτῳ περὶ Ὑπνοῦ βιβλίῳ φησὶν Ἀριστοτέλην τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ περὶ τινος ἀνδρὸς Ἰουδαίου ταῦτα ἱστορεῖν, αὐτῷ τε τὸν λόγον Ἀριστοτέλει ἀνατίθησι. Ἔστι δ' οὕτω γεγραμμένον· « Ἀλλὰ τὰ μὲν πολλὰ μακρὸν ἂν εἴη λέγειν· ὅσα δ' ἔχει τῶν ἐμῆς θαυμασιότητά

τινα καὶ φιλοσοφίαν, ὁμοίως διελθεῖν οὐ χεῖρον. Σαφῶς δ' ἴσθι, εἶπεν, Ὑπεροχίδη, ὄνειροις ἴσα σοὶ δοξῶ, λέγειν. Καὶ ὁ Ὑπεροχίδης εὐλαβούμενος· Δι' αὐτὸ γάρ, φησὶ, τοῦτο καὶ ζητοῦμεν ἀκοῦσαι πάντες. Οὐκ οὔν, εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης, κατὰ τὸ τῶν ῥητορικῶν παράγγελμα, τὸ γένος αὐτοῦ πρῶτον διέλθωμεν, ἵνα μὴ ἀπειθῶμεν τοῖς τῶν ἀπαγγελῶν διδασκάλοις. Λέγε, εἶπεν ὁ Ὑπεροχίδης, ὅ τι σοὶ δοκεῖ. Κάκεινος τοίνυν τὸ μὲν γένος ἦν Ἰουδαῖος ἐκ τῆς Κοίλης Συρίας, οὗτοι δὲ εἰσὶν ἀπόγονοι τῶν ἐν Ἰνδοῖς φιλοσόφων. Καλοῦνται δὲ, ὡς φασιν, οἱ φιλόσοφοι, παρὰ μὲν Ἰνδοῖς Κάλανοί, παρὰ δὲ Σύροις Ἰουδαῖοι, τούνομα λαβόντες ἀπὸ τοῦ τόπου· προσαγορεύεται γὰρ ὃν κατοικοῦσι τόπον, Ἰουδαία. Τὸ δὲ τῆς πόλεως αὐτῶν ὄνομα πάνυ σχολιὸν ἐστίν, Ἰερουσαλήμ γὰρ αὐτὴν καλοῦσιν. Οὗτος οὖν ὁ ἀνθρώπος ἐπιξενούμενος τε πολλοῖς καὶ τῶν ἀνωτόπων εἰς τοὺς ἐπιθαλαττίους ὑποκαταβαίνων Ἑλληνικὸς ἦν, οὐ τῇ διαλέκτῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ ψυχῇ. Καὶ τότε διατριβόντων ἡμῶν περὶ τὴν Ἀσίαν, παραβαλὼν εἰς τοὺς αὐτοὺς τόπους ἐν ὅς ἤμεν, ἐντυγχάνει ἡμῖν τε καὶ τισὶν ἑτέροις τῶν σχολαστικῶν, πειρώμενος αὐτῶν τῆς σοφίας. Ὡς δὲ πολλοῖς τῶν ἐν παιδείᾳ συναικείωτο, παρεδίδου τι μᾶλλον ὧν εἶχεν. « Ταῦτ' εἶρηκεν Ἀριστοτέλης παρὰ τῷ Κλεάρχῳ καὶ προσέτι πολλὴν καὶ θαυμασίαν καρτερίαν τοῦ Ἰουδαίου ἀνδρὸς ἐν τῇ διαίτῃ καὶ σωφροσύνῃ διεξίω. Ἐνστικτὸς δὲ τοῖς βουλομένοις εἰς αὐτοῦ τὸ πλεόν γῶνα τοῦ βιβλίου· φυλάττομαι γὰρ ἐγὼ τὰ πλείω τῶν ἱκανῶν παρατίθεσθαι. Κλέαρχος μὲν οὖν ἐν παρεκβάσει ταῦτ' εἶρηκεν (τὸ γὰρ προκείμενον αὐτῷ ἦν ἕτερον), οὕτως ἡμῶν μνημονεύσας.

Josephi locum exscripsit Eusebius Præpar.

permagnum, DC cubitos altum secundum Aristotelem. Colossus Rhodi cubitorum LX æneus, qui regnante Tiberio Cæsare fusus est, secundum Aristotelem XIX.

2.

Suffragatur his etiam sapientissimus Aristoteles his verbis : Nam terra promissionis et hominum et omnium frugum copia abundat. Immensa ibi multitudo vitium, glandiam et palmarum : tum omnis generis pecus omnique anni tempore pascua iis abunde suppeditantia propter opiniam soli temperiem atque pinguedinem : magna etiam ibi multitudo aromatum, lapidum pretiosorum auri que ex Arabia importatorum.

3.

Clearchus enim Aristotelis discipulus, et Peripateticorum nulli secundus, libro primo de Somno dicit Aristotelem magistrum suum de quodam viro Judæo ista referre, Aristotelem in hunc modum loquentem inducens. Ita autem scriptum est. « Sed longum esset narrare plurima : quicquid vero hoc in homine admirationis aliquid habere ac philosophum sapere videtur, eodem modo

persequi utile fuerit. Tibi autem, Hyperochida, ut aperte quod res est dicam, somniorum quid persimile narrare videbor. Cui Hyperochides verecunde, et hac ipsa de causa inquit, nobis omnibus audiendum desiderium cietur. Ergo subicit Aristoteles, genus hominis, ut præcipiant rhetores, in primis aperiamus, ne harum narrationum magistris fidem denegemus. Tu vero dic quod libuerit, inquit Hyperochides. Ille ergo gente quidem Judæus erat e Cœle Syria : isti vero originem ducunt a philosophis apud Indos, vocanturque, ut aiunt, philosophi apud Indos quidem Calani, apud Syros autem Judæi, nomen a loco accipientes; quæ enim ad iis regio incolitur Judæam nominant. Urbis autem ipsorum nomen tortuosum admodum; Hierusalem enim vocant. Hic igitur homo quum a plerisque hospitio exciperetur, et a superioribus partibus ad maritima loca descenderet, non sermone tantum, sed etiam animo Græcus erat. Et tunc nobis, in Asia forte degentibus, accidit ut eadem appulsus ad loca, nobiscum aliquamdiu, simulque cum aliis quibusdam philosophiæ studiosis, versaretur, eorum sapientiæ experimentum faciens. Atque ut cum plurimis doctrina præ-

Ev. IX, 5 p. 409. Rei obiter meminit Clemens Al. Stromat. I, p. 130, 20 Sylb., non aliunde, ut videtur, quam ex ipso Josepho : Κλέαρχος ὁ Περιπατητικὸς εἰδέναι φησὶ τινα Ἰουδαῖον, ὃς Ἀριστοτέλει συνγενέτο. Ex eodem Clearchi dialogo quum et alterum fragmentum exstet, in quo ipso Aristotelis fit mentio, argumenta quibus Jonsius, *De scriptor. histor. philos.* I, c. 18, p. 98. Josephi fidem impugnare aggressus erat (cf. Verræert, *De Clearcho Solensi*, Gandavi 1828, p. 72 sqq. et C. Müller. in *Hist. gr. Fragm.* t. II, p. 324) concidunt. Locum e Procli commentario inedito in Plat. Rempubl. l. X, ab Alex. Moro e cod. Florent. laudatum in *Notis ad quædam loca Novi Fœderis*, Paris. 1668, p. 130, indicavit Bernaysius, *Grundz. der verlor. Abh. des Aristot. über Wirk. der Tragödie*, Breslau, 1857, p. 190 : Ὅτι δὲ καὶ εἶναι τὴν ψυχὴν καὶ εἰσεῖναι δυνατόν εἰς τὸ σῶμα, δηλοῖ καὶ ὁ παρὰ τῶν Κλέαρχῳ τῆ ψυχολογικῆς βιβλίου χρησάμενος ἐπὶ τοῦ μαιρακίου τοῦ καθεύδοντος καὶ πείσας τὸν δαιμόνιον Ἀριστοτέλη, καθάπερ ὁ Κλέαρχος ἐν τοῖς περὶ Ὑπνου φησὶ, περὶ τῆς ψυχῆς ὡς ἀραχωρίζεται (ἀναχωρίζεται Mor. ἀρα χωρίζεται Bern.) τοῦ σώματος καὶ ὡς εἰσεῖσιν εἰς τὸ σῶμα καὶ ὡς χρῆται αὐτῷ ὡς καταγωγῆ. Τῆ γὰρ βιβλίου πλῆξας τὸν παῖδα τὴν ψυχὴν ἐξελεύσειεν καὶ ὡς ἄγων δὲ αὐτῆς πόρρω τοῦ σώματος ἐνέδειξε τὸ σῶμα καὶ ἀβλαβῆ σωζόμενον ἀναίσθη-

τείν... πρὸς..... γραφόντων ὁμοίαν ἀφύγῳ· ἐκείνη δὲ μεταξὺ δ' ἐλέγχθησαν πόρρω τοῦ σώματος ἐστῶτες αὐτῆς ἀγομένην κάλιν τῆς βιβλίου μετὰ τὴν εἰσοδὸν ἀπαγγέλλειν ἕκαστα· τοιγαροῦν ἐκ τούτου πιστεῦσαι τοὺς τε ἄλλους τῆς τῆς αὐτῆς ἱστορίας θεατὰς καὶ τὸν Ἀριστοτέλη, χωριστὴν εἶναι τοῦ σώματος τὴν ψυχὴν. Hæc ita conjectura restituere conatus est Bernaysius l. I. : Τῆ γὰρ βιβλίου πλῆξας τὸν παῖδα, τὴν ψυχὴν ἐξελεύσειεν καὶ ὡς ἄγων ὑπ' αὐτῆς (τῆς βιβλίου scil.) πόρρω τοῦ σώματος, ἀείρων ἐνέδειξε τὸ σῶμα καὶ ἀβλαβῆς σωζόμενον, ἀναίσθητων [δὲ] πρὸς [τὰς πληγὰς τῶν] γραφόντων ὁμοίως ἀφύγῳ ἐκείνη (sc. τὴν ψυχὴν) δ' ἐνεχθῆναι πόρρω τοῦ σώματος, ἐτέρωσε δ' αὐτῆν ἀγομένην κάλιν [ὑπὸ] τῆς βιβλίου μετὰ τὴν εἰσοδὸν ἀπαγγέλλειν ἕκαστα κτλ. Verba Clearchi quominus adscriberem abstinere nolui, quia, licet non is sit auctor Clearchus qui magnam fidem mereatur (cf. Plutarch. de Facie lunæ, c. 2 : ὑμέτερος δ' ἀνὴρ, Ἀριστοτέλους τοῦ παλαίου γεγονώς συνήθης, εἰ καὶ πολλὰ τοῦ Περιπάτου παρέτρεψεν et Schweighæus. in Not. ad Athen. XIII, 701, C), quædam tamen iis quæ a philosopho in Dialogo Eudemo prolata erant, consona esse potuerint. Cf. Brandis, *Aristoteles*, p. 1097 not. 67, supra fr. 25 *Dialogi de Philosophia* et Bernays, *Theophrastus Schrift über Frömmigkeit*, Berl. 1866, p. 187.

stantibus familiariter vixerat, plus aliquanto quam acciperet nobiscum ille communicabat. » Hæc dixit Aristoteles apud Clearchum, et super hæc multam ac mirabilem Judæi viri in victu continentiam et castimoniam narrat. Licet autem volentibus plus ex ipso libro

cognoscere : mihi enim cautum est ne plura quam sufficiat adjiciam. Et Clearchus quidem ex digressione ista dixit (aliud enim ipsi propositum erat) nostri generis ad hunc modum mentione facta.

VARIÆ LECTIONES

IN PSEUDO-ARISTOTELIS PROBLEMATATA.

Quam impedita et pæne desperata sit Pseudo-Aristoteleorum aliquot scriptorum lectio, propter depravationem librorum MSS e quibus expressa sunt, res est notissima. Operæ igitur pretium putavi me facturum, si hic adscribenda curavero quæ nova subsidia ad emendationem nonnullorum e codicum collatione accesserunt. Ita enim factum est, ut quæ primum in hac editione in lucem protracta sunt *Problemata Pseudo-Aristoteleæ*, haud ita multum postquam edita erant, felicem medicinam experta sint. Debetur hoc industriæ v. cl. HERMANNI USENERI, qui partim ope apographorum e codicibus factorum quæ cum illo communicaverat Brandisius, partim proprii ingenii sagacitate usus, multo jam emendatioribus dedit sectionem primam et alteram *Problematum ineditorum*, sub hoc titulo *Alexandri Aphrodisiensis quæ feruntur Problematorum liber III et IV, e libris manu scriptis emendavit Hermannus Usenerus, Berolini, 1858*. Codicum novorum lectio illi accessit *Oxonienis Coll. novi 233, Oxoniensis Coll. corp. Christi 113, Venetorum Marcianar. 521, 257, 259, Muinensis 110*, de quibus egregie in Præfatione disputantem ipsum adeas.

In sequentibus satis visum est non totam varietatem lectionis horum codicum exscribere, sed ea tantummodo annotare quæ ab Usenero in textu quem vocant mutata sunt, hac quidem ratione, ut ubi nihil additum reperias eum codicum suorum auctoritatem secutum esse scias. Quæ conjectura mutata in textum recepit, ea *U* adscripto significavimus. Conjecturas vero quas in annotatione proposuit vir doctissimus, addito *c* distinximus.

Probl. in. I, 1, p. 291, l. 1 : ἐν γάλακτι — l. 3 : τοῦ ὑγροῦ ὄσρον ὄντα *U*. — l. 7 : ἔτε... ἔχει *U*. — l. 8 : pro τοῦτον-τουτίστι *U c*. — l. 11 : ἔπειτα *U*. — l. 14 : πάλιν post λαμβάνουσα.

I, 2, p. 291, l. 20 : ἀπὸ πολλῆς γεννᾶται — l. 21 : δὲ om. — l. 27 : σάκχαρον — l. 32 : ὁμοίως — l. 37 : μεταλαμβάνοντος — l. 41 : ἀψινθίου *U* — l. 42 : καὶ ἡ — l. 46 : μάλιστα ἐν pro Ἀττικῆς μάλιστα.

I, 3, p. 291, l. 51 : λέγω δεῖ καὶ καθὼ ἐξ —

l. 52 : κατὰ τοῦτο πάλιν ἐπὶ τοῦτο βῆρον μετέρχεται [τὸ γάλα *U*] καὶ σχεδὸν αἷμά ἐστι λευκωμένον — p. 292, l. 1 : ὑπὸ φύσεως om. — l. 2 : δὴ *U* — l. 3 : καθάπερ καὶ — l. 5 : θερμῶν τῶν — l. 8 : πλῦναι

I, 4, p. 292, l. 12 : τῶ om. — l. 13 : δέεται εἶπε γὰρ Ἰπποκράτης ὡς ἄ ποδὸς — l. 17 : οὐ οἴη. — l. 18 : μόνη βηχί *U* μόνον ἢ codd. — l. 20 [τὸ] om.

I, 5, p. 292, l. 28 : ἐπιστηκούςης *U* ἐπιστηκούςης, ἐπιστησάσης codd.

I, 6, p. 292, l. 32 : ἔχοντα πρὸς ἀλλήλα.

I, 7, p. 292, l. 39 : ἀνταχόμενοι.

I, 8, p. 292, l. 45 : ἐπιτήδειαι — πρὸς φύσιν * προσφοραί*.

I, 9, p. 292, l. 52 pro πλήθος, πλαδαρός *c. U*.

I, 10, p. 293, l. 2 : παχύνεται.

I, 11, p. 293, l. 6 : νοθοῦνται *U c*. — l. 8 : πρὸς pro εἰς — l. 10 : ἀνόητον *U*.

I, 12, p. 293, l. 15 : Γίνωσκε γὰρ ὡς ἔστιν ἐκ τεσσάρων στοιχείων — l. 16 : ξ. καὶ ψ. — l. 19 : ὄν om.

I, 13, p. 293, l. 26 : ὑπενδύομενα — l. 27 : ἐν ὕδατι — l. 29 : ἐμπνευματοῦται.

I, 14, p. 293, l. 36 : ἀπαλόττητι *U*.

I, 15, p. 293, l. 41 : καὶ ψυχρὸν καὶ — l. 43 : ὀφθαλμοὺς τοῦτο — l. 44 : ἔστιν ἐνός om. ἡ — l. 45 : τοῦτο ἐπὶ — l. 46 : ἐκεῖ ἔλθη — l. 47 : αὐτὸ ἀποσ. — l. 48 : ἂν *U* — l. 49 : ῥέψις — l. 50 : ἀπορρίπτοι *U*.

I, 16, p. 293, l. 53 : καὶ κατὰ — δ καὶ *U* — l. 55 : ἀπὸ — l. 56 : αὐτῶν om. — p. 294, l. 2 : νέα. Τῶ δὲ αὐτῶ πάθει διὰ τινὰ τοιαύτην ἀστρώων ἀπορροίαν λοιμικῆν**.

I, 17, p. 294, l. 7 : τοῦ οἴνου γενομένην — τῶν μορίων ἕτερος — l. 10 : καὶ βαροῦντα — l. 11 : κεκρασμένος — l. 20 : ἐξ αὐτοῦ ἐκλύεσθαι — l. 30 : φαλακρὸν τινὰ sc. Silenum — l. 31 : μαραίνειν — l. 33 : τὸ πᾶν, [διὰ τὸ πάντα *U*] κρατεῖν τοῦ οἴνου — l. 35 ἔστι om. — l. 36 : τῶ om. — l. 39 : ἔχειν καὶ μεταβολὰς — l. 43 : καθίστηκαν — l. 45 : τοῦτων ὑπάρχει — l. 50 : δεικνῶσι — τῇ ὄψει πάντων — l. 51 : ἔχειν *U* — l. 54 : λογικὰς — l. 55 : τὴν στάσιν — l. 58 : φέρεται *U* — p. 295, l. 3 : χοληδόχος.

I, 18, p. 295, l. 9 : καθόλου — l. 13 : τῶ δὲ ἡ

παντός τοῦ βίου αἷμα κεκτῆσθαι σπέρμα δὲ οὐ.

I, 19, p. 295, l. 15 : αἱ κεγραμίδες U — l. 20 : τελειότερον — l. 21 : λέγω δὴ τετρ.

I, 20, p. 295, l. 28 : αὕτη δὲ καθελκομένη U.

I, 22, p. 295, l. 41 : υπερπλησθέντες — l. 43 : οὐρηδός — l. 48 : ἐνουρανθείη U — l. 50 : οὐρηδός — l. 53 : αὐτῆ.

II, 2, p. 296, l. 4 : ἔτι πνεύματος.

II, 4, p. 296, l. 12 : ὑπὸ δὲ θερμασίας αὐξονται [αἱ U] τρ.

II, 6, p. 296, l. 17 : καὶ μετὰ.

II, 8, p. 296, l. 25 : ταύτην ἐπιμείνασα γοῦν ἀνύει.

II, 9, p. 296, l. 27 : ἐστὶν om.

II, 11, p. 296, l. 37 : περιφέρονται coll. Mæride p. 196 — l. 39 : ἀπὸ μηνίγγων.

II, 13, p. 296, l. 44 : ἀνίστανται U.

II, 16, p. 297, l. 4 : ἀποπνέομεν e. conj. Bussemakeri — l. 5 : ἀπηυθυσμένον—ἀνεθείσης.

II, 17, p. 297, l. 9 : συνεκτρέχει — l. 10 : ὑποψυχόμεθα.

II, 18, p. 297, l. 11 : κεντουμένον e. conj. Bussemakeri.

II, 19, p. 297, l. 15 : σύλληψις, τὸ δὲ πάθος περὶ τὴν μήτραν νευρώδες.

II, 21, p. 297, l. 21 : τινων τετερήται U.

II, 24, p. 297, l. 36 : ἀκρότητες ἰσότητες θερμῆ τε καὶ ψυχρά.

II, 26, p. 297, l. 41 : τί τινων πυρ. — l. 42 : διαφοροῦνται e. conj. Bussemak. — μὲν post ὄν.

II, 27, p. 297, l. 47 : πέσεται.

II, 28, p. 297, l. 48 : πλείονα.

II, 29, p. 297, l. 51 : ἀνεξαμμίνους.

II, 30, p. 298, l. 5 : διὰ στενῶν τῶν πόρων ἀνωμάλω.

II, 31, p. 298, l. 9 : μετὰ τὴν ἐπισημασίαν — l. 10 : ἐπισημασίαν.

II, 32, p. 298, l. 13 : γίνεται om.

II, 34, p. 298, l. 19 : τὸ παχὺ ἀλμυρόν.

II, 35, p. 298, l. 20 : πυρίκαυστα—ἐστὶν om. — l. 22 : δυσέκπλυτος.

P. 298, l. 34 : σκοτοδινήσεως ἐρευγῶν — l. 41 : αἱ τρίχες.

II, 39, p. 299, l. 6 : ἀπηρεῖσθαι — l. 8 : pro ποῦ οἰσθήσεται, ἀπηρεῖσθήσεται U — l. 9 : ἰούσα τε ἢ ἥλιος φέρεται.

II, 40, p. 299, l. 11 : δ παρμῶς ἡμῖν—ὡς—πολύ om. — l. 13 : ἄ om. — l. 17 : ἀντιπερίσταται — l. 22 : μὴ γίνεσθαι.

II, 41, p. 299, l. 24 : ἔτι διαπνοή — l. 26 : ἐκ πλήθους U — l. 29 : ἄν τις—αὐτὴν τὴν βίνα.

II, 42, p. 299, l. 31 : εἰς τε U — l. 14 : ταύτων — l. 15 : ἐν τῷ U — l. 35 : τοῦ om. — l. 36 : κυκλών U coll. Theophr. π. Ἰλιγγ. c. 9 —

l. 37 : ἐὰν μή τις ταράττη — l. 38 : κεφαλῆ χωριστὰ — l. 39 : βαρύνει καὶ ποιεῖ — l. 43 : τοῦτω εἶναι — l. 45 : ἔτι [ἀτοκον U c.] οὐδεμίαν.

II, 44, p. 300, l. 1 : διατάσει.

II, 45, p. 300, l. 6 : γέγονεν — l. 10 : pro δὲ τῷ, δ' ἐπεὶ U — l. 11 : ἐνεοὶ καὶ κῶφοι U — l. 14 : post τὸ δὲ, τῷ πνεύμονι κοινωνίαν εἶναι ins. U c. — l. 18 : λύγξ — l. 20 : γενομένη U.

II, 46, p. 300, l. 29 : εὐαισθητότερους—συμβαίνει κινεῖσθαι καὶ — l. 32 : τοῖς ἀνευ — l. 33 : τὸν αὐτὸν τόπον U — l. 34 : οὐρησεν.

II, 48, p. 300, l. 42 : χειμῶνι ἀναπνεύουσιν ἑλαττοναίς — l. 44 : ἀλέαν.

II, 49, p. 301, l. 2 : καθίζουσιν — l. 5 : ὡμὰ ὑὰ U coll. Arist. Probl. VI, 4 — δινεῖσθαι U — l. 8 : καθιζάνουσι.

II, 50, p. 301, l. 11 : ὄϊον φ. κ, ἐρ. οὐχ ἱερὰι — l. 14 : ἀπὸ del. c. U — l. 15 : διὰ δὲ τὸ — l. 20 : ὑγιαίνει U ex Arist. XXXIII, 9 — l. 24 : τοῦτω et ἀσώτους ex A. l. l. U — l. 25 : [ὡς] om.

II, 51, p. 301, l. 33 : εἰ [οὐν εἰς U] μὲν τοὺς — l. 35 : δ παρμῶς U — l. 36 : παρῶντο — l. 37 : τὸ θερμανθὲν e. conj. Bussem. U.

II, 53, p. 301, l. 44 : ἀπνευστιάζη U coll. Arist. XXXIII, 13; idem c. ἀπνευστιάζη — l. 45 : καταψύξως — l. 46 : βιγῶντες — l. 47 : ἐκθερμαίνει.

II, 54, p. 301, l. 50 : ἀπαθέστατα U.

II, 55, p. 302, l. 4 : φθείρονται — l. 8 : τῆς om. — l. 11 : ἡ om. — l. 12 : ἀλλὰ καὶ τὸ ἐκρεῖν ἐν τῇ κεφαλῇ μάλλον U ἐν τῷ ἐκρεῖν τὴν κεφαλὴν codd.

II, 56, p. 302, l. 17 : ἡ ἔτι — παραγίνεται — l. 19 : καὶ om. πλείστα om. c. U — l. 24 : διαφθειρόμενοι μάλιστα κυρίως τοῦτο ἐπιτηροῦνται—ὥστε κτέ.

II, 57, p. 302, l. 28 : βραχύτεραι e. conj. Bussemak. — l. 31 : περὶ — l. 32 : ὀλίγην — l. 33 : αὐξητέον, ὥστ' αὐξονται ἤττον c. U.

II, 58, p. 302, l. 39 : ἐπὶ τῶν ποδῶν — l. 40 : ἐπεὶ ὀλον ut dittogr. om. c. U — l. 41 : ἔπον — l. 42 : ἄπερ — τὰ λευκά om. c. U.

II, 59, p. 302, l. 47 : ἄλα — l. 49 : τό γε U.

II, 61, p. 303, l. 14 : γίνεσθαι U — ἔμπροσθεν.

II, 62, p. 303, l. 21 : γὰρ οὐ U — l. 22 : φαλακροὶ — l. 25 : τὸν e. conj. Bussemak.

II, 64, p. 303, l. 30 : αἱ τρίχες U — l. 31 : πότερον ἐκ ποιότητος τῆς τροφῆς U — l. 34 : αὐταῖς U — ἐκ γὰρ τῶν γεωδῶν γίνεσθαι.

II, 65, p. 303, l. 38 : οἱ ἐπὶ — l. 40 : ἀλέα — l. 41 : ἀλεινόμενα — l. 45 : αὐτὸ τὸ καὶ U.

II, 66, p. 303, l. 49 : κρατουμένης δ' ἔσωθεν φορᾶς **. [*H ὑπὸ U coll. Arist. de gen. Art. V, 3]

- II, 67, p. 304, l. 3 : πυρκαϊστούς.
 II, 68, p. 304, l. 9 : ἐπιεί [σκληρὰς, σκληρότης c. U] διὰ — l. 10 : ἀναπέμπεσθαι, om. ἄνω — l. 12 : φθάνει καταλαμβανομένη.
 II, 69, p. 304, l. 16 : πότερον ὅτι U — l. 18 : τρόπους e conj. Bussemak. — l. 19 : ἐπιβιβαζομένη — ἔξω U.
 II, p. 304, l. 21 : ὅταν πάθωσιν, ἂν — l. 23 : τοῦ, τοῦ δὲ τὸ c. U.
 II, 70, p. 304, l. 26 : ἢ ὅτι.
 II, 72, p. 304, l. 37 : οὐ περ.
 II, 73, p. 304, l. 45 : διαδίδωσιν — p. 305, l. 1 : ἐξυρημένους ἐν ταῖς μάχαις καὶ ἀποθανόντας.
 II, 74, p. 305, l. 7 : πρότεροι — l. 8 : κεφαλῇ ἢ αἶ ἐν τῷ γενέλω — ὁ τόπος ὁ ἄνω τῷ — l. 9 : ἐναντίον — l. 13 : τούτου l, 14 : ῥυτιδούται τὰ πρόσωπα e conj. Bussemak. — l. 15 : τὰ om. c. U.
 II, 75, p. 305, l. 27 : λευκαίνονται — l. 29 : τούτω — ἀνομοίως U, συμβαίνει οὐχ ὁμοίως c. U — προβάλλειν τὰς U — l. 20 : ἀλλὰ U.
 II, 76, p. 305, l. 33 : ἀναφύονται U — l. 34 : lacunam indicat U inter αἶ μὲν et παχύνονται — l. 35 : γέωνται — l. 36 : αὐταῖς — l. 37 : ὥστε πιλοῦνται U c. — l. 39 : ῥέοντα — l. 40 : ἐτι pro εἰσι.
 II, 77, p. 305, l. 47 : ἐκαίνοσιν U — l. 48 : ὀλίγη γὰρ U — ἀδύνατος U — l. 51 : τὸ δὲ — προβληματικώτερον incl. U — p. 306, l. 9 : εὐρῶτι γήρωσιν U coll. Arist. de Gen. An. V, 4 — βεβαμμένος.
 II, 79, p. 306, l. 17 : γίνονται — l. 18 : ἢ om. U c. — l. 19 : τὸ δὲ — πλῆρες.
 II, 80, p. 306, l. 24 : αἶ ἐν τῇ U (ἐν codd.) — l. 32 : οὐδ' ὁ ἵππος U — l. 34 : παρὰ τὰς U e conj. Bussemak. — l. 38 : ἐτέρων γ' U — οὔσαν τῷ εἶδει· ὁμοίως δὲ οὐδὲ τὰς τρίχας οὐ διαγιγνώσκωμεν — l. 40 : οὐσῶν ἐτέρων U — l. 41 : οὐχ ὁμοίως e conj. Bussemak. U — l. 42 : [τοῦ] om. U — l. 43 : τοῦ μὲν οὖν μὴ γίνεσθαι μεγάλας αὐτῇ — τοῦ δὲ om. δὲ post ὁμοίως — l. 44 : οὔτε τὸ μέλαν οὔτε τὸ λευκὸν — l. 46 : ὅταν πολλὴν — l. 47 : συνασπῶσαι** [τὸ θερμὸν U c.] — καθάπερ [γὰρ U] — ὑπὸ U — l. 50 : ἀνασπασθῆ εἰς τὸν ἄνωγάτω τόπον — ὑπὸ τοῦ ὄντος U — l. 51 : ὑπὸ τούτου om. — p. 307, l. 1 : ἀνάγον — l. 2 : ποιοῦνται — l. 3 : οὕτως — l. 4 : καὶ διὰ τὴν — l. 7 : αὐτὰς — l. 8 : pro ὅθεν ἐξέλκουσαι, ὅταν ἐξέλκωσι quod inclusit U — καὶ τὴν — ἀνέλκωσι — l. 11 : τε om. — ἐνί*. ε τε U c. — l. 14 : ἐξέρχεται, ὥστε πολλὴν εἶναι τὴν τρώσῃν.
 II, 81, p. 307, l. 18 : ὑγρότης καὶ θερμότητος — ἔχη e conj. Bussem.
 II, 82, p. 307, l. 22 : τοῖς ψύχεισι — l. 24 : τὴν γυνομένην ins. U ex Aristot. — l. 25 : ὁ πότος U ex

Aristot. — l. 26 : βραδύτερα U ex Arist. — ἢ δὲ βραδεῖα λίαν βαρεῖα ἔστιν U.

II, 83, p. 307, l. 29 : καὶ incl. U e conj. Bussem.

II, 84, p. 307, l. 35 : ἢ ὅτι — l. 37 : μᾶλλον e conj. Bussem. — l. 39 : ἀλέαι.

II, 85, p. 307, l. 41 : γεννωμένα — l. 43 : ἢ ὅτι U e c. Bussem. l. 44 : [οὐ] om. U lacunæ signo post τελειόγονα posito — l. 45 : φωνὴν U c. — l. 48 : τὰ δὲ ἐπτάμηνα ἐτι ἤττον διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν· οὕτω γὰρ ἀτελῆ σφόδρα καὶ ἀσθένη γίνεται, ὥστε καὶ σπαργανούται ἐρῖος ἡμᾶς incl. U.

II, 87, p. 308, l. 7 : ἀπὸ τῆς — l. 8 : μυκᾶσθαι — l. 13 : ἐσήμενε.

II, 89, p. 308, l. 32 : διόπερ — l. 34 : δὲ e conj. Bussem. U — l. 35 : ἀποψις — l. 38 : δὴ — l. 40 : καὶ e conj. Bussem. U — l. 42 : μᾶλλον κάτω — τοιοῦτο.

II, 90, p. 308, l. 47 : ἀπορηγῶσι — l. 48 : οὐθ' οἶ.

II, 92, p. 309, l. 7 : ἢ ὅτι ἢ U.

II, 93, p. 309, l. 17 : δλου· εἶτα τὸ πάθος ἀφ' ὁμοίου.

II, 94, p. 309, l. 21 : ὡσθ' ἢ U.

II, 95, p. 309, l. 26 : καὶ ψυχρὸν U.

II, 96, p. 309, l. 31 : καὶ ἐν — l. 32 : μὴ pro οὐ — l. 33 : ἢ ἀραιουμένων incl. U — l. 36 : ὁ ἀσθμὸς, τὸ ἄσθμα U c.

II, 97, p. 309, l. 40 : οἶον ante ὀξὺ ins. U posito deinde lacunæ signo.

II, 99, p. 310, l. 4 : τῆς τε ἔσω U ex Arist. Problem. XIII, 2.

II, 100, p. 310, l. 8 : ἤττον ὀσφρ. — l. 10 : ἢ ἀπὸ [τοῦ στόματος τοῦ τῆν] ὀσμήν ἔχοντος U ex Arist. Problem. XII, 6.

II, 101, p. 310, l. 12 : αἶ — l. 13 : αὐτάς — l. 18 : τὴν ὀσμήν e conj. Bussem. — l. 21 : ὡς «... ἀπέλειπε ποδῶν ἀπαλὴν περὶ ποίην » U — l. 22 : διασεσῶσθαι U.

II, 102, p. 310, l. 29 : θερμότης τις U ex Arist. Problem. XII, 4.

II, 104, p. 310, l. 39 : τούτους ἐπλήρουν.

II, 105, p. 311, l. 2 : μεθύουσι· τὸ γὰρ αὐτὸ σημεῖον τοῦτο καὶ τοῖς μεθύουσιν ἤδη ἔστι.

II, 106, p. 311, l. 5 : ἢ κάτω ὁδος U — l. 8 : ἀ ἐν U — l. 16 : εὐθετεῖ τὰ U — ἀφαιρουμένου.

II, 107, p. 311, l. 19 : ὑγρότεροί τε.

II, 108, p. 311, l. 28 : τὴν μελαιναν μὲν — l. 29 : ῥαδίως οἶ πολλοί — l. 30 : διὰ τὸ κεχωρῆσθαι ἤδη U — l. 33 : ὥστε ὅσω ἂν U.

II, 109, p. 311, l. 42 : λυγρῶσι U.

II, 110, p. 312, l. 7 : δὲ om. U ita ut τοῦτο cum præcedentibus cohæreat. — l. 8 : μανὰ U — l. 14 : μικρὸν — l. 15 : ἐπηξημένα.

II, 111, p. 312, l. 18 : τί και — l. 21 : και τὸ — l. 23 : ὑποχωρῆ — l. 24 : γίνεταί — l. 25 : ἀπαρσιν *U*.

II, 112, p. 312, l. 37 : συγκαίεταί.

II, 113, p. 312, l. 45 : ἐστὶ — l. 49 : εὐδιαφόρητοι *e conj.* Bussem. — p. 313, l. 1 : φέρεται κάτω.

II, 114, p. 313, l. 3 : ὀρθός — l. 6 : ὁ δὲ οἶνος τυχὸν — l. 7 : ταῦτόν — l. 11 : και ποιεῖ.

II, 115, p. 313, l. 16 : τρέφεται — l. 17 : κατ' αὐτήν — l. 24 : εὐταμίετα *U*.

II, 116, p. 313, l. 33 : ἢ ὅτι — l. 34 : ἀπιόντα *U* — ὑγινοῖς αὐτῶν τῶν εὖ.

II, 117, p. 313, l. 40 : ὥστε' εἶδει *U* αἰ *om.* — l. 46 : δὴ *U*.

II, 118, p. 314, l. 5 : συμμένειν *e conj.* Bussem. — l. 7 : lacunam post περίττωμα *ind. U*.

II, 120, p. 314 : l. 20 : και οὐκ ἀνατέπυται πονοῦν *U ex Aristot. Probl. V, 28* — l. 22 : πλήρωσις.

II, 121, p. 314, l. 27 : προσέτι *U om.* τὸ.

II, 122, p. 314, l. 32 : διότι.

II, 123, p. 314, l. 35 : lacunam inter ἢ et τῶν φύλλων *U indicat* — l. 37 : ὅτι *om.* — l. 41 : ὀρθοῖ — l. 44 : ἂν ἠξάνετο *U* — l. 45 : ὀρθοῖ — l. 48 : ὀπρωμένον προσσιόμενον τε βούτυρος *U (codd. προσσιεμένων τε sive προσσιεμένων δὲ) collato Plin. Hist. nat. XXVIII, 133.*

II, 124, p. 315, l. 5 : γοῦν.

II, 125, p. 315, l. 15 : γενομένου.

II, 126, p. 315, l. 17 : δὲ *om.* — l. 19 : αἰ αἶραι *U*.

II, 127, p. 315, l. 30 : διὸ και πλείστον χρ.

II, 128, p. 315, l. 43 : τῆ γὰρ ξηρὰ περιττώσει — l. 45 : ἐκρεῖ· τὰ δ' οὖρα *U* — l. 46 : γοῦν — ἀνενηνεγμένου — l. 47 : οὔν — ὑγρὰ και — l. 49 : ἀναπόση — l. 50 : ἐν τῷ οὐρεῖν τὰ ὑποζύγια — p. 316, l. 11 : ἐκφέρειν — l. 12 : ταῦτα — θ' *om.* — l. 13 : και συχνὰ ἐλαύνοντες *U coll. Hippiatr. p. 111, 112, 149, codd. συχνὰ λεαίνοντες, συνουλεαίνοντες, συνλεαίνονται.*

II, 129, p. 316, l. 19 : ὅτι μᾶλλον — l. 20 : διαίτα — l. 21 : τούτου ἀλεκτρούνας. — l. 22 : πολύχροι.

II, 130, p. 316, l. 29 : χρόνον πλείω.

II, 131, p. 316, l. 34 : ἀρίστομοι.

II, 132, p. 316, l. 41 : κάτω και.

II, 133, p. 316, l. 42 : τί τὰ τοιαῦτα *μον.* — l. 45 : [δὲ] *om.* — l. 48 : ὀρθός — l. 50 : κατὰ δὲ τοῦν. *U* — τὰ τετρ. — p. 317, l. 1 : φῶ ἀναστ. ὀρθά *incl. U* — l. 2 : [δὲ] τὸ μὲν *U* — τοιαῦτα *U*.

II, 134, p. 317, l. 14 : προσφερομένων.

II, 135, p. 317, l. 16 : οἱ παχεῖς ἄνθρωποι.

II, 136, p. 317, l. 23, 24 : χαλάζης — l. 33 :

σπερ δὴ *U* — l. 39 : αἰ χαλ. — l. 41 : ἡ ζῶς τὴν *U, codd. μῦς sive ζς* — l. 43 : πλείστην *incl. U*.

II, 137, p. 318, l. 8 : βρόγγον ὁ ζς, ὡς δηλοῖ — l. 15 : δ' ἢ *bis.*

II, 138, p. 318, l. 22 : και ἡ φλεγμονὴ δ^{***} ὑπέρ. — θερμοῖ *U, nisi praestat* ὥστε τὰ αἰδοῖα* ὑπέρθερμα* — l. 23 : ταῖς ἐπιθυμίαις *U*.

II, 140, p. 318, l. 33 : ἔχει post σύριγγας — l. 36 : post πόριον *ins.* τὸ πνεῦμα *U*.

II, 141, p. 318, l. 41 : ἀλέαν.

II, 142, p. 318, l. 46 : ἐκθλίβουσι *U coll. Arist. Hist. an. VI, 28.*

II, 143, p. 318, l. 49 : λειποτριχοῦσιν — p. 319, 2 : μᾶλλον *e Bussem. conj. U*.

II, 144, p. 319, l. 5 : πάντες post l. 6 πλείστον — l. 8 : και γὰρ.

II, 145, p. 319, l. 16 : τε *om.*

II, 146, p. 319, l. 21 : ὁ αἰ *U* — l. 23 : ὁ περὶ *U*.

II, 147, p. 319, l. 33 : ἡ ζς — l. 36 : ταῦτό.

II, 148, p. 319, l. 39 : post ἀρρένων lacunam *ind. U*. — l. 44 : ποιήσοντές τι ὅμοιον *U*.

II, 149, p. 319, l. 49 : ἐκ περιττωμάτων *om.* σημειον quod Bussem. *conj.*

II, 150, p. 320, l. 2 : ἦττον *U, codd. ἦττονα* l. 3 : ἄφωνοι — l. 5 : ἄφωνοι δλως.

II, 152, p. 320, l. 10 : ἐκείναις — ἡ τροπὴ *U* — l. 11 : pro βοτάνη *U fort.* διὸ ἀπ. βατοῦνται — ταῦταις — l. 12 : διὸ δις τίκτουσι τοῦ ἐνιαυτοῦ ὡσπερ πλεονάκις δις και τὰ πρόβατα διὰ τὴν εὐ διαίταν *U partim e codd.*

II, 153, p. 320, l. 14 : ἡ ζς — l. 15 : και οὐκ — l. 16 : εἶναι συμβαίνει πρὸς τὰς ὁσμάς — ὡσπερ οὔν *U* — l. 17 : αὐτῇ — l. 18 : ὀριμαῖαι (pro ditται) *U* — l. 19 : μὲν Φρυγῶν ὡς μεμολυσμένων.

II, 154, p. 320, l. 24 : ὡσπερ... γινόμενοι *incl. U*.

II, 155, p. 320, l. 26 : οὐ τριβόμενοι *incl. U* — l. 28 pro ἢ οὐ, πολὺ *U* — l. 29 : γαλακτοπότη — l. 30 : ἢ *e conj. Bussem. U* — l. 31 : [ἢ] *om. U* — l. 32 : διὰ τοῦτο *U* — l. 33 : ἔχει β. — l. 34 : τὰ δ' ὀδοῦσιν — l. 35 : τούτου — l. 36 : ταῦτα ὑπάρχει οὐθενί. *U* — και — τὰς βάσεις *incl. U* — p. 320, l. 39 : κέρατα^{***} τοῦ εἰς τὸ ἔξω τοὺς ὀδόντας τρέπεσθαι — l. 41 : οὐχ ὅτι ἐτ. οὐ τριβ. *e conj. Bussemak. U* — l. 43 s. : διὰ τὸ ἐγκλεισθαι *incl. U* — l. 44 : διὰ τὸ σχ.

II, 156, p. 321, l. 1 : προθυμίας τὸ θερμὸν *U*.

II, 157, p. 321, l. 5 : λεπτοτριχώτερα — παχυτριχότ. — l. 9 : πλείω — l. 11 : ἢ γὰρ.

II, 158, p. 321, l. 15 : ὅτι τῶν ἄλλων μᾶλλον θυμώθη, *add. μᾶλλον U* — l. 16 : ἀγρίων ὕων ὀρμη — l. 17 : ὕλακῆ.

II, 159, p. 321, l. 18 : οἱ ἴπποι *U* — l. 20 : οὐδεν ἦττον *U*.

II, 161, p. 321, l. 36 : ὀρθή incl. *U*, omisso καὶ quod add. conj. Bussem.

II, 162, p. 321, l. 37 : ἀσθενῆ incl. *U*, omisso καὶ quod add. conj. Bussem. — l. 38 : καὶ μὴ — l. 40 : δ' ὅσον — l. 42 : τοιοῦτοι οἱ κακοὶ *U* — l. 44 : ὡς γὰρ — μὴ δέον χρ. *U* — τούτῳ — l. 46 : καὶ incl. *U*.

II, 162, p. 322, l. 10 : πεσοῦσα *U* — l. 11 : εὐτολίμια *U*.

II, 163*, p. 322, l. 15 : οὐ διὰ *Uc*. — l. 16 : καὶ ὅτι — ἀγνώτερον *U*.

II, 163**, p. 322, l. 18 : μᾶλλον τῶν — θη-λειῶν — l. 22 : ἀνδρειότεροι.

II, 165, p. 322, l. 35 : τὴν om. bis — l. 36 : ἢ πρὸς — l. 41 : βορέας — l. 42 : κατ. οἱ δ' ἄλλοι πνέουσιν ὄλιγ. *U*, οἱ δ' ἄλλοι add. e conj. Bussemakeri.

II, 166, p. 322, l. 46 : κολύεται *U*.

II, 167, p. 323, l. 4 : οὐκ ἐκώλυε — l. 6 : ἐπισκ. — βουσίη incl. *U*.

II, 168, p. 323, l. 11 : ἀπ' ἐαρινῆς ἰσ. *U*, coll. Geopon. XVI, 1, 3; Hippiatr. p. 55 — l. 15 : *U* — πάσχειν.

II, 169, p. 323, l. 21 : τὸ μεσοκύνιον *U*, coll. Hippiatr. p. 262 — l. 25 : πλείονος — l. 28 : παρεμπίπλatai.

II, 170, p. 323, l. 34 : ἂν ἐμοῦσι — l. 36 : καὶ κρατοῦνται — τοῖς δ' *U* — l. 37 : τὸ ἀνεμ.

II, 171, p. 323, 41 : « pro παρὰ τοῖς ποσίη, exspectes μανασάρκοις οὔσι » *U*.

II, 173, p. 323, l. 49 : δι' ὅτι διάγει *U* — p. 324, l. 2 : τέγγεται *U* — βανίσιν — l. 5 : πονοῦντα — l. 6 : ἐνθένδ'... μαλακῶ incl. *U*.

II, 174, p. 324, l. 18 : τὸ συμβαῖνον *U* — τοῖς τὰς — l. 19 : τὰς πλ.

II, 175, p. 324, l. 21 : ἡ ἡμ.

II, 176, p. 324, l. 28 : λείποντες *U* — l. 30 : συνεχῶς φέρειν *Uc*. — l. 32 : ἀπαλλάττειν *U* — l. 34 s. : ὅταν περ ἀμασῆ ἡ ὀρυθῆ *U* — l. 36 : δοκοῦσαι κύειν.

II, 178, p. 324, l. 44 : κατὰ τὴν *U* — l. 45 : εὐκνητὸν *U* — l. 46 : ταῦτό *U* — ἐνδέχεται.

II, 179, p. 324, l. 47 : ἀγενεῖς — ποικιλία *U* — p. 325, l. 2 : ἀγενεῖς.

II, 180, p. 325, l. 5 : ἢ ὅτι βῆον καὶ *U*.

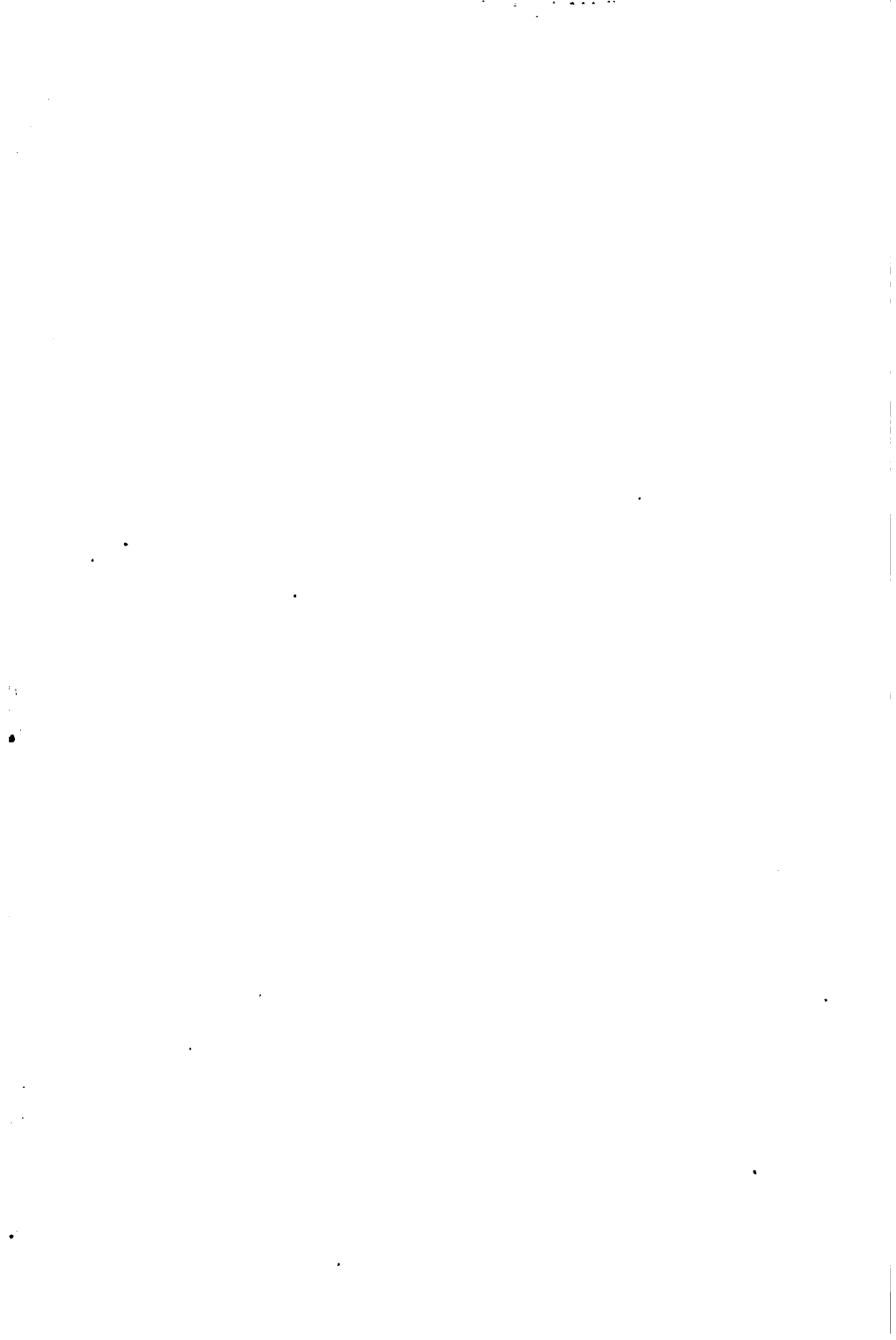
II, 181, p. 325, l. 11 : κινεῖται *U* fort. ἐκκρίνεται — l. 12 : ὥσπερ δὲ ἰδρὼς ἔξω, οὕτως — l. 13 : κοιλίαν φαῦλοι χυμοὶ (om. γὰρ quod Buss. conj. add.) οἱ ποιοῦσι τὴν δυσωδίαν (ὥσπερ... φαρμάκου) transpos. *U*.

II, 183, p. 325, l. 22 : τῷ *U* — l. 23 : προίεται *U*.

II, 183*, p. 325, l. 27 : ἀνθρώπω *U* coll. Arist. Probl. X, 27 — l. 28 : πάθος *U* coll. Arist. codd. πάχος — l. 29 : ἐξ ἐπιπολῆς — l. 33 : δὲ ἢ — l. 34 : διὸ ἠλλοιομένης om. δὲ *U* coll. Arist. — l. 37 : τὸ ἐξ *U* coll. Arist. — l. 41 : νοσώδη μέρη — l. 43 : γίνονται ἂν καὶ φύονται τριχες *U* partim ex Arist. partim e codd.

II, 184, p. 325, l. 46 : εἰ e conj. Bussem. *U* — l. 47 : λευκὰς ἀναφύουσιν αἱ οὐλαί, ἀλλ' ὁμοιότατάς *U* — l. 49 : ἢ ὅτι *U* — p. 326, l. 1 : λευκαί.

II, 185, p. 326, 7 : pro ἐν τοῖς ποταμοῖς l. ἐν ταῖς πλησμοναῖς *Uc*. — l. 8 : εὐρὺ τὸ ἔντερον — l. 9 : εὐμαρῶς — βαδίζοντες post ἀποδεύουσι *U* e codd. βαδίζοντα — πληθύνοντα δὲ τὴν ἔδραν διαδῶσει *U*.

COLLECTION DES AUTEURS GRECS,

AVEC LA TRADUCTION LATINE EN REGARD ET LES INDEX. GR. IN-8°, A 2 COLONNES.

POETES.

- HOMÈRE**, d'après la recension de G. Dindorf, et *Fragments des Cycliques*..... 12 fr. 50
- HÉSIODE**, *Apollonius Rhodius, Triphiodorus, Coluthus, Quintus Smyrnaeus, Pzetzes, Musce*, et *Fragmens d'Antimaque, Chorillus, Panyasis, Asius et Pisander*, publiés par Lehms. 1 vol..... 15 fr.
- THÉOCRITE, BION et MOSCHUS**, et les poètes didactiques **NICANDRE, OPIEN, MARCELLUS SIDÉTÉS**. L'anonyme **DE VIRIBUS HERBARUM PHILE**. Fragments. *Poematum de re naturali et medica, ARATUS, MANETHON, MAXIMUS*..... 15 fr.
- SCOLIEN DE THÉOCRITE, DE NICANDRE ET D'OPPIEN**, par MM. Dübner et Bussemaker..... 15 fr.
- ESCHYLE** et *les fragments*; **SOPHOCLE** et *les fragments*, publiés par Lehms. 1 vol..... 19 fr.
- EURIPIDE**. Texte nouveau, revu, et traduction toute nouvelle par le professeur Th. Fix. 1 vol..... 15 fr.
- EURIPIDE** et de tous les *Tragiques grecs*, avec ce qui reste des *Dramas chrétiens*, par M. de Wagner, professeur de Philologie au gymnase de Breslau. 1 vol..... 15 fr.
- ARISTOPHANE**, publié par G. Dindorf; *Méandre et Philémon*, par M. Dübner. 1 vol..... 15 fr.
- SCOLIES** des *Épigrammes d'ARISTOPHANE*, avec un Index tout nouveau, publiées par M. Dübner. 1 vol..... 15 fr.
- FRAGMENTS DES COMIQUES GRECS**, publiés d'après Meineke par M. le professeur Bothe, avec une notice par M. Dübner et une table générale. 1 vol..... 15 fr.
- ANTHOLOGIE**, par Boissonade, Jacobs et Dübner. vol. I. 15 fr. vol. II. (*Sous presse.*)

HISTORIENS.

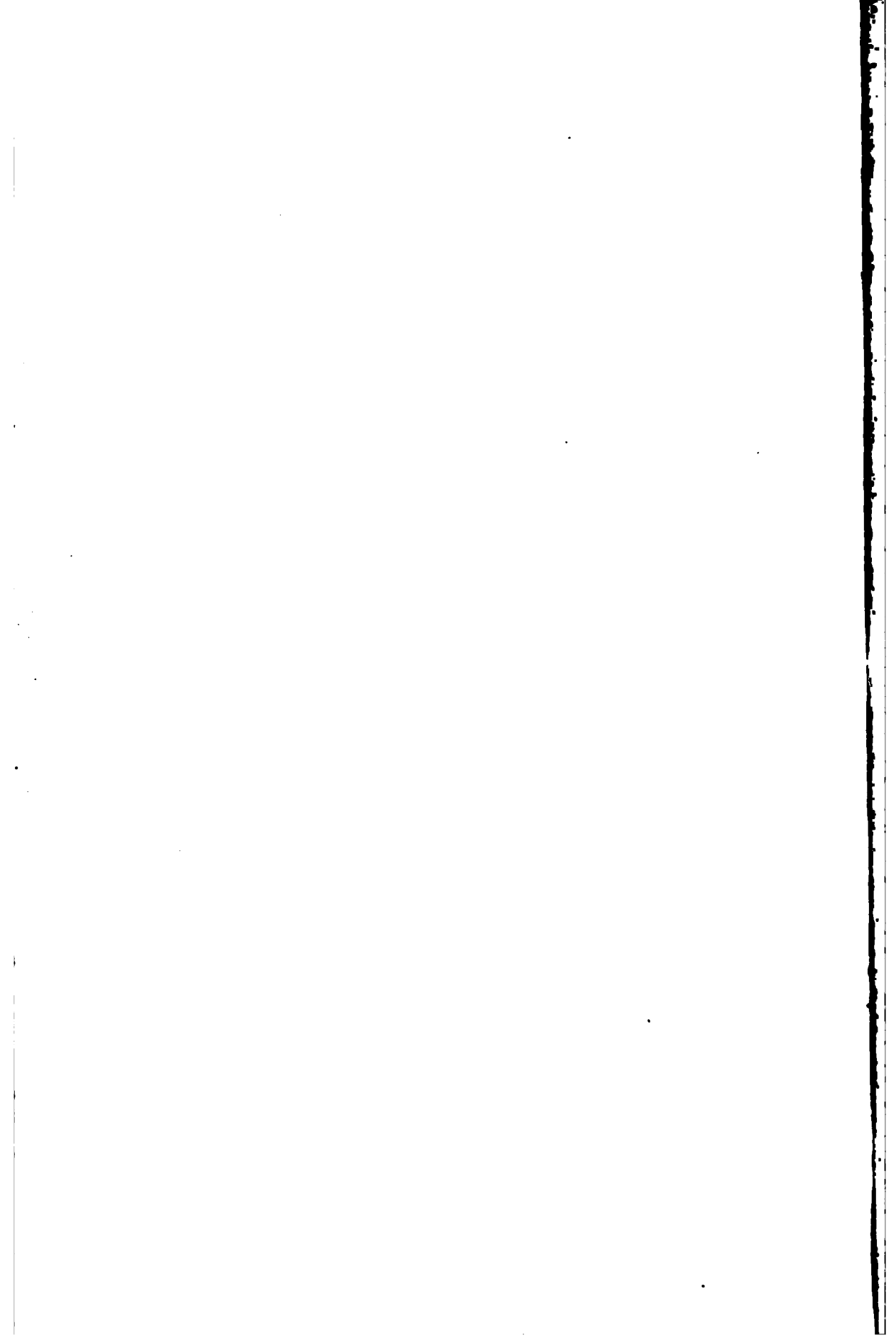
- HÉRODOTE**, texte établi par M. G. Dindorf, traduction revue. Suivi de Ctésias, et des chronographes Castor et Ératosthène, publiés par M. Th. Müller. 1 fort vol. 15 fr.
- THUCYDIDE** avec les *Scolies*, publiés par Haase. 1 v. 15 fr.
- XÉNOPHON**. Œuvres complètes, d'après la recension de L. Dindorf. 1 vol..... 15 fr.
- DIODORE DE SICILE**, avec tous les fragments. 2 v. 30 fr.
- POLYLE** et tous les fragments, par M. Dübner. 2e édit. 20 fr.
- FLAVIUS JOSÈPHE**. recension de G. Dindorf. 2 v. 30 fr.
- APPIEN**. 1 vol..... 15 fr.
- ARRIEN**. Ses ouvrages historiques, etc., suivis des *Fragments de tous les historiens d'Alexandre*, et de l'histoire fabuleuse de son prince, attribué à **CALLISTHÈNE**; publiés par M. Dübner et Ch. Müller. 1 fort vol..... 15 fr.
- PLUTARQUE** (*les Vies*), publié par M. Dübner. 2 v. 30 fr.
- FRAGMENTS HISTORICORUM GRÆCORUM**. Tomus I: *Hecataeus, Xanthi, Hellanici, Pherecydis, Philisti, Timæi, Ephori, Theophrasti, Clitodemi, Phanodemi, Androtionis, Isæ, et Apollodori Bibliothecæ commentis*, auxerunt notis et prolegomenis et Theod. Müller; accedunt marmora *Parium et Romanorum*, hoc cum Letronii, illud cum C. Müllerii Commentariis. 1 fort vol..... 20 fr.
- FRAGMENTS HISTORICORUM GRÆCORUM**. Tomus II, *reste de soixante-douze historiens et considérables inédits de Diodore de Sicile et de Denys d'Halicarnasse*, recueillis par M. C. Müller. 15 fr.
- FRAGMENTS HISTORICORUM GRÆCORUM**. Tomus III, *reste de soixante-douze historiens et considérables inédits de Diodore de Sicile et de Denys d'Halicarnasse*, recueillis par M. C. Müller, envoyé par MM. Didot pour précieux ms. Q, pl. I, n° 11, contenant les

Excerpta ou recueil des *Ἐπιθουῶν*, exécuté par les ordres de Constantin Porphyrogénète..... 15 fr.

FRAGMENTA HISTORICORUM GRÆCORUM. Tom. IV; Ce volume contient un grand nombre d'historiens, en partie inédits, et une Table générale très-complète. 1 fort vol..... 20 fr.

ORATEURS, PHILOSOPHES, ETC.

- DÉMOSTHÈNE**, et fragments recueillis pour la première fois, publiés par M. Vömel. 1 vol..... 21 fr.
- ORATEURS ATTICI**, *Isocrate, Antiphon, Andocide, Lyssias, Isée, Lycurgue, Æschine, Hypéride, Dinarque, Leshias, Democrite*, etc., et tous les fragments et les scolies; par M. d. Ahrens, Baier et Ch. Müller. 2 v. 30 fr.
- PLUTARQUE**. *Morales*, publiés par M. Dübner. 2 v. 30 fr.
- PLUTARCHI PERDITORUM OPERUM FRAGMENTA ET PSEUDO-PLUTARCHÆ**. 1 vol..... 10 fr.
- PLATON** *Œuvres complètes*. Texte entièrement revu par M. Schneider et par M. J. Hirschig (de Breslau). Traduction toute nouvelle. 1 vol..... 30 fr.
- ARISTOTELE**. Tome I, *contenant l'Organon, Rhetorica, Poetica, Politica*..... 15 fr.
- Tome II, contenant les *Éthiques, Économiques, Métaphysiques*, aux soins de M. Bussemaker..... 15 fr.
- Tome III, par M. Bussemaker, *contenant l'histoire des parties, la marche, la génération des animaux, les plantes, etc.* 15 fr.
- Tome IV, accompagné de la table générale..... 7 fr. 50
- PILOTIN**. *Enneades cum Ficini interprete*, publiés par MM. Fr. Cœuzer et G. H. Müller. — En tête se trouve *Porphyrii institutiones*, suivies des *questiones* de Proclus, et *Prisciani Questiones*. 1 vol..... 15 fr.
- THEOPHRASTE, Antonin, Épictète, Arrien, Simplicius, Cébès, Maxime de Tyr**, publiés par M. Dübner. 1 vol. 15 fr.
- FRAGMENTS DES PHILOSOPHES**, en prose et en vers, par M. Mullach. 1er vol..... 15 fr.
- Tome 2..... 15 fr.
- LUCIEN**. Œuvres complètes, publiés par G. Dindorf. 1 vol. 19 fr.
- DIOGÈNE LAERCE**, par M. le professeur Cobet; *Jamblique et Vies des Philosophes*, par MM. Westermann et Boissonade..... 15 fr.
- PHILOSTRATE**. Œuvres complètes, publiés par M. Westermann; *Eunape*, par M. Boissonade, *Himéris*, par M. Dübner. 1 vol..... 15 fr.
- ÉLIEN, PHILO-BYZANTIUS, PORPHYRIUS**, publiés par M. Hercher. 1 vol..... 15 fr.
- PAUSANIAS**, publié par M. E. Dindorf. 1 vol..... 15 fr.
- SANCTI JOANNIS CHRYSOSTOMI**, opera selecta, græcè et latine, codicibus antiquis denuo excussis emendavit Fr. Dübner..... 15 fr.
- STRABON**, publié par MM. Dübner et Ch. Müller. 2 vol. avec atlas..... 35 fr.
- GEOGRAPHI GRÆCI MINORES**. — En vente, tomes I et II. Prix : 30 fr. — 29 cartes colorées. Prix..... 15 fr.
- ROMANCIERS GRECS**, *Achille Tat. Longus, Xénocrate, Chariton, Heliodore, Parthénien, Diogène, Nicetas Eugenianus*, par M. Lebas; *Constantin M. de Tyr*, par G. A. Hirschig. 1 vol..... 15 fr.
- ÉPISTOLOGRAPHES**, par MM. J. V. Hirschig. (*Sous presse.*)
- ATHÉNÉE**, texte nouveau par M. G. Dindorf, traduction toute nouvelle par M. Bothe. (*Sous presse.*)
- BIBLE DES SEPTANTE**, publiée par M^r l'archevêque de Paris. 2 v. Le texte grec seul, en un volume..... 15 fr.
- NOUVEAU TESTAMENT**, publié par M^r l'archevêque de Paris. 1 v. 12 fr.

LEY

RETURN TO the circulation desk of any
University of California Library
or to the
NORTHERN REGIONAL LIBRARY FACILITY
Bldg. 400, Richmond Field Station
University of California
Richmond, CA 94804-4698

- ALL BOOKS MAY BE RECALLED AFTER 7 DAYS
- 2-month loans may be renewed by calling (510) 642-6753
 - 1-year loans may be recharged by bringing books to NRLF
 - Renewals and recharges may be made 4 days prior to due date.

DUE AS STAMPED BELOW

OCT 10 2001

12.000 (11/95)

F... BERKELEY, CA 94720

Aristoteles, Selections.
Greek.
Fragmenta

1869

970700

B465

1869

THE UNIVERSITY OF CALIFORNIA LIBRARY

GENERAL LIBRARY - U.C. BERKELEY

8000903144

